T.C.
Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Doktora Tezi

KADIZÂDE MEHMED EFENDİ MEBHAS-I ÎMÂN (DİL İNCELEMESİ-TENKİTLİ METİN-DİZİN)

Fethullah ÇİFTÇİ
15915302

Danışman
Prof. Dr. Kemal TİMUR

Diyarbakır 2019

T.C.
Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Doktora Tezi

KADIZÂDE MEHMED EFENDİ MEBHAS-I ÎMÂN (DİL İNCELEMESİ-TENKİTLİ METİN-DİZİN)

Fethullah ÇİFTÇİ
15915302

Danışman
Prof. Dr. Kemal TİMUR

İkinci Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Süleyman AYDENİZ

Diyarbakır 2019

TAAHHÜTNAME

SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Dicle Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum "Kadızâde Mehmed Efendi Mebhas-ı Îmân (Dil İncelemesi-Tenkitli Metin-Dizin)" adlı doktora tezinin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve tez yazım kılavuzuna uygun olarak hazırladığımı taahhüt eder, tezimin/projemin kağıt ve elektronik kopyalarının Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde saklanmasına izin verdiğimi onaylarım. Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

23/05/2019

Fethullah ÇİFTÇİ

KABUL VE ONAY

Fethullah ÇİFTÇİ tarafından yapılan "Kadızâde Mehmed Efendi Mebhas-ı Îmân (Dil İncelemesi-Tenkitli Metin-Dizin)" adındaki çalışma, 25/04/2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında **DOKTORA TEZİ** olarak oybirliği / oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Kemal TİMUR (Başkan)

Doç. Dr. Ramazan SARIÇİÇEK (Üye)

Doç. Dr. Ahmet TANYILDIZ (Üye)

Dr. Öğr. Üyesi Süleyman AYDENİZ (Üye)

Dr. Öğr. Üyesi Abdulsamet ÖZMEN (Üye)

ÖN SÖZ

Mebhas-ı Îmân, XVI-XVII. yüzyıllarda Osmanlı toplumunun sosyal, siyasî, iktisadî ve dinî yaşantısına ışık tutan eserlerin en önemlilerinden biridir. Kadızâde Mehmed Efendi tarafından kaleme alınan bu eser, Osmanlı döneminde bir asra yakın süren ve tarihte "Kadızâdeliler Hareketi" olarak isimlendirilmiş olan hareketin düşünce yapısını ortaya koyan bir eserdir. Kadızâdeliler Hareketi IV. Murat, Sultan İbrahim ve IV. Mehmet dönemlerinde Osmanlı toplumu ve siyaseti üzerinde yoğun bir şekilde etkisini devam ettirmiş bir harekettir.

Mebhas-ı Îmân, edebi bir metin olmamakla beraber dönemin dil hususiyetlerini aydınlatması açısından son derece önemli bir eserdir. Zira bu eser, Eski Anadolu Türkçesi dönemi dil özelliklerinin çoğunu barındırmasının yanı sıra günümüz Türkçesinin bazı dil özelliklerinin şekillenmeye başladığı bir dönemde yazılmış olması yönüyle önemlidir.

Mebhas-ı Îmân üzerine yapılan bu çalışma, giriş dışında dört bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın giriş bölümünde "Kadızâdeliler Hareketi" hakkında kısa bilgiler verilmiştir. Çalışmanın birinci bölümünde; Kadızâde Mehmed Efendi'nin hayatı, eserleri ile Mebhas-ı Îmân adlı eserinin muhtevası, yazılış tarihi ve tespit edilen nüshalarının tavsifi yapılmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümü olan dil incelemesi; imlâ, ses ve şekil bilgisi olmak üzere üç başlık altında ele alınmıştır. Eser imlâ açısından; ünlülerin yazımı, ünsüzlerin yazımı ve yazımı farklı olan ek ve sözcükler başlıkları altında değerlendirilmiştir. Ünlülerin yazımı bölümünde ünlülerin ön seste, iç seste ve son seste yazımları metinden alınan örneklerle verilmiştir. Ünsüzlerin yazımı bölümünde ise birbirinin yerine kullanılan ötümlü-ötümsüz ünsüzlerin yazımı incelenmiştir.

İmlâ özelliklerinin son bölümünde ise bitişik yazılan ek ve sözcükler, metinde geçen örneklerle verilmiştir. Çalışmanın ses bilgisi bölümünde, eserde geçen sözcüklerin ünlü ve ünsüz uyumuna girip girmedikleri ve bu sözcüklerde gerçekleşen ses olaylarının türü metinden verilen örneklerle açıklanmıştır. Çalışmanın şekil bilgisi bölümünde; isim, sıfat, zarf, zamir, edat, bağlaç, ünlem ve fiil başlıkları altında incelenmiştir. Sözcük türlerine göre yapılan bu sınıflandırma, sözcük ve eklerin şekil bilgisi yönünden Eski Türkçe, Eski Anadolu Türkçesi ve Türkiye Türkçesi dönemlerindeki durumları ile karşılaştırılarak verilmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümü olan tenkitli metinde, eserin müellif nüshasının tespit edilememesinden dolayı tespit edilen nüshalar içinde en eski tarihli (H.1064), Ankara Milli Kütüphane'de 06 Mil Yz A 2217 arşiv numarası ile kayıt altına alınmış olan nüsha, A nüshası olarak isimlendirilerek metne eklenmiştir. Çalışmanın dil incelemesi ve dizin bölümleri bu nüsha dikkate alınarak yapılmıştır. Bu nüsha dışında yine tespit edilen nüshalar arasında istinsah tarihi açısından müellif nüshanın yazılış tarihine en yakın tarihli iki nüsha olan Ankara Milli Kütüphane'de 06 Mil Yz A 2222 arşiv numaralı nüsha B nüshası ve 06 Mil Yz A 1586 arşiv numaralı nüsha C nüshası olarak isimlendirilerek tenkitli metne eklenmiştir. Tenkitli metin oluşturulurken A, B ve C nüshalarının birbirinden farklı kısımları metnin anlam bütünlüğü ve dili dikkate alınarak uygun olan kısımlar metne eklenmiş diğer nüshalarda farklı olup metnin bütünlüğüne uymayan bölümler ise dipnotta gösterilmiştir.

Eserin söz varlığını ortaya koymak maksadıyla hazırlanan gramatikal dizin bölümünde ise Ankara Milli Kütüphane 06 Mil Yz A 2217 arşiv numaralı nüshada geçen bütün sözcükler kök veya gövde halinde madde başı olarak sayfa ve satır numaraları ile verilmiştir. Eserde geçen sözcüklerin sözcük türü açısından isim ve fiil kök veya gövdesi olduğunu ifade etmek maksadıyla isimler için "+", fiiller için "–" işareti kullanılmıştır. Ayrıca madde başı olarak verilen bütün sözcüklerin anlamları, metindeki bağlamları dikkate alınarak verilmiştir. A nüshasında eksik olup diğer nüshalardan faydalanılarak tamamlanan kısımlar gramatikal dizine eklenmemiştir.

Çalışmamızın hazırlanması safhasında hemen her konuda desteğini benden esirgemeyen kıymetli hocam, danışmanım Prof. Dr. Kemal Timur'a, tezimin her aşamasında yardımını gördüğüm ikinci danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Süleyman

Aydeniz'e ve Dicle Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümü hocalarıma teşekkür ederim. Ayrıca eserde geçen Arapça ve Farsça bölümlerin okunmasına yardım eden Muş Alparslan Üniversitesi öğretim elemanları Dr. Öğr. Üyesi Servet Şengül, Dr. Öğr. Üyesi İsa Işık, Arş. Gör. Abdullah Doğan ve Arş. Gör. İlyas Sayım'a teşekkür ederim. Ayrıca bütün eğitim hayatım boyunca ilgisini, maddi ve manevi desteğini benden hiç eksik etmeyen annem Meliha Çiftçi ve abim Maşallah Çiftçi'ye çok teşekkür ederim.

Fethullah ÇİFTÇİ

Diyarbakır 2019

ÖZET

Bu çalışma, XVII. yüzyılda yazılmış olan, Kadızâde Mehmed Efendi'ye ait Mebhas-ı Îmân adlı eser üzerinedir. Eser; giriş, Kadızâde Mehmed Efendi'nin hayatı ve eserleri, dil incelemesi, tenkitli metin ve gramatikal dizin bölümlerinden oluşmaktadır. Giriş bölümünde Kadızâdeliler Hareketi hakkında kısa bilgiler verilmiştir. Çalışmanın birinci bölümünde Kadızâde Mehmed Efendi'nin hayatı, eserleri; Mebhas-ı Îmân'ın muhtevası, nüshaları, yazılış tarihi ve dili hakkında bilgiler yer alır. İkinci bölüm dil incelemesi bölümüdür. Dil incelemesi; imlâ, ses ve şekil bilgisi olmak üzere üç başlık altında yapılmıştır. Bu bölümlerde, eserin imlâ, ses ve şekil bilgisi özellikleri Eski Türkçe, Eski Anadolu Türkçesi ve Türkiye Türkçesi dönemi özellikleriyle kıyaslanarak verilmiştir. Üçüncü bölüm olan tenkitli metin bölümünde, Mebhas-ı Îmân'ın müellif nüshasına ulaşılamamasından dolayı, tespit edilen nüshalar içinde yazarın yaşadığı döneme en yakın tarihli olan, Hicri 1064 tarihinde istinsah edildiği kayda geçen ve Ankara Milli Kütüphane'de 06 Mil Yz A 2217 arşiv numarasıyla kayıt altına alınan nüsha, A nüshası olarak isimlendirilmiş ve çalışmanın dil incelemesi ile dizin bölümleri bu nüsha dikkate alınarak hazırlanmıştır. Bu nüshanın yanında yine Ankara Milli Kütüphane'de 06 Mil Yz A 2222 arşiv numaralı nüsha B nüshası ve 06 Mil Yz A 1586 arşiv numaralı nüsha ise C nüshası olarak isimlendirilerek tenkitli metne eklenmiştir. Çalışmanın son bölümü olan dizin bölümünde, eserde geçen bütün sözcükler madde başı olarak köken ve anlamlarıyla beraber verilmiştir. Bu bölümde madde başı olarak verilen sözcüklerin anlamları, sözlüklerdeki ilk anlamları şeklinde değil, metindeki bağlamları dikkate alınarak verilmiştir.

Anahtar Sözcükler

Mebhas-ı Îmân, Kadızâde Mehmed Efendi, Dil İncelemesi, Tenkitli Metin, Gramatikal Dizin

ABSTRACT

This study is about the work Mebhas-ı Îmân written down by Kadızâde Mehmed Efendi in the eighteenth century. The work consists of the introduction, Kadızâde Mehmed Efendi's life and works, language analysis, critical text and grammatical index parts. In the introduction, brief information is given on the Kadızâdeli Movement. In the first part of the study, information about Kadızâde Mehmed Efendi's life and works; the content of Mebhas-ı Îmân, its copies, the date it was written and the language is included. The second part is the language review section. Language review was made under three headings as the spelling, phonetics and morphology. In these parts, the spelling, phonetic and morphological features of the work were compared to those in Old Turkish, Old Anatolian Turkish and Turkey Turkish periods. In the third part, which is the critical text section, since the original copy was not attained, the most recent copy recorded in Hijri 1064, registered in Ankara National Library with the record number 06 Mil Yz A 2217 was named as copy A and the language analysis and the index was prepared according to it. In addition, the copy registered with the record number 06 Mil Yz A 2222 in Ankara National Library was named as copy B and the one with the record number 06 Mil Yz A 1586 was called copy C and they were added to the critical text. In the last part, which is the grammatical index, each word in the work was given as per item with their meanings and roots. These meanings are not their primary meanings in dictionaries but the contextual meanings in the work.

Keywords

Mebhas-ı Îmân, Kadızâde Mehmed Efendi, Language Analysis, Critical Text, Grammatical Index

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

ÖN SÖZ ..... **I**
ÖZET ..... **IV**
ABSTRACT ..... **V**
İÇİNDEKİLER ..... **VI**
KISALTMALAR ..... **XIV**
ÇEVİRİ YAZI İŞARETLERİ ..... **XV**
GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM

KADIZÂDE MEHMED EFENDİ'NİN HAYATI VE ESERLERİ

1.1. KADIZÂDE MEHMED EFENDİ'NİN HAYATI **4**
1.2. KADIZÂDE MEHMED EFENDİ'NİN ESERLERİ **6**
1.2.1. Sultan IV. Murad İçin Yazdığı Duânâme 6
1.2.2. Mesâil-i Ehl-i Sünnet ve'l-Cemâat 6
1.2.3. "bilmiş ol" Redifli Manzume 6
1.2.4. Risâle-i Kadızâde 7
1.2.5. Mebahis-i Salat Risâlesi 7
1.2.6. İrşâdü'l-ʿukūli's-selîme ile'l-usūli'l-kaviyme li ibtâli'l-bide'i's-sekîme……. ..... ….7
1.2.7. Mebhas-ı Îmân 7
1.2.7.1. Mebhas-ı Îmân'ın Muhtevası 7
1.2.7.2. Mebhas-ı Îmân'ın Dili 11
1.2.7.3. Mebhas-ı Îmân'ın Yazılış Tarihi 12
1.2.7.4. Mebhas-ı Îmân'ın Nüshaları ve Nüsha Tavsifleri 13
1.2.7.4.1. Ankara Milli Kütüphane Nüshası 06 Mil Yz A 2217 13
1.2.7.4.2. Ankara Milli Kütüphane Nüshası 06 Mil Yz A 2222/1 14

1.2.7.4.3. Ankara Milli Kütüphane Nüshası 06 Mil Yz A 1586 14
1.2.7.4.4. Ankara Milli Kütüphane Nüshası 06 Hk 2267..... 15
1.2.7.4.5. Ankara Milli Kütüphane Nüshası 06 Mil Yz A 8022 15
1.2.7.4.6. Ankara Milli Kütüphane Nüshası 06 Mil Yz A 5683 15
1.2.7.4.7. Ankara Milli Kütüphane Nüshası 06 Mil Yz A 6543/1 16
1.2.7.4.8. Ankara Milli Kütüphane Nüshası 06 Mil Yz A 2798 16
1.2.7.4.9. Ankara Milli Kütüphane Nüshası 06 Mil Yz A 772 16
1.2.7.4.10. Süleymaniyye Kütüphanesi Nüshası 17
1.2.7.4.11. Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi 32 HK 2039 . 17
1.2.7.4.12. Erzurum İl Halk Kütüphanesi 25 HK 23980..... 17

İKİNCİ BÖLÜM

DİL İNCELEMESİ

2.1. İMLÂ ÖZELLİKLERİ 18
2.1.1. Ünlülerin Yazımı 19
2.1.1.1. “a” Ünlüsünün Yazımı 19
2.1.1.1.1. Ön Seste..... 19
2.1.1.1.2. İç Seste 20
2.1.1.1.3. Son Seste 21
2.1.1.2. “e” Ünlüsünün Yazımı 21
2.1.1.2.1. Ön Seste..... 21
2.1.1.2.2. İç Seste 22
2.1.1.2.3. Son Seste 23
2.1.1.3. “ı-i” Ünlülerinin Yazımı..... 23
2.1.1.3.1. Ön Seste..... 23
2.1.1.3.2. İç Seste 24
2.1.1.3.3. Son Seste 25
2.1.1.4. “u-ü” Ünlülerinin Yazımı 25
2.1.1.4.1. Ön Seste..... 25
2.1.1.4.2. İç Seste 26
2.1.1.4.3. Son Seste 27
2.1.1.5. “o-ö” Ünlülerinin Yazımı 27
2.1.1.5.1. Ön Seste..... 27

2.1.1.5.2. İç Seste 28
2.1.1.5.3. Son Seste 29
2.1.2. Ünsüzlerin Yazımı 29
2.1.2.1. “b” ve “p” Ünsüzlerinin Yazımı 29
2.1.2.2. “c” ve “ç” Ünsüzlerinin Yazımı 30
2.1.2.3. “d” ve “t” Ünsüzlerinin Yazımı 31
2.1.2.4. “k” ve “g” Seslerinin Yazımı 32
2.1.2.5. “s” Ünsüzünün Yazımı 33
2.1.2.6. “ñ” Ünsüzünün Yazımı 33
2.1.3. Sürekli Bitişik Yazılan Bazı Sözcükler 34
2.2. SES BİLGİSİ 35
2.2.1. Ünlüler 35
2.2.1.1. Ünlü Değişmeleri 35
2.2.1.1.1. i>e /e>i Değişimi 35
2.2.1.1.2. ı-i Değişimi 36
2.2.1.1.3. e-a Değişimi 36
2.2.1.1.4. e-ü Değişimi 36
2.2.1.1.5. u-a Değişimi 36
2.2.1.1.6. u-ı / i Değişimi 37
2.2.1.1.7. ü-i Değişimi 37
2.2.1.2. Ünlü Uyumları 37
2.2.1.2.1. Damak Uyumu 37
2.2.1.2.2. Dudak Uyumu 38
2.2.1.2.2.1. Eklerde Yuvarlaklaşma 39
2.2.1.2.2.1.1. Daima Yuvarlak Ünlü ile Yazılan Ekler 40
2.2.1.2.2.1.2. Fonetik Değişmeler Sonucu Meydana Gelen Yuvarlaklıklar 42
2.2.1.2.2.1.3. Eski Türkçeden Beri Gelen Yuvarlak Ünlülü Kelimeler 42
2.2.1.2.2.2. Düz Ünlülü Ekler 42
2.2.1.2.2.2.1. Daima Düz Ünlü İle Karşılanan Ekler 44
2.2.2. Ünsüzler 46

2.2.2.1. Ünsüz Değişmeleri 46
2.2.2.1.1. t > d Değişimi 46
2.2.2.1.2. k > g Değişimi 47
2.2.2.1.3. k > ḫ Değişimi 47
2.2.2.1.4. ġ > v Değişimi 47
2.2.2.1.5. g > y Değişimi 48
2.2.2.1.6. b > p Değişimi 48
2.2.2.1.7. b > v Değişimi 48
2.2.2.1.8. d > y Değişmesi 49
2.2.2.2. Ünsüz Uyumu 49
2.2.3. Ses Olayları 50
2.2.3.1. Ötümlüleşme 50
2.2.3.2. Ünlü Türemesi 50
2.2.3.3. Ünlü Düşmesi 51
2.2.3.4. Hece Düşmesi 52
2.2.3.5. Birleşme 52
2.2.3.6. Ünsüz Düşmesi 52
2.2.3.7. Ünsüz İkizleşmesi 53
2.2.3.8. İkiz Ünsüzlerin Tekleşmesi 53
2.2.3.9. Yutulma 53
2.2.3.10. Göçüşme 54
2.2.3.11. Geçişme 54
2.2.3.12. Ünsüz Kaynaşması 54
2.3. ŞEKİL BİLGİSİ 55
2.3.1. İsim 55
2.3.1.1. İsim İşletme Ekleri 55
2.3.1.1.1. Çokluk Ekleri 55
2.3.1.1.2. İyelik Ekleri 56
2.3.1.1.3. Durum Ekleri 58
2.3.1.1.3.1. Yalın (Belirsiz) Durumu 58
2.3.1.1.3.2. Tamlayan Eki 59
2.3.1.1.3.3. Belirtme Durumu 59

2.3.1.1.3.4. Yönelme Durumu 60
2.3.1.1.3.5. Bulunma Durumu 61
2.3.1.1.3.6. Ayrılma Durumu 61
2.3.1.1.3.7. Araç Durumu 62
2.3.1.1.3.8. Yön Gösterme Durumu 63
2.3.1.1.3.9. Eşitlik Durumu 63
2.3.1.2. Kelime Yapımı 64
2.3.1.2.1. İsim Yapan Ekler 64
2.3.1.2.1.1. İsimden İsim Yapma Ekleri 64
2.3.1.2.1.2. Fiilden İsim Türeten Ekler 70
2.3.2. Sıfatlar 74
2.3.2.1. Niteleme Sıfatları 74
2.3.2.2. Belirtme Sıfatları 74
2.3.2.2.1. İşaret Sıfatları 74
2.3.2.2.2. Sayı Sıfatları 75
2.3.2.2.2.1. Asıl Sayı Sıfatları 75
2.3.2.2.2.2. Sıra Sayı Sıfatları 75
2.3.2.2.2.3. Üleştirme Sıfatları 76
2.3.2.2.2.4. Kesirli Sayı Sıfatları 76
2.3.2.2.3. Soru Sıfatları 76
2.3.2.2.4. Belirsizlik Sıfatları 77
2.3.3. Zamirler 77
2.3.3.1. Şahıs Zamirleri 77
2.3.3.2. Dönüşlülük Zamirleri 78
2.3.3.3. İşaret Zamirleri 79
2.3.3.4. Aitlik Zamirleri 80
2.3.3.5. Belirsizlik Zamirleri 80
2.3.3.6. Soru Zamirleri 81
2.3.4. Zarflar 81
2.3.4.1. Zaman Zarfları 82
2.3.4.2. Yer-Yön Zarfları 83
2.3.4.3. Miktar Zarfları 84

2.3.4.4. Niteleme ve Durum Zarfları 85
2.3.4.4.1. Niteleme Zarfları 85
2.3.4.4.2. Durum Zarfları 86
2.3.4.5. Soru Zarfları 86
2.3.5. Edatlar 87
2.3.5.1. Yapı ve Kökenleri Bakımından Edatlar 87
2.3.5.1.1. Türkçe Kökenli Edatlar 87
2.3.5.1.1.1. Ad Kökenli Edatlar 87
2.3.5.1.1.2. Fiil Kökenli Edatlar 88
2.3.5.1.2. Yabancı Kökenli Edatlar 88
2.3.5.2. Kullanılış Biçimleri Bakımından Edatlar 88
2.3.5.2.1. Yalın Durumu İsteyen Bazı Edatlar 89
2.3.5.2.2. Zamirlerden Sonra İlgi Durumu İsteyen Bazı Edatlar 89
2.3.5.2.3. Yönelme Durumu İsteyen Bazı Edatlar 89
2.3.5.2.4. Ayrılma Durumu İsteyen Bazı Edatlar 90
2.3.5.3. Görevleri Bakımından Edatlar 90
2.3.5.3.1. Aitlik ve İlgili Olma İlişkisi Kuranlar 90
2.3.5.3.2. Benzerlik, Tıpkılık, Denklik İlişkisi Kuranlar 90
2.3.5.3.3. Belirtme Yoluyla Başkalık İlişkisi Kuranlar 91
2.3.5.3.4. Beraberlik veya Vasıta İlişkisi Kuranlar 91
2.3.5.3.5. Miktar ve Derece İlişkisi Kuranlar 91
2.3.5.3.6. Uygunluk, Denklik ve Nispet İlişkisi Kuranlar 92
2.3.5.3.7. Sebep, Maksat, Gāye, Hedef İlişkisi Kuranlar 92
2.3.5.3.8. Karşılık, Karşılaştırma, Zıtlık İlişkisi Kuranlar 92
2.3.5.3.9. Öncelik, Sonralık İlişkisi Kuranlar 92
2.3.6. Bağlaçlar 93
2.3.6.1. Sıralama Bağlaçları 93
2.3.6.2. Denkleştirme, Karşılaştırma ve Seçme Bağlaçları 94
2.3.6.3. Pekiştirme Bağlaçları 94
2.3.6.4. Nöbetleşme Bağlaçları 94
2.3.6.5. Cümle Bağlayıcısı Niteliğindeki Bağlaçlar 95
2.3.6.5.1. Açıklama Bildiren Cümle Bağlayıcıları 95

2.3.6.5.2. Sonuç Bildiren Cümle Bağlayıcıları 95
2.3.6.5.3. Üsteleme Bildiren Cümle Bağlayıcıları 96
2.3.6.5.4. Sebep Bildiren Cümle Bağlayıcıları 96
2.3.6.5.5. Zıtlık Bildiren Cümle Bağlayıcıları 96
2.3.7. Fiiller 97
2.3.7.1. Bildirme Kipleri 97
2.3.7.1.1. Bilinen Geçmiş Zaman Kipi 97
2.3.7.1.2. Duyulan Geçmiş Zaman Kipi 98
2.3.7.1.3. Şimdiki Zaman Kipi 100
2.3.7.1.4. Gelecek Zaman Kipi 100
2.3.7.1.5. Geniş Zaman Kipi 101
2.3.7.2. Tasarlama Kipleri 102
2.3.7.2.1. İstek Kipi 102
2.3.7.2.2. Emir Kipi 104
2.3.7.2.3. Dilek-Şart Kipi 105
2.3.7.2.4. Gereklilik Kipi 105
2.3.7.3. Ek-fiil 106
2.3.7.3.1. Geniş Zaman 106
2.3.7.3.2. Bilinen Geçmiş Zaman 106
2.3.7.3.3. Duyulan Geçmiş Zaman 107
2.3.7.3.4. Şart Kipi 107
2.3.7.3.5. Ek-fiilin Zarf-fiili Şekli 107
2.3.7.3.6. Ek-fiilin Olumsuzu 108
2.3.7.4. Fiillerde Birleşik Çekim 108
2.3.7.4.1. Hikâye 108
2.3.7.4.2. Rivâyet 109
2.3.7.4.3. Şart 109
2.3.7.5. Birleşik Fiiller 110
2.3.7.5.1. İsim+Fiil Şeklinde Olanlar 110
2.3.7.5.2. Fiil+Fiil Şeklinde Olanlar 110
2.3.7.5.2.1. Süreklilik Bildirenler 110
2.3.7.5.2.2.Tezlik Bildirenler 111

2.3.7.5.2. 3. Yeterlilik Bildirenler 111
2.3.7.6. Fiil Yapma Ekleri 112
2.3.7.6.1. İsimden Fiil Türeten Ekler 112
2.3.7.6.2. Fiilden Fiil Türeten Ekler 113
2.3.7.7. Fiilimsiler 117
2.3.7.7.1. İsim-Fiiller 117
2.3.7.7.2. Sıfat-Fiiller 117
2.3.7.7.2.1. Geniş zaman sıfat-fiileri 117
2.3.7.7.2.2. Geçmiş zaman sıfat-fiilleri 118
2.3.7.7.2.3. Gelecek zaman sıfat-fiilleri 118
2.3.7.7.2.4. Diğer sıfat-fiiller 119
2.3.7.7.3. Zarf-Fiiller 119
2.3.8. Ünlemler 122

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TENKİTLİ METİN

3.1. METİN VE GRAMATİKAL DİZİN TESİSİNDE TAKİP EDİLEN YOL 123

3.2. TENKİTLİ METİN 127

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

GRAMATİKAL DİZİN

4.1. GRAMATİKAL DİZİN 394

SONUÇ 835

KAYNAKÇA 840

KISALTMALAR

A	Ankara Milli Kütüphane 06 Mil Yz A 2217 arşiv numaralı nüsha.
Alm.	Almanca
Ar.	Arapça
B	Ankara Milli Kütüphane 06 Mil Yz A 2222 arşiv numaralı nüsha.
Bk.	Bakınız
C	Ankara Milli Kütüphane 06 Mil Yz A 1586 arşiv numaralı nüsha.
Çev.	Çeviren
Ed.	Editör
Erm.	Ermenice
Far.	Farsça
Haz.	Hazırlayan
Lat.	Latince
Tr.	Türkçe
Yun.	Yunanca

ÇEVİRİ YAZI İŞARETLERİ

ا	a, ā, e	ص	ṣ
ب	b, p	ض	ż, ḍ
پ	p	ط	ṭ
ت	t	ظ	ẓ
ث	s̱	ع	‘
ج	c	غ	ġ
چ	ç	ف	f
ح	ḥ	ق	ḳ
خ	ḫ	ك	k, g, ñ
د	d	ل	l
ذ	ẕ	م	m
ر	r	ن	n
ز	z	و	v, u, ū, ü, o, ö
ژ	j	ه	h, e, a
س	s	لا	lā, la
ش	ş	ى	y, ı, i, ī
		ء	’

GİRİŞ

XVII. yüzyıl gerek tarihî gerekse sosyo-kültürel yönden Osmanlı tarihi içerisinde özel bir yere sahiptir. Bu dönemde gerçekleşen bazı tarihî olaylar, devletin geleceğine etki etmiştir (Bilkan, 2005: 119). Bu yüzyılda Osmanlı, batıda Avrupa ve doğuda İran'la sürekli savaş halindedir. İçeride ise idari ve ekonomik bozukluklar ile iç isyanların yaşandığı bir yüzyıl olmuştur (Mengi, 1994: 174). İşte bu kaotik ortam içerisinde devletin geleceğini belirleyen tarihî olaylardan biri de Kadızâdeliler Hareketi'dir. IV. Murad devrinde Kadızâde Mehmed Efendi öncülüğünde başlayan bu hareket, Sultan İbrahim ve IV. Mehmed dönemlerinde de etkisini devam ettirmiştir.

Esasen Kadızâdeliler Hareketi, İbn-i Teymiyye'nin fikirlerinden etkilenen ve Türkçe yazdığı ilmihâl kitabıyla bilinen Birgivi Mehmed Efendî'nin bazı görüşlerine dayanmaktaydı (Bilkan, 2005: 122). Kadızâde Mehmed Efendi, Birgivi Mehmed Efendi'nin görüşlerini benimsemiş ve bu doğrultuda kendisi gibi düşünenlerle beraber hareketin temelini oluşturmuştur. Zira Mebhas-ı Îmân'ın ilk bölümünde eserini oluştururken faydalandığı kaynakları sıralayan Kadızâde Mehmed Efendi'nin ilk zikrettiği eserin Birgivi Meḥmed Efendi'nin Vasiyyet-nâme'si, yani diğer bir adıyla Risâle-i Birgivi, olması bu sıralamanın rastlantısal bir durum olmadığını gösterir.

Eserimizin müellifi olan Kadızâde Mehmed Efendi'ye karşı bu dönemde en büyük muhalefet Abdulmecid Sivasî tarafından yapılmıştır. Bilindiği üzere Kadızâde Mehmed'e karşı, Abdulmecid Sivasî'ye destek verenler Sivasîler olarak adlandırılmıştır. Bir tarafta Kadızâde Mehmed'in, diğer tarafta ise Abdulmecid Sivasî'nin taraftarlarının olması tarihe bu mücadeleye Kadızâdeliler ve Sivasîler mücadelesi ismini verdirtmiştir (Gündoğdu, 1999: 212). XVII. yüzyılda idarî ve iktisadî yapısı bozulan Osmanlının bu yapılarının yeniden düzeltilmesi için çaba sarfeden medreseler ve tekkeler arasında başlayan fikrî ayrılıklar, mücadelenin temelini oluşturur. Bu fikrî ayrılıklarda medreseleri temsilen Kadızâde Mehmed

Efendi, bu bozulmaların sebebini dinin aslından ayrılmasına bağlar ve çözüm olarak da dine sonradan giren bid'atların ortadan kaldırılması gerektiğini ifade eder. Ayrıca Kadızâde Mehmed Efendi, bid'atların dine girme sebebi olarak gördüğü tekkeleri de ağır bir dille eleştirir. Tekke temsilcisi mutasavvıflar da bu eleştiriye aynı sertlikle cevap verir (İdiz, 2015: 1052). Bu sert münakaşalar zamanla fikri çatışmadan fiziki çatışmaya varacak boyuta gelir ve yaklaşık bir asır kadar bir dönem Osmanlı toplumunu ve idaresini meşgul eder.

Konularına bakıldığında Kadızâdeliler ile Sivasîler arasında cereyan eden tartışmalar üç başlıkta değerlendirilebilir.

a) Tasavvufî düşünce ve uygulamalar ile ilgili meseleler: Sūfilerin semâ ve devranının caiz olup olmadığı, zikir ve mūsiki konuları.
b) Dinî inanışlar ve ibadetlerle ilgili meseleler: Aklî ilimlerin okunmasının caiz olup olmadığı, Hızır'ın yaşayıp yaşamadığı, ezan ve Kuran-ı Kerim'in makamla okunmasının caiz olup olmadığı, Hazreti Muhammed ve sahabenin isimleri zikr edildiğinde tasliye ve tarziye demenin meşruluğu, Peygamber efendimizin anne ve babasının imanla vefat edip etmediği, Firavun'un imanla ölüp ölmediği, Muhyiddin ibnü'l Arabî'nin kafir sayılıp sayılmayacağı, Yezîd'e lanet edilip edilmeyeceği, Peygamber efendimizden sonra ortaya çıkan bidatların terk edilmesinin şart olup olmadığı, kabir ziyaretlerinin caiz olup olmadığı, Regaib, Berat ve Kadir gecelerinde cemaatle nafile namazı kılınıp kılınmayacağı, emr-i bi'l-maʿrūf ve nehy-i ani'l-münker meselesi.
c) İçtimaî ve siyasî hayatla ilgili meseleler: Tütün ve kahve gibi keyif verici maddelerin kullanılmasının haram olup olmadığı, rüşvet almanın mahiyeti ve hükmü, namazlardan sonra el etek öpme, selâm verirken eğilmenin caiz olup olmadığı (Çavuşoğlu, 2001: 100).

Bu konular hakkında devam eden tartışmalar, Kadızâde Mehmed Efendi'nin 1635 yılında vefatından sonra da bitmemiş, aynı sertlikte devam etmiştir. Kadızâde Mehmed Efendi'nin yanında yetişen ve Kadızâde gibi Ayasofya Camii vâizliğine kadar yükselen Üstüvânî Mehmed Efendi hareketin liderliğini üstlenmiştir. Bu dönemde de ilk dönemde olduğu gibi etkisini devam ettiren bu hareket, Kadızâdelilerin karışmış oldukları bazı suçlar neticesinde Üstüvânî ve diğer Kadızâdelilerin Kıbrıs'a sürgün gönderilmesiyle ikinci safhasını tamamlar. 1656 yılında ise Vanî Mehmed Efendi ile üçüncü dönemi başlayan bu hareket, Vanî Mehmed Efendi'nin padişah IV.

Mehmed'in güvenini kazanmasıyla yeniden güçlenir. Padişah üzerindeki etkilerini kullanan Kadızâdeliler, bid'at olarak niteledikleri bazı inançları padişah üzerinden yasaklamaya çalışmışlardır. Bunda başarılı olan Kadızâdeliler Vanî Mehmed Efendi'nin 1685 yılında vefat etmesinden sonra da bir müddet etkisini sürdürmeye devam etmiştir (Çavuşoğlu, 2001: 100-102).

BİRİNCİ BÖLÜM

KADIZÂDE MEHMED EFENDİ'NİN HAYATI VE ESERLERİ

1.1. KADIZÂDE MEHMED EFENDİ'NİN HAYATI

Kadızâde Mehmed Efendi, 1582 yılında Balıkesir'de doğdu. Babası Doğanîzâde Mustafa Efendi'dir. Babasının mesleğinin kadılık olmasından dolayı Mehmed Efendi'ye Kadızâde lakabı verilmiştir (Çavuşoğlu, 2001: 100). Bunun yanında bazı şiirlerinde "İlmî" mahlasını kullanarak şiir yazmasından dolayı Kadızâde Mehmed Efendi, İlmî olarak da bilinir (Deniz, 2008: 18). İlk bilgilerini memleketinde, Birgivi Mehmed Efendi'nin talebelerinden tahsil ettikten sonra İstanbul'a giderek müderris Dursunzâde'nin yardımcısı olur. Daha sonra H.1032 (1623) yılında Tercüme Tekyesi şeyhi Ömer Efendi'nin hizmetinde tasfiye ile meşgul olur. Lakin tasavvufun mizacına uymadığını düşünerek buradan ayrılır ve uzun süre Murat Paşa Camii'nde ders vermiş olan Birgili Efendizâde Fazlullah Efendi yerine Sultan Selim vaizi olur (Çelebi, 1981: 163). 1631 yılından sonra Kadızâde Mehmed Efendi, önceleri klasik metinler okutmakla uğraşmış, daha sonra Osmanlı'da vâizlik mesleğinin zirvesini teşkil eden Ayasofya Camii'ne vâiz olarak atanmıştır. Etkili vaazları sayesinde kısa sürede kendine has bir dinleyici kitlesi oluşturmuş ve namını bütün İstanbul'a duyurmayı başarmıştır (Akpınar, 2015: 305). H. 1045 (1635)'te Ayasofya vâizi iken vefat etmiştir. Topkapı dışında Şeyhler kabristanına defnedilmiştir (Tahir, 1972: 373).

Kadızâde Mehmed Efendi hakkında en sağlıklı bilgiler onun sohbetlerine katılmış olan Kâtip Çelebi'den aktarılan bilgilerdir. Zira uzun bir müddet Kadızâde'nin sohbetlerine katılan Kâtip Çelebi, Mîzânu'l-hak fi ihtiyâri'l-ehak eseri başta olmak üzere Keşfü'z-zunūn anıl-esâmi ve'l-fünun ve Fezleke adlı eserlerinde Kadızâde hakkında detaylı bilgiler verir.

Birçok kaynak Kadızâde Mehmed Efendi'nin 1635 yılında Ayasofya Camii'nde vaiz iken vefat ettiğinde ittifak eder. Ancak Tanyıldız'ın hazırlamış olduğu "İsmâîl Rusūhî-yi Ankaravî Şerh-i Mesnevî Mecmū'atu'l-Letâyif ve Matmūratu'l-Ma'ârif: İnceleme-Metin-Sözlük" adlı doktora tezinde, Sâkıb Dede'ye dayandırdığı bilgiler ışığında, Kadızâde Mehmed Efendi'nin 1635 yılından sonraki bir tarihte vefat etmiş olabileceği sonucunu da çıkarmaktadır. Kadızâde Mehmed Efendi'nin zikredildiği eserde, onun IV. Murad ile beraber çıktığı Bağdat Seferi sırasında Konya'da Mevlana türbesinde sara illetine yakalanıp İstanbul'a geri gönderildikten sonra vefat ettiği ifade edilmiştir (2010: 13). Halbuki Bağdat Seferi, Vezir-i azam Bayram Paşa'nın 7 Mart 1637'de Üsküdar'a geçmesiyle resmen başlamış, Sultan IV. Murad da 8 Nisan 1638'de Üsküdar'a geçerek Bağdat Sefer'ine çıkmıştır (İnbaşı, 1999: 277). Çoğu kaynakta Kadızâde Mehmed Efendi'nin 1635 yılında vefat ettiği bilgisi dikkate alındığında ve Bağdat Seferi'nin de 1638'de yapıldığı göz önünde bulundurulduğunda, Kadızâde'nin vefat tarihi hususunda verilen bilgilerde bir bütünlük olmadığı söylenebilir.

Sicill-i Osmanî adlı eserin 3. cildinde ise Mehmed Efendi (Kadızâde) ismiyle bir kayıt tespit edilmiştir. Tespit edilen kayıtta zikredilen Kadızâde Mehmed Efendi'nin Sofyalı olduğu ve Mustafa Efendi isminde bir oğlunun olduğu yazılır. Bunun yanında vâiz ve emir Abdulkerim Efendi'nin müridi iken hicri 1015 (1606-1607) tarihinde onun yerine Mehmed Paşa tekkesi şeyhi, hicri 1033 (1623-1624)'te Ayasofya vâizi olduğu, 1041 yılında ise vefat ettiği kaydı yer alır (Süreyya, 1996: 1004). Lakin bu bilgiler, zikredilen şahsın Mebhas-ı Îmân'ın yazarı olan Kadızâde Mehmed Efendi'nin olduğuna dair kesin bir yargı ortaya koymamızı engellemektedir. Çünkü Ayasofya vâizi olması dışında diğer kaynaklarla ortak herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Bu dönemle ilgili yapılan kaynak taramalarında ise Kadızâde Mehmed Efendi'nin yaşadığı XVII. yüzyılın ilk yarısında Ayasofya vâizliği yapmış başka bir Mehmed Efendi (Kadızâde) ismine rastlanmıştır. Söz konusu kişinin Sofyalı Kadızâde Mehmed Efendi olduğu, 1041 yılında vefatından sonra onun yerine Ayasofya vâizliğine Balıkesirli Kadızâde Mehmed Efendi'nin atandığı tespit edilmiştir. Bundan dolayı da her iki kadızâdeyi birbirinden ayırmak için Sofyalı Kadızâde Mehmed Efendi'ye "Büyük Kadızâde", Balıkesirli Kadızâde Mehmed Efendi'ye ise "Küçük Kadızâde" denilmiştir (Akpınar, 2009: 33).

1.2. KADIZÂDE MEHMED EFENDİ'NİN ESERLERİ

1.2.1. Sultan IV. Murad İçin Yazdığı Duânâme

Bu eser, mesnevi nazım şekliyle ve duâ-nâme türünde yazılmış bir eserdir. Eserin istinsah tarihi bilinmemekle beraber IV. Murad'ın tahta çıktığı 1623 yılında yazıldığı düşünülmektedir. Zira zikredilen eserin IV. Murad'ın tahta çıkışı sebebiyle yazılmış bir cülūsiyye olması kuvvetle muhtemeldir. Ayrıca eserde yazar, Bağdat ve Yemen'in fethedilmesi dileğinde bulunur. Bu da eserin fetih duâsı niteliğinde bir eser olduğunu gösterir. Mesnevi nazım şekliyle kaleme alınmış olan bu eser 106 beyitten oluşur. Eserin tespit edilen iki nüshası vardır. Nüshalardan biri Beyazıt Devlet Kütüphanesi Veliyüddin Efendi Bölümü 1801 arşiv numarasıyla kayıtlı bir mecmua içinde, diğeri ise Topkapı Sarayı Kütüphanesi Emanet Hazinesi Kitaplığı 739 arşiv numaralı mecmuadadır (Deniz, 2008: 9-40).

1.2.2. Mesâil-i Ehl-i Sünnet ve'l-Cemâat

Bu eser, Süleymaniye Kütüphanesi Yazma Bağışlar Bölüm'ünde 5570 arşiv numarasıyla kayıt altına alınmış bir eserdir. Eser bir külliyatın içinde yer alıp bu külliyatın 148-233 sayfaları arasında bulunmaktadır. Eser değişik konularda birçok mesele hakkında kısa kısa bilgiler sunan, özellikle de fıkhî meseleler üzerinde duran bir eserdir (Ergin, 2007: 66).

1.2.3. "bilmiş ol" Redifli Manzume

Konya İl Halk Kütüphanesi Feridun Nafiz Uzluk Bölümü'nde 6994 arşiv numaralı şiir mecmuasının 5b-7b varakları arasında bulunan bu manzume 50 beyitten oluşmaktadır. Manzumede Kadızâde Mehmed Efendi; devlet düzeninin, askeri sınıfın ve ilim ehlinin bozulmasına değinmiştir. Ayrıca rüşvetin yaygınlaşması, Anadolu beylerinin yer yer isyanları, halkın ahlakî, sosyal ve iktisadî manada bir bozulmayla karşı karşıya olduğu, sigara, alkol ve afyon kullanımı gibi bid'at olarak nitelediği zararlı alışkanlıkların artması konularına değinir. Kadızâde Mehmed manzumesinin devamında ise zikrettiği bu sorunlar karşısında çeşitli tedbirler önerir (Ürekli, 1997: 277-300).

1.2.4. Risâle-i Kadızâde

Bu eser, Süleymaniye Kütüphanesi Beşir Ağa Bölüm'ünde 397/3 arşiv numaralı dokuz varaktan oluşan bir risâledir. Risâlenin başında, Kadızâde Mehmed Efendi, risâleyi hak talibi müslümanlara hitaben yazdığını ifade eder. Bir namaz risâlesi olan bu eserde Kadızâde, namaz ibadetini farz, vacip ve sünnet olmak üzere üç bölüme ayırarak açıklar. Eserinde bölümlere ayırarak açıkladığı namazlar dışında herhangi bir namazın meşru namaz olmadığını ifade eden Kadızâde Mehmed Efendi, bu namazları bazı bid'atçı ve cahillerin uydurduğu namazlar olarak görür (Özkan, 2016: 553-574).

1.2.5. Mebahis-i Salât Risâlesi

Bu eser, Süleymaniyye Kütüphanesi'nde 5570 arşiv numarası ile kayıt altına alınmış bir külliyatın içinde bulunmaktadır. Eserde yazar bu kitabı, 1020-1043 yılları arasında okuduğu kitaplardan not alarak yirmi üç yılda hazırladığını söyler. Kitabın ilk sayfaları insanları ilme teşvik eder. Geriye kalan kısmı ise tamamen namaz ile ilgili konular üzerinedir. Yazar bu eserde çalışma konumuzu oluşturan Mebhas-ı Îmân'ndan da eserinin 16. varağında bahseder (Ergin, 2007: 65).

1.2.6. İrşâdü'l-ʿukūli's-selîme ile'l-usūli'l-kaviyme li ibtâli'l-bide'i's-sekîme

Bu eser, Ali Çelebi adında bir müftünün raksın caiz olduğunu anlatan risâlesine cevaben Kadızâde Mehmed Efendi'nin yazmış olduğu küçük bir risaledir. Dört bölümden oluşan bu risâlenin ilk bölümü Ali Çelebi'nin risalesine cevap niteliği taşır. Üçüncü bölüm âlimlerin bid'atçıları kınayan sözleri; son bölüm ise takvanın gerekliliği ve yolları hakkındadır (aktaran Akpınar, 2009: 42).

1.2.7. Mebhas-ı Îmân

1.2.7.1. Mebhas-ı Îmân'ın Muhtevası

Kadızâde Mehmed Efendi, eserin giriş kısmında okuyucuların dikkatini çekmek ve eserinin önemine vurguda bulunmak maksadıyla eseri hakkında ayrıntılı bilgiler sunar. Bir nevi sebeb-i telif olarak nitelendirebileceğimiz bu bölümde, Ehl-i

Sünnet ve Cemaât mezhebinin bazı sâlih ve mütedeyyin kişilerce tam olarak idrak edilemediğini, bunun neticesi olarak da bu sâlih ve mütedeyyin kişilerin yıllarca samimi bir şekilde Allah'a yapmış oldukları ibadet ve taâtlardan hiçbirinin kabul edilmediğini ifade eder. Eserini bu doğrultuda kaleme aldığını söyleyen yazar, eserinin dikkatle ve sabırla okunması durumunda kişinin imanî manada bilinçleneceğini ve bazı hatalara düşmeyerek mümin-i kâmil sıfatına erişebileceğini iddia eder. Eserini oluşturma safhasına da değinen yazar, eserini oluştururken sadece kendi bilgileri ile değil herkesin kabul ettiği ve aradığı kitaplardan da faydalandığını, itikatlarına halel getirmemek adına faydalandığı kitapların isimlerini zikrederek merak edenlerin o kitaplara başvurabileceğini dile getirir. Akabinde Kadızâde Mehmet Efendi eserini oluştururken yararlandığı eserleri iki gruba ayırarak verir. Türkçe olan kaynaklar olarak tanımladığı ilk grupta; Birgili Mehmed Efendi'nin Vasiyyet-nâmesi, Ahmed Rūmî'nin Vasiyyet-nâmesi, eʿizze-i kirâmdan birinin Vasiyyet-nâmesi, Hediyyetüʾl-Muhlisîn, ʿAkîdetüʾl-Müʾminîn, Letâʾifüʾl-İşârât, Behcetüʾl-ʿÂrifîn ve Ravzatüʾs-Sâlikîn ve Şerâʾit-i İslâm adlı sekiz risale zikreder. Arapça olan kaynaklar olarak tanımladığı ikinci grupta ise; Cevâhiriʾl-Fıkıh, Zübdetüʾl- Mesâʾil, Yekūluʾl-ʿAbd ve Yekūluʾl-ʿAbd'uñ üç şerhi, ʿUmde, ʿUmde şerhi, ʿAkâʾid-i Nesefî, Metn-i ʿAkâʾid, Şerh-i Gavâmız, Şerh-i İbn-i Gars, Şerhiʾl-ʿAkâʾid Liʿsaʿdeleddîn eʾl-Teftâzânî, Hâşiye-i ʿİsâmeʾd-dîn, Hâşiye-i İyce Halîfe**,** Hâşiye-i Kestel, Hâşiye-i Ramâzân, Hâşiye-i İbn-i Ebî Şerîf, Fıkh-ı Ekber, Şerh-i Ekmelluʾd-dîn, Vasiyyet-nâme-i İmâm-ı Aʿzam, Vasiyyet-nâme şerhi, Bahruʾl-kelâm, Kitâbuʾl-Bidâye, Hidâye fî Usūliʾd-dîn, Kitâbuʾl-Hikem, Telhîs Hulâsuʾl-Usūl, Şerh-i Mevâkıf, İhyâ-yı ʿUlūmiʾd-dîn ve Hediyyetüʾl- Mehdiyîn olmak üzere otuzdan ziyade eser zikreder. Kadızâde Mehmet Efendi bu eserleri Arapçadan Türkçeye tercüme ederek Mebhas-ı Îmân adlı eserinde onlardan faydalandığını dile getirir. Ayrıca Kadızâde Mehmed Efendi zikrettiği eserler dışında zikretmediği bazı eserlerden de yararlandığını söyler.

Kadızâde Mehmed Efendi, Mebhas-ı Îmân'ı fasıllar şeklinde oluşturmuştur. Eserdeki her fasıl kimi zaman bir önceki faslın devamı niteliğinde olup kendinden önceki faslın tamamlayıcısı görevinde kimi zaman ise tamamen farklı bir konu hakkında bilgiler sunar. Fasılların bazıları detaylı bilgiler sunarken bazı fasıllar ise birkaç cümle ile sınırlı tutulmuştur. Eserdeki fasılların ihtiva ettiği konular şunlardır:

1. Fasıl: İmânın tanımı ve Müslümanlığın dayandığı temel hususlar
2. Fasıl: İhtiyâr-ı cüzʾî kavramının izâhı
3. Fasıl: Kadrî, Cebrî, Mutezilî, Ehl-i Sünnet ve Cemâat mezheplerinin ihtiyâr-ı cüzʾî kavramı üzerinden karşılaştırılması
4. Fasıl: Tanrı Teʿâlâ hakkında vâcib, muhâl ve câiz olan sıfatlar ile peygamberler hakkında vâcib, muhâl ve câiz olan şıfatlar
5. Fasıl: Tanrı Teʿâlâ katında vâcib olan sıfatlar
6. Fasıl: Sıfât-ı subūtiyye (sıfât-ı zât ve sıfât-ı meʿânî)
7. Fasıl: Tanrı Teʿâlâ katında muhâl olan sıfatlar
8. Fasıl: Tanrı Teʿâlâ katında câiz olan sıfatlar
9. Fasıl: Peygamberler hakkında vâcib olan sıfatlar
10. Fasıl: Peygamberler hakkında muhâl olan sıfatlar
11. Fasıl: Peygamberler hakkında câiz olan sıfatlar
12. Fasıl: "Lâ ilâhe illâllâh Muhammeden Resūlullâh" sözünün manası
13. Fasıl: Farz-ı ʿayn ve farz-ı kifâye olan ʿibâdetler ve sâʾir tâʿatların kabulü
14. Fasıl: Kişiyi küfre götüren bazı efʿâl ve akvâller
15. Fasıl: Elfâz-ı küfr nedir? Akâid risâlelerinin okunup dinlenilmesi meselesi
16. Fasıl: Müʾmin ve muvahhidlerin oğullarına, kızlarına, kullarına ve hizmetkârlarına ʿitikâda ve küfre müteallik olan konuları öğretmeleri
17. Fasıl: ʿAkâʾid-i dîniyye
18. Fasıl: Müslüman ve mümin olmanın bazı şartları
19. Fasıl: Haccâcʾın hikayesi
20. Fasıl: Duhanın hangi millet ve bölgeden ortaya çıktığı
21. Fasıl: Nasihat-ı Kutbıʾl-ʿÂrifîn ve Merciʿiʾs-Sâlikîn Mevlânâ Hüsâmeʾd-dîn el-İstenkūtî meddallâha zıllehu ʿaleynâ'nın Risâle-i Duhâniyyesi'nde duhân hakkındaki düşünceler
22. Fasıl: Kahvenin helalliği ve haramlığı hakkında
23. Fasıl: Tasavvuf ve nefsin mertebeleri
24. Fasıl: Tanrı'nın kemâl sıfatları
25. Fasıl: Ahlâk-ı zemîmeden, sū-i zandan ve riyâdan kalplerin arındırılması
26. Fasıl: İnsân için devlet-i ebediyye ve saʿâdet-i sermediyye kavramları üzerine

27. Fasıl: Ehl-i Sünnet ve Cemâʿate muhâlif olan tâifeler
28. Fasıl: İslâm ve îmân hakkında
29. Fasıl: Allâhʾın sıfatları
30. Fasıl: Râfızîler'den bir grubun Hz. Ali ve Hz. Muhammed hakkındaki düşünceleri
31. Fasıl: Peygamberler ve gökten inen kitaplar hakkında
32. Fasıl: Peygamberlerin ʿaleyhimüʾs-selâmun ʿadedlerinden olan ihtilâfların ve gayrinin beyânı
33. Fasıl: Hak Teʿâlânın varlığına delîller
34. Fasıl: Mukallid ve istidlâl
35. Fasıl: Rakıs ve tevâcüdinin ortaya çıkışı
36. Fasıl: Elfâz-ı küfr ve efʿâl-i küfr

Mebhas-ı Îmân'ın fasılları arasında en dikkat çeken fasıllarından biri duhan ve kahve fasıllarıdır. Zira 1043 yılının Safer ayında Cibali'de çıkan yangın İstanbul'un büyük bir kısmını yok etmişti. Kadızâde Mehmed Efendi yangının temel sebebi olarak gördüğü tütün ve tütünün içildiği mekan olarak düşündüğü kahvehanelerin yasaklanması gerektiği düşüncesindeydi (Kazıcı, 2000: 200). Birçok araştırmacıya göre IV. Murad tarafından getirilen bazı yasakların temelinde Kadızâde'nin IV. Murad üzerinde bu konulardaki tesiri gösterilir. Bundan dolayı Kadızâde Mehmed Efendi duhân ve kahve fasıllarını, dönemin siyasi ikliminin etkisiyle, IV. Murat tarafından getirilen tütün ve alkol yasaklarının halk tarafından kabülünün gerçekleşmesi için eserinin büyük bir kısmını bu yasaklar üzerine yaptığı değerlendirmelerle verir. Eserinde özellikle tütün yasağını getiren padişaha methiyeler dizer ve yaptıkları her ibadette halkın insanı küfre götüren duhânı yasaklayan padişaha duacı olması gerektiğini ifade eder. Bu düşüncesini desteklemek maksadıyla da bazı risâlelerden ve rivâyetlerden bahseder.

Eserde dikkat çeken konulardan birisi de eşcinsel ilişkilerdir. Kadızâde Mehmed Efendi bu hususta ebeveynlere sürekli telkinlerde bulunarak durumun vahamiyetini ortaya koyar. İpekten elbiselerin ve kadına yakışan diğer elbiselerin erkek çocuklarına giydirilmesinin doğru olmadığını ve bu tarz elbiselerin erkek çocukların doğasına zarar verdiğini söyler. Dönemin toprak kayıplarının temel

sebeplerinden birisi olarak da bunu gösterir. Eskiden İslam ordularının sayıca az olmasına rağmen kazandığı zaferlerle topraklarını genişlettiğine telmihte bulunarak bu dönemde yeni toprak kazanmak bir tarafa kendi topraklarını dahi muhafaza edemeyen, kimyası değişmiş bir asker topluluğu olduğunu söyler.

Aklî ilimlerin okunması konusuna da değinen Kadızâde Mehmed Efendi, aklî ilimlerden önce farz-ı ayn olan ilm-i halin okunması gerektiğini söyler. Kadızâde Mehmed Efendi, aruz ve kafiye ilimlerini barındıran eserler ile Danisten Lugatı, Ferişte Lugatı, Şahidî Lugatı, Pend-i Attar ve Gülistân gibi eserlerin okunmasının farz, vacip ve sünnet olmadığını, bundan dolayı da ilm-i hal dururken bu eserlerin okunmasının caiz olmadığını ifade eder.

Eserde dikkat çeken konulardan bir diğeri rakstır. Raksa dair eserinde genişçe bilgiler sunan yazar, raksın türleri hususunda da bazı eser ve rivayetleri işaret ederek raksın İslam dininde yeri olmadığını söyler. Özellikle İmam Gazalî ve Ahmed Bin Kemal Paşa'nın fikirlerine dayandırarak raksın her türlüsünün İslam dininde haram olduğunu söyler.

Kadızâdeliler ile Sivasîler arasında ihtilafın yaşandığı bir konu olan tasliye ve tarziye meselesi de Mebhas-ı Îmân'da zikredilen konulardan biridir. Kadızâde Mehmed Efendi bu hususta Peygamber Efendimizin ve sahabelerin isimleri zikredildiğinde tasliye ve tarziyenin muhakkak yapılması gerektiğini ifade eder.

1.2.7.2. Mebhas-ı Îmân'ın Dili

Mebhas-ı Îmân XVII. yüzyılda yazılmış birçok eser gibi Arapça ve Farsça kelimelerin yoğun bir şekilde kullanıldığı bir eserdir. Eserde kullanılan sözcüklerin yaklaşık olarak yüzde 74'lük kısmı Arapça, yüzde 6'lık kısmı Farsça ve yüzde 20'lik kısmı da Türkçe sözcüklerden oluşmaktadır. Bu da Mebhas-ı Îmân'da özellikle Arapça sözcük kullanımının yoğun bir şekilde gerçekleştiğini göstermektedir.

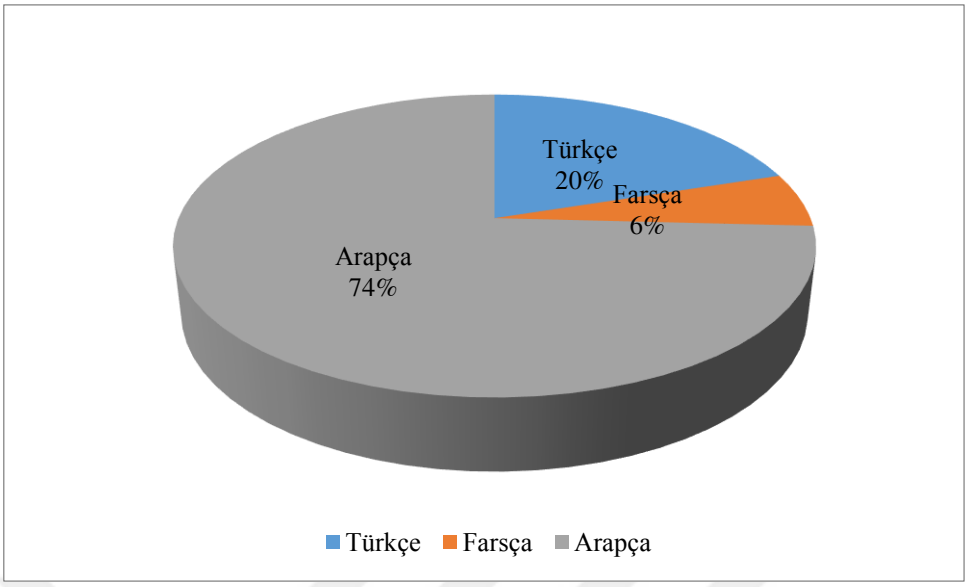

Eserde Arapça ve Farsça dışında Yunancadan beş ve Almancadan bir olmak üzere toplamda altı yabancı kökenli sözcük daha tespit edilmiştir. Yunancadan; efendi, palamar, sınur, şinik ve mîl sözcükleri, Almacadan ise ġuruş sözcüğü eserde kullanılan yabancı kökenli diğer sözcüklerdir.

Eserin edebi kaygıdan uzak bir dil kullanılarak yazılmış olması manzum olan bölümlerde daha açık bir şekilde görülmektedir. Zira eserde geçen manzum kısımlarda çok sayıda vezin kusurları bulunmaktadır.

1.2.7.3. Mebhas-ı Îmân'ın Yazılış Tarihi

Mebhas-ı Îmân'ın tam olarak hangi tarihte yazılmış olduğu belli değildir. Yapılan kaynak taramalarında eserin ne zaman kaleme alınmış olduğuna dair herhangi bir bilgiye ulaşılamamıştır. Müellif nüshasına ulaşılamamış olması ve ulaşılan nüshalarda da eserin yazılış tarihine dair herhangi bir kaydın bulunmaması, eserin yazılış tarihi hakkında kesin bir tarih ortaya koymamıza engel olmuştur. Aşağıda verilmiş olan bilgilerden yola çıkılarak Kadızâde Mehmed Efendi'nin eserini ne zaman yazmış olabileceği hususunda çıkarımlar yapmak mümkündür:

Eserin 26.b varağının 9 satırından sonra:

imdi ey mü'min memālik-i ʿOṣmāniyyede yeryüzinde mevcūd olan erden ve ʿavretden her kim var ise saʿādetlü pādişāhımuza duʿā vācibdür

lākin bu duḫānı defiʿ ve refiʿ itdügi-çün cemīʿ-i ḫalḳuñ üzerlerine yine duʿā vācib oldı ki gice gündiz bir sāʿat fevt itmeyüp pādişāhımuza duʿāya iştiġāl üzre olalar zīrā pādişāhımuz ümmet-i Muḥammed defterinden çıḳanları yine ümmet-i Muḥammed eyledi

Eserin 27.b varağının 14. satırından sonra ise:

Ḥaḳ subḥāne ve teʿālā pādişāhmuzı teʾyīd eyleye ve cemīʿ-i aʿdāsı üzerine nuṣretler vire ve ʿömrini ve ʿadlini ziyād ber ziyād eyleye āmīn yā muʿīn ve daḫı pādişāhımuza duʿā itmek herkese lāzımdur lākin bu ḫuṣūṣda daḫı bu deñlü isrāfı ḳaldurup iḫvān-ı şeyāṭīni defiʿ itdügi-çün her birimüzüñ üzerine farżʿayn gibi olmışdur

2 Eylül 1633 tarihinde Cibali tarafında bir gemide çıkan yangın civardaki kayıkhanelere sirayet etmiş oradan da İstanbul'un geniş bir sahasına yayılmıştır. İstanbul'un yaklaşık olarak beşte birini küle çeviren bu yangından sonra kahve ve tütünü haram sayan Kadızâde Mehmed Efendi'nin teşviki üzerine Sultan Murad 16 Eylül 1633 tarihinde kahvehaneleri kapatıp tütün içilmesini yasaklamıştır (Cezar, 1960: 1892). Ayrıca Kadızâde Mehmed Efendi'nin fetvasıyla tütün içenleri öldüreceğini ilan etmiştir (Uzunçarşılı, 1988: 191). Kadızâde Mehmed Efendi padişahın getirmiş olduğu bu yasağın halk nezdinde çıkarabileceği bazı olumsuzluklara karşı ise Mebhas-ı Îmân'da sigaranın dinî ve iktisadî manada halka vermiş olduğu zararlardan bahseder.

Eserde geçen bilgiler ve Kadızâde'nin 1635 yılında vefat ettiği dikkate alındığında, Mebhas-ı Îmân'ın kahve ve tütünün yasaklandığı 16 Eylül 1633 tarihinden sonra, Kadızâde'nin ölümüne (1635) kadar olan dönemde kaleme alınmış olduğu söylenebilir.

1.2.7.4. Mebhas-ı Îmân'ın Nüshaları ve Nüsha Tavsifleri

1.2.7.4.1. Ankara Milli Kütüphane Nüshası 06 Mil Yz A 2217

205x145 mm., 145x95 mm. ölçülerinde olan bu nüsha 99 varaktan ve 19 satırdan oluşmaktadır. Harekeli nesih hattıyla ve çapa filigranlı kağıt türüne yazılan bu nüsha, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu'nda yer alan nüshalardan biri olup

tespit edilen mevcut nüshalar arasında en eski nüshadır. Metin oluşturulurken A nüshası olarak isimlendirilen bu nüsha, söz başları kırmızı mürekkepli ve sırtı yıpranmış kahverengi bir ciltle muhafaza edilmiştir. Eserin 63a. varağından önce yaklaşık 4-5 varaklık bir kısmı eksiktir. İstinsah tarihi olarak müstensihi Hicri 1064 tarihinin Ramazan ayının ortasında yazıldığı kaydını düşmüştür. Kadızâde Mehmed Efendi'nin yaşadığı döneme en yakın tarihlerde istinsah edilmiş olmasından dolayı çalışmanın dil incelemesi ve dizin kısımları bu nüsha dikkate alınarak yapılmıştır.

1.2.7.4.2. Ankara Milli Kütüphane Nüshası 06 Mil Yz A 2222/1

202x142 mm., 140x80 mm. ölçülerinde olan bu nüsha, 150 varak ve 15 satırdan oluşmaktadır. Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu'nda bulunan bu nüsha, harekeli nesih hattıyla kaleme alınmıştır. Müstensih kaydı mevcut olmayan nüshanın istinsah tarihi Hicri 1091 olarak kayıt altına alınmıştır. İstinsah tarihinin yazarın yaşadığı dönemden çok uzak bir tarihe tekabül etmemesi nedeniyle Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu'nda 06 Mil Yz A 2217 arşiv numaralı A Nüshası ile birlikte tenkitli metne dahil edilmiştir. A Nüshasının 63a. varağından önce eksik olan yaklaşık 4-5 varaklık kısım, bu nüshadan yararlanılarak metne eklenmiştir. A nüshasında eksik olup bu nüsha dikkate alınarak eklenen kısımda eksik ya da yanlış yazımlar C nüshasından faydalanılarak tamamlanmıştır. A nüshasında eksik olan bu kısım italik olarak gösterilmiş olup dil incelemesi ve dizin bölümüne dahil edilmemiştir.

1.2.7.4.3. Ankara Milli Kütüphane Nüshası 06 Mil Yz A 1586

200x145 mm., 146x95 mm. ölçülerinde olan bu nüsha, 143 varak ve 15 satırdan oluşmaktadır. Harekeli nesih hattı ile arma filigranlı ve aharlı Avrupa kağıt türü üzerine yazılan bu nüshanın ilk varağı tezhiplidir. Söz başları kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu'nda yer alan nüshanın istinsah tarihi ve müstensih kaydı mevcut değildir. Ama nüshanın dil hususiyetleri dikkate alındığında tenkitli metne dahil edilen diğer nüshalara yakın bir tarihte yazıldığı düşünülmektedir. Bundan dolayı tenkitli metne eklenen üçüncü nüsha olarak seçilmiştir.

1.2.7.4.4. Ankara Milli Kütüphane Nüshası 06 Hk 2267

200x140mm., 155x85 mm. ölçülerinde olan nüsha, 113 varak ve 19 satırdan oluşmaktadır. Mıklebli ebruvi mukavva, sırtı ve sertabı meşin, söz başları kırmızı[1] olan bu nüsha, talik hatla yazılmıştır. Nüshanın ilk sayfası, diğer nüshalarda olduğu gibi manzum olup ilk varağından sonra yaklaşık 5 varaklık kısmı eksiktir. Ankara Adnan Ötüken İl Halk Kütüphanesi koleksiyonunda yer alan nüsha, Milli Kütüphane kayıtlarında İlmü'l-Hâl ismiyle kayıt altına alınmıştır. Nüshanın sonunda müstensihi Abdullah B. Mustafa ve istinsah tarihi Hicri 1071 (1660) kaydı yer almaktadır. Bu nüsha tenkitli metne eklenen diğer nüshalar gibi yazarın yaşadığı döneme yakın bir tarihte istinsah edilse de eksik varak sayısının fazla olmasından dolayı tenkitli metne eklenmemiştir.

1.2.7.4.5. Ankara Milli Kütüphane Nüshası 06 Mil Yz A 8022

Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu'nda bulunan bu nüsha 203x133 mm., 142x78 mm. ölçülerinde olup 135 varak ve 15 satırdan oluşmaktadır. Harekeli nesih hattıyla ve suyolu filigranlı kağıt türüne yazılan bu nüsha; şemseli, zencirekli köşebendli ve miklebidir. Satırbaşları ve cetvelleri kırmızı kalemle yazılmıştır. Nüshanın 31. varağının son satırlarında yırtıklık vardır. Nüshanın müstensihi Ali b. İbrâhîm b. Mûsa'dır. İstinsah tarihine dair herhangi bir kayda rastlanmamıştır.

1.2.7.4.6. Ankara Milli Kütüphane Nüshası 06 Mil Yz A 5683

220x155 mm., 165x95 mm. ölçülerinde olan bu nüsha 175 varak ve 13 satırdan oluşmaktadır. Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu'ndaki bu nüsha, harekeli nesih hattıyla hayvan filigranlı kağıt türü üzerine yazılmıştır. Nüshada söz başları ve çizgiler kırmızıdır. Bütün nüshalar manzum kısımla başlarken bu nüshada manzum kısım eksiktir. Ayrıca bu nüshanın ifade anlamında da diğer nüshalardan birçok yerde farklılıklar taşıdığı görülür. Özellikle son kısımda diğer nüshalarda olmayan babların olması dikkat çekicidir. Nüshanın müstensihi Ömer B. İsmail'dir. Nüshanın istinsah tarihine dair herhangi bir kayda rastlanmamıştır.

[1] http://www.yazmalar.gov.tr/eser/mebhas-iman/40787. Erişim Tarihi: 26.07.2018

1.2.7.4.7. Ankara Milli Kütüphane Nüshası 06 Mil Yz A 6543/1

225x160 mm., 150x100 mm. ölçülerinde olan bu nüsha 123 varak ve 15 satırdan oluşmaktadır. Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu'nda yer alan bu nüsha diğer nüshalardan farklı olarak varakları çerçeve arasına alınmamış olup nestalik hattıyla suyolu kağıt türü üzerine yazılmıştır. Nüsha, şirazesi dağınık, gömme şemseli, zencirekli, miklebli, koyu kahverengi meşin bir cilt içerisindedir. Nüshanın sondan yaklaşık 15 varaklık kısmı eksik olduğundan dolayı müstensih kaydı ve istinsah tarihi bilinmemektedir.

1.2.7.4.8. Ankara Milli Kütüphane Nüshası 06 Mil Yz A 2798

210x152 mm., 155x75 mm. ölçülerinde olan bu nüsha 171 varak ve 15 satırdan oluşmaktadır. Fasıl girişleri ve durakları kırmızı mürekkepli olan bu nüsha, medrese neshi hattı ile ve aharlı abadî kağıt türü üzerine yazılmıştır. Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu'nda bulunan bu nüsha mıklebi kopuk, şemseli vişne rengi meşin bir cilt içerisindedir.[2] Son varağı eksik olduğundan müstensih ve istinsah tarihine dair herhangi bir kayda rastlanmamıştır.

1.2.7.4.9. Ankara Milli Kütüphane Nüshası 06 Mil Yz A 772

198x145 mm., 150x90 mm. ölçülerinde olan bu nüsha, 105 varak ve 15 satırdan oluşmaktadır. Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu'nda 06 Mil Yz A 772 arşiv numarası ile kayıtlı olan bu nüsha, harekeli nesih kırmasıyla ay yıldız ve birleşik harf filigranlı kağıt türü üzerine yazılmıştır. Söz başları kırmızı mürekkeple yazılan bu nüsha diğer nüshalardan farklı olarak metne geçmeden önce eserin ismini muhteva eden tek nüshadır. Müstensihi Ahmed B. Veli ve istinsah tarihi de Hicri 1080 olarak kayda alınmıştır. Tenkitli metin oluşturma safhasında istinsah tarihinden hareketle bu nüshanın da metne eklenmesi düşünülmüştür. Lakin metin oluşturma safhasında nüshada dağınık sayfa düzeni ve çok sayıda eksik varakların tespit edilmesinden dolayı bu nüsha tenkitli metinden çıkarılmıştır.

[2] http://www.yazmalar.gov.tr/eser/mebhas-i-iman/2327 Erişim Tarihi: 28.07.2018

1.2.7.4.10. Süleymaniyye Kütüphanesi Nüshası

240X135-140 mm. ölçülerinde olan bu eser Süleymaniyye Kütüphanesi Yazma Bağışlar bölümünde, 05563-002 demirbaş numarası ve 297.4 sınıflandırma numarası ile kayıtlıdır. Eser bir mecmuanın 59-136 varakları arasında bulunmaktadır. Eserde her varak iki sütun halinde ve her sütun 21 satırdan oluşmaktadır. Nesih hattıyla kaleme alınan bu eserin müstensihi Muhammed b. Muhammed'tir. Eser, H.1070 yılında istinsah edilmiştir. Kütüphane kayıtlarında eserin ismi Mebhasü'l-Îmân'dır. Eserin yazarı ise Kadızâde İlmî Efendi olarak kayıt altına alınmıştır.

1.2.7.4.11. Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi 32 HK 2039

210X148mm., 160x80 mm. ölçülerinde olan bu nüsha 124 varak ve 17 satırdan oluşmaktadır. Isparta İl Halk Kütüphanesi Kolleksiyonu'ndan alınan bu nüsha, nesih hattıyla ve birleşik harf filigranı kağıt türü üzerine yazılmıştır. Nüshanın söz başları, cetvelleri ve keşideleri kırmızıdır. Nüsha, zencirek ve şemseli, üzeri kahverengi meşin kaplı, kısmen kurt yenikli, mıklebli, mukavva bir cilt içindedir.[3] Müstensihi Hüseyin b. Veli b. Abdullah olup istinsah tarihi 1109 olarak kayıt altına alınmıştır.

1.2.7.4.12. Erzurum İl Halk Kütüphanesi 25 HK 23980

240X170mm., 190x115 mm. ölçülerinde olan bu nüsha 128 varaktan oluşmaktadır. Kahverengi deri cild içerisinde bulunan bu nüsha, kısmen yıpranmıştır. Metin başlıkları kırmızı, metin kısımları siyah mürekkeple yazılmıştır (Göçgün, 1986: 153). İstinsah tarihi 1241'dir. Mevcut tespit edilen nüshalar arasında Kadızâde Mehmed Efendi'nin yaşadığı dönemden en uzak tarihli döneme denk gelen nüshadır. Nüshanın müstensih kaydı bulunmamaktadır.

[3] http://www.yazmalar.gov.tr/eser/mebhas-i-iman/6859 Erişim Tarihi: 28.07.2018

İKİNCİ BÖLÜM

DİL İNCELEMESİ

2.1. İMLÂ ÖZELLİKLERİ

Türkler tarih içinde birbirinden farklı birçok alfabe kullanmış bir millettir. Bu alfabelerden yazılı metinler yoluyla takip edilen Türklerin kullandığı ilk alfabe, Yenisey-Orhun harflerinden oluşan alfabedir. Bu alfabe takriben beşinci asırdan dokuzuncu asra kadar Yenisey Kırgızları ile Tukiyu Türkleri tarafından geniş ölçüde kullanılmıştır (Caferoğlu, 2015: 89). Bu anlamda Köktürkçe devrinde Türklerin ilk yazı dili olan, Şamanist Türk yazı geleneği oluşmuş, fakat devam ettirilememiştir (Dilâçar, 1964: 95). Uygurlar döneminde ise Uygur alfabesi, Soğd alfabesi ve Manihey harflerinin kullanıldığı alfabeler ile eserler kaleme alınmıştır. Karahanlılar ve Harezmliler dönemine gelindiğinde ise İslamiyetle tanışan Türkler Arap alfabesiyle eserler kaleme almıştır. Sözü edilen alfabeler arasında Arap alfabesinin diğer alfabelere nazaran daha uzun süreli kullanımı söz konusudur. Bunun yannda, Arap alfabesinin kullanıldığı dönemler göz önünde bulundurulduğunda, Selçuklu ve Osmanlı gibi Türk tarihinde köklü ve güçlü bir medeniyet oluşturmuş iki dönemde kullanılmış olması, Arap alfabesini kullanılan diğer alfabelerden ayrı bir konuma getirmiştir. Türkler dışında Arap alfabesini kültürel açıdan son derece zengin bir kültüre sahip olan Farslar da kullanmıştır. Lakin bilindiği üzere Arap alfabesinin başlarda gerek Türk dilinde gerekse Fars dilinde bulunan her sesi karşılayamadığı görülmüştür. Bunun üzerine harf eklemeleri yapılarak alfabenin ıslahı yapılmaya çalışılmıştır. Farslar bu ıslahı *ç, ş ve j* sesleri için ayrıca işaretler icat ederek gerçekleştirmiştir. Türkler ise eklenen bu yeni işaretleri Farslardan aynen devralmıştır (User, 2006: 97).

Eski metinlerimizde ses bilgisi özellikleri olarak görülen hususların büyük bir kısmı, aynı zamanda imlâ meseleleri olarak da telâkki edilebilir. Çünkü imlâya ve ses bilgisine ait özellikler birbirinden tamamiyle ayrılmamıştır (Timurtaş, 2005: 35). Bu anlamda eski metinlerin imlâ hususlarının incelenmesi, dönemin ses bilgisinin de tam olarak anlaşılmasına katkı sunacaktır.

2.1.1. Ünlülerin Yazımı

Eski yazıda sesli harfler "ا", "و", "ى" ve "ه" olmak üzere dört tanedir. Bunlar Türkçedeki sekiz ünlüyü de karşılarlar (Timurtaş, 1997: 82). Eserde de sesli harfleri karşılamak için "ا", "و", "ى" ve "ه" kullanılmıştır. Eser harekeli bir metin olduğundan bu harflerin yanında harekeler de ünlüleri karşılamıştır. Çalışmamızın bu bölümü ünlülerin ön seste, iç seste ve son seste kullanımları dikkate alınarak yapılmıştır.

2.1.1.1. "a" Ünlüsünün Yazımı

2.1.1.1.1. Ön Seste

Eserde ön seste "a" ünlüsü çoğunlukla elif "ا" harfine üstün harekesi eklenerek "اَ" şeklinde karşılanmıştır.

اَلْمِشْ	almış	3b/11	اَيْرِقْ	ayrıḳ	48a/13
اَلْتمِشْ	altmış	7b/09	اَلْدَدَلَرْ	aldadalar	71a/07
اَنْسِزْ	ansız	10a/09	اَلْمَغِى	almaġı	72b/13
اَرَادَهَ	arada	12a/03	اَغِرْدُرْ	aġırdur	74b/01
اَغَاسِنهَ	aġasına	14b/14	اَجْدِقْدَهَ	acdıḳda	86b/16
اَغِزْدَنْ	aġızdan	22a/11	اَتَاسِنهَ	atasına	87a/02
اَغَجْلَرْ	aġaclar	23b/06	اَىْ	ay	94a/18
اَقْجهَ	aḳce	30a/12	اَيَاغِينْ	ayaġın	97b/06

Ön seste “a” ünlüsünün üstünlü elif dışında medli elif “آ” ile de karşılandığı örnekler vardır.

آلْ	al	8a/02
آقْ	aḳ	11b/14
آزْ	az	13a/01
آدِيدُرْ	adıdur	19a/11
آجوُبْ	acup	30b/05
آيِى	ayı	45b/14

Eserde tespit edilen örneklerden birinde ise “a” ünlüsünün ön seste dik üstünlü elif “ا” ile karşılandığı görülmüştür.

اياغِي	ayaġı	30b/08

2.1.1.1.2. İç Seste

İç seste “a” ünlüsü bazen hiçbir harf olmadan sadece üstün harekesiyle, bazen ön seste olduğu gibi üstünlü elif “آ” ile, bazen dik üstünlü elif “ا” ile, bazen de üstün harekesiyle beraber he “ه” harfi kullanılarak karşılanmıştır.

چِقْماَزْلَرْ	çıḳmazlar	12b/17	قَانْمَغِي	ḳanmaġı	43b/16
بٰابٰالَرْ	babalar	14b/04	صَانوُلَرْ	ṣanular	50b/18
قَچَنْ	ḳaçan	17b/08	قِلَه لَرْ	ḳılalar	53b/07
يَرَاشوُرْ	yaraşur	22b/06	قَچَه لَرْ	ḳaçalar	72a/18
طَشْرَه دَنْ	ṭaşradan	26b/05	وَرَه چَقْلَرِى	varaçaḳları	75b/01
اوُغْلَنُكْ	oġlanuñ	32b/05	يِقَرْ	yıḳar	78b/09
يَيٰاقْ	yayaḳ	37a/12	بَشْلَدِيلَرْ	başladılar	80b/12

يٰارَه مَزْ	yaramaz	40a/15	بَاشِى	başı	83a/05

2.1.1.1.3. Son Seste

Son seste "a" ünlüsü iki şekilde gösterilmiştir. Bunlardan biri ön seste olduğu gibi elif harfine üstün veya dik üstün harekesi eklenerek "اَ" şeklinde karşılanmıştır. Bir diğeri ise iç seste olduğu gibi üstün harekesiyle beraber he "ه" harfinin kullanıldığı şekildir. Bu kullanım üstünlü veya dik üstünlü elif "اَ" kullanımına nazaran daha sıklıkla başvurulan bir kullanımdır.

سَكٰا	saña	1b/09	قَرَهَ	ḳara	42a/11
قوُجَه	ḳoca	3a/04	قَبٰا	ḳaba	46a/13
يٰانَشْمَه	yanaşma	15a/03	اَكٰا	aña	56b/01
بوُنْلَرَهَ	bunlara	19b/15	اوُلْمَيهَ	olmaya	62b/03
بوُنْجَه	bunca	24b/11	قوُيوُيهَ	ḳuyuya	69b/15
اوُلا	ola	25b/19	يوُلهَ	yola	71a/04
صُكْرَهَ	şoñra	34b/13	اوُتوُرْسهَ	otursa	78a/16
بوُزَهَ	boza	38a/15	اوُلْدِقجهَ	oldıḳca	83b/07
طَمْلهَ	ṭamla	42a/02	اَتِنهَ	atına	87b/05

2.1.1.2. "e" Ünlüsünün Yazımı

2.1.1.2.1. Ön Seste

Ön seste "e" ünlüsü, "a" ünlüsünün ön sesteki şekli gibi elif harfine üstün harekesi eklenerek "اَ" şeklinde karşılanmıştır.

اَيْدُرْ	eydür	3a/03	اَمْدُوكُكْ	emdügüñ	24b/07

اَرِيكْ	eriñ	5a/03	اَدِينَه	edine	25b/19
اَيْلَمَكْ	eylemek	8a/13	اَكْلَنْمَكْ	eglenmek	28b/12
اَىْ	ey	4a/18	اَيوُ	eyü	29a/05
اَسْدِكْدهَ	esdikde	5a/13	اَسْنَمَكْلَرْ	esnemekler	32b/10
اَكْمَدِينْ	ekmedin	9a/08	اَتِلَه	et-ile	41b/17
اَلِكْ	eliñ	15a/18	اَكْسِكْلِكهَ	eksiklige	44a/03
اَللّىِ	elli	21a/17	اَرِييوُبْ	eriyüp	46a/11
اَسوُبْ	esüp	23b/06	اَرْكَكْ	erkek	53a/07

2.1.1.2.2. İç Seste

İç seste "e" ünlüsü bir örnekteki istisnai durum dışında genellikle herhangi bir harf kullanılmadan sadece üstün harekesiyle karşılanmıştır. Bunun yanında "ه" harfine üstün harekesi eklenerek karşılandığı örneklerin de olduğu görülmüştür.

كَلْ	gel	1b/04	سَجَه سِنْ	secesin	39b/04
بِلَه لَرْ	bileler	5b/03	سَومَيَنْ	sevmeyen	46a/08
كَرَكْدوُرْ	gerekdür	7a/03	دَوَه لَرْ	develer	47a/07
كَچَنْ	geçen	10b/02	نَدَنْ	neden	52a/01
سَبَبْ	sebeb	15b/05	نَسْنَهْ	nesneyi	62b/08
هَرْكَسَه	herkese	27b/16	كَيْدُرْمَيهَ لَرْ	geydürmeyeler	65a/04
كَجْمَدِينْ	gecmedin	29a/16	كَرْچَكْ	gerçek	76a/11
بَنْدَنْ	benden	30a/10	كَسِلْمَزْ	kesilmez	83a/05

Eserde tespit edilen örneklerden birinde “e” ünlüsünün iç seste elif harfine üstün harekesi getirilerek “اَ” şeklinde karşılandığı görülmüştür. Bu şekilde bir kullanımının tespit edilmesi Uygur imlasının etkisinin sürdüğünün göstergesidir.

كوُرمَامِشْ	görmemiş	30a/07

2.1.1.2.3. Son Seste

Son seste “e” ünlüsü istisnasız üstün harekesiyle beraber he “ه” harfi kullanılarak karşılanmıştır.

اِيچِنْدهَ	içinde	3a/08	**كِجَه**	gice	33b/06
بِلْمَكهَ	bilmege	5a/19	**چَكِلْسَه**	çekilse	46b/06
بِزَه	bize	7b/12	**كِمَسْنَه**	kimesne	60b/11
اوُزَرِينَه	üzerine	10a/03	**سَنَه**	sene	60b/16
نيِچَه	niçe	14b/05	**اِشْتَه**	işte	72b/05
كَلِنْجَه	gelince	23a/08	**سُزْدَه**	sözde	74b/13
شوُيْلَه	şöyle	23b/10	**يِرْدَه**	yirde	79a/08
اوُزْرَه	üzre	25b/15	**بِلَه**	bile	84b/03

2.1.1.3. “ı-i” Ünlülerinin Yazımı

2.1.1.3.1. Ön Seste

Ön seste “ı” ve “i” ünlüleri bazen sadece elif harfine esre harekesi eklenerek **“اِ”** şeklinde, bazen ise elif harfine esre harekesi eklendikten sonra ye harfi “ى” eklenerek “اِى” şeklinde karşılanmıştır.

اِتْمِشْدُوُرْ	itmişdür	2a/08	اِسِزْ	ısız	45a/09
اِيچُوُنْ	içün	4a/19	اِنَانَه لَر	inanalar	47a/15
اِمْدِى	imdi	13b/14	اِصِيجَقْدَنْ	ışıcaḳdan	59b/04
اِيچِنْدهَ	içinde	15a/12	اِصْلَيوُبْ	ışlayup	68a/13
اِيچَرُوُيَه	içerüye	32a/06	اِسْتَمَزْ	istemez	69a/12
بِرْ	bir	36b/11	اِجْمَكِي	icmegi	73a/03
اِينوُبْ	inüp	37a/12	اِشْلَدوُكِنْ	işledügin	78a/19
اِيشِيدوُبْ	işidüp	37b/05	اِيدَرُزْ	iderüz	80b/07

2.1.1.3.2. İç Seste

İç seste "ı" ve "i" ünlüsü bazen herhangi bir harf kullanılmadan sadece esre harekesiyle, bazen de esre harekesinden sonra ye "ى" harfi eklenerek karşılanmıştır.

يِيلْ	yıl	2a/07	چاغِرِرْ	çaġırır	32b/11
طِرْمالَيوُبْ	ṭırmalayup	2b/19	اَتِلْمِشْ	atılmış	46a/10
باشِنْدهَ	başında	11b/14	قوُكْشِى لَرِينَه	ḳoñşılarına	52b/05
يِقْمَقْ	yıḳmaḳ	19a/02	قِزْ لَرِينَه	ḳızlarına	52b/12
وِيرْمِشْ	virmiş	19a/03	بِزْ	biz	62b/06
كوُكِنْدَنْ	kökinden	23b/07	وِيرَه يِنْ	vireyin	71b/02
شِمْدَنْ	şimden	25a/12	اَتِنْ	etin	72b/17

تَمِزِينْ	temizin	32b/05	بِلْمِشْدُرْ	bilmişdür	79a/04

2.1.1.3.3. Son Seste

Son seste "ı" ve "i" ünlüsü sürekli olarak esre harekesiyle beraber ye harfi kullanılarak "ِي" şeklinde karşılanmıştır.

يِكِرْمِي	yigirmi	19a/05	كِشِى	kişi	62a/19
چِچَكْلَرِى	çiçekleri	23b/04	سِزِى	sizi	71b/18
اِيچَرُولَرِى	içerüleri	25b/02	كِبِى	gibi	72b/11
كَنْدُونِى	kendüni	32b/01	دُوُرْدِنْجِسِى	dördincisi	87a/02
بَاشِى	başı	32b/11	بِرِى	biri	89b/07
بُونْلَرِى	bunları	38b/12	طَاطِنِى	ṭaṭını	91a/11
باباسِى	babası	52b/18	اَوْلِي	evli	93a/07
اِيكِى	iki	60a/16	بَنِى	beni	93b/17

2.1.1.4. "u-ü" Ünlülerinin Yazımı

2.1.1.4.1. Ön Seste

Ön seste "u" ve "ü" ünlüleri sürekli olarak elif vav harflerine ötre harekesi eklenerek " اُو" şeklinde karşılanmıştır.

اُوچْمَاغَه	uçmaġa	1b/10	اُوزَه مِشْ	uzamış	33a/17
اُوزْرَه	üzre	9b/17	اُوشُتْمَكِى	üşütmeġi	43b/17
اُوچُوبْ	uçup	13a/12	اُوچَرْ	üçer	44b/16

اوُيوُبْ	uyup	15b/04	اوُفوُرْسَه	üfürse	45a/06
اوُنُتْسَه	unutsa	15b/18	اوُغْرَادَنْ	uġradan	67a/09
اوُرْمَزْلَرْ	urmazlar	16b/15	اوُتَنْ	utan	73b/17
اوُنوُدُرْ	unudur	18b/11	اوُيْدوُروُبْ	uydurup	77b/08
اوُجُنْدَه	ucunda	23a/19	اوُغوُرْلِقْ	uġurlıḳ	79b/17
اوُيقوُسِنْدَنْ	uyḳusından	23b/15	اوُزوُنْ	uzun	94a/18

2.1.1.4.2. İç Seste

İç seste “u” ve “ü” ünlüleri bazen sadece ötre harekesiyle bazen ise ötre harekesiyle beraber vav harfiyle “**وُ**” şeklinde karşılanmıştır.

قٰاموُيَه	ḳamuya	1b/12	طوُتوُبْ	ṭutup	24a/11
طوُتْمِشْ	ṭutmış	3b/13	بوُدُرْ	budur	25a/02
بوُنْدَنْ	bundan	8a/10	طوُتِلْمٰايوُبْ	ṭutılmayup	27b/13
قِلوُبْ	ḳılup	11b/16	اَنوُكْ	anuñ	34a/01
كوُلَنْلَرْ	gülenler	12a/09	بوُدُرْ	budur	35b/12
دوُكوُنْ لَرْدَه	dügünlerde	13b/04	قوُروُلوُبْ	ḳurulup	46b/06
دوُشوُبْ	düşüp	18b/09	كَيْدوُكِى	geydügi	59b/03
كوُلُنكْ	külünk	19a/03	اَيْدُرْ	eydür	60a/19
يوُزْ	yüz	24a/03	اِتْدوُرُرْ	itdürür	71b/10

2.1.1.4.3. Son Seste

Son seste “u” ve “ü” ünlüleri sürekli olarak vav harfine ötre harekesi eklenerek **“وُ”** şeklinde karşılanmıştır.

بوُ	bu	1b/16	**طوُپْطُلوُ**	ṭopṭolu	36a/14
دَڭْلوُ	deñlü	5b/13	**بَغْلوُ**	bağlu	39a/14
دَيوُ	deyü	6a/11	**اوُقوُ**	oḳu	39b/10
كَنْدوُ	kendü	9b/08	**اَيوُ**	eyü	40a/17
دوُلوُ	dürlü	12a/03	**اَدْلوُ**	adlu	45b/12
يَرْلوُ	yerlü	22a/07	**طَتْلوُ**	ṭatlu	46b/16
يَتْسوُ	yatsu	24a/05	**بَلْلوُ**	bellü	50b/13
اِيچَروُ	içerü	24a/06	**قوُرْقوُ**	ḳorḳu	52a/10
اِيلَروُ	ilerü	33a/16	**قَاپوُ**	ḳapu	52b/14

2.1.1.5. “o-ö” Ünlülerinin Yazımı

2.1.1.5.1. Ön Seste

Ön seste “u” ve “ü” ünlülerinde olduğu gibi “o” ve “ö” ünlüleri de sürekli olarak elif vav harflerine ötre harekesi eklenerek “**اوُ**” şeklinde karşılanmıştır.

اوُلْدُرْ	oldur	1b/05	**اوُپوُبْ**	öpüp	33b/18
اوُقُدِقْجَه	oḳudıḳca	2a/18	**اوُدْ**	od	43b/16
اوُلْدُرْمَكْ	öldürmek	6a/07	**اوُكْدَه**	öñde	44a/07

اوُتَه	öte	8a/10	اوُتوُزْ	otuz	45a/17
اوُغْلِى	oġlı	15a/03	اوُتْلِقْ	otlıḳ	59b/14
اوُتُرِى	ötüri	28a/18	اوُلْچِرْكَنْ	ölçerken	89b/10
اوُرْتمَكْ	örtmek	30b/07	اوُدَه دِمْ	ödedim	90a/19
اوُيْلَه دُرْ	öyledür	31b/04	اوُموُزِنَه	omuzına	93b/19
اوُلَتْلِكْ	öletlik	33a/02	اوُدوُنْ	odun	97a/15

2.1.1.5.2. İç Seste

İç seste "o" ve "ö" ünlüleri bazen sadece ötre harekesiyle bazen ise ötreli vav "**وُ**" şeklinde karşılanmıştır.

طوُلْمِشْدُرْ	ṭolmışdur	2a/12	سوُزُمْ	sözüm	25b/19
يوُلْداَشِى	yoldaşı	2b/12	كوُزْلَرِى	gözleri	29a/16
بوُزْغوُن	bozġun	5a/12	چوُقْدِقْدَه	çoḳdıḳda	36b/05
كوُرْمَزْ	görmez	5a/15	دوُنْدِى	döndi	40b/06
شوُيْلَه	şöyle	9b/08	يوُقْدُرْ	yoḳdur	41a/19
شوُلْ	şol	10a/07	صوُلْدَه	ṣolda	44a/07
يوُقْ	yoḳ	11a/05	چوُغِى	çoġı	48a/17
طُقوُزْ	ṭoḳuz	21a/15	دوُكَرْسَه	dögerse	52a/08
كوُكْ	gök	23a/18	سوُكْمَكْدَنْ	sögmekden	54b/01

2.1.1.5.3. Son Seste

Son seste “o” ve “ö” ünlüleri ötre harekesiyle beraber vav harfi ile “**وُ**” şeklinde karşılanmıştır. Eserde son seste “o” ve “ö” ünsüzü kullanımı sadece bir örnekte tespit edilmiştir.

قوُ	ḳo	5a/18

2.1.2. Ünsüzlerin Yazımı

2.1.2.1. “b” ve “p” Ünsüzlerinin Yazımı

Eserde “b” ünsüzü “**ب**” ile, “p” ünsüzü ise “**پ**” ile karşılanmıştır. Lakin metinde geçen aynı sözcüklerde bile bu iki ünsüzün bazen birbiri yerine kullanıldığı örnekler de tespit edilmiştir.

قَبوُ	ḳabu	82a/18	**قَپوُلَرِنْدَنْ**	ḳapularından	14a/19
بٰادِشَاهِمُزْلَه	bādişāhımuzla	21b/16	**پادِشَاهِمُزْلَه**	pādişāhına	21b/19

Eserde “b” ve “p” ünsüzlerinin imlâsı hususunda dikkat çeken noktalardan biri de günümüz Türkçesinde “p” ünsüzü ile karşılanan bazı örneklerin “b” ünsüzü ile gösterilmiş olmasıdır.

يَبْرَاقْلَرْ	yabraḳlar	23b/01
شَبْقَه	şabḳa	31a/07
شُبْهَ سِزْ	şübhesiz	31a/01
بِشوُرُوبْ	bişürüp	31b/09
بَرْمَقْ	barmaḳ	33a/18
اِبْلَرْ	ibler	39a/17
چِبْلاَقْ	çıblaḳ	46a/13
كوُبْرِسِى	köbrisi	46b/11

قوُبٰارِرْلَرْ	ḳobarırlar	67a/19
اِبطَالْدُرْ	ibṭāldur	70a/19

Zarf-fiil eki olan “-Up” ekinin imlâsında ise eserin genelinde “p” ünsüzü yerine “b” ünsüzünün tercih edildiği tespit edilmiştir.

صَاتوُبْ	ṣatup	15a/02
يِقوُبْ	yıḳup	19a/19

2.1.2.2. “c” ve “ç” Ünsüzlerinin Yazımı

Eserde “c” ünsüzü “ج” ile, “ç” ünsüzü ise “چ” ile karşılanmıştır. Lakin “b” ve “p” ünsüzlerinde olduğu gibi “c” ve “ç” ünsüzlerinde de aynı sözcüklerde hem ç’li hem de c’li kullanımlar tespit edilmiştir.

نِيچَه	niçe	8b/06	نِيجَه	nice	19b/08
بٰاغْچَلَرَه	bağçelere	23b/07	بٰاغْجَه	bağce	23b/08
بوُنْچَه	bunça	23b/01	بوُنْجَه	bunca	4a/19
اوُچُنْچِى	üçünçi	37a/15	اوُچُنْجِى	üçünci	6b/05

Eserde “c” ve “ç” ünsüzünün kullanımına dair dikkat çeken bir diğer husus da günümüzde “ç” ünsüzü ile karşılanan bazı seslerin eserde “c” ünsüzü ile, “c” ünsüzü ile karşılanan bazı seslerin ise “ç” ünsüzü ile karşılanmış olmasıdır.

كوُكْجَكْ	gökcek	91a/13
سَجَه سِنْ	secesin	39b/04
دوُرَه چَقْ	duraçaḳ	44a/09

اَجْ	ac	46a/15
وَرَه چَقْلَرِی	varaçaḳları	75b/01

2.1.2.3. “d” ve “t” Ünsüzlerinin Yazımı

Eserde “d” ünsüzü “د” ile, “t” ünsüzü ise “ت” ve “ط” ile karşılanmıştır. Genel olarak kalın ünlülerle beraber ön seste “t” ünsüzü karşılanırken “ط” sesi, ince ünlülelerle beraber ise “ت” sesi kullanılmıştır. Eserde tespit edilen bir örnekte iç seste aynı ses için hem “t” ünsüzünü karşılayan “ط” harfinin hem de “d” ünsüzünü karşılayan “د” harfinin kullanıldığı tespit edilmiştir.

قَرْطَاشْ	ḳarṭaş	9a/14	قَرْدَاشْ	ḳardaş	9b/18

Metinde tespit edilen örneklerin bazılarında “t” ve “d” ünsüzlerinin günümüz Türkçesinden farklı olarak kullanıldığı görülmüştür. Metinde günümüz Türkçesinde “t” ile karşılanan bazı örneklerin “d” ile, “d” ile karşılanan bazı örneklerin ise “t” ile karşılandığı tespit edilmiştir.

طوُلْمِشْدُرْ	ṭolmışdur	2a/12
دُرْلوُ	dürlü	5a/19
سوُدِی	südi	8b/19
طوُغْرِی	ṭoġrı	10b/13
طُیوُرْدِی	ṭuyurdı	15a/13
دوُتِنَه	dutına	17b/02
یوُدَارْ	yudar	30b/03
اِیشِیدُرْ	işidür	31b/19
دوُتَه سِنْ	dutasın	37b/04
دوُکَنْمَزْ	dükenmez	47a/10
طوُطَقْلرِینْ	ṭuṭaḳların	67a/17

طَارْلِقْ	ṭarlıḳ	90b/15
طَاطِنِى	ṭaṭını	91a/11
طوُغْدِيسه	ṭoġdısa	93b/03
طُيوُرَنْ	ṭoyuran	96a/06

2.1.2.4. “k” ve “g” Seslerinin Yazımı

Eserde “k” ünsüzü ince ünlülerle birlikte kullanıldığında “**ك**” ile, kalın ünlülerle kullanıldığında ise “**ق**” ile karşılanmıştır. “g” ünsüzü ise ince ünlülerle birlikte kullanıldığında “**ك**” ile, kalın ünlülerle birlikte kullanıldığında “**غ**” ile karşılanmıştır.

كوُجوُجَكْ	kücücek	5b/18
كَنْدوُلَرْ	kendüler	13b/05
كوُكِنْدَنْ	kökinden	23b/07
يٰاغْ	yaġ	24a/18
قَرَرْمِشْ	ḳararmış	32b/16
قِيروُبْ	ḳırup	40a/07
كَيْدُرْمَيَه لَرْ	geydürmeyeler	53a/08
كَلِنْجَه	gelince	53b/02
قوُنِغَه	ḳonıġa	68b/08

Eserde tespit edilen iki örnekte günümüz Türkçesinde “k” ünsüzü ile karşılanan seslerin “ġ” ünsüzüyle karşılandığı görülmüştür.

غُروُشْ	ġuruş	15b/12

غَوْغَادَه	ġavġada	66a/19

2.1.2.5. “s” Ünsüzünün Yazımı

Eserde “s” ünsüzü genellikle kalın sıradan kelimelerle birlikte kullanıldığında “ص” ile, ince ünlülü kelimelerle birlikte ise “س” ve “ث” ile karşılanmıştır.

سَكِزْ	sekiz	4a/06
سوُزْلَرِی	sözleri	27b/13
سَبَبْ دُرْ	sebebdür	59b/02
صُكْرَه	ṣoñra	10a/15
صَاتْدوُرُوبْ	ṣatdurup	22b/08
صوُلْدَه	ṣolda	44a/07
اَثَرْ	eṣer	5b/17
اِثْبَاتْ	iṣbāt	27a/16
مَثَلاَ	meṣelā	57a/17

Eserde “s” ünsüzünün bir örnekte “ş” “ش” harfiyle karşılandığı tespit edilmiştir. “s” ünsüzünün metnin genelinde “ş” “ش” harfi ile karşılanmadığı dikkate alındığında bu şekilde bir yazımın müstensihin yanlış harekelendirmesinden kaynaklandığı söylenebilir.

شوُيْلَشْدوُرَه لَرْ	şöyleşdüreler	52b/15

2.1.2.6. “ñ” Ünsüzünün Yazımı

ñ ünsüzü ön ses durumunda bulunmaz, yalnızca iç ve son ses durumunda bulunur (Özkan, 1995: 89). Eserde bu ses, sürekli olarak sadece kef “ك” harfi ile karşılanmıştır.

تَكْرِي	Tañrı	42a/08
اَكاَ	añа	42b/14
اَكْلَه دَه لَرْ	añladalar	69a/01
صُكْرَه	ṣoñra	9a/12
چَكَسِى	çeñesi	86b/16

2.1.3. Sürekli Bitişik Yazılan Bazı Sözcükler

Metnin genelinde imlâ ile ilgili dikkat çeken hususlardan biri bazı sözcüklerin kendinden önce ya da kendinden sonraki sözcüklerle bitişik yazılmasıdır. Bunlar arasında *…dAn ṣoñra* edatı ile *çün* ve *kim* bağlaçları eserin genelinde kendinden önceki sözcükle bitişik yazılmıştır. Bunların yanında kendinden sonraki sözcükle bitişik yazılan başka sözcükler de vardır. Eserde *ne* ve *ḳadar* sözcükleri art arda kullanıldığında *ne* sözcüğünün sürekli olarak *ḳadar* sözcüğüyle bitişik yazıldığı tespit edilmiştir.

نَقَدَرْ	ne ḳadar	19b/03
اِشْلَدوُكِيچوُنْ	işledügi-çün	50a/18
سَنَه سِنْدَنْصُكْرَه	senesinden ṣoñra	21a/17
بوُلْدِقْدَرْلَرْ	buldıḳ derler	29a/12
دِيمَزْسِنْكِمْ	dimezsin kim	37a/06

2.2. SES BİLGİSİ

2.2.1. Ünlüler

2.2.1.1. Ünlü Değişmeleri

2.2.1.1.1. i>e /e>i Değişimi

Eski Türkçede ve Eski Anadolu Türkçesinde, ön seste ve ilk hecede *i* ünlüsünün yanında kapalı bir *e (ė)* ünlüsünün varlığı da bilinmektedir (Korkmaz, 2013: 138). Ergin bu hususta kapalı *e*'yi, *i-e* değişikliğinin bir safhası olarak görür ve *e* ile *i* arasında bir ünlü olarak tanımlar (2009: 57). Eski Türkçeden günümüze kadar kapalı *ė* sesinin varlığı birçok Türkolog tarafından dile getirilmiştir. Lakin özellikle Türklerin tarih içinde kullandıkları alfabeler, bu sesin tespitinde güçlük çekilmesine sebep olmuştur. Özellikle de Türklerin İslamiyeti kabul ettikten sonra kullandıkları Arap alfabesi, bu sesin tespitini daha da zorlaştırmıştır. Zira Arap alfabesinde ünlüler *elif, vav* ve *ye* gibi üç işaretle gösterilirdi. Bu da kapalı *ė* sesiyle beraber dokuz ünlüsü olan bir dili göstermek için yetersiz kalmıştır. Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesi metinlerinde bu sese işaret eden bazı kullanımlar görülse de bu mesele hala netliğe kavuşmamıştır (Erdem ve Gül, 2006: 111). Kapalı *ė* sesinin kullanımına dair de belli bir kuralın olup olmadığı henüz net bir şekilde ortaya konmamıştır. Zira Eski Anadolu Türkçesinde kök ünlüsü *e-i* tercihi oldukça karışıktır. Bu konuda belirgin bir kuraldan söz etmek mümkün değildir (Gülsevin ve Boz, 2004: 96). Eserde de *i-e* tercihlerinin belirli bir kural çerçevesinde ortaya konduğu söylenemez. Zira aynı sözcüklerde bile kimi zaman *e*'li yazım, kimi zaman ise *i*'li yazımların tercih edildiği tespit edilmiştir. Harekeli olan eserde bu yazım farkının anlaşılmasının daha kolay olduğu göz önünde bulundurulduğunda eserden verilecek örneklerin *i-e* meselesinin daha iyi anlaşılmasına katkı sunacağı düşüncesindeyiz.

bilin 33a/19 - belin 33b/08
eşit (işit) 83a/10 - işitdim 26b/03
girü 43a/15 - gerü 48b/08
itdi 32a/08
irteki 39a/11
irmez 41b/10

irişüp 11b/02
virmedi 34a/09
gine 38a/03
dinilür 51a/13

2.2.1.1.2. ı-i Değişimi

Bu ünlü değişimi, eserde sık karşılaşılan bir ses olayı değildir. Eserdeki bir örnekte, Eski Türkçede *ı* sesi ile karşılanan bir ses, *i* sesi ile karşılanmıştır.

yaşsıl > yeşil 23a/18

2.2.1.1.3. e-a Değişimi

Bu ünlü değişimi de eserin genelinde sadece bir örnekte tespit edilmiştir. Eserde tespit edilen örnekte, Eski Türkçedeki haliyle ince ünlü ile karşılanan ses, sözcüğün damak uyumunu bozmuştur. Eserde bu ince ünlülü sesin zamanla kalınlaşarak sözcüğü damak uyumuna soktuğu görülmüştür.

bedram > bayram 69a/08

2.2.1.1.4. e-ü Değişimi

Bu ünlü değişimi de eserde sadece bir örnekte tespit edilmiştir. Eserde tespit edilen örnekte düz-geniş ünlünün zamanla yuvarlak-dar ünlüye dönüştüğü görülmüştür.

bedük > büyük 75a/09

2.2.1.1.5. u-a Değişimi

Bu ünlü değişimi de eserde sadece bir örnekte tespit edilmiştir. Tespit edilen örnekte, Eski Türkçede sözcüğün yuvarlak-dar ünlüsünün düz-geniş ünlüye dönüştüğü görülmüştür.

bağırsuḳ > bağırsaḳ 25a/03

2.2.1.1.6. u-ı / i Değişimi

Bu ünlü değişimi eserde üç örnekte tespit edilmiştir. Eserde tespit edilen örneklerde, Eski Türkçede yuvarlak ünlü ile karşılanan sesin düz ünlü ile karşılandığı görülmüştür.

uşda > işte 30a/13

uşbu > işbu 31a/01

yulduz > yıldız 46b/17

2.2.1.1.7. ü-i Değişimi

Bu ünlü değişiminin ise eserde diğer ünlü değişimlerine nazaran daha fazla örneği tespit edilmiştir. Tespit edilen örneklerde Eski Türkçede yuvarlak ünlü ile karşılanan ünlülün eserde düz ünlüye dönüştüğü görülmüştür.

degül > degil 48a/03

büt- > bit- 9a/08

küntüz > gündiz 11b/15

köñül > göñil 11a/06

eksük > eksik 54a/04

kendü > kendi 59a/02

düz- > diz- 34a/04

2.2.1.2. Ünlü Uyumları

2.2.1.2.1. Damak Uyumu

Damak uyumu bilindiği üzere Türkçenin takip edilebilen bütün dönemlerinde, bazı istisnalar dışında, sağlam olarak işletilen bir uyumdur. Eserde de uyumu bozan bazı ekler dışında bu uyum tamdır. Eserde uyumun tam olduğunu gösteren bazı örnekler şunlardır:

uçmaġa 1b/10, ḳarındaşlarımuz 4a/08, kendü 11a/02, olınan 14b/18, bunlar 15a/10, varlıġımı 16a/06, añlanan 17a/10, degildür 18a/05, kişinüñ 18b/05, yıḳmaḳ 19a/02, oḳuması 20a/10, birercik 20b/07, ellerinden 21b/11, bilmeyenlere 23a/01, tarlalarına 23b/07, içerüleri 25b/02, içerseñ 26a/02, buyurmışlardur 27a/15, şimdi 28b/05, kesüp 30b/08, ḳosalar 38a/13, döndermeyince 38a/18, dimenüñ 44b/05, işledüki 48b/01, saña 55a/17, işlemek 59b/07, itmekde 67a/11, aldadalar 71a/07, içinde 75a/10, ṭuyarlar 79b/03, körlerdür 81a/07, oynadıġın 85a/17, ideyin 90a/11, sevgülüdür 94a/08

Eserde *-ken* zarf-fiil ekinin tespit edilen bazı örneklerde damak uyumunu bozduğu görülmüştür.

ṭururken 18b/19, otururken 25a/10, ḳorken 34a/04, oḳurken 89b/07, ṭartarken 89b/10, oynarken 90a/01

Yardımcı fiilden zamanla şimdiki zaman ekine dönüşen *yoru-* ekinin de eserde tespit edilen bir örnekte damak uyumunu bozduğu görülmüştür.

ideyorur 65b/06

Eserde damak uyumunu bozan bir diğer ek de *+ki* aitlik ekidir.

Frengistāndaki 12b/18

Türkiye Türkçesinde uyumu bozan eklerden biri olan isimden isim yapım eki *+dAş*, eserde uyuma girmiştir.

ḳarındaşı 71a/10, yoldaşı 2b/12

2.2.1.2.2. Dudak Uyumu

Yuvarlak ünlülü ekler, Eski Türkçeden beri Türk dilinde görülen eklerdir. Zira Eski Türkçe ve Orta Türkçe dönemlerinde dudak uyumu henüz kurallaşmış değildir (Savran, 2018: 90). Bu durum Eski Anadolu Türkçesi döneminde de devam etmiştir. Çünkü Eski Anadolu Türkçesi dönemi, bazı eklerin sürekli yuvarlak ünlülü bazılarınınsa sürekli düz ünlülü olduğu bir devirdir (Gülsevin ve Boz, 2004: 94). Eski Anadolu Türkçesi döneminden sonra yazılmış olan eserde de dudak uyumunun

kurallaşması henüz gerçekleşmemiştir. Lakin Eski Anadolu Türkçesinden farklı olarak Eski Anadolu Türkçesi döneminde sürekli yuvarlak ya da sürekli düz olarak yazılan ünlülerin eserde hem yuvarlak hem de düz ünlülü şekillerine rastlanmıştır. Bu da eserde dudak uyumunun kurallaşması henüz gerçekleşmese de kurallaşma anlamında bir değişimin başladığının göstergesidir. Bunun yanında, Eski Anadolu Türkçesinde olduğu kadar olmasa da, bazı eklerde sürekli olarak yuvarlak ünlü kullanımı bazı eklerde ise sürekli düz ünlü kullanımı devam etmektedir. Ayrıca Eski Türkçeden beri yuvarlık ünlüsünü koruyan bazı sözcüklerin varlığı da eserde tespit edilmiştir.

2.2.1.2.2.1. Eklerde Yuvarlaklaşma

Eski Anadolu Türkçesi döneminde sürekli yuvarlak ünlü ile karşılanan bazı eklerin eserde hem yuvarlak hem de düz ünlü ile karşılandığı görülmüştür. Bu da dudak uyumunun eserin yazıldığı dönemde oluşmaya başladığını göstermektedir. Çoğunlukla yuvarlak ünlü ile karşılanmasına rağmen düz ünlü ile de karşılandığı örnekleri ihtiva eden ekler şunlardır:

-dUr / -dIr

Eski Anadolu Türkçesinde sürekli yuvarlak ünlü ile karşılanan fiilden fiil yapım eki olan bu ek, eserde dudak uyumunun yavaş yavaş oluşmasıyla birlikte eserin geneli itibariyle yuvarlak ünlüsünü korusa da tespit edilen çok az sayıdaki örnekte düz ünlülü şekilleri de görülmüştür. Bu da ekin bu dönemde dudak uyumuna girmeye başladığını göstermektedir.

Ekin yuvarlak ünlü ile karşılandığı örneklerden bazıları şunlardır:

geydüren 22b/06, ḳandurur 14a/07, öldürmek 6a/07, ṣatdurup 22b/08, uyandurup 23b/15, ṭoldurup 66b/07

Ekin ünlüsünün yuvarlak ünlü ile karşılandığı örnekler dışında on örnekte ise düz ünlü ile karşılandığı görülmüştür.

yetişdirmekdür 10b/15, bildirmekdür 12a/05, itdirmek 22b/1, azdırmaḳ 28a/09, indirdi 34b/03, eydirüz 59b/19, bildirmeyeler 69a/07, işiddirdim 87b/03, ḳırḳdırmaḳ 91b/01, güldirse 91b/04

+lI /+lU

Eserde sık kullanılan eklerden biri olan ve isimden isim yapma işlevinde kullanılan bu ekin ünlüsü çoğunlukla yuvarlak ünlü ile karşılanmıştır.

ḳanatlu 13b/8, tatlu 46b/16, dürlü 2a/18, bağlu 39a/14, adlu 45b/12, ḫayırludur 93b/15

Eserde geçen iki örnekte ise ekin düz ünlü ile karşılandığı tespit edilmiştir.

başlı 20b/13, ḳıymetli 65a/10

-sUnlAr / -sInlAr

Emir üçüncü çokluk şahıs eki olan bu ekin eserde hem düz ünlü ile hem de yuvarlak ünlü ile yazıldığı örnekler tespit edilmiştir.

bilsinler 41a/14, birlesünler 41a/15

-sUn /-sIn

Emir üçüncü teklik şahıs eki de eserin genelinde yuvarlak ünlü ile karşılanan eklerdendir. Lakin düz ünlü ile karşılandığı örnekler de mevcuttur.

olsun 50a/15, çeksün 14a/08, gelsün 16a/01, virmesün 25b/10, ṭurmasın 30b/17

2.2.1.2.2.1.1. Daima Yuvarlak Ünlü ile Yazılan Ekler

-Uk+

Fiilden isim yapma eki olan bu ek eserde tespit edilen iki örnekte de yuvarlak ünlü ile karşılanmıştır.

buruḳ 32b/16, artuḳ 43b/18, 77b/16

+ArU

Günümüz Türkçesinde düz ünlülü şekillerinin de bulunduğu yön gösterme eki olan bu ek, eserde Eski Türkçe ve Eski Anadolu Türkçesinde olduğu gibi daima yuvarlak ünlü ile karşılanmıştır.

yuḳaruda 58b/07, içerü 24a/06

-mUr

Eserin genelinde sadece bir örnekte tespit edilen fiilden isim yapma eki olan bu ek de yuvarlak ünlü ile karşılanan eklerden biridir.

yaġmur 42a/03

-Up

Eserde en sık kullanılan zarf-fiil eki olan bu ek de sürekli olarak yuvarlak ünlü ile karşılanmıştır.

çalışup 2a/05, oḳuyup 2b/10, varup 30a/12, ṣovurup 30b/03, çalışup 42a/06, ṣanup 44b/09, çıḳup 45a/07

+ImUz

Çokluk birinci şahıs iyelik ekinin ikinci ünlüsü de eserin genelinde yuvarlak ünlü ile karşılanmıştır.

ʿaṣrımuzda 3a/03, ḳarındaşlarımuz 4a/08, ḥālimüz 16a/16, ḥākimlerimüze 23b/18

-gUn

Eserde sadece iki örnekte tespit edilen fiilden isim yapma eki olan bu ekin de ünlüsünün yuvarlak ünlü ile karşılandığı görülmüştür.

bozġun 5a/12, yorġun 34a/18

-sU

Eserde sadece bir örnekte tespit edilen bu ek, fiilden isim yapma eki olup ünlüsü sadece yuvarlak ünlü ile karşılanmış olan eklerdendir.

yatsu 24a/05

-vUz

Birinci çokluk şahıs eki olan bu ek, eserin genelinde ünlüsü sadece yuvarlak ünlü ile karşılanan eklerden biridir.

idevüz 61b/15, diyevüz 61b/17, söylersevüz 61b/18, *görsevüz 62b/06*

2.2.1.2.2.1.2. Fonetik Değişmeler Sonucu Meydana Gelen Yuvarlaklıklar

Bu tür yuvarlaklaşmaların çoğu Eski Türkçe döneminde özellikle son seste bulunan "g" sesinin Eski Anadolu Türkçesi döneminde erimesi neticesinde yanındaki düz ünlüyü yuvarlaklaştırması şeklinde gerçekleşmiştir. Eski Anadolu Türkçesi döneminde yuvarlaklaşan bu ünlüler aynı şekilde kendini muhafaza ederek eserde de yuvarlak ünlü ile karşılandığı görülmüştür.

ḳamuya 1b/12, ṭaru 9a/09, ṭatlu 46b/16

2.2.1.2.2.1.3. Eski Türkçeden Beri Gelen Yuvarlak Ünlülü Kelimeler

Bazı sözcüklerde bulunan yuvarlak ünlülerin ise herhangi bir ses olayı neticesinde gerçekleşmediği, Eski Türkçeden gelen yuvarlak ünlülerini muhafaza ederek eserde kullanılmaya devam edildiği görülmüştür.

burunlarından 30b/02, otuz 33b/15, oturup 36b/01, demürden 40a/11, girü 43a/15, eyü 50b/03

2.2.1.2.2.2. Düz Ünlülü Ekler

Eserde dudak uyumunu bozan bir diğer ses olayı ise bazı eklerin ünlülerinin sürekli olarak düz ünlü ile karşılanmasıdır. Eski Anadolu Türkçesi döneminde sadece düz ünlü ile karşılanmasına rağmen eserde çoğunlukla düz ünlü ile karşılansa da yuvarlak ünlülü şekillerinin de bulunduğu bazı ekler tespit edilmiştir.

-dI / -dU

Bilinen geçmiş zaman eki olan bu ek de eserde çoğunlukla düz ünlü ile karşılanan eklerden biridir.

ḳıldıñ 34b/17, buyurdı 86a/13, gördim 24a/10, virdiñ 34b/18, oldı 61a/01

Eserde tespit edilen iki örnekte ise ekin yuvarlak ünlü ile karşılandığı görülmüştür.

itdüm 12b/05, gördüm 26b/04

+Im /+Um

Birinci teklik iyelik eki, eserin genelinde düz ünlü ile karşılanan eklerdendir.

ḥayātım 95a/03, erimdür 34a/13, sırrım, mālımdan 90b/02

Eserde tespit edilen beş örnekte ise ekin yuvarlak ünlü ile karşılandığı görülmüştür.

oġlum 17a/19, ḳulum 65b/01, sözüm 25b/19, düşümde 26b/04, ʿömrüm 50b/16

+sIz / +sUz

Eserde isim soylu sözcüklere gelerek olumsuzluk anlamı katan ve isimden isim yapma eki olan bu ekin ünlüsü de bir örnek haricinde sürekli düz ünlü ile karşılanmıştır.

edebsiz 63b/09, imānsız 64b/11, iḥsānsız 68b/13, dülgersiz 5b/10, ḥisābsız 11b/03

Eserde tespit edilen bir örnekte ise +sIz ekinin ünlüsünün yuvarlak ünlü ile yazıldığı görülmüştür.

şeksüz 38a/19

2.2.1.2.2.2.1. Daima Düz Ünlü İle Karşılanan Ekler

+CI

Eserin genelinde isimden isim yapma eki olan bu ek, sürekli olarak düz ünlü ile karşılanmıştır.

feryādcı 32a/04, ḳuyumcı 69a/15, da‘vācı 14b/14, yardımcı 21a/14

+dIn

Eski Türkçeden kalma ayrılma durum eki olan bu ekin ünlüsü de eserde ünlüsü sadece düz ünlü ile karşılanan eklerden biridir.

cümledin 36a/17, öñdin 52a/05

+(I-U)ncI

Sayı isimlerine gelerek sıra sayıları oluşturan ve isimden isim yapım eki olan bu ek de eserde sürekli düz ünlü ile karşılanan eklerdendir.

ṭoḳuzıncı 70b/04, altıncısı 8a/18, üçünci 6b/05, ikinci 6b/05, dördünci 6b/06, beşinci 6b/06

-sIn

İkinci teklik şahıs eki olan bu ekin ünlüsü de eserin genelinde düz ünlü ile karşılanmıştır.

olursın 27a/10, bilürsin 30a/08, göresin 32a/13, unutmazsın 35a/08, dutasın 37b/04

-mIş

Öğrenilen geçmiş zaman eki olan bu ekin ünlüsü de eserin genelinde sürekli düz ünlü ile karşılanmıştır.

yaḳmışlar 32a/19, āzārlamışlar 32b/13 ḳırḳdırmışsın 91b/02, buyurmış 31a/04, olmışsın 91b/03, unutmış 32b/18

+(s)I

Üçüncü teklik şahıs iyelik eki olan bu ek de eserin genelinde düz ünlü ile karşılanan eklerden biridir.

ʿömri 83b/07, vücūdı 10a/07, yapıçısı 62b/08, döşeyicisi 62b/10

+(y)I

İsmin belirtme durum ekini karşılayan bu ek de eserde sürekli düz ünlü ile karşılanmıştır.

cāzūyı 33b/04, taḥtayı 34a/04, şifāyı 59b/01

+cIk

İsimden isim yapma eki olan bu ek de eserde sürekli düz ünlü ile karşılanan eklerden biridir.

azacıḳ 86a/12, ḳısacıḳ 89b/03

-gIl

İkinci teklik şahıs emir eki olan bu ek, eserde sürekli olarak düz ünlü ile karşılanmıştır.

dutġıl 1b/03, olġıl 2a/01, añlaġıl 56b/18

Eserde yukarıda verilen ekler dışında iki edatın son seste yer alan ünlülerinin de sürekli düz ünlü ile karşılandığı görülmüştür.

mI

Ardından geldiği sözcüğe soru anlamı katan soru edatının ünlüsü de eserde sürekli düz ünlü ile karşılanmıştır.

dimiş mi 66b/18, cennete mi ve cehenneme mi 85a/15

çünki

Eserde *çünkü* edatında bulunan son ses sürekli olarak düz ünlü ile karşılanmıştır.

çünki 15a/05, 42b/19, 61b/14, 74a/11, 87a/14

2.2.2. Ünsüzler

2.2.2.1. Ünsüz Değişmeleri

2.2.2.1.1. t > d Değişimi

Eski Türkçede ince ve kalın sıradan birçok kelimenin başında "t" vardır. Bu ses Eski Türkçe devresinin sonunda "d" haline dönüşmeye başlamıştır. Ancak bu dönüşümün seyri net değildir (Yelten, 2009: 85). Zira Eski Türkçede değişime başlayan bu sesin Eski Türkçe döneminden yüzyıllar sonra yazılmış olan eserde bile tutarlı bir şekilde değişimini gerçekleştirmediği görülmektedir. Hatta eserde tespit edilen örneklerden birinde aynı kelimede bile bu sesin hem "t" ile hem de "d" ile yazıldığı görülmüştür.

dutmaḳ 13a/12 - ṭutmaḳ 6b/06

Eski Türkçede "t" sesiyle karşılanmasına rağmen Mebhas-ı Îmân'da "d" sesiyle karşılanan sözcükler:

dülbendinde 11b/14, dükenir 51a/10, depesine 46a/18, depmeden 54a/14, degin 12a/12, daḫı 2a/10, dāne 24a/17, degil 4b/17, derde 25b/07, donadır 32b/08, dördinci 36b/14, dürlü 2a/18, düzeldüp 46a/12, dükeli 23a/06, deriler 47a/09, demürden 40a/11, deñlü 41a/03, develer 47a/07, dükenmez 47a/10, diri 10a/17

Hem Eski Türkçede hem de Mebhas-ı Îmân'da "t" sesiyle karşılanan sözcükler:

ṭolmışdur 2a/12, ṭoġrı 3b/1, ṭaġlardan8a/10, ṭaru 9a/09, ṭuyurdı 15a/13, ṭaṭanup 15b/17, ṭobṭolu 20b/08, ṭoḳuz 21a/15, ṭaşra 23b/09, ṭurup 25a/11, ṭaġılınca 33a/16, ṭolanup 34b/03, ṭuyulmaz 40b/13, ṭamla 42a/02, ṭurmaların 43b/14, ṭoymaġı 43b/16, ṭaġıdur 45a/03, ṭoġmışdur 45b/08, ṭayranup 56b/18, ṭolamalar 65a/06, ṭaşdan 65a/10,

ṭoġrarlar 67a/18, ṭuyġurmazlar 72a/04, ṭoḳsan 84a/13, ṭarlıḳ 90b/15, ṭaṭını 91a/11, ṭar 94a/19

2.2.2.1.2. k > g Değişimi

Bu ses değişikliği kelime başında Eski Türkçe ile Batı Türkçesi arasında görülen bir değişikliktir (Ergin, 2009: 88). Eski Türkçede "k" ünsüzüyle ile Batı Türkçesine ait Mebhas-ı Îmân'da ise "g" ünsüzü ile karşılanan bazı sözcükler şunlardır:

günine 11a/15, gelmeye 11b/11, gemi 34a/06, gerek 21a/10, geydüren 22b/06, gibi 24b/13, gündüz 37a/18, gice 47b/08, giderür 37b/19, girü 43a/15, gitmelerin 43b/14, gizleyüp 64b/09, göçmişdür 45b/09, göñüllerinde 47a/14, görmekdür 50b/03, göre 56b/01, gösterenlerden 63a/13, gözleri 67b/06, gümişden 68a/07, güneş 79b/06, güçdür 91a/02

2.2.2.1.3. k > ẖ Değişimi

Günümüz Türkçesinde *h* ünsüzü ile karşılanan bazı seslerin eserde *ḳ* ünsüzüyle karşılandığı görülmüştür.

ḳanı 98b/06, ḳanḳısındandur 2b/01

Mebhas-ı Îmân'da tespit edilen bir sözcüğün iç sesinde bulunan ünsüzün farklı varaklarda hem *ḳ* ile hem de *ẖ* ile karşılandığı görülmüştür.

yoẖsa 28a/03, yoḳsa 39a/10

Mebhas-ı Îmân'da iç seste tespit edilen iki örnekte ise *ḳ* ünsüzü yerine *ẖ* ünsüzü ile yazım görülmüştür.

aẖşamda 48b/15, daẖı 62b/16

2.2.2.1.4. ġ > v Değişimi

ġ-v değişimi yuvarlaklaşmanın ortaya çıkarmış olduğu bir hadisedir ve Batı Türkçesinden önce de yani Eski Türkçede de görülür (Ergin, 2009: 88). Eserde bu ses olayı sadece üç örnekte tespit edilmiştir.

ṣoġuḳ > ṣovuḳ 23b/04, ḳoġcılık > ḳovcılıḳ 87a/12, ḳoġ- > ḳovup 15a/03

2.2.2.1.5. g > y Değişimi

Eserde imlâ bütünlüğünün olmadığını gösteren ses değişimlerinden biri de bu ses değişimidir. Zira eserde tespit edilen örneklerden birinde aynı varak içinde bile ön sesteki *g* sesinin hem kendini muhafaza ettiği hem de değişerek yerini *y* sesine bıraktığı örnekler görülmüştür.

gine 38a/03, yine 38a/12

2.2.2.1.6. b > p Değişimi

Eski Anadolu Türkçesinde bazı kelimelerde *b*'ler Eski Türkçede olduğu gibi *b* şeklini devam ettirmektedir. Bu kelimeler günümüz Türkçesinde olduğu gibi *p*'ye dönmemiştir (Özkan, 1995: 99). Eserde de tespit edilen iki örnekte henüz bu sesin *p* sesine dönüşmediği görülmektedir.

barmaḳlarından 45b/14, yabrak 42a/04

Türkçe sözcüklerde *b* sesinin *p* sesine dönüşmesi şeklinde gerçekleşen bu gelişme tarihî devirler içinde düzenli olmamak kaydıyla devam edegelmiştir (Duman, 1995: 114). Eserde tespit edilen iki örnekte ise aynı sözcüklerin hem *b* ile hem de *p* ile yazıldığı görülmüştür. Bu da eserde de gelişimin halen bir düzen dahilinde gerçekleşmediğini göstermektedir.

ḳabu 82a/18, ḳapularında 14a/19

bādişāhımuz 21b/16, pādişahına 21b/19

2.2.2.1.7. b > v Değişimi

Eski Türkçede bazı sözcüklerin ön seslerindeki *b* sesi eserde *v* sesiyle karşılanmıştır.

bar > var 33b/14, bar- > var- 47a/02, bir- > virmekdür 50b/06

Ön seste meydana gelen bu değişiklik dışında bir örnekte son seste de *b* sesinin *v* sesine dönüştüğü görülmüştür.

eb > ev 90a/08

2.2.2.1.8. d > y Değişmesi

Türkçenin tarihî gelişmesinde ve şivelerin ayrılmasında çok önemli bir yeri olan bu değişiklik Eski Türkçenin sonlarında olmuş, *d*'ler önce peltek *z*'ye, sonra *v* ve *z*'ye çevrilmiştir. Batı Türkçesinde bu ses *y* sesine dönüşmüştür (Ergin, 2009: 93). Batı Türkçesine ait olan eserde bu ses değişiminin gerçekleştiği bazı sözcükler şunlardır:

adruḳ > ayrıḳ 7a/03, edgü > eyü 29a/05, kudı > ḳuyı 69b/13, adak > ayaġı 69b/16, bıdık > bıyıḳ 91b/01, bedük > büyük 33a/17

2.2.2.2. Ünsüz Uyumu

Eski Anadolu Türkçesinde ünsüz uyumu yoktur. Bunun önemli sebeplerinden birisi bazı ünsüzlerin sürekli ötümlü olmasıdır (Gülsevin ve Boz, 2004: 96). Mebhas-ı Îmân'da da Eski Anadolu Türkçesinde olduğu gibi ünsüz uyumu yoktur. Eserde özellikle bazı eklerin ünsüzlerinin sürekli ötümlü olması bu uyumu bozan durumlardan biridir. Zira bu ekler, ötümsüz ünsüzle başlayan bir sözcüğün kök ya da gövdesine eklenmesi durumunda, sözcükteki diğer ünsüzle uyuma girmeden yani ötümlü hallerini muhafaza ederek eklendikleri sözcüğün uyumunu bozar.

İsmin bulunma durumunu karşılayan *+dA* ekinin ünsüzü daima ötümlü ünsüzdür. Bu da uyumun bazı sözcüklerde bu ekten dolayı bozulmasına sebep olmuştur.

ṣoḳaḳda 22b/03, yürekde 30a/02, artda 44a/07, gökde 44a/08, yüksekde 62b/08, çölmekde 89b/12, ḳarañulıḳda 81a/09

İsmin ayrılma durumunu karşılayan *+dAn* ekinin ünsüzü de daima ötümlü ünsüzdür. Ekin bu durumu bulunma durumu ekinde olduğu gibi eserdeki bazı sözcüklerin ünsüz uyumunu bozduğu görülmüştür.

ḳırḳdan 3a/13, ṭopraḳdan 19b/02, etden 41b/18, ḳulaḳdan 42a/10, balçıḳdan 45b/03, açlıḳdan 89b/15

Bilinen geçmiş zaman eki *-dI* ekinin de ünsüzü daima ötümlü ünsüzdür. Bu durum da ünsüz uyumunun bozulmasına sebep olmuştur.

ṭutdı 32a/13, gitdi 34a/13, eyitdi 69b/09, itdi 95b/01, ışıtdı 95b/09, ṣaġaltdı 95b/17

Fiilden fiil yapma eki *-dUr* ekinin ünsüzü de sürekli ötümlü yazılan ünsüzlerdendir. Ünsüz uyumunu bozan bazı kullanımları şunlardır:

itdirmek 22b/11, ṣatdurup 22b/08

Bildirme eki *+dUr* ve *+dUrUr* ekleri de ünsüz olarak sürekli ötümlü ünsüz ile karşılanan eklerdendir. Bu eklerin eklendikleri sözcüklerde ünsüz uyumuna aykırı bazı kullanımları şunlardır:

yoḳdurur 1b/16, ṭoġmışdur 55a/16, almışdur 66b/06, itmekdür 75a/03, çoḳdur 86a/12, yoḳdur 90b/14

2.2.3. Ses Olayları

2.2.3.1. Ötümlüleşme

Bir diğer ismi tonlulaşma da olan bu ses olayı, ünsüzlerin boğumlanması sırasında, ciğerlerden gelen havaya ses tellerinin titreşerek ton vermesi, ünsüzlerin tonluluk niteliği kazanması hadisesidir (Korkmaz, 1992: 151). Bu ses olayı ilk yazılı metinlerden itibaren takip edilebilen bir ses olayıdır (Karaca, 2016: 371). Eski Türkçede ötümsüz ünsüzle karşılanmasına rağmen Mebhas-ı Îmân'da ötümlüleşme hadisesi geçiren bazı sözcükler şunlardır:

daḫı 2b/02, dükeli 23a/06, dāne 24a/17, debreşüp 29b/12, degin 45a/19, demürden 40a/11, derleseler 46a/17, dutup 85b/11, aġaclar 23b/06, birḳac 8/02, bişürüp 31b/09, yabraḳlar 23b/01, ardıc 33b/04, gice 3b/06

2.2.3.2. Ünlü Türemesi

Bu ses olayı daha çok Türkçeye giren yabancı kökenli sözcüklerde gerçekleşen bir ses olayıdır. Eserimizde ön seste örnekleri tespit edilmeyen bu ses olayı, daha çok

Arapça kökenli yanyana iki ünsüz barındıran sözcüklerde araya bir ünlü eklenmesi şeklinde gerçekleşmiştir.

ṣabr > ṣabır 33a/16, ḫayr > ḫayır 38b/06 , ʿaḳl > ʿaḳıl 41b/10, fikr > fikir 6a/10, emr > emir 7b/13, Mışr > Mışıra 22a/13, ʿilm > ʿilimler 51b/09, aṣl > aṣıl 63a/02, şehr > şehirde 78b/01

Türkçe kelimelere küçültme sıfatı yapan *-cUk* eki getirilince eklerden önce ünlü türemesi olur (Yelten, 2009: 80). Eserde *-cIk* ekinden kaynaklı olarak oluşan ünlü türemesi bir örnekte tespit edilmiştir.

azcıḳ > azacıḳ 86a/12

2.2.3.3. Ünlü Düşmesi

Eserde en sık karşılaşılan ses olaylarından biri ünlü düşmesi olayıdır. Eserde tespit edilen örneklerde ses olayının ekleşme sırasında gerçekleştiği görülmüştür.

aġız > aġzına 98a/09, üzere > üzre 97b/17, ayır-ıḳ > ayrıḳ 7a/03, boyun-ın> boynın 16b/14, eyitdür > eydür 17b/07, göñüline > göñline 42a/01, burunı > burnı 64a/05, beñizi > beñzi 32b/16

Eserde tespit edilen bazı örneklerde ise ek-fiilin eklendiği sözcükle bitişik yazılarak düştüğü görülmüştür.

giderken 68a/12, bilürken 82a/04, olınmışdı 24b/17, itmişdi 8b/10, alurlardı 33b/19, olursa 36a/12, bulınursañ 2b/04

Eserde içün edatının kendinden önceki sözcükle bitişik yazıldığı durumlarda ön sesindeki *i* ünlüsünün düştüğü görülmüştür. Bunun sebebi eklendiği sözcükteki son sesin *i* ünlüsüyle bitmesidir.

itdügi-çün 5a/08, olmaduġı-çün 10a/10, geldigi-çün 25a/16

2.2.3.4. Hece Düşmesi

Kelime içinde benzer ya da eş hecelerin yan yana gelmesi durumunda bu hecelerden birinin düşmesi olayıdır (Şahin, 2015: 45). Mebhas-ı Îmân'da tespit edilen hece düşmesi örnekleri şunlardır:

oldurur > oldur 72b/09, ḳarındaş > ḳardaş 23a/11, tatıglıg > ṭatlu 46b/16

2.2.3.5. Birleşme

Bu ses olayı eserde sürekli beraber kullanılan iki sözcükten birinin ünsüzle bitip diğerinin ünlü ile başlaması neticesinde iki sözcüğün birleşerek tek sözcük olarak kullanılması şeklinde gerçekleşmiştir.

kim erse > kim ise > kimse 79b/04, tag ol > degil 48a/03, oş bu > işbu 31a/01, uş imdi > şimdi 95a/15, uş ol > şol 98a/16, sekiz on > seksen 2a/07, yalıñ öz > yalñız 44b/05

2.2.3.6. Ünsüz Düşmesi

Eski Anadolu Türkçesi döneminde ek ve hece başındaki ünsüzlerin eriyip kaybolmaları dışında ünsüz düşmesi örnekleri seyrektir (Yelten, 2009: 89). Lakin düşen bu ünsüzlerden *l* ve *r* daha çok hece sonlarında düşme eğilimi göstermektedir (Duman, 1995: 24). Eserimizde de ünsüz düşmesi örnekleri Eski Anadolu Türkçesinde olduğu gibi seyrektir.

bol- > olmaḳ 56b/01, bolay ki > ola ki 67a/08, keltür- > getürüp 69b/14, oltur- > oturup 76a/13

Türkiye Türkçesinde damak ünsüzü *k* sesiyle biten sözcüklere yine sonunda aynı sesin bulunduğu bir ses öbeği eklendiğinde sözcüğün sonundaki *k* düşer (Özkırımlı, 2001: 86). Eserde de bu şekilde ünsüz düşmesi iki örnekte tespit edilmiştir.

küçücükden 14a/16, büyücek 80b/12

2.2.3.7. Ünsüz İkizleşmesi

Az sayıda Türkçe sözcükte söz içinde yer alan ünsüzler tarihsel süreç içerisinde çeşitli nedenlerle ikizleşmiştir (Demir ve Yılmaz, 2014: 165). Mebhas-ı Îmân'da bu ses olayı iki örnekte tespit edilmiştir. Tespit edilen örneklerde bu ses olayı, son sesteki *g* ünsüzünün erimesi neticesinde iç sesteki ünsüzün ikizleşmesi şeklinde gerçekleşmiştir.

aṣıġ > aṣṣı 31a/02, 91a/06, elig > elli 70b/03

2.2.3.8. İkiz Ünsüzlerin Tekleşmesi

Tek heceli ve ikiz ünlü ile biten Arapça kelimelerde sondaki ikiz ünsüzlerden biri düşerek tek ünsüz haline gelir (Aydeniz, 2008: 685). Eserde tek heceli olup kökünde ikiz ünsüz barındırmasına rağmen sonradan bu ikiz ünsüzün tekleşmesi ses olayına tespit edilen örnekler şunlardır:

şerr > şer 8b/08, ṭıbb > ṭıb 19a/16, ḥaḳḳ > ḥaḳ 20b/16, ẓann > ẓan 20b/18, hınnā > ḳınā 53a/10

Eserde tespit edilen örneklerden birinde ise Eski Türkçedeki bir sözcüğün iç sesinde bulunan ikiz ünsüzlerden birinin düşmesi şeklinde gerçekleşmiştir.

ulluġ > ulu 19a/12

2.2.3.9. Yutulma

Bu ses olayında da çoğunlukla *g* sesinin kaybolması söz konusudur. Ancak buradaki fark düşen ünsüzün kaybolurken ünlüde herhangi bir değişikliğe yol açmamasıdır (Şahin, 2015: 47). Bu ses olayı eserde sadece bir örnekte tespit edilmiştir. Tespit edilen örnekte, Eski Türkçe döneminde iç seste bulunan *g* sesinin eserde kaybolması şeklinde gerçekleşmiştir.

edgü > eyü 96a/01

2.2.3.10. Göçüşme

Türkiye Türkçesinde daha çok ağızlarda meydana gelen bu ses olayı yan yana bulunan ünsüzlerin yer değiştirmesi şeklinde gerçekleşir. Eserde bu ses olayının gerçekleştiği bir örnek tespit edilmiştir.

çömlek > çölmekde 89b/12

2.2.3.11. Geçişme

Eserde, sürekli beraber kullanılan iki sözcükten birinin ünlü ile bitip diğerinin ünlü ile başlamasından dolayı bu iki sözcüğün birleşerek tek sözcük haline geldiği görülmüştür.

şu ile > şöyle 53a/13, bu ile > böyle 52b/04, ne içün > niçün 81b/17, ne eyler > neyler 5a/19, kendi özin > kendüzin 25a/07, ne ola > n'ola 71b/08

2.2.3.12. Ünsüz Kaynaşması

Eski Türkçe döneminden sonra takip edilen *n* ve *g* sesleri arasında görülen bu kaynaşma Eski Anadolu Türkçesi döneminde de devam etmiştir (Şahin, 2015: 47). Mebhas-ı Îmân'da da Eski Türkçedeki *n* ve *g* sesinin yerini ñ sesine bıraktığı örnekler vardır.

senge > saña 24a/08, anga > aña 28b/05, yanga > yaña 37b/04

n ve *g* seslerinin kaynaşması dışında Eski Türkçede bazı sözcüklerde bir arada kullanılan bazı seslerin de zamanla kaynaştığı görülür.

yaşsıl > yeşil 23a/18, ḳızsıl > ḳızıl 23a/18

2.3. ŞEKİL BİLGİSİ

2.3.1. İsim

2.3.1.1. İsim İşletme Ekleri

Günümüz Türkçesinde çekim ekleri olarak da ifade edilen bu tür ekler, yanına geldiği kelime kök veya gövdesininin türünü değiştirmez. Ayrıca kullanıldıkları cümle içerisinde kelimeler arasında anlam ilgisi kurar ve bu eklerden bazıları cümlenin öğelerini belirler, değiştirirler (Aydeniz, 2008: 699). Eserde bu ekler; çokluk, iyelik ve durum ekleri başlığı altında incelenmiştir.

2.3.1.1.1. Çokluk Ekleri

Eserde en sık kullanılan eklerden biri olan çokluk eki, diğer ad çekim eklerinden farklı olarak eklendiği adı diğer sözlerle ilişkiye sokmaz. Diğer bir deyişle, çokluk ekinin birbirinden bağımsız sözler arasında ilişki kurma işlevi yoktur (Karaağaç, 2013: 325). Çokluk eki *+lAr,* Türkçenin her döneminde kullanılmış eklerden biridir. Karahanlı Türkçesi döneminde *+lAr* ekinin yanında *+lA* çokluk kavramı ifade eden bir ek de bulunmaktadır. Harezm Türkçesinde de çokluk kavramı *+lAr* ekiyle sağlanmıştır. Karahanlı döneminde görülen *+lA* çokluk kavramı ekine, bu dönem metinlerinde rastlanmamaktadır (Kalsın, 2013: 20). Çokluk eki Türkçenin her döneminde olduğu gibi eserin yazıldığı dönemde de *+lAr* eki ile karşılanmıştır. Eserde en sık kullanılan eklerden biri olan çokluk ekinin eklendiği bazı sözcükler şunlardır:

küfürlerden 87a/16, kediler 13b/18, ʿibādetler ve ṭāʿatlar 14a/06, analar ve babalar 14b/04, aġaclar 23b/06, āyetler 36b/17, kitāblardur 45a/10, ayaḳlar 56b/18

Günümüz Türkçesinde sayılardan sonra çokluk eki kullanılmamasına rağmen eserde tespit edilen bir örnekte sayı isimlerinden sonra çokluk ekinin kullanıldığı görülmüştür.

iki yüz biñ peyġamberler 61b/12

Eski Türkçede kullanılan *+An* ve *+z* çokluk ekleri, Eski Anadolu Türkçesi döneminde işlekliğini yitirerek sadece donmuş bir ek olarak bir iki kelimede

kalıplaşmış olarak kullanılır (Şahin, 2015: 48). Eski Anadolu Türkçesinde, Eski Türkçeden gelen bu eklerle kalıplaşarak çokluk ifade eden kelimelerin kendini aynı şekilde muhafaza ederek eserde de kullanıldığı tespit edilmiştir.

dizden 65a/08, dizine 46a/17, gözlerin 54a/09, gözine 67a/15, oğlan 91b/18

Eserde çokluk ekinin kullanıldığı bu örneklerin yanı sıra yine Eski Türkçe döneminde çokluk vazifesi gören *+t* ekinin de eklendiği sözcükle kalıplaşarak çokluk ifade ettiği bir örnek tespit edilmiştir.

ḳanat 13a/08

Eserde Türkçe kökenli çokluk eklerinin yanında Arapça çokluk eklerinin de Türkçe olmayan, alıntı sözcüklerde, kullanıldığı tespit edilmiştir.

i'tiḳādāt 2a/11, kelimāt 76a/16, vācibāt 81b/10

2.3.1.1.2. İyelik Ekleri

İyelik ekleri adlara ve ad soylu sözcüklere kişi kavramı veren eklerdir. Bu ekler biçim ve işlev açısından Eski Türkçe döneminden itibaren büyük bir değişim ve gelişime uğramamıştır (Kalsın, 2013: 20). İyelik eklerinin Eski Türkçeden günümüz Türkçesine gelene kadar ses bakımından tek farkı, ikinci şahıslardaki sesin diş değil, damak ñ'si olmasıdır (Ercilasun, 2012: 180). İkinci şahıs iyelik ekleri, Klasik Osmanlı Türkçesinde yazılmış eserde de ekin ünsüzü diş n'si yerine damak ñ'si ile karşılanmıştır. Bunun yanında eserde iyelik eklerinin düzlük yuvarlaklık uyumu açısından da henüz bir uyumundan söz edilemez. Eserde kullanılan iyelik ekleri karşıladıkları şahıslar dikkate alınarak altı alt katagoride verilmiştir.

1. Teklik Şahıs: +Im / +Um

Eserde birinci teklik şahıs iyelik ekinin ünlüsü, metnin genelinde çoğunluka düz ünlü ile karşılanmıştır.

birligimi 16a/06, günāhlarım 34a/01, ḥayātım 95a/03, erimdür 34a/13, sırrım 68b/06

Eserde birinci teklik şahıs iyelik ekinin yuvarlak ünlü ile karşılandığı örnekler de tespit edilmiştir.

sözüm 25b/19, düşümde 26b/04, rabbümdür 55b/02

2. Teklik Şahıs: +Iñ / +Uñ

Eserde ikinci teklik şahıs iyelik ekinin ünlüsünün birinci şahıs iyelik eki gibi hem düz hem de yuvarlak ünlülü kullanımı tespit edilmiştir. Günümüz Türkçesinden farklı olarak da diş *n*'si yerine damak *ñ*'si kullanılmış olmasıdır.

sükūtuñ 15b/03, eriniñ 34a/13, ʿaḳluñ 35a/09, ʿömrüñ 77b/16, gözüñ 83a/14

3. Teklik Şahıs: +(s)I

Eserde üçüncü teklik şahıs iyelik ekinin ünlüsü istisnasız sürekli düz ünlü ile karşılanmıştır.

boyuncığı 32b/06, dimāġını 32b/17, ʿömrinüñ 77a/01, ʿömri 83b/07, vücūdı 10a/07, yapıçısı 62b/08, döşeyicisi 62b/10, baʿżısı 68b/19

Türkçede istisna bir kullanım olsa da bazen üçüncü kişi iyelik eki eklendiği sözcükte iyelik eki işlevini yitirip eklendiği kelime ile kalıplaşarak taban haline gelir. Bu durumdaki sözcüklere bazen tekrardan bir tane daha üçüncü teklik kişi iyelik eki gelir (Gülsevin ve Boz, 2004: 139). İyelik eki yığılması olarak ifade edilen bu durum eserde bir sözcükte tespit edilmiştir.

biri-si 2a/08

1. Çokluk Şahıs: +ImUz

Eserde birinci çokluk şahıs iyelik ekinin çoğunlukla ilk ünlüsü düz ünlü iken ikinci ünlüsü ise daima yuvarlaktır. Ekin zikredilen şekil dışında kullanımı tespit edilmemiştir.

meẕhebimüzdür 3b/05, ḳarındaşlarımuz 4a/08, ḥālimüz 16a/16, ḥākimlerimüz 19b/12, peyġamberimüziñ 46b/15

2. Çokluk Şahıs: +IñIz / +UñUz

Eserde ikinci çokluk şahıs iyelik ekinin ünlüsü ikinci teklik şahıs iyelik ekinin ünlüsü gibi hem düz hem de yuvarlak olabilmektedir. Bunun yanında ekin ünsüzü de yine diş *n*'si yerine damak *ñ*'si ile karşılanmıştır.

*ṭāʿatu**ñuz** 42b/09, nefesi**ñiiz** 41a/01, ilāhı**ñız** 55a/12, şeyḫi**ñize** 80b/15, ʿömüri**ñiz**de 67b/09*

3. Çokluk Şahıs: +lArI

Eserde üçüncü çokluk şahıs iyelik ekinin ünlüsü üçüncü teklik şahıs iyelik eki gibi daima düz ünlü ile karşılanmıştır.

*oġul**ları** 73a/05, meẕheb**lerin** 75b/06, mābeyn**leri**nde 69a/13, er**leri**-le 69a/18, ḳalb**leri**ne 79a/12*

2.3.1.1.3. Durum Ekleri

İsimler kök ya da gövde halinde başka kelimelerle ilişki kurabilmek ve dilin işleyişini sağlayabilmek için durum eklerini kullanırlar. Bunlar hem kapsam hem de çeşit açısından en kapsamlı olan eklerdir (Şahin, 2015: 49). Eserde kullanılan durum ekleri ve bu durum eklerinin işlevleri, şu başlıklar altında örneklerle verilmiştir.

2.3.1.1.3.1. Yalın (Belirsiz) Durumu

Bu durum, adın hiçbir çekim eki almamış ve nesne görevi yüklenmemiş durumudur (Korkmaz, 2007: 23). Bir ismin eksiz tabanı, hem yalın hal hem de belirsiz hal olarak vazife görür (Gabain, 1988: 63). Eserde çok sayıda ismin yalın (belirsiz) durumuna örnek mevcuttur.

meẕheb 39a/01, kitāb 39b/14, cehennem 3b/16, ḳalb 31b/16, duḫān 26a/02, oġlan 66a/17, yumurta 94a/03, ḳuş 13b/17, kedi 99a/08, yol 19a/12, külünk 19a/03, ev 32a/15, beden 32b/11

2.3.1.1.3.2. Tamlayan Eki

Eklendiği adla başka bir ad arasında ilgi bağı kuran ad durumudur (Korkmaz, 2007: 23). Tamlayan eki diğer durum ekleri içinde farklı bir yer tutmaktadır. Çünkü bu ek isimlere gelerek eklendiği ismi diğerleri gibi bir fiile değil bir isme bağlamaktadır (Şahin, 2015: 50). Bu ek, Eski Türkçede ünsüzle biten sözcüklerden sonra *+Iñ,* ünlü ile biten sözcüklerden sonra ise *+nIñ* biçimindedir (Ercilasun, 2012: 181). Eski Anadolu Türkçesinde bu ek,*+(n)Uñ* şeklindedir (Türk, Doğan ve Şerifoğlu, 2011: 22). Eserde ise tamlayan eki, Eski Anadolu Türkçesinde olduğu gibi*+(n)Uñ / +(n)Iñ* şeklindedir. Eserde tamlayan ekinin ünlüsü Eski Anadolu Türkçesinden farklı olarak hem düz hem de yuvarlak ünlü ile karşılanmıştır.

kitāblaruñ isimlerin 2b/15, dünyānuñ ḳadri 11a/04, Tañrınuñ adıdur 19a/11, nūruñ eṭrāfı 79b/07, nemāzuñ şerā'iṭlerin 81b/11, yatsunuñ şoñ sünnetin 53b/07, risāleleriñ baʿżısından 12b/03, faṣılıñ evvelinden 32a/08

2.3.1.1.3.3. Belirtme Durumu

Cümlede, geçişli fiilin etkisi altında kalan adın içinde bulunduğu durumdur (Korkmaz, 2007: 24). Bu ek Eski Türkçede iyelik eki almamış isimlerden sonra *+(X)g*, iyelik eklerinden sonra*+(I)n*, işaret ve şahıs zamirlerinden sonra ise *+nI* biçiminde kullanılmıştır (Ercilasun, 2012: 181). Eski Anadolu Türkçesi döneminde ise *+(y)I* ve *+n* biçiminde kullanılmıştır (Türk, Doğan ve Şerifoğlu, 2011: 22). Eserde de belirtme durumu, Eski Anadolu Türkçesinde olduğu gibi *+(y)I* ve *+n* ekleriyle karşılanmıştır. Eserde belirtme durum ekinin ünlüsü daima düz ünlülüdür.

şarābı 71b/19, ābdesti 73a/02, emrin 16b/03, cevāzı 20a/14, kelimesin 32a/06, mecāzı 37a/08, aġacı 43a/14, ḳumaşı 15b/13, ġuruşı 15b/14, cāzūyı 33b/04, taḥtayı 34a/04, ölmesin 36b/08, şifāyı 59b/01, nisāyı 62a/11, ṭā'ifeyi 62a/18, zināyı 70a/15, ʿulemāyı 70b/04

Belirtme durum eki, eserde tespit edilen örneklerden ikisinde işlev değişikliğine uğrayarak yönelme durum eki işlevinde kullanılmıştır.

ammā Ehl-i Sünnet ve Cemāʿat bunuñ cümlesini ḥarāmdur derler 62a/06

eger ***bunları*** *lāzım degildür derseñ neʿūẕubillāhi teʿālā kāfirsin 85a/03*

2.3.1.1.3.4. Yönelme Durumu

Kelime gruplarında ve cümlede, adı fiile yönelme ve yaklaşma işlevi ile bağlayan durumdur (Korkmaz, 2007: 24). Köktürkçede yönelme hāli eki *+kA* biçimindedir (Ercilasun, 2012: 181). Fakat nadiren de olsa *+A* ve *+yA* şekli de mevcuttur (Gabain, 1988: 63). Eski Türkçede, birinci ve ikinci teklik şahıs zamirlerindeki *baña (banga)* ve *saña (sanga)* şeklindeki yönelme hal eki kullanımı ekin bünyesinde *g* seslerinin olduğunu gösterir (Öztürk, 2017: 64). Eski Anadolu Türkçesinde ise sadece+ *(y)A* biçimindedir (Türk, Doğan ve Şerifoğlu, 2011: 22). Eserde de bu ek, Eski Anadolu Türkçesinde olduğu gibi *+(y)A* şeklindedir.

*nesne****ye*** *10a/12, müʾminler****e*** *12a/15, ʿaẕāb****a*** *15b/05, müʾmin****e*** *15b/09, Tevrāt****a*** *25a/13, maraż****a*** *29a/12, beden****e*** *29a/17, ṣıfat****a*** *40a/03, miʿrāc****a*** *44a/15, pādişāh****a*** *52a/16, tābut****a*** *53a/02, put****a*** *55b/09, imām****a*** *60b/05, ḫalḳ****a*** *62a/12, at****a*** *67b/16, ḳonıġ****a*** *68b/08, üstāẕ****a*** *68b/09, ḫātūn****a*** *69b/04, bañ****a*** *69b/09, ḳavm****a*** *69b/18, ḫalāṣ****a*** *71b/11, ḳul****a*** *74a/02, ʿulemā****ya*** *74b/01, dünyā****ya*** *75a/06, cihet****e*** *90b/08*

Eserde tespit edilen örneklerden birinde yönelme ekinin kendi işlevi dışında araç durumu işlevinde de kullanıldığı görülmüştür.

açup cāzū olanı ***āteşe*** *yaḳarlar imiş 30b/05*

Eserde tespit edilen başka örneklerde ise yönelme ekinin belirtme durum eki işlevinde de kullanıldığı görülmüştür.

eger bu ṭoḳuz ***ṣıfata*** *ve* ***ḫūya*** *taḥṣīl idüp ele getürdiñ ise her birisi altundan birer zencīrdür 40a/03*

bunda olan kiẕib ve bühtānı añlamayup ve bu sözüñ ***maʿnāsına*** *düşünmeyüp 75a/18*

tevbeye *ögret diliñi 31a/03*

2.3.1.1.3.5. Bulunma Durumu

Fiildeki oluş ve kılışın yerini bildiren durumdur (Korkmaz, 2007: 24). Bu ek Eski Türkçeden günümüze kadar kendini aynı şekilde muhafaza ederek gelen eklerden biridir. Köktürkçede bulunma hali eki *+DA*, aynı zamanda çıkma hali için de kullanılmıştır. Uygurcada da bu duruma örnek sayılabilecek çok sayıda örnek vardır (Ercilasun, 2012: 277). Eski Anadolu Türkçesi döneminde de değişik fonksiyonları karşılayan bu ek, *+dA* biçimindedir (Şahin, 2015: 51). Eserde de bu ek, Eski Anadolu Türkçesinde olduğu gibi *+dA* şeklindedir. Eserde ekin ünsüzü daima ötümlüdür. Ekin bu durumu ünsüz uyumunun henüz bu dönemde tam olarak oluşmamasından kaynaklanmaktadır.

*cehennem**de** 3b/15, maḥal**de** 6a/14, dügünler**de** 13b/04, āḫiret**de** 15a/11, Şām**da** 15b/13, ḳalb**de** 17b/10, ṣu**da** 60a/10, zamān**da** 66a/01, iʿtiḳād**da** 67a/06, ḳatın**da** 68b/17, İslām**da** 69b/01, İstanbul**da** 70a/16, melbūsāt**da** 73a/04, ḫuṣūṣ**da** 73a/16, an**da** 74a/01, söz**de** 75a/19, şerīf**de** 75b/10, Edirne**de** 76a/03, yer**de** 76a/13, ābdest**de** 78a/02, ḥadīṯ**de** 78a/12, şehir**de** 78b/01*

Eserde, Eski Türkçede olduğu gibi bulunma ekinin ayrılma işlevinde kullanımına örnek olan bir kullanım tespit edilmiştir.

*baʿdehū ol işledügi maʿṣiyyetüñ rāyiḥa-ı müntinesi ayrıḳ **ḳalbinde** çıḳmaz 63b/05*

Bulunma durum ekinin eserde tespit edilen örneklerden birinde ise yönelme durum eki işlevinde kullanıldığı görülmüştür.

*keẕālik şaḳī daḫı **dünyāda** gelmezden evvel şaḳīdür dimek olur 56b/06*

2.3.1.1.3.6. Ayrılma Durumu

Köktürkçe döneminde ayrılma durum eki için hususi olarak kullanılan bir ek yoktur. Bu durum bulunma durum eki olan *+DA* eki ile karşılanmıştır (Ercilasun, 2012: 181). Bu ekin daha sonraki dönemlerde ise *+tIn* ve *+dIn* ve n ağzında ise nadiren de olsa *+tan* şeklinde kullanımı söz konusudur (Gabain, 1988: 64). Karahanlı Türkçesi döneminde ise hem *+DA* bulunma hal eki hem de Uygur Türkçesi döneminden gelme

+*DIn* eki ayrılma durumunu karşılamıştır (Ercilasun, 2012: 347). Eski Anadolu Türkçesi döneminde ayrılma durum, çoğunlukla günümüz Türkçesinde de olduğu gibi +*dAn* ekiyle karşılanmıştır. Bazı kelimelerde ise +*dIn* ekiyle karşılanmıştır. Lakin bu kullanım sadece kalıplaşmış bazı kelimelerde mevcuttur (Şahin, 2015: 52). Eserde ise ayrılma durum eki, Eski Anadolu Türkçesinde olduğu gibi çoğunluka +*dAn* şeklinde karşılanmıştır. Günümüz Türkçesinden farklı olarak ekin ünsüzü sürekli ötümlü ünsüzdür.

*Ḥaḳ**dan** 3a/10, kitāb**dan** 4b/08, ḫalḳ**dan** 5a/11, şirk**den** 5a/15, eşer**den** 5b/05, biz**den** 7b/11, ḳul**dan** 8a/13, ḫayr**dan** 9b/13, ḥarām**dan** 10b/14, aġız**dan** 22a/11, meyvā**dan** 23b/10, ġuṣṣa**dan** 31b/17, elem**den** 31b/17, ḳabir**den** 33b/05, ḳıble**den** 33b/12, sebeb**den** 34a/09, gök**den** 45a/02, nesiḫ**den** 45b/01, Ḫadice**den** 45b/11, küfr**den** 13a/06, biz**den** 15a/18, kilise**den** 91b/07, ʿilim**den** 91b/13, gök**den** 96b/16, peyġamber**den** 97a/03, İslām**dan** 97a/05*

Eserde Eski Türkçeden kalma +*dIn* ekinin de birkaç sözcükte ayrılma durum ekini karşıladığı tespit edilmiştir. Bu sözcüklerden *öñdin* sözcüğü, muhtemelen yukarıda ifade edilen ekin kökle kalıplaşmasından kaynaklı olarak oluşmuş bir sözcüktür.

*cümle**din** 36a/17, öñ**din** 52a/05*

Eserde ayrılma durum ekinin kullanımına dair dikkat çeken hususlardan bir diğeri ise, *kal-* fiili ile kullanıldığında isim kök veya gövdesine gelerek olumsuzluk ifade eden +*sIz* ekinin isme kattığı anlamı vermesidir.

*ḥareket**den** ḳalup 18b/13, meyvā**dan** ḳalup 23b/10,* ʿamel**den** ḳalur 66b/04

2.3.1.1.3.7. Araç Durumu

Bu ek, Eski Türkçede +*n, +In*; n ağzında ise bazen +*An* ve yuvarlak ünlülerden sonra +*Un* şeklindedir (Gabain, 1988: 64). Bu da günümüz Türkçesinde kullanılmayan bu ekin ne ile karşılandığı sorusunu akıllara getirmektedir. Karaağaç, bu hususta Eski Türkçede sadece araç, yön ve eşitlik durumlarının eklerle karşılandığını daha sonraları ise bu çekimlerin ekler yerine edatlarla karşılandığını ifade eder (2009: 269). Zira Eski

Anadolu Türkçesinde Eski Türkçede olduğu gibi *+(I)n* şeklinin işlek olarak kullanıldığı görülmektedir. Lakin bunun yanında Eski Anadolu Türkçesi döneminde *ile* edatı, ekleşmiş biçimde *+(y)IlA* şeklinde araç durum eki kullanımı da söz konusudur. Bu dönemde ayrıca *bile* ve *birle* edatları da araç durumunu karşılamıştır (Şahin, 2015: 52-53). Araç durumu eki *+n* Eski Türkçe, Orta Türkçe ve Eski Anadolu Türkçesi dönemlerinde kullanıldıktan sonra Osmanlıca döneminde kullanımdan düşmüştür (İpek, 2008: 66). Osmanlıca veya Klasik Osmanlı Türkçesi olarak ifade edilen dönemde yazılan Mebhas-ı Îmân'da da araç durum eki olarak *+n* ekinin kullanıldığı örnekler tespit edilmemiştir. Eserde araç durumunu, Eski Anadolu Türkçesi döneminde olduğu gibi bu işlevde kullanılan *birle* ve *ile* edatının ekleşmiş biçimi olan *+(y)IlA* kullanımı ile karşılandığı tespit edilmiştir.

*ṭarīḳ**le** 19a/08, dev**le** 35b/07, ṣıfatlar-**ıla** 41b/02, ḳan-**ıla** 41b/17, vāsıṭası-**la** 43a/19, ḳulaġ-**ıla** 43b/08, bunuñ **birle** 56a/13*

2.3.1.1.3.8. Yön Gösterme Durumu

Yön gösterme durumu Eski Türkçede *+gArU* ve nadiren de olsa *+kArU* şeklindedir (Gabain, 1988: 65). Bu ek, Eski Anadolu Türkçesi döneminde ise *+rA* ve *+ArU* şeklindedir (Türk, Doğan ve Şerifoğlu, 2011: 22). Eski Türkçedeki *+gArU* eki Eski Anadolu Türkçesi döneminde *g* sesinin düşmesi ile beraber *+ArU* şeklini almıştır (Şahin, 2015: 53). Eserde de yön gösterme durumu, Eski Anadolu Türkçesinde olduğu gibi *+ArU* ve *+rA* ekiyle karşılanmıştır. Eserde ekin dikkat çeken özelliği hemen her dönemde olduğu gibi işlek olmayan eklerden birisi olmasıdır. Eserde bu ek sadece günümüze kadar gelen kalıplaşmış birkaç örnekte tespit edilmiştir.

*yuḳ**aru**da 58b/07, iç**erü** 24a/06, ṭaş**ra** 23b/09, ṣoñ**ra** 8b/05*

2.3.1.1.3.9. Eşitlik Durumu

Eklendiği ad ile fiil veya cümlenin başka bir öğesi arasında karşılaştırmaya dayanan farklı niteliklerde eşitlik ilişkisi kurma durumudur (Korkmaz, 2007: 25). Bu ek, Eski Türkçede *+çA* şeklindedir (Gabain, 1988: 71). Orta Türkçe ve Eski Anadolu Türkçesinde de aynı şekilde kendini muhafaza eden bu ek, değişik fonksiyonlarda kullanılan ve zamanla türetme özelliği de kazanmış olan bir durum ekidir (Şahin, 2015:

53). Ek, Klasik Osmanlı Türkçesi döneminde yazılan Mebhas-ı Îmân'da da fonksiyonel özelliğini devam ettirmiş işlek eklerden biridir. Eserde eşitlik durumu ekinin kullanıldığı birçok sözcük bulunmaktadır. Ayrıca ekin metnin genelinde ötümlü ünsüzle karşılandığı görülmüştür. Bunlardan bazıları şunlardır:

*böyle**ce** 10a/03, deñlü**ce** 22a/07, ṣāfī**ce** 28b/09, ardın**ca** 46a/06, oñan**ca** 47a/19, mışdāḳın**ca** 57b/10, ḫoş**ca** 57b/14, muḳteżāsın**ca** 74a/06*

2.3.1.2. Kelime Yapımı

Türkçede kelime yapma ekleri, ilave edildikleri köklere ve meydana getirdikleri kelimelerin isim veya fiil oluşlarına göre dörde ayrılır (Timurtaş, 1981: 68). Bunlardan ikisi isim, diğer ikisi ise fiil yapan eklerdir. Bu bölümde isimden isim yapan ve fiilden isim yapan ekler ele alınmıştır. Diğer iki grup yapım ekleri ise fiil oluşturduğundan dolayı fiillerin incelendiği bölüme dahil edilmiştir.

2.3.1.2.1. İsim Yapan Ekler

2.3.1.2.1.1. İsimden İsim Yapma Ekleri

İsimden isim yapma ekleri, isim kök ya da gövdelerinden, köken anlamıyla bağlantılı yeni isim gövdeleri yapan eklerdir (Eker, 2009: 315). Eserde kullanılan bu eklerin bazıları çok işlek ve canlı ekler iken bazıları ise çok az sayıda örnekte tespit edilmiş işlek olmayan eklerdir. Bundan dolayı çalışmamızda, isimden isim yapan ekler incelenirken her ek için verilen örneklerin sayısı değişmektedir.

+An

Bu ek, adların kök veya gövdelerine gelerek genellikle ʿküçültmeʾ kavramı veren adlar kurar (Hatiboğlu, 1981: 29). Lakin eserde kullanımı küçültme kavramı dışındadır. *+An* eki daha çok kategori olarak "çokluk" yapan ve sadece kalıplaşmış örneklerde görülür (Gülsevin, 1997: 115). Eserdeki kullanımı da bu görevdedir. Sadece kalıplaşmış bir örnekte tespit edilen *+An* eki eserde işlek olmayan eklerden biridir.

*oġl**an** 14a/16*

+Ar, +şAr

Eski Türkçede sadece *+Ar* şekliyle kullanılan bu ek zamanla hece bölünmesinden dolayı *be+şer* şeklinde olan *beş+er*'in tesiriyle *+şAr* şeklinde de kullanılmıştır. Ek, asıl sayı isimlerine gelerek üleştirme sayı isimleri yapar (Ergin, 2009: 169). Eserde örnekleri tespit edilen, üleştirme sayı isimleri yapan bu ekin Klasik Osmanlı Türkçesi döneminde de varlığını sürdürdüğü görülmektedir. Lakin sadece iki örnekte tespit edilen bu ek, eserde işlek olmayan eklerden biridir.

*iki**şer** 81b/14, on**ar** 74a/06*

Bu ekle kurulan sıfatlar tekrarlama yoluyla zarf görevine girer (Korkmaz, 2007: 35). Metinde tespit edilen bir örnekte ekin bu işlevde kullanımı görülmektedir.

*bir**er**cik bir**er**cik geldi 20b/07*

+CAk

İsimden isim yapım eki olan *+CA* ekinin *+ok* pekiştirme ekiyle kaynaşmasından oluşmuş olan bu ek; küçültme, sevgi ve tahsis işleviyle sıfat, zarf ve adlar türeten bir ektir (Korkmaz, 2007: 39). Birden ziyade ekin birleşmesiyle oluşan bu ekin Mebhas-ı Îmân'ın yazıldığı dönemde de işlekliğini sürdürdüğü söylenebilir.

*büyü**cek** 80b/12, çoḳlu**caḳ** 5a/13, küçü**cek** 5b/18, boyan**caḳ** 24a/18, ışı**caḳ**dan 59b/04, gök**cek** 23b/02*

+CA

Aslında eşitlik, benzerlik ve karşılaştırma görevinde bir ad çekimi eki olan *+CA* eki, kalıplaşma yoluyla sınıf değiştirerek zamanla bir yapım ekine dönüşmüştür (Korkmaz, 2007: 36). Eserde gerek eşitlik gerekse yapım eki işlevinde kullanıldığı bazı örnekler şunlardır:

*dürüst**ce** 5b/3, fevri**ce** 60a/15, eyü**ce** 64b/08, ḫoş**ca** 82b/16*

+CI / +CU

Geneli itibariyle sözcüklerin kök veya gövdelerinin belirttiği bir görevi sürekli olarak yapan veya bu görevi meslek edinenleri gösteren ad soylu sözcükler yapar (Hatiboğlu, 1981: 53). Eserin geneli itibariyle sadece düz ünlülü şekliyle kullanılan bu ek, eserde kullanılan işlek eklerden biridir.

*feryād**cı** 32a/04, ḳuyum**cı** 69a/15, da'vā**cı** 14b/14, yardım**cı** 21a/14*

+CIk

Adlara ve sıfatlara küçültme pekiştirme sevgi ve acıma ifadesi katan bir ektir (Korkmaz, 2007: 39). Eserde ekin ünlüsü sadece düz ünlü ile karşılanmıştır.

*az**cıḳ** 65a/02, ḳısa**cıḳ** 89b/03, boyun**cığı** 32b/16, nesne**çik**ler 5b/12*

Bu ek, kök ve gövdelere esas itibariyle doğrudan doğruya eklenmektedir.Fakat bazı misallerde araya bir vokal girdiği de görülür (Ergin, 2009: 164).

*az-a-**cıḳ** 86a/12*

+cIgAz

Bu ek de *+cIk* eki gibi isimlere gelerek küçültme yapan eklerden biridir. Bu ek, küçültme ve sevgiden başka bir de merhamet, şefkat acıma gösterir. Günümüz Türkçesinde işlekliğini yitiren bu ek yerini *+cAgIz* ekine bırakmıştır (Ergin, 2009: 166). Eserde de işlek olmayan eklerden biri olup sadece bir örnekte tespit edilmiştir.

*ḳız**cığaz**lara 49a/02*

+dAki

+dA bulunma durumu ekiyle, ki aitlik ekinin birleşmesinden ad kök ve gövdelerinden niteleme sıfatları yapar (Korkmaz, 2007: 39). Birleşik bir ek olarak kullanılan bu ek, eserde üç örnekte kullanımı tespit edilmiştir.

*evler**deki** 36a/07, yüzin**deki** 45a/11, Frengistān**daki** 12b/18*

+dAş

Ad soylu kelimelerin kök anlamında ‘ortaklık, eşitlik’ belirten adlar kuran bir ektir (Hatiboğlu, 1981: 53). Eserde birkaç örnekte tespit edilen bu ekin işlek olarak kullanılan eklerden olmadığı anlaşılmaktadır.

*yol**daşı** 12b/09, ḳar**daş** 23a/11, ḳarın**daş** 41a/18*

+dIz, +dUz

Ad soylu sözcük kök veya gövdelerine gelerek ‘ışık, parlaklık’ kavramı verebilen sözcükler kurar (Hatiboğlu, 1981: 53). Eserde sadece iki örnekte tespit edilmiştir. Tespit edilen örneklerde ekin sözcükle kaynaştığı görülmektedir.

*yıl**dız**lardan 46b/17*

Eserde kullanılan diğer örnekte ise söz konusu olan bu ekin hem düz hem de yuvarlak ünlülü kullanımı görülmektedir.

*gün**düz** 37a/18, gün**diz** 47b/08*

+In

Eski Türkçe ve Eski Anadolu Türkçesindeki vasıta durumu ekinin bir kalıplaşma aşamasından geçerek zarf türetme ekine dönüşmesinden oluşmuş vurgusuz bir yapım ekidir (Korkmaz, 2007: 48). Eserde işlek olarak kullanılmayan bu ekin, eklendiği sözcükle kalıplaştığı görülmektedir.

*añsız**ın** 50b/18*

+In /+Un

Adlardan sıfat türeten vurgulu bir ektir (Korkmaz, 2007: 60). Eserde sadece bir örnekte tespit edilen bu ek, eserdeki işlek olmayan eklerden biridir. Eserde tespit edilen örnekte, ekin eklendiği kökle kalıplaştığı görülmektedir.

*oyu**n** 63a/06*

+(I)nCI /+ (U)nCU

Türkçede eskiden beri işlek bulunan bu ek, sayı isimleri yapmakta kullanılır. Fonksiyonu asıl sayı isimlerinden sıra, derece ifade eden sayı isimleri yapmaktır (Ergin, 2009: 168). Eserde ekin kullanıldığı bazı örnekler şunlardır:

*ṭoḳuz**ınc**ı 70b/04, altı**ncı**sı 8a/18, üç**üncü** 6b/05, iki**nci** 6b/05, dörd**ünc**i 6b/06, beş**inci** 6b/06*

+(I)l

Renk isimlerine gelerek o renge yakın anlamı veren isimler yapar (Şahin, 2015: 54). Eserde sadece iki örnekte tespit edilmiştir.

*yeş**il** 23a/18, ḳızı**l** 23a/18*

+lAk

Addan fiil türeten *+lA-* ekiyle fiilden sıfat yapan *-k* ekinin kaynaşmasından oluşmuş bir birleşik ektir (Korkmaz, 2007: 50). Birleşik bir ek özelliği taşıyan bu ek, eserde sadece bir örnekte tespit edilmiştir. Eserde tespit edilen bu örnekte, ekin eklendiği sözcükle kaynaştığı görülmektedir.

*çıb**laḳ** 46a/13*

+lAyIn

Bu ek isimden fiil yapım eki olan *+lA-* eki ile *+I* gerundium ekinin birleşerek tek ek haline gelmesi ve araç eki olan *+n* ekinin de benliğini kaybedip bu birliğe katılması ile meydana gelmiştir (Ergin, 2009: 173). Eski Anadolu Türkçesi döneminde sıklıkla kullanılan eklerden biri olan bu ekin XVII. yüzyılda yazıldığı düşünülen Mebhas-ı Îmân'da sadece iki sözcükte kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu da kaynaşma yoluyla oluşan bu ekin zamanla işlekliğini yitirdiğini göstermektedir. Zira Türkiye Türkçesi olarak nitelendirdiğimiz günümüz Türkçesinde kaynaşmaya girmiş olan bu eklerin ayrı ayrı kullanılmasına rağmen tekrardan kaynaşmaya girerek bu eki oluşturdukları örnekler sınırlı sayıdadır.

*nergis**leyin** 37a/02, bunca**layın** 41b/ 01*

+lI /+lU

Ad soylu sözcüklere gelerek, kök ya da gövdedeki kavrama ‘sahip’ olduğunu bildiren sıfat kurar (Hatiboğlu, 1981: 101). Eserde çok sayıda örnekte tespit edilen bu ek, işlek olarak kullanılan eklerden biridir. Ekin ünlüsü, herhangi bir kural dahilinde olmasa da, bazen yuvarlak bazen ise düz olabilmektedir.

*ḳanat**lu** 13b/8, tat**lu** 46b/16, dür**lü** 2a/18, bağ**lu** 39a/14, ad**lu** 45b/12, ḫayır**lu**dur 93b/15, baş**lı** 20b/13, ḳıymet**li** 65a/10*

+lIk

Genellikle adlardan ve sıfatlardan adlar türeten *+lIk / +lUk* eki çok işlek ve kapsamlı bir ektir. Asıl işlevi, eklendiği kelimeye “tahsis, bir şey için” anlamı veren adlar türetir (Korkmaz, 2007: 55). Eserde de işlek olarak kullanılan bu ekin ünlüsü daima düzdür.

*müslimān**lıḳ** 5a/02, ḫasta**lıḳ** 11a/03, ġuruş**luḳ** 15b/19, büyük**lik**de 26b/17, yıl**lıḳ** 29b/ 04, yorġun**luḳ** 34b/14, aḥmaḳ**lıḳ** 36b/12, ayl**ıḳ** 46b/16, otl**ıḳ** 59b/14, ḳaḥbe**lik** 64a/14, rusbi**lik** 64a/14, şimdi**lik** 66a/18, var**lığ**ına 6a/02*

+sIz

Ad soylu sözcüklere gelerek yoksunluk, mahrumiyet kavramı veren sıfat kurar (Hatiboğlu, 1981: 141). *+sIz* eki eserde mevcut en işlek eklerden biridir. Bazı kaynaklarda isimden isim yapan *+lI* ekinin olumsuz şekli olarak ifade edilen bu ek, temelde olumsuzluk ifade etse *de +lI* ekinin olumsuz şekli ifadesini tam olarak karşılamamaktadır. Zira bilindiği üzere Türkçede adlara gelen olumluluk ya da olumsuzluk ekleri mevcut değildir. Bunun yanında zaman zaman aynı sözcüklere gelerek birbirlerini temel anlamda *olan, bulunan / olmayan, bulunmayan* anlamlarda karşılasalar bile, her zaman bu özelliği göstermemeleri, aynı sözcükte, aynı kalıplarda buluşmaları gibi sebeplerden dolayı *+sIz* ekine *+lI* ekinin olumsuz şekli dememizi engellemektedir (Üstünova, 2002: 298-303). Ekin eserdeki bazı örnekleri şunlardır.

*edeb**siz** 63b/09, imān**sız** 64b/11, iḥsān**sız** 68b/13, dülger**siz** 5b/10, ḥisāb**sız** 11b/03*

+sIzIn

Bu ek *+sIz* yokluk ekiyle *+In* vasıta durumu ekinin kaynaşmasından oluşmuş bir birleşik ektir (Korkmaz, 2007: 65). Bu ek, eserde sadece eklendiği kökle kalıplaşmış bir örnekte tespit edilmiştir.

*añ**sızın** 50b/18*

+sIzlIk

+sIz yokluk ekiyle *+lIk, +lUk* soyut ad türetme ekinin birleşmesinden oluşmuş bu ek, addan yokluk görevinde yeni adlar türeten bir ektir (Korkmaz, 2007: 65). Eserde sadece bir örnekte tespit edilen bu birleşik ek, işlek olmayan eklerden biridir.

*ḫır**sızlıḳ** 79b/17*

2.3.1.2.1.2. Fiilden İsim Türeten Ekler

-Ak

Tek veya çok heceli fiil kök ve gövdelerinden sıfat ve ad türeten işlek bir ektir (Korkmaz, 2007: 70). Eserde iki örneği tespit edilen bu ek, ilk örnekte araç-gereç adları türetmiş , ikinci örnekte ise somut bir ad türeterek farklı iki işlevde kullanılmıştır.

*bıça**ġ**-ıla 67a/16, ṭırna**ḳ**ları 33a/18*

-Al, -l

Dilimizde tarihî devirlerden gelme *-Al* ve ünlülerden sonra *-l* ekiyle kurulduğu tahmin edilen bazı sözler vardır. Bugün kökleri kesin olarak ayırt edilemeyen (Korkmaz, 2007: 71) bu ek, metinde bir örnekte tespit edilmiştir.

*güz**el** 94b/07 (göz+e-l)*

-gA

Eylem kök veya gövdesine gelerek adlar kuran (Hatiboğlu, 1981: 63) bu ek, işlek bir ek değildir. Ekin bir diğer özelliği ise örneklerde de görüldüğü gibi ön sesteki *g* sesini yitirdiği örneklerin varlığıdır.

*ḳısa**c**ıḳ 89b/02 (ḳıs-ġa), göl**ge** 79b/05 (köli- / köle-), inc**e** 46b/11 (inçge/inçke)*

-gUn

Eylem kök ya da gövdesine getirilerek genellikle sıfat gibi kullanılan ad soylu sözcük kurulur (Hatiboğlu, 1981: 66). Metinde bu ekin kullanıldığı iki örnekte de ekin ünlüsünün yuvarlak ünlü olduğu görülmektedir.

*boz**ġun** 5a/12, yor**ġun** 34a/18*

-gU

Fiil köklerine gelerek isim türeten eklerden biri de *-gU* ekidir. Eserde sadece bir örnekte tespit edilmiştir.

*çal**ġu** 63a/06*

-(y)ICI / -(y)UcU

Her türlü fiil kök ve gövdelerine getirilerek ad ve sıfat türeten çok işlek bir ektir (Korkmaz, 2007: 83). Eserde üç örnekte tespit edilen bu ek, iki örnekte ünlü olarak düz ünlü ile, bir örnekte ise yuvarlak ünlü ile karşılanmıştır.

*yarad**ıcı** 43b/18, ḳaldur**ıcı**sı 62b/10, ṭap**ucu**ları 55b/09*

-l

Türkçede eskiden beri görülen, fakat sadece bir iki misali bulunan işlek olmayan bir ektir (Ergin, 2009: 195). Eserde bu ekin kullanımına dair tespit edilen tek örnek, Eski Anadolu Türkçesi döneminde sıklıkla kullanılan, günümüz Türkçesinde "bütün" manasına gelen "dükeli" sözcüğüdür.

dükeli 23a/06

-I / -U

Eski Türkçede fiilden isim türeten *-I(g) / U(g)* eki Güney-Batı Türk lehçelerine uzanan gelişme sürecinde eriyip kaybolunca fiilin son ses ünsüzü ile eki kaynaştıran *-I / -U* bağlantı ünlüleri *-g* ekinin yerini almış, böylece fiilden ad türeten bir ek niteliği kazanmıştır (Korkmaz, 2007: 82). Eserde bu ekin ünlüsünün hem yuvarlak hem de düz şekli tespit edilmiştir.

yapı 5b/10, ḳorḳu 14a/01, şanular 50b/18

-(I)m

-m eki nesne ismi yapan fiilden isim yapma eklerinin çok işlek olanlarından biridir. Başlıca fonksiyonu fiille ilgili bir hal, durum, iş ifade etmek olup o işle ilgili, o işten doğan varlık, eşya âlet, yer v.s. gibi çeşitli isimler de yapar (Ergin, 2009: 187). Eserde işlek olarak kullanılmayan eklerden biri olan bu ek, iki örnekte tespit edilmiştir.

adım 81b/05, ölüm 32b/08

-mA

Fiil kök ya da gövdelerine gelerek adlar oluşturan bu ek, eserde eklendiği fiil kök ve gövdelerini kalıcı isme dönüştürmüştür**.**

yanaşma 15a/03, ḳazma 19b/01

-mUr

Eserde sadece iki örnekte tespit edilen bu ek işlek olmayan eklerden biridir. Ek, ünlü uyumuna bağlanmamıştır (Ergin, 2009: 198). Bu ekin eserde kullanıldığı örnekler şunlardır:

yaġmur 42a/03, kömür 47a/08

-(U)n

Bu ek çok eskiden beri kullanılagelen işlek bir ektir. Geçişli ve geçişsiz tek ve çift heceli fiil köklerinden adlar, çok seyrek olarak da sıfatlar türetmiştir (Korkmaz, 2007: 101). Eserde iki örneği tespit edilen bu ekin hem ad hem de sıfat yapma işlevine örnekler bulunmaktadır.

uzun 94a/18, dügün 13b/04

-sU

Türkçede eskiden beri görülen, fakat sadece bir iki misali bulunan işlek olmayan bir ektir (Ergin, 2009: 196). Eserde de sadece günümüzde de kullanılan "yatsı" sözcüğünde görülen bir ektir. Ünlü olarak yuvarlak ünlülü kullanım görülmektedir.

yatsu 24a/05

-t

Eski Türkçeden beri süregelen, Eski Anadolu Türkçesinde de birtakım örnekler veren bu ek, Türkiye Türkçesinde fazla işlek olmayan bir ek durumundadır (Korkmaz, 2007: 101). Eserde de sadece bir örnekte kullanımı tespit edilmiştir. Tespit edilen örnekte eklendiği sözcükle kalıplaştığı görülmektedir.

yoġurt 8b/19

- (A)z

Bugün işlekliğini kaybetmiş çok eski bir türetme ekidir. Türkiye Türkçesine kadar gelebilmiş örneklerde, ek, kökle iyiden iyiye kaynaşmış olduğundan çok kez varlığını duyurmaz olmuştur. Ancak eski Türkçeyle yapılan karşılaştırmalar ekin varlığını aydınlığa çıkarmaktadır (Korkmaz, 2007: 109). Eserde tespit edilen örnekleri şunlardır:

özün 32a/14, söz 32b/10, sözin 38a/19, boġazına 46a/18

2.3.2. Sıfatlar

İsimlerin niteliklerini, durumlarını, sayı ve ölçülerini belirten sözcüklere sıfat denir (Özkırımlı, 2001: 208). Eserde geçen sıfatlar; niteleme, belirtme, soru ve belirsizlik olmak üzere 5 başlık altında incelenmiştir.

2.3.2.1. Niteleme Sıfatları

Eserde çok sayıda niteleme sıfatı örneği mevcuttur. Bu örneklerden bazıları şunlardır:

gökcek ve ḫüsn ve eyü nesnedür 29a/05

ḥattā ḳara gicede ḳara ḳarınca ḳara ṭaş üzerinde yüridügin görür 42a/11

eyü ve andan güzel bir oġlan 66b/01

hemān ḳabḳara siyāh libāslar gibidür 80a/08

bu kişinüñ beyāż berrāḳ libāsına 80a/03

bir küçük leke 80a/08

2.3.2.2. Belirtme Sıfatları

2.3.2.2.1. İşaret Sıfatları

Eserde kullanılan işaret sıfatları günümüz Türkçesinde de kullanılmaya devam edilen *o, bu* ve *şu* sözcükleridir. Günümüz Türkçesinden farklı olarak ise, *o* ve *şu* sözcüklerinin yanında Eski Anadolu Türkçesi döneminde kullanılan *ol* ve *şol* şekillerinin de kullanılmış olmasıdır.

baʿżısı bu söze muvāfiḳat idüp 33a/09

bu diyārda cāzū olmaḳ ʿādet degildür 33b/11

o kişiden ḫayr gelmez dimişdür 18a/16

o derdi virmesün hīçbir ferde 25b/10

didiklerinde ***ol*** *şarṭları ḳabūl itdi 80b/16*

ol *ḳazmalar ve külünkler ile dīn-i İslāmı yıḳarlar19a/04*

şu *taḳdīr üzre kim olmaya müskir 25b/15*

abeş ***şol*** *nesnedür ki anda ġarż-ı şerʿī olmaya 28b/12*

ve daḫı ***şol*** *ʿālimi ẕem itmek ve ʿilm-ile ʿāmil degildür 72a/17*

2.3.2.2.2. Sayı Sıfatları

2.3.2.2.2.1. Asıl Sayı Sıfatları

Eserde bu tür sıfatlar diğer sayı sıfatlarına nazaran daha sık tercih edilmiştir. Eserde kullanılan bu tür sıfatlardan bazıları şunlardır:

bizim ʿaṣrımuzda ***bir*** *ḳoca pīr var idi 3a/03*

on iki *bölik ḥaṣr oldıḳda duḫānīler ḫınzır ṣūretinde ḥaṣr olur 26b/19*

üc *meẕhebüñ ṭarīḳin bilmek ve añlamaḳ ümmīlere müşkildür 7a/01*

bu ādem oġlanlarınuñ nefisleri kim vardur ***dört*** *ḳısım üzerine 37a/14*

günāhı ise ***yedi*** *ḳat gökler ve* ***yedi*** *ḳat yerlerden aġırdur 74a/19*

vardur ve ammā bir oġlanda ***on sekiz*** *şeyṭān vardur 66a/08*

seksen ṭoḳsan *yıl ḳılduġı nemāz fāsid olup 84a/19*

2.3.2.2.2.2. Sıra Sayı Sıfatları

Eserde bu tür sıfatlar, Türkçenin her döneminde olduğu gibi asıl sayı sıfatlarına *+IncI* isimden isim yapma eki getirilerek oluşturulmuştur. Günümüz Türkçesinden farklı olarak *+IncI* eki eserde sürekli olarak düz ünlü ile karşılanmıştır. Eserde sık olmamakla beraber kullanılan bazı sıra sayı sıfatları şunlardır:

ikinci *böligi ki münāfiḳlardur bunlar daḫı iki böligidir 38a/01*

ikinci bābınuñ ***yigirmi ṭoḳuzıncı*** *faṣlında feżā'il-i ʿulemāyı beyān itdügi maḥalde eydür 70b/03*

āḫiretde yüzi ayuñ ***on dördinci*** *gicesi bedir olmış 36b/14*

2.3.2.2.2.3. Üleştirme Sıfatları

Eserde bu tür sıfatlar, asıl sayı sıfatlarına *+şer* ve *+er* isimden isim yapım eki getirilerek oluşturulmuştur. Eserde kullanılan üleştirme sayı sıfatları şunlardır:

kimi ***ikişer*** *ḳanatludur ve kimi* ***üçer*** *ḳanatludur ve kimi dört ḳanatludur 44b/16*

dört rekʿat olan farżları ***ikişer*** *rekʿat ḳılmaḳ gerekdür 58b/15*

baʿdehū her biri ***on ikişer*** *fırḳa olup yetmiş iki oldı 56a/11*

2.3.2.2.2.4. Kesirli Sayı Sıfatları

Eserde örneği en az olan sayı sıfatlarıdır. Metnin genelinde sadece iki örnekte tespit edilmiştir.

münāfiḳlıġıñ ***üçde biri*** *ol kişide bulınur 38a/08*

yaʿni ʿömrinüñ bāḳī ḳalanınuñ ***üç bölükde bir bölügi*** *gider 29b/09*

2.3.2.2.3. Soru Sıfatları

İsimleri soru yoluyla belirten bu tür sıfatlar eserde sık kullanılan sıfatlardandır. Eserde; *kaç, kankı, ne* ve *netek* sözcükleri soru sıfatlarını karşılamışlardır.

gökden ***ḳac*** *ṭamla yaġmur inse gerekdür 42a/02*

ābdesti bozanlar ***ḳac*** *nesnedür ve* ***ne*** *nesnedür 83b/06*

ḳanḳı *ʿużūvun yumaḳ farż bilmesi üzerine nemāz ḳılmaḳ gibi farżdur 83b/02*

lākin ʿilm-i ḥāl ***ḳanḳı*** *ʿilimdür ʿulemā anda iḫtilāf eyledi 86b/02*

duḫān ***ḳanḳı*** *milletden ve* ***ḳanḳı*** *iḳlīmden ẓuhūr itdi 24b/15*

murād itmezsin yā sen ***netek*** *müslimānsıñ 84b/13*

2.3.2.2.4. Belirsizlik Sıfatları

Belgisiz sıfatlar olarak da bilinen bu tür sıfatlar, bir isme gelerek ona kesinlik kazandırmaksızın belirten sıfatlardır (Atabay, Özel ve Kutluk, 2003: 71). Eserde tespit edilen belirsizlik sıfatları; *az, çok, az çok, birkac, hïçbir, bunca* ve *niçe* sözcükleridir.

gerçekim ʿavāmuñ çoġı küfür söz söylemegi ***az çoḳ*** *nesne ṣanurlar 48a/17*

olan kimesneye ***az çoḳ*** *ʿalāmeti-le günāh üzre añmaḳdur 50a/08*

zīrā īmānsız gitmege ***birḳac*** *sebeb vardur 51b/04*

insān ***hīçbir*** *nesne işlemege ḳādir degildür 59b/13*

hīçbir *yaḳada degildür deyü iʿtiḳād itmek gerekdür 44a/08*

bunca *kebāyiri ṣaġāʾiri işlemişlerdür birisin daḫı kendüler ve ġayrılar görmez 80a/15*

bunca *nefesler ve sāʿatlar ve haftalar ve aylar ve yıllardur 85b/04*

niçe *yıllar erleri-le yatup zinā ideler 69a/18*

2.3.3. Zamirler

2.3.3.1. Şahıs Zamirleri

Şahıs zamirleri, kişi adlarının yerine kullanılan sözcüklerdir (Atabay, Özel ve Kutluk, 2003: 106). Eserde bu tür zamirler; *ben, sen, ol, biz, siz* ve *anlar* sözcükleriyle oluşturulur.

ben *ümmīyem anı bilmezem deyüp 24b/02*

ben *daḫı içmege başladım 30a/09*

ben *Allāhuñ emri-le söyledim 72a/15*

sen *bize taḳrīr itmediñ 15b/01*

sen daḫı ʿaḳlıñ başıña diresin 15b/10

sen ise ḫalḳdan işidüp söylediñ ve nefsiñe uydıñ deyüserdir 72a/16

ol gitdi ben ḳaldım 34a/13

muḥaḳḳaḳ bil ki ol görmez ʿaẕābı 5a/15

biz daḫı senüñ sükūtıñ sebebi-le furca bulup 15b/03

biz daḫı bunda ʿömr sermāyeseni ḫarc idüp 16a/19

biz daḫı sükūt itmiş idik 26b/15

ammā eger siz ḫayr işlemek murād itseñiz 42b/09

siz diledügiñiz işlemege ḳādir degillersiz 42b/12

siz ne buyurursız didikde hemān sāʿat peyġamber ʿaleyhiʾs-selām 26b/07

anlar benim ümmetimden degildür didi 27a/02

belki anlar ḳızlarına gelüp ḳapu arasından şöyleşdüreler 52b/14

anlar çünki fisḳ itmek dilediler 42b/18

2.3.3.2. Dönüşlülük Zamirleri

Eserde dönüşlülük zamiri günümüz Türkçesinde de olduğu gibi *kendi* sözcüğü ile karşılanmıştır. Eserde geçen *kendi* dönüşlülük zamirinin son sesinde bulunan ünlünün kimi zaman düz kimi zaman ise yuvarlak ünlü ile karşılanmış olması bu sözcükte bir imla bütünlüğünün olmadığını göstermektedir.

pes bundan maʿlūm oldı ki kişi müslim ölmek kendi elinde imiş 7a/19

kendi cürmin bilüp daḫı ziyāde itmeye 8b/17

olsa ol kişi ol ḥīnde kendi kāfir ʿavreti boş olur 31a/08

ḥattā kendü daḫı ḳabīḥine muḳirrü ve muʿterif ola 63a/03

kendü *daḫı bu sırrı göstermege ḳādir olur 71a/07*

iki ḳanatlu ḳuş gibi ***kendüyi*** *kediler şerrinden yaʿni şeyṭānlar şerrinden ḫalāṣ ider 13b/17*

ḫālbuki ***kendüyi*** *Ehl-i Sünnet meẕhebinde ẓan ide 14a/03*

Üçüncü şahıs kendisi biçiminin, Eski Anadolu Türkçesindeki pekiştirilmiş birleşik *kendi öz+i* zamirinde *kendi öz+i > kendüzi* (Korkmaz, 2007: 416) şeklinin eserde de kullanıldığı görülmüştür.

aġzından ve burnından duḫān çıḳan kāfirlere ***kendüzin*** *dār-ı dünyāda teşbīḥi itmiş olur 25a/07*

sebebi oldur ki ***kendüzin*** *kāfirlere teşbīḥ itmiş olur 31a/09*

2.3.3.3. İşaret Zamirleri

Varlıkları, genellikle adlarını söylemeden, göstererek belirten sözcüklerdir (Atabay, Özel ve Kutluk, 2003: 109). Günümüz Türkçesinde işaret zamirleri; *bu, şu, o* ve bunların çoğul şekilleri ile karşılanır. Eserde kullanılan işaret zamirleri ise; *bu, şu, ol* ve *anlar* sözcükleridir.

bu *seheldür vefāt itdikde ḫalāṣ olur 30a/14*

ammā ***bu*** *cāʾiz degildür 30b/05*

bunlaruñ *her birisi demürden zencīrdür 40a/11*

bunlaruñ *üc yüz on üçi resūldür 61b/12*

içer ***şunlar*** *ki ḳalbin ala ġaflet 32b/09*

şunlardan *kim çarşuda ve bāzārda gezeler 63b/17*

ve ʿulemā ki ehl-i şerīʿatdur sizi aldarlar ve aldaduḳları ***şundan*** *maʿlūmdur ki görmez misiz 71b/18*

ol *şol ʿālimdür ki evāmire imtiṯāl ve nevāhīden ictināb itmeye 72a/19*

ol yüz biñ oldıḳda ḫurūc idüp ol ṭarīḳe girmeyenleri ḳatıl temām ile ḳatıl idüp emvāl-i erzāḳların neheb ġāret itse gerekdür 75b/08

anları bilmek ʿulemāya lāzımdur 6a/14

risālelerin ki bu kitāba cemiʿ itdim ki bu zamānda anları bilür az ḳaldı 13a/01

2.3.3.4. Aitlik Zamirleri

evvelkisi Ādem ʿaleyhiʾs-selāmdur 45b/03

2.3.3.5. Belirsizlik Zamirleri

Belirsizlik zamirleri yerine tuttukları isimleri açık olarak göstermeyen zamirlerdir (Demirci, 2014: 56). Bir diğer ifadeyle hangi nesneyi temsil ettikleri, hangi ismin yerini tuttukları tam manasıyla belli olmayan zamirlerdir (Şahin ve diğ., 2002: 77).

ve daḫı meşāyiḫ-i ʿiẓāmdan biri eydür 34b/07

ehl-i meclisden biri ayaḳ üzere ḳalḳup 34b/08

ḫurūfīlerüñ büyüklerinden biri niçe mürīdler ile Edirnede pādişāha bulışup 76a/03

nitekim bir kimesnebir kimsenüñ eline ḳazma ve külüng ve kürek virüp 19b/01

ḳanḳısıdur her kimse bilmez 21a/01

Ḥaccāc bir günḥabsinden maḥbūsları çıḳarup yüz yigirmi üc biñ kimesnenüñ boyın urup ḳatıl eyledi 24a/02

ve daḫı pādişāhımuza duʿā itmek herkese lāzımdur 27b/16

ve daḫı herkes defter-i aʿmālın kendi oḳumaḳ ḥaḳdur 59a/02

āḫir eyitdiler gelün varalum fulān kişiyi daḫı açup görelim 33a/08

muṣāḥiblerimüzden baʿżısı eviñ olbir cānibine duḫān dikdi 26b/15

cümlesi *ittifāḳ idüp eyitdiler 27b/04*

peyġamberlerüñ ***çoġına*** *böyle olmışdur 43a/19*

gerçekim ʿavāmuñ ***çoġı*** *küfür söz söylemegi az çoḳ nesne ṣanurlar 48a/17*

2.3.3.6. Soru Zamirleri

Nesne ve kavramların yerini soru biçiminde temsil eden kelimelerdir. Bu zamirler yapım eki aldıkları bazı durumlarda, çekim eki aldıkları her durumda soru zamiri olarak kullanılabilirler (Demirci, 2014: 61). Eserde soru zamirleri; *kim, ne, ḳanḳı* ve *ḳanı* sözcükleri ile karşılanmıştır.

bu ceremeyeyi ve bu ġarāmayı ***kime*** *vireyin 94b/10*

imdi ʿind-allāh ve ʿindeʾn-nās müʾmin-i kāmil ***kimlerdür*** *2a/14*

Musā-yı Kāẓım ḥażretlerine maʿṣiyet ***kimdendür*** *deyü süʾāl itdiler 8a/12*

īmān ***nedür*** *ve* ***neye*** *derler 5a/01*

bu dünyā serāyında mevcūd olan ḫalḳı ẕikr olunan gürūhlaruñ ***ḳanḳısındandur*** *2b/01*

yā resūlullāh ʿamellerüñ efḍalı ***ḳanḳısıdur*** *86a/05*

ḳanı *ḳullık* ***ḳanı*** *ṭāʿat 35a/02*

ḳanı *ʿaḳlıñ utan Ḥaḳdan 35a/09*

2.3.4. Zarflar

Eylemlerin, eylemsilerin, sıfatların ya da görevce kendine benzeyen sözcüklerin anlamlarını etkileyen, kimi kez güçlendirip kimi zaman kısıtlayan sözcüklere zarf denir (Atabay, Özel ve Kutluk, 2003: 83). Eserde zarflar; zaman zarfları, yer-yön zarfları, miktar zarfları, niteleme ve durum zarfları ile soru zarfları olmak üzere beş başlık altında ele alınmıştır.

2.3.4.1. Zaman Zarfları

Bu tür zarflar, etkiledikleri eylemleri zaman açısından belirten sözcüklerdir (Atabay, Özel ve Kutluk, 2003: 86). Zaman zarfları çekimsizdir. Yani isim çekim eki aldıklarında zarf olmaktan çıkarlar (Keskin, 2003: 109). Eserde bu türden zarfların sıkça kullanıldığı görülmüştür. Eserde zaman zarfı olarak geçen sözcükler dikkate alındığında yazarın Türkçe kökenli zaman zarfları kadar olmasa da yabancı kökenli zaman zarflarına da yer verdiği görülmüştür. Eserde kullanılan zaman zarflarından bazıları şunlardır:

şimdi *bize ʿaẕāb iderler 15b/05*

aña ***şimdi*** *İngiliz derler 28b/05*

gice *ṣabāḥa degin nemāz ḳılmaḳdan ḫayırlıdur 82b/05*

gice gündiz *yiyüp içersin ve güler oynarsın ve müslimān geçinürsin 84b/15*

ve ṭoḳuz yüz elli senesinden ***soñra*** *ʿavām-ı cehele cemīʿen ʿilm-i ḥāl ki farż-ı ʿayndur 21a/17*

gice gündiz *ve* ***yaz ve ḳış*** *çalışup saʿy ider 18b/10*

seksen yıl itdügüñ ʿameliñ żāyiʿ olup ***henüz*** *daḫı müslimān olmamış olasın 16b/06*

ḥālā *tevbe itmeyüp ʿan ḳarīb tevbe iderem diyenler helāk oldı 27a/08*

ve daḫı ***şimdi ḥālā*** *feseḳa ḳahvelerinde tavli ve şaṭranc ve çenk çeġāne ki vardur anlarda ḳahve içmek ḥarāmdur 36a/03*

hemān dem *cimāʿ idüp fiʾl-ḥāl oġulları ṭoġar 60a/17*

bugün *senüñ oġluñ erden ve ʿavretden yüz yigirmi üc biñ kimesne ḳatıl itdi 24a/04*

āḫir ***yarındesi*** *gün meyyitüñ evine gelüp daḳ bāb itdi34a/10*

dün ve gün bunı durmazlar içerler 25b/09

gel imdi sen de inṣāf it 37a/07

ol kişi bir yerden düşüp hemān sā'at ölür 29b/13

elān yine böyledür 21b/05

ve ḳıyāmetden öñdin ḳıyāmet ʿalāmetlerinden niçe nesneden ḫaber virmişdür 45b/17

ve daḫı mü'min olanlar üstādlarından öñdin söze başlayup söylemeyeler 52a/05

kim ol melʿūn diler ṣoñ dem 37a/10

taṣavvur ve fikr itmek lāzımdur yoḳsa yarın peşīmān olınur 39a/10

Fiil kök ve gövdelerine bazı ad-çekimi ekleri almış sıfat-fiil eklerinin getirilmesiyle oluşturulan *-AlI, -AndA, -DIktA/ -DuktA, -DIkçA/ -DukçA, -Ir…-IrmAz, -iken* gibi ekli zarf-fiiller de zaman zarfı görevindedir (Korkmaz, 2007: 497). Çalışmamızın zarf-fiil bölümünde bu türden kullanımlara örnekler verildiği için bu bölümde sadece birkaç örnek verilmiştir.

müṭālaʿa idüp oḳudıḳca her lafẓındanniçe dürlü maʿnālar 2a/18

Şāma vardıḳda buzḫāneye ve meyḫāneye ve ḳahveḫāneye ṭaṭanup 15b/16

ṣaḥābe ile otururken biri bir āyet-i Ḳur'āniyye getürdi 25a/10

duḫān içmege başlayalı dört beş yıldur ḍaʿf başradan ḫalāṣ buldım 29a/15

2.3.4.2. Yer-Yön Zarfları

Bu tür zarflar eylemi yer bakımından belirleyen sözcüklerdir. Yer yön zarfları ad durumu eklerini aldıklarında da zarf olarak kullanılırlar (Atabay, Özel ve Kutluk, 2003: 87). Eserde; *aşağa, yukaru, ilerü, geriye, karşu, orta, canib, içerü, ard, ara* ve *yan* gibi yer-yön zarfları kullanılmıştır.

andan ***aşaġa*** *īmān olmaz 38b/02*

nitekim ***yuḳaruda*** *beyān olındı 58b/07*

veyāḫūd ***yuḳaru*** *çıḳayın mı dise ol daḫı bismillāhi dise kāfir olur 90a/10*

baʿdehū ***ilerü*** *varup görürler ki başınuñ ṣaçı bir ḳarış uzamış 33a/16*

veyāḫūd ***geriye*** *gördim yaʿni sevmez oldım dise kāfir olur 89a/12*

kişi meyyitüñ yüzi ***ḳarşusına*** *geçüp ayaḳ üzre ṭurup 49b/15*

Ḳadrī ve Cebrī meẕhebinüñ ***ortasından*** *geçüp gider 6b/17*

eviñ duḫān dikilen ***cānibine*** *getürüp 26b/17*

Tañrı teʿālā ***cānibinden*** *getürdügi nesnelerdendür 11a/16*

Ḥaccāc daḫı cemāʿat-ıla yatsu nemāzın ḳılup ***içerü*** *ḥareme girdi 24a/05*

ʿulemā perde ***ardında*** *ṣabr idemeyüp 76a/16*

belki anlar ḳızlarına gelüp ḳapu ***arasından*** *şöyleşdüreler 52b/14*

biraz vaḳit ḳulaġını benden ***yaña*** *dutasın 37b/04*

2.3.4.3. Miktar Zarfları

Ölçü zarfları olarak da bilinen bu tür zarflar; bir eylemin, sıfatın ya da başka bir zarfın ölçüsünü gösterirler (Atabay, Özel ve Kutluk, 2003: 89). Eserde; *denlü, kadar, ne kadar, azcık, az, çok, pek, gāyet-ile* gibi miktar zarfları kullanılmıştır.

v*ardıḳca yüregi noḫud* ***degülü*** *ḳalup bedende ḳuvvet ḳalmayup 29b/11*

irişmezse cehennemde günāhı ***ḳadar*** *yanup 46b/10*

ʿibādet terk itdügi ***ḳadar*** *ʿaẕāb eyleye 47b/04*

ve ***ne ḳadar*** *baḳsañ görinmez 80a/10*

ol şucı ***azcıḳ*** *şanur daḫı ziyāde ider 65a/02*

ve ***çoḳ*** *olur ki şeyṭān ve nefs-i emmāre hücūm idüp 14a/04*

baḳmaġa ve ***çoḳ*** *yimege muʿtād itmeyeler 67b/18*

muṣāḥib olmaḳdan ḳatı ***pek*** *ṣaḳınmaḳ gerekdür 63a/08*

dünyāya ve māla meyl eylemekden ***ġāyet-ile pek*** *ṣaḳınalar 69a/05*

bunuñ gibi ādem ***ġāyet-ile a****z bulınur 78a/06*

ġāyet-ile *ṣaḳınacaḳdur 50a/17*

bu aṣıl nesnelerden oġulların ve ḳulların ***ġāyet-ile*** *ḥıfẓ idüp 65a/10*

bu zamānda anları bilür ***az*** *ḳaldı 13a/01*

2.3.4.4. Niteleme ve Durum Zarfları

2.3.4.4.1. Niteleme Zarfları

Bu tür zarflar eserde en sık kullanılan zarflardan olup fiil ve fiilimsilerin niteliğini belirlerler. Eserde kullanılan niteleme zarflarından bazıları şunlardır:

imdi bunları ***birer birer*** *çalışup ögrenmek 2a/05*

sāʾir ḫalḳdan ***yañlış*** *ve* ***bozġun*** *ögreneler 5a/11*

erlerine ***güzel*** *görinüp 59b/09*

gice gündiz aʿżālarını ***güzel*** *gösterir 66a/08*

ne ***ḫoş*** *itdiñ dise 94b/07*

bir kişi ne ***gökçek*** *olur 91a/13*

bir kişi bir ʿālimi gördikde bıyıġın ḳırḳdırmış ***çirkin*** *olmış dise 91b/01*

2.3.4.4.2. Durum Zarfları

Eylemin nasıl yapıldığını ve ne durumda olduğunu bildiren; kimi zaman da zarfların durumunu gösteren zarflarlardır (Keskin, 2003: 105). Eserde geçen bazı durum zarfları şunlardır:

ebedī anda ḳalurlar ***hīç*** *çıḳmazlar 46b/19*

ammā müteaḫḫireynden baʿżılar ḳatında ***muṭlaḳā*** *kāfir olur 89a/15*

yaʿni vāḳıʿa muṭābıḳ ***temāmca*** *ve ṣaḥīḥce bile 41b/07*

öldükde ***īmānsız kāfirler gibi*** *olup 12b/16*

şimdi ***yigidler gibi*** *oldım 30a/10*

peyġamberlerüñ çoġına ***böyle*** *olmışdur 43b/01*

ʿilm ile ʿāmil olmayanlar ḥaḳḳında Ḥaḳ subḥānehu ve teʿālā ***böyle*** *buyurmışdur 77a/12*

ve ***öldürmek-ile berāber*** *ölür 40b/03*

Ebūbekir ***ardınca*** *ḫalīfe olmışdur 46a/06*

2.3.4.5. Soru Zarfları

Fiillerin anlamını soru yoluyla belirten ve diğer zarfları bulmaya yarayan soru kelimeleridir (Keskin, 2003: 112). Eserde; *nice*, *neden*, *neye* ve *niçün* gibi sözcükler soru zarfı görevinde kullanılmıştır.

İslāmuñ beḳāsın istemeyüp bunuñla ʿamel itmezler ise aḥvāl-i ʿālem ve dīn-i Muḥammediyye vardıḳca ***nice*** *olur 19b/06*

nice *ġarḳ itdim anları günāha 32b/06*

neden *geldiñ nedür maḳṣūd 34b/19*

īmān ve İslām ***neye*** *dirler ve* ***neye*** *inanmaḳdur 83a/02*

cümlesi ider siz ***niçün*** *itmezsiz 66b/15*

ve seni bu dār-ı fenāya ***niçün*** *getürdiler 15b/11*

2.3.5. Edatlar

Türkçede edatlar, kendilerinden önce gelen adlara ekli ya da eksiz bağlanarak eşitlik, benzerlik, sebep, görelik vb. anlam ilgisi kurarlar (Ak, 2006: 31). Edatlar tek başlarına kullanıldıklarında bir anlam taşımazlar. Lakin eklendikleri kelime veya kelime grupları ve işlev bakımından bağlı bulundukları öteki kelimelerin yardımı ile anlam kazanırlar (Korkmaz, 2007: 1049). Eserdeki edatlar, Zeynep Korkmaz'ın (2007) Türkiye Türkçesi Grameri "Şekil Bilgisi" adlı eserinde yapmış olduğu sınıflandırma dikkate alınarak sınıflandırılmıştır.

2.3.5.1. Yapı ve Kökenleri Bakımından Edatlar

2.3.5.1.1. Türkçe Kökenli Edatlar

Eserde geçen Türkçe kökenli edatlar isim ve fiil kökenli edatlar başlıkları altında incelenmiştir.

2.3.5.1.1.1. Ad Kökenli Edatlar

Eserde geçen; *içün, berü, dek, deñlü, gibi, içre, ṣoñra, üzre* edatları ad kökenli Türkçe edatlardır.

belkı Allāhı birliyüp ʿibādet itmek ***içün*** *ḫalḳ itdi 85b/16*

ve baʿżılar daḫı ʿālem-i ṣabāvetden ***berü*** *söyleyü geldügi-çün kendi başı ḫavfindan nesne lāzım gelmez der 88a/01*

ve kimi dizine ***dek*** *ve kimi göbegine* ***dek*** *ve kimi boġazına* ***dek*** *46a/17*

büyük develer ***deñlü*** *yılanlar ve semüz ḳatırlar* ***gibi*** *ʿaḳrebler 47a/07*

her kim içe İslāmda ol müslim ***içre*** *ṭurmasın ol 30b/17*

ehl-i dīn olanlar bunı işidüp bildikden ***ṣoñra****tevbe itdiler 34b/13*

ḥālde itdügi zinā olur ve egerçi kim ʿādet ***üzre*** *şehādet kelimesin getürürse 48b/03*

2.3.5.1.1.2. Fiil Kökenli Edatlar

Eserde geçen fiil kökenli Türkçe edatların, isim kökenli Türkçe edatlara nazaran kullanım sıklığı daha azdır. Eserde fiil kökenli Türkçe edatlardan sadece *ile* edatı tespit edilmiştir.

ve ammā teʾvīl-i ṣaḥīḥ ***ile*** *teʾvīl idüp 90a/15*

2.3.5.1.2. Yabancı Kökenli Edatlar

Eserde tespit edilen yabancı kökenli edatların tamamı Arapça kökenlidir. Eserde tespit edilen yabancı kökenli edatlar; *berāber, ġayrisin, ḳadar, cihetinde, māʿadā* ve *mertebe* sözcükleridir.

ve çavuş ve sipāhī ve yeñiçeri ***berāber*** *olmaḳ gerekdür 22b/09*

ʿilm-i ḥāli ögrenmedin ***ġayrisin*** *ögrenmek hemān her gün devā içmek gibi oldı 18b/03*

irişmezse cehennemde günāhı ***ḳadar*** *yanup ṣoñra çıḳup cennete girecekdür 46b/10*

veyāḫūd fulān kişi ḳıble ***cihetinde*** *olaydı 92a/14*

bunca biñ *ʿasker daḫı var iken fetiḥ ve nuṣret olmaduġından* ***māʿadā*** *ecidād-ı ʿiẓāmları alıvirdikleri 21b/10*

ve bu ***mertebeye*** *vāṣıl olanlar 62a/16*

2.3.5.2. Kullanılış Biçimleri Bakımından Edatlar

Edatlar, eklenmiş oldukları ad soylu yalın, yönelme, çıkma, ilgi ve vasıta durumu gibi ad çekimi ekleriyle genişletilmiş biçimlerinden sonra gelirler (Korkmaz, 2007: 1061). Bu yönüyle eserde geçen edatlar kullanılış biçimleri açısından; yalın

durumu isteyen edatlar, zamirlerden sonra ilgi durumu isteyen edatlar, yönelme isteyen edatlar ve ayrılma durumu isteyen edatlar başlıkları altında incelenmiştir.

2.3.5.2.1. Yalın Durumu İsteyen Bazı Edatlar

Bu tür edatlar ismin yalın haliyle kullanılan edatlardır. Eserde; *için, gibi, kadar* ve *üzre* gibi edatlar bu biçimde kullanılmıştır.

üçden ġayrı nesneler ***için*** *çıḳarlarsa üzerlerine 53a/03*

yine beyān idelüm ki güneş ***gibi*** *żiyāsı maʿlūm ola 57b/11*

ḳalbinde ẕerre ***ḳadar*** *ṣafā yoḳdur 68a/08*

ayaḳ ***üzre*** *ṭurup ẕikr itdiklerine raḳış dinilür mi 97b/17*

2.3.5.2.2. Zamirlerden Sonra İlgi Durumu İsteyen Bazı Edatlar

Bu tür edatlar, diğer durum ekleri isteyen edatlara nazaran, eserde daha az sayıda örneği olan edatlardır. Eserde sadece *için* ve *gibi* edatı bu biçimde kullanılmıştır.

*ḫalḳ biz****üm için*** *ḳılur dise kāfir olur 90b/13*

*Ḥaḳ teʿālā an****uñ gibi*** *kişilerle muṣāḥibet ve muḳārinetden ḥıfẓ-ı emānında eyleye 34b/15*

2.3.5.2.3. Yönelme Durumu İsteyen Bazı Edatlar

Bu tür edatlar, kendilerinden önce yönelme durum eki almış isimlerle birlikte kullanılırlar. Eserde geçen; *...e göre, ...e degin* ve *...e dek* edatları bu biçimde kullanılmıştır.

*ve bilmeyenlere cürümleri****ne göre*** *ḥaḳāret ideler 23a/01*

*ḥükmi ḳıyāme****te degin*** *bāḳidür 45a/19*

*lākin ölince****ye dek*** *ḫāṭırına muḫālif nesne gelmemek degmede 48a/06*

2.3.5.2.4. Ayrılma Durumu İsteyen Bazı Edatlar

Bu tür edatlar ise kendilerinden önce ayrılma durum eki almış isimlerle birlikte kullanılırlar. Eserde; …*den evvel*, …*den sonra* ve …*den ötüri* edatları bu biçimde kullanılmıştır.

Āl-i ʿOṣmān İstanbulı feṯh**den evvel** Edirnede iken *76a/03*

*şim**den şoñra** ayaḳ üzre ṭurup 25a/12*

*itmekdür ve bun**dan öte** geçmemek gerekdür 8a/10*

*bilenlere her birin**den ötüri** ṣevāblar virilür 74a/04*

2.3.5.3. Görevleri Bakımından Edatlar

2.3.5.3.1. Aitlik ve İlgili Olma İlişkisi Kuranlar

*ve dāʾimā eʿdāları **üzerine** manṣūr ve muẓaffer eyleye 20a/01*

*pes bu tefsīr **üzerine** daḫı gine Tañrı teʿālāyı bilmek lāzımdur 41a/16*

2.3.5.3.2. Benzerlik, Tıpkılık, Denklik İlişkisi Kuranlar

*bir büyük boynız **gibi** nesnedür 45a/05*

*kimi yıldırım **gibi** ve kimi segirdir at **gibi** ve kimi imekleyü imekleyü günāhın arḳasına yüklenmiş ve kimi düşüp cehenneme girseler gerekdür 46b/12*

*büyük develer **deñlü** yılanlar ve semüzḳatırlar **gibi** ʿaḳrebler ve od-ıla ḳanmış ṣu-ıla ʿaẕāblar iderler 47a/07*

*ve Ḥaḳ teʿālā aña altmış şehīd ṣevābı **deñlü** ṣevāb vire 82a/19*

*bu minvāl **üzere** ḳabirde aña ʿaẕāb iderler imiş 33b/01*

*bu ḥāl **üzere** olasın 66a/12*

2.3.5.3.3. Belirtme Yoluyla Başkalık İlişkisi Kuranlar

fetiḥ ve nuṣret olmaduġından ***mā'adā*** *ecidād-ı ʿiẓāmları alıvirdikleri vilāyetleri daḫı ellerinden aldılar 21b/10*

ve yüzleri büzerüp bir ***ġayrı*** *heyʾete girdi 29b/06*

aña bir ṭāʾifesi dügünlerde ve ***ġayrı*** *mecmaʿlarda ve sāʾir yerlerde getürüp söyledüp ḫaẕ idüp gülüşirler 13b/04*

2.3.5.3.4. Beraberlik veya Vasıta İlişkisi Kuranlar

ve bu meʿānada müteferriḳa ve çavuş ve sipāhī ve yeñiçeri ***beraber*** *olmaḳ gerekdür 22b/09*

ve öldürmek-ile ***berāber*** *ölür 40b/03*

söylemesi gibi dil ***ile*** *ve aġız-****ıla*** *ve ḥarf-****ile*** *ve ṣavt-****ıla*** *degildür 43b/02*

ve diller ***ile*** *oḳınur ve göñüllerde ezberlenür ve ḳulaḳlar* ***ile*** *işidilür 43b/05*

ikisi daḫı Muḥammed ʿaleyhiʾs-selāmuñ Tañrı teʿālādan getürdügi nesnelere göñil ***ile*** *inanup dil-****ile*** *iḳrār itmekdür 47b/14*

2.3.5.3.5. Miktar ve Derece İlişkisi Kuranlar

ʿulemā müʾminlerden yedi yüz ***derece*** *yuḳarudur ve her iki* ***derecenüñ*** *mābeyni beş yüz yıllıḳ yoldur 86a/04*

kişinüñ şirk ***defülüdür*** *ʿaẕābı 5a/17*

yirden ne ***defülü*** *otlar bitse gerekdür ve aġaçlardan ne* ***defülü*** *çiçekler ve ne* ***defülü*** *yapraḳ ve ne* ***defülü*** *yimişler olsa gerekdür 42a/03*

şefāʿat irişmezse cehennemde günāhı ***ḳadar*** *yanup soñra çıḳup cennete girecekdür 46b/09*

ne ***ḳadar*** *münkerāt var ise cemīʿen günāhidügin ve ḥarām idügin bilmez kimesne yoḳdur 73b/08*

ḫınzır büyüklikde ḳatır ***ḳadar*** *dābbe yetdi 26b/16*

2.3.5.3.6. Uygunluk, Denklik ve Nispet İlişkisi Kuranlar

her kişi ʿameline ***göre*** *cezā olınsa gerekdür 46a/19*

2.3.5.3.7. Sebep, Maksat, Gāye, Hedef İlişkisi Kuranlar

pes eḥad lafẓı Ḥaḳ teʿālānuñ vaḥdāniyyetini iṯbāt ***içün*** *olduġı ve müşrikin ve ṣevniyyeti naḳż* ***içün*** *olduġı ẓāhir oldı 56a/03*

ve zīnet ve tefāḫür ***içün*** *geyilen libāslardur 67b/14*

ve ḳatıl ve ʿindeʾn-nās mebġūż olsunlar sözlerine ve ḳavıllarına aṣlā iʿtibār olmamaḳ ***içün*** *bir alā-yı türrihāt sözler ḫalḳa ṣāyiʿ ve münteşir itmişlerdür 70b/07*

ṣuña ***binā'en*** *ki ṣāniʿini bilmeyen insān hemān behāyim gibidür 54b/07*

aña ***binā'en*** *bu mesʾelede çoḳ kimesne ḍalālete düşmişlerdür 56b/02*

bilenlere her birinden ***ötüri*** *ṣevāblar virilür 74a/04*

bir kimesne bir ḳavmi bir ʿamelde ***ötüri*** *sevse ḳıyāmet güninde anlaruñ zümresinde ḥaşr ola 28a/18*

2.3.5.3.8. Karşılık, Karşılaştırma, Zıtlık İlişkisi Kuranlar

Eserde bu gruptaki edatlarlara Türkçe kökenli örnek tespit edilmemiştir. Metinde sadece Arapça kökenli *muḳābele* sözcüğünün bu türevde kullanıldığı bir örnek tespit edilmiştir.

ve bunuñ ***muḳābelesinde*** *niçe ṣevāblar ve cennet vaʿd itdi* 82a/06

2.3.5.3.9. Öncelik, Sonralık İlişkisi Kuranlar

Eserde bu gruptaki edatlarlara örnek olarak sadece *ṣoñra* sözcüğünün kullanıldığı örnekler tespit edilmiştir.

bu günden ṣoñra 85b/02

yidikden ṣoñra 90a/04

2.3.6. Bağlaçlar

Eserde geçen edatlar, Zeynep Korkmaz'ın (2007) Türkiye Türkçesi "Şekil Bilgisi" adlı eserinde yapmış olduğu sınıflandırmaya göre incelenmiştir.

2.3.6.1. Sıralama Bağlaçları

cebrī meẕhebi ***ile*** *bizim meẕhebimüz mābeyninde iḫtilāf vardur 6b/16*

ḥālbuki maġrib ***ile*** *maşriḳ ortası küfr ile ṭobṭolu idi 20b/07*

pes lafẓı eḥad müşrikler ***ile*** *puta ṭapucuları naḳıż içündür 55b/09*

mesʾele bir kişi ben şevābdan ***ve*** *ʿiḳābdan berīyin dise kāfir olur 95b/05*

bu taḳdīrce ḫuṣūṣ-ı ḳażiyyelüge müʾeddī olurdı ki andan her bir cüz ḫālıḳ ***ve*** *ḳādir ola 56a/01*

şimden şoñra ***daḫı*** *yine ebedeʾl-ebed birlikden zāʾil olmaz ve* ***daḫı*** *Ḥaḳ teʿālā müstevlīdür 59a/11*

Ḫālıḳ ***daḫı*** *saʿy ve ḳaṣd itdügi şeyʾi ḫalḳ idivirüp āḫiretde ʿaẓīm iḥsānlar ider 59b/08*

gerek *ḳalbleri andan berī olsun* ***gerek*** *olmasın böyle kimesnelerden ġāyet-ile evlādların ve ḳulların ḥıfẓ-ı ḥirāset üzre olalar 63b/01*

imdi ḳarañulıḳda işlenen ***gerek*** *ṣaġāʾir ve* ***gerek*** *kebāyir bir kimse anı göremez 79b/10*

bu ṭarīḳle ***hem*** *ḍāll ve* ***hem*** *muḍil olurlar 70b/19*

tā kim ***hem*** *dünyāda ve* ***hem*** *āḫiretde saʿādete irişüp ḥisābsız fāʾideler göre 11b/02*

ne *bir derde devā* ***ne*** *ḫod ġıdādur 25b/07*

ne *bulurlar şifā* ***ne*** *ḫod geçerler 25b/09*

2.3.6.2. Denkleştirme, Karşılaştırma ve Seçme Bağlaçları

yā *anlaruñ ʿameli gibi ʿamel idicek* 45b/19

Allāha ʿāṣī olan ***yā*** *kāfir olur* ***yā*** *münāfiḳ olur****veyā*** *fāsıḳ olur*37b/07

ol kişi ***yā*** *fāsıḳdur* ***veyā*** *münāfiḳdur* ***veyā*** *kāfirdür*38b/01

ilmigin ḳurıdur ***yāḫūd*** *ṣarardur*32b/07

gügerdür dişlerin ***yāḫūd*** *ḳarardur*32b/07

ḳaldı ki kendüler sāz çalalar ***veyāḫūd*** *diñleyeler veyāḫūd evlerinde sāz āleti olup melekleri ḳaçıralar* 36b/10

ṣabī bir yaramaz iş işlese ***veyāḫūd*** *bir yaramaz söz söylese yüzine ṭurup sen şöyle itdiñ 64b/16*

2.3.6.3. Pekiştirme Bağlaçları

ammā anda olan niʿmet gibi bende ***de*** *olsun dimek ḥased degildür ġıbṭadur 50a/15*

bu ***da*** *yeter tafṣīli olmazsa* ***da*** *olur dimişler 47b/19*

ikisi ***bile*** *siyāh olduġı-çün görinüp bilinmez 80a/12*

bu üc taḳdīr üzerine ***bile*** *cehenneme lāyıḳ müstaḥiḳ olmışlardur neʿūẕubillāhi teʿālā 82a/12*

2.3.6.4. Nöbetleşme Bağlaçları

gāh *olur dili üzere gelmeye tevḥīd-i cārī olur ʿādet-i ṭarīḳi üzre bilmek ve inanmaḳ ṭarīḳi-le degil ve* ***gāh*** *olur küfür lafıẓları diline cārī olup müslimānlıḳ ṣınurından çıḳup kāfir olur 11b/10*

ve ümmīlerüñ nemāzı ***gāh*** *mekrūh ve* ***gāh*** *fāsid olur 74a/17*

meyvālar çiçeklenüp ***kimi*** *beyāż* ***kimi*** *ḳızıl ve* ***kimi*** *ṣarı ve* ***kimi*** *gök ve* ***kimi*** *yeşilve sā'ir yerlerde biten envā'-ı şükūfe 23a/18*

kimi *ikişer ḳanatludur ve* ***kimi*** *üçer ḳanatludur ve* ***kimi*** *dört ḳanatludur 44b/16*

2.3.6.5. Cümle Bağlayıcısı Niteliğindeki Bağlaçlar

2.3.6.5.1. Açıklama Bildiren Cümle Bağlayıcıları

lākin *kendi neden geldi ve neden ḥāṣıl oldı bilmez* ***ammā*** *eger sen bilmek murād iderseñ tecribe eyle gör 52a/01*

ve daḫı kişinüñ geydügi libāslar ḳaftānlar kürkler sebebdür ***ammā*** *ṣovuḳdan ve ışıcaḳdan ḥıfiẓ idüp ṣaḳlayan Allāhdur 59b/03*

zīrā ma'nāsı ***dimek olur ki*** *cemī'-i eşyāyı saña mübāḥ ḳıldım dimekolur 98a/13*

ya'ni ***elbette*** *sizölmeñizi illā müslim olduġıñız ḥālde ölüñ dimekdür 7a/18*

cehennemde mü'ebbed ḳalacaḳdur ***meger*** *ölmezden evvel rücū' idüp tecdīd-i īmān eyleye 11b/17*

eger *tecdīd-i īmānitmezler ise īmānsız ölüp kāfirler ile ḥaşr olurlar 12a/10*

eger *ḳabūl olaydı şeyṭān 'ibādet itdügine rāżı olmaya idi 14a/09*

ba'żı rivāyetde iki kerre yüz biñ daḫı yigirmi dört biñ peyġamber gelmişdür. ***çünki*** *iḫtilāf vāḳı' oldı 61b/13*

'ulemā 'ilimler-ile 'āmil degildür deyüp bu sözi ḫalḳ içinde şāyi' itdiler ***nitekim*** *elfāẓ-ı küfrī şāyi' itdikleri gibi 75a/07*

2.3.6.5.2. Sonuç Bildiren Cümle Bağlayıcıları

Eserde iki cümle arasında sonuç ilişkisi kuran bu tür bağlaçlar; *ammā*, *böylece*, *dimek olur ki, mādāmki* ve *nitekim* sözcükleriyle karşılanmıştır.

kendüñizi mü'minlerden 'ad itseñüz ḫalḳ içinde mü'min olurduñuz ***ammā*** *Allāh ile kendüñüz mābeyninde mü'min olmazsız 16b/19*

zīrā bu ṣıfatları ***böylece*** *bilmeyen kişinüñ īmānı ṣaḥīḥ olmaz 10a/03*

ve daḫı ʿilim ism-i cinsdür maʿnā ***dimek olur ki*** *ʿulemā bildügi-le bir mesʾelede ʿamel itmez dimek olur 74b/19*

her kim ki duḫān içe ***mādāmki*** *tevbe itmeye aṣlā ḥużūr-ı ḳalb bulamaz 29b/16*

nitekim *aġaç ḳurdı içerüsinden yiyüp aġacı ḳurudup yaḳar helāk ider 78b/08*

2.3.6.5.3. Üsteleme Bildiren Cümle Bağlayıcıları

Eserde iki cümle arasında derecelendirme ifadesi kuran bu tür bağlaçlar *hattā* ve *dahısı* sözcükleriyle karşılanmıştır.

Tañrı teʿālā semīʿdür yaʿni her āvāzı işidür gizlü olsun ve āşikāre olsun ***ḥattā*** *bir kişinüñ ḳulaġına fısıldansa ol kimesne işitmese Tañrı teʿālā işidür 42a/07*

anlaruñ ***daḫısı*** *baʿżısı ḳurıyup ḳadīd olup yüz yıllıḳ ölüye döndi 29b/03*

2.3.6.5.4. Sebep Bildiren Cümle Bağlayıcıları

Bu tür bağlaçlar, sebep sonuç ilişkisinde olan iki cümle arasında sebep ilişkisi kurar. Eserde sadece *zīrā* ve *çünki* bağlaçlarının bu işlevde kullanıldığı örnekler tespit edilmiştir.

bu taḳdīrce maʿẕūrlardur ve iḥtimālı ekṣer daḫı budur ***zīrā*** *naḳılsız fetvā virilmez 88a/17*

ve baʿżı rivāyetde iki kerre yüz biñ daḫı yigirmi dört biñ peyġamber gelmişdür ***çünki*** *iḫtilāf vāḳıʿ oldı 61b/13*

2.3.6.5.5. Zıtlık Bildiren Cümle Bağlayıcıları

Eserde iki cümle arasında zıtlık ilişkisi kuran bu tür bağlaçlar *ammā*, *lākin* ve *ancak* sözcükleriyle karşılanmıştır.

egerçi ḫalḳa ḳarışmaġ-ıla ʿaḳla zekā ve fiṭnat gelür ***ammā*** *żararı nefʿinden ziyādedür 68b/03*

ḥükmen ʿālim oldur ki cāhildür ***lākin*** *ḥaḳḳı bāṭılı ḥarām ḥelāli bilür 73a/19*

ammā *İmām-ı Aʿẓam meẕhebinde kāfir olmaz* ***ancaḳ*** *ʿāṣīlerden olur 88a/05*

2.3.7. Fiiller

2.3.7.1. Bildirme Kipleri

Bu kipler yapılmış, yapılmakta veya yapılacak olan işleri haber verme, yargı hâlinde bildirme niteliği taşıyan kiplerdir. Bu kiplerin kurulumu sırasında getirilen ekler hem kipi ifade eden şekil hem de zamanı içlerine alırlar (Korkmaz, 2007: 583). Eserden alınan örneklerle bildirme kipleri; bilinen geçmiş zaman, duyulan geçmiş zaman, şimdiki zaman, gelecek zaman ve geniş zaman olmak üzere beş başlık altında incelenmiştir. Metinden alınan örnekler Eski Türkçe ve Eski Anadolu Türkçesi dönemlerindeki şekilleri dikkate alınarak incelemeye tabi tutulmuştur.

2.3.7.1.1. Bilinen Geçmiş Zaman Kipi

Bu kip fiilin, konuşan kişinin gördüğü, izlediği bir geçmiş zamanda ortaya çıktığını ve olup bittiğini ifade eder. Şekil olarak bildirme ve zaman olarak da geçmiş zaman bildirir (Özçelik ve Erten, 1999: 135). Eski Türkçeden Klasik Osmanlı Türkçesi dönemine kadar bu kipin gerek ünlü gerekse ünsüz seslerinde uyumsuzluk dikkati çekmektedir. Kipin ünsüzleri açısından bakıldığında, Eski Türkçede görülen geçmiş zaman ekinin ünsüzü *-dI,-dU,-tI, -tU* gibi hem ötümlü hem ötümsüz ünsüz şekliyle kullanımı söz konusudur. Lakin ekin bu dönemde tam olarak ünsüz uyumuna girdiği söylenemez (Özdarendeli, 2005: 74). Eski Anadolu Türkçesi döneminde ise görülen geçmiş zaman ünsüzü daima ötümlüdür, ek henüz ünsüz uyumuna tabi olmamıştır (Türk, Doğan ve Şerifoğlu, 2011: 22). Eski Anadolu Türkçesi döneminde görülen geçmiş zaman ekinin ünlüsü yalnız üçüncü kişi çekimlerinde düz, öbür kişilerde yuvarlaktır (Bozkurt, 1999: 335). Bu da ekin ünlü uyumunun bu döneme kadar henüz gerçekleşmediğini gösterir. Mebhas-ı Îmân'da da Eski Anadolu Türkçesi döneminde olduğu gibi ekin ünsüzü daima ötümlü olduğundan henüz ünsüz uyumunun gerçekleşmediği görülmektedir. Bilinen geçmiş zaman ekinin ünlüsü ise Eski Anadolu Türkçesinden farklı olarak, tespit edilen iki sözcükteki istisna haricinde, sürekli düz ünlü ile karşılanmıştır.

Teklik

1.Şahıs	2. Şahıs	3. Şahıs
itdüm 12b/05	*bilmedin 17b/15*	*ṣaldı 73b/18*
gördüm 26b/04	*ḳıldıñ 34b/17*	*buyurdı 86a/13*
gördim 24a/10	*virdiñ 34b/18*	*oldı 61a/01*
oḳudım 62b/15	*dilediñ 42b/17*	*yazdı 58b/18*
buldım 62b/16	*bildiñ 72a/15*	*uyudı 68a/14*
itdim 72a/14	*itdiñ 64b/18*	*ṣaçdı 69b/17*

Eserde bilinen geçmiş zaman birinci şahıs çekimine giren bazı sözcüklerde, *itdüm 12b/05 - gördüm 26b/04* gibi, Eski Anadolu Türkçesi döneminde bilinen yuvarlaklaşmaların devam ettiği görülmektedir. Lakin bu istisnalar haricinde bilinen geçmiş zaman eki ünlü olarak sürekli düz ünlülü şekliyle çekime girmiştir.

Çokluk

1.Şahıs	2. Şahıs	3. Şahıs
buldıḳ 29a/12	*ḳatıl itdiñiz 76b/03*	*aldılar 21b/11*
gördik 29a/12	*virmediñiz 81b/17*	*buyurdılar 24b/16*
baş ḳodıḳ 34a/12		*ḳodılar 34a/03*
buldıḳ 70a/11		*oldılar 66a/02*
bildik 5b/17		*başladılar 80b/12*
ögrenmedik 16b/01		*aldandılar 88a/07*

2.3.7.1.2. Duyulan Geçmiş Zaman Kipi

Eski Türkçeden günümüze kadar kendini muhafaza eden eklerden biri olan *-mIş* eki ile yapılan bir çekimdir. Bu ekin tespit edilen en eski Türkçe kaynaklarından olan bengü taşlarında sadece 3. şahıs çekimine rastlanmıştır (Ercilasun, 2012: 183). Eski Türkçenin yazılı kaynaklara dayandığı bu ilk döneminde, ekin ünlüsü sürekli düzü nlü kullanılarak yazılmıştır. Yine aynı şekilde Karahanlı Türkçesinde de bu ek

yuvarlak ünlülü fiillere *de -mIş* şeklinde düz ünlü kullanılarak getirilir (Hacıeminoğlu, 1996: 186). Eski Anadolu Türkçesinde de ekin ünlüsünün sürekli düz olduğu dikkate alındığında bu ek için Eski Türkçe döneminden eserin yazıldığı Klasik Osmanlı Türkçesi dönemine kadar bu özelliğini muhafaza ettiğini ve Eski Türkçede olduğu gibi henüz ünlü uyumuna girmediği söylenebilir. Transkribi yapılan eserde duyulan geçmiş zaman birinci teklik şahıs çekimi ile birinci ve ikinci çokluk şahıs çekimlerinin örnekleri bulunmamaktadır.

Teklik

1.Şahıs	2. Şahıs	3. Şahıs
-	*itmişsin 24a/09*	*itmiş 24b/04*
	aġartmışsın 84b/12	*girmiş 24b/10*
	ḳırḳdırmışsın 91b/02	*buyurmış 31a/04*
	olmışsın 91b/03	*unutmış 32b/18*
	itmişsin 24a/10	*dimiş 35b/15*
	itmişsin 85b/05	*oturmış 40b/18*

Çokluk

1.Şahıs	2. Şahıs	3. Şahıs
-	-	*yazmışlar 12a/19*
		oturmışlar 26b/05
		yaḳmışlar 32a/19
		azarlamışlar 32b/13
		görmişler 33a/14
		olmışlar 82a/12

2.3.7.1.3. Şimdiki Zaman Kipi

Günümüz Türkçesinde kullanılan şimdiki zaman eki *–yor* Eski Türkçede mevcut değildir. Bu ek Eski Anadolu Türkçesi dönemindeki, yoru- tasvir fiilinin geniş zaman çekiminden hece yutumu neticesinde ortaya çıktığından dolayı ondaki zaman dilimi şimdiki zamandan geçmiş ve gelecek zamana kadar uzanan bir genişlik söz konusudur (Korkmaz, 2007:611). Klasik Osmanlı Türkçesi döneminde yazılan eserde de ekin Eski Türkçe ve Eski Anadolu Türkçesinde olduğu gibi bu dönemde de henüz işlek olarak kullanılmadığı görülmektedir. Ek, Mebhas-ı Îmân'da sadece bir örnekte tespit edilmiştir.

ideyorur 65b/06

2.3.7.1.4. Gelecek Zaman Kipi

Köktürkçede gelecek zaman *-DaçI* ve *-sIk* eki olmak üzere iki türlü bir kurulum söz konusuydu (Ercilasun, 2012: 183). Bu ekler dışında gelecek zamanı ifade eden bir ek kullanımı bulunmamaktadır. Lakin Köktürkçeden sonra gelen Uygurca döneminde *-DaçI* eki bu işlevini *-gAy* ekine bırakmıştır. *-DaçI* eki ise Uygurcada sıfat-fiil görevinde kullanılmaya devam etmiştir (Ercilasun, 2012: 278). Karahanlı Türkçesi döneminde de Uygur Türkçesinde olduğu gibi bu ekin kullanımı devam etmiştir. Harezm Türkçesi sahasında yazılan eserlerde de gelecek zamanı ifade etmek için en çok kullanılan ek *-GAy*'dır (Ata, 2014: 91). Gelecek zamanı ifade eden bu ek, Eski Anadolu Türkçesi döneminde yerini *-(y)IsAr* ve *–(y)AcAk* eklerine bırakmıştır. Daha çok -(y)IsAr ekinin gelecek zaman işlevinde kullanıldığı bu dönemde *-(y)AcAk* eki daha çok sıfat-fiil görevinde seyrek olarak da zaman eki görevinde kullanılmıştır (Şahin, 2015: 65). Eski Anadolu Türkçesinin son dönemlerine kadar işlek bir sıfat-fiil eki olan *-(y)AcAk* eki XV.yüzyıldan itibaren gelecek zamanı çekimlemekte de kullanılmaya başlamıştır (Gülsevin, 1997: 103). Bu kullanım ise ekin sıfat-fiil ekinden şahıs ekleriyle genişlemesi neticesinde ortaya zaman kavramı ifade etmeye başlayan bir kipe dönüşmesi şeklinde olmuştur (İlker, 2013: 270). Eserdeki örneklerden hareketle Eski Anadolu Türkçesindeki gelecek zaman eki kullanımının Klasik Osmanlı Türkçesi döneminde yazılan eserde de kendini muhafaza ederek *-(y)IsAr* ve *-(y)AcAk* ekiyle karşılandığı söylenebilir. Bunun yanında metinde gelecek zamanı

karşılayan örneklere bakıldığında Eski Anadolu Türkçesinden farklı olarak *-(y)IsAr* ekinin *-(y)AcAk* ekine nazaran işlekliğini yitirmeye başladığı söylenebilir.

idecegim 86b/18, çıḳısar 32a/18, bulısar 92a/09, girecekdür 46b/10, bilmeyicegiz 84a/19, ögrencegiz 68b/05, gelicegiz 18b/11, ideceklerine 82a/01

2.3.7.1.5. Geniş Zaman Kipi

Geniş zaman, hususi olarak bir zamanı karşılamayan, belirsiz bir olma ve yapma bildiren zamandır (Eckmann, 2009: 120). Eski Türkçeden günümüz Türkçesine kadar kendini muhafaza eden eklerden biri geniş zaman eki olan *-(V)r* ekidir. Lakin Eski Türkçede bu ek hem geniş hem de şimdiki zamanı karşılarken (Ercilasun, 2012: 183) eserde sadece geniş zamanı karşılamaktadır. Eserde geniş zaman birinci şahıs çekiminde görülen hem *-(I)m* hem de *-(I)n* ekli çekim örnekleri mevcuttur.

Teklik

1. Şahıs	**2. Şahıs**	**3. Şahıs**
ẕikr iderim 3b/01	*ṣoḥbet eylersin 77b/18*	*der 86a/04*
dilerim 95b/04	*dersin 85a/08*	*ḳılur 1b/14*
ölürem 37a/06	*öpersin 2a/11*	
ḳıların 89b/05		

Çokluk

1. Şahıs	**2. Şahıs**	**3. Şahıs**
teşbīḥ iderüz 32b/01	*buyurursız 26b/07*	*aldadurlar 77a/13*
sü'āl iderüz 86a/11	*ḳorḳarsız 66b/14*	*ṭuyarlar 79b/03*
	görürsiz 75a/02	*derler 81a/14*

Eserde geniş zamanın olumsuzu, Eski Anadolu Türkçesi ve günümüz Türkçesinde olduğu gibi *-mAz* eki ile karşılanmıştır.

Teklik

1.Şahıs	**2. Şahıs**	**3. Şahıs**
virmezem 92b/06	*bilmezsin 2a/11*	*girmez 77b/16*
dimezsin 37a/06	*gitmezem 70a/05*	bitürmez 23b/14
bilmezem 24b/02	*virmezsin 94b/10*	*girmez 36b/03*

Çokluk

1.Şahıs	**2. Şahıs**	**3. Şahıs**
tekfīr itmeziz 88a/12	*itmezsiz 66b/15*	*bilmezler 12b/15*
	olmazsız 17a/01	*istemezler 70b/14*

Geniş zamanın olumsuzu *-mAz* eki dışında günümüz Türkçesinde de olduğu gibi *-mA* eki ile de karşılanmıştır.

ḳılmam 90b/04, dāḫil olmam 91a/01

2.3.7.2. Tasarlama Kipleri

2.3.7.2.1. İstek Kipi

İstek kipi ve dilek kipi çekimleri, geçmişten günümüze üzerinde çalışmalar yapılmasına rağmen henüz aydınlatılamayan konulardan biridir. Özellikle birinci teklik şahıs çekimi hususunda istek ve emir kiplerinin geçmişteki kullanımlarıyla birbirine benzerlik teşkil ettiği görülmektedir. Bu hususta Ergin, birinci şahıs kendi kendine emredemez gibi yanlış bir düşüncenin ortaya çıktığını halbuki Türkçede emir birinci şahıslar için ayrı ayrı eklerin olduğunu ve bu eklerin aynı zamanda istek şekli için de kullandığını söyler (2009: 307). Gülsevin, bu hususta Türkiye Türkçesi gramerlerinde emir ve istek için ayrı ayrı çekimlemelerin hem şekil hem de

fonksiyonel açıdan doğru olmadığını ifade eder (2002: 37). Bunun yanında İ.Necmi Dilmen, j. Nameth, Tahir Nejat Gencan, Vecihe Hatipoğlu, Hikmet Dizdaroğlu, Haydar Ediskun, Kaya Bilgegil, Ömer Demircan, Faruk Timurtaş, Berke Vardar Oya Adalı, G. L. Lewis, Tahsin Banguoğu, Nurettin Koç, Sezai Gümüş ve Mehmet Hengirmen gibi gramerciler emir kipinin birinci teklik ve çokluk çekimlerinin bulunmadığı görüşündedir (Korkmaz, 2007: 666). Biz de bu düşünce doğrultusunda emir birinci teklik ve çokluk çekimlerinin olmadığından hareketle hem istek hem de emir olarak düşünülen bu çekimleri istek birinci teklik ve çokluk çekimleri örneklerine dahil ettik.

Teklik

1. Şahıs	**2. Şahıs**	**3. Şahıs**
ḳılayın 90b/14	*secesin 39b/04*	*bile 10a/01*
olayın 93b/08	*idesin 2b/09*	*gide 65a/08*
getüreyim 65b/17	*göresin 32a/13*	*diye 72b/04*
ḳalḳayın 90a/09	*geydüresin 65a/17*	
kāfir olayın 93b/08	*diyesin 74b/07*	
bildüreyin 37b/03	*işidesin 77b/06*	

Çokluk

1. Şahıs	**2. Şahıs**	**3. Şahıs**
ḳılalum 90b/19	*olasız 35b/19*	*bileler 79a/14*
varalum 33a/08	*açıviresiz 76a/09*	*ideler 80b/06*
olalum 20a/12	*idesiz 76a/10*	*añlayalar 5b/03*
görelim 33a/09		*geleler 36b/02*
gelelüm 35a/10		*diñleyeler 36b/10*

virelüm 52b/13 *ideler 42b/18*

2.3.7.2.2. Emir Kipi

Bu kip tasarlanan hareketin emir şeklinde olduğunu ifade eder. Emir çekiminde zaman ifâdesi bulunmaz; buyurulan veya olmanın dil kullanıcısı tarafından gerçekleştirilmesi istenen eylemin belli bir zamanı yoktur (Karaağaç, 2013: 370). Birinci teklik ve çokluk emir çekimi ekleri tartışılan konulardan birisi olması nedeniyle hem istek hem de emir çekimi olarak düşünülen bu ekleri çalışmamızda istek çekiminde verildiğinden bu bölüme birinci teklik ve çokluk çekimleri dahil edilmemiştir.

Teklik

1. Şahıs	**2. Şahıs**	**3. Şahıs**
-	*gel 1b/04*	*alsın 62a/13*
	ḳo 37a/08	
	bilgil 51a/11	
	olġıl 2a/01	
	añlaġıl 56b/18	

Çokluk

1. Şahıs	**2. Şahıs**	**3. Şahıs**
-	*işlemeñ 7b/16*	*bilsinler 41a/14*
	itmeñ 25a/12	*gölgelensinler 46a/15*
	fikr eyleñ 14b/16	*olsunlar 70b/07*

2.3.7.2.3. Dilek-Şart Kipi

Şart çekimi, bütün dillerde yardımcı eylemin yüklemi olarak ortaya çıkar; daha sonra gerçekleşecek bir yapma veya olmanın gerçekleşebilmesi için gerekli olan eylemi bildirir (Karaağaç, 2013: 371). Bu ek sadeceeski Uygurcada birinci tip şahıs ekleri olarak adlandırdığımız zamir menşeli şahıs ekleri ile çekimlenmektedir (Şen, 2014: 67). Eserde bu çekim iyelik kökenli şahıs ekleri alarak gerçekleşmiştir.

Teklik

1. Şahıs	**2. Şahıs**	**3. Şahıs**
olmasam 93a/17	*görseñ 62b/08*	*dise 8a/03*
itmesem 42b/10	*iḳrār itseñ 85b/07*	*yapsa 93b/07*
dilemesem*42b/12*	*itmeseñ 24b/07*	*eylese 28a/14*
	itseñ 51a/04	
	görseñ 62b/08	

Çokluk

1. Şahıs	**2. Şahıs**	**3. Şahıs**
beyān ḳılsaḳ 80a/19	*dileseñüz 42b/07*	*ḫaşlasalar 98b/03*
görsevüz 62b/06	*itseñüz 16b/18*	*görseler 39a/17*
	söyleseñüz 16b/18	*getürseler 16a/02*
	itseñiz 42b/09	*itseler 5b/03*
	dileseñiz 42b/12	*isteseler 13b/08*

2.3.7.2.4. Gereklilik Kipi

Köktürkçede bulunmayan gereklilik biçimleri, Uygurcada *gU(lUk) (kergek)* ile kalıbıyla karşılanmıştır (Ercilasun, 2012: 279). Karahanlı Türkçesi döneminde ise

kendini bazı ses olayları dışında Uygurcada olduğu şekliyle muhafaza eden bu yapı, Eski Anadolu Türkçesinde *-A* istek eki ve *-sA gerek* birleşik yapısı ile karşılanmıştır (Şahin, 2015: 67). Klasik Osmanlı Türkçesi döneminde yazılan Mebhas-ı Îmân'da da Eski Anadolu Türkçesi dönemindeki *-sA gerek* yapısının sıklıkla kullanıldığı, *-A* istek ekiyle ise bir yapının kullanılmadığı görülmektedir.

olsa gerekdür 42a/04, dirilse gerekdür 45a/10, ḳalmasa gerekdür 46a/10

2.3.7.3. Ek-fiil

Hem isim hem de fiil çekim eki olan ek-fiil, isim soylu kelimeleri ve kelime gruplarını yüklem yaparken; fiillere gelerek birleşik zamanlı çekimler yapar (Keskin, 2003: 44). Ek-fiil, Eski Türkçedeki *er-* "olmak" yardımcı fiilinin *er->ir->i-* değişimi ile ekleşmiş olan biçimidir (Kartallıoğlu ve Yıldırım, 2007: 62). Ek-fiilin öteki fiillerden yani asıl fiillerden farklı olarak yalnızca bildirme niteliğinde dört kipi vardır (Korkmaz, 2007: 703). Eserde bu bu kipler; geniş zaman, bilinen geçmiş zaman, duyulan geçmiş zaman ve şart kipi başlıkları altında incelenmiştir.

2.3.7.3.1. Geniş Zaman

Eserde ek-fiilin geniş zaman çekiminde sadece üçüncü şahıs çekimi örnekleri mevcuttur. Üçüncü şahıs çekimleri ise birinci ve ikinci şahıs çekimlerinden farklı olarak farklı bir ek ile karşılanır. Bu ek, Eski Türkçede tur- yardımcı fiilinin geniş zaman çekiminden *tur-ur >dur-ur>dIr / dUr* değişimine uğramış olan dIr / *dUr* ekidir (Korkmaz, 2007: 703). Eserde kullanılan ek-fiilin geniş zaman çekimi örneklerinden bazıları şunlardır.

oldur 1b/05, düşmāndur 21b/14, kāfirlerdür75b/16, şeyṭānīlerdür 79a/18, körlerdür 81a/07, sevgülüdür 94a/08

2.3.7.3.2. Bilinen Geçmiş Zaman

Ek-fiilin bilinen geçmiş zaman çekimi, i- fiiline *-dI* bilinen geçmiş zaman ekinin eklenmesiyle yapılır. Bilinen geçmiş zaman ekinin ünlüsü eserde sürekli olarak düzdür. Ekin ünsüzü ise daima ötümlüdür. Bu da bu zaman diliminde çekimin sürekli olarak sadece *-idi* şeklinde olmasını sağlamıştır. Eserde bu çekime örnek olabilecek

çok sayıda örnek tespit edilmiştir. Eserde geçen ek-fiilin bilinen geçmiş zaman çekimi örneklerinden bazıları aşağıda verilmiştir.

degil idim 87b/06, kāfir idim 93b/04, mübtelā idim29a/14, ḥāl üzre idiler 75a/05

2.3.7.3.3. Duyulan Geçmiş Zaman

Ek-fiilin duyulan geçmiş zaman çekimi, *i*-yardımcı fiiline *-mIş* duyulan geçmiş zaman ekinin eklenmesiyle yapılır. Eserde, bilinen geçmiş zaman ekinde olduğu gibi duyulan geçmiş zaman ekinin de ünlüsü sürekli olarak düz ünlülüdür. Bu da çekimin sürekli olarak *ImIş* şeklinde yapılmasını sağlar. Eserde geçen ek-fiilin duyulan geçmiş zamanı örneklerinden bazıları aşağıda verilmiştir.

elinde imiş 7b/01, bezircī imiş 24a/14, evliyā-yı ʿārifīnden imiş 28b/04, levḥ-i maḥfūẓda imiş 57b/05

2.3.7.3.4. Şart Kipi

Ek-fiilin şart çekiminde *i-* fiili şart eki olan *-sA* ekini alarak ismi belli bir zamana dahil etmeden şart kavramına dahil eder (Şahin, 2015: 68). Eserde bu kiple yapılan ek-fiil çekimleri çoğunlukla eklendiği isimden ayrı yazılır.

müʾmin iseñ 1b/11, er iseñ 5a/17, ṣaḥīḥ ise 11b/06, ṣaḥīḥ degil ise 11b/07, üzre ise 56a/07, var ise 46b/04, ṣāliḥden iseñ 65b/02, müslimān iseñ 85b/02

2.3.7.3.5. Ek-fiilin Zarf-fiili Şekli

Eserde ek-fiilin zarf-fiil şekli *iken* ile karşılanır. Eserde sık kullanılan ek-fiilin zarf-fiil şekli örneklerinden bazıları şunlardır:

yigitken 52a/11, ṣabī iken 14b/02, vācib iken 18a/03, var iken 21b/10, ṭopṭolu iken 36b/06, yoḳ iken 44a/11, nūr iken 75b/01

2.3.7.3.6. Ek-fiilin Olumsuzu

Ek-fiilin olumsuzu *degil* sözcüğü ile yapılır. Bu sözcük, ekeylemlerle yüklemleşmiş bütün ad soylu sözcüklere gelir; onlara olumsuzluk anlamı katar (Gencan, 1979: 349).

degildim 87b/08, degil misin 93a/11, degiller 4b/04, degilsin 65b/03

2.3.7.4. Fiillerde Birleşik Çekim

Türkçede fiiller sadece basit zamanlarda çekimlenmezler. Basit zamanla çekimlenmiş bir fiile ekfiil eki olan "i-" fiili eklenerek birleşik zamanlı fiil çekimi yapılır (Kartalcık ve Bulgurcu, 2012: 98).

2.3.7.4.1. Hikâye

Birleşik çekimli fiillerin hikâyesi, bir kip eki almış esas fiile i- ek-fiilinin bilinen geçmiş zaman kipi *-dI/ -dU*getirilerek oluşturulur (Korkmaz, 2007: 733). Bu birleşik çekimin eserde bilinen geçmiş zaman, duyulan geçmiş zaman, geniş zaman, istek ve şart çekimleri ile yapılan birleşik çekim örnekleri mevcuttur.

Eserde bilinen geçmiş hikaye çekimi sadece bir örnekte tespit edilmiştir.

beyān olındı idi 57b/10

Eserde öğrenilen geçmiş zaman kipinin hikâye çekimi diğer hikâye birleşik çekimlerine nazaran daha sık kullanılmıştır.

sükūt itmiş idik 26b/16, görmemiş idim 30a/07, kerāmet-i ẓāhir olmış idi 33b/15, ʿömrin geçürmiş idi 33b/18, dimiş idik 42b/01, göndermiş idi 60b/01, atmışidi 69b/17, ol eczālara ḳatımış idi 84b/07, itmiş idi 88a/04

Eserde geniş zaman kipinin hikâye birleşik çekimi sadece bir örnekte tespit edilmiştir.

ḫasta olurdım 30a/09

Eserde istek kipinin hikâye birleşik çekimi de geniş zaman kipinin hikaye birleşik çekimi gibi sadece bir örnekte tespit edilmiştir.

ola idi 90b/08

Şart kipinin hikâye birleşik çekimi de sadece bir örnekte tespit edilmiştir.

olmasa idi 55b/15

2.3.7.4.2. Rivâyet

Bu birleşik çekim asıl fiil kiplerine *i-* yardımcı fiilinin duyulan geçmiş zamanının getirilmesiyle yapılan birleşik çekimdir. Her ne kadar duyulan geçmiş zaman eki eklense de bu ek burada zaman ifade etmez. Burada daha çok bir nakil, bir anlatma, bir sonradan farkına varış ifade eder (Ergin, 2009: 323). Bu birleşik çekim eserin genelinde sadece geniş zamanın şartı ile çekimlendiği örnekler mevcuttur.

bulurlar imiş 30b/04, yudar imiş 33a/07, fi'l-ḥāl olur imiş 33a/08, içmezler imiş 33a/12, ṭutmazlar imişler 76a/02

2.3.7.4.3. Şart

Bu birleşik çekim asıl fiil kiplerinin karşıladığı hareketi şart şeklinde ifade eder. Bu kip, asıl fiil kiplerine *i-* yardımcı fiilinin şart şeklinin getirilmesiyle oluşturulur (Ergin, 2009: 325). Eserde sadece bilinen geçmiş zaman ve geniş zamanın şart çekimleri mevcuttur.

Eserde bilinen geçmiş zamanın şart çekimi sadece iki örnekte tespit edilmiştir.

ṭoġdı-sa 93b/03, aldı-sa 93b/04

Eserde geniş zamanın şart çekimi bilinen geçmiş zamanın şart çekimine nazaran daha sık kullanılmıştır.

bilürseñ 1b/10, içerse 35b/14, ṣarf iderseñiz 7b/14, isterseñ 39b/16, dilerseñ 15a/14, dilerseñüz 42b/04, sü'āl iderseñ 18b/12, görsevüz 62b/06, virirseñ 24a/12, görseñ 62b/08, dirseñ 25b/10, idersem 94b/19, içerseñ 26a/02, dirse 94b/19, med iderlerse 96a/15

2.3.7.5. Birleşik Fiiller

İsimler yardımcı fiillerle, fiiller ise tasvir fiili ya da bir isimle bir hareketi karşılamak üzere bir araya gelip birleşik fiil grupları oluştururlar (Öztürk, 2017: 70). Çalışmamızda birleşik fiiller, isim+fiil ve fiil+fiil şeklinde olanlar olmak üzere iki başlık altında incelenmiştir.

2.3.7.5.1. İsim+Fiil Şeklinde Olanlar

Bu türden birleşik fiillere yardımcı eylemle kurulan birleşik fiiller de denilmektedir. Eserde *et-, eyle-, kıl-* ve *ol-* yardımcı eylemleriyle kurulmuş çok sayıda birleşik fiil mevcuttur.Daha önce de ifade ettiğimiz üzere çalışmamızın dizin bölümünde bu türden birleşik fiillerin tamamı madde başlarının altında da verilmiştir. Bu bölümde eserde geçen her yardımcı eylem için ikişer örnek verilmiştir.

teʾyīd eyleye 37a/15 *tevbe eyle 27a/09*

fikr eyle 34b/04 *naḳıl eyleye 31a/19*

süʾāl ıtdiler 34b/08 *müşāhid itdik 34b/12*

ḫayr itse 35a/08 *naẓar itdikde 55a/02*

sāyine ḳıldı 60a/06 *nemāz ḳılmaġı 72b/13*

żāyiʿ ḳıldıñ 73b/17 *beyān ḳılsaḳ 80a/19*

boş olur 91a/07 *rāżı oldılar 15a/10*

cārī olmışdur 20a/04 *ḫasta olurdım 30a/09*

2.3.7.5.2. Fiil+Fiil Şeklinde Olanlar

2.3.7.5.2.1. Süreklilik Bildirenler

Eserde süreklilik bildiren birleşik fiiller zarf-fiil eklerine *gör-, ḳo-* ve *gel-* yardımcı fiiller getirilerek oluşturulmuştur. Bu yardımcı fiillerden *gel-* ve *ḳo-* yardımcı fiilleri gör- yardımcı fiiline nazaran daha az tercih edilmiştir. Eserde *gör-* yardımcı fiili

ile dört örnekte *ḳo-* ve *gel-* yardımcı fiilleri ile ise birer örnekte süreklilik bildiren birleşik fiil oluşturmuştur.

ide gör 12a/05, oḳuyı gör 1b/07, ide göresin 16b/05, añlayı gör 6b/11, ola gelmiş 67a/05, alı ḳor 68a/03

2.3.7.5.2.2.Tezlik Bildirenler

Tezlik fiilleri, *-(y)-I / -(y)-U* zarf-fiil eki almış bir esas fiilin ver- yardımcı fiiliyle birleşmesinden oluşur (Korkmaz, 2007: 818). Eserde özellikle *id-* yardımcı fiili ile yirmi örnekte tezlik bildiren birleşik fiil oluşturulmuştur. Yarad- yardımcı fiili ile iki örnekte tespit edilen tezlik fiili *kov-, al-* ve *aç-* yardımcı fiilleri ile ise bir örnekte tespit edilmiştir.

ḳovı virmeyeler 52b/10, idivirir 7a/11, yaradıvirir 8a/06, alıvirse 46b/04, açıviresiz 76a/09

2.3.7.5.2. 3. Yeterlilik Bildirenler

Fiil+(-A)+bil- şeklinde kurulan yeterlilik birleşik fiilinde *bil-* yardımcı fiili, asıl fiile onu yapmaya yetme, yeterli olma, yetkili olma anlamı katar (Özçelik ve Erten, 1999: 130). Eserde yeterlilik fonksiyonu üstlenenen bu tür birleşik fiiller 4 örnekte tespit edilmiştir.

idebilürseñ 55a/06, idebile 68a/11, göre bilseler 44b/08, ola bilmeye 81b/13

Eserde tespit edilen bir örnekte, yeterlilik bildiren fiilin olumsuz şeklinin *fiil+ (-U) +mA* şeklinde karşılandığı görülmüştür.

idüp söyleyümese 49a/09

2.3.7.6. Fiil Yapma Ekleri

2.3.7.6.1. İsimden Fiil Türeten Ekler

+A-

Ad soylu sözcüklere gelerek eylem gövdesi kuran bir ektir (Hatiboğlu, 1981: 16). Eserde *+A-* ekinin bu işlevde kullanımına üç örnek tespit edilmiştir.

beñzediler 66a/02, oynamaya 69b/17

+(A)l-

Bu ek de eskiden beri kullanılan isimden fiil yapma eklerinden biridir. İşleklik sahası pek geniş değildir. Umumiyetle sıfatlardan fiil yapar (Ergin, 2009: 181). Sadece iki örnekte tespit edilen bu ek metinde işlek olmayan eklerden biridir. Bunun temelinde Türkçenin batı grubu yazı dillerinde bu ekle türemiş fiil sayısının sınırlı olmasıdır (İlker, 1997: 55) denebilir.

ḳocalmaḳ 63b/10, yönelüp 19b/12

+An-

+A- ekinin dönüşlülük eki *-n-* eki ile birleşmesinden oluşmuş birleşik ektir. Ekin işlevinde olma bildirme yanında *-n-* ekinin "yapılan işin yapana dönüşünü gösterme" işlevi de belirgindir (Korkmaz, 2007: 112). Eserde bu ekin kullanıldığı sadece iki örnek tespit edilmiştir.

utanmazsın 84b/18, dilenür 80a/02

+Ar-

+A- ve *-r-* eklerinin birleşmesinden oluşmuş bulunan bu ek, "yapma" bildiren bir birleşik ektir. Geçişli fiiller türetmiştir (Korkmaz, 2007: 113). Bu ekin en önemli işlevi renk bildiren adlardan olma bildiren eylemler kurmasıdır (Bozkurt, 2017: 239). Eserde bu ek, sadece bir örnekte tespit edilmiştir.

gügermiş 53a/14

+At-

Addan fiil yapan +A- ekiyle fiilden ettirgenlik fiiller türeten *-t-* ekinin kaynaşmasından oluşmuş bir birleşik ektir. Kaynaşma dolayısıyla *-t-* ekinin işlevi körelmiştir. Bu ek "yapma" bildiren geçişli fiiller türetir (Korkmaz, 2007: 113). Eserde bu ek sık kullanılmayan eklerden biri olup sadece bir örnekte tespit edilmiştir.

*ögr**et**meyeler 68b/05*

+lA-

Bu ek Eski Türkçeden beri bütün lehçelerde canlı ve çok işlek olan bir addan fiil türetme ekidir. Bu ek tek veya çok heceli her türlü ad kök ve gövdeleriyle, sıfat zarf vb. ad soylu sözlere de gelerek geçişli ve geçişsiz fiiller türeten bir ektir (Korkmaz, 2007: 116). Bu ek eserde sık kullanılan eklerdendir. Ekin kullanıldığı bazı örnekler şunlardır:

*giz**le**yüp 10b/19, yük**le**yüp 15b/13, bağ**la**yup 16a/02, baş**la**yup 52a/05, yımırda**la**yup 60a/15, ış**la**yup 68a/13, iş**le**yüp 13a/16*

2.3.7.6.2. Fiilden Fiil Türeten Ekler

-Ar-

-Ar- eki, ünsüzle sonuçlanan geçişsiz belirli bazı fiilerden geçişli fiiller türeten bir ettirgenlik ekidir (Korkmaz, 2007: 126). Eserde sadece üç örnekte tespit edilmiştir.

*çıḳ**ar**maḳ 28a/09, ḳop**ar**ırlar 67a/19, gid**er**ür 37b/19*

-DAr-

Bu ek çok az kullanılan, işlek olmayan bir faktitif ekidir. *-dIr-* ekinin bir başka şeklidir (Ergin, 2009: 213). Eski Türkçe ve Eski Anadolu Türkçesinde olduğu gibi eserde de kullanımı birkaç örnekle sınırlıdır.

*dön**der**meyince 38a/18, gön**der**mek 53a/01*

-dIr- /-dUr-

Ünsüz ile sonuçlanan geçişli ve geçişsiz fiil kök ve gövdelerine gelerek "oldurma" ve "yaptırma" bildiren geçişli fiiller türeten bir ektir (Korkmaz, 2007: 126). Eserde sık kullanılan eklerdeb biri olan bu ek, eserin genelinde sürekli olarak düz ile karşılanmıştır.

*gey**dür**en 22b/06, it**dir**mek 22b/11, ḳan**dur**ur 14a/07, bil**dir**mekdür 12a/05, öl**dür**mek 6a/07, ṣat**dur**up 22b/08, uyan**dur**up 23b/15, ṭol**dur**up 66b/07*

-(I)l- / -(U)l-

Bu ek de Türkçede eskiden beri işlek olarak kullanılan fiilden fiil yapma eklerinden biridir. Fonksiyonu pasiflik ve meçhul ifade eden fiiller yapmaktır (Ergin, 2009: 204). Eserde ekin kullanımına dair tespit edilen bazı örnekler şunlardır:

*boz**ıl**maya 5b/04, yap**ıl**up 11b/08, vir**il**en 9b/05, ögren**il**mez 19a/17, din**il**mişdür 17a/18*

-mA-

Fiil kök ve gövdelerinden olumsuz fiiller türeten bir ektir. *i-* ek-fiili dışında her fiil kök ve gövdesine gelebildiği için Türk dilinin en işlek türetme eki durumundadır (Korkmaz, 2007: 129). Eski Türkçeden günümüze işlek olarak kullanılan bu ekin Klasik Osmanlı Türkçesi döneminde yazılmış Mebhas-ı Îmân'da da işlek olarak kullanıldığı görülmektedir.

*ol**ma**mışdur 2a/08, ṣaḳla**ma**maḳdur 10b/18, ḳıl**ma**maḳdur 17a/19, ṣaḳın**ma**maḳ 64a/11, ḳal**ma**mışdur 67a/02, çıḳ**ma**maġa 69a/08, al**ma**mışdur 79a/06, ḳır**ma**maḳ 87a/13, oḳu**ma**m 90b/01*

-mAlA-

Fiilden ad türeten *-mA* ekiyle, addan fiil türeten *+lA-* ekinin kaynaşmasından oluşmuş bir birleşik ektir. Çok az sayıda örneklerde bu pekiştirme ya da yineleme

işlevi görülmektedir (Korkmaz, 2007: 129). Eserde de sadece bir örnekte bu ekin kullanımına örnek tespit edilmiştir.

ṭırmalayup 2b/19

-mAş-

Fiilden ad türeten –m ekinden sonra addan fiil türeten +*A*- ve fiilden fiil türeten -*ş*- eklerinin kaynaşmasından oluşmuş bir birleşik ektir (Korkmaz, 2007: 129). Bu ek eserde sık kullanılan eklerden biri olmayıp sadece bir örnekte tespit edilmiştir.

ṣarmaşup 34b/03

-n- /-(I)n- / -(U)n-

Bu ek Türkçede eskiden beri kullanılan çok işlek bir fiilden fiil yapma ekidir. Fonksiyonu kendi kendine yapma veya olma ifade eden fiiller yapmaktır (Ergin, 2009: 202).

bilinmez 20a/15, añlanan 17a/10, görünen 6a/02, olınup 3a/14, bulınursañ 2b/08, aldandıñ 73b/17, dükenmez 47a/10

-(I)r- / -(U)r-

Bu ek, Eski Türkçedeki *-(U)r-* ettirgenlik ekinin ünlü uyumuna göre biçimlenmiş türüdür. İşlev bakımından *-Ar-* ekiyle görevdeştir (Korkmaz, 2007: 131). Eserde iki örnekte tespit edilmiştir.

ṭuyurdı 15a/13, bitirmege 9a/08

Eserde bir örnekte tespit edilen bu ekin Eski Türkçeden kalma ön sesteki *ġ* sesini muhafaza ettiği görülmüştür.

ṭuyġurmazlar 72a/04

-(I)ş- / -(U)ş-

Bu ek de Türkçede eskiden beri çok işlek olarak kullanılan filden fiil yapma eklerinden biridir.Yaptığı fiiller bir ortaklaşma veya bir oluş ifade ederler (Ergin, 2009: 207). Eserde de en sık kullanılan eklerden biri olan bu ekin ünlüsü daima düz ünlülüdür.

gülüşirler 13b/05, irişmek 11a/03, barışdı 3a/07, danışmayup 69b/05, irişdürmege 91a/03, yetişdirmekdür 10b/15, yapışup 15b/06, yaraşur 22b/06, şöyleşdüreler 52b/14

(I)şdIr-

Bu ek *-(I)ş- /-(U)ş-* işteşlik ekiyle *–tIr- / -tUr-* ettirgenlik ekinin kaynaşmasından oluşmuş bir birleşik ektir. Ekteki işteşlik ve ettirgenlik işlevi aşınıp yok olmuştur (Korkmaz, 2007: 134). Metinde sadece bir örnekte tespit edilen bu birleşik ekin işlek olarak kullanılmadığı görülmektedir.

bulışdırdılar 80b/17

-t-, -d-

Bu ek fiillerden oldurma ve yaptırma ifade eden fiiller yapar. Türkçede eskiden beri görülen ve işlek olarak kullanılan bir fiilden fiil yapma ekidir (Ergin, 2009: 211). Metinde birçok örneği tespit edilen bu ekin Klasik Osmanlı Türkçesi döneminde de işlek olarak kullanıldığı söylenebilir.

yürütmege 90b/17, üşütmedi 95b/12, oḳutmaya 19a/01, ayırtlamaḳ 78b/12, çürüdüp 84b/05, arıtmaḳdur 41a/17, örtmek 30b/07

-y-

Bu ek Eski Türkçede bile canlılığını yitirmiş ve birleştiği, ünsüzle biten tek heceli fiil köküyle iyiden iyiye kaynaşmış olduğundan dolayı böyle bir ekin varlığı ancak aynı kökün başka türevlerinden anlaşılabilmektedir (Korkmaz, 2007: 135). Eserde de ekin eklenmiş olduğu sözcüklerle kaynaştığı görülmüştür.

ṭoymaġı 43b/16, geydürmeyeler 53a/08, ḳoyarlar 54a/16, söylemekden 54b/01

2.3.7.7. Fiilimsiler

2.3.7.7.1. İsim-Fiiller

-mA

Bu ek hafif mastar olarak nitelendirilen isim-fiil ekidir. Eserde sık kullanılan eklerden biri olan bu ekin eserde kullanılan bazı örnekleri şunlardır:

añlaması 8a/16, bulınmasında 17a/03, oḳuması 20a/09, bulışması 46a/02

-mAk

Bu ek eserde diğer sıfat-fiil eklerine nazaran daha sık kullanılan ektir. Eserde bu ekin kullanıldığı bazı sözcükler şunlardır:

añlamaḳ 7a/01, olmaḳ 8a/13, bilmek 11b/11, dutmaḳ 13a/12, ḳoymaḳ 25a/19, azdırmaḳ 28a/09, ḳocalmaḳ 63b/10, geymek 65b/09, beñzetmek 67a/13, gezmek 69a/11

-Iş

Bu ek eserde sadece bir örnekte tespit edilen sıfat-fiil ekidir. Ekin ünlüsü daima düz ünlü ile karşılanmıştır.

ṣaġışı 44a/02

2.3.7.7.2. Sıfat-Fiiller

2.3.7.7.2.1. Geniş zaman sıfat-fiileri

-mAz

Bu ek, -Ar / (I)r ekinin olumsuzu niteliğinde olan bir sıfat-fiil ekidir (Bayraktar, 2004: 68). Geniş zamanı karşılayan bu ek eserde aynı zamanda şimdiki zamanı da kapsar niteliktedir.

ḳorḳmaz 24a/06, oñulmaz 25b/12, yaramaz 40a/19, bilmez 73a/10

-An

Eski Türkçede *-GAn* olarak kullanılan bu ek zamanla g sesinin düşmesi ile *-An*şeklini almıştır (Korkmaz, 2007: 939). Ek eklendiği sözcüğe geniş zaman anlamı katar. Eserde de *-An* şekliyle kullanılan bu ek, en sık kullanılan sıfat-fiil eklerinden biridir.

biten 23a/19, yanan 33b/01, gören 32a/17, olmayan 77a/11

2.3.7.7.2.2. Geçmiş zaman sıfat-fiilleri

-mIş

Bu ek eklendikleri sözcüklere, öğrenilen geçmiş zaman eki olan *-mIş* eki gibi sadece öğrenilen geçmiş zaman anlamı katmaz. Ekin temel işlevi, fiillere gelerek geçmiş zaman anlamı katan isim soylu sözcükler türetmektir. Eserde sürekli düz ünlü ile karşılanmış olan bu ek, sık kullanılan sıfat-fiillerden biridir.

gügermiş 33a/17, ölmiş 41a/01, döşenmiş 62b/09, erimiş 67a/15, yapılmış 19b/02

-dIk / -dUk

Bu ek de *-mIş* eki gibi fiillere gelerek geçmiş zaman anlamlı isim soylu sözcükler türeten eklerden biridir. Eserde ekin ünlüsü hem düz hem de yuvarlak olabilmektedir.

olındıḳları 10b/14, oḳudıḳları 18a/09, işledüki 48b/01

2.3.7.7.2.3. Gelecek zaman sıfat-fiilleri

-AcAk

Bu ek eserde eklendiği fiili isim soylu szöcük yaparak gelecek zaman anlamı katan tek sıfat-fiil ekidir.

olacaḳ 30a/15, ṭutacaḳ 40b/14, duracaḳ 44a/09, düşecek 56b/18

2.3.7.7.2.4. Diğer sıfat-fiiller

-IcI

Bu ek eserde herhangi bir zaman ifade etmeyen tek sıfat-fiil ekidir. Eserde ekin ünlüleri daima düz ünlü ile karşılanmıştır.

yaradıcı 43b/13, söyleyici 68b/16, bilici 74b/12, idicidür 51a/12, yapıçısı 62b/08, düzücisi 62b/08, ḳaldurıcısı 62b/10, döşeyicisi 62b/10

2.3.7.7.3. Zarf-Fiiller

-Up

Bu ek eserde en sık kullanılan zarf fiil ekidir. Eserde ekin ünsüzü sürekli olarak ötümlü ünsüzle karşılanmıştır. Lakin eserin genelinde bu ekin ünsüzü ötümsüz ünsüzle gösterilmiştir. Çünkü hemen hemen bütün eski metinlerde ekin i imlâsı aynıdır. Eski metinler üzerine yapılan diğer çalışmaların çoğunda da ekin ötümlü olan ünsüzünün ötümsüz ünsüzle gösterildiği görülmüştür. Bundan dolayı bu ek üzerine yapılan diğer çalışmalarla imlâ bütünlüğünün sağlanması adına eserde de ötümsüz ünsüz ile gösterilmiştir. Ekin ünlüsünün ise günümüz Türkçesinden farklı olarak sadece yuvarlak ünlü ile karşılandığı görülmüştür.

oḳuyup 2b/10, bozup 5a/14, ṭaṭanup 15b/17, ṭolanup 34b/03, yumılup 40a/07

-ken

Eserde en sık kullanılan zarf-fiil eklerinden biridir. Ek Türkçenin hemen her döneminde olduğu gibi damak uyumunu bozan eklerden biridir.

ṭururken 18b/19, otururken 25a/10, giderken 29b/02, içerken 33b/08, ḳorken 34a/04

-UbAn

Bu ek eserin genelinde sadece iki örnekte tespit edilen zarf-fiil ekidir. Tespit edilen her iki örnekte de ince ünlü ile *-üben* şeklinde karşılandığı görülmüştür. Eserde bu ekin de ilk ünlüsünün sürekli yuvarlak ünlü ile karşılandığı görülmüştür.

idüben 30b/16, eyleyüben 32b/15

-ArAk

Bu ek Oğuz lehçeleri grubuna özgü bir zarf-fiil ekidir. Eski Anadolu Türkçesi döneminde sadece birkaç örnekte görülen bu ek, Osmanlı Türkçesi döneminde gelişmiştir (Korkmaz, 2007: 993). Lakin eserde sık kullanılan zarf-fiil eklerden olmayıp sadece bir örnekte tespit edilmiştir.

iderek 11b/02

-IncA

Bu ek eserde sık kullanılan zarf-fiil eklerinden biridir. Ekin ünlüleri eserin genelinde sürekli olarak düz ünlü ile karşılanmıştır. Ek, Eski Türkçede *-gInçA* şekliyle ötümsüz ünsüz ile karşılanmıştır (Gabain, 1988: 87). Eserde ise ünsüzü daima ötümlü ünsüz ile karşılanmıştır.

varınca 15b/15, inanmayınca 17a/02, ṭaġılınca 33a/16, ḳırılınca 40a/13, gelince 20a/05, döndermeyince 38a/18

-(y)IcAk

Bu ek de eserde sık kullanılan zarf-fiil eklerinden biridir. Ekin kullanıldığı bazı örneklerden bazıları şunlardır:

bulınmayıcaḳ 18b/17, bulıcaḳ 38a/03, çıḳmayıcaḳ 41a/02, varıcaḳ 50b/16

-AlI

Eski Türkçedeki *-gAlI* ekinin ön sesinde bulunan g sesinin düşmesi ile ortaya çıkan bir zarf-fiil ekidir (Korkmaz, 2007: 1009). Eserde bu ek sadece iki örnekte tespit edilmiştir.

başlayalı 29a/15, geleli 70a/14

-dIkcA/-dUkcA

Bu ek birden fazla ekin birleşmesi neticesinde oluşan zarf-fiil eklerinden birisidir. Ek, sıfat-fiil eki olan *-dIk/-dUk* ekiyle, eşitlik eki olan *+cA* ekinin birleşmesi neticesinde oluşmuştur. Eserin genelinde sık kullanılan zarf-fiil eklerinden biri olmamakla beraber dudak uyumu açısından dikkat çekici eklerden biridir. Lakin ünsüz uyumu uyumu açısından bakıldığında ise ekin eşitlik eki kısmı sürekli olarak uyuma aykırı kullanıldığı görülmüştür.

vardıḳca 75b/05, olduḳca 47b/08, geldikce 34a/18

-mAklA

Bu ek de birden fazla ekin birleşmesiyle oluşan zarf-fiil eklerinden biridir. Bu ek isim-fiil eki olan *-mAk* ekiyle vasıta eki *+lA* ekinin birleşmesi ile oluşmuştur. Bu ek eserde sadece altı defa kullanılmıştır. Bu kullanımlardan beşi *dimekle* sözcüğüyle, biri ise *bilmekle* sözcüğünde olmuştur.

bilmekle 44b/02, dimekle 44b/04

-mAsI(y)lA

Bu ek yazı dilinde seyrek olarak kullanılan zarf-fiil eklerinden biri olup *-mA* isim-fiil ekinin *+lA* vasıta durumu ekiyle birleşmesiyle oluşur (Korkmaz, 2007: 1022). Eserde sadece bir örnekte tespit edilmiştir.

dilemesi-le 42b/02

-dIkdAn/-dUkdAn

Bu ek sıfat-fiil eki *-dIk/-dUk* ile ayrılma durum eki +dAn ekinin birleşmesiyle oluşmuş zarf-fiil ekidir. Ek, eserde sürekli olarak ötümlü ünsüzlerle karşılanmıştır. Eserde ekin ünlüsü ise hem yuvarlak hem düz ünlülü olabilmektedir. Ekin bir diğer özelliği ise eklendiği fiillerin devamında *ṣoñra* sözcüğünün kullanılmasıdır.

oldıḳdan ṣoñra 49a/03, ṭaġıldıḳdan ṣoñra 49b/14, vardıḳdan ṣoñra 51a/02, yondıḳdan ṣoñra 98a/17, olduḳdan ṣoñra 49a/08, itdikden ṣoñra 26a/19, bildikden ṣoñra 34b/13

-dIkdA/-dUkdA

Bu ek sıfat-fiil eki *-dIk/-dUk* ile bulunma durum eki *+dAn* ekinin birleşmesiyle oluşmuş zarf-fiil ekidir. Bu ek de sürekli olarak ötümlü ünsüzlerle karşılanan eklerden biridir. Ekin ünlüleri ise hem hem yuvarlak hem de düz olabilmektedir.

itdükde 9b/11, oldıḳda 36b/03, vardıḳda 53a/06, ḳıldıḳda 84a/04, urduḳda 84a/10, itdikde 87b/16, gördikde 91b/01

-mAdIn

Bu ek eserde seyrek olarak kullanılan eklerden biridir. Ekin ünlüsü daima düz ünlülüdür. Ekin ünsüzleri ise daima ötümlü ünsüzlerdir.

çıḳmadın 98b/02, oḳumadın 18a/06

2.3.8. Ünlemler

ey *müʾmin ḳardaş hīç bilür misin ki şimdi bizim zamānımuzda ehl-i īmān geçinenlerimüz ne ḥāle vardı 23a/12*

zīrā ki ẕikr olınan muʿaṭṭala ile bāṭıniyye ṭāʾifesi ***ḫāşā şümme ḫāşā*** *mevcūd degildür derler 55b/06*

ḥarām degildür diyenlerüñ murādı ḥarām liʿaynihi degildür dimek ***ḫāşā*** *ki ḥelāl diyeler neʿūẕubillāhi teʿālā 31b/11*

yā *Ḥaḳ teʿālā seni bu dār-ı dünyā şehrine gönderdi 16a/04*

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TENKİTLİ METİN

3.1. METİN VE GRAMATİKAL DİZİN TESİSİNDE TAKİP EDİLEN YOL

1. Kadızâde Mehmed Efendi'ye ait olan Mebhas-ı Îmân adlı eserin müellif nüshasına ulaşılamamasından dolayı yazarın yaşadığı yüzyıl olan XVII. yüzyılda, Hicri 1064 tarihinde, istinsah edildiği kayda geçen, Ankara Milli Kütüphane'de 06 Mil Yz A 2217 arşiv numarasıyla kayıt altına alınan nüsha A nüshası olarak isimlendirilmiş ve çalışmanın dil incelemesi ve dizin bölümleri bu nüsha dikkate alınarak hazırlanmıştır.
2. Dil incelemesi hususunda harekeli metin seçimi, harekesiz metinlere nazaran sözcük ek ve köklerinin tespitinde daha sağlıklı bilgiler sunar. Bu açıdan seçilen 3 nüsha da harekelidir.
3. 06 Mil Yz A 2217 arşiv numaralı A nüshası dışında yine tarih itibariyle tespit edilen nüshalar içinde en eski tarihli iki nüsha olan 06 Mil Yz A 2222 arşiv numaralı nüsha B nüshası, 06 Mil Yz A 1586 arşiv numaralı nüsha ise C nüshası olarak isimlendirilmiştir.
4. Nüsha tavsifleri yapılırken Kültür ve Turizm Bakanlığı Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı'na ait http://www.yazmalar.gov.tr/ adlı internet sitesinden faydalanılmıştır.
5. Tenkitli metin oluşturulurken A nüshasının sayfa ve satır numaraları, B ve C nüshalarının ise sadece sayfa numaraları verilmiştir.
6. A nüshasının 63.a varağının öncesinde yaklaşık olarak 4 varaklık kısım eksiktir. Bu bölüm B ve C nüshalarından faydalanılarak italik yazıyla metne eklenmiştir.

Eklenen bu bölüm, ek ve kök yönünden bir karmaşaya sebebiyet vermemesi adına gramatikal dizin ve dil incelemesi bölümlerine dahil edilmemiştir.

7. Dipnotlarda özel isimlerin ilk harfleri dışında bütün sözcükler küçük harflerle yazılmıştır.
8. Tenkitli metinde özel isimlere gelen iyelik, durum ve bildirme eklerini ayırma işlevinde kullanılan kesme işareti, çeviri yazı işaretlerinden birine benzerliğinden dolayı metinde bir karmaşaya sebebiyet vermemek adına kullanılmamıştır.
9. Metinde "ile" ve "için" edatları metnin imlâsı dikkate alınarak kendinden önceki sözcükle bitişik yazıldığında, bitişik yazıldığı sözcüğün sonuna "-" işareti eklenerek boşluk bırakılmadan sözcüğe bitişik bir şekilde yazılmıştır.
10. Zarf-fiil eki olan "-up" ekinin ünsüzü metnin imlâsında "b" ünsüzü ile karşılanmasına rağmen tenkitli metinde "p" ünsüzü ile "-up" şeklinde yazılmıştır.

    Fakat metinde birbirinin yerine kullanılan ötümlü-ötümsüz ünsüzlere müdahale edilmemiştir. Yani "ç" ve "p" sesleri, "cim" ve "be" harfleri ile karşılandığında "c" ve "b" şeklinde yazılmıştır.
11. Tenkitli metinde farklılıklar verilirken doğru kabul edilen bölüm metinde olduğu gibi dipnotta da aynen yazılmış olup iki nokta " : " işareti kullanıldıktan sonra diğer nüshalardaki farklılıklar nüsha ismiyle beraber verilmiştir.
12. Bir nüshada yer alıp diğer nüshalarda yer almayan ek, sözcük ya da bölümler dipnotta metindeki bulunmadığı nüsha isminden önce kullanılan "-" işareti ile verilmiştir.
13. Aynı sözcük üzerine denk gelen farklı iki dipnot için " / " işareti kullanılmıştır. Bu işaretten önceki bölüm ile sonraki bölüm birbirinden farklı iki farklılığı göstermektedir.
14. Eserde geçen hadislerin bazılarının ve ayetlerin tamamının tercümeleri dipnotta verilmiştir. Ayetler tercüme edilmeden önce geçmiş olduğu sure ve ayet numaraları belirtilmiştir. Söz konusu ayet ve hadislerin tenkitli metinde bulunan diğer dipnotlarla karıştırılmaması için ayetlerin tercümeleri parantez içinde verilmiştir. Eserde geçen ayetlerin sure ve ayet numaraları Muhammed Said El-Lehhām'ın, El-Muʾcemuʾl-mufehres li el faziʾl-Kurʾāniʾl-Kerīm (2010) adlı eserinden faydalanılarak tespit edilmiştir. Ayetlerin Türkçe anlamları verilirken

Diyanet İşleri Başkanlığı'nca hazırlanmış olan Kur'an-ı Kerim Meali (2012) adlı eserden faydalanılmıştır.

15. Dizinleme işlemi yapılırken TürkSözDiz 3.1.1 programı kullanılmıştır.
16. Dizin hazırlanırken metinde geçen bütün sözcükler madde başı olarak alfabetik sıraya göre dizinlenmiştir.
17. Dizinde bütün sözcükler sayfa ve satır numaraları ile beraber verilmiştir.
18. Tenkitli metinde geçen bütün sözcükler kök veya gövde şekliyle madde başı olarak verilmiştir. Sözcüklerin kök veya gövdelerine gelen ekler ise sözcüklerin altlarında kullanıldıkları sayfa ve satır numaraları ile beraber verilmiştir.
19. Dizinde isim ve fiil köklerinin birbirinden ayırt edilebilmesi için isim soylu sözcüklerde sözcük kök veya gövdesinden sonra " + " işareti, fiil soylu sözcüklerde ise sözcük kök veya gövdesinden sonra " - " işareti ile gösterilmiştir.
20. Dizinlenen bütün sözcüklerin anlamı, sözlükte geçen ilk anlamı ile değil metinde karşıladığı anlama göre verilmiştir.
21. Dizinde geçen özel isimlerin açıklaması yapılmadan önce özel isim oldukları belirtilmiştir.
22. Tenkitli metinde geçen Arapça ve Farsça tamlamaların tamlanan kısmı madde başlarının altında gösterilmiştir.
23. Dizinde birleşik fiiller, sözcüğün anlam ilişkisini ortaya koyması maksadıyla dizine eklenmiştir. Birleşik fiiller eklenirken birleşik fiillerin isim kısmı madde başı olarak yardımcı eylem kısmı ise madde başının altında verilmiştir.
24. Dizinde ayet, hadis ve Arapça cümleler bir bütün olarak değil sözcük ve tamlama bazında madde başı olarak verilmiştir.
25. Dizinlenen sözcüklerin hangi dile ait olduğu parantez içinde madde başı olarak verilen sözcüğün yanına yazılmıştır.
26. Metindeki imlâ bütünlüğünün olmamasından dolayı aynı sözcüklerin farklı imlâlı yazımı dikkate alınmıştır. Farklı imlâlı aynı sözcükler farklı madde başı olarak verilmiştir.
27. Dizin bölümünde sözlük kısmı oluşturulurken Türk Dil Kurumu'nun Tarama Sözlüğü (2009), Ahmet Doğan'ın Büyük Türkçe Sözlük'ü (2013), Şemseddin Sami'nin Kâmūs-ı Türkî (2004), Ferit Develioğlu'nun Osmanlıca-Türkçe

Ansiklopedik Lūgat'ı (2006) sözlüklerinden ve http://www.lugatim.com/ internet sayfasından faydalanılmıştır.

3.2. TENKİTLİ METİN

Hāẕā Risāle-i Kāḍızāde Raḥmetullahi ʿAleyhi [4]

Bismillāhirraḥmānirraḥīm

[A1.b] {1} Elḥamdulillāhi rabbiʾl-ʿālemīn veṣṣalātu vesselāmu ʿalā Muḥammedin {2} ve ālihi ve ṣaḥbihi[5] ecmaʿīn. Ḳīle fī ḥaḳḳi haẕāʾl-kitāb[6]

(mefāʿīlün / mefāʿīlün)

{3} ʿAzīz dutġıl anı iy cān

Ne ḫoş niʿmetdürür īmān

{4} Gel iy dervīş gel iy sulṭān

Oḳu[7] gör Mebḥaṣ-ı Īmān

{5} Ḥalīm oldur Ḥakīm oldur[8]

Raḥīm oldur ʿAẓīm oldur[9]

{6} Ḳadīm oldur Muḳīm oldur

[4] Hāẕā Risāle-i Kāḍızāde Raḥmetullahi ʿAleyhi: (Bu Kadızade (r.h.)'ın risalesidir) - A -B

[5] ālihi ve ṣaḥbihi: ālihi A B

[6] elḥamdulillāhi rabbiʾl-ʿālemīn veṣṣalatu vesselāmu ʿalā Muḥammedin ve ālihi ve ṣaḥbihi ecmaʿīn. ḳīle fī ḥaḳḳi haẕāʾl-kitāb: (Hamd alemlerin Rabbi Allahʾadır. Salat ve selam Hz. Muhammed'e, ehl-i beytine ve sahabilerinin hepsine olsun. Bu kitap hakkında denilmiştir ki…)

[7] oḳu: bile A B

[8] Ḥalīm oldur Ḥakīm: Ḥalīm hem Ḥakīm hem Raḥīm C

[9] Raḥīm oldur ʿAẓīm: ʿAzīm hem Ḳadīm hem Muḳīm C

Oḳı gör Mebḥaṣ-ı Īmān

{7} Oḳuyı gör ḥayātıñda

Gerek olur memātıñda

{8} Yazılur ḫoş berātıñda

Oḳursañ Mebḥaṣ-ı Īmān

{9} Saña Tañrı ḫiṭāb eyler

Günāhıñdan süʾāl eyler

{10} Seni uçmaġa dāl eyler

Bilürseñ Mebḥaṣ-ı Īmān

{11} Eger müʾmin iseñ taḥḳīḳ

Saña himmet vire taṣdīḳ

{12} Vire Ḥaḳ ḳamuya tevfīḳ

Bilürseñ Mebḥaṣ-ı Īmān

{13} Bilüp īmānı ol insān

Ki bilmeyendürür ḥayvān

{14} Ḳılur çoḳ müşkiliñ āsān

Oḳursañ Mebḥaṣ-ı Īmān

{16} [B2.a] Bu söziñ yoḳdurur lāfı

Gel iy maʿnā-yı ṣarrāfı

{17} Getür kendüñe inṣāfı

Bile gör Mebḥaṣ-ı Īmān

[A2.a] {1} Ammā baʾdehū bilgil ve āgāh olġıl kim eñ evvel müʾmine farż ve vācib olan kişi ne {2} ṭarīḳle ʿind-allāh ve ʿindeʾn-nās[10] müʾmin-i kāmil olur anı ögrenüp bilmekdür. {3} Baʿdehū ne ṭarīḳle ʿindeʾn-nās müʾmin kāmil olur[11] ve ʿind-allāh müʾmin-i fāsıḳ olur baʿdehū {4} ne ṭarīḳle ʿindeʾn-nās müʾmin ve ʿind-allāh kāfir olur ögrenüp bilmek {5} her kişinüñ üzerine farż ve vācibdür. İmdi bunları birer birer çalışup[12] {6} ögrenmek dīn ve[13] dünyā saʿādetidür. Zīrā niçe ṣāliḥ[14] mütedeyyin kimesneler[15] {7} vardur ki yetmiş ve seksen yıl Allāhu Subḥānehu ve[16] Teʿālā ḥażretlerine ʿibādetler[17] {8} ve ṭāʿatler itmişlerdür[18] birisi ḳabūl olmamışdur [C2.b] eger[19] ʿaḳīdesinde fesād {9} var ise yaʿni iʿtiḳādında baʿżı Ehl-i Sünnet [B2.b] ve Cemāʿat[20] iʿtiḳādına muḫālif {10} iʿtiḳādı var ise. Ve daḫı niçe kimesneleri[21] ṣuleḥā şeklinde görürsin. Belki elin {11} öpersin duʿāsın ṭaleb idersin. Ammā içersin bilmezsin ki iʿtiḳādāt-ı {12} fāside ile ṭolmışdur neʿūẕubillāhi teʿālā[22]. Kendü daḫı bilmez ne ṭarīḳde[23] ve ne {13} meẕhebdedür[24]. Ammā[25] kendi hevāsı muḳteżāsınca[26]

[10] ʿindeʾn-nās: - C
[11] müʾmin-i kāmil olur: müʾmin A; müʾmin-i kāmil C
[12] çalışup: -C
[13] ve: -B
[14] ṣāliḥ: ṣāliḥ ve B C
[15] kimesneler: geçinür kimesneler B
[16] subḥānehu ve: -C
[17] ʿibādetler: ibādet C
[18] itmişlerdür: itmişdür A
[19] eger: -B
[20] ve Cemāʿat: veʾl-cemāʿat C
[21] kimesneleri: kimesne A; kimesneyi B
[22] neʾūẕubillāhi teʿālā: -C
[23] ṭarīḳde: ṭarīḳ ve A; ṭarīḳdendür C
[24] meẕhebdedür: meẕhebdendür C
[25] ammā: hemān C
[26] muḳteżāsınca: üzere C

Ehl-i Sünnet ve Cemāʿat[27] geçinür. {14} İmdi ʿind-allāh ve ʿindeʾn-nās müʾmin-i kāmil kimlerdür ve daḫı ʿindeʾn-nās {15} müʾmin-i kāmil[28] ve ʿind-allāh müʾmin-i fāsıḳ kimlerdür ve daḫı ʿindeʾn-nās müʾmin-i kāmil[29] ve {16} ʿind-allāh kāfir kimlerdür bilmek murād iden müʾmin ḳardaşlar[30] bu kitāba {17} imʿān-ı[31] naẓarla ve diḳḳatle ve teʾennīle[32] ve fehm ile müṭālaʿa idüp[33] her bir müṭālaʿa {18} idüp[34] oḳudıḳca her lafẓından[35] niçe dürlü maʿnālar añlayup[36] fehm ve iẕʿān {19} idinüp[37] [B3.a] ʿindeʾn-nās ve ʿind-allāh[38] müʾmin-i kāmil olur[39]. Baʿdehū [A2.b] {1} bu dünyā serāyında mevcūd olan ḫalḳı ẕikr olunan gürūhlaruñ ḳanḳısındandur {2} añlayasın ve kendiñi daḫı ḳanḳı gürūhdandur bilesin. Aña göre dīn yaraġın {3} ve āḫiret ẕaḫīresin [C3.a] tedārik idesin. Eger ʿind-allāh ve ʿindeʾn-nās müʾmin-i {4} kāmil gürūhında[40] bulınursañ Rabbü'l-ʿizzete[41] şükürler idesin ve eger {5} ʿindeʾn-nās müʾmin ve[42] ʿind-allāh müʾmin-i fāsıḳlar gürūhında[43] bulınursañ {6} tevbe ve istiġfār eyleyüp[44] īmānı ve İslāmı bir ḫoşca[45] ḳalbiñe muḥkem naḳış {7} idüp ʿaḳīdeñi taṣḥīḥ eyleyesin[46]. Ve eger ʿindeʾn-nās müʾmin ve ʿind-allāh {8} kāfir gürūhında[47] bulınursañ tecdīd-i īmān ve tecdīd-i nikāḥ idüp {9} ʿaḳīdeñi Ehl-i Sünnet ve Cemāʿat[48] ʿaḳāʾidine muvāfiḳ idesin. Ve bu kitābı {10} oḳuyup veyā diñleyüp Ehl-i Sünnet veʾl-Cemāʿat[49] [B3.b] ʿaḳīdelerin bu kitābdan {11} ögrenesin. Ve sen daḫı taḥḳīḳen[50] Ehl-i Sünnet ve

[27] ve Cemāʿat: ve Cemāʿatden B; veʾl-cemāʿat benim deyü C
[28] kāmil: -B
[29] müʾmin-i kāmil: müʾmin A B
[30] müʾmin ḳardaşlar: -C
[31] imʿān: imʿānī C
[32] ve teʾennīle: -C
[33] idüp: idüp ve B
[34] her bir müṭālaʿa idüp: -C
[35] lafẓından: lafẓında C
[36] añlayup: añlayup ve B
[37] idinüp: idüp C
[38] ʿindeʾn-nās ve ʿind-allāh: ʿind-allāh ve ʿindeʾn-nās B
[39] olur: olasın A B
[40] gürūhında: gürūhından B C
[41] gürūhında bulınursañ Rabbü'l-ʿizzete: gürūhından iseñ Ḥaḳ teʿālāya çoḳ C
[42] ve: -A
[43] gürūhında: gürūhından B
[44] eyleyüp: idüp C
[45] ḫoşca: ḫoş C
[46] eyleyesin: idesin B C
[47] gürūhında: gürūhından B C
[48] ve Cemāʿat: veʾl- Cemāʿat C
[49] Ehl-i Sünnet veʾl-Cemāʿat: Ehl-i Sünnet A B
[50] taḥḳīḳen: taḥḳīḳ C

Cemāʿat[51] meẕhebinden[52] {12} olasın. Ey dīn ḳarındaşı ve āḫiret yoldaşı[53] eger gerçekden ehl-i Ḥaḳ[54]{13} olup dīn ḳaydında iseñ bu sözlere ḳalb-ile iʿtiḳād idesin. Zīrā {14} bu ʿaḳīdeleri ki bu kitāba[55] yazdım cümle maḳbūl ve merġūb kitāblardan {15} öründiledim ve ʿindimden[56] nesne yazmadım. Ḥattā naḳıl itdügüm[57] muʿteber kitāblaruñ {16} isimlerin kitābet itdim ki[58] iʿtiḳādıña ḫalel getürmeyesin ve ehl-i İslām {17} zümresinde ḥaşr olasın āmīn[59]. Ve[60] [C3.b] ammā şol kimesnelerüñ ki[61] ḳalblerinde ḍalālet fidanları {18} dikilmiş ola[62] anlar bu kitāba naẓar idüp diñlediklerinde[63] ḳalblerinde olan {19} ḍalālet fidanları ḥareket idüp ḳalblerin ṭırmalayup mecrūḥ eyledikde[64] ṣabra [A3.a] {1} mecāli ḳalmayup niçe[65] dāḫiller ve taʿarrużlar idüp belki ʿaḳāʾid-i dīniyyeden birin {2} ḳalb-ile inkār idüp [B4.a] kāfir olur. Ve[66] eger böyle olan kişilere naṣīḥat {3} itseñ ʿadāvet ider. Nitekim Ḥāmid-i Leffāf ḥażretleri eydür[67]. Bizim ʿaṣrımuzda {4} bir ḳoca pīr var idi. Anı esirgeyüp eyitdim.[68] İy pīr aḫīr ʿömir gider[69] ẓaleme {5} evlerine varup ṭaʿāmların yime. Zīrā ḥadīṯde[70] gelmişdür ki[71] her et ki {6} ḥarām ṭaʿāmdan[72] ḥāṣıl ola ol et cehenneme uladur[73] didigimde ol {7} pīr on yedi yıl beni terk eyledi baʿdehū niçe minnetler[74] ile benimle barışdı. {8} Eger bu naṣīḥatı ḫalḳ içinde aşkāre söylemiş olaydım benüm

[51] ve Cemāʿat: veʾl-Cemāʿat C
[52] meẕhebinden: meẕhebinde B
[53] ve āḫiret yoldaşı: -C
[54] ehl-i Ḥaḳ: ehl-i Sünnet A B
[55] kitāba: kitābda B C
[56] ʿindimden: kendimden hīçbir C
[57] naḳıl itdügüm: ol A B
[58] kitābet itdim ki: yazdım ki C
[59] āmīn: -A
[60] ve: -B -C
[61] kimesnelerüñ ki: kimesnelerüñ B; kimesneler C
[62] dikilmiş ola: dikilmişdür C
[63] diñlediklerinde: diñledikde B; dinledükçe C
[64] eyledikde: itdikde C
[65] niçe: nice dürlü C
[66] ve: -C
[67] Ḥāmid-i Leffāf ḥażretleri eydür: -B
[68] eyitdim: eyitdüm ki C
[69] ʿömir gider: ʿömrüñde C
[70] zīrā ḥadīṯde: ḥadīṯ-i şerīfde B C
[71] gelmişdür ki: gelmişdür A B
[72] ḥarām ṭaʿāmdan: ḥarāmdan B C
[73] uladur: evlādur B C
[74] minnetler: minnet B C

ḳatlıma {9} saʿy ide idi[75]. İmdi ḥaḳḳı ḳabūl eylemez[76] illā ehl-i Ḥaḳ olanlar[77] ḳabūl {10} eylerler[78]. Ammā şol kimesneler ki Ḥaḳdan ayrılmışlardur anlar[79] bu kitābda olan {11} ʿaḳāʾid-i dīniyyeyi ḳabūl itmezler[80]. Ve daḫı Ehl-i Sünnet ve Cemāʿat[81] ʿaḳāʾidin bilmege[82] bu kitābdan {12} āsān ve bu kitābdan[83] [C4.a] āşikāre söylemiş bir kitāb[84] yoḳdur. Ve bu kitāb {13} ḳırḳdan ziyāde kitāblardan istiḫrāc olınmışdur. Lākin baʿżısınuñ {14} isimleri beyān olınup [B4.b] baʿżısınuñ beyān olınmamışdur. Ve bir kimesne[85] {15} ʿilm-i ʿaḳāʾidden[86] otuz ḳırḳ kitāb oḳusa ve bir kişi daḫı[87] bu kitābı {16} bir ḫoşca ehlinden[88] oḳuyup muṭālaʿa itse[89] Türkīdür ben añların {17} dimese[90] muḥtāc olan yerlerden yine üstāẕa[91] ḥavāle eylese ve müşkil {18} olan maḥallerin[92] süʾāl itse ol otuz ḳırḳ kitāb oḳuyandan[93] {19} bu kişi ziyāde ehl-i ʿilm olur. Bunı üstāẕdan[94] oḳuyan bir yılda bu [A3.b] {1} ʿilimde[95] ehl-i ʿilm olur. Ammā ol[96] ʿArabī kitāblar ki saña[97] ẕikr iderim {2} yigirmi otuz yılda[98] ancaḳ taḥṣīl olur. Ve ehl-i ḳıble cümlesi {3} yetmiş üc fırḳa olmışlardur yetmiş iki fırḳa[99] cümlesi ehl-i nārdur. İllā yetmiş üçünci[100] Ehl-i Sünnet {4} ve Cemāʿat[101] meẕhebinde olanlar[102] ehl-i nār

[75] ide idi: iderdi B
[76] eylemez: itmez C
[77] olanlar: -B
[78] eylerler: ider C B
[79] ayrılmışlardur anlar: ayrılmışdur A C
[80] İtmezler: eylemezler B
[81] ve Cemāʿat: veʾl- Cemāʿat C
[82] bilmege: bilmek C
[83] āsān ve bu kitābdan: -B; āsān ve C
[84] bir kitāb: kitāb A; kitāb gördügümüz B
[85] kimesne: kimse C
[86] ʿaḳāʾidden: ʿaḳāʾidde A B
[87] daḫı: -C
[88] ehlinden:ehilden A
[89] itse: eylese B
[90] dimese: dimeyüp C
[91] üstāẕa: üstāda B
[92] olan yerlerden yine üstāẕe ḥavāle eylese ve müşkil olan maḥallerin: olduġı yerleri ve müşkil olan yerleri üstāẕa C
[93] oḳuyandan: oḳuyan kimesneden B C
[94] üstāẕdan: üstāddan B
[95] ʿilimde: ʿilme C
[96] ol: -B
[97] saña: -B
[98] yigirmi otuz yılda: niçe yıllarda B
[99] olmışlardur yetmiş iki fırḳa: olmışlardur A B
[100] yetmiş üçünci: -A -B
[101] ve Cemāʿat: veʾl- Cemāʿat C
[102] olanlar: olanlardur anlar C

degillerdür[103]. Ve Ehl-i Sünnet ve Cemāʿat[104]{5} meẕhebi ki[105] bizim meẕhebimüzdür bu kitābda beyān olınmışdur. İmdi {6} ey müʾmin bir kişi yetmiş yıl gündiz ṣāʾim ve gice[106] ḳāʾim olsa lākin[107] {7} iʿtiḳādı Ehl-i Sünnet ve Cemāʿat[108] iʿtiḳādına muḫālif [C4.b] olsa ol [B5.a] kişi {8} Ehl-i Sünnet ve Cemāʿat meẕhebinden degildür[109] ehl-i nārdur. Ammā bir kimesnenüñ[110] {9} iʿtiḳādı Ehl-i Sünnet ve Cemāʿat[111] iʿtiḳādı gibi olsa lākin ʿömrinde {10} Allāh Teʿālā ḥażretlerine aṣlā ʿibādet ve ṭāʿat[112] itmiş olmasa ve[113] evāmire{11} imtiṯāl ve nevāhīden ictināb itmiş olmasa[114] yaʿni ābdest almış[115]{12} ve nemāz ḳılmış olmasa[116]ve cenābetden ġusl[117] itmiş olmasa[118] ve oruc {13} ṭutmış olmasa[119] ve zekāt virmiş olmasa[120] ve ḥacca varmış olmasa [121]{14} ve cemīʿ-i muḥarremātdan ve menhīyātdan ictināb itmiş olmasa[122] cāʾizdür ki {15} ʿibādeti terk itdügi[123] ḳadar cehennemde muʾaẕẕeb[124] ola baʿdehū cennete idḫāl {16} olına ve cāʾizdür ki ṭoġrı cennete idḫāl olına cehennem ʿaẕābını[125] görmeye[126]. {17} İmdi bunı bilüp añlayan müʾmin-i kāmiller bu kitābı giçe ve[127] gündiz dillerinde[128]{18} ezber idüp[129] göñüllerinde muḥkem naḳış ideler. Baʿdehū maʿlūm ola ki bu kitābda {19} meẕkūr olan ʿaḳāʾid-i dīniyye ve iʿtiḳādāt-ı İslāmiyye maḳbūl

[103] degillerdür: degildür cümlesi ehl-i cennetdür B; degildür C
[104] ve Cemāʿat: veʾl Cemāʿat C
[105] ki:-C
[106] gice:gicesi C
[107] lākin: -B
[108] ve Cemāʿat: veʾl- Cemāʿat C
[109] Ehl-i Sünnet ve Cemāʿat meẕhebinden degildür: -B; Ehl-i Sünnet veʾl-Cemāʿatden degildür belki C
[110] kimesnenüñ: kişinüñ C
[111] ve Cemāʿat: veʾl- Cemāʿat C
[112] ʿibādet ve ṭāʿat: ʿibādāt ve tāʿāt B
[113] itmiş olmasa ve: ve B; itmemiş olsa C
[114] itmiş olmasa: itmemiş olsa C
[115] almış: alup C
[116] ḳılmış olmasa: ḳılup C
[117] ve evāmire imtiṯāl ve nevāhīden ictināb itmiş olmasa yaʿni ābdest almış ve nemāz ḳılmış olmasa ve cenābetden ġusl: -B
[118] itmiş olmasa: itmeyüp C
[119] ṭutmış olmasa: dutmasa C
[120] virmiş olmasa: virmese C
[121] varmış olmasa: varmasa C
[122] itmiş olmasa: itmese C
[123] itdügi: terk ve muḥterāmatı irtikāb itdügi B
[124] muʾaẕẕeb: ʿaẕāb C
[125] ṭoġrı cennete idḫāl olına hīç cehennem ʿaẕābını: cümle ʿafv olunur ṭoġrı cennete gidüp cehennemi B
[126] görmeye: görmeye lüṭf-i Ḥaḳ muṣādıf olduġı taḳdīrce C
[127] ve: -A
[128] dillerinde: dilinden birletüp B
[129] idüp: idüp ve C

ve merġūb **[A4.a]** {1} olan kitāblardan iḫtişār[130] ve tercüme olınmışdur ki **[B5.b]** ẕikr olınur. {2} Biri merḥūm Birgili Meḥmed Efendinüñ[131] Vaṣiyyet-nāmesidür ve biri merḥūm Aḥmed {3} Rūmīnüñ Vaṣiyyet-nāmesidür[132] **[C5.a]** ve biri Hediyyetüʾl-Muḫliṣīndür[133] ve[134] eʿizze-i {4} kirāmdan[135] birinüñ Vaṣiyyet-nāmesidür ve biri ʿAḳīdetüʾl-Müʾminīndür[136] ve biri {5} Leṭāʾifüʾl-İşārātdur[137] ve biri Behcetüʾl-ʿĀrifīn ve Ravżatüʾs-Sālikīndür[138] {6} ve biri Şerāʾiṭ-i İslāmdur[139]. Bu sekiz risāle Türkīce risālelerdendür[140] muʿteber {7} kitāblardan istiḫrāc olınmışdur. Ve ammā bu faḳīrüñ ʿArabī muʿteber kitāblardan {8} dīn ḳarındaşlarımuz içün Türkīye tercüme itdügimüz kitāblaruñ isimleridür ki[141] {9} ẕikr olınur. Ve[142] biri Cevāhiriʾl-Fıḳıḥ ve[143] Zübdetüʾl-Mesāʾil ve[144] Yekūluʾl-ʿAbd ve {10} Yekūluʾl-ʿAbduñ üç şerḥi ve ʿUmde[145] ve biri[146] ʿUmde şerḥi ve ʿAḳāʾid-i Nesefī {11} ve Metn-i ʿAḳāʾid ve[147] Şerḥ-i Ġavāmıż[148] ve yine Şerḥ-i İbn-i Ġars[149] ve yine Şerḥiʾl-ʿAḳāʾid {12} Li saʿdeʾd-dīn eʾl-Teftāzāni ve Ḥāşiye-i ʿİṣāmeʾd-dīn ve Ḥāşiye-i İyce Ḫalīfe {13} ve Ḥāşiye-i Kestel **[B6.a]** ve Ḥāşiye-i Ramażān ve Ḥāşiye-i İbn-i Ebi Şerīf {14} ve Fıḳh-ı Ekber ve Şerḥ-i Ekmelluʾd-dīn ve[150] Vaṣiyyet-nāme-i[151] İmām-ı Aʿẓam ve[152] Vaṣiyyet-nāme şerḥi {15} ve Baḥruʾl-kelām ve Kitābuʾl-Bidāye ve Hidāye fī Uṣūliʾd-dīn ve Kitābuʾl- {16} Ḥikem ve biri[153] Telḫīṣ ve[154] Ḫulāṣuʾl-Uṣūl **[C5.b]** ve Şerḥ-i Mevāḳıf ve İḥyā-yı

---

[130] iḫtişār: iḫżār B
[131] Birgili Mehmed Efendinüñ: Birgili Muḥammed Efendinüñ C
[132] C nüshasında bu cümle diğer nüshalarda kendinden önce kullanılan cümleden önce kullanılmış.
[133] Muḫliṣīndür: Muḫliṣīn C
[134] ve: -B
[135] kirāmdan: kirām C
[136] ʿAḳīdetüʾl-Müʾminīndür: ʿAḳīdetüʾl-Müʾminīn C
[137] Leṭāʾifüʾl-İşārātdur: Leṭāʾifüʾl-İşārāt C
[138] sālikīndür: sālikīn C
[139] Şerāʾit-i İslāmdur: Şerāʾit-i Alāsidum C
[140] risālelerdendür: risālelerdür A B
[141] isimleridür ki: isimlerin C
[142] ve: -C
[143] ve: ve biri C
[144] ve: ve biri C
[145] Yekūluʾl-ʿAbd ve Yekūluʾl-ʿAbduñ üc şerḥi: biri daḫı Emālī ve üç Emālī şerḥi C
[146] biri: -B
[147] ve: -A -C
[148] Ġavāmıż: Ḥalli Ġavāmıż B C
[149] Ġars: ʿArs B C
[150] ve: -A -C
[151] Vaṣiyyet-nāme: Vaṣiyyet C
[152] ve: -C
[153] biri: -C
[154] ve:-A -C

ʿUlūmiʾd-dīn {17} ve Hediyetüʾl-Meḥdiyyīndür ki[155] bunlar cümlesi[156]ʿArabīdür. Lākin bu kitāba[157]{18} kitābet olanlar Türkīye tercüme olınmışdur. Ve daḫı ey müʾmin bu kitābı {19} bunca kitāblardan şol kişiler içün cemiʿ itdim ki anlar ʿavām-ı nāsdan [A4.b] {1} ola. Lākin derūnlarında nūr-ı īmān berḳ vurup dīn-i Muḥammediyye ṭalebinde ḳalbleri {2} yanmış ola ve Ehl-i Sünnet ve Cemāʿat[158]meẕhebi[159] ḳalbinde[160]ola ve sāʾir meẕhebler {3} ehl-i ḍalāl[161] idügin bilmiş ola. Zīrā bu ṣıfatlar ile muttaṣıf olan ḳardaşlar {4} elfāẓ-ı ʿibārāta māʾil degiller[162] belki ṣūret-i maʿnāya [B6.b] māʾillerdür. Ammā şol {5} kimesneler ki ẓurefā-yı cihān ve rind-i zamāndur anlaruñ aḳṣā-yı murādları ve netīce-i {6} iʿtibārları aḫẕ u elfāẓ ʿibārāt ve terk mā huveʾl-maḳṣūd veʾl-murādātdur. {7} Ve bu kitābda elfāẓ-ı ʿibārāt yoḳdur ki anlaruñ daḫı bunda[163] ḥaẓẓı ve naṣībi {8} ola. Ve bu[164] kitābdan maḳṣūd hemān maʿnāyı añlayup anuñla ʿamel itmekdür {9} elfāẓ-ı ʿibārātı[165] ögrenmek degildür. Ve bu ṭāʾife ki ẕikr itdim anlar Ehl-i Sünnet {10} ve Cemāʿat[166] meẕhebindeyüz[167] deyü daʿvā iderler. [C6.a] Lākin aḳvāl-ı efʿālleri daʿvāların {11} tekẕīb ider[168]. Ol ecilden bu kitāba naẓar idüp dīn taḥṣīlinde {12} olmazlar. Ve eger böyle bir tāʾifenüñ manẓūrları olup nice dürlü iʿtirāżāt[169]{13} iderlerse içerüsinde olan marażları ḥarekete gelüp bunları söyledüp[170] {14} biʾẕ-ẕarurī meẕheblerin iẓhār itdürür. Zīrā bu kitābda ʿaḳāʾid-i dīniyye ve ʿaḳāʾid-i [B7.a] İslāmiyye[171]{15} beyān olınmışdur ʿibārāt-ı ṭumṭurāḳ[172] beyān olınmamışdur. Ol ṭāʾife ki vardur {16} bu kitābda[173] maḳṣūdların bulmadıḳları çün iʿtirāż idüp ḥāl dili-le kendülerin[174]{17} Ehl-i Sünnet ve Cemāʿat meẕhebinde[175]

---

[155] Meḥdiyyīndür ki: Meḥdiyyīn C
[156] cümlesi: -C
[157] kitāba: -B
[158] ve Cemāʿat: veʾl- Cemāʿat C
[159] meẕhebi: -B
[160] ḳalbinde: ḳalblerinde C
[161] ehl-i ḍalāl: ḍalālet C
[162] degiller: degillerdür C
[163] daḫı bunda: bundan B; daḫı bundan C
[164] bu: -B
[165] ʿibārātı: ʿibārāt A C
[166] ve Cemāʿat: veʾl- Cemāʿat C
[167] meẕhebindeyüz: meẕhebindedir B
[168] ider: iderler C
[169] iʿtirāżāt: iʿtirāżlar B
[170] söyledüp: söyleyüp C
[171] ʿaḳāʾid-i dīniyye ve: -A -C
[172] ṭumṭurāḳ: ṭunṭurāḳ A
[173] kitābda: kitābdan B
[174] kendülerin: kendülerinüñ B
[175] ve Cemāʿat meẕhebinde: ve Cemāʿat meẕhebinden B; veʾl- Cemāʿat meẕhebinden C

degil idiklerin iḫtiyārsız iʿlām iderler. {18} Kün[176] dāʾimen ʿalā fehmi haẕihiʾl-eḳvāl ʿalā haẕaʾl-minvāl ve men ġafele ʿan fehmiʾl- meḳāl {19} yeḳūlu mā ḳāl vemā ẕā baʿdeʾl-ḥaḳḳi illeʾd-ḍalāl[177]. **Faṣl** Bilgil ve āgāh olġıl kim **[A5.a]** {1} ehl-i İslām olup ehl-i cennet olmaḳ dileyen kimesneler īmān nedür ve neye derler {2} ve ḳac nesneye icmālen inanmaḳdur ve müslimanlıḳ ne nesnenüñ üzerine binā[178] {3} olınmışdur bilmek ve ögrenmek her eriñ ve ʿavretiñ üzerine **[C6.b]** farż-ı ʿayndur. {4} İhmāl itmeyüp bunları ögrenmek lāzım ve farżdur ve bilmemek cehildür[179]. Dār-ı İslāmda {5} cehil ʿöẕür olmaz. Baʿdehū bilgil ki īmān iḳrārun biʾl-lisān ve taṣdīḳun biʾl-cenāne[180] {6} dirler[181]. **[B7.b]** Ve[182] müʾminler īmānda üc mertebe üzredür[183]. Biri muḳalliddir[184] ve biri muḥaḳḳiḳdir ve {7} biri müstedildir. Ammā muḳallidiñ īmānı bizim meẕhebimüzde[185] ṣaḥīḥdür. Lākin istidlālī {8} terk itdügi-çün āṣim olup fāsıḳlardan olur. Aña müʾmin-i fāsıḳ dirler. {9} Eger bir kimse[186] yetmiş yıl gündiz[187] ṣāʾim ve gice[188] ḳāʾim olup ʿibādetler ve ṭāʿatler {10} iderse daḫı yine fāsıḳlardandur muḳallid olduġı-çün. Muḳallid aña {11} dirler ki babasından ve anasından ve[189] ḳul ise[190] efendisinden ve[191] sāʾir ḫalḳdan {12} yañlış ve[192] bozġun ögreneler. Aña īmān-ı taḳlīdī derler. Bu miṣillī īmāna[193] {13} çoḳlucaḳ iʿtibār[194] yoḳdur. Zīrā şeyāṭīn ve

[176] kün: lākin C
[177] kün dāʾimen ʿalā fehmi haẕihiʾl-eḳvāl ʿalā haẕaʾl-minvāl ve men ġafele ʿan fehmiʾl- meḳāl yeḳūlu mā ḳāl vemā ẕā baʿdeʾl-ḥaḳḳi illeʾd-ḍalāl: (Daima bu minvalde bu sözlerin anlayışı üzerine ol: Kim sözün anlaşılmasında gafil olursa istediği her şeyi söyler ve bu durum haktan sonra sapkınlıktır.)
[178] binā: beyān A B
[179] cehildür: cehil ʿöẕür degildür B
[180] īmān iḳrārun biʾl-lisān ve taṣdīḳun biʾl-cenāne: (İman dil ile onaylamak kalp ile doğrulamaktır.)
[181] taṣdīḳun biʾl-cināne dirler ve: taṣdīḳun biʾl-cinānidür C
[182] ve: -C
[183] üzredür: üzeredür C
[184] muḳalliddir: muḳallid B
[185] bizim meẕhebimüzde: bizim meẕhebde C
[186] bir kimse: bu kişi A B
[187] gündiz ṣāʾim ve gice: gündüz ṣāʾim ve gicesi C
[188] gice: gicesi C
[189] ve: -C
[190] ise: -B
[191] ve: -C
[192] ve: -C
[193] miṣillī īmāna: aṣl-ı īmāna A B
[194] çoḳlucaḳ iʿtibār: çoḳluḳ iʿtibār B C

hevā yilleri esdikde {14} kebeytiʾl-ʿankebūt gibi beyān[195] olunan īmānı bozup ḫarāb ider[196]. **Naẓım**[197]

(mefāʿīlün / mefāʿīlün / feʿūlün)

{15} Kişi şirkden idicek ictinābı

Muḥaḳḳaḳ bil ki ol görmez ʿaẕābı

{16} ʿAẕāba bāʿiṣ olan şirk şekdür[198]

Teʾemmül aña ki[199] muḥkem meḥekdür

{17} **[C7.a]** Kişinüñ şirki[200] deñlüdürʿaẕābı

Er iseñ muḥkem eyle ictinābı

{18} **[B8.a]** Ölüp gitmezden evvel bil Ḫudāyı

Hevāyı ḳo sivāyı ḳo hüdāyī

{19} Kişi Ḥaḳ bilmege geldi cihāna

Yā neyler arada dürlü bahāne

[195] gibi beyān: binā B
[196] ider: eyler B
[197] naẓım: -C
[198] şirk şekdür: şirkdür C
[199] teʾemmül aña ki: tāʾlīm aña ki A; ki tā kim aña C
[200] şirki: şirk A

[A5.b]{1} Eger oldıñsa bu maʿnāya vāḳıf

Çalış saʿy it[201] ola gör Ḥaḳḳa ʿārif

{2} Ammā muḥaḳḳīḳ añа dirler ki kütübden[202] veyāḫūd[203] ʿulemā lisānından īmānların bir ḫoşca {3} dürüstce bileler ve añlayalar. Eger cümle ʿālem ḫalḳ-ı[204] ṣāniʿ-i ʿālemi inkār itseler {4} ẕerrece ḳalbine[205] şek ve şübhe gelmeye ve iʿtikādı bozılmaya. Añа īmān-ı {5} taḥḳīḳ dirler. Ve[206] ammā īmān-ı istidlālī oldur ki eṣerden müeʾṣṣire intiḳāl {6} eyleye ve baʿreden baʿīreye[207] intiḳāl eyleye ve binādan bānīye[208] intiḳāl eyleye {7} ve maṣnūʿdan ṣāniʿe intiḳāl eyleye. Fikr eyleyüp diye ki eṣer müeʾṣṣire {8} delālet ider ve baʿre baʾīreye[209] delālet ider ve binā bānīye delālet ider {9} ve maṣnūʿ ṣāniʿe delālet ider. Yaʿni eṣer müeʾṣṣirsiz[210]olmaḳ muḥāldur ve {10} baʿre baʿīresiz olmaḳ muḥāldur ve binā bānīsiz olmaḳ muḥāldur yaʿni yapı [211] dülgersiz olmaḳ {11} muḥāldur. [B8.b] Ve maṣnūʿ yaʿni cemīʿ-i üstāẕ[212] düzdügi [C7.b] nesneler[213] ṣāniʿsiz olmaḳ {12} muḥāldur. Bunlaruñ birisi üstādsız olmaz bilürsin ve bu cüz nice nesneçikler[214]{13} kendüden olmaḳ mümkin degildür bilürsin. Yā bu deñlü mevcūdāt-ı ʿulviyye {14} ve mevcūdāt-ı sıfliyye kendüden olmaḳ mümkin midür degildür. Pes imdi {15} bu[215] mevcūdāt-ı ʿulviyye ve mevcūdāt-ı sıfliyye ki vardur bunuñ[216] bir ṣāniʿi ve bir[217] {16} Ḫālıḳı var idügin[218] ʿaḳıl-ıla bilmek her bir eḥadüñ üzerine farż lāzımdur. Zīrā {17} bildik eṣer müeʾṣṣirsiz olmaz imiş ve

[201] çalış saʿy it: çalışuben B
[202] kütübden: ki kitābdan C
[203] veyāḫūd: yāḫūd B
[204] ḫalḳ: -B
[205] ḳalbine: ḳalbe B
[206] ve: -B -C
[207] baʿīreye: baʿīre B
[208] bānīye: bināya C
[209] baʿre baʾīreye: baʿre baʿīre B
[210] müeʾṣṣirsiz: müeʾṣṣiresiz C
[211]binā bānīsiz olmaḳ muḥāldur yaʿni yapı: binā bānīsiz yaʿni yapı A; ve binā bānīsiz yaʿni B
[212] üstāẕ: üstād B
[213] yaʿni cemīʿ-i üstāẕ düzdügi nesneler: Bu cümle C nüshasında kendinden önceki cümleyle yer değiştirmiştir.
[214] nesnecikler: nesneler C
[215] bu: -B
[216] mevcūdāt-ı ʿulviyye ve mevcūdāt-ı sıfliyye ki vardur bunuñ: mevcūdāt-ı ʿulviyye ve sıfliyye bunlaruñ C
[217] bir: -A -C
[218] idügin: idügi A

baʿre baʿīresiz[219] olmaz imiş ve binā bānīsiz {18} olmaz imiş[220] ve maṣnūʿ ṣāniʿsiz olmaz imiş. Ve bunlar kücücek[221] şeyʾ-i ḳalīl iken kendüden {19} olmaḳ mümkin olmayıcaḳ. Yā semāvāt ve[222] arż ve māfīhā kendüden böyle olmaḳ mümkin midür degildür elbette. [A6.a] {1} Bunuñ bir ṣāniʿī vardur ol daḫı degildür İllāllāhdur teʿālādur deyü[223] cezim ve[224] ḳaṭıʿ itmeyince {2} īmān olmaz. Pes imdi bu görünen [B9.a] ʿālem-i ṣuġrā ve ʿālem-i kübrā Ḥaḳ Teʿālānuñ varlığına {3} şāhidlerdür. Her biri ḥāl dili-le şehādet iderler.[225] İşte insān ʿaḳlını {4} bu deñlüce istiʿmāl itmek-ile ṣāniʿ-i ʿālemi bildi ki Allāh teʿālādur ġayrı degildür[226]. [C8.a] Lākin bir midür {5} ziyāde midür anı daḫı bilmege yine ʿaḳlını ve fikrini istiʿmāl idüp diye ki {6} eger iki olaydı veyāḫūd ziyāde olaydı temāniʿ olurdı. Yaʿni şaḫṣ-ı vāḥidi {7} biri öldürmek ve biri öldürmemek dileye idi ve biri şaḫṣ-ı āḫari vezīr {8} itmek ve biri fellāḥ itmek dileye idi ve biʾl-cümle cemīʿ-i tedbīrlerde[227] ve maṣlaḥatlarda {9} biri birine muḫālifet idüp yerleri ve gökleri ḫarāb idelerdi deyüp[228] {10} ʿaḳl-ıla fikir idüp iki olmaḳ muḥāldur ziyāde olmaḳ[229] evlā-yı biʾṭ-ṭarīḳdür[230] deyüp {11} cezmen ve ḳaṭʿen ṣāniʿ-i ʿālem birdür ve birligine[231] şek ve şübhe[232] yoḳdur deyü ḳalb-ile[233] {12} yaʿni göñile[234] yirleşmege[235] tevḥīd dirler[236]. Böyle iʿtiḳād idenlere müʾmin-i muvaḥḥid {13} dirler[237]. [B9.b] Ammā delīl-i ḫāricī-ile[238] Allāhuñ birligin bilmek[239] Ḳurʾān-ı ʿaẓīmde ve eḥādīṯ-i şerīfde {14} çoḳdur. Anları bilmek ʿulemāya lāzımdur. Bu[240]

---

[219] baʿīresiz: baʿīrsiz A C
[220] ve binā bānīsiz olmazımış: -B
[221] küçücek: küçük C
[222] ve: -B
[223] illallāhu teʿālādur deyü: illallāhdur deyü A B
[224] ve: -B -C
[225] iderler: ider B
[226] bildi ki Allāh teʿālādur ġayrı degildür: bildi Allāhdur ġayrı degil A; bildi ki Allāhdur ġayrı degildür B
[227] cemīʿ-i tedbīrlerde: tedbīrlerde C
[228] deyüp: deyü B
[229] olmaḳ: olması B
[230] evlā-yı biʾṭ-ṭarīḳdür: evlā-yı biʾṭ-ṭarīḳ C
[231] birligine: birliginde A B
[232] şek ve şübhe: şek B
[233] ḳalb-ile: ḳalbe B
[234] göñile: göñlüne C
[235] yirleşmege: peşmege B
[236] tevḥīd dirler: tevḥīddür dirler C
[237] muvaḥḥid dirler: muvaḥḥiddür dirler C
[238] ḫāricī: ḫāricīyye B
[239] birligin bilmek: birligine maʿrifet yaʿni bir ḫoşca vāʿḳıa muṭābıḳ bilmek B
[240] bu: böyle B

maḥalde beyāna ḥācet yoḳdur. Zīrā {15} bu kitāb ümmīler içün kitābet olınmışdur.[241] Ehil olanlar maḥalline mürācaʿat ideler. **Naẓm**[242]

(mefāʿīlün / mefāʿīlün / feʿūlün)

{16} Olupdur cümle fermān-ı Ḳurʾān
Anuñ içindedür dermān-ı insān

{17} Anuñ içindedür īmānüʾl-İslām

[C8.b] Anuñ içindedür burḥān-ı īmān[243]

{18} Anuñ seṭri sebīli bāġ-ı cennet
Anuñ ḥarfi olupdur cümle raḥmet

{19} Eger ẓāhir eger bāṭın meʿānī
Anuñ içindedür cümle beyānı

[A6.b] {1} ve aṣl-ı īmān[244] altıdur. Aña müʾmin-i bih dirler ve[245] ṣıfat-ı īmān dirler. Üc {2} ism-ile müsemmādur. Üci daḫı birdür. Budur ki[246] ẕikr olınur. Amentü billāhi teʿālā[247] {3} ve melāʾiketihi ve kütubihi ve rusūluhi veʾl-yevmiʾl-āḫiri ve biʾl-ḳaderi ḫayrihi ve şerrihi {4} minallāhi teʿālā[248]. [B10.a] Ve müslimānlıḳ beş nesnenüñ

[241] için kitābet olınmışdur: içündür B
[242] naẓm: -C
[243] īmān: Ḳurʾān A B
[244] ve: -C
[245] ve: -B
[246] budur ki: birdür ki B; -C
[247] teʿālā: -B -C
[248] amentü billāhi teʿālā ve melāʾiketihi ve kütubihi ve rusūluhi veʾl-yevmiʾl-āḫiri ve biʾl-ḳaderi ḫayrihi ve şerrihi minallāhi teʿālā: (Allah'a, meleklere, kitaplara, peygamberlere, ahirete ve kaderin hayrın ve şerrin Allah'tan olduğuna iman ettim.)

üzerine binā olındı. Evveli[249] {5} Lā ilāhe illallāhu Muḥammeden resūlullāh ikinci beş vaḳit[250] nemāz ḳılmaḳ üçüncisi[251] zekāt virmek {6} dördüncisi[252] oruc ṭutmaḳ[253] beşincisi[254] güci yeterse ḥacca varmaḳ[255]. Ve daḫı ʿāḳil {7} ve bāliġ ve mükellef[256] olanlara evvelān farż oldur ki Ḫālıḳını birleye. Yaʿni {8} Lā ilāhe illallāhu Muḥammeden resūlullāh diye. Baʿdehū Amentü billāhi ve melāʾiketihi {9} ve kütubihi ve rusūluhi veʾl-yevmiʾl-āḫiri ve biʾl-ḳaderi ḫayrihi ve şerrihi minallāhi teʿālā {10} diye. **Naẓım**[257]

(mefāʿīlün / mefāʿīlün / feʿūlün)

{11} Uyan ġafletden imdi ʿāḳil-iseñ

Ḥaḳḳı añlayı gör ehl-i dil-iseñ

{12} Sivā-yı Ḥaḳ hevāyıla hevesdür

Ḥaḳḳı añla ḥaḳḳı bil Allāh saña besdür[258]

{13} Ölüp gitmezden evvel bil Ḫudāyı

Hevāyı ḳo sivāyı ḳo hüdāyı

{14} **[C9.a] Faṣl** Bu faṣıl Ehl-i Sünnet veʾl-Cemāʿat [259] ile Fırḳa-ı Ḍālle mābeyninde fehm-i müşkül olan {15} mesāʾilden **[B10.b]** biri ki[260] iḫtiyār-ı cüzʾīdür

[249] evvel :evvelkisi B; evvelki C
[250] ikinci beş vaḳit: ikinci A; ikincisi B
[251] üçüncisi: üçünci A C
[252] dördüncisi: dördünci A
[253] üçüncisi zekāt virmek dördüncisi oruc ṭutmaḳ: üçünci Ramażān orucun ṭutmaḳ dördünci zekāt virmek C
[254] beşincisi: beşinci A C
[255] varmaḳ: gitmek C
[256] mükellef: -C
[257] naẓım: -C
[258] saña besdür: pesdür A B
[259] Ehl-i Sünnet veʾl-Cemāʿat: Ehl-i Sünnet A B
[260] biri ki: biridür ki C

anuñ beyānındadur. Ey müʾmin iḫtiyār-ı cüzʾī {16} mesʾelesinde Ḳadrī meẕhebi ve Cebrī meẕhebi ile bizim meẕhebimüz mābeyninde iḫtilāf {17} vardur. Zīrā bizim meẕhebimüz Ḳadrī ve[261] Cebrī meẕhebinüñ ortasından geçüp {18} gider. İki cānibe meyl itmek cāʾiz degildür. Zīrā bir cānibi Ḳadrī meẕhebidür[262] {19} ve bir cānibi Cebrī meẕhebidür. İmdi kişi kendüyi[263] ḳanḳı meẕhebdendür bilmek lāzımdur[264]. [A7.a] {1} Bu meẕhebleri bilmek gerekdür. Lākin üc meẕhebüñ ṭarīḳin bilmek ve añlamaḳ {2} ümmīlere müşkildür. Hemān lāzım olacaḳ kendi meẕhebinde iʿtiḳādı lāzım {3} olanlara muʿteḳad[265] olup ayrıḳ bu iʿtiḳāddan dönmemek gerekdür. Pes imdi {4} şöylece iʿtiḳād eyleye ki her kişinüñ fiʿlleri ve işleri ikiden ḫāli degildür. {5} Biri ḫayr biri şer.[266] İkisi daḫı Ḥaḳ teʿālānuñ taḳdīri-le ve ḳażāsı-la {6} ve ḥükmi-le olur. Keḳavlihi [B11.a] teʿālā ḳul kullun min ʿind-allāh[267]. Ve daḫı her nesne ki {7} ʿālemde vardur ve her nesne ki vāḳıʿ olur Ḥaḳḳ Teʿālānuñ taḳdīri-le ve ḳażāsı-la {8} ve ḥükmi-le ve irādeti-le ve ʿilmi-le[268] ve taḫlīḳi-le olur. Ve[269] lākin muṭlaḳ degil yaʿni[270] ḳuluñ [C9.b] {9} hīç ʿamelde daḫlī olmamaḳ maʿnāsında[271] degil belki ḫalḳ iḫtiyār-ı cüzʾīler-ile {10} her neye meyl ve ḳaṣd iderlerse Ḫālıḳ daḫı meyillerine[272] ve ḳaṣdlarına göre {11} ḫalḳ idivirir[273]. Ḫuṣūṣā ki iḫtiyār-ı cüzʾī bizim meẕhebimüzde ḳudretdür. {12} Ve daḫı farż ve vācib olan ṭāʿātuñ cümlesi Ḥaḳ teʿālānuñ emri-le ve muḥabbeti-le {13} ve rıżāsı-la ve ʿilmi-le ve meşiyyeti-le ve taḳdīri-le ve ḳażāṣı-ladur. Ve {14} daḫı meʿāṣīnüñ yaʿni günāhlaruñ küllisi Ḥaḳ teʿālānuñ ʿilmi-le {15} ve ḳażāsı-la ve taḳdīri-le ve[274] meşiyyeti-ledür. Ammā muḥabbeti-le ve rıżāsı-la {16} ve emri-le degildür. Pes imdi Ḥaḳ subḥānehu ve teʿālā[275] herkese[276] iḫtiyār-ı [B11.b] cüzʾī {17} virüp emr-i biʾl-maʿrūf ve nehyi ʿanniʾl-münkeri itmişdür. Ve Ḥaḳ Subḥānehu {18} ve Teʿālā

[261] ve: meẕhebi-le C
[262] meẕhebidür: -B
[263] kendüyi: kendi C
[264] meẕhebdendür bilmek lāzımdur: meẕhebdedür bilmege A B
[265] iʿtiḳādı lāzım olanlar muʿteḳad: iʿtiḳād lāzım olanlara muʿteḳid B
[266] biri ḫayr biri şer: biri ḫayrī bir şer C; biri ḫayr ve biri şer B
[267] Nisā 4/78; ḳul kullun min ʿind-allāh: (De ki: "Hepsi Allah'tandır".)
[268] irādeti-le ve ʿilmi-le: irādeti-le A B
[269] ve: -B
[270] degil yaʿni: degildür B
[271] maʿnāsında: maʿnāsına C B
[272] meyillerine: meyilleri A B
[273] idivirir: idiyorur C
[274] ve: -B
[275] ve teʿālā : -B
[276] herkes: her kişiye C

buyurmışdur ki[277] velā temūtunne illā ve entum müslimūn[278]. Yaʿni elbette siz {19} ölmeñizi[279] illā müslim olduġıñız ḥālde ölüñ dimekdür. Pes bundan [A7.b] {1} maʿlūm oldı ki kişi müslim ölmek kendi elinde imiş. İḫtiyār-ı cüzʾīsi {2} sebebi-le ve daḫı her kişide iḫtiyār-ı cüzʾī var idügine bu āyet-i kerīme delīl-i {3} ḳāṭiʿdür. Ve daḫı her kişiye hidāyet Ḥaḳ teʿālādan ḥāṣıl olur. Ve[280] ol hidāyeti {4} nefs ḳabūl itmek-ile mühtedī olur. Ve daḫı her kişi iḫtiyār-ı cüzʾīyesi-le {5} her neye meyl ve ḳaṣd idüp esbābına mübāşiret [C10.a] iderse ḫayr[281]eger şerr {6} istiḥḳāḳına ve liyāḳatına[282] göre ḫālıḳ daḫı dilerse taḳdīr olanı icrā[283] ider {7} ve dilerse tebdīl idüp maḥv ider. Liḳavlihi teʿālā yemḥūllāhu mā yeşāʾu ve yuṯbitu ve {8} ʿindehu ümmüʾl- kitāb[284]. [B12.a] Rivāyet olınur Allāhu[285] Subḥānehu ve Teʿālā her gün levḥ-i maḥfūẓa {9} üc yüz altmış kerre naẓar idüp kimin dir görür[286] kimin ʿazīz ider ve kimin[287] {10} ḫaḳīr ider.[288] Yefʿalullāhu mā yeşāʾu[289] ve yaḥkumu mā yurīd[290]. Pes imdi cemīʿ-i efʿāliñ[291] {11} fāʿili ḥaḳīḳatda Ḥaḳ teʿālādur. Ammā ḳaṣd ve iḫtiyār[292] bizden gerekdür. Ve daḫı Ḥaḳ Subḥānehu {12} ve Teʿālā bize iḫtiyār-ı cüzʾī virdi baʿdehū baʿżı nesneyi bize işlemek-ile[293] {13} emir itdi ve baʿżı nesneleri terk itmek-ile emir[294] itdi. Dimiş[295] oldı ki eger siz {14} iḫtiyār-ı cüzʾīleriñiz[296] emir itdügim nesnelere ṣarf iderseñiz ben anı daḫı [297] size ḫalḳ {15} idivirürin[298] ve size āḫiretde iḥsān iderin emrime imtiṯāl

[277] buyurmışdur ki: buyurur ki C
[278] Āl-i İmrān 3/102; velā temūtunne illā ve entum müslimūn: (Ancak müslümanlar olarak ölün.)
[279] ölmeñizi: ölmeñiz C
[280] ve: -B
[281] ḫayr: ḫayr ve B C
[282] ve liyāḳatına: -B
[283] icrā: icrāyı C
[284] Raʿd 13/39; yemḥūllāhu mā yeşāʾu ve yuṯbitu ve ʿindehu ümmüʾl- kitāb: (Allah, dilediğini siler, dilediğini de sabit kılıp bırakır. Ana kitap (Levh-i Mahfuz) O'nun yanındadır.)
[285] Allāh: Ḥaḳ C
[286] görür: görür ve kimin öldürür kimin öldürür C
[287] kimin: -B
[288] ider: ider ḳekavlihi teʿālā C
[289] İbrāhīm 14/27; yefʿalullāhu mā yeşāʾu: (Allah dilediğini yapar.)
[290] Māide 5/1; yaḥkumu mā yurīd: (Allah dilediği hükmü verir.)
[291] cemīʿ-i efʿāliñ: cemīʿ-i efʿālu ʿibāduñ C
[292] iḫtiyār: iḫtiyārı C
[293] işlemek-ile: işlemeñ deyü B
[294] emir: nehy C
[295] dimiş: ve pes A C
[296] cüzʾīleriñiz: cüʾziñizi B C
[297] iderseñiz ben anı daḫı: iderseñiz ben A; iderseñiz biz anı B
[298] idivirürin: idivirürüz B; idiyorurun C

itdügüñüz {16} içün. Eger[299] iḫtiyār-ı cüzʾīleriñizi[300] nehy idüp işlemeñ didügüm[301] nesnelere {17} ṣarf iderseñiz anı daḫı size ḫalḳ idivirürin[302]. Lākin āḫiretde size {18} ʿaẕāb-ı [B12.b] şedīd ile[303] ʿaẕāb iderin dimek olur nehyimden ictināb {19} itmediğiñüz içün[304]. Ve daḫı iḫtiyār-ı cüzʾīyi bir ḫoşca añlamaḳ içün [A8.a] {1} bu miṯāli saña getürüp kitābet itdim[305]. Meṯelā bir ʿabd-ı meʾẕūne mevlāsı [C10.b] {2} birḳac biñ altun ve ġuruş virüp dilediğiñ gibi al ve ṣat hemān {3} ziyān itme dise ḳul da ve māl da mevlānuñ iken mevlāsı[306] kendi meşiyyet-i {4} külliyesinden[307] bir cüzʾīce meşiyyet baġışlayup virmek ile alur ve [308] ṣatar. {5} Pes ol ḳul içün iḫtiyār-ı cüzʾī[309] vardur. Ol iḫtiyār-ı cüzʾīyle ḫayra ʿazm {6} ve ḳaṣd iderse Ḥaḳ teʿālā ol[310] ḫayrı aña yaradıvirir[311]. Keẕālik şerre daḫı ḳaṣd ve ʿazm[312] {7} iderse ol şerri yaradıvirir[313]. Feyyāżda buḫl yoḳdur yaradan Ḥaḳ teʿālādur. {8} Ḳaṣd ve ʿamel ḳulıñdur ve iḫtiyār-ı cüzʾī didikleri hemān niyyet ve ḳaṣd ve ʿazīmet {9} itmekdür. Yaʿni Türkīce fuʿlān nesneyi ideyin deyü ḳalb-ıla ḳaṣd [B13.a] ve teveccüh {10} itmekdür ve bundan öte geçmemek gerekdür. Zīrā Ḳadrīlerüñ yüksek ṭaġlardan {11} ve ḳayalardan[314] düşüp helāk olduġı yerlerdür. Eger iḫtiyār-ı cüzʾī {12} olmasa teklīf muḥāl olurdı. Musā-yı Kāẓım ḥażretlerine[315] maʿṣiyet kimdendür {13} deyü süʾāl itdiler eyitdi[316]. ʿAzim ve ṭaleb ḳuldan ve ḫalḳ eylemek Allāhdan olmaḳ {14} üzre[317] cevāb virdi ki beyneʾl-cebrī veʾl-ḳaderdür[318]. Yaʿni Cibrīler meẕhebi-le {15} Ḳadrīler meẕhebinüñ ortasıdur[319]. **Faṣl** Bu faṣıl ḳażā ve ḳader beyānındadur. {16} Bu ḳader

[299] eger: ve eger B C
[300] cüzʾīleriñizi: cüzʾīleriñiz A C
[301] idüp işlemeñ didügüm: itdügüm C
[302] idivirürin: iderin C
[303] ʿaẕāb-ı şedīd ile: -C
[304] nehyimden ictināb itmediğiñüz içün: -C
[305] kitābet itdim: -B; bezdüm C
[306] mevlāsı: mevlā B
[307] külliyesinden: külliyesinde A
[308] alur ve: alup B
[309] iḫtiyār-ı cüzʾī: iḫtiyār-ı cüzʾīyye B
[310] iderse Ḥaḳ teʿālā ol: itdügi A; eylese Ḥaḳ teʿālā ol C
[311] yaradıvirir: yaradur B C
[312] ʿazm: ʿazīmet B
[313] yaradıvirir: yaradur B C
[314] ve ḳayalardan: -B
[315] Musā-yı Kāẓım ḥażretlerine: Musā-yı Kāẓımdan C
[316] eyitdi: didi kim C
[317] ḫalḳ eylemek Allāhdan olmaḳ üzre: ḫalḳ eylemek Allāhdandur deyü C
[318] veʾl-ḳaderdür: veʾl-ḳader B
[319] beyneʾl-cibr veʾl-ḳaderdür yaʿni Cibrīler meẕhebi-le Ḳadirīler meẕhebinüñ ortasıdur: bu cevāb Kadrī meẕheb-ile Cebrī meẕhebinüñ ortasıdur ve Ehl-i Sünnet meẕhebidür C

daḫı[320] iḫtiyār-ı cüzʾī gibi iḫtilāfīdür ve añlaması ġāyet-ile[321] **[C11.a]** {17} gücdür. Ḥaḳ teʿālā āsān eyleye. Erkān-ı īmān altıdur. Altıncısı {18} ḳażā ve ḳaderdür. Beşinüñ fehmi āsāndur[322] altıncısı[323] ḳadere īmān getürmekdür. {19} Bu bir fehmī güc mesʾeledür[324] ʿaḳlī degildür naḳlīdür ve baḥṣī degildür **[A8.b]** {1} iʿtiḳādīdür. Ol ecilden bundan baḥṣ itmek memnūʿdur. Lākin bir miḳdār {2} tafṣīl olınmaḳ lāzım geldi[325]. Her kişi ʿaḳl-ı ḳāṣırına göre **[B13.b]** baḥṣ idüp {3} ġalaṭa veyāḫūd[326] ḍalālete düşmeye ve baḥṣ itmezse fikr-i fāsidī nice {4} gerekse mülāḥaẓa idüp muḫālif meẕhebe gitmeye. Ammā ḳader aña dirler ki {5} Allāhu teʿālā cemīʿ-i mevcūdātı ḫalḳ itmezden evvel ve[327] ḫalḳ itdikden ṣoñra künh-ile {6} cümlesinüñ ṣıfatları ve ḥālleri[328] ve heyʾetleri niçe olsa gerekdür ve ne {7} iḫtiyār idecekdür bilürdi. Ve her ne iḫtiyār idecekler ise ḫayr {8} eger şer her kişinüñ kendü[329] iḫtiyārına göre taḳdīr itmişdi[330]. Aña taḫmīn-i īrādī {9} dirler. Ammā ḳażā aña dirler ki Ḥaḳ subḥānehu ve[331] teʿālā ḳalem-i āʿlāyı ve levḥ-i {10} maḥfūẓa icmālen kitābet itmişdi[332]. Aña ḳażā-yı īrādī dirler. Ammā ḥükm {11} aña dirler ki levḥ-i maḥfūẓa icmālen[333] kitābet olanı her ne ise {12} günden güne ʿaleʾt-tafṣīl maḫlūḳātuñ istiḥḳāḳlarına ve saʿylarına {13} ve terklerine göre[334] muḳteżā-yı **[C11.b]** ulūhiyyet[335] her ne vech-ile revā görürse {14} eger ḫayr ve[336] eger şer ḥükm idüp[337] **[B14.a]** icrā ider. Aña teklīf-i īrādī derler. Ve daḫı {15} ḫayrāt-ı biʾl-külliye Ḫālıḳa isnād oluna taʿẓīmen tā ki ḫalḳ ḫayr[338] işleyicek {16} kendüye virilen iḫtiyārına maġrūr olup ʿucub ve faḫr itmeye ve şer {17} işleyicek[339] kendi cürmin bilüp daḫı ziyāde itmeye. Zīrā ḳażā ve ḳader ve ḥükm {18}

---

[320] bu faṣıl ḳażā ve ḳader beyānındadur bu ḳader daḫı: ḳażā ve ḳader daḫı B
[321] ġāyet-ile: ġāyetde B
[322] āsāndur: āsān A C
[323] altıncısı: altıncı C
[324] güc mesʾeledür: güçdür C
[325] lāzım geldi: lāzımdur ki C
[326] veyāḫūd: yāḫūd B; veyā C
[327] ve: -A -C
[328] ve ḥālleri: -B
[329] kendü: -A -C
[330] itmişdi: itmişdür B
[331] subḥānehu ve: -B
[332] icmālen kitābet itmişdi: kitābet itmiş ola B
[333] icmālen: -B
[334] istiḥḳāḳlarına ve saʿylarına ve terklerine göre: istiḥḳāḳlarına göre ve saʿylarına göre B
[335] ulūhiyyet: ulūhiyyet ve C
[336] ve: -A
[337] ḥükm idüp: -B
[338] ḫayr: -B
[339] kendüye virilen iḫtiyārına maġrūr olup ʿucub ve faḫr itmeye ve şer işleyicek: -C

bu ḫalḳuñ iḫtiyārına ve dilemesine ve terkine mevḳūfdur. Meṣelā süd {19} yoġurt olmaḳ[340] peynir olmaḳ ve südi istiʿmāl idüp menfaʿatlenmek [A9.a] {1} ve ihmāl olınursa żāyiʿ ve fāsid olmaḳ heb ḫalḳuñ iḫtiyār-ı {2} cüzʾīsi-le olur. Eger süd ṣāḥibi südinüñ yoġurt olmasın {3} murād iderse[341] yoġurt esbābına mübāşiret iderse Allāhu Teʿālā ḫilāfın {4} dileyüp peynir itmez. Ammā peynir itmege ḳādirdür. Ve[342] eger süd ṣāḥibi südinüñ {5} peynir olmasın murād idüp peynir[343] esbābına mübāşiret iderse {6} Ḥaḳ Teʿālā ḫilāfın dileyüp yoġurt itmez ammā[344] yoġurt itmeye ḳādirdür. Ammā[345] her nesnenüñ {7} esbābına [B14.b] mübāşiret itmedin ʿādetullāhu degildür yoġurt[346] ve peynir itmedügi {8} gibi sāʾir nesneleri daḫı[347] itmez. Meṣelā buġday[348] ekmedin bitirmege ḳādirdür. {9} Lākin ʿādetullāh degildür. Ve daḫı ṭaru ekdikde buġday bitirmege [C12.a] ḳādirdür {10} ve şeker ḳamışı bitirmege ḳādirdür. Lākin bitürmeyüp ṣāḥibi her neye {11} mübāşiret idüp her ne iḫtiyār iderse anı bitürür. Ammā baʿżı {12} zamānda yoġurt olmayup ḫilāf vāḳıʿ[349] olursa nādirdir eʾn-nādirü {13} keʾl-maʿdūm veyāḫūd[350] ʿamelinde noḳṣān olmışdur. **Faṣl** Ey müʾmin {14} ḳarındaş[351] āgāh ol ki Ḳadrī meẕhebi[352] olan ḫalḳa[353] ḳudret[354] tāmme {15} zuʿm idüp ḫayrı ve şerri muṭlaḳā[355] ḫalḳa isnād iderler[356]. Ammā Cebrī {16} meẕhebi olan ḫalḳa virilen iḫtiyār-ı cüzʾīyi[357] ḫaḳīr görüp[358] ḫayrı {17} ve şerri muṭlaḳā[359] Allāha isnād ider[360]. [B15.a] Ammā Muʿtezīlī meẕhebinde[361] olan {18} ʿadālet[362] mülāḥaẓa idüp ḫayrı

---

[340] olmaḳ: olmaḳ ve B
[341] iderse: idüp C
[342] ve: -C
[343] peynir: -B
[344] ammā: -A
[345] ammā: ve B
[346] yoġurt: yoġurdı B
[347] nesneleri daḫı: nesneleri daḫı böyledür B; nesneleri daḫı ḫilāfın C
[348] buġday: buġdayı B
[349] vāḳıʿ: -B
[350] veyāḫūd ʿamelinde: yāḫūd ʿamelde B
[351] ḳarındaş: ḳarṭaş A B
[352] meẕhebi: meẕhebinde B
[353] ḫalḳa: ḫalḳda A B
[354] ḳudret: ḳuvvet B
[355] muṭlaḳā: muṭlaḳen C
[356] iderler: ider A
[357] iḫtiyār-ı cüzʾīyi: irāde-i cüzʾīyyeyi B
[358] görüp: görür C
[359] muṭlaḳā: muṭlaḳen C
[360] ve şerri muṭlaḳā Allāha isnād ider: -B / ider: iderler C
[361] meẕhebinde: meẕhebi A C
[362] ʿadālet: ʿadālet iderim B

muṭlaḳā[363] Ḫālıḳa isnād ider ve şerri {19} muṭlaḳā[364] ḫalḳa isnād ider[365]. Ammā Ehl-i Sünnet ve Cemāʿat meẕhebinde olanlar [366] eydür. Her nesne ki [A9.b] {1} ḫalḳdan ṣādir olur eger ḫayr ve eger şerr Allāhu teʿālānuñ taḳdīri ve ḳażāsı {2} ve ḥükmi ve irādeti ve taḥlīḳi-le olur. Ammā ḫalḳuñ kendüye virilen {3} iḫtiyār-ı cüzʾīler-iledür. Ve bu ḫalḳda iḫtiyār-ı cüzʾī mevcūd[367] olduġı-çün {4} emr-i biʾl-maʿrūfı ve[368] nehyi ʿaniʾl-münker ile emir olınmışdur. Şöyle ki insān {5} kendüye virilen ḳābiliyyeti [C12.b] ve iḫtiyār-ı cüzʾīyi Ḥaḳ Teʿālānuñ rıżā-yı şerīfi[369] {6} olduġı yerlere[370] ṣarf eyleyüp ḳaṣd eylese[371] Allāhu subḥānehu ve teʿālā ol {7} kişiye diledügine göre ḳuvvet ve ḳudret virüp ḫayrı ḫalḳ idivirir {8} Ḥaḳ teʿālā kendü faẕlından. Ve eger şöyle ki iḫtiyār-ı cüzʾīsini[372] ṭabīʿat {9} muḳteżāsınca şerre ve fısḳa ṣarf ve ḳaṣd[373] iderse Ḥaḳ[374] Teʿālā ḳuvvet {10} ve ḳudret virüp[375] [B15.b] ḫalḳ idivirir[376] ʿadlinden. Ve eger insān ḫayra[377] {11} ḳaṣıd ve murād itdükde ḫalḳ itse ve şerr ḳaṣd ve murād itdükde ḫalḳ itmese[378] ʿadālet bulınmayup baḫīl {12} omaḳ lāzım geleydi veyāḫūd şerri[379] ḫalḳ itmege ḳādir olmamaḳ añlana idi. {13} Ol ecilden kişi ḫayrdan ve şerrden her neye ḳaṣd ve meyl iderse[380] Ḫālıḳ {14} daḫı anı[381] ḫalḳ idivirir. Ve daḫı ehl-i īmān ʿaḳāʾidinüñ biri daḫı budur ki {15} müʾmin mādāmki ḫayātdadur beyneʾl-ḫavfī veʾr-recā olmaḳ gerekdür. Ve[382] belki {16} ḫavfı ziyāde[383] olmaḳ evlādur. Ammā muḥtażar

[363] muṭlaḳā: muṭlaḳen C
[364] muṭlaḳā: muṭlaḳen C
[365] ider: iderler C
[366] cemāʿat meẕhebinde olanlar: cemāʿat A C
[367] iḫtiyār-ı cüzʾīye mevcūd: iḫtiyār-ı cüzʾī B C
[368] ve: -A -C
[369] rıżā-yı şerīfi: rıżāsı A B
[370] yerlere: yerlerde C
[371] eylese: eyleye A B
[372] iḫtiyār-ı cüzʾīsini: iḫtiyār-ı cüzʾīsini kişi B; iḫtiyār-ı cüzʾīsi C
[373] ve ḳaṣd: -B
[374] Ḥaḳ: Allāh C
[375] virüp: virüp diledügi B C
[376] diledügi ḫalḳ idivirir: ḫalḳ ider C
[377] ḫayra: ḫayr B C
[378] itse ve şer ḳaṣd ve murād itdükde ḫalḳ itmese: idivirmese A B
[379] şerri: -B
[380] iderse: eylese C
[381] anı: -A -C
[382] ve: -B
[383] ḫavfı ziyāde: ḫavf ziyādece C

oldıḳda recā ġālib[384] olmaḳ gerekdür[385]. {17} Ve[386] belki ṣāfīce[387] recā üzre olmaḳ evlādur[388] ve aḥsendür. **Faṣl** Ey müʾmin {18} ḳarındaş[389] maʿlūm ola ki her ʿāḳil ve[390] bāliġ olan kişi[391] gerek erkek ve[392] gerek dişi **[C13.a]** {19} üzerlerine[393] farż-ı ʿayndur ki Tañrı[394] teʿālā ḥaḳḳında vācib olan ṣıfatları **[A10.a]** {1} ve muḥāl olan ṣıfatları ve cāʾiz olan ṣıfatları bile ve añlaya. Ve[395] peyġamberler {2} ḥaḳḳında vācib **[B16.a]** olan ve muḥāl olan ṣıfatları[396] ve cāʾiz olan ṣıfatları bilüp anlamaḳ {3} her kişinüñ üzerine[397] farż-ıʿayndur. Zīrā bu ṣıfatları böylece bilmeyen {4} kişinüñ īmānı ṣaḥīḥ olmaz. Ve daḫı vācib olan ṣıfatlar şol nesnelerdür[398] ki {5} ʿaḳılda anuñ ʿademi yaʿni yoḳlıġı taṣavvur olınmaya. Ve daḫı muḥāl şol {6} ṣıfatlardur ki ʿaḳılda anuñ vücūdı yaʿni[399] varlıġı taṣavvur olınmaya. Ve daḫı {7} cāʾiz olan[400] şol ṣıfatlardur ki ʿaḳılda anuñ vücūdı ve ʿademi müsāvī ola yaʿni {8} beraber ola[401]. **Faṣl** Pes imdi Tañrı[402] teʿālā ḳatında[403] vācib olan ṣıfatlaruñ {9} birisi vücūddur yaʿni varlıḳdur. Bu ṣıfata ṣıfat-ı nefsiyye derler z̲āt ansız {10} ve[404] ol z̲ātsız taṣavvur ve mülāḥaẓa olmaduġı-çün. Ve birisi daḫı ḳıdemdür {11} yaʿni varlıġuñ evveli olmaḳdur. Ve birisi beḳādur yaʿni varlıġuñ[405] āḫiri {12} olmamaḳdur. Ve birisi ḳıyām-ı bī-nefsihidür **[B16.b]** yaʿni hīçbir nesneye muḥtāc olmamaḳdur. {13} Ve birisi[406] muḫālifetüʾl-lil ḥavādiṯdür yaʿni z̲ātında ve ṣıfātında ve efʿālinde[407] **[C13.b]** hīçbir nesneye {14} beñzememekdür. Ve

[384] ġālib: ġāyet ġālib B
[385] ġālib olmaḳ gerekdür: ġālibdür C
[386] ve: -B
[387] ṣāfīce: ṣāfī B
[388] evlādur: evlā A B
[389] ḳarındaş: ḳardaş A
[390] ve: -B
[391] kişi: -C
[392] ve: -A
[393] üzerlerine: üzerine C
[394] Tañrı: Allāh C
[395] ve: -A
[396] ve muḥāl olan ṣıfatları: ṣıfatları A; ṣıfatları ve muḥāl B
[397] her kişinüñ üzerine: herkese C
[398] nesnelerdür: ṣıfatlar B
[399] yaʿni: -C
[400] olan: -A -C
[401] yaʿni berāber ola: -C
[402] Tañrı: Allāh C
[403] ḳatında: ḥaḳḳında C
[404] ve: -B
[405] varlıġuñ: varlıġınuñ B C
[406] birisi: birisi daḫı B
[407] efʿālinde: efʿālinde ve esmāsında C

birisi daḫı[408] vaḥdāniyyetdür yaʿni ẕātında ve ṣıfātında ve efʿālinde[409] {15} hīç miṣli ve şerīki olmamaḳdur. **Faṣl** Ve daḫı bundan ṣoñra yedi ṣıfat {16} daḫı vardur. Anlara ṣıfāt-ı ṣubūtiyye dinilür[410] ve daḫı ṣıfāt-ı ẕāt ve ṣıfāt-ı {17} meʿānī dinilür. Birisi ḥayātdur yaʿni[411] diri olmaḳdur birisi ʿilimdür yaʿni {18} bilmesi olmaḳdur ve[412] birisi semīʿdür yaʿni[413] işitmesi olmaḳdur ve[414] birisi baṣardur {19} yaʿni görmesi olmaḳdur ve[415] birisi ḳudretdür yaʿni güci olmaḳdur ve[416] birisi **[A10.b]** {1} irādetdür yaʿni dilemesi olmaḳdur[417] ve birisi kelāmdur yaʿni söylemesi olmaḳdur[418]. {2} **Faṣl** Muḥāl olan ṣıfatlar daḫı yuḳaruda geçen ṣıfatlaruñ żıddlarıdur. {3} Birisi ʿademdür yaʿni var olmamaḳdur[419] vücūduñ żıddıdur. Birisi ḥudūṣdur {4} yaʿni varlıġuñ[420] evveli olmaḳdur[421] ḳıdemüñ **[B17.a]** żıddıdur. Birisi ṭuruḳ-ıʿademdür[422] {5} yaʿni varlıġuñ[423] āḫiri olmaḳdur[424] beḳānuñ żıddıdur. Birisi ʿademüʾl-ḳıyām bī-nefsihidür[425] {6} yaʿni bir nesneye muḥtāc olmaḳdur[426] ḳıyām bī-nefsihinüñ żıddıdur. Birisi mumāṣilet {7} liʾl ḥavādiṣdür yaʿni ẕātında ve ṣıfātında ve efʿālinde bir nesneye beñzemekdür {8} muḫālifet liʾl-ḥavādiṣüñ żıddıdur. Birisi ʿadem-i vaḥdāniyyetdür **[C14.a]** yaʿni ẕātında {9} ve ṣıfātında ve efʿālinde miṣli olmaḳdur. Vaḥdāniyyetüñ bu beş ṣıfatlar daḫı ṣıfat-ı selbiyyenüñ żıddlarıdur. **Faṣl** bundan ṣoñra yedi ṣıfat daḫı vardur ṣıfāt-ı maʿneviyye dirler. Evvelki yedi ṣıfatlaruñ lāzımlarıdur. Birisi Tañrı Teʿālānuñ Ḥay olduġıdur yaʿni diri olduġıdur. Birisi semīʿdür yaʿni eşidici olduġıdur. Birisi ʿālim olduġıdur yaʿni bilici olduġıdur. Birisi daḫı baṣardur yaʿni görüci olduġıdur. Birisi ḳādirdür yaʿni güci yetmesi olduġıdur. Birisi mürīddür yaʿni dileyici olduġıdur. Birisi mütekellimdür yaʿni

---

[408] daḫı: -C
[409] efʿālinde: efʿālinde ve aḳvālinde B; efʿālinde ve esmāsında C
[410] dinilür: dirler B C
[411] yaʿni: -B
[412] olmaḳdur ve: olmaḳ C
[413] yaʿni: -B
[414] olmaḳdur ve: olmaḳ C
[415] olmaḳdur ve: olmaḳ C
[416] olmaḳdur ve: olmaḳ C
[417] ve birisi ḳudretdür yaʿni güci olmaḳdur ve birisi irādetdür yaʿni dilemesi olmaḳdur: ve birisi irādetdür yaʿni dilemesi olmaḳdur ve birisi ḳudretdür yaʿni güci olmaḳdur B
[418] olmaḳdur ve: olmaḳ C
[419] olmamaḳdur: olmamaḳ C
[420] varlıġuñ: varlıġınuñ B C
[421] olmamaḳdur: olmamaḳ C
[422] ṭuruḳ-ı ʿademdür: ṭuvver-i ʿademdür B
[423] varlıġuñ: varlıġınuñ B C
[424] olmaḳdur: olmaḳ C
[425] bi-nefsihidür: bi-nefsihi B
[426] olmaḳdur: olmaḳ C

söyleyici olduġıdur. İşte tañrı teʿālānuñ ḥaḳḳında vācib olan ṣıfatlar bunlardur. Zīrā bu ṣıfatlar Tañrıda bulunmamaḳ muḥāldur. Ve ʿaḳılda taṣavvūr olunmaz cümlesi yigirmi ṣıfatlardur. Bundan ṣoñra yedi ṣıfat daḫı vardur ṣıfāt-ı maʿneviyyenüñ żıddlarıdur. Birisi teʿālānuñ meyyit olmasıdur yaʿni diri olmasınuñ żıddıdur. Birisi cāhil olmasıdur yaʿni bilici olmamasıdur ʿālim olduġunuñ żıddıdur. Birisi aṣam olmasıdur yaʿni eşidici olmamasıdur semīʿ olduġunuñ żıddıdur. Birisi aʿmā olmasıdur yaʿni görüci olmamasıdur baṣar olduġunuñ żıddıdur. **[C14.b]** Birisi ʿāciz olmasıdur yaʿni güçli olmamasıdur kādir olduġunuñ żıddıdur. Birisi ġayrı mürīd olmasıdur yaʿni dileyici olmamasıdur mürīd olduġunuñ żıddıdur. Birisi ebkem olmasıdur yaʿni söyleyici olmamasıdur mütekellim olduġunuñ żıddıdur. İşte tañrı teʿālā ḥaḳḳında muḥāl olan ṣıfatlardur. Zīra bu ṣıfatlar Allāh Teʿālāda bulunmaḳ ʿaḳılda taṣavvūr olınmaz [427]. **Faṣl** {10} Bu faṣıl cāʾiz olan ṣıfatlar beyānındadur[428]. Her[429] mümkin olanı işlemekdür muṭīʿa {11} ṣevāb virmek ve ʿāṣīye ʿaẕāb itmek gibi[430]. **Faṣl** Bu faṣıl[431] peyġamberler {12} ḥaḳḳında[432] vācib olan ṣıfatlar beyānındadur[433]. Birisi ṣıdḳdur yaʿni cemīʿ-i sözleri {13} ṭoġrı ve gercek olmaḳdur[434]. Birisi emānetdür yaʿni ẓāhirlerin ve bāṭınların {14} ḥarāmdan ve mekrūhdan ṣaḳlamakdur[435]. Birisi **[B17.b]** teblīġdür yaʿni emir olındıḳları {15} nesneleri ḫalḳa yetişdirmekdür. İşte peyġamberler ḥaḳḳında

[427] żıddıdur bu beş ṣıfatlar daḫı ṣıfat-ı selbiyyenüñ żıddlarıdur faṣl bundan ṣoñra yedi ṣıfat daḫı vardur ṣıfāt-ı maʿneviyye dirler evvelki yedi ṣıfatlaruñ lāzımlarıdur birisi Tañrı teʿālānuñ Ḥay olduġıdur yaʿni diri olduġıdur birisi semīʿdür yaʿni eşidici olduġıdur birisi ʿālim olduġıdur yaʿni bilici olduġıdur birisi daḫı başardur yaʿni görüci olduġıdur birisi ḳādirdür yaʿni güci yetmesi olduġıdur birisi mürīddür yaʿni dileyici olduġıdur birisi mütekellimdür yaʿni söyleyici olduġıdur işte tañrı teʿālānuñ ḥaḳḳında vācib olan ṣıfatlar bunlardur zīrā bu ṣıfatlar tañrıda bulunmamaḳ muḥāldur ve ʿaḳılda taṣavvūr olunmaz cümlesi yigirmi ṣıfatlardur bundan ṣoñra yedi ṣıfat daḫı vardur ṣıfāt-ı maʿneviyyenüñ żıddlarıdur birisi teʿālānuñ meyyit olmasıdur yaʿni diri olmasınuñ żıddıdur birisi cāhil olmasıdur yaʿni bilici olmamasıdur ʿālim olduġunuñ żıddıdur birisi aṣam olmasıdur yaʿni eşidici olmamasıdur semīʿ olduġunuñ żıddıdur birisi aʿmā olmasıdur yaʿni görüci olmamasıdur baṣar olduġunuñ żıddıdur birisi ʿāciz olmasıdur yaʿni güçli olmamasıdur kādir olduġunuñ żıddıdur birisi ġayrı mürīd olmasıdur yaʿni dileyici olmamasıdur mürīd olduġunuñ żıddıdur birisi ebkem olmasıdur yaʿni söyleyici olmamasıdur mütekellim olduġunuñ żıddıdur işte tañrı teʿālā ḥaḳḳında muḥāl olan ṣıfatlardur zīra bu ṣıfatlar allāh teʿālāda bulunmaḳ ʿaḳılda taṣavvūr olınmaz: żıddıdur A; -B

[428] bu faṣıl cāʾiz olan ṣıfatlar beyānındadur: cāʾiz olan ṣıfatları daḫı C

[429] ṣıfatlar beyānındadur her: ṣıfatları beyān ider B

[430] ve ʿāṣīye ʿaẕāb itmek gibi: gibi ve ʿāṣīye ʿiḳāb virmek gibi yā ʿafv itmek gibi C

[431] bu faṣıl: -C

[432] ḥaḳḳında: ḥaḳḳında daḫı C

[433] ṣıfatlar beyānındadur: ṣıfatları beyān ider B; ṣıfatlaruñ C

[434] olmaḳdur: olmaḳ C

[435] birisi ṣıdḳdur yaʿni cemīʿ-i sözleri ṭoġrı ve gerçek olmaḳdur birisi emānetdür yaʿni ẓāhirlerin ve bāṭınların ḥarāmdan ve mekrūhdan ṣaḳlamakdur: birisi emānetdür yaʿni ẓāhirlerin ve bāṭınların ḥarāmdan ve mekrūhdan ṣaḳlamakdur birisi ṣıdḳdur yaʿni cemīʿ-i sözleri ṭoġrı ve gerçek olmaḳdur B

vācib olan ṣıfatlar bunlardur. Zīrā bu ṣıfatlar peyġamberlerde bulunmamaḳ ʿaḳılda taṣavvūr olınmaz[436]. **Faṣl** Muḥāl olan ṣıfatlar ibtidā[437] gecen {16} ṣıfatlaruñ żıddlarıdur[438]. Birisi kiẕibdür yaʿni[439] sözlerinde yalan olmaḳdur[440]{17} ṣıdḳuñ żıddıdur. Birisi[441] ḫıyānetdür yaʿni ẓāhirlerin[442] ḥarāmdan ve mekrūhdan {18} ṣaḳlamamaḳdur **[C15.a]** emānetüñ żıddıdur. Birisi ketmāndur[443] yaʿni emir olındıḳları {19} nesneleri[444] gizleyüp ḫalḳa beyān itmemekdür teblīġüñ żıddıdur[445]. İşte peyġamberler ḥaḳḳında muḥāl olan ṣıfatlar daḫı bunlardur zīrā bu ṣıfatlar peyġamberlerde bulınmaḳ ʿaḳılda taṣavvūr olınmaz[446]. **Faṣl [A11.a]** {1} Bu faṣıl[447] cāʾiz olan ṣıfatlar beyānındadur[448]. Anlar daḫı beşerden vāḳıʿ olan {2} ḥāllerdür ki anlaruñ vuḳūʿında kendü mertebelerine noḳṣān gelmez. Belki {3} ṣevābları[449] ziyāde olur ḫastalıḳ irişmek gibi[450]. Ve bunlara beñzer her ne ki[451]{4} var ise peyġamberlere vāḳıʿ olmaḳdan maḳṣūd Tañrı teʿālā ḳatında dünyānuñ ḳadri {5} yoḳ idügin **[B18.a]** ve dostlarına dār-ı cezā olmaduġın bildirmekdür[452]. {6} Müʾmin ve[453] muvaḥḥid olanlar dünyāya göñil virmeyüp iʿtibār itmeyeler. {7} **Faṣl** Baʿdehū maʿlūm ola ki bu cümle īmān ve[454] iʿtiḳādlarınuñ maʿnāları {8} lā ilāhe illallāh Muḥammeden resūlullāh didügimüzde mevcūddur. Zīrā maʿnā-yı {9} ulūhiyyet yaʿni Tañrılıġuñ maʿnāsı Tañrı Teʿālānuñ cemīʿ-i māsivāsından {10} müstaġni ve cemīʿ-i māʿadāsı aña muḥtāc olmaḳdur. Pes imdi lā ilāhe illallāh Muḥammeden resūlullāh[455] {11} dimenüñ maʿnāsı cemīʿ-i māsivāsından müstaġni ve cemīʿ-i māʿadāsı aña muḥtāc {12} bir ẕāt yoḳdur

[436] işte peyġamberler ḥaḳḳında vācib olan ṣıfatlar bunlardur zīrā bu ṣıfatlar peyġamberlerde bulunmamaḳ ʿaḳılda taṣavvūr olınmaz: -A -B

[437] ibtidā: -C

[438] żıddlarıdur: żıddıdur B C

[439] yaʿni: -B

[440] olmaḳdur: olmaḳ C

[441] birisi: ve birisi B

[442] ẓāhirlerin: ẓāhirlerin ve bāṭınların B C

[443] birisi ketmāndur: ve birisi daḫı kitāmlıḳdur B

[444] nesneleri: nesneleri ketim idüp yaʿni B

[445] żıddıdur: -C

[446] işte peyġamberler ḥaḳḳında muḥāl olan ṣıfatlar daḫı bunlardur zīrā bu ṣıfatlar peyġamberlerde bulınmaḳ ʿaḳılda taṣavvūr olınmaz: -A -B

[447] bu faṣıl: -C

[448] ṣıfatlar beyānındadur: ṣıfatları beyān ider B

[449] ṣevābları: ṣevābları ve dereceleri B

[450] gibi: ve faḳīrliḳ oluşmaḳ gibi C

[451] ki: -C

[452] idügin ve dostlarına dār-ı cezā olmaduġın bildirmekdür: olduġunı dostlarına bildürmek ve dār-ı cezā vardur bildürmek içündür C

[453] ve: -C

[454] ve: -B

[455] Muḥammeden resūlullāh: -B -C

illā Allāh teʿālā vardur dimekdür. **[C15.b]** Ve Muḥammeden resūlullāh dimenüñ maʿnāsı **{13}** Muḥammed ʿaleyhiʾs-selām[456] Tañrı teʿālā cānibinden her ne getürdise cümlesinde ṣādıḳdur **{14}** hīçbir nesnede ḫıyāneti yoḳdur dimekdür. Pes imdi bunda[457] cümle peyġamberlere **{15}** ve meleklere ve ḳıyāmet günine īmān dāḫil olur. Zīrā cümlesi peyġamber ʿaleyhiʾs-selāmuñ[458] **{16}** Tañrı teʿālā cānibinden getürdügi nesnelerdendür. **[B18.b]** İmdi bu[459] şehādet kelimesi **{17}** kemāl mertebe iḫtiṣār[460] üzre[461] olınup[462] mükellef olanlar[463] üzerine Tañrı teʿālā **{18}** ḥaḳḳında ve peyġamberler ḥaḳḳında vācib olan ʿaḳāʾid-i īmānī cāmiʿ olduġı içün şerʿ-i şerīf bunı ḳalbde olan īmāna ve İslāma delīl ḳıldı. Ḥattā[464] hīçbir **{19}** kimesneden īmān ḳabūl olınmaz[465] illā bunı söylemek-ile olur. İmdi her[466] ʿāḳil **[A11.b]** **{1}** olan kişiye[467] lāzımdur ki bu[468] kelime-i ṭayyibe[469] cāmiʿ olduġı ʿaḳāʾid-i īmānı bilüp **{2}** ẕikr iderek ve fikr iderek[470] müdāvimet eyleye tā kim hem dünyāda ve hem āḫiretde saʿādete irişüp **{3}** ḥisābsız fāʾideler göre. Ḥaḳ teʿālā cümlemüze ʿināyet[471] eyleye āmīn yā rabbeʾl-ʿalemīn[472]. **{4}** **Faṣl** Ey müʾmin[473] ḳarındaş[474] maʿlūm ola ki her mükellef üzerine farż-ı ʿayn **{5}** ve farż-ı kifāye olan ʿibādetlerüñ ve sāʾir ṭāʿatlaruñ ḳabūlı[475] īmānuñ **[C16.a]** ṣıḥḥatine **{6}** göre[476] eger īmānı[477] ṣaḥīḥ ise şerʿen cāʾiz olan ʿamelleri daḫı cāʾiz olur. **{7}** Ve[478] eger īmānı ṣaḥīḥ degil ise cemīʿen ʿamelleri[479] şerʿe muvāfıḳ

[456] ʿaleyhiʾs-selām: ʿaleyhiʾs-ṣalātuhu veʾs-sellām C
[457] bunda: -B
[458] ʿaleyhiʾs-selāmuñ: ʿaleyhiʾs-ṣalātuhu veʾs-sellāmuñ C
[459] bu: -B
[460] iḫtiṣār: iḫtiṣāz B
[461] üzre: -C
[462] olınup: olup B
[463] olanlar: -C
[464] ḫattā: -B
[465] olınmaz: olmaz B
[466] her: pes B; imdi her C
[467] kişiye: kimseye B
[468] bu: bu cümle B
[469] ṭayyibe: ṭayyibenüñ C
[470] ve fikr iderek: -A -B
[471] ʿināyet: ʿināyet ve hidāyet C
[472] yā rabbeʾl-ʿalemīn: biḥürmeti seyyidüʾl-mürselīn C
[473] müʾmin: dīn B
[474] ḳarındaş: ḳardaş A
[475] ḳabūlı: ḳabūl olması B
[476] göre: güyer A
[477] īmānı: īmān C
[478] eger īmānı ṣaḥīḥ ise şerʿen cāʾiz olan ʿamelleri daḫı cāʾiz olur ve: -B
[479] cemīʿen ʿamelleri: cemīʿ-i ʿamelleri C

ise daḫı birisi {8} ḳabūl olınmaz[480]. Zīrā īmān[481] temeldür ʿamel anuñ üzerine binā olup [B19.a] yapılur[482] {9} ve[483] şerʿen cāʾiz olur[484] maḳbūl-ı ḥażret olur[485]. Zīrā bir kimesne īmānı ve hidāyeti[486] {10} ne idügün bilmese[487] küfr ve ḍalālet ne idügin bilmez[488]. Gāh olur dili {11} üzere[489] gelmeye tevḥīd-i cārī olur ʿādet-i ṭarīḳi üzre bilmek ve inanmaḳ {12} ṭarīḳi-le degil ve gāh olur küfür lafıẓları diline cārī olup[490] müslimānlıḳ {13} ṣınurından çıḳup kāfir olur. Ve daḫı bir kimesnenüñ müslimānlıġı bu mertebe[491] {14} olsa yaʿni[492] müslimānlıḳ başında aḳ dülbendinde[493] ve dilinde lā ilāhe illallāh {15} Muḥammeden resūlullāh olsa ḥattā dünyāda biñ yıl[494] ʿömr sürüp gündiz[495] ṣāʾim {16} ve gice ḳāʾim olup nemāzlar ḳılup ʿibādetler ve ṭāʿatler eylese ḳıyāmet güninde {17} fāʾidesin bulmayup cehennemde[496] müʾebbed ḳalacaḳdur[497]. Pes imdi[498] meger ölmezden evvel rücūʿ {18} idüp tecdīd-i īmān eyleye ve[499] mücerred lā ilāhe illallāh Muḥammeden resūlullāhi[500] dimek-ile[501] müslimāndan[502] {19} kāfir olan[503] müʾmin olmaz. Zīrā[504] teberrī şarṭdur. Ammā aṣlında kāfir olan [A12.a] {1} bir kerre lā ilāhe illallāh Muḥammeden resūlullāhi [C17.a] dise müʾmin olur. Ve tecdīd-i

[480] olınmaz: olmaz B C
[481] īmān: īmān ve İslām B
[482] olup yapılur: olınup yapılup A
[483] ve: -B
[484] olur: -C
[485] maḳbūl-ı ḥażret olur: -B
[486] ve hidāyeti: -B
[487] bilmese: bilmezse B
[488] bilmez: bilmese C
[489] üzere: üzerine B
[490] olup: olur B
[491] mertebe: mertebede B
[492] yaʿni: -B
[493] başında aḳ dülbendinde: başında olsa aḳ dülbend B; başında aḳ dülbend C
[494] dünyāda biñ yıl: biñ yıl dünyāda A C
[495] gündiz: gündüzden C
[496] cehennemde: cehenneme girüp B
[497] ḳalacaḳdur: ḳala B
[498] pes imdi: -A
[499] ve: -B
[500] Muḥammeden resūlullāhi: -A -B
[501] dimek-ile: olmaz B
[502] müslimāndan: -C
[503] olan: olan bunuñla B
[504] zīrā: -A -B

īmān[505] ne **[B19.b]** ṭarīḳ-ile {2} olur maḥalinde beyān olınur göresin[506] inşāʾl-lāhi teʿālā. **Naẓm**[507]

(mefāʿīlün / mefāʿīlün / feʿūlün)

{3} Kişi Ḥaḳ bilmege geldi cihāna

Yā neyler arada dürlü bahāne

{4} Eger olduñsa bu maʿnāya vāḳıf

Çalış[508] saʿy it ola gör Ḥaḳḳa ʿārif

{5} Alup maṣiri taʿallumdan şekerler

ʿAḳīdeñ pāk ide gör iy birāder

{6} **Faṣl** İy müʾmin ḳarındaş[509] maʿlūm ola ki baʿżı efʿāller ve baʿżı aḳvāller[510] {7} vardur ki[511] yaʿni baʿżı işler ve baʿżı sözler[512] vardur ki ol efʿāl ve ol {8} elfāẓı işleyücegiz veyāḫūd söyleyücegiz[513] ol kişi kāfir olur neʿūẕubillāhi {9} teʿālā[514]. Kendi rıżāları-la[515] iḫtiyārları-la gülenler ve rāżı olanlar kāfir {10} olurlar[516] tecdīd-i īmān ve tecdīd-i nikāḥ lāzım olur. Eger tecdīd-i īmān {11} itmezler[517] ise

[505] tecdīd-i īmān: tecdīd A B
[506] göresin: -B
[507] göresin inşāʾllāhi teʿālā naẓm: -C
[508] çalış: çalışup C
[509] iy müʾmin ḳarındaş: -C
[510] baʿżı efʿāller ve baʿżı aḳvāller: baʿżı efʿāl ve baʿżı aḳvāl A B
[511] vardur ki: vardur A C
[512] sözler: sırlar C
[513] işleyücegiz veyāḫūd söyleyücegiz: işleyicek veyā söyleyicek C
[514] neʿūẕubillāhi teʿālā: ve C / yaʿni baʿżı işler ve baʿżı sözler vardur ki ol efʿāl ve ol elfāẓı işleyücegiz veyāḫūd söyleyücegiz ol kişi kāfir olur neʿūẕubillāhi teʿālā: kişi ol efʿāli ve ol aḳvālı işleyicek veyā söyleyicek kāfir olur neʿūẕubillāhi teʿālā ve B
[515] rıżāları-la: rıżāları-la ve B
[516] kāfir olurlar: kāfir olur ve B; -C
[517] itmezler: itmez C

īmānsız ölüp[518] kāfirler ile ḥaşr olurlar[519] neʿūẕubillāhi teʿālā. {12} Eger[520] tecdīd-i nikāḥ itmezlerse ölinceye degin[521] itdikleri zinā olup[522] evlādları {13} veled-i zinā olur. Ve öldükde ḳabri ḥufretün min ḥuferiʾn-nirān olur. {14} Yaʿni ḳabri cehennem çuḳurlarından bir çuḳur olur. Pes imdi[523] bu ecilden ʿulemā-yı [B20.a] selef {15} raḥimehumullāhu teʿālā[524] müʾminlere şefḳaten ve raḥmeten[525] īmānı[526] ve İslāmı ve nikāḥı ḫarāb[527] {16} ve maḥv iden elfāẓ-ı küfrī[528] Kütüb-i Fetāvāda beyān itmişler[529]. Lākin fī zamānına {17} ol kitāblara herkes vāṣıl ve mālik [C17.b] olmaduġı ecilden ḫalḳ içinde {18} şāyiʿ olan elfāẓ-ı küfrī[530] ve efʿāl-ı küfrī muteʾeḫḫirinden baʿżı meẕkūr olan[531] {19} fetāvā kitāblarından[532] cemiʿ idüp[533] risāleler yazmışlar ki müʾmin ḳardaşlar oḳuyup[534] [A12.b] {1} ol sözleri ve ol fiʿlleri işlemeyüp īmānların ḥıfẓ ideler. Ve eger işledilerse[535] {2} veyāḫūd söyledilerse[536] rücūʿ idüp tecdīd-i īmān ve tecdīd-i nikāḥ ideler. {3} Ve bu ḥaḳīr taḳṣīr daḫı[537] ol fetāvā kitāblarından[538] cemiʿ olınan risāleleriñ {4} baʿżısından[539] bu zamānda[540] ḫalḳ içinde meşhūr olan elfāẓ-ı küfrī ve {5} efʿāl-i küfrī[541] ʿArabī lisānından[542] Türkīye tercüme itdüm ki fāʾidesi ʿām ola. {6} Āḫir-i kitābda[543] gelür inşāʾl-lāhu teʿālā. Ve[544] müʾmin ve[545] muvaḥḥid olanlar

[518] ölüp: olur B
[519] olurlar: olur B; olınur C
[520] eger: ve eger C
[521] degin: dek C
[522] olup: olur B; olur ve C
[523] pes imdi: pes A C
[524] Raḥimehumullāhu teʿālā: -C
[525] raḥmeten: ḥürmeten C
[526] īmānı: imān A C
[527] ḫarāb: ḫarāb iden B
[528] elfāẓ-ı küfrī: elfāẓ-ı küfürleri C
[529] itmişler: itmişlerlerdür C
[530] elfāẓ-ı küfrī: elfāẓ-ı küfürleri C
[531] meẕkūr olan: kimesneler B
[532] kitāblarından: kitāblarında B
[533] idüp: idüp ve C
[534] ḳarındaşlar oḳuyup: ḳardaşlar A, ḳarındaşlar B
[535] işledilerse: işlediler B; işleseler C
[536] veyāḫūd söyledilerse: veyā söyleseler C
[537] ḥaḳīr taḳṣīr daḫı: ḥaḳīriñ C
[538] kitāblarından: kitāblardan A
[539] baʿżısından: baʿżısında C
[540] zamānda: zamāna B
[541] ve efʿāl-i küfrī: -C
[542] efʿāl-i küfrī ʿArabī lisānından: lisān-ı ʿArabīden B
[543] ʿām ola āḫir kitābda: çoḳ ola kitābuñ āḫirinde C
[544] inşāʾllāhu teʿālā ve: -C
[545] ve: -B -C

bu kitābı[546] {7} oḳuyup veyāḫūd[547] diñleyüp ol elfāẕ-ı [B20.b] küfr ve efʿāl-ı küfr olan {8} işlerden ve sözlerden[548] kendüsin ḥıfẓ ide. Ve eger söylemiş ise tecdīd-i īmān ve {9} nikāḥ ideler[549]. **Faṣl** Ey dīn ḳarındaşı ve āḫiret yoldaşı[550] şöyle[551] maʿlūm {10} ola ki ʿaḳāʾid risālelerin oḳuyup veyāḫūd[552] ṣıdḳ-ıla diñleyüp ʿamel {11} eylese müʾmin-i kāmil olmaḳ mümkin ve āsāndur[553]. İmdi ʿaḳāʾid risālelerin bu {12} kitābda cemiʿ idüp[554] beyān ḳıldum ki müʾminler oḳuyup ve diñleyüp īmānların {13} bir ḫoşca muḥkem ideler. Lākin elfāẕ-ı küfrī bilmeyüp dilleri[555] küfr söylicek {14} olursa kāfir olup mürted olurlar[556]. [C17.b] Ve kendülerin kāfir olduġın {15} bilmezler[557] ölinceye degin[558] küfr içinde ḳalurlar ve ʿibādetlerinüñ birisi ḳabūl {16} olmaz ve öldükde īmānsız kāfirler gibi[559] olup müʾebbed cehennemde ḳalup {17} çıḳmazlar neʿūẕubillāhi teʿālā[560]. Ve[561] dār-ı İslāmda cehle ʿöẕr olmaz ve[562] cümle {18} ʿibādetleri maḥv olur ve[563] Frengistāndaki kāfirlerden[564] farḳı ḳalmaz[565] ve andan {19} ʿaẕāb-ı şedīd[566] olur. Pes imdi ey müʾmin[567] [B21.a] müslimān olmaġa ʿaḳāʾid [A13.a] {1} risālelerinki bu kitāba[568] cemiʿ itdim ki[569] bu zamānede anları bilür[570] az ḳaldı. {2} Ve bilmeyince müʾmin-i kāmil olmaz. Belki hemān[571] muḳallidlikde ḳalur. Muḳallid ise {3} bizim meẕhebimüzde ʿāṣīlerden ve fāsıḳlardandur. Egerçi kim[572] gündiz ṣāʾim

---

[546] bu kitābı: -B
[547] veyāḫūd: veyā C
[548] elfāẕ-ı küfr ve efʿāl-ı küfr olan işlerden ve sözlerden: ol küfür lāzım gelen sözlerden ve işlerden C
[549] tecdīd-i īmān ve nikāḥ ideler: tecdīd-i nikāḥ ide B
[550] ey dīn ḳarındaşı ve āḫiret yoldaşı: -C
[551] şöyle: -B
[552] veyāḫūd: veyā C
[553] olmaḳ mümkin ve āsāndur: olur C
[554] idüp: -C
[555] dilleri: dilleri ile B; -C
[556] olurlar: olup B
[557] bilmezler: daḫı bilmezler B; bilmez C
[558] degin: dek B C
[559] kāfirler gibi: -C
[560] neʿūẕubillāhi teʿālā: -B -C
[561] ve: -C
[562] ve: -C
[563] olur ve: olup ve B; olup C
[564] kāfirlerden: kāfirden B
[565] ḳalmaz: olmaz C
[566] şedīd: eşed A C
[567] müʾmin: müʾmin ḳardaş B
[568] kitāba: kitābda B C
[569] ki: -C
[570] bilür: bilüp añlayan C
[571] hemān: müʾmin B
[572] egerçi kim: egerçi C

ve {4} gice ḳāʾim olup[573] bir maġarada ʿibādete meşġūl olursa daḫı[574] anuñ maġarada {5} ʿibādete meşġūl olmasında[575] bu kitābı oḳuyup veyāḫūd diñleyüp ʿamel {6} itmek efḍaldür. Ve daḫı elfāẓ-ı küfür ne nesnelerdür bilmeyicek[576] küfrden {7} ḳurtılmaḳ pek[577] müşkildür. İmdi ʿaḳāʾid kitābları ṣaġ ḳanat gibidür. Ve elfāẓ-ı {8} küfr yazılan kitāblar ṣol ḳanat gibidür. İmdi müʾmin bir ḳuşa {9} beñzer. Eger ʿaḳāʾidi ve elfāẓ-ı küfrī her birini[578] bir ḫoşca ʿulemā-yı kāmilīnden {10} żabṭ idüp ögrendiñ ise ve[579] bu ẕikr [C18.a] itdügimüz[580] ʿaḳāʾidler ile muʿteḳad {11} ve elfāẓ-ı küfr olan sözlerden müctenib[581] oldıñ [B21.b] ise insān ve kedi {12} ve sāʾir ḥayvānlar seni dutmaḳ diledikde ṭayrān idüp yaʿni[582] uçup {13} ṣayyād ʿaẕābından ḫalāṣ olursın. Ve[583] eger ʿaḳāʾid kitāblarında[584] yazuldugı {14} üzre muʿteḳid olsa müʾmin-i kāmil olur. Lākin fī zamānına ẓuhūr iden {15} elfāẓ-ı küfrī ve efʿāl-i küfrī bilmeyicek[585] iḥtimāl vardur ki ol sözleri {16} söyleyüp veyā işleyüp[586] kāfir ola ve[587] cemīʿ-i ṭāʿatları bāṭıl ola. Bu ḫavf {17} ve[588] bu ḳorḳu[589] içün elfāẓ-ı küfr ve efʿāl-ı küfr yazılan kitābları {18} ve risāleleri daḫı[590] bilüp muṭālaʿa idüp bu elfāẓı ve bu efʿālı[591] terk {19} ide[592]. Ve daḫı elfāẓ-ı küfr ve[593] efʿāl-ı küfr sekiz biñ[594] yüz seksen sekizdür. [A13.b] {1} Bunları melāḥide ṭāʾifesi peydā idüp memālik-i İslāma münteşir itmişlerdür. {2} Anları bir kimesne[595] zamān-ı evāilde söylemezlerdi. Ve söyleyeni ḳatıl iderlerdi. {3} Şimdiki

[573] gündiz ṣāʾim ve gice ḳāʾim olup: gündüzü ṣāʾim ve gicesi ḳāʾim olursa C
[574] olursa daḫı: olursa da C
[575] olmasında: olmasından B C
[576] bilmeyicek: bilmeyince B; anları bilmeyicek C
[577] pek: -A -C
[578] birini: birisini C
[579] ve: -C
[580] itdügimüz: olunan C
[581] müctenib: ictināb C
[582] yaʿni: -C
[583] ve: -B -C
[584] kitāblarında: kitāblarından C
[585] bilmeyicek: bilmeyince B C
[586] işleyüp: efʿāli işleyüp C
[587] ve: -A
[588] ḫavf ve: -B
[589] ve bu ḳorḳu: -C
[590] ve risāleleri daḫı: kitābları B
[591] elfāẓı ve bu efʿālı: elfāẓ-ı küfrī ve bu efʿāl-ı küfrī C
[592] ide: idüp kāmil ola B
[593] terk ide ve daḫı elfāẓ-ı küfr ve: -C
[594] biñ: -C
[595] kimesne: kimse C

zamānda ol sözleri ve o[596] fiʿlleri söyleyen ve işleyen[597]**[C18.b] [B22.a]** dīnsizleri **{4}** aña bir ṭāʾifesi dügünlerde ve ġayrı[598] mecmaʿlarda ve sāʾir yerlerde getürüp **{5}** söyledüp ḥaẕ idüp[599] gülüşirler. Hem kendüler ve hem gülenler cemīʿā[600] kāfir **{6}** olurlar. Ve[601] tecdīd-i īmān itmezlerse ḳatılları lāzım olur. Ve daḫı[602] eger bir müʾmin **{7}** ʿaḳāʾidi muḥkem[603] bilse lākin[604] elfāẕ-ı küfrī bilmese ol kişi şimdiki zamānda[605] **{8}** insān şeklinde hemān[606] bir ḳanatlu ḳuşa beñzer[607]. İnsān ve[608] kediler dutmaḳ isteseler **{9}** ṭutarlar ḫalāṣa mecāli[609] yoḳdır. Eger[610] elfāẕ-ı küfrī ve efʿāl-i küfrī bilse **{10}** lākin ʿaḳāʾidi bir ḫoşca bilmese yine ol kişi muḳalliddür ve[611] muḳallid ise **{11}** fāsıḳdur beyān olındı. Veʾl-ḥāsıl evvel ʿaḳīdesin taṣḥīḥ itmege muḳayyed ola[612] **{12}** baʿdehū elfāẕ-ı küfr ve efʿāl-ı küfr[613] ne nesnelerdür bilmege muḳayyed ola[614] baʿdehū **{13}** Ḥaḳ subḥānehu ve teʿālāya duʿā eyleyüp[615] diye ki Yā Rabbi ʿaḳīdemi ehl-i ḍalāl **{14}** ʿaḳīdesinden ve lisānımı elfāẕ-ı küfürden **[B22.b]** ṣaḳla deye. Pes imdi ḳuşdan **{15}** murād müʾmindür ṣayyāddan ve kediden[616] murād şeyāṭīndür. Bir kimesne Ehl-i **{16}** Sünnet ve Cemāʿat ʿaḳīdeleri-le[617] muʿteḳid olsa elfāẕ-ı küfrī ve efʿāl-ı **{17}** küfrī bilüp[618] kendüyi ḥıfẓ üzre olsa[619] **[C19.a]** iki ḳanatlu ḳuş gibi kendüyi **{18}** kediler şerrinden[620] yaʿni şeyṭānlar şerrinden ḫalāṣ ider[621]. Ve Fırḳa-ı Ḍālle

---

[596] o: ol B C
[597] ve işleyen: -A
[598] düğünlerde ve ġayrı: -B
[599] ḥaẕ idüp: -B
[600] cemīʿā: cemīʿen B C
[601] ve: eger B
[602] lāzım olur ve daḫı: lāzımdur C
[603] muḥkem: - B
[604] lākin: -C
[605] zamānda: ḥālde B
[606] hemān: -B
[607] beñzer: beñzer ki C
[608] ve: veyā C
[609] mecāli: mecāl C
[610] eger: ve eger B
[611] ve: -C
[612] ola: olup C
[613] elfāẕ-ı küfr ve efʿāl-ı küfr: elfāẕ-ı küfrī ve efʿāl-ı küfrī B C
[614] ne nesnelerdür bilmege muḳayyed ola: ögrenüp bilmege muḳayyed olup C
[615] eyleyüp: idüp C
[616] ṣayyāddan ve kediden: ve ṣayyāddan B C
[617] ʿaḳīdeleri-le: ʿaḳīdelerine B
[618] elfāẕ-ı küfrī ve efʿāl-ı küfrī bilüp: elfāẕ-ı küfürden C
[619] kendüyi ḥıfẓ üzre olsa: kendüyi ḥıfẓ itse C
[620] kediler şerrinden: kedilerden C
[621] kendüyi kediler şerrinden yaʿni şeyṭānlar şerrinden ḫalāṣ ider: kendüyi kederlerden yaʿni şeyṭānlardan ḫalāṣ idüp B

meẕhebine {19} gitmeden[622] kendüyi ḥıfẓ ider. Ve[623] ammā Ehl-i Sünnet ve Cemāʿat meẕhebinde[624] olan [A14.a] {1} ʿaḳāʾidi bilmese ve elfāẓ-ı küfrī[625] ve efʿāl-ı küfrī bilmese ḳorḳu[626] vardur ki[627] {2} Ehl-i Sünnet ve Cemāʿat meẕhebinde[628] ḫāric olup Fırḳa-ı Ḍālle meẕhebine dāḫil {3} olur[629]. Ḥālbuki kendüyi Ehl-i Sünnet meẕhebinde[630] ẓan ider neʿūẕubillāhi teʿālā. {4} Ve[631] çoḳ olur ki şeyṭān ve Nefs-i Emmāre hücūm idüp diline elfāẓ-ı küfrī {5} cārī idüp kāfir ider. Ḥālbuki[632] ol derdimend müʾmin kendüyi {6} müʾminlerden ẓan ider ve ölinceye [B23.a] degin[633] çalışup ʿibādetler ve ṭāʿatlar {7} ider[634]. Şeyṭān bunı ʿibādet itmege terġīb idüp ḳandurur ki [635] hem dünyāda[636] {8} zaḥmet çeksün ve hem āḫiretde ʿaẕāb-ı elīmde olsun dir. Zīrā bilür ki birisi {9} ḳabūl olmaz. Eger ḳabūl olaydı şeyṭān ʿibādet itdügine rāżı olmaya {10} idi[637]. Zīrā bir[638] kişi küfür söylese mücerred[639] lā ilāhe illallāh Muḥammeden resūlullāh dimek-ile {11} müslimān olmaz. Zīrā teberrī şarṭdur. Ve[640] ammā şol kimesneler ki elfāẓ-ı [C19.b] küfrī {12} bilüp lisānların kelime-i küfürden[641] ḥıfẓ üzre olurlar. Eger şeyṭān bir kişiye {13} bir ṭarīḳle [642] elfāẓ-ı küfr söyledirse veyāḫūd[643] efʿāl-ı küfrī işledirse {14} tiz tedārik[644] idüp tecdīd-i īmān ve tecdīd-i nikāḥ idüp müʾebbed ʿaẕābdan {15} necāt bulur[645] ve zinādan ḫalāṣ olur[646]. **Faṣl** Müʾmin ve

---

[622] gitmeden: gitmekden C
[623] kendüyi ḥıfẓ ider ve: kendüyi ḥıfẓ eyleye B C
[624] ve Cemāʿat meẕhebinde: veʾl- Cemāʿat meẕhebinden C
[625] elfāẓ-ı küfrī: elfāẓ-ı küfrī bilmese C
[626] ḳorḳu: ḫavf C
[627] vardur ki: var ki B
[628] ve Cemāʿat meẕhebinde: veʾl- Cemāʿat meẕhebinden C
[629] olur: ola B
[630] kendüyi Ehl-i Sünnet meẕhebinde: kendüyi Ehl-i Sünnet veʾl-Cemāʿat meẕhebinden C
[631] neʿūẕubillāhi teʿālā ve: neʿūẕubillāhi teʿālā ve bu C
[632] ḥālbuki: ḥāl budur ki A B
[633] degin: dek C
[634] ider: iderler C
[635] idüp ḳandurur ki: ider ḳandurur kim B C
[636] hem dünyāda: hem dünyāda ve hem āḫiretde C
[637] itdügine rāżı olmaya idi: itdüginde rāżı olaydı C
[638] zīrā bir: bir A; -C
[639] mücerred: -B
[640] ve: -C
[641] bilüp lisānların kelime-i küfürden: bilürler lisānın küfürden A; bilürler lisānların B
[642] eger şeyṭān bir kişiye bir ṭarīḳle: ve eger bir kişiye şeyṭān bir ṭarīḳle B; eger şeyṭān bir ṭarīḳle bunlardan bir kişi C
[643] veyāḫūd: yāḫūd B; ve C
[644] tiz tedārik: tedārik A B
[645] bulur: bulurlar B
[646] olur: olurlar B

muvaḥḥid[647] olanlara {16} lāzımdur ki küçücükden[648] evlādlarına yaʿni oġlanlarına[649] ve ḳızlarına {17} ve ḳullarına ve[650] [B23.b] ḫiẕmetkārlarına iʿtiḳāda müteʿalliḳ olan ve küfre müteʿalliḳ[651] {18} olan mesʾeleleri taʿallum idüp ögredeler ve ögrenmek dilemeyenleri[652] teʾdīb {19} ideler veyāḫūd beyʿ idüp[653] ḳapularından red ideler. Ve daḫı dāʾimā evlādlarına [A14.b] {1} ve ḳullarına ve ḫiẕmetkārlarına ʿaḳāʾid[654] kelimātların taʿlīm idüp[655] {2} ögredeler. Pes imdi[656] ṣabī iken evvel[657] ʿaḳīdeler[658] ḳalblerine yerleşe. Bu aṣıl {3} evlādıñ āḫiretde anasına ve babasına[659] nefʿi muḥaḳḳaḳdur. Ve fī zamānına olan {4} analar ve babalar[660] ekṣeriyā evlādlarına ve ḳullarına Ehl-i Sünnet ve Cemāʿat[661] {5} meẕhebin taʿlīm itmeyüp belki niçe elfāẓ-ı küfr ve niçe elfāẓ-ı ḳabāyiḥ {6} şütūm[662] ġalīẓeler ve malāyaʿniler taʿlīm idüp evlādların ve ḳulların {7} fāsıḳ ve[663] kāfir itmege saʿy iderler[664] neʿuẕubillāhi teʿālā[665]. [C20.a] Ve daḫı tobraḳ ve ḥasret[666] {8} ve nedāmet ṣol kimesnelere ki evlādları ve ḳulları ve ḫiẕmetkārları {9} elfāẓ-ı küfrī ve elfāẓ-ı ḳabāyiḥi[667] ve şütūm-ı ġalīẓe-i[668] [B24.a] malāyaʿnileri babalarınuñ {10} yanında[669] söyleyeler ve kendüleri[670] daḫı işidüp[671] sükūt idüp teʾdīb {11} itmeyeler. Anuñ ḥālleri[672] āḫiretde ḫarāb olacaḳdur. Zīrā rıżā-yı küfür küfür {12} olduġı gibi[673] rıżā-yı maʿaṣiyet[674] maʿṣiyyetdür. Ve daḫı

---

[647] müʾmin ve muvaḥḥid: ey müʾmin C
[648] küçücükden: küçükden B C
[649] yaʿni oġlanlarına: -C
[650] ḳullarına ve: -B
[651] olan ve küfre müteʿalliḳ: -B
[652] dilemeyenleri: dilemeyeni B
[653] beyʿ idüp: ṣatup C
[654] ʿaḳāʾid: -B
[655] taʿlīm idüp: -C
[656] pes imdi: pes A B
[657] evvel: -B
[658] ʿaḳīdeler: ʿaḳīde-i merġūbeler C
[659] anasına ve babasına: atasına ve anasına B C
[660] analar ve babalar: atalar ve analar C
[661] ve Cemāʿat: veʾl-Cemāʿat C
[662] niçe elfāẓ-ı ḳabāyiḥ şütūm: nice elfāẓ-ı ḳabāḥatlar ve nice şetim C
[663] evlādların ve ḳulların fāsıḳ ve: evlādlarına ve ḳullarına C
[664] ve kāfir itmege saʿy iderler: saʿy idüp kāfir iderler B
[665] neʿuẕubillāhi teʿālā: -C
[666] ve ḥasret: -C
[667] ḳabāyiḥi: ḳabāyiḥleri C
[668] şütūm-ı ġalīẓe: şütūmları C
[669] malāyaʿnileri babalarınuñ yanında: ve malāyaʿnileri B
[670] kendüleri: kendüler A C
[671] işidüp: işidüp ve B
[672] anuñ ḥālleri: anuñ ḥāli B: anlaruñ ḥālleri C
[673] küfür olduġı gibi: küfürdür C
[674] maʿaṣiyet: maʿaṣiyet daḫı B

ol evlād ve ol {13} ḳul ve ol ḫiẕmetkār[675] yarın ḳıyāmet güninde babasına ve anasına ve efendisine[676] {14} ve aġasına daʿvācı olup[677] ehl-i maḥşer içinde rüsvāy eyleyeler keḳavlihi[678] teʿālā {15} innemā emvālukum ve evlādukum ʿadduvun lekum[679] ve Āyet-i uḫrāda innemā emvālukum ve evlādukum {16} fitnetün lekumdur[680]. Ey müʾmin ḳardaş[681] inṣāf idüp fikr eyleñ[682] gör ki fī zamānına {17} olan evlādlar[683] ve ḳullar ve cāriyeler ve ḫiẕmetkārlaruñ[684] ekṣeri ḳıyāmet {18} güninde ẕikr olınan üzre babalarına ve analarına ve aġalarına ve efendilerine {19} daʿvācı olmaları muḳarrerdür. Ve bunlaruñ itdikleri maʿṣiyyetlerde[685] [A15.a] {1} müşterek olurlar. Zīrā rıżā-yı maʿṣiyyet maʿṣiyyetdür. [B24.b] Żabıṭ[686] itmege {2} ḳādirlerdür[687]. Eger żabıṭ idemezlerse ḳul ise ṣatup[688] [C20.b] ḫalāṣ olmaḳ[689] {3} mümkindür ve[690] yanaşma ise ḳovup red itmek mümkindür[691] ve eger oġlı {4} ve ḳızı ise bunlaruñ kendi[692] żabṭına ḳādir degil ise ḥākime iʿlām idüp[693] {5} ḥaḳlarından gelmek mümkindür. Çünki bu kişi böylece[694] itmezse[695] maʿlūm ola[696] ki {6} evlādlarunuñ ve ḳullarınuñ[697] ve ḫiẕmetkārlarınuñ[698] küfürlerine ve maʿṣiyyetlerine[699] {7} ḳabāḥatlerine ve şütūm-ı

[675] ol evlād ve ol ḳul ve ol ḫiẕmetkār: evlādları ve ḳul ve ḫiẕmetkārları C
[676] ve anasına ve efendisine: -B
[677] olup: olur B
[678] eyleyeler ḳeḳavlihi: eyler liḳavlihi B
[679] Teġābun 64/14; innemā emvālukum ve evlādukum ʿadduvun lekum: (Şüphe yok ki evlatlarınızın ve eşlerinizin bazısı düşmandır size.) / lekum: lekum ellāye C
[680] Teġābun 64/15; innemā emvālukum ve evlādukum fitnetün lekum: (Mallarınız ve çocuklarınız sadece sizi imtihan etmek içindir.) / fitnetün lekumdur: fitnedür B; fitnetün lekum C
[681] ey müʾmin ḳardaş: ey müʾminler A C
[682] eyleñ: idüp B
[683] olan evlādlar: evlād B
[684] ḫiẕmetkārlaruñ: ḫiẕmetkārlar B
[685] maʿṣiyyetlerde: maʿṣiyyetlere B
[686] żabıṭ: zīrā żabıṭ C
[687] ḳādirlerdür: ḳādirdür B
[688] ṣatup: ṣata C
[689] ḫalāṣ olmaḳ: ḫalāṣ A C
[690] ve: veyāḫūd B
[691] ḫalāṣ mümkindür ve yanaşma ise ḳovup red itmek mümkindür: ve eger ḫiẕmetkār ise ḳovmaḳ gerek C
[692] kendi: -C
[693] idüp: ideler B
[694] böylece: böyle B
[695] itmezse: itmedi A B
[696] ola: oldı A C
[697] ve ḳullarınuñ: -B
[698] evlādlarunuñ ve ḳullarınuñ ve ḫiẕmetkārlarınuñ: bunlaruñ C
[699] maʿṣiyyetlerine: maʿṣiyyetlerine ve B C

ġalīẓelerine[700] rāżı olup Allāh Teʿālāya[701] ʿāṣī {8} olmışlardur. Zīrā bilürsin ki[702] rıżā-yı küfür küfürdür ve[703] rıżā-yı maʿṣiyyet {9} maʿṣiyyetdür. Böyle olan babalar ve analar āḫiretde ʿaẕāb-ı şedīd-ile ʿaẕāba {10} müstaḥiḳ olurlar[704]. Zīrā bunlar dünyāda[705] ġayrınuñ maʿṣiyyetine rāżı oldılar. {11} Ol sebebden fāsıḳ maḥrūm olup āḫiretde bu deñlü[706] maḥşer ḫalḳı {12} içinde rüsvāy olalar. **[B25.a] Naẓm**[707]

(mefāʿīlün / mefāʿīlün / feʿūlün)

{13} Ḳula mevlā edeb resmin ṭuyurdı

Göre niçe[708] femin nefsiñ buyurdı

{14} Dilerseñ olasın maḳbūl-ı ḥażret

Müʾeddeb ol bulasın tā ki ḳurbet

{15} Dilerseñ kim[709] ḳabūl ide seni Rab

Müʾeddeb ol müʾeddeb ol müʾeddeb

{16} Ḥabībullāh eyleye[710] iḳtidāyı

Ṣırāṭ-ı müstaḳīme git hüdāyı

---

[700] şütūm-ı ġalīẓelerine: şütūmlarına C
[701] Allāh Teʿālāya: Allāh A B
[702] bilürsinki: -C
[703] ve: -B
[704] olurlar: olur A
[705] dünyāda: dār-ı dünyāda C
[706] deñlü: deñlü ʿaẕāba mustaḥiḳ olup ve bu deñlü C
[707] naẓm: -C
[708] niçe: Rabbüñ C
[709] kim: ki C
[710] eyleye: eyle B C

{17} Ve daḫı oġulları ve ḳızları ve ḳulları ve cāriyeleri deye ki[711] sen bize dīn-i Muḥammediyyeyi[712] taʿlīm {18} itmediñ ve senüñ eliñ altında[713] taḥt-ı ḥükümetiñde iken bizden bunça [C21.a] elfāẕ-ı {19} küfrī işitdiñ[714] bize taʿzīr idüp īmānı ögretmediñ[715] ve senüñ yanıñda [A15.b] {1} biz bunca elfāẕ-ı ḳabāyiḥ[716] ve şütūm-ı ġalīẓeyi ile şetim iderdik sen bize taḳrīr[717] {2} itmediñ. Kullukum rāʿin ve kullukum mesʾūlun ʿan raʿiyyetihi[718] ḥadīṯi-le[719] ʿamel {3} itmediñ biz daḫı senüñ sükūtıñ sebebi-le furca bulup nefse[720] ve şeyṭāna {4} uyup niçe[721] dürlü [B25.b] ḳabāḥatler ve şütūmlar ve ẓulumlar itdik senüñ sükūtından {5} biz anı cāʾiz ẓan itdik. Şimdi bize ʿaẕāb iderler bu ʿaẕāba sen sebeb {6} oldıñ deyü yapışup dergāh-ı ʿizzete getüreler[722] ʿaraṣāt meydānında {7} bu kişiyi rüsvāy ideler. **Faṣl** Ey dīn ḳarındaşı ve āḫiret yoldaşı {8} bunca kitāblardan bu kitābı[723] cemʿi itdim getürdim ve cümlesinüñ içinden[724] {9} müʾmine elzem-i levāzımdan[725] olan ʿaḳāʾid-i dīniyyeyi beyān itdim[726] ola ki {10} hem dünyāda[727] ve hem āḫiretde müʾmin ve muvaḥḥid olasın sen daḫı[728] ʿaḳlıñ {11} başıña diresin[729] ve seni bu dünyāya niçün gönderdiler ise[730] ol maṣlaḥatı {12} yerine getüresin[731]. Meṯelā bir kişi bir ḳulına on biñ ġuruş virüp {13} var Şāmda fulān

[711] oġulları ve ḳızları ve ḳulları ve cāriyeleri deye ki: oġullar ḳızlar ḳullar cāriyeler A; oġlu ve ḳızı ve ḫiẕmetkārı C

[712] dīn-i Muḥammediyyeyi: dīn-i Muḥammed C

[713] eliñ altında: altında ve B; -C

[714] işitdiñ: işitdüñ ve bunca elfāẕ-ı ḳabayih ve şetm-i ġaliẓe ile şetm itdüñ bizden işitdüñ sen C

[715] idüp īmānı ögretmediñ: itmediñ ve tecdīd-i īmān itmediñ B

[716] ḳabāyiḥ: ḳabāyiḥi B

[717] taḳrīr: taʿzīr B / idüp īmānı ögretmediñ ve senüñ yanıñda biz bunca elfāẕ-ı ḳabāyiḥ ve şütūm-ı ġalīẓe ile şetim iderdik sen bize taḳrīr: -C

[718] kullukum rāʿin ve kullukum mesʾūlun ʿan raʿiyyetihi: (Her biriniz çobansınız ve güttüğünüzden sorumlusunuz.)

[719] ḥadīṯi-le: ḥadīṯ-i şerīfile C

[720] nefse: nefs A C

[721] niçe: bunca B

[722] getüreler: getürür B

[723] bu kitābı: bu kitābı elzem-i levāzımdan C

[724] içinden: içinde B C

[725] levāzımdan: levāzımından B

[726] itdim: itdüm ve cümlesinüñ içinde derc itdüm C

[727] dünyāda: -B

[728] sen daḫı: daḫı C

[729] ʿaḳlıñ başıña diresin: ʿaḳlıñı başıña alasın B; ʿaḳlıñı başıña alup C

[730] dünyāya niçün gönderdiler ise: dār-ı fenāya niçün getürdiler A C

[731] getüresin: getürüp C

ḳumaşı[732] alup cemʿi eyle[733] bir niçe ḳaṭar[734] develere[735] yükleyüp[736] **[C21.b]** {14} bunda getür dise ol ḳul daḫı[737] on biñ **[B26.a]** ġuruşı alup Şāma {15} varıncaya dek[738] hergün yārānları-la tavuḳ kebābları[739] ve gügerçin kebābları[740] {16} yiyüp ve içüp bu ḥāl üzrere Şam-ı şerīfe varup[741] bozḫāneye ve meyḫāneye ve ḳahveḫāneye[742] {17} ṭaṭanup ve[743] çivāne ve nigārlar-ıla[744] meşġūl olup efendisünüñ emrin {18} unutsa baʿdehū on biñ ġuruş dükendikde efendisi ādem gönderse[745] {19} Şāmda benim bir ḳulım vardur. On biñ ġuruşlıḳ ḳumaş[746] almaġa gönderdim.[747] **[A16.a]** {1} Ḳaṭar ḳaṭar develere yükledüp ʿaleʾl-ʿacele[748] gelsün dise baʿdehū ol ḳul efendisine {2} gelmege ḥicāb itdikde anı ṭutup[749] baġlayup getürseler efendisi {3} bu aḥvāle vāḳıf oldıḳda ol ḳula ne mertebe ihānetler ve ne mertebe {4} ʿaẕāblar ve cefālar ider bilür misin[750]. Ve daḫı[751] Ḥaḳ teʿālā seni[752] bu dār-ı dünyā şehrine[753] {5} gönderdi ve saña ʿömr sermāyesin[754] virdi ve eyitdi. Var dünyā şehrinde[755] {6} benim birligimi ve varlıġımı[756] ve benim ḥaḳḳımda vācib ve cāʾiz olan[757] ṣıfatları ve mümteniʿ olan {7} ṣıfatları ve mümkin olan ṣıfatları[758] bilüp ögrenüp bil[759] **[B26.b]** didi. Ve daḫı īmānı {8} ve

---

[732] Şāmda fulān ḳumaşı: fulān ḳumaşdan B
[733] eyle: eyle ve B
[734] ḳaṭar: ḳaṭar ve B
[735] develere: develer C
[736] yükleyüp: yükledüp B
[737] ol ḳul daḫı: ol daḫı C
[738] varıncaya dek: varınca A B
[739] kebābları: kebābların B; -C
[740] ve gügerçin kebābları: -B
[741] yiyüp ve içüp bu ḥāl üzrere Şam-ı şerīfe varup: yiyüp ve Şāma vardıḳda A B
[742] ḳahveḫāneye: ḳahveye B
[743] ve ḳahveḫāneye ṭaṭanup ve: ve tāze C
[744] nigārlar-ıla: nigāre A
[745] gönderse: gönderüp C
[746] ḳumaş: esbāb B
[747] gönderdim: gönderdim dise B
[748] ḳaṭar ḳaṭar develere yükledüp ʿaleʾl-ʿacele: ḳatıra ve develere yükledüp B
[749] ṭutup:-B
[750] bilür misin: bilürsin A C
[751] ve daḫı: yā A B
[752] yā Ḥaḳ teʿālā seni: yā Ḥaḳ subḥānehu ve teʿālā ḥażretleri seni B
[753] dünyā şehrine: dünyāya C
[754] sermāyesin: sermāyesi C
[755] dünyā şehrinde: dār-ı dünyāda B; dünyāda C
[756] birligimi ve varlıġımı: birligime ve varlıġıma C
[757] vācib ve cāʾiz olan : cāʾiz olan A B
[758] ve mümkin olan ṣıfatları: -B
[759] ögrenüp bil: ögren A B

İslāmı[760] ne idügin taḥṣil idüp[761][C22.a] ögren didi. Ve[762] ṣıfāt-ı şubūtiyyeyi {9} ve ṣıfāt-ı selbiyyeyi ögrenüp añla[763] didi. Baʿdehū istincāda farż nedür ve vācib {10} nedür ve sünnet nedür ve bidʿat nedür[764] ögren didi[765] ve baʿdehū ābdest farżı {11} ve sünneti müsteḥabı ve[766] menhī ve mekrūh nedür ve ābdesti bozanlar nedür[767] {12} ögren didi[768]. Baʿdehū nemāzuñ şarṭları ḳacdur ve rükinleri ḳacdur ve vācibleri {13} ḳacdur ve sünnetleri ḳacdur ve müstaḥabları ḳacdur ve edebleri ḳacdur ve menhīleri {14} ḳacdur ve mekrūhları ḳacdur[769] ve nemāzı fāsid idenler ḳacdur bilüp ögrenmek {15} içün bu dār-ı dünyā şehrine getürdi[770]. Eger biz bunları dünyā şehrinde[771] iken {16} gice gündiz ölinceye degin çalışup ögrenmezsek[772] ḥālimüz hemān[773] şol {17} ẕikr olunan bāzirgānuñ ḳulınuñ ḥāline beñzer. Yaʿni Ḥaḳ teʿālā [774] bizi bu ẕikr {18} itdügimüz nesneleri ögrenmek[775] baʿdehū [B27.a] ʿamel itmek içün bu dünyā şehrine {19} gönderdi. Eger ol ẕikr olunan sefiye ḳul gibi biz daḫı bunda [A16.b] {1} ʿömr sermāyesin[776] ḫarc idüp bu işi taḥṣīl idüp[777] ögrenmedik {2} ise biʿayni ḥālimüz ol ḳul ḥāline döner neʿūẕubillāhi teʿālā[778]. Pes imdi {3} ey müʾmin nefs-i şeyṭāna uyup Ḥaḳ emrin[779] ḳoyup nefis hevāña[780] uyup {4} dīn bābında ihmāl itme. Belki gice[781] gündiz

[760] īmānı ve İslāmı: īmān ve İslām B
[761] taḥṣil idüp: -C
[762] ve: ve daḫı C
[763] ögrenüp añla: ögrenüñ B; ögren C
[764] farż nedür ve vācib nedür ve sünnet nedür ve bidʿat nedür: farż ve vācib ve sünnet ve bidʿat nedür C
[765] ögren didi: ögrenmek gerek B
[766] ābdest farżı ve sünnet müsteḥibi ve: ābdestde farż nedür ve sünnet ve müsteḥibe ve B
[767] nedür: nedür ve ḳaç nesnedür B
[768] didi: ögrenmek gerek B; didi ve baʿdehū ābdesti bozanları ögren didi C
[769] şarṭları ḳacdur ve rükinleri ḳaçdur ve vācibleri ḳacdur ve sünnetleri ḳacdur ve müstaḥabları ḳacdur ve edebleri ḳacdur ve menhīleri ḳacdur ve mekrūhları ḳacdur: şarṭları ve rükūnları ve vācibleri ve sünnetleri ve müstaḥibleri ve edeblei ve menhīleri ve mekrūhları ḳaçdur C
[770] dünyā şehrine getürdi: dünyā şehrine gönderildik B; dünyāya gönderdi C
[771] şehrinde: serāyında C
[772] eger biz bunları dünyā şehrinde iken gice gündiz ölinceye degin çalışup ögrenmezsek: eger dünyā şehrinde biz bunları gice ve gündüz ölünceye dek çalışup ögrenmege saʿy itmezsek B
[773] gice gündiz ölinceye degin çalışup ögrenmezsek ḥālimüz hemān: ögrenüp ve ʿamel itmezsek ḥālimüz C
[774] yaʿni Ḥaḳ teʿālā: Ḥaḳ subḥānehu ve teʿālā B
[775] bu ẕikr itdügimüz nesneleri ögrenmek: bilüp B
[776] sermāyesin: sermāyeseni A
[777] bu işi taḥṣīl idüp: bir şeyʾi taḥṣīl itmeyüp ve B
[778] yaʿni Ḥaḳ teʿālā bizi bu ẕikr itdügimüz nesneleri ögrenmek baʿdehū ʿamel itmek içün bu dünyā şehrine gönderdi eger ol ẕikr olunan sefiye ḳul gibi biz daḫı bunda ʿömr sermāyeseni ḫarc idüp bu işi taḥṣīl idüp ögrenmedik ise biʿayni ḥālimüz ol ḳul ḥāline döner neʿūẕubillāhi teʿālā: ḳavla lāyıḳ olan bu ẕikr olunanları ögrenüp ve ʿamel itmekdür C
[779] Ḥaḳ emrin: Allāh teʿālānuñ emrini C
[780] nefis hevāña: hevāña A
[781] gice: gice ve D

aġlayup dīn ḳaydın çekesin.{5} Bāri kendüñi müslimānlar[782] ve müʾminlerden ide göresin.[783] Ḳorḳu[784] vardur ki {6} yetmiş[785] seksen yıl itdügüñ ʿameliñ żāyiʿ olup henüz daḫı müslimān {7} olmamış olasın. Ammā derdimend[786] sen kendüñi müslimān [C22.b] ẓan idesin. {8} Belki daḫı īmān nedür bilmeyüp maḥşer yerinde rüsvāy olasın. Pes[787] {9} imdi müʾmin olanlara lāzımdur ki gice[788] gündiz ölinceye degin gāhellik {10} ve süstlik itmeyüp[789] ol īmāna müteʿalliḳ [B27.b] olanları baʿdehū nemāza müteʿalliḳ {11} olanları baʿdehū zekāta müteʿalliḳ olanları ve sāʾir ʿibādete [790] müteʿalliḳ olanları çalışup[791] ögrenüp {12} īmānı ve nemāzı bilüp[792] ʿamel eyleye ve elfāẓ-ı küfrī ne nesne olduġun[793] bilüp {13} ictināb eyleye. Ve illā ol[794] aṣıl[795] kimesneler hemān dünyāda müslīmān nedür[796] {14} cizye ve ḫarāc almazlar[797] ve kendüsin ve evlādın esīr itmezler ve boynın {15} urmazlar. İşte bu aṣıl müslimānlaruñ fāʾidesi[798] budur. **Faṣl** Ey oġul {16} şöyle[799] maʿlūm ola ki kişi mücerred lā ilāhe illallāh dimekle ʿādet-i ṭarīḳi[800] {17} üzre müslimān olmaz. Ve daḫı īmān[801] elfāẓıñı[802] saña yuḳaruda beyān {18} itdügüm üzre[803] tekellüm itseñüz ve söyleseñüz ve[804] kendüñizi müʾminlerden {19} ʿad itseñüz ḫalḳ[805] içinde müʾmin olurduñuz ammā Allāh ile kendüñüz [A17.a] {1} mābeyninde müʿmin olmazsız. Ḥattā[806] Peyġamber

[782] müslimānlar: müslimānlardan D
[783] ide göresin: ide gör C; ide göresin zīrā D
[784] ḳorḳu: ḫavf C
[785] yetmiṣ: yetmiş ve D
[786] derdimend: -C
[787] pes: -A
[788] gice: gice ve B C
[789] ölinceye degin gāhellik ve sütlik itmeyüp: -C
[790] zekāta müteʿalliḳ olanları ve sāʾir ʿibādete: zekāta ve sāʾir ʿibādete A
[791] çalışup: çalışup ve C
[792] īmānı ve nemāzı bilüp: -B
[793] nesne olduġun: nesnelerdür A B
[794] ol: -C
[795] aṣıl: -B
[796] hemān dünyāda müslimān nedür: hemān dünyāda müslimāndur B; hemān müslimānlar deyü dünyāda C
[797] almazlar: almaz ve B
[798] fāʾidesi: fāʾide fāʾidesi B
[799] ey oġul şöyle: -C
[800] ʿādet-i ṭarīḳi: ʿādet-i ṭarīḳ A
[801] īmān: -C
[802] elfāẓıñı: elfāẓı B
[803] itdügüm üzre: itdügümüz üzre vech üzre C
[804] söyleseñüz ve: -C
[805] itseñüz ḫalḳ: olınsañuz Ḥaḳ C
[806] tekellüm itseñüz ve söyleseñüz ve kendüñizi müʾminlerden ʿad itseñüz ḫalḳ içinde müʾmin olurduñuz ammā Allāh ile kendüñüz mābeyninde müʿmin olmazsız ḥattā: -B

ʿaleyhiʾs-selāmuñ[807] cümle getürdügi aḥkām-ı {2} şerʿīyyeye[808] iʿtiḳād idüp inanmayınca müslim[809] olmaz[810]. Ve[811] bunlardan bir şeyde şek {3} ve[812] şübhe ve tereddüd itmezse müʾmin olur[813]. Ve bu taṣdīḳüñ[814] ve inḳiyādıñ [C23.a] bulınmasında {4} nişānlar ve ʿalāmetler vardur. Ol nişānlardan baʿżısın beyān idelüm ki {5} ḥattā sen daḫı bunuñla [815] kendüñi ḳanḳı gürūhdansın[816] [B28.a] bilesin. Yaʿni Ferīḳun fiʾl-cenneti {6} ve ferīḳun fiʾs-saʿīr[817] gürūhlarınuñ ḳanḳısındansın bilüp añlayasın ve ölmezden {7} evvel tedārik göresin. Zīrā Ḥaḳ teʿālā buyurmışdur ki velā[818] temūtunne illā ve entum {8} müslimūn[819]. Yaʿni siz ölmeñiz illā müslim olduġıñız ḥālde öliñiz dimekdür. Ve ol[820] {9} taṣdīḳ ve[821] inḳiyāduñ[822] bulınmasınuñ nişānlarından[823] biri Allāh teʿālā ḥażretlerinüñ[824] ʿaẕābından {10} emīn olmamaḳdur. Fī zamānına fāsıḳlaruñ sözlerinden añlanan budur ki Allāh teʿālānuñ [825] ʿaẕābından emīn {11} olmışlardur. Zīrā eydürler.[826]Allāh teʿālā [827] kerīmdür derler ḥālbuki yine[828] fısḳlarınuñ[829]{12} icrā ederler[830]. Ve biri daḫı Allāhu teʿālānuñ emrinden fāriġ olmaya belki gice[831] gündiz {13} çalışalar[832]. Yaʿni dīn bābında ölinceye degin[833] muḳayyed olup ʿaḳīdesin taṣḥīḥ {14} idüp[834] ve ʿibādete lāzım olan ʿilmi ehlinden taʿallum[835]

---

[807] ʿaleyhiʾs-selāmuñ: ʿaleyhiʾs-ṣalatuhu veʾs-selāmuñ C
[808] şerʿīyyeye: şerʿīyye B
[809] müslim: müslümān C
[810] inanmayınca müslim olmaz: inanmaḳdur B
[811] ve: ve eger B
[812] ve: veyā B
[813] itmezse müʾmin olur: itmezseñiz müʾmin olursıñız B
[814] taṣdīḳüñ: taṣdīḳ A B
[815] sen daḫı bunuñla: bunuñla sen daḫı A B
[816] gürūhdansın: gürūhdandur C
[817] Şūrā 42/7; ferīḳun fiʾl-cenneti ve ferīḳun fiʾs-saʿīr: (Onların bir kısmı cennette ve bir kısmı alevli ateştedir.)
[818] velā: lā B
[819] Āl-i İmrān 3/102
[820] ol: evvel A
[821] ve: -B
[822] inḳiyāduñ: inḳiyād C
[823] nişānlarından: nişānlarınuñ B
[824] teʿālā ḥażretlerinüñ: teʿālānuñ A C
[825] añlanan budur ki Allāh teʿālānuñ: añlanan Allāhuñ A B
[826] eydürler: eydürler ki B; –C
[827] Allāh teʿālā: Allāh A B
[828] yine: neye C
[829] fısḳlarınuñ: fisḳların C
[830] icrā ederler: içinde derler A B
[831] gice: gice ve B C
[832] çalışalar: çalışa A B
[833] ölinceye degin: ölinceye dek C
[834] idüp: -C
[835] taʿallum: taʿlīm B

itmekden ayrılmaya[836] ve anuñla {15} ʿamele meşġūl ola[837]. Ve biri daḫı bir ednā kimesne[838] dīn bābında saña [B28.b] naṣīḥat idüp {16} hevāña muḫālif ve senüñ ḳalbünüñ[839] ṭālib olduġına muḫālif nesnelerden[840] meniʿ ve nehy {17} eyleyüp bunı itme didikde[841] ḳalbiñe elem gelmeye belki ḥüsn-i ḳabūl ile[842] [C23.b] ḳabūl eyleyesin. {18} Zīrā dinilmişdür ki lā tenẓur ilā men ḳāla venẓur ilā mā ḳāla. Ve biri daḫı kişi kendi[843] {19} hevāsını emīr idinüp[844] şerʿi-i şerīfi aña tābiʿ ḳılmamaḳdur[845]. Benim oġlum müʾmin-i [A17.b] {1} kāmil oldur ki şerʿi-i şerīfi emīr dutına. Ammā hevāsını yaʿni göñli istedügi {2} nesneleri esīr dutına[846] ve hevāsı-la bir şeyʾi[847] işlemeye illā şerʿi-i şerīfüñ {3} iẕni var ise[848] işleye. Egerci kim[849] mālına ve cāhına ve ʿırżına noḳṣān gelür ẓan {4} iderse daḫı[850]. Ammā noḳṣān gelmek niçe[851] taṣavvur olınur ki. Ḥālbuki ümmet-i {5} Muḥammedden ola maʿa haẕā her müʾmin olanlaruñ maʿlūmlarıdur ki[852] şerʿi-i şerīfi[853] kendü {6} ʿırżlarını ve māllarını[854] üzerine taḳdīm idene[855]. Muḳarrer budur ki muʿazzez ve mükerrem olur[856]. {7} Ve Peyġamber ʿaleyhiʾs-selām[857] eydür. Sizden biriñiz müʾmin-i kāmil olmaz ḥattā[858] {8} [B29.a] hevāsı benim getürdügim nesnelere uymayınca[859] ḳaçan bir kişide[860] bu nişānlar[861]

---

[836] itmekden ayrılmaya: itmekdür C
[837] ola: olalar C
[838] daḫı bir ednā kimesne: daḫı bir ednā kimse B; ednā bir kimesne C
[839] ḳalbünüñ: ḳalbüñ A B
[840] oldıġına muḫālif nesnelerden: oldıġı nesnelerden B
[841] didikde: didiklerinde C
[842] ḥüsn-i ḳabūl ile: ḥüsn A C
[843] kişi kendi: kişi A; -C
[844] idinüp: ṭutup B; idüp C
[845] ḳılmamaḳdur: ḳılmaḳdur ve B
[846] ammā hevāsını yaʿni göñli istedügi nesneleri esīr dutına: -B
[847] dutına ammā hevāsını yaʿni göñli istedügi nesneleri esīr dutına ve hevāsı-la bir şeyʾi: dutunup hevāsınuñ istedügi şeyʾleri C
[848] var ise: olduġı nesneleri C
[849] egerci kim: egerçi C
[850] daḫı:-C
[851] niçe: muḥāl B
[852] maʿlūmlarıdur ki: maʿlūmlarıdur B
[853] şerīfi: şerīfe A B
[854] ʿırżlarını ve māllarını: ʿırżları ve mālları B C
[855] idene: olunur B
[856] olur ve: olup ve C
[857] ʿaleyhiʾs-selām: ʿaleyhiʾs-ṣalatuhu veʾs-selāmuñ C
[858] muḳarrer budur ki muʿazzez ve mükerrem olur ve Peyġamber ʿaleyhiʾs-selām eydür sizden biriñiz müʾmin-i kāmil olmaz ḥattā: -B
[859] uymayınca: tābiʿ olmayınca B
[860] kişide: kişi ki C
[861] nişānlar: nişānlardan B

bulınsa {9} Ḥaḳḳā ol kişi[862] müʾmin[863] olur. İşte böylece īmāndur kişiyi ʿaẕābdan ḳurtaran[864] {10} lākin teberri[865] şarṭdur bu taṣdīḳi bozan[866] şeylerden ve[867] ḳalbde ve lisānda ve {11} sāʾir aʿẕālarda ẓāhir olan nesnelerden ki[868] ol taṣdīḳi bozup ḫarāb {12} ider[869]. İmdi[870] her kişiye farż olan [C24.a] ʿilm-i ḥāli[871] ögrenmekdür ve bu[872] ʿilm-i ḥāl farż-ı ʿayndur[873] {13} ve sāʾir ʿilimler farż kimi kifāye ve kimi vācib ve kimi müstaḥab ve kimi mübāḥdur. Ve daḫı tertdībe reʿāyet lāzımdur[874]. Meṣelā her kişiye evvelān ʿilm-i ḥālden ʿilm-i iʿtiḳādāt[875] {14} ögrenmek farż-ı ʿayndur[876]. Baʿdehū ʿilm-i ḥālden ʿilm-i[877] fiḳhı[878] ögrenmek farżdur. İmdi {15} bir[879] kişi bu ʿilimleri ögrenüp bilmedin ʿilm-i ʿarūż ve ʿilm-i ḳāfiye ve Dānisten {16} luġatı ve Ferişte luġatı ve Şāhidī luġatı[880] ve Pend-i ʿAṭṭār ve Gülistān ve Bostān[881] oḳumaḳ {17} cāʾiz degildür. Zīrā bu ʿilimleri oḳumaḳ farż degildür ve vācib degildür ve sünnet {18} degildür[882]. İmdi farż-ı ʿayn olan ʿilimleri ḳoyup[883] farż ve vācib ve sünnet {19} olmayan ʿilimleri oḳumaḳ memnūʿdur[884] aṣlā cāʾiz degildür. Ve daḫı ʿilm-i ḥāli bilüp[885] [A18.a] [B29.b] {1} ögrenmedin vācib olan ʿilimleri oḳumaḳ bile[886] cāʾiz

---

[862] Ḥaḳḳa ol kişi: ol kişi Ḥaḳḳa C

[863] Ḥaḳḳa ol kişi müʾmin: ol kişi Ḥaḳḳen mümin B

[864] ḳurtaran: ḳurtarır B / böylece īmān nedür kişiyi ʿaẕābdan ḳurtaran: işde böyle īmān ile kişi müʾmin olur ve böyle īmān ile kişi ʿaẕābdan ḳurtulur C

[865] teberri: ṣaḳlamaḳ A B

[866] bozan: yıḳan A C

[867] ve: ve daḫı B; -C

[868] nesnelerden ki: nesnelerüñ C

[869] ider: eyler C

[870] ḳalbde ve lisānda ve sāʾir aʿẕālarda ẓāhir olan nesnelerden ki ol taṣdīḳi bozup ḫarāb ider imdi: -D

[871] ʿilm-i ḥālı: ʿilm-i ḥāldur B

[872] bu: -B

[873] ve bu ʿilm-i ḥāl farż-ı ʿayndur: -C

[874] ve sāʾir ʿilimler farż kimi kifāye ve kimi vācib ve kimi müstaḥab ve kimi mübāḥdur ve daḫı tertdībe reʿāyet lāzımdur: ve sāʾir ʿilm farż-ı kifāyedür A C

[875] ʿilm-i ḥālden ʿilm-i iʿtiḳādāt: ʿilm-i ḥālından ʿilm-i iʿtiḳādātından C

[876] farżʿ-ı ayndur: lāzımdur B

[877] ʿilm: -C

[878] ʿilm-i ḥālden ʿilm-i fıḳhı: fıḳıhdan ʿilm-i ḥālin B

[879] bir: -C

[880] Dānisten luġatı ve Ferişte luġatı ve Şāhidi luġatı: Dānisten luġatın ve Ferişte luġatın ve Şāhidi B

[881] Gülistān ve Bostāñ: Gülistān A C

[882] zīrā bu ʿilimleri oḳumaḳ farż degildür ve vācib degildür ve sünnet degildür: ve oḳuması farż ve vācib ve sünnet degildür C

[883] ḳoyup: oḳuyup B

[884] memnūʿdur: memnūʿdur ve B

[885] bilüp: -C

[886] bile: -B

degildür. ʿİlm-i ṣarf {2} gibi ve ʿilm-i naḥiv gibi ve ʿilm-i manṭıḳ[887] ve ʿilm-i meʿānī ve ʿilm-i beyān[888] ve ʿilm-i bedīʿ gibi[889]. {3} Bunları oḳumaḳ vācib-i kifāye iken[890] ʿilm-i ḥāli bilmedin bunları oḳumaḳ cāʾiz degildür. {4} Zīrā ʿilm-i ḥāli oḳumaḳ[891] farż-ı ʿayndur ve ʿilm-i ṣarf ve ʿilm-i naḥiv ve meʿānī ve beyān {5} ve bedīʿ farż-ı ʿayn degildür. Belki farż-ı kifāye ve vācib olan ʿilimlerdendür. {6} İmdi farż-ı ʿayn olan ʿilimleri oḳumadın farż-ı kifāye olan ʿilimleri {7} oḳumaḳ cāʾiz degildür[892]. Ve eger[893] oḳurlarsa[894] oḳuyan ve oḳudan ikisi daḫı[895] {8} ʿāṣī olurlar. Fī zamānına ehl-i dünyānuñ [C24.b] cemīʿsi[896] ve ṭalebe-i ʿilmüñ ekṣerinüñ[897] {9} oḳudıḳları ʿilm-i ḥāl degildür[898] belki[899] farż-ı kifāye bile degildür[900] ve belki[901] sünnet olan {10} ʿilimlerden bile degildür. Ey müʾmin ʿilm-i ḥāl ögrenmedin ʿilm-i ḥāl[902] farż-ı kifāye {11} olan ʿilimleri oḳumaḳ ögrenmek[903] cāʾiz olıcaḳ. Ḳanda ḳaldı ki farż ve vācib ve sünnet olmayan ʿilimleri[904] {12} ögrenmek cāʾiz ola neʿūẕubillāhi teʿālā.[905] Naʿam şol vaḳitde cāʾizdür ki[906] ʿilm-i ḥāl ki {13} farż-ı ʿayndur anı bile farż-ı kifāye[907] olan

[887] ʿilm-i ṣarf gibi ve ʿilm-i naḥiv gibi ve ʿilm-i manṭıḳ: ʿilm-i ṣarf gibi ve ʿilm-i naḥiv gibi ve ʿilm-i meʿānī gibi B; ʿilm-i ṣarf ve ʿīlm-i naḥiv ve ʿilm-i manṭıḳ gibi C

[888] ve ʿilm-i beyān: -B

[889] ve ʿilm-i bedīʿ gibi: -B

[890] vācib-i kifāye iken: vācib iken A C

[891] ʿilm-i ḥālı oḳumaḳ: ʿilm-i ḥāl C

[892] zīrā ʿilm-i ḥālı oḳumaḳ farż-ı ʿayndur ve ʿilm-i ṣarf ve ʿilm-i naḥiv ve meʿānī ve beyān ve bedīʿ farż-ı ʿayn degildür belki farż-ı kifāye ve vācib olan ʿilimlerdendür imdi farż-ı ʿayn olan ʿilimleri oḳumadın farż-ı kifāye olan ʿilimleri oḳumaḳ cāʾiz degildür: -B

[893] zīrā ʿilm-i ḥālı oḳumaḳ farż-ı ʿayndur ve ʿilm-i ṣarf ve ʿilm-i naḥiv ve meʿānī ve beyān ve bedīʿ farż-ı ʿayn degildür belki farż-ı kifāye ve vācib olan ʿilimlerdendür imdi farż-ı ʿayn olan ʿilimleri oḳumadın farż-ı kifāye olan ʿilimleri oḳumaḳ cāʾiz degildür ve eger: zirā ʿilm-i ḥāl farż-ı ʿayndur bu meẕkūr olunanlar farż-ı kifāyedür ve vācib olunanlardandur maʿlūm ola ki farż-ı ʿayn olan farż-ı kifāyenüñ ve vācibüñ üzerine taḳdīm olunur eger farż-ı ʿayn terk idüp bunları muḳaddem C

[894] oḳurlarsa: oḳursa C

[895] daḫı:- C

[896] cemīʿsi: cemīʿsinüñ B

[897] ʿilmüñ ekṣerinüñ: ʿulūmuñ cemīʿsinüñ C

[898] ʿilm-i ḥāl degildür: ʿilm-i ḥālinden C

[899] belki: -B

[900] belki farż-ı kifāye bile degildür: evvel farż-ı kifāye degil C

[901] ve belki: -B

[902] ilm-i ḥāl: -B

[903] oḳumaḳ ögrenmek: ögrenmek A C

[904] olmayan ʿilimleri: olmayanı A C

[905] ve belki sünnet olan ʿilimlerden bile degildür ey müʾmin ʿilm-i ḥāl ögrenmedin ʿilm-i ḥāl farż-ı kifāye olan ʿilimleri ögrenmek cāʾiz olıcaḳ ḳanda ḳaldı ki farż ve vācib ve sünnet olmayanı ögrenmek cāʾiz ola neʿūẕubillāhi teʿālā: ve sünnet degil böyle olan kitābları okurlar ḥālbuki farż-ı kifāye ve vācib ve sünnet olan ʿilimleri ʿilm-i ḥālden evvel cāʾiz olmayan ʿilmüñ ġayrıları nice cāʾiz olur inṣāf eyle C

[906] cāʾizdür ki: cāʾiz olur ki C

[907] farż-ı kifāye: farż-ı kifā A

ʿilimleri bile vācib olan ʿilimleri [908]{14} ve sünnet olan ʿilimleri bile[909] baʿdehū luġat kitābların [B30.a] ve Fārsī kitābların {15} ögrenüp bilmek cāʾizdür[910]. Ḥattā İmām Ġazzālī ʿaleyhi[911] raḥmetüʾl-bārī[912] buyurmışdur ki {16} bir kimesne ibtidā ʿilm-i ḥālden ġayrı ʿilm ögrense o kişiden ḫayr gelmez dimişdür[913]. {17} Ve daḫı dimişlerdür[914] ki ʿilm-i ḥāl ṭaʿām menzilesindedür[915]. Ve ʿilm-i ḥālden[916] ġayrısı[917]{18} ḫastaya ʿilāc menzilesindedür[918]. Taʿām kişiye her gün lāzımdur[919] ammā {19} ʿilāc ḫastalıḳ ḥālinde lāzımdur[920]. Keẕālik ʿilm-i ḥāl her gün[921] lāzım olur[922]. [A18.b] {1} Zīrā bir ān andan ḥāli olunmaz eger ḥāli olunsa kāfir olur [923]. Ammā ʿilm-i ḥālden ġayrısı[924] her gün {2} lāzım olmaz zīrā devā ve şerbet gibidür her gün içilmez ve eger[925] her gün içerlerse {3} helāk olurlar[926]. İmdi [C25.a] ʿilm-i ḥāli ögrenmedin[927] ġayrı ʿilm[928] ögrenmek hemān[929] her gün {4} devā içmek gibi oldı[930]. Her gün devā içen kişinüñ bedeni helāk olduġı[931] gibi {5} bu kişinüñ daḫı dīnini helāk ider neʿūẕubillāhi teʿālā[932]. Ey müʾmin ve muvaḥḥid[933] maʿlūm oldı ki ʿilm-i {6} ḥāl rūḥuñ ġıdāsıdur nitekim ṭaʿām cesediñ ġıdāsı olduġı gibi[934]. Eyle olsa [B30.b] bir

---

[908] bile vācib olan ʿilimleri: bile ve vācib olan B

[909] ʿilm-i ḥāl ki farż-ı ʿayndur anı bile farż-ı kifā olan ʿilimleri bile vācib olan ʿilimleri ve sünnet olan ʿilimleri bile: ʿilm-i ḥālini evvel ögrene ve farż-ı kifāye ve vācib ve sünnet olan ʿilimleri ögrenüp C

[910] cāʾizdür: cāʾiz olur B

[911] ʿaleyhi: -B

[912] ʿaleyhi raḥmetüʾl-Bārī: -C

[913] ʿilm-i ḥālden ġayrı ʿilm ögrense o kişiden ḫayr gelmez dimişdür: ʿilm-i ḥālüñ ġayrı ʿilm ögrense ol kişiden ḫayr gelmez dimişler B

[914] dimişlerdür: buyurmuşlardur ki C

[915] menzilesindedür: menzilesindedür ṭaʿām kişiye hergün lāzımdur B; menzilindedür C

[916] ḥālden: ḥāluñ B

[917] ʿilm-i ḥālden ġayrısı: ġayrı ʿulūmlar C

[918] menzilesindedür: menzilindedür C

[919] ṭaʿām kişiye her gün lāzımdur: -B

[920] ḥālinde lāzımdur: ḥālindedür B

[921] her gün: her günde C

[922] lāzım olur: lāzımdur B

[923] ḥāli olunmaz eger ḥāli olunsa kāfir olur: ḥāli olsa kāfir olur A B

[924] ammā ʿilm-i ḥālden ġayrısı: ʿilm-i ḥalüñ ġayrı B

[925] eger: -B

[926] olurlar: ider A B

[927] ögrenmedin: ögrenüp bilmedin B

[928] ġayrı ʿilm: ġayrısı A B

[929] hemān: -C

[930] gibi oldı: -B; gibidür C

[931] her gün devā içen kişinüñ bedeni helāk olduġı: helāk itdügi B

[932] daḫı dīnini helāk ider neʿūẕubillāhi teʿālā: daḫı dīni helāk olur A; daḫı dīni böyle helāk olur C

[933] ey müʾmin ve muvaḥḥid: imdi ey müʾmin C

[934] ġıdāsı olduġı gibi: ġıdāsıdur A B

kimesne[935] {7} otuz güne varınca[936] ṭaʿām yimese ölür. Keẕālik rūḥ daḫı bir niçe zamān {8} ʿilm-i ḥāli bilmese ölür[937]. ʿAlāmeti oldur ki āḫiret ġuṣṣaların terk idüp dünyā {9} ġuṣṣasına düşüp dünyāya ḥarīṣ olur neʿūẕubillāhi teʿālā[938]. Ve daḫı rūḥ öldüginüñ[939] {10} bir ʿalāmeti daḫı oldur ki dünyā maṣlaḥatlarına gice[940] gündiz ve yaz ve ḳış[941] çalışup {11} saʿy ider ve[942] āḫiret maṣlaḥatlarına gelicegiz[943]Allāh kerīmdür diyüp ġażabullāhı unudur {12} neʿūẕubillāhi teʿālā. Eger süʾāl iderseñ ki ʿilm-i ḥāl[944] oḳumayanlaruñ rūḥları öleydi {13} bedenleri ḥareketden ḳalup ḫarāb olaydı. Cevāb oldur ki rūḥları ölmişdür {14} dimek yaʿni[945] beden ḳabrine defin olınmışdur[946]. Nitekim ḫaberde gelmişdür cehele[947] ölmişlerdür[948]{15} bedenleri ḳabirleridür. Pes imdi rūḥuñ ḥayātı ʿilm-iledür. [C25.b] Ve bedenüñ ḥayātı {16} ekil ve şurb iledür. Pes imdi ekil ve şurb olmayıcaḳ beden ölür[949]. Keẕālik [B31.a] ʿilm-i ḥāl {17} bulınmayıcaḳ rūḥ ölüp beden ṭopraġında[950] defin olur[951]. Pes imdi eyle olıcaḳ {18} cemīʿ-i mektāb ḫocālarına ve cemīʿ-i ders-i ʿāmlara ve ders ögredenlere[952] lāzımdur ki {19} elbette farż-ı ʿayn olan ʿilm ṭururken yaʿni ʿilm[953] oḳumadın ve ögrenmedin[954] [A19.a] {1} farż-ı kifāye olan ʿilimleri oḳutmaya[955]. Ve eger ʿilm-i ḥālden ġayrı ʿilmi evvel[956] oḳıdurlarsa {2} meẕeli şuña beñzerki dīn-i İslāmı yıḳmaḳ

[935] bir kimesne: olsa B
[936] bir kimesne otuz güne varınca: otuz güne varınca bir ādem C
[937] ölür: helāk olur C
[938] dünyāya ḥarīṣ olur neʿūẕubillāhi teʿālā: ve ḥarīṣ olur C
[939] öldüginüñ: ölmenüñ C
[940] gice: gice ve C
[941] gündiz ve yaz ve ḳış: yanaraḳ C
[942] ider ve: idüp B
[943] gelicegiz: gelince B; gelicek C
[944] ʿilm-i ḥāl: ʿilm-i ḥālı B
[945] dimek yaʿni: ve A B
[946] rūḥları ölmişdür dimek yaʿni beden ḳabrine defin olınmışdur: rūḥları ölmişdür dimek yaʿni bedenleri rūḥlarına ḳabir olup beden içinde rūḥ defin olınmuşdur C
[947] cehele: cühelā B C
[948] ölmişlerdür: ölmişlerdür ve C
[949] ölür: öldügi gibi C
[950] bulınmayıcaḳ rūḥ ölüp beden ṭopraġında: bulunmayan bedenüñ rūḥı ölüp beden ṭopraġına C
[951] olur: olunur B
[952] cemīʿ-i ders ʿāmlara ve ders ögredenlere: ve ders-i ʿāmlara C
[953]ʿilm: ʿilm-i ḥālı B; ʿilm-i ḥāl C
[954] ve ögrenmedin:-C
[955] oḳutmaya: oḳutmayalar B C
[956] ʿilm-i ḥālden ġayrı ʿilmi evvel: -B

içün şākirdlerinüñ ellerine[957] birer ḳazma {3} ve birer külünk virmiş[958] gibi olup[959] dīn-i İslāmı yıḳmaġa iẕin virmiş gibi {4} olurlar[960]. Anlar daḫı ölinceye degin[961] ol ḳazmalar ve ol[962] külünkler ile dīn-i İslāmı {5} yıḳarlar. Zīrā ümmīler anları bilürler veyāḫūd görürler[963]. On beş yigirmi yıldur {6} elinde[964] kitāb ve ḳalem vardur. Anları ehl-i ʿilm ẓan iderler ve[965] dīne ve[966] īmāna {7} müteʿalliḳ olan[967] **[B31.b]** mesʾelelerden süʾāl iderler[968]. Anlar daḫı hevāları muḳteżāsınca {8} ʿaḳılları-la cevāb virüp hem ḍāll ve[969] hem muḍil olurlar[970]. Bu ṭarīḳle dīn-i {9} Muḥammediyyeyi temelinden[971] yıḳup[972] ḫarāb iderler. Zīrā dīn-i İslāmı bilmek {10} ve añlamak dānisten bilmek **[C26.a]** şināḫten añlamaḳ amūḫten ögrenmekdür[973]. {11} Āḫirine varınca bunı bilmek ile dīn-i Muḥammediyye bilinmez şāhidi kitābı ki[974] Tañrınuñ adıdur[975] İzūd u Yezdān {12} ḫudā daḫı buzrik ulu yol gösterici reh-nümā-yı āḫirine varınca biñ {13} kerre ezber itmek-ile dīn ve īmān bilinmez. Ve daḫı[976] minnet-i Ḫudā yir ʿazze ve celle ki {14} tā ʿāteş mūcib-i ḳurbetest be[977] bi şükr-i endereş[978] āḫirine varınca lafẓını ve maʿnāsını {15} ezber itmek-ile dīn-i Muḥammediyye[979] bilinmez[980]

---

[957] ellerine: eline A

[958] virmiş: virüp B C

[959] gibi olup: -B -C

[960] gibi olurlar: gibi olur B; gibidür C

[961] anlar daḫı ölinceye degin: dīn-i İslāmı ölinceye dek B; anlar da ölinceye dek C

[962] ve ol: ve A C

[963] bilürler veyāḫūd görürler: bilür veyāḫūd görürler ki B

[964] yıldur elinde: yıldur ki ellerinde B

[965] ve: -B

[966] ve: -A

[967] olan: -B

[968] mesʾelelerden süʾāl iderler: mesʾelelerden süʾāl iderlerse B; mesʾelelerüñ baʿżısın süʾāl iderler C

[969] ve: -B

[970] olurlar: olurlar ve C

[971] temelinden: temelden C

[972] yıḳup: yıḳarlar B

[973] ögrenmekdür: ögrenmek bu bir kitābdur C

[974] dīn-i Muḥammediyye bilinmez şāhidi kitābı ki: bilinmez A; dīn-i Muḥammediyye bilinmez B

[975] adıdur: adıdurur C

[976] ve daḫı: ve daḫı Gülistān kitābı ki C

[977] mūcib-i ḳurbetest be: mūcib ḳurbet est C

[978] bi şükr-i endereş: -C

[979] Muḥammediyye: Aḥmedī A B

[980] bilmek şināḫten añlamaḳ amūḫten ögrenmekdür āḫirine varınca bunı bilmek ile dīn-i Muḥammediyye bilinmez Tañrınuñ adıdur İzūd u Yezdān ḫudā daḫı buzrik ulu yol gösterici reh-nümā-yı āḫirine varınca biñ kerre ezber itmek-ile dīn ve īmān bilinmez ve daḫı minnet-i Ḫudā yir aʿzze ve celle ki tā ʿāteş mūcib-i ḳurbetest be bi şükr-i endereş āḫirine varınca lafẓını ve maʿnāsını ezber itmek-ile dīn-i Muḥammediyye bilinmez: kitābı ve Şāhidi luġatı oḳumaġ-ıla bilinmez B

ve ʿilm-i ʿarūż ile[981] ʿilm-i ḳāfiye ile[982] ve ʿilm-i ḥikmet {16} ve ʿilm-i heyʾet ve ʿilm-i ṭıb ve ʿilm-i nücūm[983] ve ʿilm-i naḥv ve ʿilm-i meʿānī ve ʿilm-i beyān ve ʿilm-i bedīʿ {17} ve ʿilm-i manṭıḳ[984] ile īmān ve İslām bilinmez[985] ögrenilmez. İmdi ʿilm-i ḥālden evvel {18} bunları oḳumaḳ ve oḳutmaḳ hemān miṣāli şuña beñzer ki eline ḍarbozān {19} ṭoplar virüp ṭarīḳin taʿallum[986] idüp bu ḳalʿayı yıḳup yer-ile beraber eyle [A19.b] {1} dimek gibidür[987]. Nitekim bir kimesne[988] bir kimsenüñ eline ḳazma[989] ve külünk ve kürek virüp {2} ṭopraḳdan ve ḳumdan yapılmış dīvārını[990] yıḳup ḫarāb itdikde ol kişinüñ {3} mālına ne ḳadar żarar ider[991] bilürsin. Keẕālik ʿilm-i ḥālden evvel sāʾir ʿilimleri [C26.b] {4} oḳumaḳ ve oḳutmaḳ dīn-i İslāma böylece żarar ider. Ve[992] eger dīn-i İslāmuñ {5} beḳāsın isterlerse[993] bu ẕikr itdügimüz vaʿẓ naṣīḥatleri añlayup ʿamel {6} iderlerse[994] devlet-i ebedīyye ve saʿādet-i sermediyyeye erişeler[995]. Ve eger dīn-i İslāmuñ beḳāsın {7} istemeyüp[996] bunuñla ʿamel itmezler ise aḥvāl-i ʿālem ve dīn-i Muḥammediyye vardıḳca [B32.a] {8} nice olur. Ve bu ḫalḳuñ aḥvāli neye[997] müncerr olur maʿlūmdur. Ve eger bu ẕikr {9} olunan tertībe riʿāyet olınursa yaʿni ʿilm-i ḥāli[998] evvel taḥṣīl idüp {10} ve sāʾir ʿilimleri baʿdehū oḳurlar[999] ve oḳıdırlarsa ve īmānı ve İslāmı [1000]{11} bir ḫoşca bilürlerse[1001] ve ögrenirlerse[1002] biribirlerine ögredirlerse

[981] ile: -C

[982] ʿilm-i ḳāfiye ile: ve ḳāfiye ile B; ve ʿilm-i ḳāfiye C

[983] ʿilm-i ṭıb ve ʿilm-i nücūm: ʿilm-i nücūm ve ʿilm-i ṣarf B

[984] ve ʿilm-i ṭıb ve ʿilm-i nücūm ve ʿilm-i naḥv ve ʿilm-i meʿānī ve ʿilm-i beyān ve ʿilm-i bedīʿ ve ʿilm-i manṭıḳ ile: ve ʿilm-i meʿānī ve ʿilm-i bedīʿ ve ʿilm-i beyān ve ʿilm-i nücūm ve ʿilm-i ṣarf ve ʿilm-i naḥiv ve ʿilm-i manṭıḳ bu ẕikr olınanları oḳumaḳ C

[985] bilinmez: -B; bilinmez ve C

[986] taʿallum: taʿlīm A B

[987] eyle dimek gibidür: idüñ dimekdür C

[988] bir kimesne: bir kimse C

[989] bir kimsenüñ eline ḳazma: eline ḳazma ve balta C

[990] divārını: divārın A B

[991] ider: ide C

[992] hemān miṣāli şuña beñzer eline ḍarbozān ṭoplar virüp ṭarīḳin taʿlīm idüp bu ḳalʿeyi yıḳup yer-ile berāber eyle dimek gibidür nitekim bir kimesne bir kimsenüñ eline ḳazma ve külüng ve kürek virüp ṭopraḳdan ve ḳumdan yapılmış divārın yıḳup ḫarāb itdikde ol kişinüñ mālına ne ḳadar żarar ider bilürsin keẕālik ʿilm-i ḥālden evvel sāʾir ʿilimleri oḳumaḳ ve oḳutmaḳ dīn-i İslāma böylece żarar ider ve: dīn-i yıḳmaġa saʿy itmekdür B

[993] isterlerse: isterseñ B

[994] iderlerse: iderseñ B

[995] saʿādet-i sermediyyeye erişeler: saʿādet-i sermediyye A; saʿādet-i sermediyye ḥāṣıl olur B

[996] istemeyüp: istemezlerse ve C

[997] neye: -C

[998] ʿilm-i ḥālı: ʿilm-i ḥālını C

[999] oḳurlar: -B

[1000] ve oḳıdırlarsa ve īmānı ve İslāmı: ve īmānı C

[1001] bilürlerse: bilürler B

[1002] ögrenirlerse: ögrenirlerse ve B

{12} inşāʾl-lahu teʿālā cemīʿen[1003] ḥākimlerimüz ʿadl ve inṣāfa yönelüp[1004] her birisi[1005] ḳalb-i vāḥid {13} üzerine olup[1006] şerīʿat-ı Muḥammediyye ve[1007] ḥarām ve ḥelāl[1008] farḳ olınup[1009] {14} ḳurt ile ḳoyun berāber[1010] yüriyüp memālik-i İslāmiyye emīn emān-ile ṭolup fısḳ ve fücūr {15} biʾl-külliye refiʿ olına. Zīrā bunlara sebeb ṭarīḳ-i Ḥaḳdan çıḳanlaruñ[1011] şiʾāmeti {16} ve bizim her birimüziñ sükūtıdur. Ve daḫı bu ẕikr itdügimüz naṣīḥatlar ile ʿāmil {17} mütemessik[1012] olursa[1013] ẓulımları [C27.a] ve fısḳları[1014] refiʿ olınduġı[1015] gibi inşāʾl-lahu teʿālā {18} cemīʿ-i eʿdāyı[1016] daḫı defiʿ refiʿ[1017] idüpʿasākir-i İslām[1018] āsūde-i ḥāl üzere[1019] olalar. Her kim ki {19} şerʿ-i şerīf [B32.b] üzre olup[1020] dīn-i ḥaḳḳı iḥyāya muʿīn[1021] ve feseḳayı ve fecereyi[1022] ve ẓalemeyi [A20.a] {1} izāleye muʿīn ola[1023] Ḥaḳ subḥānehu ve teʿālā anuñ muʿīni ola. Ve[1024] dāʾimā eʿdāları {2} üzerine manṣūr ve muẓaffer eyleye[1025]. Ve daḫı dünyānuñ beḳāsı bu ẕikr olınan {3} ve beyān olunanlar-ıla[1026] ʿamel iderlerse olur[1027]. Ve illā bu iʿmāretler tiz bozulup {4} ḫarāb olur. Zīrā ʿādetullāh böylece[1028] cārī olmışdur tā devr-i Ādemden {5} bu āna gelince[1029]. Herkes dīn-i dünyā üzerine taḳdīm[1030] idüp dīn-i

---

[1003] cemīʿen: -C
[1004] yönelüp: bulunup C
[1005] her birisi: her biri A
[1006] üzerine olup: üzere olurlarsa ve C
[1007] Muḥammediyye ve: Muḥammediyyeyi gözedüp ve B; Muḥammediyyeyi bir ḫoşca icrā idüp C
[1008] ḥarām ve ḥelāl: ḥelāl ve ḥarām B; ḥarāmı ve ḥelāli C
[1009] olınup: idüp C
[1010] ḳurt ile ḳoyun berāber: ḳoyun ḳurt ile A B
[1011] çıḳanlaruñ: çıḳanlarumuzuñ B
[1012] mütemessik: -B
[1013] olursa: olursañ C
[1014] olursa ẓulımları ve fısḳları: olursavuz ẓulımlar ve fısḳlar B
[1015] ve fısḳları refiʿ olınduġı: ve fısḳlar refʿ olduġı C
[1016] cemīʿ-i eʿdāyı: cemīʿ-i eʿdāları C
[1017] refiʿ: -C
[1018] cemīʿ-i eʿdāyı daḫı defiʿ refiʿ idüpʿasākir-i İslām: cemīʿ-i eʿdāy-ı dīn daḫı defiʿ olınur ʿasker-i İslām B
[1019] üzere: -A -B
[1020] üzre olup: üzere C
[1021] muʿīn: -A -C
[1022] fecereyi: fücerā B C
[1023] ola: olursa B
[1024] ola ve: olur C
[1025] ve muẓaffer eyleye: muẓaffer olur C
[1026] olınan ve beyān olunanlar-ıla: olanlar-ıla C
[1027] iderlerse olur: iderse febihā ve niʿme C
[1028] böylece: böyle C
[1029] gelince: gelinceye dek B C
[1030] taḳdīm: taḳdīm ehem C

Allāha {6} ve şerīʿat-i Muḥammediyyeye yardım iderse Ḥaḳ teʿālā [1031] ümmet-i Muḥammedi cemīʿ-i eʿdā üzerine {7} ġālib idüp dīn-i İslāmı selāmet üzre ide[1032]. Pes imdi şimdiki zamānda {8} farż-ı ʿayn olan ʿilimleri şaġīr ve kebīr ve[1033] ġanī faḳīr terk idüp farż-ı {9} kifāye olan ʿilimleri[1034] belki vācib belki oḳuması sünnet bile[1035]olmayan ʿilimleri {10} terk idüp[1036] oḳuması bidʿat olan ʿilimleri ṭaleb itdükleri-çün Ḥaḳ subḥānehu {11} ve teʿālā[1037] yardum itmeyüp ʿālim bu ḥāle vardı[1038]. Zīrā bu ḫalḳuñ ekṣeri oḳurlar. Ammā {12} oḳuyanlar [C27.b] ekṣeri yā Fārisī oḳurlar şehrī olalım dirler[1039] dīndār olalum {13} dimezler. Ve bu ʿilim-ile dīn ve īmān ve İslām[1040] ögrenilmez. Ve daḫı ābdestüñ[1041] ve nemāzuñ {14} cevāzı ve ġayr-ı[1042] cevāzı bilinmez ve zekāt ve ḥac[1043] ve ṭalāḳ ve nikāḥ bilinmez ve ḥelāl ve {15} ḥarām[1044] bilinmez. Ancaḳ fī zamānına olan elfāẓ-ı ʿibārātı bildürür. Ve daḫı ṭaleb-i ʿilm {16} olanlar ṣarf ve naḥiv [B33.a] ve manṭıḳ ve meʿānī ve ġayrı ʿilmleri[1045] ʿilm-i ḥāliñ üzerine taḳdīm {17} idüp taḳayyüd iderler[1046]. Bu daḫı cāʾiz degildür. Veʾl-ḥāṣıl cemīʿ-i beglere ve aġalara ve müteferreḳalara {18} ve çavuşlara ve sipāhīlere[1047] ve yeñiçerilere ve cemīʿen[1048] ḫünkār ḳullarına ve cemīʿ-i[1049] {19} şehr ḫalḳına ve cemīʿ-i ehl-i süḳuñ kendülerine[1050] ve evlādlarına ʿilm-i ḥāli oḳumaḳ [A20.b] {1} veyāḫūd[1051] ümmīler ise aġızdan ögrenmek ve bilmek farż-ı ʿayndur. Ögrenüp {2}

[1031] Ḥaḳ teʿālā: Allāh teʿālā cemīʿ C

1032 ve daḫı dünyānuñ beḳāsı bu ẕikr olınan ve beyān olunanlar-ıla ʿamel iderlerse olur ve illā bu iʿmāratlar tiz bozulup ḫarāb olur zīrā ʿādetullāh böylece cārī olmışdur tā devr-i Ādemden bu āna gelince herkes dīn-i dünyā üzerine taḳdīm idüp dīn-i Allāha ve şerīʿat-i Muḥammediyyeye yardım iderse Ḥaḳ teʿālā ümmet-i Muḥammedi cemīʿ-i eʿdā üzerine ġālib idüp dīn-i İslāmı selāmet üzre idi: -B

[1033] ve: -C

[1034] ʿilimleri: -B; ʿilimleri terk idüp C

[1035] bile: -B -C

[1036] terk idüp: -B; ve belki C

[1037] teʿālā: teʿālā bize C

[1038] vardı: indi A

[1039] dirler: deyü C

[1040] ʿilim-ile dīn ve īmān ve İslām: ʿilim-ile dīn-i İslām B; ʿilimler-ile dīn ve İslām ve īmān C

[1041] ābdestüñ: ābdest A

[1042] ġayrı: ʿadem B

[1043] ve ġayrı cevāzı bilinmez ve zekāt ve ḥac: ve fesādı bilinmez ve ḥac ve zekāt C

[1044] nikāḥ bilinmez ve ḥelāl ve ḥarām: nikāḥ ve ṣavm ve ḥarām ve ḥelāl C

[1045] ve ġayrı ʿilmleri: bunları A B

[1046] ṭaḳdīm idüp taḳayyüd iderler: taḳdīm iderler A B

[1047] ve sipāhīlere: -B

[1048] cemīʿen: -C

[1049] ve cemīʿen ḫünkār ḳullarına ve cemīʿ: cemīʿen ʿaskeri ṭāʾifesine ve B

[1050] ehl-i süḳuñ kendülerine: ehl-i suḳā B

[1051] veyāḫūd: farż-ı ʿayndur ve eger C

bilmeyenler farżı terk idüp ʿazāba müstaḥaḳ olurlar[1052]. Ve daḫı ey Allāhuñ {3} ḳulı ve resūlullāhuñ ümmeti şöylece[1053] maʿlūm ola ki eger biñ kerre biñ[1054]{4} ve niçe biñ kerre biñ[1055] ʿasker daḫı[1056] eʿdā üzerine gönderilürse[1057] fāʾidesi {5} olmaz. Mādāmki Ḥaḳ teʿālā nuṣret virmeye[1058] bu maʿnā ḳatı müşāhiddür. [C28.a] {6} Ve Ḥaḳ teʿālā eydür[1059]. İn tenṣurūllāhe yenṣurkumdur[1060]. Ve daḫı bundan añlana ki[1061] heb[1062]{7} peyġamberler dünyāya [B33.b] birercik birercik[1063] geldi. Ḥālbuki maġrib ile maşriḳ {8} ortası[1064] küfr ile ṭobṭolu idi[1065]. Lākin ʿilm-i ḥāl[1066] ve sāʾir ʿulūmı bildikleri[1067] {9} ve ʿāmil oldıḳları içün[1068] cemīʿ-i ʿālemi fetiḥ ve dīne daʿvet idüp ıṣlāḥ[1069] itdiler. Ve daḫı[1070] şimdiki[1071] zamānda yine[1072]{10} herkes ʿilm-i ḥāli bilüp ögreneler[1073] idi ümmet-i Muḥammed içinde melāḥide ve zenādiḳe {11} ve ḥurūfī[1074] ve dehrī ve fırḳa-ı ḍālle maʿlūm olup[1075] memālik-i İslāmiyyede ṭurmayup {12} vilāyet vilāyet[1076] çıḳup giderlerdi. Ve bunları görüp kefere ṭāʾifesi {13} gürūh gürūh ve fevc fevc cemīʿen[1077] īmāna[1078] gelürlerdi. Lākin görürler[1079] aḳ başlı müslimān[1080]{14} ṣūretinde ādemler

---

[1052] bilmeyenler farżı terk idüp ʿazāba müstaḥaḳ olurlar: bilmeseler farżı terk itmiş olup ʿazāba müstaḥaḳ olur A B

[1053] şöylece: şöyle C

[1054] biñ: -B

[1055] kerre biñ: kerre A

[1056] daḫı: -C

[1057] gönderilürse: gönderseler C

[1058] teʿālā nuṣret virmeye: teʿālā ḥażretleri nuṣret itmeye B; teʿālā nuṣret virmeyince C

[1059] ve Ḥaḳ teʿālā eydür: nitekim Ḥaḳ subḥāne ve teʿālā ḥażretleri eydür B; ve Ḥaḳ teʿālā buyurur kim C

[1060] Muhammed 47/7; in tenṣurūllāhe yenṣurkum: (Allah'a yardım ederseniz O da size yardım eder.) / yenṣurkumdur: yenṣurkum C

[1061] añlana ki: añlanur ki C

[1062] heb: herbir B

[1063] birercik birercik: birer birer B; -C

[1064] ortası: mābeyni C

[1065] ṭobṭolu idi: ṭobṭolu idi hīç ʿaskerleri yoḳ idi B; ṭolu iken hīç ʿaskerleri yoḳ iken C

[1066] lākin ʿilm-i ḥāl: lākin ʿilm-i ḥālı B; ʿilm-i ḥāl C

[1067] ʿulūmı bildikleri: ʿilimleri bilüp C

[1068] içün:sebebi-le C

[1069] fetiḥ ve dīne daʿvet idüp ıṣlāḥ: fetiḥ A B

[1070] ve daḫı: -B

[1071] şimdiki: şimdiki bu C

[1072] yine: daḫı B; -C

[1073] ʿilm-i ḥālı bilüp ögreneler: ʿilm-i ḥālın bilüp ögrenüp ʿamel işler C

[1074] ve ḥurūfī: -C

[1075] ve ḥurūfī ve dehrī ve fırḳa-ı ḍālle maʿlūm olup: ve ḥurūfīler daḫı B

[1076] vilāyet vilāyet: vilāyet be vilāyet B; bilādi Ehl-i Sünnet veʾl-Cemaʿāt olan yerden C

[1077] cemīʿen: -C

[1078] cemīʿen īmāna: İslāma B

[1079] görürler: görür A

[1080] müslimān: müslimānlar C

her birinüñ bir dürlü iʿtiḳādī ve meẕhebi ve ṭarīḳi var[1081]. {15} Bunları[1082] müslimān ẓan iderler. Ve bunlaruñ[1083] iʿtiḳādları ve fiʿlleri aṣlā bir şerīʿate {16} muvāfiḳ degildür deyüp[1084] bunlaruñ[1085] dīni ḥaḳ[1086] degildür deyüp[1087] İslāma gelmezler. {17} Ve bundan [B34.a] aʿceb budur ki eben ʿan ceddin müslimān oġlı müslimān olanlaruñ[1088] içinde {18} bile gezüp muʿāşiret iderler. Yine bunları kendüleri gibi müʾmin ẓan iderler[1089]. {19} Ḥālbuki anlaruñ baʿżısı mülḥid ve baʿżısı[1090] zındıḳ ve ḥurūfī ve dehrī ve fırḳa-ı ḍālledür. [C28.b] [A21.a] {1} Lākin[1091] bu tāʾifeler her cinsiñ içine[1092] ḳarışmışdur ḳanḳısıdur her kimse[1093] bilmez. {2} Zīrā nemāz ḳılurlar ve oruc ṭutarlar ve sāʾir ʿibādetleri iderler[1094] kendülerin [1095]{3} ḫalḳdan setr itmek içün. Ammā anlar şol kimesnenüñ yanında maʿlūmlardur[1096] ki {4} anlar evvel ʿilm-i ḥāl[1097] ki farż-ı ʿayndur oḳumış ola baʿdehū farż-ı kifāye olan {5} ʿilimleri baʿdehū vācib olan ʿilimleri[1098] baʿdehū sünnet olan ʿilimleri oḳumış {6} veyāḫūd[1099] ögrenmiş ola. Hem ḍāll ve hem muḍil olan gürūhı bir sāʿat yanlarında {7} oturup muṣāḥibet itmek-ile bilüp añlarlar[1100]. Ve bu tāʾife-i mulāʿinenüñ baʿżısınuñ[1101] {8} ḥālleri aşaġıda ẕikr olınur [B34.b] inşaʾl-lāhu teʿālā[1102]. Ve daḫı[1103] yedi sekiz yüz {9} senelerine dek[1104] ümmet-i Muḥammed olanlar erlerden ve ʿavretlerden her kim bulūġa vāṣıl {10} olursa

[1081] var:var görürler A
[1082] ṭarīḳ var bunları: ṭarīḳi var görüp C
[1083] ve bunlaruñ: -B
[1084] deyüp: deyü B
[1085] iʿtiḳādları ve fiʿlleri aṣla bir şerīʿate muvāfiḳ degildür deyüp bunlaruñ: -C
[1086] dīni ḥaḳ: dīni ḥaḳ dīn B ; dīni dīn-i ḥaḳ C
[1087] deyüp: deyü B
[1088] olanlaruñ: olanlar B
[1089] iderler: idüp B
[1090] baʿżısı: -A -C
[1091] lākin: -C
[1092] içine: içinde B
[1093] kimse: her kimseler C
[1094] ʿibādetleri iderler: ʿibādetler C
[1095] ʿibādetleri iderler kendülerin: ʿibādeti iderler kendüleri B
[1096] maʿlūmlardur: maʿlūmdur C
[1097] kimesnenüñ yanında maʿlūmlar ki anlar evvel ʿilm-i ḥāl: kimselerüñ yanında maʿlūmdur ki ol ʿilm-i ḥālı B
[1098] ʿilimleri: -C
[1099] veyāḫūd: veyā C
[1100] baʿdehū farż-ı kifāye olan ʿilimleri baʿdehū vācib olan ʿilimleri baʿdehū sünnet olan ʿilimleri oḳumış veyāḫūd ögrenmiş ola: ve farż-ı kifāye ve vācib olan ve sünnet olan ʿilimleri daḫı bilmiş ola eyle olsalar ile fırḳa-ı ḍālle gürūhı-la bir saʿāt oturup muṣāḥabat itmek-ile anları bilüp añlarlar B
[1101] baʿżısınuñ: -C
[1102] inşaʾl-lāhu teʿālā: -C
[1103] daḫı: -B
[1104] senelerine dek: senelerinde A C

her biri gerek ʿālim ve gerek cāhil ʿilm-i ḥāli farż-ı ʿayndur [1105] taḥṣīl idüp {11} baʿdehū farż-ı kifāye olan ʿilimleri baʿdehū vācib ve sünnet olan ʿilimleri {12} ögrenüp biz daḫı ehl-i İslām zümresindenüz deyü[1106] ferḥ ve mesrūr olurlar[1107]. {13} Ol ecilden niçe iḳlimler[1108] ve niçe memleketler ve vilāyetler[1109] fetiḥ iderlerdi. Ve[1110] ʿasker-i {14} İslām ġāyet-ile az idi. Ammā yardımcıları Allāh teʿālā idi[1111]. Ol ecilden dāʾimā {15} manṣūrlar idi[1112]. Ammā ṭoḳuz yüz senesinden[1113] ṣoñra bir miḳdār tedrīc-ile {16} ʿilm-i ḥāl ki farż-ı ʿayndur terk [C29.a] idüp[1114] farż-ı kifāye olan ʿilimlere[1115] ʿavām tāʾifesi[1116] {17} meşġūl oldılar. Ve[1117] ṭoḳuz yüz elli senesinden ṣoñra ʿavām-ı cehele cemīʿen {18} ʿilm-i ḥāl ki farż-ı ʿayndur[1118] ve farż-ı kifāye ve vācib ve sünnet olan[1119] ʿilimleri biʾl-külliye {19} terk idüp bidʿat olan ʿilimleri ki saña ẕikr itdim aña meşġūl olup [A21.b] {1} ʿilm-i şerīʿat ki vardur[1120] ʿilm-i ʿaḳāʾid ki vardur anı taḳlīd ile bilürler ve şol {2} kimesneler ki zümre-i[1121] [B35.a] ṭalebe-i ʿulūm zümresindendür[1122] farż-ı kifāye olan ʿilimleri terk {3} idüp vācib olan ʿilimlere meşġūl oldılar[1123]. Pes imdi ṭalebe-i ʿilm {4} olanlar farż-ı ʿayn ve farż-ı kifāyeyi terk

---

[1105] her biri gerek ʿālim ve gerek cāhil ʿilm-i ḥālı farżʿ-ı ayndur: ʿilm-i ḥālı B

[1106] farż-ı kifāye olan ʿilimleri baʿdehū vācib ve sünnet olan ʿilimleri ögrenüp biz daḫı ehl-i İslām zümresinde nūr deyü: sāʾir ʿulūmı taḥṣīl idüp baʿdehū sāʾir ʿulūmı ögrenüp biz daḫı ehl-i İslāmdanız deyü B

[1107] olurlar: olurlardı B / ümmet-i Muḥammed olanlar erlerden ve ʿavretlerden her kim bulūġa vāṣıl olursa her biri gerek ʿālim ve gerek cāhilʿilm-i ḥālı farż-ı ʿayndur taḥṣīl idüp baʿdehū farż-ı kifāye olan ʿilimleri baʿdehū vācib ve sünnet olan ʿilimleri ögrenüp biz daḫı ehl-i İslām zümresindenüz deyü ferḥ ve mesrūr olurlar: ümmet-i Muḥammedüñ gerek er gerek ʿavretleri ʿilm-i ḥāl farż-ı ʿayndur deyüp ʿilm-i ḥāllarını ögrenüp baʿdehū vācib ve sünnet ve farż-ı kifāye olan ʿilimleri ögrenüp elḥamdullillāhi teʿālā biz de ehl-i İslām zümresindeniz deyüp sürūrlarından Ḥaḳ teʿālāya ḥamd u şenā iderlerdi C

[1108] iḳlimler: iḳlimlere C

[1109] niçe iḳlimler ve niçe memleketler ve vilāyetler: niçe memleketler B

[1110] ve: -C

[1111] Allāh teʿālā idi: Allāhu idi A B / ve ʿasker-i İslām ġāyet-ile az idi ammā yardımcıları Allāh idi: ve ʿasker-i İslām az olursa da bile zirā yardımcıları Allāh teʿālā idi B

[1112] manṣūrlar idi: manṣūr ve muẓaffer idiler B

[1113] senesinden: sene senesinden C

[1114] idüp: üzere olup C

[1115] terk idüp farż-ı kifāye olan ʿilimlere: terk iderler oldılar C

[1116] tāʾifesi: tāʾifesi sāʾir ʿulūma B

[1117] ve: -C

[1118] ʿilm-i ḥāl ki farżʿ-ı ayndur: ʿilm-i ḥāllarını C

[1119] ʿavām-ı cehele cemīʿen ʿilm-i ḥāl ki farż-ı ʿayndur ve farż-ı kifāye ve vācib ve sünnet olan: ʿavām- ʿilm-i ḥālı ve sāʾir lāzım olan B

[1120] ʿilimleri ki saña ẕikr itdim aña meşġūl olup ʿilm-i şerīʿat ki vardur: ʿilimlere meşġūl oldılar B

[1121] bilürler ve şol kimesneler ki zümre: bilür oldılar B

[1122] ṭalebe-i ʿulūm zümresindendür: ṭalebe-i ʿilimdendür A B

[1123] ṭalebe-i ʿulūm zümresindendür farż-ı kifāye olan ʿilimleri terk idüp vācib olan ʿilimlere meşġūl oldılar: ve ṭalebe-i ʿilm daḫı farżıʿaynı ve ve farż-ı kifāyeyi terk idüp ġayrı ʿilimlere meşġūl oldılar B

idüp vācib olan ʿilimlere[1124] meşġūl {5} oldılar[1125]. Elān yine[1126] böyledür.[1127] Ammā ʿavām-ı nās cemīʿen ʿilm-i ḥāl ki farż-ı ʿayndur {6} terk itdikleri gibi farż-ı kifāye olan ʿilimleri[1128] ve vācib ve sünnet olan ʿilimleri {7} biʾl-külliye terk idüp bidʿat olan ʿilimlere[1129] meşġūl oldılar. Baʿdehū melāḥide {8} ve zenādiḳe ve ḥurūfī ve sāʾir fırḳa-ı ḍālle ʿasker-i İslāma ḫalṭ olup[1130] {9} ekşerinüñ ʿaḳīdelerine ḫalel gelüp fisḳ-ı fücūra māʾil oldılar. Ol ecilden {10} bunca biñ ʿasker daḫı var iken fetiḥ ve nuṣret olmaduġından māʿadā {11} ecidād-ı ʿiẓāmlarınuñ fetiḥ itdikleri[1131] vilāyetleri daḫı ellerinden aldılar sebeb nedür {12} bilmediler. Sebeb oldur ki [C29.b] ʿasker-i İslāma ḫalṭ olan[1132] melāḥide ve zenādiḳe {13} ve ḥurūfī ve[1133] fırḳa-ı ḍālle ki[1134] vardur Ehl-i Sünnet ve Cemāʿat meẕhebinde[1135] olanlara {14} düşmandur[1136] ve ziyāde pek ʿadāvetleri pādişāh-ı İslām ḥażretlerinedür[1137]. {15} Meddallāhu teʿālāʿömrehu ilā yevmiʾl- ḳıyām.[1138] Ve bu tāʾife-i melāʿine[1139] isterler ki[1140] dāʾimā düşman {16} manṣūr ve[1141] muẓaffer ola. Ve Ehl-i Sünnet ve Cemāʿat[1142] pādişāhımuzla bile[1143] münhezim {17} ve maḳhūr ola[1144] deyü himmet ve ḳaṣd iderler. Ol ecilden ekşeriyā düşmanlar {18} bizim üzerimüze nuṣret bulurlar[1145]. Zīrā ʿasker-i İslām içinde

---

[1124] ʿilimlere: ʿilime C

[1125] pes imdi ṭaleb-i ʿilm olanlar farżʿayn ve farż-ı kifāyeyi terk idüp vācib olan ʿilimlere meşġūl oldılar: -B

[1126] yine: -C

[1127] böyledür: böyledür ve B

[1128] cemīʿen ʿilm-i ḥāl ki farż-ı ʿayndur terk itdikleri gibi farż-ı kifāye olan ʿilimleri: cemīʿen ʿilm-i ḥālı ve farż-ı kifāye B; ʿilm-i ḥāllerini terk idüp ve farż-ı kifāye C

[1129] ʿilimlere: ʿilimler ile C

[1130] ʿasker-i İslāma ḫalṭ olup: gürūhı İslām içinde ḳarışup C

[1131] ʿiẓāmlarınuñ fetiḥ itdikleri: ʿiẓāmları alıvirdikleri A B

[1132] melāḥide ve zenādiḳe ve ḥurūfī ve sāʾir fırḳa-ı ḍālle ʿasker-i İslāma ḫalṭ olup ekşerinüñ ʿaḳīdelerine ḫalel gelüp fisḳ-ı fücūra māʾil oldılar ol ecilden bunca biñ ʿasker daḫı var iken fetiḥ ve nuṣret olmaduġından māʿadā ecidād-ı ʿiẓāmlarınuñ fetiḥ itdikleri vilāyetleri daḫı ellerinden aldılar sebeb nedür bilmediler sebeb oldur ki ʿasker-i İslāma ḫalṭ olan: -B

[1133] ve ḥurūfī ve: ve ḥurūfī ve sāʾir B

[1134] ḫalṭ olan melāḥide ve zenādiḳe ve ḥurūfī ve fırḳa-ı ḍālle ki: içinde olan fırḳa-ı ḍālle C

[1135] Ehl-i Sünnet ve Cemāʿat meẕhebinde: Ehl-i Sünnet veʾl-Cemāʿat C

[1136] düşmandur: düşmān C

[1137] ziyāde pek ʿadāvetleri pādişāh-ı İslām ḥażretlerinedür: ġāyet ʿadāvetleri bā ḫuṣūṣ pādişāhumız daḫı ziyāde ʿadūdurlar C

[1138] meddallāhu teʿālā ʿömrehu ilā yevmiʾl- ḳıyām: -B -C

[1139] melāʿine: melāʿineler C

[1140] isterler ki: ister ki A

[1141] ve: -C

[1142] Ehl-i Sünnet ve Cemāʿat: Ehl-i Sünnet veʾl-Cemāʿat C

[1143] pādişāhımuzla bile: pādişāhı B; pādişāhumız ile C

[1144] ola: olalar C

[1145] nuṣret bulurlar: ġālib olurlar C

müʾminler {19} ṣūretinde anlara muʿīn çoḳdur. Ve[1146] ʿalāmeti budur ki ehl-i[1147] İslām pādişāhına [A22.a] {1} muṭīʿ ve emrine münḳād olmazlar[1148]. Ve eger [B35.b] bu tāʾifenüñ ḥaḳlarından gelinüp[1149] {2} baʿdehū her kişi dīn īmānı[1150] ögrenüp veʾl-ḥāṣıl ʿilm-i ḥāl ki farż-ı ʿayndur[1151] ögrenürlerse {3} baʿdehū farż-ı kifāye ve vācib ve sünnet olan ʿilimleri bilüp ve ögrenüp ʿamel {4} olınursa[1152] yine dünyā[1153] evvelki gibi dāʾimā nuṣret ve[1154] ʿadil ve ʿadālete[1155] ve niʿam-ı ilāhī ile ṭopṭolu {5} ola[1156] biʿavniʾl-lāhi teʿālā. Ve[1157] bunları bilmekden murād iʿtiḳādın muḥkem eylemekdür[1158]. Zīrā {6} iʿtiḳād olmayınca müʾmin olmaz. Ve ʿaḳīdesin muḥkem itdikden ṣoñra ābdestüñ ve {7} nemāzuñ farżların ve vāciblerin ve[1159] sünnetlerin daḫı muḥkemce[1160] yerlü yerinde añlaya ve bile[1161]. Bu deñlüce {8} bilmege ve añlamaga kitāblar[1162] oḳumaḳ lāzım degildür. [C30.a] Hemān[1163] aġızdan[1164] ögrenmek gerekdür[1165] {9} ṣaḥīḥce müslimān ola[1166]. İşte[1167] bu deñlüce aġızdan ögrenmek kifāyet ider. {10} Ṣarf ve naḥiv ve manṭıḳ ve[1168] meʿānī oḳumaḳ ümmīlere lāzım degildür. Hemān lāzım {11} olan ʿaḳīdelerine ābdest ve nemāza[1169] müteʿalliḳ olanları

[1146] ve: -B -C
[1147] ehl: -B
[1148] münḳād olmazlar: münḳād olmaz B; iṭāʿat itmezler C
[1149] gelinüp: gelüp C
[1150] īmānı: ve īmānı B; īmān C
[1151] veʾl-ḥāṣıl ʿilm-i ḥāl ki farżʿ-ı ayndur: ve ʿilm-i ḥāllerin C
[1152] olınursa: iderlerse C
[1153] ʿilm-i ḥāl ki farż-ı ʿayndur ögrenüp baʿdehū farż-ı kifāye ve vācib ve sünnet olan ʿilimleri bilüp ve ögrenüp ʿamel olınursa yine dünyā: farżʿayn olan ʿilm-i ḥāllerini ögrenürlerse ve ʿamel iderlerse yine B
[1154] evvelki gibi dāʾimā nuṣret ve: keʾl-evvel A B
[1155] ʿadālete: ʿadāletle B
[1156] ola: olur B
[1157] ve: -C
[1158] eylemekdür: eyleye B; itmekdür C
[1159] ve vāciblerin ve: ve A
[1160] daḫı muḥkemce: -B
[1161] añlaya ve bile: bile ve añlaya B / daḫı muḥkemce yerlü yerinde añlaya ve bile: muḥkemce bilüp ve ʿamel idüp edā eyleye C
[1162] kitāblar: kitāb A B
[1163] hemān: -B
[1164] aġızdan: aġızdan çalışup B
[1165] ögrenmek gerekdür: ögreneler B;herkese ögrenmek gerekdür ve C
[1166] ola: olalar C
[1167] işte: -C
[1168] ve manṭıḳ ve: -C
[1169] aḳīdelerine ābdest ve nemāza: aḳīdelerine ābdestlerine ve nemāzlarına C

aġızdan çalışup {12} ögreneler[1170]. Ve[1171] eger bunları bilüp ögrenmege saʿy olınmaz ise ḳorḳu vardur ki[1172]{13} mecmaʿ-ı evliyā olan İstanbula[1173] daḫı żarar gele ve ümm-i dünyā olan Mışıra daḫı {14} żarar gele[1174]. Ve dünyā cenneti olan Şāma daḫı żarar sirāyet eyleye hemān[1175]. Ḥaḳ subḥānehu ve teʿālā {15} kendü lüṭf-ıla[1176] ḥıfẓ-ı emānında[1177] eyleye. Ve[1178] eger ʿālemüñ ışlāḥı murād olursa[1179] {16} evvelā İstanbulda [1180] eʿadāyı[1181] defiʿ refiʿ olına. Baʿdehū[1182] melāḥide [B36.a] ve zenādiḳe ve ḥurūfī[1183] {17} ve fırḳa-ı ḍālle defiʿ[1184] refiʿ olına[1185]. Baʿdehū Burusada ve baʿdehū Edirnede ve baʿdehū iḳlīm-i {18} Mışırda ve baʿdehū iḳlīm-i Şāmda Halebde secüp ḥaḳlarından geline[1186]. Cemīʿ-i eṭrāfda {19} olan düşmanlaruñ ḳalblerine Ḥaḳ subḥānehu ve teʿālā ḳorḳu virüp[1187] her biri [A22.b] {1} īnlerine girüp yaturlar [1188]. ʿAsker göndermek lāzm degildür[1189]. Ve[1190] defiʿ ve[1191] refiʿ lāzım {2} olanlardan biri daḫı[1192]remāllerdür[1193] ve biri[1194] ḳışṣaḫūnlardur ve biri[1195] meyḫānelerdür ve biri {3}

[1170] ṣaḥīḥce müslimān ola işte bu deñlüce aġızdan ögrenmek kifāyet ider ṣarf ve naḥiv ve mantıḳ ve meʿānī oḳumaḳ ümmīlere lāzım degildür hemān lāzım olan ʿaḳīdelerine ābdest ve nemāza müteʿalliḳ olanları aġızdan çalışup ögreneler: -B

[1171] ve: -C

[1172] ḳorḳu vardur ki: ḫavf olınur ki C

[1173] İstanbula: Āsitāneye C

[1174] ve ümm-i dünyā olan Mışıra daḫı żarar gele: -B

[1175] żarar sirāyet eyleye hemān: sirāyet eyleye A; żarar gele B

[1176] kendü lüṭf-ıla: lüṭfından B

[1177] ḥıfẓ-ı īmānında: ḥıfẓ C

[1178] ve: -B

[1179] olursa: olınursa B C

[1180] evvelā İstanbulda: evvelā İstanbulda olan B; evvel İslāmbuldan C

[1181] eʿadāyı: eʿadā-yı dīn B; eʿadā-yı dīnleri C

[1182] baʿdehū: -B

[1183] melāḥide ve zenādiḳe ve ḥurūfī: melāḥideden ve zenādiḳeden ve ḥurūfīlerden B

[1184] defiʿ: defiʿ ve B C

[1185] baʿdehū melāḥide ve zenādiḳe ve ḥurūfī ve fırḳa-ı ḍālle defiʿ ve refiʿ olına: baʿdehū fırḳa-ı ḍālleden olanları defiʿ refiʿ C

[1186] baʿdehū Burusada ve baʿdehū Edirnede ve baʿdehū iḳlīm-i Mışırda ve baʿdehū iḳlīm-i Şāmda Halebde seçüp ḥaḳlarından geline: ve Bursada ve Edirnede ve sāʾir iḳlīmlerde ve Mışırda ve Şāmda ve Ḥalebde seçüp ḥaḳlarından gelüp C / ve fırḳa-ı ḍālle defiʿ ve refiʿ olına baʿdehū Burusada ve baʿdehū Edirnede ve baʿdehū iḳlīm-i Mışırda ve baʿdehū iḳlīm-i Şāmda Halebde seçüp ḥaḳlarından geline:ve sāyir fırḳa-ı ḍālleden her kim var ise bulup ḥaḳlarından geline ve ṣoñra sāyir bilādede olanlaruñ ḥaḳlarından geline B

[1187] Ḥaḳ subḥānehu ve teʿālā ḳorḳu virüp: Ḥaḳ subḥāne ve teʿālā ḳorḳu bıraġup B; Allāh teʿālā ḫavf düşürüp C

[1188] īnlerine girüp yaturlar: īnine girüp yatur A B

[1189] degildür: olmaz B

[1190] ve: ve daḫı B

[1191] ve defiʿ ve: defiʿ C

[1192] olanlardan biri daḫı: olanlaruñ biri A C

[1193] remāllerdür: remāldür C

[1194] biri: biri daḫı B

[1195] biri: biri daḫı B

ġaybet-i mesāvīye sebeb olan ḳahveḫānelerdür[1196] ve biri ʿavretlerüñ ṣoḳaḳda {4} gezmeleridür[1197] ve biri[1198] eẕān oḳındıḳda nemāza varmayup dükkānlarında[1199] [C30.b] oturanlardur {5} ve biri bozaḫānelerdür ve biri dürlü dürlü şerbetlerdür ki ekşidür[1200] ve biri daḫı[1201] emred {6} oġlanlara[1202] ḥarīrden libāslar ve yaraşur ferāceler ve ḳaftānlar geydüren[1203] {7} fāsıḳlardur ve daḫı maḥalle maḥalle tenbīhler ve teʾkīdler idüp cemāʿate gelmeyenleri {8} maḥallelerden çıḳarup[1204] evlerin ṣatdurup[1205] [B36.b] kendüsin nefī belet itdürmekdür. {9} Ve bu meʿānada müteferriḳa ve çavuş ve sipāhī ve yeñiçeri beraber olmaḳ gerekdür. {10} Ve her kim ki bunlara ṣıyānet[1206] iderse aña daḫı nef-i belet ve[1207] taʾẕīr-i şedīd[1208] itmek {11} gerekdür[1209]. Ve muḥkem tenbīh ve teʾkīd idüp münādīlere[1210] nidā itdirmek gerekdür ki {12} şimden[1211] ṣoñra her yıl[1212] cemīʿ-i maḥallelerde yedi yaşından yuḳarusına aʿlā ve ednā[1213] {13} ve faḳīr ve ġanīye veʾl-ḥāṣıl[1214] ehl-i īmān[1215] olanlara ādemler taʿyīn olınup {14} īmān ve İslām süʾāl olınup bilenlere riʿāyet ve bilmeyenlere ḥaḳāret olınup[1216] {15} deyü dellāllar nidā ideler. Ve daḫı ābdest[1217] ve nemāzuñ ferāʾiżleri ve vācibāt {16} ve sünenleri ve mekrūhları ve müfsidātlarından[1218] süʾāl olınsa gerekdür

[1196] ġaybet-i mesāvīye sebeb olan ḳahveḫānelerdür: ġaybet-i mesāvīyi olan ḳahveḫānedür C
[1197] ve biri ʿavretlerüñ ṣoḳaḳda gezmeleridür: -B
[1198] biri: biri daḫı B
[1199] dükkānlarında: dükkānlarda B C
[1200] ekşidür: içenlere sekirüdür C / ve biri bozaḫānelerdür ve biri dürlü dürlü şerbetlerdür ki ekşidür: -B
[1201] daḫı: -A
[1202] oġlanlara: oġlancıḳlara B;oġlanlar C
[1203] ferāceler ve ḳaftānlar geydüren: ferrāce ve ḳaftānlar geyen C
[1204] çıḳarup: çıḳarup ve B
[1205] ṣatdurup: ṣatdurup ve C
[1206] bunlara: -A -C
[1207] nef-i belet ve: -B
[1208] şedīd: eşed A
[1209] gerekdür: gerek C
[1210] mutādīlere: münādīlere B C
[1211] şimden: bundan C
[1212] her yıl: -B
[1213] aʿlā ve ednā: aʿlā ve ednāya B;aʿlāya ve ednāya C
[1214] veʾl-ḥāṣıl: veʾl-ḥāṣıl her B
[1215] ve faḳīr ve ġanīye veʾl-ḥāṣıl ehl-i īmān: ehl-i İslām C
[1216] ḥaḳāret olınup: ḥaḳāretler olınur B; ḥaḳāret olınur C
[1217] ābdest: ābdestüñ C
[1218] ferāʾiżleri ve vācibātları ve sünenleri ve mekrūhları ve müfsidātlarından: ferāʾiżlerini ve vācibātlarını ve sünenlerini ve mekrūhlarını ve müfsidātlarını C

{17} deyüp[1219] dellāllar nidā ideler[1220]. Ve daḫı[1221] yılbaşı olduḳda dīndār ve muḥkem[1222] kimesneler {18} taʿyīn idüp[1223] imāmlardan ve muʾezzinlerden[1224] maḥalle[1225] ḫalḳınuñ yedi yaşından yuḳarusınuñ {19} isimlerin[1226] defter idüp ol defterler[1227] ile cümlesine īmāndan[1228][A23.a] [C31.a] {1} ve İslāmdan ve ābdestden ve nemāzdan[1229] süʾāl idüp[1230] bilenlere ʿizzet[1231] [B37.a] ve bilmeyenlere {2} cürümlerine göre[1232] ḫaḳāret ideler. Ve hīçbir eḥad bu ḫuṣūṣda merḥamet ve {3} şefḳat itmeyeler. Ve[1233] taʿzīr lāzım gelenlere[1234] ve nef-i belet lāzım gelenlere[1235] cemīʿen {4} merḥamet itmek cāʾiz[1236] degildür. Eger bu üslūb üzre şerīʿat-ı Muḥammediyyeye {5} riʿāyet olınursa cemīʿ-i düşmanlar ḫor ḫaḳīr münhezim olup ehl-i {6} dīn ve ehl-i İslām dükeli şāẕ ve ḫandān olup ehl-i İslām şehirleri {7} cemīʿen niʿmet-i ilāhī ile ṭopṭolu olup ehl-i īmān yine ṭoḳuz yüz senesine {8} gelince niçe müslimānlar[1237] ise yine eylece olmaḳ muḳarrerdür. Ve selāṭīn-i māżiyenüñ {9} muʿtād olan[1238] ḥālleri bu idi. Zīrā böyle idicegiz[1239] Ḥaḳ teʿālīnüñ[1240] İn tenṣurullāhe yenṣurkum {10} āyet-i kerīmesi mışdāḳınca[1241] ʿamel olınur. Ve şol kimesnelerüñ[1242] naṣīri Allāh {11} ola.

[1219] deyüp: deyü C

[1220] ve daḫı ābdest ve nemāzuñ ferāʾiżleri ve vācibātları ve sünenleri ve mekrūhları ve müfsidātlarından süʾāl olınsa gerekdür deyüp dellāllar nidā ideler: -B

[1221] daḫı: -A -C

[1222] ve muḥkem: -B

[1223] idüp: olunup B; idüp ve C

[1224] imāmlardan ve muʾezzinlerden: imāmlar ve muʾezzinler A C

[1225] maḥalle: maḥallesi C

[1226] isimlerin: isimlerini C

[1227] defterler: defter B C

[1228] cümlesine īmāndan: cümlesinüñ īmānı B

[1229] İslāmdan ve ābdestden ve nemāzdan: İslāmlarından ve ābdestlerinden ve nemāzlarından C

[1230] ābdestden ve nemāzdan süʾāl idüp: ābdest ve nemāzdan süʾāl ideler B

[1231] ʿizzet: reʿāyet B

[1232] cürümlerine göre: -C

[1233] itmeyeler ve: olunmayup B

[1234] gelenlere: olanlara taʿzīr B; olanlara C

[1235] gelenlere: olanlara nefi beled B; olanlara C

[1236] cāʾiz: -C

[1237] müslimānlar: -C

[1238] muʿtād olan: -A -B

[1239] böyle idicegiz: böyle idicek C

[1240] cemīʿen merḥamet itmek cāʾiz degildür eger bu üslūb üzre şerīʿat-ı Muḥammediyyeye riʿāyet olınursa cemīʿ-i düşmanlar ḫor ve ḫaḳīr münhezim olup ehl-i dīn ve ehl-i islām dükeli şāẕ ve ḫandān olup ehl-i İslām şehirleri cemīʿen niʿmet-i ilāhī ile ṭopṭolu olup ehl-i īmān yine ṭoḳuz yüz senesine gelince nice müslimānlar ise yine eylece olmaḳ muḳarrerdür ve selāṭīn-i māżiyenüñ ḥālleri bu idi zīrā böyle idicegiz Ḥaḳ teʿālīnüñ: şerʿ-i Muḥammediyyeye reʿāyet oluna tā ki ehl-i īmān şād ve ḫandān olup ve daḫı B

[1241] mışdāḳınca: -C

[1242] ve şol kimesnelerüñ: ve daḫı şol kimesneler ki C

Cemīʿ-i ʿālem anuñ bir ḳılına żarar getürmege ḳādīr olmayalar[1243]. Ey müʾmin ḳarındaş[1244]{12} hīç[1245] bilür misin ki şimdi bizim zamānımuzda ehl-i īmān geçinenlerimüz[1246] ne ḥāle vardı. {13} Şöyle oldı ki altı yüz senesinde[1247] vefāt iden müʾminlerden[1248] biri {14} ḳabirden ḳalḳup baḳa[1249] bu ḫalḳı göre idi[1250] ʿacebā bunlar ne millet ve ne meẕhebden ki {15} diye idi[1251]. Ümmet-i Muḥammede baʿżı ḥālleri beñzer ammā[1252] ümmet-i Muḥammedde[1253] böyle fiʿl {16} olmaz diye idi[1254]. [C31.b] İmdi bunlar ümmet-i [B37.b] Muḥammedden degildür deyü belki[1255] ḥükm ide idi[1256]. {17} Zīrā ümmet-i Muḥammed ol zamānda şuña beñzerdi ki[1257] eyyām-ı bahārda baġ ve baġceler[1258] dürlü dürlü {18} meyvālar çiçeklenüp[1259] kimi beyāż[1260] kimi ḳızıl[1261] ve kimi şarı ve kimi gök ve kimi yeşil {19} ve sāʾir yerlerde biten envāʿ-ı şükūfe ve çimenler ve aġaçlaruñ dalları ucunda çıġrışup[1262] [A23.b] {1} Allāhu ekber min külli şeyʾi ṣadāsı-la dünyāya naẓar iden yabraḳlar ve bunça[1263]{2} güne güne[1264] rāyiḥa-ı ṭayyibeler ile[1265] baġceler niçe gökcek ve[1266] müzeyyen ise ehl-i {3} īmān ve ehl-i İslām[1267] ʿilm-i ḥāl[1268] ve ʿāmel-i ṣāliḥ ile böylece idi. Ammā şimdi[1269] ḳış {4} olup

[1243] āyet-i kerīmesi mışdāḳınca ʿamel olınur ve şol kimesnelerüñ naṣīri Allāh ola cemīʿ-i ʿālem anuñ bir ḳılına żarar getürmege ḳādir olmayalar: āyet-i kerīme mışdāḳınca Ḥaḳ teʿālā müʾminlerüñ yardımcısı ola eyle oldıḳda cemīʿ-i ʿālem düşmen olsa aṣla bir kimse bir żarar getürmege ḳādir olamaz B

[1244] ḳarındaş: ḳardaş A B

[1245] hīç: -B

[1246] zamānımuzda ehl-i īmān geçinenlerimüz: zamānımuz müslimānları B

[1247] senesinde: senesinden C

[1248] iden müʾminlerden: iden müʾminler A; ider müʾminlerden C

[1249] baḳa: -A -C

[1250] göre idi: görseler idi C

[1251] meẕhebden ki diye idi: meẕhebdedür diyeler idi B; meẕhebdendür diyeler idi C

[1252] ammā: lākin C

[1253] ümmet-i Muḥammedde: bu ümmetde B

[1254] diye idi: -B

[1255] belki: -C

[1256] ide idi: idelerdi B

[1257] zamānda şuña beñzerdi ki: zamāna beñzer ki A C

[1258] baġ ve baġçeler: baġ ve baġçelerde B; baġ ve baḳçalarda C

[1259] dürlü dürlü meyvālar çiçeklenüp: dallarda elmalar ve armudlar ve erikler ve kiraslar ve cemīʿ-i meyvālar çiçekler bitüp B

[1260] beyāż: beyāż ve B

[1261] ḳızıl: ḳırmuzı C

[1262] ucunda çıġrışup: çıġrışup ucunda A B

[1263] yerlerde biten envāʿ-ı şükūfe ve çemenler ve aġaçlaruñ dalları çıġrışup ucunda Allāhu ekber min külli şeyʾi ṣadāsı-la dünyāya naẓar iden yabraḳlar ve bunça: -B

[1264] güne güne: güne gün C

[1265] ile: ki biten envāʿı dürlü dürlü çiçekler ile B; ile ol baġlar ve C

[1266] niçe gökcek ve: -B -C

[1267] ehl-i īmān ve ehl-i İslām: ehl-i İslām B; ehl-i īmān ve İslām C

[1268] ʿilm-i ḥāl: ʿilm-i ḥāli bilmek ile B

[1269] şimdi: şimdiki ḥālde B; şimdiki C

fısıḳ ṣovuḳları ol tāze biten[1270] çiçekleri ve ol gökcek Allāhu ekber {5} min külli şeyʾi ṣadāsı-la çıḳan[1271] yabraḳları ḳurıdup baʿdehū ol[1272] hevā yelleri {6} esüp ol çiçekleri ve ol yabraḳları yire döküp aġaclar dalları-la ḳaradup {7} kökinden ḳurumış aġaclara dönüp ve ol baġcelere[1273] ve ol[1274] dīn tarlalarına {8} ve dīn yollarına ẓulm ve fısḳ yaġmurları yaġup bāġ ve bāġce[1275] ve tarlalar ve yollar {9} cemīʿen çamur[1276] olup ṭaşra çıḳup ol bāġ ve bāġceler[1277] tımār olınup aġaclar {10} ḳuruyup ve[1278] **[B38.a]** meyvādan ḳālup şöyle ḫāli **[C32.a]** ve muʿaṭṭal ḳalmış bāġcelere[1279] beñzer {11} deyü ehl-i vilāyet[1280] olan velīlerden naḳıl itmişlerdür. Şöyle ki[1281] bāġçelerüñ[1282] aġacları[1283] {12} meyvā virmeyüp ḳuruya. Elbette[1284] ṣāḥibleri[1285] ol aġacları kesüp odun idüp {13} yaḳsa gerekdür bilürsin[1286]. Eger ey müʾmin sen daḫı[1287] beden aġaclarında[1288] dürlü dürlü[1289] meyvālar {14} bitürmez iseñ senüñ daḫı ṣāḥibüñ[1290] Rabbüʾl-enāmdur[1291]. Seni cehennemde odun {15} idüp yaḳısardur[1292]. Ḥaḳ subḥānehu ve[1293] teʿālā cümlemüzi[1294] ġaflet uyḳusından uyandurup {16} ʿilm-i ḫāli[1295] ṣaġīr ve kebīrimüz[1296] çalışup ögrenmek müyesser eyleye. Ve yine ümmet-i Muḥammed {17} ṭoḳuz yüz senesinden evvel cümlesi[1297] ʿilm-i ḫāli ʿavāmı ve ḫavāṣı

[1270] tāze biten: nāzenīn A C
[1271] Allāhu ekber min külli şeyʾi ṣadāsı-la çıḳan: -B
[1272] ol: -A -C
[1273] ve ol baġcelere: ol baġcelerde B
[1274] ve ol baġcelere ve ol : dīn baḳcelerine ve dīn baġlarına ve C
[1275] baġ ve baġce: baġlar ve baḳceler C
[1276] çamur: ḫarāb B
[1277] baġ ve baġceler: baġları ve baḳceleri C
[1278] ṭaşra çıḳup ol baġ ve baġceler tımār olınup aġaclar ḳuruyup ve: -B
[1279] baġcelere: baġlara B
[1280] ehl-i vilāyet: ehl-i ḥāl ve vilāyet C
[1281] şöyle ki: imdi şol B
[1282] baġçelerüñ: baġçenüñ ki B
[1283] itmişlerdür şöyle ki baġcelerüñ aġacları: itmişlerdür ve şol baġlaruñ aġaçları C
[1284] elbette: lābüd A B
[1285] meyvā virmeyüp ḳuruya elbette ṣāḥibleri: ḳuruyup meyvā virmeye lābüd ṣāḥibi B
[1286] bilürsin: -B
[1287] eger ey müʾmin sen daḫı: eger sende A; eger sen B
[1288] aġaclarında: aġacından B
[1289] dürlü dürlü: dürlüdür A
[1290] ṣāḥibüñ: ṣāḥibüñ ki B
[1291] ṣāḥibüñ rabbüʾl-enāmdur: ṣāḥibüñ ki rabbi teʿālā ḥażretleridür C
[1292] cehennemde odun idüp yaḳısardur: odun idüp cehennemde yaḳar C
[1293] subḥānehu ve: -C
[1294] Ḥaḳ subḥāne ve teʿālā cümlemüzi: ġaflet olmana. İmdi Ḥaḳ teʿālā B
[1295] ḫāli: ḫālimüzi C
[1296] ṣaġīr ve kebīrimüz: küçügümüz ve büyükümüz C
[1297] cümlesi: cümle C

nice çalışup {18} ögrenürler ise[1298] yine öylece[1299] ögrenüp bilmek müyesser eyleye[1300]. Ve ḥākimlerimüze[1301] {19} dīn-i İslāmı yoḳlayup ẕikr olınduġı üzre maḥalle maḥalle teftīşler [A24.a] {1} ve taḳayyüdler[1302] müyesser eyleye. Ve[1303] dīn ve īmānı ve ferāʾiż-i vüżūyı ve ferāʾiż-i ṣalavātı [1304] bilmeyenleri {2} nef-i beled ve taʿẕīr-i eşed ile[1305] ḥaḳlarından gelmek müyesser eyleye[1306]. Faṣl Ḥaccāc bir gün {3} ḥabsinden niçe[1307] maḥbūsları çıḳarup yüz yigirmi üc biñ kimesnenüñ boynın urup[1308] ḳatıl eyledi[1309]. {4} Varup[1310] anasına şekvā itdiler[1311]. [B38.b] Bugün senüñ oġluñ erden ve ʿavretden {5} yüz yigirmi üc biñ kimesne[1312] [C32.b] ḳatıl itdi[1313] didiler. Ḥaccāc daḫı cemāʿat-ıla yatsu nemāzın {6} ḳılup içerü ḥareme girdi[1314]. Vālidesi eyitdi. İy oġul Allāhdan ḳorḳmaz mısın[1315] {7} ve Peyġamber ʿaleyhiʾs-selāmdan[1316] utanmaz mısın her gün bu deñlü[1317] ümmet-i Muḥammedi ḳatıl {8} idersin. Saña söylemedim ammā bu gün ümmet-i Muḥammedden yüz yigirmi üc biñ ādem {9} ḳatıl itmişsin[1318] didikde Ḥaccāc eyitdi. Gerçeksin bu deñlü ādem[1319] ḳatıl itdüm. Cümlesin {10} ictihādımla[1320] ḳatla müstaḥiḳ gördim didikde vālidesi eyitdi[1321]. Ẓulm itmişsin. {11} Ḥaccāc eyitdi.

[1298] ise: dise A B

[1299] yine öylece: biz de C

[1300] ve yine ümmet-i Muḥammed ṭoḳuz yüz senesinden evvel cümlesi ʿilm-i ḥāli ʿavāmı ve ḫavāṣı nice çalışup ögrenürler dise yine öylece ögrenüp bilmek müyesser eyleye: -B

[1301] ḥākimlerimüze: ḥākimlerimüz daḫı B

[1302] ve taḳayyüdler: -C

[1303] ve: -C

[1304] ferāʾiż-i vüżūyı ve ferāʾiż-i ṣalavātı: ferāʾiż-i vüżūyı ve ferāʾiż-i ṣalātı C

[1305] eşed ile : eşed ile taʿẕīr ve C

[1306] eyleye: eyleye āmīn C / ve dīn ve īmānı ve ferāʾiż-i vüżūyı ve ferāʾiż-i ṣalavāt bilmeyenleri nef-i belet ve taʿẕīr-i eşed ile ḥaḳlarından gelmek müyesser eyleye: ve şerʿ-i şerīfi icrālar müyesser eyleye B

[1307] niçe: -A -C

[1308] yüz yigirmi üc biñ kimesnenüñ boynın urup: ve boyunların urup B

[1309] boyın urup ḳatıl eyledi: boynunı vurup C

[1310] varup: -C

[1311] şekvā itdiler: şeḳvā eylediler B;şikāyet itdiler C

[1312] yüz yigirmi üc biñ kimesne: niçe biñ kimesneyi B; yüz yigirmi üç biñ kimsenüñ boynun urup C

[1313] itdi: eyledi B

[1314] girdi: girüp B

[1315] ḳorḳmaz mısın: ḳorḳmaz B

[1316] peyġamber ʿaleyhiʾs-selāmdan: resūlullāhdan C

[1317] bu deñlü: bu ḳadar C

[1318] saña söylemedim ammā bu gün ümmet-i Muḥammedden yüz yigirmi üç biñ ādem ḳatıl itmişsin: -B

[1319] bu deñlü ādem: bu ḳadar ādemler C

[1320] ictihādımla:ictihādımda B

[1321] eyitdi: -C

Ey ana eʿl-māżi māżi lākin[1322] bu gün bir ḳoca ṭutup ḥabse ḳodım[1323]. {12} Eger anı ḳatıl itmege iẕin virirseñ cümle ḳatıl itdügüm ādemlerüñ daḫı[1324] ḳatıllarına[1325]{13} iẕin virirsin didikde Ḥaccācuñ[1326] vālidesi eyitdi. Ey oġul ol ḥabis {14} itdügüñ ḳoca pīrüñ[1327] cürmin beyān eyle didikde Ḥaccāc eyitdi. Ol ḳoca bezircī imiş[1328]. Ben eyitdim. {15} Ey ustā bir ḳīle toḥumdan ne miḳdār yaġ çıḳar didim. Cevāb virüp didi[1329]. {16} Ve bir şinikden ne miḳdār **[B39.a]** yaġ çıḳar[1330] cevāb virdi ve yüz dirhemden ne miḳdār yaġ çıḳar[1331]{17} cevāb virdi. Ve on dirhemden ne miḳdār yaġ çıḳar cevab virdi[1332]. Ve[1333] bir dāneden[1334]{18} ne miḳdār yaġ çıḳar[1335] cevāb virdi. Eyitdi[1336] **[C33.a]** bir ṭırnaḳ boyancaḳ miḳdārı[1337] yaġ çıḳar **[A24.b]** {1} deyüp[1338] cevāb virdi. Baʿdehū īmāndan ve ābdest[1339] ve nemāzdan[1340] ve farżlardan[1341]{2} süʾāl itdüm. Ben ümmīyem anı[1342] bilmezem deyüp[1343] cevāb viricek[1344] ḥabise ḳodum {3} didikde vālidesi eyitdi. Ey oġul ol ustā[1345] dünyāya müteʿalliḳ olan {4} nesnede[1346] ġāyet-ile[1347] ehl-i ʿilm olmış lākin dīn ʿilminde ḫuṣūṣā ki ʿilm-i ḥālde ihmāl itmiş[1348]. {5} Eger İslām ḳalbinde olaydı ʿilm-i ḥāli[1349] ögrenüp baʿdehū kendü{6} şanʿatın

[1322] lākin: -B
[1323] ṭutup ḥabse ḳodım: ṭuṭup ḥabis itdim B
[1324] daḫı: -B
[1325] itdügüm ādemlerüñ daḫı ḳatıllarına: itdiklerime C
[1326] Ḥaccācuñ: -C
[1327] ḳoca pīrüñ: ḳocanuñ C
[1328] ol ḳoca bezircī imiş: bezircī imiş A B
[1329] virüp didi: virdi B C
[1330] çıḳar: çıḳar didüm B C
[1331] yaġ çıḳar: çıḳar didüm C
[1332] ve on dirhemden ne miḳdār yaġ çıḳar cevab virdi: -B -C
[1333] ve: eyitdim B
[1334] dāneden: dāne A
[1335] yaġ çıḳar: çıḳar didüm C
[1336] cevāb virdi eyitdi: didim B; cevāb virüp C
[1337] miḳdārı: ḳadar C
[1338] deyüp: deyü B
[1339] ābdest: ābdestüñ B; ābdestden C
[1340] nemāzdan: nemāzuñ B
[1341] farżlardan: farżların B; farżlarından C
[1342] ümmīyem anı: ümmīyem anları C
[1343] deyüp: deyü B
[1344] viricek: virdi C
[1345] ol ustā: -C
[1346] nesnede: nesneleri B;nesnelerde C
[1347] ġāyet-ile: ġāyetde bilmiş ve B
[1348] olmış lākin dīn ʿilminde ḫuṣūṣā ki ʿilm-i ḥālde ihmāl itmiş: olmışsın eger dīn ʿilmini ḫuṣūṣā ki ʿilm-i ḥālden ihmāl idüp ögrenmemiş C
[1349] ʿilm-i ḥāli: ʿilm-i ḥālı evvel B; evvel ʿilm-i ḥālın C

ögrenürdi[1350]. Pes[1351] imdi ey oġul anı ṣabāḥa degin terk idüp[13521353]{7} ḳatıl itmeseñ[1354] ben seni biʾl-külliye terk iderin ve[1355] mememden emdügüñ südi {8} saña ḥarām iderin[1356]. Tiz ol kişiyi ḳatıl eyle[1357]. Zīrā müslimānlar böyle olmaḳ[1358]{9} lāyıḳ degildür didikde ādemler gönderüp[1359] anı daḫı[1360] ḳatıl itdürdi[1361]. Baʿdehū {10} Ḥaccācı [B39.b] baʿżı velīler düşinde gördiler[1362] cennete girmiş[1363]. Eyitdiler. Sen dünyāda {11} bunca ādem öldürdüñ[1364] Cennete girmege sebeb ne oldı didiler. Eyitdi.[1365]{12} Gerçeksin lākin ʿarż-ı nefs-ile[1366] öldürmedim. Belki ḥamiyyet-i İslām-ıla[1367]öldürdim {13} deyü cevāb virdi[1368]. Ey müʾmin[1369] ʿacebā şimdi[1370] Ḥaccāc gibi bir kimesne ẓuhūr ide idi[1371]{14} ḥāl[1372] [C33.b] benī ādemüñ ḥālları niçe[1373] olaydı. Liʾl-ʿāḳil yekfiʾl-işārāt muḳteżāsınca bu deñlü {15} īmān[1374] kifāyet ider. **Faṣl** Bu faṣıl[1375] duḫān ḳanḳı milletden ve ḳanḳı iḳlīmden {16} ẓuhūr itdi ve anuñ ḥaḳḳında ʿulemā-yı dīn ve meşāyiḫ-i müslimīn ne[1376] buyurmışlardur[1377] {17} anı bildürür.

[1350] kendü ṣanʿatın ögrenürdi: ṣanʿatın ögrenürdi didi C
[1351] pes: -A -B
[1352] terk idüp: -B
[1353] ṣabāḥa degin terk idüp: ṣabāḥa dek avup C
[1354] ḳatıl itmeseñ: ḳatıl itmeyüp terk idersen B; ḳatıl itmezseñ C
[1355] seni biʾl-külliye terk iderin ve: saña C
[1356] ve mememden emdügüñ südi saña ḥarām iderin: mümemden emdügüñ südi ḥarām idüp oġulluḳdan seni terk iderim C
[1357] ḳatıl eyle: öldür C
[1358] müslimānlar böyle olmaḳ: müslimānlar böyle olmaḳ düşmez B;müslimān olana bilmemek C
[1359] gönderüp: -B
[1360] daḫı: -B -C
[1361] itdürdi: itdirirmiş B
[1362] velīler düşinde gördiler: velīler düşinde görmiş B; kimesneler düşinde gördiler ki C
[1363] cennete girmiş: -B
[1364] ādem öldürdüñ : ādemler ḳatıl itdüñ idi C
[1365] didiler eyitdi: dimişler eyitmiş B; didikde cevāb C
[1366] lākin ʿarż-ı nefs-ile: ben anları arż-ı hevā-yı nefs-ile C
[1367] belki ḥamiyyet-i İslām-ıla : belki ḥamiyyet-i İslām-ıla ve ḥayā-yı İslām içün C
[1368] virdi: virmiş B
[1369] müʾmin: müʾminler B C
[1370] şimdi: şimdik C
[1371] ide idi: itseydi B; itse C
[1372] ḥāl: -C
[1373] benī ādemüñ ḥālları niçe: benī ādem niçe A B
[1374] īmān: -B / liʾl-ʿāḳil yekfiʾl-işārāt muḳteżāsınca bu deñlü īmān: ʿāḳil olana bu ḳadar işāret C
[1375] bu faṣıl: -C
[1376] ne: -C
[1377] buyurmışlardur: buyurdılar A C

Yuḳaruda ẕikr olınmışdı[1378]ümmet-i Muḥammed[1379] üzerinden[1380] birḳaç nesnenüñ[1381]{18} izālesi lāzım olanlardan baʿżısı beyān olınmışdı ki [B25.a] ve ol izālesi {19} lāzım olanlaruñ biri daḫı duḫāndur. Lākin bunuñ[1382] izālesi elzem-i levāzımdan[1383] [A25.a] {1} ve ehem-i mühimmātdandur. Ol ecilden müstaḳillen bu[1384] faṣılda[1385] aḥvāl-i ḳabāyiḥ beyān {2} olındı[1386]. [B40.a] Cümle ḳabāyiḥinden[1387] biri budur[1388] ki burnından ve aġzından duḫān çıḳmaḳ[1389]{3} olmaz. İllā[1390] cehennem içinde olan kāfirlerüñ cigerleri ve baġırsaḳları yandıḳda {4} anuñ duḫānı[1391] neʿūẕubillāhi teʿālā aġızlarından ve burınlarından çıḳsa[1392] gerekdür. Ey {5} müʾminler[1393] ve muvaḥḥidler her kim ki ümmet-i Muḥammedden ola bunları bildikden ṣoñra bir daḫı[1394] {6} icmege tevbe-i Naṣūḥ eyleye[1395]. Eger ʿinād idüp yine [1396] içerse cehennem ʿaẕābı-la muʿaẕẕeb olup {7} aġzından ve burnından duḫān çıḳan[1397] kāfirlere kendüzin[1398] dār-ı dünyāda teşbīhi {8} itmiş olur[1399]. Peyġamber ʿaleyhiʾs-selām eyitdi.[1400] Men teşebbehe ḳavmen fe-hüve minhum. {9} Bu ḥadīṯ-i şerīf-ile [C34.a] duḫānīlere[1401] ġāyet-ile[1402] ḳorḳu vardur rivāyet olınur[1403]. Bir gün

[1378] olınmışdı: olınmış idi ki B
[1379] olınmışdı ümmet-i Muḥammed: olınmış idi ki ümmet-i Muḥammedüñ C
[1380] üzerinden: üzerlerinden B
[1381] birḳaç nesnenüñ: -C
[1382] izālesi lāzım olanlardan baʿżısı beyān olınmışdı ki ve ol izālesi lāzım olanlaruñ biri daḫı duḫāndur lākin bunuñ: izālesi lāzımdur deyü ve ol izālesi lāzım olanlaruñ biri daḫı duḫāndur lākin B
[1383] baʿżısı beyān olınmışdı ki ve ol izālesi lāzım olanlaruñ biri daḫı duḫāndur. Lākin bunuñ izālesi elzem-i levāzımdan: baʿżısını ẕikr itdüñ idi. Birisi daḫı duḫāndan bunuñ izālesi elzem-i levāzımdandur C
[1384] bu: bir B
[1385] müstaḳilen bu faṣılda: bu faṣılda müstaḳilen C
[1386] ḳabāyiḥ beyāñ olındı: ḳabāyiḥden ʿad olınup C
[1387] ḳabāyiḥinden: ḳabāyiḥden C
[1388] budur: oldur B
[1389] çıḳmaḳ: çıḳarmaḳ C
[1390] illā: illā āḫiretde B
[1391] duḫānı: duḫānı olur B
[1392] çıḳsa: çıḳsalar B
[1393] müʾminler: müʾmin C
[1394] daḫı: daḫı duḫān B
[1395] eyleye: eyle A; eyle tevbe eyler B
[1396] eger ʿinād idüp yine: eger A; zīrā B
[1397] çıḳan: çıḳar B
[1398] kendüzin: kendüni C
[1399] olur: olur zīrā C
[1400] Peyġamber ʿaleyhiʾs-selām eyitdi: peyġamber ʿaleyhiʾṣ-ṣalātu veʾs-selām buyurdı ki C; Peyġamber ʿaleyhiʾs-selām eydür B
[1401] duḫānilere: duḫān içenlere C
[1402] ġāyet-ile: ġāyetde pek B
[1403] olınur: olındı ki B C

{10} Peyġamber ʿaleyhiʾs-selāma ṣaḥābe ile[1404] otururken biri bir āyet-i Ḳurʾāniyye[1405] getürdi. {11} Ṣaḥābeler[1406] taʿẓīm idüp ayaḳ üzre ṭurup[1407] istiḳbāl eylediler. Peyġamber {12} ʿaleyhiʾs-selām[1408] eyitdi. Şimden ṣoñra [B40.b] ayaḳ üzre ṭurup[1409] istiḳbāl itmeñ {13} zīrā Yahūdī[1410] tāʾifesi Tevrāta ayaḳ üzre ṭurup taʿẓīm idüp istiḳbāl {14} iderler[1411]. Gerçekim[1412] Ḳurʾān-ı ʿaẓīm istiḳbāle ve taʿẓīme[1413] lāyıḳ ve müstaḥiḳdür[1414]. Lākin {15} Yahūdīlere teşebbehü lāzım gelür deyü menʿ itdi[1415]. Ey müʾmin Allāh[1416] kelāmına taʿẓīm {16} itmek vācib iken Yahūdīlere teşebbehü lāzım geldigi-çün menʿ idicek. İngiliz {17} kāfirinüñ[1417] ve maġrib Yahūdīsinüñ Müslimānlar[1418] iḳlīmine intiḳām içün Mecūsī {18} kāfirinüñ elinden şāyiʿ ve İngiliz kāfirinüñ[1419] ve Yahūd ṭāʾifesinüñ īcādından[1420] {19} şöhret bulan duḫān-ı caḥīm nūr-ı īmān olan maḥalla ḳoymaḳ inṣāf mıdur. [A25.b] {1} Ümmet-i Muḥammed olanlar[1421] cemīʿen añlarlar ve bilürler[1422] ol duḫānı içüp kendüyi[1423] anlara teşbīh itmek {2} inṣāf mıdur ve cehennemde[1424] içerüleri yanup ağızlarından ve burınlarından {3} duḫān çıḳan kāfirlere kendüyi[1425] [C34.b] [B41.a] teşbīh itmek ne mertebe cürātdur[1426] ve ne {4} mertebe ḥamāḳatdur. Hīç bilür misin müʾmin-i kāmil

[1404] Peyġamber ʿaleyhiʾs-selāma ṣaḥābe ile: Peyġamber ʿaleyhiʾs-selām ile aṣḥābı B; Peyġamberimüz ṣallallāhu ʿaleyhi veʾs-sellem ḥażretleri aṣḥābı ile C

[1405] bir āyet-i Ḳurʾāniyye: Ḳurʾāndan bir āyet-i kerīme C

[1406] ṣaḥābeler: ṣaḥābe A B

[1407] ṭurup: ṭurdılar B

[1408] Peyġamber ʿaleyhiʾs-selām: peyġamberimüz ṣallallāhu ʿaleyhi veʾs-sellem C

[1409] ṭurup: ṭurup taʿẓīm B

[1410] Yahūdī: Yahūd A

[1411] taʿẓīm idüp istiḳbāl iderler: istiḳbāl itmeñ zīrā Yahūdī ṭāʾifesi Tevrātı ayaḳ üzre ṭurup taʿẓīm iderler ve istiḳbāl iderler C

[1412] gerçekim: gerçi B

[1413] istiḳbāle ve taʿẓīme: taʿẓīme ve istiḳbāle B

[1414] istiḳbāl iderler gerçekim Ḳurʾān-ı ʿaẓīm istiḳbāle ve taʿẓīme lāyıḳ ve müstaḥiḳdür: istiḳbāl iderler gerçi Ḳurʾān-ı taʿẓīme ve istiḳbāle lāyıḳdur C

[1415] Yahūdīlere teşebbehü lāzım gelür deyü menʿ itdi: Yahūdīlere teşbīh olınmasın deyü menʿ olundı C

[1416] Allāh: Allāh teʿālā B; Allāh teʿālānuñ C

[1417] kāfirinüñ: keferesinüñ B

[1418] Yahūdīsinüñ Müslimānlar: Yahūdīsinüñ Müslimān B; Yahūdīlerinüñ Müslimān C

[1419] İngiliz kāfirinüñ: İngiliz A C

[1420] īcādından: īcādında C

[1421] olanlar: olan C

[1422] bilürler: -A -C

[1423] kendüyi: kendülerini C

[1424] inṣāf mıdur ve cehennemde: inṣāf degildür ve cehennemden B

[1425] kendüyi: kendüyi B C

[1426] cürātdur: cürāt C

oldur ki kāfir işledügi[1427] {5} işi işlemeyüp kendüyi[1428] anlara teşbīhden ġāyet-ile ḥıfıẓ üzre olmaḳdur[1429]. {6} Ḳāle Mevlānā Fevzī ʿaleyhi raḥmetüʾl-Ḳaviyyi[1430] buyurdılar.

Naẓım

(mefāʿīlün / mefāʿīlün / feʿūlün)

{7} Ne bir derde devā ne ḫod ġıdādur
Pes icmek yoḳ yere ʿaḳla eẕādur

{8} Devā vaḳt-i żarūretde icilür
Żarūret geçse icmekden geçilür

{9} Dün ü[1431] gün bunı durmazlar içerler
Ne bulurlar[1432] şifā ne ḫod geçerler

{10} Devādur dirseñ bu baʿżı derde
O derdi virmesün hīçbir ferde[1433]

{11} Niçe derd[1434] olur ol Ḥaḳḳuñ[1435] belāsı

[1427] kāfir işledügi: kāfirüñ işledükleri B
[1428] kāfir işledügi işi işlemeyüp kendüyi: kāfirler işledügi şeyʾi işlemeyüp kendüyi C
[1429] üzre olmaḳdur: ide B
[1430] Fevzī ʿaleyhi raḥmetüʾl-Ḳaviyyi: vāḥid mineʾl-ʿulemā: Fevzī raḥmetüllāhu teʿālā C
[1431] ü: -B -C
[1432] bulurlar: bilürler B
[1433] o derdi virmesün hīçbir ferde: Ḫudā virmesün işit bunı ferde C
[1434] derd: derde A; devā C
[1435] Ḥaḳḳuñ: Ḥaḳ C

Ki bunca ḫalḳ olupdur mübtelāsı

{12} Ne oñulmaz marażdur buña[1436] āḫir

Devāsı içilür olınca żarżur[1437]

{13} Dün gün[1438] şerbine ışrār iderler

ʿAceb bu neşvesin inkār iderler

{14} Eger yoġ-ısa anda hīç neşve[1439]

Neden bir gök[1440] duḫāna bunca ʿişve

{15} Şu taḳdīr üzre kim olmaya müskir

Müsellem ola bunda[1441] ḳavl-ı Münkir

{16} Gel inṣāf idelüm ḳoyup ʿinādı

Ki başmaġuñ[1442] çoḳdurur fesādı[1443]

[1436] marażdur buña: marażdur ki bu C
[1437] żarżur: żır żır B; ḫır ḫır C
[1438] dün gün: dönüp C
[1439] eger yoġ-ısa anda hīç neşve: eger yoġ-ısa işit bunda nişve C
[1440] bir gök: bu gök C
[1441] müsellem ola bunda: ne müsellem ola bundan C
[1442] ki başmaġuñ: ki Ḥaḳḳı başmanuñ B
[1443] ki başmaġuñ çoḳdurur fesādı:ʿināduñ çoḳdurur ḫad-ı fesādı C

{17} Ḥaḳīḳat ehli ol var[1444] ola gör ḫāk

Muḥaḳḳaḳ bī-gümān bil [1445]anı tenbāk[1446]

[C35.a] [B41.b] {18} Melāḥīdendür iy merd-i ilāhī

Ḥarām oldı şerīʿatda melāhī

{19} Naṣīḥatdur sözüm iḫvān-ı dīne

Göñüllerde ola kim yer edine

[A26.a]

{1} Naẓar ḳılan eḥādīṯ-i ṣaḥīḥā

Bilür kim geldi eʾd-dīnü naṣīḥe

{2} Ve illā baña ne iy İngiliz[1447]

Degil duḫān içerseñ de necis[1448]

{3} Ḳabūl itmek ki müʾmin naṣīḥ u pendi[1449]

Müslimānlar nişānıdur efendi

[1444] var: -B
[1445] bī-gümān bil: bil bī-gümān B
[1446] tenbāk: ten pāk C
[1447] İngiliz: İngilizi C
[1448] degil duḫān içerseñ de necis: ḳabūl eyle bundan naṣuḥ u bendī C
[1449] ḳabūl itmek ki müʾmin naṣīḥ u pendi: degil duḫān içerseñ de necis C

{4} Naṣīḥat-ı Şeyḥ Aḥmed Rūmī El-ʿālimüʾr-rābbānī veʾl-ḫayrüʾṣ-ṣamedanī merḥūm Aḥmed Rūmī raḥmetullāhi ʿaleyhi **{5}** eydür[1450]. Cāmiʾüʿl-ulūm Ebuʾs-Suʿūd eʾl-merḥūm Rūm iḳliminde sulṭāniʾl-müfessirīn nām-ıla **{6}** ʿindeʾl-meşāyiḫ müsemmādür. Anlar ḳahvenüñ ḥarām idügine fetvā-ı şerīfe[1451] virmişlerdür.[1452] **{7}** Maʿa haẕā ḳahvenüñ kimseye eẕiyyesi yoḳdur[1453] ve murdār ḳoḳusı yoḳdur[1454]. **{8}** Ve melāʾikeye eẕāsı yoḳdur[1455]. Bunuñ bile[1456] ḥürmetine fetvā-yı şerīfe[1457] virmişlerdür[1458]. **{9}** Eger bu duḫān anlaruñ zamānında ḫurūc itmiş olaydı lā[1459] şek ve lā şübhe [1460]**{10}** içenlerüñ ḳatıllarına fetvā-yı şerīfe[1461] vire idi[1462]. Fī zamānına pādişāhımuz **{11}** meddallāhu ẓıllehu ʿaleynā[1463] meniʿ itdiklerinden ṣoñra memnūʿ **[B42.a]** olmayup[1464] içenler buġāt **{12}** ḥükminde olup ḳatılları cāʾiz idügine baʿżı meşāyiḫ risāle[1465] yazmışlardur[1466]. **{13}** Ve merḥūm Aḥmed Rūmī raḥmetullāhi teʿālā[1467] Risāle-i Duḫāniyyesinde **[C35.b]** duḫānuñ ḥarām **{14}** idügine[1468] niçe dürlü delīller ile cevāb virmişdür. **Faṣl** Bu faṣıl[1469]**{15}** Naṣīḥat-ı ḳuṭbıʾl-ʿārifīn[1470] ve merciʿiʾs-sālikīn Mevlānā Ḥüsāmeʾd-dīn el İstenkūtī **{16}** meddallāha ẓıllehuʿaleynā[1471] daḫı Risāle-i Duḫāniyyesinde niçe āyāt-ı kerīme ve niçe[1472] **{17}**

[1450] naṣīḥat-ı Şeyḥ Aḥmed Rūmī El-ʿālimüʾr-rābbānī veʾl-ḫayrüʾṣ-ṣamedanī merḥūm Aḥmed Rūmī raḥmetullāhi ʿaleyhi eydür: naṣīḥat-ı Şeyḥ Aḥmed Rūmī raḥmetullāhu ʿaleyhi El-ʿālimüʾr-rābbānī veʾl-ḫayrüʾṣ-ṣamedanī saʿādetle buyururlar ki C

[1451] şerīfe: -B

[1452] virmişlerdür: virdiler C

[1453] yoḳdur: yoḳ B

[1454] yoḳdur: yoḳ B

[1455] yoḳdur: yoḳ B

[1456] bile: birle B

[1457] şerīfe: -B

[1458] maʿa haẕā ḳahvenüñ kimseye eẕiyyesi yoḳdur ve murdār ḳoḳusı yoḳdur ve melāʾikeye eẕāsı yoḳdur bunuñ bile ḥürmetine fetvā-ı şerīfe virmişlerdür: -C

[1459] lā: bilā B

[1460] ḫurūc itmiş olaydı lā şek ve lā şübhe: ẓuhūr itmiş olaydı şek ve şübhe yoḳdur C

[1461] şerīfe: -B

[1462] ḳatıllarına fetvā-ı şerīfe vire idi: ḳatlına fetvā vereydiler maʿa haẕā ḳahvenüñ kimseye eẕiyyesi yoḳdur ve murdār ḳoḳusı yoḳdur ve melāʾikete eẕā yoḳdur böyle iken buña fetvā virdiler C

[1463] meddallāhu ẓıllehu ʿaleynā: -B

[1464] itdiklerinden ṣoñra memnūʿ olmayup: itdiklerinden ṣoñra memnūʿ olmayup içenler C

[1465] idügine baʿżı meşāyiḫ risāle: olduġuna baʿżı meşāyiḫ risāleler C

[1466] yazmışlardur: yazmışlar B

[1467] raḥmetullāhi teʿālā: raḥmetullāhi teʿālā ʿaleyhi B; -C

[1468] ḥarām idügine: ḥurmeti ḥaḳḳında C

[1469] faṣıl bu faṣıl: -B; faṣıl C

[1470] Naṣīḥat-ı Ḳuṭbıʾl-ʿĀrifīn: Naṣīḥat-ı Ḳuṭbıʾl-ʿĀrifīn Ḥüsāmeʾd-dīn el İstenkūtī ve daḫı Ḳuṭbıʾl-ʿĀrifīn B

[1471] İstenkūtī meddallāha ẓıllehu ʿaleynā : İstenkī raḥmetullāhu ʿaleyhi C

[1472] niçe: -B

eḥādīṣ-i şerīfe ile ḥürmetine delīl iḳāmet itmişdür[1473]. ʿAleʾl-ḫuṣūṣ ki {18} pādişāh-ı ʿālem-penāh ḥażretleri menʿ itdikden ṣoñra[1474] içenlerüñ ḥükmi hemān buġāt {19} ḥükmi gibidür dimişdür. Yaʿni her kim ki[1475] dīn-i İslām pādişāhı nehy itdikden ṣoñra [A26.b] {1} tekrār yine içerse[1476] Celālīler ve Ḳuṭṭāʿ ṭarīḳler[1477] gibi ḳatılları cāʾizdür deyü {2} taṣrīḥ itmişdür. Ve daḫı duḫānīler şeyāṭīnüñ [B42.b] etbāʿ-ı emṣālindendür[1478]. Daḫı {3} ol ʿazīz eydür[1479]. Ben[1480] bir ʿazīzden işitdim eyder[1481]. Duḫān içenler ḥaḳḳında {4} istiḫāre itdim. Düşümde Peyġamber ʿaleyhiʾs-selām gördüm[1482]. Bir ʿaẓīm cemāʿat[1483] ḫalḳa {5} olup oturmışlar ṭaşradan[1484] bir kişi geldi eyitdi. Yā Resūlullāh duḫān {6} içenler ḥaḳḳında bu ḫalḳ iḫtilāf idüp kimi ḥelāl ve kimi ḥarāmdur dirler[1485](7) ne buyurursıñuz yā Resūlullāh [1486] didikde hemān ol[1487] sāʿat Peyġamber ʿaleyhiʾs-selām ayaḳ {8} üzre ḳalḳup eyitdi[1488]. Yā kişi duḫān içen benim ümmetimden[1489] degildür didi. [C36.a] {9} İmdi ey müʾmin memālik-i ʿOṣmāniyyede yeryüzinde mevcūd olan erden {10} ve ʿavretden[1490] her kim var ise saʿādetlü pādişāhımuza duʿā [1491] vācibdür. {11} Lākin[1492] bu[1493] duḫānı defiʿ ve[1494] refiʿ itdügi-çün cemīʿ-i ḫalḳuñ üzerlerine yine duʿā [1495]{12} vācib oldı ki[1496] gice gündiz bir sāʿat fevt itmeyüp pādişāhımuza duʿāya {13} işti̇ġāl üzre olalar[1497]. Zīrā

[1473] iḳāmet itmişdür: getirmişdür C
[1474] itdikden ṣoñra: itdügi vaḳitde ṣoñra C
[1475] her kim ki: her kim A B
[1476] içerse: içerlerse C
[1477] Ḳuṭṭāʿ ṭarīḳler: -B; Ḳuṭṭāʿ-ı ṭarīḳ C
[1478] etbāʿ-ı emṣālindendür: etbāʿındandur ve B; etbāʿ-ı emṣālindedür ve C
[1479] eydür: eydür ki C
[1480] ben: -B
[1481] eyder: buyurur ki C
[1482] düşümde Peyġamber ʿaleyhiʾs-selām gördüm: düşümde gördüm Peyġamber ʿaleyhiʾs-selām B; vākaʿımda ṣallallāhu ʿaleyhi veʾs-sellemi gördüm C
[1483] cemāʿat: cemāʿatde B
[1484] ṭaşradan: dāʾireden B
[1485] dirler: dir didi B
[1486] ne buyurursıñuz yā Resūlullāh: siz ne buyurursız A B
[1487] ol: -A
[1488] Peyġamber ʿaleyhiʾs-selām ayaḳ üzre ḳalḳup eyitdi: ayaḳ üzre ḳāʾim olup buyurdı ki C
[1489] ümmetimden: ümmetim C
[1490] yeryüzünde mevcūd olan erden ve ʿavretden: -B; yeryüzünde mevcūd olan er ve ʿavret C
[1491] saʿādetlü pādişāhımuza duʿā: pādişāh-ı ʿālem-penāh ḥażretlerine duʿā itmek C
[1492] vācibdür lākin: itmek lāzımdur B
[1493] lākin bu: zīrā bu C
[1494] defiʿ ve: defiʿ refiʿ C
[1495] cemīʿ-i ḫalḳuñ üzerlerine yine duʿā: cemīʿ-i ḫalḳ üzerine duʿā itmek C
[1496] oldı ki: oldı C
[1497] gice gündiz bir sāʿat fevt itmeyüp pādişāhımuza duʿāya işti̇ġāl üzre olalar: -C / duḫānı defiʿ ve refiʿ itdügi-çün cemīʿ-i ḫalḳuñ üzerlerine yine duʿā vācib oldı ki gice gündiz bir sāʿat fevt itmeyüp pādişāhımuza duʿāya işti̇ġāl üzre olalar: duḫānı menʿ itdügi-çün B

pādişāhımuz ümmet-i Muḥammed defterinden çıḳanları {14} yine ümmet-i Muḥammed[1498] eyledi elḥamduliʾl-lāhi teʿālā[1499]. Ve daḫı Ḥüsāmeʾd-dīn İstenkūti[1500] ḥażretleri {15} eydür. Muṣāḥiblerimüzden baʿżısı[1501] eviñ ol[1502] [B43.a] bir cānibine duḫān dikdi[1503]. Biz daḫı {16} sükūt itmiş idik. Düşümde gördim ki[1504] ol duḫānı diken kişiyi bir ḫınzır[1505] {17} büyüklikde ḳatır ḳadar dābbe yetdi. Eviñ[1506] duḫān dikilen cānibine getürüp[1507] baġladı[1508]. {18} İntehā[1509] ey müʾminler bu[1510] işāretdür ki her kim duḫān içerse ḳıyāmet güninde ol[1511] ḫalḳ {19} on iki bölik ḥaşr oldıḳda[1512] duḫānīler[1513] ḫınzır ṣūretinde ḥaşr olur [A27.a] {1} dimek-ile işāret ola[1514]. Zīrā sābıḳda işitdik ki duḫān içenlere Peyġamber {2} ʿaleyhiʾs-selām eyitdi. Anlar benim ümmetimden degildür deyü buyurdı[1515]. Ey müʾmin muvaḥḥidler {3} ve ey müslim-i ṣādıḳlar[1516] eger tevbe ve istiġfār idüp duḫānı terk iderseñ {4} Allāh subḥānehu ve teʿālā kerīmdür [1517] tevbeñi ḳabūl idüp yine seni Peyġamber {5} ʿaleyhiʾs-selām[1518] ümmeti ider[1519]. Eger muṣirr olup şeyṭān iġvās-ıla ve nefs {6} ārzūsı-la daḫı zamān vardur[1520] [C36.b] birḳac [B43.b] yıldan ṣoñra veyāḫūd birḳac ay veyā[1521] {7}

[1498] yine ümmet-i Muḥammed: yine deftere idḫāl B

[1499] pādişāhımuz ümmet-i Muḥammed defterinden çıḳanları yine ümmet-i Muḥammed eyledi elḥamdulillāhi teʿālā: ümmet-i Muḥammedden çıḳanları duḫānı meniʿ itmek sebebi-le yine ümmet-i Muḥammed eyledi C

[1500] İstenkūti: -C

[1501] baʿżısı: baʿżı C

[1502] ol: -B -C

[1503] dikdi: ekmişdi B

[1504] gördim ki: gördim A

[1505] duḫānı diken kişiyi bir ḫınzır: duḫān diken kişi bir ḫınzırı ki B

[1506] dābbe yetdi eviñ: var idi ol B

[1507] kişiyi bir ḫınzır büyüklikde ḳatır ḳadar dābbe yetdi eviñ duḫān dikilen cānibine getürüp: kişi bir ḫınzır ḳadar büyük ḫınzır ṣūretine girüp duḫān dikilen ṭarafa getürüp C

[1508] baġladı: baġladılar C

[1509] intehā: imdi B

[1510] imdi ey müʾminler bu: ey müʾmin bu bize C

[1511] ol: -A -B

[1512] oldıḳda: olındıḳda B

[1513] içerse ḳıyāmet güninde ḫalḳ on iki bölik ḥaşr oldıḳda duḫānīler: içerse ḳıyāmet güninde ḫalḳ on iki bölik ḥaşr olup duḫān içenler C

[1514] dimek-ile işāret ola: dimege işāretdür B; dimekdür bu C

[1515] deyü buyurdı: didi A C / zīrā sābıḳda işitdik ki duḫān içenlere peyġamber ʿaleyhiʾs-selām eyitdi anlar benim ümmetimden degildür didi: zīrā duḫān içenlere peyġamberimüz ṣallallāhu ʿaleyhi veʾs-sellem benim ümmetim degildür deyü buyurdılar C

[1516] muvaḥḥidler ve ey müslim-i ṣādıḳlar: muvaḥḥid ve ey müslim-i ṣādıḳ B;-C

[1517] Allāh subḥāne ve teʿālā kerīmdür: Allāh subḥāne ve teʿālā ḥażretleri kerīmdür B;Allāh teʿālā C

[1518] yine seni peyġamber ʿaleyhiʾs-selām: yine seni peyġamber ʿaleyhiʾs-selāma B; ve yine seni ṣallallāhu ʿaleyhi veʾs-sellem ḥażretlerine C

[1519] ümmeti ider: ümmet ider B

[1520] vardur: vardur deyü B

[1521] veyā: veyā ḫod B

birḳac[1522] günden ṣoñra tevbe idem deyü[1523] tevbeyi teʾḫīr iderseñ Peyġamber ʿaleyhiʾs-selām {8} eyitdi[1524]. Ḥālā tevbe itmeyüp ʿan ḳarīb tevbe iderem diyenler helāk {9} oldı deyü buyurdı[1525]. Ġāfil olma[1526] tevbe eyle yoḳsa bu ḥadīṯ-i şerīfüñ[1527] mefhūmında {10} dāḫil olup helāk olup[1528] ehl-i cehennem[1529] olursın. Ḫuṣūṣā ki bir kimesne Allāha teʿālāya [1530]{11} ʿāṣī ola ve Resūlulāha ʿāṣī ola ve dīn-i İslām pādişāhına ʿāṣī {12} ola[1531] ve cemīʿ-i ümmet-i Muḥammediñ ḳalbinde mebġūż olup merdūd ola neʿūẕubillāhi {13} teʿālā[1532]. Ve daḫı ʿālim-i mudaḳḳiḳ ve zāhid-i muḥaḳḳiḳ merḥūm Şeyḫ İbrāhīm eʾl-müsemmā {14} şeyḫüʾl- cerrāh[1533] ḳaddese sırrehu ḥażretleri[1534] nice vücūh ile kerāhatine delīl getirüp[1535] ve żımnen {15} ḥurmetini iṯbāt buyurmışlardur[1536]. **Faṣl** Bu faṣıl[1537] Naṣīḥat-ı Kuṭṭıb {16} el-aḳṭāb Şeyḫ Muḥammediʾr- Refīʿī eʾl Ḥūseynī[1538] bāḳiyyetüʾs-selef ve zāhidüʾl-ḫalef Muḥammed Refīʿīʾl- {17} Ḥūseynī[1539] Risāle-i **[B44.a]** Duḫāniyyesinde on vech-ile ḥurmet-ile[1540] delīl getürmişdür. {18} Ve daḫı eydür ki duḫān[1541] İngiliz kāfirinden geldi. Anı içenler kendüyi İngiliz **[A27.b]** {1} kāfirlerine teşbīh itmekdür[1542]. Peyġamber ʿaleyhiʾs-selām eyitdi[1543]. Men teşebbehe bi-ḳavmin[1544] fe-hūve

[1522] yıldan ṣoñra veyāḫūd birḳaç ay veyā birḳaç: yıldan ṣoñra veyāḫūd birḳaç aydan ṣoñra B; seneden ṣoñra yā birḳaç aydan veyā C

[1523] idem deyü: iderim deyüp B; ideriz deyüp C

[1524] ʿaleyhiʾs-selām eyitdi: ʿaleyhiʾs-selām buyurdı B; ṣallallāhu ʿaleyhi veʾs-sellem buyurdı ki C

[1525] deyü buyurdı: didi A C

[1526] ġāfil olma: ġāfil ʿāḳil olmadan C

[1527] ḥadīṯ-i şerīfüñ: ḥadīṯ-i şerīf B

[1528] helāk olup: -B

[1529] olup ehl-i cehennem: olursın ve ehl-i cehennemden C

[1530] ḫuṣūṣā ki bir kimesne Allāha teʿālāya: ḫuṣūṣā ki Allāha A C

[1531] Allāh teʿālāya ʿāṣī ola ve resūlulāha ʿāṣī ola ve dīn-i İslām pādişāhına ʿāṣī ola: Allāh teʿālāya ʿāṣī ve resūluna ʿāṣī ve pādişāhıña ulu emirdür aña ʿāṣī C

[1532] neʿūẕubillāhi teʿālā: -C

[1533] eʾl-müsemmā şeyḫüʾl- cerrāh: -B

[1534] sırrehu ḥażretleri: ḥażretleri B

[1535] delīl getirüp: delīl A C

[1536] buyurmışlardur: itmişdür C

[1537] bu faṣıl: -C

[1538] faṣl bu faṣıl Naṣīḥat-ı Ḳuṭṭıb eʾl-aḳṭāb Şeyḫ Muḥammediʾr- Refīʿī eʾl Ḥūseynī: -B

[1539] Refīʿīʾl Ḥūseynī: Refīʿīʾl Ḥūsenī beḳayyetüʾs-selef ve zāhidüʾl-ḫalef C

[1540] ḥurmet-ile: ḥurmetine C

[1541] ve daḫı eydür ki duḫān: ve daḫı eydür ki A; ve buyurur ki duḫān C

[1542] kendüyi İngiliz kāfirlerine teşbīh itmekdür: kendülerin İngiliz kāfirine teşbīh itmegir B

[1543] Peyġamber ʿaleyhiʾs-selām eyitdi: Peyġamber ʿaleyhiʾs-selām buyurdı B; Peyġamberimüz ṣallallāhu ʿaleyhi veʾs-sellem buyurdılar ki C

[1544] bi-ḳavmin: ḳavmen B C

minhum[1545] {2} Ve daḫı Risāle-i Duḫāniyyesinde eydür[1546]. Kaʿbe-i Mükerremeden geldikde ehl-i ḫaberden süʾāl {3} idüp eyitdim[1547]. [C37.a] Memālik-i ʿOṯmāniyyede duḫāna isrāf olunan ne miḳdār māl ola didikde[1548] {4} cümlesi ittifāḳ idüp eyitdiler. Götüri[1549] memālik-i ʿOṯmāniyyede duḫāna isrāf olunan[1550] māl {5} günde yüz biñ[1551] ġuruş ider deyü[1552] cevāb virdiler deyü Risāle-i Duḫāniyyesinde[1553] beyān itmişdür. {6} İntehā ey müʾmin muvaḥḥidler bir[1554] pādişāhuñ taḥt-ı ḥükümetinde olan müʾmin iḳlīminde[1555] {7} naṣṣ-ı Ḳurʾān-ı ʿaẓīm[1556] ile ḥarām olan isrāfdan hemān[1557] ancaḳ duḫāna günde[1558] yüz[1559] biñ ġuruş {8} gide. Ol vilāyetde emin ve emān nice taṣavvur olınur. Zīrā müsrifler şeyṭānlaruñ {9} ḳardaşlarıdur. Pes imdi günde yüz biñ[1560] ġuruşlıḳ duḫānı içenler eḳalli mertebe {10} on kerre yüz biñ insān olur. Ve[1561] her birisi[1562] iḫvān-ı şeyāṭīn olıcaḳ müʾminīn[1563] {11} ṣāliḥīn ḳatı az ḳalup fısḳ[1564] fücūr ile dünyā ṭolup iḫvān-ı şeyāṭīn olanlar [B44.b] {12} cümlesi ẓulm cānibine yüriyüp ʿadıl cānibinde[1565] olanlar eḳallen mineʾl-ḳalīl[1566] olup {13} sözleri ṭutılmayup[1567] yeryüzinde ʿadıl ve inṣāf ḳalmayup dünyā ḫarābe yüz ṭuta[1568]. {14} Ḳāle Allāhu teʿālā inneʾl-mubeẕẕirīne kānū iḫvāneʾṣ-şeyāṭīni[1569] āyeti[1570] Ḥaḳ subḥānehu ve teʿālā {15} pādişāhmuzı teʾyīd eyleye. Ve cemīʿ-i eʿdāsı üzerine nuṣretler vire[1571] ve ʿömrini {16}

[1545] men teşebbehe bi-ḳavmin fe-hūve minhum: (Kim bir kavme benzerse o da onlardandır.)
[1546] eydür: der ki C
[1547] eyitdim: eyitdi ki C
[1548] ne miḳdār māl ola didikde: māl ne miḳdār ola didigümde C
[1549] eyitdiler götüri: eyitdiler B; didiler ki C
[1550] isrāf olunan: ṣarf olunan C
[1551] yüz biñ: biñ B
[1552] ider deyü: olur A
[1553] Risāle-i Duḫāniyyesinde: risālesinde A C
[1554] bir: -C
[1555] müʾmin iḳlīminde: müʾminler iḳlīminde B;müʾminler C
[1556] ʿaẓīm: -C
[1557] naṣṣ-ı Ḳurʾān-ı ʿAẓīm ile ḥarām olan isrāfdan hemān: -B
[1558] günde: -A
[1559] yüz: -B
[1560] biñ: -B
[1561] ve: -A
[1562] birisi: birerleri C
[1563] müʾminīn: müʾmin B C
[1564] fısḳ: fısḳ ve B; fısḳı C
[1565] cānibinde: cānibinden B
[1566] eḳallen mineʾl-ḳalīl: aḳalli ḳalīl B
[1567] ṭutılmayup: ṭutılmaya B
[1568] ṭuta: ṭutar B
[1569] İsrā 17/27; inneʾl-mubeẕẕirīne kānū iḫvāneʾṣ-şeyāṭīni: (Saçıp savuranlar şüphesiz şeytanların kardeşleridir.)
[1570] āyeti: -C
[1571] nuṣretler vire: manṣūr C

ve ʿadılını ziyād-ber-ziyād[1572] eyleye. Āmīn yā muʿīn[1573]. [C37.b] Ve daḫı pādişāhımuza[1574] duʿā itmek herkese {17} lāzımdur. Lākin bu ḫuṣūṣda[1575] daḫı bu deñlü[1576] isrāfı ḳaldurup iḫvān-ı şeyāṭīni[1577] defiʿ {18} itdügi-çün her birimüzüñ üzerine farż-ı ʿayn gibi olmışdur[1578]. Fetvā-yı Şerīfiʾl-Esʿad Efendi raḥmetullāhu[1579]

(müstefʿilün / müstefʿilün)

{19} Ey müfettāh-ı müşkil-güşā

İy ʿālim-i devr-i zamān

Ey fāżıl-ı ṣāḥib-i edā

Dānā-yı[1580]esrār-ı nihān

Bu müşkili baña beyān

[A28.a]{1} İtmediler cümle[1581] ʿayān

Kim şimdi bu ḫalḳ-ı cihān

Heb dāʾimā[1582] içer duḫān

Bunda nefʿi var mı ʿaceb

[1572] ve ʿömrini ve ʿadılını ziyād ber ziyād: ve ʿadıl ve inṣāfa muvaffaḳ B; ve ʿömr ü ʿadlını ziyāde C

[1573] yā muʿīn: -C

[1574] pādişāhımuza: pādişāha B

[1575] ḫuṣūṣda: ḫuṣūṣda ki B

[1576] daḫı bu deñlü: böyle B

[1577] iḫvān-ı şeyāṭīni: -B; iḫvān-ı şeyāṭīn C

[1578] her birimüzüñ üzerine farżʿayn gibi olmışdur: ḫayr duʿāya daḫı ziyāde müstaḥak olmuşdur ṣuret-i B

[1579] şerīfiʾl-Esʿad Efendi raḥmetullāhu: şerīfiʾl-Esʿad Efendi raḥmetullāhu ʿaleyhi naẓım C; şerīfiʾl-Esʿad Efendi raḥmetullāhu ʿaleyhi B

[1580] dānā: ve inā C

[1581] cümle: kimse C

[1582] heb dāʾimā: cümlesi B

{2} Yā[1583] nedür icmege sebeb

Birḳac degildür[1584] belki heb

İçer duḫān pīr ü civān

[B45.a] Eyā nedür bunda meze

{3} Yoḫsa ḥelāl midür bize

Lüṭf it cevābı bu söze

Vir ḥasbeten lillāh hemān eʾl-cevāb[1585]

Her kim ki şurb ider duḫān

Olur cehennemden nişān

Taʿzīr eyle olur hemān

Öz cānibine eyler ziyān

{4} naṣīḥat-ı reʾīsiʾl-muḥaddiṯīn İbrāhim Leḳḳānī ʿaleyhi[1586] raḥmetüʾl-muḳāl[1587] Risāle-i {5} Duḫāniyyesinde eydür. Biñ on bir senesinde neṣārī İngilizden Rūm iḳlimine[1588] {6} aḫbeṯ-i eşyādan olan duḫān İngilizden çıḳdı ve maġrib iḳliminde[1589] ibtidā īcād {7} iden bir üstāẕ[1590] ḥakīm idi ki neṯīrde [C38.a] ve naẓımda

[1583] yā: yāḫūd B
[1584] degildür: degil B
[1585] eʾl-cevāb her kim ki şurb ider duḫān olur cehennemden nişān taʿzīr eyle olur hemān öz cānibine eyler ziyān: lillāh hemān eʾl-cevāb A; lillāh hemān her kim şurb eyler duḫān olur cehennemde nişān taʿẕīr-ile olur hümān öz cānına eyler ziyān C
[1586] ʿaleyhi: -A
[1587] naṣīḥat-ı reʾīsiʾl-muḥaddiṯīn İbrāhim Leḳḳānī ʿaleyhi raḥmetüʾl-muḳāl: naṣīḥat-ı İbrāhim Leḳḳānī reʾīsiʾl-muḥaddiṯīn İbrāhim Leḳḳānī ʿaleyhi raḥmetüʾl-muḳāl B
[1588] iḳlimine: diyārına B
[1589] iḳliminde: iḳlimine C
[1590] üstāẕ: Yahudī B; üstād C

naẓīri yoḳdur derlerdi[1591]. Yahūdī {8} idi. Duḫānı defiʿ[1592] ile ẕikr iderdi. Maʿa haẕā icenler düşüp ölürlerdi[1593]. Murādı hemān[1594]{9} müslimānlar iḳlimine çıḳarmaḳ[1595] ve dīn-i Muḥammediyyeden[1596] ḫalḳı[1597] azdırmaḳ idi. Ve daḫı duḫānı bu[1598] {10} iḳlim-i maġribden[1599]Sudan şehirlerine ibtidā getüren Mecūsī idi. Baʿdehū Sudān[1600]{11} Mışır iḳlimine [B45.b] ve Ḥicāza ve Yemene ve bilād-ı müslimīne münteşir oldı[1601] nitekim İngiliz {12} vilāyetinden Rūm iḳlīmlerine cemīʿen şāyiʿ ve münteşir olduġu[1602] gibi. Ve daḫı iḳlīm-i {13} Mışırda Şeyḫüʾl-İslām Sinhūrī duḫān icmek ḥarāmdur deyü fetvā virdi. {14} Ve daḫı fetvā-ı Ṣūfīyyede eydür. Bir kimesne bir ḳavma muḥabbet eylese ol kimesne {15} ḳıyāmet güninde anıñla ḥaşr olur[1603]. Ve daḫı ḥadīṯ-i şerīfde[1604] gelmişdür ki bir kimesne {16} bir kimesneye teşebbüh eylese yaʿni[1605] anlaruñ işledügi gibi bir işi işlese ol {17} kimesne anlardan olup[1606] anlar ile ḥaşr ola. Ve daḫı Şeriʿatüʾl-İslāmda eydür ki[1607]{18} bir kimesne[1608] bir ḳavmi bir ʿamelde[1609] ötüri sevse ḳıyāmet güninde anlaruñ zümresinde {19} ḥaşr ola ve anlaruñ ḥisābı-la muḥāsebe oluna. Egerçi kim anlaruñ ʿameli gibi [A28.b] {1} ʿamel işlemezse[1610] daḫı ey müʾmin ḳardaş anlara[1611] muḥabbet itmek-ile anlarla ḥaşer {2} olıcaḳ[1612]. [C38.b] Yā anlaruñ ʿameli gibi ʿamel işleyicek[1613] anlar ile ḥaşr olmaḳ evlā biʾṭ-ṭarīḳ degil midür[1614]. [B46.a] {3} Ve daḫı İbrāhīm Leḳḳāni eydür. Bir risāle

[1591] derlerdi: didiler C
[1592] duḫānı defiʿ: duḫānı nefiʿ B C
[1593] ölürlerdi: yaḳılurlardı B; ölürdi C
[1594] hemān: -A
[1595] çıḳarmaḳ: çıḳarmaḳdan B
[1596] ve dīn-i Muḥammediyyeden: -B
[1597] ḫalḳı: olanları C
[1598] duḫānı bu: bu duḫānı B; duḫānı C
[1599] iḳlim-i maġribden: iḳlim-i maġribde B
[1600] Sudān: Sudāndan B C
[1601] münteşir oldı: daġıldı C
[1602] iḳlīmlerine cemīʿen şāyiʿ ve münteşir olduġu: iḳlīmine cemīʿen daġılduġı C
[1603] ve daḫı fetvā-ı Ṣūfīyyede eydür bir kimesne bir ḳavma muḥabbet eylese ol kimesne ḳıyāmet güninde anıñla ḥaşr olur: -B
[1604] ḥadīṯ-i şerīfde: ḥadīṯde A
[1605] yaʿni: -A
[1606] ol kimesne anlardan olup: -C
[1607] eydür ki: eydür A
[1608] bir kimesne: bir kimesne ki C
[1609] ʿamelde: ʿamelden B C
[1610] işlemezse: itmiş C
[1611] anlara: bir kimseye B
[1612] daḫı ey müʾmin ḳardaş anlara muḥabbet itmek-ile anlarla ḥaşer olıcaḳ: daḫı ḥaşr oluna imdi ey müʾmin anlara muḥabbet itmek-ile anlar ile ḥaşr olıcaḳ C
[1613] işleyicek: idicek A B
[1614] degil midür: degil mi C

gördim Rūmda teʾlīf olmış[1615] ʿulemā-yı {4} ʿāmilīn ve evliyā-yı ʿārifīnden imiş[1616] duḫān ḥarāmdur deyü taṣrīḥ itmiş. {5} Ve[1617] eyitmiş ki[1618] duḫānuñ ḫurūcı arż-ı naṣārādandurki[1619] aña şimdi[1620] İngiliz derler[1621]. {6} Bu heyʾet üzre İngilizden ḫurūc itdi dir[1622]. Ve daḫı eydür. Her kim ki duḫān {7} içerse İngiliz kāfirinüñ[1623] sünnet-i seyyiʾesin işleyüp[1624] iḥyā[1625] ider[1626]. Ve anlara muʿīn {8} olup bidʿatların ḳavī ḳılur[1627]. Ve daḫı ol velī eydür[1628]. Duḫānda aṣlā {9} şifā yoḳdur hemān ṣāfīce żarardur ve duḫān ʿaḳla ve bedene ve dīne[1629] żarardur[1630]. {10} Ve her nesne ki[1631] insāna[1632] mażarrı ola[1633] ol nesne ḥarāmdur. Ve daḫı eydür. Duḫān {11} icmek ʿabeṣdür ʿabeṣ ise ḥarāmdur. Ve daḫı niṣāb-ı iḫtisābda eydür. {12} ʿAbeṣ şol nesnedür ki anda ġarż-ı şerʿī olmaya hemān eglenmek içün içile[1634]. {13} Aña ʿabeṣ dirler. Bu[1635] daḫı duḫānuñ ḥurmetine[1636] delālet ider. Ḳāle Allāhu teʿālā {14} efeḥasibtum ennemā ḫalaḳnākum ʿabeṣen[1637]. Ve daḫı ṣāḥibuʾl-kāfī eydür. Küllü lehvin yelhev bihi {15} el-müʾminü [B46.b] fehuve ḥarāmen[1638]. Bu daḫı duḫānuñ ḥurmetine[1639] [C39.a] delālet ider. Ve daḫı faḳīh {16} Ebūʾl-leys eydür. Eger bir kişinüñ cemīʿ-i ʿālem ḫalḳı ʿameli deñlü[1640] ʿameli olsa ammā {17} muṣāḥibleri fesaḳā olsa[1641] ben şol Allāhınki

---

[1615] olmış: olınmış C
[1616] ʿārifīnden imiş: ʿārifīnden bir kimse imiş anda B
[1617] ve: -B -C
[1618] eyitmiş ki: -C
[1619] naṣārādandur ki: naṣārādan ki B
[1620] aña şimdi: şimdik aña C
[1621] derler: dirler andandur B
[1622] bu heyʾet üzre İngilizden ḫurūc itdi dir: -B
[1623] İngiliz kāfirinüñ: İngilizüñ C
[1624] sünnet-i seyyiʾesin işleyüp: sünnet-i seyyiʾesin A; sünnetin B
[1625] iḫyā: iḫtiyār C
[1626] ider: idüp B
[1627] ḳılur: ḳılmış olur B
[1628] velī eydür: ẕāt buyurdı ki C
[1629] bedene ve dīne: bedene A B
[1630] żarardur: żarar A
[1631] nesne ki: nesne kim C
[1632] insāna: -B
[1633] mażarri ola: żarardur C
[1634] içile: ola C
[1635] bu: ve C
[1636] ḫurmetine: ḥāram liʿaynine B
[1637] Müʾminūn 23/115; efeḥasibtum ennemā ḫalaḳnākum ʿabeṣen: (Sizi başıboş yarattığımızı mı düşünüyorsunuz.)
[1638] küllü lehvin yelhev bihi el-müʾminü fehuve ḥarāmen: (Eğlence veren her oyun haramdır.)
[1639] ḫurmetine: ḥāram liʿaynine B
[1640] deñlü: ḳadar C
[1641] muṣāḥibleri fesaḳā olsa: fāsıḳlara muṣāḥib olsa B

anuñ ʿamelini ḳabūl itmeyüp {18} ḳıyāmet güninde fāsıḳlar ile ḥaşr iderin didi[1642]. Ve eger bir kişi cemīʿ-i {19} fāsıḳlaruñ[1643] fısḳı deñlü[1644] fısıḳ işlese ammā muḥibbi-i ʿulemā ve muḥibbi-i şuleḥā olsa [A29.a] {1} ben şol Allāhın ki günāhın[1645] kitābet itdirmeyüp ḳıyāmet güninde anı {2} muḥabbet itdikleri kimesneler[1646] ile ḥaşr iderim didi[1647]. Bundan maʿlūm oldı ki {3} şek ve şübhe ḳalmadı[1648] duḫān içenler İngiliz kāfirinüñ ve maġrib Yahūdīsinüñ {4} ve Mecūsī elinde[1649] şāyiʿ ve münteşir olan[1650] duḫānı içmiş olur[1651]. Anlaruñ[1652] īcād itdikleri {5} ve ictikleri duḫānı[1653] gökcek ve ḥüsn ve eyü nesnedür deyü içerse anlara {6} maḫṣūṣ olan nesneyi[1654] bir kimse bu iʿtiḳādı-la[1655] işlese ḥāli maʿlūmdur. Ve[1656] eger hemān eglenmek {7} içün içerin derse[1657] fısḳ-ı fāsıḳīnden[1658] olur[1659]. Ve şimdi yaḳında[1660] bildik ki {8} fāsıḳlar ile muṣāḥib olanuñ[1661] Ḥaḳ subḥānehu ve[1662] teʿālā ʿamelin ḳabūl itmeyüp[1663] {9} ḳıyāmet güninde fāsıḳlar ile ḥaşr ider[1664]. [C39.b] Ve[1665] icmeyüp fāsıḳlar ile {10} muṣāḥib olanlaruñ[1666] ḥāli böyle olıcaḳ[1667] içen fāsıḳuñ ʿaẕābı ve ḥāli ne olaçaḳdur.

[1642] iderin didi: ideyin der C
[1643] fāsıḳlaruñ: fāsıḳlar A B
[1644] deñlü: ḳadar C
[1645] günāhın: anuñ günāhını C
[1646] itdikleri kimesneler: itdiklerim ile C
[1647] şol Allāhın ki anuñ ʿamelini ḳabūl itmeyüp ḳıyāmet güninde fāsıḳlar ile ḥaşr iderin didi ve eger bir kişi cemīʿ-i fāsıḳlar fısḳı deñlü fısıḳ işlese ammā muḥibbi-iʿulemā ve muḥibbi-i şuleḥā olsa ben şol Allāhın ki günāhın kitābet itdirmeyüp ḳıyāmet güninde anı muḥabbet itdikleri kimesneler ile ḥaşr iderim didi: ben ḳorḳarım ki anlarla bile ḥaşr ola didi B
[1648] ḳalmadı: ḳalmadı ki B / ile ḥaşr iderim didi bundan maʿlūm oldı ki şek ve şübhe ḳalmadı: ile ḥaşr olmaḳ iḥtimāli oldı bundan şoñra inṣāf idüp terk eylemek gerekdür C
[1649] Mecūsī elinde: Mecūsīnüñ elinden B; Mecūsī elinden C
[1650] olan: olmış B
[1651] içmiş olur: içmek A
[1652] anlaruñ: -C
[1653] anlaruñ īcād itdikleri ve içtikleri duḫānı: imdi eger duḫānı B
[1654] nesneyi: şeyʾi B
[1655] kimse bu iʿtiḳādı-la: kişi A C
[1656] ve: -C
[1657] içerin derse: içerse B C
[1658] fāsıḳīnden: fāsıḳlardan C
[1659] dirse fısḳ-ı fāsıḳından olur: içerse fāsıḳ olur B
[1660] yaḳında: -B
[1661] olanuñ: olanlaruñ C
[1662] Ḥaḳ subḥānehu ve: Allāh C
[1663] itmeyüp: itmez ve C
[1664] ider: idicek B
[1665] ve: ve kendüne C
[1666] olanlaruñ: idenlerüñ C
[1667] ve içmeyüp fāsıḳlar ile muṣāḥib olanlaruñ ḥālı böyle olıcaḳ: -B

{11} Bundan[1668] maʿlūm ola ve daḫı ʿazīzlerden biri eydür[1669]. [B47.a] Duḫānīlerden niçe kimesne[1670]{12} gördik bu duḫāndan fulān maraża şifā buldıḳ derler. Bilmezler ki[1671] ol maraż {13} ḳalblerine[1672] dökilüp ṭaşra bedende ḳalmayup[1673] beş on yıldan ṣoñra[1674]{14} helāk olur[1675]. Baʿżısı eydür. Evvel[1676] ḍaʿf başra mübtelā idim. Duḫān içmege {15} başlayalı dört beş yıldur ḍaʿf başradan ḫalāṣ oldum[1677] der[1678]. Bundan {16} eyü ʿilāc bulamadım der[1679]. Birḳac yıl[1680] geçmedin ol kişilerüñ gözleri kör olup[1681] {17} aʿmā oldı[1682]. Ve bir kişi daḫı gördim duḫān haẓım-ı[1683] ṭaʿāma ve ḫiffet-i bedene {18} ʿaceb fāʾidesin[1684] buldım derdi[1685]. Çoḳ zamān[1686] geçmedi istisḳā marżına mübtelā {19} olup eṭibbā ʿilāc bulmayup vefāt itdi[1687]. Zīrā şol marażlar ki duḫān sebebi ile[1688] ola [A29.b] {1} aña ʿilāc yoḳdur. Ve baʿżı kimesneler daḫı gördik[1689] eydürler. Uyḳuyı defiʿ içün {2} içeriz derler. Anlar daḫı[1690] çoḳ zamān gecmedi serāseme[1691] olup yolda giderken başı {3} dönüp düşerdi. Ve baʿżısı[1692] daḫı mücerred nefsi ve hevā deliligi-le içerler. Anlaruñ [B47.b] daḫısı[1693]{4} [C40.a] baʿżısı ḳurıyup ḳadīd olup yüz yıllıḳ[1694] ölüye döndi ve baʿżı daḫı[1695]{5} tebdīl-i ḫalḳ itdi[1696]

[1668] içen fāsıḳuñ ʿaẓābı ve ḥālı ne olacaḳdur bundan: içen fāsıḳlar ḥālı ve ʿaẓābı ne güne olacakdur C
[1669] bundan maʿlūm ola ve daḫı ʿazīzlerden biri eydür: -B
[1670] kimesne: kimseler C
[1671] bilmezler ki: ki C
[1672] ḳalblerine: ḳalblerinde A
[1673] ḳalmayup: ḳalmadı B
[1674] yıldan ṣoñra: yıla varmayup A B
[1675] olur: olur ve B C
[1676] evvel: ol C
[1677] oldum: buldım A C
[1678] der: -C
[1679] bundan eyü ʿilāc bulamadım der: -B
[1680] birḳaç yıl: ammā dört beş yıl B
[1681] kör olup: -B
[1682] oldı: oldılar C
[1683] duḫān haẓım: duḫānuñ haḍım A C
[1684] fāʾidesin: fāʾidesi B
[1685] derdi: dir ve C
[1686] zamān: -B
[1687] itdi: eyledi B
[1688] sebebi ile: sebebinden A B
[1689] gördik: gördüm C
[1690] daḫı: da B
[1691] serāseme: geçmedi serāsime C
[1692] baʿżısı: baʿżı kimseler C
[1693] anlaruñ daḫısı: anlaruñ daḫı B;anlaruñ C
[1694] yüz yıllıḳ: -B
[1695] baʿżı daḫı: baʿżısı B C
[1696] itdi: idüp C

insān-ıla dirilmez oldı. Baʿżısınuñ daḫı[1697] ḫilḳati[1698] bozılup gözleri {6} gügerüp[1699] ve yüzleri büzerüp bir ġayrı heyʾete girdi neʿūẕubillāhi teʿālā[1700]. Ve daḫı {7} baʿżı eṭibbā eydür. Balġamī mizāc olanlaruñ ekṣerini[1701] beş on yıl daḫı ziyādece[1702] {8} öldirmez. Lākin Ḥazzāk[1703] eydür. Duḫān icmege başladıḳdan ṣoñra ʿömrinden ne ḳaldı-ısa {9} ṣülüṯ-i ʿömri gider[1704]. Yaʿni ʿömrinüñ bāḳī ḳalanınuñ[1705] üc bölükde[1706] bir bölügi gider. {10} Meṣelā ʿömrinden[1707] otuz yıl ḳalmış ise on yılı gider[1708] yigirmi yıldan ṣoñra ölür. {11} Zīrā ol duḫān ḳalbini ḫarāb ider. Yaʿni[1709] yıḳup eridür. Vardıḳca yüregi {12} noḫud deñlü ḳalup[1710] bedende ḳuvvet ḳalmayup baʿdehū cümle[1711] marażlar debreşüp ol {13} kişiyi öldürür. Ve baʿżı eṭibbā eydür. Ol kişi bir yirden düşüp hemān ol[1712] sāʿat {14} ölür. Ve baʿżı eṭibbā eydür[1713]. Bir gün bir gice gecdikden[1714] ṣoñra ölür ve baʿżı[1715] yedi günden ṣoñra {15} ölür[1716]. Ve baʿżı eṭibbā eydür[1717]. Bir evde duḫān içilse ol evde olanlaruñ cümlesi[1718] {16} ecel-i muʿallaḳlarında[1719] ölür ecel-i[1720] müsemmā[1721] gelmezden niçe yıllar[1722] evvel ölürler[1723]. [B48.a] Nitekim {17} ḥükemā-yı Yunānyundan Eflāṭūn eydür. [C40.b] Eger dünyāda birḳac nesne[1724] olmaya idi {18} insān biñ yaşına gire idi der. Ol birḳac

[1697] baʿżısınuñ daḫı: daḫı A; ve baʿżısınuñ C
[1698] ḫilḳati: ḫulḳı C
[1699] gügerüp: gügerdi B
[1700] neʿūẕubillāhi teʿālā: -C
[1701] ekṣerini: ekṣeri C
[1702] ziyādece: ziyāde C
[1703] Ḥazzāk: Ḥuẕẕāḳ B C
[1704] gider: -B
[1705] ʿömrinüñ bāḳī ḳalanınuñ: bāḳī ḳalan ömrinüñ B
[1706] bāḳī ḳalanınuñ üc bölükde: üç bölügünden C
[1707] ʿömrinden: -A -B
[1708] gider: gidüp C
[1709] ḫarāb ider yaʿni: -B
[1710] deñlü ḳalup: ḳadar ḳalur C
[1711] cümle: -B -C
[1712] ol: -A -B
[1713] eṭibbā eydür: -A -C
[1714] gice gecdikden: geceden C
[1715] baʿżı: baʿżısı C
[1716] ve baʿżı eṭibbā eydür: ol kişi bir yerden düşüp hemān sāʿat ölür ve baʿżı bir gün bir gice geçdikden ṣoñra ölür ve baʿżı yedi günden ṣoñra ölür: -B
[1717] baʿżı eṭibbā eydür: baʿżısı C
[1718] cümlesi: cümlesinüñ C
[1719] muʿallaḳlarında: muʿallaḳlarından B
[1720] ecil: -B
[1721] müsemmā: müsemmāya C
[1722] yıllar: yıllardan C
[1723] ölürler: ölür C B
[1724] nesne: nesneler C

nesnenüñ biri duḫāndur[1725] ve biri {19} tuzdur. Ġayrısı maḥallında meẕkūrdur. İmdi bildik ki tuz[1726] duḫān insānuñ [A30.a.] {1} geñizinden dimāġına gider. Her nesne ki insānuñ dimāġına gider her nesne ki [1727]{2} insānuñ dimāġına żarar ide[1728] helāk ider. Ve duḫān cümle marażları yürekde {3} bağlar. Her nesne ki yürekde bağlasa[1729] anı helāk ider. Ey müʾmin[1730] her nesne ki insānuñ {4} bedenine żarardur ol nesneyi yimek ve[1731] icmek ḥarāmdur. Ḳanda ḳaldı ki ʿömrine {5} żarar idüp helāk eyleye. Ve daḫı ʿasker-i İslāmdan bir ṣāliḥ ve mütedeyyin {6} kimesne naḳıl idüp ḥikāyet itdi[1732]. Eydür[1733]. Bir dostım var idi niçe zamān {7} görmemiş idim. Yolda rast geldim. Nedür ḥāliñ didim. Bana eyitdi. Şimdi[1734] ḥālim {8} ġāyet-ile eyüdür biḥamdiliʾl-lāh didi[1735]. Ey fulān sen beni[1736] bilürsin ki ben[1737] evvel [1738] [B48.b] ekṣer-i evḳātda {9} ḫasta olurdım. Bana duḫān iç didiler. Ben daḫı icmege başladım. Gün-be-gün {10} ol marażlar benden gitdi. Şimdi[1739] yigidler gibi oldım didi. Baʿdehū beş seneden {11} ṣoñra yine gördim eli ve[1740] ayaġı dutmaz olup kötürüm olmış[1741] ve heyʾeti [1742]{12} bozılmış[1743] gelüp geçen ḫalḳdan aḳce dilenür. Yanına varup [C41.a] ḥālinden süʾāl {13} itdim. Eyitdi[1744]. Yā fulān duḫān beni işte bu üslūba[1745] ve bu ṣūrete ḳoydı {14} didi[1746]. Bu ẕikr itdügimüz cemīʿen[1747] dünyevī olan[1748] żararlardur. Bu seheldür vefāt

[1725] ol birḳaç nesnenüñ biri duḫāndur: biri duḫān C
[1726] tuz: tuz ve B C
[1727] insānuñ dimāġına gider her nesne ki: -B
[1728] insānuñ dimāġına żarar ide: żarar idüp C
[1729] bağlasa: bağlu bağlasa B; bağlansa C
[1730] müʾmin: müʾmin ḳarındaşı C
[1731] yimek ve: -B
[1732] ḥikāyet itdi: buyurdı ki C
[1733] eydür: -C
[1734] şimdi: şimdiki C
[1735] biḥamdilillāh didi: biḥamdilillāh teʿālā C
[1736] beni: -A -B
[1737] ben: -B
[1738] bilürsin ki ben evvel: bilürsin ki ben evvelden C
[1739] şimdi: şimdik C
[1740] ve: -A -C
[1741] dutmaz olup kötürüm olmış: dutmaz kötürüm olup C
[1742] olup kötürüm olmış ve heyʾeti: olmış ve heyʾeti ṣūreti B
[1743] bozılmış: bozulup C
[1744] eyitdi: didi ki C
[1745] işte bu üslūba: bu ḥālete C
[1746] didi: -B
[1747] cemīʿen: -C
[1748] olan: -B

{15} itdikde[1749] ḫalāṣ olur[1750]. Lākin āḫiretde olacaḳ[1751] ʿaẕāblar ne dürlüdür bilmezsin {16} ve daḫı rivāyet-i ṣaḥīḥā[1752] ile rivāyet ider. Vāʿiẓ nāṣiḥ[1753] şeyḫ İbrāhīm Ḳaddese sırrehu {17} ve raḥmetullāhi teʿālā[1754] eydür ki duḫānīlerden her kim ki ölürse ḳabre[1755] ḳoduḳlarında[1756]{18} üzeri örtildikde hemān[1757] sāʿat yüzi ḳıbleden döner deyü buyurdılar {19} neʿūẕubillāhi teʿālā. Ve daḫı merḥūm şeyḫ İbrāhīm Ḳaddese sırrehu raḥmetullāhi teʿālā[1758] [A30.b] {1} ḥikāyet ider. Rūm iḳlīminüñ[1759] baʿżı iḳlīmlerinde[1760] [B49.a] ekṣeriyā ölenler[1761] cāzū olurlar[1762] {2} imiş. Ol maḥallede ve ol köyde cāzūlar gelüp gice burunlarından girüp[1763]{3} yüreklerin ṣovurup yudar imiş. Ṣabāḥ oldıḳda bu deñlü kimesnenüñ {4} ölüsin bulurlar imiş. Baʿdehū ḥayātda olanlar varup tāze[1764] ḳabirleri birer birer {5} acup cāzū olanı āteşe yaḳarlar imiş[1765]. Ammā bu cāʾiz degildür böyle bir cāzū bulunduḳda[1766] evvel her ḳanḳısı {6} cāzū oldı-sa anı ardıc ḳazuġı-la göbeginden ḳazuḳlayup yine {7} ḳabri[1767] örtmek gerekdür. Ve[1768] yine gelüp ādem öldürürse varup[1769] başını {8} kesüp ayaġı ucına bıraḳmaḳ gerekdür. Ve[1770] anıñla daḫı [C41.b] defiʿ olmazsa[1771] yaḳmaḳ {9} lāʾbesdür. Ve daḫı ol ḳabirlerde[1772] cāzūyı[1773] bulmaḳ içün ḳabirleri birer birer[1774]{10} acdıḳlarında

[1749] itdikde: itdükden B; itdükden ṣoñra C
[1750] olur: olur ve B
[1751] olacaḳ: olan B
[1752] ṣaḥīḥa: ṣaḥīḥde C
[1753] nāṣiḥ: -C
[1754] ve raḥmetullāhi teʿālā: -B -C
[1755] ḳabre: ḳabirde C
[1756] ḳoduḳlarında: ḳoduḳları zamān B; ḳoyup C
[1757] hemān: ol C
[1758] ḳuddese sırrehu raḥmetullāhi teʿālā:raḥmetullāhi B; raḥmetullāhi ʿaleyhi C
[1759] iḳlīminüñ: ilinde B
[1760] iḳlīmlerinde: iḳlīminde olanlar C
[1761] ölenler: -B; cāzū C
[1762] olurlar: olur B
[1763] ol maḥallede ve ol köyde cāzūlar gelüp gice burunlarından girüp: ve ol köyde baʿżı kimsenüñ ol cāzū olanlar B
[1764] tāze: -A -C
[1765] yaḳarlar imiş: yaḳarlardı B
[1766] böyle bir cāzū bulunduḳda: -A -C
[1767] ḳabri: ḳabrin B
[1768] ve: -B
[1769] varup: -C
[1770] ve: -B
[1771] olmazsa: olmazsa āteşe C
[1772] ḳabirlerde: ḳabirleri C
[1773] ol ḳabirlerde cāzūyı: cāzū B C
[1774] bulmaḳ içün ḳabirleri birer birer: -C

duḫānīlerüñ cemīʿen yüzleri[1775] ḳıbleden dönmiş bulınur imiş[1776] neʿūẕubillāhi teʿālā.

{11} El[1777] Ḳaṣīdetü fī Ẕemmiʾd-duḫān[1778]

{12} Gök dutını eylediler ḫalḳ-ı cihān keyfe ġıdā

Ḳad ḫaracet min enfihim **[B49.b]** mā vecedu minhā eʾs-ṣafā

{13} Defʿ-i maraż deyüp içen bir gün ölür[1779]

Fücʾet-ile[1780] fanẕur ilāhīm yā aḫī lem yaʿrefu keyfe devā

{14} Ṣubḥ u mesā nūş idene eyle naẕar diḳḳatile

Hem seveddu esnānihim biʾseʾl-miḥeni biʾseʾl-belā

{15} Mübtedīʿi menʿ eylemek lāzım iken ḫākimlere

İbtidā u hum evvelen mā yefʿalū ehliʾl-hevā

{16} Saʿy idüben şurb içün ḫüsn-i rıżā virdi bunlar[1781]

Veyḫi lehūm veyḫi lehūm[1782] yevmiʾl-beḳā yevmiʾl-liḳā

[1775] cemīʿen yüzleri: yüzleri cemīsinüñ C
[1776] imiş: -B
[1777] el: -B
[1778] el ḳaṣīdetü fī Ẕemmiʾd-duḫān: bu ḳasīde duḫānı ẕem ider C
[1779] bir gün ölür: ol B
[1780] fuʾcet-ile: fuʾcetin B
[1781] bunlar: bular B C
[1782] veyḫi lehūm: veyḫi lehūm veyḫi lehūm B

{17} Her kim ice İslāmda ol[1783] müslim içre[1784] ṭurmasın ol

Fectenibu yā ḳavmenā[1785] lā yenbaġi ehliʾl-liḳa

[C42.a] {18} Fe ḳul yā eyyuheʾl-şeyḫ fe kāne şurubuhu kufren nesteʿiẕu billāhi mineʾş-şirki mineʾl-hevā[1786] {19} yā rabbenā vaġfir lenā isrāfenā fī emrinā irḥem lenā ekrim lenā aʿṭi lenā küllīʾṣ-ṣafā[1787] [A31.a]

(fāʿilātün / fāʿilātün / fāʿilün)

{1} Ġāfil olma işbu ebyātım benim

Fāsıḳuñ fısḳını eyler pür ziyād

Müʾmin-i ṣāliḥ görürse şübhesiz

{2} Nūrını eyler ziyād andan[1788] ziyād.[1789]

Uyana ey[1790] ġāfil uyana

Gel Allāh dön Allāh

Aşşı[1791] virdik ziyāna

{3} Gel Allāh dön Allāh[1792]

[1783] İslāmda ol: iẕā ider B

[1784] içre: içe C

[1785] ḳavmenā: müʾminen C

[1786] fe ḳul yā eyyuheʾl-şeyḫ fe kāne şurubuhu kufren nesteʿiẕu billāhi mineʾş-şirki mineʾl-hevā: -B

[1787] fe ḳul yā eyyuheʾl-şeyḫ fe kāne şurubuhu kufren nesteʿiẕu billāhi mineʾş-şirki mineʾl-hevā yā rabbenā vaġfir lenā isrāfenā fī emrinā irḥem lenā ekrim lenā aʿṭi lenā küllīʾṣ-ṣafā külli eʾṣ-ṣafā: (De ki ey Şeyh sigara içimi küfürdür. Şirk ve nefsin arzularından Allah'a sığınırız. Ey Rabbimiz işlerimizde yaptığımız haddi aşmayı affet. Bize merhamet et, bize ikramda bulun, bize temiz olan her şeyi ver.) / küllīʾṣ-ṣafā ḳāle Yunus Emrem B

[1788] andan: ender A B

[1789] ġāfil olma işbu ebyātım benim fāsıḳuñ fısḳını eyler pür ziyād müʾmin-i ṣāliḥ görürse şübhesiz nūrını eyler ziyād andan ziyād: -B

[1790] ey: -A -B

[1791] aşşı: aşşıñı B

[1792] Allāh: Allāh ala B

Al bir mürşidiñ[1793] elini

Tevbeye ögret diliñi

Yañılduñ ḳardaş[1794] yoliñı

{4} Gel Allāh dön Allāh

Diñle kitāblar naḳlini

Niçe buyurmış Ḥaḳ anı

Başıña devşir ʿaḳlını

{5} **[B50.a]** Gel Allāh dön Allāh[1795]

Naṣīḥatiʾl-müʾminīn[1796] ve daḫı ey müʾminler kütüb-i fetāvāda {6} cemīʿen müctehidīn-i dīn ki[1797] fuḳahā-yı müslimīndür[1798] beyān itmişler ki bir kimesne zünnār {7} ḳuşansa veyāḫūd başına şabḳa geyse maʿa haẕā ḳalbi[1799] muṭmaʿin-i biʾl-imān {8} olsa ol kişi ol ḥīnde[1800] kendi kāfir[1801] ʿavreti boş olur. Tecdīd-i {9} īmān ve tecdīd-i nikāḥ lāzım olur[1802] dimişlerdür[1803]. Sebebi oldur ki kendüzin[1804] {10} kāfirlere teşbīh **[C42.b]** itmiş olur. Zünnār ḳuşanmaḳda ve şabḳa giymekde[1805] böyledür. Zīrā[1806] {11} men teşebbehe ḳavmen fe-hüve minhum dimişlerdür[1807]. Ve[1808] ol ecilden

[1793] mürşidiñ: mürşid B
[1794] yañılduñ ḳardaş: yavuḳluduñ sen B
[1795] Allāh: ḳaṣīde-i fi ẕemmiʾl-duḫān nāruñ duḫānın itdiler ḫalḳ-ı cihān keyf-i ġıdā B
[1796] naṣīḥatiʾl-müʾminīn: -C
[1797] dīn ki: buyururlar ki C
[1798] müslimīndür: ʿiẓām C/ dīn ki fuḳahā-yı müslimīndür: -B
[1799] ḳalbi: ḳalbi yine C
[1800] ḥīnde: vaḳitde C
[1801] kāfir: kāfir olur ve B
[1802] lāzım olur: lāzımdur C
[1803] dimişlerdür: dimişler B
[1804] kendüzin: kendini C
[1805] ve şabḳa giymekde: ve şabḳa şeylerinden geyinmek C
[1806] zīrā: -A -B
[1807] dimişlerdür: buyurulmışdur C
[1808] ve: -C

küfürlerine[1809] ḥüküm {12} olınmışdur didiler[1810]. Ey müʾminler [B50.b] ʿömrinde bir kerre şabḳa giymek-ile kāfirlere {13} kendüyi teşbīh itdügi içün kāfir olıcaḳ[1811]. Her gün ve[1812] her gice kendüyi[1813] {14} kāfirlere teşebbüh itmek ile[1814] küfürden ḳorḳı yoḳ mıdur. İnṣāf eyleye ḥuṣūṣen İngiliz kāfirinüñ efʿāl-ı ḳabiḥleri ola İslām içre şöhret virmiş ola[1815] eger {15} müctehidīn dīn-i[1816] ḥayātda olalardı iḥtimāldür ki zünnār ḳuşanana ve şabḳa {16} geyenüñ küfürlerine ḥükümleri gibi duḫānī olanlaruñ[1817] daḫı küfürlerine[1818] ḥüküm iderlerdi[1819]. {17} Lākin fi zamānına müctehidin munḳaṭiʿ olup gittikleri hīç[1820] kimesne kendi ictihādı-la[1821] {18} bu ḥarām bu ḥelāl[1822] ve bu küfrdür diyemez[1823]. Meger müctehidin beyān itmiş ola {19} anları ḫalḳa naḳıl eyleye. Bu zamānede müctehidin ḳalmaduġı-çün ʿulemā içenüñ[1824] [A31.b] {1} küfrinden ve ʿadem küfrinden [1825] baḥṣ itmediler. Ancaḳ cürʾet idüp ḥıll-ı ḥurmetinden baḥṣ {2} itdiler ve cemīʿ-i ehl-i İslām ʿulemāsı ve meşāyiḫi ḥurmetine fetvā virdiler. Kimi ṣarāḥaten {3} ve kimi işāreten ʿaḳlı olan müʾminler kendüleri ʿulemānuñ nehy itdügi rāīce-i kerīhden eylemek gerekdür [1826]. [C43.a] Eger süʾāl iderseñ ki baʿżısı ḥıllına[1827] baʿżı ḥurmetine fetvā virdi. {4} Sen derseñ ki cemīʿen ḥurmetine fetvā virdiler. Cevāb öyledür lākin[1828] ḥarām [B51.a] iki {5} ḳısım üzerinedür[1829]. Bir ḳısmına ḥarām liʿaynihi dirler ṣarāb gibi[1830] ve ḫınzır eti {6} gibi[1831] ve necis gibi. Ve bir ḳısım ḥarām

[1809] küfürlerine: küfürlerile C
[1810] didiler: -C
[1811] olıcaḳ: olıcaz B
[1812] ve: -B
[1813] kendüyi: kendüñi C
[1814] itmek ile: itmekde B
[1815] eyleye ḥuṣūṣen İngiliz kāfirinüñ efʿāl-ı ḳabiḥleri ola İslām içre şöhret virmiş ola: eyle A B
[1816] dīn: -B -C
[1817] ḳuşanana ve şabḳa geyenüñ küfürlerine ḥükümleri gibi duḫānī olanlaruñ: ḳuşananlar ve şabḳa geyenlerüñ küfrüne ḥük itdikleri gibi duḫān içenlerüñ C
[1818] daḫı küfürlerine: küfürlerine daḫı B
[1819] iderlerdi: ider B; iderlerdi ve C
[1820] gittikleri hīç: -A -B
[1821] ictihādıla: ictihādından A B
[1822] bu ḥelāl: -B
[1823] diyemez: diyemezler C
[1824] içenüñ: içinde B
[1825] küfrinden ve ʿadem küfrinden: küfrine ve ʿadem küfrine C
[1826] işāreten ʿaḳlı olan müʾminler kendüleri ʿulemānuñ nehy itdügi rāīce-i kerīhden eylemek gerekdür: işāret A B
[1827] ḥıllına: ḥıllına fetvā ve B
[1828] lākin: -C
[1829] üzerinedür: üzeredür B
[1830] gibi: -C
[1831] gibi: -C

liġayrihi dirler. Meṣelā[1832] bir kimesne birinüñ etmegi[1833] {7} ġaṣıb itse ve[1834] yise ḥarāmdur. Lākin ḥarām-ı liġayrihidür ḥarām[1835] liʿaynihi degildür. Zīrā {8} ol etmek necis degildür ki ḥarām-ı liʿaynihi ola. İmdi duḫān ḥarāmdur diyenüñ murādı {9} ḥarām liġayrihidür. Tāze yabraġınuñ[1836] bişürüp yise ḥelāldür ve ḥarām degildür diyenüñ[1837] {10} murādı ḥarām liʿaynihi degildür dimekdür. Ammā ḥarām liʿaynihi olmamaḳdan ḥelāl olmaḳ {11} lāzım gelmez. Ḥarām degildür diyenlerüñ[1838] murādı ḥarām liʿaynihi degildür dimek[1839] ḥāṣā ki {12} ḥelāl[1840] diyeler[1841] neʿūẕubillāhi teʿālā. Zīrā[1842] yabraġın yise ḥarām degildür. Zīrā necis degildür[1843]. {13} Ammā müftīnüñ cevābını cehele-i nās añlamayup ḥarām degildür didügini ḥelāldur dimek {14} ẓan iderler. Zīrā eḳalli mertebe-i isrāf olmaḳdan çıḳmaz. İsrāf ise ḥarāmdur ve ḥürmet-i naṣṣ-ıla ṣābitdür bu miṣli[1844]. {15} Ḥarāma ḥelāl dimek nice mutaṣavvurdur. Ve daḫı duḫānuñ dünyevī żararlarından [B51.b] {16} biri daḫı[1845] budur ki [C43.b] herkim ki duḫān içe mādāmki tevbe itmeye aṣlā ḥużūr-ı ḳalb {17} bulamaz[1846] ve ġam ve ġuṣṣadan ḳurtulamaz ve ıżṭırāb-ı elemden ve teşvīş-i[1847] vesāvesden[1848] {18} ḫālī bir daḳīḳa bulamaz[1849] ve sīʾeʾl-ḫulḳu olur yaʿni ḫulḳı yaramaz[1850] olur.[1851] Ve[1852] her nesne ki {19} işidür[1853] unudur ve dāʾimā ʿaḳlı yabānda olur ve[1854] cemīʿ-i ehl-i īmān olanlar[1855] aña [A32.a] {1} ḳalblerinden ʿadāvet ve[1856] buġż iderler ve ḫayırla

[1832] ḳısım ḥarām liġayrihi dirler meṣelā: ḳısmına ḥarām liġayrihi dirler A B
[1833] birinüñ etmegi: bir tekne etmek A B
[1834] itse ve: idüp alup C
[1835] ḥarām: -B
[1836] yapraġınuñ: yapraḳ iken B C
[1837] diyenüñ: diyenlerüñ B
[1838] diyenlerüñ: diyenüñ C
[1839] dimek: dimekdür B
[1840] dimek ḥāṣā ki ḥelāl: dimekdür ḥāṣā ḥelāldur B C
[1841] diyeler: diye B
[1842] zīrā : -C
[1843] zīrā necis degildür: necis olmaduġı-çün B
[1844] ḥarāmdur ve ḥürmet-i naṣṣ-ıla ṣābitdür bu miṣli: ḥarāmdur A B
[1845] daḫı: -C
[1846] bulamaz: bulunmaz C
[1847] teşvīş: teşvīşden ve B
[1848] ıżṭırāb-ı elemden ve teşvīş-i vesāvesden: elemden ve teşvīşden ve mesāvīden C
[1849] bir daḳīḳa bulamaz: olamaz B
[1850] ḫulḳı yaramaz: yaramaz ḫūylu B
[1851] yaʿni ḫulḳı yaramaz olur: -C
[1852] ve: -C
[1853] işidür: işidürse C
[1854] ve: -A
[1855] olanlar: -C
[1856] ʿadāvet ve: -C

añmazlar. Ve daḫı İbrāhīm Leḳḳānī {2} ʿaleyhi raḥmetullāhi teʿālā[1857] eydür[1858]. Sālibe maḥallesinde bir dostım var idi. Meger duḫān içmeġe[1859] {3} mübtelā imiş. Vefāt ider[1860] oldıḳda bu faḳīre bir kimesne irsāl itmiş[1861]. Varup {4} selām virdim ve ḫāṭırın ṣordım[1862]. Baʿdehū ḳalkup gitdim. Hemān dem[1863] ardımdan feryādcı {5} gelüp[1864] yā şeyḫ yetiş ḫasta sekerāt-ı mevte vardı deyü[1865] ḫaber virdiler[1866]. Ben[1867] daḫı {6} dönüp tekrār içerüye girüp[1868] şehādet kelimesin telḳīn itdikde[1869]baña eyitdi[1870]. {7} Bu duḫān şarāb-ıla terbiyet olınmışdur. Ġāyet-ile [B52.a] keskin duḫāndur. Ziyāde vir[1871] deyüp {8} teslīm-i rūḥ itdi[1872] neʿūẕubillāhi teʿālā. Min sūʾ-i ḫātimeti[1873] ve daḫı bu faṣılıñ evvelinden {9} bu ana gelince ẕikr itdügümiz sözleri duḫān risālelerinden[1874] cemīʿ idüp anlaruñ {10} baʿżısı bu maḥalle[1875] kitābet olındı. El-ʿaḳilu men itte ʿaze bi ġayrihi muḳteżāsınca {11} ola ki dīn [C44.a] ḳardaşlarımuz[1876] fāriġ olup tevbe idüp[1877] hem dünyā marażlarından ve hem {12} āḫiret ʿaẕābларından ḫalāṣ bula[1878]. Heẕihi ḳaṣīde-i fi ẕemmiʾl-duḫān[1879]

(mefāʿīlün / mefāʿīlün / feʿūlün)

{13} Fırenkden çıḳdı vü[1880] ṭutdı cihānı

[1857] ʿaleyhi raḥmetullāhi teʿālā: -C
[1858] eydür: buyurur ki C
[1859] duḫān içmege: duḫāna A C
[1860] vefāt ider: vefātı ḳarīb C
[1861] faḳīre bir kimesne irsāl itmiş: faḳīri çaġırtmış ben de C
[1862] ṣordım: süʾāl itdüm C
[1863] hemān dem: hemān A C
[1864] gelüp: geldi B
[1865] deyü: deyüp C
[1866] virdiler: geldi B
[1867] ben: biz B
[1868] içerüye girüp: içerü girdim C
[1869] itdikde: itdigimden B
[1870] itdikde baña eyitdi: itdüm baña eyitdi ey birāder C
[1871] vir: keyf virür C
[1872] teslīm-i rūḥ itdi: rūḥını teslīm eyledi C
[1873] sūʾ-i ḫātimeti: -B
[1874] duḫān risālelerinden: duḫān ḥaḳḳında teʾlīf olunan risālelerden C
[1875] maḥalle: maḥallde B C
[1876] ḳardaşlarımuz: ḳardaşlarımuz bu mekrūhātdan C
[1877] tevbe idüp: -A
[1878] ʿaẕāblarından ḫalāṣ bula: marażlarından ʿaẕāblarından ḫalāṣ olalar B
[1879] heẕihi ḳaṣīde-i fi ẕemmiʾl-duḫān: haẕā fiʾd-duḫān A C
[1880] çıḳdı vü: çıḳuben C

Aña döner göresin içen anı[1881]

{14} Ne ādemler aña meftūn olupdur

Özün ʿāḳil ṣanur mecnūn olupdur

{15} Ṣol ev içinde kim duḫān içilür

Müslimānlar içinde[1882] ol secilür

{16} Ki lulā-ıla bir fincān elinde

Ṣanasın sākin olmışdur Yemende

{17} Çıḳar burum burum burnından anuñ

Gören yandı ṣanur yüregi anuñ

{18} Ki çıḳısar[1883] cehennemde[1884] burından

Çıḳa gök gök duḫān anuñ feminden

{19} Ki için cümlesin[1885] yaḳmışlar anuñ

[1881] döner göresin içen anı: döner ki içer gör anı C
[1882] içinde: içinden B C
[1883] çıḳısar: çıḳışı B
[1884] cehennemde: cehennemden C
[1885] cümlesin: cümle B

Bağırsaḳlarını hem ḳalbin anuñ

[A32.b]

{1} Ki zīrā kendüni teşbīh iderüz[1886]

[B52.b]Fırenk kāfirlerine bunda beraber[1887]

{2} Ki ḳudret devesi ṭaşır ölüsin

Fırengistānda ararsañ bulursın[1888]

{3} Ki lulā aġzına alup ider fūb

İçemez dimedin on kerre fūb fūb

{4} Güler şeyṭān baḳup ol heyʾetine[1889]

Temāşā itdürür ẕürriyetine

{5} Der ādem oġlanuñ görin temizin[1890]

Ki hīçe ṣarf ider ʿömr-i ʿazīzin

{6} Öşürdim cümlesin gök duḫāna

[1886] iderüz: idüpdür B C
[1887] berāber: o yollar B
[1888] ki ḳudret devesi ṭaşır ölüsin fırengistānda ararsañ bulursın: -B
[1889] heyʾetine: heyʾete C
[1890] temizin: temtizin A

Nice[1891] ġarḳ itdim anları günāha

[C44.b] {7} Gügerdür[1892] dişlerin yāḫūd ḳarardur[1893]

İlmigin[1894] ḳurıdur yāḫūd ṣarardur

{8} Çü[1895] ṭabʿ-ı ḫār-ı yābisdür ki[1896] anuñ

Ölüm gibi doñadır tende cānuñ[1897]

{9} İçer şunlar ki ḳalbin ala ġaflet

Bu rūya nūr-ı[1898] īmānını ẓulmet

{10} Çü vaḳti geçse[1899] gelür esnemekler

Ṣayıḳlamaḳ gibi söz söylemekler

{11} Beden süst[1900] oluben beyni[1901] başı aġrır

[1891] nice: ki niçe B
[1892] gügerdür: güger C
[1893] ḳarardur: yāḫūd ṣarardur B
[1894] ilmigin: iligin B
[1895] çü: ki C
[1896] yābis ki: yābisdür ki C B
[1897] cānuñ: ḳanuñ A C
[1898] nūr: anuñ C
[1899] geçse: gelse B
[1900] süst: süstü B
[1901] beyni: -B

Yetişdir lulāyı deyüp[1902] çaġırır

{12} Ḳatında dāʾim ola evḳatı ḥāżır

Gözi her laḥẓada lulāya nāẓır

{13} Derilür bir araya gec[1903] dervīşler[1904]

Anasın atasın[1905] āzārlamışlar

{14} İderler giceleri ġaybet-ile iḥyā

Añılur ẕemm-ile emvātı iḥyā

{15} Çoġı terk eyleyüben kesb-i kārı

Olupdur ḳahvecinüñ yār-ı ġārı

{16} Boyuncıġı buruḳ beñzi ṣararmış

Gügermiş dişleri[1906] dīni ḳararmış

{17} Ne ʿaḳlı ḳaldı ne fehmi ne dünyā

[1902] deyüp: deyü B C
[1903] gec: giçe B
[1904] dervīşler: revīşler A C
[1905] anasın atasın: atasın anasın B C
[1906] dişleri: dişi B

[B53.a]Dimāġını yorup itmiş[1907] ḳurı sevdā

{18} Unutmış cümle ḳavm-i ḳardaşını

Ṣıñadı[1908] nekbetīler hem neşeni[1909]

{19} Fesād-ı ʿāme olmaz bundan aʿẓam

Budur ben bildügim vallāhuʾl-ʿalem

[A33.a] **{1}** Rivāyet-i[1910] ʿacebiyyeti evliyā-yı ʿiẓāmdan biri şöyle rivāyet ider ki Rūm iḳlīminde **{2}** ḳıran[1911] ve öletlik olmış ve her gice [1912] **[C45.a]** bir niçe[1913] ādemüñ[1914] ölüsin bulurlar imiş. Āḫirüʾl-emir **{3}** ittifāḳ iderler ki varup[1915] ḳabirleri açalar[1916] ve cāzū olanı āteşe yaḳalar[1917]**{4}** ve bunuñ şerrinden emīn olalar[1918]. Fiʾl-ḥaḳīḳa ol[1919] varup maẓınne itdikleri **{5}** ḳabirleri açarlar. Hīçbiri cāzū olmamış. Gelüp giderler. Ol gice yine **{6}** bir niçe ādem[1920] helāk olur ve ol ḳavmüñ içinde maʿlūm imiş ki cāzū gelüp **{7}** uyuyan kişinüñ[1921] burnından girüp[1922] yüregin yudar imiş. Ol ecilden **{8}** fiʾl-ḥāl olur imiş. Āḫir eyitdiler gelüñ varalum fulān kişiyi daḫı[1923] açup **{9}** görelim belki cāzū olan[1924] oldur didiklerinde[1925] baʿżısı bu söze[1926]

[1907] yorup itmiş: burumuş B; burmuş C
[1908] ṣıñadı: ṣınārı B; sunārī C
[1909] heb neşeni: hemnişīni A B
[1910] rivāyet: ḥikāyet B
[1911] ḳıran: ʿaẓīm ḳırġın olup B
[1912] olmış ve her gice: olup her gecede C
[1913] bir niçe: -B
[1914] ādemüñ: ādem B; ādemler C
[1915] iderler ki varup: iderler ki cāzū vardur deyü B; idüp varalum C
[1916] açalar: açalum C
[1917] yaḳalar: yaḳalum C
[1918] olalar: olalum C
[1919] fiʾl-ḥaḳīḳa ol: fiʾl-ḥaḳīḳa B; deyüp evvel varup C
[1920] ādem: ādemler C
[1921] kişinüñ: ādemüñ C
[1922] girüp: -B
[1923] kişiyi daḫı: kişiyi B; kişinüñ ḳabrin C
[1924] cāzū olan: -C
[1925] didiklerinde: didiler B
[1926] baʿżısı bu söze: bu söze baʿżısı B; baʿżısı C

muvāfiḳat idüp {10} ve[1927] baʿżısı[1928] muḫālifet idüp ol bir ṣāliḥ kişidür ol cāzū [B53.b] olmaz dimişler. {11} Bunı işitdiklerinde cümlesi gercek[1929] ṣāliḥ kişidür didiklerinde içlerinden baʿżısı ki {12} duḫān içmezler imiş[1930]. Gercek bu kişi bir[1931] ṣāliḥ kişidür lākin duḫān içerdi. {13} Belki īmānsız gitmege duḫān[1932] sebeb olmışdur deyü[1933] varup ḳabrini açup görelüm {14} didiklerinde[1934] cümlesi varup ḳabrini[1935] acmışlar görmişler ki ḳabrüñ[1936] içerüsi [C45.b] {15} gök duḫān-ıla ṭolmış murdār ḳoḳudan yanına varılmaz olmış hele bir miḳdār {16} duḫān ḳabrinden çıḳup[1937] ṭaġılınca ṣabır itmişler. Baʿdehū ilerü[1938] varup görürler ki {17} başınuñ ṣacı bir ḳarış uzamış[1939] ve gözleri büyük elma deñlü[1940] olup gügermiş {18} ve ṭırnaḳları uzayup barmaḳ gibi olmış. Ve cāzū[1941] ḳalḳup ḳabr içinde {19} oturmış[1942]. Ve bilin[1943] başın egüp[1944] ẕekrin lulā idinüp[1945] aġzına almış [A33.b] {1} ve ḳarnında yanan āteşüñ duḫānından içermiş. Bu minvāl üzere ḳabirde aña ḳabirde[1946] {2} ʿaẕāb iderler imiş. Ol müslimānlar bu ḥāli göriçegiz[1947] bir miḳdār aġlaşmışlar[1948] {3} ve[1949] ḳalblerinde īmān eṣeri[1950] olanlar ʿan ṣamīmüʾl-ḳalb baʿżısı[1951] tevbe itmişler[1952] ve ol[1953] {4} melʿūn olan[1954] cāzūyı arḳası [B54.a] üzere yaturup göbeginden ardıc ḳazuġ-ıla

[1927] idüp ve: itdi C
[1928] baʿżısı: baʿżı B
[1929] gercek: gerçekdür B
[1930] imiş: imişse B; -C
[1931] bir: -B -C
[1932] duḫān: -B
[1933] deyü: -A -C
[1934] didiklerinde: deyü C
[1935] açup görelüm didiklerinde cümlesi varup ḳabrini: -B
[1936] ḳabrüñ: -B
[1937] ḳabrinden çıḳup: -B; ḳabirden çıḳarup C
[1938] itmişler baʿdehū ilerü: idüp ṣoñra ilerüye C
[1939] uzamış: -C
[1940] deñlü: gibi C
[1941] cāzū: cāzū olup C
[1942] oturmış: oturup C
[1943] ve bilin: -C
[1944] egüp: büküp C
[1945] idinüp: idüp C
[1946] ḳabirde: -A -C
[1947] göriçegiz: görücek B C
[1948] miḳdār aġlaşmışlar: miḳdārı aġlaşup C
[1949] ve: -C
[1950] ḳalblerinde īmān eṣeri: müʾmin C
[1951] baʿżısı: -B
[1952] baʿżısı tevbe itmişler: tevbe itmişlerdür C
[1953] ol: ol cāzū B
[1954] melʿūn olan: melʿūnı B; -C

yere[1955] {5} ḳazı ḳılmışlar. Baʿdehū yine ḳabirden çıḳup gice[1956] baʿżı kimesnelerüñ burnından {6} girüp yüreklerin ḳoparup yutmış. Yine[1957] ol gice niçe ādem[1958] helāk itmiş[1959]. {7} İrtesi yine varup ḳabrini[1960] açarlar[1961] görürler ḳazuġı göbeginden çıḳarup {8} yine oturup belin ve başın[1962] büküp ẕekrin aġzına alup [C46.a] duḫān içerken {9} bulurlar. Lākin duḫān içende cāzū görünmez olmış insān yüzine baḳmaġa {10} ḳorḳar olmış[1963]. Başını kesüp ayaġı ucuna ḳoyup yine ḳabri örtüp {11} giderler[1964]. Ey müʾminler[1965] bu diyārda cāzū olmaḳ ʿādet degildür.[1966] Aña maġrūr {12} ölmek niçe ümmet-i Muḥammediñ yüzi[1967] ḳıbleden döner ve niçesi[1968] daḫı[1969] cāzū ʿaẕābından[1970] {13} ziyāde ʿaẕāb-ıla ʿaẕāb olınur[1971] neʿūẕubillāhi teʿālā[1972]. Hemān çāresi bir daḫı içmemege [1973] {14} tevbe-i Naṣūḥ-ıla tevbe idüp bir daḫı içmemekdür[1974]. Ve daḫı[1975] rivāyet olınur Rūm vilāyetinde bir er var {15} idi. Vilāyeti[1976] ve kerāmeti ẓāhir olmış idi[1977]. Yüz otuz yaşında [B54.b] bir ʿazīz idi. {16} Mezār ḳazanlaruñ[1978] şeyḫi idi. Ol vilāyetde ṣulaḥādan yetmiş yaşında bir pīr-i ṣāliḥ {17} var idi ḥaccüʾl-ḥaremeyn idi. Ekṣer-i evḳātda ṣavm ve ṣalavātda[1979] ve ʿibādāt-ı {18} ṭāʿatda[1980] ʿömrin gecürmiş idi[1981]. Bir pīr kişi idi[1982]. Ḫalḳ elin öpüp duʿāsın

[1955] yere: -A -B
[1956] gice: -B
[1957] yine: -C
[1958] ādem: ādemler B
[1959] itmiş: olıcaḳ B; olmış C
[1960] ḳabrini: ḳabri B
[1961] açarlar: açup C
[1962] belin ve başın: başın ve belin B
[1963] bulurlar lākin duḫān içende cāzū görünmez olmış insān yüzine baḳmaġa ḳorḳar olmış: -C
[1964] giderler: gitdiler imdi C
[1965] müʾminler: müʾmin C
[1966] degildür: degildür deyü B C
[1967] yüzi: yüzleri C
[1968] niçesi: niçeler B
[1969] daḫı: -C
[1970] ʿaẕābından: ʿaẕāblarından B
[1971] olınur: olınurlar B
[1972] neʿūẕubillāhi teʿālā: -C
[1973] çāresi bir daḫı içmemege: çāresi budur ki bir gün evvel C
[1974] idüp bir daḫı içmemekdür: itmekdür A B
[1975] ve daḫı: -B
[1976] vilāyeti: -B
[1977] olmış idi: olmış B; olurmuş C
[1978] mezār ḳazanlaruñ: mezārcılar B
[1979] evḳātda ṣavm ve ṣalavātda: evḳātı ṣavm ve ṣalāt C
[1980] ṭāʿatda: ṭāʿat-ıla C
[1981] idi: -B
[1982] bir pīr kişi idi: -C

{19} alurlardı. Vefāt itdikde vaṣiyyet itdi[1983]. Beni ḳabre mezārcılar şeyḫi olan [A34.a] {1} fulān ʿazīz[1984] indirsin ola ki anuñ ḥürmetine Ḥaḳ teʿālā benim günāhlarım ʿafv ide[1985]{2} didi. Baʿdehū vaṣiyyetin yerine getürüp mezārcılar şeyḫi anı ḳabre indirmege[1986] muʿāvinet {3} idüp meyyiti anuñ eline virdiler[1987]. Ve mezāra ḳodılar[1988]. Şeyḫ daḫı meyyitüñ üzerine {4} taḫtayı birer birer dizmege başladı[1989]. [C46.b] Āḫer taḫtayı başı ucuna ḳorken anı gördi kim {5} bir ʿaẕīm ezderhā[1990]duḫān şeklinde meyyitüñ ayaġı ucundan çıḳup ol meyyiti[1991]{6} ayaġından başına varınca kefen[1992] ṭaşrasından gemi palamārı gibi ṭolanup {7} ve ṣarmaşup ayaġı cānından çeküp cehenneme[1993] alup gitdi. Ol ʿazīz ḳorḳusından [B55.a] {8} düşüp beyhūd oldı[1994]. ʿAḳlı başına geldikde süʾāl itdiler. Cevāb {9} virmedi. Lākin bu ʿaẕāba bu kişi ne[1995] sebebden ve ne günāhdan[1996] ötüri müstaḥiḳ {10} oldı[1997] deyü müteredded oldı. Āḫir yarındesi[1998] gün meyyitüñ evine gelüp daḳ {11} bāb itdi. Bir pīr ḫātūn çıḳdı. Şeyḫ eyitdi. Vefāt iden kişi[1999] senüñ {12} neñ idi[2000]. Ḫātūn eyitdi. Elli altmış[2001] yıldur bir yaṣduġa baş ḳodıḳ benim[2002]{13} erimdür[2003] didi[2004]. Ol gitdi ben ḳaldım didi. Ol ʿazīz eyitdi. Eriñiñ ʿameli {14} ne idi.[2005] Ḫātūn eyitdi. Beş vaḳit nemāzı[2006] ḳażāya ḳomaz idi ve ṣāʾim {15} olurdı[2007]. Zekāt ve ṣadaḳa virirdi. Veʾl-ḥāṣıl ol ḫātūn erinüñ cemīʿ-i {16} ʿamellerin birer birer[2008] ḫaber virdi. Ve zevcimden hīç günāh-ı

[1983] itdi: itdi ki C
[1984] olan fulān ʿazīz: -C
[1985] Ḥaḳ teʿālā benim günāhlarım ʿafv ide: Mevlā-yı müteʿāl beni ʿafv eyleye C
[1986] anı ḳabre indirmege: anı ḳabre indürdi B; ḳabre inüp C
[1987] virdiler: -B
[1988] virdiler ve mezāra ḳodılar: virüp mezāra ḳoyup C
[1989] taḫtayı birer birer dizmege başladı: taḫtaları bir bir dizmege başlayup C
[1990] ezderhā: ejder A B
[1991] meyyiti: meyyitüñ C
[1992] kefen: kefenüñ C
[1993] cehenneme: -B
[1994] beyhūd oldı: beyhoş oldı baʿdehū B
[1995] ne: neden B
[1996] ve ne günāhdan: -C
[1997] müstaḥiḳ oldı: uġradı B
[1998] āḫir yarındesi: āḫirkār yārındesi B; āḫir yarınki C
[1999] kişi: -B
[2000] idi: idi ey B; idi didikde C
[2001] altmış: -B
[2002] benim: -A -B
[2003] erimdür: erim idi B
[2004] didi: -B
[2005] idi: idi didi C
[2006] nemāzı: nemāzuñ B
[2007] olurdı: olurdı ve B
[2008] ʿamellerin birer birer: ʿamellerini bir bir C

kebāyirden {17} ve günāh-ı ṣaġāʾirden bir günāh [C47.a] ṣādır olduġın görmedim[2009]. Lākin yā ṣeyḫ {18} gāhīce[2010] yabāndan yorġun geldikce[2011] birḳac yudım duḫān[2012] içerdi yorġunlıḳ [B55.b] {19} defʿi-çün derdi[2013]. Ol ʿazīz bildi kim ol gördügi gemi palamārı gibi [A34.b] {1} gök duḫān şeklinde ejderhā ṣūretinde ol pīrüñ[2014] kendi içdügi duḫān {2} imiş[2015]. Ḥaḳ teʿālā anı yine gök duḫān şeklinde ejderhā[2016] ṣūretine ḳoyup baʿdehū kefene {3} ṭolanup ve pek ṣarmaşup ayaġı cānından siccine indirdi[2017]. Ey müʾmin ʿaḳluñ {4} başıña al[2018] ve fikr eyle ki[2019] yılda bir kerre yorġunlıḳ defʿi içün içdügi duḫān {5} ejderhā [2020] olup kefene ṣarmaşup siccine çeke[2021]. Evinde ve ḫużūrında[2022] günde[2023] {6} birḳac defʿa duḫān içenüñ ʿameli ol pīr ʿameli deñlü olmayanuñ[2024] ḥāli ne ola. {7} Bundan fehm olına[2025] ve daḫı meşāyiḫ-i ʿiẓāmdan[2026] biri eydür. Vaḳʿımda bir meclisde biri ayaḳ üzre ḳalḳup[2027] {8} Peyġamber ʿaleyhiʾs-selāma[2028] duḫānuñ ḥıllı ve[2029] ḥurmetinden süʾāl itdiler[2030]. Yaʿni ehl-i {9} meclisden biri ayaḳ üzre ḳalḳup[2031] Yā Resūlullāh duḫān icmek ḥelāl midür {10} veyāḫūd ḥarām mıdur bu ḫalḳ mābeyninde iḫtilāf var didi[2032]. Ḥażret-i Peyġamber ʿaleyhiʾs-

[2009] günāh-ı kebāyirden ve günāh-ı ṣaġāʾirden bir günāh ṣādir olduġın görmedim: günāh-ı ṣaġīr ve kebīr ṣādir olmamışdur C

[2010] gāhīce: -B

[2011] geldikce: geldikde C

[2012] duḫān: duḫānçıḳ B

[2013] derdi: didi B

[2014] ol pīrüñ: gelen ol kimsenüñ B

[2015] duḫān imiş: duḫāndur C

[2016] ejderhā: ejder A B

[2017] Ḥaḳ teʿālā anı yine gök duḫān şeklinde ejder ṣūretine ḳoyup baʿdehū kefene ṭolanup ve pek ṣarmaşup ayaġı cānından siccine indirdi: -B

[2018] al: alup C

[2019] ve fikr eyle ki: fikr eyle ide ve B

[2020] ejderhā: ejder A

[2021] ṣarmaşup siccine çeke: ṣarmaşup siccine çekmek B; ṣarılup siccine indürdi ey müʾmin yā C

[2022] ḫużūrında: ḫużūr-ı cemaʿātde C

[2023] günde: günde ve gicede C

[2024] evinde ve ḫużūrında günde birḳaç defʿa duḫān içenüñ ʿameli ol pīr ʿameli deñlü olmayanuñ: dāʾim içenüñ B

[2025] ʿameli ol pīr ʿameli deñlü olmayanuñ ḥālı ne ola bundan fehm olına: ḥāli ne güne olur var fikir eyle C

[2026] meşāyiḫ-i ʿiẓāmdan: meşāyiḫden B

[2027] biri ayaḳ üzre ḳalḳup: -A -C

[2028] Peyġamber ʿaleyhiʾs-selāma: ṣallallāhu ʿaleyhi veʾs-sellemden C

[2029] ve: -A -B

[2030] duḫānuñ ḥıll-ı ḥürmetinden süʾāl itdiler: süʾāl eyledi B

[2031] yaʿni ehl-i meclisden biri ayaḳ üzere ḳalḳup: -B

[2032] yaʿni ehl-i meclisden biri ayaḳ üzere ḳalḳup yā resūlullāh duḫān içmek ḥelāl midür veyāḫūd ḥarām mıdur bu ḫalḳ mābeyninde iḫtilāf var didi: ve nās beyninde ḥelāl mi ḥarām mı iḫtilāf vāḳıʿ oldı didikde C

selām[2033] {11} ayaḳ üzere ḳalḳup ġażab ile mübārek ellerin başına berāber ḳaldurup {12} üc kerre ḥarāmdur ḥarāmdur ḥarāmdur[2034] didi. [C47.b] Bu maʿnāyı kendümüz vāḳıʿamuzda[2035] müşāhide[2036] {13} itdik deyü buyurdılar[2037]. Ehl-i dīn olanlar bunı işidüp bildikden ṣoñra [B56.a] tevbe {14} iderler[2038]. Lākin Peyġamber ṣallallāhu ʿaleyhi veʾs-selleme[2039] inanmayup şeyṭāna uyanlar tevbe itmeyüp Cehennem yolın {15} iḫtiyār ider[2040]. Ḥaḳ teʿālā anuñ gibi kişilerle muṣāḥibet ve muḳārinetden {16} ḥıfẓ-ı emānında[2041] eyleye[2042]. Naṣīḥat-ı iḫvān[2043]

(mefāʿīlün / mefāʿīlün)

{17} Eyā ġāfil utan[2044] Ḥaḳdan

Ki żāyiʿ ḳıldıñ eyyāmı

{18} ʿÖmür naḳdin yile virdiñ

Neye aldandıñ ey ʿāmmī

{19} Neden geldiñ nedür maḳṣūd

Unutdıñ geldigiñ ḳaydı[2045]

[2033] ḥażret-i Peyġamber ʿaleyhiʾs-selām: ṣallallāhu ʿaleyhi veʾs-sellem C
[2034] ḥarāmdur ḥarāmdur: -C
[2035] kendümüz vāḳıʿamuzda: biz kendümüz B
[2036] vāḳıʿamuzda müşāhide: müşāhede B C
[2037] buyurdılar: buyurdı C
[2038] iderler: eylerler B; ider C
[2039] Peyġamber ṣallallāhu ʿaleyhi veʾs-selleme: lākin Peyġambere A B
[2040] ider: iderler C
[2041] emānında: -C
[2042] Peyġambere inanmayup şeyṭāna uyanlar tevbe itmeyüp cehennem yolın iḫtiyār ider Ḥaḳ teʿālā anuñ gibi kişilerle muṣāḥibet ve muḳārinetden ḥıfẓ-ı emānında eyleye: şeyṭāna uyanları Allāh teʿālā ıṣlāḥ eyleye B
[2043] iḫvān: -C
[2044] utan: olan C
[2045] ḳaydı: nāmı B

[A35.a]

{1} Hemīn ṣanduñ bu gündür gün

Añamadıñ serencāmı[2046]

{2} Seni Ḥaḳ ḳulluġa ṣaldı

Ḳanı ḳullık ḳanı ṭāʿat

{3} Ḳanı ʿahd[2047] u ḳanı īmān[2048]

Yitürdiñ ʿahd u peymānı[2049]

{4} Yarın anda deyüsersin

Ki fārciʿnā ileʾd-dünyā

{5} Diyeler min hünāciʾete

Göresin anda ilzāmı

{6} Ṣaḳın şeyṭāna aldanma[2050]

ʿAdūdur anı dost ṣanma

[2046] hemīn ṣanduñ bu gündür gün añamadıñ serencāmı: -B
[2047] ʿahd: ʿahduñ B
[2048] īmān: miṣāḳ C
[2049] ʿahd u peymānı: ehl-i peymānı C
[2050] şeyṭāna aldanma: aldanma şeyṭāna C

{7} Yarın ḥażretden utanma

Yıġub boynuña āṣāmı

[C48.a] {8} Saña bir kimesne ḫayr itse

Niçe yıllar unutmazsın

{9} Ḳanı ʿaḳlıñ utan Ḥaḳdan

Ḳanı Allāhun inʿāmı

{10} yine ṣadede gelelüm el-kelām yecurruʾl-kelām muḳteżāsınca münāsibetle bu deñlü {11} naṣīḥat olınup pend[2051] olındı. Ola ki bir müʾmin-i ṣādıḳ inṣāfa {12} gelüp tevbe eyleye. **Faṣl [B56.b]** Bu faṣıl ḳahvenüñ ḥıllı ve ḥurmetinde[2052] ʿulemā-yı {13} dīn ve fuḳahā-yı müslimīn ne buyurmışlardur[2053] anı bildürür[2054]. İbtidā Rūma ḳahve {14} geldikde uliʾl-emir cānibinden emr-i biʾl-maʿrūf ve nehyi ʿaniʾl-münker içün taʿyīn {15} olınan vāʿiẓlerden baʿżısı Şeyḫüʾl-İslām ḥażretlerinden fetvā ṭaleb[2055] itmişler. {16} Ṣūret-i fetvā-yı şerīf budur. Mesʾele baʿżı kimesneler bir yere cemʿ olup tavli {17} ve şaṭranc luʿbine meşġūl olup aḥyānen ḳahve icseler ehl-i taḳvādan {18} baʿżı kimesneler şeyḫlerden istimāʿ idüp ḳahve[2056] ḥarāmdur deyü menīʿ itmek istediklerinde {19} mezbūrlar daḫı ʿaḳlen ve naḳlen ḥurmetine istidʿā-yı delīl istediklerinde meẕkūr mānīʿ [A35.b] {1} ityān-ı delīle ḳādir olmayup ʿacz-i iẓhār[2057] itseler şerʿen ḥelāle [C48.b] ḥarāmdur {2} dīn-i kāfirdür deyü şāribler meẕkūr

[2051] olunup pend: -B; olunup tenbīh C
[2052] ḥurmetinde: ve ḥurmetine C
[2053] buyurmışlardur: buyurmışlar C
[2054] ḳahvenüñ ḥıllı ve ḥürmetinde ʿulemā-yı dīn ve fuḳahā-yı müslimīn ne buyurmışlardur anı bildürür: ḳahvete müteallik kelimātı beyān ider B
[2055] fetvā ṭaleb: istiftā A B
[2056] ḳahve: -A -B
[2057] ʿacz-i iẓhār: iẓhār-ı ʿacz C

mānīʿleri aḫẕe[2058] ḳādir olurlar mı. {3} El-cevāb ḳātelehūmullāhu teʿālāhum münkerihu ışrārahum nehy ideni ikfār mı iderler {4} deyü Sulṭānüʾl-müfessirīn Ebūʾs-Suʿūd ʿİmādī ʿaleyhi raḥmetüʾl-Hādī ḥażretleri {5} fetvā-yı şerīf virmişdür. Baʿdehū meşāyiḫ-i ʿiẓām ekṣerehum Allāhu teʿālā ʿaleʾd-devām {6} kürsīlerde ve her vaʿiẓlerinde ḳahve bidʿatdur ve her bidʿat ehl-i[2059] ḍalāletdür {7} deyü ḫalḳı taḫvīf iderlerdi[2060] ve ḳahveḫānede devle ve çalġuçġāne[2061] ve tavli {8} ve şaṭranc ile ḳahve icmek ḥarāmdur deyü vaʿiẓler kürsīlerinde söylerlerdi[2062]. {9} Ve daḫı ḳahveyi vaʿiẓler ḥarāmdur deyü[2063] söyleyicegiz[2064] sāmiʿīnden[2065] baʿżısı {10} fulān şeyḫ kürsīde ḳahve ḥarāmdur didi[2066] deyü naḳıl itdiklerinde ḫalḳuñ baʿżısı {11} vāʿiẓ kāfir olmış zīrā ḥelāle ḥarām diyen kāfir olur deyü iḫtilāf {12} itdiklerinde yine Şeyḫüʾl-İslāma[2067] fetvā ṭaleb[2068] itdürdiklerinde ṣūret-i fetvā budur. {13} Mesʾele bir vāʿiẓ meclis vaʿẓinde ṣavt-ı aʿlāʾ ile ḳahve ḥarāmdur ve her kim ki [C49.a] {14} ḥelāldur dirse ve ḥelāldur[2069] iʿtiḳād iderse ve[2070] içerse kendü kāfir ve ʿavreti {15} boş olur dise ve ḫalḳuñ baʿżısı şeyḫ ḥelāle ḥarām dimiş şeyḫ kāfir {16} olmış[2071] ve ʿavreti boş olmış zīrā ḥelāle ḥarām diyen kāfir olur. Nitekim {17} ḥarāma ḥelāl diyen kāfir olduġı gibi dise bu ḫuṣūṣda vāʿiẓ mi{18} kāfir olur yoġsa vāʿiẓ kāfir olmış diyenler mi kāfir olur {19} ʿaleʾṭ-taḥḳīḳ cevāb virüp muṣāb olasız[2072]. El-cevāb vāʿiẓüñ kelāmı ḳahvenüñ [A36.a] {1} heyʾāt-ı maʿhūde ve meşhūre üzerine içenlere[2073] maḥmūldur. Anuñ ḥürmetinde iştibāh {2} yoḳdur ḥarāmdur diyen vāʿiẓe kāfir olur[2074] diyenler kāfir olmışlar. İslāma gelmek {3} lāzımdur deyü fetvā-yı şerīf virmişdür Ebūʾs-suʿūd.

[2058] aḫẕe: muāḫeẕe itmege C
[2059] ehl: -C
[2060] iderlerdi: iderler C
[2061] ḳahveḫānede devle ve çalġuçġāne: çalġu çalarak ve türkī C
[2062] kürsīlerinde söylerlerdi: kürsīlerde söylerler C
[2063] ḳahveyi vaʿiẓler ḥarāmdur deyü: vaʿiẓler ḳahve ḥarāmdur deyüp C
[2064] söyleyicegiz: söyleyicek C
[2065] sāmiʿīnden: işidenlerden C
[2066] ḳahve ḥarāmdur didi: ḳahve içmek ḥarāmdur C
[2067] Şeyḫüʾl-İslāma: Şeyḫüʾl-İslāmdan C
[2068] fetvā ṭaleb: istiftā A B
[2069] ḥelāldur: ḥelāl C
[2070] iʿtiḳād iderse ve: iʿtiḳādı-la A B
[2071] olmış: olmışdur C
[2072] olasız: oluna C
[2073] içenlere: içene C
[2074] olur: -A -B

Ve daḫı şimdi ḥālā feseḳa[2075] {4} ḳahvelerinde[2076] tavli ve şaṭranc ve çenk çeġāne ki vardur anlarda[2077] ḳahve icmek {5} ḥarāmdur. Ammā şol ḳahveḫāneler ki anlarda çalġu ve çeġāne ve tavli ve {6} şaṭranc olmaya anlarda ḳahve icmek muṭlaḳā ḥarāmdur deyü[2078] ve ḥelāldür deyü[2079] {7} ḥükm olınmaz. Belki mübāḥdur dinilmege ḳarībdür. Ve daḫı şol evlerdeki[2080] {8} tavla ve şaṭranc oynayanlar [C49.b] ol ḥālde ellerine ḳahve alup icseler ḥarām olur[2081]. {9} Ve daḫı tavla ve şaṭranc olan evlere[2082] melekler[2083] girmez. Melek girmeyicek ol evde {10} aṣlā berekāt olmaz. Ve daḫı şol[2084] evde ki çalġu āleti ola ceşte ve {11} ṭanbūr ve cemīʿ-i ālet sāz ve nāy ve düdük veʾl-ḥāṣıl[2085] el ile ve aġız ile çalınan {12} sazlaruñ cemīʿisi[2086] muḥarremātdandur. Her kimüñ evinde olursa ol evde[2087] aṣlā {13} ve ḳatʿā raḥmet melekleri girmez. Ol eviñ içerisi[2088] şeyāṭīn ve cin ile {14} māla māl olup [B57.a] ṭopṭolu olmışdur[2089]. Ve Ḥaḳ teʿālā ḥażretleri[2090] ol evden berekāt-ı {15} semāvīyyeyi[2091] ḳaldurup[2092] münḳād olur. Tecribe itdiñ ise ol saz[2093] ṣāḥibleri {16} evinde olanlar[2094] günden güne muḥtāc olmışlardur.[2095] Ey müʾmin ḳardaş[2096] {17} bu ẕikr itdügüm[2097] ancaḳ dünyāya müteʿalliḳ[2098] olan żararlarından baʿżısıdur ammā āḫirete müteallik olan żararları[2099]

[2075] ibtidā Rūma ḳahve geldikde… daḫı şimdi ḥālā feseḳa: verilen iki ifāde arasındaki yaklaşık iki varaklık bölüm B nüshāsında eksiktir.
[2076] ḳahvelerinde: ḳahveḫāne ki anda B
[2077] ki vardur anlarda: ola eyle yerde B
[2078] deyü: -C
[2079] ve ḥelāldür deyü: -B
[2080] evlerdeki: evler ki anda B
[2081] olur: olup B
[2082] ve şaṭranc olan evlere: eve B
[2083] melekler: melāʾike C
[2084] şol: ol C
[2085] ceşte ve ṭanbūr ve cemīʿ-i ālet sāz ve nāy ve düdük veʾl-ḥāṣıl: -C
[2086] çalınan sazlaruñ cemīʿisi: çalınanlaruñ cümlesi C
[2087] evde: eve B C
[2088] içerisi: içi C
[2089] māla māl olup ṭopṭolu olmışdur: ṭolar C
[2090] ḥażretleri: -C
[2091] semāvīyyeyi: -C
[2092] ḳaldurup: ḳaldurmışdur B; ḳaldurur C
[2093] sāz: sāz olan evüñ C
[2094] evinde olanlar: -C
[2095] münḳād olur tecribe itdiñ ise ol sāz ṣāḥibleri evinde olanlar günden güne muḥtāc olmışlardur: -B
[2096] ḳardaş: ḳarındaş B C
[2097] itdügüm: itdügümüz B
[2098] dünyāya müteʿalliḳ: dünyāda C
[2099] żararlarından baʿżısıdur ammā āḫirete müteallik olan żararları: żararlardur A; żararlardandur ammā āḫiretde olacaḳ żararları C

daḫı[2100] çoḳdur lākin cümledin {18} birisin beyān idelüm. Bir kimesne ṣāzende olsa ḳıyāmet[2101] güninde ol kişi {19} ʿaraṣāt meydānında bu deñlü ḫalḳ içinde dünyāda her ne cins sāz çalarsa [A36.b] {1} yine ol saz-ıla ḥaşır[2102] olur. Ve dünyāda yanında oturup çalduranlar ḳıyāmet {2} güninde ʿaraṣāt meydānına ol sāzende ile bile geleler[2103]. Ve daḫı olur {3} oldıḳda bir[2104] evde[2105] [C50.a] sazlar[2106] āleti olsa ol evde[2107] melek[2108] girmez ve şeyāṭīn {4} ile ol ev ṭopṭoludur[2109]. Sekerāt-i mevt ile cümlesi gelüp ol kişiye {5} çoḳdıḳda īmānını ḳurtarmaḳ mümkin olur mı Allāh teʿālā bilür zīrā[2110] sāz olmayan {6} evlerde melekler ṭopṭolu[2111] iken[2112] müslimānlar yanında[2113] şehādet kelimesin telḳīn {7} iderken yine olur ki[2114] şeyṭānlar gelüp īmānsız öldürmek dilerler[2115]. Melekler {8} ise īmān-ıla ölmesin isterler[2116]. Bu deñlü melekler ve bu deñlü müʾminlerüñ {9} içinde iken şeyāṭīn ġālib olup[2117] neʿūẕubillāhi teʿālā īmānsız ölür. Ḳanda {10} ḳaldı ki kendüler sāz çalalar veyāḫūd diñleyeler veyāḫūd evlerinde {11} sāz āleti olup melekleri ḳaçıralar ve ol evde bir melek ḳalmayup[2118] yine {12} īmān-ıla gitmek ricā eyleye[2119] ġāyet-ile aḥmaḳlıḳdur. Eger ʿaḳlı olaydı bu günden {13} hemān tevbe idüp ol sāz āletlerin āteşe yaḳup kül {14} ideydi. Āḫiretde yüzi ayuñ on dördinci gicesi bedir olmış ay[2120] {15} gibi olaydı[2121]. Naṣīḥat-ı İḫvān[2122]

[2100] daḫı: -B
[2101] ḳıyāmet: ḳıyā A
[2102] ḥaşır: ḥāżır B
[2103] geleler: gele B
[2104] olur oldıḳda bir: olurken ol C
[2105] olur oldıḳda bir evde: evdeki B
[2106] sāzlar: sāz B C
[2107]olsa ol evde: ola anda B; olsa ol eve C
[2108] melek: melekler B
[2109] ev ṭopṭoludur: ve şeyāṭīn ile ol ev ṭopṭoludur imdi B;ṭola C
[2110] Allāh teʿālā bilür zīrā: Allāh bilür A B
[2111] ṭopṭolu: ṭolu C
[2112] iken: iken ve C
[2113] yanında: yanında iken ve C
[2114] olur ki: -C
[2115] īmānsız öldürmek dilerler: īmānın almaḳ isterler ve C
[2116] melekler ise īmān-ıla ölmesin isterler: melāʾikeler īmān-ıla ölüp gitmesini isterler C
[2117] deñlü müʾminlerüñ içinde iken şeyāṭīn ġālib olup: bu ḳadar müʾminler var iken müʾminüñ īmānını selb idüp C
[2118] ḳalmayup: olmaya A B
[2119] eyleye: ideler C
[2120] bedir olmış ay: -C
[2121] olaydı: ola idi ʿaḳlı kāmil olan hemān tevbe idüp bu belālardan ḫalāṣ olmaḳ maḳbūldur C
[2122] sekerāt-i mevt ile cümlesi gelüp ol kişiye çoḳdıḳda īmānını ḳurtarmaḳ mümkin olur mı Allāh bilür sāz olmayan evlerde melekler ṭopṭolu iken müslimānlar yanında şehādet kelimesin telḳīn

(mefāʿīlün / mefāʿīlün)

{16} Ne ẓālimdür bu nefs-i dūn

[B57.b]Ki hergiz gelmez inṣāfa

[C50.b]{17} Oḳunur bunca āyetler

Görinür çoḳ ʿalāmetler

{18} Ḳanı aṣḥāb-ı devletler

Ḳanı erbāb-ı ʿizzetler

{19} Be erkān-ı rivāyetler

Dirāyetler sirāyetler[2123]

[A37.a]

{1} Ḳanı ol gün gibi yüzler

Ḳanı bülbül ṣıfat sözler

iderken yine olur ki şeyṭānlar gelüp īmānsız öldürmek dilerler melekler ise īmān-ıla ölmesin isterlerbu deñlü melekler ve bu deñlü müʾminlerüñ içinde iken şeyāṭīn ġālib olup neʿūẕubillāhi teʿālā īmānsız olur ḳande ḳaldı ki kendüler sāz çalalar veyāḥūd diñleyeler veyāḥūd evlerinde sāz āleti olup melekleri ḳaçıralar ve ol evde bir melek olmaya yine īmān-ıla gitmek ricā eyleye ġāyet-ile aḥmaḳlıḳdur eger ʿaḳlı olaydı bu günden hemān tevbe idüp ol sāz āletlerin āteşe yaḳup kül ideydi āḫiretde yüzi ayuñ on dördinci gicesi bedir olmış ay gibi olaydı naṣīḥat-ı iḫvān: sekerāt-ı mevt maḥalında bir kimsenüñ yanında melek bulunmayup belki şeyāṭīn iḥṭa itmiş olsa ol kimse īmānını şeyṭān elinden niçe ḳurtara bilür ʿaḳlı olan fikr eylesün naṣīḥat B

[2123] sirāyetler: risāletler A B

{2} Ḳanı nergisleyin gözler

Yāḫūd ol servü ḳāmetler

{3} Vefā bulmadılar[2124]hergiz

Cihānuñ ʿıyş u nūşından

{4} Ne deñlü cān vü tenlerin

Kim itdiler riʿāyetler

{5} Bugün nevbet saña geldi

Yaraġuñ yoḳ daḫı hergiz

{6} Dimezsin kim ʿaceb ol dem[2125]

Nicʾola başda[2126] ḥāletler

{7} Gel imdi sen de inṣāf it

Naṣīḥat al bu sözlerden

{8} Ḥakīḳat bul mecāzı ḳo

[2124] bulmadılar: bu olmadılar A
[2125] ol dem: ölürem A C
[2126] başda: -C

Ṣarīḥ oldı kināyetler

{9} Kerīm Allāh ki ḥıfẓ ide

Ḳamumuz şerr-i[2127] şeyṭāndan

{10} Kim ol melʿūn diler ṣoñ dem

Kāʾide-i[2128] īmānı ġāretler[2129]

{11} **Faṣl** Bu faṣılda bir miḳdār taṣavvūfdan[2130] beyān olınsun {12} tā kim nefis atına binenler inüp bir miḳdār yayaḳ yürimek ile nefs-i emmārenün **[C51.a]** {13} burnın ḳırup ṣaḥīḥce müslimān olup münāfıḳlıḳdan ḫalāṣ olsun. {14} Ey müʾmin bu ādem oġlanlarınuñ nefisleri kim vardur dört ḳısım üzerinedür. {15} Evvelkisi[2131] nefs-i emmāredür. İkincisi[2132] nefs-i levāmedür. **[B58.a]** Üçünci nefs-i[2133] mülhimedür. {16} Dördünci nefs-i muṭmaʿinnedür. Ḥaḳ[2134] teʿālā ḥażretine[2135] ḳıfrılan nefs-i muṭmaʿinnedür[2136]. {17} Ḥaḳ teʿālā ḥażretlerinden[2137] merdūd olan nefs-i emmāredür. Ammā müʾmin olanlara {18} lāzımdur ki[2138] gice ve gündüz dürüşüp nefs-i emmāreyi[2139] nefs-i emmārelikden {19} ḳomayup[2140] nefs-i levāmelige ve nefs-i muṭmaʿinnelige döndürmek gerekdür. **[A37.b]** {1} Tā kim Allāh teʿālā [2141]

[2127] ḳamumuz şerr: ḳamumını C
[2128] kāʾide: ki ide C
[2129] kerīm Allāh ki ḥıfẓ ide ḳamumuz şerr-i şeyṭāndan kim ol melʿūn diler ṣoñ dem kāʾide-i īmān-ı ġāretler: -B
[2130] bu faṣılda: -C
[2131] evvelkisi: evveli A C
[2132] ikincisi: ikinci A C
[2133] nefs: -B
[2134] Ḥaḳ: Allāh C
[2135] ḥażretine: ḥażretlerine B
[2136] nefs-i muṭmaʿinnedür: muṭmaʿinnedür A
[2137] ḥażretlerinden: ḥażretinden B
[2138] müʾmin olanlara lāzımdur ki: müʾminlere lāzım olan C
[2139] dürüşüp nefs-i emmāreyi: -C
[2140] ḳomayup: ḳurtulup C
[2141] teʿālā: -A -C

gercekden[2142] ḳūl ve resūline gercekden[2143] ümmet ola[2144]. Şöyle merdūd {2} ḥażret olup ḳalmaya[2145]. Ölmezden evvel tedārik eyleye[2146] ṭūl-ı emele düşmeye[2147] {3} ve daḫı bunlaruñ mertebelerini ve ṣıfatlarını saña bildüreyin ola ki[2148] sen daḫı {4} biraz vaḳit ḳulaġını benden yaña dutasın. Ve ġaflet panbuġın ḳulaġıñdan {5} çıḳarasın tā kim benim beyān itdügüm[2149] sözleri işidüp añlayubilesin[2150]. {6} Nefs-i emmāre ṣāḥibleri üc bölük ṭā'ifedür. Biri fāsıḳlardur ve biri {7} münāfıḳlardur ve biri kāfirlerdür. Zīrā[2151] Allāha[2152] ʿāṣī [C51.b] olan yā kāfir olur {8} yā münāfıḳ olur [B58.b] veyā[2153] fāsıḳ olur. Ve eger sen de[2154] nefs-i emmāre böliginde[2155] iseñ {9} cehd it[2156] nefsiñe teʾdīb ve taʿẕīb idüp nefs-i emmārelikde[2157] nefsiñi {10} ḳurtar[2158] nefs-i muṭmaʿinnelige irişdür[2159]. Ve[2160] eger[2161] nefs-i emmāre ẓulmetinde ve günāh {11} şomluġunda mübtelā olup ḳalmışlardur ve[2162] lākin göñülleri īmānı ve İslāmı {12} ḳabūl idüp inanmışlardur[2163] ve Ḥaḳ teʿālā ve resūline kim buyurdısa inanmışlardur[2164]. {13} Lākin nefs-i emmārelikden çıḳarmayup ḳalmışlardur anlaruñ adı fāsıḳlardur. {14} Ve[2165] eger tevbe idüp nefs-i emmāreye uymaḳdan dönüp[2166] nefs-i emmārenüñ {15} aġzına ilcām urup üzerine binüp nefs-i muṭmaʿinnece bine gelürse {16} ol kişiyi Ḥaḳ teʿālā ḳabūl ider. Günāhların yüzlerine[2167] urup ʿaẕāb {17}

[2142] Allāh gerçekden: gerçekden Allāh C
[2143] ḳūl ve resūline gerçekden: -B
[2144] ola: olasın C
[2145] ḳalmaya: ḳalmayasın C
[2146] eyleye: eyleyesin C
[2147] düşmeye: düşmeyesin C
[2148] mertebelerini ve ṣıfatlarını bildüreyin ola ki: mertebesini ve ṣıfatını bildüreyin C
[2149] itdügüm: idecegim C
[2150] añlayubilesin: añlayubilesin ve daḫı B
[2151] zīrā: ve biri A C
[2152] ki Allāh teʿālāya: Allāha A
[2153] veyā: yā B C
[2154] sen de: -A
[2155] böliginde: böliginden C
[2156] it: eyle B
[2157] nefs-i emmārelikde: nefs-i emmārelikden B
[2158] ḳurtar: ḳurtarasın C
[2159] irişdür: irişdüresin C
[2160] ve: -C
[2161] eger: şunlar ki B; ammā C
[2162] şomluġunda mübtelā olup ḳalmışlardur ve: şomluġunda dürlü dürlü günāhlara mübtelā olup ḳalmışlar C
[2163] inanmışlardur: inanmışdur C
[2164] inanmışlardur: inanmışdur C
[2165] ve: -B
[2166] nefs-i emmāreye uymaḳdan dönüp: -B
[2167] günāhların yüzlerine: günāhlarını yüzüne B

itmez. Ve daḫı nefs-i emmāre ṣāḥibi elfāẕ-ı küfür söyledüp[2168] ve efʿāl-ı küfür işledüp[2169] ve şütūm {18} ġaliẓeleri[2170] aġzından çıḳarup[2171] kāfir ider neʿūẕubillāhi teʿālā. Ve dünyādan {19} āḫirete īmānsız giderür[2172]. Anlar daḫı kāfirlerdür[2173] ammā nefs-i emmāre [A38.a] {1} ṣāḥibleri ki üc bölük idi. [B59.a] İkinci böligi ki münāfıḳlardur bunlar daḫı {2} iki böligidir. Bir böligi ḫalḳ içinde oruc ṭutarlar[2174] ve nemāz ḳılurlar [C52.a] ammā {3} gine ṣıgārların bulıcaḳ küfür ve fısıḳ gelecilerin söylerler ve işlerler[2175]. Anlar[2176] {4} Cibrīler ve Ḳadirīler[2177] ve Dehrīler ve Ḥurūfīler ve Ḥamzavīler ve İbāḥīler {5} ve mülḥidler ve zındıḳlar ve fāsıḳlar ve fācirlerdür[2178]. Fi zamānına[2179] ġāyet-ile {6} çoḳdur. Ve münāfıḳlaruñ ikinci[2180] böligi oldur ki ḥażret-i Resūl[2181] ḫaber virüp {7} eydür[2182]. Üc ḫaṣlet kim[2183] vardur her kimde kim bulınsa temām münāfıḳdur ve her {8} kimde kim birisi bulınsa[2184] münāfıḳlıġıñ ücde biri ol kişide bulınur. {9} Tā kim anı[2185] terk idüp ve[2186] tevbe itmeyince münāfıḳlıḳ ṣıfatından[2187] ḳurtılmaz. Ve temām müslimān {10} olmaz. Eger[2188] ol kişi oruc ṭutup ve[2189] nemāz ḳılup ve sāʾir[2190] müslimānlar gibi {11} lā ilāhe illallāh Muḥammeden resūlullāh diyüp kendüyi[2191] müslimān ṣanursa {12} daḫı yine müslimān[2192] degildür. Ol üc ḫaṣlet [2193] bunlardur söz söyledikde {13}

[2168] söyledüp: -A -C
[2169] işledüp: -A -C
[2170] ve şütūm ġaliẓeleri: -C
[2171] ve şütūm ġaliẓeleri aġzından çıḳarup: -B
[2172] giderür: giderlerse B
[2173] kāfirlerdür: kāfirlerdendür B / neʿūẕubillāhi teʿālā ve dünyādan āḫirete īmānsız giderür anlar daḫı kāfirlerdür: -C
[2174] ṭutarlar: dutup B; ṭutar C
[2175] ve işlerler: -A -B
[2176] anlar: bunlar C
[2177] Ḳadirīler: Ḳadirīlerdür C
[2178] fācirlerdür: fācirler ve bunlaruñ mecmūʿalarıdur C / ve mülḥidler ve zındıḳlar ve fāsıḳlar ve fācirlerdür: ve mülḥidlerdür ve zındıḳlardur B
[2179] zamānına: zamānına bunlar B
[2180] ve münāfıḳlaruñ ikinci: üçünci B
[2181] oldur ki ḥażret-i resūl: oldur ṣallallāhu ʿaleyhi veʾs-sellem C
[2182] eydür: buyurur ki C
[2183] kim: -B
[2184] bulınsa: bulına temām C
[2185] anı: -B
[2186] ve: -A -B
[2187] münāfıḳlıḳ ṣıfatından: münāfıḳlıḳdan A C
[2188] eger: egerçi kim B
[2189] ve: -C
[2190] ve sāʾir: -A -C
[2191] kendüyi: kendüyi kāmil B; kendüyi C
[2192] müslimān: kāmil müʾmin B
[2193] ol üç ḫaṣlet: ol üç B; üç ḫaṣletler C

yalan söyleye **[B59.b]** ve daḫı[2194] vaʿde eylese vaʿdesine[2195] ṭurmaya ve[2196] bir nesne emānet ḳosalar[2197] **{14}** ḫıyānet eyleye[2198]. Ve iki nesne daḫı münāfıḳlıḳdan olup[2199] ʿalāmet-i nifāḳdur. **{15}** Ḳaçan ʿahd eylese[2200] ʿahdın boza **[C52.b]** ve bir kişi-le çekişse[2201] fuḥuş geleciler **{16}** söylese[2202] ḥużūrında ve ġaybetinde ol kişinüñ ʿayıbların söylese[2203]. Pes imdi **{17}** müslimān olan[2204] kimesne bunlardan ṣaḳınmaḳ gerekdür. Ammā bunı daḫı taḥḳīḳ bil kim kişi **{18}** nefsini nefs-i emmārelikden döndermeyince şaḳīlikden ve münāfıḳlıkdan ḳurtulmaḳ[2205] **{19}** mümkin degildür[2206]. Nefs-i emmārede[2207] bedeni şehrine sözin gecürdise şeksüz[2208] **[A38.b]** **{1}** ol kişi yā fāsıḳdur[2209] veyā münāfıḳdur veyā[2210] kāfirdür[2211]. Īmān üc mertebedür. **{2}** Biri īmān-ı ʿavām[2212] esfel-i sāfilīndür[2213]. Andan aşaġa īmān olmaz. Zīrā bundan **{3}** aşaġa olan cehenneme gider dimekdür[2214]. İmān-ı ʿavām taḳlīd-i biʾl-lisān ve taṣdīḳ-i **{4}** biʾl-ḳalbdur. Zīrā ṣallallāhu ʿaleyhi veʾs-sellem[2215] buyurur[2216]. İmān inanmaḳdur Allāh teʿālāya ve meleklerine[2217] **[B60.a]** **{5}** ve kitāblarına ve peyġamberlerine ve ḳıyāmet gününe[2218] ve cennete ve cehenneme **{6}** ve ḫayır şer Allāh teʿālānuñ[2219] taḳdīr-ile idügine dil ile iḳrār idüp[2220] ve göñil ile **{7}** inanmaḳdur. Bundan aşaġa īmān yoḳdur. İkinci īmāna īmān-ı ḫāṣ **{8}** dirler. Bu oldur

---

[2194] ve daḫı: ve biri C
[2195] vaʿdesine: vaʿdesinde C
[2196] ve: ve biri C
[2197] ḳosalar: ḳonsa C
[2198] ḫıyānet eyleye: ḫıyānetlik ide B
[2199] münāfıḳlıḳdan olup: münāfıḳlıḳdandur ve C
[2200] eylese: eyleye C
[2201] çekişse: çekişdügi vaḳıt B
[2202] geleciler söylese: geleciler söyleye B; kelāmlar söyleye C
[2203] söylese: söyleye B C
[2204] olan: -B
[2205] ḳurtulmaḳ: ḳurtulmaz B
[2206] degildür: ve her kim ki B; degildür ve her kim C
[2207]nefs-i emmārede: nefs-i emmānenüñ B
[2208] şeksüz: şübhesüz C
[2209] yā fāsıḳdur: fāsıḳlardandur C
[2210] veyā münāfıḳdur veyā: yā B
[2211] kāfirdür: kāfirdür ve daḫı B
[2212] ʿavām: ʿavām ki C
[2213] ʿavām esfel-i sāfilīndür: ʿavāmdur B
[2214] andan aşaġa īmān olmaz zīrā bundan aşaġa olan cehenneme gider dimekdür: ol eñ aşaġadur B
[2215] zīrā ṣallallāhu ʿaleyhi veʾs-sellem: resūl ḥażreti A B
[2216] buyurur: buyurmışdur C
[2217] Allāh teʿālāya ve meleklerine: Allāha ve feriştelerine A B
[2218] gününe: ḳopmasına A B
[2219] Allāh teʿālānuñ: Allāhuñ A B
[2220] idüp: -C

ki bunlara iḳrār ve iʿtirāż itdikden ṣoñra **[C53.a]** ʿamelde ve ḳavılda **{9}** ve fiʿlde ve ʿibādātında ve ṭāʿātında Allāh[2221] beni görür gibi[2222] işleye. Üçünci **{10}** īmān bundan[2223] yuḳarudur[2224]. Anlaruñ īmānı ve ʿameli ve iḫlāṣı ṣol mertebe **{11}** olur ki göñülleri ġayruñ ḫayālinden arınup pāk olur[2225]. Baṣīretleri **{12}** gözi[2226] açılur[2227]. ʿAzīz ḳarındaş[2228] bunları didügümden maḳṣūd budur kim **{13}** ben lā ilāhe illallāh Muḥammeden resūlullāh dirin ve nemāz ḳılurın ve oruc **{14}** ṭutarın ve zekāt virürin ve tevbe iderin ve ẕikrullāh iderin **{15}** deyüp[2229] maġrūr olup ṭurmayasın. Bunlaruñ mücerred ṣūretine ḳāniʿ **{16}** olmayasın. Dürüşesin **[B60.b]** sekirdesin tā bu mertebelere[2230] yetişesin[2231]. Ve mecmūʿ **{17}** farżları ve vācibleri ve sünnetleri ve edebleri yerine getüresin[2232]. Ve **{18}** dünyāda ḥāl-ı ḥayātında[2233] iken elbette her kişiye lāzımdur ʿamelini görüp ve[2234] **{19}** bilüp[2235] yaramazın degişüp eyüsin[2236] taḥṣīl idesin ve bu deñlü ʿibādātı **[A39.a]** **{1}** ve ʿamelleri ki saña[2237] beyān itdim bizim meẕhebimüzden ġayrı yetmiş iki meẕheb ki **{2}** vardur cümlesi bu ʿamelleri bizim ʿamelimüz[2238] gibi ve baʿżısı daḫı ziyāde işler[2239]. Anlara **{3}** fırḳa-ı ḍālle dirler. Bizden farḳları ʿaḳāʾide yaʿni iʿtiḳād da [2240] dirler[2241]. **[C53.b]** Sen daḫı **{4}** iʿtiḳādıñ anlaruñ iʿtiḳādı gibi yañlış iderseñ ol meẕheblerden **{5}** olursın. Ve kişi kendü[2242] ʿamelini nefs-i emmāre ṣıfatlarından ṣaḳlamaḳ elbette lāzımdur. **{6}** Zīrā kişinüñ ʿameli dünyādan āḫirete iletcek metāʿdur. Bunda[2243] bir ḫoşca muḳayyed **{7}**

[2221] ʿibādātında ve ṭāʿātında Allāh: ʿibādātda Allāh teʿālā B; ʿibādātda ve ṭāʿātda Allāh teʿālā C
[2222] gibi: deyü B
[2223] bundan: bundan daḫı C
[2224] yuḳarudur: yuḳaruda B
[2225] ḫayālinden arınup pāk olur: ḫayālinden eriyüp pāk olur ve C
[2226] gözi: yaʿni gözleri B; -C
[2227] açılur: açılur ey B
[2228] ḳarındaş: ḳardaş A
[2229] deyüp: deyü C
[2230] mertebelere: mertebe A
[2231] dürüşesin sekirdesin tā bu mertebelere yetişesin: cedd-i saʿy idüp tā bu mertebelere erişesin C
[2232] ve edebleri yerine getüresin: ve edebleri yerine getüresin ve edebleri yerine getüresin D
[2233] ḫayātında: ḫayātda C
[2234] ve: -A -B
[2235] bilüp: -B
[2236] yaramazın degişüp eyüsin: yaramaz ʿamelin terk idüp eyü ʿamel C
[2237] ʿamelleri ki saña: ʿamelleri C
[2238] ʿamelimüz: -A -B
[2239] işler: ider B; işlerler C
[2240] ʿaḳāʾide yaʿni iʿtiḳād da: ʿaḳāʾidedür yaʿni iʿtiḳāddadur C
[2241] iʿtiḳād da dirler: iʿtiḳāddadur eger B; -C
[2242] kendü: -A -C
[2243] bunda: -B

olup eyüsin secüp yaramazın[2244] **[B61.a]** bıraġup eyüsin alup getürüp ol ʿāleme **{8}** iletmek gerekdür. Tā ki[2245] yarın ḥażrete ʿarż olıcaḳ yüzüñe urulmaya[2246]. Zīrā **{9}** kişi ʿamellerin[2247] Ḥaḳ teʿālā[2248] ḥażretine ʿarż olıçaġın ve terāzuda ṭartılacaġın **{10}** ve ʿaraṣātda ortaya gelecegin taṣavvur ve fikr itmek lāzımdur yoḳsa **{11}** yarın peşīmān olınur[2249]. İmdi kişiye irteki[2250] peşīmānlıḳ fāʾide virmez. **{12}** İy ʿazīz bu dār-ı dünyāda[2251] ʿameliñe mültefit olmayup eyüsin ve yatlusın[2252] **{13}** bilmeyüp ve teftīş itmediğiñ miṣāli şuña beñzer ki bir bāzirgān bir vilāyete **{14}** varsa bir niçe baġlu yükler ṣatun alsa ebrişim yükidür[2253] deyü ammā alduġı yüklerüñ **{15}** aġzın acup görmese[2254] yüklerde ne var idügin bilmedin alsa ve bu yükleri **{16}** bir[2255] vilāyete alup gitse ol vilāyetde ḫocālar ve bāzirgānlar anuñ ḥuẓūrında **{17}** acup görseler cümlesi ibler ve[2256] ʿabālar ve eski çullar imiş hīce degmez imiş[2257]. **{18}** Ol vaḳtin ol **[B61.b]** yüklerüñ[2258] ṣāḥibi **[C54.a]** nice ḥacīl ve rüsvāy olursa nefsinüñ[2259] **{19}** ʿamellerinüñ eyüsine ve yatlusına muḳayyed olmayup[2260] fesādın ṣalāḥa getürmeyen **[A39.b]** **{1}** ʿamel yüklerin[2261] dünyādan āḫirete ve ʿaraṣa-ı gāh ḳıyāmete ilter [2262] ḥażret-i Ḥaḳḳa **{2}** ʿarż olıcaḳ yüzine urulur begenilmez[2263] kendüsi maġbūn ve maḥẓūn olur[2264]. **{3}** Ol bāzirgān gibi ḫacīl olur[2265] rüsvāy olur.

[2244] yaramazın: yaramazlarını C

[2245] eyüsin alup getürüp ol ʿāleme iletmek gerekdür tā ki: eyüsi-le ʿamel idesin C

[2246] urulmaya: vurulmaya B C

[2247] ʿamellerin: ʿamellerinüñ B

[2248] teʿālā: -A

[2249] ʿaraṣātda ortaya gelecegin taṣavvur ve fikr itmek lāzımdur yoḳsa yarın peşīmān olınur: ʿaraṣāt meydānına gelicegin fikr itmek gerek yoḳsa C

[2250] imdi kişiye irteki: -C

[2251] dünyāda: dünyā şehrinde B

[2252] yatlusın: yāvuẓun C

[2253] yükidür: yüki C

[2254] görmese: görmese ve bu B; görmese ol C

[2255] bir: bir āḫer C

[2256] ibler ve: -B

[2257] degmez imiş: döñmez C

[2258] vaḳtin ol yüklerüñ: vaḳitde ol yük C

[2259] nefsinüñ: -B; nefsinüñ ve C

[2260] ve yatlusına muḳayyed olmayup: muḳayyed olmayan C

[2261] yüklerin: yüklerin bu dār C

[2262] ʿaraṣa-ı gāh ḳıyāmete ilter: ʿaraṣāt meydānına ileten C / fesādın ṣalāḥa getürmeyen ʿamel yüklerin dünyādan āḫirete ve ʿaraṣa-ı gāh ḳıyāmete ilter ḥażret-i: ne bulur ḳıyāmete getürüp ḳıyāmete varan kimsenüñ ʿalī B

[2263] begenilmez:-C

[2264] begenilmez kendüsi maġbūn ve maḥẓūn olur: -B

[2265] olur: -C

Ey ʿazīz[2266] ʿamellerüñ yükini {4} bunda iken açup göresin. Eyüsin ve yatlusın[2267] secesin ve şol işler kim {5} nefs-i emmāre-i biʾs-sudan ḫāṣıl olmışdur anlaruñ cemīʿsin bunda terk eyle[2268]. {6} Anlar[2269] cemīʿen[2270] merdūd-ı Ḥaḳdur. Ammā şol ʿameller kim nefs-i muṭmaʿinneden ḫāṣıl[2271] {7} olur ṣırf[2272] ḫāṣ ʿamellerdür. Teftīşe ḥācet yoḳdur cemīʿsi pādişāha[2273] {8} lāyıḳdur. Eyle olsa elbette kişiye gerekdür ki iʿtikādātınuñ ve aʿmālınuñ eyüsin {9} ve yatlusın bile ve añlaya[2274]. Ey müʾmin[2275] iʿtiḳādda elzem-i levāzım[2276] olanları bu kitābda {10} saña beyān itdim. Hemān[2277] bir ḫoşca oḳu ve diñle[2278] tā ki[2279] saña lāzım olan {11} iʿtiḳādlar ile muʿtaḳad [B62.a] olup Ehl-i Sünnet ve Cemāʿatden[2280] ḥükm olunasın. {12} Ve ʿibādāt ṭaʿātiñ daḫı eyüsin [C54.b] ve yatlusın[2281] kütüb-i fıḳıhdan istiḫrāc ve istinbāṭ {13} ve intiḫāb[2282] idüp ol bābda daḫı bir risāle kitābet ve[2283] cemiʿ itdüm ki {14} kütüb-i fıḳıhda çoḳ kitāb[2284] yazılup teʾlīf olınmışdur. Lākin böyle bir kitāb {15} bu ana gelince[2285] teʾlīf ve taṣnīf[2286] olınmamışdur. Eger bu sözüñ taṣdīḳın {16} isterseñ ol kitāba naẓar eyle[2287] gör eger maḳbūluñ olup bizi[2288] taṣdīḳ {17} iderseñ ve Ḥaḳ inṣāfı-la fikr iderseñ kemāl-i lüṭfiñdan ricā olınur ki {18} Allāh[2289] rıżāsı-çün üc iḫlāṣ-ı şerīf[2290] oḳuyup ṣevābını cāmiʿ olan faḳīr derdimende[2291] {19} bağışlayasın.

[2266] ʿazīz: ʿazīz ḳarındaşlar C
[2267] ve yatlusın: kötüsünden C
[2268] eyle: eyleye C
[2269] anlar: beraḳanlar A
[2270] cemīʿen: cemīʿsi C
[2271] ḫāṣıl: ḫāl B
[2272] ṣırf: ṣāfī B; ṣırf ṣāf C
[2273] pādişāha: Allāh teʿālāya C
[2274] ve yatlusın bile ve añlaya: ve kötüsün bile C
[2275] müʾmin: müʾmin ḳarındaş B
[2276] levāzım: -C
[2277] hemān: -B
[2278] oḳu ve diñle: oḳuyup ve diñleyüp C
[2279] tā ki: ve B
[2280] ve Cemāʿatden: veʾl-Cemāʿatdan C
[2281] ve yatlusın: ve kötüsün C
[2282] ve intiḫāb: -B -C
[2283] ve: -C
[2284] itdüm ki kütüb-i fıḳıhda çoḳ kitāb: itdüm kütüb-i fıḳıhdan çoḳ kitāblardan C
[2285] böyle bir kitāb bu ana gelince: bu ana gelince böyle bir kitāb B
[2286] ve taṣnīf: -C
[2287] eyle: eyleye C
[2288] bizi:biri B C
[2289] Allāh: Allāh teʿālā C
[2290] iḫlāṣ-ı şerīf: iḫlāṣ A B
[2291] faḳīr derdimende: faḳīre ki ben C

İmdi cennete ṣalāḥiyyet[2292] yolından gidilür. Ve cehenneme **[A40.a]** {1} fisḳ ve fücūr[2293] yolından gidilür. İmdi[2294] ey müʾmin nefs-i muṭmaʿinenüñ yolı {2} cennet yolıdur ve ṣıfatları ḥayā ve seḫā ve şecāʿat ve ḥilim ve tevāżıʿ ve mürüvvet {3} ve ḳanāʿat ve ṣabır ve şükürdür[2295]. Eger bu ṭoḳuz ṣıfata ve ḫūya[2296] taḥṣīl **[B62.b]** {4} idüp ele getürdiñ ise[2297] her birisi[2298] altundan birer[2299] zencīrdür. Ṭoḳuz {5} aʿżāña ṭaḳup meleklerüñ eline virildise [2300] cennete çeküp giderler[2301]. {6} Yolda ʿināḍ idüp ṭayanup zencīrleri birer birer[2302] ḳırmazsañ saʿādet {7} senüñdür ve eger[2303] yolda yorulup[2304] zencīrleri ḳırup yolda ḳalursañ şeyāṭīn {8} ḥarāmīleri **[C55.a]** seni ṭutup kendi zencīrlerine geçürüp cehennem yolına {9} çekerler neʿūẕubillāhi teʿālā. Ve nefs-i emmārenüñ yolı cehennem yolıdur[2305]. Ṣıfatları {10} ve ḫūyları hevā ve ġażab ve şöhret ve ḥarış ve buḫul ve ʿucub ve kibirdür. {11} Bunlaruñ her birisi demürden zencīrdür[2306]. Derdimend insānuñ yedi aʿżāsına {12} ṭaḳılmış[2307] ve şeyṭānuñ eline virilmiş[2308] Cehenneme çeküp giderler. Bunları[2309] birer birer {13} ḳırılınca saʿy idüp[2310] yerilmeyüp ardınca gitmezseñ kendüñi nefs-i emmāreye uymaḳdan {14} ḫalāṣ idüp cehennem yolından çıḳmış olursın. Ve illā[2311] bunlaruñ biri {15} ve[2312] bāḳi ḳalursa yine[2313] ḥāl müşkil olur. Ve daḫı nefs-i emmāreyi[2314] yaramaz **[B63.a]** {16} ḫulḳlardan ki ẕikr itdim yedidür anlardan[2315] ḳurtulsa[2316] ve ol zencīrleri birer

---

[2292] ṣalāḥiyyet: ṣalāḥat C
[2293] ve fücūr: -C
[2294] imdi: -B
[2295] ve seḫā ve şecāʿat ve ḥilim ve tevāżıʿ ve mürüvvet ve ḳanāʿat ve ṣabır ve şükürdür eger: seḫā şecāʿat ḥilim tevāżıʿ mürüvvet ḳanāʿat ṣabır şükürdür eger C
[2296] ve ḫūya: ḫūyları B; ḫūylanup ḫūyı C
[2297] taḥṣīl idüp ele getürdiñ ise: taḥṣīl iderse C
[2298] birisi: biri C
[2299] birer: -C
[2300] meleklerüñ eline virildise: meleklerüñ eline virilür B; melekler eline verdüñ ise C
[2301] cennete çeküp giderler: -B
[2302] birer birer: bir bir C
[2303] ve eger: -A -B
[2304] yorulup: yumılup A B
[2305] cehennem yolıdur: cehennem yolıdur ve B; cehennemdür ve C
[2306] birisi demürden zencīrdür: biri demürden zencīrlerdür C
[2307] ṭaḳılmış: ṭaḳılmışdur B; ṭaḳmış C
[2308] virilmiş: virilmişdür B
[2309] giderler bunları: gider eger B
[2310] saʿy idüp: -A -B
[2311] ve illā: ammā B
[2312] ve: -B -C
[2313] yine: -B
[2314] nefs-i emmāreyü: nefs-i emmāre bu B C
[2315] anlardan: -A -C
[2316] ḳurtulsa: ḳurtarsa C

birer {17} ḳırsa lākin ol eyü ḫulḳlar kim ẕikr itdim ṭoḳuzdur anlar-ıla ḫulḳlanmasa {18} ol kişinüñ nefsi nefs-i mülhime[2317] ve nefs-i muṭmaʿinne olup[2318] ḥażrete ḳıfrılmaġa {19} lāyıḳ ve müstaḥaḳ olmaz[2319]. Ey müʾmin bu nefs-i emmāre yaramaz ṣıfatlardan ayrılsa [A40.b] {1} hemān sāʿat ol nefs-i emmāre[2320] olur ṣāḥibi ḥayāt bulur. Ey ʿazīz görmez misin {2} ehl-i riyā seni ne ḳadar alcaḳ ise daḫı riyāsından[2321] menṣıbından ayrılsa {3} hemān ölür. [C55.b] Ve[2322] öldürmek-ile berāber ölür[2323]. Ve[2324] ol derde ṣabr idemeyüp {4} niçesi fısḳ fücūra meşġūl olurlar[2325]. Gerçekim ol[2326] ṣāliḥ ve mütedeyyin ise daḫı {5} ey müʾmin ölmek birḳac dürlüdür. Bir dürlüsi budur. Ey ʿazīz[2327] dimişler kim {6} ehl-i zamān azdı ve dīn-i Muḥammediyyede[2328] olanlaruñ ekşerinüñ ḥālleri döndi {7} ve ṭaʿān ve duḫān[2329] çoġaldı ve dīndār olanlara iʿtibār ḳalmadı ve ʿulemā-yı {8} dīne raġbet ḳalmadı ve yetmiş üc meẕhebi bilür ve dīn ve ʿibādet[2330] [B63.b] ʿilmin {9} bilür ġāyet-ile[2331] az ḳaldı ve şol şerʿī ʿameller ki hevāsına muvāfıḳdur anı {10} ḳabūl idüp işlerler ve şol şerʿī[2332] ʿameller ki hevālarına muḫālif[2333] anı {11} terk iderler. Eger buña delīl isterseñ ḥarrıñ terā ḳavl-ıla ʿāmil ol. Yaʿni {12} şol şerʿ-i şerīf ki hevālarına muḫālif ola anı fikr eyle gör anlarda İslām {13} eşeri var mıdur. Zīrā necāseti taḥrīk itmeyince[2334] ḳoḳusı ṭuyulmaz[2335]. İmdi {14} bu zamān bir zamān oldı ki müʾminler[2336] siyāh boş olup mātem ve yaş ṭutacaḳ[2337] {15} vaḳitlerdür. Bu zamān ḫalḳı elnās u ecnās ekşerihā encās ḳavlına {16} mā-ṣadaḳ düşmişdür. Ve āḫiret aḥvālın tefekkür itmekde [C56.a]

[2317] mülhime: mülhimedür C
[2318] olup: olmayup C
[2319] olmaz: olur B
[2320] nefs-i emmāre: nefs-i muṭmaʿinne B C
[2321] riyāsından:-B; riyāsatından ve C
[2322] ölür ve: -B
[2323] berāber ölür: berāberdür C
[2324] ve: -B
[2325] olurlar: olur A
[2326] ol: evvelden B; ol kişi C
[2327] ʿazīz: ʿazīzler C
[2328] Muḥammediyyede: Muḥammediyye C
[2329] duḫān: duḫāl A
[2330] ve ʿibādet: -C
[2331] ġāyet-ile: -C
[2332] şerʿī: -B
[2333] hevālarına muḫālif: hevāsına muḫālifden C
[2334] necāseti taḥrīk itmeyince: nicesi taḥrīk olunmayınca C
[2335] eger buña delīl isterseñ ḥarrıñ teri ḳavl-ıla ʿāmil ol yaʿni şol şerʿ-i şerīf ki hevālarına muḫālif ola anı fikr eyle gör anlarda İslām eşeri var mıdur zīrā necāseti taḥrīk itmeyince ḳoḳusı ṭuyulmaz: -B
[2336] müʾminler: müʾminlere B
[2337] ṭutacaḳ: ṭutalar B

el-ʿavām kāl-hevām olmışlardur. {17} Caʿfer-i Ṣādıḳ ḥażretleri muḥibbilerinden ʿuzlet eylemiş ve[2338] bir maġaraya {18} girüp oturmış mürīdleri ve muḥibbleri cemiʿ olup maġaraya varup yā şeyḫ {19} kerem eyle bizim aramuza gel ve bize vaʿẓ ve[2339] naṣīḥat it. Ola ki sizüñ mübārek [A41.a] {1} nefesiñiz bu[2340] bizim ölmiş göñüllerimüzi dirilde idi[2341]didiler[2342]. Eyitdi[2343]. Şimdiki {2} zamān[2344] ebsem olıcaḳ zamāndur[2345]. Ve evden çıḳmayıcaḳ zamāndur dimiş. ʿAvām-ı {3} nās elinden bu deñlü sitemler çekmiş eyle olsa[2346] bunlaruñ arasından {4} çıḳup [B64.a] bunca zamāndur bunlardan iḫtilāṭı ve ʿalāḳayı ḳaṭıʿ itdim ve {5} kendümi ġurbete bıraḳdım ve bu ġurbete niçe zamān[2347] ʿavām-ı nāsdan[2348] niçe demrenlü oḳlar {6} zaḥmın yidim. Ve yine anlara şefḳat gözi-le naẓar eyledim dimiş. Eyle olsa {7} bu faḳīr daḫı Caʿfer-i Ṣādıḳ ḥażretleri[2349] gibi başımı ḫırḳaya çeküp kendümi[2350]{8} ġurbete bıraḳdım ve bu ḫalḳa merḥamet itdim ve anlaruñ necātileri-çün ve dīn ḳarındaşımuzdan {9} ḳıyāmete degin[2351] ṭālib-i Ḥaḳ olanları nefs-i emmāre elinden ḫalāṣlarına {10} sebeb ve maṭlūblarına vāṣıl olmalarına bāʾiṣ olmaġ içün bir niçe kitāblardan[2352] bu kitābı ṣırf Türkī dilince cemiʿ ve tercüme {11} eyledim[2353] tā ki fāʾidesi ʿām olsa[2354]. [C56.b] Faṣl Bilgil[2355] ve āgāh olġıl kim {12} Tañrı teʿālā ḥażretleri[2356] Ḳurʾān-ı ʿaẓīmde vemā[2357] ḫalaḳtüʾl-cinne veʾl-inse illā liyaʿbudūn[2358] deyü buyurmışdur[2359]. {13} Baʿżı müfessirler liyaʿbeduni didügini[2360] liʿarifuni

[2338] eylemiş ve: idüp B
[2339] ve: -C
[2340] bu: -C
[2341] dirilde idi: dirildesin C
[2342] idi didiler: didiler anlar B
[2343] eyitdi: buyurdı ki C
[2344] zamān: zamānda B C
[2345] zamāndur: zamān C
[2346] olsa: ola C
[2347] nice zamān: yine A B
[2348] nāsdan: nās elinden B
[2349] ḥażretleri: -C
[2350] kendümi: kendim B
[2351] degin: varınca A B
[2352] maṭlūblarına vāṣıl olmalarına bāʾiṣ olmaġ içün bir niçe kitāblardan: maṭlūblarına A C
[2353] eyledim: itdüm C
[2354] olsa: ola C / tā ki fāʾidesi ʿām olsa: -B
[2355] bilgil: bilgil ki C
[2356] ḥażretleri: -A -C
[2357] vemā: ve furḳān-ı mübeyninde C
[2358] Zāriyāt 51/56; vemā ḫalaḳtüʾl-cinne veʾl-inse illā liyaʿbudūn: (Cinleri ve insanları bana ibadet etsinler diye yarattım.)
[2359] buyurmışdur: buyurmış B C
[2360] müfessirler liʿbeduni didügini: müfessirin C

dimekle tefsīr itmişlerdür {14} yaʿni cinni ve insi[2361] yaratmadım illā[2362] beni bilsinler[2363] deyü yaratdım dimekdür ve baʿżı müfessirler[2364] {15} liyūḥḥıdūni dimekle tefsīr itmişlerdür. Yaʿni cinni ve insi[2365] yaratmadım illā beni birlesünler {16} deyü yaratdım dimekdür. [B64.b] Pes bu tefsīr üzerine[2366] daḫı gine Tañrı teʿālāyı {17} bilmek lāzımdur. Zīrā Tañrı teʿālāyı birlemek tenziyedür[2367] yaʿni arıtmaḳdur[2368] her nesneden ki {18} göñüllere gele[2369] ve fikirlere düşe. Anlardan münezzehdür. Yaʿni arıdur ve berīdür ẕātında {19} ve ṣıfātında naẓīr ve miṯli yoḳdur. Kemāl ṣıfatları-la mutaṣavıfdur[2370] [A41.b] {1} ve noḳṣān ṣıfatlardan[2371] arıdur ve berīdür. Ve buncalayın bir ẕāt daḫı[2372] yoḳdur dimekdür. {2} İmdi Tañrı teʿālāyı kemāl ṣıfatlar-ıla muttaṣıf idügin[2373] ve noḳṣān ṣıfatlarından[2374] {3} arı ve berī idügin ve buncalayın bir ẕāt daḫı yoḳ idügin bilmeyince [2375] {4} tevḥīd itmek yaʿni birlemek yaʿni[2376] müslimān olmaḳ mümkin degildür. Pes imdi ādem {5} oġlanınuñ yaradılduġından maḳṣūd Tañrı teʿālāyı[2377] bilmek[2378] olıcaḳ. Her müʾmin {6} ve her[2379] müʾmineye yaʿni her ere ve her ʿavrete vācibdür. Belki[2380] farż-ı ʿayndur ki[2381] [C57.a] {7} Tañrı teʿālāyı[2382] Ḥaḳ maʿrifeti-le yaʿni[2383] vāḳıʿa muṭābıḳ temāmca ve[2384] ṣaḥīḥce bile {8} ve añlaya tā kim ne içün yaradıldısa ol maṣlaḥatı yerine getürüp {9} ol ḫiẓmeti edā itmiş ola [B65.a] ve[2385] Tañrı teʿālāyı bilmekden murād

[2361] cinni ve insi: cinn-ile insānı C
[2362] illā: illā ancaḳ C
[2363] bilsinler: birlesünler B
[2364] müfessirler: müfessirin C
[2365] cinni ve insi: cinn-ile insānı C
[2366] pes bu tefsīr üzerine: bu tefsīr üzere C
[2367] tenziyedür: tenzīhdür C
[2368] arıtmaḳdur: yaratmaḳdur C
[2369] gele: -B
[2370] mutaṣavıfdur: mutaṣṣıfdur A C
[2371] ṣıfatlardan: ṣıfatlarından B C
[2372] daḫı: -C
[2373] idügin: -C
[2374] ṣıfatlarından: ṣıfatlardan A
[2375] arı ve berī idügin ve buncalayın bir ẕāt daḫı yoḳ idügin bilmeyince: berī böyle bir bir ẕāt yoḳdur deyü bilmeyince C
[2376] yaʿni: -B; ve C
[2377] Tañrı teʿālāyı: Bārī teʿālā ḥażretlerini C
[2378] bilmek: birlemek B
[2379] her: -C
[2380] yaʿni her ere ve her ʿavrete vācibdür belki: -C
[2381] ki: -B
[2382] teʿālāyı: teʿālāyı bile C
[2383] Ḥaḳ maʿrifeti-le yaʿni: -C
[2384] Ḥaḳ maʿrifeti-le yaʿni vāḳıʿa muṭābıḳ temāmca ve: -B
[2385] ve: ve daḫı B; -C

ẕātını bilmek degildür. {10} Zīrā ẕāt-ı şerīfine ʿaḳıl irmez ve ādem oġlanı anı añlayup bilmez. Belki {11} cemīʿ-i ṣıfatları-la bilmekdür. Ṣıfatları iki dürlüdür. Bir dürlüsi ṣıfāt-ı {12} ṣubūtiyye ve bir dürlüsi ṣıfāt-ı selbiyyedür. Ṣıfāt-ı ṣubūtiyye şol ṣıfatlardur ki {13} anlar Tañrı teʿālānuñ ẕāt-ı şerīfinde ṣābitlerdür kemāl ṣıfatlarıdur ḳadīmlerdür. {14} Ve[2386] ṣoñradan[2387] olma degillerdür[2388]. Ve dükenür daḫı degillerdür[2389]. Zevāldan ve taġayyürden {15} berīlerdür[2390]. Cümlesi sekizdür. Birisi ḥayātdur yaʿni dirilikdür. Tañrı teʿālā ḥaydur. {16} Yaʿni dāʾimen diridür ölmekden ve ḫasta olmaḳdan berīdür. Lākin diriligi {17} ezelīdür ebedīdür. Ādem oġlanı[2391] diriligi gibi et-ile ve ḳan-ıla ve cān-ıla[2392]ve yimege {18} ve içmek-ile[2393] degildür. Etden ve ḳandan ve yimekden ve içmekden berīdür. Birisi daḫı[2394] ʿilimdür {19} yaʿni bilmekdür. Tañrı teʿālā ʿalīmdür. Yaʿni[2395] her nesneyi bilür. Göklerde olanları [A42.a] {1} ve yerlerde olanları[2396] gizlüleri ve āşikāreleri ve ādemüñ göñline gelenleri ve gelmişleri[2397]{2} ve gelecekleri [B65.b] hep[2398] bilür. Ḥattā dünyānuñ [C57.b] evvelinden tā āḫirine dek[2399] gökden ḳac ṭamla {3} yaġmur inse gerekdür[2400] ve yirden ne deñlü otlar bitse gerekdür[2401] ve aġaclardan[2402] ne deñlü {4} çiçekler ve ne deñlü yabraḳ[2403] ve ne deñlü[2404] yemişler olsa cümlesinüñ ʿadedini bilür bilmedüġi hīçbir nesne[2405]{5} yoḳdur. Lākin bilmesi ezelīdür ebedīdür. Ādem oġlanı bilmesi gibi devinüp {6} çalışup[2406] ögrenmek-ile[2407] degildür. Ögrenmekden berīdür. Birisi daḫı[2408] semīʿdür yaʿni {7} işitmekdür. Tañrı teʿālā semīʿdür yaʿni

[2386] ve: -B
[2387] ṣoñradan: ṣoñra A
[2388] degillerdür: degildür C
[2389] degillerdür: degildür C
[2390] berīlerdür: berīlerdür ol ṣıfatlar B; berīdür C
[2391] oġlanı: oġlanınuñ C
[2392] ve cān-ıla: -C
[2393] ve cān-ıla ve yimege ve içmek-ile: -B
[2394] daḫı: -C
[2395] yaʿni: -B
[2396] göklerde olanları ve yerlerde olanları: göklerde ve yerlerde C
[2397] gelenleri ve gelmişleri: geleni B; gelenleri C
[2398] heb: cümle C
[2399] dek: degin B
[2400] inse gerekdür: iner C
[2401] bitse gerekdür: bitirse C
[2402] aġaclardan: aġaçlarda B
[2403] yabraḳ: yapraḳlar C
[2404] deñlü yapraḳ ve ne deñlü: -B
[2405] cümlesinüñ ʿadedini bilür bilmedüġi hīçbir nesne: gerekdür hep bilür bilmedüġi A B
[2406] devinüp çalışup: -B
[2407] devinüp çalışup ögrenmek-ile: çalışup ve ögrenüp ve tefekkür ile C
[2408] ögrenmekden berīdür birisi daḫı: birisi C

her[2409] āvāzı işidür gizlü olsun ve āşikāre [2410]{8} olsun ḥattā bir kişinüñ ḳulaġına fısıldansa[2411]ol kimesne[2412] işitmese Tañrı[2413] teʿālā {9} işidür. Lākin işitmesi ezelīdür ebedīdür. Ādem oġlanı[2414] işitmesi gibi ḳulaġ-ıla {10} degildür ḳulaḳdan berīdür[2415]. Birisi daḫı[2416] başardur yaʿni görmekdür. Tañrı teʿālā {11} başīrdür. Yaʿni[2417] her nesneyi görür. Ḥattā ḳara gicede[2418] ḳara ḳarıncanuñ[2419] ḳara ṭaş {12} üzerinde yüridügin görür ve ayaġı ṭavişın[2420] işidür. Lākin görmesi {13} ezelīdür ebedīdür. Ādem oġlanınuñ[2421] görmesi gibi göz-ile degildür. Gözden {14} berīdür. Birisi daḫı[2422] irādetdür yaʿni dilemekdür. Tañrı teʿālā mürīddür yaʿni {15} diledügin işler dilemedügi vücūda gelmez. Her nesne ki ʿālemde vardur [B66.a] anuñ {16} dilemesi ile olmışdur. Eger ḫayr[2423] ve[2424] eger şer müʾminüñ [C58.a] īmānın ve muṭīʿüñ {17} ṭāʿatın ve kāfirüñ küfrin ve fāsıḳuñ fısḳın cümle[2425] dilemişdür. Dilememiş {18} olaydı müʾmin[2426] müʾmin olmazdı. Ve muṭīʿ muṭīʿ olmazdı. Ve kāfir {19} kāfir olmazdı[2427]. Ve fāsıḳ fāsıḳ olmazdı[2428]. Dilese cümleyi müʾmin [A42.b] {1} ve muṭīʿ[2429] iderdi. Yaʿni yine evvele gelelüm dimiş idik ki ḫayr ve şer Ḥaḳ teʿālānuñ {2} dilemesi-le olmışdur[2430]. Yaʿni Ḥaḳ teʿālā ḳullarına iḫtiyār-ı cüzʾī virdi {3} dimiş oldı[2431] ki ḳullarım eger[2432] size virdügüm iḫtiyār-ı cüzʾīyi ḫayr işlemek {4} cānibine [2433] ḳaṣıd[2434] iderseñüz ve ḫayr işlemek dilerseñüz ben daḫı

[2409] her: -B
[2410] gizlü olsun ve āşikāre: gizlü āvāz ḳatı āvāz B
[2411] fısıldansa: fısıldasañ C
[2412] fısıldansa ol kimesne: fısıldasıñ ol B
[2413] Tañrı: Allāh C
[2414] oġlanı: oġlanınuñ C
[2415] ādem oġlanı işitmesi gibi ḳulaġ-ıla degildür ḳulaḳdan berīdür: -B
[2416] daḫı: -C
[2417] yaʿni: -C
[2418] ḳara gicede: ḳarañu giçelerde C
[2419] ḳarıncanuñ: ḳarınca A
[2420] ṭavişın: ṭibridisin C
[2421] oġlanınuñ: oġlanı A B
[2422] daḫı: -C
[2423] eger ḫayr: -B
[2424] ve: -B
[2425] cümle: -C
[2426] müʾmin: -B
[2427] ve kāfir kāfir olmazdı: -C
[2428] ve fāsıḳ fāsıḳ olmazdı: -B
[2429] ve muṭīʿ: -C
[2430] dilemesi-le olmışdur: dilemesiyledür C
[2431] dimiş oldı: dimişdir B
[2432] eger: -C
[2433] iḫtiyār-ı cüzʾīyi ḫayr işlemek cānibine: cüzʾī-i iḫtiyārı ḫayr ṭarafına C
[2434] ḳaṣıd: ṣarf B

ḫilāfın {5} dilemeyüp sizüñ diledügiñüz ḫayrı dileyüp ḫalḳ idivirürin {6} ve eger[2435] şer dilerseñüz ben daḫı ḫilāfını[2436] dileyüp şerri[2437] ḫalḳ idivirürin ve eger {7} īmān getürmek dileseñüz ben daḫı[2438] dileyüp īmānı size ḫalḳ idivirürin {8} ve eger baña muṭīʿ olmaḳ dilerseñüz[2439] **[B66.b]** ben daḫı dileyüp baña sizüñ[2440] {9} ṭāʿatuñuz[2441] ḫalḳ idivirürin. Ve[2442] ammā eger[2443] siz ḫayr işlemek murād itseñiz {10} ben murād itmesem ve şer işlemek murād itseñiz ammā[2444] ben murād itmesem ve īmāna {11} gelmek[2445] īmān getürmek[2446] dileseñiz[2447] ammā ben dilemesem **[B50.a]** ve siz muṭīʿ olmaḳ {12} dileseñiz ammā ben dilemesem[2448] siz diledügiñiz işlemege ḳādir degillersiz {13} lākin siz[2449] her ne dilerseñiz ben daḫı dileyüp ḫalḳ idivirürin ve āḫiretde {14} aña göre cezāsın virürin[2450]. **[C58.b]** Ve eger kāfir kāfir olmaḳ dilese ol {15} ḳādir degildür ki kāfir ola. Lākin benim virdügüm iḫtiyār-ı cüzʾīyi küfre {16} ṣarf idüp küfür dilese[2451] ben daḫı ḫalḳ idivirürin. Lākin niçün {17} küfür dilediñ deyü āḫiretde ʿaẕāb-ı müʾebbed ile ʿaẕāb[2452] iderin. Ve eger {18} fāsıḳlar fāsıḳ olmaḳ[2453] dileseler ḳādir degillerdür ki fısḳ ideler[2454]. Lākin {19} anlar çünki[2455] fısḳ itmek dilediler[2456] ben daḫı[2457] ol fısḳı anlara ḫalḳ idivirüp[2458] **[A43.a]** {1} āḫiretde ḥaḳḳından gelürin[2459]. Eger bir kişi ḫayr işlemek **[B67.a]** murād itdikde ḫalḳ

[2435] eger: eger siz C
[2436] ḫilāfını: -A
[2437] şerri: -B
[2438] ben daḫı: ben de A B
[2439] dilerseñüz: dileseñüz C
[2440] baña sizüñ: -B -C
[2441] baña sizüñ ṭāʿatuñuz: īmān size B
[2442] ve: -B
[2443] eger: -C
[2444] işlemek murād itseñiz ammā: murād itseñiz C
[2445] īmāna gelmek: -C
[2446] īmān getürmek: -B
[2447] dileseñiz: murād itseñüz C
[2448] dileseñiz ammā ben dilemesem ve siz muṭīʿ olmaḳ dileseñiz ammā ben dilemesem: murād itseñüz ben murād itmesem ve muṭīʿ olmaḳ murād itseñüz ben dilemesem B
[2449] lākin siz: -C
[2450] virürin: ḳılurın B
[2451] dilese: dileye A C
[2452] müʾebbed ile ʿaẕāb: -B
[2453] olmaḳ: itmek B
[2454] ideler: ide B
[2455] lākin anlar çünki: lākin çünki anlar B
[2456] itmek dilediler: itmek diler B
[2457] dileseler ḳādir degillerdür ki fısḳ ideler lākin anlar çünki fısḳ itmek dilediler ben daḫı: dilese C
[2458] idivirüp: idivirürin B
[2459] gelürin: gelürin dir B; gelürin ve C

idivirse[2460] {2} ve şer murād itdikde ḫalḳ idivirmese birḳac nesne fehim olınurdı. {3} Evvel budur ki ḫayrı yaratmaġa ḳādir[2461] ve şerri yaratmaġa ḳādir degil[2462] añlanurdı. {4} Daḫı[2463] baḫīl olmaḳ lāzım gelürdi ve biri daḫı[2464] ẓālim olmaḳ añlanurdı. Zīrā {5} dirlerdi ki fulān kimesne ḫayr murād itdi ḫalḳ idivirdi. Ve fulān kimesne {6} şer murād itdi ḫalḳ idivirmeyüp[2465] ol kişiye ẓulm itdi dirlerdi[2466] neʿūẕubillāhi teʿālā. {7} Ve ammā Ḥaḳ subḥānehu ve[2467] teʿālā dilese cümleyi müʾmin ve muṭīʿ itmege ḳādir lākin cümle[2468] {8} müʾmin ve muṭīʿ olmasın dilemeyüp ancaḳ müʾmin ve muṭīʿ olmaḳ dileyenlerüñ[2469] {9} müʾmin ve muṭīʿ olmasın dileyüp müʾmin ve muṭīʿ idüp[2470] müʾmin ve muṭīʿ {10} olmaḳ dilemeyenleri daḫı müʾmin ve muṭīʿ itmege ḳādirdür. [C59.a] Lākin kendüleri dilemedigi {11} içün[2471] Ḥaḳ teʿālā daḫı dilemedügi şeylerde[2472] neçe ḥikmetler ve fāʾideler vardur ādem oġlanınuñ {12} ʿaḳlı aña[2473] irmez. Bize[2474] anları bilmek lāzım degildür. Ancaḳ bize lāzım olan böylece {13} iʿtiḳād itmekdür. Birisi daḫı[2475] ḳudretdür yaʿni güci yetmekdür. Tañrı teʿālā ḳādirdür. {14} Yaʿni[2476] her mümkin olana güci yeter. Ölüyi diriltmege ve ṭaşı ve aġacı söyletmege {15} ve yerleri ve gökleri bir anda yoḳ itmege ve girü var itmege ve niçe biñ bu[2477] gökler gibi gökler[2478] {16} ve yerler gibi yerler[2479] var itmege güci

[2460] ḫalḳ idivirse: ḫaḳ idivirirse C
[2461] yaratmaġa ḳādir: yaratup C
[2462] degil: degildür deyü C
[2463] daḫı: ve C
[2464] ve biri daḫı: daḫı C
[2465] idivirmeyüp: idivirmedi C
[2466] dirlerdi: -A -B
[2467] subḥāne ve: -C
[2468] ḳādir lākin cümle: ḳādirdür lākin cümlenüñ C
[2469] dileyenlerüñ: dileyenüñ C
[2470] müʾmin ve muṭīʿ idüp: -C
[2471] daḫı baḫīl olmaḳ lāzım gelürdi ve biri daḫı ẓālim olmaḳ añlanurdı zīrā dirlerdi ki fulān kimesne ḫayr murād itdi ḫalḳ idivirdi ve fulān kimesne şer murād itdi ḫalḳ idivirmeyüp ol kişiye ẓulm itdi neʿūẕubillāhi teʿālā ve ammā Ḥaḳ subḥāne ve teʿālā dilese cümleyi müʾmin ve muṭīʿ itmege ḳādir lākin cümle müʾmin ve muṭīʿ olmasın dilemeyüp ancaḳ müʾmin ve muṭīʿ olmaḳ dileyenlerüñ müʾmin ve muṭīʿ olmasın dileyüp müʾmin ve muṭīʿ idüp müʾmin ve muṭīʿ olmaḳ dilemeyenleri daḫı müʾmin ve muṭīʿ itmege ḳādirdür lākin kendüleri dilemedigi içün: -B
[2472] dilemedügi şeylerde: dilemedüginde A C
[2473] aña: -C
[2474] bize: -B
[2475] birisi daḫı: birisi C
[2476] yaʿni: -C
[2477] bu: bu deñlü C
[2478] gökler gibi gökler: gökler A
[2479] yerler gibi yerler: yerler A

yeter[2480] ḳādirdür. Birisi daḫı[2481] kelāmdur yaʿni söylemekdür. {17} Tañrı teʿālā mütekellimdür yaʿni söyler baʿżı ḳullarına vāsıṭasız söyler[2482]. {18} Musā ʿaleyhiʾs-selām[2483] gibi ve miʿrāc gicesi bizim Peyġamberimüz [B67.b] Muḥammed ʿaleyhiʾs-selāma[2484] {19} söyledügi gibi. Ve baʿżısına Cebrāʾil ʿaleyhiʾs-selām[2485] vāsıṭası-la söyler. Peyġamberlerüñ [A43.b] {1} çoġına böyle olmışdur. Lākin söylemesi ezelīdür ebedīdür. Ādem oġlanı {2} söylemesi gibi dil ile ve aġız-ıla[2486] ve ḥarf-ile ve ṣavt-ıla degildür. Bunlardan[2487] {3} berīdür. Ḳurʾān-ı ʿaẓimüʾş-şān [2488] daḫı[2489] Tañrı teʿālānuñ[2490] kelāmıdur yaradılmış degildür. Belki ẕāt-ı {4} şerīf[2491] ile ḳāʾim ṣıfat-ı ezeliyyesidür. Tebdīlden ve teġayyürden [C59.b] berīdür[2492]. {5} Muṣḥaflarda yazılur[2493] ve dillerde[2494] oḳınur ve göñüllerde ezberlenür ve[2495] {6} ḳulaḳlar ile işidilür. Lākin muṣḥaflarda yazılmaġ-ıla[2496] muṣḥaflara girmez ve diller ile oḳunmaġ-ıla dillere girmez[2497] {7} ve ḳulaḳlar ile işidilmek-ile ḳulaḳlara girmez. Ve göñüllerde[2498] ezberlenmek-ile göñüllere {8} girmez[2499]. Nitekim āteş kāġıda yazılur ve dil-ile söylenür ve ḳulaġ-ıla işidilür. {9} Lākin kāġıda ve dile ve ḳulaġa girmez[2500]. Nihāyet[2501] muṣḥaflarda yazılan {10} yazular ve diller-ile[2502] oḳunan ḥarfler ve ḳulaḳlar-ıla [B68.a] işidilen āvāzlar[2503] ve göñüllerde {11} olan miṣāller ve

---

[2480] yeter: yeter ve C
[2481] daḫı: -C
[2482] söyler: söyledi ḥażreti C
[2483] ʿaleyhiʾs-selām: -C
[2484] ʿaleyhiʾs-selāma: ʿaleyhiʾs-ṣalavātu veʾs-selāma vāsıtasız C
[2485] ʿaleyhiʾs-selām: -A
[2486] ve aġız-ıla: -B
[2487] bunlardan: bunlardan münezzehdür B
[2488] Ḳurʾān-ı ʿaẓimüʾş-şān: Ḳurʾān A
[2489] daḫı: -C
[2490] teʿālānuñ: teʿālā B
[2491] şerīf: şerīfler A
[2492] berīdür: berīlerdür A
[2493] yazılur: yazılan C
[2494] dillerde: diller ile A
[2495] göñüllerde ezberlenür ve ḳulaḳlar ile işidilür: ḳulaḳlar ile işidilür ve göñüllerde ezberlenür D
[2496] yazılmaġ-ıla: yazmaġ-ıla C
[2497] ve diller ile oḳunmaġ-ıla dillere girmez: -A -C
[2498] göñüllerde: göñüller ile B
[2499] girmez: girmez ve diller ile oḳunmaġ-ıla dillere girmez C
[2500] ḳulaġa girmez: ḳulaġı yaḳmaz B
[2501] nihāyet: lākin B
[2502] diller-ile: dillerde B
[2503] āvāzlar: sözler C

ḫayāller[2504] cümle maḫlūḳ[2505] iken yine Tañrı kelāmı dinilür. {12} Ẕāt-ı şerīf-ile ḳāʾim olan kelāma delālet itdügi-çün birisi daḫı {13} ḫalḳdur yaʿni yaratmaḳdur. Tañrı teʿālā ḫālıḳdur yaʿni cümle yaradılmışları[2506] {14} yaradan oldur. Cümle ḥayvānlaruñ ṭurmaların ve gitmelerin ve oturmaların {15} ve ḳalḳmaların[2507] ve cümle ādemlerüñ işlerin ḫayırların ve şerlerin ve küfürlerin[2508] {16} ve īmānların ve yimek yidikde ṭoymaġı[2509] ve ṣu icdikde ḳanmaġı ve od degdikde[2510] {17} ısınmaġı ve yanmaġı ve ḳar degdikde üşütmeġi[2511] ve ṣavuḳ olmaġı yaradan oldur. {18} Andan artuḳ yaradıcı yoḳdur. İşte Tañrı teʿālāyı[2512] [C60.a] ṣıfāt-ı ṣubūtiyye ile {19} bilmenüñ maʿnāsı budur. Ṣıfāt-ı selbiyye daḫı şol ṣıfatlardur ki anlardan [A44.a] {1} Tañrı[2513] teʿālānun ẕāt-ı şerīfi berīdür. Zīrā ol ṣıfatlar[2514] olmamaları kemāldür olmaları {2} eksiklikdür. [B68.b] Tañrı teʿālā ise eksiklikden berīdür ve anlaruñ bellü ṣaġışı yoḳdur. {3} Hemān şol nesne ki eksiklige ve iḥtiyāca delālet eyleye anlardan Tañrı teʿālāyı {4} tenziye lāzımdur. Meṣelā Tañrı teʿālā cisim degildür yaʿni tenlü ve gevdelü {5} degildür. Ve ṣūreti yoḳdur ādem ṣūreti gibi yā ayrıḳ[2515] bir nesne ṣūreti {6} gibi hīçbir[2516] nesneye beñzemez. Mekāndan berīdür yuḳaruda degildür ve aşaġıda[2517] {7} degildür ve öñde degildür ve artda degildür ve ṣaġda degildür[2518] ve ṣolda degildür {8} ve yerde degildür ve gökde degildür[2519] hīçbir mekānda[2520] degildür deyü iʿtiḳād itmek gerekdür[2521]. {9} Zīrā ten ve gevde duraçaḳ yer ister ve[2522] mekāna iḥtiyācı vardur. Tañrı teʿālā ise[2523] {10} iḥtiyācdan berīdür. Her nesne

[2504] ve ḫayāller: -B
[2505] maḫlūḳ: maḫlūḳāt C
[2506] yaradılmışları: -C
[2507] ḳalḳmaların: yatmaların A C
[2508] ve küfürlerin: -C
[2509] ṭoymaġı: -B
[2510] ḳanmaġı ve od degdikde: -C
[2511] üşütmegi: üşümegi B
[2512] teʿālāyı: teʿālā B; teʿālāyı bu C
[2513] Tañrı: Ḥaḳ C
[2514] ol ṣıfatlar: -A -C
[2515] ayrıḳ: -C
[2516] hīçbir: hīç B
[2517] aşaġıda: aşaġa B
[2518] degildür: -B
[2519] yerde degildür ve gökde degildür: ve yerde ve gökde degildür B / degildür ve öñde degildür ve artda degildür ve ṣaġda degildür ve ṣolda degildür ve yerde degildür ve gökde degildür: degildür ve öñde degildür ve artda degildür: ve öñde ve artda ve ṣaġda ve ṣolda ve yerde ve gökde C
[2520] yaḳada: mekānda A B
[2521] hīçbir yaḳada degildür deyü iʿtiḳād itmek gerekdür: -B
[2522] ve: -A -C
[2523] ise: -A -C

aña muḥtācdur. Ol hīçbir kimseye[2524] muḥtāc {11} degildür. Mekāna daḫı iḥtiyācı yoḳdur. Zīrā mekān yoḳ iken ol var idi {12} mekānı ṣoñra yaratdı. Kendünüñ evveli ve āḫiri yoḳdur. İşte Tañrı teʿālāyı {13} ṣıfāt-ı selbiyye ile daḫı bilmenüñ maʿnāsı budur. [B69.a] İmdi şol kişilerki[2525] {14} Tañrı teʿālāyı[2526] her yerde ḥāżırdur deyü iʿtiḳād iderler [C60.b] yāḫūd ḥażret-i {15} Peyġamber ʿaleyhiʾs-selām[2527] göklere miʿrāca gitdi. Tañrı[2528] teʿālā ḥażretlerini[2529] anda görmege gitdi {16} deyü iʿtiḳād iderler. Tañrı teʿālānuñ mekāndan münezzeh idügin bilmediklerindendür. {17} Pes[2530] anlar ṣıfāt-ı selbiyyeyi bilmemiş olurlar.[2531] Zīrā ṣıfāt-ı selbiyyedendür[2532]. {18} Mekāndan berī olmaḳ ve hīçbir nesneye benzememek ṣıfāt-ı selbiyyenüñ bir miḳdārın {19} bilmeyicek Tañrı teʿālāyı kemāl-i maʿrifeti-le bilmiş olmazlar. Belki eksiklikle [A44.b] {1} bilmiş olurlar. İmān-ı ḫod Tañrı teʿālāyı kemāl-i maʿrifeti-le bilmekdür. Kemāl-i maʿrifet {2} ise cemīʿ-i ṣıfatlarını[2533] bilmekle olur. Kemāl-i maʿrifet bulınmayıcaḳ[2534] īmān daḫı {3} bulınmaz. Zīrā īmān birḳac nesneleri bilüp inanmaḳdur. Ancaḳ[2535] lā ilāhe illallāh {4} Muḥammeden resūlullāh[2536] dimekle degildür. Pes imdi ol inanacaḳ nesneleri {5} bilmeyicek[2537] yalñız inandım dimenüñ fāʾidesi yoḳdur[2538]. Belki Türkīce Tañrı teʿālā birdür[2539] ve[2540] Peyġamber ʿaleyhiʾṣ-ṣalātu veʾs-selam[2541] {6} ḥaḳdur diseler lākin Tañrı teʿālāyı [B69.b] nice birlemek gerekdür ve[2542] Peyġamber ʿaleyhiʾs-selām {7} ḥażretini[2543] nice[2544] bilmek gerekdür ve nice iʿtiḳād itmek gerekdür anı[2545] bilmeseler belki {8} illerden yañlış ve[2546]

[2524] kimseye: nesneye A B
[2525] kişiler ki: kişiler B
[2526] teʿālāyı: teʿālā B
[2527] yāḫūd ḥażreti Peyġamber ʿaleyhiʾs-selām: veyāḫūd ḥażreti resūl-i ekremüñ C
[2528] gitdi Tañrı: gitdikden ṣoñra B
[2529] teʿālā ḥażretlerini: teʿālāyı A B
[2530] Tañrı teʿālānuñ mekāndan münezzeh idügin bilmediklerindendür pes: -B
[2531] bilmemiş olurlar: bilmemişlerdür B
[2532] selbiyyedendür: selbiyyedendür Allāh teʿālā C
[2533] ṣıfatlarını: ṣıfatları C
[2534] bulınmayıcaḳ: olmayıncaḳ B
[2535] ancaḳ: -C
[2536] Muḥammeden resūlullāh: -B
[2537] bilmeyicek: -B; bimeyince C
[2538] yoḳdur: olmaz A B
[2539] Tañrı teʿālā birdür: Tañrı A; Tañrı teʿālā B
[2540] ve: bir A
[2541] Peyġamber ʿaleyhiʾṣ-ṣalātu veʾs-selam: Peyġamber A B
[2542] ve: -A -C
[2543] Peyġamber ʿaleyhiʾs-selām ḥażretini: Peyġamberi C
[2544] ʿaleyhiʾs-selām ḥażretini nice: ʿaleyhiʾs-selāmı B
[2545] anı: -A -C
[2546] ve: -C

bozġun işitdügine göre bilseler ve añlasalar ve kendülerin {9} müslimān şanup [C61.a] īmānı ṣaḥīḥ olacaḳ ḳadar[2547] nesneleri çalışup ögrenmeseler {10} ol kimesneler de īmāndan nesne bulınmaz ancaḳ müslimānlıḳ daʿvāsı[2548] ḳıldıḳları {11} bulınur ve müslimānlardur deyü anlara kimesne nesne dimez ve anlardan ḫarāc ve [2549]{12} cizye almazlar. Lākin bunuñ gibi iʿtiḳād-ıla āḫiretde varacaḳ yerleri {13} cehennem olacaḳdur neʿūẕubillāhi teʿālā. İmdi ol bilinüp inanacaḳ nesnelerüñ[2550]{14} birisi daḫı[2551] Tañrı teʿālādur ki beyān[2552] olındı. Ve birisi daḫı[2553] meleklerdür ki anlar Tañrı teʿālānuñ {15} emri-le ʿāmillerdür. İnsān gibi yimezler ve icmezler ve[2554] anlarda erkeklik ve {16} dişilik olmaz. Kimi ikişer ḳanatludur[2555] ve kimi üçer ḳanatludur[2556] ve kimi dört[2557] {17} ḳanatludur. Tañrı teʿālā anlaruñ[2558] her birini[2559] bir ḫiẕmete ḳomışdur. Kimi gökde ve kimi {18} yirde ve kimi ādem [B70.a] oġlanlarına müvekkeldür. İşledügin[2560] yazarlar. Anlara kirāmen {19} kātibin dinilür[2561]. Ve içlerinde muḳarrebleri ve peyġamberleri[2562] vardur. [A45.a] {1} Cebrāʾil ʿaleyhiʾs-selām peyġamber olan meleklerdendür[2563]. Tañrı teʿālā aña büyük gevde {2} ve çoḳ ḳuvvet ve ḳanatlar[2564] virmişdür. Bir sāʿatde gökden yire iner ve bir ṭaġı ḳanadınuñ {3} bir yüki-le ḳaldurur[2565] ve[2566] ṭaġıdur. ʿAzrāʾīl ʿaleyhiʾs-selām cān almaġa müvekkeldür[2567]. {4} Cümle cānları alan oldur. [C61.b] İsrāfīl ʿaleyhiʾs-selām ṣūr urmaġa müvekkeldür[2568]. {5} Bir büyük boynız gibi nesnedür[2569]. İsrāfīl

[2547] ḳadar: A B
[2548] daʿvāsı: daʿvāsın B
[2549]ve müslimānlardur deyü anlara kimesne nesne dimez ve anlardan ḫarāc ve: anlardan B
[2550] nesnelerüñ: nesnelerden C
[2551] daḫı: -B -C
[2552] beyān: -B
[2553] daḫı: -A -C
[2554] içmezler ve: içmez A C
[2555] ḳanatludur: ḳanatlu B C
[2556] ḳanatludur: -C
[2557] dört: dörder B C
[2558] anlaruñ: anları C
[2559] birini: birisini B
[2560] işledügin: işledüklerin B; işledügini C
[2561] dinilür: dirler C
[2562] ve peyġamberleri: -C
[2563] peyġamber olan meleklerdendür: meleklerüñ peyġamberlerindendür B
[2564] ve ḳanatlar: -A -B
[2565] ḳaldurur: ḳaldurup B
[2566] ḳaldurur ve: ḳaldurup C
[2567] müvekkeldür: müvekkel ḳılmışdur B
[2568] müvekkeldür: müvekkeldür ṣūr B
[2569] bir büyük boynız gibi nesnedür: cümle ṣūr bir büyük boynızdur gibi bir nesnedür C

ʿaleyhiʾs-selām[2570] elindedür aġzın {6} deligine ḳomışdur. Tañrı teʿālādan iẕne güyer[2571] iẕin oldıḳda üfürse[2572] {7} gerekdür. Andan bir perk āvāz çıḳup işidenler cümle ölseler[2573] gerekdür. İki kez {8} ṣūr[2574] urılsa gerekdür.[2575] Evvelkinde cümle cānılular ölüp ḳıyāmet ḳopup[2576] {9} ʿālem elli biñ yıl[2577] ıssız ḳalsa gerekdür. Andan ṣoñra Tañrı[2578] teʿālā [B70.b] İsrāfīli dirildüp bir daḫı {10} ṣūr urup cümle ölüler dirilse gerekdür. Birisi daḫı[2579] kitāblardur ki {11} anları[2580] Cebrāʾil ʿaleyhiʾs-selām ile[2581] gökden yir yüzindeki peyġamberlere indirmişdür[2582]. {12} Peyġamberlerden ġayrıya kitāb inmez ve Cebrāʾil inmez[2583]. Cümlesi yüz dört {13} kitābdur. Muḥammed ʿaleyhiʾs-selāma Ḳurʾān inmişdür[2584]. ʿĪsā ʿaleyhiʾs-selāma {14} İncīl inmişdür[2585]. Ve Dāvūd ʿaleyhiʾs-selāma Zebūr inmişdür. Ve Musā{15} ʿaleyhiʾs-selāma Tevrāt inmişdür[2586]. Ġayrısı ṣaḥīfelerdür[2587] ki[2588] anlardan {16} İbrāhīm ʿaleyhiʾs-selāma on ṣaḥīfe inmişdür. Ve[2589] İdrīs ʿaleyhiʾs-selāma {17} otuz ṣaḥīfe inmişdür[2590]. Ve Şīt ʿaleyhiʾs-selāma elli ṣaḥīfe inmişdür[2591]. {18} Cümlesi ḥaḳdur Tañrı teʿālā kelāmıdur. Lākin Ḳurʾān-ı ʿaẕīm[2592] [C62.a] cümleden ṣoñra {19} inmişdür. Az az yigirmi üc yılda temām olmışdur. Ḥükmi ḳıyāmete degin[2593] [A45.b] [B71.a] {1} bāḳidür nesiḫden ve tebdīlden berīdür[2594]. Öñ erdi[2595] inen kitāblaruñ

[2570] ʿaleyhiʾs-selām: ʿaleyhiʾs-selāmuñ ḥāla C
[2571] İsrāfīl ʿaleyhiʾs-selām elindedür aġzın deligine ḳomışdur Tañrı teʿālādan iẕne güyer: elinde dutup ve aġzın delügüne virüp Allāh teʿālānuñ C
[2572] üfürse: ursa B
[2573] ölseler: ölse A
[2574] kez ṣūr: kerre C
[2575] iki kez ṣūr urılsa gerekdür: -B
[2576] ḳopup: ḳopup bu B; ḳopup ḳırḳ yıl bu C
[2577] ʿālem elli biñ yıl: ʿālem A C
[2578] Tañrı: Ḥaḳ C
[2579] daḫı: -C
[2580] anları: -B
[2581] ile: -A -C
[2582] indirmişdür: indirilmişdür B
[2583] inmez: gelmez A B
[2584] inmişdür: inmişdür ve B; indi C
[2585] inmişdür: indi ve C
[2586] inmişdür: indi C
[2587] ġayrısı ṣaḥīfelerdür: ve ṣaḥīfeler B
[2588] ṣaḥīfelerdür ki: ṣaḥīfelerdür C
[2589] inmişdür ve: indi C
[2590] inmişdür: indi C
[2591] inmişdür: ve Ādem ʿaleyhiʾs-selāma on ṣaḥīfe inmişdür B; indi Ādem ʿaleyhiʾs-selāma on ṣuḥuf indi C
[2592] lākin Ḳurʾān-ı ʿaẕīm: Ḳurʾān-ı ʿaẕīmüʾş-şām C
[2593] degin: dek C
[2594] nesiḫden ve tebdīlden berīdür: -B
[2595] öñ erdi: evvel B;evvelden C

baʿżı ḥükmin {2} nesiḫ itmişdür. Anlar ile şimdi[2596] ʿamel cāʾiz degildür. Birisi daḫı[2597] peyġamberlerdür ki {3} anlaruñ ṣaġışın Tañrı[2598] teʿālā bilür. Evvelkisi[2599] Ādem ʿaleyhiʾs-selāmdur. Ḳurı balcıḳdan {4} yaradılmışdur[2600]. Cümlenüñ aşlı oldur ġayrılar anuñ oġlanlarındandur[2601]. Her biri bir ṭāʾifeye {5} gönderilmişdür. Kimi kitāb-ıla ve kimi kitābsız. Cümlesi ḥaḳdur lākin Muḥammed {6} ʿaleyhiʾs-selām cümlenüñ efḍalı[2602] ve cümlenüñ āḫiridür. Bundan ṣoñra peyġamber yoḳdur ve[2603] gelmez. {7} Cümle inse ve[2604] cinne gönderilmişdür. Ümmeti cümle[2605] ümmetlerden ḫayırludur ve şerʿī-i şerīfi[2606] {8} ḳıyāmete degin[2607] bāḳidür. Mekkede ṭoġmışdur ve[2608] ḳırḳ yaşında peyġamberlik gelmişdür[2609]. {9} Ṣoñra Medineye hicret itmişdür ve[2610] anda altmış üç yaşında[2611] vefāt itmişdür. Ve ʿavretler nikāḥlanup {10} oġlanları ve ḳızları[2612] olmışdur. Oġlanlarınuñ adı[2613] Ḳāsım ve ʿAbdullāh ve İbrāhīmdür {11} ve ḳızlarınuñ adı Fāṭıma ve[2614] Ruḳiyye ve Zeyneb ve Ümmigülşümdür. Cümlesi ḥażreti[2615] [B71.b] Ḫadiceden {12} olmışdur. İbrāhīmden ġayrısı ol bir[2616] Māriye [C62.b] adlu cāriyeden olmışdur. {13} Ve[2617] Fāṭımadan ġayrısı öñince vefāt itmişdür. Ve ḥażret-i Muḥammed ʿaleyhiʾs-selāmuñ[2618] muʿcizātı çoḳdur mübārek {14} barmaḳlarından ṣular aḳıtmışdur ve barmaġı-la işāret idüp ayı[2619] iki pāre {15} itmişdür. Ve ḥayvānlar ve aġaclar ve ṭaşlar aña söyleyüp

[2596] şimdi: şimdik C
[2597] daḫı: -C
[2598] Tañrı: Allāh C
[2599] evvelkisi: evvelki C
[2600] ḳurı balçıḳdan yaradılmışdur: anı ḳuru balçıḳdan yaratmışdur C
[2601] oġlanlarındandur: oġlanlarıdur B; evlādlarıdur C
[2602] ʿaleyhiʾs-selām cümlenüñ efḍalı: ʿaleyhiʾs-selām cümleden efḍaldur B; ʿaleyhiʾṣ-ṣalātuhu veʾs-selām cümlenüñ efḍalıdur C
[2603] peyġamber yoḳdur ve: peyġamber A B
[2604] inse ve: insle C
[2605] cümle: sāʾir B
[2606] şerʿī-i şerīfi: şerʿī A C
[2607] degin: dek C
[2608] ve: A B
[2609] gelmişdür: virilmişdür A B
[2610] hicret itmişdür ve: göçmişdür A B
[2611] anda altmış üç yaşında: anda A B
[2612] oġlanları ve ḳızları: oġulları B
[2613] oġlanlarınuñ adı: adları B / nikāḥlanup oġlanları ve ḳızları olmışdur oġlanlarınuñ adı: nikāḥ idüp ve evlādları olup C
[2614] ve İbrāhīm ve ḳızlarınuñ adı Fāṭıma ve: ve ḳızları olmışdur adları B
[2615] ḥażreti: -A -C
[2616] bir: -B
[2617] ve: ve ḥażreti B
[2618] ve ḥażret-i Muḥammed ʿaleyhiʾs-selāmuñ: ve A C
[2619] parmaġı-la işāret idüp ayı: parmaġı-la aya işāret idüp B

Ḥaḳ peyġambersin[2620] dimişdür. {16} Ve Miʿrāc gicesinde[2621] Mekkeden Ḳuds-i mübāreke varup andan göklere çıḳup {17} cenneti ve cehennemi seyr idüp[2622] ṣabāḥ olmadın girü Mekkeye inmişdür. Ve ḳıyāmetden {18} öñdin ḳıyāmet[2623] ʿalāmetlerinden niçe nesneden[2624] ḫaber virmişdür. Cümlesi {19} olsa gerekdür Deccālüñ çıḳması[2625] gibi ve ʿĪsa ʿaleyhiʾs-selāmuñ gökden [A46.a] {1} inüp Deccāli öldürüp Muḥammed[2626] ʿaleyhiʾs-selāmuñ şerīʿatı-la ʿamel itmesi gibi {2} ve āl-i resūlden Mehdī çıḳup[2627] ʿĪsā [B72.a] ʿaleyhiʾs-selām-ıla bulışması gibi ve Yeʾcüc {3} ve Meʾcüc ve Dabbetüʾl-ʿarż çıḳması gibi ve güneşiñ[2628] maġribden ṭoġması gibi. {4} Bunlara şek ve şübhe yoḳdur. Ve ümmetinde niçe velīler vardur. Ve cümle velīlerüñ efḍalı {5} Ebūbekirüʾṣ-ṣıddıḳdur[2629]. Ve Peyġamber efḍalı ḥażreti[2630] ʿaleyhiʾs-selāmdan ṣoñra ḫalīfe olmışdur. Andan ṣoñra {6} efḍalı ḥażreti[2631] ʿÖmerdür. Ebūbekir [C63.a] ardınca ḫalīfe olmışdur. Andan ṣoñra efḍalı[2632] ʿOs̱māndur. {7} ʿÖmerden ṣoñra[2633] ḫalīfe olmışdur. Andan ṣoñra efḍalı ḥażreti[2634] ʿAlidür. ʿOs̱māndan ṣoñra[2635] {8} ḫalīfe olmışdur. Cümlesinüñ ḫilāfeti ḥaḳdur. Ve bunları sevmeyen mübtedīʿ {9} ve fāsıḳdur[2636]. Birisi daḫı ḳıyāmet günidür[2637]. Ol cümle[2638] cānılular ölüp hīç {10} kimesne ḳalmasa gerekdür. Ṭaġlar hevāda atılmış yük gibi olsa gerekdür. {11} Ve gökler[2639] eriyüp dökülse gerekdür. Ve bunuñ üzerine nice zamān gecdikten {12} ṣoñra Tañrı[2640] teʿālā yerleri düzeldüp ölenleri dirgürse gerekdür. Ve cümle {13} ḫalḳ cıplaḳ ve yalın ayaḳ ve başı ḳaba ḳabirden[2641]

[2620] peyġambersin: peyġambersin yā resūlullāh B; nebīsiñ C
[2621] gicesinde: gicesi B
[2622] idüp: idüp ve C
[2623] ḳıyāmetden öñdin ḳıyāmet: ḳıyāmet ḳopmazdan evvel B
[2624] niçe nesneden: -C
[2625] çıḳması: ḫurūcı B C
[2626] Muḥammed: Muḥammed ṣallallāhu C
[2627] ve ol resūlden Mehdī çıḳup: ve ol resūlden Mehdīnüñ çıḳması gibi ve B; ve Mehdī āli resūlden çıḳup ḥażreti C
[2628] güneşiñ: güneş C
[2629] Ebūbekirüʾṣ-ṣıddıḳdur: Ebūbekirdür A B
[2630] peyġamber: ṣallallāhu C
[2631] efḍalı ḥażreti: efḍalı A B
[2632] efḍalı ḥażreti: efḍalı A B
[2633] ʿÖmerden ṣoñra: ʿÖmer ardınca B C
[2634] efḍalı ḥażreti: efḍalı A; -B
[2635] ʿOs̱māndan ṣoñra: ʿOs̱mān ardınca C
[2636] fāsıḳdur: fāsıḳdur ve C
[2637] günidür: gününde B
[2638] cümle: -B
[2639] gökler: -B
[2640] Tañrı: Ḥaḳ C
[2641] ḳaba ḳabirden: ḳabaḳ ḳabirlerinden C

[B72.b] ḳopsalar gerekdür ve[2642] peyġamberlere {14} ve velīlere[2643] ve ṣāliḥlere ve ʿālimlere cennetden ḫulleler ve burāḳlar gelüp ʿarş gölgesinde {15} gölgelensiler gerekdür. Ve girü ḳalan ḫalḳ ac ve ṣusız ve cıplaḳ[2644] ayaḳ {16} üzerine[2645] ṣıḳışup dursalar gerekdür[2646]. Güneş başlarına bir mīl miḳdārı[2647] {17} gelüp derleseler gerekdür. Kimi ṭopuġına dek[2648] ve kimi dizine dek[2649] ve kimi göbegine {18} dek[2650] ve kimi boġazına dek ve kimi aġzına dek[2651] ve kimi depesine dek der içinde[2652] {19} yatsalar[2653] gerekdür. Elli biñ yıl bu ḥāl üzre olsa[2654] gerekdür. Her kişi ʿameline [A46.b] {1} göre cezā olınsa gerekdür. Ve dünyāda [C63.b] meleklerüñ yazdıḳları defterleri anda {2} virseler gerekdür. Müʾminlere ṣaġından ve öñinden ve kāfirlere ṣolından {3} ve ardından virseler gerekdür. Ve bu cümle[2655] ḫalḳa Tañrı teʿālā vāsıṭasız süʾāl {4} idüp maẓlūmuñ ḥaḳḳını ẓālimden alıvirse[2656] gerekdür. Ḫayr ʿameli var ise alup {5} maẓlūma virse[2657] gerekdür yoġ-ısa günāhını ẓālime yükletse[2658] gerekdür. [B73.a] Ve terāzu[2659] {6} ḳurulup ḫayırlar ve şerler çekilse gerekdür. Ḫayrı aġır olanlar[2660] cennete ve şerri aġır {7} olanlar[2661] cehenneme girseler gerekdür. Meger peyġamberlerden veyā[2662] velīlerden[2663] veyā ʿālimlerden {8} şefāʿat irişe īmān-ıla gitdise ve eger īmānsız gitdise aña şefāʿat {9} olmaz[2664] cehennemde ebedī ḳalur[2665] çıḳmaz. Ve günāhı aġır olup īmān-ıla gidene şefāʿat {10}

[2642] ve: -B -C
[2643] ve velīlere: -B
[2644] çıblaḳ: üryān C
[2645] üzerine: üzere C
[2646] dursalar gerekdür: ve B
[2647] miḳdārı: ḳadar C
[2648] dek: ḳadar C
[2649] ve kimi dizine dek: -B
[2650] ve kimi göbegine dek: -C
[2651] ve kimi aġzına dek: -B
[2652] içinde: içine A B
[2653] yatsalar: yatsa B
[2654] olsa: olsalar B C
[2655] cümle: -C
[2656] alıvirse: alıvirseler C
[2657] virse: virseler C
[2658] yükletse: yükletseler C
[2659] terāzu: mīzān C
[2660] olanlar: gelen B
[2661] olanlar: gelen B
[2662] veyā: yā B
[2663] velīlerden: evliyādan B; evliyālardan C
[2664] aña şefāʿat olmaz: aña kimse şefāʿat itmez C
[2665] ḳalur: ḳalur ve hīç C

irişmezse cehennemde günāhı ḳadar[2666] yanup ṣoñra çıḳup cennete girse gerekdür[2667]. {11} Ve ṣırāṭ köbrüsi ki ḳıldan ince ve ḳılıcdan keskindür[2668] cehennem üzerine ḳurılup {12} cümle ḫalḳ anuñ[2669] üzerinden geçseler gerekdür kimi yıldırım gibi ve kimi segirdir at gibi {13} ve kimi imekleyü imekleyü günāhın arḳasına yüklenmiş ve kimi[2670] düşüp {14} cehenneme girseler gerekdür. Ve her peyġamberüñ bir ḥavżı vardur [C64.a] cennete girmedin {15} ümmet-ile[2671] andan icseler gerekdür. Ve bizim Peyġamberimüziñ ḥavżı cümlesinden[2672] büyükdür. {16} Bir cānibinden bir cānibine [B73.b] bir aylıḳ yoldur ve[2673] ṣuyı baldan ṭatlu ve südden aḳdur. {17} Kenārında[2674] bardaḳları yıldızlardan çoḳdur. Bir kerre andan içen artuḳ[2675] ṣuṣamaz. {18} Ve[2676] cennet ve cehennem ḥaḳdur[2677] şimdiki ḥālde mevcūdlardur. Ḳıyāmet güni ölüp ehl-i {19} cennet cennete girdikden[2678] ṣoñra ebedī anda[2679] ḳalurlar hīç çıḳmazlar ve her ne [A47.a] {1} deñlü ṭaʿām ve şarāb isterlerse ḥāżır öñlerine gelür[2680]. Anda bişürmek {2} ve ḳutarmaḳ olmaz ve ayaḳ yolına varmaḳ olmaz. Yaʿni bevil ve ġāʾiṭ olmaz {3} ve uyumaḳ olmaz ve ḳaftān eskimek ve delinmek olmaz[2681]. Ve ḳocamaḳ olmaz. {4} Ṭopraġı miskdendür ve[2682] bināsınuñ[2683] bir kerpüci altundan ve[2684] bir kerpüci gümişdendür. {5} Ve içinde olan[2685] ḥūruları ve ʿavretleri ḥayżdan ve nifāsdan ve yaramaz ḫūylardan berīlerdür. {6} Ve ehl-i cehennem cehenneme girdiklerinden[2686] ṣoñra ʿāṣī olan müʾminlerden ġayrısı {7}

[2666] ḳadar: miḳdārı B C
[2667] girse gerekdür: girecekdür A C
[2668] keskindür: keskindür ve C
[2669] anuñ: -A -B
[2670] ve kimi: yüzi üzerine C
[2671] ümmet-ile: ümmetlerine C
[2672] cümlesinden: hepsinden B
[2673] ve: -A -B
[2674] kenārında: kenārından B
[2675] artuḳ: aṣla C
[2676] ve: -C
[2677] ḥaḳdur: -A -C
[2678] girdikden: girdiklerinden A B
[2679] anda: -B
[2680] gelür: gelürler C
[2681] yaʿni bevil ve ġāʾiṭ olmaz ve uyumaḳ olmaz ve ḳaftān eskimek ve delinmek olmaz: ve ḳaftānları aṣla eskimek olmaz C
[2682] ve: -A -B
[2683] bināsınuñ: bināsı C
[2684] altundan ve: altundan A; altundandur ve C
[2685] içinde olan: -A -C
[2686] girdiklerinden: girdikden C

anda ḳalurlar çıḳmazlar ve anda [2687] büyük develer deñlü yılanlar ve semüz[2688] [B74.a] ḳatırlar[2689] gibi {8} ʿaḳrebler ile[2690] ve od-ıla ḳaynamış[2691] ṣu-ıla ʿaẕāblar[2692] iderler[2693]. Gevdeleri[2694] yanup kömür[2695] {9} oldıḳda[2696] Tañrı[2697] teʿālā girü tāze deriler bitürüp ebedī ʿaẕāb olınsalar[2698] gerekdür. {10} Ve[2699] ʿaẕābları hīç dükenmez [C64.b] ve[2700] anlara ölüm yoḳdur ki ölüp[2701] ḳurtulalar. {11} Birisi daḫı ḳażā ve ḳaderdür. Ol her olup olacaġı ezelde[2702] taḳdīr olınup {12} levḥ-i maḥfūẓa yazılmışdur. Aña muḫālif hīç[2703] nesne[2704] olmaz. İşte ol {13} bilinüp inanacaḳ nesneler[2705] bunlardur. Müʾmin olanlara vācibdür[2706] belki farż-ı ʿayndur[2707] {14} bunları çalışup temāmca ögreneler[2708] ve göñüllerinde bergişdürüp {15} inanalar. Ancaḳ babalarından ve dedelerinden yañlış ve bozġun işidüp ögrendikleri-le[2709] {16} ḳalmaya[2710] tā kim hem dünyāda müʾmin ve hem āḫiretde müʾmin olup Tañrı teʿālānuñ {17} cennetine[2711] lāyıḳ ve müstaḥiḳ olalar. Ḥattā Ehl-i Sünnet ve Cemāʿat meẕhebinde Tañrı[2712] teʿālāyı {18} Ḥaḳ maʿrifeti-le yaʿni temāmca ve ṣaḥīḥce

---

[2687] çıḳmazlar ve anda: hīç çıḳmaz A; ve B

[2688] develer deñlü yılanlar ve semüz: deheler deñlü yılanlar ve semerlü C; deve boynı gibi yılanlar ve semerli B

[2689] ḳatırlar: ḳatır C

[2690] ile: -A

[2691] od ile ḳaynamış; od ile ḳanmış A; āteş ile ḳaynamış C

[2692] ʿaẕāblar: ʿaẕāb C

[2693] iderler: ider B

[2694] gevdeleri: gevde B

[2695] kömür: kömürler C

[2696] oldıḳda: oldıḳdan ṣoñra B

[2697] Tañrı: Ḥaḳ C

[2698] olınsalar: olınsa A

[2699] ve: -C

[2700] ve: -B

[2701] ölüp: öleler B

[2702] olacaġı ezelde: olacaḳ ezelde C

[2703] hīç: -C

[2704] nesne: -B

[2705] nesneler: nesne B

[2706] işte ol bilinüp inancaḳ nesneler bunlardur müʾmin olanlara vācibdür: işte böylece inānmaḳ ve īmān getürmek her müʾminlere vācibdür C

[2707] farż-ı ʿayndur: farż-ı ʿayndur ki B; farżdur farż-ı ʿayndur C

[2708] ögreneler: ögrene A

[2709] işidüp ögrendikleri-le: ögrendikleri ki B

[2710] bunları çalışup temāmca ögrene ve göñüllerinde bergişdurup inanalar ancaḳ babalarından ve dedelerinde yañlış ve bozġun işidüp ögrendikleri-le ḳalmaya: böylece çalışup ögreneler babalarından eşidükleri-le ḳalmayalar C

[2711] dünyāda müʾmin ve hem āḫiretde müʾmin olup Tañrı teʿālānuñ cennetine: dünyāda ve āḫiretde müʾmin olup cennete C

[2712] Tañrı: Bārī C

bile[2713] ṣıfatlar-ıla bilse ve añlasa ve īmān {19} ve[2714] islām ne idügin oñanca ögrense ve bilse ṣol ʿāmi ve cāhil [A47.b] {1} kimesneler bildügi ve añladuġı gibi yañlış ve bozġun[2715] bilmese[2716] ve küfür olan nesnelerden [B74.b] {2} ṣaḳınsalar[2717] lākin hīç ṭāʿat veʿibādet itmiş olmasa belki[2718] niçe günāhlar daḫı {3} itmiş[2719] olsa cāʾizdür ki Tañrı[2720] teʿālā ol kişiye hīç[2721] ʿaẕāb ve ʿiḳāb itmeyüp {4} ṭoġrı cennete ḳoya. Ve cāʾizdür ki günāhı ḳadar[2722] ve ʿibādet terk itdügi ḳadar {5} ʿaẕāb eyleye. Lākin ṣoñ üci cennete[2723] ḳoymaḳ muḳarrerdür. Ammā ṣol kişi[2724] ki Tañrı teʿālāyı[2725] {6} ṣaḥīḥce bilmiş olmaya ve īmān ve İslām ne idügin añlamış olmaya belki ekṣer-i {7} ʿavām bildügi ve añladuġi gibi yañlış ve bozġun bile. İmdi ol kişi[2726] ʿömri {8} olduḳca gündiz ṣāʾim [C65.a] ve gice[2727] ḳāʾim olup ṭāʿatlar ve ʿibādetler iderse daḫı[2728] {9} fāʾidesin bulmayup ebedī cehennemde bāḳī ḳalacaḳdur. Tañrı teʿālā ṣaḳlaya[2729]. Hediyyetüʾl- {10} mehdiyyīnde eydür. İmān ve İslām ikisi birdür. Zīrā İslām ḫużūʿa ve {11} inḳiyāda dirler aḥkāmı ḳabūl[2730] itmek maʿnāsına[2731] ve[2732] daḫı anlamaḳ maʿnāsına [2733] . [B75.a] Bu ise ḥaḳīḳat {12} taṣdīḳidür. Īmān ise taṣdīḳden ʿibāretdür. Pes imdi īmān İslāmdan {13} ve İslām īmāndan münfek olmaz ikisi[2734] birdür. Gerçekim mefhūm ḥasebi-le muġāyir {14} ise de ve[2735] daḫı īmān

[2713] bile: bilüp ve C

[2714] bilse ve añlasa ve īmān ve: añlayup ve C

[2715] ʿāmi ve cāhil kimesneler bildügi ve añladuġı gibi yañlış ve bozġun: cāhillerüñ bildügi gibi yañlış C

[2716] Tañrı teʿālāyı Ḥaḳ maʿrifeti-le yaʿni temāmca ve ṣaḥīḥce bile ṣıfatlar-ıla bilse ve añlasa ve īmān ve islām ne idügin oñanca ögrense ve bilse ṣol ʿāmi ve cāhil kimesneler bildügi ve añladuġı gibi yañlış ve bozġun bilmese: budur ki bir kimse īmān lāzım olacaḳ nesneleri bilse ve añlasa B

[2717] ṣaḳınsalar: ṣaḳınsa B; ṣaḳınalar C

[2718] ṭāʿat ve ibādet itmiş olmasa belki: ibādet itmeyüp C

[2719] itmiş: işlemiş C

[2720] Tañrı: Ḥaḳ C

[2721] hīç: -B

[2722] ḳadar: miḳdārı C

[2723] ve ʿibādeti terk itdügi ḳadar ʿaẕāb eyleye lākin ṣoñ üci cennete: ʿaẕāb idüp ṣoñ üçi yine C

[2724] kişi: kişiler B

[2725] Tañrı teʿālāyı: İslāmını C

[2726] bilmiş olmaya ve īmān ve islām ne idügin añlamış olmaya belki ekṣer-i ʿavām bildügi ve añladuġi gibi yañlış ve bozġun bile imdi ol kişi: bilmeyüp ve İslāmını daḫı eyüce bilmeyüp ʿavām-ı nās nice işlerse ve daḫı öylece yañlış bozuḳ düzen olup C

[2727] gice: gicesi C

[2728] olup ṭāʿatlar ve ʿibādetler iderse daḫı: olsa ʿibādet ve ṭāʿatlar eylese hībir C

[2729] Tañrı teʿālā ṣaḳlaya: -C

[2730] aḥkāmı ḳabūl: aḥkām ḳabuñ A

[2731] maʿnāsına: maʿnāsınadur C

[2732] ve: -B

[2733] anlamaḳ maʿnāsına: anlamaḳ A C

[2734] ikisi: -B

[2735] ise de ve: ise B

İslām[2736] birdür. İkisi daḫı Muḥammed ʿaleyhiʾs-selāmuñ Tañrı[2737] teʿālādan {15} getürdügi nesnelere göñil ile inanup dil-ile iḳrār itmekdür. Nihāyet getürdügi {16} nesneler[2738] yuḳaruda beyān olındugı üzre[2739] bilinüp[2740] iḳrār olınursa[2741] īmān-ı {17} tafṣīli olur. Ve eger bilinmeyüp[2742] ancaḳ Muḥammed ʿaleyhiʾs-selām[2743] Tañrı[2744] teʿālādan her ne getürdi-se {18} ḥaḳdur[2745] inandum dimek-ile ḳalursa[2746] īmān-ı icmālī olur. Gerçi ʿālimler {19} bu da yeter tafṣīli olmazsa da olur dimişler[2747]. Lākin yuḳaruda geçenlere muḫālif [A48.a] {1} göñlinde nesne olmamaḳ gerekdür Tañrı[2748] teʿālāyı cisim ṣanmaḳ gibi yā bir ṣūretde {2} ṣanmaḳ gibi yā gökde ṣanmaḳ gibi[2749]. [B75.b] Meṣelā bir kişi Muḥammed ʿaleyhiʾs-selām Ḥaḳ teʿālādan {3} her[2750] getürdügi ḥaḳdur inandım dise lākin[2751] Tañrı teʿālāyı [C65.b] cisim degil idügin[2752] {4} ve mekāndan berī idügin[2753] ve Ḳurʾān Tañrı teʿālā[2754] kelāmı idügin[2755] ve bunuñ gibi nesneler {5} ölince dek[2756] ḫāṭırına gelmese nefyen ve iṣbāten[2757] anuñ īmānına żarar gelmez. Nihāyet {6} īmān-ı icmālī olur. Lākin ölinceye dek ḫāṭırına muḫālif nesne gelmemek degmede[2758] olmaz. {7} Hemān çāresi inanması lāzım olanları ögrenüp īmānı düzeltmek gerekdür ki[2759] ebedī {8} ʿaẕābdan[2760] ḳurtılup saʿādet-i ebedīyyeye lāyıḳ ola. Zīrā bir kişiye süʾāl[2761] itseler

[2736] İslām: İslām ikisi C
[2737] Muḥammed ʿaleyhiʾs-selāmuñ Tañrı: Peyġamberimüz ʿaleyhiʾṣ- ṣalātuhu veʾs-selām ḥażretlerinüñ Ḥaḳ C
[2738] göñil ile inanup ve dil-ile iḳrār itmekdür nihāyet getürdügi nesneler: -C
[2739] üzre: gibi A C
[2740] bilinüp: bilüp ve C
[2741] olınursa: olınur C
[2742] bilinmeyüp: bilmeyüp C
[2743] Muḥammed ʿaleyhiʾs-selām: Muḥammed Muṣṭafa ʿaleyhiʾs-selāmuñ B
[2744] Tañrı: Ḥaḳ C
[2745] getürdise ḥaḳdur: getürüp ḫaber verdise C
[2746] ḳalursa: ḳalursa anuñ C
[2747] dimişler: dimişlerdür B
[2748] Tañrı: Ḥaḳ C
[2749] yā gökde ṣanmaḳ gibi: -B
[2750] ʿaleyhiʾs-selām Ḥaḳ teʿālādan her: ʿaleyhiʾs-selāmuñ C
[2751] Ḥaḳ teʿālādan her getürdügi ḥaḳdur inandım dise lākin: -B
[2752] degil idügin: degildür C
[2753] berī idügin: berīdür C
[2754] Tañrı teʿālā: Tañrınuñ B; Tañrı teʿālānuñ C
[2755] kelāmı idügin: kelāmıdur C
[2756] ölince dek: ölinceye degin B; ölinceye dek C
[2757] nefyen ve iṣbāten: -C
[2758] degmede: -C
[2759] düzeltmek gerekdür ki: düzelmekdür ki C
[2760] ʿaẕābdan: -B
[2761] süʾāl: -C

{9} müslimānlıḳ ṣıfatı[2762] nedür diseler bilmezin dise[2763] yaʿni müslimānlıḳ nedür ve[2764] neye {10} inanmaḳdur[2765] ve ne dimek-ile olur ol daḫı[2766] ben anı bilmezin dise ol kişi kāfir olur. {11} Zīrā ṣıfat-ı īmān ve ṣıfat-ı İslām birḳac nesnelere göñil ile inanup[2767] dil-ile {12} iḳrār itmekdür. Bir kişi ki[2768] müslimānlıḳ ṣıfatını bilmeye pes ol kişi inanacaḳ {13} nesneleri bilmemiş olur. İnanacaḳ nesneleri bilmeyicek yā ayrıḳ[2769] neye iḳrār ider[2770]. [B76.a] {14} Ammā göñil-ile bilse ve inansa[2771] lākin dil-ile beyān itmege[2772] ḳādir olmasa İslāmına {15} ḥükm olınur. Ve daḫı īmān ve İslām ne idügin bilmeyen ve inanacaḳ nesneler ne idigün[2773] {16} añlamayan gāh olur[2774] anuñ dili küfür söz[2775] söyler mürted[2776] ve kāfir olur. {17} Gerçekim ʿavāmuñ[2777] çoġı küfür söz söylemegi az çoḳ nesne ṣanurlar[2778]. Lākin {18} ḳatı ṣaḳınacaḳdur[2779]. Zīrā küfür söz[2780] söylemek-ile [C66.a] cümle ṭāʿatları ve ʿibādetleri bāṭıl {19} olur. Yaʿni ḳıldugı nemāzlar ve[2781] ṭutdugı oruclar ve virdügi ṣadaḳalar ve zekātlar [A48.b] {1} ve işledügi ḫayırlar heb bozılur[2782] ve ṣevābı gider ve ol ḥālde ḳıldugı nemāzlar {2} ve ġayrı ʿameller cāʾiz olmaz ve anı öldürmek ḥelāl olur ve boġazladugı murdār {3} olur ve nikāḥ var ise bozılur ve ol ḥālde itdügi zinā olur. Ve egerçi kim {4} ʿādet üzre şehādet kelimesin getürürse[2783] daḫı[2784] ol sözden[2785] rücūʿ {5} idüp tevbe itmeyince[2786] ve tevbe itdikden ṣoñra girü [B76.b]

[2762] ṣıfatı: ṣıfata A
[2763] bilmezin dise: -B
[2764] ve: -B
[2765] inanmaḳdur: dirler C
[2766] olur ol daḫı: olur A C
[2767] göñil ile inanup: inanup ve B
[2768] kişi ki: kişi C
[2769] yā ayrıḳ: -C
[2770] ider: itmiş olur C / inanacaḳ nesneleri bilmeyicek yā ayrıḳ neye iḳrār ider: yā daḫı yine inanır B
[2771] ve inansa: -C
[2772] beyān itmege: beyāna B
[2773] nesneler ne idigün: nesneleri A B
[2774] olur: -C
[2775] söz: sözler B;-C
[2776] mürted: mürted olur C
[2777] ʿavāmuñ: ʿavāmlar B
[2778] ṣanurlar: ṣanur B
[2779] ṣaḳınacaḳdur: ṣaḳınacaḳ ṣeydür C
[2780] söz: -C
[2781] ve: -A -B
[2782] bozılur: bozulup C
[2783] getürürse: getürüp C
[2784] daḫı: daḫı tā B
[2785] ol sözden: söyledügi kelime-i küfürden C
[2786] idüp tevbe itmeyince: -C

yeñiden müslimān olmış olur[2787] {6} tekrār nikāḥ lāzım olur. Ve eger ḥacc itdise tekrār itmek[2788] lāzım olur ḳādīr {7} ise. Zīrā evvel olan ʿibādetler küfr söylemek-ile heb[2789] bāṭıl oldı[2790]. Ṣoñra tevbe[2791] {8} itmek-ile gerü yerine varmaz[2792]. Ve daḫı küfr sözler çoḳdur tafṣīli bunda mümkin degildür {9} āḫir kitābda gelür inşāʾl-lāhu teʿālā[2793]. Hemān şol nesneler ki İslām dīninde {10} taʿẓīmi yaʿni o olması[2794] lāzım olanı istiḫfāf yaʿni[2795] ḫor görmek[2796] ve mezelenmek[2797] ve şol {11} nesne[2798] ki ḥarām ola anı istiḥlāl itmek yaʿni ḥelāl ʿad eylemek[2799] ve şol nesneler ki[2800] {12} inkār ʿalāmeti ola anı söylemek veyā işlemek küfürdür. İşte küfr sözlerüñ {13} aṣlı bunlardur[2801]. İmdi her söz [C66.b] ve her işiñi[2802] bu maʿnālaruñ biri anda bulına[2803] küfürdür. {14} Anlardan iḫtirāz lāzımdur. Pes imdi[2804] müʾmine lāyıḳ olur ki[2805] her ṣabāḥda [B77.a] ve her {15} aḫşamda bu duʿāyı oḳuya. Allāhumme innī eʿūẕu bike min en uşrike bike şeyʾen {16} ve ene eʿlemu ve estaġfiruke limā eʿlemu inneke ente ʿallamuʾl-ġuyūb[2806]. Zīrā ḥażret-i Peyġamber[2807] {17} ʿaleyhiʾs-selāmdan rivāyet olınmışdur[2808]. Bu duʿāya[2809] müdāvimet idenün Tañrı tebāreke ve[2810] teʿālā {18} dilini[2811] küfrden ṣaḳlaya. Ve daḫı[2812] her gün īmānın yeñileye. Eyde ki yā Rabbi

---

[2787] olur: -C
[2788] itmek: -B
[2789] heb: -A -C
[2790] ḥacc itdise tekrār itmek lāzım olur ḳādir ise zīrā evvel olan ʿibādetler küfr söylemek-ile bāṭıl oldı: ḳādir ise ḥaccını iʿāde ide evvelki ḥaccı bāṭıl oldı C
[2791] tevbe: tevbe ve tecdīd-i īmān C
[2792] yerine varmaz: gelmez A B
[2793] āḫir kitābda gelür inşāʾllāhu teʿālā: kitābuñ āḫirinde gelür C
[2794] yaʿni o olması: itmesi C
[2795] yaʿni o olması lāzım olanı istiḫfāf yaʿni: lāzım olan istiḫfāf itmek yaʿni B C
[2796] ḫor görmek: ḫorlamaḳ A B
[2797] mezelenmek: mezelenmekdür B
[2798] nesne: nesneler C
[2799] istiḥlāl itmek yaʿni ḥelāl ʿad eylemek: ḥelāl ʿad itmek C
[2800] nesneler ki: nesne A B
[2801] bunlardur: bunlar B
[2802] işiñi: işe B
[2803] bulına: mevcūd B
[2804] imdi: her A
[2805] lāyıḳ olur ki: lāyıḳdur ki C
[2806] Allāhumme innī eʿūẕu bike min en uşrike bike şeyʾen ve ene eʿlemu ve estaġfiruke limā eʿlemu inneke ente ʿallamuʾl-ġuyūb: (Allah'ım şirk koşmaktan sana sığınırım ve ben günahlarımı biliyorum ve bildiğim günahlardan tövbe ediyorum. Şüphesiz Sen gaybı en iyi bilensin.)
[2807] Peyġamber: resūlullāh B; ṣallālāhu C
[2808] olınmışdur: -C
[2809] bu duʿāya: buña A B
[2810] Tañrı tebāreke ve: Tañrı A C
[2811] Tañrı teʿālā dilini: dilini Ḥaḳ teʿālā kelime C
[2812] daḫı: -C

eger benden {19} kelime-i küfür[2813] ṣādir oldı-sa rücūʿ itdim ve tevbe itdim[2814] dīn-i islāma girdim. [A49.a] {1} Ve Peyġamber ʿaleyhiʾs-selām[2815] senüñ cānibiñden her ne getürdi-se cümlesi ḥaḳdur {2} inandum ve īmān getürdüm ḥaḳdur deye[2816]. Ve[2817] oġlancıḳlara ve ḳızcıġazlara ʿāḳil ve bāliġ olmadan īmānı ve {3} İslāmı ögredeler tā kim ʿāḳil ve bāliġ oldıḳdan ṣoñra kendüler daḫı[2818] īmānı {4} ve İslāmı bilüp[2819] beyān itmege ḳādir olalar ki[2820] īmānları ṣaḥīḥ olup ṭāʿatları {5} ve ʿibādetleri[2821] daḫı ṣaḥīḥ ola. Ve hem[2822] nikāḥları ṣaḥīḥ olup zinādan [B77.b] ḳurtılalar. {6} Zīrā īmān aṣıldur yaʿni temeldür[2823] sāʾir ʿibādetleri ve nikāḥları[2824] īmāna ve iʿtiḳāda {7} güyer. Pes imdi īmān ṣaḥīḥ olmayıcaḳ bunlar daḫı ṣaḥīḥ[2825] olmaz. [C67.a] Ḥattā {8} bir[2826] müslimān ḳızı ʿāḳile ve bāliġe olduḳdan ṣoñra ere virilse[2827] lākin müslimānlıḳ {9} nedür ve neye inanmaḳdur göñil-ile bilmese[2828] ve dil-ile daḫı beyān idüp[2829] söyleyümese {10} ol ḳız mürtede[2830] ve kāfire olup erinden boş olur. Zīrā ʿāḳile ve[2831] bāliġe {11} olmadın anasına ve atasına tābiʿ olmaġ-ıla İslāmına ḥükm olınur [2832] yāḫūd dār-ı[2833] islāma tābiʿ olmaġ-ıla {12} İslāmına ḥükm olınur. Ṣoñra[2834] ʿāḳile ve bāliġe olmaġ-ıla[2835] ataya ve anaya ve dār-ı İslāma [2836] tābiʿ {13} olmaḳdan çıḳar kendi[2837] başına mükellefe olur. Pes ol vaḳtin[2838] īmānı ve İslāmı {14} bilmemek-ile

[2813] kelime-i küfür: küfr A C
[2814] rücūʿ itdim ve tevbe itdim: tevbe itdim ve rücūʿ itdim C
[2815] Peyġamber ʿaleyhiʾs-selām: Peyġamberimüz ʿaleyhiʾṣ-ṣalātuhu veʾs-selām C
[2816] inandum ve īmān getürdüm ḥaḳdur deye: inandım diye A B
[2817] ve: -C
[2818] kendüler daḫı: kendüleri B
[2819] kendüler daḫı īmānı ve İslāmı bilüp: bilüp ʿamel idüp C
[2820] bilüp beyān itmege ḳādir olalar ki: bilmiş bulalar ve B
[2821] olup ṭāʿatları ve ʿibādetleri: idüp ve ʿibādetleri ve ṭāʿatları C
[2822] olup ṭāʿatları ve ʿibādetleri daḫı ṣaḥīḥ ola ve hem: olmış ola tā ki ʿibādetleri ve ve ṭāʿatları ve B
[2823] yaʿni temeldür: ve C
[2824] ʿibādetleri ve nikāḥları: ʿibādetler ve nikāḥlar A B
[2825] ṣaḥīḥ: -C
[2826] bir: -B
[2827] virilse: virseler C
[2828] bilmese: bilmeyüp B
[2829] beyān idüp: -B / inanmaḳdur göñil-ile bilmese ve dil-ile daḫı beyān idüp: dirler ve dil-ile C
[2830] mürtede: mürted olur C
[2831] ve: -C
[2832] olmaġ-ıla anasına ve atasına tābiʿ olmaġ-ıla İslāmına ḥükm olınur: atasına ve anasına tābiʿ olmaġ-ıla A B
[2833] dār: -C
[2834] ṣoñra:ammā ḳaçan kim B; -C
[2835] olmaġ-ıla:ola B; olduḳdan ṣoñra C
[2836] anaya ve dār-ı İslāma: anaya A C
[2837] kendi: A B
[2838] vaḳtin: vaḳitde C

mürtede ve kāfire olup[2839] nikāḥı bozılup erinden boş olur. {15} İmdi erlerinüñ üzerlerine[2840] lāzımdur ki gerdekleri gicesi[2841] bunları[2842] [B78.a] imtiḥān {16} idüp deñeyeler. Eger īmānı ve İslāmı bilmeyüp beyān idemezlerse {17} īmān[2843] telḳīn idüp tekrār iki şāhid yanında yeñiden nikāḥ ideler tā kim hem kendüleri[2844] {18} zinādan ḳurtılup[2845] ve hem ẕürriyetleri[2846] veled-i zinā olmaḳdan ḳurtılalar. Ve daḫı[2847] ʿāḳile ve bāliġe {19} olmadıḳ oġlancıḳlar ve ḳızcıġazlar[2848] vefāt iderken babalarına ve analarına [A49.b] {1} lāyıḳdur[2849] ki tevbe ve istiġfār idüp īmānların[2850] yeñileyeler tā kim vefāt iden {2} evlādları[2851] īmān-ıla gide. Zīrā ʿāḳil ve bāliġ olmadıḳ evlāduñ[2852] müʾmin [C67.b] olmaları {3} babalarınuñ ve analarınuñ[2853] müʾmin olmaḳları-la olur[2854]. İmdi cāʾizdür[2855] ki babaları {4} ve anaları elfāẓ-ı küfür[2856] söyleyüp mürted ve kāfir olmış olalar[2857]. Bu taḳdīrce {5} evlādı müʾmin olmış olmazlar[2858]. Ḳatı ṣaḳınacaḳ yerdür[2859] ammā ʿāḳil ve bāliġ olanlara {6} tevbe ve istiġfārı ve īmānı yeñilemegi ögredeler[2860] tā kim kendüler[2861] tevbe ve istiġfār {7} idüp īmānların yeñileyeler. Ve kelime-i [B78.b] şehādeti yanlarında telḳīn idüp kendüler {8} diyeler[2862] eşhedü enne lā ilāhe illallāh ve eşhedü enne Muḥammeden ʿabduhu ve resūluhu diyelerdi[2863] {9} deyü ibrām itmeyeler. Eger

---

[2839] olup: olur ve B
[2840] erlerinüñ üzerlerine: erlerine C
[2841] gerdekleri gicesi: girdikleri gice A
[2842] bunları: -B
[2843] īmān: īmānı C
[2844] kim hem kendüleri: kim A C
[2845] kendüleri zinādan ḳurtılup: zinādan ḳurtulalar C
[2846] ẕürriyetleri: veledleri C
[2847] daḫı: -A -C
[2848] ḳızcıġazlar: ḳızlar C
[2849] lāyıḳdur: lāyıḳ budur B
[2850] īmānların: īmānlarını B
[2851] evlādları: evlād B
[2852] bāliġ olmadıḳ evlāduñ: bāliġ olmaduḳ evlādlaruñ B
[2853] babalarınuñ ve analarınuñ: babaları ve anaları C
[2854] babalarınuñ ve analarınuñ müʾmin olmaḳları-la olur: babalaruñ ve analaruñ olmalarına tābiʿdür B
[2855] cāʾizdür: cāʾiz B
[2856] elfāẓ-ı küfür: küfr söz A B
[2857] olalar: olalar da C
[2858] olmazlar: olmaz B / taḳdīrce evlādı müʾmin olmış olmazlar:ḥālde evlādları ölüp müʾmin olmaz C
[2859] ṣaḳınacaḳ yerdür: ṣaḳınacaḳdur A B
[2860] ögredeler: añduralar A B
[2861] kendüler: kendüleri B
[2862] diyeler: diyeler ki C
[2863] diyelerdi: diyeler B

bir kerre deyüp ġayrı söz söylemezse[2864] yeter ve eger {10} bir ġayrı söz daḫı[2865] söylerlerse[2866] tekrār telḳīn ideler tā kim ṣoñ sözleri {11} lā ilāhe illallāh ola. Zīrā Peyġamber ḥażretinden[2867] rivāyet olınur[2868] bir kişinüñ ṣoñ {12} sözi lā ilāhe illallāh ola ol kişi cennete girer. Ve teslīm olup[2869] defin {13} olındıḳdan ṣoñra telḳīn olınmaġı ʿulemā tecvīz itmişlerdür[2870]. İḫtiyār olınup[2871] {14} iderlerse ṭarīḳi budur ki hemān ḫalḳ ṭaġıldıḳdan ṣoñra bir ʿālim ve[2872] ṣāliḥ {15} kişi meyyitüñ yüzi ḳarşusına geçüp ayaḳ üzre ṭurup üc kez[2873] yā fulān {16} ben fulān deyüp ad-ıla[2874] çaġıra. Andan[2875] ṣoñra[2876] eyde. [C68.a] Uẕkurū'l- ʿaḥde'l-leẕī {17} ḫarecte ʿaleyhi[2877] mine'd-dunyā şehādeten en lā ilāhe illallāhu vaḥdehu lā şerīke lehū {18} ve enne Muḥammeden ʿabduhu ve[2878] resūlullāhi [B79.a] ve enneʾl-cennete ḥaḳḳun veʾl-baʿṯu ḥaḳḳun ve enneʾs-sāʿate {19} ātiyeten lā reybe fīhā ve ennallāhe yebʿaṯu fiʾl-ḳubūr ve enneke raḍītu billāhi teʿālā[2879] rabben [A50.a] {1} ve biʾl-İslāmi dīnen ve Muḥammedin ṣallallāhu [2880] ʿaleyhiʾs-selām[2881] nebīyyen ve biʾl-Ḳurʾāni imāmen ve biʾl-Kaʿbeti ḳıbleten {2} ve biʾl-müʾminīne iḫvānen rabbiyallāhu lā ilāhe illā huve rabbuʾl-ʿarşiʾl-ʿaẕīm. Andan ṣoñra üc kerre[2882] {3} daḫı ad-ıla[2883] yā fulān ibn-i fulān[2884] deyüp adı-la[2885] çaġıra ve deye.[2886] Ḳul rabbiyallāhu ve dīnīʾl-İslāmu ve nebīyyi Muḥammedin {4} ʿaleyhiʾṣ-ṣalātu veʾs-selāmu deyüp[2887] bu[2888] telḳīnleri yā

[2864] söz söylemezse: söz söylemezler A; sözler söylemezse C
[2865] daḫı: -A -B
[2866] söylerlerse: söylerse B C
[2867] Peyġamber ḥażretinden: Peyġamber ṣallallāhu ʿaleyhi veʾs-sellemden B; ṣallallāhu ʿaleyhi veʾs-sellemden C
[2868] rivāyet olınur: rivāyetdür C
[2869] ve teslīm olup: ve daḫı ölüp B
[2870] itmişlerdür: eylemişlerdür B; itmişler C
[2871] olınup: idüp telḳīn C
[2872] ve: -B
[2873] kez: kerre C
[2874] deyüp ad-ıla: deyü B
[2875] andan: -C
[2876] ṣoñra: -B
[2877] ʿaleyhi: -B
[2878] ʿabduhu ve: -A -C
[2879] teʿālā: -B
[2880] ṣallallāhu: -A -C
[2881] selāma: selleme ve resūlen B
[2882] kerre: kez A
[2883] ad-ıla: -A -B
[2884] ibn-i fulān: -A -C
[2885] deyüp adı-la: deyü B C
[2886] deye: deye ki B
[2887] deyüp: -B; deyü C
[2888] bu: -C

bece yā bece[2889] teʾennī-le ve maʿnāsını {5} fikr iderek itmek gerekdür. Ve[2890] andan ṣoñra Rabbi lā teẕerhu ferden ve ente hayrüʾl-vāriṯīn {6} diye intehī vallāhuʾl-ʿalem.[2891] **Faṣl** Ve daḫı ümmet-i Muḥammed olanlara lāzımdur ki {7} birḳac nesneden[2892] ḳalblerini[2893] arıdalar. Evveli[2894] budur ki kişi ḳalbin[2895] aḫlāḳ-ı ẕemīmeden {8} arıtmaḳdur[2896] ve[2897] sū-i ẓandan ki ol ẓāhiri ḫayr ve ṣalāḥ üzre[2898] olan kimesneye az çoḳ {9} ʿalāmeti-le günāh üzre añmaḳdur[2899] mümkin olduġı miḳdārı[2900] sū-i ẓan **[B79.b]** itmeyüp {10} ṣalāḥa ḥamil itmek gerekdür[2901]. Ḥamuluʾl-müʾminu ʿaleʾṣ-ṣalāḥdur.[2902] Ve riyādan ḳalbin arıtmaḳdur[2903] {11} ve ḥasetden ḳalbin arıtmaḳdur. Ḥased göñilemekdür[2904] ġayrıda olan **[C68.b]** niʿmetüñ yoḳ olmasın {12} istemekdür. Eger ol kişi anuñ ḳadrin bilüp nefiʿlenürse ve eger[2905] ḳadrin {13} bilmeyüp anuñla fāʾidelenmezse belki ẓulme ve günāhlara vesīle idinürse {14} ol niʿmetiñ andan gitmesin istemek ḥased degildür. Belki ġayret-i dīndür. {15} Ammā anda olan niʿmet gibi bende de olsun dimek ḥased degildür {16} ġıbṭadur. Ve daḫı ḥıḳırdan ḳalbin pāk itmekdür[2906]. Dünyā ḫuṣūṣından ötüri {17} incinüp düşmānlıḳ itmege ḥıḳır dirler. Ġāyet-ile ṣaḳınacaḳdur. Müslimānlıḳ {18} ʿalāmeti degildür[2907]. Ammā ġayrıları[2908] ẓulm itdügi-çün ve günāh işledügi-çün sevmemek {19} ve ʿadāvet itmek[2909] güzeldür. Aña buġż-ı fillāhi dirler. Zīrā ḥadīṯde gelmişdür[2910] **[A50.b]** {1} el-ḥubbu lillāhi veʾl-buġżu fīllāh.[2911] Ve daḫı müʾmin

[2889] yā bece yā bece: yā çepe yā çepe B
[2890] ve: -B
[2891] intehī vallāhuʾl-ʿalem: -B -C
[2892] nesneden: nesnelerden B
[2893] ḳalblerini: göñüllerini C
[2894] evveli: evvel C
[2895] ḳalbin: ḳalbini B
[2896] arıtmaḳdur: arıda B
[2897] ve: evvelā B
[2898] üzre: -A -B
[2899] añmaḳdur: añlamaḳdur B
[2900] miḳdārı: ḳadar B C
[2901] ṣalāḥa ḥamil itmek gerekdür: ṣalāḥına ḥamil ideler B
[2902] ḥamuluʾl-müʾminu ʿaleʾṣ-ṣalāḥdur: -B -C
[2903] ve riyāda ḳalbin arıtmaḳdur: ve riyādıñ ki ol āḫiret ʿameli-le dünyā fāʾidesin ṭaleb itmekdür B
[2904] ve ḥasetden ḳalbin arıtmaḳdur ḥased göñilemekdür: ve ḥasedden ki ol göñileyüp B
[2905] nefiʿlenürse ve eger: anuñla nefiʿlendise ve eger ol B
[2906] daḫı ḥıḳırdan ḳalbin pāk itmekdür: ḥaḳḳıdan ki ol B
[2907] ṣaḳınacaḳdur Müslimānlıḳ ʿalāmeti degildür: ṣaḳınmaḳ gerekdür C
[2908] ġayrıları: -A -B
[2909] itmek: -B
[2910] gelmişdür: gelmişdür ki C
[2911] zīrā ḥadīṯde gelmişdür el-ḥubbu lillāhi veʾl-buġżu fīllāh: -B

olanlara ḳalbin ʿināddan ṣaḳınmaḳ gerekdür[2912]. {2} Yaʿni Ḥaḳḳı[2913] [B80.a] bilürken ʿār idüp ḳabūl itmemekdür. Ve daḫı müʾmin olanlar[2914] {3} ḳalbin kibirden ṣaḳınmaḳdur. Yaʿni kendüyi ġayrıdan eyü görmekdür şeyṭān {4} ṣıfatıdur. Ve daḫı müʾmin olanlar ḳalbin ʿucubdan ṣaḳınmaḳdur. Yaʿni ʿilmin veyā [2915] ʿibādetin[2916] {5} görmekdür[2917]. Ve daḫı müʾmin olanlar ḳalbin ṣaḳınmaḳdur dünyāya muḥabbet itmekden[2918]. {6} Yaʿni dünyā ẕevḳin istemekdür [C69.a] ve dünyāya göñül virmekdür. Cümle günāhlaruñ {7} başıdur ve bu dünyāda ẕevḳ itmek[2919] ġāyeti-le aḥmaḳlıḳdur. Ve bu dünyāda ḳūtdan {8} ziyāde māl arturanlar dünyāda[2920] belāsın ve miḥnetin artururlar ve āḫiretde cehennem {9} ʿaẕābın[2921] artururlar. Eger maḥalline ṣarf itmedilerse[2922] yaʿni ol māl ile ḫayrāt {10} ḥasenāt itmedilerse. Ammā şöyle[2923] ki ḳūtdan ziyādesin ʿulemāya ve ṣulaḥāya {11} ve fuḳāraya ṣarf idüp ve bundan ziyādesin ḫayrāta ve ḥasenāta ṣarf {12} iderse devlet-i[2924] saʿādet ol kişilere[2925]. Zīrā dünyā-ıla āḫireti cemiʿ itmişlerdür. Ve {13} daḫı müʾmin olanlar ḥubb-ı [B80.b] riyāsetden ziyāde[2926] ṣaḳınalar. Yaʿni bellü bir[2927] ādem olup aḳrānı ve {14} emṣālinüñ içinde muʿīn bir ādem olmaġı istemekdür[2928]. Kendülerin ġāyet-ile[2929] ṣaḳınalar. {15} Ve daḫı müʾmin olanlar ṭūl-ı emelden ġāyet-ile[2930] ṣaḳınalar. Yaʿni fulān ideyin {16} ve fulān ideyin baʿdehū[2931] ʿömrüm āḫire varıcaḳ[2932] cümlesine[2933] tevbe ve istiġfār idüp {17} terk-i dünyā olayın ve gice gündiz ʿibādete

[2912] ṣaḳınmaḳ gerekdür: ṣaḳınmaḳdur A C
[2913] Ḥaḳḳı: -B
[2914] müʾmin olanlar: müʾminler C
[2915] yaʿni ʿilmin veyā: yaʿni A B
[2916] ʿibādetin: ʿibādetin kendüden B; ʿibādetin kendüden bilüp ve görüp Allāh teʿālānuñ tevfīḳi-le ve eḥsānı-la olduġundan ġafletdür C
[2917] görmekdür: -C
[2918] ḳalbin ṣaḳınmaḳdur dünyāya muḥabbet itmekden: ḳalblerin ṣaḳınmaḳdur dünyā muḥabbetinden C
[2919] dünyāda ẕevḳ itmek: dünyā ẕevḳin istemek C
[2920] dünyāda: dünyā B
[2921] cehennemʿaẕābın: ʿaẕābların C
[2922] itmedilerse: itmedise C
[2923] şöyle: şunlar C
[2924] iderse devlet: iderlerse A B
[2925] kişilere: kişilerüñ başına B; kişileredür C
[2926] ziyāde: -A -B
[2927] bellü bir: bir bellü B
[2928] olup aḳrān ve emṣālinüñ içinde muʿīn bir ādem olmaġı istemekdür: olmaġı istemekden B
[2929] ġāyet-ile: ġāyet B
[2930] ġāyet-ile: -C
[2931] ideyin ve fulān ideyin baʿdehū: işi dutup C
[2932] varıcaḳ: varınca C
[2933] cümlesine: cümleden B

ve ṭāʿata[2934] meşġūl olayın dimekdür. {18} İşte şeyṭān kişiyi böylece[2935] şanular ile aldayup añsızın ecel gelüp {19} düşüp ölür[2936]. Ḥāl yatlu olur. El-furṣetu temerrü merreʾs-seḥābdur[2937]. Bu günden [A51.a] {1} tevbe ide gör[2938] [C69.b] bugün saña tevbe itmege mānīʿ olan şeyṭāndur[2939] ki {2} vardur yüz yıldan ṣoñra daḫı ziyāde[2940] mānīʿ olur ve ol mertebeye[2941] vardıḳdan {3} ṣoñra meʿāṣīden bir maʿṣiyeti[2942] işlemege ḳudretiñ ḳalmaz[2943]. Andan ṣoñra tevbe[2944] {4} itseñ neden tevbe idersin. Zīrā bir nesneye ḳādir degilsin. Tevbe aña {5} dirler ki ḳādir iken terk[2945] idesin. Ve daḫı müʾʿmin olanlar ġāyet-ile ṣaḳınalar[2946]. {6} Göñül ārzūlarına tābiʿ olmayalar. Meger kim şerʿ-i şerīf cāʾiz görmiş ola. {7} Zīrā müʾminler anlardur ki göñülleri her ne isterse anlardan[2947] ḳaçalar {8} arslandan ḳaçar gibi. Zīrā arslan[2948] helāk ider ancaḳ dünyāda ve[2949] {9} göñil ārzūları [B81.a] helāk ider āḫiretde.[2950] İmdi dünyāda helāklik[2951] āsāndur {10} zīrā dükenir ammā āḫiretde helāklik[2952] eşeddür[2953] zīrā dükenmez ve ḳurtulınmaz. {11} Ve daḫı müʾmin olanlar[2954] ġażabdan ziyāde[2955] ṣaḳınalar. Zīrā ġażab ġāyet-ile kişiyi {12} dünyāda[2956] ve āḫiretde helāk idicidür. Meger kim şerʿ-i şerīf[2957] muḳteżāsınca ola {13} ol taḳdīrce ġażab dinilmez ġayret-i

[2934] ve ṭāʿata: -B
[2935] şeyṭān kişiyi böylece: şeyṭān ʿaleyhi laʿine kişiye böyle C
[2936] ölür: ölürse C
[2937] seḥābdur: seḥābdur yaʿni C
[2938] idegör: idegör zīrā B; furṣat elde iken zīra C
[2939] şeyṭāndur: şeyṭān B
[2940] mānīʿ olan şeyṭāndur ki vardur yüz yıldan ṣoñra daḫı ziyāde: -C
[2941] ve ol mertebeye: ol mertebe C
[2942] bir maʿṣiyeti: çoġını B
[2943] ḳalmaz: ḳalmaz. ḳocalursun C
[2944] tevbe: tevbe daḫı B C
[2945] terk: tevbe C
[2946] ṣaḳınalar: ṣaḳınalar ki C
[2947] anlardan: andan C
[2948] arslan: arslan dünyāda C
[2949] göñül ārzūlarına tābiʿ olmayalar. Meger kim şerʿ-i şerīf cāʾiz görmiş ola zīrā müʾminler anlardur ki göñülleri her ne isterse anlardan ḳaçalar arslandan ḳaçar gibi zīrā arslan helāk ider ancaḳ dünyāda ve: -B
[2950] ancaḳ dünyāda ve göñil ārzūları helāk ider āḫiretde: ve göñül ārzūsı āḫiretde helāk ider C
[2951] dünyāda helāklik: dünyā helākligi B
[2952] āḫiretde helāklik: āḫiret helākligi B
[2953] imdi dünyāda helāklik āsāndur zīrā dükenir ammā āḫiretde helāklik eşeddür: bu dünyā helākliginden eşeddür C
[2954] ve ḳurtulınmaz ve daḫı müʾmin olanlar: ve daḫı müʾminler B
[2955] ziyāde: -A -B
[2956] ġāyet-ile kişiyi dünyāda: kişiyi dünyā B
[2957] şerʿ-i şerīf: şerʿ-i şerīfi B

dīn[2958] dinilür. Ve daḫı müʾmin olanlar[2959] {14} ṭamaʿdan kendülerin ġāyet-ile ṣaḳınalar. Zīrā ṭamaʿ kişiyi helāk ider. Ve daḫı {15} müʾmin olanlar buḫuldan ġāyet ile[2960] ṣaḳınalar. Zīrā buḫl kişiyi cehenneme çeker ve {16} daḫı müʾminler[2961] faḳīr olup eyle[2962] muḥtāc olam[2963] deyü ḫāṭırına getürüp ḳorḳmaḳdan [C70.a] {17} ġāyet-ile iḥtirāz idüp ṣaḳına[2964]. Ve daḫı müʾmin olanlar[2965] ġannīyi ġınāları[2966] {18} içün ululamaḳdan ġāyet-ile ṣaḳınalar[2967] iḥtirāz üzre olalar. Ve daḫı müʾmin {19} olanlar[2968] faḳīrleri ḫorlayup begenmemekden ġāyet-ile ḥaẕer[2969] ideler. Ve daḫı müʾmin olanlar kendülerin [2970] [A51.b] {1} ḫıyānetden ġāyet-ile[2971] ṣaḳınalar. Zīrā eʾl-ḫāʾinu ʿaduvvullāhdur. Ve daḫı müʾmin olanlar[2972] {2} beyʿ ide ve şirāda[2973] ve sāʾir sözlerde ḫalḳı aldamaḳdan ġāyet-ile[2974] [B81.b] ṣaḳınalar. Ve {3} daḫı müʾmin olanlar ḳalblerinden āḫiret[2975] ḳorḳusın çıḳarmaḳdan ġāyet-ile ṣaḳınalar.[2976] {4} Zīrā īmānsız gitmege birḳac sebeb[2977] vardur biri daḫı budur. Ve daḫı müʾmin olanlar ḳażāya {5} ḳalmış nemāzların ḳażā ideler şöyle[2978] muʿaṭṭal ḳomayalar. Ve daḫı müʾmin olanlar zeḳātların {6} vireler ihmāl itmeyeler. Ve daḫı müʾmin olanlar ḳażāya[2979] ḳalmış orucların ṭutalar {7} ḳażā ideler[2980] terk itmeyeler. Ve daḫı müʾmin

[2958] dīn: -B
[2959] müʾmin olanlar: müʾminler B
[2960] ider ve daḫı müʾmin olanlar buḫuldan ġāyet ile: eyler ve daḫı müʾminler buḫuldan ġāyetden B
[2961] müʾminler: daḫı -A -C
[2962] eyle: ele C
[2963] olam: oluram C
[2964] ṣaḳına: ṣaḳınalar el- rızḳu ʿala Allāh idüp buḫl itmeyeler C
[2965] müʾmin olanlar: müʾminler C
[2966] ṣaḳına ve daḫı müʾmin olanlar ġannīyi ġınāları: ṣaḳınalar ġannīleri ġınāsı B
[2967] ġāyet-ile ṣaḳınalar: ġāyetde B
[2968] daḫı müʾmin olanlar: -B / iḥtirāz üzre olalar ve daḫı müʾmin olanlar: zīrā ḥadīṯ-i şerīfde vārid olmuşdur men tevāżaʿ liġınāyi ẕeheb ṣülüṣi eʾd-dīn ve daḫı müʾminlere lāzımdur ki müʾmin ḳarındaşını ve C
[2969] ġāyet-ile ḥaẕer: iḥtirāz A B
[2970] begenmekden iḥtirāz ideler ve daḫı müʾmin olanlar kendülerin: begenmekden ġāyet-ile iḥtirāz üzre olalar ve daḫı B
[2971] ġāyet-ile: -B
[2972] ve daḫı müʾmin olanlar: -B
[2973] şirāda: şirāsında C
[2974] ġāyet-ile: -B
[2975] müʾmin olanlar ḳalblerinden āḫiret: ḳalblerinden āḫiret ḫavfı B
[2976] çıḳarmaḳdan ġāyet-ile ṣaḳınalar: çıḳarmayalar C
[2977] sebeb: sebebler C
[2978] ḳażā ideler şöyle: ḳażā idüp ḳılar C
[2979] ḳażāya: -A -B
[2980] ḳażā ideler: -B

olanlar keffāret lāzım geldi-se keffāretini {8} vireler[2981] ihmāl itmeyeler. Ve daḫı müʾmin olanlar ḥac farż oldı-sa ḥac ideler ihmāl {9} itmeyeler[2982]. Ve daḫı müʾmin olanlar[2983] farż-ı ʿayn olan ʿilimler ki ʿilm-i ḥāldur yaʿni ʿaḳāʾid-i {10} dīniyye ki iʿtiḳāda müteʿalliḳ olan [C70.b] ʿilimlerdür ki[2984] ʿibādete müteʿalliḳ olan ʿilimlerdür ki {11} yuḳaruda beyān olındı anları ihmāl itmeyüp[2985] ögreneler. Ve daḫı müʾmin olanlar[2986] {12} ʿulemā meclisine[2987] ve vaʿẓ ve naṣīḥat meclislerine[2988] ḥāżır olalar. Ve daḫı müʾmin {13} olanlar semāʿ meclisine ḥāżır olmayalar. Ve daḫı müʾmin olanlar[2989] teġannī ile ẕikrullāha {14} ve eẕāna ve Ḳurʾāna rāżı olmayalar. Ve daḫı müʾmin olanlar Allāh teʿālānuñ ism-i şerīfi [2990] ẕikr olındıḳda [2991] {15} celle celāluhu diyeler veyāḫūd[2992] ʿāmme nevāluhu veyāḫūd[2993] ʿazze şānuhu diyeler. Ve daḫı müʾmin {16} olanlar peyġamberler[2994] ismi ẕikr olındıḳda[2995] ṣalavāt [B82.a] getüreler[2996]. Yaʿni ṣallallāhu ʿaleyhi ve sellem {17} diyeler[2997]. Ve daḫı müʾmin olanlar aṣḥāb efendilerimüz[2998] ismi ẕikr olındıḳda raḍiyallāhu[2999] diyeler. Ve {18} daḫı müʾmin olanlar[3000] ʿulemā ve meşāyiḫ ẕikr olındıḳda[3001] raḥmetullāhi ʿaleyhi diyeler ve daḫı {19} müʾmin olanlar[3002] üstādlarına ġāyet-ile taʿẓīm[3003] üzre olalar

---

[2981] kefāret lāzım geldi-se kefāretini vireler: kefāretleri var ise vireler C / ḳażā ideler öyle muʿaṭṭal ḳomayalar ve daḫı müʾmin olanlar zeḳātların vireler ihmāl itmeyeler ve daḫı müʾmin olanlar ḳalmış orucların ṭutalar ḳażā ideler terk itmeyeler ve daḫı müʾmin olanlarkefāret lāzım geldi-se kefāretini vireler: ḳılalar ve ḳażāya ḳalmış orucların ḳażā ideler ve kefāreti ideler B

[2982] ihmāl itmeyeler: -C / ve daḫı müʾmin olanlar ḥac farż oldı-sa ḥac ideler ihmāl itmeyeler: -B

[2983] müʾmin olanlar: -B

[2984] yaʿni ʿaḳāʾid-i dīniyye ki iʿtiḳāda müteʿalliḳ olan ʿilimlerdür ki: ve B

[2985] ihmāl itmeyüp: -C

[2986] müʾmin olanlar: -B

[2987] meclisine: meclisinde C

[2988] ve vaʿẓ ve naṣīḥat meclislerine: -B

[2989] daḫı müʾmin olanlar: -B

[2990] Allāh teʿālānuñ ism-i şerīfi: Allāh ismi A B

[2991] müʾmin olanlar Allāh ismi ẕikr olındıḳda: Allāh teʿālānuñ ism-i şerīfi añıldıḳda B

[2992] veyāḫūd: yāḫūd B

[2993] veyāḫūd: -C

[2994] Peyġamberler: ṣallallāhu ʿaleyhi veʾs-sellem C

[2995] ve daḫı müʾmin olanlar Peyġamberler ismi ẕikr olındıḳda: ve Peyġamber ʿaleyhümüʾl-selām ism-i şerīfleri añıldıḳda B

[2996] ṣalavāt getüreler: rażiyallāhu teʿālā ʿanhu diyeler C

[2997] yaʿni ṣallallāhu ʿaleyhi ve sellem diyeler: -C

[2998] efendilerimüz: -A -B

[2999] daḫı müʾmin olanlar aṣḥāb ismi ẕikr olındıḳda raḍiyallāhu: aṣḥāb-ı rıḍvānullāh teʿālā ʿaleyhīm ecmaʿīn ism-i şerīfleri añıldıḳda raḍiyallāhu ʿanhu B

[3000] müʾmin olanlar: müʾminler C

[3001] müʾmin olanlar ʿulemā ve meşāyiḫ ẕikr olındıḳda: meşāyiḫ isimleri añıldıḳda B

[3002] müʾmin olanlar: -B

[3003] ġāyet-ile taʿẓīm: ziyāde taʿẓīm ve tekrīm C

olmaya[3004] ki ḳalbleri [A52.a] {1} bī-ḥużūr ola. Elbette ol şākird bir muṣībete uġrar. Lākin kendi[3005] neden geldi {2} ve neden ḥāṣıl oldı bilmez[3006]. Ammā eger[3007] sen bilmek murād iderseñ tecribe eyle gör {3} üc gün geçmeden niçe muṣībetler mübtelā olurlar fi zamānına ḳatı çoḳdur. [C71.a]{4} Ve daḫı müʾmin olanlar[3008] üstādlarınuñ öñince yürimeyeler meger iẕin vireler[3009].{5} Ve daḫı müʾmin olanlar[3010] üstādlarından öñdin söze başlayup söylemeyeler[3011]. {6} Ve daḫı müʾmin olanlar üstādlarınuñ[3012] yanında üstāẕlarından öñdin söze başlayup söylemeyeler[3013]. Ve daḫı üstādlarınuñ {7} mekānına iẕin yoḳ iken[3014] oturmayalar. Ve daḫı[3015] ḫiẕmetine sekirdüp {8} yetişeler[3016]. Ve daḫı dögerse ve ḳaḳırsa naṣīḥat bilüp ḥaẕ idüp[3017] incinmekden {9} ṣaḳınalar. Ve daḫı üstād ḥaḳḳında bu ẕikr itdügimüzle[3018] ʿamel [B82.b] itmezse[3019] üc {10} nesneden ġāyet-ile ḳorḳu vardur[3020] dimişlerdür ki ol üc nesnenüñ biri ekṣer {11} budur ki[3021] yigitken[3022] olur ve[3023] ikinci oldur[3024] ki yigitken olmazsa ḳoca oldıḳda [3025]{12} faḳīr olup ellere muḥtāc olur. Üçünci budur ki eger[3026] ḳoca iken faḳīr olup {13} eller ḳapusına muḥtāc olmazsa öldikde īmānsız[3027] gitmekden[3028] ʿaẓīm ḳorḳu vardur {14} neʿūẕubillāhi teʿālā[3029]. Ve daḫı

[3004] olmaya: ve olmayalar B
[3005] kendi: -C
[3006] bilmez: bilmezler B
[3007] eger: -B
[3008] müʾmin olanlar: -B
[3009] vireler: virile B; vire veyā delālet içün ola C
[3010] daḫı müʾmin olanlar: -B
[3011] başlayup söylemeyeler: başlamayalar B
[3012] daḫı müʾmin olanlar üstādlarınuñ: -B
[3013] üstāẕlarından öñdin söze başlayup söylemeyeler: perk söylemeyeler A B
[3014] daḫı üstādlarınuñ mekānına iẕin yoḳ iken: mekānına B; daḫı müʾmin olanlar üstāẕlarınuñ iẕni yoḳ iken mekānına C
[3015] daḫı: -B
[3016] yetişeler: çalışalar C
[3017] idüp: ideler B
[3018] ẕikr itdügimüzle: ẕikrle B
[3019] itmezse: itmezlerse B
[3020] ḳorḳu vardur: ḳorḳulur C
[3021] ġāyet-ile ḳorḳu vardur dimişlerdür ki ol üç nesnenüñ biri ekṣer budur ki: biri ḳorḳulur evvelā oldur ki B
[3022] yigitken: gibi iken C
[3023] ve: -C
[3024] oldur: budur A C
[3025] yigitken olmazsa ḳoca oldıḳda : gibi iken olmazsa ḳocadıḳda C
[3026] budur ki eger: -C
[3027] öldikde īmānsız: īmānsız ölmekden C
[3028] budur ki eger ḳoca iken faḳīr olup eller ḳapusına muḥtāc olmazsa öldikde īmānsız gitmekden: eger bu olmazsa öldükte īmānsız gitmekden B
[3029] neʿūẕubillāhi teʿālā: neʿūẕubillāhi teʿālā min ẕālik B / gitmekden ʿaẓīm ḳorḳu vardur neʿūẕubillāhi teʿālā: ġāyet ḳorḳulur C

müʾmin olanlara lāzımdur ki pādişāh-ı İslāma[3030] ḫayırla {15} ve aʿdā-yı dīn üzerine nuṣret-ile duʿā ideler. Ve eger ẓulm iderse[3031] {16} ẓālimdür deyü bed-duʿā itmeyeler zīrā uluʾl-emirdür ışlāḥı ile duʿā ideler[3032]. Ve daḫı müʾmin olanlar pādişāha ʿāṣī olup {17} ḳılıc çekmeyeler. Ne ḳadar ẓālim daḫı olursa[3033] [C71.b] pādişāh-ı İslāmuñ vekīllerine {18} daḫı ḳılıc çekmeyeler. Eger ẓulm iderlerse pādişāh-ı ʿāleme[3034] şekvā ideler. Ve eger memnūʿ {19} olınmazlarsa Allāh subḥānehu ve teʿālāya[3035] duʿā ve tażarrūʿ idüp yā Rabbi bunları ışlāḥ [A52.b] {1} eyle diyeler bed-duʿā itmeyeler ve ṣabır taḥammül ideler. Ve daḫı müʾmin olanlar ve[3036] {2} aḳrabālarına ṣıla ideler. Ve daḫı müʾmin olanlar[3037] ataya ve anaya temām riʿāyet {3} ideler ve sözlerine aṣlā muḫālifet itmeyeler. Meger şerʿ-i şerīfe muḫālif {4} ola böyle olursa[3038] ṭutmayalar[3039]. Ṭutarlarsa Tañrıya[3040] ʿāṣī olurlar. {5} Ve daḫı müʾmin olanlar[3041] ḳoñşılarına riʿāyet ideler ve ḳoḳulu ṭaʿām pişirdikde {6} bir[3042] miḳdār ḳonşulara[3043] vireler. Ve daḫı müʾmin olanlar[3044] oġullarına ve ḳızlarına {7} ʿilm-i dīn ve edeb ögredeler[3045] ve pekçe żabṭ ideler. Ve daḫı müʾmin olanlar[3046] [B83.a] {8} ḫātūnlarına[3047] ʿilm-i ḥāl ve ʿilm-i dīn ögredeler[3048] ve edeb-i müslimīn ögredeler[3049]. {9} Ve çarşuya ve bazara ḳoñışılara[3050] ve dügüne ve mezāra ve şeyḫler

[3030] İslāma: İslām ḥażretine C
[3031] ve eger ẓulm iderse: -B
[3032] zīrā uluʾl-emirdür ışlāḥı ile duʿā ideler: -A -B
[3033] olursa: olursa da ve C
[3034] ẓulm iderlerse pādişāh-ı ʿāleme: ẓālımlıḳ iderse de pādişāha C
[3035] olınmazlarsa Allāh subḥāne ve teʿālāya: olınmazsa Ḥaḳ teʿālā ḥażretine C
[3036] ve: -C / pādişāh-ı İslāmuñ vekīllerine daḫı ḳılıc çekmeyeler eger ẓulm iderlerse pādişāh-ı ʿāleme şekvā ideler ve eger memnūʿ olınmazlarsa Allāh subḥāne ve teʿālāya duʿā ve tażarrūʿ idüp yā rabbi bunları ışlāḥ eyle diyeler bed-duʿā itmeyeler ve ṣabır taḥammül ideler ve daḫı müʾmin olanlar ve: müʾminler B
[3037] ve daḫı müʾmin olanlar: -B
[3038] muḫālifet itmeyeler meger şerʿ-i şerīfe muḫālif ola böyle olursa: muḫālif ola bu taḳdīrce B
[3039] ṭutmayalar: ṭutmayalar eger C
[3040] Tañrıyā: Allāha B; Ḥaḳ teʿālāya C
[3041] müʾmin olanlar: -B
[3042] bir: birer C
[3043] ḳonşulara: ḳonşularına B
[3044] daḫı müʾmin olanlar: -B
[3045] ve edeb ögredeler: ögredüp B
[3046] daḫı müʾmin olanlar: ve B
[3047] daḫı: -A -C
[3048] ögredeler: ögredüp A B
[3049] ʿilm-i ḥāl ve ʿilm-i dīn ögredüp ve edeb-i müslimīn ögredeler: daḫı ʿilm-i ḥāl ögredüp ve edeb-i müslimīn taʿlīm ideler B
[3050] ḳoñışılara: ḳoñşuya B

ve {10} meşāyiḫlere ḳoyı virmeyeler[3051]. İllā meger[3052] babasın ve anasın ziyāret itmege iẕin {11} vire[3053]. Eger fesād ḳorḳusı yoḳ ise ve eger anasından ve babasından {12} fesād ḳorḳusı var ise yaʿni ḳızlarına[3054] vesvese virüp bu ḳocadan [C72.a] {13} boşan seni bir eyü[3055] kimesneye[3056] virelüm deyü ḳorḳarsa eri cāʾizdür ki [3057]{14} anasına ve babasına[3058] daḫı göndermeye.[3059] Belki anlar ḳızlarına gelüp ḳapu arasından[3060]{15} şöyleşdüreler[3061]. Ve bir daḫı ḥamām lāzım geldikde ayda bir kerre ḳoñşılarda {16} ṣāliḥe ve mestūre ḫātūn var ise anlar ile ḥamāma göndereler[3062]. Ve daḫı {17} ḫātūn kişileri erlerinüñ evlerinden[3063] çıḳmaḳ üc maḥalde cāʾizdür. İkisi {18} ẕikr olındı ki babası ve anası ziyāretine[3064] eger[3065] fesād ḳorḳusı yoḳ ise {19} ve birisi ayda bir kerre[3066] ḳoñşılarda ṣāliḥe ve mestūre ḫātūn[3067] var ise anlarla [A53.a] {1} göndermek. Bullar emīn ise üçüncisi[3068] vefāt itdikde yuyup {2} kefenleyüp tābuta ḳoyup mezāra alup[3069] gitdikde erinüñ evinden çıḳmaḳ {3} cāʾizdür. Ücden ġayrı nesneler[3070] içün çıḳarlarsa üzerlerine Ḥaḳ teʿālānuñ {4} laʿneti yaġmurlar gibi yaġar ve[3071] erleri [B83.b] daḫı iẕin virirse[3072] āḫiretde ḥālleri {5} maʿlūm olısardur[3073]. Ve daḫı müʾmin olanlar[3074] yedi yaşında olan evlādların

[3051] ve şeyḫler ve meşāyiḫlere ḳoyıvirmeyeler: ḳoyuvirmeyeler B; ve şeyḫlere ve meşāyiḫlere iẕin virmeyeler C
[3052] meger: -C
[3053] vire: vireler B
[3054] ḳızlarını: ḳızını C / anasından ve babasından fesād ḳorḳusı var ise yaʿni ḳızlarına: -B
[3055] eyü: eyüce C
[3056] kimesneye: ḳocaya B
[3057] deyü ḳorḳarsa eri cāʾizdür ki: deyü iẕlāl olunmaḳdan ḳorḳarsa C
[3058] deyü ḳorḳarsa eri cāʾizdür ki anasına ve babasına: dirlerse B
[3059] göndermeye: göndermek C
[3060] arasından: yarıḳından C
[3061] şöyleşdüreler: şöyleşeler B
[3062] ve bir daḫı ḥamām lāzım geldikde ayda bir kerre ḳoñşılarda ṣāliḥa ve mestūre ḫātūn var ise anlar ile ḥamāma göndereler: -B -C
[3063] ḫātūn kişiler erlerinüñ evlerinden: ḫātūnlar evlerinden B; ḫātūnlar erlerinüñ evinden C
[3064] ziyāretine: ziyāretine varalar C
[3065] eger: -B
[3066] ve birisi ayda bir kerre: -C
[3067] ḫātūn: ḫātūnlar C
[3068] ayda bir kerre ḳoñşılarda ṣāliḥa ve mestūre ḫātūn var ise anlarla göndermek bullar emīn ise üçüncisi: ḥācet-i żarūrī olsa ḥāmammā çıḳmaḳ ammā ṣāliḥa ḫātūnlar esbābı-la olmaḳ lāzımdur üçünci B
[3069] alup: -C
[3070] üçden ġayrı nesneler: bu üçünden ġayrı B
[3071] yaġmurlar gibi yaġar ve: yaġmur gibi yaġar B
[3072] virirse: virirlerse A
[3073] maʿlūm olısardur: müşkil olur B
[3074] müʾmin olanlar: -B

{6} nemāza başladalar[3075]. Ve on yaşına vardıḳda ḳılmazlarsa döge döge {7} ḳılduralar[3076]. Ve daḫı müʾmin olanlar erkek oġlancıḳlarına ḥarīr ḳaftān geydürmeyeler. {8} Ve daḫı müʾmin olanlar ḥarīrden ḳuşaḳ ve ḥarīrden taḳye geydürmeyeler[3077]. {9} Ve daḫı müʾmin olanlar[3078] erkek[3079] oġullarınuñ[3080] ellerine ve ayaḳlarına {10} ḳınā yaḳmayalar. Ve daḫı ʿavretlerin nā-māḥrem evine [C72.b] ve dügine ve ecnebīler {11} ʿıyādetine[3081] ve tehniyesine göndermeyeler[3082]. Ve daḫı müʾmin olanlar[3083] ʿavretlar[3084] {12} sözine uymayalar. Ve günāh olmayan ḳuṣurlarına baḳmayalar[3085] ḥilim idüp {13} yavaşlıḳ ideler. Ammā şöyle ki şerʿ-i şerīfe muḫālif bir nesnelerine muṭṭaliʿu {14} oldıḳda gügermiş develer ve arslanlar[3086] gibi olalar şecāʿatlerin {15} anda[3087] iẓhār ideler. Ve daḫı müʾmin olanlar[3088] şākirdlerin kendi oġulları {16} gibi naṣīḥat ve terbiyet ve żabṭ ideler merḥamet idüp sükūt itmeyeler. {17} Ve daḫı müʾmin olanlar emr-i biʾl-maʿrūf ve nehy ʿeniʾl-münker iderler[3089] kimesneden {18} ḳorḳmayalar[3090] ve anlara[3091] müdāhine itmeyeler. Ammā müdāra ideler. Ve daḫı ḥelālden {19} gelenden ḳaçmayalar. Ve daḫı müʾmin olanlar[3092] misvāka müdāvimet ideler. [A53.b] {1} Ve daḫı müʾmin [B84.a] olanlar farżı ve sünnete berk[3093] yapışup yaʿni ṣallallāhu ʿaleyhi veʾs-sellem ḥażretlerinüñ ve aṣḥābı[3094] zamānından[3095] bu ana {2} gelince işlenen nesneleri işleyüp ṣoñradan ẓuhūr iden bidʿat-ı seyyiʾeden[3096] {3} ḳaçar. Ve daḫı

[3075] başladalar: başlamaḳ B
[3076] ḳılmazlarsa döge döge ḳılduralar: ḳılmazsa dögeler B
[3077] ve daḫı müʾmin olanlar erkek oġlancıḳlarına ḥarīr ḳaftān geydürmeyeler ve daḫı müʾmin olanlar ḥarīrden ḳuşaḳ ve ḥarīrden taḳye geydürmeyeler: -B
[3078] daḫı müʾmin olanlar: -B
[3079] erkek: -C
[3080] oġullarınuñ: oġlancıḳlaruñ B
[3081] dükine ve ecnebīler ʿıyādetine: dügününe ve ecnebīler ʿıyādına C
[3082] ve daḫı ʿavretlerin nāmāḥrem evine ve dükine ve ecnebīler ʿıyādetine ve tehniyesine göndermeyeler: ve ḥarīr ḳaftānlar geydürmeyeler B
[3083] müʾmin olanlar: -B
[3084] ʿavretlar: ʿavret C
[3085] baḳmayalar: ṭanumayalar A B
[3086] arslanlar: arslan C
[3087] anda: olduḳda C
[3088] müʾmin olanlar: -B
[3089] iderler: eyleyeler B
[3090] ḳorḳmayalar: ḳorumayalar A B
[3091] anlara: -B
[3092] müʾmin olanlar: -B
[3093] farżı ve sünnete berk: sünnete A C
[3094] ṣallallāhu ʿaleyhi veʾs-sellem ḥażretlerinüñ ve aṣḥābı: ḥażret ve ṣaḥābe A B
[3095] zamānından: zamānından berü B
[3096] bidʿat-ı seyyiʾeden: bidʿatlaruñ seyyiʾesinden C

müʾmin olanlar[3097] ḳuşlıḳ nemāzına müdāvimet ideler eḳalli iki rekʿat {4} ve ekṣeri sekiz rekʿatdur. Ve baʿżılar ḳatında on ikidür[3098]. Ve daḫı müʾmin olanlar[3099] aġşam nemāzından ṣoñra altı {5} rekʿat [C73.a] nemāz[3100] ḳılalar baʿdehū[3101] yedi kerre Allāhumme ecirnā mineʾn-nāri ve edḫilneʾl cennete {6} maʿal-ebrār diyeler. Ve ṣabāḥ nemāzınuñ farżından ṣoñra üc kerre diyeler. Ve daḫı {7} müʾmin olanlar[3102] yatsunuñ ṣoñ sünnetin dört rekʿat ḳılalar. Ve daḫı müʾmin {8} olanlar[3103] her gice Tebāreke sūresin oḳıyalar. Ve daḫı müʾmin olanlar[3104] teheccüdi {9} terk itmeyeler eḳalli iki rekʿat ekṣeri on iki[3105] rekʿatdur. Ve daḫı müʾmin olanlar[3106] {10} ṣabāḥ nemāzından ṣoñra üc kerre[3107] eʿūẕu billāhiʾs-semīʿiʾl-ʿalīmi mineʾş-şeyṭāniʾr-racīmi {11} deyüp sūre-i ḥaşrüñ āḫirin oḳıyalar. Ve daḫı müʾmin olanlar[3108] ṣabāḥ nemāzından {12} ṣoñra [B84.b] ve ikindi nemāzından ṣoñra[3109] müsebbeʿāt-ı ʿaşereye müdāvimet ideler. Müsebbeʿāt-ı {13} ʿaşere bunlardur.[3110] Fātiḥa ve Āyeteʾl-kürsi ve Ḳul yā eyyühaʾl- kāfirūn ve İḫlāṣ ve Muʿavvizeteyn {14} ve yedi kerre subḥānallāhi ve elḥamdulillāhi ve lā ilāhe illallāhu Allāhu ekber[3111] ve yedi kerre {15} Allāhumme ṣalli[3112] ʿala seyyidinā Muḥammedi ʿabdike ve resūlike el-nebīyiʾl-ümmiyi ve ʿala ālihi ve saḫbihi {16} ecmaʿīn. Ve yedi kerre Allāhummaġfirli ve li vālidiyye ve li cemīʿiʾl-müʾminine veʾl-müʾminäti {17} veʾl-müslimīn veʾl-müslimāti el aḥyāʿu minhum veʾl-emvāt. Ve[3113] yedi kerre {18} Allāhümmefʿal bī ve bihim ʿācilen ve ecilen fiʾd-dīni veʾd-dünyā [C73.b] veʾl āḫirati mā ente lehū ehlün ve lā tefʿal binā ve bihim yā mevlānā mā naḥnü lehū {19} ehlün inneke ġafūrun ḥalīm [A54.a] {1} cevādün kerīm raʾufüʾr-rahīm. Ve on kerre Lā

[3097] ḳaçar ve daḫı müʾmin olanlar: ḳaçalar ve daḫı B
[3098] ve baʿżılar ḳatında on ikidür: -A -C
[3099] daḫı müʾmin olanlar: -B
[3100] nemāz: ṣalavāt-ı evvābīn C
[3101] baʿdehū: ve daḫı B
[3102] daḫı müʾmin olanlar: -B
[3103] müʾmin olanlar: her gice ḳılalar B
[3104] daḫı müʾmin olanlar: -B
[3105] iki: -A -C
[3106] müʾmin olanlar: -B
[3107] kerre: kez A B
[3108] daḫı müʾmin olanlar: -B
[3109] ve ikindi nemāzından ṣoñra: -C
[3110] bunlardur: evvelā B
[3111] ekber: ekber deye C
[3112] ṣalli: ṣalli ve sellem B
[3113] ve: ve daḫı C

ilāhe illallāhu[3114] vaḥdehu lāşerīke lehū lehūʾl-mülkü {2} ve lehūʾl-ḥamdu yüḥyī ve yümītü ve hüveʾl ḥayyiʾl-leẕi lā-yemūt biyediḫil ḫayr ve hüve ʿalā külli {3} şeyʾi ḳadīrün[3115]. [B85.a] Ve dāʾimüʾl-evḳātda[3116] istiġfār üzere olalar ve dillerinde Elḥamdullillāhi {4} ʿaleʾt-tevfīḳi[3117] min külli taḳşīr kelimātın eksik itmeyeler[3118]. Ve daḫı[3119] duʿālarında cümle {5} müʾminleri añalar ve ataların[3120] ve anaların ve üstādların añalar ve günāhlarına {6} iʿtirāf idüp aġlayalar. Ve daḫı zevāl-ı īmāndan ġāyet-ile[3121] ḳorḳup {7} dāʾim ḥüsn-i ḫātime dileyeler. Ve daḫı niʿmet-i İslāma dāʾim şükr ideler ve ʿilm-i {8} nāfiʿ ki ʿilm-i ḥāldür[3122] ʿālim ve cāhil cümlesi[3123] taḥşīline meşġūl olalar ve günāhlardan {9} ġāyet-ile ṣaḳınalar ve gözlerin[3124] ḥarāmdan ṣaḳınalar. Ve ḳulaḳların {10} sāz ve ṭāvil ve ẓurna ve ṭanbūr ve ceşte [3125] ve çenk ve nāy ve kiẕib ve ġaybet {11} ve fuḥş diñlemeden ġāyet-ile ṣaḳınup[3126] kendülerin ḥıfẓ[3127] ideler. Ve ellerin {12} ḥarāma yapışmaḳdan ve nā-ḥaḳ yire urmaḳdan ve elin[3128]rızḳın almaḳdan[3129][B85.b] ve necisiʾl- {13} ʿayne[3130] yapışmaḳdan ṣaḳınalar. Ve ayaḳların[3131] ḥarāma yürimekden [C74.a] ve iẕinsiz {14} kimesnenüñ milkine girmeden ve ādem[3132] depmeden ve ġayrınuñ döşegin ve {15} ḥaşırın başmadan ṣaḳınalar[3133]. Eller-ile sāz çalmaḳdan ġāyet-ile ṣaḳınalar[3134]. {16} Zīrā āḫiretde cümle barmaḳların ek ek birer birer[3135] keserler baʿdehū cehenneme ḳoyarlar[3136]. {17} Ve

[3114] illallāhu: illā ente B
[3115] ʿalā külli şeyʾi ḳadīrün: -B
[3116] evḳātda: evḳāt B
[3117] ʿaleʾl-tevfīḳi: ʿaleʾt-tevfīḳ vesteġfirallāh B C
[3118] itmeyeler: itmeye B
[3119] daḫı: -B -C
[3120] ataların: ataların añalar B
[3121] ġāyet-ile: -B
[3122] ʿilm-i nāfiʿ ki ʿilm-i ḥāldür: ʿilm-i ḥāllerin C
[3123] ki ʿilm-i ḥāldür ʿālim ve cāhil cümlesi: -B
[3124] gözlerin: gözlerin ġāyet-ile C
[3125] ẓurna ve ṭanbūr ve ceşte : ẓumār ve ṭanbūr dinlemeden C
[3126] ṣaḳınup: ṣaḳınalar B
[3127] kendülerin ḥıfẓ: ḥaẕer C
[3128] urmaḳdan ve eliñ: urmadan ve A C
[3129] almaḳdan: almadan C
[3130] ʿayne: ʿayne żarūretsiz B
[3131] ayaḳların: -B
[3132] ādem: kimesneyi B
[3133] ṣaḳınalar: ṣaḳınalar ve C / ve ayaḳların ḥarāma yürimekden ve iẕinsiz kimesnenüñ milkine girmeden ve ādem depmeden ve ġayrınuñ döşegin ve ḥaşırın başmadan ṣaḳınalar: -B
[3134] eller-ile sāz çalmaḳdan ġāyet-ile ṣaḳınalar: ve sāz çalmaḳdan ġāyet iḥtirāz ideler B
[3135] birer birer: idüp C
[3136] zīrā āḫiretde cümle parmaḳların ek ek birer birer keserler baʿdehū cehenneme ḳoyarlar: -B

ḳarınların ḥarāmdan ve mekrūhdan ve şübhelü nesnelerden[3137] ṣaḳınalar. Ve {18} ferclerin zinādan ve livāṭadan ve ḥayż u nifās zamānında cimāʿ itmeden {19} ve ḥarāma degirmekden ṣaḳınalar. Ve dillerin[3138] yalan söylemekden [A54.b] {1} ve masḫaralıḳdan ve sögmekden ve kendüyi ögmekden ve fuḥş söylemekden {2} ve ʿahdin bozmaḳdan ve vaʿdesine muḫālifet itmekden[3139] müʾmin olanlar {3} bu cümleden ġāyet-ile ṣaḳınalar. **Faṣl**[3140] İnsān içün devlet-i ebedīyye {4} ve saʿādet-i sermediyye[3141] vardur. Ol ṣāniʿ-i ʿālemüñ [B86.a] ẕāt-ı şerīfin ve ṣıfātın[3142] bilmek ve añlamaḳ {5} ile olur. Yaʿni insān kendü[3143] maṣnūʿātdan olmaġ-ıla aña lāzım gelen {6} oldur ki ṣāniʿi yaʿni ḫālıḳı bile ve añlaya. Ol taḳdīrce devlet-i ebedīyye {7} ve[3144] saʿādet-i sermediyyeye[3145] vāṣıl olduġı ẓāhir olur[3146]. Şuña bināʾen ki {8} ṣāniʿini bilmeyen insān[3147] hemān behāʾim gibidür. Nitekim Ḥaḳ subḥāne ve teʿālā buyurur [3148]. Belhūm aḍaldur[3149]. Ol taḳdīrce {9} bilenler içün devlet-i saʿādet [C74.b] muḳarrerdür. Ve daḫı insāna lāzım olan {10} ḫālıḳınuñ[3150] ṣıfāt-ı cemāliyyesi-le ve ṣıfāt-ı celāliyyesin[3151] bilmekdür. Ve {11} daḫı netīce-i merām[3152] insāna lāzım olan Ḥaḳ teʿālādan dünyāda ve āḫiretde ṣudūr idüp {12} ẓuhūr iden eşerlerine[3153] maʿrifet taḥṣīl itmek-ile bilmekdür. Yaʿni ṣudūr {13} idenlerin ve ideceklerin bilüp iʿtiḳād itmekdür. Ḫulāṣā-yı kelām ve netīce-i {14} merām[3154] insāna lāzım olan kemā yenbaġi lāyıḳ[3155] olduġı mertebe mebde vü maʿādını {15} yaʿni[3156] ibtidāsını ve intihāsını bilmekdür. Pes imdi insāna lāzım olan {16} Allāh

[3137] nesnelerden: nesneden A
[3138] dillerin: diller-ile C
[3139] itmekden: itmekden ve bühtān itmekden B
[3140] faṣl: ve daḫı B C
[3141] ve saʿādet-i sermediyye: -C
[3142] ẕāt-ı şerīfin ve ṣıfātın: ẕāt-ı ṣıfātını A B
[3143] kendü: kendüsi B
[3144] ebedīyye ve: ebedīyyeye B
[3145] ve saʿādet-i sermediyyeye: -C
[3146] olur: -B
[3147] şuña bināʾen ki ṣāniʿini bilmeyen insān: ṣāniʿ-i ʿālemi bilmeyen insān degil C
[3148] nitekim Ḥaḳ subḥāne ve teʿālā buyurur: -A -C
[3149] aḍaldur: aḍallu B
[3150] ḫālıḳınuñ: ḫālıḳuñ B
[3151] cemāliyyesi-le ve ṣıfāt-ı celāliyyesin: kemāliyyesi ile ve ṣıfāt-ı celāliyyesi ile C
[3152] netīce-i merām: A C
[3153] eşerlerine: eşerlerden C
[3154] kelām ve netīce-i merām: -C / insāna lāzım olan Ḥaḳ teʿālādan dünyāda ve āḫiretde ṣudūr idüp ẓuhūr iden eşerlerinemaʿrifet taḥṣīl itmek-ile bilmekdür. Yaʿni ṣudūr idenlerin ve ideceklerin bilüp iʿtiḳād itmekdür ḫulāṣā-yı kelām ve netīce-i merām: -B
[3155] lāyıḳ: ḳādir B
[3156] mertebe mebde vü maʿādını yaʿni: kendünüñ B

teʿālānuñ ẕātını bilmekde naẓardan ve fikirden ayrılmaḳdur. Ve maʿrifetullāhu {17} ol naẓar ile ḥāṣıl olup muʿallime ḥācet ḳalmaz. Yaʿni bir kimesne ki bi ṭarīḳiʾn-naẓariyye {18} Ḥaḳ teʿālānuñ ẕāt-ı şerīfin bilmekden ayrılmaya ol kimesne içün ẕāt-ı Bārī {19} bilmekde muʿallime ḥācet ḳalmaz[3157]. Ve daḫı Ḥaḳ teʿālānuñ varlıġın[3158] birligin naṣūṣ-ı Ḳurʾān-ıla [A55.a] {1} istidlāl itmek-ile[3159] daḫı taḥṣīl-i maʿrifet itmek lāzımdur[3160]. Ammā naẓar-ile taḥṣīl-i {2} maʿrifetiñ ṭarīġi budur ki nāẓır olan kişi maṣnūʿāta naẓar itdikde diye ki {3} şol nesne maṣnūʿdur[3161] ve maḫlūḳdur. Her bir maṣnūʿda[3162][B86.b] elbetde[3163] muḳarrerdür ve her bir ṣunʿı {4} içün daḫı [C75.a] ṣāniʿden lābüd ve[3164] lāzımdur. Pes her maṣnūʿ içün ṣāniʿ muḥaḳḳaḳdur {5} dimek-ile[3165] teʾemmül ideler. Ol taḳdīrce ol kimesne içün ṣunʿıdan ṣāniʿe intiḳāl {6} itmek müyesser olup muʿallime ḥācet ḳalmaz. Ve eger sen daḫı teʾemmül ve fikir idebilürseñ {7} ẕikr olınan intiḳāller senüñ içün daḫı müyesser olup müʾmin-i kāmil olursın[3166] {8} bi ʿināyeti Allāh[3167] teʿālā. Ve daḫı istidlāliñ ṭarīḳi budur [3168] ki şol kişiler ki istidlāl-ile[3169] {9} maʿrifetullāha ṭālib olalar anlara lāzımdur ki naṣūṣ-ı Ḳurʾāniyyeden Ḳurʾān-ı ʿaẓīmde {10} çoḳdur[3170]. Cümleden biri ilāhukum ilāhun vāḥidün ḳavl-i şerīf-ile[3171] ḳul hū Allāhu eḥadun ḳavl-i laṭīf-ile {11} istidlāl idüp delīl iḳāmet itmek-ile tevḥīd-i[3172] Bāriye maʿrifet taḥṣīl eyleyeler ki {12} maʿnā-yı münīfi[3173] siziñ ilāhıñız birdür dimek olur[3174]. Ve sūre-i İḫlāṣuñ sebeb-i nüzūli {13}

[3157] pes imdi insāna lāzım olan Allāh teʿālānuñ ẕātını bilmekde naẓardan ve fikirden ayrılmākdur. Ve maʿrifetullāhu ol naẓar ile ḥāṣıl olup muʿallime ḥācet ḳalmaz yaʿni bir kimesne ki bi ṭarīḳiʾn-naẓariyye Ḥaḳ teʿālānuñ ẕāt-ı şerīfin bilmekden ayrılmaya ol kimesne içün ẕāt-ı Bārī bilmekde muʿallime ḥācet ḳalmaz: -B

[3158] varlıġın: varlıġın ve C

[3159] itmek-ile: itmege C

[3160] naṣūṣ-ı Ḳurʾān-ıla istidlāl itmek-ile daḫı taḥṣīl-i maʿrifet itmek lāzımdur: naṣūṣ-ı Ḳurʾān veyā nāẓır-ı ʿirfān ile bilmek lāzımdur B

[3161] maṣnūʿdur: maṣnūʿ A C

[3162] her bir maṣnūʿda: -B

[3163] elbetde: elbetde ṣāniʿ B; elbetde bir ṣunʿu C

[3164] lābüd ve: -C

[3165] içün ṣāniʿ muḥaḳḳaḳdur dimek-ile: içün daḫı ṣāniʿ muḳarrerdür ve her bir ṣunuʿ içün daḫı C

[3166] kāmil olursın: kāmilsin C

[3167] Allāh: -A -C

[3168] daḫı istidlāliñ ṭarīḳi budur: daḫı naṣūṣ-ı Ḳurʾān-ıla istidlāl ṭarīḳi oldur B

[3169] istidlāl-ile: istidlālullāh C

[3170] şol kişiler ki istidlāl-ile maʿrifetullāha ṭālib olalar anlara lāzımdur ki naṣūṣ-ı Ḳurʾāniyyeden Ḳurʾān-ı ʿaẓīmde çoḳdur: eyāt-ı Ḳurʾāniyye ile istidlāl oluna B

[3171] şerīf-ile: laṭif-ile ve C

[3172] tevḥīd: teveḥḥüd -A -C

[3173] münīfi: şerīfi C

[3174] ki maʿnā-yı münīfi siziñ ilāhıñız birdür dimek olur: -B

budur ki Ḳureyş keferesinden bir ṭāʾife ve benī İsrāʾīl ṭāʾifesinden bir ṭāʾife {14} daḫı[3175] Resūlullāh ṣallallāhu ʿaleyhi ve sellem ḥażretlerine geldiler. Eyitdiler.[3176]Yā Muḥammed sen bize {15} dāʾima daʿvet [B87.a] itdügüñ Rabbüñ ṣıfatı nedür[3177] bize beyān eyleye[3178] ḥadd-i ẕātında rabbüñ {16} ne nesnedür ve ne yirdedür[3179] ve ne yir ve ne içer ve kimden ṭoġmışdur ve kimüñ vāriṣidür {17} ve aña kim [C75.b] vāriṣ olur bize bildür ki ḥattā biz daḫı[3180] saña Rabbüñe īmān getürelüm {18} deyü süʾāl itdiler[3181]. Ol ḥīn[3182] bu sūre-i şerīfe nüzūl itdi. Pes ẕikr olınan {19} sūrede vāḳıʿ emir ki ḳul lafẓıdur. Ol ḥażret-i Resūle ṣallallāhu ʿaleyhi ve sellem [A55.b] {1} ḫiṭābdur ki[3183] maʿnāsı Yā Muḥammed sen di hūallāhu eḥad yaʿni sizüñ süʾāl itdügiñüz {2} Allāh ki benim rabbümdür ol birdür ol birdür di[3184] dimekdür. Hū lafẓı mevcūda[3185] {3} işāret içündür[3186]. Yaʿni anuñla[3187] bu maḳāmda mevcūda işāret olınmışdur. Bu {4} taḳdīrce yaʿni lafẓ-ı hū ile mevcūda işāret olınduġı taḳdīrce ẕikr olınan {5} hū lafẓınuñ mefhūmı Muʿaṭṭala meẕhebi-le Bāṭıniyye meẕhebin naḳżı içündür. {6} Zīrā ki ẕikr olınan Muʿaṭṭala[3188] ile Bāṭıniyye ṭāʾifesi ḥāṣā ṣümme ḥāṣā mevcūd degildür {7} derler. Yaʿni ʿālemüñ ṣānīʿ yoḳdur deyü iʿtiḳād iderler. Ve ẕikr olınan sūre-i {8} şerīfede eḥad lafẓı Ḥaḳ subḥānehu ve teʿālānuñ vaḥdāniyyetin iṣbāt içündür. {9} Pes lafẓı eḥad müşrikler ile puta ṭapanları[3189] naḳıż içündür. Zīrā anlar ile {10} olduġına iḳrār iderler. Lākin birligine iḳrār itmezler. Pes taḥḳīḳ-i meẕkūr {11} üzere eḥad lafẓı bir maḳāmda şol vāḥid-i mevcūd maʿnāsına olur ki ẕātı-çün [C76.a]{12} ne baʿż ola ve ne inḳısām ola. Zīrā Ḥaḳ teʿālā birdür lākin birligi ʿaded cehetinden {13} degildür. Ḥaḳ teʿālānuñ vāḥid olması vech-i meẕkūr üzre[3190] olduġına yaʿni {14} ʿaded cehetinden vāḥid olmaduġına delālet iden delīl budur ki

[3175] ve benī İsrāʾīl ṭāʾifesinden bir ṭāʾife daḫı: -B
[3176] geldiler eyitdiler: gelüp didiler ki C
[3177] nedür: nicedür B
[3178] eyleye: eyle B
[3179] ve ne yirdedür: -A -B
[3180] daḫı: -B
[3181] itdiler: itdüklerinde C
[3182] ḥīn: ḥīnd B; vaḳitde C
[3183] resūla ṣallallāhu ʿaleyhi ve sellem ḫiṭābdur ki: resūlullāha işāretdür ki C
[3184] ol birdür di: -B
[3185] mevcūda: ġāyib B
[3186] işāret içündür: işāretdür C
[3187] yaʿni anuñla: lākin B
[3188] muʿaṭṭala: muʿaṭṭala meẕhebi C
[3189] ṭapanları: ṭapuculara A B
[3190] üzre: üzerine C

eger Allāh teʿālānuñ[3191] {15} vāḥid olması ol cehet üzre olmasa idi ol ibʿāż olurdı. Yaʿni {16} niçe cüzler olmaḳ lāzım gelürdi böyle olıcaḳ. Yaʿni Ḥaḳ teʿālānuñ vāḥid olması[3192] {17} ʿaded cehetinden olmaḳ üzre taḳdīrce ibʿāż olmaḳ lāzım gelicek mümteniʿ {18} olurdı. ʿAded cehetinde Allāhuñ vāḥid olması zīrā ki her cüz içün iḥdāṯa {19} ve taḫlīḳe ve iʿtirāʿe yaʿni bir nesneyi[3193] yoġ-iken iḥdāṯ itmek ve ḫalḳ itmek[3194] īcād [A56.a] {1} itmege ḳudret ḥāṣıl olmaḳ lāzım gelür idi. Bu taḳdīrce ḫuṣūṣ-ı ḳażiyyelüge {2} müʾeddī olurdı ki andan her bir cüz ḫālıḳ ve ḳādir ola. Bu ise muḥāldür. {3} Ve vech-i buṭlān ẓāhirdür. Pes eḥad lafẓı Ḥaḳ teʿālānuñ vaḥdāniyyetini iṯbāt {4} içün olduġı ve müşrikin ve ṯevniyyeti[3195] naḳż içün olduġı ẓāhir oldı[3196]. [B87.b] {5} Pes insān naẓar ve istidlāl ile maʿrifetullāha vuṣūl ẓāhir oldı. **Faṣl** {6} Maʿlūm ola ki ṭāʾife-i mütekelliminden bāb-ı iʿtiḳādātda ḥażret-i Resūl[3197] [C76.b] {7} ṣallallāhu ʿaleyhi ve sellemüñ aṣḥābına ṭarīḳ üzre ise[3198] ol ṭarīḳ üzre {8} gidenler Ehl-i Sünnet ve Cemāʿat dirler ve[3199] buña muḫālif olanlara ehl-i bidʿat {9} ve ehl-i ḍalālet-i ṯemiyye olınur[3200]. Ve Ehl-i Sünnet ve Cemāʿate muḫālif olan ṭāʾife-i {10} pür- ḍalāl[3201] ibtidā[3202] altı bölik ṭāʾife idi. Ḳaderiyye ve Cebiriyye Rāfiẓiyye Ḫāriciyye {11} Meşiyye Mürciyye baʿdehū her biri on ikişer fırḳa olup

[3191] teʿālānuñ: teʿālā C
[3192] teʿālānuñ vāḥid olması: teʿālā vāḥid olmaġı C
[3193] nesneyi: nesne C
[3194] ḫalḳ itmek: ḫalḳ A B
[3195] ṯevniyyeti: ṯennī C
[3196] muʿaṭṭala ile bāṭıniyye ṭāʾifesi ḥāṣā ṯümme ḥāṣā mevcūd degildür derler yaʿni ʿālemüñ ṣāniʿ yoḳdur deyü iʿtiḳād iderler ve ẕikr olınan sūre-i ṣerīfede eḥad lafẓı Ḥaḳ subḥāne ve teʿālānuñ vaḥdāniyyetin iṯbāt içündür pes lafẓı eḥad müşrikler ile puta ṭapucuları naḳıż içündür zīrā anlar ile olduġına iḳrār iderler lākin birligine iḳrār itmezler pes taḥḳīḳ-i meẕkūr üzere eḥad lafẓı bir maḳāmda ṣol vāḥid-i mevcūd maʿnāsına olur ki ẕātı-çün ne baʿż ola ve ne inḳısām ola zīrā Ḥaḳ teʿālā birdür lākin birligi ʿaded cehetinden degildür Ḥaḳ teʿālānuñ vāḥid olması vech-i meẕkūr üzre olduġına yaʿni ʿaded cehetinden vāḥid olmaduġına delālet iden delīl budur ki eger Allāh teʿālānuñ vāḥid olması ol cihet üzre olmasa idi ol ibʿāż olurdı yaʿni niçe cüzler olmaḳ lāzım gelürdi böyle olıcaḳ yaʿni Ḥaḳ teʿālānuñ vāḥid olması ʿaded cehetinden olmaḳ üzre taḳdīrce ibʿāż olmaḳ lāzım gelicek mümteniʿ olurdı ʿaded cehetinde Allāhuñ vāḥid olması zīrā ki her cüz içün iḥdāṯa ve taḫlīḳe ve iʿtirāʿe yaʿni bir nesneyi yoġ-iken iḥdāṯ itmek ve ḫalḳ īcād itmege ḳudret ḥāṣıl olmaḳ lāzım gelür idi bu taḳdīrce ḫuṣūṣ-ı ḳażıyyelüge müʾeddī olurdı ki andan her bir cüz ḫālıḳ ve ḳādir ola bu ise muḥāldür ve vech-i buṭlān ẓāhirdür pes eḥad lafẓı Ḥaḳ teʿālānuñ vaḥdāniyyetini iṯbāt içün olduġı ve müşrikin ve ṯevniyyeti naḳż içün olduġı ẓāhir oldı: anuñ içün her ṣeyʾüñ iḥdāṯına ve taḫlīḳine ve iḫtirāʿına yaʿni bir nesneyi yoġken iḥdāṯ itmege ve ḫalḳ ve īcād itmege ḳudret ḥāṣıl olmaḳ lāzım gelür B
[3197] resūl: resūlullāh B / iʿtiḳādātda ḥażret-i resūl: iʿtiḳādātdan ḥażret-i resūl-i ekrem C
[3198] ise: iseler B
[3199] ve: -B
[3200] ṯemiyye olınur: dirler B
[3201] pür-ḍalāl: -B
[3202] olan ṭāʾife-i pür ḍalāl ibtidā: olanlar C

yetmiş iki bölük[3203] oldı. {12} Tafṣīli kütüb-i kelāmda meẕkūrdur. Ve daḫı ehl-i bidʿatdan ehl-i ḥaḳḳa muḫālifet {13} idenüñ evveli[3204] Ḳaderiyyedür[3205] ki anlara Muʿtezili dirler[3206]. Bunuñ birle bu Muʿtezilī {14} ṭāʾifesi aḥkām-ı fıḳhıyyenüñ ekẕerinde Ḥanīfilerdür. Ve daḫı Ehl-i Sünnet ve {15} Cemāʿat reʾisleri ikidür. Biri Ebuʾl-Ḥasan Eşʿarīdür. [B88.a] Bunuñ meẕhebi üzre {16} olanlara Eşāʿire dinilür. Ve biri Şeyḫ Ebū Manṣūr Māturīddür. Bunuñ meẕhebi üzre[3207] {17} olanlara Māturīdiyye dinilür. Māturīd semerḳand ḳariyyelerinden bir ḳariyyenüñ {18} ismidür. Bizim[3208] iʿtiḳādātda meẕhebimüz Māturīdīdür. Aʿmālda meẕhebimüz Ḥanīfidür. {19} Baʿdehū ʿibād-ı ṣāliḥiyye lāzım olan saʿīd şaḳī ve şaḳī saʿīd olmaḳ mesʾelesi [A56.b] {1} kemāhī ḥaḳḳu añlamaḳ ve bilmek ve aña göre ʿamel üzre olmaḳ [C77.a] gerekdür[3209]. Zīrā bu baḥiṣde {2} ziyāde taḥḳīḳler ve bi-nihāye tedḳīḳler[3210] vardur. Aña bināʾen bu mesʾelede {3} çoḳ kimesne ḍalālete düşmişlerdür. Ve ġayrıları ıḍlāl itmişlerdür. {4} Tafṣīli budur ki mesʾele-i merḳūmenüñ ẕikr olınan vecih üzre olmasına[3211] {5} ḳāʾil[3212] olsa anı baʿżı eḥādīṣ-i şerīfe meniʿ ider. Zīrā ḥadīṣ-i şerīfüñ[3213] maʿnāsı {6} saʿīd dünyāya gelmezden evvel saʿīddür. Keẕālik şaḳī daḫı dünyāda gelmezden {7} evvel şaḳīdür dimek olur. Pes[3214] baʿdehū[3215] ʿaksi olduġı [B88.b] taḳdīrce mütaġayyir {8} olmaḳ lāzım gelür. Bu ise cāʾiz degildür. Maʿa hāẕā ʿāmme-i kütübde[3216] mütaġayyire {9} olmaḳ lāzım gelür bu ise cāʾiz degildür[3217]. Ve resūllar ʿaleyhimüʾs-selām[3218] inḳılāba[3219] ittifāḳ itmişlerdür. {10} Yaʿni saʿīd şaḳī ve şaḳī saʿīd olduġına müttefiklerdür[3220]. Zīrā ki

[3203] iki bölük: iki A B
[3204] evveli: evvelki C
[3205] Ḳaderiyyedür: Ḳaderiyye B
[3206] Muʿtezilī dirler: Muʿtezilī dirler anlardur B; Muʿtezilīlerdür C
[3207] üzre: -A
[3208] bizim: yaʿni A C
[3209] olmaḳ gerekdür: olmaḳdur B
[3210] tedḳīḳler: tevfīḳler B
[3211] olmasına: olmasına bir kimesne C
[3212] mesʾele-i merḳūmenüñ ẕikr olınan vecih üzre olmasına ḳāʾil: el saʿīdü saʿidün fi baṭnu ümmihi mesʾelesine bir kimesne ẓāhiri üzre rāżı B
[3213] ḥadīṣ-i şerīfüñ: ḥadīṣüñ A C
[3214] pes: -B
[3215] baʿdehū: şoñra C
[3216] kütübde: kütüb C
[3217] gelür bu ise cāʾiz degildür: gelür A B
[3218] olmaḳ lāzım gelür ve resūllar ʿaleyhimüʾs-selām: -B
[3219] ve resūllar ʿaleyhimüʾs-selām inḳılāba: resūlullāh ṣallallāhu ʿaleyhi veʾ-s sellem C
[3220] müteffiklerdür: müteffikler A

ṣıḥḥat-ı mesʿele {11} ittifāḳ itdükleri üzerinedür[3221]. Li ḳavlihi teʿālā yemḥūllāḥu mā yeşāʾu ve yuṯbitu ve ʿindehu {12} ümmüʾl-kitābu ve[3222] ṣıḥḥati mesʾele ittifāḳ olunan[3223] üzre olduġına Allāh teʿālānuñ ve ḳavl-ı {13} şerīfi[3224] delālet ider. Pes lāzım[3225] ẕikr olınan mesʾelede tevfīḳe saʿy olına. {14} Şol vechi üzre ki şübhesi olanlaruñ şübheleri ve şekleri refiʿ[3226] olına. {15} Taḥḳīḳ-i mesʾele budur ki bir kimesne ki Ḥaḳ teʿālānuñ [C77.b] ʿilm-i ezeliyyesinde[3227] saʿīd ola {16} veyāḫūd[3228] şaḳī ola her ḳanḳısı olursa olsun yine anuñ üzerine[3229] {17} olur[3230]. Ey müʾmin ḳardaş[3231] Allāh ʿaşḳına olsun bir ḫoşca diñle. Zīrā bu maḥal {18} ayaḳlar ṭayranup sürcdükde[3232] cehenneme düşecek yerlerdür. İmdi añlaġıl kim {19} Allāh teʿālānuñ ʿilm-i ezeliyyesi ne [B89.a] mütaġayyir olur ve ne mütebeddil[3233] olur. Lākin [A57.a] {1} bu ḳadar var ki bir kimesne ʿömrinüñ baʿżısında saʿīd ve baʿżısında şaḳī olacaġı {2} ʿilm-i[3234] ezeliyyesinde maʿlūm olmış. Öyle[3235] olacaḳ cāʾizdür ki levḥ-i maḥfūẓda ol kimesnenüñ ismi[3236] {3} eşḳıyādan veyā[3237] süʿadādan yazıla meṯelā bir kimesne[3238] ʿömrinüñ ibtidāsında saʿīd {4} ve āḫirinde şaḳī olması gibi ve bir kimesne daḫı ʿömrinüñ evvelinde şaḳī ve āḫirinde {5} saʿīd olması gibi. Yaʿni ibtidā-yı ʿömri şeḳāvet üzre olup āḫir ʿömri {6} saʿādet üzre olması[3239] Ḥaḳ teʿālānuñ ʿilm-i ezeliyyesinde maʿlūm oldıḳdan {7} ṣoñra cāʾizdür ki levḥ-i maḥfūẓda her birinüñ ḥāli ibtidā-yı ʿömürlerinde olan {8} ḥālleri iʿtibār-ıla yazıla. Baʿdehū saʿīd olmaḳ üzere taḫrīr olunan kimesne {9} iḫtiyār-ı cüzʾīsin efʿāl-i rediyyeye ṣarf itmek-ile şeḳāveti ẓuhūr idüp {10} şaḳī olur. Ve ibtidāsı şeḳāvet üzre olan olan [C78.a]

[3221] üzerinedür: üzredür A C
[3222] ve: pes B
[3223] olunan: -A -C
[3224] şerīfi: kerīmi B
[3225] pes lāzım: -B; pes lāzımdur ki C
[3226] refiʿ: refiʿ defiʿ C
[3227] ezeliyyesinde: ezeliyyesi C
[3228] veyāḫūd: yāḫūd B
[3229] üzerine: üzerinedür B; üzere C
[3230] olur: -B
[3231] ḳardaş: ḳarındaş B C
[3232] maḥal ayaḳlar ṭayranup sürcdükde: maḥalda çoḳ ayaḳlar ḳayup sürcüp C
[3233] mütebeddil: tebdīl B
[3234] ʿilm: -C
[3235] öyle: -A -B
[3236] ismi: -A -C
[3237] eşḳıyādan veyā: ismi hem eşḳıyādan ve hem C
[3238] kimesne: kimesnenüñ B
[3239] olması: -B

kimesne iḫtiyār-ı {11} cüzʾīsin[3240] efʿāl-i ḥasene cānibine ṣarf itmek-ile **[B89.b]** saʿādeti[3241] ẓuhūr idüp ṣaḳī olur. İbtidāsı şeḳāvet üzre olan kimesne iḫtiyār-ı cüzʾīsin efʿāl-i ḥasene cānibine ṣarf itmek-ile[3242] ve[3243] {12} saʿādeti ẓuhūr itdikde levḥ-i maḥfūẓda her birinüñ ḥāli tebdīl[3244] olınur. {13} Yaʿni saʿīd ṣaḳī ve ṣaḳī saʿīd olmaḳ üzre yazılmış[3245] olur. Bu vech-ile vāḳıʿ olan {14} mütebeddil[3246] ve taġayyür[3247] taḳdīr degildür. Taḳdīm-i[3248] ḳadīm ki ʿilm-i ezeliyyesinde olan {15} taḳdīrdür. Ol ʿalā mā-kān bāḳidür. Ancaḳ taġayyür levḥ-i maḥfūẓda olmışdur ki {16} anda olan taġayyür taḳdīre żarar virmez ḳadīm olmaduġına bināʾen. Baʿdehū ʿaksi {17} olmaḳ üzre taḥrīr olınan levḥ-i maḥfūẓda tebdīl olınur. Meṣelā süʿadāda[3249] {18} olmaḳ üzere taḥrīr olınanlardan[3250] ṣaḳī olmaḳ üzre taḥrīr[3251] olınur ve ṣaḳīlerden {19} yazılmış iken saʿīd olmaḳ üzre kitābet olınur. Pes imdi bu taḥḳīḳ **[A57.b]** {1} üzre tebdīl[3252] ve taġayyür levḥ-i maḥfūẓda oldı ʿilmullāhda olmadı. Zīrā {2} ʿilmullāhda tebeddül **[B90.a]** ve taġayyür olmaz. Pes imdi taḳdīr-i ezelī mütaġayyir olmaḳ {3} lāzım gelmez. Zīrā mütebeddil olan levḥ-i maḥfūẓda yazılandur. ʿĀmilüñ ʿaleyhi[3253] {4} göre yazılur. Ammā Ḥaḳ subḥānehu ve[3254] teʿālānuñ ʿilm-i ezeliyyesi hīç mütaġayyir olmaz. {5} Pes imdi[3255] maʿlūm oldı[3256] saʿīd ṣaḳī ve ṣaḳī saʿīd olmaḳ levḥ-i maḥfūẓda imiş. {6} Ḥaḳ subḥānehu ve[3257] teʿālā cemīʿ-i ümmet-i Muḥammedi süʿadā gürūhından eyleye[3258]. **[C78.b] Faṣl** Ey dīn ḳarındaşı {7} ve āḫiret yoldaşı[3259] bu faṣılda ẕikr olınan mesʾeleleri daḫı ġaflet-ile geçürme. {8} Levḥ-i ḫāṭırıña[3260]

[3240] cüzʾīsin: cüzʾīyyesin C
[3241] saʿādeti: şekāveti B
[3242] idüp ṣaḳī olur ibtidāsı şeḳāvet üzre olan kimesne iḫtiyār-ı cüzʾīsin efʿāl-i ḥasene cānibine ṣarf itmek-ile: ider A C
[3243] ẓuhūr ider ve: -C
[3244] tebdīl: tebeddül C
[3245] yazılmış: -A -C
[3246] mütebeddil: tebeddül B
[3247] mütebeddil ve taġayyür: taġayyür ve tebeddül C
[3248] taḳdīm: taḳdīr B C
[3249] süʿadāda: süʿadādan B
[3250] olınanlardan: olanlardan C
[3251] taḥrīr: -B; kitābet C
[3252] tebdīl: tebeddül B
[3253] ʿāmilüñ ʿaleyhi: ʿilm-i meleke C
[3254] subḥāne ve: -C
[3255] pes imdi: pes A B
[3256] oldı: oldı ki B
[3257] Ḥaḳ subḥānehu ve: Ḥaḳ A C
[3258] eyleye: eyleye āmīn C B
[3259] ve āḫiret yoldaşı: -C
[3260] ḫāṭırıña: ḫāṭır B

kitābet idüp yaz. Kişiye lāzım olan[3261] īmān ve İslām {9} ne idügin bilüp müʾmin-i kāmil olup cennete lāyıḳ ve müstaḥiḳ olmaḳdur[3262]. {10} İmdi īmān neye dirler beyān olındı idi lākin[3263] el tekrārüʾl-ḥasanen mışdāḳınca {11} yine beyān idelüm ki güneş gibi żiyāsı maʿlūm[3264] ola ve[3265] bundan ġayrı {12} tekrārda nice fāʾideler vardur ki ehlinüñ maʿlūmıdur. Ve daḫı bu kitābda {13} niçe mesʾeleler [B90.b] ve niçe[3266] sözler [3267] ve niçe kelimeler mekerrer mükerrer ẕikr itdim. Zīrā bu[3268] {14} kitāb ekṡeriyā[3269] īmāndan baḥṡ ider. Ve īmān kişinüñ ḳalbine bir ḫoşca {15} yerleşmeyince ve[3270] muḥkem bina gibi ṡābit olmayınca[3271] muḥkem olmaz. Ve īmānuñ tekrārına {16} ḳabīḥ dinilmez belki ḥasen dinilür. Nitekim Ḥaḳ subḥānehu ve teʿālā[3272] Eʾr-raḥman sūresinde {17} febieyyi alāʾi rabbikumā tukeẕẕibāni āyetlerin[3273] tekrār itdi. Eger tekrār[3274] ḳabīḥ olaydı Ḥaḳ subḥānehu ve[3275] teʿālā {18} tekrār itmeye idi. İmdi īmān iḳrāren biʾl-lisān ve taṣdīḳen biʾl-cenāne dirler[3276]. {19} Yaʿni dil-ile iḳrār ve ḳalb-ile inanmaġa dirler. Ve daḫı īmān ziyāde ve noḳṣān [A58.a] {1} olmaz. Ve daḫı ʿamel īmānuñ[3277] ġayrıdur ve īmān ʿamelüñ ġayrıdur[3278]. Ve daḫı aʿmāl {2} üc ḳısım üzredür[3279]. Evvelkisi farżdur [C79.a] ikincisi[3280] faż̄īletdür üçüncisi[3281] {3} maʿṣiyyetdür. Ve daḫı farż Allāh teʿālānuñ emri-le ve irādeti-le ve muḥabbeti-le ve {4} rıżāsı-la ve taḳdīri-le ve taḥlīḳi-le[3282] ve ḥükmi-le ve ʿilmi-le ve tevfīki-le {5} ve levḥ-i maḥfūẓa kitābeti-ledür. [B91.a] Ve daḫı faż̄īlet[3283] Allāh teʿālānuñ emri-le {6} degildür. Lākin irādeti-le ve muḥabbeti-le ve rıżāsı-la ve

[3261] olan: olan evvelā B C
[3262] müstaḥiḳ olmaḳdur: müstaḥiḳdür B
[3263] lākin: -C
[3264] maʿlūm: ʿayān B
[3265] ve: -C
[3266] niçe: -B
[3267] mesʾeleler ve niçe sözler: mesʾele ve niçe söz C
[3268] bu: -A
[3269] ekṡeriyā: ekṡeri B
[3270] yerleşmeyince ve: -C
[3271] olmayınca: olmayınca īmān C
[3272] subḥāne ve teʿālā: teʿālā ḥażretleri B
[3273] āyetlerin: -A -C
[3274] eger tekrār: -C
[3275] Ḥaḳ subḥānehu ve: Ḥaḳ A C
[3276] biʾl-cenāne dirler: biʾl-cinānedür B C
[3277] īmānuñ: onıñ C
[3278] ve īmān ʿamelüñ ġayrıdur: -C
[3279] üzredür: üzredür ki B; üzerinedür C
[3280] ikincisi: ikinci C
[3281] üçüncisi: üçünci C
[3282] taḥlīḳi-le: ḫalḳ itmesi-le B
[3283] faż̄īlet: maʿṣiyyet B

taḳdīri-le ve taḥlīḳi-le {7} ve ḥükmi-le ve ʿilmi-le ve tevfīḳi-le ve levḥ-i maḥfūẓa kitābeti-le[3284] ve daḫı {8} maʿṣiyyet Allāh teʿālānuñ emri-le ve muḥabbeti-le ve rıżāsı-la ve tevfīḳi-le degildür[3285]. {9} Lākin meşiyyeti[3286] ve irādeti-le ve ḳażāsı-la ve taḳdīri-le ve ḫiẕlānı-la ve ʿilmi-le {10} ve levḥ-i maḥfūẓa kitābeti-ledür. Ve daḫı Ḥaḳ subḥānehu ve teʿālā ʿarş üzerinde {11} yaʿni[3287] ʿarş-ı müstevlidür. Ve ʿarşuñ ḥāfıẓı ve pādişāhıdur[3288]. Ve daḫı Ḳurʾān-ı {12} ʿaẓīmüʾş-şān[3289] Ḥaḳ teʿālānuñ kelāmıdur. Maḫlūḳ degildür. Ve daḫı bizim Peyġamberimüz {13} Muḥammed Muṣṭafa ṣallallāhu ʿaleyhi ve sellemden ṣoñra efḍal-ı beşer Ebūbekirüʾl-Ṣıddıḳ[3290] {14} raḍiyallāhu ʿanhu baʿdehū ḥażret-i ʿÖmer[3291] raḍiyallāhu ʿanhu[3292] baʿdehū ḥażret-i ʿOṯmān[3293] {15} raḍiyallāhu ʿanhu[3294] baʿdehū ḥażret-i ʿAlī[3295] raḍiyallāhu ʿanhudur[3296]. Ammā Ḳaderī ve Muʿtezilī ve Rāfıżī {16} meẕheblerinde ḥażret-i ʿAlī raḍiyallāhu ʿanhu[3297] bu üçünden efḍaldür. Ve daḫı Ḥaḳ teʿālā[3298] {17} müʾminlere ʿamel itmegi farż itdi [C79.b] ve kāfirlere īmān getürüñ deyü emr eyledi[3299]. {18} Ve münāfıḳlara ʿameli iḫlāṣı-la itmegi farż [B91.b] eyledi. Ve daḫı ḳul cemīʿ-i aʿmālı-la {19} ve iḳrār ile[3300] ve maʿrifet-ile maḫlūḳdur ve ḳatā kim ḳul kendü maḫlūḳ oldı-sa [A58.b] {1} andan ṣādir olan maḫlūḳ olmaḳ evlā biʾt-ṭarīḳdür. Ve daḫı Allāh subḥānehu {2} ve[3301] teʿālā bu maḫlūḳātı[3302] ḫalḳ ve īcād eyledi ṭāḳatı ḳudretleri yoḳ idi {3} żaʿīfler ve ʿācizler idi. Ḫālıḳları ve rāzıḳları Ḥaḳ teʿālādur ḳudret virdi. {4} Nitekim buyurur Allāhuʾl-leẕi ḫaleḳakum ṯümme razaḳum ṯümme

[3284] kitābeti-le: yazması-ladur C

[3285] lākin irādeti-le ve muḥabbeti-le ve rıżāsı-la ve taḳdīri-le ve taḥlīḳi-le ve ḥükmi-le ve ʿilmi-le ve tevfīḳi-le ve levḥ-i maḥfūẓa kitābeti-le ve daḫı maʿṣiyyet Allāh teʿālānuñ emri-le ve muḥabbeti-le ve rıżāsı-la ve tevfīḳi-le degildür: ve muḥabbeti-le degildür ve rıżāsı-la degildür ve tevfīḳi-le degildür B

[3286] meşiyyeti: meşiyyeti-le B C

[3287] ʿarş üzerinde yaʿni: -B

[3288] ḥāfıẓı ve pādişāhıdur: ḥāfıẓıdur B

[3289] ʿaẓīmüʾş-şān: ʿaẓīm A

[3290] Ṣıddıḳ: Ṣıddıḳdur B

[3291] ʿÖmer: ʿÖmerdür B

[3292] ʿanhu: ʿanhudur C

[3293] ʿOṯmān: ʿOṯmāndur B

[3294] ʿanhu: ʿanhudur C

[3295] ʿAli: ʿAlidür B

[3296] raḍiyallāhu ʿanhudur: raḍiyallāhu A B

[3297] raḍiyallāhu ʿanhu: -A -B

[3298] Ḥaḳ teʿālā: -C

[3299] ve kāfirlere īmān getürüñ deyü emr eyledi: ve kāfirlere īmān getürmegi farż itdi B; ve emr itdi C

[3300] aʿmālı-la ve iḳrār ile: iḳrār ve aʿmāl ile C

[3301] subḥānehu ve: -B -C

[3302] maḫlūḳātı: maḫlūḳātdan C

yumitukum şümme yuḥyīkum[3303] el-āyete. Ve {5} daḫı bu ḫalḳ üc ḳısım üzerinedür. Evvelkisi[3304] īmānında müʾmin-i muḫlişdür {6} ikincisi[3305] küfrinde kāfir-i cārīdür üçüncisi nifāḳında münāfıḳ-ı müdāhindür. {7} Nitekim yuḳaruda beyān olındı. Ḥaḳ teʿālā müʾminlere ʿamel itmegi farż itdi {8} ve kāfirlere īmān getürmegi farż itdi ve münāfıḳlara ʿamelde[3306] iḫlāṣı farż {9} itdi[3307]. Ve daḫı istiṭāʿat ve[3308] ḳudret faʿl-iledür ḳableʾl-faʿl ve baʿdeʾl-faʿl {10} degildür. Eger ḳableʾl-faʿl ḳudret olaydı ḳul Ḥaḳ[3309] teʿālādan müstaġni olaydı {11} bu ise ḫilāf-ı naṣdur. Nitekim Ḥaḳ teʿālā buyurur vallāhuʾl-ġanīyyü ve entumuʾl-fuḳāra[3310] {12} eʾl-āyet[3311]. Eger ḳudret baʿdeʾl-faʿl olaydı muḥāl lāzım [B92.a] geleydi. Zīrā ḳudretsiz {13} ve ṭāḳatsız faʿl ḥāṣıl [C80.a] olmaḳ lāzım geleydi bu ise cāʾiz degildür. {14} Ve daḫı adıñ üzerine mesiḥ itmek muḳīme bir gün bir gice ve müsāfire üc gün {15} üc gice cāʾizdür. Ve daḫı müsāfire[3312] dört rekʿat olan farżları ikişer {16} rekʿat[3313] ḳılmaḳ gerekdür[3314] temām ḳılsalar günāhkār olurlar[3315]. Ve daḫı şehr-i {17} Ramażānda müsāfir olanlar[3316] ifṭār itmek cāʾizdür. Lākin ṣāyim olmaḳ evlā {18} ve efḍaldür. Ve daḫı Ḥaḳ teʿālā ḳaleme emir itdi[3317] ḳıyāmet günine varınca her olup {19} olacaġı yazdı. Ve daḫı ʿaẕāb-ı ḳabir ḥaḳdur ve gerçekdür. Ve daḫı süʾāl-i Münker [A59.a] {1} ve Nekir ḥaḳdur ve daḫı cennet ve cehennem ḥaḳdur. Elān maḫlūḳlardur fānī {2} olmazlar. Ve daḫı mīzān ḥaḳdur ve daḫı herkes defter-i aʿmālın kendi oḳumaḳ {3} ḥaḳdur ve daḫı baʿdeʾl-mevt bu ḫalḳı Ḥaḳ teʿālā iḥyā[3318] idüp baʿṣ idecegi {4} ḥaḳdur ve daḫı ehl-i cennet cennetden Ḥaḳ teʿālāyı neteliksiz[3319] [B92.b] görmek ḥaḳdur {5}

[3303] Rūn 30/40; Allāhuʾl-leẕi ḫaleḳakum şümme razaḳum şümme yumitukum şümme yuḥyīkum: (Sizi yaratan ve size rızık veren; ardından hayatınızı sona erdirecek, sonra size tekrar can verecek olan Allah'tır.)

[3304] evvelkisi: evvelki C

[3305] ikincisi: ikinci C

[3306] ʿamelde: ʿameli C

[3307] Ḥaḳ teʿālā müʾminlere ʿamel itmegi farż itdi ve kāfirlere īmān getürmegi farż itdi ve münāfıḳlara ʿamelde iḫlāṣı farż itdi: -B

[3308] ve: -B

[3309] Ḥaḳ: Allāh C

[3310] Fātır 35/15; vallāhuʾl-ġanīyyü ve entumuʾl-fuḳāra: (Allah zengindir, sizler fakirsiniz.)

[3311] eʾl-āyet: eʾl-āyet ve B

[3312] müsāfire: müsāfire daḫı müsāfir B

[3313] rekʿat: -C

[3314] gerekdür: lāzım B

[3315] olurlar: olur C

[3316] olanlar: olan C

[3317] itdi: ḳıldı B

[3318] iḥyā: ḫalḳ C

[3319] neteliksiz: neteliksiz ve niceliksiz B

ve daḫı bizim Peyġamberimüz ʿaleyhiʾs-selām[3320] ehl-i nār olanlara gerçekim ehl-i kebāyir ise daḫı {6} şefāʿati ḥaḳdur ve daḫı ḥażret-i ʿĀʾīşe[3321] Ḥadīce-i Kübrādan ṣoñra nisālaruñ {7} efḍalidür rıḍvānullahi ʿaleyhimā[3322]. Ve daḫı ehl-i cennet cennetde ve[3323] ehl-i cehennem {8} cehennemde müʾebbed muḫalledlerdür. Ehl-i Sünnet ve Cemāʿat meẕhebinde olanlaruñ [C80.b]{9} iʿtiḳādı böylece olmaḳ gerekdür. **Faṣl** Allāh subḥānehu ve teʿālā[3324] vāḥiddür {10} ḳadīmdür ezelīdür ebedīdür şerīki yoḳdur miṡli[3325] yoḳdur. Bu ana gelince {11} bir olmaḳdan zāʾil olmadı. Şimden ṣoñra daḫı yine ebedeʾl-ebed birlikden zāʾil {12} olmaz. Ve daḫı Ḥaḳ teʿālā ḥażretleri ʿarş-ı [3326] müstevlīdür. Lākin ʿarş Ḥaḳ teʿālāya ḳarārgāh[3327] ve mekān {13} degildür. Mekāndan münezzehdür. Belki Ḥaḳ teʿālā ʿarşı ve mekānı ḥıfıẓ iden oldur. {14} Ve daḫı Ḥaḳ[3328] teʿālālīnüñ[3329] milkinde bir şeyʾ olmaz illā Ḥaḳ teʿālinüñ ʿilmi-le {15} ve meşiyyeti-le ve taḳdīri-le [B93.a] ve ḳażāsı-la olur. Ve daḫı kişinüñ bir[3330]rızḳı ezelde [3331]{16} ḳısmet olınmışdur muttaḳīnüñ taḳvāsı-la ziyāde olmaz[3332] fācirüñ fücūrı-la {17} noḳṣān olmaz. Ammā Muʿtezilī meẕhebinde muttaḳīnüñ taḳvāsı-la ziyāde olur {18} ve fāsıḳuñ fısḳı-la noḳṣān olur[3333]. Ve daḫı ḥarām rızḳdur. Ammā Muʿtezilī {19} meẕhebinde ḥarām rızḳ degildür. Ve daḫı marīże devā ve ʿilāc şifāsına sebebdür. [A59.b] {1} Şifā Ḥaḳ subḥānehu ve[3334] teʿālādandur. Şifāyı tabībden ve devādan[3335] bilmek küfürdür. {2} Ve daḫı kesib sebebdür rızḳ Allāh teʿālādandur[3336]. Rızḳı kesibden bilmek küfürdür. {3} Ve

[3320] Peyġamberimiz ʿaleyhiʾs-selām: Peyġamberimizüñ A C

[3321] ʿĀʾīşe: ʿĀʾīşe ḥażreti C / peyġamberimizüñ ehl-i kebāyir ise daḫı şefāʿati ḥaḳdur ve daḫı ḥażret-i ʿĀʾīşe: peyġamberimiz ʿaleyhiʾs-selām ehl-i kebāyir olanları egerci kim ehl-i nār ise de şefāʿat itmesi ḥaḳdur ʿĀişe-i ṣıddıḳa ḥażret B

[3322] ʿaleyhimā: ʿanhunne C

[3323] ehl-i cennet cennetde ve: -B

[3324] teʿālā: teʿālā ḥażretleri B

[3325] vāḥiddür ḳadīmdür ezelīdür ebedīdür şerīki yoḳdur miṡli: vāḥid ve ḳadīm ve ezelīdür ve ebedīdür ve şerīki ve nāẓırı yoḳdur C

[3326] ḥażretleri ʿarş: -A -C

[3327] ḳarārgāh: ḳarārgāh degildür B

[3328] Ḥaḳ: subḥānehu B

[3329] teʿālālīnüñ: teʿālā C

[3330] bir: -B

[3331] bir rızḳı ezelde: rızḳı ezelden C

[3332] olmaz: olmaz ve B C

[3333] olur: olur dirler C

[3334] subḥānehu ve: -C

[3335] tabībden ve devādan: devādan ve tabībden B

[3336] Allāh teʿālādandur: Allāhdandur A B

daḫı[3337] kişinüñ geydügi libāslar ḳaftānlar kürkler[3338] sebebdür. Ammā ṣovuḳdan ve {4} ışıcaḳdan[3339] [C81.a] ḥıfıẓ idüp ṣaḳlayan Allāhdur teʿālidür[3340]. Ṣovuḳdan ve ışıcaḳdan hıfıẓ idüp {5} ṣaḳlayanı[3341] ḳaftāndan ve kürkden ve ferāceden bilmek ve ẓan itmek küfürdür[3342]. Ve daḫı {6} Allāh subḥānehu ve[3343] teʿālā insānı ḫayra ve şerre ḳābil ḫalḳ idüp iḫtiyār-ı cüzʾīyi virdi[3344]. {7} Eger ol iḫtiyār-ı cüzʾīyi ḫayra ṣarf iderse yaʿni ḫayr işlemek murād idüp[3345] {8} ḫayr esbābına mübāşiret [B93.b] iderse Ḫālıḳ daḫı saʿy ve ḳaṣd[3346] itdügi şeyʾi ḫalḳ {9} idivirüp[3347] āḫiretde ʿaẕīm iḥsānlar ider. Ve eger aña[3348] virilen iḫtiyār-ı cüzʾīyi[3349] {10} şerre ṣarf idüp şerre saʿy ve ḳaṣd iderse yaʿni şer işlemek murād idüp {11} ve şer esbābına mübāşiret[3350] iderse[3351] Ḫālıḳ daḫı saʿy ve ḳaṣd itdügi şeyʾi[3352] ḫalḳ {12} idivirüp[3353] āḫiretde ḥaḳḳından gelür[3354]. Ammā[3355] Cebriyye meẕhebinde insānuñ iḫtiyār-ı {13} cüzʾīsi yoḳdur. İnsān hīçbir nesne işlemege ḳādir degildür. İnsān hemān {14} cemād gibi [3356] yaʿni otlıḳ ve çemen ve aġaç gibidür[3357]. Yel ḳanḳı cānibinden gelürse {15} ol cānibine egilür. Egilmemege ḳādir[3358] degildür. İnsān daḫı keẕālik böyledür. {16} Küfür ve maʿṣiyyet üzerine mecbūrdur[3359] dirler neʿūẕubillāhi teʿālā. Ve ammā[3360] Muʿtezilī {17} meẕhebinde efʿāl-i ʿibād cemīʿen ʿibāduñ fiʿlidür. Pes imdi ʿibād maḫlūḳdur {18} efʿālı daḫı maḫlūḳdur. Yaʿni her kişi ṣıfatlarınuñ ve fiʿlerinüñ ḫālıḳdur {19}

[3337] ve daḫı: -C
[3338] kürkler: -B
[3339] ışıcaḳdan: ısıdan C
[3340] idüp ṣaḳlayan Allāh teʿālidür: idüp ṣaḳlayan Allāhdur A; iden ve ṣaḳlayan Allāh teʿālidür C
[3341] idüp ṣaḳlayanı: -C
[3342] ṣovuḳdan ve ışıncaḳdan hıfıẓ idüp ṣaḳlayanı ḳaftāndan ve kürkden ve ferāceden bilmek ve ẓan itmek küfürdür: esbābdan bilmek küfürdür B
[3343] subḥānehu ve: -C
[3344] virdi: virdi ve B
[3345] idüp: iderse B
[3346] ve ḳaṣd: -B
[3347] ḫalḳ idivirüp: virüp B; ḫalḳ idiyorur C
[3348] aña: -C
[3349] cüzʾīyi: cüzʾīyyesin C
[3350] idüp şerre saʿy ve ḳaṣd iderse yaʿni şer işlemek murād idüp ve şer esbābına mübāşiret: -C
[3351] yaʿni şer işlemek murād idüp ve şer esbābına mübāşiret iderse: -B
[3352] şeyʾi: -B
[3353] idivirüp: idüp B; idivirür C
[3354] ḥaḳḳından gelür: ʿaẕāb ider B
[3355] ammā: ve daḫı C
[3356] cemād gibi: cemāẕāt gibidür B
[3357] otlıḳ ve çemen ve aġaç gibidür: otlar ve aġaclar ve şecereler gibidür ki C
[3358] ḳādir: kābil C
[3359] mecbūrdur: fücūrdur B
[3360] ammā: daḫı C

ḫalḳ ider[3361] derler. Ammā biz eydirüz[3362] . [C81.b] Efʿāl-ı ʿibāduñ cemīʿen ḫālıḳı Allāh teʿālādur. Nitekim [A60.a] [B94.a] {1} ʿibādıñ ḫālıḳı Allāh teʿālā[3363] olduġı gibi efʿālinüñ daḫı ḫālıḳı[3364] Allāh subḥānehu ve[3365] teʿālādur. {2} Ve daḫı bir kimesne kebāyirden birin işlese Allāh teʿālāya[3366] ʿāṣī olup efsaḳ-ı[3367] fāsıḳīnden {3} olur. Ammā[3368] Ḫavāric meẕhebinde kāfir olur. Ve[3369] ammā Murciyye meẕhebinde müʾmin olanlara {4} maʿṣiyyet żarar virmez neʿūẕubillāhi teʿālā[3370] nitekim kāfire ṭāʿat nefiʿ virmedügi {5} gibi[3371]. Cehmiyye meẕhebinde īmān ḳalb-ile Allāhı bilmege[3372] dirler[3373] Dil-ile söylemek {6} lāzım[3374] degildür dirler. Ve derler ki[3375] Allāh subḥānehu ve[3376] teʿālā bu ḫalḳı ḫalḳ idüp sāyibe ḳıldı. {7} Aṣlā bir şeyʾ-ile emir ve bir şeyʾ-ile nehy itmedi dirler. Ve Ḳurʾān-ı ʿaẕīmüʾş-şānda[3377] emir ṣūretinde {8} olanlar cemīʿen nereb istiḥbābdur. Eger işlerse ṣevāb vardur[3378]. Ve eger işlemezse[3379] {9} ʿiḳāb yoḳdur dirler. Ḳavlehu teʿālā ve-iẕā ḫaleltum faʾṣṭādū[3380] ḳavl-ı şerīfi gibi {10} nereb ve istiḥbābdur. Ve ehl-i nāra[3381] nārda ʿaẕāb yoḳdur hemān ṣuda balıḳ {11} gibidür dirler neʿūẕubillāhi teʿālā. Min haẕāʾl-ḳavli intehā. Ve daḫı iṭfāl-ı {12} müşrīkin ehl-i cennetüñ [B94.b] ḫuddāmıdur[3382]. Ve daḫı şeyāṭīn ʿaleyhiʾl-laʿnete[3383] ne ṭarīḳ-ile ṭoġurur {13} deyü süʾāl olınursa cevāb oldur dir[3384]. Şeyāṭīn yımırdlar ʿaleʾl-fevr içinde {14} veledler çıḳar[3385]. Ṣaḥīḥ olan ḳavıl[3386]

[3361] ider: iderler C
[3362] ammā biz eydirüz: ve daḫı Ehl-i Sünnet veʾl- Cemāʿatdur ki C
[3363] teʿālā: -A -B
[3364] ḫālıḳı: -B
[3365] subḥānehu ve: -B -C
[3366] Allāh teʿālāya: Allāha A
[3367] efsaḳı: -B
[3368] ammā: ve daḫı C
[3369] ve: -C
[3370] neʿūẕubillāhi teʿālā: dirler C
[3371] gibi: gibi ve ammā C
[3372] bilmege: -B
[3373] bilmege dirler: bilmekdür C
[3374] lāzım: lāzımdur B
[3375] derler ki: -A -C
[3376] subḥānehu ve: -B -C
[3377] ʿaẕīmüʾş-şānda: ʿaẕīmde A B
[3378] ṣevāb vardur: -B
[3379] işlemezse: işlemezlerse B
[3380] Māide 5/2; fe-iẕā ḫaleltum faʾṣṭādū: (İhramdan çıkınca avlanabilirsiniz.)
[3381] nāra: -C
[3382] cennetüñ ḫuddāmıdur: cennetdür ḫuddlardur C
[3383] ʿaleyhiʾl-laʿnete: -A -B
[3384] dir: ki C
[3385] çıḳar: -C
[3386] ḳavıl: -C

budur[3387]. Ve daḫı baʿżı ḫaberde gelmişdür ḳaçan şeyāṭīn **[C82.a]** {15} benī ādemüñ maʿṣiyyetine ṣāẕ ve ferḥ olsa içinde[3388] fevrice bir niçe[3389] yımırdalar yımırdalayup[3390] {16} içinden fevrice[3391] yavurılar çıḳar. Ve[3392] baʿżı rivāyetde eydür[3393]. İki uyluġunuñ birinde {17} ferci vardur ve birinde ẕekri vardur. Hemān dem[3394] cimāʿ idüp fiʾl-ḥāl oġulları {18} ṭoġar. Ve baʿżılar eydür. Ẕekrin dübrine[3395] idḫāl idüp fevrice dübrinden şeyṭānlar[3396] {19} ṭoġurur[3397]. **Faṣl**[3398] Rāfıżīlerden bir ṣınıf eydür. Ḥaḳ teʿālā vaḥyi Cebrāʾil ile[3399] **[A60.b]** {1} ḥażret-i ʿAlīye göndermiş idi. Cebrāʾil ʿaleyhiʾs-selām[3400] ḫaṭā[3401] ve ġalaṭ idüp {2} Muḥammede indirdi didi[3402] neʿūẕubillāhi teʿālā[3403]. Ve bir ṣınıf daḫı eydür[3404]. Nübüvvetde Muḥammed ile şerīk {3} idi der[3405]. Bu iki gürūh kāfir olmışdur. Ve bir ṣınıf daḫı[3406] ʿAlī Muḥammedden aʿlem {4} idi der[3407]. Ve bir ṣınıf daḫı[3408] eydür. Yiryüzi beni[3409] Ādemden ḫāli olmaz ve nübüvvet ʿAlīye {5} mīrāṣdur derler. Ol ecilden anlar evlād-ı ʿAlīden on iki imāma iʿtibār {6} iderler ve eydürler. Her müʾmine farżdur ʿAlīye ve evlādına muṭīʿ olmaḳ[3410] farż {7} degildür derse kāfir olur[3411] derler. Ve[3412] ammā

[3387] ve daḫı şeyāṭīn ne ṭarīḳ-ile ṭoġurur deyü süʾāl olınursa cevāb oldur dir Şeyāṭīn yumurṭlar ʿaleʾl-fevr içinde veledler çıḳar ṣaḥīḥ olan ḳavıl budur: -B

[3388] içinde: içinden C

[3389] içinde fevrice bir niçe: -B

[3390] yımırdalayup: yumurṭlar C

[3391] fevrice : -B

[3392] ve: -B

[3393] eydür: -C

[3394] dem: -C

[3395] dübrine: dübrinden C

[3396] dübrinden şeyṭānlar: şeyāṭīnler C

[3397] ve baʿżı rivāyetde eydür iki uyluġunuñ birinde ferci vardur ve birinde ẕekri vardur hemān dem cimāʿ idüp fiʾl-ḥāl oġulları ṭoġar ve baʿżılar eydür ẕekrin dübrine idḫāl idüp fevrice dübrinden şeyṭānlar ṭoġurur: -B

[3398] faṣl: ve baʿżı C

[3399] Cebrāʾil ile: Cebrāʾilden A

[3400] ʿaleyhiʾs-selām: -C

[3401] ʿaleyhiʾs-selām ḫaṭā: ḫaṭā eyledi ve B

[3402] didi: derler B; didiler C

[3403] teʿālā: -C

[3404] eydür: ʿAlī B

[3405] der: derler B / ile şerīk idi der: ile ʿAlī beninde şerīkdür C

[3406] daḫı: daḫı eydür B; -C

[3407] der: derler B

[3408] ve bir ṣınıf daḫı: ṣınıfı C

[3409] beni: -A -C

[3410] olmaḳ: olmaḳ dirler ve her kim ki aña muṭīʿ C

[3411] farż degildür derse kāfir olur: -B

[3412] ve: -C

Ehl-i Sünnet ve Cemāʿat[3413] eydür. Bizim {8} nebīmüz Muḥammed Muṣṭafa[3414] ṣallallāhu ʿaleyhi ve sellemden ṣoñra nebī yoḳdur ve nebī[3415] gelmez {9} li ḳavlihi teʿālā. Ve lākin Resūlullāhi [B95.a] ve ḫāteməʾn-nebbīyin ve keẕālik[3416] ʿaleyhiʾs-selām lā nebī baʿdi. Ve [C82.b]{10} her kim ki bizim nebīmüzden[3417] ṣoñra nebī vardur veyāḫūd[3418] nebī gelür dise kāfir olur. {11} Ve daḫı bir kimesne nübüvvet daʿvāsın[3419] itse bir kişi daḫı muʿcize[3420] ṭaleb itse[3421] kāfir olur. {12} Ve daḫı Rāfiżīler eydür. İmām[3422] ḥażret-i ʿAlinüñ cemiʿ itdügi Ḳurʾāndur. Ḥażret-i ʿOsmānuñ {13} cemiʿ itdügi īmām[3423] degildür derler. Ve[3424] ammā Ehl-i Sünnet ve Cemāʿat[3425] eydür.[3426] Keserehumullāhu teʿālā [3427] sevādehum[3428]. {14} İmām ḥażret-i ʿOsmānuñ cemʿ itdügi Ḳurʾāndur. Zīrā ḥażret-i Peyġamberimüz ṣallallāhu[3429] ʿaleyhiʾs-selām {15} vefāt itdikde ḥażret-i Ebūbekir raḍiyallāhu ʿanhu Ḳurʾān-ı ʿaẓīmüʾṣ-ṣānı[3430] cemiʿ idüp oḳurdı. {16} Lākin iẓhār idemedi. Zīrā ehl-i Yemāme[3431] ḳıtālına[3432] meşġūl idi. İki sene ḫalīfe {17} oldı. Baʿdehū vefāt itdikde[3433] yerine ḥażret-i ʿÖmer raḍiyallāhu ʿanhu[3434] ḫalīfe oldı. {18} Ol daḫı[3435] ḥażret-i Ebibekir raḍiyallāhu ʿanhunuñ[3436] cemiʿ itdügi muṣḥaf-ı şerīfi iẓhār {19} idemedi. Zīrā Ḫorāsān [B95.b] ve ġāyrı iḳlīmlerüñ feṭḥine meşġūl oldı. Ol daḫı [A61.a] {1} vefāt itdikde[3437] ʿOsmān ḫalīfe oldı. Anuñ zamānında Ḳurʾān-ı ʿaẓīmüʿṣ-

[3413] ve Cemāʿat: veʾl-cemāʿat C
[3414] nebīmüz Muḥammed Muṣṭafa: Peyġamberimüz Muḥammed C
[3415] nebī: nebī daḫı C
[3416] keẕālik: liḳavlihi B
[3417] nebīmüzden: Peyġamberimüzden C
[3418] veyāḫūd: yāḫūd C
[3419] daʿvāsın: daʿvāsı B
[3420] muʿcize: muʿcizāt B
[3421] itse: itse ikisi de C
[3422] imām: -C
[3423] imām: Ḳurʾān B; temām C
[3424] ve: -C -D
[3425] ve Cemāʿat: veʾl-cemāʿat C
[3426] eydür: -B
[3427] teʿālā: -A -C
[3428] keserehumullāhu teʿālā sevādehum: -C
[3429] Peyġamberimüz ṣallallāhu: Peyġamber A; ṣallallāhu C
[3430] ʿaẓīmüʾṣ-ṣānı: ʿaẓīmi A B
[3431] yemāme: īmāna ve küffār C
[3432] ʿayāme ḳıtālına: anlar ḳıtāl ile B
[3433] itdikde: itdi B
[3434] raḍiyallāhu ʿanhu: -C
[3435] ol daḫı: -B
[3436] ʿanhunuñ: ʿanhu A
[3437]itdikde: itdi ḥażreti B / ol daḫı vefāt itdikde: vefāt itdi yerine ḥażreti C

şānda {2} iḫtilāf olındı. Ḥażret-i ʿOs̱mān raḍiyallāhu ʿanhu[3438] eyitdi. Şimdi[3439] siz iḫtilāf {3} idiceñiz sizden soñra gelenler mābeyninde iḫtilāf daḫı[3440] ziyāde olur deyüp {4} ḥażret-i Ebūbekir raḍiyallāhu ʿanhu[3441] cemʿi [C83.a] itdügi Ḳurʾān-ı ʿaẓīmi[3442] aṣḥāb içinde {5} iẓhār eyledi[3443]. Cümlesi bunuñ üzerine ittifāḳ itdiler[3444]. Her kim ki Muṣḥaf-ı şerīf ḥażreti [3445]{6} ʿOs̱mānda raḍiyallāhu ʿanhunuñ iẓhār itdikden bir āyet-i kerīme[3446] inkār eylese kāfir olur neʿūẕubillāhi teʿālā [3447]. Ḥażret-i Ebibekir raḍiyallāhu ʿanhu[3448]{7} cemʿi itdügi muṣḥaf-ı şerīf[3449] ḥażret-i ʿOs̱māna nisbet olınub ḥażret-i Ebibekire {8} nisbet olınmadı. Zīrā ṣaḥābe[3450] içinde iẓhār iden ʿOs̱mān[3451] raḍiyallāhu ʿanhudur[3452]{9} Baḥruʾl-kelāmda meẕkūrdur. **Faṣl**[3453] Nebīler ve resūller gökde inen kitāblaruñ beyānındadur[3454]. {10} Cümlesi ḥaḳdur ve[3455] kelāmullāhdur maḫlūḳ degildür. Ve[3456] gökden inen kitāblaruñ [B96.a] {11} cümlesi yüz dörtdür. Yüzi ṣaḥīfelerdür ve dördi büyük[3457] kitāblardur. Ol[3458]{12} ẕikr olunan yüz ṣaḥīfelerden[3459] altısı Şīt ʿaleyhiʾs-selāma inmişdür[3460] Ādem {13} ʿaleyhiʾs-selām oġlıdur. Ve otuzı İdrīs ʿaleyhiʾs-selāma inmişdür. İdrīs {14} ʿaleyhiʾs-selām[3461] Mehlāʾil oġlıdur ol daḫı Ḳaynān oġlıdur ol daḫı Enūş {15} oġlıdur ol daḫı Şīt ʿaleyhiʾs-selām oġlıdur. Ve on ṣaḥīfe[3462] İbrāhīm {16} ʿaleyhiʾs-selāma inmişdür. Bostāniʾl-ʿĀrifīnde eydür. İbrāhīm ʿaleyhiʾs-selām {17} Āzer

[3438] raḍiyallāhu ʿanhu: -B
[3439] şimdi: şimdik C
[3440] daḫı: -A -C
[3441] ʿanhu: ʿanhunuñ C
[3442] ʿaẓīmi: -C
[3443] eyledi: eyledi ve C
[3444] itdiler: idüp B
[3445] Muṣḥaf-ı şerīf ḥażreti: Muṣḥaf A B
[3446] ʿanhunuñ iẓhār itdikden bir āyet-i kerīme: ʿanhu bir āyeti A B
[3447] neʿūẕubillāhi teʿālā: -A -C
[3448] Ebibekir raḍiyallāhu ʿanhu: Ebibekiriñ A B
[3449] şerīf: -A
[3450] ṣaḥābe: aṣḥāb B C
[3451] ʿOs̱mān: ḥażreti ʿOs̱māndur B C
[3452] raḍiyallāhu ʿanhudur: -C
[3453] faṣl: faṣl bu faṣıl B
[3454] beyānındadur: -A -C
[3455] ve: -A
[3456] kelāmullāhdur maḫlūḳ degildür ve: -B
[3457] dördi büyük: dörtdi A; dördi daḫı B
[3458] ol: evvel B
[3459] ṣaḥīfelerden: ṣaḥīfelerüñ C
[3460] inmişdür: inmişdür evvel B; inmişdür ḥażreti C
[3461] İdrīs ʿaleyhiʾs-selām: -B -C
[3462] ṣaḥīfe: ḥażreti C

oġlı[3463]ol daḫı Tāziḥ oġlıdur ol daḫı Nāḫūr[3464] oġlıdur ol daḫı Eşereʿ {18} oġlıdur ol daḫı Erʿav[3465] oġlıdur[3466][C83.b] ol daḫı ʿĀbir oġlıdur ol daḫı Şāliḫ {19} oġlıdur ol daḫı Erenebeşed[3467] oġlıdur ol daḫı Sām oġlıdur ol daḫı [A61.b] {1} Nūḥ ʿaleyhiʾs-selām oġlıdur ol daḫı Lamek oġlıdur ol daḫı Müteveşelaḫ {2} oġlıdur ol daḫı İdrīs ʿaleyhiʾs-selām oġlıdur[3468]. Ve on ṣaḥīfe daḫı {3} Musā ʿaleyhiʾs-selāma nāzil olmışdur Tevrāt nāzil olmazdan evvel {4} Firʿavn ġarḳ olmazdan evvel idi.[3469] Firʿavn [B96.b] ġarḳ oldıḳdan ṣoñra Tevrāt {5} nāzil oldı. Ve daḫı Zebūr Dāvūd ʿaleyhiʾs-selāma nāzil oldı. Ve daḫı İncīl {6} ʿĪsā ʿaleyhiʾs-selāma nāzil oldı. Ve daḫı Musā ve ʿĪsā ʿaleyhimaʾs-selām ḥażretlerinüñ[3470]{7} neseblerine vāṣıl olmaduġumuz ecilden[3471] nesebleri kitābet olınmadı[3472].{8} Baʿdehū Ḳurʾān-ı ʿaẓīmüʾş-şān Ḥażret-i Muḥammed Muṣṭafa[3473] ṣallallāhu ʿaleyhiʾs-selāma {9} nāzil oldı. **Faṣl** Bu faṣıl peyġamberleriñ[3474] ʿaleyhimüʾs-selām ḥażretlerinüñ[3475] ʿādedlerinden {10} olan iḫtilāflarıñ ve ġayrınuñ beyānındadur[3476]. Peyġamberleriñ ʿādedlerinden {11} iḫtilāf olındı. Ebiẕer raḍiyallāhu ʿanhu rivāyetinde yüz yigirmi dört biñ {12} peyġamber[3477] gelmişdür. Ve bunlaruñ üc yüz on üçi resūldür. Ve daḫı[3478] baʿżı iḫbārda {13} biñ kerre[3479] biñ daḫı iki yüz biñ peyġamberler gelmişdür. [C84.a] Ve baʿżı rivāyetde {14} iki kerre yüz biñ daḫı yigirmi dört biñ peyġamber[3480] gelmişdür. Çünki iḫtilāf {15} vāḳıʿ oldı. Bize lāzım olan budur ki idevüz ki[3481] Allāh teʿālāya[3482] īmān getürdik {16} ve Allāh[3483] cānibinden gelen peyġamberlere

---

[3463] oġlı: oġlıdur B C
[3464] Nāḫūr: Yāḫūr B
[3465] Erʿav: Ḳāliʿ B
[3466] ol daḫı Ḳāliʿ oġlıdur: -A
[3467] Erenebeşed: Erfeḥeşed B; Efḫeş C
[3468] oġlıdur ol daḫı Lamek oġlıdur ol daḫı Müteveşelaḫ oġlıdur ol daḫı İdrīs ʿaleyhiʾs-selām oġlıdur: -B
[3469] idi: -C
[3470] selām ḥażretlerinüñ: selāmuñ A B
[3471] olmaduġumuz ecilden: olmaduġumuzdan C
[3472] olınmadı: itmedük C / ve daḫı Musā ve ʿĪsā ʿaleyhimaʾl-selāmuñ neseblerine vāṣıl olmaduġumuz ecilden nesebleri kitābet olınmadı: -B
[3473] Muṣtafa: -C
[3474] peyġamberleriñ: peyġamberler B; peyġamber C
[3475] selām ḥażretlerinüñ: selāmuñ A B
[3476] beyānındadur: beyānında B
[3477] peyġamber: peyġamberler B C
[3478] daḫı: -C
[3479] biñ kerre: -B
[3480] peyġamber: peyġamberler B C
[3481] idevüz ki: -B
[3482] Allāh teʿālāya: Allāha A B
[3483] getürdik ve Allāh: getürüñ ve Allāh teʿālā B; getürdük ve Allāh teʿālā C

cemīʿen[3484] īmān getürdik[3485] Allāhuñ[3486] murādı[3487] {17} üzerevüz diyevüz[3488]. Zīrā ʿādedlerin beyān [B97.a] itmekde iḥtimāldur ki ḫaṭā {18} vāḳıʿ ola ve[3489] eger ʿādedde eksik söylersevüz birin inkār itmiş oluruz[3490] {19} ve eger ʿadedde[3491] ziyāde söylersevüz[3492] peyġamber olmayandan birin peyġamberdür [A62.a] {1} dimiş olurız[3493]. İkisi daḫı küfürdür. Ve daḫı Rāfiżīlerden bir ṣınıf vardur {2} eydürler. Ḥażret-i ʿAlī[3494] ve aṣḥābı dünyāya yine[3495] gelüp aʿdāsından intiḳām {3} alup yiryüzin[3496] ʿadlı-la ṭoldurur[3497] cevr-ile ṭolduġı gibi. Ve daḫı {4} Şīʿa meẕhebinde bir gürūh vardur eydürler[3498]. Şarāb içmek ḥarām degildür derler {5} ve daḫı livāṭa ḥelāldur derler[3499] ve daḫı raḳış ve ġınā ve şiʿr[3500] ḥelāldür derler. {6} Ve bu ḳavlı daḫı bāṭılı[3501] Enes bin Mālike isnād iderler neʿūẕubillāhi teʿālā[3502]. Ammā Ehl-i {7} Sünnet ve Cemāʿat bunlaruñ[3503] cümlesini ḥarāmdur derler[3504]. Ve daḫı fırḳa-ı ḍālleden bir ṭāʾife[3505] {8} ḳaçan bir kişi muḥabbetullāhda ġāyete[3506] vāṣıl olsa ʿibādāt-ı ẓāhire andan {9} sāḳıṭ olur derler. Ve anuñ ʿibādātı[3507] [C84.b] fikr olur derler. Ve tefekkür ile semāvāta {10} süʿūd idüp[3508] cennete dāḫil olup ḫūrʿīn-i muʿānaḳa idüp [B97.b] ḳocar derler. {11} Mübāḥiyyeler[3509] eydürler ki Ḥaḳ teʿālā nisāyı yaʿni

---

[3484] cemīʿen: -C
[3485] getürdik: getürdüm B C
[3486] Allāhuñ: Allāh teʿālānuñ B C
[3487] murādı: murād-ı şerīfi C
[3488] üzerevüz diyevüz: üzerine diye B; üzere deye C
[3489] ve: -A -B
[3490] ʿādedde eksik söylersevüz birin inkār itmiş oluruz: ʿādede eksik söylenürse baʿżısı inkār olunmuş olur B
[3491] ve eger ʿādedde: -B
[3492] söylersevüz: söylerseñ C
[3493] söylersevüz peyġamber olmayandan birin peyġamberdür dimiş olurız: söylenürse peyġamberden olmayan peyġamberdür dimiş olur B
[3494] "Ḥażret-i ʿAlī: ʿAlī raḍiyallāhu ʿanhu C
[3495] yine: -A -C
[3496] yiryüzin: yeryüzünde C
[3497] yeryüzin ʿadlı-la ṭoldurur: yeryüzinde ʿadlı-la ḥükm idüp ṭoldursa gerekdür B
[3498] eydürler: -C
[3499] ve daḫı Şiʿa meẕhebinde bir gürūh vardur eydürler şarāb içmek ḥarām degildür derler ve daḫı livāṭa ḥelāldur derler: -B
[3500] ve şiʿr: -B
[3501] daḫı bāṭılı: bāṭıllarını ḥażret C
[3502] bu ḳavlı daḫı bāṭılı Enes bin Mālike isnād iderler neʿūẕubillāhi teʿālā: -B
[3503] bunlaruñ: bunuñ A B
[3504] derler: derler ve her kim ki bunları ḥelāldur dise kāfir olur dirler B; dirler ve daḫı ḥātūn kişiler biri birine saḫḳ itmek ḥarāmdur C
[3505] fırḳa-ı ḍālleden bir ṭāʾife: meẕheb-i İbāḥiyyede A C
[3506] ġāyete: ġāyet-ile C
[3507] ʿibādātı: ʿibādātı hemān B C
[3508] idüp: ider dirler C
[3509] Mübāḥiyyeler: Mübāḥiyye C

ḫātūnları ve emvāli ḫalḳ itdi. {12} Bunlar ḫalḳa mübāḥdur derler[3510]. Bir kimesne ġayrı kimesnenüñ mālına muḥtāc olsa {13} varsın alsın ve ġayrınuñ ʿavretine muḥtāc oldıḳda cimāʿ itsen[3511] mübāḥdur {14} derler. Ve daḫı ḳaçan[3512] bir kişi ġāyet-i muḥabbete vāṣıl olsa ġayrılarıñ ḫātūnları {15} aña ḥelāldur[3513] derler. Zīrā ḫātūn kişiler gül ve yāsemīn ve sünbül ve ẕerrīn {16} ḳadeḥ ve sāʾir ḳoḳulu[3514]çiçekler gibidür derler. Ve bu mertebeye vāṣıl olanlar {17} Ḥabībullāhdur derler. Ve ḫātūnlar imāʾullāhdur derler. Ḥabīb maḥbūbını diledügi {18} şeyden meniʿ itmez dirler[3515]. Bu ṭāʾifeyi dīnsizlerdür ve mülḥidlerdür[3516] ve zındıḳlardur {19} ve ḳatılları lāzımdur. Ve bu ṭāʾifeyi bed-fiʿālden baʿżı daḫı kişi muḥabbetde ġāyetle[3517]**[A62.b]** {1} vāṣıl olsa baʿdehū günāh-ı kebāʾir işlese cehenneme dāḫil olmaz dirler. {2} Ve bu kişinüñ ḳalbi her neye[3518] iştehā iderse cemīʿen ḥelāl olur dirler. Ve eydürler ki {3} her kim ki münāfıḳ olmaya yaʿni Peyġamber ʿaleyhiʾs-selāma[3519] ḳalb-ile taṣdīḳ **[C85.a]** {4} eyleye ol kişi ḥabībullāhdur dirler biʾl-ḥuṣūṣ ki[3520] bunlar zındıḳlar[3521] ve mülḥidlerdür. {5} **Faṣl** Ẕukire fi Kitābiʾl-Ḥikem eger süʾāl olınursa[3522] kim Ḥaḳ teʿālānuñ {6} varlıġına delīliñ nedür. Cevāb oldur ki her ḳaçan kim biz bir binā görsevüz {7} yaʿni bir [3523] yapılmış nesne görsevüz biz bilüriz ki anuñ bir bānīsi[3524] vardur. {8} Yaʿni yapıçısı ve[3525] düzücisi vardur. Ve eger bir nesneyi yüksekde görsek {9} ve döşenmiş bir nesne[3526] görsek ve manḳūş görsek naḳış olmış bilüriz ki {10} anuñ bir ḳaldurıcısı vardur ve bir döşeyicisi vardur ve bir naḳış {11} idicisi vardur kendüden olmaz. Pes imdi bu deñlüce şeyʾi ḳalīl {12} kendüden olmayıcaḳ yā[3527] bu deñlü mevcūdāt kendüden olmaḳ mümkin midür. Degildür {13} bilürüz.

[3510] derler: dirler ve C
[3511] itsen: itsün C
[3512] ḳaçan: -C
[3513] ḥelāldur: ḥelāl olur C
[3514] ḳoḳulu: ḳoḳuluçaḳlar ve C
[3515] dirler: dirler ve C
[3516] dīnsizlerdür ve mülḥidlerdür: dīnsizler ve mülḥidler A B
[3517] ġāyetle: ġāyete A B
[3518] neye: ne A B
[3519] ʿaleyhiʾs-selāma: ʿaleyhiʾṣ-ṣalātuhu veʾs-selāmı C
[3520] dirler biʾl-ḥuṣūṣ ki: derler -A -B
[3521] zındıḳlar: zındıḳlardur C
[3522] olınursa: olunsa C
[3523] görsevüz yaʿni bir: görsek yaʿni C
[3524] görsevüz biz bilüriz ki anuñ bir bānīsi: görsek bilürsün ki anuñ bir yapıcısı C
[3525] yapıçısı ve: -C
[3526] yüksekde görseñ ve döşenmiş bir nesne: yüksekde döşenmiş C
[3527] yā: ve C

Pes imdi bir ṣāniʿden lāzımdur ol ṣāniʿ Rabbüʾl-ʿizzetdür ġayrı degildür. {14} Ṣaḳīḳ Belḫī raḥmetullāhi ʿaleyhi[3528] eydür. Vaḥdet-i ṣāniʿ ḥaḳḳında yigirmi dört kitāb {15} oḳudım. Cümlesi Ḥaḳ teʿālānuñ lev kāne fīhimā ālihetün illallāhu lefesedetā[3529] āyet-i {16} kerīmesinde mevcūd buldım. Ve daḫı Ḥaḳ teʿālā ḳadīmdür. Ḳadīm idügine delīl {17} oldur ki Ḥaḳ teʿālā fāʿildür. Ve cemīʿ-i mevcūdāt mefʿūldur fāʿil muḳaddemdür {18} mefʿūluñ[3530] üzerine. Ve daḫı ıṣlāḥ-ı ʿālem Bāri teʿālāya[3531] vācib degildür. Ammā {19} Cumhūr Muʿtezilī eydür. Iṣlāḥ-ı [C85.b] ʿālem Bāriye vācibdür derler. Yaʿni ʿabde [B98.b] {6} *ıṣlāḥ olan nesneyi*[3532] {7} *işlemek Ḥaḳ teʿālānuñ üzerine vācib degildür*[3533]. *Ve daḫı bizüm* {8} *meẕhebimüzde teklīf-i mā lā yuṭāḳ cāʾiz degildür*[3534] *ammā Eşʿarī* {9} *meẕhebinde cāʾizdür. Şāfīʿi meẕhebinde olanlaruñ ʿibādātda* {10} *ve muʿāmelatda meẕhebleri Şāfīʿdür ve ʿaḳāʾīddeʿibādetde*[3535] *meẕhebleri* {11} *Eşʿarīdür. Ve ammā Ḥanīfiyye meẕhebinde olanlaruñ*[3536] *ʿibādātda* {12} *ve muʿāmelātda meẕhebleri Ḥanīfīdür ve ʿaḳāʾidde meẕhebleri Māturīddür*[3537] {13} *Ol ecilden bize Māturīdī derler. Ve Şāfiʿīlere Eşʿarī* {14} *dirler. Ve daḫı*[3538] *Ḥavāric meẕhebinde bir kimse Allāh teʿālāya ʿāṣī* {15} *olsa gerek saġāyir ve gerek kebāʾir ol kimesne kāfir olup*[3539] [B99.a] {1} *bu maḥalda fiʾn-nāri olur*[3540] *derler. Ve ammā Muʿtezilī meẕhebinde* {2} *daḫı Cumhūr Muʿtezilī*[3541] *ve Ḥavāric iderler. Bir kişi bir kebīre işlese* {3} *cemīʿ-i ṭāʿatı maḥv olur derler. Ḥatta bir kimse ṭūl-ı ʿömrinde* {4} *Allāh teʿālāya*[3542] *ʿibādet itse*[3543] *bir kerre bir yudum şarāb içse ol kişi*[3544] *ṭūl-ı* {5} *ʿömrinde Allāh teʿālāya*[3545] *ʿibādet ıtmiş olur derler.*

[3528] ʿaleyhi: teʿālā B

[3529] Enbiyā 21/22; lev kāne fīhimā ālihetün illallāhu lefesedetā: (Eğer yerde ve gökte Allah'tan başka Tanrılar bulunsaydı kesinlikle yerin göğün düzeni bozulurdu.)

[3530] muḳaddemdür mefʿūluñ: muḳaddem mefʿūl C

[3531] Bārī teʿālāya: Bārīye B

[3532] nesneyi: nesne C

[3533] vācib degildür: vācibdür dirler C

[3534] degildür: degildür ve C

[3535] ʿibādetde: -C

[3536] olanlaruñ: olanlar C

[3537] ʿaḳāʾidde meẕhebleri Māturīddür: ʿaḳāʾidleri Māturīdīlerdür B

[3538] ve daḫı: -C

[3539] olup: -B

[3540] olur: olurlar C

[3541] Muʿtezilī: -B

[3542] Allāh teʿālāya: Allāha B

[3543] itse: itse baʿdehū C

[3544] ol kişi: -B

[3545] Allāh teʿālāya: ol Allāha B

Ammā Muʿtezilīnüñ[3546] {6} *baʿżısı ḳatında bir kimesne günāh-ı kebāʾir işlese* {7} *ol kişiye fāsıḳ dinilür müʾmin-i fāsıḳ dinilmez. Pes* {8} *ol kişi īmāndan çıḳar ammā küfre dāḫil degildür*[3547] *derler. İmānı-la* {9} *küfür* [C86.a] *mābeyninde ḳalur derler. Ammā Ehl-i Sünnet ve Cemāʿat* {10} *meẕhebinde müʾmin-i fāsıḳ dinilür īmānī olduġı-çün* {11} *ve*[3548] *maʿṣiyyet olduġı-çün fāsıḳ dinilür. Ammā Ḥasan-ı Baṣrī* {12} *meẕhebinde münāfiḳ dinilür fiʿli ḳavlına muḫālif olduġı-çün.* {13} *Ve daḫı Münker ve Nekīr süʾāli ḥaḳdur gerçekdür. Ammā Cehmiyye* {14} *meẕhebinde ve Muʿtezilī meẕhebinde ḳabrde süʾāl ve ʿaẕāb* {15} *yoḳdur derler neʿūẕu billāhi teʿālā*[3549]*. Ammā Ehl-i Sünnet ve Cemāʿat meẕhebinde* [B99.b] {1} *ḳaçan meyti ḳabre ḳonulsa*[3550] *süʾāl olunur*[3551] *gerek ṣagīr* {2} *gerek kebīr olsun*[3552]*. Ḥatta bir kişide ziyāde ġārḳ*[3553] *deñiz dibinde* {3} *ḳalsa yine anda aña süʾāl-i Münker ve Nekīr ve ʿaẕāb-ı ḳabir olunur*[3554]*.* {4} *Ve bir kişiyi ṭaġda canavarlar ekil idüp*[3555] *yese* {5} *ol canavaruñ ḳarnında melekler aña süʾāl iderler*[3556] *ve ʿaẕāba* {6} *müstaḥiḳ ise ʿaẕāb iderler. Ve daḫı*[3557] *bir kişiyi deryāda balıḳ* {7} *yutsa aña daḫı melekler balıġuñ ḳarnında*[3558] *süʾāl ve ʿaẕāb* {8} *iderler. Ol canavaruñ ve ol balıġuñ aṣlā andan cebrī*[3559] {9} *olmaz. Meṣelā bir kişinüñ aġzından ḳarnına yılan gitse* {10} *ḥükemā aña şerbet içürür*[3560]*. Hemān ol dem yılan anı*[3561] *içer baʿdehū* {11} *zamānı ol yılan*[3562] *cānı acısından küllete küllete ve büklüm* {12} *büklüm*[3563] *olup kendüyi ḳaldırup ṣıçrayup* [C86.b] *urur*[3564]*. Bu* {13} *üslup üzere pāre pāre ve rize rize olup helāk* {14} *olur. Bu*[3565] *kişinüñ aṣlā bundan ḫaberi olmaz. Keẕālik* {15} *ol balıḳlaruñ ol canavarlaruñ*

[3546] ammā Muʿtezilīnüñ: ve ammā Muʿtezilden C
[3547] küfre dāḫil degildür: küfür dāḫil olmaz B
[3548] ve: müʾmin C
[3549] neʿūẕu billāhi teʿālā: -B
[3550] ḳonulsa: ḳonsa C
[3551] olunur: ḳoyup gitdiklerinde C
[3552] olsun: -B
[3553] ġārḳ: ġārḳ olup C
[3554] süʾāl-i Münker ve Nekīr ve ʿaẕāb-ı ḳabir olunur: süʾāl-i ḳabrī iderler B
[3555] ekil idüp: -C
[3556] melekler aña süʾāl iderler: aña melekler süʾāl ider B
[3557] daḫı: -B
[3558] balıġuñ ḳarnında: -C
[3559] aṣla andan cebrī: ḫayrı aṣla C
[3560] içürür: virse C
[3561] ol dem yılan anı: ol yılan B
[3562] zamānı ol yılan: ol şerbet ol yılanı helāk ider ol kişinüñ ḳarnında aṣla ol yılan C
[3563] büklüm büklüm: büküm büküm C
[3564] ḳaldırup ṣıçrayup urur: yere urur gibi C
[3565] ve rize rize olup helāk olur bu: olup ol C

ḳarnında bu kişiye [B100.a] {1} *olan süʾāl ve cevāb ve ʿaẕābı ḳabirden ḫaberi olmaz.* {2} *Veyāḫūd*[3566] *bir kişiyi aṣṣalar veyāḫūd çengele veyāḫūd ḳazuġa*[3567] *ursalar añа* {3} *daḫı ḳabir ʿaẕābın iderler* ve *dürlü dürlü işkenceler iderler*[3568]*. Ve āteşden ṭopuz ile ururlar.* {4} *Cümle ḫalḳ baḳışurlar. Lākin buña olan süʾāli ve cevābı* {5} *işitmez*[3569]*. Ve añа olan işkenceleri ve ʿaẕābları ve feryād* {6} *ve fiġānını işitmezler. Ve eger buña naẓīre isterseñ*[3570] *naẓīre budur ki* {7} *meṡelā*[3571] *birḳac kimseler bir evde otururken içlerinden birisi*[3572] {8} *uyur düş görür. Düşinde baʿżı memleketlere varur.* {9} *Gāh olur bu düş gören kişi feryād ve fiġān eyler*[3573] *ve buñı* {10} *dögerler ve gāh olur ḳatıl iderler ve āteşe yaḳarlar. Bu kişi* {11} *ḳalḳar mābeyninde durān*[3574] *kişilere taḳrīr ider. Aṣlā bunlaruñ* {12} *ḫaberi yoḳdur. Ve daḫı peyġamberlere ḳabirde süʾāl olunur mı* {13} *olunmaz mı. Esaḫ budur ki süʾāl olunmaz*[3575]*. Ve daḫı ana ḳarnında* {14} *cānlu ṭoġup vefāt itse añа daḫı ḳabirde süʾāl* {15} *olunur. Ve daḫı ḳabir ʿaẕābı rūḥa mı olur ve*[3576] *bedene mi olur* [B100.b] {1} *ve rūḥı-la bedene berāber*[3577] *mi olur iḫtilāf olundı.* {2} *Lākin evvelā budur ki ḳabir ʿaẕābı vardur lākin ne keyfiyetledür anı*[3578] {3} *bilmege meʾmūr degilüz.* [C87.a] *Ve daḫı ḥaşir ecsād ḥaḳdur.* {4} *Yaʿni ḳıyāmet güninde bu bedenlere ḥaşir olmaḳ gerçekdür* {5} *muḥāl degildür. Ammā felāsife ider ḥaşir-i ervāḥ vardur ammā*[3579] *ḥaşir-i* {6} *ecsād yoḳdur derler neʿūẕu billāhi teʿālā*[3580]*. Ve daḫı ḥavāṣ-ı benī ādem ki anlara* {7} *resūl derler cümle melāʾıkeden efḍaldur. Ve daḫı ʿavām-ı* {8} *benī ādem ki müʾminlerden ola*[3581] *ʿavām-ı melāʾikeden efḍaldur.* {9} *Ve daḫı ḥavāṣ-ı melāʾike ʿavām*[3582] *benī ādemden efḍaldur. Ammā Muʿtezilī felāsife* {10} *ve Ehl-i Sünnet ve Cemāʿatden Ebūbekir*

[3566] veyāḫūd: ve daḫı B
[3567] veyāḫūd ḳazuġa: -B
[3568] ve dürlü dürlü işkenceler iderler: -B
[3569] süʾāli ve cevābı işitmez: süʾāl ve virdügi işitmezler B
[3570] olan işkenceleri ve ʿaẕābları ve feryād ve fiġānını işitmezler ve eger buña naẓīre isterseñ: -C
[3571] meṡelā: -C
[3572] birisi: biri C
[3573] bu düş gören kişi feryād ve fiġān eyler: düş görenler feryād fiġānlar ider C
[3574] mābeyninde durān: bu düşi yanında oturan C
[3575] olunmaz: olunmazlar C
[3576] ve: yāḫūd C
[3577] Berāber: meʿen B
[3578] anı: -B
[3579] ervāḥ vardur ammā: rūḥanī vardur B
[3580] neʿūẕu billāhi teʿālā: -B
[3581] müʾminlerden ola : anlar muttaḳīlerden ola Ebūbekir raḍiyallāhu ʿanhu gibi C
[3582] ḥavāṣ-ı melāʾike ʿavām: ḥavāṣ B

bāḳī ḳalanı ḳatlarında {11} *melek beşerden efḍaldur. Gerek resūl gerek benī ādem dirler*[3583]. {12} ***Faṣıl*** *Ḥayriyye meẕhebinde emren biʾl-maʿrūf ve nehy ʿanıʾl-münker* {13} *lāzım degildür. Fi zamānına nās*[3584] *emren biʾl-maʿrūf ve nehy ʿanıʾl-münker* {14} *Cebriyye meẕhebine bināʾen*[3585] *terk itmişlerdür. Bilmezüz ki kendü* {15} *meẕheblerin terk idüp aña mı dāḫil olmuşlardur der*[3586]. [B101a] {1} *Fıḳh-ı Ekber şerḥ-i ḥikmet-i nebevīde*[3587] *eydür. Peyġamber*[3588] *ʿaleyhiʾs-selām* {2} *eyitdi. Her ʿameldeki miḳdārı zerre riyā ola Ḥaḳ teʿālā ol* {3} *ʿameli ḳabūl itmez. Ve daḫı aḫlāḳ-ı seyyiʾe ʿamellerüñ ecrini biʾl-külliye* {4} *ibṭāl idüp maḥvı ider*[3589]. *Ve daḫı Peyġamber*[3590] *ʿaleyhiʾs-selām eydür. Beş* {5} *nesne orucı bozar yaʿni ṣevābını giderür maḥv ider*[3591]. *Evvelkisi* {6} *ġıybet itmek* ***[C87.b]*** *ikincisi ḳiẕib yaʿni yalan söylemek* {7} *ücüncisi ḳoġcılıḳ itmekdür*[3592] *dördüncisi yalan yere and* {8} *içmek*[3593] *beşincisi şehvetle ḫātūnlara ve emred oġlanlara* {9} *naẓar itmekdür. Ḫalḳ bu ḥadīṯ-i şerīfden ġāfillerdür. Bu beş* {10} *nesne orucı bozar lākin ḳażāsı lāzım gelmez ammā ṣevābından maḥrūm olur*[3594]. *Ve daḫı şol ʿalāmetler ki* {11} *ḥāriḳuʾl-ʿāde yaʿni ʿadete muḫālifdür*[3595]. *Eger peyġamberlerden* {12} *ṣudūr iderse aña muʿcizātı derler eger*[3596] *velīlerden ẓuhūr*[3597] *iderse* {13} *aña kerāmet derler ve eger müteşşirʿ olmayan kimesneden*[3598] {14} *ẓuhūr iderse veyāḫūd fāsıḳlardan ẓuhūr iderse* {15} *aña ḳażā-yı ḥācet ve istidrāc*[3599] *derler. Ve daḫı bir kimse bizim Peyġamberimüz* [B101.b] {1} *Muḥammed ṣallallāhu ʿaleyhi veʾs-sellemüñ*[3600] *miʿrācını inkār eylese*[3601] {2} *eger Mekke-i Mükerremeden beyt-i muḳḳadise vardıġın* {3} *inkār iderse kāfir olur. Ve*

[3583] dirler: didiler C
[3584] nās: -C
[3585] Cebriyye meẕhebine bināʾen: ekṯer-i nās C
[3586] bilmezüz ki kendü meẕheblerin terk idüp aña mı dāḫil olmuşlardur der: ʿacebā Cebriyye meẕhebin kendü meẕhebleri üzre tercīḥ idüp aña mı dāḫil olmuşdur C
[3587] şerḥ-i ḥikmet-i nebevīde: şerḥinde B
[3588] peyġamber: peyġamber ṣallallāhu C
[3589] ider: -B
[3590] peyġamber: ṣallallāhu C
[3591] maḥv ider: -C
[3592] itmekdür: itmek C
[3593] and içmek: kiẕib itmekdür C
[3594] orucı bozar lākin ḳażāsı lāzım gelmez ammā ṣevābından maḥrūm olur: orucuñ ṣevābını giderür B
[3595] ḥāriḳuʾl-ʿāde yaʿni ʿadete muḫālifdür: ḥāriḳuʾl-ʿādetdür C
[3596] eger: -B
[3597] ẓuhūr: ṣudūr C
[3598] kimesneden: kimesnelerden C
[3599] ḳażā-yı ḥācet ve istidrāc: istidrāc B
[3600] Peyġamberimüz Muḥammed ṣallallāhu ʿaleyhi veʾs-sellemüñ: Peyġamberimüzüñ C
[3601] eylese: itse C

eger beytü'l-muḳḳadisden {4} *göklere urūcın inkār iderse mübtedīʿ olur. Rivāyet* {5} *olunur. Bir gün Peyġamber ʿaleyhi's-selām aġladı*[3602]*. Cebrā'il* {6} *ʿaleyhi's-selām daḫı aġlayuraḳ*[3603] *çıḳa geldi. Eyitdi.* {7} *Yā Muḥammed sen ḥabībullāhsın*[3604] *niçün aġlarsın didi.* {8} *Peyġamber ʿaleyhi's-selām daḫı*[3605] *eyitdi. Yā ḳarındaşım Cebrā'il* {9} *sen emīnullāhsın niçün aġlarsın didi. Cebrā'il* {10} *ʿaleyhi's-selām* [C88.a] *eyitdi. Yā Muḥammed Ḥaḳ teʿālā İblīs ʿaleyhi laʿneti* [3606] *dergāhdan* {11} *sürüp ṣūratın*[3607] *tebdīli idelden berü bu ana gelince*[3608]{12} *ḳorḳmadan aġların didi. Bu ḥālde iken bir melek* {13} *gelüp eyitdi. Ḥaḳ teʿālā beni size gönderdi ve eyitdi.* {14} *Aġlasunlar benim mekirimden emīn olmasunlar didi*[3609] *ve benim* {15} *mekirimden emīn olmaz illā ḳavm-i ḫāsirun emīn olurlar* [3610] *didi.* [B102.a] {1} *İmdi emīn ve ye's ikisi daḫı*[3611] *küfürdür. Kişi ḫavfi-la recā mābeyninde* {2} *olmaḳ gerekdür. Lākin mādāmki* {3} *ḥayātda ve ṣıḥḥatde*[3612] *ḫavf-ı cānı ziyādece olmaḳ gerekdür* {4} *ammā mevt maḥallinde*[3613] *recā cānı ġālib olmaḳ gerekdür. Ve daḫı* {5} *mü'min ve muvaḥḥid*[3614] *olanlara lāzımdur ki işledügi ʿibādetleri ve ṭāʿatları*[3615] *ḳabūl* {6} *olmamış ola deyü ḫavfi üzere olmaḳ gerekdür. Zīrā niçe* {7} *ḳuṣūrları vardur farā'izden ve vācibātdan*[3616] *ve sünenden* {8} *ve müsteḥcātdan ve mekrūhātdan ve menhiyātdan ve müfsidātdan* {9} *ve müṭılātdan. Pes imdi bu deñlü nesne yerlü yerinde* {10} *olmamış ola deyü ḫavf itmek her kişinüñ üzerine* {11} *lāzımdur. Ḫuṣūṣān kiʿavām-ı nāsdan ola. Ve eger*[3617] *bu ẕikr* {12} *olanları yerlü yerinde itdise Ḥaḳ teʿālā lüṭf ve iḥsānından* {13} *ḳabūlın* [C88.b] *recā itmek lāzımdur*[3618]*. Ve daḫı Ehl-i Sünnet ve Cemāʿat* {14} *meẕhebinde maḳbūl eceliyle meyyitdür. Ve ammā*

[3602] Peyġamber ʿaleyhi's-selām aġladı: ṣallallāhu ʿaleyhi ve's-sellem aġlardı C
[3603] daḫı aġlayuraḳ: daḫı aġlayup C
[3604] ḥabībullāhsın: -C
[3605] peyġamber ʿaleyhi's-selām daḫı: ṣallallāhu ʿaleyhi ve's-sellem C
[3606] ʿaleyhi laʿneti: -B
[3607] ṣūratın: ve ṣūratı C
[3608] gelince: gelince ḳadar C
[3609] didi: -B
[3610] emīn olurlar: olur B
[3611] ikisi daḫı: -B
[3612] ḥayātda ve ṣıḥḥatde: ḥayātdadur ve C
[3613] mevt maḥallinde: ölür olduḳda C
[3614] ve muvaḥḥid: -C
[3615] ve ṭāʿatları: -B
[3616] vācibātdan: vāciblerde C
[3617] eger: daḫı C
[3618] lāzımdur: gerzimdür B

Muʿtezilī meẕhebinde {15} *ecel maḳtūʿ ʿaleynedür*[3619]*. Eger ḳatıl itmeyelerdi eceline* [B102.b] {1} *varınca ölmeyüp ṣaġ olaydı derler*[3620]*. Kaʿbī eydür. İki ecel vardur*[3621] {2} *biri mevt ve biri ḳatıl*[3622]*. Bunuñ ḳatında maḳtūl eceli-le* {3} *meyyit degildür. Belki ḳātılla meyyitdür. Ammā esaḥ olan* {4} *eceliyle meyyit olmaḳdur.* ***Faṣl*** *İmān-ı iḳrār biʾl-lisān* [C89.a] {5} *ve taṣdīḳ-i biʾl-cināne derler ehl-i ḳable muḳallidüñ īmānında* {6} *iḫtilāf eyledi*[3623]*. Ebū Ḥanīfe ve Ebū Süfyān ṣevrī*[3624] {7} *ve mālik ve evzāʿī ve ʿāmme-i fuḳahā ve ehl-i ḥadīṯ* {8} *ḳatlarında*[3625] *muḳallidüñ īmānı ṣaḥīḥdür. Lākin istidlāli* {9} *terk itdügi-çün ʿāṣī olup fāsıḳ olur dirler*[3626]*. Maʿlūm* {10} *olsun ki ey oġul Resūlullāhu*[3627] *ʿaleyhi veʾs-selleme* {11} *itbāʿ farżdur lāzımdur*[3628]*. Liḳavlihi teʿālā ve mā ātākumuʾ-r* {12} *Resūlu fe ḫuẕūhu ve mā nehākum ʿanhu fentehū*[3629] *bu āyet-i kerīme* {13} *resūlullāha*[3630] *ẓāhiren ve bāṭınen muḫālifet cāʾiz*[3631] *olmaduġına* {14} *delālet ider. Ve daḫı ferāyiżde Resūlullāh ṣallallāhu* {15} *ʿaleyhi veʾs-selleme tābiʿ olmaḳ farżdur ve vācibātda* [B103.a] {1} *tābiʿ olmaḳ vācibdür ve sünnetdür.*[3632] *Tābi olmaḳ sünnetdür* {2} *bilmek cihetinden ve ʿamel*[3633] *ve daḫı farżʿayn olanlarda* {3} *resūlullāha*[3634] *tābiʿ olmaḳ farż-ı ʿayndur ve farż-ı kifāye* {4} *tābiʿ olmaḳ farż-ı kifāyedür ve vāciblerde tābiʿ olmaḳ* {5} *vācibdür ve sünnetlerde tābiʿ olmaḳ sünnetdür. Bunlaruñ her*[3635] {6} *birisinde*

[3619] ismi-le müsemmā birdür Eşʿarīden baʿżısı eyitdi ism-i tesminüñ ve müsemmānuñ ġayrıdurammā baʿżılar eyitdi ismi üç ḳısım üzerine münḳasımdur evvelki ism-i müsemmānuñ ʿaynıdur ikinci ism-i müsemmānuñ ġayrıdur üçünci ism-i müsemmānuñ ʿaynıda degildür ve ġayrı da degildür dirler ve bu ṭāʾife ittifāḳ itdigü ism-i müsemmānuñ ġayrıdur esaḥ olan ismi-le müsemmā bir olmaḳdur fe inne men ḳale ṣeḥḥe bi en yuḳāle bi ennehu ẕikrullāhi teʿālā felevlā li enneʾl- isme veʾl-müsemmā vāḥiden limā ṣeḥḥe iṭlāḳi ẕālike delle ʿaleyhi ḳavluhu teʿālā fe sebbiḥ bismi rabbikeʾl-ʿaẓīm ve iẕā ḳāleʾr-recūl Zeynebu ṭāliḳ dise yeḳeʿu ʿale ẕātüʾl merreti le ʿale ismihā ve daḫı maḳtūl Ehl-i Sünnet ve Cemāʿat meẕhebinde eceli-le meyyitdür ammā Muʿtezilī meẕhebinde ecel maḳtūʿ -ı ʿaleyhdur: maḳbūl eceliyle meyyitdür ve ammā Muʿtezilī meẕhebinde ecel maḳtūʿ ʿaleynedür B

[3620] derler: -C

[3621] iki ecel vardur: -B

[3622] ḳatıl: ḳatıldur C

[3623] eyledi: eylediler C

[3624] ebū Süfyān ṣevrī: Süfyān ṣevrī raḥmetullāhi C

[3625] ḳatlarında: -C

[3626] dirler: -B

[3627] Resūlullāhu: resūlullāhu ṣallallāhu C

[3628] farżdur lāzımdur: farż ʿayndur C

[3629] Haşr 59/7; liḳavlihi teʿālā ve mā ātākumuʾ-r -resūlu fe ḫuẕūhu ve mā nehākum ʿanhu fentehū: (Peygamber size ne vermişse onu alın ve size neyi yasaklamışsa ondan kaçının.)

[3630] resūlullāha: ṣallallāhu ʿaleyhi veʾs-selleme C

[3631] cāʾiz: -C

[3632] sünnetdür: sünnetde C

[3633] bilmek cihetinden ve ʿamel: bilmek ve ʿamel itmek C

[3634] resūlullāha: ṣallallāhu ʿaleyhi veʾs-selleme C

[3635] her: -B

mutābiʿatı terk itmek cāʾiz degildür[3636]*. Li ḳavlihi teʿālā* {7} *ḳul in ḳuntum tuḥībbūnallāhe fettebiʿūnī yuḥbībkumullāh*[3637]*. Ve daḫı* {8} *Peyġamber ʿaleyhiʾs-selām eyitdi*[3638]*. Sizden biriñüz müʾmin-i* {9} *kāmil olmaz ḥatta Allāhu* teʿālānuñ *cānib-i şerīʿatinden*[3639] [C89.b] *benim getürdügüm şeyʾlere* {10} *tābiʿ olmayınca. Ey oġul*[3640] *maʿlūm ola ki eñ evvel ʿabd-i* {11} *mükellef üzerine vācib olan Ḥaḳ teʿālāyı* {12} *bilmekdür ve ʿilmin ṭaleb itmekdür*[3641] *tā ki kişi ʿilm-i tevḥīde yaʿni Allāh teʿālāyı birlemek* {13} *ʿilminde ʿālim ola ve cehil marażlarından sālim ola* {14} *ve taḳlīd olmalarından*[3642] *ḫalāṣ ola ve münāfiḳlıḳdan* {15} *necāt bula ve Ḥaḳ subḥāne ve*[3643] *teʿālāyı delīl-i ʿaḳlī ile* [B103.b] {1} *bilüp īmān-ı istidlāli mertebesinde ḳadem başa.* {2} *Ve daḫı Ḥaḳ subḥāne ve*[3644] *teʿālānuñ niʿmetlerinden ḳullarına* {3} *īmān niʿmetlerinden aʿẓam ve ulu niʿmet yoḳdur. Ve daḫı* {4} *īmānla ʿibādeti taḥṣīl itmege ʿilimden ġāyrı*[3645] *ṭārīḳ* {5} *yoḳdur*[3646]*. Ve daḫı Ḥaḳ teʿālānuñ ḳulları üzerine küffārla* {6} *maʿṣīyetden aʿẓam bir*[3647] *nesne yoḳdur. Yaʿni īmān nedür*[3648] *ve maʿṣiyyet* {7} *nedür bilmemekden büyük günāh yoḳdur dimekdür. Ve daḫı cehl-i ẓulmet-ile ḳalbi beñliginden küfre ḳarīb ve sebeb olur bir nesne yoḳdur* [3649]*. Ve daḫı ehl-i semāvāt* {8} *ve ehl-i arżı*[3650] *ve peyġamberler īmānında birdür. Ve īmān ziyāde* {9} *ve noḳṣān ḳabūl itmez*[3651]*. Ve daḫı bir kimesne Allāh teʿālā ḥażretlerin*[3652]{10} *ḳalble bilse ve ammā dil ile iḳrār itmese ol kimse* {11} *yine kāfirdür.* [C90.a] *Ve daḫı bir kimse*[3653] *dil ile iḳrār eylese ammā ḳalble inanmasa yine ol kimse*[3654]{12} *münāfiḳdur. Ve daḫı*

[3636] itmek cāʾiz degildür: cāʾiz olmaz C

[3637] Āl-i İmrān 3/31; ḳul in ḳuntum tuḥībbūnallāhe fettebiʿūnī yuḥbībkumullāh: (De ki: eğer Allah'ı seviyorsanız bana uyun ki Allah da sizi sevsin.)

[3638] Peyġamber ʿaleyhiʾs-selām eyitdi: ṣallallāhu ʿaleyhi veʾs-sellem buyurdı ki C

[3639] teʿālānuñ cānib-i şerīʿatinden: teʿālā cānibinden B

[3640] ey oġul: -C

[3641] bilmekdür ve ʿilmin ṭaleb itmekdür: bilmek ʿilmidür B

[3642] olmalarından: itmelerinden C

[3643] subḥāne ve: -C

[3644] subḥāne ve: -C

[3645] ʿilimden ġāyrı: veçhen ulucda C

[3646] yoḳdur: yoḳdur ve taḥṣīli mümkin degildür ve güçdür madem bu ikisinüñ ʿilmin evvel taḥṣīl itmeyince C

[3647] maʿṣīyetden aʿẓam bir: cehliden ulu B

[3648] nedür: -C

[3649] günāh yoḳdur dimekdür ve daḫı cehl-i ẓulmet-ile ḳalbi beñliginden küfre ḳarīb ve sebeb olur bir nesne yoḳdur: cürüm yoḳdur B

[3650] ehl-i semāvāt ve ehl-i arzı: īmān-ı semāvāt ve arżda birdür C

[3651] ḳabūl itmez: olmaz C

[3652] teʿālā ḥażretlerin: teʿālāyı C

[3653] ve daḫı bir kimse: ve B

[3654] inanmasa yine ol kimse: inanmasa B

īmānı bilmemege cehil ʿöẕr olmaz[3655]*.* {13} *Ehl-i Sünnet ve Cemāʿat meẕhebinde muḳallid* {14} *şol kimesneye dirler ki Allāh teʿālāyı ellerden yeniliş ve bozġun eşidüp ol daḫı öyle deyüp*[3656] {15} *Allāhuñ* [B104.a] {1} *birligine delīl getürüp iṯbāt itmege ḳādir olmaya.* {2} *Aña muḳallid dirler. Ve bu ḫuṣūṣda ʿālim ve cāhil berāberdür.* {3} *Buña ʿilim lāzım degildür*[3657] *ʿaḳıl kifāyet ider. Lākin aṣl-ı* {4} *īmānı bilmek gerekdür ve aṣl-ı īmān*[3658] *altıdur. Peyġamberʿaleyhiʾl-selām*[3659]{5} *buyurmışdur. Amentü billāhi ve melāʾiketihi* {6} *ve kütübihi ve resūlihi veʾl-yavmiʾl-āḫiri ve biʾl-ḳaderi ḫayrihi* {7} *ve şerrihi minallāhi teʿālā. Ve daḫı īmān-ı taḳlīdī delīlsiz* {8} *ṣaḥīḥdür. Lākin istidlāli*[3660] *terk itdügi-çün {9} ʿāṣī olup ḥükmi ehl-i milletüñ fāsıḳları gibi fāsıḳ*[3661] *olur.* {10} *Ebū Ḥanīfe ve Şāfiʿī ve Māliki ve Aḥmed bin Ḥanbelden* {11} *ḥikāye olan budur*[3662]*. Baʿżısına Allāh teʿālādan*[3663]{12} *süʿāl olundı*[3664]*. Cevāb virüp eyitdi. Eger {13} Allāh subḥānehu ve teʿālānuñ ẕātından*[3665] *süʾāl iderseñ {14} Leyse kemislihi şeyʾi*[3666] *cevāb virdi. Ve eger ṣıfātından {15} süʾāl iderseñ aḥed ṣamed lem yelid ve lem yūled* [B104.b] {1} *ve lem yekun lehū kufven eḥad*[3667]*.* [C90.b] *Ve eger ism-i şerīfinden süʾāl* {2} *iderseñ hūvellāhuʾl-leẕẕi lā ilāhe illa hū* {3} *ʿālimuʾl-ġayb veʾş-şehādeti hūveʾr-raḥmanuʾr-raḥīm*[3668] *ve eger fiʾl-i şerīfinden süʾāl iderseñ* {4} *külle yevmin hūve fī şeʾnin*[3669]*. Ey dīn ḳarındaşı ve āḫiret* {5} *yoldaşı*[3670] *īmān üç ḳısım üzerinedür. Evvelkisi*[3671] *īmān-ı* {6} *taḳlīdī ikincisi īmān-ı taḥḳīḳi ücüncisi īmān-ı istidlālīdür.* {7} *Ammā īmān-ı taḳlīdī aña dirler ki Allāh teʿālānuñ vaḥdāniyyetine* {8} *iḳrār ve ʿizāf idüp*

[3655] bilmemege cehil ʿöẕr olmaz: bilüp ve ögrenmemekde cehil ʿöẕr olmaz ve daḫı C

[3656] şol kimesneye dirler ki Allāh teʿālāyı ellerden yeniliş ve bozġun eşidüp ol daḫı öyle deyüp: kişilerdür ki īmān lāzım olacaḳ nesneleri işidüp ol daḫı ile deyüp B

[3657] buña ʿilim lāzım degildür: baña ʿālim lāzım degildür ʿilim buña C

[3658] gerekdür ve aṣl-ı īmān: gerekdür B

[3659] Peyġamberʿaleyhiʾl-selām: resūlullāh ṣallallāhu ʿaleyhi veʾs-sellem C

[3660] istidlali: delīl-i istidlāli C

[3661] fāsıḳ: -B

[3662] budur: oldur ki meşāyiḫden C

[3663] Allāh teʿālādan: -C

[3664] olundı: olundı Ḥaḳ teʿālādan C

[3665] subḥāne ve teʿālānuñ ẕātından: teʿālānuñ ẕāt-ı şerīfinden C

[3666] Şūrā 42/11; Leyse Kemislihi şeyʾi: (O'na benzer hiçbir şey yoktur.)

[3667] İhlās 112/1-4; aḥed ṣamed lem yelid ve lem yūled ve lem yekun lehū kufven eḥad: (O, Allah'tır, tektir. Allah sameddir. Doğurmamış ve doğmamıştır. O'nun hiçbir dengi yoktur.)

[3668] Haşr 59/22; hūvellāhu'l-leẕẕi lā ilāhe illa hū ʿālimuʾl-ġayb veʾş-şehādeti hūveʾr-raḥmanuʾr-raḥīm: (O, kendisinden başka tanrı olmayan Allah'tır. Duyular ve akılla idrak edilemeyeni de edileni de bilir. O Rahman'dır, Rahim'dir.)

[3669] Rahmān 55/29; külle yevmin hūve fī şe'nin: (O her an yaratma halindedir.)

[3670] ey dīn ḳarındaşı ve āḫiret yoldaşı: ve daḫı C

[3671] evvelkisi: evvelki C

kendi sākin olduġı ḳariye[3672] {9} *ʿulemāsı ḳavlı-la delīlsiz ve ḥüccetsiz ögrenmiş yaʿni* {10} *Ḥaḳ teʿālānuñ varlıġını ve birligi ḳariyesinde olan* {11} *ʿulemā ve ṣuleḥā ve sāʾir eṣḥāṣdan*[3673] *ögrenmiş ammā delīlin* {12} *bilmez ve ʿaḳlı-la delīl iḳāmet itmege*[3674] *ḳādir degildür. Buncalayın* {13} *kişi gerçekim müʾmin olur. Lākin bu misli kimselerüñ çoḳluḳ īmānlarına* {14} *iʿtibār*[3675] *olunmaz. Zīrā müşkül teşkīki-le ve ednā şübhe* {15} *ile zāʾīl olur. Ḫuṣūṣā ki sekerāt-ı mevtde ʿaḳla* [B105.a] {1} *żaʿif geldikde ḳorḳu vardur ki* [3676] *īmānı kendi ḳalbinden* {2} *iḫrāc idüp yabana ata. Ḫuṣūṣā ki taḳvā ḥiṣārı-la* {3} *mutaṣṣın olmaya. Ve ammā*[3677] *īmān-ı taḥḳīḳī aña dirler ki Ḥaḳ teʿālānuñ* {4} *vaḥdāniyyetini ḳalbe ḳabūl idüp aḥddiyyetini cezim ve ḳaṭʿı* {5} *eylese seni ki eger cümle dünyā ḫalḳı*[3678] *saña muḫālifet* {6} *idüp ṣāniʿ-i ʿālemi inkār itseler senüñ ḳalbüñe* {7} *şek ve şübhe gelmezse* [C91.a] *aña īmān-ı taḥḳīḳī derler. Ve ammā īmān-ı* {8} *istidlālī aña derler ki maṣnūʿdan ṣāniʿe* {9} *istidlāl eyleye ve eṩerden müʾeṩṩire istidlāl eyleye*[3679] *ve binādan bānīye istidlāl eyleye ve* {10} *baʿreden baʿire istidlāl eyleye. Yaʿni bile ve añlaya* {11} *ki maṣnūʿ ṣāniʿsiz olmaz eṩer müʾeṩṩirsiz olmaz ve baʿre* {12} *baʿiresiz olmaz ve binā bānīsiz olmaz. Hem ʿaḳlen mümkin* {13} *degildür. İmdi*[3680] *bunca mevcūdāt-ı ʿulviyye ve mevcūdātı-ı* {14} *sıfliyye ṣāniʿ ḳadīrsiz*[3681] *niçe mümkindür. Biʾż-żarūri* {15} *mevcūdāt-ı ʿulviyyenüñ ve mevcūdāt-ı sıfliyenüñ* [B105.b] {1} *bir ṣāniʿ ve Rabbi var idügi maʿlūmuñ oldı. Ḫuṣūṣā ki* {2} *baʿżı rivāyetde gökde olan güneşüñ büyükligi* {3} *yüz yigirmi kerre bu dünyā büyüklgincedür. Ve ayuñ* {4} *büyükligi altmış kerre bu dünyā büylügincedür. Yıldızlaruñ* {5} *eñ küçüginüñ*[3682] *büyükligi on kerre*[3683] *dünyā büyükigincedür. İmdi* {6} *bu miḳdār büyükligi olup her yeri bir vażıʿ maḫṣūṣ*

[3672] ʿizāf idüp kendi sākin olduġı ḳariye: sākin olduġı ḳariyenüñ C

[3673] ʿulemā ve ṣuleḥā ve sāʾir eṣḥāṣdan: ʿulemādan ve ġayrıdan C

[3674] delīlin bilmez ve ʿaḳlı-la delīl iḳāmet itmege: delīl bilmeyüp ve dil-ile iḳāmet itmege ʿaḳl-ıla C

[3675] misli kimselerüñ çoḳluḳ īmānlarına iʿtibār: aṣl-ı īmāna çoḳluḳ iʿtimād B

[3676] żaʿif geldikde ḳorḳu vardur ki: ḫalel geldikde ġāyet-ile ḳorḳulur ki C

[3677] ammā: -C

[3678] ḫalḳı: ehli C

[3679] eyleye ve eṩerden müʾeṩṩire istidlāl eyleye: eyleye B

[3680] maʿlūm oldı ki baʿre baʿīresiz mümkin degildür ve ġayrısı daḫı keẕālik bunuñ gibidür yā: hem ʿaḳlen mümkin degildür imdi B

[3681] sıfliyye ṣāniʿ ḳadīrsiz: sıfliyyenüñ ṣāniʿsüz C

[3682] eñ küçüginüñ: -C

[3683] on kerre: üc bu B

{7} *üzre olmaḳ ṣāniʿsiz olması muḥāldur*[3684]*. Lākin ṣāniʿ-i ʿālem* {8} *bir olur ziyāde olmaduġına delīl-i āḫre muḥtācdur*[3685]*.* {9} *Delīl-i aḫre*[3686] *budur ki eger ṣāniʿ-i ʿālem eḳalli mertebe*[3687] *iki olaydı temānuʿ* {10} *ṣābit*[3688] *olaydı. Yaʿni biri bir nesne murād* {11} *eylese biri murād*[3689] *itmeyüp meniʿ idi ṣeyʾdi*[3690]*. Yaʿni bu Tañrı anı* [C91.b] {12} *ve ol*[3691] *Tañrı bunı murād itdügi ṣeyʾden meniʿ ide* {13} *idi. Meṣelā*[3692] *Tañrınuñ birisi bir kişide ḥayāt ḫalḳ* {14} *itmek dilese idi*[3693] *şundan ḥāli olmazdı ki* {15} *yā ikisinüñ murādı daḫı ḥāṣıl ola idi yaʿni ol kişi ḥālet-i vāḥidde hem ḥay ve meyyit olmaḳ lāzım geleydi bu ise muḫāldur veyāḫūd ikisinüñ daḫı muradı ḥāṣıl olmayaydı*[3694] *yaʿni ḥayāt* [B106.a] {1} *virmek murād iden ḥayāt virmeye ḳādir olmaya* {2} *idi ve öldürmek murād iden öldürmege ḳādir olmaya* {3} *idi. Bu ise ʿaczdur. ʿĀciz olan ise Tañrılıġına*[3695]{4} *lāyıḳ degildür. Ve Tañrı olmaḳ muḥāldur. Veyāḫūd birinüñ muradı ḥāṣıl ola ve birinüñ* [3696]{5} *murādı ḥāṣıl olmaya idi. Bu taḳdīrce murādı ḥāṣıl*[3697] *olmayan ʿāciz* {6} *olup Tañrılıġa lāyıḳ olmazdı. Pes bu ẕikr olunan* {7} *kelāmdan maʿlūm olup netīce bu oldı ki iki Tañrı*[3698]{8} *mutaṣavvūr ve mümkin degilmiş. Pes imdi iki Tañrı mutaṣavvūr ve mümkin* {9} *olmayınca ikiden zīyāde olmamaḳ ola biʾṭ-ṭarīḳ olup* {10} *bir idügi biʾż-żarūrī ẓāhir ve ṣābit oldı. İşte bu* {11} *ṭarīḳ ile Ḥaḳ subḥānehu ve teʿālāyı*[3699] *birlemek ʿāḳil ve bāliġ* [C92.a] *olanlaruñ* {12} *üzerlerine*[3700] *lāzım olmuşdur. Buña delīl-i ʿaḳlī derler. Bunları* {13} *böylece ʿaḳıl ile olur. Bunları böylece bilmege ʿilm lāzım degildür*[3701]*. Bu üslūb* {14} *üzere bilmesi ʿavām-ı ḥavāṣa lāzımdur. Ammā ʿālim olanlar bunları* {15}

[3684] imdi bu miḳdār büyükligi olup her yeri bir vażıʿ maḫṣūṣ üzre olmaḳ ṣāniʿsiz olması muḥāldur: -C

[3685] muḥtācdur: lāzım olur C

[3686] delīl-i aḫre: delīl B

[3687] aḳalli mertebe: -B

[3688] ṣābit: -C

[3689] eylese biri murād: itse biri B

[3690] ṣeyʾdi: -C

[3691] ol: bir C

[3692] meṣelā: yaʿni C

[3693] idi: idi ve bir neye ol kişide ol ḥālde mevt ḫalḳ itmek dilese idi C

[3694] yā ikisinüñ murādı daḫı ḥāṣıl ola idi yaʿni ol kişi ḥālet-i vāḥidde hem ḥay ve meyyit olmaḳ lāzım geleydi bu ise muḫāldur veyāḫūd ikisinüñ daḫı muradı ḥāṣıl olmayaydı: ikisinüñ daḫı murādı olmaya idi B

[3695] Tañrılıġına: Tañrı olmaḳlıġa C

[3696] birinüñ muradı ḥāṣıl ola ve birinüñ: birinüñ B

[3697] murādı ḥāṣıl: -B

[3698] iki Tañrı: Tañrı olmaḳ C

[3699] subḥānehu ve teʿālāyı: teʿālā ḥażretini C

[3700] üzerlerine: üzerine C

[3701] bunları böylece bilmege ʿilm lāzım degildür bunları: buña ʿilim lāzım degildür B

bilmekde cāhil ile berāberdür. Lākin ʿālimler bunları bilmedükden şoñra [B106.b] {1} *Ḳurʾān-ı ʿaẓīmden ve eḥādīṯ-i şerīfeden nice* {2} *āyetler ve ḥadīṯler ile daḫı subḥānehu ve*[3702] *teʿālānuñ varlıġın ve birligin* {3} *iṯbāt itmege olmaḳ gerekdür Fetvā-yı Seyfiyyede ve*[3703] *Cāmiʿüʾl-Fetāvīde dimiş* {4} *ki*[3704] *oyuncuya ve ehl-i bidʿata ve mülḥide ve zındıḳa* {5} *ve mesḫereye ve ḳıṣṣaḫūne ve keẕẕāba ve ehl-i lehvi ve ehl-i sebeb* {6} *ve hicvi ile muḳayyed olanlara ve yol başlarında ve dükkānlarında* {7} *oturup ʿavret ve oġlan seyr idenlere ẕecuren lehū selām* {8} *vermek memnūʿdur müslümān olmayanlara selām virmek*[3705] *cāʾiz degildür meger ki murādı* {9} *taʿẓīm olmayup maṣlaḥat ḥāṭırına*[3706] *selām vire. Bu taḳdīrce* {10} *cāʾizdür dimişler. Ve daḫı kişi ṣabī evlādına*[3707] *Ḳurʾān ve edeb* {11} *ve iʿtiḳād Ḥaḳ şeriʿatde kendüye lāzım olanları*[3708] *taʿlīm* {12} *itmek içün cebr ve ikrāh itmek ataya ve anaya farżdur*[3709]*. Eger* {13} *itmezlerse yarın ḳıyāmetde evlādılar ataya ve anaya daʿvācı* {14} *olurlar. Ḳul ve cāriye ve ḫiẓmetkārı daḫı böyledür. Eger* {15} *efendileri anlara ʿilm-i ḥāllerini taʿlīm* [C92.b] *itmezse anlar daḫı efendilerine* [B107.a] *daʿvācı olurlar*[3710]*. Ve daḫı kişi evlādını dāyeye* {2} *emzirmek lāzım gelürse bir ṣāliḥ ve mestūre dāye* {3} *ṭutmaḳ gerekdür. Nemāz ḳalbi ola ġāyet-ile ṣāliḥe ola ve bedeni* {4} *ṣāfī ola ve ʿaḳlı sālim ola sefīye olmaya yaʿni {5} ʿaḳlı eksik olmaya ve ḫūyı gökcek ola. Zīrā irżāʿ* {6} *yaʿni süd emmek ile ata ve ana ḫūyın tebdīl idüp* {7} *taġyir ider. Ve emziren dāyenüñ ḫūyına girer. Yaʿni emziren* {8} *dāye ṣāliḥe ve mestūre ve ʿākile ve muṣālliye ve ḥüsn-i* {9} *ḫulḳ ṣāḥibi olıcaḳ emen oġlan ve ḳız daḫı ṣāliḥ*[3711]

[3702] bunları bilmekde cāhil ile berāberdür lākin ʿālimler bunları bilmedükden şoñra Ḳurʾān-ı ʿaẓīmden ve eḥādīṯ-i şerīfeden nice āyetler ve ḥadīṯler ile daḫı subḥānehu ve: bunları ve eḥadīṯ-i şerīfden nice āyetler ile ve ḥadīṯler ile Allāh C

[3703] olmaḳ gerekdür Fetvā-yı Seyfiyyede ve: ḳādirlerdür B

[3704] dimiş ki: eydür C

[3705] vermek memnūʿdur müslümān olmayanlara selām virmek: virmemek gerek küffāra selām B

[3706] ḥāṭırına: ḥāṭırı-çün C

[3707] ve daḫı kişi kişişabī evlādına: Ḳınyetüʾl-Fetvāyda eydür kişi ṣabīye C

[3708] Ḥaḳ şeriʿatde kendüye lāzım olanları: şerīʿat C

[3709] ataya ve anaya farżdur: ataya lāzımdur B

[3710] eger itmezlerse yarın ḳıyāmetde evlādılar ataya ve anaya daʿvācı olurlar ḳul ve cāriye ve ḫiẓmetkārı daḫı böyledür eger efendileri anlara ʿilm-i ḥāllerini taʿlīm itmezse anlar daḫı efendilerine daʿvācı olurlar: eger cebr-ile ve eger āh ile bunlara Ḳurʾān-ı ʿaẓīmüʾş-şān ve edeb ve īmān ve İslām ve ābdest ve nemāz taʿlīm itmezlerse yarın ḳıyāmet gününde atasına ve anasına oġlı ve ḳızı ve ḫiẓmetkārı daʿvācı olacaḳdur ve cehenneme müstaḥaḳ olur mevlāsı ḳullarına ve cāriyelerine īmānı ve İslāmı ve ābdest ve nemāz ve Ḳurʾān ve edeb taʿlīm itmek gerekdür ve eger taʿlīm itmezlerse ol ḳul ve cāriye ḳıyāmet gününde daʿvācı olurlar C

[3711] ve daḫı kişi evlādını dāyeye emzirmek lāzım gelürse bir ṣāliḥ ve mestūre dāye ṭutmaḳ gerekdür nemāz ḳalbi ola ġāyet-ile ṣāliḥa ola ve bedeni ṣāfī ola ve ʿaḳlı sālim ola sefīye olmaya yaʿni ʿaḳlı eksik olmaya ve ḫūyı gökcek ola zīrā irżāʿ yaʿni süd emmek ile ata ve ana ḫūyın tebdīl idüp taġyir

{10} *ve ʿāḳil ve muṣalli ve ḥüsn-i ḫulḳ ṣāḥibi olur. Ḳaçan kim veled* {11} *bir nesne fehim eylemek veyāḫūd söylemek*[3712] [C93.a] *mertebesine* {12} *varsa ʿulemā*[3713] *ʿuḳāla ve meşāyiḫ ḳatlarında*[3714] *maḳbūl olan* {13} *sözlerden ögredeler*[3715] *ve şehādet kelimesin telḳīn* {14} *idüp dāʾimen anaya lāzımdur ki ḫayr olan sözleri ögredüp telḳīn ideler*[3716] *ve şerʿe* {15} *muḫālif ve nā-maʿḳūl sözlerden ḫıfẓ ve cerāset ideler*[3717]. [B107.b] {1} *Meşela müftīler ve pādişāhlar yanında söylemesi ʿayıb ve nā-maʿḳūl* {2} *olan sözleri oġullarına ve ḳızlarına ve cāriye söyletmeyeler*[3718]. {3} *Ve eger söylerlerse aẕarlayup*[3719] *sertlikle ve yavuzlıġla* {4} *ve maʿa ve defiʿ ideler. Ve eger memnūʿ olmazlarsa*[3720] *teʾdīb ideler {5} dāʾimen yanlarında nā-maḳul olan* [A63.a] {1} sözleri meẕemmet idüp taʿrīż-ile ʿārlanduralar[3721] ve ṣalāḥa getürmek {2} üzre cidd ü saʿy ideler ihmāl itmeyeler[3722] ve ol aṣıl sözleriñ ḳabīḥ idügin[3723] {3} ve ʿayb idügin añladalar. Ḥattā kendü daḫı ḳabīḥine muḳirrü ve muʿterif ola. {4} Ve daḫı ehl-i īmān olanlaruñ ʿalāmetleri[3724] oldur[3725] ki oġulların ve ḳızların {5} ve ḳullarına[3726] yaramaz menīden ḥāṣıl olan ṣabīler ile ṣoḥbetden ve lehūden {6} ve laʿubeden ve çalġu ve çeġāne diñlemekden ve oyun ve temāşādan ve fuḥşdan {7} ve kiẕibden ve serīḳa ile muḳayyed olanlardan[3727] büyükden ve küçükden her

---

ider ve emziren dāyenüñ ḫūyına girer. yaʿni emziren dāye ṣāliḥa ve mestūre ve ʿākile ve muṣālliye ve ḥüsn-i ḫulḳ ṣāḥibi olıcaḳ emen oġlan ve ḳız daḫı ṣāliḥ: ve daḫı Ḳınyetü'l-fetvāyda Peyġamberimüz ṣallallāhu ʿaleyhi veʾs-sellemden naḳıl ider ṭoprak başlarına ve rüsvāylıḳ şol babaların başına ki oġullarına ve ḳızlarına İslāmı ve īmānı ve Ḳurʾānı ve edebi taʿlīm itmeyeler yaʿni ögretmeyeler cehl-ile büyüyeler aṣıl babalarına ve analarına benim düşmānım deyü buyurmuşdur ve cümleden evvel oġullarına ve ḳızlarına ṣāliḥa ve mestūre ṭāye ṭutmaḳ gerekdür nemāz ḳılıcı ola kimseye görünmeye ġāyet-ile ṣāliḥa ola ve ḥarām yemiye ve zinā itmeye ki bedeni ṣāfī ola ve ʿaḳlı sālim ola ve sefīye olmaya ve ʿaḳlı eksik olmaya ve ḫulḳı ve ḫūyı gökçek ola zīrā süd emmek ata ve ana ḫūyın tebdīl idüp taġyīr ider ve emziren ṭāyenüñ ḫūyına girer eger ṭāye ṣāliḥa olursa emen evlādlar ve ḳızlar C

[3712] eylemek veyāḫūd söylemek: itmek tekellüm itmek C

[3713] varsa ʿulemā: vara B

[3714] ḳatlarında: ḳatında C

[3715] sözlerden ögredeler: sözleri C

[3716] dāʾimen anaya lāzımdur ki ḫayr olan sözleri ögredüp telḳīn ideler: dāʾimen ḫayr olan sözleri ögredeler B

[3717] ve nā-maʿḳūl sözlerden ḫıfẓ ve cerāset ideler: olan sözlerden ḫıfẓ ideler C

[3718] ve nā-maʿḳūl olan sözleri oġullarına ve ḳızlarına ve cāriye söyletmeyeler: olan sözleri taʿlīm itmeyeler C

[3719] aẕarlayup: ʿunfule ve B

[3720] memnūʿ olmazlarsa: yine söylerse C

[3721] dāʾimen yanlarında nā-maḳul olan sözleri meẕemmet idüp taʿrīż-ile ʿārlanduralar: kötü söz söylemeyeler ve utancaḳ ve ʿārlenmek C

[3722] ihmāl itmeyeler: -C

[3723] idügin: -B

[3724] ʿalāmetleri: ʿalāmeti A B

[3725] oldur: budur A C

[3726] ve ḳullarına: -C

[3727] ve seriḳa ile muḳayyed olanlardan: -B

kimiñle[3728] {8} olursa muṣāḥib olmaḳdan ḳatı pek ṣaḳınmaḳ[3729] gerekdür. Zīrā ṣabīler {9} meyyāl olur.[3730] Ve ṭabīʿatları[3731] sāriḳa olur. Tiz meyl ider ve[3732] tiz teʾsīr {10} ider. Ekṣeriyā [B108.a] fi zamānına olan oġullar ve ḳızlar ve ḳullar yaramaz oldıḳları [C93.b] {11} yaramaz muṣāḥib şerrindendür[3733]. Ġaflet olınmamaḳ gerekdür. Ve daḫı müʾmin-i ṣādıḳ olanlara[3734] {12} lāzımdur ki oġulların ḥıfẓ ideler şol oġlanlardan ki ʿāşıḳ-perest ola. {13} Yaʿni kendüye diḳḳatle naẓar idüp ʿāşıḳlıḳ ṣūretin gösterenlerden ġāyet-ile {14} ṣaḳınmaḳ gerekdür. Zīrā buña daḫı sirāyet idüp[3735] birḳaç günden ṣoñra {15} ol daḫı bir ʿāşıḳ aramaġa başlar. Zīrā sārīdür[3736] sirāyet ider. Ve daḫı {16} şol oġlanlar ki geñezlik ve boşlıḳ iderler anuñ gibi oġlanlar yanına {17} görmeye ve yanında görse teʾdīb eyleye[3737]. Bunlardan evlādların ve ḳulların {18} ġāyet-ile ḥıfẓ eyleyeler ve anı ġāyet-ile ẕem eyleyeler[3738]. Ve şol kimesnelerle ki {19} oġulların muṣāḥib itmeyeler ve[3739] dāʾimā dillerinde nigārlar ve civānlar[3740] laḳırdıları [A63.b] {1} gerek ḳalbleri andan[3741] berī olsun gerek olmasın böyle kimesnelerden ġāyet-ile[3742] {2} evlādların ve ḳulların ḥıfẓ-ı[3743] ḥirāset üzre olalar[3744]. Zīrā ṣabīler ḫāliʾẕ-ẕihindür {3} yaʿni hemān boş ḳablar[3745] gibidür. Ol fısıḳ ve[3746] fücūr olan sözleri {4} işidince ḳalbleri ṭoptolu fısıḳ[3747] olur. Ġayrı[3748] ol sözler ve fücūrlar {5} ḳalbinde[3749] çıḳmaz[3750] tā bāliġ olup ol işitdügi şeyleri birer birer

[3728] kimiñle: kim A C
[3729] ṣaḳınmaḳ: ḥaẕer itmek C
[3730] olur: olurlar B
[3731] ṭabīʿatları: ṭabīʿatlı A C
[3732] tiz meyl ider ve: -C
[3733] oldıḳları yaramaz muṣāḥib şerrindendür: olduḳlarında yaramaz ile muṣāḥib olurlar B
[3734] ṣādıḳ olanlara: ṣādıḳlara A C
[3735] idüp: ider C
[3736] sārīdür: yaramazlıḳ aña daḫı B
[3737] yanına görmeye ve yanında görse teʾdīb eyleye: ve yanında ṭurmadan meniʿ idüp yanına göndermeyeler ve yanında görse teʾdīb ideler ve C
[3738] eyleyeler: ideler C / şol oġlanlar ki geñezlik ve boşlıḳ iderler anuñ gibi oġlanlar yanına görmeye ve yanında görse teʾdīb eyleye bunlardan evlādların ve ḳulların ġāyet-ile ḥıfẓ eyleyeler ve anı ġāyet-ile ẕem eyleyeler: -B
[3739] ve şol kimesnelerle ki oġulların muṣāḥib itmeyeler ve: şunlar ki B
[3740] nigārlar ve civānlar: nigār ve civān B
[3741] laḳırdıları gerek ḳalbleri andan: kelāmı ola gerek ḳalblerinden C
[3742] böyle kimesnelerden ġāyet-ile: böyle olan kimesnelerden C
[3743] ġāyet-ile evlādların ve ḳulların ḥıfẓ: evlādların ve ḳulların ġāyet ḫıfẓ ide ve B
[3744] üzre olalar: ideler C
[3745] ḳablar: ḳab C
[3746] ve: -B -C
[3747] fısıḳ: -B
[3748] ġayrı: ayrıḳ A C
[3749] ve fücūrlar ḳalbinde: ḳalblerinden C
[3750] çıḳmaz: çıḳarmaz B

işlemeyince. Baʿdehū **[B108.b]** **{6}** ol[3751] işledügi maʿṣiyyetüñ rāyiḥa-ı müntinesi ayrıḳ **[C94.a]** ḳalbinde[3752] çıḳmaz gice gündiz **{7}** aña muḳayyed olur. Ve ol fısıḳ aña ayrıḳ ʿayb görünmez[3753] neʿūẕubillāhi teʿālā. **{8}** Fi zamānına oġulların ve ḳızların ve ḳulların[3754] bunuñ gibi oġlanlardan **{9}** ve ḳızlardan bu ḥālde olan ḫātūnlardan ḥıfẓ-ı ḥirāset[3755] itmedikleri içün **{10}** sirāyet idüp kendi daḫı öpülüp[3756] ve ḳucalmaḳ sevdāsına düşüp **{11}** kendinüñ ve babasınuñ ve anasınuñ[3757] ve dostlarınuñ ḳul ise efendisinüñ **{12}** ʿırżın bir aḳceliḳ[3758] idüp yüzi ṣuyın yire döküp iki cihānda yüz ḳarası-la **{13}** ḳalur[3759] ve ḫalḳ içinde merdūd-ı ebedī olur ve kendi bu[3760] yüz ḳaralıḳlardan ve **{14}** ve rüsvāylıḳlardan[3761] ve ḫalḳ içinde maẕmūm olduġından ḫaberi yoḳdur. Zīrā **{15}** şeyṭān anı bir eyü nesne gösterir ve bu maʿṣiyyetlere sebeb bu kişinüñ babası **{16}** olur. Ol ecilden āḫiretde babası ve anası[3762] eşedd-i ʿaẕāb-ile muʿaẕẕeb olur. Ve daḫı **{17}** ḳızını ve ḫātūnını ve cāriyesini ḥıfẓ itmek gerekdür şunlardan kim **[B109.a]** çarşuda **{18}** ve bāzārda gezeler. Zīrā çarşuda ve bāzārda gezen ḫātūnlar erlere **{19}** ḳarışdıḳları-çün ḥayāsız ve edebsiz olur[3763]. Ve niçe sözler[3764] ve kelimeler **[A64.a]** **{1}** işidirler ve[3765] gelürler ol mestūre olan ḫātūnlara[3766] bāzārda görüp **{2}** işitdiklerin söylerler. **[C94.b]** Ve ḳulaḳdan anları ʿāşıḳ iderler[3767]. Baʿdehū anlar daḫı **{3}** ister[3768] ki her gün çarşuya çıḳup gezeler ve nā-maḥreme görineler neʿūẕubillāhi **{4}** teʿālā. Ve daḫı ḳaḥbelik ve rusbilik[3769] iden ḫātūnları evlerine getürmeyeler[3770].**{5}** Ve daḫı burnı öñinde olup

---

[3751] ol: -B

[3752] rāyiḥa-ı müntinesi ayrıḳ ḳalbinde: rāyiḥası ḳalbinden C

[3753] ve ol fısıḳ aña ayrıḳ ʿayıb görünmez: ol fısıḳ ayrıḳ aña ʿayıb görünmez B; ol fısıḳ aña ʿayıb görünmez olur C

[3754] ve ḳulların: -C

[3755] ḥirāset: -C

[3756] öpülüp: ululup A

[3757] ve anasınuñ: -B

[3758] bir aḳceliḳ: pāymāl A B

[3759] ḳarası-la ḳalur: ḳaralıġı ḳazandurur B; ḳarası-la ḳalurlar C

[3760] ve kendi bu: kendüyi C

[3761] kendi bu yüz ḳaralıḳlardan ve rüsvāylıḳlardan: kendinüñ bu yüz ḳaranlıġından B; kendüyi bu yüz ḳaranlıġından rüsvāylıḳdan C

[3762] ve anası: -A -C

[3763] ve edebsiz olur: ve edebsiz olurlar B; olurlar C

[3764] sözler: söz B

[3765] ve: -B

[3766] ḫātūnlara: ʿavretlere B

[3767] iderler: ider A

[3768] ister: isterler B

[3769] rusbilik: ḳodoşluḳ C

[3770] ve daḫı ḳaḥbelik ve rusbilik iden ḫātūnları evlerine getürmeyeler: -B

bir elinde ʿaṣā ve bir elinde tesbīḥ[3771] şeyḫ olan {6} ḫātūnları aṣlā evlerine ḳomayalar. Zīrā ekṣeryā ḳodışlıḳ[3772] ve seḥḥāralıḳ {7} iden anuñ gibilerdür[3773]. Ve daḫı şol ḫātūnlardan ehlīn ve ʿayālīn ṣaḳınalar ki {8} ḫātūn seveler erlerinüñ mālını aña[3774] yidüreler. Ve ol aṣıl[3775] ḫātūnları[3776] {9} evlerine getürmeyeler ve[3777] evlādların anuñla muṣāḥibet idürmeyeler. {10} Ve daḫı ḫātūn kişiler biri birlerine[3778] saḫḳ itmek hemān erkek erkege livāṭa {11} itmek gibidür. Ve ḫātūnın ve ḳızın andan[3779] ṣaḳınmamaḳ hemāñ[3780] deyyūṣlıḳdur ve zıbuḳ {12} itmegiñ günāhı zinā itmegiñ günāhından[3781] ziyādedür. Ve livāṭa itmegiñ günāhı {13} zinā itmegiñ günāhından ziyādedür[3782] ve ḳabirde kendilere olan ʿaẕāb {14} ümmet-i Muḥammed ʿāṣīlerinüñ nışfına olan ʿaẕābdan ziyādedür neʿūẕubillāhi teʿālā[3783]. [B109.b] {15} Ve daḫı evlādlarına ve ḳullarına ve cāriyelerine[3784] evvelān Amentü billāhi ve melāʾiketi {16} ve kütubihi ve resūlihi veʾl-yevmiʾl-āḫiri ve biʾl-ḳaderi ḫayrihi şerrihi min Allāhu teʿālā {17} bu aṣıl īmāndur bunı ögredeler. Baʿdehū tedrīcle [C95.a] Ḥaḳ subḥānehu {18} ve[3785] teʿālānuñ ʿaẕametini ve ḳudretini ve cümle maḫlūḳāta iḥtiyācı yoḳ idügini {19} ve cümle ʿālem aña muḥtāc idügini[3786] ögredeler ihmāl itmeyeler. Ve daḫı [A64.b] {1} iʿtiḳāda lāzım olan ʿaḳāʾid-i dīniyye[3787] ki bu kitābıñ evvelinden bu maḥalle {2} gelince ẕikr olınmışdur yā bece yā bece ögredeler ve ḥarām ve ḥelāl ve

[3771] tesbīḥ: -B; tesbīḥ olup C
[3772] ḳodışlıḳ: pezevenklik B
[3773] iden anuñ gibilerdür: iden anlardur A; idenler anlardur ziyade ḫaẕer ideler C
[3774] aña: -B
[3775] aṣıl: misli C
[3776] ḫātūnları: ʿavretleri B
[3777] ve: ve daḫı B
[3778] ḫātūn kişiler biri birlerine: ʿavretler birbiriyle B
[3779] andan: anlardan C
[3780] hemān: -A -B
[3781] itmekiñ günāhı zinā itmekiñ günāhından: istiʿmāl iderler anuñ günāhı zinā itmekden C
[3782] ve livāṭa itmekiñ günāhı zinā itmekiñ günāhından ziyādedür: -C
[3783] neʿūẕubillāhi teʿālā: -C / saḫḳ itmek hemān erkek erkege livāṭa itmek gibidür ve ḫātūnın ve ḳızın andan ṣaḳınmaḳ deyyūṣlıḳdur ve zıbuḳ itmekiñ günāhı zinā itmekiñ günāhından ziyādedür ve livāṭa itmekiñ günāhı zinā itmekiñ günāhından ziyādedür ve ḳabirde kendilere olan ʿaẕāb ümmet-i Muḥammed ʿāṣīlerinüñ nışfına olan ʿaẕābdan ziyādedür neʿūẕubillāhi teʿālā: saḫḳ idüp sürüşdürmeyeler ve zıbuḳ ḫalḳ itmek hemān erkek erkege livāṭa itmek gibidür ḫātūn ve ḳızın andan ṣaḳınmaḳ deyyūslıḳdur B
[3784] evlādlarına ve ḳullarına ve cāriyelerine: evlādlarınuñ ve ḳullarınuñ ve cāriyelerinüñ A; evlādlarınuñ C
[3785] subḥānehu ve: -C
[3786] ve cümle maḫlūḳāta iḥtiyācı yoḳ idügini ve cümle ʿālem aña muḥtāc idügini: ve ne vech-ile ʿālemüñ aña muḥtāc olduġını ve anuñ maḫlūḳāta iḥtiyācı yoḳ idügini B
[3787] ʿaḳāʾid-i dīniyye: ʿaḳāʾidden C

mübāḥ {3} olanları[3788] bildüreler. İşde bu üslūbda olan evlādıñ babası {4} ve anası[3789] ḳabirde ġāyet-ile fereḥ ve sürūr üzre olup[3790] ve eger bunuñ ʿaksi {5} olursa ḥāl müşkil olur neʿūẕubillāhi teʿālā[3791]. Ve daḫı müʾminlere lāzım olan {6} oldur[3792] ki ilerü zamānda gelüp giden müʾmin-i kāmiller gibi[3793] ʿulemāyı {7} ve ṣulaḥāyı evlādlarınuñ ve ḳullarınuñ[3794] yanlarında mediḥ idüp[3795] anlara meyl {8} ve muḥabbet itdüreler. Anlaruñ [B110.a] eyüce olan[3796] fiʿllerin ẕikr idüp mediḥ ideler {9} ve ammā ʿaybların ve ḳabāyiḥlerin[3797] gizleyüp söylemeyeler. Zīrā ʿaybların {10} ve ḳabāyiḥlerin işidicegiz[3798] anlara buġż ve ʿadāvet itmek[3799] iḫtimāli vardur. {11} Ve anlara buġż ʿadāvet peyġambere buġż ʿadāvetdür[3800]. Ol ecilden īmānsız gitmege {12} sebebdür meger kim anlaruñ ḳabāḥatin biʾẕ-ẕāt kendi gözi-le göre[3801] ve daḫı evlādlarınuñ {13} ve ḳullarınuñ ve cāriyelerinüñ yanlarında dāʾimā cāhilleri ve fāsıḳları {14} meẕemmet idüp ẕem eyleyeler[3802] [C95.b] tā kim anlar daḫı cehelüñ ḳubḥını bileler ve ʿilmüñ {15} faẓlın bilüp ʿilm ehline meyl ve muḥabbet üzre olalar. Tā ki ḳıyāmet güninde {16} sen benim ʿālim ḳullarımı severdiñ ben de seni bu günde[3803] yarlıġadım diye. Ve daḫı ṣabī bir yaramaz {17} iş işlese veyāḫūd bir yaramaz söz söylese yüzine ṭurup sen {18} şöyle itdiñ ve[3804] şöyle[3805] didiñ dimeyeler. Belki tecāhülden gelüp[3806] eyle iden {19} ṣabīnüñ[3807] yanında bir ḳulı[3808] ẕem ideler ve belki teʾdīb idüp żarb ideler ki[3809] [A65.a] {1} bundan ṣucını bile ve

[3788] olanları: -B
[3789] babası ve anası: babaları ve anaları C
[3790] olup: olurlar C
[3791] neʿūẕubillāhi teʿālā: -C
[3792] lāzım olan oldur: lāyıḳ olan budur A C
[3793] müʾmin-i kāmiller gibi: -B
[3794] ḳullarınuñ: -B
[3795] idüp: ideler B
[3796] olan: -B -C
[3797] ve ḳabāyiḥlerin: -C
[3798] ve ḳabāyiḥlerin işidicegiz: işidecek C
[3799] anlara buġż ve ʿadāvet itmek: buġż ve ʿadāvet B
[3800] Peyġambere buġż ʿadāvetdür: Peygamber ʿaleyhiʾṣ-ṣalatu veʾs-sellemdür C
[3801] ve anlara buġż ʿadāvet peyġambere buġż ʿadāvetdür ol ecilden īmānsız gitmege sebebdür meger kim anlaruñ ḳabāḥatin biʾẕ-ẕāt kendi gözi-le göre: selefe buġż ve ʿadāvet ġāyet yaramazdur B
[3802] meẕemmet idüp ẕem eyleyeler: ẕem ideler B
[3803] severdiñ ben de seni bu günde: severdiñ seni A B
[3804] şöyle itdiñ ve: -B
[3805] şöyle: böyle C
[3806] tecāhülden gelüp: tecāhül idüp A
[3807] ṣabīnüñ: ṣabīlerüñ C
[3808] ṣabīnüñ yanında bir ḳulı: ṣabīnüñ birini yanında B
[3809] ve belki teʾdīb idüp żarb ideler ki: -B

añlaya. Pes imdi yüzine söylemeyeler zīrā[3810] ḥayāsı {2} ḳalḳar[3811] ve ol ṣucı azcıḳ ṣanur daḫı ziyāde ider muṣirr [B110.b] olur. Ve daḫı {3} oġullarına fāḫir ferāce ve münāsib sincefler ve fāḫir ḳaftānlar ve münāsib[3812] {4} dügmeler[3813] geydürmeyeler. Ve altına fāḫir ve[3814] münāsib libāslar ve ḳuşaḳlar ki ibrişimden {5} ve gümişden ola geydürmeyeler[3815] veyāḫūd altundan ola veyāḫūd[3816] altun yalduzdan[3817] {6} ola geydürmeyeler. Ve fāḫir ṭolamalar ki kendüye yaraşır ola[3818] ve fāḫir çaḳşırlar ki {7} bī-nāẕīr ola geydürmeyeler. Ve daḫı baʿżı[3819] münḳaş-ı ḥarīrden çaḳşırlar[3820] üzerine {8} dizden yuḳarı ki[3821] görenlerüñ ʿaḳlı gide ve ʿömrinde oġlana meyl itmeyenler {9} biʾż-żarūri meyl ideler[3822]. Ve bir barmaġında[3823] gümişden altundan yüzikler ki {10} ḳıymetli ṭaşdan ṭaşları ola[3824] veʾl-ḥāsıl [C96.a] bu miṣli[3825] nesnelerden oġulların ve ḳızların[3826] ve ḳulların {11} ġāyet-ile ḥıfẓ idüp iḫtirāz itdüreler[3827]. Zīrā bunları Ḥaḳ subḥānehu {12} ve[3828] teʿālā ḫātūnlar içün ḫalḳ itmişdür ki ḥattā erleri görüp meyilleri ve muḥabbetleri {13} ziyāde ola[3829]. Anları öpüp ḳucuḳ anlaruñ ve kendileriñ nefslerin ṣındurup {14} kendilerin ve ḫātūnların ḥarāma naẓardan ve zinādan [B111.a] ḳurtarup Allāhuñ {15} ḫışmından ve[3830] cehennemüñ ʿaẕābından ḫalāṣ olup emīn olalar[3831] deyü ḫalḳ itmişdür[3832]. {16} Ammā iy müʾmin ḳarındaş[3833]

[3810] zīrā: -A -B
[3811] ḳalḳar: gider C
[3812] ve münāsib: -C
[3813] dügmeler: dügme A C
[3814] fāḫir ve: -B
[3815] ve gümişden ola geydürmeyeler: veyā gümüşden veyā altundan ola B
[3816] ola veyāḫūd: -B
[3817] yalduzdan: yaldızlu A B
[3818] ṭolamalar ki kendüye yaraşır ola: ṭolama geydürmeyeler C
[3819] baʿżı: -C
[3820] çaḳşırlar: çaḳşır A B
[3821] ṭolamalar ki kendüye yaraşır ola ve fāḫir çaḳşırlar ki bī-nāẕır ola geydürmeyeler ve daḫı baʿżı münḳaş-ı ḥarīrden çaḳşır üzerine dizden yuḳarı ki: dolamalar ve fāḫir çaḳşurlar fāḫir çityānlar ki ki B
[3822] meyl ideler: meyl itmege sebeb ola esvābları geydürmeyeler B
[3823] barmaġında: parmaġına C
[3824] yüzikler ki ḳıymetli ṭaşdan ṭaşları ola: yüzük olmaya B
[3825] miṣli: aṣıl A B
[3826] ve ḳızların: -A -B
[3827] iḫtirāz itdüreler: ḫaẕer ideler C
[3828] subḥānehu ve: -C
[3829] ola: olup B
[3830] Allāhuñ ḫışmından ve: Allāh teʿālānuñ C
[3831] olalar: ola B
[3832] itmişdür: itmişlerdür C
[3833] müʾmin ḳarındaş: ḳardaş A; ḳarındaş B

ümmet-i Muḥammedden olasın[3834] oġullarıña bu ẕikr olınan fāḫir[3835] libāsları {17} geydüresin ẓāhirdür ki oġlı [3836] öpüp ḳuçmazsın. Zīrā ḥarāmdur bilürsin ve {18} bu maʿlūmdur şek ve şübhe yoḳdur kişi oġlını yaramazlıḳ niyyetine[3837] öpüp ḳuçmaḳda ne mertebe {19} vebāl var ise ve niçe cāʾiz degil ise ḳulını daḫı öylece[3838] öpüp ḳuçmaḳ ḥarāmdur [A65.b] {1} cāʾiz degildür. Eger dirseñ ki ben nefsime emīnem oġlum ve ḳulum benim yanımda {2} ikisi[3839] birdür gerçeksin. Eger ṣāliḥden[3840] iseñ oġluñ ḥaḳḳında emīnsin {3} ammā ḳullaruñ ḥaḳḳında emīn degilsin[3841] belki ḫāʾinsin eger emīn olaydıñ {4} Ḥaḳ subḥānehu ve teʿālā erkeklere[3842] ḥarām itdügi nesneleri geydürüp Allāh teʿālāya[3843] ʿāṣī {5} olup dönüp yine kiẕb idüp nefsime emīnem [C96.b] dimek [B111.b] ve ġarażım yoḳdur dimek {6} kiẕb-i ṣarīḥdür[3844]. Zīrā fiʿliñ ḳuluñ tekẕīb ideyorur[3845]. Ve daḫı ey dīn {7} ḳarındaşı ve āḫiret yoldaşı[3846] Allāhdan ḳorḳ ve Peyġamberden[3847] utan erkek {8} oġlanlara bu ẕikr olınan[3848] libāslar ki geydürme[3849]. Zīrā her kim ki ʿāḳildür bunları {9} geymez. Zīrā bunları geymek ʿavrete maḫṣūṣdur. Erlerinüñ gözine[3850] güzel görinüp {10} ḥarekete gelüp cimāʿ ideler deyü giyerler[3851]. Ve daḫı şol nigārlar geyerler ki levend {11} ve[3852] ʿāşıḳ arayalar ehlinüñ maʿlūmdur. Bu ẕikr olınan libāsları geymek ḥāl {12} dili-le dimekdür ki ben nigārın ve nigārdan daḫı eyüyin ve belki ḳız oġlan {13} ḳızdan daḫı[3853] geliñ benimle muʿāmele idiñ dimekdür. Veyāḫūd nigārın[3854] erkek degülin {14} benim daḫı ḫātūnlar gibi fercim vardur ve[3855] ʿāşıḳlarım vardur. Eger[3856] bunları

[3834] ümmet-i Muḥammedden olasın: -C
[3835] oġullarıña bu ẕikr olınan fāḫir: oġullarıña ve ḳullarına bu ẕikr olınan B
[3836] ẓāhirdür ki oġlı: ẓāhir budur ki oġluñı B; ẓāhirdür ki oġluñu C
[3837] yaramazlıḳ niyyetine: -A -C
[3838] öylece: -A -B
[3839] ikisi: -C
[3840] ṣāliḥden: ṣulāḥadan B
[3841] ḳullaruñ ḥaḳḳında emīn degilsin: ḳuluñ ḥaḳḳında emīn degil B
[3842] teʿālā erkeklere: teʿālānuñ erkekde B; teʿālānuñ C
[3843] Allāh teʿālāya: Allāha A B
[3844] ve ġarżım yoḳdur dimek kiẕb-i ṣarīḥdür: kiẕb-i ṣarīḥdür dimek C
[3845] ideyorur: ideyor B
[3846] ve āḫiret yoldaşı: -C
[3847] Peyġamberden: Peyġamberden ʿaleyhiʾs-selām B
[3848] olınan: itdügümüz B
[3849] geydürme: geydürmeyeler C
[3850] erlerinüñ gözine: erlerine –A -C
[3851] giyerler: -A -C
[3852] levend ve: kendülere B; kendüye C
[3853] daḫı: -C / ve nigārdan daḫı eyüyin ve belki ḳız oġlan ḳızdan daḫı: -B
[3854] nigārın: ben B; Bārī ben C
[3855] ve: -B
[3856] eger: -B

geymezsem {15} erim beni öpüp ḳucmaz ve ʿāşıḳlarım beni[3857] sevmez dimekdür. Ve biz ṣūreta erkegiz {16} ammā maʿnide dişilerdenim dimekdür. Ve buña delīl lāzım degildür. Ammā {17} saña tefhim içün bir miṡāl getüreyim. Görmez misin ʿasker-i İslām zamān-ı {18} evāilde erkekler idi her ḳanḳı memlekete teveccüh itseler feṯḥ-i fütūḥ[3858] müyesser {19} olurdı. Zīrā erkek ʿalāmeti oldur ki erkeklere maḫṣūṣ olan libāslar [A66.a] {1} geyerler[3859] evvel zamānda böyle idi. [C97.a] Ammā fi zamānına haẕā erkeklerimüz ḫātūnlara {2} maḫṣūṣ olan libāsları geyer oldılar. Ol ecilden ḫātūnlara beñzediler. {3} Ḫātūnlar ise vilāyet feṯḥ itmege ḳādir degillerdür. Ḥaḳ subḥānehu ve teʿālā cümlemüzi {4} ıṣlāḥ eyleye[3860]. Ammā seyyid ḳulına ẕikr olınan libāsları geydürmek günāhdur {5} aṣla[3861] cāʾiz olanlardan[3862] degildür. Ve bunuñ biri-le[3863] görenler sū-i [B112.a] ẓanna düşer[3864] {6} ve saña töhmet iderler. Peyġamber ʿaleyhiʾs-selām[3865] eydür[3866]. Her kim ki Allāha[3867] ve ḳıyāmet {7} günine īmān getüre töhmet olan[3868] mevżıʿına varmasun. Ve daḫı bir ḫātūnda bir şeyṭān {8} vardur ve ammā bir oġlanda on sekiz şeyṭān vardur[3869] gice gündiz aʿżālarını {9} güzel gösterir[3870]. İḥtimāldur ki ʿāşıḳ olasın şeyṭān saña yol bula. {10} Hele bir kerre ṣafāsın sür baʿdehū tevbe eyleyesin diye. Şāyed ki şeyṭāna {11} uyasın ol murdār[3871] fiʿli idesin ḳıyāmet güninde luṭīler ile ḥaşr olasın. {12} Veyāḫūd bu faʿli saña ḫoş ve gökcek gele[3872] ʿaleʾl-fevrī tevbe itmeyesin bu ḥāl {13} üzere olasın[3873] ḳıyāmetde kāfirler ile ḥaşr olasın. Zīrā bu faʿli şerʿ-i {14} şerīf taḳbīḥ itdi.

[3857] beni: -A -B
[3858] fütūḥ: fütūḥat C
[3859] geyerler: geyerler idi C
[3860] Ḥaḳ subḥāne ve teʿālā cümlemüzi ıṣlāḥ eyleye: -C / ve biz ṣūreta erkegiz ammā maʿnide dişilerdenim dimekdür ve buña delīl lāzım degildür ammā saña tefhim içün bir miṡāl getüreyim görmez misin ʿasker-i İslām zamān-ı evāilde erkekler idi her ḳanḳı memlekete teveccüh itseler feṯḥ-i fütūḥ müyesser olurdı zīrā erkek ʿalāmeti oldur ki erkeklere maḫṣūṣ olan libāslar geyerler evvel zamānda böyle idi ammā fi zamānına haẕā erkeklerimüz ḫātūnlara maḫṣūṣ olan libāsları geyer oldılar ol ecilden ḫātūnlara beñzediler ḫātūnlar ise vilāyet feṯḥ itmege ḳādir degillerdür Ḥaḳ subḥāne ve teʿālā cümlemüzi ıṣlāḥ eyleye: -B
[3861] aṣla: -C
[3862] olanlardan: -B -C
[3863] bunuñ biri-le: bununla C
[3864] düşer: düşerler B; iderler C
[3865] peyġamber ʿaleyhiʾs-selām: peyġamberimüz ṣallallāhu teʿālā ʿaleyhi veʾs-sellem C
[3866] eydür: buyurur B; buyurdular ki C
[3867] Allāha: Allāh teʿālāya C
[3868] olan: -A -C
[3869] vardur: var B
[3870] gösterir: gösterirler B
[3871] murdār: merdūd olan B
[3872] ve gökcek gele: gelüp C
[3873] bu ḥāl üzere olasın: -C

Sen anı[3874] taḥsīn itdiñ şerʿ-i şerīfüñ taḳbīḥ itdügine[3875] taḥsīn {15} itmek küfürdür neʿūẕubillāhi teʿālā[3876]. Ve bu faʿilden şeyṭān ferḥ olup[3877] eydür. Ey kişi {16} Allāh teʿālā[3878] kerīmdür ve ʿāṣīlere [C97.b] Allāh teʿālānuñ[3879] raḥmeti çoḳdur [B112.b] hele bu oġlan[3880] boyınca[3881] tevbe {17} itme ṣafāsın sür. Baʿdehū tevbe idesin dir[3882]. Zīrā böyle oġlan bir daḫı {18} bulınmaz. Hele şimdilik ṣafālan[3883] Allāh kerīmdür cümle ʿālemde her[3884] ne olursa {19} sen daḫı eyle olasın[3885] der. Bu derdimend ʿāṣī şeyṭān-ıla bu ġavġada iken andan [A66.b] {1} eyü ve andan güzel ve gökçek[3886] bir oġlan daḫı vücūda getürüp veyāḫūd ṣatun alup {2} şeyṭān furṣat benimdür deyüp bu ʿāṣīnüñ ḳalbine girüp hele çoḳ ṣafālar {3} sürdüñ bunuñ daḫı ṣafāsın sür baʿdehū tevbe eyleyesin[3887] dir. Bu derdimend {4} daḫı ḳocar ʿamelden ḳalur göñli yigid olur. Ẓan ider ki yigid olan kendi ola[3888] {5} lā vaʾllāhi kendi ḳabir kenārına varmışdur ve ölüme yaḳlaşmışdur ṭūl-ı emel {6} bu derdimendi almışdur. İşte şeyṭān-ı laʿīn böyle böyle hevālar-ıla ḳalbin {7} ṭoldurup ḳarardur. Baʿdehū bunı itmekde ne var dir kāfir olur[3889]. Ve daḫı {8} eydür ki[3890] şimdiki zamānda bunı itmez kimesne yoḳdur[3891] cümlemüz bu ḥāl üzreyüz. {9} Allāh teʿālā[3892] kerīmdür ḫasta

[3874] anı: -A -B
[3875] itdügine: itdügün sen B
[3876] taḳbīḥ itdügine taḥsīn itmek küfürdür neʿūẕubillāhi teʿālā: kötü gördügün eyi dimek küfürdür C
[3877] olup: bulup C
[3878] teʿālā: -A -B
[3879] Allāh teʿālānuñ: Allāhuñ A B
[3880] bu oġlan: -B
[3881] boyınca: büyücek C
[3882] dir: -C
[3883] bulınmaz hele şimdilik ṣafālan: ele girmez şimdilik ṣafāsın sür C
[3884] zīrā böyle oġlan bir daḫı bulınmaz hele şimdilik ṣafālan Allāh kerīmdür cümle ʿālemde her: cümle ʿālem ḫalḳı B
[3885] olasın: olursun C
[3886] ve gökçek: -A -B
[3887] eyleyesin: idersin C
[3888] kendi ola: kendidür C
[3889] bu derdimend ʿāṣī şeyṭān-ıla bu ġavġada iken anda eyü ve andan güzel bir oġlan daḫı vücūda getürüp veyāḫūd ṣatun alup şeyṭān furṣat benimdür deyüp bu ʿāṣīnüñ ḳalbine girüp hele çoḳ ṣafālar sürdüñ bunuñ daḫı ṣafāsın sür. baʿdehū tevbe eyleyesin dir bu dermend daḫı ḳocar ʿamelden ḳalur göñli yigid olur ẓan ider ki yigid olan kendi ola lā vaʾllāhi kendi ḳabir kenārına varmışdur ve ölüme yaḳlaşmışdur ṭūl-ı emel bu derdimendi almışdur işte şeyṭān-ı laʿīn böyle böyle hevālar-ıla ḳalbin ṭoldurup ḳarardur baʿdehū bunı itmekde ne var dir kāfir olur: -B
[3890] kāfir olur ve daḫı eydür ki: -C
[3891] yoḳdur: ḳalmadı C
[3892] teʿālā: -A -B

olduġumuz[3893] vaḳtin[3894] tevbe idevüz[3895] der. Ḥasta oldıḳda {10} Şeyāṭīn[3896] gelüp ṣaḳın[3897] tevbe itme yine ölmezsin evvel geleyin ṣaġ {11} olursın[3898] [C98.a] iḥtimāldür ki ṣabr idemeyüp[3899] tevbeñi bozasın Ḥaḳ teʿālā[3900] ḳatında rüsvāy {12} olasın deyüp bu[3901] derdimendi böyle böyle aldar neʿūẕubillāhi teʿālā[3902]. Ve daḫı Lūṭ ḳavminden ibtidāda ol {13} faʿil[3903] iden ancaḳ üc kimesne idi. Anlar[3904] ve bir bir ve āyetde yedi kimesne idi. {14} Şeyṭān eyitdi. Ne ṭurursız ve ne ḳorḳarsız şimdiki zamānda aṣlā bir kimesne {15} yoḳdur ki bu faʿil itmeye cümlesi ider siz niçün itmezsiz. Eller her niçe olursa {16} siz daḫı eyle olasız deyüp anlar daḫı gerçek ẓan idüp cümlesi ol {17} fiʿle mübāşiret eyledi[3905] neʿūẕubillāhi teʿālā[3906]. Ve daḫı şimdiki zamāne ḫalḳına {18} şeyṭān gelüp cümle ḫalḳ bu fiʿli ider siz niçün itmezsiz[3907] dimiş mi ola. {19} Ve[3908] ḫalḳ biri birlerini bu fiʿlde mi ẓan ider ola. Hele[3909] bu faḳīr pür[3910]-taḳṣīr idüp[3911] [A67.a] {1} baʿżı fāsıḳdan işitdim eydür. Şimdi[3912] bu fiʿli itmez kimesne ḳalmadı. Cümle ḫalḳ[3913] {2} bu faʿildedür. Ḥattā ʿulemādan ve meşāyiḫden[3914] [B113.a] bile[3915] bu faʿili itmez kimesne ḳalmamışdur[3916] {3} didi neʿūẕubillāhi teʿālā. Min haẕihi el iʿtiḳād imdi şimdi cemīʿ-

[3893] olduġumuz: olup yatduġım B
[3894] vaḳtin: vaḳitde C
[3895] idevüz: iderim B
[3896] şeyāṭīn: şeyṭān ḫabīṣ C
[3897] gelüp ṣaḳın: gelüp eydür ṣaḳın hele B
[3898] tevbe itme yine ölmezsin evvel geleyin ṣaġ olursın: tevbe itmeye belki yine ʿāġalasın B; tevbe itme ki yine ölmezsin ṣaġ olup C
[3899] idemeyüp: idemeyesin B / iḥtimāldür ki ṣabr idemeyüp: ʿāfiyet geldikde ṣabr idemezsin C
[3900] teʿālā: -A
[3901] bu: -B
[3902] derdimendi böyle böyle aldar neʿūẕubillāhi teʿālā: derdimendi aldar A
[3903] faʿil: fiʿli ḫabīṣ C
[3904] anlar: -C
[3905] mübāşiret eyledi: işlediler C
[3906] ve daḫı Lūṭ ḳavminden ibtidāda ol faʿil iden ancaḳ üç kimesne idi anlar ve bir bir ve āyetde yedi kimesne idi şeyṭān eyitd ne ṭurursız ve ne ḳorḳarsız şimdiki zamānda aṣla bir kimesne yoḳdur ki bu faʿil itmeye cümlesi ider siz niçün itmezsiz yıllar her niçe olursa siz daḫı eyle olasız" deyüp anlar daḫı gerçek ẓan idüp cümlesi ol fiʿle mübāşiret eyledi neʿūẕubillāhi teʿālā: tevbesiz gitmege sebeb olur B
[3907] siz niçün itmezsiz: sen niçün itmezsin B
[3908] ve: veyāḫūd B
[3909] hele: -C
[3910] pür: -A -C
[3911] taḳṣīr idüp: -C
[3912] şimdi: şimdi ki ḥālde C
[3913] ḫalḳ: -B
[3914] ve meşāyiḫden: -B
[3915] bile: -C
[3916] ḳalmamışdur: ḳalmadı C

i[3917] fesaḳālaruñ {4} ẓanları budur ki bu faʿilden ḫāli cihānda bir kişi bulınmadı[3918]. Bu ḳadīmden ḫalḳ {5} içinde ola gelmiş[3919] bir faʿil ola. Ḫuṣūṣā bu faʿili ancaḳ müslimānlara maḫṣūṣ {6} ola[3920] neʿūẕubillāhi teʿālā. Pes imdi bu iʿtiḳādda [C98.b] olanlar Ehl-i Sünnet ve Cemāʿatdan {7} ḫāric olanlardur. Ve[3921] bu ṭāʾife ol faʿili[3922] idenlerden yaramazdur ve mübāḥīlerdür {8} meẕhebleri Mübāḥiyyedür. Yine ṣadede gelelüm[3923] maʿlūm ola ki bu muṣībetlere[3924] {9} ve bu belālara kişiyi uġradan nesnelerüñ başı fāḫir libāslardur. Zīrā fāḫir {10} libāsları Ḫaḳ subḥānehu ve teʿālā[3925] erlerine öpülüp ḳucılan[3926] ḫātūnlar içün {11} ḫalḳ eyledi. Zīrā eşi ḫātūnını öpmekde ve cimāʿ itmekde ve[3927] ġusl itmekde ʿaẓīm {12} ecirler ve ṣevāblar vardur. Ammā emred oġlanlara bunları[3928] geydürmek günāhdur. {13} Ve kişi kendüsin ʿavretlere beñzetmek vebāl-i ʿaẓīmdür. Ve kendüler daḫı ʿavret {14} oldıḳları muḳarrerdür[3929]. Bir kişi bir tāze oġlana şehvet-ile naẓar eylese ol [B113.b] kişinüñ {15} gözine ḳıyāmet güninde cehennemde erimiş ḳurşun aḳıdırlar. Ve eger tāze oġlanuñ {16} eline[3930] yapışsa ḳıyāmet güninde eli[3931] barmaḳların ek ek cümlesin āteşden bıçaġ-ıla {17} keserler. Ve eger bir[3932] oġlanı öpse ol öpen adamuñ ṭuṭaḳların cehennem[3933] miḳrāżları-la {18} kāġıd gibi ufaḳ ufaḳ ṭoġrarlar[3934]. Ve öpülen oġlanuñ yañaḳların {19} āteşden kelpetenler ile çeküp ḳoparırlar. Ve eger livāṭa [C99.a] iderse ikisine [A67.b] {1} olan ʿaẕābı dilleri-le taʿbīr mümkin degildür ve yazılmaġ-ıla ḥisāba gelür[3935] {2} degildür[3936] neʿūẕubillāhi teʿālā. Zīrā Peyġamber ʿaleyhiʾs-selām

[3917] şimdi cemīʿ: -B
[3918] bulınmadı: bulınmaz C / bu faʿilden ḫāli cihānda bir kişi bulınmadı: bu fiʿildi degme kimse bulınmaya ve B
[3919] gelmiş: gelmiş ola B; gelmişdür C
[3920] maḫṣūṣ ola: maḫṣūṣdur C
[3921] ve: -B
[3922] faʿili: fiʿl-i murdār C
[3923] ve mübāḥīlerdür meẕhebleri Mübāḥiyyedür yine ṣadede gelelüm: -B
[3924] muṣībetlere: buġżlara C
[3925] Ḫaḳ subḥāne ve teʿālā: Ḫaḳ subḥāne ve teʿālā ḥażreti B; -C
[3926] erlerine öpülüp ḳucılan: -C
[3927] ecirler ve ṣevāblar vardur: ṣevāblar vardur ve ecirler vardur B / zīrā eşi ḫātūnını öpmekde ve cimāʿ itmekde ve: anlar geyinüp erleri iştihā idüp öpmek ve cimāʿ idüp baʿdehū C
[3928] bunları: aʿlā libāslar B
[3929] kendüler daḫı ʿavret oldıḳları muḳarrerdür: -B
[3930] eline: eline yā parmaġına C
[3931] eli: anı A; iki C
[3932] bir: bir kişi B C
[3933] cehennem: cehennemde C
[3934] ṭoġrarlar: ḳırḳarlar C
[3935] gelür: gelür şeyʾ C
[3936] ve yazılmaġ-ıla ḥisāba gelür degildür: -B

buyurmışdur[3937]. {3} Men teşebbehe ḳavmen fehuve minhum dimekdür ki[3938] şol kimesneler ki kendülerin {4} bir ḳavme beñzedeler anlar[3939] ol ḳavmdendür. İmdi ḫātūnlara maḫṣūṣ olan {5} libāsları geyenler[3940] ʿavretlerden olurlar[3941] ve bu zamāne ḫalḳınuñ ekṣeri ʿavret {6} olduġına sebeb budur. Yaʿni[3942] tāze oġlanlaruñ[3943] gözleri[3944] dörtdür ki ʿacebā {7} bir kişi bāña naẓar-ı muḥabbet idüp ben anuñ maʿşūḳı olam [B114.a] der ḥased[3945] çeker. Müteʾehil {8} olanlaruñ ḫātūnları er ve erleri ḫātūn[3946] olmışdur. Ḫātūnlarına muḫālifet {9} itmege ḳādir degillerdür. Maʿa haẕā Peyġamber ʿaleyhiʾs-selām[3947] cemīʿ-i ʿömriñizde ḫātūnlarıñıza {10} muḫālifet idiñ deyü buyurmışdur. Bu daḫı maʿlūmuñ oldı ki {11} ʿavretlere maḫṣūṣ olan libāsları erler geycegiz[3948] ʿavret olurlar imiş. {12} Ve ʿaksi daḫı eyledür[3949]. Yaʿni erlere maḫṣūṣ olan libāsları ʿavretler geyseler {13} melʿūn olurlar ve taʿzīre müstaḥiḳ olurlar. Ve daḫı maʿlūm ola ki {14} fāḫir libāsdan[3950] olan[3951] murād ḥarīrden [C99.b] olan libāslardur. Ve zīnet ve tefāḫür {15} içün geyilen libāslardur. Ammā şöyle ki Ḥaḳ[3952] teʿālānuñ virdügi niʿmeti iẓhār[3953] {16} ḥelāl olan libāsları geymekde żarar yoḳdur. Ve daḫı evlādlarına ziyāde[3954] ata {17} binmege ve seyre gitmege ve oynamaġa ve oġlancıḳlarla oturmaġa[3955] rāżı olmayalar. {18} Ve çoḳ yimege ve oyuna ve temāşāya baḳmaġa ve çoḳ uyumaġa [3956] muʿtād itmeyeler. {19} Belki evlādların ʿulemā-ile ve ṣulaḥā-ile[3957] ve pīrcigezlerler ile [B114.b] oturup ṭurmaġa

[3937] zīrā Peyġamber ʿaleyhiʾs-selām buyurmışdur: Peyġamberimüz ṣallallāhu ʿaleyhi veʾs-sellem buyurmışdur ki C
[3938] dimekdür ki: dimişdür yaʿni C
[3939] anlar: -B -C
[3940] libāsları geyenler: libās giyene B
[3941] olurlar: olur C
[3942] budur yaʿni: budur ki C
[3943] oġlanlaruñ: olanlaruñ C
[3944] gözleri: gözi B
[3945] der ḥased: deyü ḥasret B
[3946] ve erleri ḫātūn: erleri ʿavretler B
[3947] Peyġamber ʿaleyhiʾs-selām: ṣallallāhu ʿaleyhi veʾs-sellem C
[3948] geycegiz: giyecek B; geyse C
[3949] eyledür: böyledür B
[3950] libāsdan: libāslardan C
[3951] fāḫir libāsdan olan: libās-ı fāḫirden B
[3952] şöyle ki Ḥaḳ: Allāh B
[3953] iẓhār: iẓhār içün B C
[3954] ziyāde: -B
[3955] ve oġlancıḳlarla oturmaġa: -B
[3956] ve çoḳ uyumaġa: ve çoḳ yimege A; -B
[3957] ʿulemā-ile ve ṣulaḥā-ile: ṣulaḥāya ve ʿulemāya C

[A68.a] {1} yelteyeler[3958] ve ḳanduralar. Ve evlādların edebsiz ve ḥayāsız ve[3959] cāhil ve aḥmaḳ {2} oġlancıḳlarla oturup laḳırdı itdirmeyeler[3960]. Zīrā bunuñ gibi ḥāller ādemi {3} edebsiz ider. Ve taḥṣīl-i ʿilimden ve taḥṣīl-i[3961] maʿrifetden alı ḳor kendi gibi {4} nekbeti ider. Dāʾimā bunları ẕem idüp işitdüreler. Ve daḫı müʾmin olan[3962] {5} şol kişilerdür ki kendü özün[3963] ʿilm ve maʿrifeti-le tezeyyün eyleye[3964]. Ol kişi ʿind-Allāhı {6} ve ʿinde Resūlullāhı maḳbūl ḥażretdür[3965]. Ẓāhir açula girse[3966] yine[3967] derüninde {7} nūr-ı īmān ṣafāsı vardur. Ammā cāhil ḳalıcaḳ olursa altundan ve gümişden {8} serāserler[3968] daḫı geyerse ve envāʿi etʿime-i nefise daḫı yirse **[C100.a]** ḳalbinde ẕerre ḳadar {9} ṣafā yoḳdur. Dāʾimā derdiment[3969] içindedür. Zīrā ol kişi beden ḳabrinde {10} medfūndur. Ḳabir ise ṣafā maḥallı degildür. Belki yılanlar[3970] ve ʿaḳrebler ve çıyānlar[3971] maḥallıdur. {11} Zīrā[3972] biʾẕ-ẕāt cāhil kendi ölüdür[3973] ḥayātda degildür ki ṣafā idebile. {12} ʿAzīzlerden birisi[3974] bir gün yolda giderken bir etmek **[B115.a]** pāresi bulup çanaġında[3975] {13} ışlayup bir miḳdār yumuşadıḳda[3976] bir dīvār gölgesinde toz içinde oturup[3977] yiyüp {14} bir miḳdār yatup uyudı. Baʿdehū ḳalḳup eyitdi. Eger dünyā pādişāhları {15} bizim bu[3978] ṣafālarımuz bilelerdi pādişāhlıġı terk idelerdi[3979]. İy oġul bu ẕevḳ-i {16} ṣafā didikleri ancaḳ ḳalb-ile olur māl ile[3980] ve cāh ile ve yimek ve içmek ile {17} ve geyüp ḳuşanmaġ-ıla olmaz. Ve bu māl ve cāh kişinüñ zaḥmetin ve meşaḳḳatin[3981]

[3958] yelteyeler: yeltendüreler B
[3959] ve evlādların edebsiz ve ḥayāsız ve: edebsiz ve B
[3960] itdirmeyeler: itmeyeler C
[3961] taḥṣīl: -B
[3962] müʾmin olan: müʾmin kāmil B
[3963] kendü özün: derünin A B
[3964] eyleye: eyleyeler C
[3965] ve ʿinde resūlullāhı maḳbūl ḥażretdür: maḳbūl ḥażret olur B; ve indeʾn-nās maḳbūldur C
[3966] ẓāhir açula girse: ecel daḫı gelse B; ẓāhir açul daḫı girse C
[3967] yine: kendü C
[3968] serāserler: serāser C
[3969] derdiment: derdüni miḥnet C
[3970] yılanlar: yılan C
[3971] ve ʿaḳrebler ve çıyānlar: ve çıyānlar ve ʿaḳrebler B
[3972] zīrā: -B
[3973] ölüdür: ölür C
[3974] ʿazīzlerden birisi: ṣulāḥadan birisi eydür B
[3975] çanaġında: çanaġına C
[3976] yumuşadıḳda: yumuşadıḳdan ṣoñra B; yımışadup C
[3977] oturup: -A -B
[3978] bu: -B
[3979] idelerdi: eyler idi C
[3980] ile: ile olmaz C
[3981] zaḥmetin ve meşaḳḳatin: meşaḳḳatin ve zaḥmetin B

arturup {18} ziyāde ider. İnsān olup bu mertebeye vāṣıl olanlaruñ[3982] maʿlūmlarıdur. {19} Ve daḫı evlādların ġażabdan ve teḥevvürden ve ḫiffetden ve aḫlāḳ-ı ẕemīmeden [A68.b] {1} ve bengelikden[3983] ve afyon gibilerden[3984] ve serḫoşlar ile muṣāḥib olmadan[3985] ve fāsıḳlar ile {2} bir meclisde ülfet itmekden ṣaḳınalar tā ki ṭabīʿatlarından hevā ḳoḳusı peydā {3} olmaya. Egerçi [C100.b] ḫalḳa ḳarışmaġ-ıla ʿaḳla zekā ve fıṭnat gelür[3986]. [B115.b] Ammā żararı nefʿinden {4} ziyādedür[3987]. Ve daḫı evlādlarına ve ḳullarına ṣabāḥın[3988] sebaḳın oḳutmadan ṭaʿām {5} virmeyeler. Ve baʿżı sır ṣaḳlamaġı ögretmeyeler. Zīrā sır ṣaḳlamaġı ögrencegiz[3989] {6} aʿmāl-ı ḳabīḥeyeye iḳdām ider. Benim de sırrım ṣaḳlarlar der ḳabāyiḥe muʿtād olur. {7} Ve gündiz[3990] uyumaġa ḳomayalar. Ve daḫı ekil ve şurb ve ṣoḥbet ve nevm ādābın[3991] ögredeler. {8} Ve daḫı evlādlarına ve ḳullarına ḫalḳa iḥsān ve seḫā itmegi ve ḳonıġa {9} ḫiẕmet ve ṣadaḳa itmegi[3992] ve ḳanāʿati itmegi[3993] ve kendüden büyüge ḥurmet itmegi ve üstāẕa {10} ġāyet-ile taʿẓīm itmegi ve ṣaġāʾire merḥamet ve kibāre ḫiẕmet itmegi ve ḥayā ve sükūt[3994] {11} itmegi ögredeler. Ve bunlar ʿind-Allāh ve ʿinde Resūlullāhı ġāyet-ile güzeldür ve ʿindeʾn-nās {12} gökcekdür diyeler[3995]. Ve daḫı bunlaruñ żıddlarından nefret itdüreler. Yaʿni[3996] kişi {13} iḥsānsız olmaḳ ve ḳonuġa riʿāyet itmemek ve ṣadaḳa virmemek[3997] ve ehl-i ḳanāʿat {14} olmamaḳ [B116.a] ve kendüden büyüge ḥürmet ve riʿāyet itmemek ve üstāẕa ġāyet-ile[3998] taʿẓīm {15} itmemek ve kibāre ḫiẕmet itmemek ve küçüklere şefḳat [C101.a] itmemek[3999] ve ḥayāsız olmaḳ {16} ve çoḳ söyleyici olmaḳ ġāyet-ile meẕmūmdur. Ve böyle olan kimesne ʿindeʾn-nās {17} ḫor ve ẕelīldür[4000] ve cemīʿ-i ḫalḳ ḳatında ol kişi

[3982] insān olup bu mertebeye vāṣıl olanlaruñ: insān-ı kāmil mertebesine varanlaruñ bu B
[3983] bengelikden: bengelik A B
[3984] afyon gibilerden: afyondan A C
[3985] serḫoşlar ile muṣāḥib olmadan: serḫoş ile muṣāḥibetden B
[3986] gelür: gelürse C
[3987] ziyādedür: çoḳ olur C
[3988] ṣabāḥın: -B
[3989] ögrencegiz: ögredicek B; ögrenicek C
[3990] gündiz: günden B
[3991] ādābın: edeblerin C
[3992] ve ṣadaḳa itmegi: itmegi ve ṣadaḳa C
[3993] itmegi: -A -C
[3994] ve sükūt: -B
[3995] diyeler: diye B
[3996] yaʿni: zīrā B
[3997] ve ṣadaḳa virmemek: -B
[3998] ġāyet-ile: -B
[3999] ve küçüklere şefḳat itmemek: itmemek B; ve küçüklere şefḳat ve merḥamet C
[4000] ẕelīldür: ẕelīl olur C

mebġūżdur. Maʿa haẕā her kimesnedeki {18} bunlar bulına müriş-i faḳırdur ve müriş-i nisyāndur deyü evlādlarına ve ḳullarına[4001] {19} taʿlīm ideler. Ve bunlaruñ baʿżısı ʿömri eksik ider. Ve müʾmin olanlar[4002] evlādlarına [A69.a] {1} ve ḳullarına bunları birer birer bildürüp añladalar[4003]. Ḥattā ki bunlardan anlaruñ[4004] {2} ṭabıʿına[4005] nefret gelüp bunlardan ölinceye degin[4006] iḥtirāz üzre olalar. {3} Ve daḫı evlādların ve ḳulların seḥer vaḳtinde uyumaḳdan ve cimāʿ lafẓı-la {4} söylemekden ve tekebbürlikden ve[4007] kimesneyi begenmemekden ve ḫalḳı masḫaraya almaḳdan {5} ve istihzā eylemekden ve dünyāya ve māla meyl eylemekden ġāyet-ile pek ṣaḳınalar. {6} Bunları bir bir yanlarında[4008] ẕem ideler. Ve ata ve ana ve efendi[4009] oġulların ve ḳulların {7} ziyāde sevdiklerin bildirmeyeler. Ve daḫı ḳızlarını ḥayāya[4010] [B116.b] ve sükūta ve ṣabra ve ednā {8} ḳūt-ıla[4011] ḳanāʿata ve evden[4012] çıḳmamaġa ve ḫalḳa görinmemege ve bayrama ve ḳonşı {9} evine ve mezāra çıḳmamaġa ḳanduralar. Ve dāʾimā anası ve babası ḳonşılarında [C101.b] ve ġayrıda[4013] {10} bu üslūbda olan ḳızları ve ḫātūnları mediḥ ve şenā ideler. Ve ṭaşraya[4014] gezenleri {11} ẕem ideler. Ḥattā ere vardıḳlarında[4015] ḥużūr ideler. Zīrā babası evinde iken gezmek {12} bilmeyicegiz[4016] ṣoñra daḫı gezmek istemez[4017] kendi ve eri muḥabbet idişirler. Ve eger {13} gezmek dilese eri daḫı müʾmin-i ṣādıḳlardan[4018] ise iẕin virmeyüp mābeynlerinde {14} cidāl olup[4019] tefrīḳa sebeb

[4001] evlādlarına ve ḳullarına: evlādına ve ḳulına C
[4002] ve müʾmin olanlar: ve daḫı C
[4003] bildürüp añladalar: añladalar ve taʿlīm ideler C / ve müʾmin olanlar evlādlarına ve ḳullarına bunları birer birer bildürüp añladalar: idügin bildüreler B
[4004] bunlardan anlaruñ: bunlaruñ C
[4005] ṭabıʿına: ṭabıʿlarına B
[4006] degin: dek naḳarat gelüp C
[4007] ve: yaʿni B
[4008] yanlarında: yanında C
[4009] bunları bir bir yanlarında ẕem ideler ve ata ve ana ve efendi: ve bunlar kim idügin bildüre B
[4010] ḥayāya: ḥayā A C
[4011] ednā ḳut-ıla: -B
[4012] evden: ṭaşra C
[4013] anası ve babası ḳonşılarında ve ġayrıda: -B
[4014] ṭaşraya: ṭaşrada C
[4015] ere vardıḳlarında: erlere vardıḳda C
[4016] bilmeyicegiz: bilmeyicek B; bilmeyince C
[4017] istemez: bilmez C
[4018] ṣādıḳlardan: -C
[4019] olup: olur B

olur neʿūẕubillāḥi teʿālā[4020]. Ve daḫı ḥayż aḥvālin[4021] ve nifās aḥvālin[4022] ve {15} nikāḥ aḥvālin[4023] ve ṭalāḳ aḥvāllerin[4024] ve mesʾelelerin bildüreler[4025] ve elfāẕ-ı küfrī ve efʿal-i {16} küfrī daḫı bildüreler. Zīrā bilmeyicegiz[4026] iḫtimāldur ki elfāẕ-ı küfrī söyleyüp {17} veyā işleyüp[4027] veyāḫūd elfāẕ-ı küfrī söyleyene veyā işleyene[4028] gülüp kāfire {18} olup erinden boş olalar. Niçe yıllar erleri-le yatup zinā ideler neʿūẕubillāhi teʿālā. {19} Ve ḳıyāmet güninde bu ḫātūn kāfirler ile ḥaşr ola[4029] ve ölinceye degin[4030] itdügi [A69.b] {1} ʿibādātlar cemīʿen maḥv olur. Zīrā dār-ı İslāmda cehle ʿöẕür olmaz[4031] ve ol {2} ḫātūn ḳıyāmet [B117.a] güninde anasına babasına ve erine ḫaşım olur[4032]. Görmez misiñ ki {3} ḫātūnlar erleriñ[4033] evinden[4034] çıḳmaḳ cāʾiz olmaz[4035]. Ammā eri cāhil ise dīn {4} ve īmān mesʾelelerin [C102.a] ʿulemādan ögrenüp ḫātūnına taʿlīm itmezse ol ḫātūna {5} lāzımdur ki erine danışmayup her gün bir ʿālime varup dīn īmān mesʾelelerin[4036] {6} süʾāl idüp ögrenmek[4037] gerekdür. Zīrā Peyġamber ʿaleyhiʾs-selām[4038] eydür. {7} Ṭalebüʾl-ʿilim farīżetün ʿalā külli müslim ve müslimetin[4039]. İmdi ol ḫātūnı eri meniʿ itmek şerʿen[4040] {8} ḳādir degildür. **Faṣl** İbn-i Cevzī meşāyiḫ-i ʿiẕāmuñ kibārındandur

---

[4020] neʿūẕubillāḥi teʿālā: -A -B

[4021] aḥvālin: -B -C

[4022] aḥvālin : -C

[4023] aḥvālin: -B -C

[4024] aḥvāllerin: aḥvālin B

[4025] bildüreler: -B; ögredeler C

[4026] bilmeyicegiz: bunları bilmeyince C

[4027] işleyüp: işledüp C

[4028] veyā işleyene: -C

[4029] ola: olup C

[4030] degin: dek C / daḫı bildüreler zīrā bilmeyiceñiz iḫtimāldur ki elfāẕ-ı küfrī söyleyüp veyā işleyüp veyāḫūd elfāẕ-ı küfrī söyleyene veyā işleyene gülüp kāfire olup erinden boş olalar niçe yıllar erleri-le yatup zinā ideler neʿūẕubillāhi teʿālā ve ḳıyāmet güninde bu ḫātūn kāfirler ile ḥaşr ola ve ölinceye degin: ve anı söyleyen ve işleyen kāfire olup erinden boş oldığunı ve ol ḥālde eri-le cimaʿ olursa zinā olduġını ve ol ḥāl ile āḫirete girse kāfirler ile ḥaşr olacaġını ve B

[4031] zīrā dār-ı islāmda cehle ʿöẕür olmaz: olduġını ve cehile ʿözr olmayup B

[4032] olur: olacaġını bildüreler ve daḫı B

[4033] erleriñ: erlerinüñ B

[4034] evinden: evinden iẕinsiz C

[4035] olmaz: degildür C

[4036] her gün bir ʿālime varup dīn īmān mesʾelelerin: varup bir ʿālimden kendüye mühim olanı B

[4037] süʾāl idüp ögrenmek: ögrenüp süʾāl itmek gerekdür C

[4038] ʿaleyhiʾs-selām: ṣallallāhu ʿaleyhi veʾs-sellem C

[4039] ṭalebüʾl-ʿilim farīżetün ʿalā külli müslim ve müslimetin: (ilim talep etmek her müslüman erkek ve kadına farzdır.)

[4040] zīrā Peyġamber ʿaleyhiʾs-selām eydür ṭalebüʾl-ʿilim farīżetün ʿalā külli müslim ve müslimiyye imdi ol ḫātūnı eri meniʿ itmek şerʿen: ol ḫātūnı eri süʾālden menʿ itmege B

eydür[4041]. {9} Vallāhi[4042] baña baʿżı meşāyiḫ-i İmām Ġazzālīden ḫaber virdi eyitdi raḳış luʿbdur {10} ve[4043] luʿb ise ḥarāmdur cemīʿ-i ʿulemā ḳatında. Ve daḫı Ebūbekir Ṭarṭūşi[4044] eydür. Raḳış {11} ve tevācüdi[4045] ibtidā īcād iden Sāmirīdür. Şol vaḳitde ki ḥażret-i Musā ʿaleyhiʾs-selām[4046] münācāta {12} gitdi Sāmirī benī İsrāʾīle eyitdi. Ḳavm-ı Firʿavndan ʿāriyyeti aldugıñız ḥull-ı ġanīmetdür. {13} Size ḥelāl degildür didikde bir ḳuyı ḳazup ol ḥulı[4047] aña[4048] ṭoldurıñ ve defin {14} idiñ. Ḥattā Musā ʿaleyhiʾs-selām [B117.b] gelince[4049] dedi anlar daḫı cemiʿen aldıḳları ḥulını[4050] getürüp {15} bir ḳuyuya ṭoldurdılar. Sāmirī ḳuyumcı idi. Ol ḥullıyı āteş-ile eridüp buzaġu {16} şeklinde bir nesne peydā eyledi[4051]. Baʿdehū Cebrāʾil ʿaleyhiʾs-selāmuñ [C102.b] ayaġı altından {17} bir avuç ṭopraḳ almış idi. Anı ol buzaġunuñ üzerine ṣaçdı. Ol ḫīnde {18} buzaġu gibi ṣavt virüp meledi. Sāmirī ol ḳavma bu sizüñ ilāhıñızdur[4052] didi. {19} Bunlar daḫı gerçek ẓan idüp ol buzaġunuñ ḥavlında raḳış ve tevācüd itdiler[4053]. [A70.a] {1} Ḳırḳ gün bu āyīni icrā[4054] itdiler. Muḥtār Ḥāvī de eydür. Peyġamber ʿaleyhiʾ-s-selām[4055] {2} zamānında ḥalaḳa-ı ẕikirde bir kişi şevḳe gelüp yürüdi veyāḫūd düşdi {3} şek rāvīdendür. Peyġamber ʿaleyhiʾs-selām eyitdi. Bu kişiyi boġazlañ didikde {4} ṣaḥābe segirdişüp boġazlamaġa vardular. Yine Peyġamber ʿaleyhiʾs-selām[4056] eyitdi. {5} Boġazlamañ lākin şol direge pek baġlañ vallāhi ben bu mekāndan gitmezem tā ki {6} bu kişi tecdīd-i īmān itmeyince didi[4057]. Ve daḫı[4058] raḳış ve tevācüd ve teġannī ve ḍarb {7} ḳażīb bunlar[4059] dört meẕhebde

[4041] eydür: buyurur ki C
[4042] eydür vaʾllāhi: eydür ki B
[4043] ve: -B -C
[4044] Ṭarṭūşi: Ṭūsī C
[4045] ve tevācüdi: -B
[4046] Musā ʿaleyhiʾs-selām: Musā A
[4047] ḥulı: ḥullıları C
[4048] ḳazup ol ḥulı aña: ḳarup ol ḥulı B
[4049] gelince: gelinceye dek C
[4050] ḥulını: ḥullıları C
[4051] eyledi: oldı B
[4052] sizüñ ilāhıñızdur: Allāhıñuzdur B
[4053] itdiler: itdiler temām C
[4054] ayini icrā: oyunı B
[4055] Peyġamber ʿaleyhiʾ-s-selām: ṣallallāhu ʿaleyhi veʾs-sellem C
[4056] Peyġamber ʿaleyhiʾ-s-selām: ṣallallāhu ʿaleyhi veʾs-sellem C
[4057] didi: -C
[4058] Peyġamber ʿaleyhiʾ-s-selām zamānında ḥalaḳa-ı ẕikirde bir kişi şevḳe gelüp yürüdi veyāḫūd düşdi şek rāvīdendür peyġamber ʿaleyhiʾs-selām eyitdi bu kişiyi boġazlañ didikde ṣaḥābe sekirdişüp boġazlamaġa vardular yine peyġamber ʿaleyhiʾs-selām eyitdi boġazlamañ lākin şol direge pek baġlañ vaʾllāhi ben bu mekāndan gitmezem tā ki bu kişi tecdīd-i īmān itmeyince didi ve daḫı: -B
[4059] bunlar: -A -B

ḥarāmdur. Lākin İmām Şāfiʿnüñ iki rivāyetinüñ birinde {8} ḥarāmdur. **Faṣl** Ḥurūfī didikleri aḳ başlı kāfirleriñ {9} iki kitābları vardur. Biri Cāvidān-ı Ṣaġīrdür[4060] ve biri Cāvidān-ı Kebīrdür. {10} Faẕlullāh nām aḳ başlı kāfirden rivāyetler[4061] yazup Ebū Ḥanīfe ve Mālik {11} ve Şāfiʿi ve Aḥmed Bin Ḥanbelī bunlar dīn yolın bulmadılar biz **[B118.a]** buldıḳ dirler **[C103.a]** ve kāne {12} Faẕlullāh ʿaleyke ʿaẕimen[4062] āyet-i kerīmesi yañlış[4063] maʿnāsı[4064] Yā Muḥammed Faẕlullāh nām kimesne {13} senüñ üzeriñe uludur[4065] ve senden ʿaẕīmdür dimekdür derler[4066] ḥāşā feḥāşā[4067] s̱ümme ḥāşā[4068]. {14} Faẕlullāh nām[4069] ḫabīs̱ dünyāya[4070] geleli iki yüz seneden ziyādece olmışdur. Tebrizīdür. {15} Ve bir zāniye cāriye oġlı idügi s̱ābitdür[4071]. Anıñ-çün zināyı ve livāṭayı ve şurb-ı {16} ḫamiri mübāḥdur derler[4072]. İstanbulda ve Aydıñ ve Sereḫān ve sāʾir iḳlīmlerde ve Mışırda {17} ḳatı çoḳdurlar[4073] ve küfürleri bī-ḥad[4074] ve bī-ḳıyāsdur. Ve daḫı bu Ḥurūfīler ve mülḥidler {18} ve zındıḳlar şimdiki zamānda yer yüzine yayılmışlardur. Ġāyet-ile çoḳdur ve bunlaruñ {19} murādı dīn-i Muḥammediyyeyi izāle ve Ehl-i Sünnet ve Cemāʿat meẕhebin ibṭāldur. **[A70.b]** {1} Ḥaḳ subḥānehu ve teʿālā anlar ile[4075] muḳārinetden cümle ümmet-i Muḥammedi ḥıfẓ eyleye. {2} Zīrā anlaruñ bir kerre meclisine varan artıḳ[4076] anlardan ayrılmaḳ muḥāldur. Ve daḫı {3} Keşfüʾl-leṭāʾife fiʾl-meẕāhibüʾl-ṭevāʾife nām kitābuñ elli[4077] ikinci bābınuñ[4078] **[B118.b]** yigirmi {4} ṭoḳuzıncı faṣlında feżāʾil-i ʿulemāyı beyān itdügi maḥalde[4079] eydür[4080]. Bu ṭāʾife-i {5} melāʿīn Ehl-i Sünnet ve Cemāʿat

[4060] ṣaġīrdür: ṣaġīr A C
[4061] kāfirden rivāyetler: kāfiriñ rivāyetlerin C
[4062] Nisā 4/113; ve kāne Faẕlullāh ʿaleyke ʿaẕimen: (Sana Allah'ın lütfu gerçekten büyük olmuştur.)
[4063] kerīmesi yañlış: kerīmesinüñ A B
[4064] maʿnāsı:maʿnāsını taġyīr idüp şöyle maʿna virirler ki B; maʿnā virürler ve dirler ki C
[4065] uludur: ulu A B
[4066] derler: dirler neʿūẕubillāhi teʿālā C
[4067] feḥāşā: -B -C
[4068] s̱ümme ḥāşā: -C
[4069] nām: didikleri B
[4070] dünyāya: -A -B
[4071] cāriye oġlı idügi s̱ābitdür: cāriyenüñ oġludur B C
[4072] derler: der B
[4073] çoḳdurlar: çoḳdur A C
[4074] bī-ḥad: ḥadden C
[4075] anlar ile: anlara C
[4076] artıḳ: -B
[4077] elli: -B
[4078] bābınuñ: bābında C
[4079] maḥalde: meclisde B
[4080] eydür: dir ki C

meẕhebin ibṭāl ve cümle ʿulemāyı Ehl-i Sünnet ve Cemāʿati[4081] **[C103.b]** **{6}** ihlāk ve ḳatıl ve indeʾn-nās mebġūẕ olsunlar sözlerine ve ḳavıllarına **{7}** aṣlā iʿtibār olmamaḳ içün bir alā-yı türrihāt sözler ḫalḳa ṣāyiʿ ve münteşir **{8}** itmişlerdür[4082]. Ve[4083] bundan murādları tedrīc-ile şeriʿat-i Muḥammediyye üzre olan **{9}** Ehl-i Sünnet ve Cemāʿatı[4084] refiʿ ve kendi meẕheblerin ṣāyiʿ ḳılmaḳdur ve bunlaruñ **{10}** ʿalāmetleri budur ki dāʾimā ʿulemāyı ẕem ve ḳadiḥ iderler. Bunlar daḫı iki ḳısımdur[4085] **{11}** maḥalında ẕikr olunur[4086] İnşaʾl-lāhu teʿālā. Ve Ehli Sünnet ve Cemāʿatden olan derdimend **{12}** ümmīler daḫı[4087] anlaruñ sözlerin gerçek ẓan idüp[4088] zīrā men yesmeʿe yeḫeldür. **{13}** Ve ol ümmīler kendilerüñ bāṭıl olan ʿibādetlerin ḳabūl ẓan idüp ol Ḥurūfīleriñ **{14}** sözlerin gerçek[4089] ẓan idüp ʿilm ögrenmek istemezler. Zīrā cümlesi **{15}** fāsıḳlardur derler ve biz ṣāliḥleriz anuñ[4090] gibi fāsıḳlardan ʿilm ögrenmekden **{16}** şöylece ʿilimsiz ʿibādet itmek ḫayırludur ve ḳabūl idici Allāhdur derler. **{17}** Ve bu sözleri daḫı cemīʿen anlara söyleyüp ögreden[4091] **[C104.a]** Ḥurūfīlerdür. Lākin[4092] **{18}** bī-çāre ümmīler anlaruñ Ḥurūfī idügin bilmezler. Ve[4093] anlar kendülerin ḫalḳdan **{19}** pek gizlerler. Bu ṭarīḳle hem ḍāll ve hem muḍil olurlar. Ḥaḳ teʿālā bu derdimend[4094] **[A71.a]** **[B119.a]** {1} derūnī ṣāfī ve ḫāliṣ

[4081] cümle ʿulemāyı Ehl-i Sünnet ve Cemāʿati: ʿulemāsın B

[4082] ihlāk ve bundan murādları tedrīc-ile şeriʿat-i Muḥammediyye üzre olan Ehl-i Sünnet ve Cemāʿatı refiʿ ve kendi meẕheblerin ṣāyiʿ ḳılmaḳdur ve ḳatıl ve ʿindeʾn-nās mebġūż olsunlar sözlerine ve ḳavıllarına aṣla iʿtibār olmamaḳ içün bir alā-yı türrihāt sözler ḫalḳa ṣāyiʿ ve münteşir itmişlerdür: ihlāk ve ḳatıl ve ʿindeʾn-nās mebġūż olsunlar sözlerine ve ḳavıllarına aṣla iʿtibār olmamaḳ içün bir alā-yı türrihāt sözler ḫalḳa ṣāyiʿ ve münteşir itmişlerdür ve bundan murādları tedrīc-ile şeriʿat-i Muḥammediyye üzre olan Ehl-i Sünnet ve Cemāʿat olanlar refiʿ ve kendi meẕheblerin ṣāyiʿ itmekdür C

[4083] ve ḳatıl ve ʿindeʾn-nās mebġūż olsunlar sözlerine ve ḳavıllarına aṣla iʿtibār olmamaḳ içün bir alā-yı türrihāt sözler ḫalḳa ṣāyiʿ ve münteşir itmişlerdür ve bundan murādları tedrīc-ile şeriʿat-i Muḥammediyye üzre olan Ehl-i Sünnet ve Cemāʿatı refiʿ ve kendi meẕheblerin ṣāyiʿ ḳılmaḳdur ve ḳatıl ve ʿindeʾn-nās mebġūż olsunlar sözlerine ve ḳavıllarına aṣla iʿtibār olmamaḳ içün bir alā-yı türrihāt sözler ḫalḳa ṣāyiʿ ve münteşir itmişlerdür ve: isterler B

[4084] Cemāʿatı: Cemāʿat olanlara C

[4085] ḳısımdur: ḳısım üzeredür C

[4086] olunur: olına A

[4087] daḫı: -C

[4088] idüp: iderler B C

[4089] gerçek: ṣaḥīḥ B

[4090] anuñ: anlaruñ B

[4091] ögreden: ögredüp C

[4092] daḫı cemīʿen anlara söyleyüp ögreden Ḥurūfīlerdür lakin: ḫalḳa söylerler B

[4093] ve: -B

[4094] bu ṭarīḳle hem ḍāll ve hem muḍil olurlar Ḥaḳ teʿālā bu derdimend: ḫalḳı żelālete düşürmek içün Ḥaḳ teʿālā ḥażreti B

ümmīler[4095] gibi melʿūn ve kāfirler ile muḳārinetden {2} ḥıfẓ eyleye āmīn[4096]. Zīrā anlar[4097] cevāsīsiʾl-ḳulūbdur. Yaʿni[4098] cāsūslıḳ idüp ḫalḳuñ {3} ḳalblerini yoḳlarlar. Eger ʿibādet cānibine māʾil bulurlarsa[4099] anı ʿibādete terġīb {4} iderler. Lākin eydürler[4100] bir mürşid-i kāmilsiz yola varılmaz deyüp bu kişiye ṣalāḥ {5} ve taḳvā ve vilāyet semtlerin gösterirler. Baʿdehū tedrīc-ile[4101] bu kişiyi dīnden {6} ve īmāndan çıḳarurlar. Kendinün ḫaberi olmaz. Ve bu kişiye sırrı-la baʿżı nesne {7} gösterirler. Bu üslūb-ıla ḫalḳı aldadalar. Ve kendü daḫı bu sırrı göstermege {8} ḳādir olur. Aña siḥr-i istidrāc ve ḳāḍiyeʾl-ḥācāt dirler[4102] kerāmet dimezler. {9} Zīrā kişi[4103] kāfir oldıḳdan ṣoñra şeyāṭīn cinni[4104] istiḥdāme ḳādir olur. {10} Ḥikāyet olınur. İbn-i Melek[4105] ḥażretlerinüñ ḳarındaşı daḫı kendi gibi kibār {11} ʿulemādan idi. Anlaruñ küfürlerine muṭalliʿ olup [C104.b] şehādet idüp[4106] ḳatıl {12} itdirmek içün[4107] vardı anlara[4108] muḳārin oldı ve anlaruñ şebekelerine {13} ve ṭuzaḳlarına [B119.b] ṭutulup anlaruñ ṭarīḳin[4109] terk idüp içlerinden çıḳamadı[4110] {14} neʿūẕubillāhi teʿālā. Ve daḫı biñ yigirmi senelerinde İstanbul eṭrāfında bir vāʿiẓ {15} var idi. Dāʾim Ḥurūfīleri ẕem iderdi. Zīrā ol vilāyetüñ ekṣeri Ḥurūfīler {16} idi. Ol melʿūnlar bu vāʿiẓe baʿżı kimesneler gönderdiler. Ol kişi {17} gelüp[4111] vāʿiẓe ʿaẓīm riʿāyetler ve ḥürmetler[4112] idüp Ḥurūfīleri ẕem ve ḳaṭıʿ ider[4113]. {18} Vāʿiẓ derdimend daḫı bu ḥīleyi bilmeyüp[4114] anları[4115] ḫāliṣ sünnīlerden ẓan idüp {19} niçe günler ve niçe

[4095] ümmīler: ümmileri anlaruñ B C
[4096] āmīn: -A
[4097] anlar: heb C
[4098] yaʿni: -B
[4099] bulurlarsa: olurlarsa B; bulursa C
[4100] eydürler: eydür A; dirler ki C
[4101] baʿdehū tedrīc-ile: -B
[4102] bu üslūb-ıla ḫalḳı aldadalar ve kendü daḫı bu sırrı göstermege ḳādir olur aña siḥr-i istidrāc ve ḳāḍīyeʾl-ḥācāt dirler: ol siḥirdür aña B
[4103] kişi: -A -C
[4104] şeyāṭīn cinni: şeyāṭīni ve baʿżı cinni B
[4105] Melek: Mālik C
[4106] şehādet idüp: -B
[4107] içün: içün içerlerine B
[4108] vardı anlara: anlara vardı C
[4109] anlaruñ ṭarīḳin: anlara uyup bir daḫı ṭarīḳlerin B
[4110] ḳaçamadı içlerinde ḳaldı: çıḳamadı A B
[4111] gönderdiler ol kişi gelüp: gönderdiler idi gelüp ol B
[4112] ve ḥürmetler: -B
[4113] ḳaṭıʿ ider: ḳadiḥ iderlerdi B; ḳadeḥ iderdi C
[4114] bilmeyüp: añlamayup C
[4115] anları: anı A C

aylar bu kişi-le ṣoḥbet iderler[4116]. Baʿdehū mürūruʾl-eyyām veʾl-ezmān **[A71.b]** {1} bir gün[4117] eydür. Sulṭānım bu Ḥurūfīlerüñ meẕheblerin bilür misiz. Eger siz {2} bilmezseñiz ben size birer birer[4118] ḫaber vireyin der[4119]. Vāʿiẓ eydür. Bize ḫaber {3} şöyle vāṣıl oldı ki zinā ve livāṭa ve şurb-ı ḫamir anlaruñ yanında mübāḥ {4} imiş der[4120]. Ol kişi eydür. Bunlaruñ aṣlı yoḳdur. Anlar ʿābidlerdür[4121] ve zāhidlerdür {5} ve keşf-i kerāmet ṣāḥibleridür. Ve anlaruñ bir[4122] güne ḥālleri vardur ki hīç **[B120.a]** {6} diller-ile taʿbīri mümkin degildür. İsterseñ **[C105.a]** sulṭānım şeyḫ ḥażretlerine {7} żiyāfet ideyin. Sizi daḫı daʿvet ideyin eger[4123] şerʿe muḫālif işleri {8} var ise ḥaḳḳından gelelim[4124] der[4125]. Vāʿiẓ daḫı[4126] nʾola deyüp ol kişinüñ żiyāfetinde {9} cemiʿ olurlar. Hemān sāʿat bu kişi[4127] şeyḫe[4128] siḥr idüp biʾż-żarūri {10} ol[4129] ṭarīḳe meyl itdürür[4130]. Baʿdehū gün-be-gün Ḥurūfīleri ẕemden fāriġ {11} olup āḫirüʾl-emir kendü daḫı ḫalāṣa mecāl bulmayup bī-iḫtiyār anlardan {12} olur[4131]. Ḥāṣā oġlın daḫı ol şeyḫleri[4132] melʿūna virir. Gice gündiz zinā {13} ve livāṭa ve şurb ve ḫamirle muḳayyed olurlar[4133] neʿūẕubillāhi teʿālā. Min hāẕihiʾl efʿāliʾṣ-ṣenīʿiyyeti[4134]. {14} Ve ẕikr olındı ki anlar cevāsīsüʾl- ḳulūbdurlar[4135]. Eger ṣalāḥa māʾil ise {15} ṣalāḥ cānibine çekerler. Ẕikr olındı bu maḥalle gelince ve eger fisḳ cānibine māʾil {16} bulurlarsa[4136] bunı fisḳ cāniblerine yelterler[4137]. Eydürler ki bu şerīʿat didikleri {17}

[4116] iderler: iderlerdi C / günler ve niçe aylar bu kişi-le ṣoḥbet iderler: eyyām anlar ile ṣoḥbet ider B
[4117] mürūruʾl-eyyām veʾl-ezmān birgün: mürūruʾl-ezmān birgün anlardan biri B
[4118] birer birer: bir B
[4119] der: didikde C
[4120] der: dirler C
[4121] ʿābidlerdür: ʿābidler A B
[4122] bir: bu B
[4123] eger: -B
[4124] gelelim: getürelim B
[4125] der: didi C
[4126] daḫı: -B
[4127] bu kişi: vāʿiẓe B
[4128] bu kişi şeyḫe: vāʿiẓe C
[4129] ol: ol kendi C
[4130] itdürür: itdürdiler C
[4131] olur: olup C
[4132] şeyḫleri: şeyḫi C
[4133] olurlar: oldılar C
[4134] ḥāṣā oġlın daḫı ol şeyḫleri melʿūna virir gice gündiz zinā ve livāṭa ve şurb ve ḫamirle muḳayyed olurlar neʿūẕubillāhi teʿālā min hāẕihiʾl efʿāliʾṣ-ṣenīʿiyyeti: -B
[4135] ḳulūbdurlar: ḳulūbdur A B
[4136] bulurlarsa: ise C
[4137] cāniblerine yelterler: cānibine meyl itdüreler ve C

hemān ve intiẓām[4138] içün bir sözdür[4139]. Zinā ve livāṭa ve ḫamir mübāḥdur dirler[4140]. Kişi her ne murād {18} iderse[4141] işlemesi cāʾizdür. Ve ʿulemā ki ehl-i şerīʿatdur sizi aldarlar ve aldaduḳları {19} şundan maʿlūmdur ki [B120.b] görmez misiz[4142] ki şarābı anlar içer ve civān oġlanlar [A72.a] {1} ve nigārlar ḳocananlar[4143][C105.b] ve rişvet alan ve ḥarām yiyen[4144] anlardur derler. {2} Ve daḫı eydürler ki eger derseñ ki bunı idenler[4145] şimdiki zamān ʿulemāsıdur {3} evvel zamānda gelen ʿulemā itmediler derseñ senüñ cevābuñ[4146] budur[4147] ki evvel zamān {4} ʿulemāsı gizlüce iderlerdi derler bir[4148] kimesneye ṭuyġurmazlar idi. {5} Şimdi ḫalḳ ẓarīf olup añladıḳları-çün eşkāre iderler deyüp {6} ümmīleri aldarlar. Derdimend ümmīler daḫı gerçek[4149] ẓan idüp dirler ki[4150] eger ol {7} fiʿller ḥarām olaydı anlar itmezlerdi deyü iʿtiḳād[4151] idince kendiler {8} kāfir[4152] ve ʿavretleri boş olur. Bu sözlere ve bu iʿtiḳādlara inandurup {9} īmāndan çıḳarup[4153] kāfir iderler. İşte[4154] ol Ḥurūfīlerüñ evvel mertebeleri[4155] {10} budur. Ammā Ġazzālī raḥmetullāhi ʿaleyhi[4156] eydür[4157]. Bir kimesne bir cemāʿatuñ içinde ʿulemāyı ẕem {11} eylese ol kimesne Allāh teʿālā ḥażretlerine[4158] ʿāṣī olup ġażabullāha lāyıḳ olur. Ve istimāʿ {12} idenler daḫı inkār itseler [B121.a] belki sükūt itseler fāsıḳ olurlar. Ḳıyāmet {13} güninde Peyġamber[4159] ʿaleyhiʾs-selām anlara ḫaṣım olup eydür[4160]. Ben dünyāda ʿulemāyı mediḥ {14} idüp ʿulemāyı ümmeti ke enbiyā-yı benī İsrāʾīl deyü mediḥ itdim. Sen

[4138] ve intiẓām: -A
[4139] içün bir sözdür: içündür C
[4140] dirler: -A -B
[4141] murād iderse: murād ider A; iderse C
[4142] görmez misiz: görmez misin B C
[4143] ḳocananlar: ḳoçarlar B; ḳoçan anlardur C
[4144] yiyen: yiyenler C
[4145] eydürler ki eger derseñ ki bunı idenler: bunı işiden bu aṣıl işleri B
[4146] senüñ cevābuñ: cevāb A B
[4147] derseñ cevāb budur: dise cevāb virirler B
[4148] bir: -B
[4149] gerçek: gerçekdür deyü C
[4150] dirler ki: -A -C
[4151] deyü iʿtiḳād: hemān iʿtiḳādı B
[4152] kendiler kāfir: kāfir olup C
[4153] bu sözlere ve bu iʿtiḳādlara inandurup īmāndan çıḳarup: ve Ḥurūfīler ümmīleri bu iʿtiḳādlara inandırup B
[4154] işte: -C
[4155] evvel mertebeleri: işleri B
[4156] raḥmetullāhi ʿaleyhi: -B; raḥmetullāhi ʿaleyhiʾl-Bārī C
[4157] eydür: didi ki C
[4158] Allāh teʿālā ḥażretlerine: raḥmanullāha A B
[4159] ḳıyāmet güninde Peyġamber: Peyġamberimüz C
[4160] eydür: didi ki C

iseñ[4161] benim med {15} itdügimi[4162] ẕem itdiñ beni tekẕīb itdiñ. Sen benden yeg mi bildiñ. Ben Allāhuñ emri-le {16} söyledim [C106.a] sen ise ḫalḳdan işidüp söylediñ[4163] ve nefsiñe uydıñ deyüserdir[4164]. {17} Ve daḫı şol ʿālimi ẕem itmek ve ʿilm-ile ʿāmil degildür dimek cāʾizdür ki {18} belki lāzımdur ki ḥattā müslimānlar andan ḳaçalar ve sözine iʿtimād itmeyeler {19} ol şol ʿālimdür ki[4165] evāmire imtiṯāl ve nevāhīden ictināb itmeye ve cemīʿ-i muḥarremātı [A72.b] {1} irtikāb eyleye. Yaʿni istincā itmeye ve ābdest almaya ve ġusl itmeye ve dāʾimā cenābet-ile {2} geze ve nemāz ḳılmaya ve zekāt virmeye ve oruc ṭutmaya ve ḥacca varmaya {3} ve nā-ḥaḳ yire ādemüñ ḳatlına ḥükm eyleye[4166] veyāḫūd ḫilāf-ı şerʿī ḳaṣd-ıla[4167] fetvā vire {4} veyāḫūd ḳatıl cāʾizdür diye ve zinā ve livāṭa eyleye ve dāʾim ḫalḳı mesāvī eyleye[4168] {5} ve şarāb içe ve bengilik yiye ve bühtāndan ḳaçmaya[4169]. İşte bunuñ gibi ʿālime[4170] {6} ʿilmi-le ʿāmil degildür dimek cāʾiz olur ve ṣaḥīḥ söylemiş olur bühtān {7} itmiş olmaz. Ve ʿilmi-le ʿāmil olmayan ʿālim böyle olan ʿālimdür. Böyle olan {8} ʿālimüñ[4171] ḥaḳḳında Peyġamber ʿaleyhiʾs-selām[4172] niçe yüz [B121.b] eḥādīṯ-i şerīfe[4173] buyurmışdur. {9} Biri oldur ki eşed ʿaẕāb şol ʿālime olur ki ʿilmi-le ʿāmil olmaya. Ve biri {10} şol tehdīdātdur ki [C106.b] cāhile bir ʿaẕāb ʿālime yetmiş ḳat ʿaẕāb olur. {11} Bunuñ gibi terhībāt çoḳ vāḳıʿ olmışdur[4174]. Ammā şimdiki zamānda müslimān[4175] {12} vilāyetlerinde cāhil yoḳdur. Zīrā cāhil aña dirler ki ʿālimüñ żıddı ola. {13} Yaʿni[4176] istincā itmegi bilmeye ve ābdest almaġı

[4161] iseñ: -C

[4162] med itdügümi: mediḥ itdügim A B

[4163] söylediñ: söylersiñ C

[4164] eydür ben dünyāda ʿulemāyı mediḥ idüp ʿulemāyı ümmeti ke enbiyā-yı benī İsrāʾil deyü mediḥ itdim sen iseñ benim mediḥ itdür kim ẕem itdiñ beni tekẕīb itdiñ. sen benden yeg mi bildiñ ben Allāhuñ emri-le söyledim sen ise ḫalḳdan işidüp söylediñ ve nefsiñe uydıñ" deyüserdir: ʿitāb ider dimiş B

[4165] ve ʿilm-ile ʿāmil degildür dimek cāʾizdür ki belki lāzımdur ki ḥattā müslimānlar andan ḳaçalar ve sözine iʿtimād itmeyeler ol şol ʿālimldür ki: cāʾizdür ki ol ʿilm-ile ʿāmil olmayup B

[4166] eyleye: ide B

[4167] ḳaṣd-ıla: ḳaṣden B

[4168] ve dāʾim ḫalḳı mesāvī eyleye: -B

[4169] ve bühtāndan ḳaçmaya: -B

[4170] ʿālime: kimseye B

[4171] böyle olan ʿālimüñ: bunuñ B

[4172] Peyġamber ʿaleyhiʾs-selām: ṣallallāhu ʿaleyhi veʾs-sellem C

[4173] şerīfe: -B

[4174] ve biri şol tehdīdātdur ki cāhile bir ʿaẕāb ʿālime yetmiş ḳat ʿaẕāb olur bunuñ gibi terhībāt çoḳ vāḳıʿ olmışdur: -B

[4175] müslimān: müslimānlar B

[4176] ʿālimüñ żıddı ola yaʿni: şerīʿatde bilmesi żarūri olanları bilmeye meṣelā B

bilmeye[4177] ve nemāz ḳılmaġı bilmeye. Yaʿni {14} bunlaruñ farż idügin bilmeye[4178] ve zekāt virmek ve oruc ṭutmaḳ farż idügin {15} bilmeye ve ḥacca varmaḳ ve nā-ḥaḳ yire ādem öldürmek nedür[4179] bilmeye ve zinā ve livāṭa {16} ve şurb-ı ḫamir cāʾiz midür[4180] ve ḥelāl midir bilmeye ve ḥarām yimek[4181] ve rişvet {17} almaḳ ve ḫınzır etin yimek ve kelb etin yimek[4182] niçedür bilmeye. İşte böylece[4183] {18} olan müslimānlar cāhiller ve ümmīlerdür[4184]. Şimdiki zamānda bunları bilmez {19} bir[4185] kimesne ḳalmamışdur. Ammā böylece müslimānlar zamān-ı evvelde çoḳ idi. [A73.a] {1} Zīrā[4186] çoḳ olurdı ki bir vilāyeti müslimānlar fetḥ itdikde[4187] cümlesi veyāḫūd[4188] {2} ekşeri İslāma gelürlerdi. Anlar istincāyı ve ābdesti ve ġusl ve nemāzı {3} ve orucı ve zekātı ve ḥaccı[4189] ve zināyı ve livāṭayı ve şarāb içmegi ve meʾkūlāti {4} ve meşrūbātı ve melbūsātda ḥarām nedür ve ḥelāl nedür bilmezlerdi. Müslimānlardan {5} bunları ögreninceye dek[4190] niçe yıllar geçerdi. Anlar vefāt [C107.a] idüp anlaruñ oġulları {6} ve oġullarınuñ oġulları[4191] zamānında[4192] dīn-i İslām şāyiʿ olup ḥarām ḥelāl {7} ve ābdest ve nemāzı[4193] bilmez kimesne ḳalmadı. Ve daḫı dīn-i İslāma lāzım olanları {8} ancaḳ taḥṣīl idüp ögrenürlerdi. İşte cāhil ve ümmī didikleri öylece {9} olanlardur. Bilmeyüp bir şeyʾi işleseler anlara bir ʿaẕāb olur ve şimdiki zamān[4194] {10} ḫalḳında anları bilmez kimesne ḳalmadı[4195] cümlesi

[4177] bilmeye ve ābdest almaġı bilmeye: ve ābdest almaġı ve ġusul itmegi B
[4178] yaʿni bunlaruñ farż idügin bilmeye: -B
[4179] ve nā-ḥaḳ yire ādem öldürmek nedür: ġannīlere lāzım idügin B
[4180] cāʾiz midür: itmek ḥarām mıdur B; itmek ḥelāl mi C
[4181] ve ḥarām yimek: -B
[4182] ve kelb etin yimek: -C
[4183] böylece: -B
[4184] cāhiller ve ümmīlerdür: cāhillerdür B
[4185] bir: -C
[4186] ammā böylece müslimānlar zamān-ı evvelde çoḳ idi zīrā: evāilde B
[4187] vilāyeti müslimānlar fetḥ itdikde: vilāyet fetḥ olunduḳda B
[4188] veyāḫūd: yāḫūd C
[4189] ve ḥaccı: -A -B
[4190] ögreninceye dek: ögrenince A B
[4191] oġulları ve oġullarınuñ oġulları: evlādları ve evlādlarınuñ evlādları C
[4192] anlar istincāyı ve ābdesti ve ġusl ve nemāzı ve orucı ve zekātı ve zināyı ve livāṭayı ve şarāb içmegi ve meʾkūlāti ve meşrūbātı ve melbūsātda ḥarām nedür ve ḥelāl nedür bilmezlerdi müslimānlardan bunları ögrenince niçe yıllar geçerdi anlar vefāt idüp anlaruñ oġulları ve oġullarınuñ oġulları zamānında: anlar ḥarām nedür ḥelāl nedür bilmezler idi ammā şimdiki zamānda B
[4193] ḥarām ḥelāl ve ābdest ve nemāzı: bunları C
[4194] zamān: zamānuñ C
[4195] ḳalmadı: ḳalmaduġından C / ve daḫı dīn-i İslāma lāzım olanları ancaḳ taḥṣīl idüp ögrenürlerdi işte cāhil ve ümmī didikleri öylece olanlardur bilmeyüp bir şeyʾi işleseler anlara bir ʿaẕāb olur ve şimdiki zamān ḫalḳında anları bilmez kimesne ḳalmadı: -B

ʿālim ḥükminde oldılar[4196]. **[B122.a]** Bunları işleseler **{11}** yetmiş ḳat ʿaẕāb olur. Baʿżı kimesneler ẓan iderler ki cāhile bir ʿaẕāb ʿālime **{12}** yetmiş ḳāt[4197] ʿaẕāb olur deyü vāḳıʿ olan terhībāt ki vardur ḥaḳīḳatde ʿālim olanlar **{13}** ḥaḳḳında ẓan ider[4198]. Böyle degildür.[4199] Ḥaḳīḳatde ʿālim olan ile ḥükmen ʿālim[4200] olan **{14}** ikisi birdür[4201]. Görmez misin dār-ı İslāmda cehle ʿöẕür olmaz[4202]. Zīrā dār-ı İslāmda **{15}** hīç aṣlen ve[4203] ḳaṭʿen cāhil ḳalmamışdur. Cümlesi bu ẕikr itdigimüz[4204] nesneleri[4205] **{16}** bilürler[4206]. Pes imdi kitāb bilen ʿālime[4207] cāhil bu ḫuṣūṣda berāber oldı[4208]. **{17}** Zīrā ʿālim dimek bilici[4209] dimekdür. Ve daḫı ʿibādātı terk[4210] maʿṣiyyetdür. Ṭārīḳi gerek[4211] **{18}** ḥaḳīḳaten ʿālim olsun[4212] ve gerek ḥükmen ʿālim olsun. Ḥaḳīḳaten ʿālim oldur ki kitāb[4213] bile[4214]. **[C107.b]** **{19}** Ḥükmen ʿālim oldur ki cāhildür lākin ḥaḳḳı bāṭılı ḥarām ḥelāl bilür. İkisi daḫı **[A73.b]** **{1}** ʿaẕāba müstaḥiḳ olur. Ve cümle ḫalḳ şimdi elḥamduʾl-lillāhi teʿālā ḥükmen ʿālimdür[4215]. Zīrā ḥarām **{2}** ve ḥelāli bilmez ḳalmadı. Ve daḫı ābdestsiz nemāz ḳılmaḳ ve cenābet-ile nemāz ḳılmaḳ **{3}** cāʾiz degildür cümlesi bilürler. Nemāz ḳılmaḳ ve oruc ṭutmaḳ ve zekāt virmek **{4}** ve ḥacca varmaḳ farżdur. Dār-ı İslāmda müʾminler

[4196] oldılar: oldı A B
[4197] ḳāt: -A -B
[4198] ider: iderler C
[4199] bunları işleseler yetmiş ḳat ʿaẕāb olur baʿżı kimesneler ẓan iderler ki cāhile bir ʿaẕāb ʿālime yetmiş ʿaẕāb olur deyü vāḳıʿ olan terhībāt ki vardur ḥaḳīḳatde ʿālim olanlar ḥaḳḳında ẓan ider böyle degildür: imdi dīnde lāzım olanları bilüp işlemeyenüñ ʿaẕābı ʿaẕābı ile berāberdür zīrā B
[4200] ʿālim olan ile ḥükmen ʿālim: ʿālim ḥaḳḳında olan ile cāhil C
[4201] ikisi birdür: ḥükminde ikisi berāberdür B
[4202] görmez misin dār-ı İslāmda cehle ʿöẕür olmaz: -B
[4203] hīç aṣlen ve: żarūrriyāt-ı dīne B
[4204] itdigimüz: olunan C
[4205] cümlesi bu ẕikr itdigimüz nesneleri: cümle B
[4206] görmez misin dār-ı İslāmda cehle ʿöẕür olmaz zīrā dār-ı İslāmda hīç aṣlen ve ḳaṭʿen cāhil ḳalmamışdur cümlesi bu ẕikr itdigimüz nesneleri bilürler: zīrā dār-ı İslāmda żaruriyāt-ı dīne ḳaṭʿen cāhil ḳalmamışdur cümle bilürler B
[4207] ʿālime: -B
[4208] ālime cāhil bu ḫuṣūṣda berāber oldı:cāhil bu ḫuṣūṣdaB; ʿālim ve cāhil bu ḫuṣūṣda berāberdür C
[4209] bilici: bilicidür C
[4210] ve daḫı ʿibādātı terk: ʿibādātı terk itmek B
[4211] gerek: -B
[4212] olsun: -A
[4213] kitāb: kitābla oḳumaḳ C
[4214] ṭārīḳi gerek ḥaḳīḳaten ʿālim ve gerek ḥükmen ʿālim olsun ḥaḳīḳaten ʿālim oldur ki kitāb bile: ṭārīḳ-i ḥaḳīḳatde ʿālim olsun ḥaḳīḳatde ʿālim oldur ki kitāb ile bilür B
[4215] ʿaẕāba müstaḥiḳ olur ve cümle ḫalḳ şimdi elḥamduʾl-lillāhi teʿālā ʿālimdür: ʿibādeti terk iderlerse ʿaẕāba müstaḥaḳ olmaḳda berāberlerdür ḫalḳ şimdiki ḥükmen ʿālimdür B

heb[4216] bilürler belki bunları[4217] {5} bilmez ḳalmamışdur[4218]. Böyle olıcaḳ kāfirler daḫı ḥükmen ʿālimlerdür. Ḳanda ḳaldı ki {6} müslimānlar olanlar cāhil olalar[4219] ve daḫı ādem öldürmek ve zinā ve livāṭa eylemek ve şurb ḫamir[4220] {7} içmek ve aḳçe aṣṣıya virmek ve rişvet almaḳ ve ġıybet itmek ve yalan söylemek {8} ve sāz çalmaḳ ve sāz diñlemek ve ne ḳadar münkerāt var ise cemīʿen günāh {9} idügin ve ḥarām idügin bilmez kimesne yoḳdur. Ḥattā bu cümlenüñ cāʾiz degil {10} idügin bilmez şimdiki zamānda erden ve ʿavretden bir eḥad[4221] ḳalmamışdur[4222]. {11} Pes imdi bu ḫalḳuñ baʿżısı ḥaḳīḳaten ʿālim ve baʿżısı ḥükmen ʿālimdür[4223]. Bu iki {12} bölük ṭāʾifeler ki biri ʿālimlerdür[4224] ve biri cāhillerdür ḥükmleri birdür ve ʿaẕābları ve ʿiḳābları [C108.a] [B122.b] {13} berāberdür. Lākin ʿālim-i ḥaḳīḳi ile ʿālim-i ḥükmi ki şimdi aña ḫalḳ-ı cāhil {14} dirler bunlarun mābeyninde farḳ ancaḳ s̱evāb cehetindedür. Zīrā şol kimesneler ki {15} istincānuñ farżı ve vācibin ve sünnetin ve bidʿatın bile bunlaruñ s̱evābı bilmeyenlerüñ[4225] {16} gibi degildür. **Naẓım**[4226]

(mefāʿīlün / mefāʿīlün)

{17} Eyā ġāfil utan Ḥaḳdan

Ki żāyiʿ ḳıldıñ eyyāmı

ʿÖmr naḳdin yele virdin

Neye aldandıñ ey ʿāmi

[4216] müʾminler heb: olanlar cümlesi C

[4217] ve daḫı ābdestsiz nemāz ḳılmaḳ ve cenābet-ile nemāz ḳılmaḳ cāʾz degildür cümlesi bilürler nemāz ḳılmaḳ ve oruc ṭutmaḳ ve zekāt virmek ve ḥacca varmaḳ farżdur dār-ı İslāmda müʾminler hep bilürler belki bunları: dār-ı İslāmda olan kāfirler bile bilürler B

[4218] ḳalmamışdur: ḳalmadı dār-ı İslāmda sākin kāfirler daḫı bilür oldılar C

[4219] olanlar cāhil olalar: olanlar A B

[4220] eylemek ve şurb: itmek ve ḫamir C

[4221] şimdiki zamānda erden ve ʿavretden bir eḥad ḳalmamışdur: bu zamānda hīç kimse C

[4222] müslimānlar öleler ve daḫı ādem öldürmek ve zinā ve livāṭa eylemek ve şurb içmek ve akça aṣṣıya virmek ve rişvet almaḳ ve ġıybet itmek ve yalan söylemek ve sāz çalmaḳ ve sāz diñlemek ve ne ḳadar münkerāt var ise cemīʿen günāh idügin ve ḥarām idügin bilmez kimesne yoḳdur ḥattā bu cümlenüñ cāʾiz degil idügin bilmez şimdiki zamānda erden ve ʿavretden bir eḥad ḳalmamışdur: müslimānlardan B

[4223] bu ḫalḳuñ baʿżısı ḥaḳīḳaten ʿālim ve baʿżısı ḥükmen ʿālimdür: -B

[4224] ʿālimlerdür: ʿālim A B

[4225] bunlaruñ s̱evābı bilmeyenlerüñ: bunları bilmeyenler B

[4226] naẓım: -A -B

{18} Neden geldiñ nedür maḳṣūd

Unutdıñ geldikde ḳaydı

Hemīn ṣandıñ bu gündür gün

Anāmadıñ serencāmı[4227]

{19} Seni Ḥaḳ ḳulluġa ṣaldı

Ḳanı ḳullık ḳanı ṭāʿat

Ḳanı ʿahd u ḳanı īmān[4228]

Yitürdiñ ʿahd u peymānı

[A74.a] {1} Yarın anda deyüsersin

Ki fe ercinā ileʾd-dünyā

Diyeler men hunā ciʾete

Göresin anda ilzāmı

{2} Yeter bir ḳula bir maʿbūd

Hemān anı idin maḳṣūd

ʿİbādet ḫālıḳa eyle

[4227] serencāmı: -A
[4228] īmān: peymān C

Bıraḳ boynıñdan aṣāmı[4229]

{3} Ve ābdestüñ ve nemāzuñ farżları ve vācibleri[4230] ve sünnetleri ve müsteḥibleri ve edebleri ki {4} vardur bilenlere her birinden ötüri s̱evāblar virilür[4231]. Cümleden biri nemāzuñ farżları {5} on dörtdür. Bilenlere eḳalli mertebe birer s̱evāb ve belki[4232] men cāʿe biʾl-ḥaseneti felehu ʿaşru {6} ems̱āluhā[4233] muḳteżāsınca onar s̱evāb vardur[4234]. [C108.b] Pes bu taḳdīrce yüz ḳırḳ s̱evāb {7} virilür[4235]. Ammā bunları bilmeyenlere ancaḳ bir s̱evāb virilür. Pes imdi cāhil {8} ile ʿālimüñ farḳı bu cehetdendür. Zīrā nice zamān ʿālim olanlar cidd u saʿy idüp {9} nemāzuñ on dört farżın ezber eylemişlerdür. Ḥaḳ subḥānehu ve[4236] teʿālā buyurur. {10} Hel yestevīʾl- leẕẕīne yaʿlemuñe veʾl-leẕẕīne lā yaʿlemūne[4237]. Pes eger bu ümmī maḳṣūd itse[4238] {11} nemāzuñ on dört farżını on dört günde[4239] ezber iderdi. Çünki ezber itmedi {12} ve ögrenmedi. Ezber idüp[4240] ögrenenüñ s̱evābından yüz otuz ṭoḳuz s̱evāb naḳış {13} olur. Bu ẕikr itdügimüz ancaḳ nemāzuñ farżlarındadur. Ve vācibleri ve sünnetleri {14} ve müstaḥabları ve ādābları [B123.a] daḫı böyledür. Pes imdi[4241] ʿālim iki rekʿat nemāz ḳılsa {15} ve ümmī olup bunları bilmeyen kimesneler[4242] biñ rekʿat nemāz ḳılsa ʿālimüñ iki {16} rekʿat ḳılduġı nemāzuñ s̱evābı ümmīnüñ biñ rekʿat ḳılduġı nemāzuñ

[4229] eyā ġāfil utan Ḥaḳdan ki żāyiʿ ḳıldıñ eyyāmı ʿömr naḳdin yele virdin neye aldandıñ ey ʿāmi neden geldiñ nedür maḳṣūd unutdıñ geldikde ḳaydı hemīn ṣandıñ bu gündür gün anāmadıñ seni Ḥaḳ ḳulluġa ṣaldı ḳanı ḳullık ḳanı ṭāʿat ḳanı ʿahd u ḳanı īmān yitürdiñ ʿahd u peymānı yarın anda deyüsersin ki fe erciʿnā ileʾd-dünyā diyeler men hunā ciʾete göresin anda ilzāmı yeter bir ḳula bir maʿbūd hemān anı idin maḳṣūd ʿibādet ḫālıḳa eyle bıraḳ boynıñdan aṣāmı: -B

[4230] ve vācibleri: -B

[4231] edebleri ki vardur bilenlere her birinden ötüri s̱evāblar virilür: bilen bilmeyen gibi degildür B

[4232] birer s̱evāb ve belki: her biri-çün onar s̱evāb virile ki B

[4233] Enʿām 6/160; men cāʿe biʾl-ḥaseneti felehu ʿaşru ems̱āluhā: (Kim iyilikle gelirse ona getirdiğinin on katı vardır.)

[4234] muḳteżāsınca onar s̱evāb vardur: muḳteżāsıncadur B

[4235] virilür: olur C

[4236] subḥānehu ve: -C

[4237] Zümer 39/9; Hel yestevīʾl- leẕẕīne yaʿlemuñe veʾl-leẕẕīne lā yaʿlemūne: (De ki: Hiç bilenler ile bilmeyenler bir olur mu!) / pes imdi cāhil ile ʿālimüñ farḳı bu cehetdendür zīrā nice zamān ʿālim olanlar cidd u saʿy idüp nemāzuñ on dört farżın ezber eylemişlerdür Ḥaḳ subḥānehu ve teʿālā buyurur hel yestevīʾl- leẕẕīne yaʿlemuñe veʾl-leẕẕīne lā yaʿlemūne: -B

[4238] itse: idinseler C

[4239] on dört günde: -B

[4240] ezber idüp: ezberleyüp B

[4241] imdi: -A -C

[4242] kimesneler: kimse B

ṣevābından {17} aż῾āf ve muż῾āf çoḳdur[4243]. Ve ümmīlerüñ nemāzı[4244] gāh mekrūh ve gāh fāsid olur[4245]. {18} Zīrā mekrūh idenleri ve fāsid idenleri bilmezler[4246]. Pes imdi ῾ulemāya muṭlaḳā {19} ῾ilm-ile ῾āmil degildür dimek bühtāndur. [C109.a] Bühtānuñ günāhı ise ġāyet-ile çoḳdur[4247] yedi ḳat [A74.b] {1} göklerden[4248] ve yedi ḳat yerlerden aġırdur. Eger ῾ulemāya bühtān itmekden[4249] ḫalāṣa {2} ṭarīḳ isterseñ ṭarīḳi budur[4250] ki ῾ulemā ῾ilm-ile ῾ālim degildür dimeyesin. {3} Belki diyesin ki ba῾żı ῾ālim ba῾żı mes᾽elede bildügi-le ῾āmil degildür diyesin[4251]. {4} Bu söz kiẕib ve bühtān degildür. Şol vaḳit kim ῾ālimüñ bir[4252] vaḳit nemāz terk itdügin {5} göresin ilden[4253] işitmeyesin. Ve şarāb içdügin ve livāṭa itdügin[4254] ve aḳceyi {6} ve aḥtīye virdügin ve rişvet alduġın ve yalan yere yemīn itdügin ve iliñ {7} mālın ġaṣb itdügin[4255] [B123.b] kendi göziñle göresin. Ba῾dehū diyesin ki ba῾żı {8} ῾ālim ba῾żı mes᾽elede ῾ilm-ile ῾āmil degildür deyesin. Bu sözde[4256] ṣādıḳsın {9} bu[4257] kiẕib bühtān degildür. Meger kim bunlaruñ bunları kendiñ görmeyesin ilden {10} işidesin ol taḳdīrce cā᾽iz degildür. Ammā ῾ulemā ilm-ile ῾āmil degildür {11} deyü söylemekde[4258] kiẕib ve bühtān itdüginde şek ve şübhe yoḳdur. Zīrā ῾ulemā[4259] ῾ilmüñ {12} cemī῾dür. ῾Ālim biliciye[4260] derler. İmdi yiryüzinde her ne ḳadar bilici var ise cümlesi {13} ῾ilimleri ile ῾āmil degillerdür[4261] dimek olur. Bu söze[4262] her ne ḳadar ῾ulemā ve her ne {14} ḳadar

[4243] nemāzuñ ṣevābı ümmīnüñ biñ rek῾at ḳılduġı nemāzuñ ṣevābından aż῾āf ve muż῾āf çoḳdur: nemāz ṣevābına berāber olmaz B
[4244] nemāzı: nemāzları B
[4245] olur: idenleri bilmezler B
[4246] zīrā mekrūh idenleri ve fāsid idenleri bilmezler: -B
[4247] ġāyet-ile çoḳdur: -A -B
[4248] göklerden: gökler A
[4249] eger ῾ulemāya bühtān itmekden: bu günāhdan B
[4250] isterseñ ṭarīḳi budur: olayım dirse ṭarīḳi oldur C
[4251] degildür diyesin: olmaz B
[4252] bir ῾ālimüñ bir: bir A C
[4253] ilden: ġayrıdan C
[4254] içdügin ve livāṭa itdügin: içdügini ve zinā eyledügin veyā livāṭa eyledügin B
[4255] ve iliñ mālın ġaṣb itdügin: -B
[4256] deyesin bu sözde: bu taḳdīrce sözüñde B
[4257] ṣādıḳsın bu: ṣādıḳ olup C
[4258] deyü söylemekde: deyücek A B
[4259] meger kim bunlaruñ bunları kendiñ görmeyesin ilden işidesin ol taḳdīrce cā᾽iz degildür ammā ῾ulemā ilm-ile ῾āmil degildür deyücek kiẕib ve bühtān itdüginde şek ve şübhe yoḳdur zīrā ῾ulemā: ammā bir kimse ῾ulemā ῾ilm-ile ῾āmil degildür dise ῾ulemā lafẓı B
[4260] biliciye: bilicidür B
[4261] degillerdür: degildür C
[4262] söze: sözde C

ehlullāh var ise[4263] ve meşāyiḫ var ise cümlesi[4264] ʿilimleri-le ʿāmil degillerdür **[C109.b]**{15} dimek olur. Bu ise kiẕib-i ṣarīḥ ve bühtān-ı ʿaẓīm idüginde aṣlā şek {16} ve şübhe yoḳdur[4265]. Zīrā bir kişi velī olmaz tā ki taḳṣīr-i ḥadīṯe ḳādir olmayınca {17} eger[4266] Ḥaḳ subḥānehu ve[4267] teʿālā bir cāhili velī itmek dilese[4268] evvel aña ʿilmi keşif idüp {18} ʿālim ider baʿdehū velī ider. Ve daḫı[4269] ʿālim olmayanları velī ẓan eylemek sefāhetdür[4270] {19} ve cehāletdür. Ve daḫı ʿilim ism-i cinsdür maʿnā dimek olur ki ʿulemā bildügi-le **[A75.a]** {1} bir mesʾelede[4271] **[B124.a]** ʿamel itmez dimek olur. Bu daḫı kiẕib-i ṣarīḥdür neʿūẕubillāhi teʿālā[4272]. Zīrā {2} görürsiz ki ābdest alurlar ve nemāz ḳılurlar ve oruc ṭutarlar sizüñ gibi {3} bu ẕikr itdügimüz nesneleri[4273] işlemek ʿilm-ile ʿamel itmekdür. Ve daḫı zamān-ı evāilde {4} baʿdehū[4274] baʿżı ʿālim ʿilminüñ baʿżısında ʿāmil degildür[4275] derlerdi[4276]. Ḳaçan kendiler görselerdi[4277] {5} tā şol[4278] zamāna gelince bu ḥāl üzre idiler[4279] ki ol zamānda Ḥurūfiler ve mülḥidler {6} ve zındıḳlar ve Ḥamzavīler ẓuhūr idüp[4280] cemīʿ-i dünyāya münteşir olup eyitdiler[4281]. {7} ʿUlemā ʿilimler-ile ʿāmil degildür deyüp bu[4282] sözi ḫalḳ içinde şāyiʿ itdiler nitekim {8} elfāẓ-ı küfrī şāyiʿ itdikleri gibi. Zīrā bu ẕikr olunan ṭāʾife-i ḍālle ve muḍille {9} ġāyet-ile[4283] ʿadūları ve büyük düşmenleri ve ziyāde mebġūżları ʿulemā ṭāʾifesidür. **[C110.a]** {10} Eger[4284] ʿulemā olmaya idi Ḥurūfīler[4285] ve Ḥamzavīler

[4263] var ise: -C
[4264] ve meşāyiḫ var ise cümlesi: -B
[4265] ʿaẓīm idüginde aṣla şek ve şübhe yoḳdur: ʿaẓīmdür C
[4266] tā ki taḳṣīr-i ḥadīṯe ḳādir olmayınca eger: ʿālim olmaduḳca B
[4267] subḥānehu ve: -C
[4268] dilese: murād itse B
[4269] ve daḫı: -B
[4270] sefāhetdür: sefāhet A C
[4271] bildügi-le bir mesʾelede: bildüginden aṣla bir mesʾelede bile B
[4272] ṣarīḥdür neʿūẕubillāhi teʿālā: ṣarīḥ C
[4273] sizüñ gibi bu ẕikr itdügimüz nesneleri: imdi bunları B
[4274] baʿdehū: -B -C
[4275] baʿżısında ʿāmil degildür: baʿżısı-la B
[4276] degildür derlerdi: degildürler C
[4277] ḳaçan kendiler görselerdi: -B
[4278] şol: şu C
[4279] bu ḥāl üzre idiler: -B
[4280] idüp: bulup A
[4281] cemīʿ-i dünyāya münteşir olup eyitdiler: dünyāya münteşir olup B
[4282] deyüp bu: -B
[4283] ve muḍile ġāyet-ile: muḍiledürler ve bunlaruñ ġāyetleri B; ve hem muḍıldur ġāyet-ile C
[4284] eger: -B
[4285] Ḥurūfīler: Ḥurūfī A

birḳac gün içinde cemīʿen bu[4286] ḫalḳı cemīʿen[4287] {11} kendi meẕheblerine dönderelerdi. Zīrā bu zamān hevā zamānıdur. Anlaruñ {12} ise meẕhebleri [B124.b] hevādur şerʿ-i şerīf degildür. Ol ecilden ʿulemā-yı dīn anlaruñ {13} ḳatıllarına fetvā virüp ḥükm itmişlerdür. Her kişi kendinüñ fısḳına ḥükm idenlere {14} buġż ve ʿadāvet ider. Ḳanda ḳaldı ki ḳatıllarına ḥükm eyleyeler ve fetvā vireler. {15} Ol ecilden[4288] ol tāʾifeyi bed-fiʿāl ʿulemāya buġż iderler. Baʿdehū sāʾir ḫalḳ daḫı {16} Ḥurūfīleri ve Ḥamzavīleri bilmeyüp anları bizden ve[4289] sünnīlerden ẓan idüp anlaruñ {17} ḳavıllarına ʿamel idüp[4290] ʿulemā ʿilmi-le ʿāmil degildür deyüp müslimānları {18} bu muṣībetlere ve bu varṭalara düşirdiler. Bunda olan kiẕib ve bühtānı[4291] {19} añlamayup ve bu sözüñ maʿnāsına düşünmeyüp[4292] ve bu sözde kendilerin [A75.b] {1} ṣādıḳ ẓan idüp ʿaẓīm varṭalara düşdiler[4293] varaçaḳları mekānları[4294] nūr iken nār itdiler neʿūẕubillāhi teʿālā. {2} Ve şeyṭān-ı laʿīne ṣafā ve sürūr baḫş itdiler. Ve melāʾike-i raḥmānı maḥzūn itdiler. {3} Eger bu ḥāl üzre ḳalursa bu sū-i ẓan bunları tedrīc-ile bunı[4295] bir ḥāle irgöre ki {4} aṣlā ʿulemānuñ[4296] [B125.a] ḳavlı-la ʿamel itmeyüp anlar fāsıḳlar[4297] ve fācirlerdür deyüp biz ṣāliḥler {5} ve mütedeyyinleriz diyeler[4298] [C110.b] vardıḳca Ḥurūfīler iʿtiḳādı-la muʿteḳad olup Ḥurūfīler {6} ol zamānda[4299] furece bulup meẕheblerin ve kitābların ki Cāvidān-ı Kebīr {7} ve Cāvidān-ı Ṣaġīrdür iẓhār ideler ve Ḥamzavīler daḫı[4300] ol zamānda belki daḫı {8} ol yüz biñ oldıḳda ḫurūc idüp ol ṭarīḳe[4301] girmeyenleri ḳatıl temām[4302] {9} ile ḳatıl

[4286] bu: -B
[4287] cemīʿen: -A -B
[4288] ol ecilden: -B
[4289] bizden ve: -B
[4290] ḳavıllarına ʿamel idüp: söziñe B
[4291] müslimānları bu muṣībetlere ve bu varṭalara düşirdiler bunda olan kiẕib ve bühtānı: bu söz kiẕib ve bühtān olduġını B
[4292] düşünmeyüp: düşünmek C
[4293] ʿaẓīm varṭalara düşdiler: -A -B
[4294] mekānları: yer B
[4295] bunı: -B -C
[4296] aṣla ʿulemānuñ: ḫalḳ çoḳluḳ ʿulemā B
[4297] fāsıḳlar: fāsıḳlardur B
[4298] diyeler: dirler C
[4299] vardıḳca Ḥurūfīler iʿtiḳādı-la muʿteḳad olup Ḥurūfīler ol zamānda: ḫalḳ daḫı böyle iʿtiḳād eyleye Ḥurūfīler daḫı B
[4300] daḫı: -C
[4301] Ḥamzavīler daḫı ol zamānda belki daḫı ol yüz biñ oldıḳda ḫurūc idüp ol ṭarīḳe: ve ṭarīḳler B
[4302] temām: ʿām B C

idüp[4303] emvāl-i erzāḳların neheb ġāret itse[4304] gerekdür[4305]. Ve daḫı ṭalebe-i {10} ʿilimden biri bu faḳīre[4306] ḥikāyet eyledi. Eydür[4307]. Ramażān-ı şerīfde aḥbābımuzdan birine {11} bir gice ḳonıḳ oldım. Kibārdan daḫı[4308] vāfir kimesneler gelüp cemīʿ oldılar. Baʿdehū {12} şurb-ı ḫamre mübāşiret itdiler ve didiler ki şarāb ḥaḳḳında āyet-i kerīme[4309] yoḳdur içmek[4310] {13} ḥelāldur ve zinā ve livāṭa ḥelāldür ḥaḳḳında āyet[4311] yoḳdur deyüp bir alā-yı türrihāt {14} söylediler[4312]. Ben eyitdim. İnnemeʾl-ḫamru veʾl-meysiru[4313] āyetine ne dirsiz. [B125.b] Eyitdiler[4314]. Ol āyeti {15} biz senden eyüce fehim iderüz ve bilürüz ki[4315] ḫameruñ ḥurmetine delālet itmez deyüp ʿulemā kendülerinden {16} meniʿ iderler. Melʿūnlardur kāfirlerdür. Ḫalḳı meniʿ iderler kendi[4316] muḥarremātuñ {17} cümlesin işlerler didiklerinde ben[4317] eyitdim. Ḫamruñ ḥarām idügin İmām-ı Aʿẓam raḥmetullāhi[4318] {18} ḥażretleri fıḳıh kitāblarında bāb-ı ḥaddiʾş-şurūb[4319] deyü müstaḳillen ẕikr itmişdür[4320] {19} didügimde biri[4321] [C111.a] ṣabra mecāli ḳalmayup bī-iḫtiyār eyitdi. Ḥāṣā s̱ümme ḥāṣā. [A76.a] {1} İmām-ı Aʿẓam da boḳın yimiş didi[4322]. Baʿdehū ben daḫı[4323] sükūt itdim. Meger kim[4324] bu cemāʿat {2} Ḥamzavīlerden[4325] imişler[4326] ve Ramażān orucın ṭutmazlar imişler. Ve daḫı {3} Āl-i ʿOs̱mān İstanbulı fetḥden evvel Edirnede iken Ḥurūfīlerüñ büyüklerinden {4} biri

[4303] ile ḳatıl idüp: ideler ve B
[4304] itse: itseler C
[4305] itse gerekdür: iderler nitekim bir zamānda Ḳarāmıṭa ṭāʾifesi böyle itdiler B
[4306] bu faḳīre: -B
[4307] eydür: buyurdı ki C
[4308] daḫı: -A -C
[4309] āyet-i kerīme: āyet A B
[4310] içmek: içmesi B
[4311] ḥaḳḳında āyet: ḥaḳlarında āyet-i kerīme C
[4312] söylediler: iderek içdiler B
[4313] Māide 5/90; inneme'l-ḫamru ve'l-meysiru: (İçki ve kumar…)
[4314] eyitdiler: didiler ki C
[4315] eyüce fehim iderüz ve bilürüz ki: eyü bilüriz A C
[4316] kendi: kendiler C
[4317] meniʿ iderler melʿūnlardur kāfirlerdür. Ḫalḳı meniʿ iderler kendi muḥarremātuñ cümlesin işlerler didiklerinde ben:iderler ili meniʿ idüp kendüler işler didiklerinde ben daḫı B
[4318] raḥmetullāhi: -A -C
[4319] şurūb: şurūb veʾş-şirḳa C
[4320] itmişdür: itmişlerdür C
[4321] biri: birinüñ B
[4322] eyitdi ḥāṣā s̱ümme ḥāṣā İmām-ı Aʿẓam da boḳın yimiş didi: İmām-ı Aʿẓam ḥażretlerine şetmüʾl-eşkāre itdi B
[4323] ben daḫı: ben A; ben de C
[4324] meger kim: bildim ki C
[4325] bu cemāʿat Ḥamzavīlerden: bunlara Ḥamzavīler B
[4326] imişler: imiş B C

niçe mürīdler ile Edirnede pādişāha[4327] bulışup Ḥurūfī meẕhebine müteʿallik̟ {5} baʿżı nesne ilk̟ā idüp baʿdehū vezīr-i aʿẓama girüp aña daḫı baʿżı nesne[4328] söyledikde[4329] {6} evvel zamānda vüzerā[4330] ʿulemādan olduġı-çün melʿūnuñ Ḥurūfī [B126.a] idügin añlayup {7} eydür[4331]. Sulṭānım baʿżı meṣāliḥ-i müslimīn vardur görilmesi lāzımdur. Lüṭf idüp {8} yarın[4332] k̟uşlık̟ vak̟tinde yine bu maḥalle teşrīf buyurıñ ḥażretiñizle[4333] bu bābda {9} ve bu ʿilimden[4334] biz daḫı behrimend olup gönlümüz gözin açıviresiz. Ol ʿilimden {10} daḫı[4335] bizi ḫaberdār idesiz. Ḥattā biz daḫı sizüñ gürūhıñıza dāḫil olavuz[4336] diyince {11} melʿūn maġrūr olup bu sözi gerçek ẓan idüp k̟alk̟up maḥallına[4337] gider. {12} Hemān ol dem vezīr daḫı sırrı-la kibār ʿulemāya ḫaber irsāl idüp ol vaʿde {13} olınan günde seḥrīce vezīrüñ serāyına ʿulemā[4338] [C111.b] gelüp bir yerde oturup öñlerine {14} perde gerilüp baʿdehū[4339] Ḥurūfīlere daḫı[4340] ḫaber gönderüp cümlesin ol serāyda cemīʿ idüp[4341] {15} baʿdehū vezīr ile şeyḫ perdeye muttaṣıl oturup bir miḳdār Ḥurūfīye[4342] müteʿallik̟ {16} kelimāt idüp küfürleri[4343] k̟at k̟at ẓāhir olup ʿulemā[4344] perde[4345] ardında {17} ṣabr[4346] idemeyüp hāy bu kāfiri[4347] öldürüñ deyüp [B126.a] perde[4348] ardından çık̟up {18} Ḥurūfīler şeyḫini k̟atıl murād itdiklerdinde[4349] firār idüp şeyḫleri[4350] daḫı[4351] pādişāhuñ

[4327] pādişāha: pādişāh ile C
[4328] nesne: nesneler B
[4329] söyledikde: süʾāl eyledikde C
[4330] vüzerā: vezīr-i aʿẓam B
[4331] eydür: didi kim C
[4332] lüṭf idüp yarın: yarın lüṭf idüp B
[4333] ḥażretiñizle: ḥażretiñizle görüşelim ve B
[4334] ʿilimden: ʿilimde C
[4335] daḫı: -B -C
[4336] ḫattā bir daḫı sizüñ gürūhıñıza dāḫil olavuz: -B;ḫattā bir daḫı sizüñ gürūhıñızdan olalum C
[4337] maḥallına: -B -C
[4338] ʿulemā: -A -C
[4339] gerilüp baʿdehū: gerüp A; çeküp C
[4340] daḫı: -B
[4341] idüp: iderler B
[4342] Ḥurūfīye: Ḥurūfīler B
[4343] küfürleri: küfri C
[4344] olup ʿulemā: olduk̟da ʿulemādan B
[4345] perde: per C
[4346] ardında ṣabr: ardında olanlar ṣabra taḥammül B
[4347] bu kāfiri: kāfiri B; bu kāfirleri C
[4348] öldürüñ deyüp perde: k̟atl eyleñ deyüphemān perdenüñ B
[4349] itdiklerdinde: itdiklerdinde Ḥurūfīler her biri B
[4350] k̟atıl murād itdiklerdinde firār idüp şeyḫleri: k̟atıl itmek murād itdiklerdinde her birisi firār idüp şeyḫi C
[4351] daḫı: -B

{19} serāyına ḳaçup monlāları[4352] dīn ġayreti[4353] ġalebe idüp melʿūnuñ ardınca sekirdüp [A76.b] {1} başmaḳların ve ferācelerin ve dülbendlerin yolda bıraġup pādişāhuñ serāyı {2} içinde emān virmeyüp ḳatıl iderler. Baʿdehū bu ḳażiyye[4354]-i iʿlām itdiklerin {3} niçün ḳatıl itdiñiz dimedi. Raḥmetullāhi teʿālā ʿaleyhi ve mürīdlerinden daḫı anda buldıḳların anda[4355] {4} cemīʿen ḳatıl itdiler. Ḳaçanların daḫı eṭrāf eknāfa[4356] ādemler gönderüp ḳatıl {5} itdiler. Ve baʿżısı daḫı tebdīl-i şekil idüp[4357] bulınmayup ḫalāṣ oldı.[4358] {6} Ol zamāndan bu ana gelince[4359] ol firār iden Ḥurūfīler eydürler[4360]. İnsāna lāzım {7} olacaḳ[4361] ʿameldür ʿilm degildür ve ʿilmden daḫı maḳṣūd ʿibādetdür. Aṣlā ʿilm {8} bir şeyʾ degildür deyüp ḫalḳı aldarlar[4362]. ʿİlmsiz ʿibādet iden [C112.a] ümmīleri mediḥ {9} idüp ʿulemāyı ẕem iderler. Derdimend ümmīler daḫı bunlaruñ sözlerine aldanup {10} ʿilimsiz ʿibādete meşġūl olurlar. Ve ol ʿibādet ki ʿilimsiz ola ol żāyiʿdür. [B127.a] {11} Nitekim tefsīr-i kebīrde İmām Faḫri Rāzi raḥmetullāhi ʿaleyh eydür[4363]. ʿİlm ʿamelden {12} beş şeyʾ-ile efḍaldür. Evvel[4364] ʿilim ʿamelsiz ʿameldür ve ammā ʿamel ʿilmsiz ʿamel degildür. {13} İkincisi oldur ki[4365] ʿilim ʿamelsiz nefiʿ virir[4366] ammā ʿamel ʿilimsiz nefiʿ virmez[4367]. {14} Üçincisi[4368] ʿamel lāzımdur. Yaʿni nefiʿ ancaḳ kendüyedür. Ammā ʿilim sirāc gibidür {15} müteʿaddīdür yaʿni nefʿ-i ʿāmdur. Dördincisi[4369] ʿulemā

[4352] monlāları: monlā efendiler B; bunlara C
[4353] dīn ġayreti: ġayret-i dīn ziyāde B
[4354] ḳażiyye: ḳażiyye-i pādişāh C
[4355] anda: -A -B
[4356] eknāfa: -C
[4357] şekil idüp: firār idüp C
[4358] oldı: oldıla C
[4359] gelince: gelinceye dek C
[4360] eydürler: dirler ki C / başmaḳların ve ferācelerin ve dülbendlerin yolda bıraġup pādişāhuñ serāyı içinde īmān virmeyüp ḳatıl iderler baʿdehū bu ḳażiyye-i iʿlām itdiklerin niçün ḳatıl itdiñiz didi. Raḥmetullāhi teʿālā ʿaleyhi ve mürīdlerinden daḫı anda buldıḳların cemīʿen ḳatıl itdiler. Ḳaçanların daḫı eṭrāf eknāfa ādemler gönderüp ḳatıl itdiler ve baʿżısı daḫı tebdīl şekil idüp bulınmayup ḫalāṣ oldı ol zamāndan bu ana gelince ol firār iden Ḥurūfīler eydürler: pādişāhuñ serāyına gideni dutup pādişāh emri-le anda ḳatıl iderler ḳalancası ḳaçup her biri bir yerde pinhān olur B
[4361] olacaḳ: olan C
[4362] ḫalḳı aldarlar: ḫalḳı bu minvāl üzre aldarlar gezerler B
[4363] nitekim tefsīr-i kebīrde İmām Faḫri Rāzi raḥmetullāhi ʿaleyh eydür: baʿżı ʿulemādan rivāyet olunur ki B
[4364] efḍaldur evvel: efḍaldür A; efḍaldür evvelki C
[4365] İkincisi oldur ki: İkinci C
[4366] virir: virmez C
[4367] virmez: virür C
[4368] üçincisi: üçinci C
[4369] dördincisi: dördinci C

enbiyā maḳāmındadur ve ʿamel {16} idiciler evliyā maḳāmındadur. Beşincisi[4370] ʿilim Allāhdandur. Ammā ʿamel ḳuldandur[4371].{17} Gerçek ʿilimden maḳṣūd ʿameldür. Lākin ʿamel ʿilimsiz muḥāldur[4372] mümkin degildür[4373].{18} Meṣelā cümle ʿibādātıñ biri nemāz ḳılmaḳdur. Lākin nemāzı bāṭıl ve fāsid idenler {19} üc yüzden ziyādedür. Bunları[4374] bilmege ve ḳılduġı nemāzı bunlardan ḳurtarmaġa [A77.a] {1} ʿilm gerekdür ʿilmsiz bilinmez. İḫtimāldur ki ʿömrinüñ evvelinden āḫirine varınca ḳılduġı {2} nemāzlar[4375] fāsid olup ḳıyāmet güninde defter-i aʿmālında bir vaḳit nemāz bulınmaya. Bu kişi {3} şöyle ḫāyib ve ḫāsir ḳala ve ābdest [B127.b] ve ġusul ve ṣavm ve zekāt ve ḥacc ve sāʾir ʿibādetler {4} daḫı böyledür. Cümlesi şerʿen ḳabūl olmaġa [C112.b] ʿilme muḥtācdur. Pes imdi Ḥurūfīlerüñ ve sāʾir fırḳa-ı ḍāllenüñ[4376] {5} ʿulemāya düşmenligi hemān şeyṭān-ı laʿīnüñ Ādem ʿaleyhiʾs-selāma düşmenligi gibidür. {6} İmdi şeyṭān ḳıyāmet ḳopuncaya dek[4377] Ādem oġullarına düşmenlik ider bilürsin. {7} Ḥurūfīler daḫı ʿālimlere anuñ-çün düşmenlik ider ki anlaruñ şeyḫin ḳatıl itdiler. {8} Ve bu Ḥurūfīlerüñ[4378] dāʾimā ʿulemāyı ḳadiḥ ve[4379] ẕemden ḫāli olmazlar[4380] maḳṣūdları oldur ki bir kimesne {9} oḳumaya ve evlādların oḳutmayalar[4381]. ʿUlemā dükensin ve dünyā[4382] ʿavām-ı cehele ile {10} ṭolsun yine biz Ḥurūfī meẕhebin iẓhār idelüm derler[4383] ve bu murāduñ ḥuṣūli-çün {11} gice gündiz ʿilm-ile ʿāmil olmayan ʿulemāyı ẕemme müteʿalliḳ āyetler ve ḥadīṯler[4384] ezber idüp {12} ʿilm ile ʿāmil olmayanlar ḥaḳḳında Ḥaḳ subḥānehu ve teʿālā böyle buyurmışdur ve Peyġamber {13} ʿaleyhiʾs-selām ḥadīṯ-i şerīfinde böyle buyurmışdur deyüp ʿavām-

[4370] beşincisi: beşinci C
[4371] Allāhdandur ammā ʿamel ḳuldandur.: Ḥaḳ subhāne ve teʿālānuñ mevhibesidür ammā ḳuluñ kesbi-le ḥāṣıl olandur B
[4372] ʿamel ʿilimsiz muḥāldur: ʿilimsiz ʿamel B
[4373] mümkin degildür: -C
[4374] bunları: bunı A C
[4375] nemāzlar: nemāz A B
[4376] ve sāʾir fırḳa-ı ḍāllenüñ: -A -C
[4377] ḳopuncaya dek: ḳopunca B
[4378] Ḥurūfīler daḫı ʿālimlere anuñ-çün düşmenlik ider ki anlaruñ şeyḫin ḳatıl itdiler ve bu Ḥurūfīlerüñ: anlar daḫı B
[4379] ve: -C
[4380] ḫāli olmazlar: -A -C
[4381] evlādların oḳutmayalar: evlādın oḳutmaya bu ṭarīḳle B
[4382] dünyā: dünyāya C
[4383] dükensin ve dünyā ʿavām-ı cehele ile ṭolsun yine biz Ḥurūfī meẕhebin iẓhār idelüm derler: dükene tā ki bunlar daḫı meẕheblerin iẓhār ideler B
[4384] āyetler ve ḥadīṯler: nice āyāt-ı kerīme ve eḥādīṯ-i ṣaḥīḥalar B

ı nāsı aldadurlar[4385].{14} Şimdiki zamānuñ ʿulemāsı ʿilm-ile ʿāmil degildür[4386] derler. Ümmīler daḫı bu sözi [B128.a] {15} ṣaḥīḥdür deyü[4387] ẓan iderler ve kendilerin cāhil ḥükminde ḳorlar günāh ve maʿṣiyet {16} işlemek günāh idügin işitmeyüp[4388] ol ʿaẕābda[4389] dāḫil olmayalar[4390]. Yuḳaruda {17} beyān olındı ki şimdiki zamānda aṣlā bir[4391] cāhil ḳalmadı [C113.a] cümlesi şimdi ʿālimdür. {18} Zīrā cemīʿ-i maʿṣiyeti bilürler. Ṣevābı ve günāhı bilürler[4392] ve añlarlar. Pes imdi {19} ʿālim biliciye dirler. Bunlar daḫı şerri ve ḫayrı[4393] bilüp ʿālim oldılar. Bu Ḥurūfīlerüñ [A77.b] {1} ʿulemā[4394] ʿilmi-le ʿāmil degildür didüginde cühelā daḫı dāḫildür ve baʿdehū eydürler. {2} Şimdiki zamānuñ ʿulemāsı ʿilmi-le ʿāmil degildür derler. Maʿa haẕā altmış yetmiş {3} yaşında olan ādemlere süʾāl olınsa ve ḥaḳḳı-la cevāb virilse bir kişi bulınmaz ki {4} ʿilmi-le ʿāmil olmamış ola. Bir ʿālim göre[4395] zīrā ʿilmi-le ʿāmil olmaġuñ ve ʿilm-ile {5} ʿāmil olmamaġuñ maʿnāsı ne dimekdür ẕikr olındı. Eyle bir ʿālim görmezsin ki {6} ʿilm-ile ʿāmil olmaya. Meger ḫalḳdan işidesin bunı[4396] ilden işidüp ʿilm-ile {7} ʿāmil degildür dimek bühtāndur neʿūẕubillāhi teʿālā. Evvel Ḥurūfīler ümmīleri {8} kendilere uydurup ʿilmi terk itdürüp ʿamele meşġūl ider. Şeyṭān {9} daḫı fereḥ olup bu kişiye eydür. Hemān saña lāzım olan ʿameldür. ʿAmel seni {10} Allāha[4397] vāṣıl ider der. Zīrā bilür ki ol ʿilimsiz ʿamelden aña fāʾide yoḳdur. {11} Ammā bir kişi ʿilmi ögrenmek murād itse şeyṭān[4398] rāżı degildür [C113.b] [B128.b] görmez misin. {12}

[4385] deyüp ʿavām-ı nāsı aldadurlar: -B
[4386] zamānuñ ʿulemāsı ʿilm-ile ʿāmil degildür: zamāne ʿulemāsı ʿilimleri-le ʿāmil degillerdür B
[4387] deyü: -A -C
[4388] işitmeyüp: bilmeyüp B
[4389] ʿaẕābda: ʿaẕāb C
[4390] olmayalar: olmaya B
[4391] bir: -B
[4392] ṣevābı ve günāhı bilürler: -B
[4393] şerri ve ḫayrı: ḫayrı ve şerri C
[4394] ʿulemā: ʿulemāya C
[4395] bir ʿālim göre: -C
[4396] bunı: bu A B
[4397] bu Ḥurūfīlerüñ ʿulemā ʿilm-ile ʿāmil degildür didüginde cühelā daḫı dāḫildür ve baʿdehū eydürler şimdiki zamānuñ ʿulemāsı ʿilm-ile ʿāmil degildür" derler maʿa haẕā altmış yetmiş yaşında olan ādemlere süʾāl olınsa ve ḥaḳḳı-la cevāb virilse bir kişi bulınmaz ki ʿilm-ile ʿāmil olmamış ola bir ʿālim gürūh zīrā ʿilm-ile ʿāmil olmaġuñ ve ʿilm-ile ʿāmil olmamaġuñ maʿnāsı ne dimekdür ẕikr olındı eyle bir ʿālim görmezsin ki ʿilm-ile ʿāmil olmaya meger ḫalḳdan işidesin bu ilden işidüp ʿilm-ile ʿāmil degildür dimek bühtāndur neʿūẕubillāhi teʿālā evvel Ḥurūfīler ümmīleri kendilere uydurup ʿilmi terk itdürüp ʿamele meşġūl ider şeyṭān daḫı fereḥ bu kişiye eydür hemān saña lāzım olan ʿameldür ʿamel seni Allāha: imdi herkes bildigi-le ʿamel itdi ise ḫoş itmedi ise ḳıyāmet güninde mesʾūl olur isterse kendüye dünyāda ʿavām disünler isterse ʿulemā disünler imdi bu aṣıl sözlerle fırḳa-ı ḍālle ümmīler kendülere tābiʿ idüp ʿilmi ter itdürüp ʿamele meşġūl ider ferḥ olup bu kişiye ider saña lāzım olan ʿameldür ʿamel seni Allāh teʿālā ḫażretine B
[4398] şeyṭān: şeyṭān ʿaleyhiʾl-laʿinne C

Baʿżı kimesne ʿilm oḳumaġa başlamaġa[4399] cān-ıla ve göñil[4400] ile ḳaṣıd ider. Şeyṭān[4401] {13} gelüp bir ṭarīḳ-ile bozar[4402] terk itdürür. **Āle'l-ebyāt**

(mefāʿīlün / mefāʿīlün / mefāʿīlün / mefāʿīlün)

{14} Kelām ḫalḳı kūşe[4403]-i meclis-i maʿnāya gelmezsin

Hevā-yı esfele meyl eyleyüp aʿlāya gelmezsin

{15} İdüp tevbe günāhıñdan der[4404]-i mevlāya gelmezsin

Bugün taḥṣīl-i ʿilme saʿy idüp ferdāya gelmezsin

{16} Yazıḳdur geçmesün ʿömrüñ yoḳ yerlere girmeyesin[4405]

Ele girmez Ḫudā ḥaḳḳı-çün artuḳ böyle sermāye

{17} Eger iḳbāl iderse pek şaḳın aldanma dünyāya

Gice gündiz kemāl u ʿilm-ile saʿy eyle taḳvāya

{18} Ne bir ehl-i kemāle hem-dem olup ṣoḥbet eylersin

Ne taḥṣīl-i ʿulūma saʿy idersin[4406] himmet eylersin

[4399] başlamaġa: başlayıcaḳ B; -C
[4400] cān-ıla: cān-ıla ve baş-ıla ve göñül ḫoşlıġı-la B
[4401] şeyṭān: şeyṭān ʿaleyhiʾl-laʿinne C
[4402] bozar: ol ḥālden bozar ve B; buña C
[4403] kūşe: kūşe idüp C
[4404] der: ṭoġru C
[4405] ʿömrüñ yoḳ yerlere girmeyesin: yoḳ yerlere ʿömrüñ gir nemāye A B
[4406] idersin: ider ne C

{19} Serāb-ı pür-ḫarābe aldanup hep ġaflet eylersin

Anı fikir eyle āḫir bir kefen-ile riḥlet eylersin

[A78.a] {1} Ve daḫı ḥadīṯ-i şerīfde[4407] gelmişdür ki ʿālimüñ bir rekʿat nemāzı cāhiliñ biñ rekʿat {2} nemāzından efḍaldur. Ābdestde ve nemāzda ve ṣavm ve zekāt ve sāʾir ʿibādet {3} ṭāʿātda daḫı[4408] böyledür[4409]. Ammā şol kimesnelere ki Ḥaḳ teʿālā hidāyet vire anlar {4} daḫı hidāyeti ḳabūl eyleyeler. Eger nefsinde cāhil ise daḫı ʿilmüñ fażlın bilüp **[C114.a]** {5} bizden ʿulemā efḍaldur deyüp Ḥurūfīlerüñ[4410] yañlış ve küfür sözlerine iʿtiḳād {6} idüp[4411] inanmaz. Belki ol sözi söyleyene ʿadāvet ider. Ammā[4412] bunuñ gibi ādem ġāyet-ile {7} az bulınur. Ve[4413] ammā şol kimesneler ki Ḥaḳ teʿālānuñ itdügi hidāyeti ḳabūl itmemişlerdür. {8} İmānı ve İslāmı hemān[4414] ḫalḳdan yañlış ve bozġun ögrenmişlerdür {9} ve Ḥurūfīlerden ol ḫaṭālu ve[4415] zehirnāk[4416] sözleri ve iʿtiḳādları işidüp {10} iʿtiḳād idüp ve ʿulemāyı ẕem idenleri meniʿ itmeyüp belki ṣıdḳ-ıla diñleyüp {11} ve belki ḥāşā ki kendi daḫı ẕem idüp dīn ve dünyāsın yıḳup[4417] **[B129.a]** ḫarāb eyler {12} neʿūẕubillāhi teʿālā. Naʿam[4418] gerçek ʿilm-ile ʿāmil olmayan ʿālim Ḳurʾānda ve ḥadīṯde meẕmūmdur[4419]. {13} Lākin eger görmiş var ise ol kişiye cāʾizdür ki ʿilm-ile ʿāmil olmaz. Ben bir ʿilm[4420] {14} gördim diye.[4421]

[4407] ḥadīṯ-i şerīfde: ḥadīṯde A B

[4408] daḫı: -C

[4409] kelām ḫalḳı kūşe-i meclis maʿnāya gelmezsin hevā-yı esfele meyl eyleyüp aʿlāya gelmezsin idüp tevbe günāhıñdan der mevlāya gelmezsin bugün taḥṣīl-i ʿilme saʿy idüp ferdāya gelmezsin yazıḳdur geçmesün yoḳ yerlere ʿömrüñ gir nemāye ele girmez Ḫudā ḥaḳḳı-çün artuḳ böyle sermāye eger iḳbāl iderse pek ṣaḳın aldanma dünyāya gice gündiz kemāl u ʿilm-ile saʿy eyle taḳvāya ne bir ehl-i kemāle hemdem olup ṣoḥbet eylersin ne taḥṣīl-i ʿulūma saʿy idersin himmet eylersin serāb-ı pür-ḫarābe aldanup hep ġaflet eylersin anı fikir eyle āḫir bir kefen-ile riḥlet eylersin ve daḫı ḥadīṯde gelmişdür ki ʿālimüñ bir rekʿat nemāzı cāhiliñ biñ rekʿat nemāzından efḍaldur ābdestde ve nemāzda ve ṣavm ve zekāt ve sāʾir ʿibādet ṭāʿātda daḫı böyledür: -B

[4410] Ḫurūfīlerüñ: fırḳa-ı ḍāllenüñ B

[4411] idüp: itmez B

[4412] ammā: -A -C

[4413] ve: -C

[4414] hemān: -A -C

[4415] Ḫurūfīlerden ol ḫaṭālu ve: fırḳa-ı ḍāllenüñ ol B

[4416] ve zehirnāk: -C

[4417] yıḳup: -B

[4418] naʿam: -B

[4419] ḥadīṯde maẕmūmdur: ẕem olunmuşdur B

[4420] ben bir ʿilm: -B

[4421] ʿilm gördim diye: ʿālim gördim dise C

Ammā anuñ ʿilm-ile ʿāmil olmaduġın[4422] ḫalḳdan işitmek-ile[4423] söylemek {15} cāʾiz degildür. Belki kendi gözi-le görmek gerekdür. Meṣelā bir kişi nemāzuñ evvel reḳatından {16} āḫir reḳatına[4424] varınca bir ʿālim-ile otursa nemāz vaḳti çıḳsa veyāḫūd eline ḳadeḥ {17} alup şarāb içdügin görse veyāḫūd nigārı ve oġlanı öpüp ḳuçup {18} yefʿaller[4425] iken görse veyāḫūd kendi rişvet virüp veyā[4426] alduġın görse [C114.b] {19} ve her nesne ki şerʿen cāʾiz degildür anı[4427] işledügin görse bu aṣıl fāsıḳ [A78.b] {1} ʿālim ḥaḳḳında fulān şehirde ve fulān ḳaṣābada ve fulān yerde ve fulān vilāyetde {2} bir ʿālim vardur. ʿİlm-ile ʿāmild egildür[4428] dimek cāʾizdür. Zīrā bu söz[4429] kiẕib {3} ve bühtān olmaz.[4430] Ey müʾmin ḳarındaş[4431] böyle bir fāsıḳ ʿālimi kendiñ gördiñ ise[4432] {4} yine lafẓ-ı ʿulemāyı söyleyüp ʿulemāyı ʿilim ile ʿāmil degildür dimek cāʾiz degildür. {5} Belki dimek gerekdür ki bir ʿālim bilürin ʿilm-ile ʿāmil degildür diyesin. [B129.b] Ve bir kişinün {6} ḳalbinde bu Ḥurūfīlerün īcād itdikleri şeyṭānı ʿadāvet ki mümkin olsa bu şol {7} marażlardandur ki aġaç ḳurdı gibi içerüsinde insānuñ ʿamelin yir. Ve ʿāḳıbet {8} küfür söyleyüp īmāndan çıḳarur. Nitekim aġaç ḳurdı içerüsinden yiyüp aġacı {9} ḳurudup yıḳar helāk ider.[4433] Buña çāre yine dāʾimā ʿulemā meclisine[4434] ḥāżır olup {10} ve anlar-ıla musāḥib olup ve anlaruñ feżāʾilin beyān iden kitāblara müṭālaʿa {11} idüp veyāḫūd diñleyüp ol Ḥurūfīlerüñ vurdıḳları[4435] yaralardan ḥāṣıl {12} olan ḳurdları ayırtlamaḳ gerekdür ki[4436] müslim-i

[4422] anuñ ʿilm-ile ʿāmil olmaduġın: -B
[4423] işitmek-ile: işitmege C
[4424] reḳatına: vaḳtine B
[4425] ve oġlanı öpüp ḳoçup yefʿaller: veyā öper B
[4426] veyā: -A -C
[4427] ve her nesne ki şerʿen cāʾiz degildür anı: veʾl-ḥāṣıl şerʿen cāʾiz olmayan bir işi B
[4428] fulān şehirde ve fulān ḳaṣābada ve fulān yerde ve fulān vilāyetde bir ʿālim vardur ʿilm-ile ʿāmil degildür: fulān yerde ʿālim vardur ki bildüginüñ baʿżısı-la ʿamel itmmez B
[4429] söz: üslūb B
[4430] olmaz: degildür B
[4431] ḳarındaş: ḳardaş A B
[4432] gördiñ ise: görseñ C
[4433] ey müʾmin ḳardaş böyle bir fāsıḳ ʿālimi kendiñ gördiñ ise yine lafẓ-ı ʿulemāyı söyleyüp ʿulemāyı ʿilim ile ʿāmil degildür dimek cāʾiz degildür belki dimek gerekdür ki bir ʿālim bilürin ʿilm-ile ʿāmil degildür diyesin ve bir kişinün ḳalbinde bu Ḥurūfīlerün īcād itdikleri şeyṭānı ʿadāvet ki mümkin olsa bu şol marażlardandur ki aġaç ḳurdı gibi içerüsinde insānuñ ʿamelin yir ve ʿāḳıbet küfür söyleyüp īmāndan çıḳarur nitekim aġaç ḳurdı içerüsinden yiyüp aġacı ḳurudup yaḳar helāk ider: ammā yine lafẓ-ı ʿulemā dimeye belki baʿżı ʿālim ʿilmi-le ʿāmil degildür diye ve daḫı kimseler vardur ki ʿulemā sevmemek anlaruñ ḳalbinde teʾsīr itmişdür aġac ḳurdu gibi içerüsin yer ʿāḳıbet küfür söyleyüp īmāndan çıḳar aġc ḳurdı aġacı içerüsinden yiyüp aġacı helāk ider imdi B
[4434] meclisine: meclisinde C
[4435] vurdıḳları: olduḳları C
[4436] vurdıḳları yaralardan ḥāṣıl olan ḳurdları ayırtlamaḳ gerekdür ki: ḫalḳa ögretdikleri sözleri ḳalbinden çıḳarmaġ-ıla B

kāmil ola. Ve daḫı Ḥurūfīlerüñ[4437] {13} ʿalāmeti budur ki her ḳanḳı meclise varsalar elbette üzerlerine[4438] iltizām idinmişlerdür {14} ki ol meclisde[4439] ʿulemā ẕemmine müteʿalliḳ āyet-i kerīme [C115.a] veyāḫūd eḥādīṯ-i şerīfe {15} ẕikr iderler. Ve[4440] eger āyet ve ḥadīṯ bilmezlerse ʿulemāyı bir ṭarīḳ-ile ẕem iderler ki {16} ḥattā işiden Ehl-i Sünnet ve Cemāʿat meẕhebinde[4441] iken ve müʾmin-i muvaḥḥid iken bile {17} ḳādir olaydılar[4442] cümlesin ḳatl-ı ʿām ile ḳatıl idelerdi. Ve eger Ḥurūfīler {18} kendüler[4443] furṣat bulalardı ʿulemāyı ve ḫaṭībleri ve imāmları ve müʾeẕẕinleri[4444] ve mekteb ḫocāların {19} ve mektebde ve medresede oḳuyup yazanları bir anda ḳatl-ı ʿām ile[4445] ḳatıl idelerdi. [A79.a] {1} Ve daḫı şimdiki zamānda[4446] Ḥurūfīler[4447] iki ḳısım üzerinedür. Birine Ḥurūfī-i aṣlī {2} dirler. Birine Ḥurūfī-i ārıżī dirler.[4448] Ḥurūfī[4449]-i aṣlī oldur ki [B130.a] Ḥurūfīlerden el alup[4450] {3} bīʿat itmişdür. Ve sır gizlemege ʿahd itmişdür[4451]. Ve ol meẕhebin ṭarīḳin ve yolın {4} ögrenüp cemīʿen ḳanunların ve ıṣṭılāḥların bilmişdür.[4452] Ve sünnīlere buġż-ı şedīd-ile {5} buġż itmişdür[4453]. Ve ammā Ḥurūfī-i ʿārıżī oldur ki Ḥurūfīlerden olmışdur. Lākin {6} kendinüñ Ḥurūfī olduġın bilmez ve Ḥurūfīlerden el almamışdur. Ve[4454] bīʿat {7} itmemişdür. Ve bunlaruñ ṭarīḳin bilmez ve belki Ḥurūfīleri istememişdür.[4455] Lākin Ḥurūfīler[4456] {8} ile bir niçe zamān dostlıḳ itmişdür veyāḫūd bir yerde ṭurmışdur. Veyāḫūd {9} bir bege ve bir aġaya ḫiẕmet itmişdür. Veyāḫūd ol melāʿīn ile bir şehirde veyā[4457] [C115.b]

[4437] Ḥurūfīlerüñ: Ḥurūfī ḍālenüñ B
[4438] üzerlerine: -B
[4439] idinmişlerdür ki ol meclisde: itmişlerdür C
[4440] āyet-i kerīme veyāḫūd eḥādīṯ-i şerīfe ẕikr iderler ve: birḳaç söz söylerler B
[4441] meẕhebinde: meẕhebinden C
[4442] olaydılar: olaydı C
[4443] āyet ve ḥadīṯ bilmezlerse ʿulemāyı bir ṭarīḳ-ile ẕem iderler ki ḥattā işiden Ehl-i Sünnet ve Cemāʿat meẕhebinde iken ve müʾmin-i muvaḥḥid iken bile ḳādir olaydılar cümlesin ḳatl-ı ʿām ile ḳatıl idelerdi ve eger Ḥurūfīler kendüler: -B
[4444] imāmları ve müʾeẕẕinleri: imāmları A B
[4445] ḳatl-ı ʿām ile: -B
[4446] zamānda: zamāna C
[4447] şimdiki zamānda Ḥurūfīler: fırḳ-ı ḍālle B
[4448] birine Ḥurūfī-i aṣlī dirler birine Ḥurūfī-i ʿārıżī dirler: biri aṣlī ve biri ārıżidir B
[4449] Ḥurūfī: -B
[4450] itmişdür: itmişlerdür C / Ḥurūfīlerden el alup: şeyḫden: -B
[4451] itmişdür: itmişlerdür C
[4452] bilmişdür: bilmişlerdür C
[4453] itmişdür: itmişlerdür C
[4454] ve ammā Ḥurūfī-i ʿārıżī oldur ki Ḥurūfīlerden olmışdur lākin kendinüñ Ḥurūfī olduġın bilmez ve Ḥurūfīlerden el almamışdur ve: ve biri nevʿine daḫı ki ʿārıżī dirlerdi anlar B
[4455] ve bunlaruñ ṭarīḳin bilmez ve belki Ḥurūfīleri istememişdür: ṭarīḳleri aḥvālin bilmez B; -C
[4456] Ḥurūfīler: anlar B
[4457] veyā: veyāḫūd C

{10} bir köyde muṣāḥib olup anlaruñ aḳvāl ve efʿālin[4458] diñleyü diñleyü[4459] temām {11} mertebe ḳalblerinde ʿadāvet muḥkem yerleşmişdür. Zīrā ümmīlerdür ʿulemā ʿilmi-le ʿāmil {12} degildür diyince şeyṭān ʿaleyhiʾl-laʿinne[4460] ḳalblerine buġż ve ʿadāvet[4461] ilḳā idüp bī-çāre müʾminler {13} ilm-ile ʿāmil olmamaġuñ maʿnāsı ne idügin bilmediklerinden[4462] ʿadāvet iderler. {14} Ammā eger ʿilm-ile ʿāmil olmamaġuñ maʿnāsını bileler idi[4463] anlar cümle[4464] ʿilimler-ile ʿāmillerdür[4465] {15} deyü bu sözi bunlara söyleyenlere ʿadāvet idüp anlardan ayrılurlardı. {16} Ve eger ʿilm-ile ʿāmil olmamaġuñ maʿnāsını senüñ bildügüñ gibi bilelerdi {17} ol[4466] iʿtiḳāddan rücūʿ idüp tevbe idelerdi. Meger kim Ḥurūfī-i aṣlī ola[4467] {18} anlar şeyṭānīlerdür[4468] neʿūẕubillāhi teʿālā. Ammā Ḥurūfī-i aṣlīler ki beyān olındı[4469] {19} [B130.b] anlar ol iʿtiḳāddan rücūʿ eyle deyü biñ kerre ḳatıl itseler[4470] rücūʿ itmek [A79.b] {1} itmek iḥtimāli yoḳdur. Ve daḫı Ḥurūfī-i ʿārıżī her vilāyetde ḳatı çoḳdur[4471]. Ve eger {2} süʾāl olınursa ʿulemā-yı ṣaġāʾirden irtiḳāb idüp[4472] işlese cemīʿ-i ʿālem {3} ḫalḳı görüp ṭuyarlar. Ve biri birin birlerine[4473] ḫaber virirler. Ammā ʿavām-ı nās ki {4} cühelādır niçe biñ kerre kebāyir işlese[4474] kimse görmez ve görenler daḫı [C116.a] biri birlerine {5} ḫaber virmez[4475]. Cevāb oldur ki ʿulemā nūr gibidür ve cühelā gölge gibidür. Nitekim {6} ev bacasından[4476] güneş nūrı eve girdikde ol nūruñ

[4458] veyāḫūd bir bege ve bir aġaya ḫiẕmet itmişdür veyāḫūd ol melāʿīn ile bir şehirde veyā bir köyde muṣāḥib olup anlaruñ eḳvāl ve efʿālin: anlaruñ efʿali ve aḳvālin göre göre B

[4459] diñleyü diñleyü: dinleyü B; diñleyüp C

[4460] şeyṭān ʿaleyhiʾl-laʿinne: şeyṭān A B

[4461] ḳalblerinde ʿadāvet muḥkem yerleşmişdür zīrā ümmīlerdür ʿulemā ʿilm-ile ʿāmil degildür diyince şeyṭān ḳalblerine buġż ve ʿadāvet: ḳalblerine ʿulemānuñ ʿadāveti girmişdür ki taʿbīr olunmaz ol ecilden ʿulemā ʿilmi-le ʿāmil degildür deyü ḫalḳa B

[4462] ne idügin bilmediklerinden: nedür bilmedügünden C

[4463] idi: idilerdi kim B

[4464] cümle: cümlesi B C

[4465] ʿāmillerdür: ʿāmiller A C

[4466] ol: ol ḫabīṯ C

[4467] bu sözi bunlara söyleyenlere ʿadāvet idüp anlardan ayrılurlardı ve eger ʿilm-ile ʿāmil olmamaġuñ maʿnāsını senüñ bildügüñ gibi bilelerdi ol iʿtiḳāddan rücūʿ idüp tevbe idelerdi meger kim Ḥurūfī-i aṣlī ola: ol yaramazları red idelerdi ammā fırḳa-ı ḍālleden āslī olanlar ki B

[4468] şeyṭānīlerdür: şeyṭānīlerdendür C

[4469] ammā Ḥurūfī-i aṣlīler ki beyān olındı: -B

[4470] ḳatıl itseler: söyleseñ B

[4471] ve daḫı Ḥurūfī-i ʿārıżī her vilāyetde ḳatı çoḳdur: -B

[4472] olınursa ʿulemā-yı ṣaġāʾirden irtiḳāb idüp: iderseñ ki ʿulemādan biri bir günāh B

[4473] biri birin birlerine: biri birine C

[4474] cühelādır niçe biñ kerre kebāyir işlese: niçe kebāyir işleseler B

[4475] biri birlerine ḫaber virmez: biri birine ḫaber virmezler C

[4476] bacasından: içerisinden B; içerisinde C

içinde olan niçe {7} yüz biñ[4477] ẕerrāt cümlesi görinür. Ammā ol[4478] nūruñ eṭrāfı ki gölge anda[4479] daḫı {8} niçe yüz biñ ẕerrāt vardur. Lākin gölge ḳarañulıḳdur.[4480] Ol ecilden anda olan {9} ẕerrāt görinmez. Keẕālik cühelā gölge gibidür. Nūr yanında gölge ẓulümātdur. {10} Yaʿni ḳarañulıḳda işlenen gerek ṣaġāʾir ve gerek kebāyir bir kimse {11} anı göremez. Ol ecilden cühelā-yı ʿavāmuñ maʿṣiyyetleri görinmez. ʿUlemā ev içinde {12} güneş nūrı gibi olduġı-çün[4482] ol nūr içinde ol ẕerrātlar görinürse[4483] **[B131.a]** {13} ʿulemānuñ daḫı ʿayıbları ve maʿṣiyyetleri böylece görinür. Bu daḫı Ḥaḳ teʿālā cānibinden {14} anlara iḥsāndur. Eger ʿayıbları[4484] görinmeye idi anlar daḫı ʿavām-ı cehele[4485] gibi ṣaġāʾire ve {15} kebāyire mübtelā olalardı görmez misin ḫırsızlar[4486] bir nesne uġurlamaḳ[4487] istediklerinde {16} gice ḳarañulıġında uġurlarlar. Zīrā kimesne anları göremez. Ammā eger {17} gündiz uġurlıḳ ve ḫırsızlıḳ[4488] idelerdi[4489] cümle ḫalḳ anları[4490] görüp aḫıẕ idelerdi. {18} İmdi bir vech-ile daḫı ʿulemā **[C116.b]** gündiz gibi olup[4491] cühelā-yı ʿavām gice gibi {19} oldı[4492]. Gündiz her ne kim işlense görinür. Ammā gice işlense görinmez[4493]. Ol **[A80.a]** {1} ecilden ʿulemānuñ işledikleri[4494] görilür ve bilinür[4495]. Ammā ʿavāmuñ[4496] işledügi biñde biri {2} görinmez[4497]. Ve bir cevāb daḫı[4498] virilmişdür ki bir kimesnenüñ cemīʿ-i libāsları ḳabḳara siyāh[4499] {3} olsa ve bir

[4477] niçe yüz biñ: -D
[4478] ol: -B
[4479] gölge anda: gölgedir anlara B
[4480] ḳarañulıḳdur: ḳaranuluġından görünmez B
[4481] keẕālik cühelā gölge gibidür nūr yanında gölge ẓulumātdur yaʿni ḳarañulıḳdur: gölge ẓulumātından yaʿni ḳaranluġından B
[4482] gibi olduġı: gibidür C
[4483] ol nūr içinde ol ẕerrātlar görinürse: -B
[4484] ʿayıbları: -A -C
[4485] cehele: cühelā C
[4486] ḫırsızlar: ḫarāmīler B; ḫırsız C
[4487] uġurlamaḳ: seriḳa itmek B
[4488] ḫırsızlıḳ: ḫırsız C
[4489] ammā eger gündiz uġurlıḳ ve ḫayırsızlıḳ idelerdi: uġurluġı eger gündüz idelerdi B
[4490] anları: -B
[4491] gibi olup: gibidür C
[4492] gibi oldı: gibidür zīrā C
[4493] ammā gice işlense görinmez: -B
[4494] işledikleri: işledügi B
[4495] ve bilinür: ve C
[4496] ʿavāmuñ: ʿavām B
[4497] görinmez: görinür bilinmez: A
[4498] daḫı: -A
[4499] siyāh: -B -C

kimesnenüñ daḫı cemīʿ-i libāsları beyāż aḳ berrāḳ olsa[4500] bu kişinüñ beyāż {4} berrāḳ[4501] libāsına noḳṭa miḳdārı[4502] [B131.b] mürekkeb dökülse lekeli[4503] olup cemīʿ-i ʿālem[4504] anı görüp {5} gizlemek mümkin degildür. Ve belki noḳṭa degil bir siyāh ḳılcıġaz ol beyāż libāsa[4505] {6} yapuşırsa[4506] ol daḫı görinür. Anı daḫı[4507] görmemek mümkin degildür.[4508] İmdi ʿulemā daḫı {7} ʿilm-i nūrı-la böyle[4509] beyāż berrāḳ olmışdur. Hemān ki maʿṣiyyet leke[4510] lekelerinden {8} bir küçük leke anda bulınsa ḫalḳa ṭaġlar gibi görinür. Ammā cühelā-yı ʿavām hemān {9} ḳabḳara siyāh libāslar[4511] gibidür. Ol siyāh libāsa niçe noḳṭalar gibi[4512] mürekkebler {10} ve belki niçe fincān ḳahveler ʿaynī[4513] dökülse[4514] aṣlā lekesi bilinmez ve ne ḳadar {11} baḳsañ görinmez. Ol mürekkeb ve ol ḳahve ḳanḳı maḥallına döküldi[4515] bilinmez[4516]. Zīrā cümlesi {12} simsiyāhdur[4517]. İkisi bile siyāh olduġı-çün görinüp bilinmez. Keẕālik cühelā-yı {13} ʿavām böyledür. Bu ecilden kendülerde [C117.a] olan[4518] ṭaġlar gibi niçe günāhlar irtikāb {14} itmişlerdür. Lākin ḳarañulıḳda ḳara libāsa bulaşan ḳara lekeler görinmedügi gibi {15} bunca kebāyiri ṣaġāyiri[4519] işlemişlerdür birisin daḫı kendüler ve ġayrılar görmez. {16} Ḥattā kendinüñ bunları işledügin bilmez. Zīrā ḍarb-ı meṣelde gelmişdür ki kişi {17} kendü gözine düşen çöpi görmez insān-ı kāmil olup baṣīret ehli

[4500] aḳ berrāḳ olsa: -B; olsa ve berrāḳ olsa C
[4501] beyāż berrāḳ: aḳ B
[4502] miḳdārı: ḳadar B
[4503] lekeli: leke A B
[4504] cemīʿ-i ʿālem: herkes B
[4505] ol beyāż libāsa: -B
[4506] yapuşırsa: yapuşup ṭursa C
[4507] daḫı: -A -B
[4508] anı görmemek mümkin degildür: -B
[4509] böyle: -B
[4510] leke: -B -C
[4511] ḳabḳara siyāh libāslar: ḳara libās B
[4512] gibi: gibidür C
[4513] ʿaynī: -C
[4514] ve belki niçe fincān ḳahveler ʿaynī dökülse: bulaşsa B
[4515] döküldi: dökülse C
[4516] ve ne ḳadar baḳsañ görinmez ol mürekkeb ve ol ḳahve ḳanḳı maḥallına döküldi bilinmez: -B
[4517] simsiyāhdur: siyāhdur B C
[4518] olan: olan ulu C
[4519] kebāyiri ṣaġāyiri: ṣaġāyiri ve kebāyiri C

olana {18} bu deñlü söz kāfīdür[4520]. Ammā Ḥurūfī[4521] ve Ḥamzavīler[4522] Ḳurʾān ve Tevrātı ve İncīli ve Zebūrı {19} tefsīr idüp beyān ḳılsaḳ[4523] fāʾide virmez. Ve[4524] bu maḥalde Keşfüʾl-leṭāʾif fī meẕhebiʾl- [A80.b] {1} ṭevāʾif nām kitābda meẕkūr olan temām oldı. Ve daḫı Ḥamzavīler ve bāḳīʿaḳāʾid-i {2} fāsid ile muʿtaḳid olan melāḥide ṭāʾifesi[4525] İslām şehirlerinde ġāyet-ile [B132.a] çoḳdur. Ve bu gürūhlaruñ {3} ehl-i İslāma żararları kāfir żararından ziyādedür. Ve niçe ṣāliḥ ve mütedeyyin {4} ādemleri dīn-i Muḥammediyyeden çıḳarmışlardur. Ḥattā meşāyiḫ-i ʿiẓāmdan[4526] biri eydür. Üstādım bir ehl-i {5} fāżıl vāʿiẓ idi. Ve her[4527] vāʿẓında bu gürūh Ḥamzavīleri[4528] küfürlerin ve dīnsizliklerin {6} müslimānlara naḳıl iderdi ki ḥattā müslimānlar ictināb [C117.b] ideler ve bu Ḥamzavīler ki {7} ẕikr eydür. Bizim vilāyetimüzde ġāyet-ile çoḳ idi.[4529] Ve her biri ḳutb-ı aḳṭāb[4530] geçinirlerdi. {8} Āḫiriʾl-emri ol şeyḫlerüñ[4531] mürīdlerinden baʿżısı gelüp bizim şeyḫle dostlıḳ {9} ve āşinālıḳ iderek temām mertebe mābeynlerinde uḫūvvet eyleyüp[4532] kendinüñ Ḥamzavīlerden {10} idügin bildirmeyüp anlaruñ baʿżı efʿāl ve aḳvālın ve kelimātların ve anlardan {11} gördügi ʿacāʾib ġarāʾib[4533] naḳıl iderek bunı bir miḳdār[4534] yumuşatmışdur.[4535] Baʿdehū {12} daḫı büyücek dervīşlerinden baʿżısı gelüp gitmege başladılar. Bizim şeyḫimüz daḫı {13} bunlaruñ küfürleri ne ṭarīḳledür bilmek içün anlarla muḥkem uḫūvvet ṣūretin {14} gösterir. Baʿdehū o ṭāʾife-i mürde şeyḫlerini medḥ-ile medḥ-ile[4536] şeyḫler-ile bir meclisde {15} müşerref olmaġı ṭaleb idüp bu daḫı eydür. Beni şeyḫiñize[4537] bulışduruñ

[4520] ikisi bile siyāh olduġı-çün görinüp bilinmez keẕālik cühelā-yı ʿavām böyledür bu ecilden kendülerde ola ṭaġlar gibi niçe günāhlar irtikāb itmişlerdür lākin ḳarañulıḳda ḳara libāsa bulaşan ḳara lekeler görinmedügi gibi bunca kebāyiri ṣaġāʾiri işlemişlerdür birisin daḫı kendüler ve ġayrılar görmez ḥattā kendinüñ bunları işledügin bilmez zīrā ḍarb-ı meṣelde gelmişdür ki kişi kendü gözine düşen çöpi görmez insān-ı kāmil olup başīret ehli olana bu deñlü söz kāfīdür: başīret ehli olana bu deñlü söz yeter B

[4521] Ḥurūfī: Ḥurūfīler C

[4522] Ḥurūfī ve Ḥamzavīler: Ḥurūfīlere ve Ḥamzavīlere B

[4523] idüp beyān ḳılsaḳ: olunsa ve beyān ḳılınsa B

[4524] ve: -B

[4525] ṭāʾifesi: -A -C

[4526] meşāyiḫ-i ʿiẓāmdan: meşāyiḫden B

[4527] her: -B

[4528] gürūh Ḥamzavīleri: Ḥamzavī gürūhunıñ B

[4529] çoḳ idi: idi dir B; çoḳdur C

[4530] ḳutb-ı aḳṭāb: bunlardan ḳuṭb B

[4531] şeyḫlerüñ: anlaruñ B

[4532] uḫūvvet eyleyüp: āşinālıḳ ḥāṣıl olup B

[4533] ġarāʾib: ġarāʾibden B

[4534] miḳdār: mertebe B

[4535] yumuşatmışdur: yumuşatmış C

[4536] medḥ-ile: -C

[4537] şeyḫiñize: şeyḫleriñize C

didi. **[B132.b]** Bunlar daḫı **{16}** ḥażret[4538]-i şeyḫe bulışmaġuñ baʿżı şarṭları vardur[4539] didiklerinde ol şarṭları **{17}** ḳabūl itdi. Baʿdehū şeyḫlerine bulışdırdılar. Andan ol meclisde bīʿat idüp **{18}** anlardan oldı. İmdi[4540] ey müʾminler[4541] bir kerre anlaruñ meclislerine dāḫil olanlar[4542] artıḳ[4543] ölinceye **{19}** degin[4544] anlardan ayrılmaġa mecāli yoḳ imiş[4545]. Ḥikāyet olınur cenneti ve cehennemi seyr itdürürler **[A81.a]** **[C118.a]** **{1}** imiş. Ve at ḳatır terisini getürüp[4546] cennet niʿmetleridür deyü yidürürler imiş. **{2}** Ve şeyāṭīn ḫod ġılmāndur deyü gösterirler imiş. Ve ṣafāların itdürürler **{3}** imiş. Ve cennetüñ köşklerin ve serāyların ve bāġ[4547] ve bāġçelerin ve[4548] envāʿı dürlü **{4}** meyvāların gösterüp ẕevḳ ve ṣafāsın sürdürürler imiş[4549]. Men kāne **{5}** fi haẕihi aʿmā fehuve fiʾl-āḫireti aʿmādan[4550] murād[4551] bunları görmeyenlerdür der[4552] imiş **{6}** neʿūẕubillāhi teʿālā. ʿUlemā-yı ẓāhir ḳışırda ḳalmışlardur ve anlara uyanlar daḫı dünyāda **[B133.a]** **{7}** ve āḫiretde bu ṣafālardan maḥrūmlardur ve körlerdür deyü birbirlerin[4553] ḳandururlar **{8}** imiş. Ve bu ẓāhirde olan meşāyiḫ daḫı ʿilm-i ẓāhire aldanup ḥelāl ve[4554] ḥarām vardur **{9}** didikleri-çün ẓulmetde ve ḳarañulıḳda ḳalmışlardur[4555] deyü[4556] neʿūẕubillāhi teʿālā. Bunuñ **{10}** gibi nice[4557] türrihāt söylerler imiş. Ve daḫı bu Ḥamzavīler İstanbulda ve Mışırda **{11}** ve sāʾir iḳlīmlerde

[4538] ḥażret: -B

[4539] vardur: olur B / baʿdehū daḫı büyücek dervīşlerinden baʿżısı gelüp gitmege başladılar bizim şeyḫimüz daḫı bunlaruñ küfürleri ne ṭarīḳledür bilmek içün anlarla muḥkem uḫūvvet ṣūretin gösterir baʿdehū o ṭāʾife-i mürde şeyḫlerini medḥ-ile medḥ-ile şeyḫler-ile bir meclisde müşerref olmaġı ṭaleb idüp bu daḫı eydür beni şeyḫiñize bulışduruñ didi bunlar daḫı ḥażret-i şeyḫe bulışmaġuñ baʿżı şarṭları vardur: kendülere ʿāşıḳ ider ve şeyḫleri ile müşerref olmaġı ṭaleb ider bunlar daḫı şeyḫe buluşmaġuñ baʿżı şarṭları olur B

[4540] imdi: -A -C

[4541] müʾminler: müʾmin C

[4542] olanlar: olan C

[4543] artıḳ: öyle B

[4544] degin: dek C

[4545] anlardan ayrılmaġa mecāli yoḳ imiş: ġayrına olmaḳ gerekdür maʿlūm ola B

[4546] getürüp: getürürler B

[4547] ve baġ: -C

[4548] ve: -B

[4549] meyvāların gösterüp ẕevḳ ve ṣafāsın sürdürürler imiş: meyvālarından gösterürler imiş ammā cümlesi ḥayālāt-ı bāṭıla ve daḫı dirler imiş ki B

[4550] İsrā 17/72; men kāne fi haẕihi aʿmā fehuve fiʾl-āḫireti aʿmādan: (Bu dünyada kör olan ahirette de kördür.)

[4551] murād: murād bunlardur yaʿni B

[4552] der: dirler B

[4553] birbirlerin: biri birlerin A B

[4554] ve: -C

[4555] ḳalmışlardur: ḳalmışdur C

[4556] deyü: dir imiş B

[4557] nice: -A -C

çoḳdur. Yüz biñ oldıḳda ḫurūc itseler gerekdür deyü {12} naḳıl olınur. Ammā elān seksen biñden ziyāde olmışdur derler. Bunlaruñ {13} ṭarīḳinde kişinüñ göñli ne isterse mübāḥdur. Meşelā zinā ve livāṭa ve ḫamir mübāḥ {14} olur[4558] derler neʿūẕubillāhi teʿālā.[4559]. **Fasl** Fırḳa-ı ḍālleden ehl-i İslām {15} içinde bu ẕikr olınan fırḳalar[4560] maʿlūmuñ olmışdur. Ve[4561] bunlaruñ gibi melāḥide {16} daḫı[4562] çoḳdur. **[C118.b]** Her birinün iʿtiḳādların ve meẕheblerin beyān idersevüz[4563] kelām {17} ṭavīl olur. Hemān çāresi Ehl-i Sünnet ve Cemāʿat ʿaḳīdesin muḥkem żabṭ {18} idüp buña[4564] muḫālif olan ʿaḳīdelerden kendülerin ḥıfẓ itmekdür. Ve Ehl-i {19} Sünnet ve Cemāʿat ʿaḳīdelerinden baʿżısı saña[4565] bu kitābda beyān itdim ve cümlesin[4566]**[A81.b]** {1} beyān itmek mümkin degildür. Ammā ġāyet-ile lāzım olanları bu kitābda mevcūddur. {2} Hemān çāresi budur ki gice gündiz muḳayyed olup ölinceye degin[4567] bu iʿtiḳāddan {3} ayrılmayasın. Baʿżılar Peyġamber ʿaleyhiʾs-selāmdan[4568] rivāyet olınmışdur ki[4569] ʿilimsiz {4} ʿibādet itmek[4570] hemān degirmen beygiri gibidür. Ṣabāḥdan aġşama degin[4571] yürür {5} ṭolanur yine evvelki mekānından bir adım ṭaşra[4572] çıḳamaz. Eger **[B133.b]** kendüye süʾāl itseñ[4573] {6} der ki niçe mesāfe ḳaṭıʿ itdim der[4574]. ʿAvām daḫı ẓan ider[4575] ki çoḳ ʿibādetler {7} ve ṭāʿatlar idüp bunca senedür ʿibādet iderin ẓan ider ḥālbuki {8} yine ʿibādete ibtidā itdügi gün niçe ise yine eylecedür. Ve niçe ʿābid ümmīler {9} vardur ki ḳıyāmet güninde defter-i aʿmālında

[4558] mübāḥ olur: mübāḥdur C

[4559] ve daḫı bu Ḥamzavīler İstanbulda ve Mışırda ve sāʾir iḳlīmlerde çoḳdur yüz biñ oldıḳda ḫurūc itseler gerekdür deyü naḳıl olınur ammā elān seksen biñden ziyāde olmışdur derler bunlaruñ ṭarīḳinde kişinüñ göñli ne isterse mübāḥdur meşelā zinā ve livāṭa ve ḫamir mübāḥ olur derler neʿūẕubillāhi teʿālā: -B

[4560] ḍālleden ehl-i İslām içinde bu ẕikr olınan fırḳalar: ḍālle ki B

[4561] ve: daḫı B

[4562] daḫı: -B

[4563] idersevüz: iderseñ B

[4564] żabṭ idüp buña: idüp aña B

[4565] baʿżısı saña: baʿżısını B

[4566] cümlesin: cümle B

[4567] degin: dek C

[4568] ʿaleyhiʾs-selāmdan: ʿaleyhiʾṣ-ṣalatu veʾs-sellem C

[4569] olınmışdur ki: itmişdür ki C / hemān çāresi budur ki gice gündiz muḳayyed olup ölinceye degin bu iʿtiḳāddan ayrılmayasın baʿżılar peyġamber ʿaleyhiʾs-selāmdan rivāyet olınmışdur ki: ve daḫı B

[4570] itmek: iden B

[4571] degin: dek C

[4572] ṭaşra: -A -C

[4573] itseñ: olunsa B

[4574] der: -B

[4575] ʿavām daḫı ẓan ider: ʿavām-ı nās daḫı ẓan iderler B

ḳabūl olınmış bir rekʿat nemāzı bulınmaz. {10} Zīrā[4576] şerāʾiṭ ve erkānı-la[4577] ve vācibāt ve sünene riʿāyet itmedügi-çün ve müfsidāt {11} ve mekrūhātından iḥtirāz itmedügi-çün [C119.a] ve nemāzuñ şerāʾiṭlerin ve erkānın {12} ve vācibātın ve müfsidāt mekrūhātın[4578] bilmeyicegiz iḥtimāldur ki ʿömrinüñ evvelinden {13} āḫirine varınca ḳılduġı nemāz fāsid olmış ola bilmeye[4579]. Hemān çāresi {14} cidd u saʿy idüp günde birin ve günde birin[4580] birer ikişer ögreneler[4581]. Tavla {15} ve saṭranc oynayıcaġına bunları ögrene. Bir gün ḥażret-i ʿAlī raḍiyallāhu ʿanhu {16} tavla ve saṭranç oynayanlaruñ yanından geçdi[4582]. Aṣlā iltifāt itmeyüp selām {17} daḫı[4583] virmedi. Eyitdiler. Yā ʿAli[4584] niçün selām virmediñiz. Eyitdi. Bir ṭāʾife ki {18} putlaruñ eṭrāfın alup üzerine meyl ve muḥabbet idüp naẓar idüp {19} eglenürler bunlara selām virmek yoḳdur didi. Ve bunuñ gibi mühmelātlar [A82.a] {1} ile ʿömr-i ʿazīzlerin taẓyīʿ[4585] ideceklerine ʿacebā günde[4586] ʿaḳāʾide müteʿalliḳ ve ābdest {2} ve nemāza müteʿalliḳ bir mesʾele ögrenmek dīn ve dünyā saʿādeti iken ve Allāha[4587] [B134.a] iṭāʿat {3} ve Peyġambere muṭīʿ olmaḳ iken terk[4588] idüp oyun oynamaḳ hevāya tābiʿ olmaḳ {4} ve şeyṭān-ı laʿīne iṭāʿat itmek iken bunı belli[4589] bilürken

[4576] bulınmaz zīrā: bulınmaya A B

[4577] erkānı-la: erkāna C

[4578] nemāzuñ şerāʾiṭlerin ve erkānın ve vācibātın ve müfsidāt mekrūhātın: nemāzuñ cemīʿ-i şerāʾiṭlerin C

[4579] idüp bunca senedür ʿibādet iderin ẓan ider ki ḥālbuki yine ʿibādete ibtidā itdügi gün niçe ise yine eylecedür ve niçe ʿābid ümmīler vardur ki ḳıyāmet güninde defter-i aʿmālında ḳabūl olınmış bir rekʿat nemāzı bulınmaya şerāʾiṭ ve erkānı-la ve vācibāt ve sünene riʿāyet itmedügi-çün ve müfsidāt ve mekrūhātından iḥtirāz itmedügi-çün ve nemāzuñ şerāʾiṭlerin ve erkānın ve vācibātın ve müfsidāt mekrūhātın bilmeyiceñiz iḥtimāldur ki ʿömrinüñ evvelinden āḫirine varınca ḳılduġı nemāz fāsid olmış ola bilmeye: itmek-ile merātib ḳaṭıʿ itdim ẓan ider ammā ḫaberi yoḳ ki ʿilmini fesād itmek-ile ḳabūl olmamış iḥtimāldır ki ʿömrinüñ evvelinden āḫirine varınca ḳılduġı nemāz fāsid olmış şerāʾiṭine riʿāyet itmek-ile imdi B

[4580] birin: -C / günde birin ve günde birin: her günde B

[4581] ikişer ögreneler: ikişer mesʾele ögrene B

[4582] tavla ve saṭranc oynayıcaġına bunları ögrene bir gün ḥażret-i ʿAlī raḍiyallāhu ʿanhu tavla ve saṭranç oynayanlaruñ yanından geçdi: tavlayı ve şaṭrancı ve malāyaʿniyi terk ide anlaruñ yerine ʿilm ögrene ʿulemādan biri tavla ve şaṭranc oynayanlardan birini gördükde B

[4583] daḫı: -B

[4584] eyitdiler yā ʿAli: -B

[4585] ʿazīzlerin taẓyīʿ: ʿazīzin żāyiʿ C

[4586] eyitdi bir ṭāʾife ki putllaruñ eṭrāfın alup üzerine meyl ve muḥabbet idüp naẓar idüp eglenürler bunlara selām virmek yoḳdur didi ve bunuñ gibi mühmelātlar ile ʿömr-i ʿazīzlerin taẓyīʿ ideceklerine ʿacebā günde: didiklerinde bu aṣıl nesne ile ʿömr-i ʿazīzüñ żāyiʿ iden kimesneye selām virmek yoḳdur dimiş imdi kişi ʿömrini żāyiʿ idecekine B

[4587] Allāha: Allāh teʿālāya B C

[4588] iṭāʿat ve peyġambere muṭīʿ olmaḳ iken terk: ve peyġamberine iṭāʿat idüp B

[4589] iken bunı belli: iken anı B; bunı C

Allāha iṭāʿat itmeyüp {5} şeyṭāna iṭāʿat itmek kendi iḫtiyār-ı cüzʾīsi[4590] ile cehennemi iḫtiyār itmekdür. Zīrā {6} Ḥaḳ subḥānehu ve teʿālā her kişiye ferāʾiżi birer birer[4591] bilmegi farż itdi. Ve bunuñ muḳābelesinde {7} niçe ṣevāblar ve cennet vaʿd itdi. Bunları ḳabūl itmeyüp ve maʿṣiyyeti ve tavla [C119.b] {8} ve saṭranç oynamaġı ḥarām itdi. Oynayanlara[4592] ʿaẕāb-ı şedīd-ile ve cehenneme ḳoymaḳ {9} ile vaʿīd eyledi. Pes[4593] imdi oynayanlar yā budur ki cehenneme girmege rāżı {10} olmışlardur[4594] veyāḫūd ḳıyāmet günin inkār itmişlerdür. Veyāḫūd şeyṭānuñ {11} gurūrına aldanmışlardur. Ḥaḳ teʿālā ḥażretlerinüñ[4595] velā yeġurenekum billāhiʾl-ġarūr[4596] {12} ḳavl-ı şerīfinden ġāfil olmışlar.[4597] Bu üc taḳdīr üzerine bile cehenneme lāyıḳ {13} müstaḥiḳ olmışlardur neʿūẕubillāhi teʿālā. Ve eger[4598] bu ana gelince taḥṣīl[4599] itdikleri {14} günāhları bilseler pişmān olup istiġfār tevbe itseler ve baḳiyye-i {15} ʿömürlerin günden güne[4600] birer [B134.b] mesʾele ögrenmege meşġūl olsalardı[4601] ṭalebe-i {16} ʿilm zümresine kitābet olınup Ḥaḳ teʿālānuñ[4602] yiryüzinde melekleri gibi olalardı. {17} Zīrā Peyġamber ʿaleyhiʾs-selām eydür[4603]. Bir kişi ʿilm ögrenmek içün bir ʿālimüñ öñinde {18} otursa Ḥaḳ teʿālā ol kimesne üzerine raḥmet ḳapularından yetmiş ḳapu açar. {19} Ve ol meclisden ḳalḳmaz. İllā anasından ṭoġduġı gün gibi ḳalḳa. Ve Ḥaḳ teʿālā [A82.b] {1} aña altmış şehīd ṣevābı deñlü ṣevāb[4604] vire. Ve her mesʾelesine bir yıllıḳ {2} ʿibādāt ṣevābı vire. Ebiʾd-Derdā raḍiyallāhu ʿanhu eydür[4605]. Ḫalaḳa-ı ʿilimde oturmaḳ {3} biñ yılı ʿibādet itmekden[4606] ḫayırlıdur. ʿAṭā raḍiyallāhu ʿanhu

[4590] bilürken Allāha iṭāʿat itmeyüp şeyṭāna iṭāʿat itmek kendi iḫtiyār-ı cüzʾīsi: iḫtiyār itmek hemān kişi iḫtiyār-ı cüzʾīyyesi-le B

[4591] birer birer: -B; bir bir C

[4592] ve tavla ve saṭranç oynamaġı ḥarām itdi oynayanlara: iḫtiyā idene daḫı B

[4593] pes: sen A

[4594] olmışlardur: olmışdur B

[4595] Ḥaḳ teʿālā ḥażretlerinüñ: Ḥaḳ suhḥānehu ve teʿālā ḥażretlerinüñ ḳavl-ı şerīfidür ki B

[4596] Lokmān 31/33; velā yeġurenekum billāhiʾl-ġarūr: (O,yoldan çıkarıcı da (şeytan) Allah hakkında sizi ayartmasın.)

[4597] ḳavl-ı şerīfinden ġāfil olmışlar: -B

[4598] ve eger: egerçi B

[4599] taḥṣīl: -B

[4600] günden güne: günde B

[4601] meşġūl olsalardı: ṣarf itseler B; meşġūl olup C

[4602] kitābet olınup Ḥaḳ teʿālānuñ: yazılup B

[4603] ʿaleyhiʾs-selāmdan eydür: ʿaleyhiʾṣ-ṣalatu veʾs-sellem buyurdı ki C

[4604] deñlü ṣevāb: -C

[4605] zīrā peyġamber ʿaleyhiʾs-selām eydür bir kişi ʿilm ögrenmek içün bir ʿālimüñ öñinde otursa Ḥaḳ teʿālā ol kimesne üzerine raḥmet ḳapularından yetmiş ḳapu açar ve ol meclisden ḳalḳamaz illā anasından ṭoġduġı gün gibi ḳalḳa ve Ḥaḳ teʿālā aña altmış şehīd ṣevābı deñlü ṣevāb vire ve her mesʾelesine bir yıllıḳ ʿibādāt ṣevābı vire Ebiʾd-Derdā raḍiyallāhu ʿanhu eydür: aṣārda mervīdür ki B

[4606] biñ yılı ʿibādet itmekden: niçe yıl nāfile ʿibādetden B

eydür. Bir kerre [C120.a] {4} meclis-i ʿilimde oturmaḳ yetmiş meclis-i lehve kefāretdür.[4607] Bezāziyye de eydür. {5} Fıḳıh kitāblarına bir kerre[4608] naẓar itmek gice ṣabāḥa degin[4609] nemāz ḳılmaḳdan {6} ḫayırlıdur. Ey müʾmin ḳardaş fıḳıh kitāblarına bir kerre naẓar itmek gice {7} ṣabāḥa degin[4610] nemāz ḳılmaḳdan ḫayırlu olıcaḳ. Gice gündiz fıḳıh kitāblarından {8} birin eline alup bir miḳdār muṭālaʿa iden Ḥaḳ subḥānehu ve[4611] teʿālā ne ḳadar s̱evāb virür[4612] {9} ve iḥsānlar ider bunda maʿlūm olına[4613]. Ve daḫı rivāyet olınur bir[4614] ʿālim {10} bir sāʿat kitāba naẓar itmek ʿābidüñ yetmiş yıllıḳ ʿibādetinden ḫayırludur. {11} Ve daḫı rivāyet olınur ʿulemā ḳatında bir sāʿat oturmaḳ Beytüʾl-Ḥarāmda[4615] bir yıl {12} iʿtikāf itmekden ḫayırludur. Ve daḫı bir kerre ʿilim meclisine[4616] ḥāżır olmaḳ biñ {13} rekʿat nemāz ḳılmaḳdan ve biñ ḫasta ṣormaḳ[4617] ve biñ cenāze nemāzın ḳılmaḳdan {14} ḫayırludur[4618]. Ve daḫı ʿaḳāʾid kitāblarında me̱zkūrdur ki bir kimesne Ḥaḳ subḥānehu {15} ve teʿālā ḥażretlerini[4619] ṣıfāt-ı s̱ubūtiyye ve[4620] ṣıfāt-ı selbiyye ile bilse ve īmān ve İslām ne {16} idügin bir ḫoşca maʿlūm idinse[4621] ammā ʿömrinde hīç evāmire imtis̱āl ve {17} nevāhīden ictināb itmese yaʿni aṣlā ʿibādāt ṭāʿat itmemiş yaʿni {18} ʿömrinde ābdest ve ġusul itmemiş ve nemāz ve zekāt ve ṣavm ve ḥacc itmemiş ve[4622] cemīʿ-i [C120.b] {19} meʿāṣīyi ve münkerātı işlemiş olsa cāʾizdür ki Ḥaḳ teʿālā[4623] ol kişiye [A83.a] {1} ʿibādet terk

[4607] ʿAṭā raḍiyallāhu ʿanhu eydür bir kerre meclis-i ʿilimde oturmaḳ yetmiş meclis-i lehve kefāretdür: -B

[4608] bir kerre: -B

[4609] degin: dek C

[4610] degin: dek C

[4611] subḥānehu ve: -C

[4612] s̱evāb virür: s̱evāblar A B

[4613] olına: ola C

[4614] bir: -C

[4615] Beytüʾl-Ḥarāmda: Beytüllāh-ı Ḥarāmda C

[4616] meclisine: meclisinde C

[4617] ḫasta ṣormaḳ: ḫasta ḥāli ṣormaḳdan C

[4618] ey müʾmin ḳardaş fıḳıh kitāblarına bir kerre naẓar itmek gice ṣabāḥa degin nemāz ḳılmaḳdan ḫayırlu olıcaḳ gice gündiz fıḳıh kitāblarından birin eline alup bir miḳdār muṭālaʿa iden Ḥaḳ subḥānehu ve teʿālā ne ḳadar s̱evāblar ve iḥsānlar ider bunda maʿlūm olına ve daḫı rivāyet olınur bir ʿālim bir sāʿat kitāba naẓar itmek ʿābidüñ yetmiş yıllıḳ ʿibādetinden ḫayırludur ve daḫı rivāyet olınur ʿulemā ḳatında bir sāʿat oturmaḳ Beytüʾl-Ḥarāmda bir yıl iʿtikāf itmekden ḫayırludur ve daḫı bir kerre ʿilim meclisine ḥāżır olmaḳ biñ rekʿat nemāz ḳılmaḳdan ve biñ ḫasta ṣormaḳ ve bin cenāze nemāzın ḳılmaḳdan ḫayırludur: -B

[4619] teʿālā ḥażretlerini: teʿālāyı A B

[4620] ṣıfāt-ı s̱ubūtiyye ve: -B

[4621] idinse: idinse veḳabūl itse B

[4622] ve: olsa C

[4623] yaʿni aṣla ʿibādāt ṭāʿat itmemiş yaʿni ʿömrinde ābdest ve ġusul itmemiş ve nemāz ve zekāt ve ṣavm ve ḥacc itmemiş ve cemīʿ-i meʿāṣīyi ve münkerātı işlemiş olsa cāʾizdür ki Ḥaḳ teʿālā: cāʾizdür ki Ḥaḳ subḥānehu ve teʿālā B

itdügi ve maʿṣiyyet irtikāb itdügi ḳadar[4624] ʿaẕāb eyleye ve {2} cāʾizdür ki ibtidādan cennete idḫāl eyleye[4625]. Ve ammā şöyle ki[4626] īmān ve İslām {3} neye dirler ve neye inanmaḳdur ve erkān-ı İslām nedür ve ṣıfat-ı īmān nedür {4} birisin bilmese lākin lā ilāhe illallāh Muḥammeden resūlullāh **[B135.a]** dise ẓāhirde biz aña {5} müʾmin[4627] diriz. Yaʿni dünyā ḥaḳḳında müʾmin ḥükm olınur. Başı kesilmez ve evlādı {6} esīr ḳılınmaz[4628] ve ḫarāc alınmaz ve öldikde nemāzı ḳılınur ve kefenlenür[4629] ve müslīmānlar {7} mezārına defin olınur. İşte dünyāda bu deñlü fāʾidesi vardur. Ammā bu kişi {8} istidlāli terk itdügi-çün fāsıḳlardan ve ʿāṣīlerden olur ve āḫiretde ʿaẕāb-ı {9} caḥīme müstaḥiḳ ve lāyıḳ[4630] olur. **Naẓım**

(mefāʿīlün / mefāʿīlün / mefāʿīlün / mefāʿīlün)

{10} Eşit bu naṣiḥ-i pāki ṭut[4631] taḥṣīl-i kemāl eyle
Tedārik demleri geçmekdedür kesb-i nevāl eyle

{11} Bu gün cehd it vücūduñ pūte-i dünyāda ḳāl eyle
Saʿādet bulmaḳ isterseñ eger[4632] bu beyni ḥāl eyle

{12} Olursın ʿāḳıbet iy dil-i yetūb zīr u zemīn u mekān[4633]
İrer dest-i eceli olsañ ne deñlü çabuk u ḫālāk

[4624] ḳadar: miḳdārı B / terk itdügi ve maʿṣiyyet irtikāb itdügi ḳadar: terk itdügi-çün ve maʿṣiyyet irtikāb itdügi-çün C
[4625] ʿaẕāb eyleye ve cāʾizdür ki ibtidādan cennete idḫāl eyleye: ʿaẕāb ide ṣoñra cennete ḳoya ve cāʾizdür ki ibtidādan cennete idḫāl ide B
[4626] şöyle ki: bir kimesne B
[4627] müʾmin: müʾmindür C
[4628] ḳılınmaz: olunmaz B
[4629] kefenlenür: kefenlenüp C
[4630] caḥīme müstaḥiḳ ve lāyıḳ: müstaḥiḳ C
[4631] ṭut: ṭur A B
[4632] eger: egüp C
[4633] zemīn u mekān: zemīnde ḫāñe C

{13} Olur-ise ẕunūba meclis-i taḳvā bu gün tiryāk

Oḳur bir ʿālimi gördim bu beyni naṣiḥ idüp [C121.a] bī-pāk[4634]

{14} Hevāya düşdiñ iy dil meclis-i taḳvāya gelmezsin

Gözüñ aç ġāfil olma bir daḫı dünyāya gelmezsin[4635]

{15} Ve daḫı müʾminlerüñ ibtidā üzerlerine farż olan Ḥaḳ subḥānehu ve[4636] teʿālāyı {16} bilmekdür. Ṣıfāt-ı s̱ubūtiyye ve ṣıfāt-ı selbiyyesi-le ve īmān nedür ve neye dirler {17} ve ṣıfat-ı īmān nedür ve ḳac nesnedür[4637] bilmek lāzımdur. Bunlar cemīʿen beyān olındı. {18} Baʿdehū istincāyı bilmek gerekdür. Yaʿni istincāda farż nedür ve vācib nedür[4638] {19} ve sünnet nedür ve bidʿat nedür. Müʾmin[4639] ve müslimān olanlara bilmesi lāzımdur. Baʿdehū [A83.b] {1} ābdesti ve nemāzı ve zekātı ve ṣavma ve ḥaccı bilmekdür[4640]. Yaʿni ābdestüñ farżları[4641] {2} ḳacdur ve aʿżālarından [B135.b] ḳanḳı ʿużūvun yumaḳ farż[4642] bilmesi üzerine nemāz ḳılmaḳ {3} gibi[4643] farżdur[4644]. Ve ābdestüñ sünnetleri ḳacdur ve ḳanḳı ʿażāları yumaḳdur bilmesi {4} her kişinüñ üzerine sünnetdür. Ve keẕālik ābdestüñ[4645] müstaḥabları bilmek müstaḥabdur. {5} Ve ādābların bilmek ādābdur. Menhīlerin[4646] ve mekrūhların

[4634] bī-pāk: der-pāk C

[4635] naẓım eşit bu naṣiḥ-i pāki ṭur taḥṣīl-i kemāl eyle tedārik demleri geçmekdedür kesb-i nevāl eyle bu gün cehd it vücūduñ pūte-i dünyāda ḳāl eyle saʿādet bulmaḳ isterseñ eger bu beyni ḥāl eyle olursın ʿāḳıbet iy dil-i yetūb ẕīr u zemīn u mekān irer dest eceli olsañ ne deñlü çabuk u ḫālāk olur-ise ẕenūba meclis taḳvā bu gün tiryāk oḳur bir ʿālimi gördim bu beyni naṣiḥ idüp bī-pāk hevāya düşdiñ iy dil meclis-i taḳvāya gelmezsin gözüñ aç ġāfil olma bir daḫı dünyāya gelmezsin: -B

[4636] subḥānehu ve: -C

[4637] ḳaç nesnedür: neye derler B

[4638] nedür: -B

[4639] müʾmin: müʾmin nedür B

[4640] bilmekdür: bilmek lāzımdur C

[4641] farżları: farżı B

[4642] farż: farżdur B

[4643] gibi: gibi üzerine B

[4644] üzerine nemāz ḳılmaḳ gibi farżdur: lāzımdur C

[4645] ve ābdestüñ sünnetleri ḳaçdur ve ḳanḳı ʿażāları yumaḳdur bilmesi her kişinüñ üzerine sünnetdür ve keẕālik ābdestüñ: ve keẕālik ābdestüñ sünnetlerin bilmek sünnetdür ve B

[4646] menhīlerin: ve menhīlerin bilmek B

cemīʿen bilmesi[4647] lāzımdur. {6} Ve ābdesti bozanlar ḳac nesnedür ve ne nesnedür bilmesi müʾminlere[4648] lāzımdur. Bilmese {7} günāhkār olduġından ġayrı[4649] iḥtimāldur ki ʿömri oldıḳca nemāzı {8} ābdestsiz ḳılmış ola. Baʿdehū beş vaḳit nemāzuñ şarṭları[4650] ḳacdur ve ne nesnelerdür {9} her birini bilmek her kişinüñ üzerine nemāz ḳılmaḳ gibi[4651] farżdur. Baʿdehū[4652] {10} nemāzuñ rükinleri ḳacdur ve ne nesnelerdür birer birer anı [C121.b] daḫı bilmek farżdur. {11} Ve daḫı nemāzuñ farżların birer birer bilmek her kişiye[4653] farż-ı ʿayndur. Nemāz ḳılmaḳ {12} gibidür[4654]. Ve eger bunları birer birer çalışup ögrenmeseler aṣim olup günāh[4655] {13} günāhkār olurlar[4656]. Ve daḫı farżlardan birin bir kişi ḳaṣd-ile veyā[4657] sehv-ile {14} veyā bilmemek ile terk eylese nemāzı dürüst olmaz. Ve her müslimānuñ[4658] üzerine {15} nemāzuñ vācibleri ḳacdur ve ne nesnelerdür[4659] bilmesi vācibdür[4660]. Eger nemāzuñ {16} vāciblerinden birin terk eylese eger sehv-ile ise sehvi secide vācib olur.[4661] {17} Ve eger ḳaṣd-ıla terk eylese āṣim olup[4662] nemāzı noḳṣān üzre olur. Ve[4663] nemāzuñ {18} sünnetleri ḳacdur ve ne nesnelerdür her [B136.a] kişinüñ üzerine bilmesi daḫı işlemesi {19} gibi[4664] sünnetdür. Ve daḫı nemāzuñ müstaḥabları ḳacdur ve ne nesnelerdür[4665] bilmesi [A84.a] {1} her kişinüñ üzerine[4666] müstaḥabdur işlemesi

[4647] cemīʿen bilmesi: bilmek B
[4648] ne nesnedür bilmesi müʾminlere: nedür bilmesi C
[4649] ḳaç nesnedür ve ne nesnedür bilmesi müʾminlere lāzımdur bilmese günāhkār olduġından ġayrı: ḳaçdur bilmese günāhkār olur andan māʿ adā B
[4650] şarṭları: şarṭları ve rükünleri B
[4651] her birini bilmek her kişinüñ üzerine nemāz ḳılmaḳ gibi: anları daḫı bilmek B
[4652] ḳaçdur ve ne nesnelerdür her birini bilmek her kişinüñ üzerine nemāz ḳılmaḳ gibi farżdur baʿdehū: -C
[4653] ve daḫı nemāzuñ farżların birer birer bilmek her kişiye: ve C
[4654] gibidür: gibi C
[4655] aṣim olup günāh: -C
[4656] baʿdehū nemāzuñ rükinleri ḳaçdur ve ne nesnelerdür birer birer anı daḫı bilmek farżdur ve daḫı nemāzuñ farżların birer birer bilmek her kişiye farż-ı ʿayndur nemāz ḳılmaḳ gibidür ve eger bunları birer birer çalışup ögrenmeseler aṣim olup günāh günāhkār olurlar: baʿdehū nemāzuñ ādābları ḳaçdur ve ne nesnelerdür anları bilmek edebdür B
[4657] veyā: yā B C
[4658] müslimānuñ: müʾminüñ C
[4659] ve ne nesnelerdür: ve neye dirler C
[4660] ve her müslimānuñ üzerine nemāzuñ vācibleri ḳaçdur ve ne nesnelerdür bilmesi vācibdür: ve B
[4661] vācib olur: vācibdür C
[4662] efimma olup: āṣim olur B C
[4663] ve: baʿdehū B
[4664] daḫı işlemesi gibi: ve işlemesi C
[4665] nesnelerdür: nesnedür C / ḳaçdur ve ne nesnelerdür: -B
[4666] bilmesi her kişinüñ üzerine: bilmek işlemesi gibi B

müstaḥab olduġı gibi. Ve daḫı[4667] {2} nemāzuñ ādābları ḳacdur ve ne nesnelerdür bilmesi ādābdur işlemesi ādāb olduġı {3} gibi[4668]. Baʿdehū nemāzda menhī olanlar ḳacdur ve mekrūh olanlar ḳacdur ve ne nesnelerdür[4669]. {4} Her birini birer birer bilmek lāzımdur. Ḥattā nemāz ḳıldıḳda nemāzı[4670] ol menhīlerden {5} ve ol mekrūhlardan ḳurtarup ḫāliṣ gümiş gibi sikkeye lāyıḳ[4671] eyleye. {6} Ammā şöyle ki nemāzuñ menhīlerin ve mekrūhların bilmeye[4672] bunlardan nemāzı ḫāliṣ {7} olmayaya[4673] **[C122.a]** şuña beñzer ki kimyāger dört beş yüz altunı ḫarc idüp {8} bir ālā-yı[4674] kimyā eczāların alup seksen ṭoḳsan gün ol eczāları pūte içinde {9} bunca ḳanṭār oṭun[4675] ile ḳaynadup baʿdehū temām eksīr olup bir dirhemin {10} yüz dirhem baḳıra urduḳda cümlesi ṣāfī[4676] ḫāliṣ altun olur deyü bunca {11} emekler çeküp bu sevdā ile eyledügi kimyā olmayup yine ol dört beş yüz {12} altun ḫarcı ancaḳ[4677] çıḳsa ve ol eczālara virdügi ve bu deñlü ḳanṭār oṭuna {13} virdügi ve gice gündiz bir sāʿat ḫāli olmayup ṭoḳsan gün būte {14} içinde anları ḳaynatmaḳ zaḥmetleri ve bunca çekdügi emekleri heb żāyiʿ {15} olur gider[4678]. Keẕālik şol nemāzda ki menhī ola veyā mekrūhlar[4679] ola bu nemāzuñ {16} ṣāḥibinüñ ḫāli hemān ol kimyāgerüñ ḫāline beñzer. Belki daḫı ḫarābdur. Zīrā eger ehl-ile {17} ḳılınan nemāzuñ iʿādesi vācibdür. Yaʿni tekrār yine kerāhetsiz ḳılmaḳ vācibdür. {18} Baʿdehū nemāzı fāsid idenler ḳacdur ve ne nesnelerdür her birini[4680] daḫı bilmesi {19} elbette[4681] lāzımdur. Zīrā bilmeyicegiz iḥtimāldur ki seksen ṭoḳsan yıl ḳılduġı **[A84.b]** {1} nemāz fāsid olup ḳıyāmet güninde defter-i aʿmālında bir rekʿat nemāz bulınmaya. {2} Ve bu nemāzuñ fāsidlerin bilmeyen

[4667] daḫı: -A -B
[4668] bilmesi ādābdur işlemesi ādāb olduġı gibi: bilmesi ve işlemesi ādābdur C / işlemesi müstaḥab olduġı gibi ve nemāzuñ ādābları ḳaçdur ve ne nesnelerdür bilmesi ādābdur. işlemesi ādāb olduġı gibi: -B
[4669] nesnelerdür: nesnedür C / mekrūh olanlar ḳaçdur ve ne nesnelerdür: mekrūhlar B
[4670] nemāz ḳıldıḳda nemāzı: nemāzını B
[4671] sikkeye lāyıḳ: sübeki A C
[4672] bilmeye: bilmese C
[4673] olmayaya: olmasa B; olmaya C
[4674] bir ālā: -B
[4675] oṭun: kömür B
[4676] ṣāfī: -B
[4677] ancaḳ: -C
[4678] yine ol dört beş yüz altun ḫarcı ancaḳ çıḳsa ve ol eczālara virdügi ve bu deñlü ḳanṭār oṭuna virdügi ve gice gündiz bir sāʿat ḫāli olmayup ṭoḳsan gün būte içinde anları ḳaynatmaḳ zaḥmetleri ve bunca çekdügi emekleri heb żāyiʿ olur gider: bunca maṣrūfi ve çektügi emekler hebā ve żāyiʿ olduġı gibi B
[4679] mekrūhlar: mekrūh C
[4680] her birini: bunı A B
[4681] elbette: -C

kişi [C122.b] şol kimyāgere beñzer ki ẕikr olındı. {3} Meger bu kişi kimyāger ile bile nice zamān ṭurup anlar ile bilece olup {4} bunlara ḫiẕmet ider imiş. Her gün görmek-ile ögrendim ẓan idüp kendi {5} daḫı kimyāya mübāşiret idüp eczālarına fāsid eczā ḫalṭ idüp cümlesin {6} çürüdüp ḫarāb idüp bu kez ol dört yüz beş yüz altun ki {7} ol eczālara ḳatımış idi. Anlar daḫı çüriyüp helāk olur[4682]. Bu kez bu kişi {8} müflis mendebūr olup şöyle müteḫayyir ḳalur. Bu kimyāyı ekābirden birine {9} ebedī virdise aña bir anı ḳatıl idüp ḫelāya bıraġup yoḳ ider. {10} İşte nemāzuñ[4683] fāsid idenlerüñ ḥāli buña beñzer[4684]. [B136.b] Ey müʾmin ḳarṭaş[4685] istincāda {11} olan[4686] farż nedür ve vācib nedür ve sünnet nedür ve ādāb nedür ve bidʿat nedür {12} bilmezsin ve İslāmda ve[4687] müslimānlar içinde ṣac ve ṣaḳal aġartmışsın {13} ve ögrenmek daḫı murād itmezsin yā sen netek[4688] müslimānsıñ ve daḫı ābdestüñ {14} farżları ve sünnetleri ve müstaḥabları ve ādābları ve menhīleri ve mekrūhları {15} ve fāsid idenleri birer birer bilmezsin. Gice gündiz yiyüp içersin ve {16} güler oynarsın ve müslimān geçinürsin. Ve daḫı nemāzuñ şarṭların ve rükünlerin [C123.a] {17} ve sünnetlerin ve müstaḥabların ve ādābların bilmezsin yine müʾminlik {18} daʿvāsın ḳılursın[4689]. Allāhdan ḳorḳup Peyġamber ʿaleyhiʾs-selāmdan[4690] utanmazsın[4691]. {19}

[4682] olur: olup C

[4683] nemāzuñ: nemāzı C

[4684] keẕālik şol nemāzda ki menhī ola veyā mekrūhlar ola bu nemāzuñ ṣāḥibinüñ ḥāli hemān ol kimyāgerüñ ḥāline beñzer belki daḫı ḫarābdur zīrā eger ehl-ile ḳılınan nemāzuñ iʿādesi vācibdür yaʿni tekrār yine kerāhetsiz ḳılmaḳ vācibdür baʿdehū nemāzı fāsid idenler ḳacdur ve ne nesnelerdür bunı daḫı bilmesi elbette lāzımdur zīrā bilmeyicegiz iḫtimāldur ki seksen ṭoḳsan yıl ḳılduġı nemāz fāsid olup ḳıyāmet güninde defter-i aʿmālında bir rekʿat nemāz bulınmaya ve bu nemāzuñ fāsidlerin bilmeyen kişi şol kimyāgere beñzer ki ẕikr olındı meger bu kişi kimyāger ile bile nice zamān ṭurup anlar ile bilece olup bunlara ḫiẕmet ider imiş her gün görmek-ile ögrendim ẓan idüp kendi daḫı kimyāya mübāşiret idüp eczālarına fāsid eczā ḫalṭ idüp cümlesin çürüdüp ḫarāb idüp bu kez ol dört yüz beş yüz altun ki ol eczālara ḳatımış idi anlar daḫı çüriyüp helāk olur bu kez bu kişi müflis mendebūr olup şöyle müteḫayyir ḳalur bu kimyāyı ekābirden birine ebedī virdise aña bir anı ḳatıl idüp ḫelāya bıraġup yoḳ ider işte nemāzuñ fāsid idenlerüñ ḥāli buña beñzer: nemāzuñ müfsidlerin ve mekrūhların bilmeyüp nemāz içinde müfsidāt işleyen kimsenüñ nemāzı biʾl-külliye fāsid olup ve mekrūhāt irtikāb idenüñ nemāzı mekrūh olup iʿādesi vācib olur imdi B

[4685] ḳarṭaş: -C

[4686] istiḫbāda olan: -B

[4687] İslāmda ve: -B

[4688] netek: niçe B / daḫı murād itmezsin yā sen netek: murād itmezmişsin yā sen nece C

[4689] ḳılursın: idersin C

[4690] Allāhdan ḳorḳup peyġamber ʿaleyhiʾs-selāmdan: Allāh teʿālādan ḳorḳmazsın ve peyġamberden C

[4691] ve daḫı ābdestüñ farżları ve sünnetleri ve müstaḥabları ve ādābları ve menhīleri ve mekrūhları ve fāsid idenleri birer birer bilmezsin gice gündiz yiyüp içersin ve güler oynarsın ve müslimān geçinürsin. Ve daḫı nemāzuñ şarṭların ve rükünlerin ve sünnetlerin ve müstaḥabların ve ādābların bilmezsin yine müʾminlik daʿvāsın ḳılursın Allāhdan ḳorḳup peyġamber ʿaleyhiʾs-selāmdan utanmazsın: böyle itmek inṣāf degildür Allāh subḥānehu ve teʿālā ḥażretlerinden ḳorḳup utanmaḳ gerekdür ḳahr-ı ʿaẕīmdür B

Ve ḳıyāmet güninde ʿaraṣāt meydānında[4692] zebāni meleklerinüñ saña idecekleri [A85.a] {1} ʿaẕābları ve[4693] işkenceleri[4694] añmazsın. Baʿdehū yine nemāzuñ menhīlerin bilmezsin ve mekrūhların {2} bilmezsin[4695] ve fāsidlerin bilmezsin ve ögrenmek daḫı murād itmezsin ġālibā budur ki[4696] {3} mecnūnsın eger degil iseñ veyā Ḥurūfīlerdensin veyā Ḥamzavīlerdensin. Eger {4} bunları lāzım degildür derseñ neʿūẕubillāhi teʿālā kāfirsin. Ammā ḥamlüʾl-müʾmin ʿaleʾṣ-ṣalāḥ {5} ve ḥamlüʾl-fāsıḳ ʿaleʾl-fesād[4697] muḳteżāsınca ẓāhirde müʾminsin. Ḥaḳ teʿālānuñ emir itdügi {6} farżlar ve vācibler nedür bilüp ögrenmeyesin[4698] ve Peyġamber ʿaleyhiʾs-selām[4699] sünnet-i {7} şerīfesin bilüp [B137.a] ögrenmeyesin.[4700] Maʿa hāẕā daʿvāñ budur ki ben Allāhuñ ḳulıyın {8} ve Resūluñ ümmetiyin dersin. Ve bunuñ biri-le[4701] Allāhuñ emir itdiklerin[4702] ve Peyġamber {9} ʿaleyhiʾs-selāmuñ[4703] sünnet itdiklerin ögrenmezsin. Ammā hevānuñ[4704] ve şeyṭānuñ[4705] emir itdikleri {10} tavla ve saṭranç ve ġayrı[4706] çalġuçġāneleri[4707] birer birer isimleri[4708] ögrenürsin {11} ve gice gündiz muṣīr olup seni cehenneme idḫāl iden nesneleri oynarsın.[4709] {12} Ve cān ve göñilden muḳayyed [C123.a] olursın. Ammā Allāhuñ Peyġamberüñ[4710] emir itdiklerini terk idüp[4711] {13} muḳayyed olmazsın. Eger tavla ve saṭranç oynamaġa[4712] muḥabbet itdügüñ deñlü[4713] ferāʾiż ve {14} vācibāt ve sünnetin ve müsteḥibbāt ögrenmede muḥabbetiñiz ve

[4692] güninde araṣāt meydānında: güninde yevm-i araṣātda cemīʿ-i ḫalḳ içinde B
[4693] ʿaẕābları ve: -B
[4694] ve işkenceleri: -C
[4695] bilmezsin: -C
[4696] baʿdehū yine nemāzuñ menhīlerin bilmezsin ve mekrūhların bilmezsin ve fāsidlerin bilmezsin ve ögrenmek daḫı murād itmezsin ġālibā budur ki: imdi ġāliben yā budur ki B
[4697] eger bunları lāzım degildür derseñ neʿūẕubillāhi teʿālā kāfirsin ammā ḥamelüʾl-müʾmin ʿaleʾl-ṣalāḥ ve ḥamelüʾl-fāsıḳ ʿaleʾl-fesād: gerçi ḥamelüʾl-müʾmin ʿaleʾs-ṣalāḥ B
[4698] Ḥaḳ teʿālānuñ emir itdügi farżlar ve vācibler nedür bilüp ögrenmeyesin: ammā yā niçün Ḥaḳ teʿālānuñ farż itdiklerini ögrenmezsin ve vāciblerin bilmezsin B
[4699] ʿaleyhiʾs-selām: ʿaleyhiʾṣ-ṣallātu veʾs-sellem ḥażretlerinüñ C
[4700] ögrenmeyesin: ögrenmezsin B
[4701] bir-ile: biri B
[4702] itdiklerin: itdügini B
[4703] ʿaleyhiʾs-selāmuñ: ʿaleyhiʾṣ-ṣallātu veʾs-sellemüñ C
[4704] hevānuñ: hevāña ve ṣaḳa yolına müteʿalliḳ olanları B
[4705] şeyṭānuñ: şeyṭān B; şeyṭān-ı laʿinüñ C
[4706] ve ġayrı: ve sāʾir luʿbleri B
[4707] çalġuçġāneleri: çalġuları B; çalġu çalanlaruñ C
[4708] isimleri: zaḥmet çeküp B
[4709] seni cehenneme idḫāl iden nesneleri oynarsın: kendüñi cehenneme çekersin B
[4710] Allāhuñ peyġamberüñ: Allāh teʿālānuñ ve peyġamber ʿaleyhiʾs-selāmuñ B
[4711] idüp: idüp Allāh kerīmdür diyüp B
[4712] tavla ve saṭranç oynamaġa: melāhīye B
[4713] deñlü: ḳadar B; ḳadarca C

ġayretiñiz[4714] olaydı bunları anlardan {15} evvel ögrenürdiñiz. İy kişi imdi[4715] inṣāf eyleye cennete mi ve cehenneme mi lāyıḳsın[4716][B137.b] fikir eyle. {16} Andan[4717] ṣoñra tevbe ve istiġfār eyle. Ve ey müʾmin hīç ʿaḳlıñ yoḳ mıdur tavla {17} ve saṭranç oynaduġın vaḳtin[4718] beş on ādem yanında ġayret çekersin yeñilmeḳ {18} istemezsin yā ḳıyāmet güninde boynuña ve eliñe ve ayaġıña yetmiş biñ zencīr {19} ṭaḳup bu deñlü biñ enbiyā ve evliyā ḳatında ve cemīʿ-i maḥşer ḫalḳı içinde bunca biñ [A85.b] {1} zencīr-ile[4719] zebāni melekleri seni[4720] bunca biñ ḫalḳ içinde süriyüp cehenneme iletseler {2} gerekdür ol ġayreti çekmezsin. İmdi eger müslimān iseñ bu günden ṣoñra hemān {3} ʿilm-i ḥālden günde bir mesʾele ögrenmesine cidd u saʿy eyle. Şeyṭān-ı laʿīne uyup {4} nāzenīn ʿömriñi żāyiʿ ḳılma. Ḫaberüñ yoḳdur ki bunca nefesler ve sāʿatlar ve {5} haftalar ve aylar ve yıllardur ʿömr-i ʿazīziñi yoḳ itmişsin. Bunlardan birer birer {6} süʾāl olınsañ gerekdür. Ol mühmelāt sözler ki ve ol yāvalıḳlar ki[4721] {7} aġzından çıḳmışdur bunları [C124.a] birer birer[4722] Ḥaḳ teʿālāya iḳrār itseñ gerekdür. {8} Ve eger[4723] ʿömr-i ʿazīziñi ʿilme ve ʿamele ṣarf itdiñ ise saʿādet senindür. Ve {9} eger[4724] fısḳ ve fücūra ve tavla ve saṭranç ṣarf itdiñ ise[4725] ḥasret[4726] ve nedāmet {10} saña lāyıḳdur ki ins ve cin ve vuḫūş ve ṭuyūr siyāh geyüp senüñ {11} içün yāslar dutup aġlaşalar.[4727] Saña olacaḳ ʿaẕābı ve ʿiḳābı bilüp {12} añladıḳları-çün. İmdi anlar saña

[4714] ögrenmede muḥabbetiñiz ve ġayretiñiz: muḥabbeti olaydı ve dīn ġayretiñüz B; ögrenmek ġayretiñiz ve muḥabbetiñiz C

[4715] imdi: gel A C

[4716] cennete mi ve cehenneme mi lāyıḳsın: yarınki gün saña naṣīb olaçak cennet midür veyāḫūd cehennem midir B; cenneti mi istersin yāḫūd cehennemi mi istersin C

[4717] andan: bundan A C

[4718] oynaduġın vaḳtin: oynarken B

[4719] zencīr-ile: zencīrlere C

[4720] seni: yapışup C

[4721] yāvalıḳlar ki: yaramazlıḳlar ki C

[4722] birer: birer añup tevbe idesin bir gün olur C

[4723] yā ḳıyāmet güninde boynuña ve eliñe ve ayaġıña yetmiş biñ zencīr ṭaḳup bu deñlü biñ enbiyā ve evliyā ḳatında ve cemīʿ-i maḥşer ḫalḳı içinde bunca biñ zencīr-ile zebāni melekleri seni bunca biñ ḫalḳ içinde süriyüp cehenneme eyleseler gerekdür ol ġayreti çekmezsin imdi eger müslimān iseñ bu günden ṣoñra hemān ʿilm-i ḥālden günde bir mesʾele ögrenmesine cidd u saʿy eyle şeyṭān-ı laʿīne uyup nāzenīn ʿömriñi żāyiʿ ḳılma ḫaberüñ yoḳdur ki bunca nefesler ve sāʿatlar ve süʾāl olınsañ gerekdür ol mühmelāt sözler ki ve ol yāvalıḳlar ki aġzından çıḳmışdur bunları birer birer Ḥaḳ teʿālāya iḳrār itseñ gerekdür ve eger: ḳıyāmetde bunca ḫalāyıḳ öñünde seni ḥisāba çekseler gerekdür saña virilen her nefeslerden ve her sāʿatlerden ve günlerden ve aylardan ve yıllardan süʾāl olunsa gerekdür ʿömr-i ʿazīzñi yoḳ itmişsin cümle itdügün ḳabāyiḥ Ḥaḳ teʿālāya iḳrār itseñ gerekdür ammā B

[4724] itdiñ ise saʿādet senindür ve eger: itmiş olayduñ saʿādetsenüñ olaydı ammā B

[4725] ve tavla ve saṭranç ṣarf itdiñ ise: -B

[4726] ḥasret: ḥażret C

[4727] aġlaşalar: aġlasalar yine cehenneme giren kimseye lāyıḳ oldugı mertebe aġlayamalardı B; aġlarlar C

aġlamazdan evvel[4728] sen kendi kendiñe aġla {13} ve bu dünyāda tedārik eyle. Ola ki [B138.a] Ḥaḳ teʿālā seni yarlıġaya. İy müʾmin Ḥaḳ teʿālā seni {14} bu ʿālem-i dünyāya getürmekden murād seni[4729] fısḳ u fücūr itsin ve tavla ve saṭranç {15} oynayasın içün degildür.[4730] Ve diliñ mālāyaʿni s̱evābsız sözler söylesin[4731] {16} degildür[4732]. Belki Allāh teʿālāyı birleyüp ve aña[4733] ʿibādet itmek içün ḫalḳ itdi. Ke ḳavlihi teʿālā[4734] {17} vemā ḫalaḳtuʾl-cinne veʾl-inse illā liyāʿbudun buyurmışdur. Maʿnāsı yuḳaruda {18} beyān olındı. Ve[4735] seni ḫalḳ itmekden murād ʿibādet itmeñdür.[4736] ʿİbādet ise {19} ʿilimsiz olmaḳ muḥāldur. İmām Ġazzālī ḥażretleri[4737] raḥmetullāhi ʿaleyh[4738] İḥyā-yı ʿUlūmıʾd-dīn kitābınuñ [A86.a] {1} cild-i evvelinde kitāb-ı ʿilm içinde bāb-ı evvelde eydür.[4739] ʿİlmüñ şerefine ve fāżīletine {2} delālet ider hīçbir ḥadīs̱ ve ġayrı olmasa bu āyet-i kerīme kifāyet ider [C124.b] ḳavluhu teʿālā {3} yerfeʿullāhuʾl-leẕẕīne āmenū minkum veʾl-leẕẕīne utūlʾl-ʿilme derecāt[4740] İbn-i ʿAbbās raḍiyallāhu ʿanhu {4} eydür. ʿUlemā müʾminlerden yedi yüz derece yuḳarudur der. Ve her iki derecenüñ[4741] mābeyni {5} beş[4742] yüz yıllıḳ yoldur. Ve daḫı bir gün Peyġamber ʿaleyhiʾs-selāma[4743] eyitdiler[4744]. Yā Resūlallāh [B138.b]{6} ʿamellerüñ efḍalı ḳanḳı ʿameldür[4745] deyü süʾāl itdiler[4746]. Peyġamber ʿaleyhiʾs-selām[4747] ʿamelden {7} ḫaber virmeyüp ʿilimden ḫaber virüp eyitdi[4748]. Allāh subḥānehu ve[4749] teʿālāyı bilmek ʿilmi ki {8} ʿilm-i

[4728] saña olacaḳ ʿaẕābı ve ʿiḳābı bilüp añladıḳları-çün imdi anlar saña aġlamazdan evvel: imdi evvel

[4729] dünyāya getürmekden murād seni: -B

[4730] degildür: getürmedi B

[4731] söylesin: söylesin içün C

[4732] sözler söylesin degildür: şeyʾ söylemek içün yaratmadı B

[4733] Allāh teʿālāyı birleyüp ve aña: Allāhı birliyüp A; Allāh teʿālāyı bilüp C

[4734] ke ḳavlihi teʿālā: nitekim buyurur B

[4735] buyurmışdur maʿnāsı yuḳaruda beyān olındı ve: imdi B

[4736] ʿibādet itmeñdür: ʿibādetdür B

[4737] Ġazzālī ḥażretleri: Ġazzālī A C

[4738] raḥmetullāhi ʿaleyh: -C

[4739] kitābınuñ cild-i evvelinde kitāb-ı ʿilm içinde bāb-ı evvelde eydür: kitābında kitāb-ı ʿilmüñ bāb-ı evvelinde eydür B

[4740] Mücādele 58/11; yerfeʿullāhuʾl-leẕẕīne āmenū minkum veʾl-leẕẕīne utūlʾl-ʿilme derecāt: (Allah içinizden (gerçekten) iman etmiş olanları ve ilme kavuşmuş olanları yüksek derecelere çıkarsın.)

[4741] iki derecenüñ: ikinüñ B

[4742] beş: -B

[4743] ʿaleyhiʾs-selāma: ʿaleyhiʾṣ-ṣallātu veʾs-sellām C

[4744] eyitdiler: süʾāl itdiler B

[4745] efḍalı ḳanḳı ʿameldür: efḍalı ḳanḳısıdur A; ḳanḳısı efḍaldur B

[4746] süʾāl itdiler: -B

[4747] ʿaleyhiʾs-selāma: ʿaleyhiʾṣ-ṣallātu veʾs-sellām C

[4748] eyitdi: buyurdı C

[4749] subḥānehu ve: -C

ʿaḳāʾiddür bu efḍaldur didi. Yine eyitdiler[4750]. ʿAmellerüñ ḳanḳısı ziyāde {9} efḍaldur deyü süʾāl itdiler. Peyġamber ʿaleyhiʾs-selām eyitdi[4751]. Allāh subḥānehu ve[4752] teʿālāyı {10} bilmek ʿilmi efḍaldur didi. Yine süʾāl itdiler yine eyle cevāb virdi. {11} BaʿdehŪ eyitdiler.[4753] Yā resūlallāh biz saña[4754] ʿamelden süʾāl iderüz siz bize[4755] ʿilimden {12} ḫaber[4756] virirsiz[4757] didiler. Peyġamber ʿaleyhiʾs-selām[4758] eyitdi. ʿİlm-ile azacıḳ ʿamel çoḳdur {13} ve nāfiʿdür cehl-ile çoḳ ʿamelden deyü buyurdı. Peyġamber ʿaleyhiʾs-selāmuñ bu ḥadīṯ-i {14} şerīfinde[4759] mediḥ itdügi ʿilim ki vardur ʿilm-i iʿtiḳādātdur[4760] ki bu kitābuñ evvelinden {15} bu ana gelince kirāren ve mirāren beyān olınmışdur. Zīrā bunları bilmeyince müʾmin-i {16} kāmil olamaz. Ammā bu ḥadīṯ-i şerīfden ol ẕikr olınan ʿilimler ki **[C125.a]** vardur {17} baʿżısı ʿilm-i fıḳıh idi. Ve ʿilm-i fıḳhuñ daḫı fāżīleti ḥaḳḳında bir niçe eḥādīṯ-i şerīf {18} mürūr itdi. Ve daḫı Peyġamber ʿaleyhiʾs-selām[4761] eydür. ʿİlim ṭaleb itmek her eriñ ve her ʿavretiñ {19} üzerine farżdur. Ve daḫı Peyġamber ʿaleyhiʾs-selām[4762] eydür. Siz ʿilmi ṭaleb idiñ gerçekim **[A86.b]** {1} ol ʿilmi bilür kimse[4763] Çin Māçin iḳlīminde ise de. Ve daḫı farż-ı ʿayn olan ʿilim ʿilm-i ḥāldur. {2} Lākin ʿilm-i ḥāl ḳanḳı ʿilimdür ʿulemā anda iḫtilāf eyledi.[4764] ʿUlemā-yı mütekellimīn ki ʿilm-i ʿaḳāʾide {3} ʿulemāsıdur[4765] eydürler. ʿİlm-i kelāmdur yaʿni ʿilm-i iʿtiḳādātdur. Zīrā bu ʿilm-ile {4} Ḥaḳ subḥānehu ve[4766] teʿālānuñ ẕātı ṣıfātı ve vāḥid idügi bilinür. Ve ṣıfāt-ı ṣubūtiyye ve ṣıfāt-ı {5} selbiyye bu ʿilm-ile bilinür. Ammā fuḳahā eydür. ʿİlm-i ḥālden murād ʿilm-i fıḳıhdur. Zīrā

[4750] eyitdiler: süʾāl itdiler C
[4751] ʿaleyhiʾs-selām eyitdi: ʿaleyhiʾṣ-ṣallātu veʾs-sellām buyurdı ki C
[4752] subḥānehu ve: -C
[4753] eyitdiler: buyurdılar ki C / peyġamber ʿaleyhiʾs-selām ʿamelden ḫaber virmeyüp ʿilimden ḫaber virüp eyitdi Allāh subḥānehu ve teʿālāyı bilmek ʿilmi kiʿilm-i ʿaḳāʾiddür bu efḍaldur didi yine eyitdiler amellerüñ ḳanḳısı ziyāde efḍaldur deyü süʾāl itdiler peyġamber ʿaleyhiʾs-selām eyitdi Allāh subḥānehu ve teʿālāyı bilmek ʿilmi efḍaldur didi yine süʾāl itdiler yine eyle cevāb virdi baʿdehŪ eyitdiler: peyġamber ʿaleyhiʾs-selām ʿilimden ḫaber virdi yine süʾāl itdiler yine ʿilimden ḫaber virdi yine ʿamellerüñ ḳanḳısı efḍaldur didiler yine ʿilimden ḫaber virdi eyitdiler B
[4754] saña: -B
[4755] siz bize: sen B
[4756] ḫaber: cevāb B
[4757] virirsiz: virirsün C
[4758] ʿaleyhiʾs-selām: ʿaleyhiʾṣ-ṣallātu veʾs-sellām C
[4759] ʿaleyhiʾs-selāmuñ bu ḥadīṯ-i şerīfinde: ʿaleyhiʾṣ-ṣallātu veʾs-sellāmuñ bu ḥadīṯde C
[4760] iʿtiḳādātdur: iʿtiḳādātdur ki beyān olundı C
[4761] ʿaleyhiʾs-selām: ʿaleyhiʾṣ-ṣallātu veʾs-sellām C
[4762] ʿaleyhiʾs-selām: ʿaleyhiʾṣ-ṣallātu veʾs-sellām C
[4763] kimse: -A -B
[4764] eyledi: itdiler C
[4765] ʿulemāsıdur: ʿulemāsıdur anlar C
[4766] Ḥaḳ subḥānehu ve: Ḥaḳ A B

ʿibādāt {6} ve ṭāʿātuñ cāʾiz olması ve cāʾiz[4767] olmaması ancaḳ bu ʿilm-ile bilinür. Ġayrı ʿilimler[4768] {7} ile bilinmez. Ve ḥarām ve ḥelāl ve ṭalāk ve nikāḥ ve beyʿ-i şirānuñ[4769] cāʾiz olması ve fāsid {8} olup cāʾiz olmaması[4770] ancaḳ ʿilm-i fıḳıh-ıla olur. Veʾl-ḥāṣıl evvel iʿtiḳādın taṣḥīḥ {9} eyleye. Baʿdehū ʿilm-i fıḳhı taʿallum idüp ögrene. İkisi daḫı kişiye lāzımdur. ʿAḳīdesin {10} taṣḥīḥ itmeyince kişiye[4771] müʾmin dinilmez. Ve ʿilm-i fıḳıhdan ʿilm-i ḥāl [C125.b] bilmeyince nemāzı ve ʿibādātı {11} dürüst olmaz. Kitābdan oḳumaḳ lāzım degildür. Birer birer aġızdan ögrenmek {12} kāfīdür. Nitekim ṣaḥābe ve tābiʿīn zamānında kitāb yoḳ idi. Her biri yine {13} aġızdan ögrenmek-ile ʿālim ve fāżıl olurlardı. Rivāyet olınur ḳıyāmet güninde {14} cehennemden bir ḥarīş[4772] çıḳa. Yaʿni yılan[4773] envāʿında bir ḫabīṯ yalandur cehennemden {15} çıḳısardur. Başı yedi ḳat gökden yuḳarudur[4774] ḳuyruġı yedi ḳat yirden {16} aşaġıdur. Ve aġzın açdıḳda bir çeñesi maġribde ve bir çeñesi maşrıḳdedür. Bu heybet-ile {17} ve bu ʿaẓamet-ile ʿaraṣāt meydānına gelüp nidā eyleyiserdür. Ve diyiserdür ki benim {18} ehlim ve ʿaẕāb idecegim ʿāṣīler ve mücrimler ḳandadur. Cebrāʾil ʿaleyhiʾs-selām {19} eyde. Yā ḥarīş kimi istersin diye. Ol ḥarīş bu heybet-ile ve bu ʿaẓamet-ile eyde kim [A87.a] {1} ümmet-i Muḥammedden beş bölük ṭāʾifeyi

[4767] cāʾiz: -C
[4768] ʿilimler: ʿilim C
[4769] beyʿ-i şirānuñ: beyʿve şirā bunlaruñ C
[4770] olup cāʾiz olmaması: olması C
[4771] kişiye: -A -B
[4772] ḳıyāmet güninde cehennemden bir ḥarīş: cehennemden bir ḥarīş adlu yılan C
[4773] yaʿni yılan: -C
[4774] yuḳarudur: yuḳaru ve C

isterin.[4775] Evvelkisi[4776] terkiʾl-ṣalavāt[4777] ikincisi[4778] māniʿuʾl-zekātdur. {2} Ve üçinci şarāb içüp[4779] ʿaleʾl-fevri[4780] tevbe itmeyenlerdür. Dördincisi[4781] atasına {3} ve anasına ʿāṣī olanlardur.[4782] Beşincisi[4783] cāmiʿlerde ve mescidlerde dünyā kelāmın[4784] {4} [B139.a] söyleyenlerdür deye. Muḫtaṣar Ravżatuʾl-ʿUlemā nām kitābda ḥażret-i ʿAliden {5} raḍiyallāhu ʿanhu[4785] rivāyet olınur. Peyġamber ʿaleyhiʾs-selām[4786] [C126.a] müẕākere-i ʿilimde bir sāʿat {6} oturmaḳ yüz biñ rekʿat nemāz ḳılmaḳdan ḫayırludur ve yüz biñ tesbīḥden {7} ḫayırludur ve on biñ at besleyüp ġazāya varmadan[4787] ḫayırludur.[4788] **Faṣl** {8} Bu faṣıl elfāẕ-ı küfür ve efʿāl-i küfür[4789]

[4775] Peyġamber ʿaleyhiʾs-selāmuñ bu ḥadīṯ-i şerīfinde mediḥ itdügi ʿilim ki vardur ʿilm-i iʿtiḳādātdur ki bu kitābuñ evvelinden bu ana gelince kirāren ve mirāren beyān olınmışdur zīrā bunları bilmeyince müʾmin-i kāmil olamaz ammā bu ḥadīṯ-i şerīfden ol ẕikr olınan ʿilimler ki vardur baʿżısı ʿilm-i fıḳıh idi ve ʿilm-i fıḳhuñ daḫı fāżīleti ḥaḳḳında bir niçe eḥādīṯ-i şerīf mürūr itdi ve daḫı peyġamber ʿaleyhiʾs-selām eydür ʿilim ṭaleb itmek her eriñ ve her ʿavretiñ üzerine farżdur ve daḫı peyġamber ʿaleyhiʾs-selām eydür siz ʿilmi ṭaleb idiñ gerçekim ol ʿilmi bilür Çin Māçin iḳlīminde ise de ve daḫı farżʿayn olan ʿilim ʿilm-i ḥāldur lākin ʿilm-i ḥāl ḳanḳı ʿilimdür ʿulemā anda iḫtilāf eyledi ʿulemā-yı mütekellimīn ki ʿilm-i ʿaḳāʾide ʿulemāsıdur eydürler ʿilm-i kelāmdur yaʿni ʿilm-i iʿtiḳādātdur zīrā bu ʿilm-ile Ḫaḳ teʿālānuñ ẕāt-ı ṣıfātı ve vāḥid idügi bilinür ve ṣıfāt-ı ṣubūtiyye ve ṣıfāt-ı selbiyye bu ʿilm-ile bilinür ammā fuḳahā eydür ʿilm-i ḥālden murād ʿilm-i fıḳıhdur zīrā ʿibādāt ve ṭāʿātuñ cāʾiz olması ve cāʾiz olmaması ancaḳ bu ʿilm-ile bilinür ġayrı ʿilimler ile bilinmez ve ḥarām ve ḥelāl ve ṭalāḳ ve nikāḥ ve beyʿ-i ṣirānuñ cāʾiz olması ve fāsid olup cāʾiz olmaması ancaḳ ʿilm-i fıḳıh-ıla olur veʾl-ḥāṣıl evvel iʿtiḳādın taṣḥīḥ eyleye baʿdehū ʿilm-i fıḳhı taʿallum idüp ögrene ikisi daḫı kişiye lāzımdur ʿaḳīdesin taṣḥīḥ itmeyince müʾmin dinilmez ve ʿilm-i fıḳıhdan ʿilm-i ḥāl bilmeyince nemāzı ve ʿibādātı dürüst olmaz kitābdan oḳumaḳ lāzım degildür birer birer aġızdan ögrenmek kāfīdür nitekim ṣaḥābe ve tābiʿīn zamānında kitāb yoḳ idi her biri yine aġızdan ögrenmek-ile ʿālim ve fāżıl olurlardı rivāyet olınur ḳıyāmet güninde cehennemden bir ḥarīş çıḳa yaʿni yılan envāʿında bir ḫabīş yalandur cehennemden çıḳısardur başı yedi ḳat gökden yuḳarudur ḳuyruġı yedi ḳat yirden aşaġıdur ve aġzın açdıḳda bir çeñesi maġribde ve bir çeñesi maşriḳdedür bu heybet-ile ve bu ʿaẕamet-ile ʿaraṣāt meydānına gelüp nidā eyleyiserdür ve diyiserdür ki benim ehlim ve ʿaẕāb idecegim ʿāṣīler ve mücrimler ḳandadur Cebrāʾil ʿaleyhiʾs-selām eyde yā ḥarīş kimi istersin diye ol ḥarīş bu heybet-ile ve bu ʿaẕamet-ile eyde kim ümmet-i Muḥammedden beş bölük ṭāʾifeyi isterin: ve daḫı mediḥ olunan ʿilim ḳanḳı ʿilim idügi yuḳaruda beyān olundı tekrār ḥācet yoḳdur rivāyet olunur ki cehennem ḳıyāmet güninden ve ʿaraṣāt meydānında nidā ide çaġıra ki benim ehlim yaʿni ʿaẕāb idecegim ʿāṣīleri ve mücrimleri baña virüñ ḳandadur deye eyderler ki senün istedügüñ kimlerdür ve ne ṭāʾifedir ide ki B

4776 evvelkisi: evvelki C

[4777] ṣalavāt: ṣalavātdur B

[4778] ikincisi: ikinci C

[4779] üçinci şarāb içüp: üçincisi şarāb içün A B

[4780] ʿaleʾl-fevri: -B

[4781] dördincisi: dördinci C

[4782] olanlardur: olanlar C

[4783] beşincisi: beşinci C

[4784] cāmiʿlerde ve mescidlerde dünyā kelāmın: ġıybet ve nemīme B

[4785] raḍiyallāhu ʿanhu: -C

[4786] ʿaleyhiʾs-selām: ʿaleyhiʾṣ-ṣallātu veʾs-sellām eydür C

[4787] varmadan: gitmekden C

[4788] Muḫtaṣar Ravżatuʾl-ʿUlemā nām kitābda ḥażret-i ʿAliden raḍiyallāhu ʿanhu rivāyet olınur peyġamber ʿaleyhiʾs-selām müẕākere-i ʿilimde bir sāʿat oturmaḳ yüz biñ rekʿat nemāz ḳılmaḳdan ḫayırludur ve yüz biñ tesbīḥden ḫayırludur ve on biñ at besleyüp ġazāya varmadan ḫayırludur: -B

[4789] küfür: küfrüñ C

beyānındadur ki bu elfāẕ ve bu efʿāl {9} söyleyen ve işleyen kimesne[4790] kāfir olup cemīʿ-i aʿmālı bāṭıl[4791] olup maḥv olur. {10} Şeyḫüʾl-İslām Muḥammed bin İsmāʿīl Maḥmūd bin Muḥammediʾl-maʿrūf[4792] bibediʾr-reşīd raḥmetullāh teʿālā {11} eydür. Vaḳte kim bu ḫalḳuñ ḳalbleri fāsid oldısa cemīʿ-i aʿżāları fāsid olup {12} bunlardan[4793] cemīʿ-i meʿāşı şādir oldı kiẕb gibi ḳovcılıḳ gibi ve[4794] metāʿ-ı dünyāya {13} ḥarīṣ olmaḳ gibi ve zīnet-i dünyāya[4795] sevinmek gibi[4796] ve dīn bābında ḳayırmamaḳ[4797] {14} gibi ve āḫiret ʿamellerine saʿy itmemek gibi. Çünki ḫalḳ böyle oldı. Şeyṭān {15} daḫı bunlaruñ dillerine kelime-i küfrī icrā idüp cemīʿ-i ʿömürlerinde işledikleri {16} ʿamellerin ibṭāl itdürdi.[4798] Ḥālbuki bu ḫalḳ[4799] dillerine cāri olan küfürlerden {17} ġāfillerdür. Ve dünyā maṣlaḥatlarına meşġūllerdür ve āḫireti unutmışlardur. Ḥaḳ subḥānehu {18} ve teʿālā ʿināyet eyleye. Ve daḫı eydür. ʿİlme mensūb olanlardan ve ʿulemā ṣūretinde [C126.b]{19} olanlardan ve ḫalḳ içinde muʿaẓẓam ve muḥterem olanlardan ve[4800] menāṣıbb-ı dünyā-ile [A87.b] {1} mükerrem ve muʿazzez olanlardan ve ders-i ʿām olup ders diyenlerden ve müftī olup {2} fetvā virenlerden[4801] erāzil-i ceheliyye ve ʿavām-ı sıfliyye lāyık [B139.b] olmayan sözleri {3} istimāʿ idüp[4802] işiddirdim. Ve bilürdim ki bu sözleri söyleyen kimesnelere {4} küfür īcāb ider. Lākin bu sözler küfür īcād ider diyemezdim[4803]. Zīrā {5} gayret ve ḥamiyyet atına binüp benden naḳl-ı kitāb isterlerse naḳla ḳādir {6} degil idim. Zīrā Kütüb-i Mebsūṭadan ve Kütüb-i Fetāvādan kitāba ḳādir {7} degil idim. Ve müctehidinüñ aḳvālınuñ çoġına ve iḫtilāflarına muṭṭalliʿ {8} degildim. Baʿde zamān Ḥaḳ subḥānehu ve teʿālā baña muḥtāc olduġum[4804] fetāvā {9} kitābların[4805] ve sāʾir muḥtāc olduġum kitābları virdi. Ol kitāblardan {10} elfāẕ-ı küfrī ve efʿāl-i küfrī

[4790] söyleyen ve işleyen kimesne: söyleyüp ve işlese C
[4791] beyānındadur ki bu elfāẕ ve bu efʿāl söyleyen ve işleyen kimesne kāfir olup cemīʿ-i aʿmālı bāṭıl: beyān ider ve küfür söyleyenün cemīʿ-i aʿmālı bāṭıl olup ʿibādātınuñ şevābı B
[4792] Şeyḫüʾl-İslām Muḥammed bin İsmāʿīl Maḥmūd bin Muḥammediʾl-maʿrūf: -B
[4793] bunlardan: -B
[4794] kiẕb gibi ḳovcılıḳ gibi ve: -B
[4795] dünyāya: dünyāya sevüp ve C
[4796] zīnet-i dünyāya sevinmek gibi: -B
[4797] ḳırmamaḳ: ḳāyırmamaḳ C
[4798] itdürdi: ider B
[4799] bu ḫalḳ: -B
[4800] olanlardan ve ḫalḳ içinde muʿaẓẓam ve muḥterem olanlardan ve: -B
[4801] ders-i ʿām olup ders diyenlerden ve müftī olup fetvā virenlerden: -B
[4802] istimāʿ idüp: söyleyüp B
[4803] bu sözler küfür īcād ider diyemezdim: söylemezdim B
[4804] olduġum: olduġumuz B
[4805] kitābların: kitāblarından B

müstaḳḳilen yazup bir risāle ḳıldım. Ve her biri {11} maḳbūl ve merġūb kitāblardan aldım[4806] ki ẕikr olınur. Biri Fetāvā-yı Muḥīṭ ve biri {12} Kitāb[4807]-ı Kāmilüʾl-Fetāvā ve biri Ḫulāṣātüʾl-Fetāvā ve biri Ẓahiretüʾl-Fetāvā {13} ve biri Cevāhirüʾl-Fetāvā ve biri Tetimmetüʾl-Fetāvā[4808] ve biri Ḥāviʾl-Fetāvā[4809] ve biri {14} Fetāvā-yı Ṣuġeyrā ve biri Fetāvā-yı Ḳāḍıḫān [C127.a] ve biri Fetāvā-yı Fevzüʾn-Necāt ve biri {15} Mecmūʿa-ı Fetāvā ve biri Fetāvā-yı [B140.a] Mülteḳaṭ ve biri Baḥruʾl Kelām baʿdehū iki kitābdan daḫı {16} bu faḳīr bunları Türkīye tercüme itdikde ilḥāḳ eyledi. Biri Hediyetüʾl-Mehdiyīn ve {17} biri Hidāyet-i Fiʾl-Uṣūliʾd-dīn Şerḥ-i Yeʿūluʾl-ʿAbid Liʾl-Şeyḫ-i Muḥammedin-i Ebibekir Eʾr-rāzi {18} ve daḫı[4810] bu kitāblaruñ isimlerin yazdım ki kimesne şek ve şübhe iderse {19} ol kitāblara mürācaʿat eyleye. Baʿżı vilāyetlerde bu kitāblar[4811] bulunmaduġı-çün [A88.a] {1} bu sözlerüñ küfür īcāb idecegiz bilmezler. Ve baʿżılar daḫı ʿālem-i ṣabāvetden {2} berü söyleyü geldügi-çün kendi başı ḫavfından nesne lāzım gelmez der. Ve {3} baʿżılar daḫı eydür.[4812] İmām-ı ʿAʿẓam eyitdi[4813]. Maʿṣīyet sebebi-le ehl-i ḳıbleyi teḳfīr itmeziz didi {4} deyü Ḫavāricī der itmiş idi[4814]. Zīrā ḫavāric meẕhebinde günāh-ı kebāyir iden kimesne {5} kāfir olur. Ammā İmām-ı Aʿẓam raḍiyallāhu ʿanhu[4815] meẕhebinde kāfir olmaz. Ancaḳ ʿāṣīlerden {6} olur. Kebāyir işlemek-ile kāfir olmaz.[4816] Ancaḳ elfāẕ-ı küfür[4817] söylemek-ile veyā {7} işlemek-ile kāfir olur. Bu maḥallı añlamayup aldandılar. [B140.b] İmām-ı Aʿẓam ḥażretlerinüñ {8} murād-ı şerīflerin bilmediler. Murādları bu idi ki meẕheb-i Ḫavāricde günāh-ı kebāyir {9} işleyen kāfir olur. Meṣelā bir kimesne şarāb içse veyāḫūd zinā itse veyāḫūd [C127.b] {10} livāṭa eylese veyāḫūd ādem öldürse veyāḫūd ribā yise muṭlaḳā ol meẕhebde {11} kāfir olur. Ammā[4818] İmām-ı Aʿẓam ḥażretleri ol

[4806] kitāblardan aldım: kitāblardur A B
[4807] kitāb: -C
[4808] ve biri Cevāhirüʾl-Fetāvā ve biri Temmetüʾl-Fetāvā: ve biri Temmetüʾl-Fetāvā ve biri Cevāhirüʾl-Fetāvā C
[4809] ve biri Ḥāviʾl-Fetāvā: -B
[4810] daḫı: -A -C
[4811] baʿżı vilāyetlerde bu kitāblar: bu kitāblar baʿżı vilāyetlerde B
[4812] eydür: -B
[4813] İmām-ı ʿAʿẓam eyitdi: İmām-ı ʿAʿẓam raḍiyallāhu ʿanhu B
[4814] Ḫavāricī der itmiş idi: temessüñ ider ol söz ise Ḫavāric ṭāʾifesini red içündür B
[4815] İmām-ı ʿAʿẓam raḍiyallāhu ʿanhu: İmām-ı Aʿẓam A C
[4816] ancaḳ ʿāṣīlerden olur kebāyir işlemek-ile kāfir olmaz: -B
[4817] küfür: -C
[4818] ammā: -A -B

meẕhebi red içün[4819] günāh sebebi-le {12} bir kimesneyi Ḫavāric gibi teḳfīr itmeziz didi ḥāṣā ki elfāẓ-ı küfrī söyleyeni {13} teḳfīr itmeziz diye.[4820] Ve[4821] ḥikāyet iderler Mışır ʿulemāsı elfāẓ-ı küfür söyleyen {14} kimesnenüñ küfrine ekṣer zamānda fetvā virmezler yā[4822] budur ki ḫalḳdan ḫavf {15} iderler veyāḫūd müdāhine iderler veyāḫūd mesʾeleyi aṣlından[4823] tafṣīl itdügüm {16} üzre fehm itmezler veyāḫūd ekṣer fuḳāradur fetāvāya[4824] ḳādir olmadıḳları {17} ecilden maḥallın görmemişlerdür. Bu taḳdīrce maʿẕūrlardur. Ve iḫtimāl-ı ekṣer {18} daḫı budur. Zīrā naḳılsız fetvā virilmez. Ve buña ḥamil eylemek evlā ve aḫrīdür.[4825] Mesʾele {19} bir kişi kendi iḫtiyārı-la kāfir olsa[4826] ammā ḳalbi muṭmaʿinen biʾl-īmān olsa [A88.b] {1} ol kişi kāfirdür.[4827] Ḳalbinde olan īmān aña nefiʿ virmez. Ve Allāh teʿālā[4828] ḳatında {2} müʾmin olmaz. Mesʾele bir kişinüñ küfür īcāb iden nesne ḫāṭırına[4829] gelse {3} ve getürse[4830] ammā söylemese[4831] ve ḫāṭırına geldügin istemese ol maḥża-ı īmāndur. {4} Mesʾele bir kişi kāfir olmaġa ḳaṣıd ve ʿazim eylese yüz yıldan ṣoñra daḫı {5} olursa [C128a] fiʾl-ḥāl kāfir olur. Mesʾele bir kişi küfür söyleyen kişiye {6} kendi rıżāsı-la gülse kāfir olur.[4832] Mesʾele bir kişi küfür īcāb iden {7} sözi[4833] söylese ġayrılar gülseler eger iḫtiyār-ıla güldilerse[4834] kāfir olurlar. Mesʾele bir müẕekkir elfāẓ-ı {8} küfür söylese ḫalḳ daḫı ḳabūl itseler kāfir olurlar yaʿni inkār itseler.[4835] {9} Mesʾele eger bir vāʿiẓ küfür īcāb

[4819] şerīflerin bilmediler murādları bu idi ki meẕheb-i Ḫavāricde günāh-ı kebāyir işleyen kāfir olur meṣelā bir kimesne şarāb içse veyāḫūd zinā itse veyāḫūd livāṭa eylese veyāḫūd ādem öldürse veyāḫūd ribā yise muṭlaḳā ol meẕhebde kāfir olur İmām-ı Aʿẓam ḥażretleri ol meẕhebi red içün: şerīfleri B

[4820] didi ḥāṣā ki elfāẓ-ı küfrī söyleyen teḳfīr itmeziz diye: dimekdür B

[4821] ve: bu muḫāldur C

[4822] virmezler yā: virmezlerdi sebeb C

[4823] aṣlından: aṣlında C

[4824] fetāvāya: kütüb-i fetāvāya C

[4825] ve ḥikāyet iderler Mışır ʿulemāsı elfāẓ-ı küfür söyleyen kimesnenüñ küfrine ekṣer zamānda fetvā virmezler yā budur ki ḫalḳdan ḫavf iderler veyāḫūd müdāhine iderler veyāḫūd mesʾeleyi aṣlından tafṣīl itdügüm üzre fehm itmezler veyāḫūd ekṣer fuḳāradur fetāvāya ḳādir olmadıḳları ecilden maḥallın görmemişlerdür bu taḳdīrce maʿẕūrlardur ve iḫtimāl-ı ekṣer daḫı budur zīrā naḳılsız fetvā virilmez ve buña ḥamil eylemek evlā ve aḫrīdür: -B

[4826] kendi iḫtiyārı-la kāfir olsa: iḫtiyārı-la küfür söylese B

[4827] kāfirdür: kāfir olur B

[4828] Allāh teʿālā: Allāh A; Allāh teʿālānuñ B

[4829] küfür īcāb iden nesne ḫāṭırına: ḫāṭırına küfür īcāb iden nesne C

[4830] ve getürse: -B

[4831] söylemese: söylemeye C

[4832] mesʾele bir kişi küfür söyleyen kişiye kendi rıżāsı-la gülse kāfir olur: -B

[4833] sözi: nesneyi bir kimse B

[4834] ġayrılar gülseler eger iḫtiyār-ıla güldilerse: ġayrılar gülse A; ġayrılar da gülseler C

[4835] mesʾele bir müẕekkir elfāẓ-ı küfür söylese ḫalḳ daḫı ḳabūl itseler kāfir olurlar yaʿni inkār itseler: -B

iden kelimeyi[4836] söylese ḫalḳ daḫı {10} iʿtiḳād itseler kāfir olurlar. Mesʾele bir kişi[4837] ḥadīṯ-i mütevātiri inkār {11} eylese kāfir olur. Mesʾele [B141.a] rivāyet olınur ḥażret-i ebi Yusuf-ıla pādişāh {12} bir meclisde otururken ẕikr olındı ki Peyġamber ʿaleyhiʾs-selām ḳabaġı[4838] severdi.[4839] {13} Bir kişi eyitdi[4840]. Ben ḳaba ḳabaġı sevmezim[4841]. Ebi Yusuf eyitdi. Ḳılıç ve ṭıġ[4842] getüriñ {14} bu kişinüñ başını kesiñ deyü emr itdi[4843]. Ol kişi eyitdi. Estaġfirullāh mimmā ẕekertu {15} ve mimmā yūcibuʾl-küfre eşhedü en lā ilāhe illallāh ve eşhedü enne Muḥammeden ʿabduhu ve resūluhu {16} didi. Pes imdi Ebi Yusuf ol kişiyi terk itdi[4844]. Mesʾele şol kimesneler ki {17} Ḳurʾān-ı ʿaẓīmüʾş-şān[4845] ḳaçan kitābet olınsa cisimdür ve ḳıraʾāt olınsa[4846] ʿarażdur deyeler. {18} İkfār vācibdür.[4847] Mesʾele bir kişi def ḳaşıyıp[4848] çalarken[4849] [C128.b] Ḳurʾān oḳusa {19} kāfir olur. Def tef[4850] didikleri ālet-i lehvdür. Ve ḳaṣīb didikleri çālpāredür[4851]. [A89.a] {1} Ve deblek didikleri bunlaruñ emṣāli her neki var ise aña dirler.[4852] Mesʾele {2} bir kişi yüz dört kitābdan[4853] birin inkār eylese[4854] kāfir olur. Mesʾele bir kişi {3} sekerāt-ı mevtde olan aḥvāli inkār eylese kāfir olur. Mesʾele bir kişi {4} aḥvāl-i ḳabri inkār eylese kāfir olur[4855]. Mesʾele bir kimesne ḳıyāmeti inkār eylese {5} kāfir olur. Mesʾele bir kimesne mīzānı inkār eylese kāfir olur. Mesʾele {6} bir kişi ṣırāṭı[4856] inkār eylese kāfir olur. Mesʾele bir kimesne[4857] cenneti inkār {7} eylese kāfir olur. Mesʾele bir kişi

[4836] küfür īcāb iden kelimeyi: kelime-i küfrī B
[4837] kişi: kimse B
[4838] ḳabaġı: ḳabaġı ziyāde B
[4839] ʿaleyhiʾs-selām ḳabaġı severdi: ʿaleyhiʾṣ-ṣallātu veʾs-sellām ḳabaġı severdi dinildikde C
[4840] eyitdi: -B
[4841] ḳaba ḳabaġı sevmezim: ben sevmezin didi B; ḳabaġı sevmezem didi C
[4842] ve ṭıġ: -B -C
[4843] deyü emr itdi: didi B
[4844] itdi: eyledi B
[4845] ʿaẓīmüʾş-şān: ʿaẓīm A B
[4846] ḳıraʾāt olınsa: Ḳurʾān oḳunsa C
[4847] mesʾele şol kimesneler ki Ḳurʾān-ı ʿaẓīm ḳaçan kitābet olınsa cisimdür ve ḳırʾāt olınsa ʿarżdur deyeler ikfār vācibdür: -B
[4848] def ḳażıyıp: def ve çālpāre B
[4849] çalarken: çekerken C
[4850] tef: -C
[4851] çālpāredür: çālpāre A B
[4852] def tef didikleri ālet-i lehvdür ve ḳażīb didikleri çālpāre ve deblek didikleri bunlaruñ emṣāli her neki var ise aña dirler: -B
[4853] yüz dört kitābdan: gökden inen kitāblaruñ B
[4854] eylese: itse B C
[4855] mesʾele bir kişi sekerāt-ı mevtde olan aḥvāli inkār eylese kāfir olur mesʾele bir kişi aḥvāl-i ḳabri inkār eylese kāfir olur: -B
[4856] ṣırāṭı: ṣırāṭı veyā cenneti veyā cehennemi B
[4857] kimesne: kişi C

cehennemi inkār eylese kāfir olur[4858]. {8} Mesʾele bir kişi Ḳurʾān-ı veyā şerʿīde taʿẓīmi lāzım gelen şeyʾler birini[4859] taḫfīf [B141.b] eylese[4860] kāfir olur. Mesʾele bir kişi mescidi {9} ve[4861] cāmiʿi taḫfīf eylese[4862] kāfir olur. Mesʾele bir kişi ayaġın muṣḥaf-ı şerīf[4863] {10} üzerine ḳosa kāfir olur.[4864] Mesʾele bir kişiye niçün Ḳurʾān oḳumazsın {11} dinilse[4865] veyāḫūd niçün çoḳ oḳumazsın dinilse[4866] ol kişi daḫı ṭuydım {12} veyāḫūd geriye gördim yaʿni sevmez oldım dise kāfir olur. Mesʾele {13} bir kişi Kitābullāhdan bir āyet inkār eylese [C129.a] kāfir olur. Mesʾele bir kişi {14} Ḳurʾān-ı ʿaẓīmi taʿyib eylese veyā taḫṭīʾ eylese kāfir olur[4867]. Mesʾele bir kişi {15} muʿavveẕeteyn teʾvīlsiz inkār eylese kāfir olur. Ammā müteaḫḫirinden baʿżılar {16} ḳatında muṭlaḳā kāfir olur. Gerek teʾvīl itsin gerek itmesin[4868]. Mesʾele bir kişi {17} laṭife-ile ve lāġv-ıla ve luʿb-ıla Ḳurʾān-ı ʿaẓīmüʾş-şān[4869] oḳusa kāfir olur. Mesʾele {18} ve men isteʿmele kelāmullāhi teʿālā[4870] bir kişi Ḳurʾān-ı ʿaẓīm[4871] nās-ı kelāmı arasında istiʿmāl {19} idüp söylese. Meṣelā izdiḥām-ı nāsda feceme'nāhum cemīʿen dise kāfir olur.[4872] [A89.b] {1} Mesʾele[4873] bir kişi[4874] yüksek binālı evi görüp evini veʾs-semāi veʾṭ-ṭāriḳi gibi {2} ḳılmış[4875] dise kāfir olur. Mesʾele bir ḳaṣīr kimesneyi[4876] görüp innā eʿaṭeynādan {3} ḳısacıḳ dise kāfir olur. Mesʾele[4877] marīż

[4858] mesʾele bir kimesne cenneti inkār eylese kāfir olur mesʾele bir kişi cehennemi inkār eylese kāfir olur: -B

[4859] veyā şerʿīde taʿẓīmi lāzım gelen şeyʾler birini: ʿaẓīmi A C

[4860] eylese: itse B

[4861] ve: veyā C

[4862] eylese: itse C

[4863] şerīf: -C

[4864] mesʾele bir kişi mescidi ve cāmiʿi taḫfīf eylese kāfir olur mesʾele bir kişi ayaġın muṣḥaf-ı şerīf üzerine ḳosa kāfir olur: -B

[4865] dinilse: diseler B

[4866] dinilse: dise B

[4867] mesʾele bir kişi Ḳurʾān-ı ʿaẓīmi taʿyib eylese veyā taḫṭīʾ eylese kāfir olur: bu cümle C nüshasında A nüshasında bulunduğu yerin bir cümle öncesinde yer almaktadır

[4868] mesʾele bir kişi Ḳurʾān-ı ʿaẓīmi taʿyib eylese veyā taḫṭīʾ eylese kāfir olur mesʾele bir kişi muʿavveẕeteyn teʾvīlsiz inkār eylese kāfir olur ammā müteaḫḫireynden baʿżılar ḳatında muṭlaḳā kāfir olur gerek teʾvīl itsin gerek itmesin: -B

[4869] ʿaẓīmüʾş-şān: ʿaẓīm A B

[4870] ve men isteʿmele kelāmullāhi teʿālā: -C

[4871] ʿaẓīm: -C

[4872] laṭife-ile ve lāġv-ıla ve luʿb-ıla Ḳurʾān-ı ʿaẓīm oḳusa kāfir olur mesʾele ve men isteʿmele kelāmullāhi teʿālā bir kişi Ḳurʾān-ı ʿaẓīm nās-ı kelāmı arasında istiʿmāl idüp söylese meṣelā izdiḥām-ı nāsda feceme'nāhum cemīʿen dise kāfir olur: lāġ ve laṭīfe arasında Ḳurʾān oḳusa veyāḫūd Ḳurʾān-ı nāsuñ kelāmı yerine istiʿmāl itse meṣelā izdiḥām-ı nāsda feceme'nāhum dise kāfir olur B

[4873] mesʾele: -B

[4874] kişi: kişinüñ C

[4875] ḳılmış: ḳalḳmış B

[4876] mesʾele bir ḳaṣīr kimesneyi: bir kimse bir ḳıṣṣa ādemi B

[4877] mesʾele: -B

ḳatında Yasin-i şerīf oḳuyan {4} kimesneye meyyit aġzına loḳma virme dise kāfir olur. Mesʾele[4878] {5} bir kişiye gel cemāʿat-ıla nemāz ḳıl didiklerinde ben[4879] [B142.a] yālıñız ḳıların zīrā Ḥaḳ teʿālā {6} innes-salāte tenhā[4880] didi dise kāfir olur. Mesʾele bir kişi Ḳurʾān-ı ʿaẓīmüʾş-şānı[4881] {7} oḳurken aşaġasını ḫāṭırına gelmese biri daḫı[4882] veʾl-teffettiʾs-sāḳu biʾs-sāḳ[4883] {8} dise kāfir olur. Mesʾele[4884] bir kişi ḳadeḥi ṭoldurup ve keʾsen dihāḳā[4885] {9} dise kāfir olur. Mesʾele bir kişi[4886] ḳadeḥi ṭoldurup laṭife-ile fe kānet {10} şarāben tehūrān[4887] dise kāfir olur. Mesʾele bir kişi bir şeyʾi[4888] ölçerken ve ṭartarken bir kişi daḫı[4889] {11} anuñ ḳatında fe iẕā kānūhum ev vezenūhūm [C129.b] yuḫsirūn[4890] dise kāfir olur. Mesʾele {12} bir kişi ücret-i muṣḥafı al dise kāfir olur. Bir kişi[4891] bu çölmekde ve bu tencirede {13} ne var dise ol daḫı veʾl bāḳiyyātüʾs-ṣāliḥāt[4892] vardur dise kāfir olur[4893]. {14} Mesʾele[4894] ḫuṣūmet vaḳtinde lā ḥavle ve lā ḳuvvete illā billāhʾl-ʿalliʾl-ʿaẓīm dise āḫer daḫı {15} emir böyle degildür dise veyā[4895] bu saña[4896] ne işler veyā bu seni açlıḳdan ḳurtarmaz[4897] {16} veyā bu etmek yerine ṭurmaz veyā[4898] bu bir şeyʾ[4899] getürmez veyā[4900] bu çanaḳda tirīd olmaz dise {17}

[4878] mesʾele: -B

[4879] ben: -B

[4880] Ankebūt 29/45; innes-salāte tenhā: (Kuşkusuz namaz hayasızlıktan ve kötülükten menneder.)

[4881] ʿaẓīmüʾş-şānı: ʿaẓīmi A B

[4882] biri daḫı: ve biri C

[4883] Kıyāme 75/29; veʾl-tefettiʾs-sāḳu biʾs-sāḳ: (Ve bacaklar birbirine dolandığında…)

[4884] mesʾele bir kişi Ḳurʾān-ı ʿaẓīmi oḳurken aşaġasını ḫāṭırın gelmese biri daḫı veʾl-tefettiʾs-sāḳu biʾs-sāḳ dise kāfir olur mesʾele: -B

[4885] Nebeʾ 78/34; keʾsen dihāḳā: (İçki dolu kadehler…)

[4886] dise kāfir olur mesʾele bir kişi: veyāḫūd C

[4887] İnsān 76/21; şarāben tehūrān: (Tertemiz bir içecek.) / dise kāfir olur mesʾele bir kişi ḳadeḥi ṭoldurup laṭife-ile fe kānet şarāben tehūrān: veyāḫūd fe kānet şarāben tehūrān ol daḫı veʾl-bāḳiyatuʾṣ-ṣāliḥāt vardur dise B

[4888] bir şeyʾi: -A -B

[4889] daḫı: -A -B

[4890] Mutaffifīn 83/3; fe iẕā kānūhum ev vezenūhūm yuḫsirūn: (Kendileri başkalarına vermek için ölçüp tartıklarında ise hazksızlık ederler.)

[4891] ücret-i muṣḥafı al dise kāfir olur bir kişi: -C

[4892] Kehf 18/46; veʾl bāḳiyyātüʾs-ṣāliḥāt: (Kalıcı olan iyi davranışlar…)

[4893] olur: olur mesʾele bir kişi ücret-i muṣḥafı al dise kāfir olur C / mesʾele bir kişi ölçerken ve ṭartarken bir kişi anuñ ḳatında fe iẕā kānūhum evvezenuhūm yuḫsirūn dise kāfir olur mesʾele bir kişi ücret-i muṣḥafı al dise kāfir olur bir kişi bu çölmekde ve bu tencirede ne var dise ol daḫı veʾl bāḳiyātuʾs-ṣāliḥāt vardur dise kāfir olur: -B

[4894] mesʾele: bir kişi bir B

[4895] āḫer daḫı emir böyle degildür dise veyā bu: veyāḫūd B

[4896] saña: buña C

[4897] açlıḳdan ḳurtarmaz: açlıḳdan mı ḳurtarur B

[4898] veyā: veyāḫūd B

[4899] şey: kişi C

[4900] veyā: veyāḫūd B

kāfir olur. Eger[4901] bir kişi bu sözleri ḫuṣūmet vaḳtinde subḥānallāh dise[4902] kimesneye {18} daḫı[4903] söylese kāfir olur. Mesʾele ve[4904] daḫı[4905] ḫuṣūmet vaḳtinde lā ilāhe illallāh {19} dise bir kişi daḫı bu ẕikr olunan sözleri[4906] söylese kāfir olur. [A90.a] {1} Mesʾele ḳumār oynarken bismillāhi dise kāfir olur. Mesʾele şarāb içerken {2} bismillāhi dise kāfir olur. Mesʾele zinā iderken bismillāhi dise kāfir {3} olur. Ve eger[4907] livāṭa iderken bismillāhi dise kāfir olur. Mesʾele ḥarām [B142.b] yirken {4} bismillāhi dise kāfir olur.[4908] Ammā yidikden şoñra elḥamdullillāhi dise baʿżılar[4909] kāfir {5} olur baʿżılar kāfir olmaz didi. Ammā kendüye naṣīb olup ḳarnı ṭoyduġı-çün {6} dise kāfir olur. [C130.a] Mesʾele bir şeyʾe emir ḳatında veyā icābet ḳatında[4910] bismillāhi {7} dise kāfir olur. Mesʾele bir kişi birinüñ evine varsa ve andan içerü {8} gireyin mi deyü icāzet ṭaleb itse ev ṣāḥibi daḫı bismillāhi dise eger murādı icāzet {9} virdim gir dimek dise kāfir olur. Veyāḫūd icāzet isteyüp ḳalḳayın mı {10} dise ol daḫı bismillāhi dise kāfir olur. Veyāḫūd yuḳaru çıḳayın mı dise {11} ol daḫı bismillāhi dise kāfir olur. Veyāḫūd ol maslıḥatı ideyin mi dise {12} ol daḫı bismillāhi dise kāfir olur. Veyāḫūd ṭaʿām yi dimek maḥallda bismillāhi {13} dise kāfir olur. Veyāḫūd gel ḳahve iç dimek[4911] maḥallda bismillāhi dise {14} kāfir olur. Zīrā bu cümlede Ḥaḳ teʿālīnüñ ism-i şerīfi kelām-ı nāsa ḫalṭ idüp {15} taḫfīf itdügi-çün kāfir olur[4912] ve ammā teʾvīl-i ṣaḥīḥ ile teʾvīl idüp bunları söylemezden evvel {16} fikir ve niyyet idüp baʿdehū bunları söylerse[4913] kāfir olmaz. Ammā bunı añlar {17} bir ʿālim-i fāżıl kişi ḳatında bulınur mesʾele[4914] ṭalebe-i ʿilim ve ḫuffāẓ-ı ʿulemāyı görüp bunlar {18} pilāv

[4901] eger: mesʾele C
[4902] dise: diyen B; deyen C
[4903] daḫı: -B
[4904] ve: -C
[4905] kāfir olur mesʾele ve daḫı: veyāḫūd B
[4906] dise bir kişi daḫı bu ẕikr olunan sözleri: diyen bir kimse B
[4907] ve eger: mesʾele C
[4908] mesʾele ḳumār oynarken bismillāhi dise kāfir olur mesʾele şarāb içerken bismillāhi dise kāfir olur mesʾele zinā iderken bismillāhi dise kāfir olur ve eger livāṭa iderken bismillāhi dise kāfir olur mesʾele ḥarām yirken bismillāhi dise kāfir olur: bir kişi şarāb içerken veyā ḳumār oynarken veyā zinā iderken veyā livāṭa iderken veyā ḥarāmen laʿīne yerken B
[4909] baʿżılar: baʿżılar ḳatında C
[4910] veyā icābet ḳatında: -C
[4911] dimek: dicek C
[4912] kāfir olur: -A -B
[4913] söylerse: söylese C
[4914] mesʾele bir şeyʾe emir ḳatında veyā icābet ḳatında bismillāhi dise kāfir olur mesʾele bir kişi birinüñ evine varsa ve andan içerü gireyin mi deyü icāzet ṭaleb itse ev ṣāḥibi daḫı bismillāhi dise eger murādı icāzet virdim gir dimek dise kāfir olur veyāḫūd icāzet isteyüp ḳalḳayın mı dise ol daḫı bismillāhi dise kāfir olur veyāḫūd yuḳaru çıḳayın mı dise ol daḫı bismillāhi dise kāfir olur veyāḫūd ol maslıḥatı ideyin mi dise ol daḫı bismillāhi dise kāfir olur veyāḫūd ṭaʿām yi dimek maḥallda bismillāhi

yiyicilerdür dise bu kişiye küfürden ʿaẓīm ḳorḳu vardur. Mesʾele[4915] bir kişi nemāz ḳılup ṣālġını ödedim dise kāfir olur. Mesʾele[4916] bir kişi vaʾllāhi ben [A90.b] {1} nemāz ḳılmazım dise kāfir olur. Mesʾele[4917] bir kişi vaʾllāhi ben Ḳurʾān [C130.b] oḳumam[4918] dise {2} kāfir olur. Mesʾele[4919] bir kişi Allāh benim mālımdan eksik virdi ben daḫı anuñ ḥaḳḳını eksik {3} virürin dise kāfir olur. Mesʾele bir kişi[4920] nemāz ḳılmaḳ[4921] farż degildür ḳılmam[4922] dise {4} kāfir olur. Mesʾele[4923] bir kişi nemāz ḳılmam dise kāfir olur.[4924] Bir kişi nemāz ḳılmaḳ farż {5} degildür ḳılmam dise kāfir olur.[4925] Bir kişi ben bugün nemāz ḳılmam dise kāfir {6} olur. Bir kişi ben ebedī nemāz ḳılmam dise kāfir olur. Mesʾele[4926] bir kişi lev emereni Allāh teʿālā {7} yaʿni Ḥaḳ[4927] subḥānehu ve teʿālā eger on vaḳit[4928] nemāza emir ide idi ḳılmazdım dise kāfir {8} olur. Mesʾele eger ḳıble[4929] fulān cihete ola idi ol cihete ḳılmazdum[4930] dise {9} kāfir olur. Mesʾele eger bir ḳul ben beş vaḳit[4931] nemāzı ḳılmazım[4932] zīrā ṣevābı efendinüñ {10} olur dise kāfir olur. Mesʾele[4933] bir kişi Ramażān-ı şerīfde nemāz ḳılup ġayrı aylarda ḳılmasa {11} niçün ġayrı aylarda[4934] ḳılmazsın [B143.a] diseler ol daḫı[4935] bu da çoḳdur dise kāfir olur. Mesʾele {12} bir kişiye nemāz ḳıl diseler ol daḫı ḳılmam

---

dise kāfir olur veyāḫūd gel ḳahve iç dimek maḥallda bismillāhi dise kāfir olur zīrā bu cümlede Ḥaḳ teʿālinüñ ism-i şerīfi kelām-ı nāsa ḫalṭ idüp taḫfīf itdügi-çün ve ammā teʾvīl-i ṣaḥīḥ ile teʾvīl idüp bunları söylemezden evvel fikir ve niyyet idüp baʿdehū bunları söylerse kāfir olmaz ammā bunı añlar bir ʿālim-i fāżıl kişi ḳatında bulınur mesʾele: bir kimse B

[4915] mesʾele: -B

[4916] mesʾele: -A -B

[4917] mesʾele: -A -B

[4918] oḳumam: oḳumazın C

[4919] mesʾele: -A -B / bir kişi vaʾllāhi ben nemāz ḳımazım dise kāfir olur bir kişi vaʾllāhi ben Ḳurʾān oḳumam dise kāfir olur: -B

[4920] mesʾele bir kişi: bir kimse B

[4921] ḳılmaḳ: -A -B

[4922] ḳılmam: dise veyāḫūd nemāz ḳılmaḳ farż degildür B

[4923] mesʾele: -A -B

[4924] bir kişi nemāz ḳılmam dise kāfir olur: -B; mesʾele bir kişi nemāz ḳılmam dise istiḥfāfen kāfir olur C

[4925] bir kişi nemāz ḳılmaḳ farż degildür ḳılmam dise kāfir olur: mesʾele C

[4926] mesʾele: -A -B

[4927] bir kişi nemāz ḳılmaḳ farż degildür ḳılmam dise kāfir olur bir kişi ben bugün nemāz ḳılmam dise kāfir olur bir kişi ben ebedī nemāz ḳılmam dise kāfir olur bir kişi levāmereni Allāh teʿālā yaʿni Ḥaḳ: bir kişi Allāh B

[4928] eger on vaḳit: baña on A C

[4929] mesʾele eger ḳıble: eger B

[4930] ḳılmazdum: ḳılmaz A

[4931] mesʾele eger bir ḳul ben beş vaḳit: bir ḳul B

[4932] ḳılmazım: ḳılmam C

[4933] mesʾele: -A -B / dise kāfir olur: -B

[4934] ġayrı aylarda ḳılmasa niçün ġayrı aylarda: ġayrılarda ḳılmasa niçün A B

[4935] ol daḫı: -B

dise kāfir olur.[4936] Bir kişiye nemāz {13} ḳıl diseler ol daḫı ḫalḳ bizüm içün ḳılur dise kāfir olur. Mesʾele[4937] bir kişiye nemāz {14} ḳıl diseler ol daḫı zevcim ve veledim yoḳdur kimüñ içün ḳılayın dise kāfir {15} olur. Mesʾele bir kişiye nemāz ḳıl diseler [C131.a] ol daḫı bu nemāz baña çoḳ[4938] ṭarlıḳ {16} getürdi dise[4939] yāḫūd çoḳ kesel getürdi dise kāfir olur. Mesʾele bir kişiye nemāz {17} ḳıl diseler ol daḫı[4940] bunı yürütmege[4941] kim ḳādir olur dise kāfir olur. {18} Mesʾele bir kişiye nemāz ḳıl diseler ol daḫı ṣabr eyle[4942] Ramażān gelsin de {19} ḳılalum dise kāfir olur.[4943] Veyāḫūd ʿuḳalā işleyüyicekleri maṣlıḥata dāḫil [A91.a] {1} olmazlar[4944] dise veyāḫūd ben ibtilāya dāḫil olmam dise veyāḫūd nemāz baña[4945] {2} pek aġırdur dise veyāḫūd nemāz ḳılmaḳ güçdür dise veyāḫūd kim ḳādirdür {3} bunı āḫirine ve[4946] nihāyetine irişdürmege[4947] dise veyāḫūd anam ve babam öldi {4} kimüñ içün ḳılayın dise veyāḫūd kimün içün ḳılayın anam babam ṣaġ mıdur[4948] dise {5} veyāḫūd nemāz ḳıldın kimesneye sen ḳılmaġ-ıla ne ziyāde itdiñ dise[4949] veyāḫūd {6} sen ḳılmaġ-ıla ne aṣṣı itdiñ dise veyāḫūd ḳılmaḳ ve terk itmek birdür dise {7} bu cümlede kendi kāfir ʿavreti boş olur. Tecdīd-i īmān ve tecdīd-i nikāḥ {8} lāzım olur.[4950] Mesʾele[4951] bir kişi farżlardan birin[4952] inkār eylese[4953] kāfir olur. {9} Mesʾele bir kişi bir kişiye beş vaḳit nemāzı ḳılmaḳ nedür dise ve zekāt virmek {10} nedür dise ol daḫı bilmem dise [C131.b] kāfir olur. Mesʾele[4954] bir kişi bir fāsıḳa nemāz ḳıl {11} ḥattā nemāzıñ ṭaṭını

[4936] olur: olur mesʾele C / mesʾele bir kişiye nemāz ḳıl diseler ol daḫı ḳılmam dise kāfir olur: -B

[4937] mesʾele: -A -B

[4938] zevcim ve veledim yoḳdur kimüñ içün ḳılayın dise kāfir olur mesʾele bir kişiye nemāz ḳıl diseler ol daḫı bu nemāz baña çoḳ: oġlım ve uşaġım yoḳdur kimüñ içün ḳılayım dise veyāḫūd bu nemāz baña B

[4939] dise: -A

[4940] yāḫūd çoḳ kesel getürdi dise kāfir olur mesʾele bir kişiye nemāz ḳıl diseler ol daḫı: veyāḫūd B

[4941] yürütmege: yerine iletmege C

[4942] kāfir olur mesʾele bir kişiye nemāz ḳıl diseler ol daḫı ṣabr eyle: veyāḫūd B

[4943] kāfir olur: -B

[4944] olmazlar: olmaz B

[4945] baña: -A -B

[4946] ḳādirdür bunı āḫirete ve: ḳādir olur B

[4947] bunı āḫirete ve nihāyetine irişdürmege: bunuñ nihāyetine ve āḫirete iletmege C

[4948] ṣaġ mıdur: ṣaġdur C

[4949] anam ve babam öldi kimüñ içün ḳılayın dise veyāḫūd kimün içün ḳılayın anam babam ṣaġ mıdur dise veyāḫūd nemāz ḳıldın kimesneye sen ḳılmaġ-ıla ne ziyāde itdiñ dise: -B

[4950] olur: gelür B

[4951] mesʾele: -B

[4952] birin: bir farżı A

[4953] eylese: itse B

[4954] mesʾele: -A -B

bulasın dise ol daḫı ḳılmam dise[4955] ḥattā nemāzı terk itmegüñ[4956] {12} ṭaṭını buldım dise kāfir olur. Mesʾele eger Ḥaḳ teʿālā beş vaḳit nemāzdan {13} ziyāde emir ide-idi ḳılmazdım dise kāfir olur[4957]. Mesʾele bir kişi ne gökcek olur {14} nemāz ḳılmamaḳ[4958] dise kāfir olur. Mesʾele bir kişi ābdestsiz cemāʿat-ile[4959] [B143.b] nemāz {15} ḳılsa veyā münferiden ḳılsa kāfir olur ḳaṣd-ıla ise[4960] ve eger sehv-ile ḳılsa[4961] {16} kāfir olmaz. Mesʾele[4962] bir kişi ḳıbleden ġayrıya ḳaṣd-ıla[4963] nemāz ḳılsa kāfir {17} olur. Mesʾele bir kişi nemāzı terk itmekde ne var deyü terk eylese kāfir olur. {18} Mesʾele bir kişi ṭahāretsiz veyāḫūd murdār şeveb-ile nemāz ḳılsa[4964] kāfir olur. {19} Mesʾele[4965] sebeb-i ẓāhirsiz bir ʿālime ki buġż eylese[4966] kāfir olur[4967]. Bir kişi bir ʿālimi [A91.b] {1} gördikde bıyığın ḳırḳdırmış çirkin olmış dise veyāḫūd bıyıḳ ḳırḳdırmaḳ {2} çirkindür[4968] dise kāfir olur. Mesʾele[4969] bir kişi bir kişiye bıyıġuñ ḳırḳdırmışsın çirkin {3} olmışsın[4970] dise kāfir olur. Zīrā bıyıḳ ḳırḳdırmaḳ[4971] sünnetdür. Mesʾele {4} bir kişi gerek er gerek ʿavret[4972] ʿulemāya taḳlīd idüp ḫalḳı güldirse kendi [C132.a] ve gülenler {5} cemīʿen[4973] kāfir olurlar. Mesʾele bir kişi şeyḫlere ve ḫaṭīblere ve imāmlara ve müʾezzinlere {6} taḳlīd eylese kāfir olur. Ve gülenler daḫı kāfir olurlar[4974]. Mesʾele {7} bir kişi meclis-i ʿilimden gelürken biri daḫı

[4955] dise: -A -B

[4956] itmegüñ: itmek-ile C

[4957] mesʾele: -A -B

[4958] ne gökçek olur nemāz ḳılmamaḳ: nemāz ḳılmamaḳ ne gökçek olur C

[4959] cemāʿat-ile: -C

[4960] ḳaṣd-ıla ise: -C

[4961] ḳılsa: ise C

[4962] mesʾele bir kişi bir kişiye beş vaḳit nemāzı ḳılmaḳ nedür dise ve zekāt virmek nedür dise ol daḫı bilmem dise kāfir olur bir kişi bir fāsıḳa nemāz ḳıl ḥattā nemāzıñ ṭaṭını bulasın dise ol daḫı ḳılmam ḥattā nemāzı terk itmegüñ ṭaṭını buldım dise kāfir olur mesʾele eger Ḥaḳ teʿālā beş vaḳit nemāzdan ziyāde emir ide-idi ḳılmazdım dise kāfir olur bir kişi ne gökçek olur nemāz ḳılmamaḳ dise kāfir olur mesʾele bir kişi ābdestsiz cemāʿat-ile nemāz ḳılsa veyā münferiden ḳılsa kāfir olur ḳaṣd-ıla ise ve eger sehv-ile ḳılsa kāfir olmaz mesʾele: bir kişi ḳaṣden ābdestsiz nemāz ḳılsa istiḫfāf ṭarīḳi-le kāfir olur eger sehv-ile ise kāfir olmaz bir kişi B

[4963] ḳaṣd-ıla: -B

[4964] şevb-ile nemāz ḳılsa: şevb-ile yā murdār şu-ıla nemāz ḳılsa ḳasd-ıla C

[4965] mesʾele bir kişi nemāzı terk itmekde ne var deyü terk eylese kāfir olur mesʾele bir kişi ṭahāretsiz veyāḫūd murdār şevb-ile nemāz ḳılsa kāfir olur mesʾele: bir kimse B

[4966] eylese: itse B

[4967] kāfir olur: küfür olur B; kāfir olur mesʾele C

[4968] çirkindür: çirkinlikdür C

[4969] mesʾele: -A -B

[4970] ḳırḳdırmışsın çirkin olmışsın: ḳırḳdırmış çirkin olmış C

[4971] ḳırḳdırmaḳ: ḳırḳmaḳ C

[4972] er gerek ʿavret: erkek gerek dişi C / bir kişi bir kişiye bıyığuñ ḳırḳdırmışsın çirkin olmışsın dise kāfir olur zīrā bıyıḳ ḳırḳdırmaḳ sünnetdür mesʾele bir kişi gerek er gerek ʿavret: bir kişi B

[4973] cemīʿen: cümle C

[4974] olurlar: olur C

kiliseden gelür[4975] dise kāfir {8} olur. Mesʾele[4976] bir kişi bir kişiye ḳalḳ[4977] meclis-i ʿilme gidelüm dise ol daḫı {9} anlaruñ didiklerin ṭutmaġa kim ḳādir olur[4978] dise kāfir olur[4979]. Veyāḫūd {10} anlaruñ didikleri-le ʿamel itmege kim ḳādir olur dise kāfir olur. {11} Mesʾele bir kişi laṭife-ile meclis-i ʿilme gitme ḫātūnuñ boş olur dise kāfir {12} olur. Mesʾele bir kişi ʿilim saña ne bildürdi dise kāfir olur. Mesʾele {13} bir kişi tirīd çanaġı ʿilimden yegdür dise kāfir olur[4980]. Bir kişi bir vech-i şerʿī {14} beyān eylese[4981] ḫaṣmı daḫı bu recülüñ olduġuñ[4982] ʿālim olduġındandur dise kāfir olur. {15} Veyāḫūd bir kişi benimle ʿālim oturmasın dise kāfir olur. Veyāḫūd[4983] ʿilmi {16} neye[4984] yarar dise kāfir olur. Veyāḫūd[4985] bir kişi fetvāyı[4986] yire bıraḳsa kāfir {17} olur.[4987] Veyāḫūd bu şerʿī nedür dise kāfir olur. Mesʾele bir kişi ben[4988] ṭalāḳ {18} mulāḳ nedür[4989] bilmezim hemān oġlan anası evde gerek[4990] dise kāfir olur. {19} Mesʾele[4991] bir ḫātūn laʿnet zevc-i ʿālime dise [C132.b] [B144.a] kāfire olup erinden boş [A92.a] {1} olur. Tecdīd-i īmān ve tecdīd-i nikāḥ lāzım olur. Mesʾele bir kişi bir ʿālime {2} ʿālimcik dise kāfir olur. Mesʾele bir kişi ḥażret-i ʿAlinüñ Fāṭımadan {3} ġayrıdan olan evlādına ʿalevīcik dise kāfir olur. Mesʾele[4992] bir ʿālim {4} kitābını bir dükkānda ḳoyup gitdi. Dükkān ṣāḥibi eyitdi. Minşāriki {5} bunda ḳodıñ[4993] gitdiñ didi. Ol ʿālim daḫı Şeyḫüʾl-İslām İmām-ı Fāżılı raḥmetullāhi ʿaleyhi[4994] {6} ḥażretlerine fetvā

[4975] gelür: gelürsün C

[4976] mesʾele bir kişi şeyḫlere ve ḫaṭīblere ve imāmlara ve müʾezzinlere taḳlīd eylese kāfir olur ve gülenler daḫı kāfir olurlar mesʾele bir kişi meclis-i ʿilimden gelürken biri daḫı kiliseden gelür dise kāfir olur mesʾele: -B

[4977] ḳalḳ: senüñle C

[4978] ḳādir olur: ḳādirdür B

[4979] kāfir olur: kāfir olur dimişler B; -C

[4980] veyāḫūd anlaruñ didikleri-le ʿamel itmegi kim ḳādir olur dise kāfir olur mesʾele bir kişi laṭife-ile meclis-i ʿilme gitme ḫātūnuñ boş olur dise kāfir olur mesʾele bir kişi ʿilim saña ne bildürdi dise kāfir olur mesʾele bir kişi tirīd çanaġı ʿilimden yegdür dise kāfir olur: -B

[4981] eylese: itse B

[4982] olduġuñ: -A -B

[4983] veyāḫūd bir kişi benimle ʿālim oturmasın dise kāfir olur veyāḫūd: dimişler bir kişi B

[4984] neye: neye derler B

[4985] veyāḫūd: -B

[4986] veyāḫūd bir kişi fetvāyı: mesʾele bir kişi fetvā-yı şerīfi C

[4987] yire bıraḳsa kāfir olur: bıraḳsa B

[4988] kāfir olur mesʾele bir kişi ben: veyāḫūd B

[4989] nedür: -A -B

[4990] bilmezim hemān oġlan anası evde gerek: bilmem B

[4991] mesʾele: -B

[4992] kāfire olup erinden boş olur tecdīd-i īmān ve tecdīd-i nikāḥ lāzım olur mesʾele bir kişi bir ʿālime ʿālimcik dise kāfir olur mesʾele bir kişi ḥażret-i ʿAlinüñ Fāṭımadan ġayrıdan olan evlādına ʿalevīcik dise kāfir olur mesʾele: kāfir olur B

[4993] ḳodıñ: ḳoyup B

[4994] ʿaleyhi: -B

itdürdi. Ve fetvāsında ḳatlına emir eyledi. Mesʾele bir kişi {7} teyemmüm idene gülse kāfir olur.[4995] Bir kişi ben ḥarām ḥelāl[4996] bilmezim dise {8} kāfir olur. Bir kişi ʿilimden bir mesʾele veyāḫūd eḥādīṯ-i şerīfeden[4997] {9} bir ḥadīṯ-i şerīfe naḳıl itse[4998] biri daḫı bulısar bi-şeyʾin dise veyāḫūd bu kelām[4999] neye yarar {10} dise veyāḫūd[5000] eʾl-yevmiʾl-ʿizzet ve ḥürmet dirhemedür ʿilme degildür dise {11} veyāḫūd[5001] ben nefsimi cehenneme ḥāżırladım dise veyāḫūd yaṣduġum cehenneme bıraḳdım {12} dise bu sözlerüñ her birinde[5002] kāfir olur. Mesʾele bir kişi aḳcesi olmayana[5003] {13} bir aḳce degmez dise kāfir olur. Bir kişi āḫir ʿömürde ben ʿilme meşġūl olmam {14} dise kāfir olur. Mesʾele[5004] eger fulān kişi ḳıble olaydı veyāḫūd [C133.a] fulān {15} kişi ḳıble cihetinde olaydı ol cānibe teveccüh itmezdim dise kāfir olur. {16} Mesʾele bir kişi bir ṣāliḥe saña mulāḳī olmaḳ hemān ḫınzıra mulāḳī olmaḳ gibidür {17} dise kāfir olur. Mesʾele bir kişi bir kişiden ḥaḳ daʿvā idüp gel şerʿ-i şerīfe[5005] {18} gidelüm dise ol daḫı çavuş getürmeyince gitmezim[5006] dise kāfir olur. {19} Veyāḫūd ṭanecimden[5007] ādem getürmeyince gitmezim dise[5008] kāfir olur. Veyāḫūd [A92.b] {1} muḥżır getürmeyince gitmem dise yine kāfir olur. Zīrā şerʿ-i şerīfe gidelüm {2} dimek Allāhuñ ve Resūlinüñ emrine ve ḥükmine varalum muṭīʿ olalım dimekdür. {3} Ve eger[5009] ḳāḍıyā gidelüm dise ol daḫı gitmem dise nesne lāzım gelmez ve kāfir {4} olmaz ancaḳ taʿzīr lāzım gelür. Mesʾele bir kişi gel[5010] şerʿullāh dise ol daḫı {5} şerʿī ve şerʿī emṣālinde[5011] olanlar baña geçmez dise kāfir olur. Bir kimse borclusına [5012]

[4995] olur: olur mesʾele C / mesʾele bir kişi teyemmüm idene gülse kāfir olur: -B
[4996] ḥarām ḥelāl: ḥelāl ḥarām C
[4997] eḥādīṯ-i şerīfeden: eḥādīṯden C
[4998] şerīfe naḳıl itse: şerīfe A; -B
[4999] biri daḫı bulısar bi-şeyʾin dise veyāḫūd bu kelām: oḳusa B
[5000] veyāḫūd: yāḫūd B C
[5001] eʾl-yevmiʾl-ʿizzet ve ḥürmet dirhemedür ʿilme degildür dise veyāḫūd: -B
[5002] veyāḫūd yaṣduġum cehenneme bıraḳdım dise bu sözlerüñ her birinde: -B
[5003] olmayana: olmayan kişiye C
[5004] mesʾele: mesʾele bir kişi C
[5005] mesʾele bir kişi aḳcesi olmayana bir aḳce degmez dise kāfir olur bir kişi āḫir ʿömürde ben ʿilme meşġūl olmam dise kāfir olur mesʾele eger fulān kişi ḳıble olaydı veyāḫūd fulān kişi ḳıble cihetinde olaydı ol cānibe teveccüh itmezdim dise kāfir olur mesʾele bir kişi bir ṣāliḥe saña mulāḳī olmaḳ hemān ḫınzıra mulāḳī olmaḳ gibidür dise kāfir olur mesʾele bir kişi bir kişiden ḥaḳ daʿvā idüp gel şerʿ-i şerīfe: dimişler bir kişi gel şerʿe B
[5006] gitmezim: gitmem C
[5007] kāfir olur veyāḫūd ṭanecimden:yāḫūd żābıṭımdan B
[5008] getürmeyince gitmezim dise: gelince gitmem dise neye C
[5009] veyāḫūd muḥżır getürmeyince gitmem dise yine kāfir olur zīrā şerʿ-i şerīfe gidelüm dimek Allāhuñ ve resūlinüñ emrine ve ḥükmine varalum muṭīʿ olalım dimekdür ve eger: ammā B
[5010] ve kāfir olmaz ancaḳ taʿzīr lāzım gelür mesʾele bir kişi gel: bir kişi birine B
[5011] emṣālinde: emṣāli B
[5012] bir kimse borclusına: bir kişi baña A C

mālımı vir {6} dise ol daḫı şerʿa varmayınca virmezem dise [B144.b] ol[5013] daḫı ben saña virdügümde {7} şerʿī ḳanda idi dise kāfir olur. Mesʾele şerʿ-i şerīf ẕikr olınsa[5014] {8} bir kişi daḫı istiḫfāfen gegirse[5015] şerʿī budur dise kāfir olur. Mesʾele {9} bir kişi aḥkām-ı şerʿī istihzā eylese[5016] kāfir olur. [C133.b] Bir kişiye müʾmin misin diseler {10} ol daḫı enā müʾmin inşāllāhu dise teʾvīline ḳādir olmasa[5017] kāfir olur.[5018] Enā müʾmin {11} Ḥaḳḳa dimek gerekdür[5019]. Ammā teʾvīlin bilüp enā müʾmin inşāllāhu dise şāfīʿler {12} gibi bizim meẕhebimüzde daḫı kāfir olmaz. Mesʾele bir kāfir[5020] müslimāna baña {13} İslāmı ʿarż eyle dise ol daḫı fulān ʿālime var dise kāfir olur. Mesʾele[5021] {14} bir kāfir bir müslimāna baña İslāmı ʿarż eyle didikde[5022] ol daḫı ṣabr eyle {15} dise kāfir olur. Fiʾl-ḥāl İslāma getürmek[5023] gerekdür. Baʿdehū bir ʿālime iletmek {16} gerekdür.[5024] Ḥattā bir ḫoşca İslāmı taʿlīm eyleye. Mesʾele bir kişiye īmān nedür {17} dinilse ol daḫı bilmem dise kāfir olur. Mesʾele bir kişi İslāma gelmek {18} murād itse ol daḫı ben ṣıfāt-ı īmānı bilmem dise veyāḫūd ṣabr eyle dise {19} veyāḫūd teʾḫīr eyle dise veyāḫūd fulān ʿālime var dise veyāḫūd fulān [A93.a] {1} kişiye var dise kāfir olur. Mesʾele bir kişi ben ṣıfat-ı İslāmı bilmem {2} dise kāfir olur.[5025] Mesʾele bir küçük ṣabiye müslimān ḳızını nikāḥ-ıla alsa {3} baʿdehū bāliġe olsa İslāmı bilmese ve ṣıfat-ı İslām nedür bilmese erinden beʾin {4} ṭalāḳ[5026] boş olur. Mesʾele bir kişi bir kişiye bed-duʿā idüp Allāh teʿālā seni {5} īmānsız öldürsin dise

[5013] ol: bu A C
[5014] olınsa: olunsa idi C
[5015] gegirse: gegirüp C
[5016] mesʾele şerʿ-i şerīfe ẕikr olınsa bir kişi daḫı istiḫfāfen gegirse şerʿī budur dise kāfir olur mesʾele bir kişi aḥkām-ı şerʿī istihzā eylese: bir kişi aḥḳām-ı şerʿīden birini mezelenüp istihzā itse B
[5017] teʾvīline ḳādir olmasa: teʾvīlin bilmezse A
[5018] olur: olur dimişler B
[5019] dimek gerekdür: dimekdür C
[5020] kāfir: kāfir bir C
[5021] enā müʾmin ḥaḳḳa dimek gerekdür mmā teʾvīlin bilüp enā müʾmin inşāllāhu dise şāfīʿler gibi bizim meẕhebimüzde daḫı kāfir olmaz mesʾele bir kāfir müslimāna baña İslāmı ʿarż eyle dise ol daḫı fulān ʿālime var dise kāfir olur mesʾele: -B
[5022] didikde: dese C
[5023] getürmek: getür A
[5024] gerekdür: gerek B
[5025] mesʾele bir kişi ben ṣıfat-ı İslāmı bilmem dise kāfir olur: -C
[5026] ṭalāḳ: ṭalāḳ ile C

kāfir olur[5027]. Mesʾele[5028] bir kişi fulānuñ ḳatlı ḥelāldur **[C134.a]** {6} veyāḫūd mübāḥdur dise kāfir olur. Eger ol kişi küfür söyleyüp mürted {7} olmadı-sa veyāḫūd zinā ve livāṭa[5029] idüp evli degil ise veyāḫūd nā-ḥaḳ yire ādem öldürmedi-se[5030].{8} Mesʾele[5031] bir kişi fulānuñ mālı[5032] baña ḥelāldur dise kāfir olur. {9} Mesʾele bir kişi fulānuñ[5033] ḳatlı ḥelāldur dise kāfir olur. Yanında olanlar daḫı {10} taṣdīḳ itseler cümlesi kāfir olur.[5034] Mesʾele bir kişi saña ve İslāmıña {11} laʿnet dise **[B145.a]** kāfir olur. Mesʾele[5035] bir kişi bir kişiye müslimān degil misin dise {12} ol daḫı degilin dise kāfir olur. Mesʾele[5036] bir kişi bir ḥarām fiʿl[5037] işleyene {13} işleme bunı ḳorḳ Allāhdan[5038] dise ol daḫı ḳorḳmazım dise kāfir olur. {14} Ammā ḥarām olmayan nesnede dise kāfir olmaz. Mesʾele bir kişi bir kişiye Allāhdan {15} ḳorḳmaz mısın dise ol daḫı ḳorḳmazım dise kāfir olur.[5039] Mesʾele[5040] bir kişi {16} bir kişiye yā kāfir dise ol daḫı didügin gibiyin[5041] dise veyāḫūd kāfir {17} olmasam senüñle olmazdım dise[5042] veyāḫūd lebbeyk dise kāfir olur.[5043] {18} Mesʾele bir kişi bir müslimāna yā kāfir dise kāfir olur. Ol daḫı sükūt {19} ider[5044] baʿżılar ḳatında ol daḫı kāfir olur veyāḫūd yā

[5027] mesʾele bir kişiye īmān nedür dinilse ol daḫı bilmem dise kāfir olur mesʾele bir kişi İslāma gelmek murād itse ol daḫı ben ṣıfāt-ı īmānı bilmem dise veyāḫūd ṣabr eyle dise veyāḫūd teʾḫīr eyle dise veyāḫūd fulān ʿālime var dise veyāḫūd fulān kişiye var dise kāfir olur mesʾele bir kişi ben ṣıfat-ı İslāmı bilmem dise kāfir olur mesʾele bir küçük ṣabīye müslimān ḳızını nikāḥ-ıla alsa baʿdehū bāliġe olsa İslāmı bilmese ve ṣıfat-ı İslām nedür bilmese erinden beʾin ṭalāḳ boş olur mesʾele bir kişi bir kişiye bed-duʿā idüp Allāh teʿālā seni īmānsız öldürsin dise kāfir olur: bir kişi ṣıfat-ı şmānı bilmese veyā bilmezim veyā bir henüz ere varmış ʿavrete ẕevci ṣıfat-ı īmānı süʾāl itse ol daḫı bilmem dise bu cümle küfürdür B

[5028] mesʾele: -B -C

[5029] ve livāṭa: -A -B

[5030] öldürmedi-se: mesʾele bir kişinüñ oġlı öldükde Allāh senden yeg imiş dese küfürdür C / küfür söyleyüp mürted olmadı-sa veyāḫūd zinā idüp evli degil ise veyāḫūd nā-ḥaḳ yire ādem öldürmedi-se: şerʿen bir ḥāl-ile ḳatla müstaḥaḳ olmadısa B

[5031] mesʾele: -B

[5032] mālı: mālı veyā ḳatlı B

[5033] fulānuñ: fulān kişinüñ C

[5034] olur: olurlar C

[5035] kāfir olur mesʾele bir kişi fulānuñ ḳatlı ḥelāldur dise kāfir olur yanında olanlar daḫı taṣdīḳ itseler cümlesi kāfir olur mesʾele bir kişi saña ve İslāmıña laʿnet dise kāfir olur mesʾele: şerʿen bir vech-ile ḥelāl olmış olmasa kāfir olur B

[5036] mesʾele: -B

[5037] fiʿl: iş B

[5038] işleme bunı ḳorḳ Allāhdan: bunı işleme Allāhdan ḳorḳ C

[5039] mesʾele bir kişi bir kişiye Allāhdan ḳorḳmaz mısın dise ol daḫı ḳorḳmazım dise kāfir olur: -C

[5040] mesʾele bir kişi bir kişiye Allāhdan ḳorḳmaz mısın dise ol daḫı ḳorḳmazım dise kāfir olur mesʾele: -B

[5041] gibiyin: gibi C

[5042] veyāḫūd kāfir olmasam senüñle olmazdım dise: -B

[5043] olur: olur dimişler B

[5044] ider: iderse C

kāfirüñ oġlu dise kendi oġlına kāfir olur[5045]. Mesʾele[5046] bir kişi kendi oġlına **[A93.b]** {1} ve ḳızına[5047] yā mecūsīnüñ **[C134.b]** veledi[5048] dise kāfir olur.[5049] Veyāḫūd kāfirüñ oġlı dise {2} kendi oġlına kāfir olur.[5050] Mesʾele bir kişi[5051] kendi atına yā kāfirüñ[5052] atı dise {3} veyā kāfirüñ milki dise eger kendi yanında ṭoġdı-sa kāfir olur. {4} Ve eger ṣatun aldı-sa kāfir olmaz. Mesʾele[5053] bir kişi iʿtiẕār[5054] maḥallında kāfir idim {5} müslimān oldım dise kāfir olur baʿżılar ḳatında. Mesʾele[5055] Allāh teʿālā İblīs ʿaleyhiʾl-laʿine[5056] {6} laʿnet itdi dinildikde bir kişi[5057] ben laʿnet **[B145.b]** itmezim dise kāfir olur.[5058] Mesʾele {7} bir kişi put yapsa kāfir olur. Mesʾele[5059] bir kişi ben mülḥidin dise kāfir {8} olur. Mesʾele[5060] eger yarın fulān nesne olmazsa kāfir olayın dise fiʾl-ḥāl {9} kāfir olur.[5061] Veyāḫūd eger[5062] fulān nesne yarın olursa kāfir olayın {10} dise fiʾl-ḥāl kāfir olur. Mesʾele[5063] bir kişi bir kişiye beni inciddiñ kāfir {11} olmaḳ murād itdim dise kāfir olur. Mesʾele[5064] bir kişi bir kişiye isterseñ {12} kāfir ol[5065] isterseñ müslim ol benim ḳatımda ikisi[5066] birdür dise kāfir olur. {13} Mesʾele bir kişi beni şöyle inciddiñ kāfir olmaġa yaḳın oldım dise kāfir {14} olur.[5067] Mesʾele bir kişi bir müslimāna lā ilāhe illallāh di dise ol daḫı dimese {15} kāfir olur. Mesʾele[5068] Naṣrāniyye Yahūdīyyeden ḫayırludur dise veyāḫūd {16} Yahūdīyye Naṣrāniyyeden

---

[5045] olur veyāḫūd yā kāfirüñ oġlu dise kendi oġlına kāfir olur: olur A B

[5046] mesʾele bir kişi bir müslimāna yā kāfir dise kāfir olur ol daḫı sükūt ider baʿżılar ḳatında ol daḫı kāfir olur mesʾele: -B

[5047] mesʾele bir kişi kendi oġlına ve ḳızına: bir kişi kendü veledine yāḫūd bentine C

[5048] veledi: oġlu veyā ḳızı C

[5049] kāfir olur: -B

[5050] veyāḫūd kāfirüñ oġlı dise kendi oġlına kāfir olur: veyāḫūd kāfirüñ oġlı dise kāfir olur didiler B; -C

[5051] mesʾele bir kişi: ammā B

[5052] kendi atına yā kāfirüñ: kendi mālına yā atına yā kāfirüñ mālı yā C

[5053] mesʾele: -B

[5054] iʿtiẕār: iʿtirāż C

[5055] baʿżılar ḳatında mesʾele: -B

[5056] İblīs ʿaleyhiʾl-laʿine: İblīse A B

[5057] bir kişi: bir aḫer C

[5058] itmezim dise kāfir olur: itmem dise kāfir olur dimişler B

[5059] mesʾele bir kişi put yapsa kāfir olur mesʾele: -B

[5060] mesʾele: -B

[5061] kāfir olur: olur dimişler B

[5062] eger: -C

[5063] veyāḫūd eger fulān nesne yarın olursa kāfir olayın dise fiʾl-ḥāl kāfir olur mesʾele: -B

[5064] olur mesʾele: olur dimişler B

[5065] ol: olur A

[5066] isterseñ müslim ol benim ḳatımda ikisi: benim ḳatımda ikisi daḫı B

[5067] mesʾele bir kişi beni şöyle inciddiñ kāfir olmaġa yaḳın oldım dise kāfir olur: -C

[5068] mesʾele bir kişi beni şöyle inciddiñ kāfir olmaġa yaḳın oldım dise kāfir olur mesʾele bir kişi bir müslimāna lā ilāhe illallāh di dise ol daḫı dimese kāfir olur mesʾele: -B

ḫayırludur dise kāfir olur. **[C135.a]** Lāyıḳ olan budur ki **{17}** Yahūdīyye Naṣrāniyyeden şerdür[5069] diye.[5070] Mesʾele bir kişi fulān kimesne beni kāfir **{18}** itdi dise kāfir olur. Mesʾele[5071] bir kişi mecūsī şabḳasın geyse **{19}** veyāḫūd omuzına şarı ḫırḳa yamasa veyāḫūd beline zünnār ḳuşansa **[A94.a]** **{1}** veyāḫūd kendüyi Yahūdīlere ve Naṣrānīlere teşbīhe eylese[5072] laṭife-ile kāfir olur. **{2}** Mesʾele bir kişi beline bir ip baġlasa ve bu[5073] zünnārdur dise kāfir olur. **{3}** Mesʾele bir kişi Mecūsīlere nevrūz güninde yumurda hediye virse kāfir **{4}** olur.[5074] Mesʾele bir kişi nevrūz güninde bir nesne ṣatun alsa ammā ol şeyʾi **{5}** evvelden alıgeldügi olmasa eger taʿẓīmen ise kāfir olur. Ve eger nevrūz **{6}** güni idügin bilmese ittifāḳı rast gelse kāfir olmaz[5075]. Mesʾele bir kişi bir kişiye **{7}** nevrūza[5076] taʿẓīmen bir nesne ihdā[5077] eylese yaʿni baġışlasa kāfir olur. Mesʾele[5078] **{8}** bir kişiye ḥelālden yi dinilse ve[5079] ol daḫı ḥarām baña sevgülüdür dise kāfir **{9}** olur. Veyāḫūd[5080] ḥarām baña cāʾizdür dise kāfir olur. Mesʾele bir kişi[5081] **{10}** ḥarāmı severin **[B146.a]** ṣabr idemezin dise[5082] kāfir olur. Mesʾele bir kişi nʾolaydı **{11}** şarāb ḥelāl olaydı dise kāfir olur. Mesʾele bir kişi nʾolaydı zinā[5083] ḥelāl **{12}** olaydı dise kāfir olur. Mesʾele bir kişi nʾolaydı **[C135.b]** ẓulüm ḥelāl olaydı dise **{13}** kāfir olur. Mesʾele bir kişi nʾolaydı ādem öldürmek ḥelāl olaydı dise **{14}** kāfir olur. Mesʾele bir kişi ḥelāl olmayan nesneleri ḥelāl olaydı dise

---

[5069] şerdür: şerlüdür C

[5070] lāyıḳ olan budur ki Yahūdīyye Naṣrāniyyeden şerdür diye: Yahūdī şerdür Naṣrāniden dimek gerekdür B

[5071] mesʾele bir kişi fulān kimesne beni kāfir itdi dise kāfir olur mesʾele: -B

[5072] teşbīhe eylese: teşbīh itse C

[5073] baġlasa ve bu: baġlasa bu nedür diseler ol daḫı C

[5074] mesʾele bir kişi mecūsīlere nevrūz güninde yumurta hediye virse kāfir olur: -C

[5075] olmaz: olmaz mesʾele bir kişi mecūsīlere nevrūz gününde yumurta hediye virdise kāfir olur C

[5076] nevrūza: nevrūz gününe C

[5077] ihdā: hediye C

[5078] veyāḫūd omuzına şarı ḫırḳa yamasa veyāḫūd beline zünnār ḳuşansa veyāḫūd kendüyi Yahūdīlere ve Naṣrānīlere teşbīhe eylese laṭife-ile kāfir olur mesʾele bir kişi beline bir ip baġlasa ve bu zünnārdur dise kāfir olur mesʾele bir kişi mecūsīlere nevrūz güninde yumurta hediye virse kāfir olur mesʾele bir kişi nevrūz güninde bir nesne ṣatun alsa ammā ol şeyʾi evvelden alıgeldügi olmasa eger taʿẓīmen ise kāfir olur ve eger nevrūz güni idügin bilmese ittifāḳı rast gelse kāfir olmaz mesʾele bir kişi bir kişiye nevrūza taʿẓīmen bir nesne ihdā eylese yaʿni baġışlasa kāfir olur mesʾele: veyāḫūd kāfirlere maḫṣūṣ olan libāslardan birini geyse kendüyi küfre teşbīh eylese laṭīfe ṭarīḳi-le kāfir olur bir kimse kāfirüñ bayrāmlarına veyāḫūd nevrūz günine veyāḫūd ḳazıl yumurtaya taʿẓīm itse kāfir olur B

[5079] dinilse ve: diseler B

[5080] kāfir olur veyāḫūd: -B

[5081] kāfir olur mesʾele bir kişi: veyāḫūd B

[5082] dise: dise bu cümlede B

[5083] şarāb ḥelāl olaydı dise kāfir olur mesʾele bir kişi nʾolaydı zinā: nʾolaydı zinā ve livāṭa C

{15} kāfir olur. Mesʾele bir kimesne bir ḥarāma bu ḥelāldur dise kāfir olur[5084]. {16} Mesʾele bir müslimān bir müslimāna şarāb ṣatmaġa icāzet virse kāfir olur. {17} Mesʾele bir kişi ḥarām ḥelāldur dise kāfir olur. Mesʾele[5085] bir kişi Ramażān-ı şerīf {18} geldikde uzun ay geldi dise kāfir olur[5086]. Veyāḫūd aġır ay geldi dise[5087] {19} veyāḫūd ṭar ay geldi dise kāfir olur. Mesʾele bir kişi[5088] bu ṭāʿatı Ḥaḳ subḥānehu ve teʿālā [A94.b] {1} bizim üzerimüze ʿaẕāb ḳıldı dise bu cümlede[5089] kāfir olur. Mesʾele[5090] bir kişi günāh-ı ṣaġāʾir {2} işlese bir āḫer kişi daḫı tevbe eyle dise ol daḫı ne işledim ki tevbeye muḥtāc oldım {3} dise kāfir olur. Mesʾele[5091] bir kişi ḥarāmdan bir faḳīre[5092] taṣadduḳ eylese ve andan {4} ṣevāb ricā eylese[5093] kāfir olur. Mesʾele bir kişi ḥarāmdan bir faḳīre taṣadduḳ {5} eylese ve ol faḳīr ḥarām[5094] idügin bilse ve duʿā eylese viren daḫı āmīn dise ikisi {6} daḫı kāfir olur[5095]. Mesʾele bir kişi şerʿen ḳabīḥ olan[5096] nesneleri işlese biri daḫı {7} gökcek itdiñ dise yaʿni ne güzel itdiñ ve[5097] ne ḫoş itdiñ dise [C136.a] kāfir olur. {8} Mesʾele[5098] bir kişi ḥayż gören[5099] ḫātūna cimāʿ ḥelāldur dise kāfir olur. Mesʾele {9} bir kişi livāṭa itmek[5100] ḥelāldur dise kāfir olur. Mesʾele[5101] bir kişiye [B146.b] niçün {10} zekāt virmezsin dinildikde ol daḫı[5102] bu

[5084] mesʾele bir kişi ḥelāl olmayan nesneleri ḥelāl olaydı dise kāfir olur mesʾele bir kimesne bir ḥarāma bu ḥelāldur dise kāfir olur: mesʾele bir kişi ḥarāma ḥelāldur dise yāḫūd ḥelāle ḥarāmdur dise kāfir olur C

[5085] mesʾele bir kişi ḥarām ḥelāldur dise kāfir olur: -C / mesʾele bir kişi nʾolaydı şarāb ḥelāl olaydı dise kāfir olur mesʾele bir kişi nʾolaydı zinā ḥelāl olaydı dise kāfir olur mesʾele bir kişi nʾolaydı ẓulüm ḥelāl olaydı dise kāfir olur mesʾele bir kişi nʾolaydı ādem öldürmek ḥelāl olaydı dise kāfir olur mesʾele bir kişi ḥelāl olmayan nesneleri ḥelāl olaydı dise kāfir olur mesʾele bir kimesne bir ḥarāma bu ḥelāldur dise kāfir olur mesʾele bir müslimān bir müslimāna şarāb ṣatmaġa icāzet virse kāfir olur mesʾele bir kişi ḥarām ḥelāldur dise kāfir olur mesʾele: bir kimsede ḥelāl-iḳaṭʿya ḥarām dise veyāḫūd ḥarām-ı ḳaṭʿya ḥelāl dise kāfir olur B

[5086] dise kāfir olur: -B

[5087] dise: -B

[5088] dise kāfir olur mesʾele bir kişi: deyü istiṣḳāl itse veyāḫūd B

[5089] itdi dise bu cümlede: ḳıldı dise A C

[5090] mesʾele: -B

[5091] mesʾele: -B

[5092] bir faḳīre: -B

[5093] ricā eylese: umsa B

[5094] ḥarām: ḥarāmdan C

[5095] mesʾele bir kişi ḥarāmdan bir faḳīre taṣadduḳ eylese ve ol faḳīr ḥarām idügin bilse ve duʿā eylese viren daḫı āmīn dise ikisi daḫı kāfir olur: alan faḳīr daḫı ḥarām idügin bilse ve duʿā eylese viren daḫı āmīn dise ikisi bile kāfir olur B

[5096] mesʾele bir kişi şerʿen ḳabīḥ olan: bir kişi şerʿen olan B

[5097] yaʿni ne güzel itdiñ ve: veyāḫūd B

[5098] mesʾele: -B

[5099] gören: ḥālinde B; gününde C

[5100] kāfir olur mesʾele bir kişi livāṭa itmek: veyāḫūd livāṭa B

[5101] mesʾele: -B

[5102] ol daḫı: -A -C

ceremeyeyi ve bu ġarāmayı kime vireyin[5103] dise kāfir {11} olur. Mesʾele bir kişi[5104] istibrādan evvel cāriyeye vaṭī itmek ḥelāldur dise {12} kāfir olur. Mesʾele bir kişiye zekāt vir diseler ol daḫı virmezin dise kāfir {13} olur. Mesʾele bir kişi bir şeyʾi işledügin bilürken eger ben bu işi işledim ise {14} Yahūdī olayın dise kāfir olur. Mesʾele Yahūdī olayın veyā Naṣrānī olayın {15} eger fulānı itdim ise dise ve itdügin bilse kāfir olur[5105]. Mesʾele bir kişi {16} Allāh bilür bu işi[5106] işledim dise işlemedi-se kāfir olur. Mesʾele[5107] bir kişi yalan yere and içse[5108] {17} Allāh bilür şöyledür dise kāfir olur. Mesʾele bir kişi Allāh bilür fulān {18} kimesneyi oġlumdan ziyāde[5109] severin dise kāfir olur. Mesʾele eger fulānı {19} idersem kāfir olayın dise ve iʿtiḳādında idersem kāfir olurun dirse [A95.a] {1} eger ol şeyʾi iderse kāfir olur. Mesʾele vaʾllāhi dicek maḥalda[5110] cānuñ {2} içün dise kāfir olur. Mesʾele[5111] başıñ-çün dise kāfir olur. Mesʾele {3} bir kişi[5112] benim ḥayātım içün dise veyāḫūd bi ḥayātike dise bunlarda[5113] kāfir olur. Mesʾele {4} bir kişi bir insānuñ vechi bir ḳoyun boġazlasa veyāḫūd bir kişinüñ ḳodumından veyāḫūd [C136.b] {5} velīmede ve bunlara müşābih olan yerlerde kāfir olur. Mesʾele bir kişi sulṭāna {6} secde eylese kāfir olur. Ammā murādı taḥiyyet olsa kāfir olmaz. Ammā {7} İmām-ı Aʿẓam ḳatında yine kāfir olur. Ebū Manṣūr māturidī[5114] eydür[5115]. Bir kişi zamānımuz {8} sulṭānına ʿādil[5116]

[5103] vireyin: viresin B
[5104] kişi: kimse C
[5105] mesʾele Yahūdī olayın veyā Naṣrānī olayın eger fulān itdim ise dise ve itdügin bilse kāfir olur: -C
[5106] bu işi: -A -B
[5107] mesʾele bir kişi istibrādan evvel cāriyeye vaṭī itmek ḥelāldur dise kāfir olur mesʾele bir kişiye zekāt vir diseler ol daḫı virmezin dise kāfir olur mesʾele bir kişi bir şeyʾi işledügin bilürken eger ben bu işi işledim ise Yahūdī olayın dise kāfir olur mesʾele Yahūdī olayın veyā Naṣrānī olayın eger fulān itdim ise dise ve itdügin bilse kāfir olur mesʾele bir kişi Allāh bilür işledim dise işlemedi-se kāfir olur mesʾele: -B
[5108] and içse: -A -C
[5109] ziyāde: artuḳ C
[5110] maḥalda: yerde C
[5111] mesʾele: veyāḫūd C
[5112] kāfir olur mesʾele bir kişi: -C
[5113] bunlarda: -A -B
[5114] māturidī: māturid A B
[5115] mesʾele bir kişi Allāh bilür fulān kimesneyi oġlumdan ziyāde severin dise kāfir olur mesʾele eger fulānı idersem kāfir olayın dise ve iʿtiḳādında idersem kāfir olurun dirse eger ol şeyʾi iderse kāfir olur mesʾele vaʾllāhi dicek maḥalda cānuñ içün dise kāfir olur mesʾele başıñ-çün dise kāfir olur mesʾele bir kişi benim ḥayātım içün dise veyāḫūd bi ḥayātike dise kāfir olur mesʾele bir kişi bir insānuñ vechi bir ḳoyun boġazlasa veyāḫūd bir kişinüñ ḳodumından veyāḫūd velīmede ve bunlara müşābih olan yerlerde kāfir olur mesʾele bir kişi sulṭāna secde eylese kāfir olur ammā murādı taḥiyyet olsa kāfir olmaz ammā İmām-ı Aʿẓam ḳatında yine kāfir olur Ebū Manṣūr māturī eydür: bir kişi başım içün yāḫūd benim ḥayātım içün dise yaḫūd ben beg başı içün yemīn ḳaṣd itse kāfir olur B
[5116] sulṭānına ʿādil: pādişāhına ʿadildür C

dise kāfir olur. Mesʾele ehl-i menṣıb olduḳları {9} vaḳtin tehniye varanlar mübārek olsun diseler kāfir olurlar.[5117] Mesʾele[5118] {10} bir kişi ḳıyāmet günini inkār eylese[5119] veyāḫūd[5120] cenneti inkār eylese[5121] veyāḫūd cehennemi {11} inkār eylese[5122] veyāḫūd mīzānı inkār eylese[5123] veyāḫūd ṣırāṭı inkār eylese[5124] {12} veyāḫūd ḥisābı inkār eylese[5125] veyāḫūd ṣaḥāʾif-i aʿmālı inkār eylese[5126] veyāḫūd baʿṣi {13} inkār eylese[5127] bu cümlenüñ her birinde[5128] kāfir olur. Bir kişi ḳıyāmet güninde[5129] izdiḥāmında {14} sen beni ḳanda bulursın dise kāfir olur. Mesʾele[5130] bir kişi baña ḥaḳḳımı vir {15} yoḳsa āḫiretde senüñ ḥasenātıñdan alurum ve[5131] baña virirler dise ol daḫı şimdi[5132] baña[5133] vir {16} ḳıyāmet güninde al[5134] dise kāfir olur[5135]. Veyāḫūd burda[5136] vir ḳıyāmetde al dise {17} veyāḫūd daḫı vir ḳıyāmetde[5137] cümlesin bir yirden[5138] al dise kāfir olur. Mesʾele {18} bir kişi benī ādem ḥaşr olmaz zuʿm eylese kāfir olur. Mesʾele bir kişi ḥayvānāt {19} ḥaşr olmaz zuʿm eylese kāfir olur. Bir kişi fulān kişiyi bilmem Allāh teʿālā [A95.b] {1} niçün ḫalḳ itdi dise kāfir olur. Mesʾele[5139] eger [B147.a] Allāh beni cennete fulān {2} kişi-le bile [C137.a] ḳorsa girmem[5140] dise kāfir olur. Mesʾele eger[5141] sensiz Ḥaḳ[5142] teʿālā {3} baña cennet virirse istemem dise

[5117] diseler kāfir olurlar: dise kāfir olur C
[5118] mesʾele ehl-i menṣıb olduḳları vaḳtin tehniye varanlar mübārek olsun diseler kāfir olurlar mesʾele: -B
[5119] eylese: itse B
[5120] inkār eylese veyāḫūd: yāḫūd C
[5121] inkār eylese: -B -C
[5122] inkār eylese: -B -C
[5123] inkār eylese: -B -C
[5124] inkār eylese: -B -C
[5125] inkār eylese: -B -C
[5126] inkār eylese: inkār itse B; -C
[5127] veyāḫūd baʿṣi inkār eylese: -B
[5128] inkār eylese bu cümlenüñ her birinde: bu cümleden birin inkār itse C
[5129] bir kişi ḳıyāmet güninde: mesʾele bir kişi ḳıyāmet A C
[5130] mesʾele: -B
[5131] ḥasenātıñdan alurum ve: ḥasenātıñdan A B
[5132] şimdi: şimdi sen C
[5133] baña: baña daḫı ziyādece B
[5134] al: alasın B
[5135] kāfir olur: -B
[5136] burda: daḫı A B
[5137] al dise veyāḫūd daḫı vir ḳıyāmetde: -B
[5138] bir yirden: birden C
[5139] mesʾele bir kişi benī ādem ḥaşr olmaz züʿm eylese kāfir olur mesʾele bir kişi ḥayvānāt ḥaşr olmaz zuʿm eylese kāfir olur bir kişi fulān kişiyi bilmem Allāh teʿālā niçün ḫalḳ itdi dise kāfir olur mesʾele: bir kişi B
[5140] bile ḳorsa girmem: ḳorsa girmezim B
[5141] kāfir olur mesʾele eger: yāḫūd sensiz B
[5142] Ḥaḳ: Allāh C

veyāḫūd[5143] fulān kişisiz girmem dise veyāḫūd {4} liḳā dilerim cennet dilemem dise[5144] kāfir olur[5145]. Veyāḫūd eger Allāh teʿālā[5146] beni senüñ içün {5} cennete ḳoyarsa girmem dise[5147] kāfir olur. Mesʾele bir kişi ben ṣevābdan ve ʿiḳābdan {6} berīyin dise kāfir olur[5148]. Mesʾele bir kişi riyāʾen nemāz ḳılsa günāhkār {7} olur. Mesʾele yalan yire Allāh bilür fulān nesneyi işledim dise {8} kāfir olur[5149]. Mesʾele ẓıbūn geymek ve ḳaftān ve kürk geymek ışıtmaġa sebebdür. {9} Işıdan bunlar degildür[5150]. Bir kişi ẓıbūn beni ışıtdı ve ḳızdırdı dise {10} veyāḫūd ve kürk beni ışıtdı ve ḳızdırdı dise ḳaftān beni ışıtdı ve ḳızdırdı {11} dise ve böyle iʿtiḳād eylese kāfir olur. Bunlar ışıtmaġa ve ḳızdırmaġa {12} sebebdür. Işıdan ve ḳızduran Allāhdur.[5151] Mesʾele bir kişi ẓıbūn beni üşütmedi {13} ve ḳaftān beni üşütmedi ve kürk beni üşütmedi dise ve böyle iʿtikād eylese kāfir {14} olur. Zīrā üşütmeyen Allāh teʿālīdür[5152] bunlar ancaḳ sebebdür. Mesʾele bir kişi rızḳı {15} kesibden[5153] iḳtiḳād eylese kāfir olur. Zīrā kesib rızḳa sebebdür rızḳı viren Allāh teʿālīdür[5154].{16} Mesʾele bir kişi kesib itmeyince rızḳ ele girmez dise kāfir olur. Mesʾele bir kişi {17} fulān [C137.b] kimesneyi fulān ḥekīm ṣaġaltdı eyü itdi dise kāfir olur. Zīrā ṣaġaldan {18} Allāh teʿālīdür[5155] ḥekīm ancaḳ sebebdür. İmdi fulān ḥekīm fulān kişinüñ ṣıḥḥatine sebeb oldı {19} dimek gerekdür. Mesʾele bir kişi fulān şerbet ve fulān maʿcūn ve fulān melhem ve fulān [A96.a] {1} ʿilāc fulān kimesneyi ṣaġaltdı eyü itdi dise kāfir olur. Zīrā bunlar {2} sebebdür. ṣaġaldan Allāhdur. Bunlar eyü itmege ḳādir degildür. Eger ḳādir olaydı {3} Tañrı olmaḳ lāzım gelürdi neʿūẕubillāhi teʿālā [5156]. Bir kişi ṭaʿām

[5143] veyāḫūd: yāḫūd B
[5144] veyāḫūd liḳā dilerim cennet dilemem dise: -B
[5145] kāfir olur: -C
[5146] teʿālā: -A -B
[5147] ḳoyarsa girmem dise: ḳoyar dise A B
[5148] veyāḫūd eger Allāh beni senüñ içün cennete ḳoyar dise kāfir olur mesʾele bir kişi ben ṣevābdan ve ʿiḳābdan berīyin dise kāfir olur: bir kişi ben ṣevābdan berīyin dise kāfir olur B
[5149] mesʾele yalan yire Allāh bilür fulān nesneyi işledim dise kāfir olur: olur mesʾele bir kişi ḥayvānāt ḥaşır olunmaz ẕuʿum eylese kāfir olur C
[5150] degildür: degildür Allāh teʿālīdür dise kāfir olmaz ammā iʿtiḳād idüp ançaḳ ışıdan bunlardur Allāh teʿālā degildür dise kāfir olur ve ancaḳ ısıdup ve ḳızduran Allāh teʾālīdür mesʾele C
[5151] ışıtdı ve ḳızdırdı dise veyāḫūd ve kürk beni ışıtdı ve ḳızdırdı dise ḳaftān beni ışıtdı ve ḳızdırdı dise ve böyle iʿtiḳād eylese kāfir olur bunlar ışıtmaġa ve ḳızdırmaġa sebebdür ışıdan ve ḳızduran Allāhdur: -C
[5152] Allāh teʿālīdür: Allāhdur A B
[5153] kesibden: kesib A B
[5154] Allāh teʿālīdür: Allāhdur A B
[5155] Allāh teʿālīdür: Allāhdur A B
[5156] gelürdi neʿūẕubillāhi teʿālā: gelür A B

yidükde[5157] ṭaʿām ḳarnım ṭoyurdı dise {4} ve ṭoyuranı ṭaʿāmdur deyü iʿtiḳād eylese kāfir olur. Zīrā ṭaʿām ḳarın {5} ṭoyurmaġa ḳādir degildür. Belki bir küçük kişi[5158] yir yüzindeki ṭaʿāmı cemīʿen bir küçük kişi[5159] yise {6} ol ṭaʿāmlar anuñ ḳarnın ṭoyurmaġa ḳādir degildür. Ṭoyuran Allāh teʿālīdür[5160]. Mesʾele {7} bir kişi ṣu beni[5161] ḳandırdı dise ve ḳanduranı ṣu ẓan idüp iʿtiḳād eylese {8} kāfir olur. Belki ṣu ancaḳ ḳanmaġa sebebdür ḳanduran Allāhdur[5162]. Mesʾele {9} bir kişi ḳaftān ve kürk ve ferāce[5163] beni derletdi dise ve derledeni bunlardur ẓan idüp[5164] {10} iʿtiḳād eylese kāfir olur. Zīrā bunlar derletmege ḳādir [C138.a] degildür ancaḳ derleden {11} Allāhdur bunlar derletmege sebebdür[5165]. Mesʾele[5166] bir kişi nemāz tekbīrlerinde[5167] med eylese {12} yaʿni Allāhu ekber dimeyecek maḥalda[5168] Allāhu ekber dise kāfir olur[5169]. Eger ḳaṣd-

[5157] bir kişi ṭaʿām yidükde: mesʾele bir kişi A B
[5158] bir küçük kişi: -C
[5159] bir küçük kişi: -A -B
[5160] Allāh teʿālīdür: Allāhdur A B
[5161] ṣu beni: beni ṣu C
[5162] belki ṣu ancaḳ ḳanmaġa sebebdür ḳanduran Allāhdur: zīrā ançaḳ ḳanduran Allāh teʿālīdür ṣu ḳandurmaġa sebebdür C
[5163] ferāce: ferāce ve sāʾir melbūsāt C
[5164] ẓan idüp: deyü C
[5165] ancaḳ derleden Allāhdur bunlar derletmege sebebdür: ḥaḳīḳatde derleden Allāh teʿālīdür bunlar sebebdür dimek gerekdür C
[5166] mesʾele bir kişi riyāʾen nemāz ḳılsa günāhkār olur mesʾele yalan yire Allāh bilür fulān nesneyi işledim dise kāfir olur mesʾele ẓıbūn geymek ve ḳaftān ve kürk geymek ışıtmaġa sebebdür ışıdan bunlar degildür bir kişi ẓıbūn beni ışıtdı ve ḳızdırdı dise veyāḫūd ve kürk beni ışıtdı ve ḳızdırdı dise ḳaftān beni ışıtdı ve ḳızdırdı dise ve böyle iʿtiḳād eylese kāfir olur bunlar ışıtmaġa ve ḳızdırmaġa sebebdür ışıdan ve ḳızduran Allāhdur mesʾele bir kişi ẓıbūn beni üşütmedi ve ḳaftān beni üşütmedi ve kürk beni üşütmedi dise ve böyle iʿtikād eylese kāfir olur zīrā üşütmeyen Allāhdur bunlar ancaḳ sebebdür mesʾele bir kişi rızḳı kesib iḳtiḳād eylese kāfir olur zīrā kesib rızḳa sebebdür rızḳı viren Allāhdur mesʾele bir kişi kesib itmeyince rızḳ ele girmez dise kāfir olur mesʾele bir kişi fulān kimesne fulān ḥekīm ṣaġaltdı eyü itdi dise kāfir olur zīrā ṣaġaldan Allāhdur ḥekīm ancaḳ sebebdür imdi fulān ḥekīm fulān kişinüñ ṣıḥḥatine sebeb oldı dimek gerekdür mesʾele bir kişi fulān şerbet ve fulān maʿcūn ve fulān melhem ve fulān ʿilāc fulān kimesneyi ṣaġaltdı eyü itdi dise kāfir olur zīrā bunlar sebebdür ṣaġaldan Allāhdur bunlar eyü itmege ḳādir degildür eger ḳādir olaydı Tañrı olmaḳ lāzım gelür mesʾele bir kişi ṭaʿām ḳarnım ṭoyurdı dise ve ṭoyuranı ṭaʿāmdur deyü iʿtiḳād eylese kāfir olur zīrā ṭaʿām ḳarın ṭoyurmaġa ḳādir degildür belki bir küçük kişi yir yüzindeki ṭaʿāmı cemīʿen yise ol ṭaʿāmlar anuñ ḳarnın ṭoyumaġa ḳādir degildür ṭoyuran Allāhdur mesʾele bir kişi ṣu beni ḳandırdı dise ve ḳanduranı ṣu ẓan idüp iʿtiḳād eylese kāfir olur belki ṣu ancaḳ ḳanmaġa sebebdür ḳanduran Allāhdur mesʾele bir kişi ḳaftān ve kürk ve ferāce beni derletdi dise ve derledeni bunlardur ẓan idüp iʿtiḳād eylese kāfir olur zīrā bunlar derletmege ḳādir degildür ancaḳ derleden Allāhdur bunlar derletmege sebebdür mesʾele: bir kişi yemenüñ ve içmenüñ ve geyinmenüñ ve sāʾirüñ biʾz-ẕāt teʾṣiri vardur deyü iʿtiḳād itse kāfir olur teʾṣir-i ḥaḳīḳi Allāh teʿālādur baʿżı maḫlūḳātını baʿżı ṣeyʾi sebeb ḳılmışdur meṣelā āteşi yaḳmaġa sebeb ḳılmışdur yaḳan od degdikde ʿādet-i kerīmesi muḳteżāsınca yanmaḳ yaradur ḳar degdiki vaḳitde üşümek yaradur ġayrıları daḫı buña ḳıyās ile yoḫsa eşyānuñ ẕātında teʾṣiri yoḳdur B
[5167] tekbīrlerinde: tekbīrlerinden birini B
[5168] maḥalda: yerde C
[5169] kāfir olur: -B

ıla med {13} iderse[5170] ve eger sehv-ile veyāḫūd cehl-ile med iderse[5171] biʾl-ittifāḳ nemāzı fāsid {14} olur. Ve eger imām[5172] med iderse cemīʿ-i ḫalḳuñ nemāzı fāsid olur. Ve eger müʾezzinler {15} med iderlerse kendi nemāzları[5173] fāsid olur. Ve eger ḳaṣd-ile med iderse[5174] kāfir {16} olurlar. Baʿdehū ol müʾezzinüñ [B147.b] ezānı ve iḳāmeti[5175] cāʾiz olmaz[5176]. Bu zamānede[5177] imāmlarından {17} çoḳdur ʿaleʾl-ḫuṣūṣ ekṣeriyā müʾezzinler med iderler[5178]. Bu mesʾeleden ġaflet {18} olınmaya ġāyet ḳorḳu maḥallıdur. Mesʾele bir kişi bir ʿālimi istiḫfāf eylese kāfir {19} olur ve ʿavreti boş olur. Mesʾele[5179] bir kişi ehl-i ʿilme taḥḳīren ve ihāneten [A96.b] {1} yā ebleh dise veyāḫūd yā nādān dise veyāḫūd yā ḫınzır dise veyāḫūd {2} yā nākes dise kāfir olur[5180]. Ammā eger[5181] bunları[5182] laṭife-ile dise taʿzīr lāzım {3} gelür. Mesʾele bir kişi Peyġamber ʿaleyhiʾs-selāma seb eylese kāfir olur[5183] {4} ḳatli lāzım olur. Mesʾele[5184] ḥażret-i Ḥaḳḳa cimāʿ lafẓı-la şetim eylese ḳatıl {5} lāzım olur[5185]. [C138.b] Mesʾele[5186] bir kişi cihār-ı yār güzīne[5187] şetim eylese[5188] taʿzīr-i belīġ {6} ve teʾdīb-i ġalīẓ lāzım olur[5189]. Ve siyāseten ḳatıl olınur[5190]. Mesʾele[5191] muʿāmele-i şerʿīyye {7} Ḥaḳ teʿālāyı aldamaḳ gibidür[5192]. Ve andan ḥāṣıl olan ribiḥ ḥarāmdur cāʾiz degildür {8} dise kāfir

[5170] ḳaṣd-ıla med iderse: ḳaṣden med eylerse kāfir olur B
[5171] veyāḫūd cehl-ile med iderse: veyā cehl-ile med eylerse B
[5172] imām: imām olan C
[5173] iderlerse kendi nemāzları: iderse kendi nemāzı C
[5174] iderse: iderlerse C
[5175] ve eger imām med iderse cemīʿ-i ḫalḳuñ nemāzı fāsid olur ve eger müʾezzinler med iderlerse kendi nemāzları fāsid olur ve eger ḳaṣd-ile med iderse kāfir olurlar baʿdehū ol müʾezzinüñ ezānı ve iḳāmeti: müʾezzin ezānda veyā iḳāmetde iderse ezānı ve iḳāmeti cāʾiz olmaz B
[5176] ezānı cāʾiz olmaz ve iḳāmeti ṣaḥīḥ olmaz: ezānı ve iḳāmeti cāʾiz olmaz A B
[5177] zamānede: zamānenüñ C
[5178] bu zamānede imāmlarından çoḳdur ʿaleʾl-ḫuṣūṣ ekṣeriyā müʾezzinler med iderler: -B
[5179] mesʾele bir kişi bir ʿālimi istiḫfāf eylese kāfir olur ve ʿavreti boş olur mesʾele: -B
[5180] kāfir olur: küfürdür dimişlerdür B
[5181] eger: -C
[5182] eger bunları: -B
[5183] ʿaleyhiʾs-selāma seb eylese kāfir olur: ʿaleyhiʾṣ-ṣalatu veʾs-sellām ḥażretine seb eylese kāfir olur ve lākin C
[5184] mesʾele: mesʾele bir kişi C
[5185] mesʾele bir kişi peyġamber ʿaleyhiʾs-selāma seb eylese kāfir olur ḳatıl lāzım olur mesʾele ḥażret-i Ḥaḳḳa cimāʿ lafẓı-la şetim eylese ḳatıl lāzım olur: bir kişi enbiyādan birine seb itse veyāḫūd bir taḥḳīri meşʿir nesneye itse kāfir olur ve tevbesi maḳbūl degildür ḳatıl olunur B
[5186] mesʾele: -B
[5187] güzīne: -B; güzīn efendilerimüze C
[5188] eylese: itse B
[5189] olur: gelür C / ve teʾdīb-i ġalīẓ lāzım olur: taʿzīr olunur B
[5190] olınur: lāzım olur C / ve siyāseten ḳatıl olınur: -B
[5191] mesʾele: -B
[5192] gibidür: gibidür dise kāfir olur ol iʿtiḳāddan dönmezse ḳatıl olınur dimişlerdür B

olur. Ol iʿtiḳāddan dönmezse ḳatıl lāzım olınur[5193]. Mesʾele {9} bir kimesne[5194] sehv-ile küfür söylese kāfir olmaz. Mesʾele[5195] şeref-i ʿilm-ile şeref-i {10} neseb beraber olur mı[5196]. El-cevāb olmaz[5197]. Hel[5198] yestevīʾl-leẕīne yaʿlemūne veʾl-leẕīne lā yaʿlemūne {11} Bu ecilden ḥażret-i ʿĀʾīşe-i ṣıddıḳa ḥażret-i Fāṭıma-ı Zehrādan efḍaldur {12} dinildi. Zīrā ḥażret-i ʿĀʾīşenüñ ʿilmi ziyāde idi. Mesʾele bir kişi dise ki {13} baʿżı eyüce kāfirler vardur ḫabīṯ-i müslimāndan yegdür dise kāfir {14} olur[5199]. Mesʾele fulān ḫuṣūṣda şöyle incindim küfri ezber oḳudum {15} dise kāfir olur. Mesʾele şöyle incindim kāfir oldım dise {16} kāfir olur[5200]. Mesʾele bir kişi Allāh teʿālā gökden[5201] bize naẓar ider dise kāfir {17} olur. Mesʾele bir kişi gökden Allāh bizi görür dise veyāḫūd ʿarşdan {18} Allāh bizi[5202] görür dise kāfir olur. Mesʾele bir kişi Allāh gökdedür dise {19} veyāḫūd Allāh yerdedür dise kāfir olur. Mesʾele bir kişi Allāhdan ḫāli [A97.a] {1} mekān yoḳdur dise kāfir olur. Zīrā bu ṣūretler Allāha mekān iṯbāt {2} itmiş olur[5203]. [C139.a] Mesʾele bir kişi ben kāfirin dise veyāḫūd ben Allāhdan berīyin {3} dise veyāḫūd ben peyġamberden berīyin dise veyāḫūd ben Ḳurʾāndan berīyin {4} dise veyāḫūd ben ḥudūdullāhdan berīyin dise veyāḫūd ben şerīʿatden berīyin {5} dise veyāḫūd ben İslāmdan berīyin dise bu sözlerüñ

[5193] olınur: olur C

[5194] kimesne: kişi C

[5195] ve andan ḥāṣıl olan ribiḥ ḥarāmdur cāʾiz degildür dise kāfir olur ol iʿtiḳāddan dönmezse ḳatıl lāzım olınur mesʾele bir kimesne sehv-ile küfür söylese kāfir olmaz mesʾele: -B

[5196] olur mı: olur mı olmaz mı C

[5197] olmaz: -C

[5198] hel: li ḳavlihi teʿālā B

[5199] bu ecilden ḥażret-i ʿĀʾīşe-i ṣıddıḳa ḥażret-i Fāṭıma-ı Zehrādan efḍaldur dinildi zīrā ḥażret-i ʿĀʾīşenüñ ʿilmi ziyāde idi mesʾele bir kişi dise ki baʿżı eyüce kāfirler vardur ḫabīṯ-i müslimāndan yegdür dise kāfir olur: bir kişi dise ki baʿżı eyüce kāfirler vardur ki ḫabīṯ-i müslimāndan yegdür dise kāfir olur B

[5200] mesʾele şöyle incindim kāfir oldım dise kāfir olur: -C

[5201] Allāh teʿālā gökden: gökden Allāh A B

[5202] gökden Allāh bizi görür dise veyāḫūd ʿarşdan Allāh bizi: Allāh bizi gökden veyāḫūd ʿarşdan C

[5203] Allāh gökdedür dise veyāḫūd Allāh yerdedür dise kāfir olur mesʾele bir kişi Allāhdan ḫāli mekān yoḳdur dise kāfir olur zīrā bu ṣūretler Allāha mekān iṯbāt itmiş olur: Allāh teʿālāyı gökde veyāḫūd yerdedür dese veyāḫūd Allāh teʿālādan ḫāli mekān yoḳdur dese bu ṣūretlerde kāfir olur zīrā Allāh teʿālāya mekān iṯbāt itdügi-çün C

cümlesinde[5204] kāfir {6} olur[5205]. Mesʾele[5206] [B148.a] bir kişi ḫuṣūmet maḥalında anı şerʿī-i şerīf[5207] bilür dise ol daḫı {7} bunda ḫükm cāri olmaz dise veyāḫūd bunda ḫükm yoḳdur dise veyāḫūd {8} bunda[5208] ṭopuz yoḳdur veyāḫūd vardur dese[5209] veyāḫūd bunda ḥākim neyler dise bunlaruñ cümlesinde[5210] kāfir olur. {9} Mesʾele bir kişi bir kişiye sen baña Allāhdan sevgülüsin dise kāfir olur. {10} Veyāḫūd sen baña dīnimden sevgülüsin dise kāfir olur. Mesʾele {11} Tañrı daḫı olursañ saña ḥaḳḳımı ḳomazın dise kāfir olur. Mesʾele {12} bir kişi Allāh baña ẓulm itdi dise kāfir olur. Mesʾele bir kişi[5211] Allāh teʿālā cemīʿ-i ḫalḳa {13} eylik itdi ammā[5212] baña yaramazlıḳ ve kemlik itdi[5213] dise kāfir olur. Mesʾele bir kişi[5214] fulān kimesne {14} Tañrı gibidür dise kāfir olur. Mesʾele Allāh her mekānda bulınur dise {15} kāfir olur[5215]. Mesʾele bir kişi Peyġamber ʿaleyhiʾs-selāmuñ[5216] ṭırnaġı odun idi {16} dise istiḫfāfen kāfir olur. [C139.b] Veyāḫūd şevbi eski idi dise istiḫfāfen[5217] veyāḫūd {17} ḳarnı aç idi dise istiḫfāfen kāfir olur. Mesʾele bir kişi bıyıḳ kesmek[5218] {18} sünnetdür dise ol daḫı kesmezin dise kāfir olur. Mesʾele bir kişi {19} ḥarām ekil iderken bismillāhi dise kāfir olur. Mesʾele bir kişi aḳcesi [A97.b] {1} olmayana bir aḳçe degmez dise kāfir olur. Mesʾele bir kişi fulān {2} ḳaḍiyyede şöyle incindim küfr oldum dise kāfir olur.

[5204] cümlesinde: her birinde C

[5205] mesʾele fulān ḫuṣūṣda şöyle incindim küfri ezber oḳudum dise kāfir olur mesʾele şöyle incindim kāfir oldım dise kāfir olur mesʾele bir kişi gökden Allāh bize naẓar ider dise kāfir olur mesʾele bir kişi gökden Allāh bizi görür dise veyāḫūd ʿarşdan Allāh bizi görür dise kāfir olur mesʾele bir kişi Allāh gökdedür dise veyāḫūd Allāh yerdedür dise kāfir olur mesʾele bir kişi Allāhdan ḫāli mekān yoḳdur dise kāfir olur zīrā bu ṣūretler Allāha mekān iṯbāt itmiş olur mesʾele bir kişi ben kāfirin dise veyāḫūd ben Allāhdan berīyin dise veyāḫūd ben peyġamberden berīyin dise veyāḫūd ben Ḳurʾāndan berīyin dise veyāḫūd ben ḥudūdullāhdan berīyin dise veyāḫūd ben şerīʿatden berīyin dise veyāḫūd ben İslāmdan berīyin dise bu sözlerüñ cümlesinde kāfir olur: bir kişi Allāh teʿālāya mekān iṯbāt itse meṯelā gökden bizi göriyor dise kāfir olur B

[5206] mesʾele: -B

[5207] şerʿī-i şerīf: şerʿī A C

[5208] dise veyāḫūd bunda: -B

[5209] yoḳdur veyāḫūd vardur dese: vardur dise A B

[5210] dise bunlaruñ cümlesinde: dise A C

[5211] bir kişi: -A -B / mesʾele bir kişi bir kişiye sen baña Allāhdan sevgülüsin dise kāfir olur veyāḫūd sen baña dīnimden sevgülüsin dise kāfir olur mesʾele Tañrı daḫı olursañ saña ḥaḳḳımı ḳomazın dise kāfir olur mesʾele bir kişi Allāh baña ẓulm itdi dise kāfir olur mesʾele: -B

[5212] ammā: -B

[5213] yaramazlıḳ ve kemlik itdi: kemlik itdi ve yaramazlıḳ itdi C

[5214] bir kişi: -A -B

[5215] mesʾele Allāh her mekānda bulınur dise kāfir olur: -C

[5216] ʿaleyhiʾs-selāmuñ: ʿaleyhiʾṣ-ṣalatu veʾs-sellāmuñ C

[5217] istiḫfāfen: -A -B

[5218] kesmek: ḳırḳmaḳ C

Mesʾele[5219] {3} ḥarām olan raḳış nedür. El-cevāb her dürlü[5220] raḳış ḥarāmdur. Fi zamānına ṣūfīlerüñ {4} itdügi raḳış bile[5221] ḥarāmdur. Mesʾele[5222] semāʿ nedür. El-cevāb ẕikr-i āvāzasın işidüp[5223] ol {5} sebeb-ile şevḳe gelüp ḳalḳup devrān itmege semāʿ dirler. Ammā iḫtilāf {6} vardur ḥürmetinde başın[5224] belin egüp büküp elin ve[5225] ayaġın şalıcaḳ raḳış {7} olur. Biʾl-ittifāḳ ḥarāmdur Aḥmed bin Kemāl pāşā. Mesʾele[5226] raḳış nedür. El-cevāb[5227] {8} ḥarām olan raḳış[5228] ol ḥarekātdur ki zamāne ṣūfīleri devrānı-la ẕikirde[5229] iderler {9} Aḥmed bin Kemāl Pāşā. Mesʾele[5230] [B148.b] fi zamānına olan mutaṣavvıfa tevḥīd iderken devrānına {10} mübāḥ iʿtiḳād iden kimesneler şerʿen kāfir olur mı. El-cevāb egerçi mübāḥdur[5231] iʿtiḳād[5232] {11} idenüñ küfrine fetvāy virmişlerdür. Lākin ʿibādet idügine iʿtiḳād itmeyicek {12} küfri tavaḳḳuf olınmaḳ iḫtiyāṭa ʿaḳreb ve ensebdür Ebūʾs-suʿūd. Mesʾele[5233] {13} Zeyd ṣūfiyyūndan baʿżı kimesneler [C140.a] ẕikrullāh iderken raḳış idüp döndikleri-çün {14} kāfirsiz ʿavretiñiz boşdır dise şerʿen ne lāzım olur[5234]. El-cevāb kāfir dimeyüp {15} fāsıḳ ve fācir dimekle zecir eylemek evlādur Ebūʾs-suʿūd. Mesʾele[5235] ḫalaḳa-i ẕikirde {16} iḫtiyār-ıla devrān ḥelāldur diyen kimesneyi teḳfīr idene ne lāzım olur[5236]. El-cevāb {17} nesne lāzım olmaz Aḥmed Bin Kemāl Pāşā. Mesʾele[5237] fi zamānına ṣūfīlerüñ ayaḳ üzre {18} ṭurup ẕikr itdiklerine raḳış dinilür mi. El-cevāb dinülür

[5219] mesʾele bir kişi ḥarām ekil iderken bismillāhi dise kāfir olur mesʾele bir kişi aḳçesi olmayana bir aḳçe degmez dise kāfir olur mesʾele bir kişi fulān ḳaḍiyyede şöyle incindim küfr oldum dise kāfir olur: -C / mesʾele fulān kimesne Tañrı gibidür dise kāfir olur mesʾele Allāh her mekānda bulınur dise kāfir olur mesʾele bir kişi peyġamber ʿaleyhiʾs-selāmuñ ṭırnaġı odun idi dise istiḫfāfen kāfir olur veyāḫūd ṣevbi eski idi dise veyāḫūd ḳarnı aç idi dise istiḫfāfen kāfir olur mesʾele bir kişi bıyıḳ kesmek sünnetdür dise ol daḫı kesmezin dise kāfir olur mesʾele bir kişi ḥarām ekil iderken bismillāhi dise kāfir olur mesʾele bir kişi aḳçesi olmayana bir aḳçe degmez dise kāfir olur mesʾele bir kişi fulān ḳaḍiyyede şöyle incindim küfr oldum dise kāfir olur mesʾele: -B

[5220] her dürlü: -B

[5221] itdügi raḳış bile: itdügi A; itdügi raḳış B

[5222] mesʾele: -B

[5223] işidüp: işitmekdür B

[5224] başın: başın egüp B

[5225] elin ve: -B

[5226] Aḥmed bin Kemāl pāşā mesʾele: İbn-i Kemāl B

[5227] cevāb: cevāb ḥarāmdur C

[5228] raḳış: -A -C

[5229] ẕikirde: ẕikir ide C

[5230] pāşā mesʾele: -B

[5231] mübāḥdur: mübāḥ A B

[5232] iden kimesneler şerʿen kāfir olur mı el-cevāb egerçi mübāḥ iʿtiḳād: -B

[5233] mesʾele: -B

[5234] olur: gelür B

[5235] mesʾele: -B

[5236] olur: gelür B

[5237] olmaz Aḥmed Bin Kemāl Pāşā mesʾele: gelmez Aḥmed Bin Kemāl B

zīrā[5238] bellerin ve başların {19} oynadırlarsa ṣūret-i mezbūrede olan ẕikr ḥelāldur diyenlere ne lāzım olur[5239]. [A98.a] {1} El-cevāb kāfir olurlar raḳış ḥelāldur dicek Kemāl cevāb-ı āḫerde eydür[5240]. Kāfir [B149.a] {2} olur raḳış-ıla[5241] devrāna ʿibādet dicek Aḥmed Bin Kemāl. Mesʾele bir kişi ervāḥ-ı {3} meşāyiḫ ḥāżırdur bilür dise kāfir olur. Mesʾele[5242] bir kişi cennetde ben Allāhı {4} görürüm dise kāfir olur[5243]. Mesʾele bir kimse[5244] seferden geldikde ve ḥācdan geldikde {5} anuñ[5245] ḳudūmı içün ḳoyun boġazlasa[5246] cāʾiz degildür[5247] ve boġazladuġı meytedür[5248] {6} eti [C140.b] necisdür yenmez ammā boġazlayan kimesne[5249] kāfir olur mı olmaz mı iḫtilāf olındı {7} baʿżılar kāfir olur didi baʿżılar kāfir olmaz didi evlā olan ḥaẕer gerekdür[5250]. Mesʾele[5251] bir kişi ẓālim sulṭāna {8} ʿādil dise kāfir olur[5252]. Bir kişi bir müʾminüñ aġzına şetim eylese[5253] kāfir {9} olur[5254]. Mesʾele bir kişi kāfirüñ aġzına şetim eylese[5255] iḫtilāf olındı {10} baʿżılar kāfir olur ve baʿżılar kāfir olmaz didi. Mesʾele[5256] bir kişi dīne {11} şetim eylese[5257] kāfir olur. Mesʾele bir kişi[5258] bir kişinüñ īmānına şetim eylese {12} kāfir olur[5259]. Bir kişi[5260] bir kişiye dervīş-i dervīşān dise kāfir {13} olur[5261]. Zīrā maʿnāsı dimek olur ki cemīʿ-i eşyāyı saña mübāḥ ḳıldım[5262] dimek {14} olur. Ol ecilden kāfir olur. Mesʾele zındıḳ aña dirler ki āḫirete {15} ve Allāhu teʿālānuñ

[5238] zīrā: -A -B

[5239] olur: gelür B

[5240] Kemāl cevāb-ı āḫerde eydür: Kemāl cevāb-ı āḫerde B; cevāb-ı āḫerde C

[5241] raḳış-ıla: raḳışda B

[5242] mesʾele: -A -B

[5243] Aḥmed Bin Kemāl mesʾele bir kişi ervāḥ-ı meşāyiḫ ḥāżırdur bilür dise kāfir olur bir kişi cennetde ben Allāhı görürüm dise kāfir olur: fi zamānına devrān aylıḳ ṣūfīlerüñ şehādetleri maḳbūl olur mı el-cevāb olmaz Ebūʾs-sūʿud bir kişi ervāḥ-ı meşāyiḫ ḥāżırdur bilür dise kāfir olur B

[5244] mesʾele bir kimse: mesʾele A: -B

[5245] geldikde ve ḥācdan geldikde anuñ: gelen ve ḥācdan gelenüñ B

[5246] boġazlasa: boġazlamaḳ A B

[5247] cāʾiz degildür: ḥarāmdur B

[5248] meytedür: meyte olur B

[5249] kimesne: -A

[5250] baʿżılar kāfir olmaz didi evlā olan ḥaẕer gerekdür: baʿżılar olmaz didi A B

[5251] baʿżılar kāfir olur didi baʿżılar olmaz didi mesʾele: -D

[5252] bir kişi ẓālim sulṭāna ʿādil dise kāfir olur: -C

[5253] eylese: itse B

[5254] olur mesʾele: olur dimişler B

[5255] kāfir olur mesʾele bir kişi kāfirüñ aġzına şetim eylese: -C

[5256] didi: didiler C / mesʾele bir kişi kāfirüñ aġzına şetim eylese iḫtilāf olındı baʿżılar kāfir olur ve baʿżılar kāfir olmaz didi mesʾele: dimişler B

[5257] eylese: itse B

[5258] kişi: kimse C

[5259] mesʾele bir kişi bir kişinüñ īmānına şetim eylese kāfir olur: -B

[5260] bir kişi: mesʾele C

[5261] olur: olur dimişler B

[5262] maʿnāsı dimek olur ki cemīʿ-i eşyāʾyı saña mübāḥ ḳıldım: her şeyʾ saña mübāḥdur B

vaḥdāniyyetine inanmaya işte luġatda zındıḳ aña dirler. {16} Ammā şerʿīde zındıḳ şol kimesnedür[5263] ki pādişāh-ı İslāmuñ imāmetine münkir {17} ola. Mesʾele bir aġaç teknede necāsetiler esbāb yondıḳdan ṣoñra bir kerre {18} tekneyi ṣu-ıla yā yayḳayup daḫı temām ḳatır at münḳaṭıʿa olmadın zeydüñ {19} s̱iyābın yuyup muḥkem ṣıḳmadın iki üc defʿa bu ṭarīḳ-ile yusalar şerʿen [A98.b] {1} Zeydüñ [C141.a] s̱iyāb-ı mezbūre ile ḳılduġı nemāzuñ iʿādesi lāzım olur mı. El-cevāb {2} olur. Ketebehu ʿAllāme. Mesʾele[5264] tavuḳ boġazlanup içi ve ḳursaġı çıḳmadın {3} ḳaynar ṣu-ıla ḫaşlasalar baʿdehū yüñin yolsalar[5265] ekli ḥelāl olur mı. {4} El-cevāb necesdür. Ekli[5266] cāʾiz degildür ḫınzır eti-le beraberdür ketebehu[5267] Ebūʾs-suʿūd. {5} İçin ve ḳursaġın [B149.b] çıḳardıḳdan ṣoñra yine ḳarnın dikmek lāzımdur ki[5268] {6} ḳanadlarında necāset var ise veyāḫūd ḳanı gevdesine bulaşmış ise {7} ol ṣu neces olur gövdesine[5269] girüp necis ider yumak ile pāk olmaz. {8} Ḫalḳ bu mesʾeleden ġāfillerdür. Ammā tüyinüñ aṣlā necāseti[5270] ve ḳan yoḳ {9} ise necāsetine[5271] ḥükm olınmaz. Mesʾele[5272] zeyd bi-nemāz olsa aña ne lāzım {10} olur[5273]. El-cevāb: Taʿzīr-i şedīd lāzım olur[5274]. İstiḥlālen terk iderse {11} ḳatıl lāzımdur[5275] Ebūʾs-suʿūd. Mesʾele cemāʿat-ıla Berāt ve Reġāʾib nemāzın ḳılmaḳ {12} cāʾiz olur mı. El-cevāb tecvīz eylemişlerdür. Maʿe eʾl-kerāhe Ebūʾs-suʿūd[5276]. Mesʾele {13} on beş yaşında[5277] zeyd[5278] emerdiñ ṣaġında ve ṣolunda nemāz ḳılan kimesnelerüñ {14} nemāzları şerʿen[5279] cāʾiz olur mı. El-cevāb

[5263] şol kimesnedür: aña dirler C

[5264] mesʾele zındıḳ aña dirler ki āḫirete ve Allāhu teʿālānuñ vaḥdāniyyetine inanmaya işte luġatda zındıḳ aña dirler ammā şerʿīde zındıḳ şol kimesnedür ki pādişāh-ı İslāmuñ imāmetine münkir ola mesʾele bir aġaç teknede necāsetiler esbāb yondıḳdan ṣoñra bir kerre tekneyi ṣu-ıla yā yayḳayup daḫı temām ḳatır at münḳaṭıʿa olmadın zeydüñ s̱iyābın yuyup muḥkem ṣıḳmadın iki üç defʿa bu ṭarīḳ-ile yusalar şerʿen zeydüñ s̱iyāb-ı mezbūre ile ḳılduġı nemāzuñ iʿādesi lāzım olur mı el-cevāb olur ketebehu ʿallāme mesʾele: -B

[5265] yolsalar: yolsa B

[5266] ekli: -B

[5267] ketebehu: -B

[5268] lāzımdur ki: gerekdür B

[5269] gövdesine: içine A C

[5270] necāseti: necāseti olmazsa C

[5271] necāsetine: -B; necāset C

[5272] mesʾele: -B

[5273] olur: gelür B

[5274] lāzım olur: lāzımdur B; olur eger C

[5275] lāzımdur: lāzım olur C

[5276] Ebūʾs-suʿūd mesʾele cemāʿat-ıla Berāt ve Reġāʾib nemāzın ḳılmaḳ cāʾiz olur mı el-cevāb tecvīz eylemişlerdür maʿe eʾl-kerāhe Ebūʾs-suʿūd: -C

[5277] Ebūʾs-suʿūd mesʾele cemāʿat-ıla Berāt ve Reġāʾib nemāzın ḳılmaḳ cāʾiz olur mı el-cevāb tecvīz eylemişlerdür maʿe eʾl-kerāhe Ebūʾs-suʿūd mesʾele on beş yaşında: on yaşında B

[5278] zeyd: -B -C

[5279] nemāzları şerʿen: nemāzları A B / ḳılan kimesnelerüñ nemāzları: ḳılanlaruñ nemāzı B

olur ammā kerāhatdan ḥāli olmaz[5280] eger {15} müşteḥā ise Ebūʾs-suʿūd[5281]. [C141.b] Ve eger ġulām-pāre ise ikisinüñ ve ardında {16} ḳalanlaruñ nemāzları baʿżılar ḳatında fāsid olur. Zīrā nisā ḥükmindedür. {17} Baʿżı fāsıḳa ḳatında nisādan daḫı maḳbūldur. Eyle kimesnelerüñ nemāzları {18} fāsid olur. Mesʾele[5282] Zeyd ʿAmır imāma uyup nemāzı cemāʿat-ıla ḳılsa[5283] {19} ʿAmır devrānı-la ẕikr[5284] iden ṣūfīlerden ise[5285] ol nemāzı iʿāde eylemek[5286] [A99.a]{1} lāzım olur mı. El-cevāb iʿāde eylemek lāzımdur[5287] ol ṣūfīler raḳṣa ḥelāldur diyen ṣūfīlerden[5288] {2} ise Ebūʾs-suʿūd. Mesʾele[5289] çarşuda ṭaʿām ekil iden imāmuñ ʿazli {3} lāzım olur mı. [B150.a] El-cevāb muʿtādī-se olur Ebūʾs-suʿūd. Mesʾele[5290] Zeyd emīn {4} ʿalā nefsihi olmaġ-ıla cemīʿ-i ʿömrinde teʾehhūl itmeyüp müʾmine[5291] ḫafīfüʾl-ḥāl olursa {5} şerʿen aña nesne lāzım olur mı. El-cevāb olmaz Ebūʾs-suʿūd. Mesʾele[5292] {6} beş nesne orucı bozar lākin ḳażāsı lāzım gelmez. Kiẕib ki[5293] yalan {7} söylemekdür[5294]. Birisi daḫı[5295] ġaybet itmekdür[5296]. Birisi daḫı[5297] ḳovucılıḳ itmekdür. Birisi daḫı[5298] Yalan yire yemīn itmekdür[5299]. {8} Birisi daḫı[5300] şehvet-ile [C142.a] ḥarāma naẕar itmekdür. Mesʾele[5301] kedi inemek {9} lā beʾsdür yaʿni cāʾizdür. Mesʾele[5302] Zeyd ʿAmri {10} buzḫāneye alup gitmek-ile āṣim olur mı. {11} El-cevāb olur Ebuʾs-suʿūd {12}

[5280] olmaz: degildür A C
[5281] Ebūʾs-suʿūd: Ebūʾs-suʿūd Efendi C
[5282] ve eger ġulām-pāre ise ikisinüñ ve ardında ḳalanlaruñ nemāzları baʿżılar ḳatında fāsid olur zīrā nisā ḥükmindedür baʿżı fāsıḳa ḳatında nisādan daḫı maḳbūldur eyle kimesnelerüñ nemāzları fāsid olur mesʾele: -B
[5283] cemāʿat-ıla ḳılsa: cemāʿat-ıla nemāz ḳılsalar B; cemāʿat-ıla ḳılsalar C
[5284] devrānı-la ẕikr: devrān B
[5285] ise: olsa A B
[5286] nemāzı iʿāde eylemek: nemāzuñ iʿādesi B
[5287] iʿāde eylemek lāzımdur: lāzımdur A; lāzım olur C
[5288] diyen ṣūfīlerden: diyenlerden A; diyenler B
[5289] mesʾele: -B
[5290] mesʾele: -B
[5291] teʾehhūl itmeyüp müʾmine: ihāneten itmeyüp B
[5292] mesʾele: -B
[5293] kiẕib ki: kiẕibdür yaʿni C / orucı bozar lākin ḳażāsı lāzım gelmez kiẕib ki: orucın ṣevābın giderür B
[5294] söylemekdür: söylemek B
[5295] birisi daḫı: ve A B
[5296] itmekdür: itmek B
[5297] birisi daḫı: ve A B
[5298] itmekdür birisi daḫı: itmekdür A; itmek ve B
[5299] itmekdür: itmek B
[5300] birisi daḫı: ve A B
[5301] naẕar itmekdür mesʾele: baḳmaḳ B
[5302] mesʾele: -B

temmeʾl-kitāb bi-ʿavnillāhiʾl- {13} melikiʾl-vehhāb {14} Taḥrīren fī nıṣf-ı {15} şehr-i Ramażān li {16} sene {17} 1064.[5303]

[5303] temmeʾl-kitāb bi-ʿavnillāhiʾl- melikiʾl-vehhāb Taḥrīren fī nıṣf-ı şehr-i Ramażān li sene 1064: temmeʾl-risāletüʾl-Ḳaḍızāde raḥmetullāhi ʿaleyhi C; tem fi evāīl Şaʿbān 1091 B

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

GRAMATİKAL DİZİN

4.1. Gramatikal Dizin

A

a (Tr.): Teklik üçüncü şahsı gösterir.

a.+ ña 2b/02, 5a/08, 5a/10, 5a/12, 5a/16, 5b/02, 5b/04, 6b/01, 8a/06, 8b/04, 8b/08, 8b/09, 8b/10, 8b/11, 8b/14, 11a/10, 11a/11, 13b/04, 17a/19, 21a/19, 22b/10, 28b/05, 28b/13, 29b/01, 31b/19, 32a/13, 32a/14, 33b/01, 33b/11, 42b/14, 43a/12, 44a/10, 45a/01, 45b/15, 46b/08, 47a/12, 50a/19, 51a/04, 53b/01, 54b/05, 55a/17, 56b/01, 56b/02, 59b/09, 59a/10, 62a/15, 63b/07, 64a/08, 64a/19, 69b/13, 71a/08, 72b/12, 73b/13, 74b/17, 76a/05, 77b/10, 82a/13, 82b/01, 83a/04, 84b/09, 86a/15, 88b/01, 89a/01, 98a/14, 98a/15, 98b/09, 99a/05

a.+ na 76b/06

a.+nda 25b/14, 28b/12, 35a/04, 35a/05, 43a/15, 44a/15, 45b/09, 46b/01, 46b/19, 47a/01, 47a/07, 48b/13, 50a/15, 53a/15, 57a/16, 74a/01, 76b/03, 78b/19, 79b/07, 79b/08, 80a/08, 86b/02

a.+ ndan 12b/18, 18b/01, 38b/02, 43b/18, 45a/07, 45a/9, 45b/16, 46a/05, 46a/06, 46a/07, 46b/15, 46b/17, 49b/16, 50a/02, 50a/05, 50a/14, 51a/03, 56a/02, 58b/01, 62a/08, 63b/01, 64a/11, 66a/19, 66b/01, 72a/18, 80b/17, 90a/07, 94b/03, 96b/07

a.+ nı 1b/05, 2a/02, 3a/04, 6a/05, 7b/17, 9a/11, 15b/05, 16a/02, 18a/13, 21b/01, 24a/12, 24b/02, 24b/06, 24b/09, 24b/16, 25b/17, 27a/18, 29a/01, 30a/03, 30b/06, 31a/04, 32a/13, 34a/02, 34a/04, 34b/02, 35a/06, 35a/13, 38a/09, 40b/09, 40b/10, 40b/12, 41b/10, 48a/10, 48b/02, 48b/11, 48b/12, 56b/05, 63a/18, 63b/15, 67a/16, 69b/17, 71a/03, 71a/18, 74a/02, 77b/19, 78a/19, 79b/11, 80a/04, 80a/06, 83b/10, 84b/09, 97a/06

a.+ nıñla 28a/15, 30b/08

a.+ nuñ 6a/16, 6a/17, 6a/18, 6a/19, 6b/14, 10a/05, 10a/06, 10a/07, 11b/08, 13a/04, 14b/11, 20a/01, 23a/11, 24b/15, 25a/04, 28b/17, 32a/17, 32a/18, 32a/19, 32b/08, 34a/01, 34a/03, 34b/15, 36a/01, 39a/16, 42a/15, 45b/04, 48a/05, 48a/16, 50a/12, 56b/16, 61a/01, 62a/09, 62b/07, 62b/10, 63a/16, 67b/07, 70a/15, 70b/15, 77a/07, 78a/14, 89b/11, 90b/02, 96a/06, 98a/05

a.+ nuñla 4b/08, 17a/14, 50a/13, 55b/03, 64a/09

a.+ sız 10a/09

‘abā (Ar.)**:** Kaba kumaş.

‘a.+ lar 39a/17

‘abd (Ar.): (Allah’ın kulu olması sebebiyle) İnsan.

‘a.-ı me’ẕūne 8a/01

‘a.+ e 62b/19

ābdest (Far.): İslam dininde bazı ibadetleri yerine getirebilmek için vücudun çeşitli yerlerini yıkayarak yapılan temizlik.

ā. 3b/11, 16a/10, 20a/13, 22a/11, 22b/15, 24b/01, 72b/01, 72b/13, 73a/07, 75a/02, 77a/03, 82a/01, 82b/18

ā.+ de 78a/02

ā.+ den 23a/01

ā.+ i 16a/11, 73a/02, 83b/01, 83b/06

ā.+ siz 73b/02, 83b/08, 91a/14

ā.+üñ 22a/06, 74a/03, 83b/01, 83b/03, 83b/04, 84b/13

‘abdike (Ar.): Senin kulun.

‘a. 53b/15

‘abduhu (Ar.): Onun kulu.

‘a. 49b/08, 88b/15

‘Abdullāh (Ar.): Özel isim. Hz. Muhammed (s.a.s)’in Hz. Hatice’den olma en küçük oğlu.

‘A. 45b/10

‘abeṣ (Ar): Akla, sağduyuya ve gerçeğe aykırı olan, yersiz (şey).

‘a. 28b/11, 28b/12, 28b/13

‘a.+ dür 28b/11

‘abeṣen (Ar.): Boşuna, nafile.

‘a. 28b/14

‘ābid (Ar.):İbadet eden kimse.

‘ā. 81b/08

‘ā.+ ler 71b/04

‘ā.+ üñ 82b/10

‘Ābir (Ar.): Özel isim. Hz. İbrahim (a.s.)’ın soy kütüğünde yer alan atası.

‘Ā. 61a/18

‘acebā (Ar.): Merak, şüphe ve tereddüt bildiren soru zarfı.

‘a. 23a/14, 24b/12, 67b/06, 82a/01

‘acā’ib (Ar.): Alışılmışın dışı, olağan olmayan**.**

‘a. 80b/11

a‘ceb (Ar.): Garip ve tuhaf olan.

a. 20b/17, 25b/13, 28a/01, 29a/18, 37a/06

‘acebiyyet (Ar.): “‘aceb” sözcüğünün tamlamalarda kullanılan şekli.

rivāyet-i ‘a.+ i 33a/01

‘ācilen (Ar.): Çok acele bir şekilde.

‘ā. 53b/18

‘āciz (Ar.): Bir şeye gücü yetmeyen.

‘ā.+ ler 58b/03

‘acz (Ar.): Bir şeye gücü yetmeme durumu.

‘a.-i iẓhār 35b/01

aç- (Tr.): Kilitli ve bağlı durumdan çıkarma.

a.- alar 33a/03

a.- ar 82a/18

a.- arlar 33a/05, 33b/07

a.- dıḳda 86b/16

a.- dıḳlarında 30b/10

a.- ıviresiz 76a/09

a.- mışlar 33a/14

a.- ılur 38b/12

a.- ula 68a/06

a.-up 30b/05, 33a/08, 33a/13, 39a/15, 39a/17, 39b/04

aç (Tr.): Yemek yememiş olan.

a. 46a/15, 83a/14, 97a/17

a.+ lıḳdan 89b/15

‘add (Ar.): Kabul etme, sayma.

‘a. eylemek 48b/11

‘a. itseñüz 16b/19

ad (Tr.): İsim, şöhret, nam.

a. 49b/16

a.+ ı 37b/13, 45b/10, 45b/11

a.+ ıdur 19a/11

a.+ ıla 50a/03

a.+ ıñ 58b/14

a.+ lu 45b/12

a‘dā (Ar.): Düşmanlar.

‘a.+ sı 11a/10, 11a/11

ādāb (Ar.): Edepler.

a. 84a/02, 84b/11

a.+ dur 83b/05, 84a/02

a.+ ın 68b/07

a.+ ları 74a/14, 84a/02, 84b/14

a.+ ların 83b/05, 84b/17

‘adālet (Ar.): Doğruluktan ayrılmama, hakkaniyet.

‘a. 9a/18, 9b/11

‘a.+ e 22a/04

‘adāvet (Ar.): Düşmanlık, hasımlık.

‘a. 32a/01, 64b/11, 78b/06, 79a/11, 79a/12

‘a.+ dür 64b/11

‘a. iderler 79a/13

‘a. ider 3a/03, 75a/14, 78a/06

‘a. idüp 79a/15

‘a. itmek 50a/19, 64b/10

‘a.+ leri 21b/14

‘adduvun (Ar.): Düşman.

‘a. 14b/15

‘aded (Ar.): Sayı.

‘a. 55b/12, 55b/14, 55b/17, 55b/18

‘adem (Ar.): Var olmama, yokluk.

‘a. 31b/01

‘a.-i vaḥdāniyyetdür 10b/08

‘a.+ dür 10b/03

ṭuruḳ-ı ‘a.+ dür 10b/04

‘a.+ i 10a/05, 10a/07

ādem (Ar.): İnsan.

ā. 15b/18, 24a/08, 24a/09, 24b/11, 30b/07, 32b/05, 33a/06, 33b/06, 37a/14, 41b/04, 41b/10, 41b/17, 42a/05, 42a/09, 42a/13, 43a/11, 43b/01, 44a/05, 44b/18, 45b/03, 50b/13, 50b/14, 54a/14, 61a/12, 72b/15, 73b/06, 77a/05, 77a/06, 78a/06, 85a/17, 88a/10, 92a/19, 93a/07, 94a/13, 95a/18

ā.+ i 68a/02

a.+ uñ

ben-i ā. 24b/13

ā.+ den 60b/04

devr-i ā.+ den 20a/04

ā.+ ler 20b/14, 22b/13, 24b/09, 32a/14, 76b/04

ā.+ lere 77b/03

ā.+ leri 80b/04

ā.+ lerüñ 24a/12, 43b/15

ā.+ üñ 33a/02, 42a/01, 60a/15, 67a/17, 72b/03

‘ademü’l-ḳıyām bi-nefsihi (Ar.): Tek başına yeterli olmayan.

‘a.+ dür 10b/05

‘ādet (Ar.): Gelenek, örf.

‘ā. 33b/11, 48b/04

‘ā.+ de 61b/18, 61b/19

‘ā.+ lerin 61b/17

‘ā. +lerinden 61b/09, 61b/10

‘ā.-i ṭarīḳi 11b/11

‘ā.-i ṭarïḳ 16b/16

‘ādetullāh (Ar.): Allah’ın nizamı, düzeni.

‘ā. 9a/07, 9a/09, 20a/04

‘adl (Ar.): Adalet, hakkaniyet.

‘a. 19b/12, 22a/04, 27b/12, 27b/13

‘a.+ ıla 62a/03

‘a.+ inden 9b/10

‘a.+ ını 27b/16

adım (Tr.): Hatve, kadem.

a. 81b/05

‘ādil (Ar.): Adaletli olan kimse.

‘ā. 95a/08, 98a/08

‘adū (Ar.): Düşman.

‘a.+ dur 35a/06

‘a.+ ları 75a/09

‘aduvvullāh (Ar.): Allah’a düşman olan.

‘a.+ dur 51b/01

‘afv (Ar.): Af.

‘a. ide 34a/01

afyon (Far.): Uyuşturucu özelliği taşıyan bir madde.

a.+ dan 68b/01

ağa (Tr.): Sözü geçen, nüfuz sahibi kişi.

a.+ lara 20a/17

a.+ larına 14b/18

a.+ sına 14b/14

a.+ ya 79a/09

ağac (Tr.): Bir bitki türü.

a.+ ı 78b/08

a.+ lar 23b/06, 23b/09

a.+ lara 23b/07

a.+ ları 23b/11, 23b/12

a.+ larında 23b/13

ağaç (Tr.): Bk. “ağac”.

a. 59b/14, 98a/17

a.+ ı 43a/14

a.+ lar 45b/15

a.+ lardan 42a/03

a.+ laruñ 23a/19

ağaç ḳurdı (Tr.): Ağacın içine girerek ağaçlara zarar veren kurtçukların ortak ismi.

a. 78b/07, 78b/08

āgāh (Far.): Haberi olan, haberdar.

a. 2a/01, 4b/19, 9a/14, 41a/11

ağart- (Tr.): Beyazlatmak.

a.- mışsın 84b/12

aġfirli (Ar.): "Allah'ım beni affet." anlamında bir sözcük.

a. 53b/16

aġır (Tr.): Tartıda çok gelen.

a. 46b/06, 46b/09, 94a/18

a.+ dur 74b/01, 91a/02

aġız (Tr.): Çene ile burun arasında bulunan uzuv.

a. 36a/11, 43b/02

a.+ dan 20b/01, 22a/08, 22a/09, 22a/11, 86b/11, 86b/13

a.+ larından 25a/04, 25b/02

a.+ ın 39a/15, 45a/05, 86b/16

a.+ ına 32b/03, 33a/19, 33b/08, 37b/15,46a/18, 89b/04, 98a/08, 98a/09

a.+ ından 25a/02, 25a/07, 37b/18, 85b/07

aġla- (Tr.): Üzülmek, acı çekmek, kederlenmek.

a. 85b/12

a.- mazdan 85b/12

a.- şalar 85b/11

a.- şmışlar 33b/02

a.- yalar 54a/06

a.- yup 16b/04

aġrı- (Tr.): Izdırap ve acı vermek.

a.- r 32b/11

aġşam (Tr.): Gün sonu.

a. 53b/04

a.+ a 81b/04

aḥbāb (Ar.): Dost, bildik, tanıdık.

a.+ ımuzdan 75b/10

aḫbeṯ (Ar.): En habis, mübalağa.

a.-i eşyādan 28a/06

'ahd (Ar.): Yemin, ant.

'a. 35a/03, 73b/19

'a. eylese 38a/15

'a.+ ın 38a/15

'a.+ in 54b/02

a. itmişdür 79a/03

aḥeden (Ar.): Birlik olarak.

a. 55a/10

āḫer (Ar.): Son, sonuncu, ahir.

ā. 34a/04, 89b/14, 94b/02

cevāb-ı ā. +de 98a/01

āḫarī (Ar.): Başkası, başka, diğer.

şaḫṣ-ı ā. 6a/07

aḫıẕ (Ar.): Alma, alış.

a. idelerdi 79b/17

aḫī (Ar.): Erkek kardeş.

a. 30b/13

āḫir (Ar.): Son, sonuncu.

ā. 3a/04, 12b/06, 25b/12, 33a/08, 34a/10, 48b/09, 57a/05, 77b/19, 78a/16, 92a/13

ā.+ e 50b/16

ā.+ i 10a/11, 10b/05, 44a/12

ā.+ in 53b/11

ā.+ inde 57a/04

ā.+ ine 19a/11, 19a/12, 19a/14, 42a/02, 77a/01, 81b/13

āḫiret (Ar.): Öbür dünya, bekā alemi.

ā. 2b/03, 2b/12, 12b/09, 15b/07, 18b/08, 18b/11, 32a/12, 40b/16, 51b/03, 57b/07, 65b/07, 87a/14

ā.+ de 7b/15, 7b/17, 11b/02, 14a/08, 14b/03, 14b/11, 15a/09, 15a/11, 15b/10, 30a/15, 36b/14, 42b/13, 42b/17, 43a/01, 44b/12, 47a/16, 50b/08, 51a/09, 51a/10, 51a/12, 53a/04, 54a/16, 54b/11, 59b/09, 59b/12, 63b/16, 81a/07, 83a/08, 95a/15

ā.+ e 37b/19, 39a/06, 39b/01, 91a/03, 98a/14

ā.+ i 50b/12, 87a/17

āḫiri (Ar.): Son, sonuncu.

ā.+ dür 45b/06

āḫirü'l-emir (Ar.): Neticesinde, sonunda.

ā. 33a/02, 71b/11

aḥkām (Ar.): Hükümler, emirler.

a. 47b/11

a.-ı fıḳhıyyenüñ 56a/14

a.-ı şer'iyyeye 17a/01

a.-ı şer'i 92b/09

aḫlāḳ (Ar.): Huy, tabiat.

a.-ı ẕemīmeden 50a/07

a.-ı ẕemīmeden 68a/19

aḥmaḳ (Ar.): Beyinsiz, bön.

a. 68a/01

a.+ lıḳdur 36b/12, 50b/07

Aḥmed Rūmī (Ar.): Özel isim. Mecalisü'l-ebrār isimli eseriyle bilinen Osmanlı alimi.

A. + nüñ4a/02

Aḥmed bin Ḥanbelī (Ar.): Özel isim. Ehl-i Sünnet ve Cemaat'in dört büyük mezhebinden biri olan Hanbelï mezhebinin reisi.

A. 70a/11

Aḥmed bin Kemāl (Ar.): Özel isim. Osmanlı alimlerinin en meşhur olanlarından biri.

A. 98a/02

Aḥmed bin Kemālpāşā (Ar.): Özel isim. Bk. "Aḥmed bin Kemāl".

A. 97b/07, 97b/09, 97b/17

Aḥmedī (Ar.): Özel isim. Hz. Muhammed (s.a.s)'in ismi olup, ona tabi olan anlamında kullanılan bir kelime.

dīn-i A. 19a/15

Aḥmed Rūmī (Ar.): Özel isim. Birgivi Mehmed Efendi'nin yazmış olduğu şerhlerden birinde methiyeler dizdiği Osmanlı dönemi alimlerinden.

A. 26a/04, 26a/13

uḫrā (Ar.): Sonda olan.

ā.+ dur 88a/18

aḥsen (Ar.): En güzel olan.

a.+ dür 9b/17

aḫşam (Tr.): Bk. "aġşam".

a.+ da 48b/15

aḥtīye (Ar.): Verilen söz.

a.+ 74b/06

aḥvāl (Ar.): Haller, durumlar.

a.-i ḳabāyiḥ 25a/01

a.-i ḳabri 89a/04

a.-i ʻālem 19b/07

a.+ e 16a/03

a.+ ın 40b/16

a.+ i 19b/08, 89a/03

a.+ in 69a/14, 69a/15

a.+ lerin 69a/15

aḥyānen (Ar.): Aklı başındayken.

a. 35a/17

aḥyāʻu (Ar.): Diriler.

a. 53b/17

aḫz (Ar.): Bk. "aḫıẕ".

a. 4b/06

a.+ e 35b/02

ʻĀʾîşe (Ar.): Özel isim. Hz. Ebubekir'in kızı ve Hz. Muhammed (s.a.s)'in eşi.

ḥażret-i ʻĀ. 59a/06

ḥażret-i ʻĀ.-i Ṣıddıḳa 96b/11

ḥażret-i ʻĀ.+ nüñ 96b/12

aḳ (Tr.): Beyaz.

a. 11b/14, 20b/13, 70a/08, 70a/10, 80a/03

a.+ dur 46b/16

aḳ- (Tr.): Bulunduğu yerden daha alçak bir yere doğru gitmek, yukarıdan aşağıya doğru düşmek.

a.- ıdırlar 67a/15

a.- ıtmışdur 45b/14

‘aḳā’id (Ar.): İtikat, inanç.

‘a. 12b/10, 12b/11, 12b/19, 13a/07, 13a/13, 14b/01, 82b/14

metn-i ‘a. 4a/11

‘ilm-i ‘a. 21b/01

‘a.-i dīniyyeden 3a/01

‘a.-i dīniyyeyi 3a/11, 3b/19, 15b/09

‘a.-i dīniyye 51b/09, 64b/01

‘a.-i fāsid 80b/01

‘a.-i īmānı 11b/01

‘a.-i īmānī 11a/18

‘a.-i islāmiyye 4b/14

‘a.-i nesefī 4a/10

‘ilm-i ‘a.+ de 3a/15

‘ilm-i ‘a.+ dür 86a/08

‘a.+ e 39a/03, 82a/01

‘ilm-i ‘a.+ e 86b/02

‘a.+ i 13a/09, 13b/07, 13b/10, 14a/01

‘a.+ in 3a/11

‘a.+ ine 2b/09

‘a.+ inüñ 9b/14

‘a.+ ler 13a/10

‘a.-i dīniyyeyi

‘Aḳā’id-i Nesefī (Ar.): Özel isim. XI. yüzyılda Ömer e’n-Nesefi tarafından yazılan akaid kitabı.

A. 4a/10

aḳce (Tr.): Para birimi olarak kullanılan gümüşten sikke.

a. 30a/12, 92a/13

a.+ si 92a/12

a.+ yi 74b/05

aḳçe (Tr.): Bk. “aḳce”.

a. 73b/07, 97b/01

a.+ si 97a/19

‘āḳıbet (Ar.): Son, nihayet.

‘ā. 78b/07, 83a/12

‘aḳıl (Ar.): Düşünme yetisi, us.

‘a. 32a/14, 41b/10

‘a.+ da 10a/05, 10a/06, 10a/07

‘a.+ ıla 5b/16

‘a.+ larıla 19a/08

a. 8a/19, 35a/19

a.-ı ḳāṣırına 8b/02

a.+ a 25b/07, 28b/09, 68b/03

a.+ ı 31b/19, 32b/17, 34a/08, 36b/12, 43a/12, 65a/08

a.+ ıla 6a/10

a.+ ıñ 15b/10, 35a/09,

85a/16

a.+ ını 6a/03, 6a/05, 31a/04

a.+ uñ 34b/03

‘āḳil (Ar.): Akıllı olan erkek.

‘ā. 6b/06, 6b/10, 9b/18, 11a/19, 49a/02, 49a/03, 49b/02, 49b/05

‘ā.+ dür 65b/08

‘aḳīde (Ar.): İman, itikat.

‘a.+ ler 14b/02

‘a.+ lerden 81a/18

‘a.+ leri 2b/14

‘a.+ lerile 13b/16

‘a.+ lerin 2b/10

‘a.+ lerinden 81a/19

‘a.+ lerine 21b/09, 22a/11

‘a.+ mi 13b/13

‘a.+ ñ 12a/05

‘a.+ ñi 2b/07, 2b/09

‘a.+ sin 13b/11, 17a/13, 22a/06, 81a/17, 86b/09

‘a.+ sinde 2a/08

‘a.+ sinden 13b/14

‘Aḳīdetü’l-Mü’minīn (Ar.): Özel isim. Müminlerin inançları anlamına gelir. Kadızāde Mehmed Efendi Mebhas-ı Îmân eserini oluştururken faydalandığı kaynak kitapları arasında bu eseri zikreder.

‘a.+ dür ve 4a/04

‘ākile (Ar.): Akıllı olan bayan.

‘ā. 49a/08, 49a/10, 49a/12, 49a/18

‘aḳilu (Ar.): Akıllı kimse.

‘a. 32a/10

aḳrabā (Ar.): Kan bağıyla birbirine bağlı olan kimseler.

a.+ larına 52b/02

aḳrān (Ar.): Yaşıt.

a.+ ı 50b/13

‘aḳreb (Ar.): Bir hayvan türü.

a. 97b/12

‘a.+ ler 47a/08, 68a/10

‘aks (Ar.): Yankı, yansı.

‘a.+ i 57a/16, 64b/04, 67b/12

aḳṣā (Ar.): Uzak, ırak.

a.-yı murādları 4b/05

‘aksi (Ar.): Ters, zıt.

‘a. 56b/07

aḳṭāb (Ar.): Kutuplar, veliler, manevi ulular.

ḳutb-ı a. 80b/07

aḳvāl (Ar.): Sözler, lakırdılar.

a. 12a/06, 79a/10

a.-ı ef‘ālleri 4b/10

a.+ ın 80b/10

a.+ ınuñ 87b/07

al- (Tr.): Bir şeyi tutup yanında bulundurmak.

a. 8a/02, 31a/03, 34b/04, 37a/07, 66b/12, 89b/12, 95a/16, 95a/17

a.- a 32b/09

a.- an 45a/04, 59a/01, 72a/01

a.- dıḳları 69b/14

a.- dılar 21b/11

a.- dısa 93b/04

a.- duġı 39a/14

a.- duġın 74b/06, 78a/18

a.- duġıñız 69b/12

a.- ı geldügi 68a/03, 94a/05

a.- ınmaz 83a/06

a.- ıvirdikleri 21b/11

a.- ıvirse 46b/04

a.- maġa 15b/19, 45a/03

a.- maġı 72b/13

a.- maḳ 72b/17, 73b/07

a.- maḳdan 54a/12, 69a/04

a.- mamışdur 79a/06

a.- maya 72b/01

a.- mazlar 16b/14, 44b/12

a.- mış 3b/11, 33a/19

a.- mışdur 66b/06

a.- sa 39a/14, 39a/15, 93a/02

ṣatun a.- sa 94a/04

a.- sın 62a/13

a.- up 12a/05, 15b/13, 15b/14, 32b/03, 33b/08, 34a/07, 36a/08, 39a/07, 39a/16, 46b/04, 53a/02, 62a/03, 66b/01, 78a/17, 79a/02, 81b/18, 82b/08, 84a/08, 99a/10

a.- ur 8a/04

a.- urlar 75a/02

a.- urlardı 33b/19

Āl- i ‘Oṣmān (Ar.) **:** Osmanlı soyu.

Ā. 76a/03

‘alā (Ar.): Üzeri, üzerinde.

‘a. 1b/03, 4b/18, 54a/02, 57a/15, 69b/07, 99a/04

a‘lā (Ar.): Yüksek, yüce.

a. 22b/12

a.+ ya 77b/14

ālā (Ar.): Nimetler.

ā.-yı kimyā 84a/08

ṣavt-ı a. 35b/13

‘alāḳa (Ar.): Bağ, münasebet.

‘a.+ yı 41a/04

‘alāmet (Ar.): İşaret, belirti.

‘a.-i nifāḳdur 38a/14

‘a.+ i 18b/08, 18b/10, 21b/19, 48b/12, 50a/18, 63a/04, 65b/19, 78b/13

‘a.+ ile 50a/09

‘a.+ ler 17a/04, 36b/17

‘a.+ leri 70b/10

‘a.+ lerinden 45b/18

alçaḳ (Tr.): Değersiz, kıymetsiz.

a. 40b/02

alda- (Tr.): Aldatmak.

a.- dalar 71a/07

a.- duḳları 71b/18

a.- durlar 77a/13

a.- maḳ 96b/07

a.- maḳdan 51b/02

a.- ndıñ 73b/17

a.- rlar 71b/18, 72a/06, 76b/08

a.- yup 50b/18

a.- ndılar 88a/07

a.- ndıñ 34b/18

a.- nma 35a/06, 77b/17

a.-nmışlardur 82a/11

a.- nup 76b/09, 77b/19, 81a/08

‘ālem (Ar.): Evren.

‘ā. 5b/03, 45a/09, 64a/19

aḥvāl-i ‘ā. 19b/07

cemī‘-i ‘ā. 23a/11, 28b/16, 79b/02, 80a/04

ıṣlāḥ-ı ‘ā. 62b/18

ıṣlāh-ı ‘ā. 62b/19

ṣāni‘-i ‘ā. 6a/11

‘ā.-i dünyāya 85b/14

‘ā.-i kübrā 6a/02

‘ā.-i ṣabāvetden 88a/01

‘ā.-i ṣuġrā 6a/02

pādiṣāh-ı ‘ā.-penāh 26a/18

‘ā.+ de 7a/07, 42a/15, 66a/18

‘ā.+ e 39a/07

pādiṣāh-ı ‘ā.+ e 52a/18

cemī‘-i ‘ā.+ i 20b/09

ḫalḳ-ı ṣāni‘-i ‘ā.+ i 5b/03

ṣāni‘-i ‘ā.+ i 6a/04

‘ā.+ üñ 22a/15, 55b/07

ṣāni‘-i ‘ā.+ üñ 54b/04

a‘lem (Ar.): En bilgili, alim.

a. 60b/03

‘alem (Ar.): İşaret.

a. 32b/19, 50a/06

ālet (Ar.): Araç.

cemī‘-i ā. 36a/11

ā.+ i 36a/10, 36b/03, 36b/11

ā.+ lerin 36b/13

ā.-i lahvidur 88b/19

‘alevī(Ar.): Aleviliği benimseyen kimse.

‘a.+ cik 92a/03

‘aleyhi (Ar.): Onun üzerine.

‘a. 18a/15, 25b/06, 26a/04, 32a/02, 35b/04, 49b/17, 51b/16, 51b/18, 55a/14, 55a/19, 56a/07, 57b/03, 58a/13, 60b/08, 72a/10, 76b/03, 76b/11, 85b/19, 92a/05

‘aleyhima’s-selām (Ar.): İkisinin üzerine selam olsun.

‘a.+ uñ 61b/06

‘aleyhimmü’s-selām (Ar.): Onların üzerine selam olsun.

‘a. 56b/09

‘a.+ uñ 61b/09

‘aleyhi’s-selām (Ar.): O’nun üzerine selam olsun.

‘a. 11a/13, 17b/07, 25a/08, 25a/10, 25a/12, 26b/04, 26b/07, 27a/02, 27a/05, 27a/07, 27b/01, 34b/10, 43a/18, 44a/15, 44b/06, 45a/01, 45a/03, 45a/11, 45b/06, 46a/02, 45a/04, 47b/17, 48a/02, 49a/01, 50a/01, 60b/01, 60b/09, 60b/14, 61a/14, 61a/15, 61a/16, 61b/01, 61b/02, 66a/06, 67b/02, 69b/06, 67b/09, 69b/14, 70a/01, 70a/02, 70a/03, 70a/04, 72a/13, 72b/08, 77a/13, 82a/17, 85a/06, 86a/06, 86a/09, 86a/12, 86a/18, 86a/19, 86b/18, 87a/05, 88b/12

‘a.+ a 34b/08, 43a/18, 45a/13, 45a/14, 45a/15, 45a/16, 45a/17, 61b/03, 61b/05, 61b/06, 61b/08, 61a/12, 61a/13, 61a/16, 62b/03, 77a/05, 86a/05, 96b/03

‘a.+ dan 11a/15, 17a/01, 24a/07, 45a/05, 45b/03, 45b/19, 46a/01, 46a/05, 47b/14, 48b/17, 61a/13, 69b/16, 81b/03, 84b/18, 85a/09, 86a/13, 97a/15

‘aleyhi’ṣ-ṣalātu ve’s-selāmu (Ar.): O’na salat ve selam olsun.

‘a. 50a/04

‘aleyke (Ar.): Üzerine.

‘a. 70a/12

‘aleynā (Ar.): Üzerimize.

‘a. 26a/11, 26a/16

‘ale’d-devām (Ar.): Devamlı.

‘a. 35b/05

‘ale’l-ḥamelü’l-fāsıḳ(Ar.): Fasığın yükü üzerine.

‘a. 85a/5

‘ale’l-fesād (Ar.): Kötülük üzerine.

‘a. 85a/05

‘ale’l-fevr (Ar.): Derhal, hemen.

‘a. 60a/13, 66a/12, 87a/02

‘ale’l-ḫuṣūṣ (Ar.): Hele, özellikle.

‘a. 26a/17, 96a/17

‘ale’s-ṣalāḥ (Ar.): İyilik üzerine.

‘a. 85a/04

‘a.+dur 50a/10

‘ale’t-tafṣīl (Ar.): Açıklama üzerine.

‘a. 8b/12

‘ale’ṭ-taḥḳīḳ (Ar.): Araştırma, soruşturma üzerine.

‘a. 35b/19

‘ale’t-tevfīḳ (Ar.): Uygunluk üzerine.

‘a. 54a/04

āle’l-ebyāt (Ar.): Beyitler üzerine.

ā. 77b/13

‘ale’l‘acele (Ar.): Çok hızlı bir şekilde, en acele şekilde.

‘a. 16a/01

‘Alī (Ar.): Özel isim. Hz. Muhammed (s.a.s)’ in hem damadı hem de amcası Ebu Talib’in oğludur. 656-661 İslam devletinin halifeliğini yapmıştır.

‘a. 60b/03, 81b/17

ḥażret-i ‘a. 58a/15, 58a/16, 62a/02, 81b/15

evlād-ı ‘a.+ den 60b/05

ḥażret-i ‘a.+ den 87a/04

‘a.+ dür 46a/07

ḥażret-i ‘a.+ nüñ 60b/12, 92a/02

‘a.+ ye 60b/04, 60b/06

ḥażret-i ‘a.+ ye 60b/01

alihi (Ar.): Ailesi, ehli.

a. 53b/15

‘ālim (Ar.): Çok bilen, bilgili.

‘ā. 20a/11, 21a/10, 49b/14, 54a/08, 64b/16, 72b/07, 73a/10, 73a/12, 73a/13, 73a/17, 73a/18, 73a/19, 73b/11, 73b/12, 74a/08, 74a/14, 74b/02, 74b/03, 74b/08, 74b/12, 74b/18, 75a/04, 77a/19, 77b/04, 77b/05, 78a/12, 78a/16, 78b/01, 78b/02, 78b/05, 82b/09, 86b/13, 91b/14, 91b/15, 92a/03, 92a/05

‘ā.-i devr-i zamān 27b/19

‘ā.-i fāżıl 90a/17

‘ā.-i ḥaḳīḳi 73b/13

‘ā.-i ḥükmi 73b/13

‘ā.-i mudaḳḳiḳ 27a/13

‘ā.+ cik 92a/02

‘ā.+ dür 41b/19, 72a/19, 72b/07, 73b/01, 73b/11, 77a/17

‘ā.+ e 69b/05, 72b/05,

72b/09, 72b/10, 73a/11, 73a/16, 91a/19, 92a/01, 92b/13, 92b/15, 92b/19

zevc-i ‘ā.+ e 91b/19

‘ā.+ i 72a/17, 78b/03, 83a/13, 91a/19, 96a/18

‘ā.+ ler 47b/18

‘ā.+ lerden 46b/07

‘ā.+ lerdür 73b/05

‘ā.+ lere 46a/14, 77a/07

‘ā.+ üñ 72b/08, 72b/12, 74a/08, 74a/15, 78a/01, 82a/17

‘ālimü’r-rābbānī ve’l-ẖayrü’ṣ-ṣamedanī (Ar.): Rabbani bilgin ve ilahi hayır.

‘ā. 26a/04

Allāh (Ar.): Tanrı, yaratıcı.

a. 3b/10, 6b/11, 7b/08, 8b/05, 11a/12, 16b/19, 17a/09, 17a/11, 17a/12, 18b/11, 21a/14, 23a/10, 25a/15, 27a/04, 31a/02, 31a/03, 31a/04, 31a/05, 36b/05, 37a/09, 37b/01, 38b/09, 39b/18, 51b/14, 52a/19, 54b/16, 55b/02, 55b/14, 56b/12, 56b/17, 56b/19, 58a/03, 58a/05, 58a/08, 58b/01, 59a/09, 59b/06, 59b/19, 60a/01, 60a/06, 61b/16, 66a/16, 66a/18, 66b/09, 86a/07, 86a/09, 88b/01, 90b/02, 90b/06, 93a/04, 93b/05, 94b/16, 94b/17, 95a/19, 95b/01, 95b/04, 95b/07, 96b/16, 96b/17, 96b/18, 96b/19, 97a/12, 97a/14

a.+ a 9a/17, 15a/07, 27a/10, 37b/07, 38b/04, 60a/02, 61b/15, 65b/04, 66a/06, 77b/10, 82a/02, 82a/04, 97a/01

dīn-i a.+ a 20a/05

a.+ dan 8a/13, 24a/06, 65b/07, 84b/18, 93a/13, 93a/14, 96b/19, 97a/02, 97a/09

a.+ dandur 59b/02, 76b/16

a.+ dur 6a/04, 59b/04, 70b/16, 95b/12, 95b/14, 95b/15, 95b/18, 96a/02, 96a/06, 96a/08, 96a/11

a.+ ı 60a/05, 85b/16, 98a/03

a.+ ın 28b/17, 29a/01

a.+ uñ 6a/13, 17a/10, 20b/02, 38b/06, 55b/18, 61b/16, 66a/16, 85a/07, 85a/08, 85a/12, 92b/02

a.+ un 35a/09, 65a/14, 72a/15

Allāhu (Ar.): Allah.

a. 2a/07, 9a/03, 9b/01, 9b/06, 23b/01, 23b/04, 27b/14, 28b/13, 35b/05, 53b/14, 55a/10, 55b/01, 64a/16, 96a/12, 98a/15

Allāhumme (Ar.): Allah’ım.

a. 48b/15, 53b/05, 53b/15, 53b/16

Allāhu’l-leẕi ẖaleḳakum (Ar.): Sizi yaratan Allah.

a. 58b/04

Allāhümme if‘al (Ar.): Allahʾım yap.

a. 53b/18

‘allāme (Ar.): Çok alim.

‘a. 98b/02

‘allamu’l-ġuyūb(Ar.): Görünmeyenleri bilen.

‘a. 48b/16

alt (Tr.): Bir şeyin aşağısında bulunma.

a. +ında 15a/18

altı (Tr.): Bir sayı.

a. 23a/13, 53b/04, 56a/10

a.+ dur 6b/01, 8a/17

a.+ ncısı 8a/17, 8a/18

a.+ ndan 69b/16

a.+ sı 61a/12

altın (Tr.): Sarı renkte kıymetli bir maden.

a.+ a 65a/04

altmış (Tr.): Bir sayı.

a. 7b/09, 34a/12, 77b/02, 82b/01

altun (Tr.): Bk. “altın”.

a. 8a/02, 65a/05, 84a/10, 84a/12, 84b/06

a.+ dan 40a/04, 47a/04, 65a/05, 65a/09, 68a/07

a.+ ı 84a/07

‘ām (Ar.): 1. Allame, çok bilgili. 2. Umuma mahsus olma.

‘ā. 12b/05, 41a/11

ders-i ‘ā. 87b/01

ders-i ‘ā.+ lara 18b/18

ḳatl-ı ‘ā. 78b/17, 78b/19

nef‘-i ‘ā.+ dur 76b/15

a‘mā (Ar.): Kör.

a. 29a/17,81a/05

a‘māl (Ar.): Ameller, işler.

a. 58a/01

a.+ da 56a/18

a.+ ı 68b/06

cemī‘-i a.+ ı 87a/09

ṣaḥā’if-i a.+ ı 95a/12

cemī‘-i a.+ ıla 58a/18

defter-i a.+ ın 59a/02

defter-i a.+ ında 77a/02, 81b/09, 84b/01

a.+ ınuñ 39b/08

amān (Ar.): Emin olma, emniyet.

a. 27b/08

‘āmme (Ar.): Umumi, genel.

‘ā. olmaz 32b/19

‘amel (Ar.): Dini emirleri yerine getirmek için yapılan iş, fiil, hareket.

‘a. 8a/08, 11b/08, 28b/01, 28b/02, 39b/01, 45b/02, 56b/01, 58a/01, 58a/17, 76b/12, 76b/13, 76b/14, 76b/15, 76b/16, 76b/17, 77b/09, 86a/12

‘a.+ de 7a/09, 28a/18, 38b/08, 58b/08

‘a.+ den 66b/04, 76b/11, 77b/10, 86a/06, 86a/11, 86a/13

‘a.+ dür 76b/07, 76b/12, 76b/17, 77b/09

‘a.+ e 17a/15, 77b/08, 85b/08

‘a. eylese 12b/10

‘a. eyleye 16b/12

‘a.+ i 28a/19, 28b/02, 28b/16, 34a/13, 34b/06, 38b/10, 39a/06, 46b/04, 58a/18

‘a. iderlerse 19b/05, 20a/03

‘a. idüp 75a/17

‘a.+ iñ 16b/06

‘a.+ in 29a/08, 78b/07

‘a.+ inde 9a/13

‘a.+ iñe 39a/12

‘a.+ ine 46a/19

‘a.+ ini 28b/17, 38b/18, 39a/05

‘a. itmediñ 15b/02

‘a. itmegi 58b/07, 91b/10

‘a. itmekdür 4b/08, 75a/03

‘a. itmek 13a/05, 16a/18

‘a. itmesi 46a/01

‘a. itmeyüp 75b/04

‘a. itmezler 19b/07

‘a. itmezse 52a/09

‘a. itmez 75a/01

‘a.+ ler 39b/06, 40b/09, 40b/10, 48b/02

‘a.+ lerdür 39b/07

‘a.+ leri 11b/06, 11b/07, 39a/01, 39a/02

‘a.+ lerin 39a/09, 87a/16

cemī‘-i ‘a.+ lerin 34a/16

‘a.+ lerine 87a/14

‘a.+ lerinüñ 39a/19

‘a.+ lerüñ 39b/03, 86a/06, 86a/08

‘a. olınursa 22a/03

‘a. olınur 23a/10

‘a.+ siz 76b/12, 76b/13

‘a.+ üñ 58a/01

‘ā.-i ṣāliḥ 23b/03

amentü (Ar.): İman ettim, tasdik ettim.

a. 6b/02, 6b/08, 64a/15

āmenū (Ar.): İman ettiler.

ā. 86a/03

‘Amr (Ar.): Özel isim. Zeyd ile

beraber klasik İslam fıkhının iki kahramanından biri.

‘A. 98b/18, 98b/19

‘A. +i 99a/09

‘āmmī (Ar.): Cahil.

‘ā. 34b/18, 47a/19, 73b/17

‘āmil (Ar.): Amel eden.

‘ā. 19b/16, 40b/11, 72a/17, 72b/06, 72b/07, 72b/09, 74a/19, 74b/03, 74b/08, 74b/10, 74b/13, 74b/14, 75a/04, 75a/07, 75a/17, 77a/11, 77a/12, 77a/14, 77b/01, 77b/02, 77b/04, 77b/05, 77b/06, 77b/07, 78a/12, 78a/13, 78a/14, 78b/02, 78b/04, 78b/05, 79a/11, 79a/13, 79a/14, 79a/16

‘ā.+ ler 79a/14

‘ā.+ lerdür 44b/15

‘ā. oldıḳları 20b/09

‘ā.+ üñ 57b/03

‘āmilīn (Ar.): Amel edenler.

‘ulemā-yı ‘ā. 28b/04

āmīn (Ar.): Dua sonlarında Allah kabul etsin manasında kullanılan bir söz.

a. 11b/03, 27b/16, 94b/05

ammā (Ar.): Ancak, fakat, lakin.

a. 2a/01, 2a/11, 2a/13, 2b/17, 3a/10, 3b/01, 3b/08, 4a/07, 4b/04, 5a/07, 5b/02, 5b/05, 6a/13, 7a/15, 7b/11, 8b/04, 8b/09, 8b/10, 9a/04, 9a/06, 9a/11, 9a/15, 9a/17, 9a/19, 9b/02, 9b/16, 11b/19, 13b/19, 14a/11, 16b/07, 16b/19, 17b/01, 17b/04, 18a/18, 18b/01, 20a/11, 21a/03, 21a/14, 21a/15, 21b/05, 23a/15, 23b/03, 24a/08, 28b/16, 28b/19, 30b/05, 31b/10, 31b/13, 36a/05, 37a/17, 37b/19, 38a/02, 38a/17, 39a/14, 39b/06, 42b/09, 42b/10, 42b/11, 42b/12, 43a/07, 47b/05, 48a/14, 49b/05, 50a/15, 50a/18, 50b/10, 51a/10, 52a/02, 53a/13, 53a/18, 55a/01, 57b/04, 58a/15, 59a/17, 59a/18, 59b/03, 59b/12, 59b/16, 59b/19, 60a/03, 60b/07, 60b/13, 62a/06, 62b/18, 64b/09, 65a/16, 65b/03, 65b/16, 66a/01, 66a/04, 66a/08, 67a/12, 67b/15, 68a/07, 68b/03, 69b/03, 72a/10, 72b/11, 72b/19, 74a/07, 74b/10, 76b/12, 76b/13, 76b/14, 76b/16, 77b/11, 78a/03, 78a/07, 78a/14, 79a/05, 79a/14, 79a/18, 79b/03, 79b/07, 79b/16, 79b/19, 80a/01, 80a/08, 80a/18, 81a/12, 81b/01, 82b/16, 83a/02, 83a/07, 84a/06, 85a/04, 85a/09, 85a/12, 86a/16, 86b/05, 88a/05, 88a/19, 88b/03, 89a/15, 90a/04, 90a/05, 90a/15, 90a/16, 92b/11, 93a/14, 94a/04, 95a/06, 96b/02, 97a/13, 97b/05, 98a/06, 98a/16, 98b/08, 98b/14

‘āmme (Ar.): Herkese ait, umumi.

‘a. 51b/15

‘ā.-i kütübde 56b/08

amūẖten (Far.): Öğrenmiş, okumuş.

a. 19a/10

‘an (Ar.): Arapçada harf-i cer olarak kullanılan bir ek.

‘a. 4b/18, 15b/02, 20b/17, 27a/08, 33b/03

ān (Tr.): Zaman.

ā. 18b/01, 32a/09, 39b/15

ā.+ a 20a/05

ā.- ılur 32b/14

añ- (Tr.): Yad etmek, hatırlamak.

a.- alar 54a/05

a.- amadıñ 35a/01, 73b/18

a.- duralar 49b/06

a.- maḳdur 50a/09

a.- mazlar 32a/01

a.- mazsın 85a/01

ana (Tr.): Anne.

a. 24a/11, 69a/06

a.+ lar 14b/04, 15a/09

a.+ ları 49b/04

a.+ ların 54a/05

a.+ larına 14b/184, 9a/19

a.+ larınuñ 49b/03

a.+ m 91a/03, 91a/04

a.+ sı 52b/18, 64b/04, 69a/09, 91b/18

a.+ sın 32b/13, 52b/10

a.+sına 14b/03, 14b/13, 24a/04, 49a/11, 52b/14, 69b/02, 87a/03

a.+ sından 5a/11, 52b/11, 82a/19

a.+ sınuñ 63b/11

a.+ ya 49a/12, 52b/02

ancaḳ (Tr.): Yalnız, sadece.

a. 3b/02, 20a/15, 27b/07, 31b/01, 36a/17, 43a/08, 43a/12, 44b/03, 44b/10, 47a/15, 47b/17, 51a/08, 57a/15, 66b/13, 67a/05, 68a/16, 73a/08, 73b/14, 74a/07, 74a/13, 76b/14, 84a/12, 86b/06, 86b/08, 88a/05, 88a/06, 92b/04, 95b/14, 95b/18, 96a/08, 96a/10

‘anhu (Ar.): Ondan.

‘a. 58a/14, 58a/15, 60b/15, 60b/17, 60b/18, 61a/02, 61a/04, 61a/06, 61b/11, 81b/15, 82b/02, 82b/03, 86a/03, 87a/05

‘a.+ dur 61a/08

‘ani’l-münker (Ar.): Münkerden.

‘a. 9b/04, 35a/14

añla- (Tr.): Akıl erdirmek, idrak etmek.

a. 6b/11, 16a/09

a.- dalar 63a/03, 69a/01

a.- dıḳları 72a/05, 85b/12

a.- duġı 47b/01

a.- duġi 47b/07

a.- ġıl 56b/18

a.- maga 22a/08

a.- maḳ 7a/01, 7b/19, 19a/10, 54b/04, 56b/01

a.- mak 10a/02, 419a/10, 7b/11

a.- ması 8a/16

a.- mayan 48a/16

a.- mayup 31b/13, 75a/19

a.- mış 47b/06

a.- na 9b/12, 20b/06

a.- nan 17a/10

a.- nurdı 43a/03, 43a/04

a.- rın 3a/16

a.- rlar 21a/07, 25b/01, 77a/18

a.- sa 47a/18

a.- salar 44b/08

a.- ya 10a/01, 22a/07, 39b/09, 41b/08, 54b/06, 65a/01

a.- yalar 5b/03

a.- yan 3b/17

a.- yasın 2b/02, 17a/06

a.- yı gör 6b/10

a.- yubilesin 37b/05

a.- yup 2a/18, 4b/08, 19b/05, 41b/10, 76a/06, 88a/07

a.- ruñ 80b/10

anlar (Tr.): Çokluk 3. şahsı gösterir.

a. 2b/18, 4a/19, 4b/09, 7a/17, 11a/01, 19a/04, 19a/07, 21a/03, 21a/04, 26a/06, 27a/02, 28a/17, 28b/02, 29b/02, 37b/19, 38a/03, 40a/17, 41b/13, 42b/19, 44a/17, 44b/14, 45b/02, 52b/14, 52b/16, 55b/09, 60b/05, 64a/02, 64b/14, 66b/13, 66b/16, 67b/04, 69b/14, 70b/01, 70b/18, 71a/02, 71b/04, 71b/14, 71b/19, 72a/07, 73a/02, 73a/05, 75b/04, 78a/03, 78b/10, 79a/14, 79a/18, 79a/19, 79b/14, 84b/03, 84b/07, 85b/12, 90a/16

a.+ a 10a/16, 21b/19, 25b/01, 25b/05, 28b/01, 28b/07, 29a/05, 39a/02, 41a/06, 42b/19, 44b/11, 44b/18, 47a/10, 53a/18, 55a/09, 56a/13, 64b/07, 64b/10, 64b/11, 70b/17, 71a/12, 72a/13, 73a/09, 79b/14, 81a/06

a.+ da 36a/04, 36a/05, 36a/06, 40b/12, 44b/15

a.+ dan 28a/17, 41a/18, 43b/19, 44a/03, 44b/11, 45a/15, 48b/14, 51a/07, 70b/02, 71b/11, 79a/15, 80b/10, 80b/18, 80b/19, 85a/14

a.+ dur 51a/07, 64a/07, 72a/01

a.+ ı 6a/14, 13a/01, 13b/02, 19a/05, 19a/06, 31a/19, 32b/06, 43a/12, 45a/11, 51b/11, 64a/02, 65a/13, 73a/10, 75a/16, 79b/16, 79b/17, 84a/14

a.+ la 28b/01, 52b/19, 80b/13

a.+ uñ 4b/05, 4b/07, 11a/02, 20b/19, 26a/09, 28a/16, 28a/18,

28a/19, 28b/02, 29a/04, 29b/03, 32a/09, 37b/13, 38b/10, 39a/04, 39b/05, 41a/08, 44a/02, 44b/17, 45b/03, 64b/08, 64b/12, 65a/13, 69a/01, 70b/02, 70b/12, 70b/18, 71a/11, 71a/12, 71a/13, 71b/03, 71b/05, 73a/05, 75a/11, 75a/12, 75a/16, 77a/07, 78b/10, 79a/10, 80b/18, 91b/09, 91b/10

ansız (Tr.): Aniden.

a.+ ın 50b/18

ʻār (Ar.): Utanma, utanç.

ʻā. idüp 50b/02

ʻā.+ landuralar 63a/01

ara (Tr.): İki şey arasındaki mesafe.

a.+ da 5a/19, 12a/03

a.+ muza 40b/19

a.+ sında 89a/18

a.+ sından 41a/03, 52b/14

a.+ ya 32b/13

ara- (Tr.): Bir şeyi bulmaya çalışmak.

a.- maġa 63a/15

a.- rsañ 32b/02

a.- yalar 65b/11

ʻArabī (Ar.): Arapça.

ʻa. 3b/01, 4a/07, 12b/05

ʻa.+ dür 4a/17

ʻaraşa (Ar.): Mahşer.

ʻa.-ı gāh 39b/01

ʻaraşāt (Ar.): Mahşer yeri.

ʻa. 15b/06, 36a/19, 36b/02, 84b/19, 86b/17

ʻa.+ da 39a/10

ard (Tr.): Arka.

a.+ ımdan 32a/04

a.+ ınca 40a/13, 46a/06, 76a/19

a.+ ında 76a/16, 98b/15

a.+ ından 46b/03, 76a/17

ardıc (Tr.): Bk. "ardıç".

a. 33b/04

ardıç (Tr.): Kozalaklılar sınıfının çamgiller familyasından, yapraklarını kışın da dökmeyen, çeşitli türleri bulunan ağaç veya ağaççık.

a. 30b/06

arı (Tr.): Temiz, pak.

a. 41b/03

a.+ dalar 50a/07

a.+ dur 41a/18, 41b/01

a.+ nup 38b/11

a.+ tmaḳdur 41a/17, 50a/08, 50a/10, 50a/11

ārıżī (Ar.): Aslında bulunmayıp

sonradan var olan.

ḥurūfī-i ā. 79a/02, 79a/05, 79b/01

‘ārif (Ar.): Bilen, bilgili.

‘ā. 5b/01, 12a/04

‘āriyye (Ar.): Emanet, ödünç.

‘ā.+ yi 69b/12

arḳa (Tr.): Görünen yönün tersi yönü.

a.+ sı 33b/04

a.+ sına 46b/13

arslan (Tr.): Bir tür hayvan.

a. 51a/08

a.+ dan 51a/08

a.+ lar 53a/14

‘arş (Ar.): Alem düşüncesinin en yüksek noktası.

‘a. 46a/14, 58a/10, 59a/12

‘a.-ı müstevlidür 58a/11

‘a.+ dan 96b/17

‘a.+ ı 59a/13

‘a.+ uñ 58a/11

art (Tr.): Arka taraf.

a.+ da 44a/07

art- (Tr.): Fazlalaşmak.

a. - ıḳ70b/02, 80b/18

a. - uḳ43b/18, 46b/17, 77b/16

a.- uranlar 50b/08

a.- ururlar 50b/08, 50b/09

a.- urup 68a/17

‘arūż (Ar.): Hecelerin uzunluk ve kısalık değerlerine göre çeşitli ses kalıplarından oluşan bir koşuk ölçüsü.

‘ilm-i ‘a. 17b/15, 19a/15

‘arż (Ar.): Takdim, beyan.

‘a.-ı nefs 24b/12

‘a.+ dur 88b/17

‘a. eyle 92b/13, 92b/14

‘a.+ ın 5b/19, 63b/12

a.-ı naṣārādandur 28b/05

‘a. olıcaġın 39a/09

‘a. olıcaḳ 39a/08, 39b/02

ārzū (Far.): İstek, dilek.

a.+ ları 51a/09

a.+ larına 51a/06

a.+ sıla 27a/06

‘aṣā (Ar.): Değnek, baston.

‘a. 64a/05

‘asākir (Ar.): Askerler.

‘a.-i islām 19b/18

aṣām (Ar.): Günahlar.

a.+ ı 74a/02

āsān (Far.): Kolay.

ā. 1b/16, 3a/12, 8a/18

ā.+ dur 12b/11, 51a/09

ā. eyleye 8a/17

a.+ ı 35a/07

aṣḥāb (Ar.): 1.Sahipler. 2. Sahabeler.

a. 51b/17, 61a/04

a.-ı devletler 36b/18

a.+ ı 62a/02

a.+ ına 56a/07

aṣıl (Ar.): Kaynak, kök.

ā. 14b/02, 16b/13, 16b/15, 63a/02, 64a/08, 64a/17, 65a/10, 78a/19

ā.+ dur 49a/06

a.+ ı 45b/04

a.+ ında 11b/19

‘āṣī (Ar.): Baş kaldıran, isyan eden.

‘ā. 18a/08, 27a/11, 37b/07, 52a/16, 52b/04, 60a/02, 65b/04, 66a/19, 72a/11, 87a/03

‘ā.+ ler 86b/18

‘ā.+ lere 66a/16

‘ā.+ lerden 13a/03, 83a/08, 88a/05

‘ā. olmışlardur 15a/07

‘ā.+ lerinüñ 64a/14

‘ā.+ nüñ 66b/02

‘ā. olan 47a/06

‘ā. ola 27a/11

‘ā. +ye 10b/11

āṣim (Ar.): Kabahatli, suçlu.

ā. 83b/12, 99a/10

ā. olup 5a/08, 83b/17

‘asker (Ar.): Ordu, leşker.

‘a. 20b/04, 21b/10, 22b/01

‘a.-i islāma 21b/08, 21b/12

‘a.-i islāmdan 30a/05

‘a.-i islām 21a/13, 21b/18, 65b/17

aṣl (Ar.): Öz.

ā.+ ı 48b/13

a.-ı īmāna 5a/12

a.-ı īmān 6b/01

a.+ ı 71b/04

a.+ ından 88a/15

aṣlā (Ar.): 1. Hiçbir zaman. 2. Aslen.

a. 3b/10, 17b/19, 20b/15, 28b/08, 31b/16, 36a/10, 36a/12, 52b/03, 60a/07, 64a/06, 66a/05, 66b/14, 70b/08, 74b/15, 75b/04, 76b/07, 77a/17, 80a/10, 81b/16, 82b/17, 98b/08

aṣlen (Ar.): Öz olarak.

a. 73a/15

aṣlī (Ar.): En esaslı, asıl olan.

ḥurūfī-i ā. 79a/01, 79a/02, 79a/17

ḥurūfī-i ā.+ ler 79a/18

ʻaṣr (Ar.): Devir, yüz yıl.

ʻa.+ ımuzda 3a/03

aṣṣı (Tr.) Fayda, kar, menfaat.

a. 31a/02

a.+ ya 73b/07

āsūde (Far.): Rahat, huzurlu.

ā.-i ḥāl 19b/18

aşaġı (Tr.): Bir şeyin alt kısmı.

a. 38b/02, 38b/03, 38b/07

a.+ da 21a/08, 44a/06

a.+ dur 86b/16

a.+ sını 89b/07

ʻaşere (Ar.): Onlar, onluk.

ʻa. 74a/05

müsebbeʻāt-ı ʻa. 53b/13

müsebbeʻāt-ı ʻa.+ ye 53b/12

ʻāşıḳ (Ar.): Birine karşı tutkun olan, meftun.

ʻā. 63a/15, 64a/02, 65b/11, 66a/09

ʻā.+ larım 65b/14, 65b/15

ʻā.+ lıḳ 63a/13

ʻāşıḳperest (Far.): Birine taparcasına aşık olan.

ʻā. 63a/12

āşikār (Ar.): Açık, ayan.

ā.+ e 42a/07

āşikāre (Ar.): Bk. "āşikār".

ā. 3a/12

ā.+ leri 42a/01

āşinā (Ar.): Tanıdık.

a.+ lıḳ 80b/09

ʻaşḳ (Ar.): Bir kişiye duyulan aşırı muhabbet, sevgi bağı.

ʻa.+ ına 56b/17

at (Tr.): Bir tür hayvan.

a. 46b/12, 81a/01, 87a/07, 98a/18

a.+ a 67b/16

a.+ ı 93b/02

a.+ ına 37a/12, 87b/05, 93b/02

a.+ ınuñ 39b/08

a.+ lar 39b/06

at- (Tr.): Bir nesneyi bulunduğu yerden başka bir yere fırlatmak.

a.- ılmış 46a/10

a.- mışidi 69b/17

ata (Tr.): Cet.

a. 69a/06

a.+ ların 54a/05

a.+ sın 32b/13

a.+ sına 49a/11, 87a/02

a.+ ya 49a/12, 52b/02

ʻaṭā (Ar.): İhsan, bağış.

ʻa. 82b/03

āteş (Far.): Odun, kömür vb. maddelerin tutuşup yanması ile beliren ışık.

ā. 19a/14, 43b/08, 69b/15

ā.+ den 67a/16, 67a/19

ā.+ e 30b/05, 33a/03, 36b/13

ā.+ üñ 33b/01

ātiyeten (Ar.): Gelerek.

ā. 49b/19

ʻAṭṭār (Far.): Özel isim. Mantıku't-Tayr isimli eseriyle tanınan İranlı meşhur şair.

Pend-i ʻA. 17b/16

ʻavām (Ar.): Halk, umum.

ʻa. 21a/16, 40b/16, 81b/06

cühelā-yı ʻa. 79b/18, 80a/08, 80a/13

ekṣer-i ʻa. 47b/07

īmān-ı ʻa. 38b/02, 38b/03

ʻa.-ı cehele 21a/17, 77a/09, 79b/14

ʻa.-ı nāsdan 4a/19, 41a/05

ʻa.-ı nāsı 77a/13

ʻa.-ı nās 21b/05, 41a/02, 79b/03

ʻa.-ı sıfliyyeye 87b/02

ʻa.+ ı 23b/17

ʻa.+ uñ 48a/17, 80a/01

cühelā-yı ʻa.+ uñ 79b/11

āvāz (Far.): Ses, seda.

a.+ ı 42a/07

a.+ lar 43b/10

a. 45a/07

ẕikr-i a.+ asın 97b/04

ʻavret (Ar.): Zevce, kadın.

ʻa. 67a/13, 67b/05, 67b/11, 91b/04

ʻa.+ dan 24a/04, 26b/10, 73b/10

ʻa.+ a 41b/06, 65b/09

ʻa.+ ı 31a/08, 35b/14, 35b/16, 91a/07, 96a/9

ʻa.+ ıñ 5a/03, 86a/18

ʻa.+ ına 62a/13

‘a.+ ıñız 97b/14

‘a.+ lar 45b/09, 53a/11, 67b/12

‘a.+ lardan 21a/09, 67b/05

‘a.+ lara 67a/13, 67b/11

‘a.+ ları 47a/05, 72a/08

‘a.+ ların 53a/10

‘a.+ laruñ 22b/03

avuç (Tr.): Elin iç kısmı.

a. 69b/17

ay (Tr.): Yılın on ikide bir parçası.

a. 27a/06, 36b/14, 94a/18, 94a/19

a.+ da 52b/15, 52b/19

a.+ lar 71a/19, 85b/05

a. + lık 46b/16

a.+ uñ 36b/14

ay (Tr): Dünyanın uydusu.

a.+ ı 45b/14

ayaġ (Tr.): Yürümeyi sağlayan uzuv.

a.+ ı 30a/11, 30b/08, 33b/10, 34a/05, 34a/07, 34b/03, 42a/12, 69b/16

a.+ ın 89a/09, 97b/06

a.+ ıña 85a/18

a.+ ından 34a/06

ayaḳ (Tr.): Bk. “ayaġ”.

a. 25a/11, 25a/12, 25a/13, 26b/07, 34b/09, 34b/10, 34b/11, 46a/13, 46a/15, 47a/02, 49b/15, 97b/17

a.+ lar 56b/18

a.+ ların 54a/13

a.+ larına 53a/09

‘ayāl (Ar.): Eş, zevce.

‘a.+ īn 64a/07

‘ayān (Ar.): Açık bir şekilde.

‘a. 28a/01

āyāt (Ar.): Ayetler.

ā.-ı kerīme 26a/16

‘ayb (Ar.): Utanılacak hal.

‘a.+ 63a/03, 63b/07

‘a.+ ların 64b/09

Aydıñ (Tr.): Özel isim. Türkiye’de bir şehir ismi.

A. 70a/16

āyet (Ar.): Kuran-ı Kerim’de sureleri meydana getiren kısımlar.

ā. 58b/12, 75b/12, 75b/13, 78b/15, 89a/13

ā.-i kerīmesinde 62b/15

ā.-i kerimesinüñ 70a/12

ā.-i kerīmesi 23a/10

ā.-i kerīme 7b/02, 78b/14, 86a/02

ā.-i ḳurāniyye 25a/10

ā.-i uḫrāda 14b/15

ā.+ de 66b/13

ā.+ i 61a/06, 75b/14

ā.+ ine 75b/14

ā.+ ler 36b/17, 77a/11

ā.+ e58b/04

Āyete'l-kürsi (Ar.): Kur'an-ı Kerim'de Bakara suresinin 255. ayetidir.

Ā. 53b/13

'ayıb (Ar.): Bk. "'ayb".

'a.+ ları 79b/13

'a.+ ların 38a/16

ayır- (Tr.): Birbirinden uzaklaştırma.

a.- tlamaḳ 78b/12

āyīn (Far.): Dini merasim.

a.+ i 70a/01

'ayne (Ar.): Olduğu gibi, değiştirilmeden.

necisi'l- 'a. 54a/13

'aynī (Ar.): Aynısı.

'a. 80a/10

ayrı (Tr.): Hiçbir şeye bitişik olmayan, benzemeyen, başka yerde olan.

a.+ ḳ 7a/03, 44a/05, 48a/13, 63b/04, 63b/06, 63b/07

a.+ lmaġa 80b/19

a.+ lmaḳ 70b/02

a.+ lmākdur 54b/16

a.+ lmaya 17a/14, 54b/18

a.+ lmayasın 81b/03

a.+ lmışlardur 3a/10

a.+ lsa 40a/19, 40b/02

a.+ lurlardı 79a/15

az (Tr.): Miktar olarak fazla olmama.

a. 13a/01, 21a/14, 27b/11, 40b/09, 45a/19, 48a/17, 50a/08, 78a/07

a.+ acıḳ 86a/12

a.+ cıḳ 65a/02

az- (Tr.): Baştan çıkmak, sapıtmak.

a.- dı 40b/06

a.- dırmaḳ 28a/09

a'żā (Ar.): Organ.

a.+ larda 17b/11

'a.+ ları 83b/03

cemī'-i a.+ ları 87a/11

a.+ larından 83b/02

a.+ larını 66a/08

a.+ ña 40a/05

a.+ sına 40a/11

‘aẕāb (Ar.): İslam inancına göre bu dünyada işlenen günahların karşılığı olarak öteki dünyada verilen ceza.

‘a. 33b/02, 33b/13, 37b/16, 42b/17, 47a/09, 47b/03, 60a/10, 64a/13, 72b/09, 72b/10, 73a/09, 73a/11, 73a/12, 86b/18, 94b/01

eşedd-i ‘a. 63b/16

‘a.-ı caḥīme 83a/08

‘a.-ı elimde 14a/08

‘a.-ı ḳabir 58b/19

‘a.-ı mü’ebbed 42b/17

‘a.-ı şedīd 7b/18, 15a/09, 82a/08

‘a.+ a 5a/16, 15a/09, 15b/05, 20b/02, 34a/09, 73b/01

‘a.+ da 77a/16

‘a.+ dan 14a/14, 17b/09, 48a/08, 64a/14

‘a. eyleye 47b/05, 83a/01

‘a.+ ı 5a/15, 5a/17, 12b/19, 29a/10, 67b/01, 85b/11

‘a.+ ıla 25a/06

‘a.+ ın 50b/09

‘a.+ ından 13a/13, 17a/09, 17a/10, 33b/12, 65a/15

‘a.+ ını 3b/16

‘a. iderin 7b/18

‘a. iderler 15b/05

‘a. itmek 10b/11

‘a.+ lar 16a/04, 30a/15, 47a/08

‘a.+ ları 47a/10, 73b/12, 85a/01

‘a.+ larından 32a/12

‘a. olınur 33b/13

aż‘āf (Ar.): Çok çok, kat kat.

a. 74a/17

a‘ẓam (Ar.): En büyük, çok büyük.

a. 32b/19, 88a/11

vezīr-i a.+ a 76a/05

‘aẓamet (Ar.): Büyüklük, ululuk.

‘a. 86b/17, 86b/19

‘a.+ ini 64a/18

āzār (Far.): Paylama, tekdir.

a.+ lamışlar 32b/13

Āzer (Ar.): Özel isim. Hz. İbrahim (a.s.)’in babası.

Ā. 61a/17

‘azil (Ar.): İşinden atma, görevine son verme.

a.+ i 99a/02

‘aẓīm (Ar.): Büyük.

‘a. 1b/07, 26b/04, 34a/05, 52a/13, 59b/09, 67a/11, 71a/17, 90a/18

bühtān-ı ‘a. 74b/15

Ḳur’ān-ı ‘a. 25a/14,

45a/18, 58a/12, 88b/17, 89a/17, 89a/18
naṣṣ-ı Ḳur’ān-ı ‘a. 27b/07
Ḳur’ān-ı ‘a.+ de 41a/12, 55a/09, 60a/07
‘a.+ dür 70a/13
Ḳur’ān-ı ‘a.+ i 60b/15, 61a/04, 89a/08, 89a/14, 89b/06
Ḳur’ān-ı ‘a.+de 6a/13
‘a. +dür 67a/13
‘a. +en 70a/12

‘azim (Ar.): Çabalama, mücadele.
‘a. 8a/05, 8a/13
‘a. eylese 88b/04
a. iderse 8a/06

‘azīmet (Ar.): Sebat, kararlılık.
‘a. itmekdür 8a/08

‘aẓīmü’ş-şān (Ar.): Şanı yüce.
Ḳur’ān-ı ‘a. 61b/08
Ḳur’ān-ı ‘a.+ da 61a/01

‘azīz (Ar.): Yüce kıymetli.
‘a. 1b/05, 26b/03, 33b/15, 34a/01, 34a/07, 34a/13, 34a/19, 38b/12, 39a/12,
39b/03, 40b/01, 40b/05
‘a.+ den 26b/03
‘a. ider 7b/09
‘ömr-i ‘a.+ in 32b/05
‘ömr-i ‘a.+ iñi 85b/05, 85b/08
‘a.+ lerden 29a/11, 68a/12
‘ömr-i ‘a.+ lerin 82a/01

‘Azrā’il (Ar.): Özel isim. Dört büyük melekten biri.
‘A. 45a/03

a‘zze (Ar.): Yüce.
a. 19a/13, 51b/15

B

bāb (Ar.): Kapı, bölüm.
b. 34a/11
b.-ı evvelde 86a/01
b.-ı ḥarri’ş-şurūb 75b/18
b.-ı i‘tiḳādātda 56a/06
b.+ da 39b/13, 76a/08
b.+ ında 16b/04, 17a/13, 17a/15, 87a/13
b.+ ınuñ 70b/03

baba (Tr.): Çocuk sahibi olan adam.
b.+ lar 14b/04, 15a/09
b.+ ları 49b/03
b.+ larına 14b/18, 49a/19
b.+ larından 47a/15

b.+ larınuñ 14b/09, 49b/03

b.+ m 91a/03, 91a/04

b.+ sı 52b/18, 63b/15, 63b/16, 64b/03, 69a/9, 69a/11

b.+ sın 52b/10

b.+ sına 14b/03, 14b/13, 52b/14, 69b/2

b.+ sından 5a/11, 52b/11

b.+ sınuñ 63b/11

baca (Far.): Hava yeri.

b.+ sından 79b/06

ba‘de (Ar.): Sonra.

b. 87b/08

ba‘dehū (Ar.): Ondan sonra.

b. 2a/01, 2a/03, 2a/19, 3a/07, 3b/15, 3b/18, 5a/05, 6b/08, 7b/12, 11a/07, 13b/12, 15b/18, 16a/01, 16a/09, 16a/10, 16a/12, 16a/18, 16b/10, 16b/11, 17b/14, 18a/14, 19b/10, 21a/04, 21a/05, 21a/11, 21b/07, 22a/02, 22a/03, 22a/17, 22a/18, 23b/05, 24b/01, 24b/05, 24b/09, 28a/10, 29b/12, 30a/10, 30b/04, 32a/04, 33a/16, 33b/05, 34a/02, 34b/02, 35b/05, 50b/16, 53b/05, 54a/16, 56a/11, 56a/19, 56b/07, 57a/08, 57a/16, 58a/14, 58a/15, 60b/17, 61b/08, 62b/01, 63b/05, 64a/02, 64a/17, 66a/10, 66a/17, 66b/03, 66b/07, 68a/14, 69b/16, 71a/05, 71a/19, 71b/10, 74b/07, 74b/18, 75a/04, 75a/15, 75b/11, 76a/01, 76a/05, 76a/15, 76b/02, 77b/01, 80b/11, 80b/14, 80b/17, 83a/18, 83a/19, 83b/08, 83b/09, 84a/03, 84a/09, 84a/18, 85a/01, 86a/11, 86b/09, 87b/15, 90a/16, 92b/15, 93a/03, 96a/16, 98b/03

ba‘de’l-fa‘l (Ar.): İşten sonra.

b. 58b/09

b. olaydı 58b/12

ba‘de’l-mevt (Ar.): Ölümden sonra.

b. 59a/03

ba‘de’l-ḥakki (Ar.): Haktan sonra.

b. 4b/19

ba‘di (Ar.): Benden sonra.

b. 60b/09

bāġ (Far.): Üzüm yetiştirilen bölge.

b.-ı cennet 6a/18

bağ (Tr.): Bir nesneyi saran şey.

b. 23a/17, 23b/08, 23b/09, 81a/03

b.+ ladı 26b/17

b.+ lañ 70a/05

b.+ lar 30a/03

b.+ lasa 30a/03, 94a/02

b.+ layup 16a/02

b.+ lu 39a/14

bāġce (Far.): Çiçek, sebze ve meyve yetiştirilen bölge, yer.

b. 23b/08

b.+ ler 23a/17, 23b/02, 23b/09

b.+ lere 23b/07

b.+ lerüñ 23b/11

bāġçe (Far.): Bk. "bāġce".

b.+ lere 23b/10

b.+ lerin 81a/03

bağırsaḳ (Tr.): İnsan vücudunun sindirim sisteminde yer alan bir uzuv.

b.+ ları 25a/03

b.+ larını 32a/19

bağış (Tr.): Karşılık beklemeden verilen, hibe edilen.

b.- layup 8a/04

b.+ lasa 94a/07

b.+ layasın 39b/19

bahāne (Far.):Gerçekle alakası olmayan sözde sebep, vesile.

b. 5a/19, 12a/03

bahār (Far.): Bir mevsim adı, ilkbahar.

eyyām-ı b.+ da 23a/17

baḫīl (Ar.): Eli sıkı, pinti olan kimse.

b. 43a/04

b. olmaḳ 9b/11

Baḥru'l-Kelām (Ar.): Özel isim. Kadızâde Mehmed Efendi'nin eserini oluştururken faydalandığı Arapça kaynaklardan biri.

B. 4a/15, 87b/15

B.+ da 61a/09

baḥs (Ar.): Üzerinde konuşulan, tartışılan konu, mevzu, mesele.

b. 8a/19

b. idüp 8b/02

b. itmek 8b/01

b. itmezse 8b/03

b.+ de 56b/01

b. ider 57b/14

b. itdiler 31b/01

b. itmediler 31b/01

baḫş (Far.): Hibe, ihsan.

b. itdiler 75b/02

ba'īr (Ar.): Erkek deve.

b.+ siz 5b/17

ba'īre (Ar.): Dişi deve.

b.+ siz 5b/10

b.+ ye 5b/06, 5b/08

bā'iṣ (Ar.): Sebep.

b. olan 5a/16

baḳ- (Tr.): Gözleri bir yöne çevirmek, seyretmek.

b.- maġa 33b/09, 67b/18

b.- sañ 80a/11

b.- up 32b/04

baḳır (Tr.):Bir maden ismi.

b.+ a 84a/10

bāḳī (Ar.): Ebedi, sonsuz.

b. 29b/09, 40a/15, 47b/09, 80b/01

b.+ dür 45b/01, 45b/08, 57a/15

bāḳiyātu's-ṣāliḥāt (Ar.): Sürekli kalan iyi şeyler.

b. 89b/13

bāḳiyyetü's-selef(Ar.): Evvelkilerden kalan, seleften kalan.

b. 27a/16

baḳiyye (Ar.): Geri kalan, artan.

b. 82a/14

bal (Tr.): Arıların çiçek özlerini toplayarak oluşturdukları tatlı madde, asel.

b.+ dan 46b/16

balçıḳ (Tr.): Çamur.

b.+ dan 45b/03

balġam (Ar.): Solunum yollarında oluşan iltihap nedeniyle öksürükle gelen sümüğe benzeyen madde.

b.+ ı 29b/07

balıḳ (Tr.): Balık.

b. 60a/10

bāliġ (Ar.): Buluğa erişen erkek.

b. 6b/07, 9b/18, 49a/02, 49a/03, 49b/02, 49b/05, 63b/05

bāliġe (Ar.): Buluğa erişen bayan.

b. 49a/08, 49a/10, 49a/12, 49a/18, 93a/03

baña (Tr): Ben zamirinin yönelme hali.

b. 26a/02, 27b/19, 30a/07, 30a/09, 32a/06, 42b/08, 67b/07, 69b/09, 87b/08, 90b/07, 90b/15, 92b/05, 92b/12, 92b/14, 93a/08, 94a/08, 94a/09, 95a/14, 95a/15, 95b/03, 97a/09, 97a/10, 97a/12, 97a/13

bānī (Ar.): Bir yapıyı inşa eden.

b.+ si 62b/07
b.+ siz 5b/10, 5b/17
b.+ ye 5b/06, 5b/08

bardaḳ (Tr.): Sıvı maddeleri içmek için kullanılan cam kap.
b.+ ları 46b/17

ba‘re (Ar.): Deve tersi, pisliği.
b. 5b/08, 5b/10, 5b/17
b.+ den 5b/06

barış (Tr.): Uzlaşma, sulh.
b.- dı 3a/07

Bārī (Ar.): Kusursuzca var eden, Allah.
B. 16b/05
B.+ ye 62b/18, 62b/19
ẕāt-ı B. 54b/18
teveḥḥüd-i B.+ye 55a/11,

ba‘ṣ (Ar.): Yollama, gönderme.
b.+ i 95a/12
b. idecegi 59a/03

başar (Ar.): Görme.
b.+ dur 10a/18, 42a/10

başīr (Ar.): Gören.
b.+ dür 42a/11

başīret (Ar.): Kalp gözüyle görme, anlama, idrak etme.
b. 80a/17
b.+ leri 38b/11

baṣ- (Tr.): Basmak eylemi.
b.+ madan 54a/15
b.+ maġuñ 25b/16

baş (Tr.): En önde olan.
b. 34a/12
b.+ da 37a/06
b.+ ı 29b/02, 32b/11, 34a/04, 46a/13, 67a/09, 83a/05, 86b/15, 88a/02
b.+ ıdur 50b/07
b.+ ımı 41a/07
b.+ ın 33a/19, 33b/08, 97b/06
b.+ ıñ 95a/02
b.+ ıña 15b/11, 31a/04, 34b/04
b.+ ına 31a/07, 34a/06, 34a/08, 34b/11, 49a/13
b.+ ında 11b/14
b.+ ını 30b/07, 33b/10, 88b/14
b.+ ınuñ 33a/17
b.+ ladalar 53a/06
b.+ ladı 34a/04
b.+ ladıḳdan 29b/08
b.+ ladılar 80b/12
b.+ ladım 30a/09
b.+ lamaġa 77b/12

b.+ lar 63a/15

b.+ ların 97b/18

b.+ larına 46a/16

b.+ layalı 29a/15

b.+ layup 52a/05

b.+ lı 20b/13, 70a/08, 70a/10

başmaḳ (Tr.): Papuç, çarık.

b.+ ların 76b/01

bāṭıl (Ar.): Doğru ve sahih olmayan.

b. 13a/16, 48a/18, 48b/07, 70b/13, 76b/18, 87a/09

b.+ ı 62a/06, 73a/19

bāṭın (Ar.): İç yüz, zahir olanın zıttı.

b. 6a/19

b.+ ların 10b/13

bāṭıniyye (Ar.): Bir felsefi ve dini düşünce.

b. 55b/05, 55b/06

bayram (Tr.): Dini ve milli anlamı olan gün.

b.+ a 69a/08

bāzār (Far.): Çarşı, alış veriş yeri.

a 52b/09

b.+ da 63b/18, 64a/01

ba‘żı (Ar.): Birtakım, bir kısım.

b. 2a/09, 7b/12, 7b/13, 9a/11, 12a/06, 12a/07, 12a/18, 23a/15, 24b/10, 25b/10, 26a/12, 29b/01, 29b/04, 29b/07, 29b/13, 29b/14, 29b/15, 30b/01, 33b/05, 35a/16, 35a/18, 41a/13, 41a/14, 43a/17, 45b/01, 55b/12, 56b/05, 60a/14, 60a/16, 61b/12, 61b/13, 62a/19, 65a/07, 67a/01, 69b/09, 71a/06, 71a/16, 73a/11, 74b/03, 74b/07, 74b/08, 75a/04, 76a/05, 76a/07, 77b/12, 80b/10, 80b/16, 87b/18, 96b/13, 97b/13, 98b/17b.+ lar 60a/18, 81b/03, 88a/01, 88a/03, 89a/15, 90a/04, 90a/05, 93a/19, 93b/05, 98a/07, 98a/10, 98b/16

b.+ sı 20b/19, 24b/17, 26b/15, 29a/14, 29b/03, 29b/04, 31b/03, 32a/10, 33a/09, 33a/10, 33a/11, 35a/15, 35b/09, 35b/10, 35b/15, 39a/02, 68b/05, 68b/19, 73b/11, 76b/05, 80b/08, 80b/12, 81a/19, 86a/17

b.+ sı 33b/03

b.+ sın 17a/04

b.+ sına 43a/19

b.+ sında 57a/01, 75a/04

b.+ sından 12b/04

b.+ sınuñ 3a/13, 3a/14, 21a/07

bāzirgān (Far): Ticaretle uğraşan, tüccar.

b. 39a/13, 39b/03

b.+ lar 39a/16

b.+ uñ 16a/17

be (Far.): +de, +dan ekinin işlevindeki ön ek.

b. 19a/14, 36b/19

bece (Tr.): Çıban, arpacık.

b. 50a/04, 64b/02

bed (Far.): Kötü, fena.

b. 62a/19, 75a/15

bed-du‘ā (Far.): Birinin kötülük görmesi için edilen dua.

b. 52a/16, 52b/01

b. idüp 93a/04

beden (Ar.) Vücut, gövde.

b. 18b/14, 18b/16, 18b/17, 23b/13, 32b/11, 68a/09

b.+ de 29a/13, 29b/12

b.+ e 28b/09

ḥiffet-i b.+ e 29a/17

b.+ i 18b/04, 38a/19

b.+ ine 30a/04

b.+ leri 18b/13, 18b/15

b.+ üñ 18b/15

bedī‘ (Ar.): Benzeri olmayan.

b. 18a/05

‘ilm-i b. 18a/02, 19a/16

bedir (Ar.): Dolunay.

b. 36b/14

beg (Tr.): Bir topluluğun ileri geleni.

b.+ e 79a/09

cemī‘-i b.+ lere 20a/17

begen- (Tr.): Beğenme eylemi.

b.- ilmez 39b/02

b.- memekden 51a/19, 69a/04

behā’im (Ar.): Dört ayaklı hayvanlar.

b. 54b/08

Behcetü’l-‘Ārifīn (Ar.): Özel İsim. Kadızâde Mehmed Efendi’nin bu eseri oluştururken faydalandığı kaynak eserlerden biri.

B. 4a/05

behrimend (Far.): Hissedar.

b. 76a/09

beḳā (Ar.): Ölümsüzlük, ebedi.

b.+ dur 10a/11

b.+ nuñ 10b/05

b.+ sı 20a/02

b.+ sın 19b/05, 19b/06

bel (Tr.): İnsan vücudunda göğüs

ile karın arasındaki bölge.

b. 54b/08

b.+ in 33b/08, 97b/06

b.+ ine 93b/19, 94a/02

b.+ lerin 97b/18

belā (Ar.): Afet, sıkıntı.

b.+ sı 25b/11

b.+ sın 50b/08

b.+ lara 67a/09

beled (Ar.): Şehir. Metinde nef sözcüğüyle kullanılarak başka şehre zorla gönderilmek anlamında kullanılmıştır.

nef-i b. 22b/10, 23a/03, 24a/02

nef-i b. itdürmekdür 22b/08

Belḫī (Ar.): Belh şehrinden olan kimse.

B. 62b/14

belhum aḍal (Ar.): (Ayet-i kerime) Bilakis daha düşükler.

a.+ dur 54b/08

belīġ (Ar.): Yerinde söylenmiş güzel söz.

ta‘zīr-i b. 96b/05

belki (Ar.): Hatta, bile.

b. 2a/10, 3a/01, 4b/04, 7a/09, 9b/15, 9b/17, 11a/02, 13a/02, 14b/05, 16b/04, 16b/08, 17a/12, 17a/17, 18a/05, 18a/09, 20a/09, 23a/16, 24b/12, 28a/02, 33a/09, 33a/13, 36a/07, 41b/06, 41b/10, 43b/03, 44a/19, 44b/05, 44b/07, 47a/13, 47b/02, 47b/06, 50a/13, 50a/14, 52b/14, 57b/16, 59a/13, 64b/18, 64b/19, 65b/03, 65b/12, 67b/19, 68a/10, 72a/12, 72a/18, 73b/04, 74a/05, 74b/03, 75b/07, 78a/06, 78a/10, 78a/11, 78a/15, 78b/05, 79a/07, 80a/05, 80a/10, 84a/16, 85b/16, 96a/05, 96a/08

belli (Tr.): Aşikar olan, ortada olan.

b. 82a/04

bellü (Tr.): Bk. “belli”.

b. 44a/02, 50b/13

ben (Tr.): Teklik birinci şahsı gösterir.

b. 3a/16, 7b/14, 24a/14, 24b/02, 24b/07, 26b/03, 28b/17, 29a/01, 30a/08, 30a/09, 32a/05, 32b/19, 34a/13, 38b/13, 42b/04, 42b/06, 42b/07, 42b/08, 42b/10, 42b/11, 42b/12, 42b/13, 42b/16, 42b/19, 48a/10, 49b/16, 65b/01, 65b/12, 67b/07, 70a/05, 71b/02, 72a/13, 72a/15, 75b/14, 75b/17, 76a/01, 78a/13, 85a/07, 88b/13, 89b/05, 90a/18, 90b/01, 90b/02, 90b/05, 90b/06, 90b/09, 91a/01, 91b/17,

92a/07, 92a/11, 92a/13, 92b/06, 92b/18, 93a/01, 93b/06, 93b/07, 94b/13, 95b/05, 97a/02, 97a/03, 97a/04, 97a/05, 98a/03

b.+ de 50a/15

b.+ den 30a/10, 37b/04, 48b/18, 72a/15, 87b/05

b.+ i 3a/07, 30a/13, 33b/19, 38b/09, 41a/14, 41a/15, 60a/15, 60b/08, 60b/09, 60b/10, 65b/15, 69b/12, 72a/15, 80b/15, 93b/10, 93b/13, 93b/17, 95a/14, 95b/01, 95b/04, 95b/09, 95b/10, 95b/12, 95b/13, 96a/09

b.+ im 15b/19, 16a/06, 17a/19, 17b/08, 27a/02, 26b/08, 31a/01, 34a/01, 37b/05, 42b/15, 55b/02, 64b/16, 65b/01, 65b/14, 68b/06, 72a/14, 86b/17, 90b/02, 93b/12, 95a/03, 95a/18, 96a/07

b.+ imdür 66b/02

b.+ imle 3a/07, 65b/13, 91b/15

b.+ üm 3a/08

benī (Ar.): Oğullar.

b. Ādem 24b/14, 60a/15, 95a/18

b. İsrā'īl 55a/13, 69b/12, 72a/14

enbiyā-yı b. İsrā'īl 72a/14

benge (Tr.): Sonu olmayan, ebedi.

b.+ lik 68b/01

bengi (Tr.): Bk. "benge".

b.+ lik 72b/05

beniz (Tr.): Yüz rengi.

b.+ i 32b/16

beñze (Tr.): Bir şeyin başka bir şeye ortak taraflarının bulunması.

b.- deler 67b/04

b.- diler 66a/02

b.- mekdür 10b/07

b.- memek 44a/18

b.- memekdür 10a/14

b.- mez 44a/06

b.- r 11a/03, 13a/09, 13b/08, 16a/17, 19a/18, 23a/15, 23a/17, 23b/10, 39a/13, 84a/07, 84a/16, 84b/02, 84b/10

b.- rki 19a/02

b.- tmek 67a/13

berāber (Far.): Birlikte.

b. 10a/08, 19a/19, 22b/09, 32b/01, 34b/11, 40b/03, 73a/16, 96b/10

b.+ dür 73b/13, 98b/04

beraḳ (Tr.): Bırakma, terk etme.

b. +lar 39b/06

berāt (Ar.): Nişan, rütbe bildiren ferman.

b. 98b/11

b.+ ıñda 1b/10

berekāt (Ar.):Bereketler, feyizler.

b. 36a/10

b.-ı semāviyyeyi 36a/14

bergiş (Tr.): Pekişmek, katılaşmak.

b.- durup 47a/14

berī (Ar.): Bir şeyden kurtulmuş olan, arınmış olan.

b. 41b/03, 44a/18, 48a/04, 63b/01

b.+ dür 41a/18, 41b/01, 41b/16, 41b/18, 42a/06, 42a/10, 42a/14, 43b/03, 44a/01, 44a/02, 44a/06, 44a/10, 45b/01

b.+ lerdür 41b/15, 43b/04, 47a/05

b.+ yin 95b/06, 97a/02, 97a/03, 97a/04, 97a/05

berķ (Ar.): Şimşek.

b. 4b/01, 74a/02

berrāķ (Ar.): Duru, temiz, saf.

b. 80a/03, 80a/04, 80a/07

berü (Ar.): Belli bir yerden veya zamandan bu yana.

b. 88a/02

bes (Ar.): Besmelenin kısaltılışı.

b.-i şerīf 89b/03

besle- (Tr.): Karnını doyurmak.

b.- yüp 87a/07

beş (Tr.): Sayı.

b. 6b/04, 19a/05, 29a/13, 29a/15, 29b/07, 30a/10, 34a/14, 76b/12, 83b/08, 84a/07, 84a/11, 84b/06, 85a/17, 86a/05, 87a/01, 90b/09, 91a/09, 91a/12, 98b/13, 99a/06

b.+ inci 6b/06

b.+ incisi 76b/16, 87a/03

b.+ inüñ 8a/18

beşer (Ar.): İnsan.

efḍal-ı b. 58a/13

b.+ den 11a/01

bevil (Ar.): İdrar.

b. 47a/02

bey‘ (Ar.): Satma, satış.

b.-i şirānuñ 86b/07

b. ide 51b/02

b. idüp 14a/19

beyān (Ar.): Açıklama.

b. 18a/04

b. +a 6a/14

‘ilm-i b. 18a/02, 19a/16

b. eylese 91b/14

b. eyleye 55a/15

b. eyle 24a/14

b.+ ı 6a/19

b.+ındadur 6b/14, 8a/15, 10b/10, 10b/12, 11a/01, 61b/10, 87a/08

b. idelüm 17a/04, 36a/18, 57b/11

b. idemezlerse 49a/16

b. iden 78b/10

b. ider 81a/16

b. idüp 49a/09

b. itdiler 27b/19

b. itdim 15b/09, 39a/01, 39b/10, 81a/19

b. itdügi 70b/04

b. itdügüm 16b/17, 37b/05

b. itmege 48a/14, 49a/04

b. itmekde 61b/17

b. itmek 81b/01

b. itmemekdür 10b/19

b. itmişdür 27b/05

b. itmişler 12a/16, 31a/06

b. itmiş 31a/18

b. ḳıldum 12b/12

b. ḳılsaḳ 80a/19

b. olındı 13b/11, 25a/01, 44b/14, 51b/11, 57b/10, 58b/07, 77a/17, 79a/18, 83a/17, 85b/18

b. olınduġı 47b/16

b. olınmamışdur 3a/14, 4b/15

b. olınmışdı 24b/17

b. olınmışdur 3b/05, 4b/15, 5a/02, 86a/15

b. olınsun 37a/11

b. olınup 3a/14

b. olınur 12a/02

b. olunanlarıla 20a/03

b. olunan 5a/14

beyāż (Ar.): Bir renk ismi, ak.

b. 23a/18, 80a/03, 80a/05, 80a/07

beygir (Far.): At.

b.+ i 81b/04

beyhūd (Far.): Boş, nafile.

b. oldı 34a/08

beyin (Tr.): İnsanın düşünme yetisini sağlayan uzuv.

b.+ i 32b/11, 83a/11, 83a/13

beyne'l-cebrī ve'l-ḳader (Ar.): Cebrï ile Kaderï arası.

b. +dür ya'ni 8a/14

beyne'l-ḫavfi ve'r-recā (Ar.): Korku ile umut arası.

b.- olmaḳ 9b/15

Beytü'l-ḥarām (Ar.): Kafirlerin

yaklaşmasının haram edildiği Kabe'nin etrafına verilen isim.

B. +da 82b/11

Bezāziyye (Ar.): Özel isim. İslam alimlerinden olup asıl adı Muhammed Kerderi'dir. En önemli eseri Fetava'l-Kerderi'dir.

B. 82b/04

bezir (Ar.): Keten tohumundan elde edilen yağ.

b.+ cī 24a/14

be'in (Ar.): Ayıran, ayırıcı.

b. 93a/03

be's (Ar.): Zarar.

b.+ dür 99a/09

bıçaġ (Tr.): Bıçak.

b. 67a/16

bıraḳ (Tr.): Bırakma eylemi.

b.- dım 41a/05, 41a/08, 92a/11

b.- maḳ 30b/08

b.- sa 91b/16

b.- up 16b/03, 39a/07, 76b/01, 84b/09

bıyıḳ (Tr.): Üst dudak ile burun arasında çıkan kıllar.

b. 91b/01, 91b/03, 97a/17

b.+ ın 91b/01

b.+ uñ 91b/02

bi (Ar.): Arapça kelimelerin başına gelen ve bunlara "ile" anlamı katarak zarflar teşkil eden ön ek.

b. 19a/14, 32a/10, 54b/17, 55a/08

b.-ḳavmin 27b/01

b.-'avnillāhi'l-meliki'l-vehhāb 99a/12

bī (Far.): Farsça ve Arapça kelimelerin başına gelen ve dilimizdeki "-siz, -mez" eklerinin anlamını karşılayan ön ek.

b. 25b/17, 52a/01, 53b/18, 56b/02, 65a/07, 70a/17, 70b/18, 71b/11, 75b/19, 79a/12, 83a/13, 98b/09

bi nefsihi (Ar.): Kendi başına.

ḳıyām-ı b.+ dür 10a/12

b.+ nüñ 10b/06

bi'avnillāhi (Ar.): Allah'ın izniyle.

b. 22a/05, 99a/12

bī'at (Ar.): Bir kimseye itaat edip ona uymak.

b. idüp 80b/17

b. itmemişdür 79a/06

b. itmişdür 79a/03

bi‘ayni (Ar.): Aynısıyla.

b. 16b/02

bid‘at (Ar.): Hz. Muhammed döneminde bulunmayıp sonradan ortaya çıkan hüküm ve adetler.

b. 16a/10, 20a/10, 21a/19, 21b/07, 35b/06, 83a/19, 84b/11

ehl-i b. 56a/08

b.-ı seyyi’eden 53b/02

ehl-i b.+ dan 56a/12

b.+ dur 35b/06

b.+ ın 73b/15

b.+ ların 28b/08

bih (Ar.): Ona, onda anlamında kullanılan söz.

mü’min-i b. 6b/01

biḥamdilillāh (Ar.): Allahʾa hamd olsun.

b. 30a/08

biḥayātike (Ar.): Senin hayatına (yemin olsun).

b. 95a/03

bihim (Ar.): Onlarla.

b. 53b/18

bike (Ar.): Seninle.

b. 48b/15

bil- (Tr.): Bir konu hakkında bilgi sahibi olmak.

b. 5a/15, 5a/18, 6b/11, 6b/12, 25b/17, 38a/17

b.- di 6a/04, 34a/19

b.- dik 5b/17, 29a/07, 29b/19

b.- dikden 25a/05, 34b/13

b.- dikleri 20b/08

b.- diñ 72a/15

b.- dirmekdür 11a/05

b.- dirmeyeler 69a/07

b.- dirmeyüp 80b/10

b.- dügi 47b/01, 47b/07

b.- dügile 74b/03, 74b/19

b.- dügim 32b/19

b.- dügüñ 79a/16

b.- dür 55a/17

b.- dürdi 91b/12

b.- düreler 64b/03, 69a/15,69a/16

b.- düreyin 37b/03

b.- dürüp 69a/01

b.- dürür 20a/15, 24b/16, 35a/13

b.- e gör 1b/06, 1b/18

b.-e 10a/01, 18a/01, 18a/09, 18a/10, 18a/13, 18a/14, 20a/09, 20b/18, 21b/16, 22a/07, 26a/08, 36b/02, 39b/09, 41b/07, 47a/18, 47b/07, 54b/06, 65a/01, 67a/02, 73a/18, 73b/15, 78b/16,

80a/12, 82a/12, 84b/03,95b/02
b.- ece 84b/03
b.- eler 5b/03, 64b/14, 79a/14
b.- elerdi 68a/15, 79a/16
b.- en 73a/16
b.- enler 54b/09
b.- enlere 22b/14, 23a/01, 74a/04, 74a/05
b.- esin 2b/02, 17a/05
b.- gil 2a/01, 4b/19, 5a/05, 41a/11
b.- ici 73a/17, 74b/12
b.- iciye 74b/12, 77a/19
b.- inmeyüp 47b/17
b.- inmez 19a/11, 19a/13, 19a/15, 19a/17, 20a/14, 20a/15, 77a/01, 80a/02, 80a/10, 80a/11, 80a/12, 86b/07
b.- inüp 44b/13, 47a/13, 47b/16
b.- inür 80a/01, 86b/04, 86b/05, 86b/06
b. +irdim 87b/03
b.- mediklerinden 79a/13
b.- mediklerindendür 44a/16
b.- mediler 21b/12, 88a/08
b.- medin 17b/15, 18a/03, 39a/15
b.- medüği 42a/04
b.- medür 83b/01
b.- mege 3a/11, 5a/19, 6a/05, 6b/18, 12a/03, 13b/12, 22a/08, 60a/05, 76b/19
b.- megi 82a/06
b.- mek 2a/04, 2a/16, 5a/03, 5b/16, 6a/13, 6a/14, 7a/01, 11b/11, 18a/15, 19a/09, 19a/10, 19a/11, 20b/01, 23b/18, 41a/17, 41b/05, 41b/09, 43a/12, 44b/07, 52a/02, 54b/04, 56b/01, 59b/01, 59b/02, 59b/05, 80b/13, 83a/17, 83a/18, 83b/04, 83b/05, 83b/09, 83b/10, 83b/11, 84a/04, 86a/07, 86a/10
b.-mekde 54b/16, 54b/19
b.-mekden 22a/05, 41b/09, 54b/18
b.-mekdür 2a/02, 41b/11, 41b/19, 44b/01, 54b/10, 54b/12, 54b/15, 83a/16
b.- mekle 44b/02
b.-mem 91a/10, 92b/17, 92b/18, 93a/01, 95a/19
b.-memek 5a/04, 49a/14, 83b/14
b.-memiş 44a/17, 48a/13
b.-menüñ 43b/19, 44a/13
b.-mese 11b/10, 13b/07, 13b/10, 14a/01, 18b/08, 47b/01, 49a/09, 83a/04, 83b/06, 93a/03, 94a/06
b.-meseler 20b/02, 44b/07
b.-mesi 10a/18, 42a/05, 83a/19, 83b/02, 83b/03, 83b/05, 83b/06, 83b/15, 83b/18, 83b/19, 84a/02, 84a/18
b.-meye 48a/12, 72b/13,

72b/14, 72b/15, 72b/16, 72b/17, 81b/13, 84a/06

b.-meyen 10a/03, 48a/15, 54b/08, 74a/15, 84b/02

b.-meyendürür 1b/15

b.-meyenlere 22b/14, 23a/01, 74a/07

b.-meyenleri 24a/01

b.-meyenlerüñ 73b/15

b.-meyicegiz 84a/19

b.-meyicek 13a/06, 13a/15, 44a/19, 44b/05, 48a/13

b.-meyiceñiz 69a/12, 69a/16, 81b/12

b.-meyince 13a/02, 41b/03, 86a/15, 86b/10

b.-meyüp 12b/13, 16b/08, 39a/13, 49a/16, 50a/13, 71a/18, 73a/09, 75a/16

b.-mez 2a/12, 11b/10, 21a/01, 41b/10, 52a/02, 72b/18, 73a/07, 73a/10, 73b/02, 73b/05, 73b/09, 73b/10, 79a/06, 79a/07, 80a/16

b.-mezem 24b/02

b.-mezim 91b/18, 92a/07

b.-mezin 48a/09, 48a/10

b.-mezler 12b/15, 29a/12, 70b/18, 74a/18, 88a/01

b.-mezlerdi 73a/04

b.-mezlerse 78b/15

b.-mezse 92b/10

b.-mezseñiz 71b/02

b.-mezsin 2a/11, 30a/15, 84b/12, 84b/15, 84b/17, 85a/01, 85a/02

b.-miş 4b/03, 44a/19, 44b/01, 47b/06

b.-mişdür 79a/04

b.-se 13b/07, 13b/09, 47a/18, 47a/19, 48a/14, 82b/15, 94b/05, 94b/15

b.-seler 44b/08, 82a/14

b.-sinler 41a/14

b.-üp 1b/15, 3b/17, 8b/17, 10a/02, 11b/01, 13a/18, 13b/17, 16a/07, 16a/14, 16b/12, 17a/06, 17b/19, 20b/10, 21a/07, 22a/03, 22a/12, 38b/19, 44b/03, 49a/04, 50a/12, 52a/08, 54b/13, 57b/09, 77a/19, 78a/04, 85a/06, 85a/07, 85b/11, 92b/11

b.-ür 13a/01, 14a/08, 23a/12, 25b/04, 26a/01, 36b/05, 40b/08, 40b/09, 41b/19, 42a/02, 42a/04, 45b/03, 64b/15, 71b/01, 73a/19, 77b/10, 86b/01, 94b/16, 94b/17, 95b/07, 97a/06, 98a/03

b.-ürdi 8b/07

b.-ürin 78b/05

b.-üriz 62b/07, 62b/09, 75b/15

b.-ürken 50b/02, 82a/04, 94b/13

b.-ürler 14a/12, 19a/05, 21b/01, 73a/16, 73b/03, 73b/04, 77a/18

b.-ürlerse 19b/11

b.-ürseñ 1b/12, 1b/14

b.-ürsin 5b/12, 5b/13, 16a/04, 19b/03, 23b/13, 30a/08, 65a/17,

77a/06

b.-ürsinki 15a/08

b.-ürüz 62b/13

bil (Tr.): Bk. “bel”.

b.+in 33a/19

bilād (Ar.) Beldeler, şehirler.

b.-ı müslimīne 28a/11

billāhi (Ar.): Allaha ant olsun.

b. 6b/02, 6b/08, 30b/18, 49b/19, 64a/15

billāhi’l-ġarūr (Ar.): Aldatıcı (şeytan) Allah ile (aldatmasın).

b. 82a/11

billāhi’s-semī‘i’l-‘alīmimine’ş-şeyṭāni’r-racīmi (Ar.): Kovulmuş şeytandan işiten ve bilen Allaha (sığınırım).

b. 53b/10

billāh’il-‘aliyyi’l-‘aẓīm (Ar.): Yüce ve büyük Allah’a yemin olsun.

b. 89b/14

biñ (Tr.): Bir sayı.

b. 8a/02, 11b/15, 13a/19, 15b/12, 15b/14, 15b/18, 15b/19, 19a/12, 20b/03, 20b/04, 21b/10, 24a/03, 24a/05, 24a/08, 27b/05, 27b/07, 27b/09, 27b/10, 28a/05, 29b/18, 43a/15, 46a/19, 61b/11, 61b/13, 61b/14, 71a/14, 74a/15, 74a/16, 75b/08, 78a/01, 79a/19, 79b/04, 79b/07, 79b/08, 81a/11, 82b/03, 82b/12, 82b/13, 85a/18, 85a/19, 85b/01, 87a/06, 87a/07

b.+ de 80a/01

b.+ den 81a/12

bin- (Tr.): Bir şeye veya bir hayvanın üzerine çıkıp oturma eylemi.

b.- e 37b/15

b.- enler 37a/12

b.- mege 67b/17

b.- üp 37b/15, 87b/05

bin (Ar.): Oğlu.

b. 62a/06, 87a/10

binā (Ar.): Mimari eser, yapı.

b. 5b/08, 5b/10, 5b/17, 53b/18, 57b/15, 62b/06

b.+ dan 5b/06

b.+ lı 89b/01

b. olındı 6b/04

b. olınup 11b/08

b.+ sınuñ 47a/04

binā’en (Ar.): +den ötürü, +den dolayı.

b. 54b/07, 56b/02, 57a/16

bir (Tr.): Sayıların ilki.

b. 2a/17, 2b/06, 3a/04, 3a/14, 3a/15, 3a/16, 3a/19, 3b/06, 3b/08, 4b/12, 5b/02, 5b/15, 5b/16, 6a/01, 6a/04, 6b/17, 6b/18, 7b/19, 8a/01, 8a/04, 8a/19, 8b/01, 10b/06, 10b/07, 11a/12, 11b/09, 11b/13, 12a/01, 12a/14, 12b/13, 13a/04, 13a/08, 13a/09, 13b/02, 13b/04, 13b/06, 13b/08, 13b/10, 13b/15, 14a/10, 14a/12, 14a/13, 15b/12, 15b/13, 15b/19, 17a/02, 17a/15, 17b/02, 17b/08, 17b/15, 18a/16, 18b/01, 18b/06, 18b/07, 18b/10, 19b/01, 19b/11, 20b/14, 20b/15, 21a/06, 21a/15, 23a/11, 24a/02, 24a/11, 24a/15, 24a/16, 24a/17, 24a/18, 24b/12, 25a/05, 25a/09, 25a/10, 25b/07, 25b/14, 26b/03, 26b/04, 26b/05, 26b/12, 26b/15, 26b/16, 27b/06, 28a/05, 28a/07, 28a/14, 28a/15, 28a/16, 28a/18, 28b/03, 28b/16, 28b/18, 29a/06, 29a/17, 29b/06, 29b/09, 29b/13, 29b/14, 29b/15, 30a/05, 30a/06, 30b/13, 31a/03, 31a/06, 31a/12, 31b/05, 31b/06, 31b/18, 32a/02, 32a/03, 32a/16, 32b/13, 33a/02, 33a/06, 33a/10, 33a/12, 33a/15, 33a/17, 33b/02, 33b/13, 33b/14, 33b/15, 33b/16, 33b/18, 34a/05, 34a/11, 34a/12, 34a/17, 34b/04, 34b/07, 35a/08, 35a/11, 35a/16, 35b/13, 36a/18, 36b/03, 36b/11, 37a/11, 37a/12, 38a/02, 38a/13, 38a/15, 39a/06, 39a/13, 39a/14, 39a/16, 39b/10, 39b/13, 39b/14, 40b/05, 40b/14, 40b/17, 41b/01, 41b/03, 41b/11, 41b/12, 42a/08, 43a/01, 43a/15, 44a/05, 44a/18, 44b/17, 45a/02, 45a/03, 45a/05, 45a/07, 45a/09, 45b/04, 45b/12, 46a/16, 46b/14, 46b/16, 46b/17, 47a/04, 48a/01, 48a/02, 48a/08, 48a/12, 49a/08, 49b/09, 49b/10, 49b/11, 49b/14, 50b/13, 50b/14, 51a/03, 51a/04, 52a/01, 52b/06, 52b/13, 52b/15, 52b/19, 53a/13, 54b/17, 55a/03, 55a/13, 55b/11, 55b/19, 56a/02, 56a/17, 56b/15, 56b/17, 57a/01, 57a/03, 57a/04, 57b/14, 58b/14, 59a/11, 59a/14, 59a/15, 60a/02, 60a/07, 60a/15, 60a/19, 60b/02, 60b/03, 60b/04, 60b/11, 61a/06, 62a/01, 62a/04, 62a/08, 62a/12, 62a/14, 62b/06, 62b/07, 62b/08, 62b/09, 62b/10, 62b/13, 63a/15, 63b/15, 64a/05, 64b/16, 64b/17, 64b/19, 65a/09, 65b/17, 66a/07, 66a/08, 66a/10, 66a/17, 66b/01, 66b/13, 66b/14, 67a/04, 67a/05, 67a/14, 67a/17, 67b/04, 67b/07, 68a/12, 68a/13, 68a/14, 68b/02, 69a/06, 69b/05, 69b/13, 69b/15, 69b/16, 69b/17, 70a/02, 70a/15, 70b/02, 70b/08, 71a/04, 71a/14, 71b/01, 71b/05, 71b/17, 72a/04, 72a/10, 72b/10, 72b/19, 73a/01, 73a/09, 73a/11, 73b/10, 74a/02, 74a/07, 74b/04, 74b/16, 74b/17, 75a/01, 75b/03, 75b/11, 75b/13, 76a/10, 76a/13, 76a/15, 76b/08, 77a/02, 77a/08, 77a/17, 77b/03, 77b/04, 77b/05, 77b/11, 77b/13, 77b/18, 77b/19, 78a/01, 78a/13, 78a/15, 78a/16, 78b/02, 78b/03, 78b/05, 78b/15, 78b/19, 79a/08, 79a/09, 79a/10, 79b/10, 79b/15, 79b/18, 80a/02, 80a/03, 80a/05, 80a/08, 80b/04, 80b/11, 80b/14, 80b/18, 81b/05, 81b/09, 81b/15, 81b/17, 82a/02, 82a/17, 82b/01, 82b/03, 82b/05,

82b/06, 82b/08, 82b/09, 82b/10, 82b/11, 82b/12, 82b/14, 82b/16, 83a/13, 83a/14, 83b/13, 84a/08, 84a/09, 84a/13, 84b/01, 84b/09, 85b/03, 86a/05, 86a/17, 86b/14, 86b/16, 87a/05, 87b/10, 88a/09, 88a/12, 88a/19, 88b/02, 88b/04, 88b/05, 88b/06, 88b/07, 88b/09, 88b/10, 88b/12, 88b/13, 88b/18, 89a/02, 89a/03, 89a/04, 89a/05, 89a/06, 89a/07, 89a/08, 89a/09, 89a/10, 89a/13, 89a/14, 89a/16, 89a/18, 89b/01, 89b/02, 89b/05, 89b/06, 89b/08, 89b/09, 89b/10, 89b/12, 89b/16, 89b/17, 89b/19, 90a/06, 90a/07, 90a/17, 90a/18, 90b/01, 90b/02, 90b/03, 90b/04, 90b/05, 90b/06, 90b/09, 90b/10, 90b/12, 90b/13, 90b/15, 90b/16, 90b/18, 91a/08, 91a/09, 91a/10, 91a/13, 91a/14, 91a/16, 91a/17, 91a/18, 91a/19, 91b/02, 91b/04, 91b/05, 91b/07, 91b/08, 91b/11, 91b/12, 91b/13, 91b/15, 91b/16, 91b/17, 91b/19, 92a/01, 92a/02, 92a/03, 92a/04, 92a/06, 92a/07, 92a/08, 92a/09, 92a/12, 92a/13, 92a/16, 92a/17, 92b/04, 92b/05, 92b/08, 92b/09, 92b/12, 92b/14, 92b/15, 92b/16, 92b/17, 93a/01, 93a/02, 93a/04, 93a/05, 93a/08, 93a/09, 93a/10, 93a/11, 93a/12, 93a/14, 93a/15, 93a/16, 93a/18, 93a/19, 93b/02, 93b/04, 93b/06, 93b/07, 93b/10, 93b/11, 93b/13, 93b/14, 93b/17, 93b/18, 94a/02, 94a/03, 94a/04, 94a/06, 94a/07, 94a/08, 94a/09, 94a/10, 94a/11, 94a/12, 94a/13, 94a/14, 94a/15, 94a/16, 94a/17, 94a/19, 94b/01, 94b/02, 94b/03, 94b/04, 94b/06, 94b/08, 94b/09, 94b/11, 94b/12, 94b/13, 94b/15, 94b/16, 94b/17, 95a/03, 95a/04, 95a/05, 95a/07, 95a/10, 95a/13, 95a/14, 95a/17, 95a/18, 95a/19, 95b/05, 95b/06, 95b/09, 95b/12, 95b/14, 95b/16, 95b/19, 96a/03, 96a/05, 96a/07, 96a/09, 96a/11, 96a/18, 96a/19, 96b/03, 96b/05, 96b/09, 96b/12, 96b/16, 96b/17, 96b/18, 96b/19, 97a/02, 97a/06, 97a/09, 97a/12, 97a/15, 97a/17, 97a/18, 97a/19, 97b/01, 98a/02, 98a/03, 98a/07, 98a/08, 98a/09, 98a/10, 98a/11, 98a/12, 98a/17

b.+ dür 6a/11, 6b/02, 47b/10, 47b/13, 47b/14, 55a/12, 55b/02, 55b/12, 65b/02, 73a/14, 73b/12, 91a/06, 93b/12

b.+ er 2a/05, 19a/02, 19a/03, 30b/04, 30b/09, 34a/04, 34a/16, 40a/04, 40a/06, 40a/12, 40a/16, 54a/16, 63b/05, 69a/01, 71b/02, 74a/05, 81b/14, 82a/06, 82a/15, 83b/10, 83b/11, 83b/12, 84a/04, 84b/15, 85a/10, 85b/05, 85b/07, 86b/11

b.+ ercik 20b/07

b.+ i 4a/02, 4a/03, 4a/04, 4a/05, 4a/06, 4a/09, 4a/10, 4a/16, 5a/06, 5a/07, 6a/03, 6a/07, 6a/08, 6a/09, 6b/14, 7a/05, 9b/14, 17a/09, 17a/12, 17a/15, 17a/18, 19b/12, 21a/10, 22a/19, 22b/02, 22b/03, 22b/04, 22b/05, 23a/13, 24b/18, 25a/02, 25a/10, 29a/11, 29b/18, 31b/16, 33a/01, 34b/07, 34b/09, 37b/06, 37b/06, 37b/07, 38a/08, 38b/02, 40a/14, 43a/04,

45b/04, 48b/13, 51b/04, 52a/10, 55a/10, 56a/11, 56a/15, 56a/16, 64a/10, 66b/19, 70a/09, 70a/09, 72b/09, 73b/12, 73b/12, 74a/04, 75b/10, 75b/19, 76a/04, 76b/18, 79b/03, 79b/04, 80a/01, 80b/04, 80b/07, 81a/07, 86b/12, 87b/10, 87b/11, 87b/12, 87b/13, 87b/13, 87b/14, 87b/15, 87b/16, 87b/17, 89b/07, 91b/07, 92a/09, 94b/06

b.+ ile 66a/05, 85a/08

b.+ imüziñ 19b/16

b.+ imüzüñ 27b/18

b.+ in 3a/01, 60a/02, 61b/18, 61b/19, 79b/03, 81b/14, 82b/08, 83b/13, 83b/16, 89a/02

b.+ inde 60a/16, 60a/17, 70a/07, 92a/12, 95a/13

b.+ inden 74a/04

b.+ ine 6a/09, 75b/10, 79a/01, 79a/02, 84b/08

b.+ ini 13a/09, 44b/17, 83b/09, 84a/04

b.+ iñiz 17b/07

b.+ inüñ 4a/04, 20b/14, 57a/07, 57a/12, 90a/07

b.+ inün 81a/16

b.+ isi 2a/08, 5b/12, 10a/09, 10a/10, 10a/11, 10a/12, 10a/13, 10a/14, 10a/17, 10a/18, 10a/19, 10b/01, 10b/03, 10b/04, 10b/05, 10b/06, 10b/08, 10b/12, 10b/13, 10b/14, 10b/16, 10b/17, 10b/18, 11b/07, 12b/15, 14a/08, 27b/10, 38a/08, 40a/04, 40a/11, 41b/15, 41b/18, 42a/06, 42a/10, 42a/14, 43a/13, 43a/16, 43b/12, 44b/14, 45a/10, 45b/02, 46a/09, 47a/11, 52b/19, 68a/12

b.+ birlerine 19b/11

b.+ isin 36a/18, 80a/15, 83a/04

b.+ le 56a/13

b.+ lemek 41a/17, 41b/04, 44b/06

b.+ lerin 81a/07

b.+ lerine 64a/10, 79b/03, 79b/04

b.+ lerini 66b/19

b.+ lesünler 41a/15

b.+ leye 6b/07

b.+ ligi 55b/12

b.+ ligimi 16a/06

b.+ ligin 6a/13, 54b/19

b.+ liginde 6a/11

b.+ ligine 55b/10

b.+ likden 59a/11

b.+ liyüp 85b/16

birāder (Far.): Erkek kardeş.

b. 12a/05

biraz (Tr.): Bir parça, azcık.

b. 37b/04

Birgili Mehmed Efendi (Ar.): Özel isim. Osmanlı ulemasında önemli bir yere sahip olan ve Kadızâde Mehmed Efendi'nin örnek aldığı alim.

B. 4a/02

birḳac (Tr.): Ne kadar olduğu bilinmeyen, az olan şeyleri ifade eden sözcük.

b. 8a/02

birḳaç (Tr.): Bk. "birḳac".

b. 24b/16, 27a/06, 27a/07, 28a/02, 29a/16, 29b/17, 29b/18, 34a/18, 34b/06, 40b/05, 43a/02, 44b/03, 48a/11, 50a/07, 51b/04, 63a/14, 75a/10

bismillāhi(Ar.): Bismillāhirrahmānirrahim sözünün kısaltılmış şekli.

b. 90a/01, 90a/02, 90a/03, 90a/04, 90a/06, 90a/08, 90a/10, 90a/11, 90a/12, 90a/13, 97a/19

bismillāhirraḥmānirraḥīm (Ar.): Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla.

b. 1b/02

biş- (Tr.): Yiyeceklerin ısı etkisiyle çiğliği ve hamlığı giderek yenilebilir duruma gelme.

b.- ürüp 31b/09

bi-şey'in (Tr.): Bk. "bir şey".

b.+ i 92a/09

bit-(Tr.): Yetişmek olgunlaşmak.

b.- en 23a/19

b.- irmege 9a/08, 9a/09, 9a/10

b.- se 42a/03

b.- ürmeyüp 9a/10

b.- ürmez 23b/14

b.- ürüp 47a/09

b.- ürür 9a/11

biz (Tr.): Çokluk birinci şahsı gösterir.

b. 15b/01, 15b/03, 15b/05, 16a/15, 16a/19, 21a/12, 26b/15, 55a/17, 59b/19, 62b/06, 62b/07, 65b/15, 70a/11, 70b/15, 75b/04, 75b/15, 76a/09, 77a/10, 83a/04, 86a/11

b.+ den 7b/11, 15a/18, 39a/03, 75a/16, 78a/05

b.+ e 7b/12, 15a/17, 15a/19, 15b/01, 15b/05, 28a/03, 40b/19, 43a/12, 55a/14, 55a/15, 55a/17, 61b/15, 71b/02, 86a/11, 96b/16

b.+ i 16a/17, 39b/16, , 96b/17, 96b/18

b.+ im 3a/03, 3b/05, 5a/07, 6b/15, 6b/16, 7a/11, 13a/03, 19b/16, 21b/18, 23a/12, 39a/01, 39a/02, 40b/19, 41a/01, 43a/18, 46b/15, 58a/12, 59a/05, 60b/07, 60b/10, 68a/15, 80b/07, 80b/08, 80b/12, 92b/12, 94b/01

b.+ üm 90b/13

bi'z-zarūri (Ar.): Zorunlu olarak.

b. meyl ideler 65a/09
b. meẕheblerin 4b/14
b. ol 71b/09

bi'l-cenāne (Ar.): Cennetle.
b. 5a/05, 57b/18

bi'l-cümle (Ar.): Tümüyle, tamamıyla.
b. cemī'-i tedbirlerde 6a/08
b.-ḥaseneti 74a/05

bi'l-imān (Ar.): İmanla.
b. olsa 88a/19
muṭma'in-i b.-imān 31a/07

bi'l-İslāmi (Ar.): İslamla.
b. 50a/01

bi'l-ittifāḳ (Ar.): İttifakla.
b. ḥarāmdur 97b/07
b.-ittifāḳ 96a/13

bi'l-ḳaderi (Ar.): Kader ile.
b. 6b/03, 6b/09, 64a/16

bi'l-ḳalbdur (Ar.): Kalp ile.
taṣdīḳ-i b. +dur 38b/04

bi'l-Ka'beti (Ar.): Kabe'ye.
b. 50a/01

bi'l-Ḳurāni (Ar.): Kuran'a.
b. 50a/01

bi'l-lisān (Ar.): Dil ile.
b. ve 57b/18
iḳrār-ı b. 5a/05
taḳlīd-i b. 38b/03

bi'l mü'minīne (Ar.): Müminlere.
b. 50a/02

bi'l-ma'rūf (Ar.): İyiliği.
emr-i b.+ ı nehyi 7a/17, 9b/04, 35a/14, 53a/17

bi'l-külliye (Ar.): Tümüyle, tamamıyla.
b. 8b/15, 19b/15, 21a/18, 21b/07, 24b/07

bi'se'l-belā (Ar.): Ne kötü beladır.
b. mübtedī'i 30b/14
b. 30b/14

bi'ṭ-ṭarīḳ (Ar.): Yoluyla.
b. degil 28b/02
evla-yı b.+ dür 6a/10
b.+ dür ve 58b/01

bi'ẕ-ẕāt (Ar.): Kendisi.
b. 68a/11

b. 64b/12

boġaz (Tr.): Ağızla gırtlak arasındaki dar kısım.

b.+ ına 46a/18
b.+ ladugı 48b/02, 98a/05
b.+ lamaġa 70a/04
b.+ lamaḳ 98a/05
b.+ lamañ 70a/05
b.+ lañ 70a/03
b.+ lanup 98b/02
b.+ lasa 95a/04
b.+ layan 98a/06

boḳ (Tr.): İnsan veya hayvan dışkısı.

b.+ ın 76a/01

Bostāni'l-'Ārifin (Ar.): Özel isim. Ebu'l-Leys e's-Semekandi'nin ahlak ve ibadete dair eseri.

B.+ de 61a/16

boş (Tr.): İçinde bir şey olmama durumu. 2. Evlilik akdini bitirme.

b. 31a/08, 40b/14, 49a/10, 49a/14, 63b/03, 69a/18, 72a/08, 91a/07, 91b/11, 91b/19, 93a/04, 96a/19
b. -an 52b/13
b.+ dır 97b/14
b.+ lıḳ 63a/16
b. olmış 35b/16
b. olur 35b/15.

boyan (Tr.): Boyunca.

b.+ caḳ 24a/18

boyın (Tr.): İnsan vücudunun omuzla baş arasındaki bölgesi.

b. 24a/03

boynız (Tr.): Bazı hayvanların başında bulunan ucu sivri çatallı çıkıntı.

b. 45a/05

boyun (Tr.): Bk. "boyın".

b.+ cığı 32b/16
b.+ ın 16b/14
b.+ ıñdan 74a/02
b.+ uña 35a/07, 85a/18

boz- (Tr.): Bir şeyi işlemez duruma getirme.

b.- a 38a/15
b.- anlar 16a/11, 83b/06
b.- ar 77b/13, 99a/06
b.- asın 66b/11
b.- ġun 5a/12, 44b/08, 47a/15, 47b/01, 47b/07, 78a/08
b.- ılmaya 5b/04
b.- ılmış 30a/12
b.- ılup 29b/05, 49a/14
b.- ılur 48b/01, 48b/03
b.- maḳdan 54b/02
b.- ulup 20a/03
b.- up 5a/14, 17b/11

bozaḫāne (Far.): Boza yapılan yer.

b.+ lerdür 22b/05

b.+ ye 15b/16, 99a/10

böl- (Tr.): Tek parçayı iki veya daha fazla parçalara ayırmak.

b.- igi 38a/01, 38a/02, 38a/06

b.- igidir 38a/02

b.- iginde 37b/08

b.- ik 26b/19, 56a/10

b.- ügi 29b/09

b.- ük 37b/06, 38a/01, 73b/12, 87a/01

b.- ükde 29b/09

böyle (Tr.): Bunun gibi olan, buna benzer.

b. 3a/02, 4b/12, 5b/20, 6a/12, 15a/09, 23a/09, 23a/15, 24b/08, 29a/10, 39b/14, 43b/01, 52b/04, 55b/16, 63b/01, 66a/01, 66a/17, 66b/06, 68b/16, 72b/07, 73a/13, 73b/05, 77a/12, 77a/13, 77b/16, 78b/03, 80a/07, 87a/14, 89b/15, 95b/11, 95b/13

b.+ ce 10a/03, 15a/05, 17b/09, 19b/04, 20a/04, 23b/03, 43a/12, 50b/18, 59a/09, 72b/17, 72b/19, 79b/13

b.+ dür 21b/05, 31a/10, 59b/15, 74a/14, 77a/04, 78a/03, 80a/13

bu (Tr.): İşaret sıfatı ve zamiri olarak en yakın olanı ifade eden sözcük.

b. 1b/17, 2a/16, 2b/01, 2b/09, 2b/10, 2b/13, 2b/14, 2b/18, 3a/08, 3a/10, 3a/11, 3a/12, 3a/15, 3a/19, 3b/05, 3b/17, 3b/18, 4a/06, 4a/07, 4a/17, 4a/18, 4b/03, 4b/07, 4b/08, 4b/09, 4b/11, 4b/14, 4b/16, 5a/09, 5a/12, 5b/01, 5b/12, 5b/13, 5b/15, 6a/02, 6a/04, 6a/14, 6a/15, 6b/13, 7a/01, 7a/03, 7b/02, 8a/01, 8a/15, 8a/16, 8a/19, 8b/18, 9b/03, 10a/03, 10a/09, 10b/10, 10b/11, 11a/01, 11a/07, 11a/16, 11b/01, 11b/13, 12a/04, 12a/14, 12b/03, 12b/04, 12b/06, 12b/11, 13a/01, 13a/05, 13a/10, 13a/16, 13a/17, 13a/18, 14b/02, 15a/05, 15a/11, 15b/05, 15b/07, 15b/08, 15b/11, 16a/03, 16a/04, 16a/15, 16a/17, 16a/18, 16b/01, 16b/15, 17a/03, 17b/08, 17b/10, 17b/12, 17b/15, 17b/17, 18b/05, 19a/08, 19a/19, 19b/05, 19b/08, 19b/16, 20a/02, 20a/03, 20a/05, 20a/11, 20a/13, 20a/17, 20b/05, 21a/01, 21a/07, 21b/15, 22a/01, 22a/07, 22a/09, 22b/09, 23a/02, 23a/04, 23a/09, 23a/14, 24a/07, 24a/08, 24a/09, 24a/11, 24b/13, 24b/14, 25a/01, 25a/09, 25b/10, 25b/13, 26a/09, 26a/14, 26b/06, 26b/11, 26b/18, 27a/09, 27a/15, 27b/17, 27b/19, 28a/01, 28a/03, 28a/09, 28b/06, 28b/13, 28b/15, 29a/12, 30a/13, 30a/14, 30b/03, 30b/05, 31a/18, 31a/19, 32a/03, 32a/07, 32a/08, 32a/09, 32a/10, 32b/09, 33a/09, 33a/12, 33b/01, 33b/02, 33b/11, 34a/09, 34b/10, 34b/12, 35a/01,

35a/10, 35a/12, 35b/17, 36a/17, 36a/19, 36b/08, 36b/12, 36b/16, 37a/03, 37a/07, 37a/11, 37a/14, 38b/08, 38b/16, 38b/19, 39a/02, 39a/12, 39a/15, 39b/09, 39b/15, 40a/03, 40a/19, 40b/14, 40b/15, 41a/01, 41a/03, 41a/05, 41a/07, 41a/08, 41a/10, 41a/16, 43a/15, 46a/19, 46b/03, 47b/11, 47b/19, 48b/13, 48b/15, 49b/04, 50a/04, 50b/07, 50b/19, 52a/09, 52b/12, 53b/01, 54b/03, 55a/18, 55b/03, 56a/01, 56a/02, 56a/13, 56b/01, 56b/02, 56b/08, 56b/17, 57a/01, 57a/13, 57a/19, 57b/07, 57b/12, 58a/16, 58b/02, 58b/05, 58b/11, 58b/13, 59a/03,59a/10, 60a/06, 60b/03, 61b/09, 62a/06, 62a/16, 62a/18, 62a/19, 62b/02, 62b/11, 62b/12, 63b/09, 63b/13, 63b/15, 64a/17, 64b/01, 64b/03, 65a/10, 65a/16, 65a/18, 65b/08, 65b/11, 66a/12, 66a/13, 66a/15, 66a/16, 66a/19, 66b/02, 66b/03, 66b/06, 66b/08, 66b/12, 66b/15, 66b/18, 66b/19, 67a/01, 67a/02, 67a/04, 67a/05, 67a/06, 67a/07, 67a/08, 67a/09, 67b/05, 67b/10, 68a/15, 68a/17, 68a/18, 69a/10, 69a/19, 69b/18, 70a/01, 70a/03, 70a/05, 70a/06, 70a/17, 70b/04, 70b/17, 70b/19, 71a/04, 71a/05, 71a/06, 71a/07, 71a/16, 71a/18, 71a/19, 71b/01, 71b/09, 71b/15, 71b/16, 72a/08, 73a/15, 73a/16, 73b/09, 73b/11, 73b/18, 74a/06, 74a/08, 74a/10, 74a/13, 74b/04, 74b/08, 74b/09, 74b/13, 74b/15, 75a/01, 75a/03, 75a/05, 75a/07, 75a/08, 75a/10, 75a/11, 75a/18, 75a/19, 75b/03, 75b/10, 76a/01, 76a/08, 76a/09, 76a/11, 76a/17, 76b/02, 76b/06, 77a/02, 77a/08, 77a/10, 77a/14, 77a/19, 77b/06, 77b/09, 78a/19, 78b/02, 78b/06, 79a/15, 79b/13, 80a/03, 80a/13, 80a/18, 80a/19, 80b/02, 80b/05, 80b/06, 80b/15, 81a/07, 81a/08, 81a/10, 81a/15, 81a/19, 81b/01, 81b/02, 82a/12, 82a/13, 83a/07, 83a/10, 83a/11, 83a/13, 84a/11, 84a/12, 84a/15, 84b/02, 84b/03, 84b/06, 84b/07, 84b/08, 85a/19, 85b/02, 85b/13, 85b/14, 86a/02, 86a/08, 86a/13, 86a/14, 86a/15, 86a/16, 86b/03, 86b/05, 86b/06, 86b/16, 86b/17, 86b/19, 87a/08, 87a/11, 87a/16, 87b/03, 87b/04, 87b/16, 87b/18, 88a/01, 88a/07, 88a/08, 88a/17, 88b/14, 89b/12, 89b/15, 89b/16, 89b/17, 89b/19, 90a/14, 90a/18, 90b/11, 90b/15, 91a/07, 91b/14, 91b/17, 92a/09, 92a/12, 92b/06, 94a/02, 94a/15, 94a/19, 94b/10, 94b/13, 95a/13, 96a/16, 96a/17, 96b/11, 97a/01, 97a/05, 98a/19, 98b/08

b.+ dur 6b/02, 9b/14, 14a/05, 16b/15, 17b/06, 20b/17, 21b/19, 25a/02, 31b/16, 32b/19, 35a/16, 35b/12, 38b/12, 40b/05, 43a/03, 43b/19, 44a/13, 49b/14, 50a/07, 51b/04, 52a/11, 52a/12, 55a/02, 55a/08, 55a/13, 55b/14, 56b/04, 56b/15, 60a/14, 61b/15, 63a/04, 64b/06, 67a/04, 67b/06, 70b/10, 72a/03, 72a/10, 74b/02, 78b/13, 81b/02, 82a/09, 85a/02, 85a/07, 88a/14, 88a/18, 92b/08, 93b/16

b.+ llar 53a/01

b.+ ña 25b/12, 40b/11,

48b/17, 56a/08, 63a/14, 65b/16, 78b/09, 81a/18, 84b/10, 88a/18

b.+ nca 4a/19, 15a/18, 15b/08, 21b/10, 24b/11, 25b/11, 25b/14, 36b/17, 41a/04, 80a/15, 81b/07, 84a/09, 84a/10, 84a/14, 85a/19, 85b/01, 85b/04

b.+ ncalayın 41b/01, 41b/03

b.+ nça 15b/01, 23b/01

b.+ nda 4b/07, 11a/14, 15b/14, 16a/19, 25b/15, 28a/01, 28a/02, 32b/01, 39a/06, 39b/04, 39b/05, 48b/08, 75a/18, 82b/09, 92a/05, 97a/07, 97a/08

b.+ ndan 7a/19, 8a/10, 8b/01, 10a/15, 20b/06, 20b/17, 29a/02, 29a/11, 29a/15, 32b/19, 34b/07, 38b/02, 38b/07, 38b/10, 45b/06, 50b/11, 57b/11, 65a/01, 70b/06, 85a/16

b.+ nı 3a/19, 3b/17, 11a/18, 11a/19, 14a/07, 17a/17, 19a/11, 25b/09, 33a/11, 34b/13, 38a/17, 64a/17, 66b/07, 66b/08, 71b/16, 72a/02, 75b/03, 76b/19, 80b/11, 82a/04, 84a/18, 90a/16, 90b/17, 91a/03, 93a/13

b.+ nlar 4a/17, 5b/18, 15a/10, 23a/14, 23a/16, 30b/16, 38a/01, 40a/12, 49a/07, 62a/12, 62b/04, 68b/11, 68b/18, 69b/19, 70a/11, 70b/10, 77a/19, 80b/15, 83a/17, 90a/17, 95b/09, 95b/11, 95b/14, 96a/01, 96a/02, 96a/10, 96a/11

b.+ nlara 11a/03, 19b/15, 38b/08, 46a/04, 79a/15, 81b/19, 84b/04, 95a/05

b.+ nlardan 17a/02, 38a/17, 41a/04, 43b/02, 63a/17, 69a/01, 69a/02, 76b/19, 84a/06, 85b/05, 87a/12

b.+ nlardur 38a/12, 47a/13, 48b/13, 53b/13, 96a/09

b.+ nları 2a/05, 4b/13, 5a/04, 13b/01, 16a/15, 18a/03, 19a/18, 20a/16, 20b/12, 20b/15, 20b/18, 22a/05, 22a/12, 25a/05, 38b/12, 46a/08, 47a/14, 49a/15, 52a/19, 65a/11, 65b/08, 65b/09, 65b/14, 67a/12, 68a/04, 69a/01, 69a/06, 72b/18, 73a/05, 73a/10, 73b/04, 74a/07, 74a/15, 74b/09, 75b/03, 80a/16, 81a/05, 81b/15, 82a/07, 83b/12, 85a/04, 85a/14, 85b/07, 86a/15, 87b/16, 90a/15, 90a/16, 96b/02

b.+ nlaruñ 5b/12, 14b/19, 15a/04, 20b/15, 20b/16, 37b/03, 38b/15, 40a/11, 40a/14, 41a/03, 61b/12, 68b/12, 68b/19, 70a/18, 71b/04, 72b/14, 73b/15, 74b/09, 76b/09, 79a/07, 80b/13, 81a/12, 81a/15, 87a/15, 89a/01

b.+ nlarun b. 70b/09, 73b/14

b.+ nuñ 5b/15, 6a/01, 24b/18, 26a/08, 33a/04, 44b/12, 46a/11, 48a/04, 56a/13, 56a/15, 56a/16, 61a/05, 62a/07, 63b/08, 64b/04, 66a/05, 66b/03, 68a/02, 72b/05, 72b/11, 78a/06, 81a/09, 81b/19, 82a/06, 85a/08

b.+ nuñla 17a/05, 19b/07

buġāt (Ar.): Asiler, isyan edenler.

b. 26a/11, 26a/18

buġday (Tr.): Taneleri un yapımında kullanılan bitki.

b. 9a/08, 9a/09

bugün (Tr.): İçinde bulunulan günü ifade eden sözcük.

b. 24a/04, 37a/05, 51a/01, 77b/15, 90b/05

buġż (Ar.): Nefret, düşmanlık.

b. 64b/10, 64b/11, 75a/14, 79a/12

b.-ı fillāhi 50a/19

b.-ı şedīd 79a/04

b. eylese 91a/19

b. iderler 32a/01, 75a/15

b. itmişdür 79a/05

buḫl (Ar.): Pintilik, cimrilik.

b. 8a/07, 40a/10,51a/15

b.+ dan 51a/15

bul- (Tr.): Kaybolan bir şeyi tekrar elde etmek.

b. 37a/08

b.- a 32a/12, 66a/09

b.- alardı 78b/18

b.- amadım 29a/16

b.- amaz 31b/17, 31b/18

b.- an 25a/19

b.- asın 15a/14, 91a/11

b.- dıḳ 29a/12, 70a/11

b.- dıḳların 76b/03

b.- dım 29a/15, 29a/18, 62b/16, 91a/12

b.- ıcaḳ 38a/03

b.- ına 48b/13, 68b/18

b.- ınmadı 67a/04

b.- ınmasında 17a/03

b.- ınmasınuñ 17a/09

b.-ınmaya 77a/02, 81b/09, 84b/01

b.- ınmayıcaḳ 18b/17, 44b/02

b.- ınmayup 9b/11, 76b/05

b.- ınmaz 44b/03, 44b/10, 66a/18, 77b/03

b.- ınsa 17b/08, 38a/07, 38a/08, 80a/08

b.- ınur 30b/10, 38a/08, 44b/11, 78a/07, 90a/17, 97a/14

b.- ınursañ 2b/04, 2b/05, 2b/08

b.- ısar 92a/09

b.- ışdırdılar 80b/17

b.- ışduruñ 80b/15

b.- ışmaġuñ 80b/16

b.- ışması 46a/02

b.- madıḳları 4b/16

b.- madılar 70a/11

b.- maḳ 30b/09, 83a/11

b.- mayup 11b/17, 29a/19, 47b/09, 71b/11

b.- unmaduġı 87b/18

b.- up 15b/03, 68a/12, 75a/06, 75b/06

b.- ur 14a/15, 40b/01

b.- urlar 21b/18, 25b/09, 30b/04, 33a/02, 33b/09

b.- urlarsa 71a/03, 71b/16

b.- ursın 32b/02, 95a/14

bulaş- (Tr.): Sirayet eden, yapışan.

b.- an 80a/14

b.- mış 98b/06

bulış- (Tr.): Bir araya gelmek.

b.- up 76a/04

bulūġ (Ar.): Erginlik.

b.+ a 21a/09

Burāḳ (Ar.):Peygamber efendimizin miraca çıkarken emrine verilen binek hayvan.

B.+ lar 46a/14

burhān (Ar.): Kanıt, delil.

b.-ı Ḳur'ān 6a/17

bur- (Tr.): Burulmuş.

b. -uḳ 32b/16

burum (Tr.): Burmak fiilinin "um" eki ile pekiştirilmiş şekli.

b. 32a/17

burun (Tr.): İnsan vücudunda alın ile ağız arasında bulunan koku alma uzvu.

b.+ dan 32a/18

b.+ larından 25a/04, 25b/02

b.+ ı 64a/05

b.+ ın 37a/13

b.+ ından 25a/02, 25a/07, 32a/17, 33a/07, 33b/05

b.+ larından 30b/02

Burusa (Tr.): Özel isim. Türkiye'de bir şehir ismi Bursa.

B.+ da 22a/17

būte (Far.): Kuyumcuların altın ve gümüşü eritmek için kullandıkları kap, pota.

b. 84a/13

buṭlān (Tr.): Temelsiz olan.

vech-i b. 56a/03

buyur- (Tr.): Söylemek, demek.

b. 37b/12

b.- dı 15a/13, 86a/13

b.- dılar 24b/15, 25b/06, 30a/18, 34b/13

b.- ıñ 76a/08

b.- mış 31a/04

b.-mışdur 7a/18, 17a/07, 18a/15, 41a/12, 67b/02, 67b/10,72b/08, 77a/12, 77a/13, 85b/17

b.- mışlardur 27a/15, 35a/13

b.- ur 38b/04, 58b/04, 58b/11, 74a/09

b.- ursız 26b/07

buzaġu (Tr.): İnek yavrusu.

b. 69b/15, 69b/18

b.+ nuñ 69b/17, 69b/19

büzirk (Far.): Büyük.

b. 19a/12

bühtān (Ar.): İftira.

b. 72b/06, 74b/04, 74b/09, 74b/11, 78b/03

b.-ı ʻaẓīm 74b/15

b.+ dan 72b/05

b.+ dur 74a/19, 77b/07

b.+ ı 75a/18

b. itmekden 74b/01

b.+ uñ 74a/19

bük- (Tr.): Kıvırmak.

b.- üp 33b/08, 97b/06

bülbül (Far.): Güzel ötmesiyle bilinen küçük bir kuş türü.

b. 37a/01

büyü- (Tr.): Miktarı ve ebatları benzerlerinden daha ziyade olan.

b. -cek 80b/12

b.-k 33a/17, 45a/01, 45a/05, 47a/07, 75a/09

b.-kden 63a/07

b.-kdür 46b/15

b.-klerinden 76a/03

b.-klikde 26b/17

b.-ge 68b/09, 68b/14

büzer- (Tr.): Buruşmak.

b.- üp 29b/06

C

cāʻe (Ar.): Geldi.

c. 74a/05

Caʻfer-i Ṣādıḳ (Ar.): Özel isim. Hz. Ali'nin torunudur.

C. 40b/17, 41a/07

cāh (Ar.): Mevki, makam.

c. 68a/16, 68a/17

c.+ ına 17b/03

cāhil (Ar.): Bilgisiz.

c. 21a/10, 47a/19, 54a/08, 68a/01, 68a/07, 68a/11, 69b/03,

72b/12, 73a/08, 73a/15, 73a/16, 74a/07, 77a/15, 77a/17, 78a/04

ḫalḳ-ı c. 73b/13

c.+ dür 73a/19

c.+ e 72b/10, 73a/11

c.+ i 74b/17

c.+ iñ 78a/01

c.+ ler 72b/18

c.+ lerdür 73b/12

c.+ leri 64b/13

caḥīm (Ar.): Cehennem.

duḫān-ı c. 25a/19

‘aẕāb-ı c.+ e 83a/09

cāmi‘ (Ar.): Toplanılan yer, toplanma, cami.

c.+ i 89a/09

c.+ lerde 87a/03

c. olduġı 11a/18, 11b/01

cāmi‘e (Ar.): Toplayan, dilenci.

c. +e 39b/18

cāmi‘ü’l- ‘ulūm (Ar.): ilimleri toplayan.

c. 26a/05

cān (Far.): Yaşama, yaşayış, hayat.

c. 1b/05, 37a/04, 41b/17, 45a/03, 77b/12, 85a/12

c.+ ılular 45a/08, 46a/09

c.+ ından 34a/07, 34b/03

c.+ ları 45a/04

c.+ uñ 95a/01

cānib (Ar.): Yön, taraf, cihet.

c.+ e 6b/17, 92a/15

c.+ i 6b/17, 6b/18

c.+ inde 27b/12

c.+ inden 11a/13, 11a/16, 46b/16, 59b/14, 61b/16, 79b/13

c.+ iñden 49a/01

c.+ ine 26b/15, 26b/17, 27b/12, 42b/04, 46b/16, 57a/11, 59b/15, 71a/03, 71b/15

c.+ lerine 71b/16

c.+ inden 35a/14

cārī (Ar.): Geçerli olan, yürürlükte olan.

c. 87a/16

tevḥīd-i c. 11b/11

kāfir-i c.+ dür 58b/06

c. idüp 14a/05

c. olmışdur 20a/04

c. olup 11b/12

c. olmaz 97a/07

cāriye (Ar.): Belli bir ücret karşılığında satın alınan, üzerinde sahibinin hemen her konuda hakkı olan kız, halayık.

c. 70a/15

c.+ den 45b/12

c.+ ler 14b/17, 15a/17

c.+ lerinüñ 64a/15, 64b/13

c.+ sini 63b/17

c.+ ye 94b/11

cāsūs (Ar.): Devletin veya bireylerin gizli sırlarını araştırıp öğrendikten sonra bu sırları başka bir devlete veya şahsa haber veren kimse.

c.+ lıḳ 71a/02

Cāvidān-ı Kebīr (Ar.): Özel isim. Fazlullah Hurufi'nin Kuran-ı Kerim'i Hurufilik ilkelerine göre yorumlayan kitabı.

C. 75b/06

C.+ dür 70a/09

Cāvidān-ı Ṣaġīr (Ar.): Özel isim. Fazlullah Hurufi'nin kaleme aldığı iki eserinden biri.

C. 70a/09

C. +dür 75b/07

cāzū (Far.): Cadı , büyücü.

c. 30b/05, 30b/01, 30b/06, 33a/03, 33a/05, 33a/06, 33a/09, 33a/10, 33a/18, 33b/09, 33b/11, 33b/12

c.+ lar 30b/02

c.+ yı 30b/09, 33b/04

cā'iz (Ar.): Dinen yapılmasında bir sakınca bulunmayan fiiller.

c. 6b/17, 10a/07, 10b/10, 11b/06, 15b/05, 17b/17, 17b/19, 18a/01, 18a/03, 18a/07, 20a/17, 23a/04, 26a/12, 30b/05, 45b/02, 51a/06, 56b/08, 58b/13, 65a/19, 66a/05, 65b/01, 69b/03, 72b/06, 72b/16, 73b/03, 73b/09, 74b/10, 78a/15, 78a/19, 78b/04, 86b/06, 86b/07, 86b/08, 96a/16, 96b/07, 98a/05, 98b/04, 98b/12, 98b/14

c.+ dür 3b/14, 18a/12, 18a/15, 26b/01, 3b/16, 47b/03, 47b/04, 49b/03, 52b/13, 52b/17, 53a/03, 57a/02, 57a/07, 58b/15, 58b/17, 71b/18, 72a/17, 72b/04, 78a/13, 78b/02, 82b/19, 83a/02, 94a/09, 99a/09

c. olan 10a/01, 10a/02, 11a/01, 16a/06

c. ola 18a/12

c. olıcaḳ 18a/11

c. olmaz 48b/02

c. olur 11b/09

Cebiriyye (Ar.): Bir mezhep adı.

C. 56a/10

C. 59b/12

Cebrā'il (Ar.): Özel isim. Dört büyük melekten biri.

C. 43a/19, 45a/01, 45a/11, 45a/12, 60b/01, 69b/16, 86b/18

C.+ den 60a/19

cebrī (Ar.): Cebriyye mezhebine mensup olan kişi.

c. 6b/15, 6b/16, 6b/18, 9a/15

ceddin (Ar.): Dededen, eskiden beri.

c. 20b/17

cefā (Ar.): Eziyet, sıkıntı.

c.+ lar 16a/04

cehālet (Ar.): Bilgisizlik, cahillik.

c.+ dür 74b/19

cehd (Ar.): Çabalamak, mücadele etmek.

c. 83a/11

c. it 37b/09

cehel (Ar.): Cahiller, bilgisizler.

c.+ üñ 64b/14

c. +e 18b/14

'avām-ı c. +e 21a/17, 77a/09, 79b/14

c.-i nās 31b/13

ceheliyye (Ar.): Cahiliye.

erāzil-i c. 87b/02

cehennem (Ar.): Günahkarların öldükten sonra cezalarını çekeceği yer.

c. 3b/16, 12a/14, 25a/03, 25a/06, 34b/14, 40a/08, 40a/09, 40a/14, 44b/13, 46b/11, 46b/18, 50b/08, 59a/01, 67a/17

ehl-i c. 27a/10, 47a/06, 59a/07

c.+ de 3b/15, 11b/17, 12b/16, 23b/14, 25b/02, 32a/18, 46b/09, 46b/10, 47b/09, 59a/08, 67a/15

c.+ den 86b/14

c.+ e 3a/06, 34a/07, 38b/03, 38b/05, 39b/19, 40a/12, 46b/07, 46b/14, 47a/06, 51a/15, 54a/16, 56b/18, 62b/01, 82a/08, 82a/09, 82a/12, 85a/11, 85a/15, 85b/01, 92a/11

c.+ i 45b/17, 80b/19, 82a/05, 89a/07, 95a/10

c.+ üñ 65a/15

cehet (Ar.): Yol, taraf, cihet.

c.+ dendür 74a/08

c.+ inde 55b/18

c.+ indedür 73b/14

c.+ inden 55b/12, 55b/14, 55b/17

cehil (Ar.): Cahil.

c. 5a/05

c.+ dür 5a/04

c.+ e 12b/17

cehl (Ar.): Bk. "Cehel".

c. 86a/13, 96a/13

c.+ e 69b/01, 73a/14

Cehmiyye (Ar.): Bir mezheb adı.

C. 60a/05

celālī (Ar.): Devlet otoritesine karşı gelen kimse.

c.+ ler 26b/01

celāliyye (Ar.): Ululuk azamet.

c.+ sin 54b/10

celle celāluhu (Ar.): Allah'ın şanı yüce olsun.

c. 19a/13, 51b/15

cem' (Ar.): Toplama, toplanma.

c.+ i itdügi 61a/04

c. itdügi 60b/14

c. olup 35a/16

cemā'at (Ar.): Aynı inanç ve düşünceye sahip topluluk.

c. 2a/09, 2a/13, 2b/09, 2b/11, 3a/11, 3b/04, 3b/07, 3b/08, 3b/09, 4b/02, 4b/10, 4b/17, 9a/19, 13b/16, 13b/19, 14a/02, 14b/04, 21b/13, 21b/16, 26b/04, 47a/17, 56a/08, 56a/15, 59a/08, 60b/07, 60b/13, 62a/07, 70a/19, 70b/05, 76a/01, 78b/16, 81a/17, 81a/19, 89b/05, 91a/14, 98b/11, 98b/18

c.+ dan 67a/06

c.+ den 39b/11, 70b/11

c.+ e 22b/07, 56a/09

c.+ ı 70b/07

c.+ ıla 24a/05

c.+ i 70b/05

c.+ uñ 72a/10

cemād (Ar.): Cansız varlıklar.

c. 59b/14

cemāliyye (Ar.): Allah'ın güzellik sıfatı.

ṣıfāt-ı c.+ sile 54b/10

cemī' (Ar.): Çoğul, çokluk.

c. 41a/10

c.-i alet 36a/11

c.-i a'mālıla 58a/18

c.-i a'mālı 87a/09

c.-i a'żāları 87a/11

c.-i beglere 20a/17

c.-i ders 18b/18

c.-i dünyāya 75a/06

c.-i düşmanlar 23a/05

c.-i ef'āliñ 7b/10

c.-i ehl-i īmān 31b/19

c.-i ehl-i İslām 31b/02

c.-i ehl-i süḳuñ 20a/19

c.-i eşyā'yı 98a/13

c.-i eṭrāfda 22a/18

c.-i e'dāyı 19b/18

c.-i e'dā 20a/06

c.-i fāsıḳlar 28b/18

c.-i fesaḳalaruñ 67a/03
c.-i ḫalḳa 97a/12
c.-i ḫalḳuñ 26b/11, 96a/14
c.-i ḫalḳ 68b/17
c.-i libāsları 80a/02, 80a/03
c.-i maḥallelerde 22b/12
c.-i maḥşer 85a/19
c.-i māsivāsından 11a/09, 11a/11
c.-i ma‘ṣīyyeti 77a/18
c.-i mā 11a/10, 11a/11
c.-i mektāb 18b/18
c.-i mevcūdātı 8b/05
c.-i mevcūdāt 62b/17
c.-i me‘āṣı 87a/12
c.-i me‘āṣiyi 82b/18
c.-i muḥarremātı 72a/19
c.-i muḥarremātdan 3b/14
c.-i ömüriñizde 67b/09
c.-i şıfatlarıla 41b/11
c.-i şıfatlarını 44b/02
c.-i sözleri 10b/12
c.-i şehir 20a/18
c.-i ṭā‘atleri 13a/16
c.-i tedbirlerde 6a/08
c.-i ümmet-i Muḥammediñ 27a/12
c.-i ümmet-i Muḥammedi 57b/06
c.-i üstāẕ 5b/11
c.-i ‘ālemi 20b/09
c.-i ‘ālem 23a/11, 28b/16, 79b/02, 80a/04
c.-i ‘amellerin 34a/15
c.-i ‘ömrinde 99a/04
c.-i ‘ömürlerinde 87a/15
c.-i ‘ulemā 69b/10
c.+ dür 74b/12
c. eyle 15b/13
c. idüp 12a/19, 12b/12, 32a/09, 60b/15, 76a/14
c.+ isi 36a/12
c. itdim 4a/19, 13a/01, 15b/08
c. itdügi 60b/12, 60b/13, 60b/18
c. itdüm 39b/13
c. itmişlerdür 50b/12
c. oldılar 75b/11
c. olınan 12b/03
c. olup 40b/18
c. olurlar 71b/09
c.+ si 18a/08, 39b/07
c.+ sin 39b/05
c.- i 27b/15
c. itdügi 61a/07

cemī‘ā (Ar.): Tamamı, tümü.
c. 13b/05

cemī‘en (Ar.): Tamamı, tümü.
c. 11b/07, 19b/12, 20a/18, 20b/13, 21a/17, 21b/05, 23a/03, 23a/07, 23b/09, 25b/01, 28a/12, 30a/14,

30b/10, 31a/06, 31b/04, 39b/06, 59b/17, 59b/19, 60a/08, 61b/16, 62b/02, 69b/01, 69b/14, 70b/17, 73b/08, 75a/10, 76b/04, 79a/04, 83a/17, 83b/05, 89a/19, 91b/05, 96a/05

cemī'i'l-mü'minine ve'l-mü'minäti ve'l-müslimīn ve'l-müslimäti (Ar.): Bütün mümin erkekler ve mümin kadınlar ve bütün müslüman erkekler ile müslüman kadınlar.

c.- el 53b/16

cenābet (Ar.): Gerektiği halde gusul abdesti almayan.

c. 72b/01, 73b/02

c.+ den 3b/12

cenāze (Ar.): Defin için hazır olan ceset, ölü.

c. 82b/13

cennet (Ar.): İmanlı ve iyi insanların öldükten sonra mükafat olarak gidecekleri yer.

c. 40a/02, 46b/18, 59a/01, 81a/01, 82a/07, 95b/03, 95b/04

bāġ-ı c. 6a/18

ehl-i c. 5a/01, 46b/19, 59a/04, 59a/07

c.+ de 59a/07, 98a/03

c.+ den 46a/14, 59a/04

c.+ e 3b/15, 3b/16, 24b/10, 24b/11, 38b/05, 39b/19, 40a/05, 46b/06, 46b/10, 46b/14, 46b/19, 47b/04, 47b/05, 49b/12, 57b/09, 62a/10, 83a/02, 85a/15, 95b/01, 95b/05

c.+ i 22a/14, 45b/17, 80b/19, 89a/06, 95a/10

c.+ ine 47a/17

c.+ üñ 81a/03

ehl-i c.+ üñ 60a/12

c. +e 53b/05

cereme (Ar.): Suçu, kabahati olmadığı halde kazayla gelen bir zararı ödeme.

c.+ yeyi 94b/10

cesedeñ (Ar.): Ceset.

c. 18b/06

ceşte (Far.): Bir çalgı aleti.

c. 36a/10, 54a/10

cevāb (Ar.): Bir soruya, bir söz veya yazıya, bir durum ve ihtiyaca söz, yazı veya başka bir ifade yoluyle verilen karşılık, yanıt.

c. 8a/14, 18b/13, 19a/08, 24a/15, 24a/16, 24a/17, 24a/18, 24b/01, 24b/02, 24b/12, 26a/14, 27b/05, 31b/04, 34a/08, 35b/03, 35b/19, 60a/13, 62b/06, 72a/03, 77b/03, 79b/05, 80a/02, 96b/10, 97b/03, 97b/04, 97b/07, 97b/10, 97b/14, 97b/16, 97b/18, 98a/01, 98b/01, 98b/04,

98b/10, 98b/12, 98b/14, 99a/01, 99a/03, 99a/05, 99a/11

c.-ı āḫerde 98a/01

c.+ ı 28a/03

c.+ ını 31b/13

c. virdi 86a/10

Cevāhiri'l-Fıḳıḥ (Ar.): Özel isim. Kadızâde Mehmed Efendi'nin eserini hazırlarken faydalandığı Arapça kaynak eser.

C. ve 4a/09

Cevāhirü'l-Fetāvā (Ar.): Özel isim. Kadızâde Mehmed Efendi'nin eserini hazırlarken faydalandığı Arapça kaynak eser.

C. ve 87b/13

Cevāsīsi'l-Kulūb (Ar.): Kalplerin hırsızları.

C.+ dur 71a/02, 71b/14

cevāz (Ar.): Yasak olmama, izin müsaade.

c.+ ı 20a/14

cevr (Ar.): Eziyet, cefa.

c.+ile 62a/03

cezā (Ar.): İyi veya kötü karşılık.

c. 46b/01

dār-ı c. 11a/05

c.+ sın 42b/14

cezim (Ar.): Kesin karar verme.

c. 6a/01

cezmen (Ar.): Kesin karar vererek.

c. 6a/11

Cibrī (Ar.): Cebriyye mezhebine bağlı olan kimse.

C.+ ler 8a/14, 38a/04

cidāl (Ar.): Savaş, cenk.

c. 69a/14

cidd (Ar.): Çaba, gayret.

c. 63a/02, 74a/08, 81b/14, 85b/03

ciger (Tr.): İnsan vücudunda yer alan iç organlardan biri.

c.+ leri 25a/03

cihān (Ar.): Evren, kainat.

ḫalḳ-ı c. 28a/01

ẓurāfā-yı c. 4b/05

c.+ a 5a/19, 12a/03

c.+ da 63b/12, 67a/04

c.+ ı 32a/13

c.+ uñ 37a/03

ḫalḳ-ı c. 30b/12

Cihār-ı yārgüzīn (Ar.): İslam dininin ilk dört halifesi.

C. +e 96b/05

cihet (Ar.): Yön , taraf.

c. 55b/15

c.+ e 90b/08

c.+ inde 92a/15

cild (Ar.): Bir eserin, biribirinin devamı olarak birkaç kitap halinde basılan kısımlarından her biri.

c.-i evvelinde 86a/01

cimā' (Ar.): Cinsel ilişki, çiftleşme.

c. 69a/03, 94b/08, 96b/04

c. ideler 65b/10

c. idüp 60a/17

c. itmeden 54a/18

c. itmekde 67a/11

c. itsen 62a/13

cin (Ar.): İnsanlar tarafından görülmeyen, gizli güçlere sahip olduklarına inanılan varlıklar.

c. 36a/13, 85b/10

c.+ e 45b/07, 71a/09

c.+ i 41a/14, 41a/15

cins (Ar.): Tür.

c. 36a/19

ism-i c.+ dür 74b/19

c.+ iñ 21a/01

cisim (Ar.): Madde, nesne.

c. 44a/04, 48a/01, 48a/03

c.+ dür 88b/17

civān (Ar.): Genç, taze.

c. 71b/19

pīr-i c. 28a/02

c.+ lar 63a/19

cizye (Ar.): Müslüman olmayanlardan alınan vergi.

c. 16b/14, 44b/12

ci'et (Ar.): Gelmek.

c. 74a/01

cumhūr (Ar.): Halk.

c. 62b/19

cühelā (Ar.):Cahiller, bilgisizler.

c. 77b/01, 79b/05, 79b/09

c.-yı 'avāmuñ 79b/11

c.-yı 'avām 79b/18, 80a/08, 80a/12

c.+ dir 79b/04

cümle (Ar.): Bir bütünlüğü oluşturan şeylerin tamamı.

c. 2b/14, 5b/03, 6a/16, 6a/18, 6a/19, 11a/07, 11a/14, 12b/17, 17a/01, 24a/12, 25a/02, 28a/01, 29b/12,

30a/02, 32b/18, 42a/17, 43a/07, 43b/11, 43b/13, 43b/14, 43b/15, 45a/04, 45a/07, 45a/08, 45a/10, 45b/07, 46a/04, 46a/09, 46a/12, 46b/03, 46b/12, 48a/18, 50b/06, 54a/04, 54a/16, 64a/18, 64a/19, 66a/18, 66b/18, 67a/01, 70b/01, 70b/05, 73b/01, 76b/18, 79a/14, 79b/17

c.+ de 90a/14, 91a/07

c.+ den 45a/18, 54b/03, 55a/10, 74a/04

c.+ din 36a/17

c.+ müz 66b/08

c.+ müze 11b/03

c.+ müzi 23b/15, 66a/03

c.+ nüñ 45b/04, 45b/06, 73b/09, 95a/13

c.+ si 3b/02, 3b/03, 4a/17, 7a/12, 11a/15, 23b/17, 27b/04, 27b/12, 29b/15, 33a/11, 33a/14, 36b/04, 39a/02, 39a/17, 41b/15, 45a/12, 45a/18, 45b/05, 45b/11, 45b/18, 49a/01, 54a/08, 61a/05, 61a/10, 61a/11, 62b/15, 66b/15, 66b/16, 70b/14, 73a/01, 73a/10, 73a/15, 73b/03, 74b/12, 74b/14, 77a/04, 77a/17, 79b/07, 80a/11, 84a/10, 93a/10

c.+ sin 24a/09, 32a/19, 32b/06, 67a/16, 75b/17, 76a/14, 78b/17, 81a/19, 84b/05, 95a/17

c.+ sinde 11a/13, 97a/05

c.+ sinden 46b/15

c.+ sine 22b/19, 50b/16

c.+ sini 62a/07

c.+ sinüñ 8b/06, 15b/08, 46a/08

c.+ yi 42a/19, 43a/07

cürāt (Ar.):Cesaretler, atılganlıklar.

c.+ dur 25b/03

cürüm (Ar.): Suç, kabahat.

c.+ in 8b/17, 24a/14

c.+ lerine 23a/02

cür'et (Ar.): Cesaret, atılganlık.

c. idüp 31b/01

cüz (Ar.): Kısım, parça.

c. 5b/12, 55b/18, 56a/02

c.+ ler 55b/16

cüz'ī (Ar.): Az, çok az.

iḫtiyār-ı c. 6b/14, 7a/11, 7a/16, 7b/02, 7b/12, 8a/05, 8a/08, 8a/11, 8a/16, 9b/03, 42b/02

c.+ ce 8a/04

iḫtiyār-ı c.+ dür 6b/14

iḫtiyār-ı c.+ lerile 7a/09

iḫtiyār-ı c.+ leriledür 9b/03

iḫtiyār-ı c.+ leriñiz 7b/14, 7b/16

iḫtiyār-ı c.+ si 7b/01, 59b/13, 82a/05

iḫtiyār-ı c.+ sile 9a/02

iḫtiyār-ı c.+ sin 57a/09,

57a/11
iḫtiyār-ı c.+ sini 9b/08
iḫtiyār-ı c.+ yi 7b/19, 9a/16, 9b/05 42b/03, 42b/15, 59b/06, 59b/07, 59b/09
iḫtiyār-ı c.+ yle 8a/05
iḫtiyār-ı c.+ yesile 7b/04

Ç

çabuḳ (Far.): Hızlı, süratli.
ç. 83a/12

çaġır- (Tr.): Bir kimseye gelmesi için çağrıda bulunmak.
ç.- a 49b/16, 50a/03
ç.- ır 32b/11

çaḳşır (Far.): Çuhadan yapılmış bir tür pantolon.
ç. 65a/07
ç.+ lar 65a/06

çal- (Tr.): Bir müzik aletini icra etmek.
ç.- alar 36b/10
ç.- arken 88b/18
ç.- arsa 36a/19
ç.- duranlar 36b/01
ç.- ınan 36a/11
ç.- maḳ 73b/08
ç.- maḳdan 54a/15

çalġu (Tr.): Müzik aleti.
ç. 36a/05, 36a/10, 63a/06

çalġuçġāne (Far.): Müzik icra edilen yer.
ç. 35b/07
ç.+ leri 85a/10

çalış- (Tr.): Çaba sarf etmek.
ç.- a 5b/01, 12a/04,17a/13
ç.- up 2a/05, 14a/06, 16a/16, 16b/11, 18b/10, 22a/11, 23b/16, 23b/17, 42a/06, 44b/09, 47a/14, 83b/12

çālpāre (Far.): Raks sırasında ritim tutmak amacıyla kullanılan alet.
ç. 88b/19

çamur (Tr.): Sulu toprak, balçık.
ç. 23b/09

çanaḳ, çanaġ (Tr.): Pişirilmiş topraktan kase.
ç.+ ı 91b/13
ç.+ ında 68a/12
ç.+ da 89b/16

çāre (Far.): Tedbir, yardım, yol.
ç. 70b/18, 78b/09, 79a/12
ç.+ si 33b/13, 48a/07,

81a/17, 81b/02, 81b/13

çarşu (Tr.): Alışveriş yeri.

ç.+ da 63b/17, 63b/18, 99a/02

ç.+ ya 52b/09, 64a/03

çavuş (Tr.): Orduda bir rütbe.

ç. 22b/09, 92a/18

ç.+ lara 20a/18

çeġāne (Far.): Bir tür vurmalı çalgı aleti.

ç. 36a/04, 36a/05, 63a/06

çek- (Tr.): 1. Engel teşkil eden bir şeyi kaldırıp gidermek. 2. Bir nesneyi bulunduğu yerden kendine doğru getirmek.

ç.- dügi 84a/14

ç.- e 34b/05

ç.- er 51a/15, 67b/07

ç.- erler 40a/09, 71b/15

ç.- ersin 85a/17

ç.- esin 16b/04

ç.- ilse 46b/06

ç.- meyeler 52a/17, 52a/18

ç.- mezsin 85b/02

ç.- miş 41a/03

ç.- sün 14a/08

ç.- üp 34a/07, 40a/05, 40a/12, 41a/07, 67a/19, 84a/11

çekiş- (Tr.): Anlaşmazlık, tartışma.

ç.- se 38a/15

çemen (Far.): Çimen.

ç. 59b/14

ç.+ ler 23a/19

çeñe (Far.): Ağzın alt kısmı.

ç.+ si 86b/16

çenk (Far.):Bir tür müzik aleti.

ç. 36a/04, 54a/10

çıġrış- (Tr.): Yüksek sesle karşılıklı bağırma.

ç.- up 23a/19

çıḳ- (Tr.): Bir yerden ayrılmak.

ç.- a 32a/18, 86b/14

ç.- amadı 71a/13

ç.- amaz 81b/05

ç.- an 23b/05, 25a/07, 25b/03

ç.- anları 26b/13

ç.- anlaruñ 19b/15

ç.- ar 24a/15, 24a/16, 24a/17, 24a/18, 32a/17, 49a/13, 60a/14, 60a/16

ç.- arasın 37b/05

ç.- ardıḳdan 98b/05

ç.- arlarsa 53a/03

ç.- armaḳ 28a/09

ç.- armaḳdan 51b/03

ç.- armayup 37b/13

ç.- armışlardur 80b/04

ç.- arup 22b/08, 24a/03, 33b/07, 37b/18, 72a/09

ç.- arur 78b/08

ç.- arurlar 71a/06

ç.- ayın 90a/10

ç.- dı 28a/06, 32a/13, 34a/11

ç.- ısar 32a/18

ç.- ısardur 86b/15

ç.- madın 98b/02

ç.- maḳ 25a/02, 52b/17, 53a/02, 69b/03

ç.- mamaġa 69a/08, 69a/09

ç.- ması 45b/19

dabbetü'l-arż ç.- ması 46a/03

ç.- mayıcaḳ 41a/02

ç.- maz 31b/14, 46b/09, 47a/07, 63b/05, 63b/06

ç.- mazlar 12b/17, 46b/19

ç.- mış 40a/14

ç.- mışdur 85b/07

ç.- sa 25a/04, 78a/16, 84a/12

ç.- up 11b/13, 20b/12, 23b/09, 33a/16, 33b/05, 34a/05, 41a/04, 45a/07, 45b/16, 46a/02, 46b/10, 64a/03, 76a/17

çıblaḳ (Tr.): Üzerinde elbisesi olmamak.

ç. 46a/13, 46a/15

çıyān (Tr.): Akrep.

ç.+ lar 68a/10

çiçek (Tr.): Güzel ve kokulu bitkilerin genel adı.

ç.+ lenüp 23a/18

ç.+ ler 42a/04, 62a/16

ç.+ leri 23b/04, 23b/06

Çin (Tr.): Özel isim. Bir ülke ismi.

Ç. 86b/01

çirkin (Far.): Göze ve kulağa hoş gelmeyen, güzel olmayan.

ç. 91b/01, 91b/02

ç.+ dür 91b/02

çivān (Far.): Genç, yakışıklı, boyu posu yerinde erkek veya kadın, civan.

ç. +e 15b/17

çoġ (Tr.): Bk. "çoḳ".

ç.+ ı 32b/15, 48a/17

ç.+ ına 87b/07

ç.- aldı 40b/07

ç.+ ına 43b/01

çoḳ (Tr.): Fazla, ziyade.

ç. 1b/16, 14a/04, 29a/18, 29b/02, 36b/17, 39b/14, 45a/02, 48a/17, 50a/08, 56b/03, 66b/02, 67b/18, 68b/16, 72b/11, 72b/19, 73a/01, 80b/07, 81b/06, 86a/13, 89a/11, 90b/15, 90b/16

ç.+ dur 6a/14, 21b/19, 38a/06, 45b/13, 46b/17, 48b/08, 52a/03, 55a/10, 66a/16, 70a/17, 70a/18, 74a/17, 79b/01, 80b/02, 81a/11, 81a/16, 86a/12, 90b/11, 96a/17

ç.+ durur 25b/16, 36a/17

ç.+ lucaḳ 5a/13

çoḳ (Tr.): Bulunduğu seviyeden aşağıya doğru inmek, göçmek, batmak.

ç.+ dıḳda 36b/05

çölmek (Tr.): Süzülmüş çamurdan yapılan tencere, çömlek.

ç.+ de 89b/12

çöp (Tr.) : Atık.

ç.+ i 80a/17

çuḳur (Tr.): Çevresinden daha aşağıda bulunan yer.

ç. 12a/14

ç.+ larından 12a/14

çul (Tr.): Kıldan ve kenevirden yapılmış kaba örgülü dokuma.

ç.+ lar 39a/17

çü (Far.): Bk. "çün".

ç. 32b/08, 32b/10

çün (Far.): Mademki, çünkü.

ç. 4b/16, 5a/08, 5a/10, 9b/03, 10a/10, 20a/10, 25a/16, 26b/11, 27b/18, 31a/19, 34a/19, 39b/18, 41a/08, 43b/12, 50a/18, 55b/11, 63b/19, 70a/15, 72a/05, 76a/06, 77a/07, 77a/10, 77b/16, 80a/12, 81a/09, 81b/10, 81b/11, 83a/08, 85b/12, 87b/18, 88a/02, 90a/05, 90a/15, 95a/02, 97b/13

çünki (Far.): Bk. "çün".

ç. 15a/05, 42b/19, 61b/14, 74a/11, 87a/14

çüri- (Tr.): Tazeliğini kaybetmek, bozulmak.

ç.- yüp 84b/07

çürü- (Tr.): Bk. "çüri-"

ç.- düp 84b/06

D

dābbe (Ar.): Binek ve yük hayvanı.

d. 26b/17

dabbetü'l-arż (Ar.): Kıyamet alameti sayılan ve kıyametin kopmasına yakın bir zamanda çıkacağına inanılan korkunç varlık.

d. çıḳması 46a/03

ḍa'f başra (Ar.): Bir tür hastalık.

ḍ. 29a/14, 29a/15

daḫı (Tr.): Üstelik, daha.

d. 2a/10, 2a/12, 2a/14, 2a/15, 2b/02, 2b/11, 3a/11, 3a/15, 4a/18, 4b/07, 5a/10, 6a/01, 6a/05, 6b/02, 6b/06, 7a/05, 7a/06, 7a/10, 7a/12, 7a/14, 7b/02, 7b/03, 7b/04, 7b/06, 7b/11, 7b/17, 7b/19, 8a/06, 8a/16, 8b/14, 8b/17, 9a/08, 9a/09, 9b/14, 10a/04, 10a/05, 10a/06, 10a/10, 10a/14, 10a/15, 10a/16, 10b/02, 11a/01, 11b/06, 11b/07, 11b/13, 12b/03, 13a/04, 13a/06, 13a/18, 13a/19, 13b/06, 14a/19, 14b/07, 14b/10, 14b/12, 15a/17, 15b/03, 15b/10, 15b/14, 16a/07, 16a/19, 16b/06, 16b/08, 16b/17, 17a/05, 17a/12, 17a/15, 17a/18, 17b/04, 17b/19, 18a/07, 18a/17, 18b/05, 18b/07, 18b/09, 18b/10, 19a/04, 19a/07, 19a/12, 19a/13, 19b/16, 19b/18, 20a/02, 20a/13, 20a/15, 20a/17, 20b/02, 20b/04, 20b/06, 20b/09, 21a/08, 21a/12, 21b/10, 21b/11, 22a/07, 22a/13, 22a/14, 22b/07, 22b/10, 22b/15, 23b/13, 23b/14, 24a/05, 24a/12, 24b/09, 24b/18, 25a/05, 26a/16, 26b/02, 26b/14, 26b/15, 27a/06, 27a/13, 27a/18, 27b/02, 27b/16, 27b/17, 28a/09, 28a/12, 28a/14, 28a/15, 28a/17, 28b/01, 28b/03, 28b/06, 28b/08, 28b/10, 28b/11, 28b/13, 28b/14, 28b/15, 29a/11, 29a/17, 29b/01, 29b/02, 29b/03, 29b/04, 29b/05, 29b/06, 29b/07, 30a/05, 30a/09, 30a/16, 30a/19, 30b/08, 30b/09, 31a/05, 31a/16, 31b/15, 31b/16, 32a/01, 32a/05, 32a/08, 33a/08, 33b/12, 33b/13, 33b/14, 34a/03, 34b/07, 35a/19, 35b/09, 36a/03, 36a/07, 36a/09, 36a/10, 36a/17, 36b/02, 37a/05, 37b/03, 37b/17, 37b/19, 38a/01, 38a/12, 38a/13, 38a/14, 38a/17, 39a/02, 39a/03, 39b/12, 39b/13, 40a/15, 40b/02, 40b/04, 41a/07, 41a/16, 41b/01, 41b/03, 41b/14, 41b/18, 42a/06, 42a/10, 42a/14, 42b/04, 42b/06, 42b/08, 42b/13, 42b/16, 42b/19, 43a/04, 43a/10, 43a/11, 43a/13, 43a/16, 43b/03, 43b/12, 43b/19, 44a/11, 44a/13, 44b/02, 44b/14, 45a/09, 45a/10, 45b/02, 46a/09, 47a/11, 47b/02, 47b/08, 47b/11, 47b/14, 48a/15, 48b/04, 48b/08, 48b/18, 49a/03, 49a/05, 49a/07, 49a/09, 50a/03, 50a/06, 50a/16, 50b/01, 50b/02, 50b/04, 50b/05, 50b/13, 50b/15, 51a/02, 51a/14, 51a/05, 51a/11, 51a/13, 51a/16, 51a/17, 51a/18, 51a/19, 51b/01, 51b/03, 51b/04, 51b/05, 51b/06, 51b/07, 51b/08, 51b/09, 51b/11, 51b/12, 51b/13, 51b/14, 51b/15, 51b/17, 51b/18, 52a/04, 52a/05, 52a/06, 52a/07, 52a/08, 52a/09, 52a/14, 52a/16, 52a/17, 52a/18, 52b/01, 52b/02,

52b/05, 52b/06, 52b/07, 52b/14, 52b/15, 52b/16, 53a/04, 53a/05, 53a/07, 53a/08, 53a/09, 53a/10, 53a/11, 53a/15, 53a/17, 53a/18, 53a/19, 53b/01, 53b/03, 53b/04, 53b/06, 53b/07, 53b/08, 53b/09, 53b/11, 54a/04, 54a/06, 54a/07, 54b/09, 54b/11, 54b/19, 55a/01, 55a/04, 55a/06, 55a/07, 55a/08, 55a/14, 55a/17, 56a/12, 56a/14, 56b/06, 57a/04, 57b/07, 57b/12, 57b/19, 58a/01, 58a/03, 58a/05, 58a/07, 58a/10, 58a/11, 58a/12, 58a/16, 58a/18, 58b/01, 58b/05, 58b/09, 58b/14, 58b/15, 58b/16, 58b/18, 58b/19, 59a/01, 59a/02, 59a/03, 59a/04, 59a/05, 59a/06, 59a/07, 59a/11, 59a/12, 59a/14, 59a/15, 59a/18, 59a/19, 59b/02, 59b/03, 59b/05, 59b/08, 59b/11, 59b/15, 59b/18, 60a/01, 60a/02, 60a/11, 60a/12, 60a/14, 60b/02, 60b/03, 60b/04, 60b/11, 60b/12, 60b/18, 60b/19, 61a/14, 61a/15, 61a/17, 61a/18, 61a/19, 61b/01, 61b/02, 61b/05, 61b/06, 61b/12, 61b/13, 61b/14, 62a/01, 62a/03, 62a/05, 62a/06, 62a/07, 62a/14, 62a/19, 62b/16, 62b/18, 63a/03, 63a/04, 63a/11, 63a/14, 63a/15, 63b/10, 63b/16, 64a/02, 64a/04, 64a/05, 64a/07, 64a/10, 64a/15, 64a/19, 64b/05, 64b/12, 64b/14, 64b/16, 65a/02, 65a/07, 65a/19, 65b/06, 65b/10, 65b/12, 65b/13, 65b/14, 66a/07, 66a/19, 66b/01, 66b/03, 66b/04, 66b/07, 66b/12, 66b/16, 66b/16, 66b/17, 67a/13, 67b/10, 67b/12, 67b/13, 67b/16, 68a/04, 68a/08, 68a/19, 68b/04, 68b/07, 68b/08, 68b/12, 69a/03, 69a/07, 69a/12, 69a/13, 69a/14, 69a/16, 69b/10, 69b/14, 69b/19, 70a/06, 70a/17, 70b/02, 70b/10, 70b/12, 70b/17, 71a/07, 71a/10, 71a/14, 71a/18, 71b/07, 71b/08, 71b/11, 71b/12, 72a/02, 72a/06, 72a/12, 72a/17, 73a/07, 73a/19, 73a/17, 73b/02, 73b/05, 73b/06, 74a/14, 74b/18, 74b/19, 75a/01, 75a/03, 75a/15, 75b/07, 75b/09, 76a/02, 76a/05, 76a/09, 76a/10, 76a/12, 76a/14, 76a/18, 76b/03, 76b/04, 76b/05, 76b/07, 76b/09, 77a/04, 77a/07, 77a/14, 77a/19, 77b/01, 77b/09, 78a/01, 78a/03, 78a/04, 78a/11, 78b/12, 79a/01, 79b/01, 79b/04, 79b/07, 79b/13, 79b/14, 79b/18, 80a/03, 80a/06, 80a/15, 80b/01, 80b/12, 80b/15, 81a/06, 81a/08, 81a/10, 81a/16, 81b/06, 81b/17, 82b/09, 82b/11, 82b/12, 82b/14, 83a/14, 83a/15, 83b/10, 83b/11, 83b/13, 83b/18, 83b/19, 84a/16, 84a/18, 84b/05, 84b/07, 84b/13, 84b/16, 85a/02, 86a/05, 86a/17, 86a/18, 86a/19, 86b/01, 86b/09, 87a/15, 87a/18, 87b/15, 88a/01, 88a/03, 88a/18, 88b/04, 88b/08, 88b/09, 89a/11, 89b/07, 89b/13, 89b/14, 89b/18, 89b/19, 90a/08, 90a/10, 90a/11, 90a/12, 90b/02, 90b/11, 90b/12, 90b/13, 90b/14, 90b/15, 90b/17, 90b/18, 91a/10, 91a/11, 91b/06, 91b/07, 91b/08, 91b/14, 92a/05, 92a/09, 92a/18, 92b/03, 92b/04, 92b/06, 92b/08, 92b/10, 92b/12, 92b/13, 92b/14, 92b/17, 92b/18, 93a/09, 93a/12, 93a/13, 93a/15, 93a/16, 93a/18, 93a/19, 93b/14, 94a/08, 94b/02, 94b/05, 94b/06, 94b/12, 95a/15,

95a/16, 95a/17, 97a/06, 97a/11, 97a/18, 98a/18, 98b/17

d.+ sı 29b/03

dāḫil (Ar.): İçinde bulunan.

d. 76a/10, 77a/16, 80b/18, 90b/19, 91a/01

d.+ dür 77b/01

d. olmaz 62b/01

d. olup 27a/10, 62a/10

d. olur 11a/15, 14a/02

daḫlī (Ar.): Müdehalede bulunma, içinde bulunma.

d. 7a/09

dak (Tr.): Yansıma sözcük olup kapı çalma sesini karşılar.

d. 34a/10

dakīḳa (Ar.): Bir saatin 60'ta biri.

d. 31b/18

dāl (Ar.): İki büklüm olmak.

d. eyler 1b/12

dal (Tr.): Ağaç gövdesinde çıkan kollar.

d.+ ları 23a/19

d.+ larıla 23b/06

ḍalāl (Ar.): Sapıklık.

ḍ. 56a/10

ehl-i ḍ. 4b/03, 13b/13

ḍalālet (Ar.): Doğru yoldan çıkma.

ḍ. 2b/17, 2b/19, 11b/10

ehl-i ḍ.-i s̱emiyye 56a/09

ehl-i ḍ.+ dür 35b/06

ḍ.+ e 8b/03, 56b/03

ḍāll (Ar.): Azan, azıcı, delalette olan.

ḍ. 19a/08, 21a/06, 70b/19

ḍālle (Ar.): Delalete giden, sapıtan.

fırḳa-ı ḍ. 6b/13, 13b/18, 14a/02, 21b/08, 21b/13, 39a/03

fırḳā-ı ḍ. 20b/11, 22a/17

ṭā'ife-i ḍ. 75a/08

fırḳa-ı ḍ.+ den 81a/14

fırḳa-ı ḍ.+ dür 20b/19

dānā (Far.): Bilgili, bilen.

d.-yı esrār-ı nihān 27b/19

dāne (Far.): Tane

d. 24a/17

danış- (Tr.): Bir konuda birinin başka birinden bilgi alması.

d.- mayup 69b/05

dānisten (Far.): Bilmek.

d. 17b/15, 19a/10

dār (Ar.): Yer, mekan, konak.

d.-ı cezā 11a/05
d.-ı dünyāda 25a/07, 39a/12
d.-ı dünyā 16a/04, 16a/15
d.-ı fenāya 15b/11
d.-ı islāma 49a/11
d.-ı islāmda 5a/04, 12b/17, 69b/01, 73a/14, 73b/04
d.+ ler 3a/01

ḍarb (Ar.): Vurma, vuruş.

ḍ. 70a/06
ḍ.-ı meṣelde 80a/16

ḍarbozān (Ar.): Bir tür gülle çeşidi.

ḍ. 19a/18

da'vā (Ar.): Takip edilen fikir iddia.

d.+ cı olmaları 14b/19
d.+ cı olup 14b/14
d. iderler 4b/10
d. idüp 92a/17
d.+ ların 4b/10
d.+ ñ 85a/07
d.+ sı ḳıldıḳları 44b/10
d.+ sın 60b/11, 84b/18

da'vet (Ar.): Çağırma, çağrı.

d. ideyin 71b/07
d. itdügüñ 55a/15

Dāvūd (Ar.): Özel isim. Kuran-ı Kerim'de zikredilen İsrailoğulları peygamberlerinden biri.

D. 45a/14, 61b/05

dā'im (Ar.): Sürekli.

d. 32b/12, 54a/07, 71a/15, 72b/04

dā'imā (Ar.): Her vakit, her zaman.

d. 14a/19, 20a/01, 21a/14, 21b/15, 28a/01, 31b/19, 55a/15, 63a/19, 64b/13, 68a/04, 68a/09, 69a/09, 70b/10, 72b/01, 77a/08, 78b/09

dā'imen (Ar.): Sürekli olarak.

d. 4b/18, 41b/16

dā'imü'l-evḳāt (Ar.): Bütün zamanlar.

d.+ da 54a/03

de- (Tr.): Söylemek, ifade etmek.

d.- di 69b/14
d.- r 29a/15, 29a/16, 29b/18, 32b/05, 60b/03, 60b/04, 66a/19, 66b/09, 66b/12, 67b/07, 68b/06, 71b/02, 71b/04, 71b/08, 77b/10, 81a/05, 81b/06,

86a/04, 88a/02, 88a/04

d.- rdi 29a/18

d.- rler 5a/01, 5a/12, 8b/14, 10a/09, 17a/11, 17a/12, 28b/05, 29a/12, 29b/02, 55b/07, 59b/19, 60b/05, 60b/07, 60b/13, 62a/04, 62a/05, 62a/07, 62a/09, 62a/10, 62a/12, 62a/14, 62a/15, 62a/16, 62a/17, 62b/04, 62b/19, 70a/13, 70a/16, 70b/15, 70b/16, 72a/01, 72a/04, 74b/12, 77a/10, 77a/14, 77b/02, 81a/12, 81a/14

d.- rlerdi 28a/07, 75a/04

d.- rse 60b/07

d.- rseñ 31b/04, 72a/02, 72a/03, 85a/04

d.- rsin 85a/08

d.- ye 13b/14, 15a/17, 50a/03, 87a/04

d.- yeler 88b/17

d.- yesin 74b/08

d.- yü 4b/10, 6a/01, 6a/11, 8a/09, 8a/13, 15b/06, 21a/12, 21b/17, 22b/15, 23a/16, 23b/11, 24b/12, 25a/15, 26b/01, 27a/07, 27b/05, 28a/13, 28b/04, 29a/05, 30a/18, 32a/05, 34a/10, 34b/13, 35a/04, 35a/18, 35b/02, 35b/04, 35b/07, 35b/08, 35b/09, 35b/10, 35b/11, 36a/03, 36a/06, 39a/14, 41a/12, 41a/14, 41a/16, 42b/17, 44a/08, 44a/14, 44a/16, 44b/11, 49b/09, 51a/16, 52a/16, 52b/13, 55a/18, 55b/07, 58a/17, 60a/13, 65a/15, 65b/10, 67b/10, 68b/18, 72a/07, 72a/14, 73a/12, 75b/18, 79a/15, 79a/19, 81a/01, 81a/02, 81a/07, 81a/09, 81a/11, 84a/10, 86a/06, 86a/09, 86a/13, 88a/04, 88b/14, 90a/08, 91a/17, 96a/04

d.- yücek 74b/11

d.- yüp 6a/09, 6a/10, 20b/16, 22b/17, 24b/01, 24b/02, 30b/13, 32a/07, 32b/11, 38b/15, 49b/09, 49b/16, 50a/03, 50a/04 53b/11, 61a/03, 66b/02, 66b/12, 66b/16, 71a/04, 71b/08, 72a/05, 75a/07, 75a/17, 75b/04, 75b/13, 75b/15, 76a/17, 76b/08, 77a/13, 78a/05

d.- yüserdir 72a/16

d.- yüsersin 74a/01

deblek (Ar.): Dümbelek.

d. 89a/01

debreş- (Tr.): Kıpırdamak.

d.- üp 29b/12

Deccāl (Ar.): Hakkı batıl, batılı hak olarak gösteren.

D. 40b/07

D.+ i 46a/01

D.+ üñ 45b/19

dede (Tr.): Bir kimsenin babasının veya annesinin babası.

d.+ lerinde 47a/15

def' (Ar.): Öteye itme, uzaklaştırma.

d. 22a/16, 22a/17,

22b/01, 26b/11, 28a/08, 29b/01

d.-i maraż 30b/13

d.-i refi‘ idüp 19b/18

d. itdügi 27b/17

d. olmazsa 30b/08

d. +i 34a/19, 34b/04

def (Ar.): Vurmalı bir çalgı aleti.

d. 88b/18, 88b/19

def‘a (Ar.): Kere, kez, sefer.

d. 34b/06, 98a/19

defin (Ar.): Ölüleri gömme.

d. idiñ 69b/13

d. olındıḳdan 49b/12

d. olınmışdur 18b/14

d. olınur 83a/07

d. olur 18b/17

defter (Far.): Kitap biçiminde boş kağıt destesi.

d.-i a‘mālında 77a/02, 81b/09, 84b/01

d.-i a‘mālın 59a/02

d. idüp 22b/19

d.+ inden 26b/13

d.+ ler 22b/19

d.+ leri 46b/01

deg- (Tr.): Temas etmek.

d.- dikde 43b/16, 43b/17

d.- mez 39a/17, 92a/13, 97b/01

degil (Tr.) Bulunduğu cümlede olumsuzluk anlamı katan sözcük.

d. 4b/17, 6a/04, 7a/08, 7a/09, 11b/07, 11b/12, 15a/04, 26a/02, 43a/03, 48a/03, 65a/19, 73b/09, 80a/05, 85a/03, 87b/06, 87b/07, 93a/07, 93a/11

d.+ dim 87b/08

d.+ dür 3b/08, 4b/09, 5b/13, 5b/14, 5b/20, 6a/01, 6b/17, 7a/04, 7a/16, 8a/19, 9a/07, 9a/09, 17b/17, 17b/18, 17b/19, 18a/01, 18a/03, 18a/05, 18a/07, 18a/09, 18a/10, 20a/17, 20b/16, 22a/08, 22a/10, 22b/01, 23a/04, 23a/16, 24b/09, 26b/08, 27a/02, 28a/02, 28b/02, 30b/05, 31b/07, 31b/08, 31b/09, 31b/10, 31b/11, 31b/12, 31b/13, 33b/11, 38a/12, 38a/19, 41b/04, 41b/09, 41b/18, 42a/06, 42a/10, 42a/13, 42b/15, 43a/12, 43b/02, 43b/03, 44a/04, 44a/05, 44a/06, 44a/07, 44a/08, 44a/11, 44b/04, 45b/02, 48b/08, 50a/14, 50a/15, 50a/18, 55b/06, 55b/13, 56b/08, 57a/14, 58a/06, 58a/08, 58a/12, 58b/09, 58b/13, 59a/13, 59a/19, 59b/13, 59b/15, 60a/06, 60b/07, 60b/13, 61a/10, 62a/04, 62b/12, 62b/13, 62b/18, 65b/01, 65b/16, 66a/05, 67b/01, 67b/02, 68a/10, 68a/11, 69b/08, 69b/13, 71b/06, 72a/17, 72b/06, 73a/13, 73b/03, 73b/16, 74a/19, 74b/02, 74b/03, 74b/04, 74b/08, 74b/09, 74b/10, 75a/04, 75a/07, 75a/12, 75a/17, 76b/07, 76b/08, 76b/12, 76b/17, 77a/14,

77b/01, 77b/02, 77b/07, 77b/11, 78a/15, 78a/19, 78b/02, 78b/04, 78b/05, 79a/12, 80a/05, 80a/06, 81b/01, 85a/04, 85b/15, 85b/16, 86b/11, 89b/15, 90b/03, 90b/05, 92a/10, 95b/09, 96a/02, 96a/05, 96a/06, 96a/10, 96b/07, 98a/05, 98b/04, 98b/14

d.+ in 93a/12

d.+ ler 4b/04

d.+ lerdür 3b/04, 41b/14, 42b/18, 66a/03, 67b/09, 74b/13, 74b/14

d.+ lersiz 42b/12

d.+ sin 51a/04, 65b/03

degin (Tr.): -e kadar, sürece.

d. 12a/12, 12b/15, 14a/06, 16a/16, 16b/09, 17a/13, 19a/04, 24b/06, 45a/19, 45b/08, 69a/02, 69a/19, 80b/19, 81b/02, 81b/04, 82b/05, 82b/07

degir- (Tr.): Ulaştırmak.

d.- mekden 54a/19

degirmen (Tr.): Tahıl tanelerini öğüten alet.

d. 81b/04

degiş- (Tr.): Olduğundan başka bir şekle bürünmek.

d.- üp 38b/19

degme (Tr.): Rastgele.

d.+ de 48a/06

degül (Tr.): Bk. "degil".

d.+ in 65b/13

dehrī (Ar.): Zamanı sonsuz kabul eden düşünce.

d. 20b/11, 20b/19

d.+ ler 38a/04

dek (Tr.): -e kadar, sürece.

d. 42a/02, 46a/17, 46a/18, 48a/05, 48a/06, 77a/06

d.+ dir 46a/18

del- (Tr.): Üzerine delik açmak.

d.- igine 45a/06

delālet (Ar.): Kılavuzluk, rehberlik.

d. eyleye 44a/03

d. iden 55b/14

d. ider 5b/08, 5b/09, 28b/13, 28b/15, 56b/13, 86a/02

d. itdügi 43b/12

d. itmez 75b/15

deli (Tr.): Akıl sağlığı yerinde olmayan.

d.+ ligile 29b/03

delil (Ar.): Kanıt.

d. 26a/17, 27a/14, 27a/17, 40b/11, 55a/11, 55b/14, 62b/16, 65b/16

istid‘ā-yı d. 35a/19
d.-i ḳāṭi‘dür 7b/02
d.+ iñ 62b/06
d. ḳıldı 11a/18
d.+ ler 26a/14
d.-i ḫāricīile 6a/13
ityān-ı d.+ e 35b/01

delin- (Tr.): Üzerinde delik açılmak.
d.- mek 47a/03

dellāl (Ar.): Tellal, duyuru işini yapan.
d.+ lar 22b/15, 22b/17

dem (Far.): Zaman.
d. 37a/10, 60a/17, 76a/12
d.+ leri 83a/10

demren (Tr.): Ok, mızrak, temren.
d.+ lü 41a/05

demür (Tr.): Demir.
d.+ den 40a/11

deñe- (Tr.): Sınama, tecrübe etme.
d.- yeler 49a/16

deñlü (Tr.): Kadar.
d. 5b/13, 15a/11, 24a/07, 24a/09, 24b/13, 27b/17, 28b/16, 28b/19, 29b/12, 30b/03, 33a/17, 34b/06, 35a/10, 36a/19, 36b/08, 37a/04, 38b/19, 41a/03, 42a/03, 42a/04, 47a/01, 47a/07, 62b/12, 80a/18, 82b/01, 83a/07, 83a/12, 84a/12, 85a/13, 85a/19
d.+ ce 6a/04, 22a/07, 22a/09, 62b/11
d.+ dür 5a/17

dep- (Tr.): Tekmelemek.
d.- meden 54a/14

depe (Tr.): Etrafındaki araziden daha yüksek olan, tepe.
d.+ sine 46a/18

der- (Tr.): Toplamak.
d.- ilüp 32b/13

der (Tr.): Ter.
d. 77b/15, 81b/06
d.+ leden 96a/10
d.+ ledeni 96a/09
d.+ seler 46a/17
d.+ letdi 96a/09
d.+ letmege 96a/10, 96a/11

derd (Far.): Sıkıntı, zorluk, üzüntü.
d.+ e 25b/07, 25b/10, 25b/11, 40b/03

d.+ i 25b/10, 34a/19

derdimend (Far.): Dertli, tasalı, kaygılı.

d. 14a/05, 16b/07, 40a/11, 66a/19, 66b/03, 70b/11, 70b/19, 71a/18, 72a/06, 76b/09

d.+ e 39b/18

d.+ i 66b/06, 66b/12

derdiment (Far.): Bk. "derdimend".

d. 68a/09

derecāt (Ar.): Dereceler.

d. 86a/03

derece (Ar.): Yer, kademe, seviye.

d. 86a/04

d.+ nüñ 86a/04

dergāh (Far.): Tekke.

d.-ı 'izzete 15b/06

deri (Tr.): Ten, cilt.

d.+ ler 47a/09

dermān (Far.): İlaç, şifa.

d.-ı insān 6a/16

ders (Ar.): Öğreticinin verdiği bilgi.

d. 18b/18, 87b/01

cemī'-i d. 18b/18

d.-i 'ām 87b/01

derūn (Far.): İç, iç taraf, dahil.

d.+ larında 4b/01

d.+ in 68a/05

d.+ inde 68a/06

derūnī (Far.): İçe ait, içsel.

d. 71a/01

dervīş (Far.): Tarikat müntesibi.

d. 1b/06

d.-i dervīşān 98a/12

d.+ lerinden 80b/12

dest (Far.): El.

d. 83a/12

dev (Ar.): Bk. "def".

d.+ le 35b/07

devā (Far.): İlaç.

d. 18b/02, 18b/04, 25b/07, 25b/08, 30b/13, 59a/19

d.+ dur 25b/10

d.+ sı 25b/12

d.+ dan 59b/01

deve (Tr.): Geviş getiren bir tür hayvan.

d.+ ler 47a/07, 53a/14

d.+ lere 15b/13, 16a/01

d.+ si 32b/02

devin- (Tr.): Hareket etmek.

d.- üp 42a/05

devir (Ar.): Çağ, dönem.

‘ālim-i d.-i zamān 27b/19

devlet (Ar.): Ülke.

d.-i ebediyye 19b/06, 54b/03, 54b/06

d.-i sa‘ādet 54b/09

aṣḥāb-ı d.+ ler 36b/18

devr (Ar.): Bk. “devir”.

d.-i ādemden 20a/04

devrān (Ar.): Dünya, felek.

d. 97b/16

d.+ a 98a/02

d.+ ıla 97b/08, 98b/19

d.+ ına 97b/09

d. itmege 97b/05

devşir (Tr.): Toplamak, dermek.

d. 31a/04

deyyūṣ (Ar.):Karısının namussuzluğuna bile göz yuman.

d.+ lıḳdur 64a/11

di- (Tr.): Söylemek.

d. 55b/01, 55b/02, 93b/14

d.- cek 95a/01, 98a/01, 98a/02

d.- di 16a/07, 16a/08, 16a/09, 16a/10, 16a/12, 24a/15, 26b/08, 27a/02, 27a/09, 28b/18, 29a/02, 30a/08, 30a/10, 30a/14, 34a/02, 34a/13, 34b/10, 34b/12, 35b/10, 60b/02, 67a/03, 69b/18, 70a/06, 76a/01, 76b/03, 80b/15, 81b/19, 86a/08, 86a/10, 88a/03, 88a/12, 88b/16, 89b/06, 90a/05, 92a/05, 98a/07, 98a/10

d.- digimde 3a/06

d.- dikde 17a/17, 24a/09, 24a/10, 24a/13, 24a/14, 24b/03, 24b/09, 26b/07, 27b/03, 69b/13, 70a/03, 92b/14

d.- dikleri 8a/08, 68a/16, 70a/08, 71b/16, 73a/08, 81a/09, 88b/19, 89a/01

d.- diklerile 91b/10

d.- diklerin 91b/09

d.- diklerinde 33a/09, 33a/11, 33a/14, 75b/17, 80b/16, 89b/05

d.- diler 24a/05, 24b/11, 30a/09, 31a/12, 41a/01, 75b/12, 86a/12

d.- dim 24a/15, 30a/07

d.- diñ 64b/18

d.- dügimde 75b/19

d.- dügimüzde 11a/08

d.- dügin 93a/16

d.- düginde 77b/01

d.- dügini 41a/13

d.- dügüm 7b/16

d.- dügümden 38b/12

d.- dükini 31b/13
d.- medin 32b/03
d.- mek 7b/18, 11b/18, 14a/10, 19b/01, 27a/01, 31b/11, 31b/13, 31b/15, 48a/10, 50a/15, 55a/05, 55a/12, 56b/07, 65b/05, 72a/17, 72b/06, 73a/17, 74a/19, 74b/13, 74b/15, 74b/19, 75a/01, 77b/07, 78b/02, 78b/04, 78b/05, 90a/09, 90a/12, 90a/13, 92b/02, 92b/11, 95b/19, 98a/13
d.- mekdür 7a/19, 11a/12, 11a/14, 17a/08, 31b/10, 38b/03, 41a/14, 41a/16, 41b/01, 50b/17, 55b/02, 65b/12, 65b/13, 65b/15, 65b/16, 67b/03, 70a/13, 73a/17, 77b/05, 92b/02
d.- mekile 47b/18
d.- mekle 16b/16, 41a/13, 41a/15, 44b/04, 97b/15
d.- menüñ 11a/11, 11a/12, 44b/05
d.- mese 3a/17, 93b/14
d.- meyecek 96a/12
d.- meyeler 64b/18
d.- meyesin 74b/02
d.- meyüp 97b/14
d.- mez 44b/11
d.- mezler 20a/13, 71a/08
d.- mezsin 37a/06
d.- miş 35b/15, 41a/02, 41a/06, 42b/01, 42b/03, 62a/01, 66b/18
d.- mişdür 18a/16, 26a/19, 45b/15
d.- mişler 33a/10, 40b/05, 47b/19
d.- mişlerdür 18a/17, 31a/09, 31a/11, 52a/10
d.- nildi 96b/12
d.- nildikde 93b/06, 94b/10
d.- nilmege 36a/07
d.- nilmez 51a/13, 57b/16, 86b/10
d.- nilmişdür 17a/18
d.- nilse 89a/11, 92b/17, 94a/08
d.- nilür 10a/16, 10a/17, 43b/11, 44b/19, 51a/13, 56a/16, 56a/17, 57b/16, 97b/18
d.- nülür 97b/18
d.- r 14a/08, 28b/06, 60a/13, 66a/17, 66b/03, 66b/07
d.- rin 38b/13
d.- riz 83a/05
d.- rler 5a/06, 5a/08, 5a/11, 5b/02, 5b/05, 6a/12, 6a/13, 6b/01, 8b/04, 8b/09, 8b/10, 8b/11, 20a/12, 26b/06, 28b/13, 31b/05, 31b/06, 38b/08, 39a/03, 47b/11, 50a/17, 50a/19, 51a/05, 56a/08, 56a/13, 57b/10, 57b/18, 57b/19, 59b/16, 60a/05, 60a/06, 60a/07, 60a/09, 60a/11, 62a/18, 62b/01, 62b/02, 70a/11, 72b/12, 73b/14, 77a/19, 79a/02, 83a/03, 83a/16, 89a/01, 97b/05, 98a/14, 98a/15
d.- rler 71a/08
d.- rlerdi 43a/05
d.- rse 29a/07, 35b/14,

94b/19

d.- rseñ 25b/10, 65b/01

d.- rsiz 75b/14

d.- se 8a/03, 12a/01, 15b/14, 16a/01, 23b/18, 35b/15, 35b/17, 37b/12, 48a/03, 48a/09, 48a/10, 60b/10, 83a/04, 89a/12, 89a/19, 89b/02, 89b/03, 89b/04, 89b/06, 89b/08, 89b/09, 89b/10, 89b/11, 89b/12, 89b/13, 89b/15, 89b/16, 89b/17, 89b/19, 90a/01, 90a/02, 90a/03, 90a/04, 90a/06, 90a/07, 90a/08, 90a/09, 90a/10, 90a/11, 90a/12, 90a/13, 90a/18, 90b/01, 90b/03, 90b/04, 90b/05, 90b/06, 90b/07, 90b/08, 90b/10, 90b/11, 90b/12, 90b/13, 90b/14, 90b/16, 90b/17, 90b/19, 91a/01, 91a/02, 91a/03, 91a/04, 91a/05, 91a/06, 91a/09, 91a/10, 91a/11, 91a/12, 91a/13, 91a/14, 91b/01, 91b/02, 91b/03, 91b/07, 91b/08, 91b/09, 91b/10, 91b/11, 91b/12, 91b/13, 91b/14, 91b/15, 91b/16, 91b/17, 91b/18, 91b/19, 92a/02, 92a/03, 92a/07, 92a/09, 92a/10, 92a/11, 92a/12, 92a/13, 92a/14, 92a/15, 92a/17, 92a/18, 92a/19, 92b/01, 92b/03, 92b/04, 92b/05, 92b/06, 92b/07, 92b/08, 92b/10, 92b/11, 92b/13, 92b/15, 92b/17, 92b/18, 92b/19, 93a/01, 93a/02, 93a/05, 93a/06, 93a/08, 93a/09, 93a/11, 93a/12, 93a/13, 93a/14, 93a/15, 93a/16, 93a/17, 93a/18, 93b/01, 93b/02, 93b/03, 93b/05, 93b/06, 93b/07, 93b/08, 93b/10, 93b/11, 93b/12, 93b/13, 93b/14, 93b/15, 93b/16, 93b/18, 94a/02, 94a/08, 94a/09, 94a/10, 94a/11, 94a/12, 94a/13, 94a/14, 94a/15, 94a/17, 94a/18, 94a/19, 94b/01, 94b/02, 94b/03, 94b/05, 94b/07, 94b/08, 94b/09, 94b/10, 94b/11, 94b/12, 94b/14, 94b/15, 94b/16, 94b/17, 94b/18, 94b/19, 95a/02, 95a/03, 95a/08, 95a/14, 95a/15, 95a/16, 95a/17, 95b/01, 95b/02, 95b/03, 95b/04, 95b/05, 95b/06, 95b/07, 95b/09, 95b/10, 95b/11, 95b/13, 95b/16, 95b/17, 96a/01, 96a/03, 96a/07, 96a/09, 96a/12, 96b/01, 96b/02, 96b/08, 96b/12, 96b/13, 96b/15, 96b/16, 96b/17, 96b/18, 96b/19, 97a/01, 97a/02, 97a/03, 97a/04, 97a/05, 97a/06, 97a/07, 97a/08, 97a/09, 97a/10, 97a/11, 97a/12, 97a/13, 97a/14, 97a/16, 97a/17, 97a/18, 97a/19, 97b/01, 97b/02, 97b/14, 98a/03, 98a/04, 98a/08, 98a/12

d.- seler 44b/06, 48a/09, 90b/11, 90b/12, 90b/13, 90b/14, 90b/15, 90b/17, 90b/18, 92b/09, 94b/12, 95a/09

d.- ye 5b/07, 6a/05,6b/08, 6b/09, 13b/13, 23a/15, 23a/16, 49a/02, 50a/06, 55a/02, 64b/16, 66a/10, 72b/04, 78a/14, 86b/19, 88a/13, 93b/17

d.- yeler 31b/12, 35a/05, 49b/08, 51b/15, 51b/17, 51b/18, 52b/01, 53b/06, 68b/12, 74a/01, 75b/05

d.- yelerdi 49b/08

d.- yemez 31a/18

d.- yemezdim 87b/04

d.- yen 35b/11, 35b/16, 35b/17, 36a/02, 97b/16

d.- yenler 27a/08, 35b/18,

36a/02
d.- yenlerden 87b/01, 99a/01
d.- yenlere 97b/19
d.- yenlerüñ 31b/11
d.- yenüñ 31b/08, 31b/09
d.- yesin 74b/03, 74b/07, 78b/05
d.- yevüz 61b/17
d.- yince 76a/10, 79a/12
d.- yiserdür 86b/17
d.- yüp 18b/11, 38a/11

dihāḳā (Ar.): Dolu.
d. 89b/08

dik- (Tr.): Dik duracak şekilde zemine bırakma.
d.- di 26b/15
d.- en 26b/16
d.- ilen 26b/17
d.- ilmiş 2b/18
d.- mek 98b/05

diḳḳat (Ar.): Bir nokta üzerine odaklanma.
d.+ le 2a/17, 63a/13
naẓar-ı d.+ le 30b/14

dil (Tr.): İnsan vücudunda bir uzuv.
d. 38b/06, 43b/02, 43b/08, 47b/15, 48a/11, 48a/14, 49a/09, 57b/19, 83a/14
d.-i yetūb 83a/12
d.-ile söylemek 60a/05
d.+ e 43b/09
d.+ i 11b/10, 48a/16
d.+ ile 4b/16, 6a/03, 65b/12
d.+ iñ 85b/15
d.+ ince 41a/10
d.+ inde 11b/14
d.+ ine 11b/12, 14a/04
d.+ iñi 31a/03
d.+ ini 48b/18
d.+ ler 43b/05, 43b/10, 71b/06
d.+ leri 12b/13
d.+ lerile 67b/01
d.+ lerin 54a/19
d.+ lerinde 3b/17, 54a/03, 63a/19
d.+ lerine 87a/15, 87a/16

dil (Far.): Gönül.
ehl-i d. 6b/10

dile- (Tr.): Temenni etmek, niyaz etmek.
d.- digiñ 8a/02
d.- dikde 13a/12
d.- diler 42b/19
d.- diñ 42b/17
d.- dügi 62a/17
d.- dügin 42a/15

d.- dügine 9b/07
d.- dügiñiz 42b/12
d.- dügiñüz 42b/05
d.- medigi 43a/10
d.- medügi 42a/15
d.- medüginde 43a/11
d.- mekdür 42a/14
d.- mem 95b/04
d.- memiş 42a/17
d.- mesem 42b/11, 42b/12
d.- mesi 10b/01, 42a/16
d.- mesile 42b/02
d.- mesine 8b/18
d.- meyenleri 14a/18, 43a/10
d.- meyüp 42b/05, 43a/08
d.- mişdür 42a/17
d.- nür 30a/12
d.- r 37a/10
d.- rim 95b/04
d.- rler 36b/07
d.- rse 7b/06, 7b/07
d.- rseñ 15a/14, 15a/15
d.- rseñiz 42b/13
d.- rseñüz 42b/04, 42b/06, 42b/08
d.- se 42a/19, 42b/14, 43a/07, 69a/13, 74b/17
d.- seler 42b/18
d.- señiz 42b/11, 42b/12
d.- señüz 42b/07
d.- ye 6a/07, 6a/08, 42b/16
d.- yeler 54a/07
d.- yen 5a/01
d.- yenlerüñ 43a/08
d.- yüp 9a/04, 9a/06, 42b/05, 42b/06, 42b/07, 42b/08, 42b/13, 43a/09

dimāġ (Ar.): Beyin.
d.+ ına 30a/01, 30a/02
d.+ ını 32b/17

dīn (Ar.): İman, inanç.
d. 2a/06, 2b/02, 2b/12, 2b/13, 4a/08, 4b/11, 12b/09, 15b/07, 16b/04, 17a/13, 17a/15, 19a/13, 20a/13, 22a/02, 23b/07, 23b/08, 24a/01, 24b/04, 31a/06, 32a/11, 40b/08, 41a/08, 57b/06, 65b/06, 69b/03, 69b/05, 70a/11, 76a/19, 78a/11, 82a/02, 87a/13
ehl-i d. 23a/06, 34b/13
e‘dā-yı d. 52a/15
ġayret-i d. 51a/13
‘ilm-i d. 52b/07, 52b/08
‘ulemā-yı d. 24b/15, 35a/13, 75a/12
d.-i aḥmedī 19a/15
d.-i allāha 20a/05
d.-i dünyā 20a/05
d.-i ḥaḳḳı 19b/19
d.-i ḥayātda 31a/15
d.-i İslāma 19b/04, 48b/19, 73a/07
d.-i İslāmı 19a/02,

19a/03, 19a/04, 19a/09, 20a/07, 23b/19

d.-i İslāmuñ 19b/04, 19b/06

d.-i İslām 26a/19, 27a/11, 73a/06

d.-i kāfirdür 35b/02

d.-i Muḥammediyeyi 15a/17

d.-iMuḥammediyyeden 28a/09, 80b/04

d.-i Muḥammediyyede 40b/06

d.-iMuḥammediyyeyi 19a/08, 70a/19

d.-i Muḥammediyye 4b/01, 19b/07

d.+ dār 20a/12, 22b/17, 40b/07

d.+ den 71a/05

ġayret-i d.+ dür 50a/14

d.+ e 19a/06, 98a/10

iḫvān-ı d.+ e 25b/19

‘ulemā-yı d.+ e 40b/08

d.+ i 18b/05, 20b/16, 32b/16

d.+ imden 97a/10

d.+ inde 48b/09

d.+ sizler 62a/18

d.+ sizleri 13b/03

d.+ sizliklerin 80b/05

dīnen (Ar.): Din açısından.

bi’l-islāmi d. 50a/01

dīniyye (Ar.): Din ile ilgili.

‘akā’id-i d. 3b/19

‘aḳā’id-i d. 51b/10, 64b/01

‘aḳā’id-i d.+ den 3a/01

‘aḳā’īd-i d.+ yi 3a/11

‘aḳā’id-i d.+ yi 15b/09

diñle- (Tr.): İsteyerek duymak.

d. 31a/04, 39b/10, 56b/17

d.- diklerinde 2b/18

d.- meden 54a/11

d.- mek 73b/08

d.- mekden 63a/06

d.- yeler 36b/10

d.- yü 79a/10

d.- yüp 2b/10, 12b/07, 12b/10, 12b/12, 13a/05, 78a/10, 78b/11

dir- (Tr.): Toplamak.

d.- esin 15b/11

dirāyet (Ar.): Kavrayış, anlayış.

d.+ ler 36b/19

direg (Far.): Yere dikine yerleştirilen uzun ve kalın ağaç, demir vb.

d.+ e 70a/05

dirhem (Far.): Eski bir para çeşidi, gümüş sikke.

d. 84a/10
d.+ den 24a/16, 24a/17
d.+ in 84a/09
d.+ edür 92a/10

diri, dir (Tr.): Sağ.
d. 10a/17 7b/09, 46a/12
d.+ dür 41b/16
d.+ lde 41a/01
d.+ ldüp 45a/09
d.+ ligi 41b/16, 41b/17
d.+ likdür 41b/15
d.+ lmez 29b/05
d.+ lse 45a/10
d.+ ltmege 43a/14

diş (Tr.): Ağızda yiyecekleri çiğneme işlevini gören uzuv.
d.+ leri 32b/16
d.+ lerin 32b/07

dişi (Tr.): Kadın.
d. 9b/18
d.+ lerdenim 65b/16
d.+ lik 44b/16

dīvār (Far.): Duvar.
d. 68a/13

diyār (Ar.): Memleket, ülke.
d.+ da 33b/11

diz- (Tr.): Sıralamak.
d.- mege 34a/04

diz (Tr.): Uylukla baldırın birleştiği kısım.
d.+ den 65a/08
d.+ ine 46a/17

dona- (Tr.): Tamam hale getirmek, teçhiz etmek.
d.- dır 32b/08

dost (Tr.): Her bakımdan güvenilir kimse.
d. 35a/06
d.+ ım 30a/06, 32a/02
d.+ larına 11a/05
d.+ larınuñ 63b/11
d.+ lıḳ 79a/08, 80b/08

dög- (Tr.): Bk. “dök”.
d.- e 53a/06
d.- erse 52a/08

dök- (Tr.): Sıvı halde bir maddenin bulunduğu kaptan başka bir yere aktarımı.
d.- ilüp 29a/13
d.- üldi 80a/11
d.- ülse 46a/11, 80a/04, 80a/10
d.- üp 23b/06, 63b/12

dön- (Tr.): Çevirmek.

d. 31a/02, 31a/03, 31a/04, 31a/05

d.- derelerdi 75a/11

d.- dermeyince 38a/18

d.- di 29b/04, 40b/06

d.- dikleri 97b/13

d.- dürmek 37a/19

d.- er 16b/02, 30a/18, 32a/13, 33b/12

d.- memek 7a/03

d.- mezse 96b/08

d.- miş 30b/10

d.- üp 23b/07, 29b/03, 32a/06, 37b/14, 65b/05

dörd (Tr.): Bk. “dört”.

d.+ inci 36b/14

d.+ incisi 76b/15, 87a/02

d.+ ünci 6b/06, 37a/16

dört (Tr.): Bir sayı.

d. 29a/15, 37a/14, 44b/16, 45a/12, 53b/07, 58b/15, 61b/11, 61b/14, 62b/14, 70a/07, 74a/09, 74a/11, 84a/07, 84a/11, 84b/06, 89a/02

d.+ dür 61a/11, 67b/06, 74a/05

d.+ di 61a/11

döşe- (Tr.): Sermek, yaymak.

d.- nmiş 62b/09

d.- yicisi 62b/10

döşeg (Tr.): Yatak.

d. +in 54a/14

du‘ā (Ar.): Yakarış, niyaz.

d. 26b/10, 26b/11, 52a/15, 52a/19, 94b/05

d. eyleyüp 13b/13

d. itmek 27b/16

d.+ larında 54a/04

d.+ sın 2a/11, 33b/18

d.+ ya 26b/12

d.+ yı 48b/15

duḫān (Ar.): Duman, tütün.

d. 24b/14, 25a/02, 25a/07, 25b/03, 26a/02, 26a/09, 26b/03, 26b/05, 26b/08, 26b/15, 26b/17, 26b/18, 27a/01, 28a/01, 28a/02, 28a/06, 28a/13, 28b/04, 28b/06, 28b/09, 28b/10, 29a/03, 29a/05, 29a/14, 29a/19, 29b/08, 29b/11, 29b/15, 29b/19, 30a/02, 30a/09, 30a/13, 31b/08, 31b/16, 32a/07, 32a/09, 32a/15, 32a/18, 33a/12, 33a/13, 33a/15, 33a/16, 33b/08, 33b/09, 34a/05, 34a/18, 34b/01, 34b/02, 34b/04, 34b/06, 34b/09

d.-ı caḥīm 25a/19

d.+ a 25b/14, 27b/03, 27b/07, 32a/02, 32b/06

d.+ da 28b/08

d.+ dan 29a/12

d.+ dur 24b/18, 29b/18, 32a/07

d.+ ı 25a/04, 25b/01,

26b/11, 26b/16, 27a/03, 27b/09, 28a/08, 28a/09, 29a/04

d.+ ından 33b/01

d.+ īlerden 30a/17

d.+ ilere 25a/09

d.+ īlerüñ 30b/10

d.+ uñ 26a/13, 28b/05, 28b/13, 28b/15, 29a/17, 31b/15, 34b/08

duḫānī (Ar.): Tütün kullananlar.

d. 31a/16

d.+ ler 26b/02, 26b/19

d.+ lerden 29a/11

dūn (Ar.): Alçak.

nefs-i d. 36b/16

dur- (Tr.): Hareketsiz kalmak.

d.- acaḳ 44a/09

d.- mazlar 25b/09

dut- (Tr.): Elle kavramak.

d.- ġıl 1b/05

d.- maḳ 13a/12, 13b/08

d.- ına 17b/01

d.- asın 37b/04

d.- ına 17b/02

d.- maz 30a/11

d.- up 85b/11

d.+ ını 30b/12

dübr (Ar.): Makat.

d.+ inden 60a/18

d.+ ine 60a/18

düdük (Tr.): Üflendiğinde ses çıkaran alet.

d. 36a/11

dügin (Tr.): Evlilik ve sünnet gibi etkinliklerde yapılan şenlik.

d.+ e 53a/10

dügme (Tr.): Düğümleme işlemi için kullanılan nesne.

d. 65a/04

dügün (Tr.): Bk. “dügin”.

d.+ e 52b/09

d.+ lerde 13b/04

dükeli (Tr.): Cümlesi, tamamı.

d. 23a/06

düken- (Tr.): Bitmek, yok olmak.

d.- dikde 15b/18

d.- ir 51a/10

d.- ür 41b/14

d.- mez 47a/10, 51a/10

d.- sin 77a/09

dükkān (Far.): Küçük iş yeri.

d. 92a/04

d.+ da 92a/04

d.+ larında 22b/04

dülbend (Far.): Pamuktan yapılmış ince bez.

d.+ inde 11b/14

d.+ lerin 76b/01

dülger (Far.): Yapılarda kaba tahta ve ağaç işlerini yapan usta.

d.+ siz 5b/10

dün (Tr.): İçinde bulunulan günün bir önceki günü.

d. 25b/09, 25b/13

dünyā (Ar.): Yeryüzü, yer küre, cihan.

d. 2a/06, 2b/01, 16a/05, 16a/15, 16a/18, 18b/08, 18b/10, 22a/04, 22a/14, 27b/11, 27b/13, 32a/11, 32b/17, 50a/16, 50b/06, 50b/12, 68a/14, 77a/09, 82a/02, 83a/05, 87a/03, 87a/17

dār-ı d. 16a/04, 16a/15

dīn-i d. 20a/05

menāṣıbb-ı d. 87a/19

terk-i d. 50b/17

ümm-i d. 22a/13

d.+ da 11b/02, 11b/15, 14a/07, 15a/10, 15b/10, 16b/13, 24b/10, 29b/17, 36a/19, 36b/01, 38b/18, 46b/01, 47a/16, 50b/07, 50b/08, 51a/08, 51a/09, 51a/12, 54b/11, 56b/06, 72a/13, 81a/06, 83a/07, 85b/13

dār-ı d.+ da 25a/07, 39a/12

pūte-i d.+ da 83a/11

d.+ dan 37b/18, 39a/06, 39b/01

d.+ nuñ 11a/04, 20a/02, 42a/02

ehl-i d.+ nuñ 18a/08

d.+ sın 78a/11

d.+ ya 11a/06, 18b/09, 20b/07, 23b/01, 24b/03, 36a/17, 50b/05, 50b/06, 56b/06, 62a/02, 69a/05, 77b/17, 83a/14

cemī‘-i d.+ ya 75a/06

metā‘-ı d.+ ya 87a/12

zinnet-i d.+ ya 87a/13

‘ālem-i d.+ ya 85b/14

dünyevī (Ar.): Dünya ile ilgili olan.

d. 30a/14, 31b/15

dür (Tr.): Çeşit.

d.+ lü 2a/18, 4b/12, 5a/19, 12a/03, 15b/04, 20b/14, 22b/05, 23a/17, 26a/14

d.+ lüdür 23b/13, 30a/15, 40b/05, 41b/11

d.+ lüsi 40b/05, 41b/11, 41b/12

d.+ lü 81a/03, 97b/03

dürüst (Far.): Özü sözü bir olan.

d. 83b/14, 86b/11

d.+ ce 5b/03

dürüş- (Tr.): Mücadele etmek, çarpışmak.

d.- esin 38b/16

d.- üp 37a/18

düş- (Tr.): İstem dışı yukarıdan aşağıya inmek.

d.- di 70a/02

d.- diñ 83a/14

d.- e 41a/18

d.- ecek 56b/18

d.- en 80a/17

d.- er 66a/05

d.- erdi 29b/03

d.- irdiler 75a/18

d.- meye 8b/03, 37b/02

d.- mişdür 40b/16

d.- mişlerdür 56b/03

d.- üp 8a/11, 18b/09, 28a/08, 29b/13, 34a/08, 46b/13, 50b/19, 63b/10

düş (Tr.): Rüya.

d.+ inde 24b/10

d.+ ümde 26b/04, 26b/16

düşmān (Far.): Hasım.

d. 21b/15

d.+ dur 21b/14

d.+ lıḳ itmege 50a/17

d.+ lar 21b/17

cemīʿ-i d.+ lar 23a/05

d.+ laruñ 22a/19

düşmen (Far.): Bk. "düşmān".

d.+ leri 75a/09

d.+ ligi 77a/05

d.+ lik 77a/06, 77a/07

düşün- (Tr.): Fikretmek.

d.- meyüp 75a/19

düz- (Tr.): Tertip etmek.

d.- dügi 5b/11

d.- ücisi 62b/08

düzeld- (Tr.): Düzene sokmak, tanzim etmek.

d.- üp 46a/12

d.- mek 48a/07

E

eʿaṭeynā (Ar.): Vermek.

e.+ dan 89b/02

ebede'l-ebed (Ar.): Ebediyen, sonsuza kadar.

e. 59a/11

ebedī (Ar.): Sonsuz.

e. 46b/09, 46b/19,

47a/09, 47b/09, 48a/07, 84b/09, 90b/06

merdūd-ı e. 63b/13

e.+ dür 41b/17, 42a/05, 42a/09, 42a/13, 43b/01, 59a/10

ebediyye (Ar.): Bk. "ebedî".

devlet-i e. 19b/06, 54b/03, 54b/06

sa'ādet-i e.+ ye 48a/08

eben (Ar.): Baba.

e. 20b/17

Ebi Bekir e'r-Rāzi (Ar.): Özel isim. Tıp alanında yazdığı Havî adlı ansiklopedisiyle ün kazanan, Kadızâde Mehmed Efendi'nin eserlerinden faydalandığı simya, kimya ve tıp gibi ilimlerde başarılı bir bilim insanı.

E. 87b/17

Ebi Yusuf (Ar.): Özel isim. İmam-ı A'zam'ın talebelerinden biri olup asıl adı Yakup bin İbrahim'dir.

E. 88b/13, 88b/16

ḥażret-i E. 88b/11

Ebizer (Ar.): Özel isim. Peygamber efendimiz döneminde yaşayan sahabelerden biri.

E. 61b/11

Ebi'd-Derdā (Ar): Özel isim. Peygamber efendimizin ashabından biri olup Kuran, fıkıh ve hadis alanlarında ön plana çıkmıştır.

E. 82b/02

ebleh (Ar.): Ahmak, bön.

e. 96b/01

ebriş (Far.): İpekten iplik.

e.+ im 39a/14

ebsem (Tr.): Dilsiz, konuşmayan.

e. olıcaḳ 41a/02

Ebibekir, Ebūbekir (Ar.): İslam dininin en büyük dört halifesinden olup, Hz. Muhammed (s.a.s.)'den sonra İslam devletinin başına geçmiştir.

E. 46a/06, 87b/17

ḥażret-i E.+ e 61a/07

ḥażret-i E. 60b/15, 60b/18, 61a/04

ḥażret-i E.+ iñ 61a/06

E.+ dür 46a/05

E.-ṣıddıḳ 58a/13

Ebūbekir Tarṭūşi (Ar.): Özel isim. Maliki mezhebi fıkıh alimi.

E. 69b/10

Ebū Ḥanīfe (Ar.): Özel isim. Ehl-i sünnetin reisi olup yüzlerce öğrenci yetiştirmiş büyük alimlerden biridir.

E. 70a/10

Ebū'l-Leys (Ar.): Özel isim. Ehl-i sünnet alimlerinin en büyüklerinden biridir.

E. 28b/16

Ebu'l-Ḥasan Eş'arī (Ar.): Özel isim. İtikadi mezheplerden Eş'arīyye mezhebinin kurucusudur.

E. 56a/15

Ebu's-su'ūd (Ar.): Özel isim. Osmanlı dönemi Şeyhülislam'larından biri. Ebu'ssu'ūd tefsir alanında önemli çalışmalar yapmasından dolayı tefsircilerin sultanı olarak kabul edilir.

E. 26a/05, 36a/03, 97b/12, 97b/15, 98b/04, 98b/11, 98b/12, 98b/15, 99a/02, 99a/03, 99a/05, 99a/11

E. 'İmādī 35b/04

ebyāt (Ar.): Beyitler.

e.+ ım 31a/01

ecel (Ar.): Ölüm zamanı.

e. 50b/18

e.-i mu'allaḳlarında 29b/16

e.+ i 83a/12

ecidād (Ar.): Atalar, cetler.

e.-ı 'iẓāmları 21b/11

ecil (Ar.): Sebep, neden.

e.-i müsemmā 29b/16

e.+ den 4b/11, 8b/01, 9b/13, 12a/14, 12a/17, 21a/13, 21a/14, 21b/09, 21b/17, 25a/01, 31a/11, 33a/07, 60b/05, 61b/07, 63b/16, 64b/11, 66a/02, 75a/12, 75a/15, 79b/08, 79b/11, 80a/01, 80a/13, 88a/17, 96b/11, 98a/14

ecilen (Ar.): Sebepten.

e. 53b/18

ecir (Ar.): Ücret karşılığı çalışan.

e.+ ler 67a/12

ecirnā (Ar.): Koru, hıfz eyle.

e. 53b/05

ecma'īn (Ar.): Hepsi, bütünü.

e. 1b/04, 53b/16

ecnās (Ar.): Cinsler, türler.

e. 40b/15

ecnebī (Ar.): Yabancı.

e.+ ler 53a/10

eczā (Ar.): Kimya yoluyle elde edilen, ilaç yapımında ve sanayide çeşitli işlerde kullanılan birleşiklerin ortak adı.

e. 84b/05

e.+ lara 84a/12, 84b/07
e.+ ları 84a/08
e.+ ların 84a/08
e.+ larına 84b/05

ed- (Ar.): Yapmak, eylemek.
yer e.- ine 25b/19

e‘dā (Ar.): Düşman.
e. 20b/04
cemī‘-i e. 20a/06
e.-yı dīn 52a/15
e.+ ları 20a/01
e.+ sı 27b/15
e.+ sından 62a/02
cemī‘-i e.-yı 19b/18

edā (Ar.): Yerine getirmek, yapmak.
fāżıl-ı ṣāḥib-i e. 27b/19
e. itmiş 41b/09

edeb (Ar.): Terbiye, nezaket.
e. 15a/13, 52b/07
e.-i müslimīn 52b/08
e.+ leri 16a/13, 38b/17, 74a/03
e.+ siz 63b/19, 68a/01, 68a/03

edẖilne (Ar.): Dahil etmek.
e. 53b/05

Edirne (Tr.): Özel isim. Türkiye’de bulunan bir şehir ismi.
E.+ de 22a/17, 76a/03, 76a/04

ednā (Ar.): En kötü, en aşağı.
e. 17a/15, 22b/12, 69a/07

ef‘āl (Ar.): Fiiller, işler.
e. 12a/06, 12a/07, 80b/10, 87a/08
e.-ı küfrī 12a/18, 12b/05, 13a/15, 13b/09, 13b/16, 14a/01, 14a/13, 69a/15, 87b/10
e.-ı küfr 12b/07, 13a/17, 13a/19, 13b/12
e.-ı ‘ibāduñ 59b/19
e.-i ḥasene 57a/11
e.-i küfür 37b/17, 87a/08
e.-i rediyyeye 57a/09
e.-i ‘ibād 59b/17
e.+ ı 13a/18, 59b/18
e.+ ınuñ 60a/01
e.+ in 79a/10
cemī‘-i e.+ iñ 7b/10
e.+ inde 10a/13, 10a/14, 10b/07, 10b/09
aḳvāl-ı e.+ leri 4b/10

ef‘āli’ş-şenī‘iyyeti (Ar.): Kötü fiiller.
e.- ve 71b/13

efḍal (Ar.): Faziletli, çok üstün.

e.-ı beşer 58a/13

e.+ dur 78a/02, 78a/05, 86a/08, 86a/09, 86a/10, 96b/11

e.+ dür 13a/06, 58a/16, 58b/18, 76b/12

e.+ ı 45b/06, 46a/04, 46a/06, 46a/07, 86a/06

e.+ idür 59a/07

efendi (Yun.): Erkek isimlerinden sonra bey manasında kullanılan ünvan sözü.

e. 26a/03, 69a/06

e.+ lerine 14b/18

e.+ nüñ 4a/02, 90b/09

e.+ si 15b/18, 16a/02

e.+ sinden 5a/11

e.+ sine 14b/13, 16a/01

e.+ sinüñ 63b/11

e.+ sünüñ 15b/17

Eflāṭūn (Ar.): Özel isim. Yunan filozofu.

E. 29b/17

efsaḳ (Ar.): En fasık.

e.- ı fāsıḳından 60a/02

eg- (Tr.): Bükmek.

e.- memege 59b/15

e.- ür 59b/15

e.- üp 33a/19, 97b/06

eger (Far.): Şayet.

e. 1b/13, 2a/08, 2b/03, 2b/04, 2b/07, 2b/12, 3a/02, 3a/08, 4b/12, 5a/09, 5b/01, 5b/03, 6a/06, 6a/19, 7b/05, 7b/13, 7b/16, 8a/11, 8b/08, 8b/14, 9a/02, 9a/04, 9b/01, 9b/08, 9b/10, 11b/06, 11b/07, 12a/04, 12a/10, 12a/12, 12b/01, 12b/08, 13a/09, 13a/13, 13b/06, 13b/09, 14a/09, 14a/12, 15a/02, 15a/03, 16a/15, 16a/19, 18a/07, 18b/02, 18b/12, 19a/01, 19b/04, 19b/06, 19b/08, 20b/03, 22a/01, 22a/12, 22a/15, 23a/04, 23b/13, 24a/12, 24b/05, 25a/06, 25b/14, 26a/09, 27a/03, 27a/05, 28b/16, 28b/18, 29a/06, 29b/17, 31a/14, 31b/03, 36b/12, 37b/08, 37b/10, 37b/14, 38a/10, 39b/15, 39b/16, 40a/03, 40b/11, 42a/16, 42b/03, 42b/06, 42b/08, 42b/09, 42b/14, 42b/17, 43a/01, 46b/08, 47b/17, 48b/06, 48b/18, 49a/16, 49b/09, 50a/12, 50b/09, 52a/02, 52a/12, 52a/15, 52a/18, 52b/11, 52b/18, 55a/06, 55b/14, 57b/17, 58b/10, 58b/12, 59b/07, 59b/09, 60a/08, 61b/18, 61b/19, 62b/05, 62b/08, 64b/04, 65b/01, 65b/02, 65b/03, 65b/14, 67a/15, 67a/17, 67a/19, 68a/14, 69a/12, 71a/03, 71b/01, 71b/07, 71b/15, 72a/02, 72a/06, 74a/10, 74b/01, 74b/17, 75a/10, 75b/03, 77b/17, 78a/04, 78a/13, 78b/15, 78b/17, 79a/14, 79a/16, 79b/01, 79b/14, 79b/16, 81b/05, 82a/13, 83a/11, 83b/12, 83b/15, 83b/16, 83b/17, 84a/16, 85a/03, 85a/13, 85b/02, 85b/08, 85b/09, 88b/09,

89b/17, 90a/03, 90a/08, 90b/08, 90b/09, 91a/12, 91a/15, 92a/14, 92b/03, 93a/06, 93b/03, 93b/04, 93b/08, 93b/09, 94a/05, 94b/13, 94b/15, 94b/18, 95a/01, 95b/01, 95b/02, 95b/04, 96a/02, 96a/12, 96a/13, 96a/14, 96a/15, 96b/02, 98b/14, 98b/15

e.+ ci 17b/03

e.+ çi 28a/19, 48b/03, 68b/03, 97b/10

eglen- (Tr.): Güzel vakit geçirmek.

e.- mek 28b/12, 29a/06

e.- ürler 81b/19

eḥādīṯ (Ar.): Hadisler.

e.-i ṣerīf 86a/17

e.-i şerifeden 92a/08

e.-i şerifde 6a/13

e.-i ṣerīfe 26a/17, 56b/05, 72b/08, 78b/14

e.-i ṣaḥīḥe 26a/01

encās (Ar.): En necis olan.

e. 40b/15

eḥad (Ar.): Birlik, teklik.

a. 23a/02, 55b/01, 55b/08, 55b/09, 55b/11, 56a/03, 73b/10

a.+ üñ 5b/16

ehem (Ar.): Önemli.

e.-i mühimmātdandur 25a/01

ehl (Ar.): Bir işin ustası.

e. 2b/09, 2b/10, 2b/11, 2b/16, 6a/15, 84a/16

e.+ den 3a/16

e. +i 3a/11, 70b/11

e.-i bid‘atdan 56a/12

e.-i bid‘at 56a/08

e.-i cehennem 27a/10, 47a/06

e.-i cehennnem 59a/07

e.-i cennetüñ 60a/12

e.-i cennet 5a/01, 46b/18, 59a/04, 59a/07

e.-i ḍalālet-i ş̱emiyye 56a/09

e.-i ḍalāletdür 35b/06

e.-i ḍalāl 4b/03, 13b/13

e.-i dil 6b/10

e.-i dīn 23a/05, 34b/13

e.-i dünyānuñ 18a/08

e.-i fażıl 80b/04

e.-i ḫaberden 27b/02

e.-i ḥaḳḳa 56a/12

e.-i ḥaḳ 2b/12, 3a/09

e.-i īmān 9b/14, 22b/13, 23a/07, 23a/12, 23b/02, 63a/04

cemī‘-i e.-i īmān 31b/19

e.-i islāma 80b/03

e.-i islām 5a/01, 21a/12, 21b/19, 23a/06, 23b/03, 81a/14

cemī‘-i e.-i islām 31b/02

e.-i ḳanā‘at 68b/13
e.-i kebāyir 59a/05
e.-i kemāle 77b/18
e.-i ḳıbleyi 88a/03
e.-i ḳıble 3b/02
e.-i maḥşer 14b/14
e.-i meclisden 34b/08
e.-i menşıb 95a/08
e.-i nāra 60a/10
e.-i nārdur 3b/03, 3b/08
e.-i nār 3b/04
e.-i riyā 40b/02
cemī‘-i e.-i sükuñ 20a/19
e.-i şerī‘atdur 71b/18
e.-i taḳvādan 35a/17
e.-i vilāyet 23b/11
e.-i zamān 40b/06
e.-i ‘ayāme 60b/16
e.-i ‘ilme 96a/19
e.-i ‘ilm 3a/19, 3b/01, 19a/06, 24b/04
e.+ i 25b/17, 80a/17
e.+ im 86b/18
e.+ īn 64a/07
e.+ ine 64b/15
e.+ inden 17a/14
e.+ inüñ 57b/12, 65b/11
e. sa‘y idüben 30b/15
e.-liḳa fe 30b/17

Ehl-i Sünnet ve Cemā‘at (Ar.): Kısacası sünnilik olarak bilinen İslam literatüründe Hz. Muhammed (s.a.s)'i örnek olarak kabul eden topluluk.

E. 2a/09, 2a/13, 3b/03, 3b/04, 3b/07, 3b/08, 3b/09, 4b/02, 4b/09, 4b/17, 6b/13, 9a/19, 13b/15, 13b/19, 14a/02, 14a/03, 14b/04, 21b/13, 21b/16, 39b/11, 47a/17, 56a/08, 56a/09, 56a/14, 59a/08, 60b/07, 60b/13, 62a/06, 67a/06, 70a/19, 70b/05, 70b/07, 78b/16, 81a/17, 81a/18

ehlullāh (Ar.): Allah'ın adamı, veli.

e. 74b/14

ehlün (Ar.): Aile.

e. 53b/18, 53b/19

e‘iṭ (Ar.): Vermek.

e. 30b/19

e‘izze-i kiram (Ar.): Evliya, ermişler.

e. +dan 4a/03

ejder (Far.): Bir masal canavarı.

e. 34a/05, 34b/02, 34b/05

ejderha(Far.): Bk. "ejder".

e. 34b/01

ek- (Tr.): Toprağa tohum atmak veya gömmek.

e. 54a/16, 67a/16
e.- dikde 9a/09

e.- medin 9a/08

ekābir (Ar.): İleri gelenler, büyükler.

e.+ den 84b/08

eḳallen (Ar.): En az.

e. 27b/12

eḳalli (Ar.): En az, en azından.

e. 27b/09, 31b/14, 53b/03, 53b/09, 74a/05

ekber (Ar.): Büyük.

e. 23b/01, 23b/04, 53b/14, 96a/12

ekl (Ar.): Yeme.

e. 18b/16, 68b/07

e.+ i 98b/04

e. iden 99a/02

e. iderken 97a/19

e.+ i 98b/03

eknāf (Ar.): Taraflar, yönler.

e.+ a 76b/04

ekrim (Ar.): İkram et.

e. 30b/19

ekṯer (Ar.): Çok, birçok.

e. 52a/10, 88a/14, 88a/16

iḥtimāl-ı e. 88a/17

e.-i evḳātda 30a/08, 33b/17

e.-i ‘avām 47b/06

e.+ i 67b/05, 73a/02

e.+ inde 56a/14

ekṯerehum (Ar.): Onların hepsi.

e. 35b/05

ekṯeri (Ar.): Çok, birçok.

e. 14b/17, 20a/11, 20a/12, 53b/04, 53b/09, 71a/15

e.+ ni 29b/07

e.+ nüñ 18a/08, 21b/09, 40b/06

e.+ yā 30b/01

ekṯerihā (Ar.): Geneli.

e. 40b/15

ekṯeriyā (Ar.): Çok defa, çok zaman.

e. 14b/04, 21b/17, 57b/14, 63a/10, 64a/06, 96a/17

eksik (Tr.): Tam olmama.

e. 54a/04, 61b/18, 68b/19, 90b/02

e.+ lige 44a/03

e.+ likden 44a/02

e.+ likdür 44a/02

e.+ likle 44a/19

eksīr (Ar.): İksir.

e. 84a/09

ekşi (Tr.): Limonumsu tat.

e.+ dür 22b/05

el (Tr.): İnsan vücudunda dokunma ve tutma eylemlerini yerine getiren uzuv.

e. 36a/11, 79a/02, 79a/06

e.+ e 40a/04, 77b/16, 95b/16

e.+ i 30a/11

e.+ in 2a/10, 33b/18, 97b/06

e.+ iñ 15a/18

e.+ inde 7b/01, 19a/06, 32a/16, 64a/05

e.+ indedür 45a/05

e.+ ine 19a/02, 19a/18, 19b/01, 34a/03, 40a/05, 40a/12, 67a/16, 78a/16, 82b/08

e.+ iñe 85a/18

e.+ ini 31a/03

e.+ ler 54a/15, 66b/15

e.+ lerin 34b/11, 54a/11

e.+ lerinden 21b/11

e.+ lerine 36a/08, 53a/09

el (Ar.): Arapça önek

e. 26a/04, 26a/15, 30b/11, 32a/10, 35a/10, 35b/03, 35b/19, 40b/16, 50b/01, 50b/19, 53b/15, 53b/17, 57b/10, 58b/04, 58b/12, 67a/03, 96b/10, 97b/03, 97b/04, 97b/07, 97b/10, 97b/14, 97b/16, 97b/18, 98a/01, 98b/01, 98b/04, 98b/10, 98b/12, 98b/14, 99a/01, 99a/03, 99a/05, 99a/11

el (Tr.): Yabancı

e.+ inde 29a/04

e.+ inden 25a/18, 41a/03, 41a/09

e.+ ler 52a/13

e.+ lere 52a/12

e'l-kelām yecurru'l-kelām (Ar.): Söz sözü çeker.

e. 35a/10

elān (Ar.): Şimdi, şu an.

e. 21b/05, 81a/12

elbet (Ar.): Şüphesiz.

e.+ de 55a/03

e.+ te 7a/18

elbette (Ar.): Bk. "elbet".

e. 5b/20, 18b/19, 38b/18, 39a/05, 39b/08, 52a/01, 78b/13, 84a/19

elem (Ar.): Izdırap, Keder.

e. 17a/17

ıżṭırāb-ı e.+ den 31b/17

e'lemu (Ar.): En bilen.

e. 48b/16

elfāẕ (Ar.): Lafızlar, sözler.

e. 4b/06, 87a/08

e.-ı ḳabāyiḥi 14b/09

e.-ı ḳabāyiḥ 14b/05, 15b/01

e.-ı küfrī 12a/16, 12a/18, 12b/04, 12b/13, 13a/09, 13a/15, 13b/07, 13b/09, 14a/01, 14a/04, 14a/11, 14b/09, 15a/18, 16b/12

e.-ı küfrī 13b/16, 69a/15, 69a/16, 69a/17, 75a/08, 87b/10, 88a/12

e.-ı küfr 12b/07, 13a/07, 13a/11, 13a/17, 13a/19, 13b/12, 14a/13, 14b/05

e.-ı küfürden 13b/14

e.-ı küfür 13a/06, 37b/17, 87a/08, 88a/06, 88a/13, 88b/07

e.-ı ‘ibārāta 4b/04

e.-ı ‘ibārātı 20a/15

e.-ı ‘ibārāt 4b/07, 4b/09

e.+ ı 12a/08, 13a/18

e.+ ıñı 16b/17

elḥamdülillāhi (Ar.):Allah’a hamd olsun.

e. 1b/03, 26b/14, 53b/14, 54a/03, 73b/01, 90a/04

elīm (Ar.): Çok acıklı, çok ızdırap veren.

‘aẕāb-ı e.+ de 14a/08

elli (Tr.): Bir sayı.

e. 21a/17, 34a/12, 45a/17, 46a/19, 70b/03

elma (Tr.): Bir tür meyve.

e. 33a/17

elnās (Ar.): İnsanlar, beşer.

e. 40b/15

elzem (Ar.): Çok lüzumlu.

e.-i levāzım olanları 39b/09

e.-i levāzımdan 15b/09, 24b/18

em- (Tr.):Dudak, dil ve nefes yardımı ile içine çekmek.

e.- dügüñ 24b/07

emān (Ar.): Emin olma.

e. 19b/14

ḥıfẓ-ı e.+ ında 34b/16

emānet (Ar.):Güvenilir bir kimseye saklaması veya birine teslim etmesi için bırakılan şey veya kimse, vedia.

e. 38a/13

e.+ dür 10b/13

e.+ üñ 10b/18

emek (Tr.): Bir işin yapılması için harcanan beden veya kafa gücü.

e.+ ler 84a/11

e.+ leri 84a/14

emel (Ar.):Gönülde yaşatılan ve gelecekte gerçekleşmesi istenen şey, istek, arzu.

ṭūl-ı e. 66b/05

ṭūl-ı e.+ den 50b/15

ṭūl-ı e.+ e 37b/02

Emerd (Ar.): Bk. "'Amır".

E.+ iñ 98b/13

emīn (Ar.): Güvenilir, emniyetli.

e. 19b/14, 27b/08, 33a/04, 53a/01, 65a/15, 65b/03, 99a/03

e.+ em 65b/01, 65b/05

e. olmamaḳdur 17a/10

e. olmışlardur 17a/10

e.+ sin 65b/02

emir (Ar.): Buyruk.

e. 10b/14, 17b/0155a/19, 60a/07, 89b/15, 90a/06

e.-i bi'l-ma'rūf ve 7a/17, 35a/14, 53a/17

e.-i bi'l-ma'rūfı nehyi 9b/04

e. eyledi 58a/17, 92a/06

e.+ i ol 80b/08

e. ide 90b/07, 91a/13

e.+ ile 7a/12, 7a/16, 44b/15, 58a/03, 58a/05, 58a/08, 72a/15

e.+ ime 7b/15

e.+ in 15b/17, 16b/03

e.+ inden 17a/12

e.+ ine 22a/01, 92b/02

e. idinüp 17a/19

e. itdiklerini 85a/12

e. itdiklerin 85a/08

e. itdikleri 85a/09

e. itdi 7b/13, 58b/18, 88b/14

e. itdügim 7b/14

e. itdügi 85a/05

e. olındıḳları 10b/18

e. olınmışdur 9b/04

emmāre (Ar.): Nefsin mertebelerinden biri.

e. 40b/01

nefs-i e. 14a/04, 37b/06, 37b/08, 37b/10, 37b/17, 37b/19, 39a/05, 40a/19, 41a/09

nefs-i e.-i bi's-sudan 39b/05

nefs-i e.+ de 38a/19

nefs-i e.+ dür 37a/15, 37a/17

nefs-i e.+ likde 37b/09

nefs-i e.+ likden 37a/18, 37b/13, 38a/18

nefs-i e.+ nün 37a/12

nefs-i e.+ nüñ 37b/14,

40a/09

nefs-i e.+ ye 37b/14, 40a/13

nefs-i e.+ yi 37a/18

nefs-i e.+ yü 40a/15

emred (Ar.): Henüz bıyıkları bile çıkmamış genç.

e. 22b/05, 67a/12

emrinā (Ar.): İşlerimizi.

e. 30b/19

emṣāl (Ar.): Eş, benzer.

e.+ i 89a/01

e.+ inde 92b/05

etbā‘-ı e.+ indendür 26b/02

e.+ inüñ 50b/14

emṣāluhā (Ar.): Örnekleri.

e. 74a/06

emvāl (Ar.): Mallar, mülkler.

e.-i erzāḳların 75b/09

e.+ i 62a/11

emvālukum (Ar.):Mallarınız.

e. 14b/15

emvāt (Ar.): Ölüler.

e.32b/14

enā (Ar.): Ben.

e. 48b/16, 92b/10, 92b/11

enbiyā (Ar.):Nebiler, peygamberler.

e. 76b/15, 85a/19

e.-yı benī 72a/14

ender (Far.): İçinde.

e. 31a/02

Endereş (Far.): İbadetleri sırasında zulme uğramış bir halk.

şükr-i E. 19a/14

Enes bin Mālik (Ar.): Özel isim. Hz. Muhammed’in uzun yıllar yanında bulunmasından dolayı Kuran-ı Kerim’in tefsiri hususunda oldukça başarılı ashablardan biri.

E. +e 62a/06

enfihim (Ar.): Burunları.

e. 30b/12

‘eni’l-münker (Ar.): Münkerden.

‘e. iderler 53a/17

enne (Ar.): Muhakkak.

e. 49b/08, 49b/18, 88b/15

e’n-nādirü ke’l-ma‘dūm (Ar.): Nadir olan şey olmayan şey gibidir.

e. 9a/13

ennallāhe (Ar.): Muhakkak Allah.

e. 49b/19

enneke (Ar.): Sen.

e. 49b/19

ennemā (Ar.): Sadece, fakat.

e. 28b/14

enne'l-cennete ḥaḳḳun (Ar.): Muhakkak cennet haktır.

e. 49b/18

enne's-sā'ate ātiyeten (Ar.): Muhakkak ki kıyamet gelerek.

e. 49b/18

enseb (Ar.): En uygun.

e.+ dür 97b/12

ente (Ar.): Sen.

e. 48b/16, 50a/05, 53b/18

entum (Ar.): Siz.

e. 7a/18, 17a/07

entumu'l-fuḳāra (Ar.): Sizler muhtaçsınız.

e. el 58b/11

Enūş (Ar.): Özel isim. Hz. İdris (a.s.)'ın atası.

E. 61a/14

envā'ı (Ar.): Çeşitler, türler.

e. 68a/08, 81a/03

e.-ı şükūfe 23a/19

e.+ ında 86b/14

er (Tr.): 1. Eş. 2. Erkek.

e. 5a/17, 33b/14, 67b/08, 91b/04

e.+ den 24a/04, 26b/09, 73b/10

e.+ e 41b/06, 49a/08, 69a/11

e.+ i 52b/13, 69a/12, 69a/13, 69b/03, 69b/07

e.+ im 65b/15

e.+ imdür 34a/13

e.+ iñ 5a/03, 86a/18

e.+ inden 49a/10, 49a/14, 69a/18, 91b/19, 93a/03

e.+ ine 69b/02, 69b/05

e.+ iniñ 34a/13

e.+ inüñ 34a/15, 53a/02

e.+ ler 67b/11

e.+ lerden 21a/09

e.+ lere 63b/18, 67b/12

e.+ leri 53a/04, 65a/12, 67b/08

e.+ lerile 69a/18

e.+ leriñ 69b/03

e.+ lerine 65b/09, 67a/10

e.+ lerinüñ 49a/15, 52b/17, 64a/08

Er‘av (Ar.):Özel isim. İbrahim (a.s.)’ın atası.

E. 61a/18

erāzil (Ar.): Çok rezil.

e.-i ceheliyye 87b/02

erbāb (Ar.): Mahir, usta.

e.-ı ‘izzetler 36b/18

erci‘nā (Ar.): Döndür.

e. 74a/01

Erenebeşed (Ar.): Özel isim. Hz. Nuh (a.s.)’ın torunu.

E. 61a/19

eri- (Tr.): Katı halden sıvı hale dönmek.

e.- düp 69b/15

e.- dür 29b/11

e.- miş 67a/15

e.- yüp 46a/11

erkān (Ar.): Esaslar, direkler.

e.-ı īmān 8a/17

e.-ı İslām 83a/03

e.-ı rivāyetler 36b/19

e.+ ıla 81b/10

e.+ ın 81b/11

erkek (Tr.): Er.

e. 9b/18, 53a/07, 53a/09, 64a/10, 65b/07, 65b/13, 65b/19

e.+ e 64a/10

e.+ ler 65b/18

e.+ lere 65b/04, 65b/19

e.+ lerimüz 66a/01

e.+ lik 44b/15

e.+ iz 65b/15

ervāḥ (Ar.): Ruhlar.

e.-ı meşāyiḫ 98a/02

erzāḳ (Ar.): Rızıklar.

emvāl-i e.+ ların 75b/09

es- (Tr.): Havanın bir yöne doğru hareketliliği.

e.- dikde 5a/13

e.- üp 23b/06

esbāb (Ar.): Sebepler.

e. 98a/17

e.+ ına 7b/05, 9a/03, 9a/05, 9a/07, 59b/08, 59b/11

eṣer (Ar.): Yapıt.

e. 5b/07, 5b/09, 5b/17

e.+ den 5b/05

e.+ i 33b/03, 40b/13

e.+ lerine 54b/12

esfel (Ar.): Çok sefil.

hevā-yı e.+ e 77b/14

esfil (Ar.): En alt.

e.-i sāfilīndür 38b/02

esīr (Ar.): Tutsak.

e. 17b/02, 83a/06

e. itmezler 16b/14

esirge- (Tr.): Korumak, kollamak.

e.- yüp 3a/04

eski (Tr.): Yeni olmama, köhne.

e. 39a/17, 97a/16

eski- (Tr.): Köhneleşmek, yıpranmak.

e.- mek 47a/03

esnānihim (Ar.): Dişleri.

e. 30b/14

esne- (Tr.): Ağzı iyice açarak uzun ve derin bir nefes almak.

e.- mekler 32b/10

esrār (Ar.): Sırlar.

dānā-yı e.-ı nihān 27b/19

estaġfiruke (Ar.): Senden af diliyorum.

e. 48b/16

estaġfirullāh (Ar.): Allah'tan af diliyorum.

e. 88b/14

eş (Tr.): Zevce, zevc.

e.+ i 67a/11

Eşā'ire (Ar.): Eş'ariye mezhebine mensup olanlar.

E. 56a/16

eşed (Ar.): Kuvvetli, şiddetli.

e. 72b/09

ta'ẕīr-i e. 24a/02

e.-i 'aẕāb 63b/16

e.+ dür 51a/10

tāẕīr-i e. itmek 22b/10

e. olur 12b/19

eşere' (Ar.): Şerir, çok şerli.

e. 61a/17

eşhedü (Ar.): Şahitlik ederim.

e. 49b/08, 88b/15

eşit (Tr.): Denk.

e. 83a/10

eşkāre (Ar.): Açık bir şekilde.

e. 3a/08, 72a/05

eşḳiyā (Ar.): Haydut, çeteci.
e.+ dan 57a/03

eşyā (Ar.): Nesneler.
aḫbeş-i e.+ dan 28a/06
cemī‘-i e.+ yı 98a/13

et (Tr.): Et.
e. 3a/05, 3a/06, 41b/17
e.+ den 41b/18
e.+ i 31b/05, 98a/06
e.+ ile 98b/04
e.+ in 72b/17

etbā‘ (Ar.): Tabi olan, uyan.
e.-ı emşālindendür 26b/02

eṭibbā (Ar.): Tabibler, doktorlar.
e. 29a/19, 29b/07, 29b/13, 29b/15

et‘ime (Ar.): Yiyecekler.
e.-i nefise 68a/08

etmek (Tr.): Ekmek.
e. 31b/06, 31b/08, 68a/12, 89b/16

eṭrāf (Ar.): Taraflar, yanlar.
e. 76b/04
cemī‘-i e.+ da 22a/18
e.+ ı 79b/07
e.+ ın 81b/18
e.+ ında 71a/14

e‘ūẕu (Ar.): Sığınırım.
e. 48b/15, 53b/10

ev (Tr.): Mesken.
e. 32a/15, 36b/04, 79b/06, 79b/11, 90a/08
e.+ de 29b/15, 36a/09, 36a/10, 36a/12, 36b/03, 36b/11, 91b/18
e.+ den 36a/14, 41a/02, 69a/08
e.+ e 79b/06
e.+ i 89b/01
e.+ iñ 26b/15, 26b/17, 36a/13
e.+ inde 34b/05, 36a/12, 36a/16, 69a/11
e.+ inden 53a/02, 69b/03
e.+ ine 34a/10, 53a/10, 69a/09, 90a/07
e.+ ini 89b/01
e.+ lerde 36b/06
e.+ lerdeki 36a/07
e.+ lere 36a/09
e.+ lerin 22b/08
e.+ lerinde 36b/10
e.+ lerinden 52b/17
e.+ lerine 3a/05, 64a/04,

64a/06, 64a/09

evāil (Ar.): İlk zamanlar.
zamān-ı e.+ de 13b/02, 65b/18, 75a/03

evāmir (Ar.): Buyruklar, emirler.
e.+ e 3b/10, 72a/19, 82b/16

evḳāt (Ar.): Vakitler, zamanlar.
ekṣer-i e.+ da 30a/08, 33b/17
e.+ ı 32b/12

evlā (Ar.): Daha iyi, layık.
e. 9b/17, 58b/17, 88a/18
e.-yı bi'ṭ-ṭarīḳdür 6a/10
e.+ dur 9b/16, 97b/15

evlād (Ar.): Bir anne veya baba için çocuğu.
e. 14b/12
e.-ı 'aliden 60b/05
e.+ ı 49b/05, 83a/05
e.+ ıñ 14b/03, 64b/03
e.+ ın 16b/14
e.+ ına 60b/06, 92a/03
e.+ lar 14b/17
e.+ ları 12a/12, 14b/08, 49b/02
e.+ ların 14b/06, 53a/05, 63a/17, 63b/02, 64a/09, 67b/19, 68a/01, 68a/19, 69a/03, 77a/09
e.+ larına 14a/16, 14a/19, 14b/04, 20a/19, 67b/16, 68b/04, 68b/08, 68b/18, 68b/19
e.+ larınuñ 64a/15, 64b/07, 64b/12
e.+ larunuñ 15a/06
e.+ uñ 49b/02

evlādukum (Ar.): Çocuklarınız.
e. 14b/15

evli (Tr.): Evlenmiş bulunan.
e. 93a/07

evliyā (Ar.): Ermiş, veli.
e. 76b/16, 85a/19
mecma'-ı e. 22a/13
e.-yı 'ārifīnden 28b/04
e.-yı 'iẓāmdan 33a/01

evvel (Ar.): Önce.
e. 2a/01, 5a/18, 6b/12, 8b/05, 11b/17, 13b/11, 14b/02, 17a/07, 17a/08, 19a/01, 19a/17, 19b/03, 19b/09, 21a/04, 23b/17, 29a/14, 29b/16, 30a/08, 30b/05, 37b/02, 43a/03, 48b/07, 56b/06, 56b/07, 61b/03, 61b/04, 66a/01, 66b/10, 72a/03, 72a/09, 74b/17, 76a/03, 76a/06, 77b/07, 78a/15, 85a/15, 85b/12, 86b/08, 90a/15, 94b/11
bāb-ı e.+ de 86a/01

zamān-ı e.+ de 72b/19
e.+ den 94a/05
e.+ e 42b/01
e.+ i 6b/04, 10a/11, 10b/04, 37a/15, 44a/12, 50a/07, 56a/13
e.+ inde 57a/04
cild-i e.+ inde 86a/01
e.+ inden 32a/08, 42a/02, 64b/01, 77a/01, 81b/12, 86a/14
e.+ kinde 45a/08
e.+ kisi 45b/03, 58a/02, 58b/05, 87a/01

evvelā (Ar.): İlk olarak.
e. 17b/13, 22a/16, 28b/02, 58b/01

evvelān (Ar.): Daha önceden.
e. 6b/07, 64a/15

evvelen (Ar.): Daha önceden.
e. 30b/15

evvelki(Ar.): Daha önceki.
e. 81b/05

evvezenuhūm (Ar.): Tartmak.
e. 89b/11

ey (Tr.): Hitap için kullanılan söz.
e. 2b/12, 3b/06, 4a/18, 6b/14, 9a/13, 9b/17, 11b/04, 12b/09, 12b/19, 14b/16, 15b/07, 16b/03, 16b/15, 18a/10, 18b/05, 20b/02, 23a/11, 24a/06, 24a/11, 24a/13, 24a/15, 24b/03, 24b/06, 24b/12, 25a/04, 25a/15, 26b/09, 26b/18, 27a/02, 27a/03, 27b/06, 27b/19, 28b/01, 30a/03, 30a/08, 31a/05, 31a/12, 33b/11, 34b/03, 34b/18, 36a/16, 37a/14, 39a/12, 39b/03, 39b/09, 40a/01, 40a/19, 40b/01, 40b/05, 48b/18, 56b/17, 57b/06, 65b/06, 66a/15, 73b/17, 78b/03, 80b/18, 82b/06, 84b/10,
85a/16
e.+ lik 97a/13

ey- (Tr.): Demek, söylemek.
e.- de 49b/16, 86b/19
e.- der 26b/03
e.- dirüz 59b/19
e.- dür 3a/03, 9a/19, 17b/07, 20b/06, 26a/05, 26b/03, 26b/15, 27a/18, 27b/02, 28a/05, 28a/14, 28b/03, 28a/17, 28b/06, 28b/08, 28b/10, 28b/11, 28b/14, 28b/16, 29a/11, 29a/14, 29b/07, 29b/08, 29b/13, 29b/15, 29b/17, 30a/06, 30a/17, 32a/02, 34b/07, 38a/07, 47b/10, 60a/16, 60a/18, 60a/19, 60b/02, 60b/04, 60b/07, 60b/12, 60b/13, 61a/16, 62b/14, 62b/19, 66a/06, 66a/15, 66b/08, 67a/01, 69b/06, 69b/08, 69b/10, 70a/01, 70b/04, 71a/04, 71b/01, 71b/02, 71b/04, 72a/10, 72a/13, 75b/10, 76a/07, 76b/11, 77b/09, 80b/04, 80b/15, 82a/17, 82b/02, 82b/03, 82b/04, 86a/01, 86a/04, 86a/18, 86b/05,

87a/11, 86a/19, 87a/18, 88a/03, 95a/07, 98a/01
e.- dürler 17a/11, 29b/01, 60b/06, 62a/02, 62a/04, 62a/11, 62b/02, 71b/16, 72a/02, 76b/06, 77b/01, 86b/03
e.- itdi 8a/13, 16a/05, 24a/06, 24a/09, 24a/10, 24a/11, 24a/13, 24a/14, 24a/18, 24b/03, 24b/11, 25a/08, 25a/12, 26b/05, 26b/08, 27a/02, 27a/08, 27b/01, 30a/07, 30a/13, 32a/06, 34a/11, 34a/12, 34a/13, 34a/14, 41a/01, 61a/02, 66b/14, 68a/14, 69b/09, 69b/12, 70a/03, 70a/04, 75b/19, 81b/17, 86a/07, 86a/09, 86a/12, 88a/03, 88b/13, 88b/14, 92a/04
e.- itdiler 24b/10, 27b/04, 33a/08, 55a/14, 75a/06, 75b/14, 81b/17, 86a/05, 86a/08, 86a/11
e.- itdim 3a/04, 24a/14, 27b/03, 75b/14, 75b/17
e.- itmiş 28b/05

eyā (Far.): Ey, hey.
e. 28a/02, 34b/17, 73b/17

eyle- (Tr.): Etmek, yapmak anlamında kullanılan bir fiil.
e. 19a/19, 25a/06, 27a/09, 30b/14, 83a/10
e.- di 26b/14
emir e.- di 92a/06
emr e.- di 58a/17
farż e.- di 58a/18
ḫalḳ e.- di 67a/11
ḥikāyet e.- di 75b/10
icād e.- di 58b/02
iḫtilāf e.- di 86b/02
ilḥāḳ e.- di 87b/16
iẓhār e.- di 61a/05
ḳatıl e.- di 24a/03
mübāşiret e.- di 66b/17
peyda e.- di 69b/16
terk e.- di 3a/07
vaʿīd e.- di 82a/09
mecrūḥ e.- dikde 2b/19
e.- diler 30b/12
istiḳbāl e.- diler 25a/11
naẓar e.- dim 41a/06
tercüme e.- dim 41a/11
e.- dügi 84a/11
ḫalḳ e.- mek 8a/13
ḥamil e.- mek 88a/18
iʿāde e.- mek 98b/19
livāṭa e.- mek 73b/06
menʿ e.- mek 30b/15
ẓan e.- mek 74b/18
zecir e.- mek 97b/15
ʿad e.- mek 48b/11
istihzā e.- mekden 69a/05
meyl e.- mekden 69a/05
muḥkem e.- mekdür 22a/05
ḳabūl e.- mez 3a/09
ʿuzlet e.- miş 40b/17
ezber e.- mişlerdür 74a/09
tecvīz e.- mişlerdür 98b/12

fikr e.- ñ 14b/16
e.- r 1b/11, 31a/01, 31a/02
dāl e.- r 1b/12
ḥarāb e.- r 78a/11
sü'āl e.- r 1b/11
ḳabūl e.- rler 3a/10
ġaflet e.- rsin 77b/19
himmet e.- rsin 77b/18
riḥlet e.- rsin 77b/19
ṣoḥbet e.- rsin 77b/18
e.- se 94b/05, 95a/10
beyān e.- se 91b/14
buġż e.- se 91a/19
ḥavāle e.- se 3a/17
ihdā e.- se 94a/07
i'tiḳād e.- se 95b/15
inkār e.- se 61a/06, 88b/11, 89a/02, 89a/03, 89a/04, 89a/05, 89a/06, 89a/07, 89a/13, 89a/15, 91a/08, 95a/10, 95a/11, 95a/12, 95a/13
istiḫfāf e.- se 96a/18
istihzā e.- se 92b/09
i'tiḳād e.- se 95b/11, 96a/04, 96a/07, 96a/10
i'tikād e.- se 95b/13
livāṭa e.- se 88a/10
med e.- se 96a/11
muḥabbet e.- se 28a/14
naẓar e.- se 67a/14
ricā e.- se 94b/04
secde e.- se 95a/06
şetim e.- se 96b/04, 96b/05, 98a/08, 98a/09, 98a/11
taḫfīf e.- se 89a/08, 89a/09
taḫṭī e.- se 89a/14
taḳlīd e.- se 91b/06
taṣadduḳ e.- se 94b/03
ṭā'atler e.- se 11b/16
ta'yib e.- se 89a/14
terk e.- se 83b/14, 83b/16, 83b/17, 91a/17
teşebbüh e.- se 28a/16
va'de e.- se 38a/13
ẕem e.- se 72a/11
ẕū'm e.- se 95a/18, 95a/19
'ahd e.- se 38a/15
seb e.- se 96b/03
'amel e.- se 12b/11
'azim e.- se 88b/04
e.-ye 11b/18, 15a/16, 22a/15, 34b/16, 57b/06, 84a/05
āsān e.- ye 8a/17
beyān e.- ye 55a/15
delālet e.- ye 44a/03
helāk e.- ye 30a/05
ḥıfẓ e.- ye 70b/01, 71a/02
ḫıyānet e.- ye 38a/14
ḥükm e.- ye 72b/03
ıṣlāḥ e.- ye 66a/04
ictināb e.- ye 16b/13
idḫāl e.- ye 83a/02
inṣāf e.- ye 85a/15
intiḳāl e.- ye 5b/06, 5b/07
irtikāb e.- ye 72b/01

i‘tiḳād e.- ye 7a/04
ḳaṣd e.- ye 9b/06
livāṭa e.- ye 72b/04
mesāvī e.- ye 72b/04
muẓaffer e.- ye 20a/02
müdāvimet e.- ye 11b/02
mürāca‘at e.- ye 87b/18
müyesser e.- ye 23b/16, 23b/18, 24a/01, 24a/02
naḳıl e.- ye 31a/19
ricā e.- ye 36b/12
sirāyet e.- ye 22a/14
taṣdīḳ e.- ye 62b/04
taṣḥīḥ e.- ye 86b/09
ta‘līm e.- ye 92b/16
tedārik e.- ye 37b/02
tevbe e.- ye 35a/12
tezeyyün e.- ye 68a/05
te’dīb e.- ye 63a/17
te’yīd e.- ye 27b/15
ziyād-ber-ziyād e.- ye 27b/16
‘amel e.- ye 16b/12
‘aẕāb e.- ye 47b/05, 83a/01
‘ināyet e.- ye 11b/03, 87a/18
ḥıfẓ e.- yeler 63a/18
ḥükm e.- yeler 75a/14
ḳabūl e.- yeler 78a/04
rüsvāy e.- yeler 14b/14
taḥṣīl e.- yeler 55a/11
ẕem e.- yeler 63a/18, 64b/14
ḳabūl e.- yesin 17a/17
teşbihe e. 94a/01
taṣḥīḥ e.- yesin 2b/07
tevbe e.- yesin 66a/10, 66b/03
nidā e.- yiserdür 86b/17
terk e.- yüben 32b/15
du‘ā e.- yüp 13b/13
fikr e.- yüp 5b/07
istiġfār e.- yüp 2b/06
meyl e.- yüp 77b/14
nehy e.- yüp 17a/17
ṣarf e.- yüp 9b/06
uḫūvvet e.- yüp 80b/09
beyān e. 24a/14
cemī‘ e. 15b/13
fikir e. 77b/19, 85a/15
fikr e. 34b/04, 40b/12
ḥāl e. 83a/11
ıṣlāḥ e. 52b/01
inṣāf e. 31a/14
istiġfār e. 85a/16
ḳāl e. 83a/11
ḳatıl e. 24b/08
kerem e. 40b/19
muḥkem e. 5a/17
naẓar e. 39b/16
rücū‘ e. 79a/19
ṣabr e. 90b/18, 92b/14, 92b/18
sa‘y e. 77b/17, 85b/03
tecribe e. 52a/02

tedārik e. 85b/13
terk e. 39b/05
tevbe e. 94b/02
te'ẖīr e. 92b/19
'arż e. 92b/13, 92b/14

eyle (Tr.): Ona benzer.
e. 18b/06, 18b/17, 39b/08, 41a/03, 41a/06, 51a/16, 64b/18, 66a/19, 66b/16, 74a/02, 77b/05, 86a/10, 98b/17
e.+ ce 23a/08
e.+ cedür 81b/08
e.+ dür 67b/12

eyü (Tr.): İyi, güzel.
e. 29a/05, 29a/16, 40a/17, 50b/03, 52b/13, 63b/15, 66b/01, 75b/15, 95b/17, 96a/01, 96a/02
e.+ ce 64b/08, 96b/13
e.+ dür 30a/08
e.+ sin 38b/19, 39a/07, 39a/12, 39b/04, 39b/08, 39b/12
e.+ sine 39a/19
e.+ yin 65b/12

eyyām (Ar.): Günler.
e.-ı bahārda 23a/17
e.+ ı 34b/17,73b/17

eyyuhe'l-şeyẖ (Ar.):Ey şeyh.
e. 30b/18

eyyühe'l-kāfirūn (Ar.): Ey kafirler.
e. ve 53b/13

eẕā (Ar.): Eziyet, cefa, cevr.
e.+ dur 25b/07
e.+ sı 26a/08

eẕān (Ar.):Müslümanlara namaz vaktini bildirmek ve namaza çağırmak için müezzin tarafından genellikle minareden yüksek sesle yapılan davet.
e. 22b/04
e.+ a 51b/14
e.+ ı 96a/16

ezber (Far.): Zihinde tutma, hıfz etme.
e. 96b/14
e. eylemişlerdür 74a/09
e. iderdi 74a/11
e. idüp 3b/18, 74a/12, 77a/11
e. itmedi 74a/11
e. itmek 19a/13, 19a/15
e.+ lenmek 43b/07
e.+ lenür 43b/05

ezel (Ar.): Başlangıcı olmayan zaman.
e.+ de 47a/11, 59a/15

ezelī (Ar.): Başlangıcı olmayan,

kadim.

taḳdīr-i e. 57b/02

e.+ dür 41b/17, 42a/05, 42a/09, 42a/13, 43b/01, 59a/10

ezeliyye (Ar.): Bk. "ezelī".

'ilm-i e.+ si 56b/19, 57b/04

ṣıfat-ı e.+ sidür 43b/04

'ilm-i e.+ sinde 56b/15, 57a/02, 57a/06, 57a/14

eẕiyye (Ar.): Eziyet.

e.+ si 26a/07

e'd-dīnü (Ar.): Din.

e. 26a/01

e'l-aḳṭāb (Ar.): Kutuplar, büyük üstadlar.

e. 27a/16

e'l-kerāhe (Ar.): Mekruh.

e. 98b/12

e'l-yevmi'l-'izzet (Ar.): İzzet günü.

e. 92a/10

e'n-nādirü ke'l-ma'dūm (Ar.): Az olan yok hükmündedir.

e. 9a/12

E'r-raḥman (Ar.): Kuran-ı Kerim'de bir sure ismi.

E. 57b/16

e's-ṣafā (Ar.): Saflık.

e. 30b/12, 30b/19

F

fācir (Ar.): Kötü işler yapan kimse.

f. 97b/15

f.+ lerdür 38a/05, 75b/04

fācirüñ (Ar.): Günahkar.

f. 59a/16

fāḫir (Ar.): Övünen, iftihar eden.

f. 65a/03, 65a/04, 65a/06, 65a/16, 67a/09, 67b/14

fā'il (Ar.): Yapan.

f. 62b/17, 67a/05, 67a/07

f.-i ḥaḳīḳatda 7b/11

f.+ dedür 67a/02

f.+ den 66a/15, 67a/04

f.+ dür 62b/17

f.+ i 67a/02, 67a/05

f. iden 66b/13

f. itmeye 66b/15

faḳır (Ar.): Muhtaç.

mūriṣ-i f.+ dur 68b/18

faḳīh (Ar.): Fıkıh alimi.

f. 28b/15

faḳīr (Ar.): Yoksul.

f. 20a/08, 22b/13, 39b/18, 41a/07, 51a/16, 52a/12, 66b/19, 87b/16, 94b/05

f.+ e 32a/03, 75b/10, 94b/03, 94b/04

f.+ leri 51a/19

f.+ üñ 4a/07

fa'l (Ar.):Eylem.

f. 58b/13

f.+ i 66a/12, 66a/13

fa'li (Ar.): Eylemim.

f.+ ledür 58b/09

fani (Ar.): Ölümlü, ebedi olmayan.

f. 59a/01

fanẓur (Ar.): Bak.

f. 30b/13

fārci'nā (Ar.): Döndür .

f. 35a/04

fārig̱ (Ar.): Ayrılan.

f. olmaya 17a/12

f. olup 32a/11, 71b/10

Fārısī (Far.): Farsçaya ait olma.

F. 20a/12

farīżetün (Ar.): Farzdır.

f. 69b/07

farḳ (Tr.): Başkalık.

f. 73b/14

f.+ ı 12b/18, 74a/08

f.+ ları 39a/03

f. olınup 19b/13

Fārsī (Far.): Bk. "fārısī".

f. 18a/14

farż (Ar.): İslam dininde şart olan ibadetler.

f. 2a/01, 2a/05, 5b/16, 6b/07, 7a/12, 16a/09, 17b/17, 17b/18, 18a/11, 20b/02, 21a/11, 51b/08, 58a/03, 58a/17, 58b/07, 58b/08, 60b/06, 72b/14, 83a/15, 83a/18, 83b/02, 84b/11, 90b/03, 90b/04

f.-ı kifāye olan 18a/06

f.-ı kifāyedür 17b/13

f.-ı kifāyeyi 21b/04

f.-ı kifāye 18a/05, 18a/09, 18a/10, 18a/13, 19a/01, 20a/08, 21a/04, 21a/16, 21a/18, 21b/02, 21b/06, 22a/03

f.+ dur 5a/04, 17b/14, 58a/02, 60b/06, 73b/04, 83b/09, 83b/10, 86a/19

f. eyledi 58a/18

f.+ ı 73b/15, 91a/08

f.+ ın 74a/09

f.+ ından 53b/06

f.+ ını 74a/11

f. itdi 82a/06

f.+ lar 85a/06

f.+ lardan 24b/01, 83b/13, 91a/08

f.+ ları 38b/17, 58b/15, 74a/03, 74a/04, 84b/14

f.+ ların 22a/07, 83b/11

f.+ larındandur 74a/13

f. olan 17b/12

f.-ı kifāye 11b/05

f.+ dur 83b/03

f.+ ı 16a/10

f.+ ları 83b/01

farż-ı ʻ-ayn (Ar.): Herkesin yapmaya mecbur olduğu farzlar.

f. 11b/04, 17b/18, 18a/05, 18a/06, 18b/19, 20a/08, 21b/04, 27b/18, 51b/09, 86b/01

f.+ dur 5a/03, 9b/19, 10a/03, 17b/12, 17b/14, 18a/04, 18a/13, 20b/01, 21a/04, 21a/10, 21a/16, 21a/18, 21b/05, 22a/02, 41b/06, 47a/13, 83b/11

fāsıḳ (Ar.): Şeriat hükümlerine uymayan, günahkar.

f. 2a/03, 14b/07, 15a/11, 37b/08, 42a/19, 42b/18, 72a/12, 78a/19, 78b/03, 97b/15

mü'min-i f. 2a/15, 5a/08

f.+ a 91a/10, 98b/17

f.+ dan 67a/01

f.+ dur 13b/11, 38b/01, 46a/09

f.+ ından 60a/02

fısḳ-ı f.+ ından 29a/07

f.+ lar 28b/18, 29a/08, 29a/09, 38a/05, 42b/18, 68b/01, 75b/04

cemīʻ-i f.+ lar 28b/19

mü'min-i f.+ lar 2b/05

f.+ lardan 5a/08, 70b/15, 83a/08

f.+ lardandur 5a/10, 13a/03

f.+ lardur 22b/07, 37b/06, 37b/13, 70b/15

f.+ ları 64b/13

f.+ laruñ 17a/10

f.+ uñ 29a/10, 31a/01, 42a/17, 59a/18

faṣıl (Ar.): Bölüm.

f. 4b/19, 6b/13, 8a/15, 9a/13, 9b/17, 10a/08, 10a/15, 10b/02, 10b/09, 10b/11, 10b/15, 10b/19, 11a/01, 11a/07, 11b/04, 12a/06, 12b/09, 14a/15, 15b/07, 16b/15, 24a/02, 24b/14, 26a/14, 27a/15, 35a/12, 37a/11, 41a/11, 50a/06,

54b/03, 56a/05, 57b/06, 59a/09, 60a/19, 61a/09, 61b/09, 62b/05, 69b/08, 70a/08, 70b/04, 81a/14, 87a/07

f.+ da 25a/01, 37a/11, 57b/07

f.+ ıñ 32a/08

fāsid (Ar.): Bozulmuş olan, doğru olmayan.

f. 74a/17, 74a/18, 76b/18, 77a/02, 81b/13, 84a/18, 84b/01, 84b/05, 84b/10, 84b/15, 86b/07, 87a/11, 96a/13, 96a/14, 96a/15, 98b/16, 98b/18

‘aḳā’id-i f. 80b/02

f. +e 2a/12

f. idenler 16a/14

f.+ lerin 84b/02, 85a/02

f. olmaḳ 9a/01

fikr-i f. + i 8b/03

Fāṭıma (Ar.): Özel isim. Hz. Muhammed (s.a.s)’in en küçük kızı, Hz. Ali’nin zevcesi.

F. 45b/11

ḥażret-i F.-ı Zehrādan 96b/11

F.+ dan 45b/13, 92a/02

Fātiḥa (Ar.): Kuran-ı Kerim’de ilk sure.

F. 53b/13

fāżıl (Ar.): Fazilet sahibi, erdemli.

f. 86b/13

‘ālim-i f. 90a/17

f.-ı ṣāḥib-i edā 27b/19

ehl-i f. 80b/05

Fāżıl (Ar.): Özel isim. Dönemin şeyhülislamlarından biri.

F.+ ı 92a/05

fāżīlet (Ar.): Erdem, dürüstlük, yiğitlik.

f. 58a/05

f.+ dür 58a/02

f.+ ine 86a/01

f.+ i 86a/17

faż̧l (Ar.): İyilik, lütuf.

f.+ ın 64b/15, 78a/04

f.+ ından 9b/08

Faż̧lullāh (Ar.): Özel isim. Hurufilik düşüncesinin kurucusu.

F. 70a/10, 70a/12, 70a/14

fā’ide (Ar.): Fayda.

f. 39a/11, 77b/10, 80a/19

f.+ lenmezse 50a/13

f.+ ler 11b/03, 43a/11, 57b/12

f.+ si 12b/05, 16b/15, 20b/04, 41a/11, 44b/05, 83a/07

f.+ sin 11b/17, 29a/18,

47b/09

febieyyi (Ar.): Hangisini.

f. 57b/17

feceme'nāhum (Ar.): Onları toplarız.

f. 89a/19

fecere (Ar.): Günahkarlar.

f. 19b/19

fectenibu (Ar.): Sakının.

f. 30b/17

feḥāşā (Ar.): Tenzih etmek, istisna edatı.

f. 70a/13

fehm (Ar.): Anlama, anlayış.

f. 2a/17, 2a/18, 43a/02, 88a/16

f.-i güc 8a/19

f.-i müşkül 6b/13

f.+ i 4b/18, 8a/18, 32b/17

f. olına 34b/07

fehmi'l-meḳāl (Ar.): Sözü anlamak.

f. 4b/18

faḫr (Ar.): Övünmek.

f. itmeye 8b/16

fehuve (Ar.): O.

f. 28b/15, 67b/03, 81a/05

fekānet (Ar.): O idi.

k. 89b/09

fellāḥ (Ar.): Ekinci, çiftçi.

f. 6a/08

felehu (Ar.): Ona.

f. 74a/05

fem (Ar.): Ağız.

f.+ in 15a/13

f.+ inden 32a/18

fenā (Ar.): Kötü.

dār-ı f.+ ya 15b/11

ferāce (Ar.): Eskiden kadınların dışarı çıkarken giydikleri, gerdan altında kavuştuktan sonra omuzlara doğru açılıp sırttan yere kadar dökülerek inen, pelerine benzer, geniş yakalı üst giyeceği.

f. 65a/03, 96a/09

f.+ den 59b/05

f.+ ler 22b/06

f.+ lerin 76b/01

ferā'iż (Ar.): Farzlar.

f. 85a/13

f.-i ṣalāvat 24a/01
f.-i vüżūyı 24a/01
f.+ i 82a/06
f.+ leri 22b/15

ferç (Ar.): Dişilerin üreme organlarının dış kısmı.
f. +i 60a/17
f.+ im 65b/14
f.+ lerin 54a/18

ferd (Ar.): Birey, kimse.
f.+ e 25b/10

ferdā (Far.): Yarın.
f.+ ya 77b/15

ferden (Ar.): Tek olarak, bireysel.
f. 50a/05

ferḥ (Ar.): Sevinme.
f. 21a/12, 60a/15, 64b/04, 77b/09
f. olup 66a/15

ferīḳun (Ar.): Grup.
f. 17a/05, 17a/06

ferişte (Far.): Melek.
f. 17b/16
f.+ lerine 38b/04

fermān (Far): Emir, buyruk.
f.-ı Ḳur'ān 6a/16

feryād (Far): Haykırış, figan.
f.+ cı 32a/04

fesād (Ar.):Kötülük, bozgunculuk.
f. 2a/08, 52b/11, 52b/12, 52b/18
f.+ ı 25b/16, 32b/19
f.+ ın 39a/19

fesaḳā (Ar.): Fasıklar.
f. 28b/17, 36a/03
f.+ yı 19b/19
cemī'-i f.+ laruñ 67a/03

fesedetā (Ar.): Bozucular.
f. 62b/15

Fetāvā (Ar.): Fetvalar. Özel isim.
f. 12a/19, 12b/03, 87b/08
Mecmū'a-ı F. 87b/15
kütüb-i f.+ da 31a/05
f.+ ya 88a/16
f.+da kütüb-i f. 12a/16

Fetāvā-yı Fevzü'n-necāt (Ar.): Özel isim. Kadızâde Mehmed Efendi'nin eserini oluştururken faydalandığı fetva kitaplarından biri.
F. ve 87b/14

Fetāvā-yı Ḳāḍıḫān (Ar.): Özel isim. Kadızâde Mehmed Efendi'nin eserini oluştururken faydalandığı fetva kitaplarından biri.

F. 87b/14

Fetāvā-yı Muḥīṭ (Ar.): Özel isim. Kadızâde Mehmed Efendi'nin eserini oluştururken faydalandığı fetva kitaplarından biri.

F. 87b/11

Fetāvā-yı Mülṭeḳaṭ (Ar.): Özel isim. Kadızâde Mehmed Efendi'nin eserini oluştururken faydalandığı fetva kitaplarından biri.

F. 87b/15

Fetāvā-yı şuġeyrā (Ar.): Özel isim. Kadızâde Mehmed Efendi'nin eserini oluştururken faydalandığı fetva kitaplarından biri.

F. 87b/14

Fetvā-yı Şerifi'l- Es'ad Efendi (Ar.): Özel isim. Kadızâde Mehmed Efendi'nin eserini oluştururken faydalandığı fetvalardan biri.

F. 27b/18

fetḥ (Ar.): Zapt etme, ele geçirme.

f.-i fütūḥ 65b/18

f.+ den 76a/03

f.+ ine 60b/19

f. itdikde 73a/01

f. itmege 66a/03

fetiḥ (Ar.): Bk. "fetḥ".

f. 21b/10

f. iderlerdi 21a/13

f. itdiler 20b/09

fetvā (Ar.): Bir mesele hakkında şeriatın hükmünü anlamak için sorulan soruya müftü tarafından muhatap zikredilmeden verilen cevap, sorunun şer'i cevabı.

f. 28a/13, 31b/03, 31b/04, 72b/03, 75a/14, 88a/18, 92a/06

ṣūret-i f. 35b/12

f.-ı ṣufiyyede 28a/14

f.-ı şerīfe 26a/06, 26a/08, 26a/10

f.-yı şerifi'l-Es'ad Efendi 27b/18

f.-yı şerīf 35b/05, 36a/03

ṣūret-i f.-yı şerīf 35a/16

f. virdiler 31b/02

f. virenlerden 87b/02

f. virmezler 88a/14

f. virüp 75a/13

f.+ sında 92a/06

f.+ yı 91b/16

fetvāy (Ar.): Bk. "fetva".

f. 97b/11

fevc (Ar.): Bölük, takım.

f. 20b/13

fevr (Ar.): Acele, hemen.

f.+ īce 60a/15, 60a/18, 60a/16

fevt (Ar.) Ölüm.

f. itmeyüp 26b/12

feyyāż (Ar.): Bereketli.

f.+ da 8a/07

feżā'il (Ar.): Faziletler.

f.-i 'ulemāyı 70b/04

f.+ in 78b/10

fiḳh (Ar.): İslamiyet'in içtimai, medeni, hukūki, siyasi bütün ameli hükümlerini şer'i delilleriyle birlikte açıklayan ilim.

'ilm-i f.+ dur 86b/05

f.-ı ekber 4a/14

'ilm-i f.+ ı 17b/14, 86b/09

'ilm-i f.+ uñ 86a/17

fiḳhıyye (Ar.): Fıkıh.

aḥkām-ı f.+ nüñ 56a/14

fiḳıh (Ar.): Bk. "fıḳh".

f. 75b/18, 82b/05, 82b/06, 82b/07

'ilm-i f. 86a/17, 86b/08

kütüb-i f.+ da 39b/14

kütüb-i f.+ dan 39b/12

'ilm-i f.+ dan 86b/10

Fıḳh-ı Ekber (Ar.): Özel isim. Kadızâde Mehmed Efendi'nin eserini oluştururken faydalandığı Arapça fıkıh kitaplarından biri.

F. 4a/14

firengistān (Far.): Avrupa.

f.+ da 32b/02

f.+ daki 12b/18

firenk (Far.): Avrupalı.

f. 32b/01

fi'd-duḫān f.+ den 32a/13

fırḳa (Ar.): Bölük, cemaat.

f. 3b/03, 56a/11

f.-ı ḍālleden 81a/14

f.-ı ḍālledür 20b/19

f.-ı ḍālle 6b/13, 13b/18, 14a/02, 20b/11, 21b/08, 21b/13, 22a/17, 39a/03

f.+ lar 81a/15

fısıḳ (Ar.): Ahlaksızlık.

f. . 19b/14, 23b/04, 23b/08, 27b/11, 28b/19, 38a/03, 40a/01, 40b/04, 42b/18, 42b/19, 63b/03, 63b/04,

63b/07, 71b/15, 71b/16, 85b/09, 85b/14

f.+ a 9b/09

f.-ı fücūra 21b/09

f.-ı fāsıḳından 29a/07

f.+ ı 28b/19, 42b/19

f.+ ın 42a/17

f.+ ını 31a/01

f.+ ına 75a/13

f.+ ıla 59a/18

f.+ ları 19b/17

f.+ larınuñ 17a/11

fısılda- (Tr.): Çok sessiz konuşmak.

f.- nsa 42a/08

fiṭnat (Ar.): Zihin açıklığı, fenalık.

f. 68b/03

fi‘āl (Ar.): İşler, ameller.

f. 75a/15

f. +den 62a/19

fidan (Tr.): Ağacın yetişmeye başlayan taze hali.

f.+ ları 2b/17, 2b/19

fīhā (Ar.): İçinde.

f. 49b/19

fī-himā (Ar.): İkisinde.

f. 62b/15

fikir (Ar.): Düşünce, düşün.

f. 90a/16

f.-i fāsidī 8b/03

f.+ den 54b/16

f. eyleñ 14b/16

f. eyle 34b/04, 40b/12, 77b/19, 85a/15

f. eyleyüp 5b/07

f. idebilürseñ 55a/06

f. iderek 50a/05

f. iderseñ 39b/17

f. idüp 6a/10

f.+ ini 6a/05

f. itmek 39a/10

f.+ lere 41a/18

f. olur 62a/09

fi‘l (Ar.): Eylem.

f. 23a/15, 93a/12

f.+ de 38b/09, 66b/19

f.+ dür 59b/17

f. +e 66b/17

f.+ i 66a/11, 66b/18, 67a/01

f.+ iñ 65b/06

f.+ leri 7a/04, 12b/01, 13b/03, 20b/15, 72a/07

f.+ lerin 64b/08

f.+ lerinüñ 59b/18

fillāh (Ar.): Allah için.

ve’l-buġżu f. 50b/01

buġż-ı f. 50a/19

fincān (Ar.): Kulplu ufak kap.
f. 32a/16, 80a/10

firār (Ar.): Kaçma, kaçış.
f. iden 76b/06
f. idüp 76a/18

Fir‘avn (Ar.):Eski Mısır hükümdarlarına verilen unvan.
F. 61b/04
ḳavm-ı F.+ dan 69b/12

fitnetun (Ar.): Fitne.
f. 14b/16

fi’d-dīni ve’d-dünyā (Ar.): Din ve dünya hakkında.
f. 53b/18
f.-duḫān 32a/12

fi’l-āḫireti (Ar.): Ahiretde.
f. 81a/05

fi’l-cenneti (Ar.): Cennetde.
f. ve 17a/05

fi’l-ḥaḳīḳa (Ar.): Doğrusu, gerçekten.
f. 33a/04

fi’l-ḥāl (Ar.): Şimdi, hemen.
f. 49b/19, 60a/17, 70b/03, 88b/05, 92b/15, 93b/08, 93b/10
f.-ḥāl olur 33a/08

fi’s-sa’īre (Ar.): Alevli ateş, cehennem.
f. 17a/06

fūb (Tr.): Yansıma sözcük, yudum.
f. 32b/03

fuḥş (Ar.): Namusuzluk, zina.
f. 38a/15, 54a/11, 54b/01
f.+ dan 63a/06

fuḳahā (Ar.): Fıkıh akimleri.
f. 86b/05
f.-yı müslimīndür 31a/06
f.-yı müslimīn 35a/13

fuḳāra (Ar.): Fakirler, yoksullar.
f.+ dur 88a/16
f.+ ya 50b/11

fulān (Ar.): Söylenmesi uygun görülmeyen bir özel ismin yerini tutan söz.
f. 8a/09, 15b/13, 29a/12, 30a/08, 30a/13, 33a/08, 34a/01, 35b/10, 43a/05, 49b/15, 49b/16, 50a/03, 50b/15, 50b/16, 78b/01, 90b/08, 92a/14, 92b/13,

92b/19, 93b/08, 93b/09, 93b/17, 94b/15, 94b/17, 95a/19, 95b/01, 95b/03, 95b/07, 95b/17, 95b/18, 95b/19, 96a/01, 96b/14, 97a/13, 97b/01

f.+ ı 94b/18

f.+ uñ 93a/05, 93a/08, 93a/09

furca (Tr.): Fırça.

f. 15b/03

furece (Ar.): Zümre, topluluk.

f. 75b/06

furṣat (Ar.): Fırsat, elden kaçırılmayacak durum.

f. 66b/02, 78b/18

furṣetu (Ar.): Fırsat.

ġ. 50b/19

füc'et (Ar.): Ansızın.

f. 30b/13

fücur (Ar.): Fuhuş ve zina peşinde koşan, ahlaksız.

f. 19b/14, 27b/11, 40a/01, 63b/03, 85b/14

fısḳ-ı f.+ a 21b/09, 40b/04, 85b/09

f.+ ıla 59a/16

f.+ lar 63b/04

fütūḥ (Ar.): Fetihler, zaferler.

feṭḥ-i f. 65b/18

G, Ġ

ġafele (Ar.): Gaflet etti.

ġ. 4b/18

ġāfil (Ar.): Dikkatsiz, düşüncesiz, dalgın.

ġ. 31a/02, 34b/17, 73b/17, 82a/12, 83a/14

ġ.+ lerdür 87a/17, 98b/08

ġ. olma 27a/09, 31a/01

ġ. olma

ġaflet (Ar.): Dikkatsizlik, düşüncesizlik, dalgınlık.

ġ. 23b/15, 32b/09, 37b/04, 57b/07, 63a/11, 96a/17

ġ.+ den 6b/10

ġ. eylersin 77b/19

Ġafūrun (Ar.): Çok bağışlayıcı manasında Allah'ın ismi.

Ġ. 53b/19

gāh (Far.): Bazen.

g. 11b/10, 11b/12, 48a/16, 74a/17

‘araṣa-ı g. 39b/01

gāhel (Ar.): Üşengeçlik, tembellik.

g.+ lik 16b/09

gāhī (Far.): Ara sıra, bazen.

g.+ ce 34a/18

ġalaṭ (Ar.): Yanlış, hata.

ġ. idüp 60b/01

ġ. +a 8b/03

ġalebe (Ar.): Galip gelme, galibiyet.

ġ. 76a/19

ġālib (Ar.): Kazanan, galip gelen.

ġ. idüp 20a/07

ġ. olmaḳ 9b/16

ġ. olup 36b/09

ġālibā (Ar.): Görünüşe göre.

ġ. 85a/02

ġalīẓ (Ar.): Kaba, nezaketsiz.

te’dīb-i ġ. 96b/06

şütūm-ı ġ. +e 15b/01

şütūm-ı ġ.-i melāya‘nileri 14b/09

ġ.+ eler 14b/06

şütūm-ı ġ.+elerine 15a/07

ġ.+ eleri 37b/18

ġam (Ar.): Kaygı, tasa.

ġ. 31b/17

ġanī (Ar.): Zengin.

ġ. 20a/08

ġ.+ ye 22b/13

ġ.+ yi 51a/17

ġanimet (Ar.): Savaşta kazanılan mallar.

ḥull-ı ġ.+ dür 69b/12

ġarām (Ar.): Şiddetli arzu.

ġ.+ ayı 94b/10

ġarā’ib (Ar.): Şaşılacak derecede tuhaf şeyler.

ġ. 80b/11

ġāret (Ar.): Yağma, akın.

ġ. 75b/09

kā’ide-i īmān-ı ġ.+ ler 37a/10

ġār (Ar.): Mağara.

yār-i ġ.+ı 32b/15

ġarḳ (Ar.): Boğulma.

ġ. itdim 32b/06

ġ. oldıḳdan 61b/04

ġ. olmazdan 61b/04

ġarż (Ar.): Noksan etmek, eksiltmek.

ġ.-ı şer‘ī 28b/12

ġ.+ ım 65b/05

ġaṣb (Ar.): Başkasının malını zorla zapt etme.

ġ. 74b/07

ġ. itse 31b/07

ġavġa (Far.): Kavga.

ġ.+ da 66a/19

ġaybet (Ar.): Gıybet.

ġ. 32b/14, 54a/10, 99a/07

ġ.-i mesāviye 22b/03

ġ.+ inde 38a/16

ġāyet (Ar.): Son derece,çok.

ġ. 8a/16, 21a/14, 24b/04, 25a/09, 25b/05, 30a/08, 32a/07, 36b/12, 38a/05, 40b/09, 50b/07, 50b/14, 50b/15, 51a/05, 51a/11, 51a/14, 51a/15, 51a/17, 51a/18, 51b/01, 51b/02, 51b/03, 51b/19, 52a/10, 54a/06, 54a/09, 54a/11, 54a/15, 54b/03, 63a/13, 63a/18, 63b/01, 64b/04, 65a/11, 68b/10, 68b/11, 68b/14, 68b/16, 69a/05, 70a/18, 75a/09, 78a/06, 80b/02, 80b/07, 81b/01, 96a/18

ġ.+ e 62a/08, 62a/19

ġ.+ i 62a/14

ġ.- ile 50a/17

ġayr (Ar.): Başka, başkası.

ġ. +ı 60b/19

ġ.+ uñ 38b/11

ġayret (Ar.): Çaba.

ġ. 76a/19, 85a/17, 87b/05

ġ.-i dīndür 50a/14

ġ.-i dīn 51a/13

ġ.+ i 85b/02

ġ.+ iñiz 85a/14

ġāyrı (Ar.): Başka.

ġ. 6a/04, 13b/04, 18a/16, 19a/01, 20a/14, 29b/06, 39a/01, 48b/02, 49b/09, 49b/10, 53a/03, 57b/11, 62a/12, 62b/13, 83b/07, 85a/10, 86a/02, 86b/06

ġ.+ da 50a/11, 69a/09

ġ.+ dan 50b/03, 92a/03

ġ.+ dar 58a/01

ġ.+ lar 45b/04, 80a/15, 88b/07

ġ.+ larda 90b/10

ġ.+ ları 56b/03

ġ.+ larıñ 62a/14

ġ.+ nuñ 15a/10, 54a/14, 61b/10, 62a/13

ġ.+ sı 18a/17, 18b/01, 29b/19, 45a/15, 45b/12, 45b/13, 47a/06

ġ.+ sın 18b/03

ġ.+ ya 45a/12, 91a/16

ġayrihi (Ar.): Onun dışında.

ġ. 32a/10

ġazā (Ar.): Savaş, cihat.

ġ.+ ya 87a/07

ġażab (Ar.): Kızgınlık, hışım.

ġ. 34b/11, 40a/10, 51a/11, 51a/13

ġ.+ dan 51a/11, 68a/19

ġażabullāh (Ar.): Allah'ın hışmı.

ġ.+ a 72a/11

ġ.+ ı 18b/11

Ġazzālī (Ar.): Özel isim. Büyük Selçuklu devrinde yaşamış, dönemin en büyük İslam alimlerinden biri.

Ġ. 18a/15, 72a/10

Ġ.+ den 69b/09

ġā'iṭ (Ar.): İnsan pisliği, dışkı.

ġ. 47a/02

gec- (Tr.): Bir yerden başka bir yere doğruilerlemek.

g. 32b/13

g.- en 10b/02, 10b/15, 30a/12

geç- (Tr.): Bk. "gec".

g.- di 81b/16

g.- dikden 29b/14

g.- dikten 46a/11

g.- enlere 47b/19

g.- erdi 73a/05

g.- erler 25b/09

g.- ilür 25b/08

g.- inirlerdi 80b/07

g.- inür 2a/13

g.- inürsin 84b/16

g.- irdise 38a/19

g.- meden 52a/03

g.- medi 29a/18

g.- medin 29a/16

g.- mekdedür 83a/10

g.- memek 8a/10

g.- mesün 77b/16

g.- mez 92b/05

g.- se 25b/08, 32b/10

g.- seler 46b/12

g.- üp 6b/16, 49b/15

g.- ürme 57b/07

g.- ürmiş 33b/18

g.- ürüp 40a/08

geçin- (Ar.): Birlikte yaşadığı kimselerle anlaşmak, uyuşmak.

g.- enlerimüz 23a/12

gegir (Tr.): Midede toplanan gazları sesli olarak ağız yoluyle çıkarmak.

g.- se 92b/08

gel- (Tr.): Geri dönmek.

g. 1b/06, 25b/16, 31a/02,

31a/03, 31a/04, 31a/05, 37a/07, 40b/19, 85a/15, 89b/05, 90a/13, 92a/17, 92b/04
g.- di 5a/19, 8b/02, 12a/03, 20b/07, 26a/01, 26b/05, 27a/18, 37a/05, 52a/01, 94a/18, 94a/19
g.- digi 25a/16
g.- digiñ 34b/19
g.- dikce 34a/18
g.- dikde 27b/02, 34a/08, 35a/14, 52b/15, 73b/18, 94a/18, 98a/04
g.- diler 55a/14
g.- dim 30a/07
g.- diñ 34b/19, 73b/18
g.- dise 51b/07
g.- dügi 88a/02
alı g.- dügi 94a/05
g.- dügin 88b/03
g.- e 1b/17, 22a/13, 22a/14, 41a/18, 66a/12
g.- ecegin 39a/10
g.- ecekleri 42a/02
g.- eler 36b/02
g.- eli 70a/14
g.- elim 71b/08
g.- elüm 35a/10, 42b/01
ṣadede g.- elüm 67a/08
g.- en 54b/05, 61b/16, 72a/03
g.- enden 53a/19
g.+ enler 61a/03
g.- enlere 23a/03
g.- enleri 42a/01
g.- eydi 9b/12, 58b/12, 58b/13
g.- eyin 66b/10
g.- icegiz 18b/11
g.- icek 55b/17
g.+ iñ 65b/13
g.- ince 20a/05, 23a/08, 32a/09, 39b/15, 53b/02, 59a/10, 64b/02, 69b/14, 71b/15, 75a/05, 76b/06, 82a/13, 86a/15
g.- ine 22a/18
g.- inüp 22a/01
g.- mege 16a/02
g.- mek 15a/05, 17b/04, 24a/02, 36a/02, 42b/11, 92b/17
g.- memek 48a/06
g.- mese 48a/05, 89b/07
g.- meye 5b/04, 11b/11, 17a/17
g.- meyenleri 22b/07
g.- mez 11a/02, 18a/16, 31b/11, 36b/16, 42a/15, 45a/12, 45b/06, 48a/05, 48b/08, 57b/03, 60b/08, 88a/02, 92b/03, 99a/06
g.- mezden 29b/16, 56b/06
g.- mezler 20b/16
g.- mezsin 77b/14, 77b/15, 83a/14
ola g.- miş 67a/05
g.- mişdür 3a/05, 18b/14, 28a/15, 50a/19, 60a/14, 61b/12, 61b/13, 61b/14, 78a/01, 80a/16

g.- mişleri 42a/01

g.- se 88b/02

rast g.- se 94a/06

g.- sin 90b/18

g.- sün 16a/01

g.- ün 33a/08

g.- üp 4b/13, 21b/09, 30a/12, 30b/02, 30b/07, 32a/05, 33a/05, 33a/06, 34a/10, 35a/12, 36b/04, 36b/07, 46a/14, 46a/17, 50b/18, 52b/14, 62a/02, 64b/06, 65b/10, 66b/10, 66b/18, 69a/02, 70a/02, 71a/17, 75b/11, 76a/13, 77b/13, 80b/08, 80b/12, 86b/17, 97b/05

g.- ür 12b/06, 17b/03, 25a/15, 32b/10, 47a/01, 48b/09, 56a/01, 56b/08, 56b/09, 59b/12, 60b/10, 68b/03, 91b/07, 92b/04, 96a/03, 96b/03

ḥisāba g.- ür 67b/01

g.- ürdi 43a/04, 55b/16

g.- ürin 43a/01

g.- ürken 91b/07

g.- ürler 64a/01

g.- ürlerdi 20b/13, 73a/02

g.- ürse 37b/15, 59b/14

geleci (Ar.): Metinde "sözler" anlamında kullanılmıştır.

g.+ ler 38a/15

g.+ lerin 38a/03

gemi (Tr.): Su üstünde giden büyük taşıt.

g. 34a/06, 34a/19

geñez (Tr.): Kolaylık.

g.+ lik 63a/16

geñiz (Tr.): Burun ve ağzın arka kısmında bulunan boşluk.

g.+ inden 30a/01

ger- (Tr.): Kenarlarından veya uçlarından çekilebileceği kadar çekerek gelebileceği en düz duruma getirmek

g.- üp 76a/14

gerçek (Tr.): Hakiki.

g. 10b/13, 33a/11, 33a/12, 66b/16, 69b/19, 70b/12, 70b/14, 72a/06, 76a/11,

76b/17, 78a/12

g.+ den 2b/12, 37b/01

g.+ dür 58b/19

g.+ sin 24a/09, 24b/12, 65b/02

gerçekim (Tr.): Gerçekten.

g. 13a/03, 25a/14, 40b/04, 47b/13, 48a/17, 86a/19

gerçi (Tr.): Aslında.

g. 47b/18

gerek (Tr.): Şart, lazım.

g. 9b/18, 21a/10, 63b/01, 73a/17, 73a/18, 79b/10, 89a/16, 91b/04,

91b/18

g.+ dür 7a/01, 7a/03, 7b/11, 8a/10, 8b/06, 9b/15, 9b/16, 22a/08, 22b/09, 22b/11, 22b/16, 23b/13, 25a/04, 30b/07, 30b/08, 37a/19, 38a/17, 39a/08, 39b/08, 42a/03, 42a/04, 44a/08, 44b/06, 44b/07, 45a/07, 45a/08, 45a/09, 45a/10, 45b/19, 46a/10, 46a/11, 46a/12, 46a/13, 46a/15, 46a/16, 46a/17, 46a/19, 46b/01, 46b/02, 46b/03, 46b/04, 46b/05, 46b/06, 46b/07, 46b/12, 46b/14, 46b/15, 47a/09, 48a/01, 48a/07, 50a/05, 50a/10, 56b/01, 58b/16, 59a/09, 63a/08, 63a/11, 63a/14, 63b/17, 69b/06, 75b/09, 77a/01, 78a/15, 78b/05, 78b/12, 81a/11, 83a/18, 85b/02, 85b/06, 85b/07, 92b/11, 92b/15, 92b/16, 95b/19

g. olur 1b/09

g.+ se 8b/04

geri (Tr.): Arkada bulunan taraf, arka taraf.

g.+ ye 89a/12

gerü (Tr.): Bk. "geri".

g. 48b/08

getür- (Tr.): İletmek, nakletmek.

g. 1b/18, 15b/14, 92b/15

g.- di 16a/15, 25a/10, 90b/16

g.- dik 61b/15, 61b/16

g.- diler 15b/11

g.- dim 15b/08

g.- diñ 40a/04

g.- dise 11a/13, 47b/17, 49a/01

g.- dügi 11a/16, 17a/01, 47b/15, 48a/03

g.- dügim 17b/08

g.- e 66a/07

g.- eler 15b/06, 51b/16

g.- elüm 55a/17

g.- en 28a/10

g.- esin 15b/12, 38b/17

g.- eyim 65b/17

g.- iñ 88b/13

g.- mege 23a/11

g.- megi 58b/08

g.- mek 42b/07, 42b/11, 63a/01

g.- mekden 85b/14

g.- mekdür 8a/18

g.- meyeler 64a/04, 64a/09

g.- meyen 39a/19

g.- meyesin 2b/16

g.- meyince 92a/18, 92a/19, 92b/01

g.- mez 89b/16

g.- mişdür 27a/17

g.- se 88b/03

g.- seler 16a/02

g.- üñ 58a/17

g.- üp 8a/01, 13b/04, 26b/17, 34a/02, 39a/07, 41b/08, 51a/16, 66b/01, 69b/14, 81a/01

g.- ürse 48b/04

gevde (Tr.): Gövde.

g. 44a/09, 45a/01

g.+ leri 47a/08

g.+ lü 44a/04

g.+ sine 98b/06

gey- (Tr.): Bir giyeceği bedenine veya herhangi bir organına geçirmek.

g.- cegiz 67b/11

g.- dügi 59b/03

g.- düren 22b/06

g.- düresin 65a/17

g.- dürme 65b/08

g.- dürmek 66a/04, 67a/12

g.- dürmeyeler 53a/07, 53a/08, 65a/04, 65a/05, 65a/06, 65a/07

g.- dürüp 65b/04

g.- enler 67b/05

g.- enüñ 31a/16

g.- er 66a/02

g.- erler 65b/10, 66a/01

g.- erse 68a/08

g.- ilen 67b/15

g.- mek 65b/09, 65b/11, 95b/08

g.- mekde 67b/16

g.- mez 65b/09

g.- mezsem 65b/14

g.- se 31a/07, 93b/18

g.- seler 67b/12

g.- üp 68a/17, 85b/10

gez- (Tr.): Bir yöne doğru sürekli yer değiştirmek, hareket etmek, yürümek, dolaşmak.

g.- e 72b/02

g.- eler 63b/18, 64a/03

g.- en 63b/18

g.- enleri 69a/10

g.- mek 69a/11, 69a/12, 69a/13

g.- meleridür 22b/04

g.- üp 20b/18

ġıbṭa (Ar.): Kıskanmadan imrenme, özenme.

ġ.+ dur 50a/16

ġıdā (Ar.): Besin.

ġ. 30b/12

ġ.+ dur 25b/07

ġ.+ sıdur 18b/06

ġılmān (Ar.): Gençler.

ġ.+ dur 81a/02

ġınā (Ar.): Zenginlik.

ġ. 62a/05

ġ.+ ları 51a/17

ġıybet (Ar.): Çekiştirme, koğuculuk.

ġ. 73b/07

gibi (Ar.): Benzer.

g. 3b/09, 5a/14, 8a/02, 8a/16, 9a/08, 10b/11, 11a/03, 12b/16, 13b/17, 14b/12, 16a/19, 18a/02, 18b/04, 19a/03, 19b/17, 20b/18, 21b/06, 24b/12, 26b/01, 28a/12, 28a/16, 28a/19, 28b/02, 30a/10, 31a/16, 31b/05, 31b/06, 32b/08, 32b/10, 33a/18, 34a/06, 34a/19, 34b/15, 35b/17, 36b/15, 37a/01, 38a/10, 38b/09, 39a/02, 39a/04, 39b/03, 41a/07, 41b/17, 42a/05, 42a/09, 42a/13, 43a/18, 43a/19, 43b/02, 44a/05, 44a/06, 44b/12, 44b/15, 45a/05, 45b/19, 46a/01, 46a/02, 46a/03, 46a/10, 46b/12, 47a/07, 47b/01, 47b/07, 47b/16, 48a/01, 48a/02, 48a/04, 50a/15, 51a/08, 53a/04, 53a/14, 53a/16, 57a/04, 57a/05, 57b/11, 57b/15, 59b/14, 60a/01, 60a/05, 60a/09, 62a/03, 63a/16, 63b/08, 64b/06, 65b/14, 67a/18, 68a/02, 68a/03, 69b/18, 70b/15, 71a/01, 71a/10, 72b/05, 72b/11, 73b/16, 75a/02, 75a/08, 78a/06, 78b/07, 79a/16, 79b/12, 79b/14, 79b/18, 80a/08, 80a/09, 80a/13, 80a/14, 81a/10, 81a/15, 81b/19, 82a/16, 82a/19, 83b/03, 83b/09, 83b/19, 84a/01, 84a/03, 84a/05, 87a/12, 87a/13, 87a/14, 88a/12, 89b/01, 92b/12

g.+ dür 13a/07, 13a/08, 18b/02, 19b/01, 26a/19, 54b/08, 59b/14, 60a/11, 62a/16, 63b/03, 64a/11, 76b/14, 77a/05, 79b/05, 79b/09, 80a/09, 81b/04, 83b/12, 92a/16, 96b/07, 97a/14

g.+ yin 93a/16

gice (Tr.): Güneşin batışından tekrar ağarmasına dek süren zaman dilimi.

g. 3b/06, 3b/17, 5a/09, 11b/16, 13a/04, 16a/16, 16b/04, 16b/09, 17a/12, 18b/10, 26b/12, 29b/14, 30b/02, 31a/13, 33a/02, 33a/05, 33b/05, 33b/06, 37a/18, 47b/08, 49a/15, 50b/17, 53b/08, 58b/14, 58b/15, 63b/06, 66a/08, 71b/12, 75b/11, 77a/11, 77b/17, 79b/16, 79b/18, 79b/19, 81b/02, 82b/05, 82b/06, 82b/07, 84a/13, 84b/15, 85a/11

g.+ de 42a/11

g.+ leri 32b/14

g.+ si 36b/14, 43a/18

g.+ sinde 45b/16

gid- (Tr.): Konuşana göre yakın bir yerden daha uzak bir yere doğru hareket etmek, bir mesafe katedip yakın bir yerden daha uzak bir yere varmak.

g.- e 27b/08, 49b/02, 65a/08

g.- elüm 91b/08, 92a/18, 92b/01, 92b/03

g.- en 64b/06

g.- ene 46b/09

g.- enler 56a/08

g.- er 3a/04, 6b/17, 29b/09, 29b/10, 30a/01, 38b/03, 48b/01,

76a/11, 84a/15
g.- erken 29b/02, 68a/12
g.- erler 33a/05, 33b/11, 40a/05, 40a/12
g.- erlerdi 20b/12
g.- erür 37b/19
g.- ilür 39b/19, 40a/01

gine (Tr.): Bir daha, tekrar.
g. 38a/03, 41a/16

gir- (Tr.): Geçmek, varmak, dahil olmak.
g. 77b/16, 90a/09
g.- di 24a/06, 29b/06
g.- dikde 79b/06
g.- dikleri 49a/15
g.- diklerinden 46b/19, 47a/06
g.- dim 48b/19
g.- e 29b/18
g.- ecekdür 46b/10
g.- er 49b/12
g.- eyin 90a/08
g.- meden 54a/14
g.- medin 46b/14
g.- mege 24b/11, 82a/09
g.- mem 95b/02, 95b/03
g.- meyenleri 75b/08
g.- meyicek 36a/09
g.- mez 36a/09, 36a/13, 36b/03, 43b/06, 43b/07, 43b/08, 43b/09, 77b/16, 95b/16
g.- miş 24b/10
g.- se 68a/06
g.- seler 46b/07, 46b/14
g.- üp 22b/01, 30b/02, 32a/06, 33a/07, 33b/06, 40b/18, 66b/02, 76a/05, 98b/07

girü (Tr.): Arkada bulunan taraf.
g. 43a/15, 45b/17, 46a/15, 47a/09, 48b/05

git- (Tr.): Bk. “gid-”.
g. 15a/16
g.- di 30a/10, 34a/07, 34a/13, 44a/15, 69b/12, 92a/04
g.- dikde 53a/02
g.- dim 32a/04
g.- diñ 92a/05
g.- dise 46b/08
g.- me 91b/11
g.- meden 13b/19
g.- mege 33a/13, 51b/04, 64b/11, 67b/17, 80b/12
g.- mek 36b/12, 99a/10
g.- mekden 52a/13
g.- melerin 43b/14
g.- mem 92b/01, 92b/03
g.- mesin 50a/14
g.- meye 8b/04
g.- mezden 5a/18, 6b/12
g.- mezem 70a/05
g.- mezim 92a/18, 92a/19
g.- mezseñ 40a/13

g.- se 39a/16

giy- (Tr.): Bk. “gey-”.

g.- mek 31a/12

g.- mekde 31a/10

giz (Tr.): Sır, gizem.

g.+ lemege 79a/03

g.+ lemek 80a/05

g.+ lerler 70b/19

g.+ leyüp 10b/19, 64b/09

g.+ lü 42a/07

g.+ lüce 72a/04

g.+ lüleri 42a/01

göbeg (Tr.): Memelilerde karnın ortasında bulunan delikli bölge.

g.+ inden 30b/06, 33b/04, 33b/07

g.+ ine 46a/17

göç- (Tr.): Yer değiştirmek, hicret etmek.

g.- mişdür 45b/09

gök (Tr.): Sema, asuman.

g. 23a/18, 30b/12, 32a/18, 32b/06, 33a/15, 34b/01, 34b/02

g.+ de 44a/08, 44b/17, 48a/02

g.+ dedür 96b/18

g.+ den 42a/02, 45a/02, 45a/11, 45b/19, 61a/09, 61a/10, 86b/15, 96b/16, 96b/17

g.+ ler 43a/15, 46a/11, 74b/01

g.+ lerde 41b/19

g.+ lere 44a/15, 45b/16

g.+ leri 6a/09, 43a/15

gökcek (Tr.): Güzel, şirin, hoş.

g. 23b/02, 23b/04, 29a/05, 66a/12, 94b/07

gökçek (Tr.): Bk. “gökcek”.

g. 91a/13

g.+ dür 68b/12

gölge (Tr.): Işığın geçmesine engel olan bir cismin ışıklı yer üzerinde meydana getirdiği karartı.

g. 79b/05, 79b/07, 79b/08, 79b/09

g.+ lensinler 46a/15

g.+ sinde 46a/14, 68a/13

gönder- (Tr.): Yollamak.

g.- di 16a/05, 16a/19

g.- diler 71a/16

g.- dim 15b/19

g.- eler 52b/16

g.-ilmişdür 45b/05, 45b/07

g.- ilürse 20b/04

g.- mek 22b/01, 53a/01

g.- meye 52b/14

g.- meyeler 53a/11

g.- miş 60b/01

g.- se 15b/18

g.- üp 24b/09, 76a/14, 76b/04

göñil (Tr.): İman, sevgi, yürek.

g. 6a/12, 11a/06, 38b/06, 47b/15, 48a/11, 48a/14, 49a/09, 51a/09, 77b/12

g.+ den 85a/12

g.+ ümüz 76a/09

göñül (Tr.): Bk. "göñil".

g. 50b/06, 51a/06, 66b/04, 81a/13

g.+ lerde 25b/19, 43b/05, 43b/07, 43b/10

g.+ emekdür 50a/11

g.+ lere 41a/18, 43b/07

g.+ leri 38b/11, 51a/07

g.+ lerimüzi 41a/01

g.+ lerinde 3b/18, 47a/14

g.+ i 17b/01

g.+ inde 48a/01

g.+ ine 42a/01

g.+ leri 37b/11

gör- (Tr.): Bir nesne veya kimsenin varlığını algılamak.

g. 6b/10, 14b/16, 39b/16, 40b/12, 52a/02

bile g. 1b/06, 1b/18

ide g. 12a/05, 51a/01

oḳı g. 1b/08

oḳuyı g. 1b/09

ola g. 5b/01, 12a/04, 25b/17

g.- di 34a/04

g.- dik 29a/12, 29b/01

g.- dikde 91b/01

g.- diler 24b/10

g.-dim 24a/10, 26b/16, 28b/03, 29a/17, 30a/11, 78a/14, 83a/13, 89a/12

g.- diñ 78b/03

g.- dügi 34a/19, 80b/11

g.- düm 26b/04

g.- e 2b/02, 7a/10, 7b/06, 8b/02, 8b/08, 8b/13, 9b/07, 11b/03, 15a/13, 23a/02, 23a/14, 42b/14, 44b/08, 46b/01, 56b/01, 57b/04, 64b/12

g.- elim 33a/09

g.- elüm 33a/13

g.- emez 79b/11, 79b/16

g.- en 32a/17, 94b/08

g.- enler 66a/05, 79b/04

g.- enlerüñ 65a/08

g.- esin 12a/02, 17a/07, 32a/13, 35a/05, 39b/04, 74a/01, 74b/05, 74b/07

ide g.- esin 16b/05

g.- icegiz 33b/02

g.- ilmesi 76a/07

g.- ilür 80a/01

g.- in 32b/05

g.- ineler 64a/03

g.- inmedügi 80a/14

g.- inmemege 69a/08

g.- inmeye 79b/14

g.-inmez 79b/09, 79b/11, 79b/19, 80a/11

g.- inüp 65b/09, 80a/12

g.- inür 36b/17, 79b/07, 79b/13, 79b/19, 80a/02, 80a/06, 80a/08

g.- inürse 79b/12

g.- medim 34a/17

g.- mege 44a/15

g.- mek 59a/04, 78a/15, 84b/04

g.- mekdür 42a/10, 50b/03, 50b/05

g.- memek 80a/06

g.- memiş 30a/07

g.- memişlerdür 88a/17

g.- mese 39a/15

g.- mesi 10a/19, 42a/12, 42a/13

g.- meye 3b/16, 63a/17

g.- meyenlerdür 81a/05

g.- meyesin 74b/09

g.- mez 5a/15, 40b/01, 65b/17, 69b/02, 71b/19, 73a/14, 77b/11, 79b/04, 79b/15, 80a/15, 80a/17

g.- mezsin 77b/05

g.- miş 51a/06, 78a/13

g.- mişler 33a/14

g.- se 46a/12, 63a/17, 78a/17, 78a/18, 78a/19

g.- seler 39a/17

g.- selerdi 75a/04

g.- señ 62b/08, 62b/09

g.- sevüz 62b/06, 62b/07

g.- ünen 6a/02

g.- ünmez 33b/09, 63b/07

g.- üp 9a/16, 20b/12, 38b/18, 64a/01, 65a/12, 79b/03, 79b/17, 80a/04, 89b/01, 89b/02, 90a/17

g.- ür 7b/09, 20b/13, 38b/09, 42a/11, 42a/12, 96b/17, 96b/18

g.- ürler 19a/05, 20b/14, 33a/16, 33b/07

g.- ürse 8b/13, 31a/01

g.- ürsin 2a/10

g.- ürsiz 75a/02

g.- ürüm 98a/04

göster- (Tr.): Görülmesini sağlamak, görülmesine sebep olmak.

g.- enlerden 63a/13

g.- ici 19a/12

g.- ir 63b/15, 66a/09, 80b/14

g.- irler 71a/05, 71a/07, 81a/02

g.- mege 71a/07

g.- üp 81a/04

götür- (Tr.): Taşımak.

g.- i 27b/04

göz (Tr.): Canlılarda görmeyi

sağlayan uzuv.

g. 42a/13

g.+ den 42a/13

g.+ i 32b/12, 38b/12

g.+ ile 41a/06, 64b/12, 78a/15

g.+ in 76a/09

g.+ ine 67a/15, 80a/17

g.+ iñle 74b/07

g.+ ler 37a/02

g.+ leri 29a/16, 29b/05, 33a/17, 67b/06

g.+ lerin 54a/09

g.+ üñ 83a/14

ġulāmpāre (Far.): Homoseksüel erkek.

ġ. 98b/15

güne (Far.): Renk, çeşit.

g. 23b/02

ġurbet (Ar.): Yabancı memleket.

ġ.+ de 41a/05

ġ.+ e 41a/05, 41a/08

gurūr (Ar.): Kendini beğenme, benlik.

g.+ ına 82a/11

ġuruş (Alm.): Para birimi.

ġ. 8a/02, 15b/12, 15b/18, 27b/05, 27b/07

ġ.+ ı 15b/14

ġ.+ lıḳ 15b/19, 27b/09

ġusl (Ar.): Boy abdesti.

ġ. 72b/01, 73a/02, 77a/03, 82b/18

ġ. itmekde 67a/11

ġ. itmiş 3b/12

ġuṣṣa (Ar.): Gam, keder.

ġ.+ dan 31b/17

ġ.+ ların 18b/08

ġ.+ sına 18b/09

güc (Tr.): Zor.

fehm-i g. 8a/19

g.+ dür 8a/17, 91a/02

g.+ i 6b/06, 10a/19, 43a/13, 43a/14, 43a/16

güger- (Tr.): Yeşermek, yeşillenmek.

g.- dür 32b/07

g.- miş 32b/16, 33a/17, 53a/14

g.- üp 29b/06

gügerçin (Tr.): Bir kuş türü, güvercin.

g. 15b/15

gül- (Tr.): Tebesüm etmek.

g. 62a/15

g.- dirse 91b/04

g.- enler 12a/09, 13b/05, 91b/04, 91b/06

g.- er 32b/04, 84b/16

g.- se 88b/06, 88b/07, 92a/07

g.- üp 69a/17

g.- üşirler 13b/05

Gülistān (Far.): Özel isim. Sadi-i Şirazi'nin en önemli eseridir.

G. 17b/16

gümān (Far.): Zan, şüphe.

g. 25b/17

gümiş (Tr.): Doğada bulunan bir element.

g. 84a/05

g.+ den 65a/05, 65a/09, 68a/07

g.+ dendür 47a/04

gün (Tr.): 24 saatlik zaman dilimi.

g. 7b/08, 18a/18, 18a/19, 18b/01, 18b/02, 18b/03, 18b/04, 24a/02, 24a/07, 24a/08, 24a/11, 25a/09, 25b/09, 25b/14 25b/13, 29b/14, 30b/13, 31a/13, 34a/10, 35a/01, 37a/01, 48b/18, 52a/03, 58b/14, 64a/03, 68a/12, 69b/05, 70a/01, 71b/01, 73b/18, 75a/10, 81b/08, 81b/15, 82a/19, 83a/11, 83a/13, 84a/08, 84a/13, 84b/04, 86a/05

g.+ de 27b/05, 27b/09, 34b/05, 74a/11, 76a/13, 81b/14, 82a/01, 85b/03

g.+ den 8b/12, 27a/07, 29b/14, 36a/16, 36b/12, 50b/19, 63a/14, 82a/15, 85b/02

g.+ dür 35a/01, 73b/18

g.+ e 8b/12, 18b/07, 36a/16, 71b/05, 82a/15

g.+ i 46b/18, 94a/06

g.+ idür 46a/09

g.+ in 82a/10

g.+ inde 11b/16, 14b/13, 14b/18, 26b/18, 28a/15, 28a/18, 28b/18, 29a/01, 29a/09, 36a/18, 36b/02, 64b/15, 66a/11, 67a/15, 67a/16, 69a/19, 69b/02, 72a/13, 77a/02, 81b/09, 84b/01, 84b/19, 85a/18, 86b/13, 94a/03, 94a/04, 95a/16

g.+ ine 11a/15, 58b/18, 66a/07

g.+ ini 95a/10

g.+ ler 71a/19

günāh (Far.): Allah'ın emrettiklerine aykırıolan davranış.

g. 34a/17, 37b/10, 50a/09, 50a/18, 53a/12, 73b/08, 77a/15, 77a/16, 83b/12, 88a/11

g.-ı kebāyir 88a/04, 88a/08

g.-ı kebā'ir 62b/01

g.-ı şaġāyir 94b/01

g.+ a 32b/06

g.+ dan 34a/09

g.+ dur 66a/04, 67a/12

g.+ ı 46b/09, 46b/10, 47b/04, 64a/12, 74a/19, 77a/18

g.+ ın 29a/01, 46b/13

g.+ ıñdan 1b/11, 77b/15

g.+ ından 64a/12, 64a/13

g.+ ını 46b/05

g.+ kār 58b/16, 83b/13

g.-ı kebāyirden 34a/16

g.+ lar 47b/02, 80a/13

g.+ lara 50a/13

g.+ lardan 54a/08

g.+ ları 82a/14

g.+ larım 34a/01

g.+ ların 37b/16

g.+ larına 54a/05

g.+ laruñ 7a/14, 50b/06

g.-ı ṣaġāyirden 34a/17

günāhkār (Far.): Günah olan işler yapan.

g. 83b/07, 95b/06

günbegün (Tr.): Gittikçe, günden güne.

g. 30a/09, 71b/10

gündiz (Tr.): Günün aydınlık saatleri, gündüz.

g. 3b/06, 3b/17, 5a/09, 11b/15, 13a/03, 16a/16, 16b/04, 16b/09, 17a/12, 18b/10, 26b/12, 37a/18, 47b/08, 50b/17, 63b/06, 66a/08, 68b/07, 71b/12, 77a/11, 77b/17, 79b/17, 79b/18, 79b/19, 81b/02, 82b/07, 84a/13, 84b/15, 85a/11

güneş (Tr.): Dünya ve diğer gezegenlerin etrafında döndüğü, bunlara ısı, ışık ve hayatın devamı için gerekli enerjiyi veren gök cisminin adı, dünyaya en yakın yıldız, şems.

g. 46a/16, 57b/11, 79b/06, 79b/12

g.+ iñ 46a/03

gürūh (Far.): Topluluk, cemaat.

g. 20b/13, 60b/03, 62a/04, 77b/04, 80b/05

g.+ dandur 2b/02

g.+ dansın 17a/05

g.+ ı 21a/06

g.+ ında 2b/04, 2b/05, 2b/08

g.+ ından 57b/06

g.+ ıñıza 76a/10

fi’s-sa’īre g.+ larınuñ 17a/06

g.+ laruñ 2b/01, 80b/02

güşā (Far.): Sonuna geldiği kelimelere “açan, açıcı” anlamı katarak Farsça usulüyle birleşik sıfatlar yapan ek.

g. 27b/19

güy (Tr.): İstemek anlamında kullanılan bir söz.

g.- er 11b/06, 45a/06, 49a/07

güzel (Tr.): Göze ve kulağa hoş gelen, görülmesi, duyulması insana zevk veren, cemil.

g. 65b/09, 66a/09, 66b/01, 94b/07

g.+ dür 50a/19, 68b/11

H, Ḥ, Ḫ

ḫaber (Ar.): Olmuş veya olmakta bulunan bir şeye dair orada olmayanlara erişen bilgi, ondan ona nakledilen söz.

ḫ. 32a/05, 34a/16, 38a/06, 45b/18, 69b/09, 71b/02, 76a/12, 76a/14, 79b/03, 79b/05, 86a/07, 86a/12

ḫ.+ de 18b/14, 60a/14

ehl-i ḫ.+ den 27b/02

ḫ.+ i 63b/14, 71a/06

ḫ.+ üñ 85b/04

ḫaberdār (Ar.): Haberi olan.

ḫ. 76a/10

ḥabīb (Ar.): Sevilen kimse, sevgili.

ḥ. 62a/17

ḥabībullāh (Ar.): Allahın sevdiği kulu.

ḥ. 15a/16

ḥ.+ dur 62a/17, 62b/04

ḥabis(Ar.): Dışarı çıkmasına izin vermemek üzere bir yere kapatma.

ḥ. 24a/13

ḥ.+ inden 24a/03

ḥ.+ e 24a/11, 24b/02

ḫabīs (Ar.): Kötü soysuz, alçak.

ḫ. 86b/14, 70a/14

ḫ.-i müslimāndan 96b/13

ḥac (Ar.): İslam dininin beş şartından biri.

ḥ. 20a/14, 51b/08, 77a/03, 82b/18

ḥ.+ a 3b/13, 6b/06, 72b/02, 72b/15, 73b/04

ḥ.+ dan 98a/04

ḥ. ideler 51b/08

ḥ.+ ı 83b/01

ḥ. itdise 48b/06

ḫacīl (Ar.): Utancından kimsenin yüzüne bakamayacak duruma gelen kimse.

ḥ. olur 39b/03

Ḫaccāc (Ar.): Özel isim. Yapmış

olduğu zulümlerle meşhur olan Emevi valisi.

Ḥ. 24a/02, 24a/05, 24a/09, 24a/11, 24a/14

Ḥ.+ ı 24b/10, 24b/12

Ḥ.+ uñ 24a/13

ḥaccü'l-ḥaremeyn (Ar.): Usülüne uygun olarak Mekke ve Medine'yi ziyaret eden.

ḥ. idi 33b/17

ḥācet (Ar.): İtiyaç, gereksinim duyulan şey.

ḥ. 6a/14, 39b/07, 54b/17, 54b/19, 55a/06

ḥacīl (Ar.): Utancından kimsenin yüzüne bakamayacak duruma düşmüş olan, küçük düşüp utanmış, mahçup olmuş.

ḥ. 39a/18

ḥad (Ar.): Sınır, hat.

ḥ. 70a/17

ḥ.-ı ẕātında 55a/15

ḥaḍım (Ar.): Kısırlaştırılmış.

ḥ.-ı ṭa'āma 29a/17

Ḫadice (Ar.): Özel isim. Hz. Muhammed (s.a.s)'in ilk zevcesi.

Ḫ.+ den 45b/11

Ḫ.- i Kübrādan 59a/06

ḥadīṯ (Ar.): Hz. Muhammed'in sözleri, davranışları ve başkalarının yaptığı kendisi tarafından tasvip edilen hareketleri.

ḥ. 78b/15, 86a/02

ḥ.-i mütevātiri 88b/10

ḥ.-i şerifden 86a/16

ḥ.-i şerīfe 92a/09

ḥ.-i şerīfinde 77a/13, 86a/13

ḥ.-i şerīfüñ 27a/09

ḥ.-i şerīf 25a/09

ḥ.+ de 3a/05, 28a/15, 50a/19, 78a/01, 78a/12

taḳsīr-i ḥ.+ e 74b/16

ḥ.+ ler 77a/11

ḥ.+ ile 15b/02

ḥ.+ üñ 56b/05

ḥāfiẓ (Ar.): Koruyan, kollayan.

ḥ.+ ı 58a/11

ḫafīfü'l-ḥāl (Ar.):Sıradan, basit.

ḫ. olursa 99a/04

hafta (Tr.): 7 günden oluşan zaman dilimi.

h.+ lar 85b/05

Ḥaḳ (Ar.): Allah, doğru, gerçek.

Ḥ. 1b/14, 5a/19, 6a/02,

7a/05, 7a/12, 7a/14, 7a/16, 7a/17, 7b/03, 7b/11, 8a/07, 8a/17, 8b/09, 9a/06, 9b/05, 9b/08, 9b/09, 11b/03, 12a/03, 13b/13, 16a/04, 16a/17, 16b/03, 17a/07, 20a/01, 20a/06, 20a/10, 20b/05, 20b/06, 20b/16, 22a/14, 22a/19, 23a/09, 23b/15, 27b/14, 29a/08, 31a/04, 34a/01, 34b/02, 34b/15, 35a/02, 36a/14, 37a/16, 37a/17, 37b/12, 37b/16, 39a/09, 39b/17, 41b/07, 42b/01, 42b/02, 43a/07, 43a/11, 45b/15, 47a/18, 48a/02, 53a/03, 54b/11, 54b/19, 55b/08, 55b/12, 55b/13, 55b/16, 56a/03, 56b/15, 57a/06, 57b/04, 57b/06, 57b/16, 57b/17, 58a/10, 58a/12, 58a/16, 58b/03, 58b/07, 58b/10, 58b/11, 58b/18, 59a/03, 59a/04, 59a/12, 59a/13, 59a/14, 59b/01, 60a/19, 62a/11, 62b/05, 62b/15, 62b/16, 62b/17, 64a/17, 65a/11, 65b/04, 66a/03, 66b/11, 67a/10, 67b/15, 70b/01, 70b/19, 73b/19, 74a/09, 74b/17, 77a/12, 78a/03, 78a/07, 79b/13, 82a/06, 82a/11, 82a/16, 82a/18, 82a/19, 82b/08, 82b/14, 82b/19, 83a/15, 85a/05, 85b/07, 85b/13, 86b/04, 87a/17, 87b/08, 89b/05, 90a/14, 90b/07, 91a/12, 92a/17, 94a/19, 95b/02, 96b/07

ehl-i Ḥ. 2b/12, 3a/09

sivā-yı Ḥ. 6b/11

ṭālib-i Ḥ. 41a/09

Ḥ.+ dan 3a/10, 34b/17, 35a/09, 73b/17

ṭarīḳ-i Ḥ.+ dan 19b/15

Ḥ.+ dur 44b/06, 45a/18, 45b/05, 46a/08, 47b/18, 48a/03, 49a/01, 58b/19, 59a/01, 59a/02, 59a/03, 59a/04, 59a/06, 61a/10

merdūd-ı Ḥ.+ dur 39b/06

ḥ.+ larından 15a/05, 22a/01, 22a/18, 24a/02

ḫāk (Far.): Toprak.

ḫ. 25b/17

ḥaḳāret (Ar.): Küçük düşürme, horlama.

ḥ. 22b/14

ḥ. ideler 23a/02

ḥaḳīḳat(Ar.): Doğruluk, gerçeklik.

ḥ. 25b/17, 37a/08, 47b/11

fā‘il-i ḥ.+ da 7b/11

ḥ.+ de 73a/12, 73a/13

ḥaḳīḳaten (Ar.): Gerçekten.

ḥ. 73a/18, 73b/11

ḥaḳīḳi (Ar.): Doğru olan, gerçek olan.

‘ālim-i Ḥ. 73b/13

ḥakīm (Ar.): Allah’ın 99 isminden biri. Her şeyi bilen, bütün her şeye hükmeden anlamındadır.

ḥ. 1b/07, 28a/07

ḥākim (Ar.): Varlıktaki şeylerin

mahiyet ve hakikatlerini aklı ile bilen kimse.

ḥ. 97a/08

ḥ. +e 15a/04

ḥ.+ lere 30b/15

ḥ.+ lerimüz 19b/12

ḥ.+ lerimüze 23b/18

ḥaḳīr (Ar.): Değersiz, kıymetsiz.

ḥ. 9a/16, 12b/03, 23a/05

ḥ. ider 7b/10

Ḥaḳḳ (Ar.): Bk. “ ḥaḳ”.

Ḥ. 7a/07

Ḥ.+ a 5b/01, 12a/04, 17b/09, 92b/11, 96b/04

ehl-i Ḥ.+ a 56a/12

ḥażret-i Ḥ.+ a 39b/01

Ḥ.+ ı 3a/09, 6b/10, 6b/11, 50b/02, 73a/19, 77b/16

dīn-i ḥ.+ ı 19b/19

Ḥ.+ ıla 77b/03

Ḥ.+ ımda 16a/06

Ḥ.+ ımı 95a/14, 97a/11

Ḥ.+ ını 46b/04, 90b/02

Ḥ.+ ında 9b/19, 10a/02, 10b/12, 11a/18, 24b/15, 26b/03, 26b/06, 52a/09, 62b/14, 65b/02, 65b/03, 72b/08, 73a/13, 75b/12, 75b/13, 77a/12, 78b/01, 83a/05, 86a/17

Ḥ.+ ından 43a/01, 59b/12, 71b/08

Ḥ.+ uñ 25b/11

Ḥaḳḳi (Ar.): Hak.

Ḥ. 1b/04, 4b/19

ḥaḳḳu (Ar.): Hak.

Ḥ. 56b/01

ḥaḳḳun (Ar.): Hak, hakikat.

Ḥ. 49b/18

ḥāl (Ar.): Davranış, tutum, tavır.

ḥ. 4b/16, 6a/03, 14a/05, 24b/13, 40a/15, 46a/19, 50b/19, 64b/05, 65b/11, 66a/12, 66b/08, 75a/05, 75b/03

āsūde-i ḥ. 19b/18

‘ilm-i ḥ. 17b/12, 18a/09, 18a/10, 18a/12, 18a/17, 18a/19, 18b/06, 18b/12, 18b/16, 20b/08, 21a/04, 21a/16, 21a/18, 21b/05, 22a/02, 23b/03, 52b/08, 86b/02, 86b/10

ḥ.-ı ḥayātında 38b/18

ḥ.+ de 7a/19, 17a/08, 36a/08, 46b/18, 48b/01, 48b/03, 63b/09

‘ilm-i ḥ.+ de 24b/04

‘ilm-i ḥ.+ den 17b/13, 17b/14, 18a/16, 18a/17, 18b/01, 19a/01, 19a/17, 19b/03, 85b/03, 86b/05

‘ilm-i ḥ.+ dur 51b/09, 86b/01

‘ilm-i ḥ.+ dür 54a/08

ḥ.+ e 20a/11, 23a/12,

75b/03

ḥ. eyle 83a/11

ḥ.+ i 23b/10, 29a/06, 29a/10, 33b/02, 34b/06, 57a/07, 57a/12, 84a/13, 84a/16, 84b/10, 98b/14

‘ilm-i ḥ.+ i 17b/12, 17b/19, 18a/03, 18a/04, 18b/03, 18b/08, 19b/09, 20a/19, 20b/10, 21a/10, 23b/16, 23b/17, 24b/05

ḥ.+ im 30a/07

ḥ.+ imüz 16a/16, 16b/02

ḥ.+ iñ 30a/07

‘ilm-i ḥ.+ iñ 20a/16

ḥ.+ inde 18a/19

ḥ.+ inden 30a/12

ḥ.+ ine 16a/17, 16b/02, 84a/16

ḥ.+ ler 68a/02

ḥ.+ lerdür 11a/02

ḥ.+ leri 8b/06, 14b/11, 21a/08, 23a/09, 23a/15, 53a/04, 57a/08, 71b/05

ḫāl (Ar.): Durum.

ḫ.+ i 18b/01, 31b/18, 60b/04, 67a/04, 7a/04, 96b/19

ḥ.+ leri 40b/06

ḥālā (Ar.): Şimdi bile, halen.

ḥ. 27a/08, 36a/03, 45a/05

ḫālāk (Ar.): Nasip, hisse.

ḫ. 83a/12

ḫalaḳa (Ar.): Halkalar.

ḫ.-ı ‘ilimde 82b/02

ḫ.-i ẕikirde 70a/02, 97b/15

ḫalaḳnākum (Ar.): Sizi yarattık.

ḫ. 28b/14

ḫalāṣ (Ar.): Kurtulma.

ḫ. 15a/02, 29a/15, 32a/12, 71b/11, 76b/05

ḫ.+ a 13b/09, 74b/01

ḫ. ider 13b/18

ḫ. idüp 40a/14

ḫ.+ larına 41a/09

ḫ. olsun 37a/13

ḫ. olup 65a/15

ḫ. olursın 13a/13

ḫ. olur 14a/15, 30a/15

ḥālbuki (Ar.): Oysa, oysa ki.

ḥ. 14a/03, 17a/11, 17b/04, 20b/07, 20b/19, 81b/07, 87a/16

Haleb (Ar.): Özel isim.

H.+ de 22a/18

ḫaleḳakum Allāhu’l-leẕi (Ar.): Sizi yarattı o Allah ki…

ḫ. 58b/04

ḫalel (Ar.): Bozukluk, eksiklik.

ḫ. 2b/16, 21b/09

ḥālet (Ar.): Nitelik, durum.

ḥ.+ ler 37a/06

Ḫālıḳ (Ar.): Yaratıcı, Allah.

Ḫ. 7a/10, 7b/06, 9b/13, 56a/02, 59b/08, 59b/11

Ḫ.+ a 9a/18, 74a/02

bi'l-külliye Ḫ.+ a 8b/15

Ḫ.+ dur 43b/13, 59b/18

Ḫ.+ ı 5b/16, 54b/06, 59b/19, 60a/01

Ḫ.+ ını 6b/07

Ḫ.+ ınuñ 54b/10

Ḫ.+ ları 58b/03

ḫalīfe (Ar.): Hz. Muhammed'den sonra onun vekili olarak din ve dünya işlerinde bütün müslümanların önderi, aynı zamanda devletin reisi olan kişi, emirü'l-müminin.

ḫ. 4a/12, 46a/05, 46a/06, 46a/07, 46a/08, 60b/16, 60b/17, 61a/01

ḥalīm (Ar.): Yumuşak huylu.

ḥ. 1b/07, 53b/19

ḫāliṣ (Ar.): Karışıksız, katkısız.

ḫ. 71a/01, 71a/18, 84a/05, 84a/06, 84a/10

ḫāli'z-zihin (Ar.): Boş zihin.

ḫ.+ dür 63b/02

ḫalḳ (Ar.): Bir milleti meydana getiren insanlar.

ḫ. 3a/08, 7a/09, 8b/15, 9b/07, 12a/17, 12b/04, 16b/19, 25b/11, 26b/06, 26b/18, 33b/18, 34b/10, 36a/19, 38a/02, 46a/13, 46a/15, 46b/12, 49b/14, 55b/19, 58b/02, 58b/05, 63b/13, 63b/14, 65a/15, 66b/18, 66b/19, 67a/01, 67a/04, 72a/05, 73b/01, 75a/07, 75a/15, 79b/17, 85b/01, 87a/14, 87a/16, 87a/19, 88b/08, 88b/09, 90b/13, 98b/08

cemī'-i ḫ. 68b/17

ḫ.-ı cāhil 73b/13

ḫ.-ı cihān 28a/01

ḫ.-ı cihan 30b/12

ḫ.-ı ṣāni'-i 'ālemi 5b/03

ḫ.+ a 9a/15, 9a/16, 9a/19, 10b/15, 10b/19, 31a/19, 41a/08, 46b/03, 62a/12, 68b/03, 68b/08, 69a/08, 80a/08

cemī'-i ḫ.+ a 97a/12

ḫ.+ da 9a/14, 9b/03

ḫ.+ dan 5a/11, 9b/01, 21a/03, 30a/12, 70b/18, 72a/16, 77b/06, 78a/08, 78a/14, 88a/14

ḫ.+ dur 43b/13

ḫ. eyledi 67a/11

ḫ. eylemek 8a/13

ḫ.+ ı 2b/01, 15a/11, 23a/14, 28a/09, 28b/16, 35b/07, 40b/15, 51b/02, 59a/03, 60a/06, 69a/04, 71a/07, 72b/04, 75a/10, 75b/16, 76b/08, 77b/14,

79b/03, 85a/19, 91b/04

ḫ.+ ına 20a/19, 66b/17

ḫ.+ ında 73a/10

ḫ.+ ınuñ 22b/18, 67b/05

ḫ. ider 59b/19

ḫ. idivirdi 43a/05

ḫ. idivirir 7a/11, 9b/10, 9b/14

ḫ. idivirmese 9b/11, 43a/02

ḫ. idivirmeyüp 43a/06

ḫ. idivirse 43a/01

ḫ. idivirüp 42b/19, 59b/08, 59b/11

ḫ. idivirürin 7b/14, 7b/17, 42b/05, 42b/06, 42b/07, 42b/09, 42b/13, 42b/16

ḫ. idüp 59b/06, 60a/06

ḫ. itdikden 8b/05

ḫ. itdi 62a/11, 85b/16, 95b/01

tebdīl-i ḫ. itdi 29b/05

ḫ. itmege 9b/12

ḫ. itmekden 85b/18

ḫ. itmezden 8b/05

ḫ. itmişdür 65a/12

ḫ.+ uñ 8b/18, 9a/01, 9b/02, 19b/08, 20a/11, 35b/10, 35b/15, 71a/02, 73b/11, 87a/11

cemī‘-i ḫ.+ uñ 26b/11, 96a/14

ḫalḳa (Ar.): Ortası boş yuvarlak, çember.

ḫ. 26b/04, 70b/08

ḫalaḳtü’l-cinne (Ar.): Cinleri yarattım.

ḫ. 85b/17

ḫaleltum (Ar.): İhramdan çıktığınızda.

fe-iẕā ḫ. 60a/09

ḫalṭ (Ar.):Bir şeyi başka bir şeyle karıştırma, mezcetme.

ḫ. idüp 84b/05, 90a/14

ḫ. olan 21b/12

ḫ. olup 21b/08

ḥamāḳat (Ar.): Ahmaklık.

ḥ.+ dur 25b/04

ḥamām(Ar.): Yıkanılacak yer.

ḥ. 52b/15

ḥ.+ a 52b/16

ḥamelü’l-mü’min (Ar.): Müminin yükü.

ḥ. 85a/04

ḥamelü’l-fāsıḳ ‘ale’l-fesād (Ar.): Fasığın fesat yükü.

ḥ. 85a/05

ḫamer (Ar.): İçki.

ḫ.+ uñ 75b/15

Ḥāmid-i Leffāf (Ar.): Özel isim. İslam alimlerinden biri.

Ḥ. 3a/03

ḥamil (Ar.): Taşımak.

ḥ. eylemek 88a/18

ḥ. itmek 50a/10

ḫamir (Ar.): İçki, şarap.

ḫ. 71b/17, 81a/13

şurb-ı ḫ. 71b/03, 72b/16

şurb-ı ḫ.+ i 70a/16

ḫ.+ le 71b/13

ḥamiyyet (Ar.): Milli şeref, haysiyet.

ḥ. 87b/05

ḥ.-i islām 24b/12

ḫamr (Ar.): Bk. "ḫamir".

şurb-ı ḫ.+ e 75b/12

ḫ.+ uñ 75b/17

ḥamulu'l-mü'minu 'ale'ş-şalāḥ (Ar.): Müminin doğruluk üzerine yükü.

ḥ.+ dur ve 50a/10

Ḥamzavī (Ar.): Bir tarikat ismi.

Ḥ.+ ler 38a/04, 75a/06, 75a/10, 75b/07, 80a/18, 80b/01, 80b/06, 81a/10

Ḥ.+ lerden 76a/02, 80b/09

Ḥ.+ lerdensin 85a/03

Ḥ.+ leri 75a/16, 80b/05

ḫandān (Far.): Gülen, neşeli.

ḫ. 23a/06

Ḥanīfi (Ar.): İmam-ı Azam Ebu Hanife mezhebine mensup olan kimse.

Ḥ.+ dür 56a/18

Ḥ.+ lerdür 56a/14

ḫār (Ar.): Sıcak, hararetli.

ṭab'-ı ḫ.-ı yābis 32b/08

ḫarāb (Ar.): Yıkık dökük.

ḫ. 12a/15

ḫ.+ dur 84a/16

ḫ. eyler 78a/11

ḫ. idelerdi 6a/09

ḫ. iderler 19a/09

ḫ. ider 5a/14, 17b/11, 29b/11

ḫ. idüp 84b/06

ḫ. itdikde 19b/02

ḫ. olacaḳdur 14b/11

ḫ. olaydı 18b/13

ḫ. olur 20a/04

ḫarābe (Ar.): Harap, yıkılmaya yüz tutmuş bina.

ḫ. 27b/13

ḫarāc (Ar.): Müslüman olmayan tebaadan ve sahibi müslüman olmayan araziden alınan vergi.

ḫ. 16b/14, 44b/11, 83a/06

ḫaracet (Ar.): Çıkmak.

ḫ. 30b/12

ḥarām (Ar.): Dinin kesin bir delille yasakladığı, işlenmesi azabı, inkar edilmesi küfrü gerektiren.

ḥ. 3a/06, 19b/13, 20a/15, 25b/18, 26a/06, 26a/13, 27b/07, 31a/18, 31b/04, 31b/05, 31b/06, 31b/09, 31b/11, 31b/12, 31b/13, 34b/10, 35b/11, 35b/15, 35b/16, 36a/08, 48b/11, 59a/18, 59a/19, 62a/04, 64b/02, 65b/04, 72a/01, 72a/07, 72b/16, 73a/04, 73a/06, 73a/19, 73b/01, 73b/09, 75b/17, 81a/08, 82a/08, 86b/07, 90a/03, 92a/07, 93a/12, 93a/14, 94a/08, 94a/09, 94a/17, 94b/05, 97a/19, 97b/03, 97b/08

ḥ.-ı liġayrihidür 31b/09

ḥ.-ı liġayrihi 31b/08

ḥ.-ı li‘aynihi 31b/07, 31b/10

ḥ.-ı li 31b/07

ḥ.+ a 31b/15, 35b/17, 54a/12, 54a/13, 54a/19, 65a/14, 94a/15, 99a/08

ḥ.+ dan 10b/14, 10b/17, 54a/09, 54a/17, 94b/03, 94b/04

ḥ.+ dur 26b/06, 28a/13, 28b/04, 28b/10, 28b/11, 30a/04, 31b/07, 31b/08, 31b/14, 34b/12, 35a/18, 35b/01, 35b/08, 35b/09, 35b/10, 35b/13, 36a/02, 36a/05, 36a/06, 62a/07, 65a/17, 65a/19, 69b/10, 70a/07, 70a/08, 96b/07, 97b/03, 97b/04, 97b/07

ḥ.+ ı 94a/10

ḥ. iderin 24b/08

ḥarāmen (Ar.): Haram olarak.

ḥ. 28b/15

ḥarāmī (Ar.): Haydut.

ḥ.+ leri 40a/08

ḫarc (Ar.): Bir iş için harcanan para.

ḫ. 84a/07

ḫ.+ ı 84a/12

ḫ. idüp 16b/01

ḫarecte uẕkurū’l-‘ahde’l-leẕī (Ar.): Çıktığında hatırla o sözü ki…

ḫ. 49b/17

ḥarekāt (Ar.): Hareketler, davranışlar.

ḥ.+ dur 97b/08

ḥareket (Ar.): Davranış.

ḥ.+ den 18b/13

ḥ.+ e 4b/13, 65b/10

ḥ. idüp 2b/19

ḥarem (Ar.): Müslüman saray, konak ve evlerinde yabancı erkeklerin giremediği, yalnız kadınlara mahsus bölüm.

ḥ.+ e 24a/06

ḥarf (Ar.): Dildeki sesleri gösteren ve alfabeyi meydana getiren işaretlerden her biri.

ḥ. 43b/02

ḥ.+ i 6a/18

ḥ.+ ler 43b/10

ḥarış (Ar.): Hırs.

ḥ. 40a/10

ḫāric (Ar.): Bir şeyin sınırları dışında kalan yer, dış, dışarı.

ḫ. 67a/07

ḫ. olup 14a/02

ḫāricī (Ar.): Dışla ilgili, dıştan.

delil-i ḫ.+ ile 6a/13

Ḫāriciyye (Ar.): Bir mezhep adı.

Ḫ. 56a/10

ḥarīr (Ar.): İpekten yapılmış elbise.

ḥ. 53a/07

ḥ.+ den 22b/06, 53a/08, 65a/07, 67b/14

ḥarīṣ (Ar.): Bir şeyi elde etmek hususunda aşırı derecede istekli olan, hırslı.

ḥ. olmaḳ 87a/13

ḥ. olur 18b/09

ḥarīş (Ar.): Kaşınma, kaşıma.

ḥ. 86b/14, 86b/19

ḥarr (Ar.): Sıcak, hararetli.

ḥ.+ ıñ 40b/11

haddi'ş-şurūb (Ar.): İçki cezası.

bāb-ı ḥ. deyü 75b/18

ḫāṣ (Ar.): Bir şeye mahsus olma, özgü.

ḫ. 39b/07

imān-ı ḫ. 38b/07

ḥasbeten (Ar.): Maddi manevi bir karşılık beklemeden.

ḥ. 28a/03

ḥaseb (Ar.): Arapça "saymak, addetmek" anlamındaki kelime, dilimizde başına "ile" manasına gelen "bi" harf-i cerri alarak bi-hasebi… şeklinde klişeleşmiş söyleyişler yapar.

ḥ.+ ile 47b/13

ḥased (Ar.): Kıskanma, çekememe.

ḥ. 50a/11, 50a/14, 50a/15, 67b/07

ḥasen (Ar.): Yüzü güzel olan.

ḥ. 57b/16

ef'āl-i ḥ. +e 57a/11

ḥasenāt (Ar.): İnsanlar için yapılan hayırlı işler, iyilikler.

ḥ. 50b/10

ḥ.+ a 50b/11

ḥ.+ ıñdan 95a/15

ḥaset (Ar.): Bk. "ḥased".

ḥ.+ den 50a/11

ḥāṣıl (Ar.): Meydana gelen, ortaya çıkan.

ḥ. olan 63a/05, 78b/11, 96b/07

ḥ. ola 3a/06

ḥ. oldı 52a/02

ḥ. olmaḳ 56a/01, 58b/13

ḥ. olmışdur 39b/05

ḥ. olup 54b/17

ḥ. olur 7b/03, 39b/06

ḫaşım (Ar.): Düşman.

ḫ. 69b/02

ḫ. olup 72a/13

ḥaşır (Ar.): Saz ve kurumuş bitki saplarından örülmüş taban örtüsü.

ḥ.+ ın 54a/15

ḥasibtum (Ar.): Hesap ettiniz.

ḥ. 28b/14

ḫāsir (Ar.): Zarara uğrayan kimse.

ḫ. 77a/03

ḫaṣlet (Ar.): Yaratılıştan gelen özellik, huy, tabiat.

ḫ. 38a/07, 38a/12

ḥasret (Ar.): Özleyiş, özlem.

ḥ. 14b/07, 85b/09

ḫaṣṣ (Ar.): Mahsus, özgü.

ḫ.+ ı 91b/14

ḫasta (Ar.): Sağlığı yerinde olmayan.

ḫ. 30a/09, 32a/05, 41b/16, 66b/09, 82b/13

ḫ.+ lıḳ 11a/03, 18a/19

ḫ.+ ya 18a/18

ḥāṣā (Ar.): Asla, kattiyen.

ḥ. 31b/11, 55b/06, 70a/13, 71b/12, 75b/19, 78a/11, 88a/12

ḥaşer (Ar.): Ölülerin diriltilip bir

araya toplandığı zaman, kıyamet.

ḥ. olıcaḳ 28b/01

ḥāşiye (Ar.): Bir eserin içindekileri açıklamak üzere yazılan kitap.

ḥ.-i İbni Ebi Şerīf 4a/13

ḥ.-i iyce 4a/12

ḥ.-i kestel 4a/13

ḥ.-i Ramāżān 4a/13

ḥ.-i ‘İṣāme’d-dīn ve 4a/12

ḫaşla- (Tr.): Kaynar suda pişirmek, kaynar suya batırmak, üstüne kaynar su dökmek.

ḫ.- salar 98b/03

ḥaşr (Ar.): Bk. “ḥaşer”.

ḥ. 69a/19

h. ider 29a/09

ḥ. iderim 29a/02

ḥ. iderin 28b/18

ḥ. olasın 2b/17, 66a/11, 66a/13

ḥ. ola 28a/17, 28a/19

ḥ. oldıḳda 26b/19

ḥ. olmaḳ 28b/02

ḥ. olmaz 95a/18, 95a/19

ḥ. olur 26b/19, 28a/15, 36b/01

h. olurlar 12a/11

Ḥaşr (Ar.): Kuran-ı Kerim’de bir sure ismi.

sūre-i Ḥ.+ üñ 53b/11

ḫaṭā (Ar.): Yanlış, yanlışlık.

ḫ. 60b/01, 61b/17

ḫ.+ lu 78a/09

ḫāṭır (Ar.): Düşünme, akılda tutma yeteneği, zihin, hafıza.

ḫ.+ ın 32a/04, 89b/07

ḫ.+ ına 48a/05, 48a/06, 51a/16, 88b/02, 88b/03

ḫ.+ ıña 57b/08

ḫaṭīb (Ar.): Cuma günleri camide minbere çıkarak hutbe okumakla görevli olan kimse.

ḥ.+ lere 91b/05

ḫ.+ leri 78b/18

ḫātime (Ar.): Netice, son.

ḥüsn-i ḫ. 54a/07

ḫātimet (Ar.): Son.

sū’-i ḫ.+ i 32a/08

ḫātime’n-nebbīyin(Ar.): Nebilerin sonuncusu.

ḫ. ve 60b/09

ḥattā (Ar.): Bile, dahi.

ḥ. 2b/15, 11a/18, 11b/15, 17a/01, 17a/05, 17b/07, 18a/15, 42a/02,

42a/08, 42a/11, 47a/17, 49a/07, 55a/17, 63a/03, 65a/12, 67a/02, 69a/01, 69a/11, 69b/14, 72a/18, 73b/09, 76a/10, 78b/16, 80a/16, 80b/04, 80b/06, 84a/04, 91a/11, 92b/16

ḫātūn (Ar.): Kadın, zevce.

ḫ. 34a/11, 34a/12, 34a/14, 34a/15, 52b/16, 52b/17, 52b/19, 62a/15, 64a/08, 64a/10, 67b/08, 69a/19, 69b/02, 91b/19

ḫ.+ a 69b/04, 94b/08

ḫ.+ da 66a/07

ḫ.+ ı 69b/07

ḫ.+ ın 64a/11

ḫ.+ ına 69b/04

ḫ.+ ını 63b/17, 67a/11

ḫ.+ lar 62a/17, 63b/18, 65a/12, 65b/14, 66a/03, 67a/10, 69b/03

ḫ.+ lara 64a/01, 66a/01, 66a/02, 67b/04

ḫ.+ lardan 63b/09, 64a/07

ḫ.+ ları 62a/11, 62a/14, 64a/04, 64a/06, 64a/08, 67b/08, 69a/10

ḫ.+ ların 65a/14

ḫ.+ larına 52b/08, 67b/08

ḫ.+ larıñıza 67b/09

ḫ.+ uñ 91b/11

ḫavāṣ (Ar.): Bir toplumda okumuş yazmış olanlar sınıfı, ileri gelenler, seçkin sınıf.

ḫ.+ ı 23b/17

ḥavādiṯ (Ar.): Haberler, hadiseler.

ḥ.+ dür 10a/13, 10b/07

ḥavāle (Ar.): Bir işi, bir şeyi başkasına devretme, başkasının sorumluluğuna bırakma.

ḥ. eylese 3a/17

Ḫavāric (Ar.): Bir mezhep adı, Hariciye mezhebi.

Ḫ. 60a/03, 88a/04, 88a/12

meẕheb-i Ḫ.+ de 88a/08

Ḫavāricī (Ar.): Harici mezhebine mensup olan kişi.

Ḫ. 88a/04

ḫavf (Ar.): Korku.

ḫ. 13a/16, 88a/14

ḥ.+ ı 9b/16

ḫ.+ ından 88a/02

Ḫāvi'l-fetāvā (Ar.): Özel isim. Arapça fetva kaynaklarından biri.

Ḥ. 87b/13

ḥavl (Ar.): Güç, kuvvet.

ḥ. +e 89b/14

ḥ.+ ında 69b/19

ḥavż (Ar.): Bölge, mıntıka.

ḥ.+ ı 46b/14, 46b/15

Ḥay (Ar.): Allah'ın isimlerinden biri.

Ḥ.+ dur 41b/15

Ḥ.+ i 54a/02

hāy (Ar.): Anlamı güçlendirmek maksadıyla kullanılan bir ses taklidi.

h. 76a/17

ḥayā (Ar.): Utanma, sıkılma.

ḥ. 40a/02, 68b/10, 69a/07

ḥ.+ sı 65a/01

ḥ.+ sız 63b/19, 68a/01, 68b/15

ḫayāl (Ar.): Gerçek olmayan, düş.

ḫ.+ inden 38b/11

ḫ.+ ler 43b/11

ḥayāt (Ar.): Ömür, yaşam.

ḥ. 40b/01

ḥ.+ da 30b/04, 68a/11

dīn-i ḥ.+ da 31a/15

ḥ.+ dadur 9b/15

ḥ.+ dur 10a/17, 41b/15

ḥ.+ ı 18b/15

ḥ.+ ım 95a/03

ḥ.+ ıñda 1b/09

ḥāl-ı ḥ.+ ında 38b/18

ḫayır (Ar.): Her durumda ve şartta herkesin katında iyi ve makbul olan hal ve iş.

h. 7a/05, 7b/05, 8b/07, 8b/14, 8b/15, 9b/01, 18a/16, 38b/06, 42a/16, 42b/01, 42b/03, 42b/04, 42b/09, 43a/01, 43a/05, 46b/04, 46b/06, 50a/08, 54a/02, 59b/07, 59b/08

h.+ a 8a/05, 9b/10, 59b/06, 59b/07

h.+ dan 9b/13

h.+ ı 8a/06, 9a/15, 9a/16, 9a/18, 9b/07, 42b/05, 43a/03, 77a/19

h. itse 35a/08

ḫ.+ la 32a/01, 52a/14

ḫ.+ lar 46b/06, 48b/01

ḫ.+ ların 43b/15

ḫ.+ lıdur 82b/03, 82b/06

ḫ.+ lu 82b/07

ḫ.+ludur 45b/07, 70b/16, 82b/10, 82b/12, 82b/14, 87a/06, 87a/07, 93b/15, 93b/16

ḫā'ib (Ar.): Mahrum, ümitsiz.

ḫ. 77a/03

ḫayrāt (Ar.): İyilikler, hayırlı işler.

ḫ. 8b/15, 50b/09

ḫ.+ a 50b/11

ḫayrihi (Ar.): Hayr, hayır.

ḫ. 6b/03, 6b/09, 64a/16

hayrü'l-vāriṯīn (Ar.): Mirasçıların en hayırlısı.

h. diye 50a/05

ḥayvān (Ar.): Hareket edip yer değiştirebilme ve hissetme yeteneği olan canlı yaratık.

ḥ. 1b/15

ḥ.+ lar 13a/12, 45b/15

ḥ.+ laruñ 43b/14

ḥayvānāt (Ar.): Hayvanlar.

ḥ. 95a/18

ḥayż (Ar.): Kadınlarda adet hali, aybaşı.

ḥ. 54a/18, 69a/14, 94b/08

ḥ.+ dan 47a/05

haẕā (Ar.): Bu, şu.

h. 1b/04, 17b/05, 26a/07, 28a/08, 31a/07, 32a/12, 56b/08, 66a/01, 67b/09, 68b/17, 77b/02, 85a/07

haẕā'l-ḳavli (Ar.): Bu söz.

h. 60a/11

haẕa'l-minvāl (Ar.): Bu durumda, bu suretde.

h. ve 4b/18

ḥāżır (Ar.): Belli bir işi yapacak veya belli bir işe yarayacak duruma getirilmiş olan.

ḥ. 32b/12, 47a/01, 51b/12, 51b/13, 78b/09, 82b/12

ḥ.+ dur 44a/14, 98a/03

ḥ.+ ladım 92a/11

haẕihi-eḳvāl (Ar.): Bu sözler.

h. 4b/18, 67a/03, 71b/13, 81a/05

ḥażret (Ar.): Bir büyük zattan bahsedilirken isim yerine kullanılır.

ḥ. 37b/02, 53b/01, 60b/12, 96b/04

maḳbūl-ı ḥ. 11b/09, 15a/14

ḥ.-i Ebibekiriñ 61a/06

ḥ.-i Ebībekir 60b/18

ḥ.-i Ebibekre 61a/07

ḥ.-i Ebi Yusuf 88b/11

ḥ.-i Ebūbekir 60b/15, 61a/04

ḥ.-i Fāṭıma-ı zehrādan 96b/11

ḥ.-i ḥaḳḳa 39b/01

ḥ.-i Muḥammed 61b/08

ḥ.-i Musa 69b/11

ḥ.-i peyġamber 34b/10, 44a/14, 48b/16, 60b/14

ḥ.-i resūla 55a/19

ḥ.-i resūl 38a/06, 56a/06

ḥ.-i şeyḫe 80b/16

ḥ.-i ʻÁīşe-i ṣıddıḳa 96b/11

ḥ.-i ʻÁīşenüñ 96b/12

ḥ.-i ʻÁīşe 59a/06

ḥ.-i ʻAliden 87a/04

ḥ.-i ʻAlinüñ 60b/12, 92a/02

ḥ.-i ʻAliye 60b/01

ḥ.-i ʻAli 58a/15, 58a/16, 62a/02, 81b/15

ḥ.-i ʻOs̱māna 61a/07

ḥ.-i ʻOs̱man 58a/14

ḥ.-i ʻOs̱mān 61a/02

h.-i ʻOs̱mānuñ 60b/14

ḥ.-i ʻÖmer 58a/14, 60b/17

ḥ.+ den 35a/07

ḥ.+ dür 68a/06

ḥ.+ e 39a/08, 40a/18

ḥ.+ i 38b/04

ḥ.+ inden 49b/11

ḥ.+ ine 37a/16, 39a/09

ḥ.+ ini 44b/07

ḥ.+ iñizle 76a/08

ḥ.+ leri 3a/03, 26a/18, 26b/14, 27a/14, 35b/04, 36a/14, 40b/17, 41a/07, 75b/18, 88a/11

ḥ.+ lerinden 35a/15, 37a/17

ḥ.+ lerine 2a/07, 3b/10, 8a/12, 55a/14, 71b/06, 92a/06

ḥ.+ lerinedür 21b/14

ḥ.+ lerinüñ 71a/10, 82a/11, 88a/07

ḥaẕẕ (Ar.): Hoşa giden duygu, zevk.

ḥ.+ ı 4b/07

ḥ. idüp 13b/05, 52a/08

Ḥazzāk (Ar.): Özel isim. Mebhas-ı Îmân'ın duhan faslında düşünceleri zikredilen alimlerden biri.

Ḥ. 29b/08

ḫā'in (Ar.): Hıyanet eden kimse.

ḫ.+ sin 65b/03

heb (Far.): Her zaman, daima.

h. 9a/01, 20b/06, 28a/01, 28a/02, 48b/01, 84a/14

hediye (Ar.): Armağan.

h. 94a/03

Hediyetü'l-Meḥdiyyīn (Ar.): Özel isim. Kadızâde Mehmed Efendi'nin Mebhas-ı Îmân adlı eserini oluştururken faydalandığı Arapça kaynaklardan biri.

H. +dür 4a/17, 47b/09, 87b/16

Hediyetü'l-Muḫliṣīn (Ar.): Özel isim. Kadızâde Mehmed Efendi'nin Mebhas-ı Îmân adlı eserini oluştururken

faydalandığı Türkçe kaynaklardan biri.

H.+ dür 4a/03

ḥekīm (Ar.): Doktor, tabib.

ḥ. 95b/17, 95b/18

hel (Ar.): Kullanıldığı cümleye soru anlamı katan sözcük.

h. 74a/10, 96b/10

ḫelā (Ar.): Tuvalet, ayakyolu.

ḫ.+ ya 84b/09

helāk (Ar.): Mahv olma, yok olma.

h. eyleye 30a/05

h. ider 18b/03, 30a/02, 30a/03, 51a/08, 51a/09, 51a/14, 78b/09

h. idicidür 51a/12

h. itmiş 33b/06

h.+ lik 51a/09, 51a/10

h. oldı 27a/08

h. olduġı 8a/11, 18b/04

h. olup 27a/10

h. olur 18b/05, 29a/14, 33a/06, 84b/07

ḥelāl (Ar.): İslam dininin yasaklamadığı davranış.

ḥ. 19b/13, 20a/14, 26b/06, 28a/03, 31a/18, 31b/12, 31b/15, 34b/09, 35b/17, 48b/11, 62b/02, 64b/02, 67b/16, 69b/13, 72b/16, 73a/04, 73a/06, 81a/08, 86b/07, 92a/07, 94a/11, 94a/12, 94a/13, 94a/14, 98b/03

ḥ.+ den 53a/18, 94a/08

ḥ.+ dur 31b/13, 35b/14, 62a/05, 62a/15, 75b/13, 93a/05, 93a/08, 93a/09, 94a/15, 94a/17, 94b/08, 94b/09, 94b/11, 97b/16, 97b/19, 98a/0, 99a/01

ḥ.+ dür 31b/09, 36a/06, 75b/13

ḥ.+ e 35b/01, 35b/11, 35b/15, 35b/16

ḥ.+ i 73a/19, 73b/02

ḥ. olmaḳ 31b/10

ḥ. olur 48b/02

hele (Far.): Özellikle, bilhassa.

h. 33a/15, 66a/10, 66a/16, 66a/18, 66b/02, 66b/19

hem (Far.): Üstelik, bir de.

h. 11b/02, 13b/05, 14a/07, 14a/08, 15b/10, 19a/08, 21a/06, 30b/14, 32a/11, 32a/19, 32b/18, 47a/16, 49a/05, 49a/18, 70b/19

hemān (Far.): Derhal, çabucak.

h. 4b/08, 7a/02, 8a/02, 8a/08, 13a/02, 13b/08, 16a/16, 16b/13, 18b/03, 19a/18, 22a/08, 22a/10, 26a/18, 26b/07, 27b/07, 28b/09, 28b/12, 29a/06, 29b/13, 30a/18, 32a/04, 33b/13, 36b/13, 39b/10, 40b/01, 40b/03, 44a/03, 48a/07, 48b/09, 49b/14, 54b/08, 59b/13, 60a/10,

60a/17, 63b/03, 64a/10, 71b/09, 71b/17, 74a/02, 76a/12, 77a/05, 77b/09, 80a/07, 80a/08, 81a/17, 81b/02, 81b/04, 81b/13, 84a/16, 85b/02, 91b/18, 92a/16

hemdem (Far.): Dost.

h. olup 77b/18

hemīn (Far.): Yerine göre, ancak.

h. 35a/01, 73b/18

henüz (Far.): Şimdi, yeni.

h. 16b/06

hep (Far.): Bütün, sürekli.

h. 42a/02, 42a/04, 73b/04, 77b/19

her (Far.): Bütün, cümle.

h. 2a/05, 2a/17, 2a/18, 3a/05, 5a/03, 5b/16, 6a/03, 7a/04, 7a/06, 7a/07, 7a/10, 7b/02, 7b/03, 7b/04, 7b/05, 7b/08, 8b/02, 8b/07, 8b/08, 8b/11, 8b/13, 9a/06, 9a/10, 9a/11, 9a/19, 9b/13, 9b/18, 10a/03, 10b/10, 11a/03, 11a/13, 11a/19, 11b/04, 13a/09, 17b/05, 17b/12, 17b/13, 18a/18, 18a/19, 18b/01, 18b/02, 18b/03, 18b/04, 19b/12, 19b/16, 19b/18, 20b/14, 21a/01, 21a/09, 21a/10, 22a/02, 22a/19, 22b/10, 22b/12, 24a/07, 25a/05, 26a/19, 26b/10, 26b/18, 27b/10, 27b/18, 28b/06, 28b/10, 30a/01, 30a/03, 30a/17, 30b/05, 30b/17, 31a/13, 31b/16, 31b/18, 32b/12, 33a/02, 35b/06, 35b/13, 36a/12, 36a/19, 38a/07, 38b/18, 40a/04, 40a/11, 41a/17, 41b/05, 41b/06, 41b/19, 42a/07, 42a/11, 42a/15, 42b/13, 43a/14, 44a/10, 44a/14, 44b/17, 45b/04, 46a/19, 46b/14, 46b/19, 47a/11, 47b/17, 48a/03, 48b/13, 48b/14, 48b/18, 49a/01, 51a/07, 53b/08, 55a/03, 55a/04, 55b/18, 56a/02, 56a/11, 56b/16, 57a/07, 57a/12, 58b/18, 59b/18, 60b/06, 60b/10, 61a/05, 62b/02, 62b/03, 62b/06, 63a/07, 64a/03, 65b/08, 65b/18, 66a/06, 66a/18, 66b/15, 68b/17, 69b/05, 71b/17, 74a/04, 74b/12, 74b/13, 75a/13, 78a/19, 78b/13, 79b/01, 79b/19, 80b/05, 80b/07, 81a/16, 82a/06, 82b/01, 83b/04, 83b/09, 83b/11, 83b/14, 83b/18, 84a/01, 84a/04, 84b/04, 86a/04, 86a/18, 86b/12, 87b/10, 89a/01, 92a/12, 95a/13, 97a/14, 97b/03

hergiz (Ar.): Hiçbir vakit, asla.

h. 36b/16, 37a/03, 37a/05

hergün (Far.): Bütün günler.

h. 15b/15

herkes (Far.): Mevcut olan kim varsa, tümü.

h. 12a/17, 20a/05, 20b/10, 59a/02

h.+ e 27b/16

h. +e 7a/16

hevā (Ar.): İstek, arzu.

h. 5a/13, 23b/05, 29b/03, 40a/10, 68b/02, 75a/11

h.-yı esfele 77b/14

h.+ da 46a/10

h.+ dur 75a/12

h.+ lar 66b/06

h.+ ları 19a/07

h.+ larına 40b/10, 40b/12

h.+ ña 16b/03, 17a/16

h.+ nuñ 85a/09

h.+ sı 2a/13, 17b/08

h.+ sıla 17b/02

h.+ sına 40b/09

h.+ sını 17a/19, 17b/01

h.+ ya 82a/03, 83a/14

h.+ yı 5a/18, 6b/12

h.+ yıla 6b/11

heves (Ar.): İstek, arzu.

h.+ dür 6b/11

heybet (Ar.): Ululuk, azamet.

h. 86b/16, 86b/19

hey'āt (Ar.): Topluluklar, kurullar.

h.-ı ma'hūde 36a/01

hey'et (Ar.): Topluluk, kurul.

h. 28b/06

'ilm-i h. 19a/16

h.+ e 29b/06

h.+ i 30a/11

h.+ ine 32b/04

h.+ leri 8b/06

ḥıfẓ (Ar.): Koruma, saklama.

ḥ. 13b/17, 14a/12, 25b/05

ḥ.-ı ḥirāset 63b/02, 63b/09

ḥ.-ı īmānında 22a/15

h.-ı emānında 34b/16

ḥ. eyleyeler 63a/18

ḥ. eyleye 70b/01, 71a/02

ḥ. ideler 12b/01, 54a/11, 63a/12

ḥ. ider 13b/19

ḥ. ide 12b/08, 37a/09

ḥ. iden 59a/13

ḥ. idüp 59b/04, 65a/11

ḥ. itmekdür 81a/18

ḥ. itmek 63b/17

ḥıḳır (Ar.): Dünyevi işlerden dolayı incinip düşmanlık etmek.

ḥ. 50a/17

ḥ.+ dan 50a/16

ḥıll (Ar.):Helal olma, helallik.

ḥ.-ı ḥurmetinden 31b/01, 34b/08

ḥ.-ı ḥurmetinde 35a/12

ḥ.+ ına 31b/03

ḫınzır (Ar.): Domuz.

ḫ. 26b/16, 26b/19, 31b/05, 72b/17, 96b/01, 98b/04

ḫ.+ a 92a/16

ḫırḳa (Ar.): Özellikle elbise üstüne giyilen, ceket boyunda, yün veya pamukludan yapılmış, önden açık, kollu giyecek.

ḫ. 93b/19

ḫ.+ ya 41a/07

ḫırsız (Ar.): Hırsız.

ḫ.+ lar 79b/15

ḫ.+ lıḳ 79b/17

ḫışm (Ar.): Öfke, kızgınlık.

ḫ.+ ından 65a/15

ḫıyānet (Ar.): İhanet.

ḫ.+ den 51b/01

ḫ.+ dür 10b/17

ḫ. eyleye 38a/14

ḫ.+ i 11a/14

ḥicāb (Ar.): Utanma.

ḥ. itdikde 16a/02

Ḥicāz (Ar.): Özel isim. Suudi Arabistan'ın batısında bulunan bir bölge ismi.

Ḥ.+ a 28a/11

hīç (Far.): Yokluk.

h. 7a/09, 10a/15, 23a/12, 25b/04, 25b/14, 34a/16, 46a/09, 46b/19, 47a/07, 47a/10, 47a/12, 47b/02, 47b/03, 57b/04, 71b/05, 73a/15, 82b/16, 85a/16

h. +e 32b/05, 39a/17

hiçbir (Far.): Hiç kimse.

h. 10a/12, 10a/13, 11a/14, 11a/18, 23a/02, 25b/10, 44a/06, 44a/08, 44a/10, 44a/18, 59b/13, 86a/02

h. +i 33a/05

Hidāye fī Uṣūlli'd-dīn (Ar.): Özel isim. Kadızâde Mehmed Efendi'nin Mebhas-ı Îmân adlı eserini oluştururken faydalandığı Arapça kaynaklardan biri.

H. 4a/15

hidāyet (Ar.): Doğru olan yol.

h. 7b/03, 78a/03, 87b/17

h.+ i 7b/03, 11b/09, 78a/04, 78a/07

ḫiffet (Ar.): Hafiflik.

ḫ.-i bedene 29a/17

ḫ.+ den 68a/19

ḥikāyet (Ar.): Hikâye.

ḥ. 71a/10

ḥ. eyledi 75b/10

ḥ. iderler 88a/13

ḥ. ider 30b/01

ḥ. itdi 30a/06

ḥ. olınur 80b/19

ḥikmet (Ar.): Bilgelik.

‘ilm-i ḥ. 19a/15

ḥ.+ ler 43a/11

ḫilāf (Ar.): Ters, aykırı.

ḫ. 9a/12

ḫ.-ı naṣdur 58b/11

ḫ.-ı şer‘i 72b/03

ḫ.+ ın 9a/03, 9a/06, 42b/04

ḫilāfet (Ar.): Halife olma durumu.

ḫ.+ i 46a/08

ḥīle(Ar.): Bir kimseyi aldatmak, kandırmak ve yanıltmak amacıyle yapılan tertip, düzen.

ḥ.+ yi 71a/18

ḥilim (Ar.): Huy yumuşaklığı, yumuşak huyluluk, öfke ve hiddet gerektiren durumlarda kendini yenerek sakin ve serinkanlı olma.

ḥ. 40a/02

ḥ. idüp 53a/12

ḫilḳat (Ar.): Yaratma, yaratılma, yaratılış.

ḫ.+ i 29b/05

himmet (Ar.): Yardım.

h. 1b/13, 21b/17

h. eylersin 77b/18

ḥīn (Ar.): Zaman, vakit.

ḥ. 55a/18

ḥ.+ de 31a/08, 69b/17

ḥirāset (Ar.): Çiftçilik, toprağı ekip biçme işi, ziraat.

ḥıfẓ-ı ḥ. 63b/02, 63b/09

ḥisāb (Ar.): Bir iş için önceden plan kurma, tasarlama, tasavvur.

ḥ.+ a gelür 67b/01

ḥ.+ ıla 28a/19

ḥ.+ sız 11b/03

h.+ ı 95a/12

ḫiṭāb (Ar.): Sözü veya yazıyı bir kimseye yöneltme, tevcih etme.

ḫ. 1b/11

ḫ.+ dur 55b/01

ḫiẕlān (Ar.): Yardımsız kalıp zayıf ve zelil olma, düşkünlük, zillet, sefalet.

ḫ.+ ıla 58a/09

ḫiẕmet (Ar.): Bir kimsenin yapmakla sorumlu tutulduğu iş, kendisine verilen görev.

ḫ. 68b/09, 68b/15

ḫ.+ e 44b/17

ḫ.+ i 41b/09

ḫ. ider 84b/04

ḫ.+ ine 52a/07

ḫ. itmegi 68b/10

ḫ. itmişdür 79a/09

ḫizmetkār (Ar.): Hizmet eden kimse, hizmetçi .

ḫ. 14b/13

ḫ.+ ları 14b/08

ḫ.+ larınuñ 15a/06

ḫ.+ larına 14a/17, 14b/01

ḫ.+ laruñ 14b/17

ḫocā (Far.): Bir öğretim kurumunda dersokutan kimse, öğretmen, muallim.

ḫ.+ ların 78b/18

ḫ.+ larına 18b/18

ḫod (Far.): Kendi, bizzat, -de, dahi.

ḫ. 25b/07, 25b/09, 81a/02

imān-ı ḫ. 44b/01

ḫ.+ lamak 48b/10

ḫor (Far.): Değersiz, kıymetsiz.

ḫ. 23a/05, 68b/17

ḫ.+ layup 51a/19

Ḫorāsān (Ar.): Özel isim. İran'ın kuzeydoğu ve doğusunda bulunan bir bölge ismi.

Ḫ. 60b/19

ḫoş (Far.): Duyguları okşayan, zevk veren, beğenilen, güzel, iyi, latif.

ḫ. 1b/05, 1b/10, 66a/12, 94b/07

ḫ.+ ca 2b/06, 3a/16, 5b/02, 7b/19, 12b/13, 13a/09, 13b/10, 19b/11, 39a/06, 39b/10, 56b/17, 57b/14, 82b/16, 92b/16

ḫoca (Ar.): Hoca.

ḫ.+ lar 39a/16

hū (Ar.): Allah'ın zatına delalet eden ve ism-i a'zam ve ism-i celal de denen Allah isminin kısaltılmış şeklidir.

h. 55a/10, 55b/01, 55b/02, 55b/05

lafẓ-ı h. 55b/04

ḥubb (Ar.): Sevmek, sevgi.

ḥ.-ı riyāsetden 50b/13

ḥubbulillāhi (Ar.): Allah için sevme.

ḥ. 50b/01

Ḫudā (Far.): Allah, Tanrı.

Ḫ. 19a/12, 77b/16

minnet-i Ḫ. 19a/13
Ḫ.+ yı 5a/18, 6b/12

ḫuddām (Ar.): Hizmet edenler, hizmetçiler, uşaklar.
ḫ.+ ıdur 60a/12

ḥudūdullāh (Ar.): Allah'ın koyduğu hükümler, sınırlar.
ḥ.+ dan 97a/04

ḥudūṯ (Ar.): Meydana gelme.
ḥ.+ dur 10b/03

ḥuferi'n-nirān (Ar.):Cehennem çukurlarından bir çukur.
ḥ. olur 12a/13

ḥuffāẓ (Ar.): Hafızlar.
ḥ.-ı 'ulemāyı 90a/17

ḥufretün (Ar.): Çukur.
ḥ. 12a/13

ḫul (Ar.): Kıymetli bir maden.
ḫ.+ ı 69b/13
ḫ.+ ını 69b/14
ḫ.-ı ġanimetdür 69b/12
ḫ.+ lıyı 69b/15

ḫulāṣā (Ar.): Özet, özet olarak.
ḫ.-yı kelām 54b/13

Ḫulāṣātü'l-fetāvā (Ar.): Özel isim. Kadızâde Mehmed Efendi'nin Mebhas-ı Îmân'ı oluştururken faydalandığı Arapça fetva kitaplarından biri.
Ḫ. ve 87b/12

Ḫulāṣu'l-uṣūl (Ar.): Özel isim. Kadızâde Mehmed Efendi'nin Mebhas-ı Îmân'ı oluştururken faydalandığı Arapça kitaplardan biri.
Ḫ. ve 4a/16

ḫulḳ (Ar.): Doğuştan olan huy, yaratılış, tabiat.
ḫ.+ ı 31b/18
ḫ.+ lanmasa 40a/17
ḫ.+ lar 40a/17
ḫ.+ lardan 40a/16

ḫulle (Ar.): Şer'an (talak-ı selase ile) boşanmış bir kadının, kendisini boşayan eski kocasıyle tekrar evlenebilmesinin helal olması için bir başka erkekle gerçekten nikahlanması ve daha sonra boşanması usulü.
ḫ.+ ler 46a/14

hum (Ar.): Onlar.
h. 30b/15

hunā (Ar.): Burada.
h. 74a/01

ḥūri (Ar.): Cennet kızı.

ḥ.+ leri 47a/05

ḫūr‘īn (Ar.): İri gözlü huri.

ḫ.-i mu‘ānaḳa 62a/10

ḫurūc (Ar.): Çıkma, çıkış.

ḫ.+ ı 28b/05

ḫ. idüp 75b/08

ḫ. itd 28b/06

ḫ. itmiş 26a/09

ḫ. itseler 81a/11

Ḥurūfī (Ar.): Bir mezheb adı.

Ḥ. 20b/11, 20b/19, 21b/08, 21b/13, 22a/16, 70a/08, 70b/18, 75a/10, 76a/04, 76a/06, 77a/10, 79a/06, 80a/18

Ḥ.-i ārıżī 79a/02, 79b/01

Ḥ.-i āṣlīler 79a/18

Ḥ.-i āṣlī 79a/01, 79a/02, 79a/17

Ḥ.-i ‘ārıżī 79a/05

Ḥ.+ ler 38a/04, 70a/17, 71a/15, 75a/05, 75b/05, 76a/18, 76b/06, 77a/07, 77b/07, 78b/17, 79a/01, 79a/07

Ḥ.+ lerden 78a/09, 79a/02, 79a/05, 79a/06

Ḥ.+ lerdensin 85a/03

Ḥ.+ lerdür 70b/17

Ḥ.+ lere 76a/14

Ḥ.+ leri 71a/15, 71a/17, 71b/10, 75a/16, 79a/07

Ḥ.+ leriñ 70b/13

Ḥ.+ lerüñ 71b/01, 72a/09, 76a/03, 77a/04, 77a/08, 77a/19, 78a/05, 78b/11, 78b/12

Ḥ.+ lerün 78b/06

Ḥ.+ ye 76a/15

ḥuṣūl (Ar.): Vücuda gelme.

ḥ.+ i 77a/10

ḫuṣūmet (Ar.): Düşmanlık.

ḫ. 89b/14, 89b/17, 89b/18, 97a/06

ḫuṣūṣ (Ar.):Konu, iş, keyfiyet, madde.

ḫ.+ da 23a/02, 27b/17, 35b/17, 73a/16, 96b/14

ḫ.-ı ḳażıyyelüge 56a/01

ḫ.+ ından 50a/16

ḫuṣūṣā (Ar.): Özellikle.

ḫ. 7a/11, 24b/04, 27a/10, 67a/05

huve’l-maḳṣūd ve’l-murādātdur (Ar.): Odur kast edilen ve amaçlanan şeyler.

h. ve 4b/06

ḫūy (Ar.): Yaratılış, mizaç.

ḥ.+ a 40a/03

ḫ.+ ları 40a/10

ḫ.+ lardan 47a/05

ḫużū‘ (Ar.): Alçak gönüllülük.

ḫ.+ a 47b/10

ḫużūr (Ar.): İç rahatlığı.

ḫ. 52a/01, 69a/11

ḫ.-ı ḳalb 31b/16

ḫ.+ ında 38a/16, 39a/16

ḫużūr (Ar.):Önemli bir makāmın veya kişinin var olduğu, bulunduğu yer, o makam veya şahsın önü, katı, yanı.

ḫ.+ ında 34b/05

hücūm (Ar.): Üstüne gitmek, saldırmak.

h. idüp 14a/04

hüdā (Ar.): Hidayet.

h.+ yı 5a/18, 6b/12, 15a/16

ḫükemā (Ar.): Hakimler, filozoflar.

ḫ.-yı Yunānyundan 29b/17

ḫükm (Ar.): Hakimiyet.

h. 8b/10, 8b/17, 23a/16, 31a/11, 36a/07, 73a/13, 73a/18, 73a/19, 73b/05, 73b/11, 97a/07

‘ālim-i h. 73b/13

h. eyleyeler 75a/14

h. eyleye 72b/03

h.+ i 9b/02, 26a/18, 26a/19, 45a/19

h. idenlere 75a/13

ḫ. iderlerdi 31a/16

h.+ ile 7a/06, 7a/08, 58a/04, 58a/07

h.+ in 45b/01

h.+ inde 26a/12, 73a/10, 77a/15

h.+ indedür 98b/16

h.+ ine 92b/02

h. itmişlerdür 75a/13

ḫ.+ leri 31a/16, 73b/12

h. olınmaz 98b/09

h. olınur 48a/15, 49a/12, 83a/05

h. olunasın 39b/11

ḫükümet (Ar.): Bir ülkeyi yöneten kuruluşların bütünü.

taḫt-ı ḫ.+ iñde 15a/18

taḫt-ı ḫ.+ inde 27b/06

hünā ci’te (Ar.): Buradan geldin.

h. 35a/05

ḫünkār (Far.): Sultan.

ḫ. 20a/18

ḫürmet (Ar.): 1. Saygı. 2. Şeren

haram olma, menedilmiş olma durumu

ḥ. 27a/17, 68b/14, 92a/10

ḥ.+ inde 36a/01, 97b/06

ḥıll-ı ḥ.+ inde 35a/12

ḥıll-ı ḥ.+ inden 31b/01, 34b/08

ḥ.+ ine 26a/08, 26a/17, 28b/15, 31b/02, 31b/03, 31b/04, 34a/01, 35a/19, 75b/15

ḥ.+ ini 27a/15

ḫ.+ ine 28b/13

ḥ. itmegi 68b/09

ḥ.+ ler 71a/17

ḥüsn (Ar.): Güzellik.

h. 17a/17, 29a/05

ḥ.-i ḫātime 54a/07

h.-i rıżā 30b/16

hüve (Ar.): O.

h. 54a/02

I

ıḍlāl (Ar.): Doğru yoldan çıkma, sapıtma.

ı. 56b/03

ıla (Tr.): İle.

ı. 24b/12, 26a/05, 27a/05, 29b/05, 32a/07, 32a/16, 33a/15, 33b/04, 33b/13, 33b/14, 36b/01, 36b/08, 36b/12, 40a/17, 40b/11, 41b/02, 41b/17, 42a/09, 43b/02, 43b/06, 43b/08, 43b/10, 44b/12, 45b/05, 46a/02, 46b/08, 46b/09, 47a/08, 49a/11, 49a/12, 49b/02, 49b/16, 50b/12, 54b/05, 54b/19, 57a/08, 58a/18, 66a/19, 66b/06, 67a/16, 68a/17, 68b/03, 69a/08, 71a/07, 72b/03, 77b/12, 78a/10, 78b/10, 80a/07, 83b/17, 86b/08, 88b/11, 89a/17, 89b/05, 91a/05, 91a/06, 91a/15, 91a/16, 93a/02, 96a/12, 97b/16, 98a/02, 98a/18, 98b/03, 98b/11, 98b/18

ʻırż (Ar.): Namus, iffet.

ʻı.+ ına 17b/03

ʻı.+ larını 17b/06

ısa (Tr.): İse.

ı. 25b/14, 46b/05

ışı (Tr.): Sıcaklık.

ı.+ caḳ.dan 59b/04

ı.+ dan 95b/09, 95b/12

ı.+ ncaḳdan 59b/04

ı.+ nmaġı 43b/17

ı.+ tdı 95b/09, 95b/10

ı.+ tmaġa 95b/08, 95b/11

ışla- (Tr.): Islatmak.

ı.- yup 68a/13

ışlāḥ (Ar.): İyi duruma getirme.

ı.-ı ʻālem 62b/18, 62b/19

ı. eyleye 66a/04

ı. eyle 52a/19

ı.+ ı 22a/15

ışrār (Ar.): Tekrar tekrar üstünde durma, üsteleme.

ı. iderler 25b/13

ışrārahum (Ar.): Onların ısrarları.

ı. 35b/03

ıssız (Tr.): Kimsenin bulunmadığı, bo, tenha.

ı.+ 45a/09

ıştılāḥ (Ar.): Deyim, tabir.

ı.+ ların 79a/04

‘ıyādet (Ar.): Gidip görme, hatır sorma.

‘ı.+ ine 53a/11

‘ıyş (Ar.): Yaşama, yaşayış.

‘ı. 37a/03

ıżṭırāb (Ar.): Acı çekmek.

ı.-ı elemden 31b/17

İ

i- (Tr.): Bugün sadece idi, imiş, ise, iken şekilleri kullanılan cevheri fiili.

i.- de 20a/07, 23a/16, 30a/02

ḳabūl i.- de 15a/15

sa‘y i.- de 3a/09

isnād i.- der 9a/15, 9a/17

i.- di 3a/09, 6a/07, 6a/08, 9b/12, 14a/10, 20b/08, 20b/10, 21a/14, 21a/15, 23a/09, 23a/14, 23a/15, 23a/16, 23b/03, 24b/12, 26a/10, 28a/07, 28a/08, 28a/09, 28a/10, 29b/17, 29b/18, 30a/06, 32a/02, 33b/15, 33b/16, 33b/17, 33b/18, 34a/12, 34a/14, 38a/01, 41a/01, 44a/11, 55b/15, 56a/01, 56a/10, 57b/10, 57b/18, 58b/02, 58b/03, 60b/01, 60b/03, 60b/04, 60b/16, 61b/04, 65b/18, 66a/01, 66b/13, 69b/15, 71a/11, 71a/15, 71a/16, 72a/04, 72b/19, 75a/10, 79a/14, 79b/14, 80b/05, 80b/07, 84b/07, 86a/17, 86b/12, 88a/04, 88a/08, 90b/07, 90b/08, 91a/13, 92b/07, 96b/12, 97a/15, 97a/16, 97a/17

i.- dik 26b/16, 42b/01

i.- diler 75a/05

i.- dim 29a/14, 30a/07, 87b/06, 87b/07, 93b/04

i.- miş 5b/17, 5b/18, 7b/01, 24a/14, 28b/04, 30b/02, 30b/03, 30b/04, 30b/05, 30b/10, 32a/03, 33a/02, 33a/06, 33a/07, 33a/08, 33a/12, 33b/02, 34b/02, 39a/17, 57b/05, 67b/11, 71b/04, 80b/19, 81a/01, 81a/02, 81a/03, 81a/04, 81a/05, 81a/08, 81a/10, 84b/04

i.- mişler 76a/02

i. -se 2a/09, 2a/10, 5a/11, 8b/07, 8b/11, 11a/04, 11b/06, 11b/07, 12a/11, 12b/08, 13a/02, 13a/10, 13a/11, 13b/10, 15a/02, 15a/03, 15a/04, 16b/02, 17b/03, 19b/07, 20b/01, 22a/12, 23a/08, 23b/02, 26b/10, 28b/11, 29b/08, 29b/10, 31b/14, 36a/15, 36b/08, 40a/04, 40b/02, 40b/04, 44a/02, 44b/02, 46b/04, 47b/11, 47b/12, 47b/14, 48b/03, 48b/07, 52b/11, 52b/12, 52b/16, 52b/18, 52b/19, 53a/01, 56a/02, 56a/07, 56b/08, 58b/11, 58b/13, 59a/05, 63b/11, 65a/19, 66a/03, 68a/10, 69a/13, 69b/03, 69b/10, 71b/08, 71b/14, 72a/16, 73b/08, 74a/19, 74b/12, 74b/14, 74b/15, 75a/12, 78a/04, 78a/13, 78b/03, 81b/08, 83a/13, 83b/16, 85b/08, 85b/09, 85b/18, 86b/01, 89a/01, 91a/15, 93a/07, 94a/05, 94b/13, 94b/15, 98b/06, 98b/09, 98b/15, 99a/02

i.-sen1b/13, 2b/13, 5a/17, 23b/14, 37b/08, 65b/02, 72a/14, 85a/03, 85b/02

i.- señ 6b/10

i‘āde (Ar.): Alınan şeyi geri vermek.

i. eylemek 98b/19

i.+ si 84a/17, 98b/01

‘ibād (Ar.): Kullar.

‘i. 59b/17

ef‘āl-i ‘i. 59b/17

‘i.-ı ṣāliḥiyye 56a/19

‘i.+ ıñ 60a/01

‘i.+ uñ 59b/17

ef‘āl-ı ‘i.+ uñ 59b/19

‘ibādāt (Ar.): İbadetler.

‘i. 39b/12, 82b/02, 82b/17, 86b/05

‘i.-ı ẓāhire 62a/08

‘i.+ ı 38b/19, 62a/09, 73a/17, 86b/10

‘i.+ ıñ 76b/18

‘i.+ ında 38b/09

‘i.+ lar 69b/01

‘i.-ı ṭā‘atda 33b/17

‘ibādet (Ar.): İnsanın tek Tanrılı dinlerde Allah’a, diğer din ve inanışlarda ise inanıp bağlandığı kudrete kulluğunu göstermek üzere yaptığı hareketler, tapma, tapınma.

‘i. 3b/10, 40b/08, 47b/02, 47b/04, 70b/16, 71a/03, 74a/02, 76b/08, 76b/10, 78a/02, 81b/04, 81b/07, 83a/01, 85b/16, 85b/18, 97b/11, 98a/02

‘i.+ dür 76b/07

‘i.+ e 13a/04, 13a/05, 16b/11, 17a/14, 50b/17, 51b/10, 71a/03, 76b/10, 81b/08

‘i.+ i 3b/15

‘i.+ in 50b/04

‘i.+ inden 82b/10

‘i. itdügine 14a/09

‘i. itmege 14a/07

‘i. itmekden 82b/03

‘i.+ ler 2a/07, 5a/09, 11b/16, 14a/06, 47b/08, 48b/07, 49a/06, 77a/03, 81b/06

‘i.+ leri 12b/18, 21a/02, 48a/18, 49a/05

‘i.+ lerin 70b/13

‘i.+ lerinüñ 12b/15

‘i.+ lerüñ 11b/05

İbāḥī (Ar.): İbaha görüşünü benimseyip her şeyi mubah sayan Batınıye vb. fırkalardan birine mensup kimse.

İ.+ ler 38a/04

İbāḥiyye (Ar.): Her şeyi mubah ve haramları helal sayma durumu.

meẕheb-i İ.+ de 62a/07

‘ibārāt (Ar.): İbareler.

‘i. 4b/06

elfāẓ-ı ‘i. 4b/07, 4b/09

elfāẓ-ı ‘i.+ a 4b/04

elfāẓ-ı ‘i.+ ı 20a/15

‘i.-ı ṭunṭurāḳ 4b/15

‘ibāret (Ar.): Başka bir şey değil, ancak bu.

‘i.+ dür 47b/12

ib‘āż (Ar.): Kullar, abdler.

i. 55b/15, 55b/17

İblīs (Ar.): Şeytan.

İ.+ e 93b/05

İbn-i Cevzī (Ar.): Özel isim. İbn-i Teymiyye’nin talebesi.

İ. 69b/08

İbn-i Melek (Ar.): Özel isim. Hanefi mezhibinin fıkıh üzerine çalışmaları bulunan bilginlerden biri.

İ.71a/10

İbn-i ‘Abbās (Ar.): Özel isim. Hz. Muhammed (s.a.s)’in amcası Hz. Abbas’ın oğludur.

İ. 86a/03

İbrāhīm (Ar.): Özel isim. Harran bölgesinde dünyaya gelmiş bir peygamberdir. Keldani kavmine gönderilmiştir.

İ. 27a/13, 45a/16, 45b/10, 61a/15, 61a/16

İ.+ den 45b/12

İbrāhim Lekkānī (Ar.): Özel isim. Eş’ari- Maliki alimlerinden biridir. Hadisçilerin reisi olarak tanınır.

İ. 28a/04, 28b/03, 32a/01

ibrām (Ar.): Israr etme, zorlama.

i. itmeyeler 49b/09

ibrişim (Far.): Bükülmüş ipekten iplik.

i.+ den 65a/04

ibṭāl (Ar.): Hükümsüz, iptal.

i. 70b/05

i. itdürdi 87a/16

ibtidā (Ar.): Başlama.

i. 10b/15, 18a/16, 28a/06, 28a/10, 30b/15, 35a/13, 56a/10, 69b/11, 81b/08, 83a/15

i.-yı ‘ömri 57a/05

i.-yı ‘ömürlerinde 57a/07

i.+ da 66b/12

i.+ dan 83a/02

i.+ sı 57a/10

i.+ sında 57a/03

i.+ sını 54b/15

ibtilā (Ar.): Tutku.

i.+ ya 91a/01

īcāb (Ar.): Gerek, lüzum.

i. 88b/02, 88b/06, 88b/09

i. idecegiz 88a/01

i. ider 87b/04

īcābet (Ar.): Uyma, kabul etme.

i. 90a/06

īcād (Ar.): Yeni bir şey bulma, ortaya koyma, varlığı bilinmeyen bir şeyi meydana getirme.

ī. eyledi 58b/02

ī.+ ından 25a/18

ī. iden 28a/06, 69b/11

ī.. ider 87b/04

ī. itdikleri 29a/04, 78b/06

ī. itmege 55b/19

icāzet (Ar.) İzin, müsaade.

i. 90a/08

i. isteyüp 90a/09

i. virdim 90a/08

i. virse 94a/16

icmālen (Ar.): Kısaca.

i. 5a/02, 8b/10, 8b/11

icmālī (Ar.): Özet.

imān-ı i. 47b/18, 48a/06

icrā (Ar.): Bir şeyi fiil haline getirme, yapma, yürütme, uygulama.

i. ider 7b/06, 8b/14

i. idüp 87a/15

i. itdiler 70a/01

ictihād (Ar.): Gayret gösterme.

i.+ ımla 24a/10

i.+ ından 31a/17

ictināb (Ar.): Kaçınma, sakınma.

i. 3b/11, 7b/18, 82b/17

i. eyleye 16b/13

i.+ ı 5a/15, 5a/17

i. ideler 80b/06

i. itmeye 72a/19

i. itmiş 3b/14

iç (Tr.): Bir şeyin kendi sınırları arasında kalan kısmı, dahil.

i. 30a/09, 90a/13

i.+ erisi 36a/13

i.+ ersin 2a/11

i.+ erüleri 25b/02

i.+ erü 24a/06, 90a/07

i.+ erüsi 33a/14

i.+ erüsinde 4b/13, 78b/07

i.+ erüsinden 78b/08

i.+ erüye 32a/06

i.+ i 98b/02

i.+ in 32a/19, 98b/05

i.+ inde 3a/08, 12a/17, 12b/04, 12b/15, 14b/14, 15a/12, 16b/19, 20b/10, 20b/17, 21b/18, 25a/03, 32a/15, 33a/06, 33a/18, 36a/19, 36b/09, 38a/02, 50b/14, 60a/15, 61a/04, 61a/08, 63b/13, 63b/14, 67a/05, 68a/13, 72a/10, 75a/07, 75a/10, 76b/02, 79b/06, 79b/11, 79b/12, 81a/15, 84a/08, 84a/14, 84b/12, 85a/19, 85b/01, 86a/01, 87a/19

i.+ inde 60a/13

i.+ indedür 6a/16, 6a/17, 6a/19, 68a/09

i.+ inden 15b/08, 60a/16

i.+ ine 21a/01, 46a/18, 98b/07

i.+ lerinde 44b/19

i.+ lerinden 33a/11, 71a/13

i.+ re 30b/17

iç- (Tr.): Bir maddeyi ağza alıp yutmak.

i.- dikde 43b/16

i.- dügi 34b/01, 34b/04

i.- dügin 74b/05, 78a/17

i.- e 30b/17, 31b/16, 72b/05

i.- emez 32b/03

i.- en 18b/04, 26b/08, 29a/10, 30b/13, 32a/13, 46b/17

i.- ende 33b/09

i.- enler 26b/03, 26b/06, 27a/18, 27b/09, 28a/08, 29a/03

i.- enlere 27a/01, 36a/01

i.- enlerüñ 26a/10, 26a/18

i.- enüñ 31a/19, 34b/06

i.- er 28a/01, 28a/02, 32b/09, 55a/16, 71b/19

i.- erdi 33a/12, 34a/18

i.- erin 29a/07

i.- eriz 29b/02

i.- erken 33b/08, 90a/01

i.- erler 25b/09, 29b/03

i.- erlerse 18b/02

i.- ermiş 33b/01

i.- erse 25a/06, 26b/01, 26b/18, 28b/07, 29a/05, 35b/14
i.- erseñ 26a/02
i.- ersin 84b/15
i.- ile 28b/12
i.- ilmez 18b/02
i.- ilse 29b/15
i.- ilür 25b/08, 25b/12, 32a/15
i.- mege 25a/06, 28a/02, 29a/14, 29b/08, 30a/09
i.- megi 73a/03
i.- mek 18b/04, 25b/07, 28a/13, 28b/11, 29a/04, 30a/04, 34b/09, 35b/08, 36a/04,
36a/06, 41b/18, 62a/04, 68a/16, 73b/07, 75b/12
i.- mekden 25b/08, 41b/18
i.- memege 33b/13
i.- meyüp 29a/09
i.- mez 44b/15
i.- mezler 33a/12
i.- se 88a/09
i.- seler 35a/17, 36a/08, 46b/15
i.- tikleri 29a/05
i.- üp 25b/01

içün (Ar.): Sebebiyle, maksadıyla, amacıyla.

i. 4a/08, 4a/19, 6a/15, 7b/16, 7b/19, 8a/05, 11a/18, 13a/17, 16a/15, 16a/18, 19a/02, 20b/09, 21a/03, 25a/17, 28b/12, 29a/07, 29b/01, 30b/09, 30b/16, 31a/13, 34b/04, 35a/14, 41b/08, 43a/11, 51a/18, 53a/03, 54b/03, 54b/09, 54b/18, 55a/04, 55a/05, 55a/07, 55b/18, 56a/04, 63b/09, 65a/12, 65b/17, 67a/10, 67b/15, 70b/08, 71a/12, 71b/17, 80b/13, 82a/17, 85b/11, 85b/15, 85b/16, 87a/02, 88a/11, 90b/13, 90b/14, 91a/04, 95a/02, 95a/03, 95b/04, 98a/05
i.+ dür 55b/03, 55b/05, 55b/08, 55b/09

id- (Tr.): Sonuna geldiği sözcükle birlikte birleşik fiiller yapan eylem sözcüğü.

i.- e göresin 16b/05
i.- e gör 12a/05, 51a/01
bey‘ i.- e 51b/02
emir i.- e 90b/07, 91a/13
ḥıfẓ i.- e 12b/08
terk i.- e 13a/19
ẓuhūr i.- e 24b/12
‘afv i.- e 34a/01
i.- ebile 68a/11
fikir i.- ebilürseñ 55a/06
ba‘ṣ i.- ecegi 59a/03
i.- ecegim 86b/18
icāb i.- ecegiz 88a/01
iḫtiyār i.- ecekdür 8b/07
iḫtiyār i.- ecekler 8b/07
i.- ecekleri 84b/19
i.- eceklerin 54b/13

teżyī‘ i.- eceklerine 82a/01
i.- eler 42b/18, 52a/15, 53a/13, 53a/18, 69a/10, 69a/11, 69a/18
meyl i.- eler 65a/09
cimā‘ i.- eler 65b/10
ḥac i.- eler 51b/08
ḥaḳāret i.- eler 23a/02
ḥıfẓ i.- eler 12b/01, 54a/11, 63a/12
ictināb i.- eler 80b/06
iḥtirāz i.- eler 51a/19
iẓhār i.- eler 53a/15, 75b/07
ḳażā i.- eler 51b/05, 51b/07
mediḥ i.- eler 64b/08
muḥkem i.- eler 12b/13
müdāvimet i.- eler 53a/19, 53b/03, 53b/12
mürāc‘at i.- eler 6a/15
naḳış i.- eler 3b/18
nidā i.- eler 22b/15, 22b/17
nikāḥ i.- eler 12b/09, 49a/17
red i.- eler 14a/19
ri‘āyet i.- eler 52b/03, 52b/05
rüsvāy i.- eler 15b/07
sa‘y i.- eler 63a/02
ṣıla i.- eler 52b/02
şekvā i.- eler 52a/18
şükr i.- eler 54a/07
taḥammül i.- eler 52b/01
ta‘līm i.- eler 68b/19
tecdīd-i nikāḥ i.- eler 12b/02
telḳīn i.- eler 49b/10
te’dīb i.- eler 14a/19
te’emmül i.- eler 55a/05
żābṭ i.- eler 52b/07
żabṭ i.- eler 53a/16
żarb i.- eler 64b/19
ẕem i.- eler 64b/19, 69a/06, 69a/11
i.- elerdi 79b/17
aḫız i.- elerdi 79b/17
ḫarāb i.- elerdi 6a/09
ḳatıl i.- elerdi 78b/17, 78b/19
terk i.- elerdi 68a/15
tevbe i.- elerdi 79a/17
beyān i.- elüm 17a/04, 36a/18, 57b/11
inṣāf i.- elüm 25b/16
iẓhār i.- elüm 77a/10
tevbe i.- em 27a/07
iẓhār i.- emedi 60b/16, 60b/19
ṣabr i.- emeyüp 40b/03, 66b/11, 76a/17
ṣabr i.- emezin 94a/10
beyān i.- emezlerse 49a/16
żabıṭ i.- emezlerse 15a/02

i.- en 64a/04, 64a/07, 64b/18, 76b/08, 88a/04, 88b/02, 88b/06, 88b/09
beyān i.- en 78b/10
delālet i.- en 55b/14
ekil i.- en 99a/02
fa‘il i.- en 66b/13
firār i.- en 76b/06
ḥıfıẓ i.- en 59a/13
īcād i.- en 28a/07, 69b/11
idḫāl i.- en 85a/11
iẓhār i.- en 61a/08
i‘tiḳād i.- en 97b/10
maḥv i.- en 12a/16
murād i.- en 2a/16
muṭāla‘a i.- en 82b/08
naẓar i.- en 23b/01
vefāt i.- en 23a/13, 34a/11, 49b/01
ẕikr i.- en 98b/19
ẓuhūr i.- en 13a/14, 53b/02, 54b/12
i.- ene 92a/07
nūş i.- ene 30b/14
teḳfīr i.- ene 97b/16
nehī i.- eni 35b/03
i.- enler 72a/02, 72a/12, 76b/18, 84a/18
fāsid i.- enler 16a/14
i.- enlerden 67a/07
ḥükm i.- enlere 75a/13
i‘tiḳād i.- enlere 6a/12
i.- enleri 74a/18, 84b/15
ẕem i.- enleri 78a/10
ṣudūr i.- enlerin 54b/13
i.- enlerüñ 84b/10
i‘tiḳād i.- enüñ 97b/11
muḫālifet i.- enüñ 56a/13
müdāvimet i.- enün 48b/17
i.- er 14a/05, 14a/07, 16a/04, 27a/05, 32b/03, 37b/18, 59b/09, 64a/02, 65a/02, 66b/15, 66b/18, 68a/04, 68a/18, 68b/19, 71b/18, 74b/18, 77a/06, 77a/07, 82b/09, 98b/07
baḥs i.- er 57b/14
beyān i.- er 81a/16
delālet i.- er 5b/08, 5b/09, 28b/13, 28b/15, 56b/13, 86a/02
ḥaḳīr i.- er 7b/10
ḫalāṣ i.- er 13b/18
ḫalḳ i.- er 59b/19
ḫarāb i.- er 5a/14, 17b/12, 29b/11
ḥaşr i.- er 29a/09
helāk i.- er 18b/03, 30a/02, 30a/03, 51a/08, 51a/09, 51a/14, 78b/09
ḥıfẓ i.- er 13b/19
ḥikāyet i.- er 30b/01
ḫiẓmet i.- er 84b/04
icāb i.- er 87b/04
icād i.- er 87b/04
icrā i.- er 7b/06, 8b/14
iḫtiyār i.- er 34b/15
iḥyā i.- er 28b/07

iḳdām i.- er 68b/06
iḳrār i.- er 48a/13
isnād i.- er 9a/18, 9a/19
ḳabūl i.- er 37b/16
ḳaṣıd i.- er 77b/12
ḳaṭı‘ i.- er 71a/17
kifāyet i.- er 22a/09, 24b/14, 86a/02
maḥv i.- er 7b/07
meni‘ i.- er 56b/05
meşġūl i.- er 77b/08
meyl i.- er 63a/09
naẓar i.- er 96b/16
rivāyet i.- er 30a/16, 33a/01
ṣarf i.- er 32b/05
sa‘y i.- er 18b/11
sīrāyet i.- er 63a/15
sükūt i.- er 93a/19
tekẕīb i.- er 4b/11
te’sīr i.- er 63a/10
vāṣıl i.- er 77b/10
vefāt i.- er 32a/03
yoḳ i.- er 84b/09
ẓan i.- er 14a/03, 14a/06, 66b/04, 66b/19, 73a/13, 81b/06, 81b/07
żarar i.- er 19b/03, 19b/04
ẓuhūr i.- er 57a/11
‘adāvet i.- er 3a/03, 75a/14, 78a/06
‘azīz i.- er 7b/09
i.- erdi 42b/01
ezber i.- erdi 74a/11
naḳıl i.- erdi 80b/06
ẕem i.- erdi 71a/15
ẕikr i.- erdi 28a/08
şetim i.- erdik 15b/01
i.- erek 80b/09
fikr i.- erek 50a/05
naḳıl i.- erek 80b/11
ẕikr i.- erek 11b/02
tevbe i.- erem 27a/08
ḥaşr i.- erim 29a/02
ẕikr i.- erim 3b/01
i.- erin 38b/14, 42b/17, 81b/07
ḥarām i.- erin 24b/08
ḥaşr i.- erin 28b/18
iḫsān i.- erin 7b/15
terk i.- erin 24b/07
tevbe i.- erin 38b/14
‘aẕāb i.- erin 7b/18
i.- erken 90a/02, 90a/03
ekil i.- erken 97a/19
telḳīn i.- erken 36b/07
tevcīd i.- erken 97b/09
vefāt i.- erken 49a/19
ẕikrullāh i.- erken 97b/13
i.- erler 21a/02, 32b/14, 33b/02, 35b/03, 47a/08, 62a/06, 63a/16, 72a/05, 72a/09, 88a/15, 97b/08
ittifāḳ i.- erler 33a/03
buġż i.- erler 32a/01, 75a/15
da‘vā i.- erler 4b/10
ḫarāb i.- erler 19a/09

ḥikāyet i.- erler 88a/13
ışrār i.- erler 25b/13
iḳrār i.- erler 55b/10
inkār i.- erler 25b/13
istiḳbāl i.- erler 25a/14
i‘lām i.- erler 4b/17
i‘tibār i.- erler 60b/06
i‘tiḳād i.- erler 44a/14, 44a/16, 55b/07
ḳadiḥ i.- erler 70b/10
ḳaṣd i.- erler 21b/17
ḳatıl i.- erler 76b/02
med i.- erler 96a/17
meni‘ i.- erler 75b/16
mu‘āşiret i.- erler 20b/18
müdāhine i.- erler 88a/15
sa‘y i.- erler 14b/07
ṣoḥbet i.- erler 71a/19
sü’āl i.- erler 19a/07
şehādet i.- erler 6a/03
taḳdīm i.- erler 20a/17
terġīb i.- erler 71a/04
terk i.- erler 40b/11
töhmet i.- erler 66a/06
ẓan i.- erler 19a/06, 20b/15, 20b/18, 31b/14, 73a/11, 77a/15
ẕem i.- erler 76b/09, 78b/15
ẕikr i.- erler 78b/15
‘adāvet i.- erler 79a/13
‘aẕāb i.- erler 15b/05
‘eni’l-münker i.- erler 53a/17
i.- erlerdi 72a/04
fetiḥ i.- erlerdi 21a/13
ḥüküm i.- erlerdi 31a/16
ḳatıl i.- erlerdi 13b/02
taḫvīf i.- erlerdi 35b/07
i.- erlerse 49b/14
i‘tirāżāt i.- erlerse 4b/13
ḳaṣd i.- erlerse 7a/10
med i.- erlerse 96a/15
ṣarf i.- erlerse 50b/12
ẓulm i.- erlerse 52a/18
‘amel i.- erlerse 19b/06, 20a/03
i.- erse 5a/10, 47b/08, 59b/11, 62b/02, 67a/19, 87b/18, 95a/01
iḫtiyār i.- erse 9a/11
iḳbāl i.- erse 77b/17
ḳaṣd i.- erse 9b/09, 59b/10
med i.- erse 96a/13, 96a/14, 96a/15
meyl i.- erse 9b/13
murād i.- erse 9a/03
mübāşiret i.- erse 7b/05, 9a/03, 9a/05, 59b/08
ṣarf i.- erse 59b/07
ṣıyānet i.- erse 22b/10
terk i.- erse 98b/10
yardım i.- erse 20a/06
ẓan i.- erse 17b/04
ẓulm i.- erse 52a/15
‘azm i.- erse 8a/07
i.- ersem 94b/19

i.- erseñ 39a/04
fikr i.- erseñ 39b/17
murād i.- erseñ 52a/02
sü’āl i.- erseñ 18b/12, 31b/03
taṣdīḳ i.- erseñ 39b/17
terk i.- erseñ 27a/03
te’ẖīr i.- erseñ 27a/07
ṣarf i.- erseñiz 7b/14, 7b/17
ḳaṣıd i.- erseñüz 42b/04
ḳatıl i.- ersin 24a/08
sa‘y i.- ersin 77b/18
ṭaleb i.- ersin 2a/11
tevbe i.- ersin 51a/04
sü’āl i.- erüz 86a/11
teşbih i.- erüz 32b/01
ẕikr i.- erüz 80b/07
i.- esin 66a/11, 66a/17
i‘tiḳād i.- esin 2b/13
muvāfıḳ i.- esin 2b/09
şükürler i.- esin 2b/04
taḥṣīl i.- esin 38b/19
tedārik i.- esin 2b/03
terk i.- esin 51a/05
ẓan i.- esin 16b/07
i.- esiz 76a/10
i.- evüz 61b/15
tevbe i.- evüz 66b/09
kül i.- eydi 36b/14
i.- eyin 8a/09, 50b/15, 50b/16, 90a/11
da‘vet i.- eyin 71b/07
żiyāfet i.- eyin 71b/07
tekẕīb i.- eyorur 65b/06
i.- icek 5a/15, 28b/02
meni‘ i.- icek 25a/16
i.- icegiz 61a/03
ḳabūl i.- ici 70b/16
helāk i.- icidür 51a/12
i.- iciler 76b/16
i.- icisi 62b/11
i.- iñ 65b/13
i.- in 74a/02
defin i.- iñ 69b/14
muḫālifet i.- iñ 67b/10
ṭaleb i.- iñ 86a/19
i‘tiḳād i.- ince 72a/07
taḳdīm i.- ine 17b/06
iltizām i.- inmişlerdür 78b/13
i.- inse 82b/16
i.- inüp 33a/19
emīr i.- inüp 17a/19
iẕ‘ān i.- inüp 2a/19
i.- inürse 50a/13
nidā i.- irmek 22b/11
i.- işirler 69a/12
ḫalḳ i.- ivirdi 43a/05
i.- ivirir 9b/07
ḫalḳ i.- ivirir 7a/11, 9b/10, 9b/14
ḫalḳ i.- ivirmese 9b/11, 43a/02
ḫalḳ i.- ivirmeyüp 43a/06
ḫalḳ i.- ivirse 43a/01

ḫalḳ i.- ivirüp 42b/19, 59b/09, 59b/12
ḫalḳ i.- ivirürin 7b/15, 7b/17, 42b/05, 42b/06, 42b/07, 42b/09, 42b/13, 42b/16
sa‘y i.- üben 30b/16
i.- üp 23b/12, 23b/15, 43a/09, 62a/10, 65b/05, 71a/02, 71a/17, 76a/16, 76a/19, 76b/05, 77b/15, 81b/07, 83a/13, 84a/07, 90a/16
baḥṣ i.- üp 8b/02
beddu‘ā i.- üp 93a/04
beyān i.- üp 49a/09
bey‘ i.- üp 14a/19
bī‘at i.- üp 80b/17
terk i.- üp 21a/19, 21b/07
cārī i.- üp 14a/05
cemī‘ i.- üp 12a/19, 12b/12, 32a/09, 60b/15, 76a/14
cimā‘ i.- üp 60a/17
cür’et i.- üp 31b/01
da‘vā i.- üp 92a/17
defi‘-i refi‘ i.- üp 19b/18
defter i.- üp 22b/19
ezber i.- üp 3b/18, 74a/12, 77a/11
fikir i.- üp 6a/10
firār i.- üp 76a/18
ġalaṭ i.- üp 60b/01
ġālib i.- üp 20a/07
ḫalāṣ i.- üp 40a/14
ḫalḳ i.- üp 59b/06, 60a/06
ḫalṭ i.- üp 84b/05, 90a/14
ḫarāb i.- üp 84b/06
ḫarc i.- üp 16b/01
ḥareket i.- üp 2b/19
ḥaẓ i.- üp 13b/05, 52a/08
ḥıfıẓ i.- üp 59b/04
hıfıẓ i.- üp 59b/04
ḥıfẓ i.- üp 65a/11
ḥilim i.- üp 53a/12
ḫurūc i.- üp 75b/08
hücūm i.- üp 14a/04
icrā i.- üp 87a/15
idḫāl i.- üp 60a/18
iḫtilāf i.- üp 26b/06
iḥtirāz i.- üp 51a/17
iḥyā i.- üp 59a/03
iḳrār i.- üp 38b/06
ilḳā i.- üp 76a/05, 79a/12
imtiḥān i.- üp 49a/16
inkār i.- üp 3a/02
inṣāf i.- üp 14b/16
intiḫāb i.- üp 39b/13
irsāl i.- üp 76a/12
irtiḳāb i.- üp 79b/02
istidlāl i.- üp 55a/11
istiġfār i.- üp 27a/03, 49b/01, 49b/07, 50b/16
istimā‘ i.- üp 35a/18, 87b/03
isti‘māl i.- üp 6a/05, 8b/19, 89a/19
işāret i.- üp 45b/14
ittifāḳ i.- üp 27b/04
i‘lām i.- üp 15a/04

i‘tiḳād i.- üp 17a/02, 78a/06, 78a/10
i‘tirāf i.- üp 54a/06
i‘tirāż i.- üp 4b/16
ḳabūl i.- üp 27a/04, 37b/12, 40b/10
ḳaṣd i.- üp 7b/05
ḳatıl i.- üp 75b/09, 84b/09
keşif i.- üp 74b/17
kitābet i.- üp 57b/08
luṭf i.- üp 76a/07
mediḥ i.- üp 64b/07, 72a/14, 76b/09
merḥamet i.- üp 53a/16
meẕemmet i.- üp 63a/01, 64b/14
muḥabbet i.- üp 81b/18
muḫālifet i.- üp 6a/09, 33a/10
murād i.- üp 9a/05, 59b/07, 59b/10
muṭāla‘a i.- üp 13a/18
muvāfiḳat i.- üp 33a/09
mu‘āvinet i.- üp 34a/03
mübāşiret i.- üp 9a/11, 84b/05
mülāḥaẓa i.- üp 8b/04, 9a/18
müṭāla‘a i.- üp 2a/17, 2a/18, 78b/11
naḳıl i.- üp 30a/06
naḳış i.- üp 2b/07
naṣiḥat i.- üp 17a/15
naẓar i.- üp 2b/18, 4b/11, 7b/09, 63a/13, 81b/18
naẓar-ı muḥabbet i.- üp 67b/07
nehy i.- üp 7b/16
pāymāl i.- üp 63b/12
peydā i.- üp 13b/01
raḳış i.- üp 97b/13
rücū‘ i.- üp 11b/18, 12b/02, 48b/05, 79a/17
ṣarf i.- üp 42b/16, 50b/11, 59b/10
sa‘y i.- üp 74a/08, 77b/15, 81b/14
seyr i.- üp 45b/17
siḥr i.- üp 71b/09
sīrāyet i.- üp 63a/14, 63b/10
ṣudūr i.- üp 54b/11
sükūt i.- üp 14b/10
sü‘ūd i.- üp 62a/10
sü’āl i.- üp 23a/01, 27b/03, 46b/04, 69b/06
şehādet i.- üp 71a/11
şer i.- üp 8b/14
taḥṣīl i.- üp 16a/08, 16b/01, 19b/09, 21a/10, 40a/04, 73a/08
taḳdīm i.- üp 20a/05
taḳlīd i.- üp 91b/04
taḳṣīr i.- üp 66b/19
ṭaleb i.- üp 80b/15
taṣḥīh i.- üp 17a/14
ṭayrān i.- üp 13a/12

tażarrū‘ i.- üp 52a/19
ta‘allum i.- üp 14a/18, 86b/09
ta‘arrużlar i.- üp 3a/01
ta‘līm i.- üp 14b/01, 14b/06, 19a/19
ta‘yīn i.- üp 22b/18
ta‘ẕīb i.- üp 37b/09
ta‘ẓīm i.- üp 25a/11, 25a/13
ta‘zīr i.- üp 15a/19
tebdīl i.- üp 7b/07
tecāhül i.- üp 64b/18
tecdīd-i nikāḥ i.- üp 2b/08, 14a/14
tedārik i.- üp 14a/14
tefsīr i.- üp 80a/19
telḳīn i.- üp 49a/17, 49b/07
terġīb i.- üp 14a/07
terk i.- üp 18b/08, 20a/08, 20a/10, 21a/16, 21b/03, 21b/04, 24b/06, 38a/09, 71a/13,
82a/03, 85a/12
tevbe i.- üp 36b/13, 37b/14
te’dīb i.- üp 64b/19
te’kīd i.- üp 22b/11
te’kīdler i.- üp 22b/07
te’vīl i.- üp 90a/15
vefāt i.- üp 73a/05
żabṭ i.- üp 13a/10, 81a/18
ẓan i.- üp 66b/16, 69b/19, 70b/12, 70b/13, 70b/14, 71a/18, 72a/06, 75a/16, 75b/01, 76a/11, 84b/04, 96a/07, 96a/09
żarar i.- üp 30a/05
ẕem i.- üp 68a/04, 78a/11
ẕikr i.- üp 64b/08
zinā i.- üp 93a/07
ẓuhūr i.- üp 57a/09
zu‘m i.- üp 9a/15
‘adāvet i.- üp 79a/15
‘amel i.- üp 75a/17
‘ār i.- üp 50b/02
‘inād i.- üp 40a/06
i.- ürmeyeler 64a/09
ḥıfẓ i. 37a/09
i. +er 68a/03

idẖāl (Ar.): İçeri koyma, dahil etme.

i. 3b/15
i. eyleye 83a/02
i. iden 85a/11
i. idüp 60a/18
i. olına 3b/16

İdrīs (Ar.): Özel isim. Kuran-ı Kerim’de zikredilen peygamberlerden biridir.

İ. 45a/16, 61a/13, 61b/02

ifṭār (Ar.): Oruç açma.

i. 58b/17

iġvā (Ar.): Yoldan çıkarma saptırma.

i. +sıla 27a/05

ihānet (Ar.): Hainlik etme.

i.+ ler 16a/03

ihāneten (Ar.): Küçük görerek

i. 96a/19

iḫbār (Ar.): Haber verme, bildirme.

i.+ da 61b/12

ihdā (Ar.): Bir.

i. eylese 94a/07

iḥdāṣ (Ar.): Yeni bir şey ortaya koyma, ortaya çıkarma.

i.+ a 55b/18

i. itmek 55b/19

ihlāk (Ar.): Yok etme, helak etme.

i. 70b/06

İḫlāṣ (Ar.): 1. Çok samimi bağlılık, katışıksız tam doğruluk. 2. Kuran-ı Kerim'de bir sure ismi.

i. 39b/18, 53b/13, 58a/18

i.+ ı 38b/10, 58b/08

sūre-i İ.+ uñ 55a/12

ihmāl (Ar.): Önemsememe.

i. itmeyeler 51b/06, 51b/08, 63a/02, 64a/19

i. itmeyüp 5a/04, 51b/11

i. itme 16b/04

i. itmiş 24b/04

i. olınursa 9a/01

iḥsān (Ar.): Lütuf, kerem.

i. 68b/08

i.+ dur 79b/14

i.+ lar 59b/09, 82b/09

i.+ sız 68b/13

i. iderin 7b/15

iḫtilāf (Ar.): Anlaşmazlık, uyumsuzluk.

i. 6b/15, 34b/10, 61a/02, 61a/03, 61b/11, 61b/14, 97b/05, 98a/06

i. eyledi 86b/02

i. idüp 26b/06

i. itdiklerinde 35b/11

i.+ larıñ 61b/10

i.+ larına 87b/07

i. olındı 98a/09

i.+ īdür 8a/16

iḫtilāṭ (Ar.): Karşılaşıp görüşme.

i.+ ı 41a/04

iḥtimāl (Ar.): Olasılık.

i. 13a/15

i.-ı ekşer 88a/17

i.+ dur 61b/17, 66a/09, 69a/16, 77a/01, 81b/12, 83b/07, 84a/19

i.+ dür 31a/15, 66b/11

i.+ i 64b/10, 79b/01

iḫtirāz (Ar.): Sakınmak, çekinmek.

i. 48b/14, 51a/18, 69a/02

i. ideler 51a/19

i. idüp 51a/17

i. itdüreler 65a/11

i. itmedügi 81b/11

iḫtisāb (Ar.): Hesap sorma.

nişāb-ı i.+ da 28b/11

iḫtişār (Ar.): Özetleme, kısaltma.

i. 4a/01, 11a/17

iḫtiyāc (Ar.): Gerekli olup elde bulunmayan.

i.+ a 44a/03

i.+ ı 44a/09

i.+ dan 44a/10

i.+ ı 44a/11, 64a/18

iḫtiyār (Ar.): Seçme, irade.

i. 7b/11, 49b/13, 71b/11, 75b/19, 97b/16

i.-ı cüz’īdür 6b/14

i.-ı cüz’īleriledür 9b/03

i.-ı cüz’īlerile 7a/09

i.-ı cüz’īleriñiz 7b/14, 7b/16

i.-ı cüz’īsile 9a/01

i.-ı cüz’īsini 9b/08

i.-ı cüz’isin 57a/09, 57a/10

i.-ı cüz’īsi 7b/01

i.-ı cüz’isi 59b/12, 82a/05

i.-ı cüz’īyesile 7b/04

i.-ı cüz’īyi 7b/19, 9a/16, 9b/05

i.-ı cüz’iyi 42b/03, 42b/15, 59b/06, 59b/07, 59b/09

i.-ı cüz’īyle 8a/05

i.-ı cüz’ī 6b/14, 7a/11, 7a/16, 7b/02, 7b/12, 8a/05, 8a/08, 8a/11, 8a/16,

9b/03

i.-ı cüz’i 42b/02

i.+ ıla 88a/19

i.+ ına 8b/08, 8b/16, 8b/18

i. idecekdür 8b/07

i. idecekler 8b/07

i. iderse 9a/11

i. ider 34b/15

i. itmekdür 82a/05

i.+ larıla 12a/09

i.+ sız 4b/17

iḫtiyāṭ (Ar.): Tedbirli davranma.

i.+ a 97b/12

iḫvān (Ar.): Aynı tarikate mensup olanlar, candan dostlar.

naṣīḥat-ı i. 34b/16, 36b/15

i.-ı dīne 25b/19

i.-ı şeyāṭīni 27b/17

i.-ı şeyāṭīn 27b/10, 27b/11

iḫvānen (Ar.): Kardeşler olarak.

i. 27b/14, 50a/02

iḥyā (Ar.): Diriltme, canlandırma.

i. 32b/14

emvāt-ı i. 32b/14

i. ider 28b/07

i. idüp 59a/03

i.+ ya 19b/19

İḥyā-yı ‘Ulūmı’d-dīn (Ar.): Özel isim. İmam Gazali’nin eserlerinden biri.

İ. 4a/16, 85b/19

‘iḳāb (Ar.): Azap, eziyet.

‘i. 47b/03, 60a/09

‘i.+ dan 95b/05

‘i.+ ı 85b/11

‘i.+ ları 73b/12

iḳāmet (Ar.): Bir yerde yerleşip oturma.

i.+ i 96a/16

i. itmek 55a/11

i. itmişdür 26a/17

iḳbāl (Ar.): Talih, baht.

i. iderse 77b/17

iḳdām (Ar.): Bir şeyi elde etmek için sebatla ve gayretle çalışma, sürekli çaba gösterme.

i. ider 68b/06

iken (Tr.): Esnasında, -dığı zaman anlamında kullanılan zarf.

i. 5b/18, 8a/03, 14b/02, 15a/18, 16a/15, 18a/03, 21b/10, 25a/16, 30b/15, 36b/06, 36b/09, 38b/18, 39b/04, 43b/11, 44a/11, 51a/05, 52a/07, 52a/12, 55b/19, 57a/19, 66a/19, 69a/11, 75b/01, 76a/03, 78a/18, 78b/16, 82a/02, 82a/03, 82a/04

ikfār (Ar.): Birini kafir olarak gösterme.

i. 35b/03, 88b/18

iki (Tr.): Bir sayı.

i. 6a/06, 6a/10, 6b/17, 13b/17, 26b/19, 31b/04, 38a/02, 38a/14, 39a/01, 41b/11, 45a/07, 45b/14, 49a/17, 53b/03, 53b/09, 56a/11, 60a/16, 60b/03, 60b/05, 60b/16, 61b/13, 61b/14, 63b/12, 70a/07, 70a/09, 70a/14, 70b/10, 73b/11,

74a/14, 74a/15, 79a/01, 86a/04, 87b/15, 98a/19

i.+ den 7a/04

i.+ dür 56a/15

i.+ nci 6b/05, 37a/15, 38a/01, 38a/06, 38b/07, 52a/11, 70b/03

i.+ ncisi 58a/02, 58b/06, 76b/13, 87a/01

i.+ si 7a/05, 18a/07, 47b/10, 47b/13, 47b/14, 52b/17, 62a/01, 65b/02, 73a/14, 73a/19, 80a/12, 86b/09, 93b/12, 94b/05

i.+ sine 67a/19

i.+ sinüñ 98b/15

i.+ şer 44b/16, 56a/11, 58b/15, 81b/14

ikindi (Ar.): Öğle ile akşam arasındaki zaman.

i. 53b/12

iḳlīm (Ar.): Ülke, diyar.

i.-i maġribden 28a/10

i.+ inde 26a/05, 28a/06

i.+ ine 28a/05, 28a/09, 28a/11

i.+ ler 21a/13

i.-i Mışırda 22a/17, 28a/12

i.-i Şāmda 22a/18

i.+ den 24b/14

i.+ inde 27b/06, 33a/01, 86b/01

i.+ ine 25a/17

i.+ inüñ 30b/01

i.+ lerde 70a/16, 81a/11

i.+ lerinde 30b/01

i.+ lerine 28a/12

i.+ lerüñ 60b/19

iḳrār (Ar.): Kabul etme, tasdik etme.

i. 38b/08, 57b/19, 58a/19

i.-ı bi'l-lisān 5a/05

i. iderler 55b/10

i. ider 48a/13

i. idüp 38b/06

i. itmekdür 47b/15, 48a/12

i. itmezler 55b/10

i. itseñ 85b/07

i. olınursa 47b/16

iḳrāren (Ar.): Tasdik ederek.

imān-ı i. 57b/18

iḳtidā (Ar.): Birini örnek alıp ona uyma, örnek tutma, tabi olma.

i.+ yı 15a/16

il (Tr.): 1.Yakın olmayan kimse, yabancı. 2. Ülke, yurt, memleket.

i.+ den 74b/05, 74b/09, 77b/06

i.+ iñ 74b/06

i.+ lerden 44b/08

‘ilāc (Ar.): Bir hastalığı, bir yarayı iyi etmek üzere içilmek, herhangi bir yolla vücuda verilmek veya dışarıdan sürülmek suretiyle kullanılan maddelere verilen isim, em.

‘i. 18a/18, 18a/19, 29a/16, 29a/19, 29b/01, 59a/19, 96a/01

İlāh (Ar.): Allah, Tanrı.

i.55a/10

i.+ ıñız 55a/12

i.+ ıñızdur 69b/18

ilāhe (Ar.): Allah, Tanrı.

i. 6b/05, 6b/08, 11a/08, 11a/10, 11b/14, 11b/18, 12a/01, 14a/10, 16b/16, 38a/11, 38b/13, 44b/03, 49b/08, 49b/17, 49b/11, 49b/12, 50a/02, 53b/14, 54a/01, 83a/04, 88b/15, 89b/18, 93b/14

ilāhī (Ar.): Allah ile ilgili, Allah’a ait.

i. 1b/04, 30b/13

ni‘am-ı i. 22a/04

ni‘met-i i. 23a/07

merd-i i. 25b/18

ilāhukum (Ar.): Tanrınız.

i. 55a/10

i‘lām (Ar.): Bildirme, anlatma.

i. iderler 4b/17

i. idüp 15a/04

ḳażiyye-i i. itdiklerin 76b/02

ilcām (Ar.): Gemleme, gem takma.

i. 37b/15

ile (Tr.): İsimlerin sonuna gelerek beraberlik, refakat, vasıta, araç, hal, tarz, ilişki vb. anlamlarda zarflar yapar.

i. 2a/12, 2a/17, 3a/07, 4b/03, 6b/13, 6b/15, 7b/12, 7b/18, 8a/04, 8a/16, 8b/05, 8b/13, 9b/04, 11a/19, 11b/18, 12a/01, 12a/11, 12b/10, 13a/10, 14a/10, 15a/09, 15b/01, 16b/19, 19a/04, 19a/11, 19a/13, 19a/15, 19a/17, 19b/14, 19b/16, 20a/13, 20b/07, 20b/08, 21a/07, 21a/14, 21a/15, 21b/01, 22a/04, 22b/19, 23a/07, 23b/02, 23b/03, 24a/02, 24b/04, 24b/12, 25a/09, 25a/10, 25b/05, 26a/14, 26a/17, 27a/01, 27a/14, 27a/17, 27b/07, 27b/11, 28a/08, 28a/17, 28b/01, 28b/02, 28b/18, 29a/02, 29a/08, 29a/09, 30a/08, 30a/16, 30b/13, 31a/12, 31a/14, 32a/07, 32b/14, 34b/11, 35b/08, 35b/13, 36a/11, 36a/13, 36b/02, 36b/04, 36b/12, 37a/12, 38a/05, 38b/06, 39b/11, 40b/03, 40b/09, 41b/17, 41b/18, 42a/06, 42a/13, 42a/16, 42b/17, 43b/02, 43b/04, 43b/05, 43b/06, 43b/07, 43b/08, 43b/10, 43b/12, 43b/18,

44a/13, 45b/02, 46b/15, 47b/15, 48a/10, 48a/11, 48a/14, 48a/18, 48b/07, 48b/08, 49a/09, 49a/14, 50b/07, 50b/09, 50b/14, 50b/15, 50b/18, 51a/05, 51a/11, 51a/14, 51a/15, 51a/17, 51a/18, 51b/01, 51b/02, 51b/03, 51b/13, 51b/19, 52a/10, 52a/15, 52b/16, 54a/06, 54a/09, 54a/11, 54a/15, 54b/03, 54b/05, 54b/12, 54b/17, 55a/01, 55a/05, 55a/08, 55a/10, 55a/11, 55b/04, 55b/06, 55b/09, 56a/05, 57a/09, 57a/11, 57a/13, 57b/07, 57b/19, 58a/19, 60a/05, 60a/07, 60a/12, 60b/02, 62a/09, 62b/03, 63a/01, 63a/05, 63a/07, 63a/13, 63a/18, 63b/01, 63b/16, 64b/04, 65a/11, 66a/11, 66a/13, 67a/14, 67a/19, 67b/19, 68a/16, 68b/01, 68b/10, 68b/11, 68b/14, 68b/16, 69a/05, 69a/19, 69b/15, 70a/18, 70b/01, 70b/06, 71a/01, 71a/05, 71b/06, 72a/17, 72b/01, 72b/07, 72b/09, 73a/13, 73b/02, 73b/13, 74a/08, 74a/19, 74b/02, 74b/08, 74b/10, 74b/13, 75a/03, 75a/09, 75b/03, 75b/09, 76a/04, 76a/15, 76b/12, 77a/09, 77a/11, 77a/12, 77a/14, 77b/01, 77b/02, 77b/04, 77b/06, 77b/12, 77b/13, 77b/17, 77b/19, 78a/06, 78a/12, 78a/13, 78a/14, 78a/16, 78b/02, 78b/04, 78b/05, 78b/15, 78b/17, 78b/19, 79a/04, 79a/08, 79a/09, 79a/11, 79a/13, 79a/14, 79a/16, 79b/18, 80b/02, 80b/07, 80b/14, 81b/01, 82a/01, 82a/05, 82a/08, 82a/09, 82b/15, 83b/13, 83b/14, 83b/16, 84a/09, 84a/11, 84a/16, 84b/03, 84b/04, 85b/01, 86a/12, 86a/13, 86b/03, 86b/05, 86b/06, 86b/07, 86b/13, 86b/16, 86b/17, 86b/19, 87a/19, 88a/06, 88a/07, 89a/17, 89b/09, 90a/15, 91a/14, 91a/15, 91a/18, 91b/11, 94a/01, 96a/13, 96a/15, 96b/02, 96b/09, 97b/05, 98a/19, 98b/01, 98b/07, 99a/08, 99a/10

i.+ dür 18b/16

ilerü (Tr.): İleri.

i. 33a/16, 64b/06

ilet-(Tr.): Ulaştırmak, eriştirmek.

i.- cek 39a/06

i.- mek 39a/08, 92b/15

i.-seler 85b/01

ile'd-dünyā (Ar.): Dünyaya.

i. 35a/04, 74a/01

ilḥāḳ (Ar.): Hakimiyeti altına alma.

i. eyledi 87b/16 .

'ilim (Ar.): Bilme, biliş, bilim.

'i. 17b/13, 18a/16, 18b/19, 19a/01, 20a/13, 64b/15, 68a/05, 70b/14, 70b/15, 72a/17, 72b/07, 72b/09, 74a/19, 74b/02, 74b/08, 74b/10, 76b/14, 76b/16, 74b/19, 75a/03, 76b/07, 76b/11, 76b/12, 76b/13, 77a/01, 77a/11, 77a/12, 77a/14, 77b/01, 77b/02, 77b/04, 77b/06, 77b/12, 77b/17, 78a/12, 78a/13, 78a/14, 78b/02, 78b/04, 78b/05, 79a/11, 79a/14, 79a/16,

79a/13, 82a/17, 82b/12, 86a/12, 86b/03, 86b/05, 86b/06, 86a/14, 86a/18, 86b/01, 91b/12

‘i.+ e 87a/18

‘i.+ i 86a/19

ehl-i ‘i. 3a/19, 3b/01, 19a/06, 24b/04

kitāb-ı ‘i. 86a/01

şeref-i ‘i. 96b/09

ṭaleb-i ‘i. 21b/03

ṭalebe-i ‘i. 20a/15, 82a/16

‘i.-i bedī‘ 18a/02, 19a/16

‘i.-i beyān 18a/02, 19a/16

‘i.-i dīn 52b/07, 52b/08

‘i.-i ezeliyyesinde 56b/15, 57a/02, 57a/06, 57a/14

‘i.-i ezeliyyesi 56b/19, 57b/04

‘i.-i fıḳhı 17b/14, 86b/09

‘i.-i fıḳhuñ 86a/17

‘i.-i fıḳıhdan 86b/10

‘i.-i fıkıhdur 86b/05

‘i.-i fıḳıh 86a/17, 86b/08

‘i.-i ḥālden 17b/13, 17b/14, 18a/16, 18a/17, 18b/01, 19a/01, 19a/17, 19b/03, 85b/03, 86b/05

‘i.-i ḥālde 24b/04

‘i.-i ḥāldur 51b/09, 86b/01

‘i.-i ḥāldür 54a/08

‘i.-i ḥāliñ 20a/16

‘i.-i ḥāli 17b/12, 17b/19, 18a/03, 18a/04, 18b/03, 18b/08, 19b/09, 20a/19, 20b/10, 21a/10, 23b/16, 23b/17, 24b/05

‘i.-i ḥāl 17b/12, 18a/09, 18a/10, 18a/12, 18a/17, 18a/19, 18b/05, 18b/12, 18b/16, 20b/08, 21a/04, 21a/16, 21a/18, 21b/05, 22a/02, 23b/03, 52b/08, 86b/02, 86b/10

‘i.-i hey’et 19a/16

‘i.-i ḥikmet 19a/15

‘i.-i i‘tiḳādātdur 86a/14, 86b/03

‘i.-i i‘tiḳādāt 17b/13

‘i.-i kāfiye 17b/15

‘i.-i ḳāfiye 19a/15

‘i.-i kelāmdur 86b/03

‘i.-i manṭıḳ 18a/02, 19a/17

‘i.-i me‘ānī 18a/02, 19a/16

‘i.-i nāfi‘ 54a/07

‘i.-i naḥiv 18a/02, 18a/04

‘i.-i naḥv 19a/16

‘i.-i nūr 80a/07

‘i.-i nücūm 19a/16

‘i.-i ṣarf 18a/01, 18a/04

‘i.-i şerī‘at 21b/01

‘i.-i ṭıb 19a/16

‘i.-i ẓāhire 81a/08

‘i.-i ‘aḳā’idde 3a/15

‘i.-i ‘aḳā’iddür 86a/08

‘i.-i ‘aḳā’ide 86b/02

‘i.-i ‘aḳā’id 21b/01

‘i.-i ‘arūż 17b/15, 19a/15

‘i.+ den 76b/07
‘i.+ e 77a/04, 85b/08, 86a/03, 92a/10, 92a/13
ehl-i ‘i.+ e 96a/19
meclis-i ‘i.+ e 91b/08, 91b/11
taḥṣīl-i ‘i.+ e 77b/15
‘i.+ i 17a/14, 74b/17, 77b/08, 77b/11, 86a/07, 86a/10, 86b/01, 91b/15, 96b/12
‘i.+ ile 7a/13, 7a/14, 58a/04, 58a/07, 58a/09, 59a/14, 72b/06, 75a/17
‘i.+ iledür 18b/15
‘i.+ in 40b/08
‘i.+ inde 24b/04
‘i.+ inüñ 75a/04
‘i.+ siz 76b/08, 76b/12, 77a/01
‘i.+ üñ 64b/14, 74b/11, 78a/04 86a/01
ṭalebe-i ‘i.+ üñ 18a/08

ṭalebe-i ‘‘i. 90a/17
‘i.+ de 3b/01
ḫalaḳa-ı ‘i.+ de 82b/02
meclis-i ‘i.+ de 82b/04
müẕākere-i ‘i.+ de 87a/05
‘i.+ den 76a/09, 76b/17, 86a/07, 86a/11, 91b/13, 92a/08
meclis-i ‘i.+ den 91b/07
taḥṣīl-i ‘i.+ den 68a/03
ṭalebe-i ‘i.+ den 75b/10
zümre-i ṭalebe-i ‘i.+ dendür 21b/02
‘i.+ dür 10a/17, 41b/18, 86b/02
‘i.+ler 51b/09, 79a/14, 86a/16, 86b/06
‘i.+ lerden 18a/10
‘i.+ lerdendür 18a/05
‘i.+ lerdür 51b/10
‘i.+ lere 21a/16, 21b/03, 21b/04, 21b/07
‘i.+ leri 17b/15, 17b/17, 17b/18, 17b/19, 18a/01, 18a/06, 18a/11, 18a/13, 18a/14, 19a/01, 19b/03, 19b/10, 20a/08, 20a/09, 20a/10, 21a/05, 21a/19, 21a/11, 21a/18, 21b/02, 21b/06, 22a/03, 74b/13
‘i.+ lerile 74b/14, 75a/07
‘i.+ siz 70b/16, 76b/10, 76b/13, 76b/17, 77b/10, 81b/03, 85b/19

ilḳā (Ar.): Koyma, bırakma, yerleştirme.

i. idüp 76a/05, 79a/12

illā (Ar.): Ne olursa olsun, muhakkak.

i. 3a/09, 3b/03, 7a/18, 7a/19, 11a/12, 11a/19, 16b/13, 17a/07, 17a/08, 17b/02, 20a/03, 25a/03, 26a/02, 40a/14, 41a/12, 41a/14, 41a/15, 50a/02, 52b/10, 59a/14, 82a/19, 85b/17, 89b/14

illallāh (Ar.): Allah dışında.

i. 6b/05, 6b/08, 11a/08, 11a/10, 11b/14, 11b/18, 12a/01, 14a/10, 16b/16, 38a/11, 38b/13, 44b/03, 49b/08, 49b/11, 49b/12, 83a/04, 88b/15, 89b/18, 93b/14

i.+ dur 6a/01

illāllāhu (Ar.):Allah dışında.

i. 49b/17, 53b/14, 54a/01, 62b/15

ille'd-ḍalāl (Ar.): Sapıklık hariç.

i. 4b/19

ilmig (Tr.): Düğüm, ilmik.

i.+ in 32b/07

'ilmullāh (Ar.): Allah'ın ilmi.

'i.+ da 57b/01, 57b/02

İlter (Tr.): Ulaştırma, iletme.

i. 39b/01

iltifāt (Ar.): Bir şeye arzu duyma, alaka gösterme, onunla ilgilenme, rağbet gösterme.

i. itmeyüp 81b/16

iltizām (Ar.): Gerekli bulma, lüzumlu sayma ve buna göre gereğini yapma.

i. idinmişlerdür 78b/13

ilzām (Ar.): Bir tartışmada kuvvetli delil ve fikirlerle karşısındakini cevap veremez duruma getirme, susturma, susmaya mecbur etme.

i.+ ı 35a/05, 74a/01

imām (Ar.): İslam dininde görüş ve fikirleriyle bir mezhebe öncülük etmiş olan kimse.

i. 18a/15, 60b/12, 60b/14, 70a/07, 88a/11, 92a/05, 96a/14

meşāyiẖ-i i. 69b/09

i.+ a 60b/05, 98b/18

i.+ lar 22b/18

i.+ lara 91b/05

i.+ ları 78b/18

i.+ larından 96a/16

i.+ uñ 99a/02

İmām-ı A'ẓam (Ar.): Asıl ismi Ebu Hanife olup İslam dininin dört fıkıh mezhebinden biri olan Hanefi mezhebinin kurucusu.

İ. 4a/14, 75b/17, 76a/01, 88a/03, 88a/05, 88a/07, 95a/07

imāmen (Ar.): İmam olarak, öncü olarak.

bi'l-Ḳurāni i. 50a/01

imāmet (Ar.): İmam olma durumu.

i.+ ine 98a/16

İmām Faḫri Rāzi (Ar.): Özel isim. XIII. yüzyılda yaşamış hem din ilimlerinde hem de pozitif bilimlerinde başarılı bir alim.

İ. 76b/11

İmām Ġazāli (Ar.): Özel isim. XI. yüzyılda yaşamış büyük İslam alimi.

İ. 85b/19

imā'ullāh (Ar.): Allahın kadın kulları.

i.+ dur 62a/17

īmān (Ar.):Allah'a inanma, dini inanç.

i. 1b/05, 5a/01, 5a/05, 6a/02, 8a/18, 11a/07, 11a/15, 11a/19, 11b/08, 12a/15, 16b/08, 16b/17, 17b/09, 19a/13, 19a/17, 20a/13, 22b/14, 24b/14, 33b/03, 35a/03, 36b/08, 36b/12, 38b/01, 38b/02, 38b/04, 38b/07, 38b/10, 42b/07, 42b/11, 44b/02, 44b/03, 46b/08, 46b/09, 47a/18, 47b/06, 47b/10, 47b/12, 47b/14, 48a/15, 49a/06, 49a/07, 49a/17, 49b/02, 55a/17, 57b/08, 57b/10, 57b/14, 57b/19, 58a/01, 58a/17, 58b/08, 60a/05, 60b/13, 61b/15, 61b/16, 66a/07, 69b/04, 69b/05, 73b/19, 76b/02, 82b/15, 83a/02, 83a/16, 88b/01, 92b/16

aṣl-ı i. 6b/01

cemī'-i ehl-i i. 31b/19

ehl-i i. 9b/14, 22b/13, 23a/07, 23a/12, 23b/03, 63a/04

erkān-ı i. 8a/17

kitāb-ı mebḥaṣ-ı i. 1b/01

mebḥaṣ-ı i. 1b/06, 1b/08, 1b/10, 1b/12, 1b/14, 1b/16, 1b/18

nūr-ı i. 4b/01, 25a/19, 68a/07

ṣıfat-ı i. 6b/01, 48a/11, 83a/03, 83a/17

tecdīd-i i. 2b/08, 11b/18, 12a/10, 12b/02, 12b/08, 14a/14, 31a/09, 70a/06, 91a/07, 92a/01

kā'ide-i i.-ı ġāretler 37a/10

i.-ı ḫāṣ 38b/07

i.-ı ḫod 44b/01

i.-ı icmālī 47b/18

i.-ı icmāli 48a/06

i.-ı iḳrāren 57b/18

i.-ı istidlālī 5b/05

i.-ı ṣaḥīḥ 44b/09

i.-ı tafṣili 47b/16

i.-ı taḥḳīḳ 5b/04

i.-ı taḳlīdi 5a/12

i.-ı 'avām 38b/02, 38b/03

i.+ a 11a/18, 16b/10, 19a/06, 20b/13, 38b/07, 42b/10, 49a/06

aṣl-ı i.+ a 5a/12

i.+ da 5a/06

i.+ dan 22b/19, 24b/01, 44b/10, 47b/13, 57b/14, 71a/06, 72a/09,

78b/08

ẕevāl-ı i.+ dan 54a/06

i.+ dur 64a/17

maḥża-ı i.+ dur 88b/03

i.+ ı 1b/15, 2b/06, 5a/07, 5a/14, 10a/04, 11b/06, 11b/07, 11b/09, 15a/19, 16a/07, 16b/12, 19b/10, 22a/02, 24a/01, 37b/11, 38b/10, 42b/07, 48a/07, 49a/02, 49a/03, 49a/13, 49a/16, 49b/06, 78a/08

ṣıfāt-ı i.+ ı 92b/18

‘aḳā’id-i i.+ ı 11b/01

i.+ ın 42a/16, 48b/18

i.+ ına 48a/05, 98a/11

i.+ ında 58b/05

ḥıfẓ-ı i.+ ında 22a/15

i.+ ını 36b/05

nūr-ı i.+ ını 32b/09

tecdīd-i i. itmezlerse 13b/06

i.+ ları 49a/04

i.+ ların 5b/02, 12b/01, 12b/12, 43b/16, 49b/01, 49b/07

i.+ sız 12a/11, 12b/16, 33a/13, 36b/07, 36b/09, 37b/19, 46b/08, 51b/04, 52a/13, 64b/11, 93a/05

i.+ uñ 11b/05, 57b/15, 58a/01

im‘ān (Ar.): İnceden inceye, dikkatle araştırma, bir şeyde çok dikkatli olma, bir şeyin derinliğine nüfuz etme.

i. 2a/17

imānī (Ar.): İmanla ilgili.

‘aḳā’id-i i. 11a/18

imānü’l-İslām (Ar.): İslam dinine iman.

i. 6a/17

i‘māret (Ar.): Bir yeri bayındır ve mamur etme, bayındırlık.

i.+ ler 20a/03

imdi (Tr.): Şimdi.

i. 2a/05, 2a/14, 3a/09, 3b/05, 3b/17, 5b/14, 6a/02, 6b/10, 6b/18, 7a/03, 7a/16, 7b/10, 10a/08, 11a/10, 11a/14, 11a/16, 11a/19, 12b/11, 12b/19, 13a/07, 13a/08, 13b/14, 16b/02, 16b/09, 17b/12, 17b/14, 17b/18, 18a/06, 18b/03, 18b/15, 18b/16, 18b/17, 19a/17, 20a/07, 21b/03, 23a/16, 24b/06, 26b/09, 26b/18, 27b/09, 29b/19, 31b/08, 37a/07, 38a/16, 39a/11, 39b/19, 40a/01, 40b/13, 41b/02, 41b/04, 44a/13, 44b/04, 44b/13, 47b/07, 47b/12, 48b/13, 49a/07, 49a/15, 49b/03, 51a/09, 54b/15, 56b/18, 57a/19, 57b/02, 57b/10, 57b/18, 59b/17, 62b/11, 62b/13, 65a/01, 67a/03, 67a/06, 67b/04, 69b/07, 73a/16, 73b/11, 74a/07, 74a/18, 74b/12, 77a/04, 77a/06, 77a/18, 79b/10, 79b/18, 80a/06, 82a/09, 85b/02, 85b/12, 88b/16, 95b/18

imekle- (Tr.): Emeklemek, ilerlemek için çabalamak, yeni yeni gelişmek.

i.- yü 46b/13

imtiḥān (Ar.): Tecrübe etme, tecrübeden geçirme, sınama, deneme.

i. idüp 49a/15

imtiṣāl (Ar.): Örnek olarak alıp ayak uydurma, uyma, uyulma.

i. 3b/11, 72a/19, 82b/16

i. itdügüñüz 7b/15

in- (Tr.): Aşağıya doğru gelmek.

i. 20b/06

i.- di 20a/11

i.- dirdi 34b/03

i.- dirmege 34a/02

i.- dirmişdür 45a/11

i.- dirsin 34a/01

i.- en 45b/01, 61a/09, 61a/10

i.- er 45a/02

i.- mez 45a/12

i.- mişdür 45a/13, 45a/14, 45a/15, 45a/16, 45a/17, 45a/19, 45b/17, 61a/12, 61a/13, 61a/16

i.- se 42a/03

i.- üp 37a/12, 46a/01

īn (Tr.): Mağara.

ī.+ ine 22b/01

‘inād (Ar.): Dediğinden vazgeçmeme, ayak direme, direnme.

‘i.+ dan 50b/01

‘i.+ ı 25b/16

‘i. idüp 40a/06

in‘ām (Ar.): Lutuf ve ihsanda bulunma, iyilik etme.

i.+ ı 35a/09

inan- (Tr.): Doğru olarak kabul etmek.

i.- acaḳ 44b/04, 44b/13, 48a/12, 48a/13, 48a/15

i.- alar 47a/15

i.- caḳ 47a/13

i.- dım 44b/05, 48a/03, 49a/02

i.- dum 47b/18

i.- durup 72a/08

i.- maġa 57b/19

i.- maḳ 11b/11

i.- maḳdur 5a/02, 38b/04, 38b/07, 44b/03, 48a/10, 49a/09, 83a/03

i.- ması 48a/07

i.- maya 98a/15

i.- mayınca 17a/02

i.- mayup 34b/14

i.- maz 78a/06

i.- mışlardur 37b/12

i.- sa 48a/14

i.- up 47b/15, 48a/11

‘ināyet (Ar.): Lutuf, ihsan, iyilik.

‘i. eyleye 11b/03, 87a/18

‘i. +i 55a/08

ince (Tr.): Kendi cinsinden olanlara göre kalınlığı az olan.

i. 46b/11

incid- (Tr.): Bir tarafına zarar verme.

i.- diñ 93b/10, 93b/13

İncīl (Ar.): Özel isim. Dört kutsal kitaptan Hz. İsa’ya indirileni.

İ. 45a/14, 61b/05

İ.+ i 80a/18

incin- (Tr.): Bir tarafına bir zarar gelmek.

i.- dim 96b/14, 96b/15, 97b/02

i.- mekden 52a/08

i.- üp 50a/17

‘ind-allāh (Ar.): Allah katında.

‘i. 2a/02, 2a/03, 2a/04, 2a/14, 2a/15, 2a/16, 2a/19, 2b/03, 2b/05, 2b/07, 7a/06, 68b/11

‘i.+ ı 68a/05

‘inde (Ar.): Kat.

‘i. 68a/06, 68b/11

‘indehu (Ar.): Onun katında.

‘i. 7b/08, 56b/11

‘inde’l-meşāyiḫ (Ar.): Şeyhler katında.

‘i. 26a/06

‘inde’nnās (Ar.): İnsanlar katında.

‘i. 2a/02, 2a/03, 2a/04, 2a/14, 2a/15, 2a/19, 2b/03, 2b/05, 2b/07, 68b/11, 68b/16, 70b/07

‘ind (Tr.): Zat, yan.

‘i.+ imden 2b/15

indir- (Tr.): Aşağıya doğru sarkıtmak, salmak, bırakmak.

i.- di 60b/02

ine- (Tr.): Kısırlaştırmak.

i.- mek 99a/08

İngiliz (Tr.): İngiltere halkından olan.

İ. 25a/16, 25a/18, 26a/02, 27a/18, 28a/11, 28b/05, 28b/07, 29a/03

İ.+ den 28a/05, 28a/06, 28b/06

inkār (Ar.): Kabul ve tasdik

etmeme.

i. 48b/12, 95a/10

i. eylese 61a/06, 88b/10, 89a/02, 89a/03, 89a/04, 89a/05, 89a/06, 89a/07, 89a/13, 89a/15, 91a/08, 95a/10, 95a/11, 95a/12, 95a/13

i. iderler 25b/13

i. idüp 3a/02

i. itmişlerdür 82a/10

i. itmiş 61b/18

i. itseler 5b/03, 72a/12, 88b/08

inḳılāb (Ar.): Bir durumdan başka bir duruma dönüşme.

'i.+ a 56b/09

inḳısām (Ar.): Bölünme, kısımlara ayrılma, parçalanma.

i. 55b/12

inḳiyād (Ar.): Boyun eğme, baş eğme.

i.+ a 47b/11

i.+ ıñ 17a/03

i.+ uñ 17a/09

innā (Ar.): Muhakkak ki biz…

i. 89b/02

inneke (Ar.): Muhakkak ki sen …

i. 48b/16, 53b/19

innemā (Ar.): Yalnızca.

i. 14b/15

inneme'l-ḫamru ve'l-meysiru (Ar.): Muhakkak ki içki ve kumar…

i. 75b/14

inne'l-mubbeẕẕirīne (Ar.): Saçıp savuranlar.

i. kānū 27b/14

inne's-salāte (Ar.): Muhakkak ki namaz…

i. tenhā 89b/06

innī (Ar.): Muhakkak ki ben…

i. 48b/15

ins (Ar.): İnsan.

i. 85b/10

i.+ e 45b/07

i.+ i 41a/14, 41a/15

inṣāf (Ar.): Hakka ve adalete uygun davranış, nefse değil vicdana uyarak adaletle hareket etme, merhametli davranma.

i. 25a/19, 25b/02, 27b/13

i.+ a 19b/12, 35a/11, 36b/16

i. eyleye 85a/15

i. eyle 31a/14

i.+ ı 1b/18

i.+ ıla 39b/17

i. idelüm 25b/16

i. idüp 14b/16

i. it 37a/07

insān (Ar.): Beşer.

i. 1b/15, 6a/03, 9b/04, 9b/10, 13a/11, 13b/08, 27b/10, 29b/05, 29b/18, 33b/09, 44b/15, 54b/03, 54b/05, 54b/08, 56a/05, 59b/13, 59b/15, 68a/18, 80a/17

derman-ı i. 6a/16

i.+ a 28b/10, 54b/09, 54b/11, 54b/14, 54b/15, 76b/06

i.+ ı 59b/06

i.+ uñ 29b/19, 30a/01, 30a/02, 30a/03, 40a/11, 59b/12, 78b/07, 95a/04

inşallāhi (Ar.): Allah dilerse.

i. 21a/08

inşāllāhu (Ar.): Allah dilerse.

i. 12a/02, 12b/06, 19b/12, 19b/17, 48b/09, 70b/11, 92b/10, 92b/11

intehā (Ar.): Sonlandı.

i. 27b/06, 60a/11

intehī (Ar.): Sonlandır.

i. 50a/06

intenşurullāhe (Ar.): Allah'a yardım ederseniz…

i. 23a/09

intihā (Ar.) Son bulma, sona erme.

i.+ sını 54b/15

intiḫāb (Ar.): Seçme, seçilme.

i. idüp 39b/13

intiḳāl (Ar.): Geçme, göçme.

i. eyleye 5b/05, 5b/06, 5b/07

i. itmek 55a/05

i.+ ler 55a/07

intiḳām (Ar.): Öç alma, yapılan bir kötülüğe gereken karşılığı verip acısını çıkarma.

i. 25a/17, 62a/02

ip (Tr.): Dokuma malzemesinden yapılan ve bağlamak için kullanılan, çeşitli kalınlıkta bükülmüş sicim.

i. 94a/02

i.+ ler 39a/17

ipṭāl (Ar.): Hükümsüz bırakma, bozma, feshetme.

i.+ dur 70a/19

ir- (Tr.): Belli bir yere, bir noktaya varmak, vasıl olmak, erişmek.

i.- er 83a/12
i.- göre 75b/03
i.- işdür 37b/10
i.- işdürmege 91a/03
i.- işe 46b/08
i.- işmek 11a/03
i.- işmezse 46b/10
i.- işüp 11b/02
i.- mez 41b/10, 43a/12

irādet (Ar.): İrade.
i.+ dür 10b/01, 42a/14
i.+ i 9b/02
i.+ ile 7a/08, 58a/03, 58a/06, 58a/09

īrādi (Ar.): İradeyle ilgili.
ḳażā-yı ī. 8b/10
taḫmīn-i ī. 8b/08
teklīf-i ī. 8b/14

irḥem (Ar.): Merhamet et.
i. 30b/19

irsāl (Ar.): Göndermek, yollamak.
i. idüp 76a/12
i. itmiş 32a/03

irte (Tr.): Bir günün veya belli bir zamanın hemen arkasından gelen gün veya zamanı ifade etmek için kullanılan sözcük.
i.+ ki 39a/11
i.+ si 33b/07

irtikāb (Ar.): Kötü bir işi, bir kötülüğü yapma.
i. eyleye 72b/01
i. itdügi 83a/01
i. itmişlerdür 80a/13
i. idüp 79b/02

ʿĪsā (Ar.): Özel isim. Kuran-ı Kerimde adı geçen, İsrailoğullarına gönderilen peygamberlerden biridir. Dört büyük ilahi kitaptan biri olan İncil Hz. İsa'ya gönderilmiştir.
ʿĪ. 45a/13,45b/19,46a/02, 61b/06

iṣbāt (Ar.): Tanık ve delil göstererek bir şeyin doğruluğunu şüpheye yer bırakmayacak, reddedilemeyecek şekilde ortaya koyma.
i. 27a/15, 55b/08, 56a/03
i. itmiş 97a/01

iṣbāten (Ar.): İspat ederek.
i. 48a/05

İslām (Ar.): Müslümanlık.
İ. 2b/16, 19a/17, 20a/13, 22b/14, 24b/05, 40b/12, 47a/19, 47b/06, 47b/10, 47b/13, 47b/14, 48a/15, 48b/09, 57b/08, 82b/15, 83a/02

cemī‘-i ehl-i İ. 31b/02
dīn-i İ. 26a/19, 27a/11, 73a/06
ehl-i İ. 5a/01, 21a/12, 21b/19, 23a/06, 23b/03, 81a/14
erkān-ı İ. 83a/03
ḥamiyyet-i İ. 24b/12
melāḥide-i İ. 80b/02
pādişāh-ı İ. 21b/14
ṣıfat-ı İ. 48a/11, 93a/03
‘asākir-i İ. 19b/18
‘asker-i İ. 21a/14, 21b/18, 65b/17
İ.+ a 11a/18, 20b/16, 36a/02, 73a/02, 92b/15, 92b/17
dār-ı İ.+ a 49a/11
dīn-i İ.+ a 19b/04, 48b/19, 73a/07
ehl-i İ.+ a 80b/03
memalik-i İ.+ a 13b/01
ni‘met-i İ.+ a 54a/07
pādişāh-ı İ.+ a 52a/14
‘asker-i İ.+ a 21b/08, 21b/12
İ.+ da 30b/17, 84b/12
dār-ı İ.+ da 5a/04, 12b/17, 69b/01, 73a/14, 73b/04
İ.+ dan 23a/01, 47b/12, 97a/05
‘asker-i İ.+ dan 30a/05
şerā’it-i İ.+ dur 4a/06
İ.+ ı 2b/06, 12a/15, 16a/08, 19b/10, 37b/11, 49a/03, 49a/04, 49a/13, 49a/16, 78a/08, 92b/13, 92b/14, 92b/16, 93a/03
dīn-i İ.+ ı 19a/02, 19a/03, 19a/04, 19a/09, 20a/07, 23b/19
ṣıfat-ı İ.+ ı 93a/01
İ.+ ına 48a/14, 49a/12
İ.+ ıña 93a/10
dīn-i İ.+ uñ 19b/04, 19b/06
pādişāh-ı İ.+ uñ 52a/17, 98a/16

İslāmiyye (Ar.): İslam.
i‘tiḳādāt-ı İ. 3b/19
memālik-i İ. 19b/14
‘aḳā’id-i İ. 4b/14
memālik-i İ.+ de 20b/11

ism (Ar.): Ad.
i.-i cinsdür 74b/19
i.-i şerīfi 90a/14
i.+ i 51b/14, 51b/16, 51b/17
i.+ idür 56a/18
i.+ ile 6b/02
i.+ leri 3a/14, 85a/10
i.+ leridür 4a/08
i.+ lerin 2b/16, 22b/19, 87b/18

İsmā‘īl Maḥmūd bin Muḥammedi’l-Ma‘rūf bibedi’r-Reşīd

raḥmetullāh (Ar.): Özel isim. Osmanlı dönemi şeyhülislamlarından biri.

İ. 87a/10

isnād (Ar.): Bir düşünceyi, bir konuyu bir kimse veya sebebe yükleme, ona bağlama.

i. 62a/06

i. ider 9a/15, 9a/17, 9a/18, 9a/19

i. oluna 8b/15

isrāf (Ar.): Gereksiz yere harcama, boşuna sarfetme, lüzumundan fazla harcama, savurganlık

i. 31b/14

i.+ dan 27b/07

i.+ ı 27b/17

mertebe-i i. olmaḳdan 31b/14

i. olunan 27b/03, 27b/04

isrāfenā (Ar.): İsrafımız, aşırılığımız.

i. 30b/19

İsrāfîl (Ar.): Dört büyük melekten, öttüreceği boru ile kıyamet gününü bildirmekle görevli olanı.

İ. 45a/04, 45a/05

İ.+ i 45a/09

İsrā'îl (Ar.): Benī İsrāil halkının yaşadığı coğrafya.

İ. 55a/13, 72a/14

İ. +e 69b/12

İstanbul (Tr.): Özel isim. Türkiye'de bulunan illerden biri.

İ. 71a/14

İ.+ a 22a/13

İ.+ da 22a/16, 70a/16, 81a/10

İ.+ ı 76a/03

iste- (Tr.): İstek duymak, arzulamak.

i.- diklerinde 35a/18, 35a/19, 79b/15

i.- dügi 17b/01

i.- mek 50a/14

i.- mekdür 50a/12, 50b/06, 50b/14

i.- mem 95b/03

i.- memişdür 79a/07

i.- mese 88b/03

i.- meyüp 19b/07

i.- mez 69a/12

i.- mezler 70b/14

i.- mezsin 85a/18

i.- r 21b/15, 44a/09, 64a/03

i.- rin 87a/01

i.- rler 36b/08

i.- rlerse 19b/05, 47a/01, 87b/05

i.- rse 51a/07, 81a/13

i.- rseñ 39b/16, 40b/11, 71b/06, 74b/02, 83a/11, 93b/11, 93b/12

i.- rsin 86b/19

i.- seler 13b/08

icāzet i.- yüp 90a/09

ista‘mele (Ar.): Kullanmak.

i. 89a/18

istibrā (Ar.): Bir erkeğin idrarını yaptıktan sonra tenasül organını temizlemesi.

i.+ dan 94b/11

istid‘ā (Ar.): Dilekçe, arzuhal.

i.-yı delīl 35a/19

istidlāl (Ar.): Bir delile dayanarak bir husus hakkında hükme varma, bir sonuç çıkarma, dolayısıyle anlama.

i. 55a/01, 55a/08, 56a/05

i.+ i 83a/08

i. idüp 55a/11,

i.+ iñ 55a/08

istidlālī (Ar.): Delil getirerek hükme varma.

i. 5a/07

imān-ı i. 5b/05

istidrāc (Ar.): Derece derece arttırma, bir şeye yaklaştırma.

siḥr-i i. 71a/08

istiftā (Ar.): Fetva almak için müftüye baş vurma, fetva isteme.

i. itdürdiklerinde 35b/12

i. itmişler 35a/15

istiġfār (Ar.): Allah’tan günahlarının bağışlanmasını isteme, tövbe etme.

i. 54a/03, 82a/14

i. eyleyüp 2b/06

i. eyle 85a/16

i.+ ı 49b/06

i. idüp 27a/03, 49b/01, 49b/06, 50b/16

istiḫāb (Ar.): İçine alma,saklama.

i.+ dur 60a/10

istiḫāre (Ar.): Bir işin hayırlı olup olmayacağını görülecek rüyadan çıkarmak amacıyle abdest alıp dua okuyarak uykuya yatma.

i. itdim 26b/04

istiḫbā (Ar.): Gizlemek.

i.+ da 84b/10

istiḥbāb (Ar.): Bir şeyi iyi ve güzel addetmek.

i.+ dur 60a/08

istincā (Ar.): Taharet, temizlenme.

i.+ da 16a/09, 83a/18

i.+ yı 83a/18

istiḫdāme (Ar.): Bir hizmete almak, hizmette kullanmak.

i. 71a/09

istiḫfāf (Ar.): Küçük görme, hafif bulma, küçümseme, hor görme.

i. 48b/10

i. eylese 96a/18

istiḫfāfen (Ar.): Küçümyerek bakma.

i. 92b/08, 97a/16, 97a/17

istiḥḳāḳ (Ar.): Hakkı olma, hak etme, liyakat kazanma, layık olma.

i.+ ına 7b/06

i.+ larına 8b/12

istiḥlāl (Ar.): Helal sayma, helal gözüyle bakma.

i. itmek 48b/11

istiḥlālen (Ar.): Helal sayarak.

i. 98b/10

istiḫrāc (Ar.): Sonuç çıkarma.

i. 39b/12

i. olınmışdur 3a/13, 4a/07

istihzā (Ar.): Biriyle ince ince alay etme, eğlenme.

i. eylemekden 69a/05

i. eylese 92b/09

istiḳbāl (Ar.): Gelecek.

i.+ e 25a/14

i. eylediler 25a/11

i. iderler 25a/13

i. itmek 25a/12

istimā‘ (Ar.): Kulak verme, dinleme.

i. 72a/11

i. idüp 35a/18, 87b/03

isti‘māl (Ar.): Kullanma.

i. idüp 6a/05, 8b/19, 89a/18

i. itmekile 6a/04

istinbāṭ (Ar.): Bir sözden, bir işten bir anlam çıkarma.

i. 39b/12

istincā (Ar.): Büyük abdesti yaptıktan sonra pislikten, necasetten temizlenme.

i. 72b/13

i. itmeye 72b/01

i.+ nuñ 73b/15

i.+ yı 73a/02

istisḳā (Ar.): Su isteme.

i. 29a/18

istiṭā‘at (Ar.): Kudret, güç, takat, güç yetme.

i. 58b/09

iş (Tr.): Çalışma, amel.

i. 64b/17

i.+ i 16b/01, 25b/05, 28a/16, 94b/13

i.+ iden 78b/16

i.+ iñi 48b/13

i.+ ledikleri 80a/01, 87a/15

i.+ ledirse 14a/13

i.+ ledilerse 12b/01

i.+ ledim 94b/02, 94b/13, 94b/16, 95b/07

i.+ ledügi 25b/04, 28a/16, 50a/18, 63b/06, 80a/01

i.+ ledügin 44b/18, 78a/19, 80a/16, 94b/13

i.+ ledüki 48b/01

i.+ leme 93a/13

i.+ lemedise 94b/16

i.+ lemege 42b/12, 51a/03, 59b/13

i.+ lemek 7b/12, 7b/16, 42b/03, 42b/04, 42b/09, 42b/10, 43a/01, 48b/12, 59b/07, 59b/10, 75a/03, 77a/16, 88a/06, 88a/07

i.+ lemekdür 10b/10

i.+ lemesi 71b/18, 84a/01, 84a/02

i.+ lemeye 17b/02

i.+ lemeyince 63b/05

i.+ lemeyüp 12b/01, 25b/05

i.+ lemezse 28b/01, 60a/08

i.+ lemiş 82b/19

i.+ lemişlerdür 80a/15

i.+ lenen 53b/02, 79b/10

i.+ lense 79b/19

i.+ ler 12a/07, 39a/02, 39b/04, 42a/15, 89b/15

i.+ lerden 12b/08

i.+ leri 7a/04, 71b/07

i.+ lerin 43b/15

i.+ lerler 40b/10, 75b/17

i.+ lerse 60a/08

i.+ lese 28a/16, 28b/19, 29a/06, 60a/02, 62b/01, 64b/17, 79b/02, 79b/04, 94b/02, 94b/06

i.+ leseler 73a/10

i.+ leye 17b/03, 38b/09

i.+ leyen 88a/09

i.+ leyene 69a/17, 93a/12

i.+ leyicek 8b/15, 8b/17

i.+ leyüceñiz 12a/08

i.+ leyüp 13a/16, 53b/02, 69a/17

i.+ leyüyicekleri 90b/19

işāret (Ar.): Bir şeyi, anlatılmak istenen bir manayı el, parmak, kaş, göz, baş ile gösterme.

i. 31b/03, 55b/03, 55b/04

i.+ dür 26b/18

i. idüp 45b/14

i. ola 27a/01

işbu (Tr.): Bu işaret sıfatının yazıda kullanılan eski bir şekli, işte bu.

i. 31a/01

işde (Tr.): Bir kimse, şey veya durumu işaret etmek için kullanılır.

i. 64b/03

işid- (Tr.): işitmek

i.- dirdim 87b/03

i.- enler 45a/07

i.- esin 74b/10, 77b/06

i.- icegiz 64b/10

i.- ilen 43b/10

i.- ilmek 43b/07

i.- ilür 43b/06, 43b/08

i.- ince 63b/04

i.- irler 64a/01

i.- üp 14b/10, 34b/13, 37b/05, 47a/15, 72a/16, 77b/06, 78a/09, 97b/04

i.- ür 31b/19, 42a/07, 42a/09, 42a/12

işit- (Tr.): Bk. "işid-".

i.- dik 27a/01

i.- diklerin 64a/02

i.- diklerinde 33a/11

i.- dim 26b/03, 67a/01

i.- diñ 15a/19

i.- dügi 63b/05

i.- dügine 44b/08

i.- düreler 68a/04

i.- mek 78a/14

i.- mekdür 42a/07

i.- mese 42a/08

i.- mesi 10a/18, 42a/09, 83b/18

i.- meyesin 74b/05

i.- meyüp 77a/16

i.- seler 73a/09

i.- yen 87a/09

işkence (Ar.): Bir kimseye yapılan aşırı eziyet, maddi ve manevi cefa.

i.+ leri 85a/01

işte (Tr.): Bk. "işde".

i. 6a/03, 16b/15, 17b/09, 22a/09, 30a/13, 43b/18, 44a/12, 47a/12, 48b/12, 50b/18, 66b/06, 72a/09, 72b/05, 72b/17, 73a/08, 83a/07, 84b/10, 98a/15

iştehā (Ar.): Arzu, istek.

i. 62b/02

iştibāh (Ar.): Şüphe etmek, şüphelenme.

i. 36a/01

iştiġāl (Ar.): Uğraşma, meşgul olma.

i. 26b/13

‘işve (Ar.): Güzelin gönül çekici ve şuh hali, cilvesi, naz ve edası.

‘i. 25b/14

it- (Tr.): Etmek, eylemek.

i. 83a/11

cehd i. 37b/09

ḫurūc i.- d 28b/06

i.- di 34a/11, 58a/17, 58b/07, 58b/08, 58b/09, 82a/08, 93b/18, 95b/17, 96a/01, 97a/13

emir i.- di 7b/13, 58b/18

emr i.- di 88b/14

farż i.- di 82a/06

ḫalḳ i.- di 62a/11, 85b/16, 95b/01

ḥikāyet i.- di 30a/06

ḳabūl i.- di 80b/17

ḳatıl i.- di 24a/05

la‘net i.- di 93b/06

men‘ i.- di 25a/15

murād i.- di 43a/05, 43a/06

mürūr i.- di 86a/18

nüzūl i.- di 55a/18

taḳbīḥ i.- di 66a/14

tebdīl-i ḫalḳ i.- di 29b/05

tekrār i.- di 57b/17

terk i.- di 88b/16

teslīm-i rūḥ i.- di 32a/08

vaṣiyyet i.- di 33b/19

va‘d i.- di 82a/07

vefāt i.- di 29a/19

ẓuhūr i.- di 24b/15

ẓulm i.- di 43a/06, 97a/12

ẕikr i.- digimüz 73a/15

i.- dik 15b/04

müşāhid i.- dik 34b/13

ẓan i.- dik 15b/05

feth i.- dikde 73a/01

ḫarāb i.- dikde 19b/02

ḥicāb i.- dikde 16a/02

murād i.- dikde 43a/01, 43a/02

naẓar i.- dikde 55a/02

telḳīn i.- dikde 32a/06

tercüme i.- dikde 87b/16

vefāt i.- dikde 30a/15, 33b/19, 53a/01, 60b/17, 61a/01

inṣāf i. 37a/07

lüṭf i. 28a/03

naṣīḥat i. 40b/19

sa‘y i. 5b/01, 12a/04

ẓuhūr i.- dikde 57a/12

vefāt i.- dikde 60b/15

ḫalḳ i.- dikden 8b/05

i‘tirāz i.- dikden 38b/08

men‘ i.- dikden 26a/18
muḥkem i.- dikden 22a/06
nehy i.- dikden 26a/19
tevbe i.- dikden 48b/05
murād i.- diklerdinde 76a/18
i.- dikleri 12a/12, 14b/19
emir i.- dikleri 85a/09
icād i.- dikleri 29a/04, 78b/06
maẓınne i.- dikleri 33a/04
muḥabbet i.- dikleri 29a/02
şāyi‘ i.- dikleri 75a/08
taḥṣīl i.- dikleri 82a/13
terk i.- dikleri 21b/06
i.- diklerin 85a/09
emir i.- diklerin 85a/08
ḳażiyye-i i‘lām i.- diklerin 76b/02
iḫtilāf i.- diklerinde 35b/12
naḳıl i.- diklerinde 35b/10
meni‘ i.- diklerinden 26a/11
ẕikr i.- diklerine 97b/18
emir i.- diklerini 85a/12
i.- diler 37a/04, 69b/19, 75b/01, 75b/02
baḫṣ i.- diler 31b/02
baḫş i.- diler 75b/02
beyān i.- diler 28a/01
fetiḥ i.- diler 20b/09
icrā i.- diler 70a/01
ittifāḳ i.- diler 61a/05
ḳatıl i.- diler 76b/04, 76b/05, 77a/07
mübāşiret i.- diler 75b/12
sü’āl i.- diler 8a/13, 34a/08, 34b/08, 55a/18, 86a/06, 86a/09, 86a/10
şāyi‘ i.- diler 75a/07
şekvā i.- diler 24a/04
tevbe i.- diler 34b/14
i.- dim 94b/15
beyān i.- dim 15b/09, 81a/19
beyan i.- dim 39a/01
cemī‘ i.- dim 4a/19, 13a/01, 15b/08
ġarḳ i.- dim 32b/06
istiḫāre i.- dim 26b/04
ḳaṭı‘ i.- dim 41a/04
ḳatı‘ i.- dim 81b/06
kitābet i.- dim 2b/16, 8a/01
mediḥ i.- dim 72a/14
merḥamet i.- dim 41a/08
murād i.- dim 93b/11
rücū‘ i.- dim 48b/19
sükūt i.- dim 76a/01
sü’āl i.- dim 30a/13
tevbe i.- dim 48b/19
ẕikr i.- dim 4b/09, 21a/19, 40a/16, 40a/17, 57b/13

i.- diñ 64b/18, 91a/06, 94b/07
ṣarf i.- diñ 85b/08, 85b/09
taḥsīn i.- diñ 66a/14
tecribe i.- diñ 36a/15
tekẕīb i.- diñ 72a/15
ẕem i.- diñ 72a/15
ziyāde i.- diñ 91a/05
ḳatıl i.- diñiz 76b/03
ḳatıl i.- dirmek 71a/12
laḳırdı i.- dirmeyeler 68a/02
kitābet i.- dirmeyüp 29a/01
ḥacc i.- dise 48b/06
i.- dügi 48b/03, 50a/18, 65b/04, 69a/19, 78a/07, 81b/08, 97b/04
beyān i.- dügi 70b/04
cemī‘ i.- dügi 60b/12, 60b/13, 60b/18
cem‘ i.- dügi 60b/14
cem‘i i.- dügi 61a/04, 61a/07
defi‘ i.- dügi 27b/18
delālet i.- dügi 43b/12
emir i.- dügi 85a/05
irtikāb i.- dügi 83a/01
ḳaṣd i.- dügi 8a/06, 59b/08, 59b/11
mediḥ i.- dügi 86a/14
taḫfīf i.- dügi 90a/15
terk i.- dügi 3b/15, 5a/08, 47b/04, 83a/01, 83a/08
teşbih i.- dügi 31a/13
emir i.- dügim 7b/14
tercüme i.- dügimüz 4a/08
ẕikr i.- dügimüz 13a/10, 16a/18, 19b/05, 19b/16, 30a/14, 74a/13, 75a/03
ẕikr i.- dügimüzle 52a/09
i.- dügin 74b/05, 74b/07, 94b/15
terk i.- dügin 74b/04
yemīn i.- dügin 74b/06
i.- düginde 74b/11
taḳbīḥ i.- dügine 66a/14
‘ibādet i.- dügine 14a/09
sü’āl i.- dügiñüz 55b/01
beyān i.- dügüm 16b/18, 37b/05
ḳatıl i.- dügüm 24a/12
tafṣīl i.- dügüm 88a/15
ẕikr i.- dügüm 36a/17
ẕikr i.- dügümiz 32a/09
i.- dügüñ 16b/06, 24a/14
da‘vet i.- dügüñ 55a/15
muḥabbet i.- dügüñ 85a/13
imtiṣāl i.- dügüñüz 7b/15
murād i.- dükde 9b/11
ittifāḳ i.- dükleri 56b/11
ṭaleb i.- dükleri 20a/10
cemī‘ i.- düm 39b/13
ḳatıl i.- düm 24a/09
sü’āl i.- düm 24b/02

tercüme i.- düm 12b/05
i.- dür 72a/15
i.- dürdi 92a/06
ibṭāl i.- dürdi 87a/16
ḳatıl i.- dürdi 24b/09
istiftā i.- dürdiklerinde 35b/12
iḥtirāz i.- düreler 65a/11
muḥabbet i.- düreler 64b/08
nefret i.- düreler 68b/12
nef-i belet i.- dürmekdür 22b/08
terk i.- dürüp 77b/08
iẓhār i.- dürür 4b/14
meyl i.- dürür 71b/10
temāşa i.- dürür 32b/04
terk i.- dürür 77b/13
i.- dürürler 81a/02
seyr i.- dürürler 80b/19
i.- me 17a/17
ihmāl i.- me 16b/04
tevbe i.- me 66a/17, 66b/10
ziyān i.- me 8a/03
cimā‘ i.- meden 54a/18
i.- medi 15a/05, 60a/07
ezber i.- medi 74a/11
teftīş i.- mediğiñ 39a/13
i.- mediğiñüz 7b/19
i.- medikleri 63b/09
i.- mediler 72a/03
baḥs̱ i.- mediler 31b/01
i.- medilerse 50b/10
ṣarf i.- medilerse 50b/09
mübāşiret i.- medin 9a/07
taḳrīr i.- mediñ 15b/02
ta‘līm i.- mediñ 15a/18
‘amel i.- mediñ 15b/03
i.- medügi 9a/07, 81b/10
iḥtirāz i.- medügi 81b/11
i.- mege 9a/04, 14b/07, 43a/07, 43a/10, 96a/02
beyān i.- mege 48a/14, 49a/04
devrān i.- mege 97b/05
düşmānlıḳ i.- mege 50a/17
feṯḥ i.- mege 66a/03
ḫalḳ i.- mege 9b/12
icād i.- mege 56a/01
ḳatıl i.- mege 24a/12
muḫālifet i.- mege 67b/09
taṣḥīḥ i.- mege 13b/11
tevbe i.- mege 51a/01
var i.- mege 43a/15, 43a/16
yoḳ i.- mege 43a/15
żabıṭ i.- mege 15a/01
ziyāret i.- mege 52b/10
‘ibādet i.- mege 14a/07
i.- megi 58a/17, 58a/18, 68b/08, 68b/09, 72b/13
ḫiẕmet i.- megi 68b/10
ḥürmet i.- megi 68b/09
sükūt i.- megi 68b/11

ta‘ẓīm i.- megi 68b/10
‘amel i.- megi 58b/07, 91b/10
terk i.- megüñ 91a/11
i.- mek 6a/08, 42b/19, 47b/11, 48b/06, 50a/05, 50b/07, 55a/01, 58b/17, 64a/11, 70b/16, 73b/07, 74b/17, 79b/01, 81b/04, 85b/16, 94b/09
baḥṣ i.- mek 8b/01
beyān i.- mek 81b/01
du‘ā i.- mek 27b/16
ezber i.- mek 19a/13, 19a/15
fikr i.- mek 39a/10
ḥamil i.- mek 50a/10
ḥıfẓ i.- mek 63b/17
iḫdāṣ i.- mek 55b/19
iḳāmet i.- mek 55a/11
intiḳāl i.- mek 55a/06
istiḥlāl i.- mek 48b/11
istiḳbāl i.- mek 25a/12
iṭā‘at i.- mek 82a/04, 82a/05
i‘tiḳād i.- mek 44a/08, 44b/07
ḳabūl i.- mek 26a/03
meni‘ i.- mek 35a/18, 69b/07
merḥamet i.- mek 23a/04
mesiḥ i.- mek 58b/14
meyl i.- mek 6b/17
muḥabbet i.- mek 28b/01
muṣāḥibet i.- mek 21a/07
naẓar i.- mek 82b/05, 82b/06, 82b/10
red i.- mek 15a/03
rücū‘ i.- mek 79a/19
saḥḳ i.- mek 64a/10
ṣarf i.- mek 57a/09, 57a/11
setr i.- mek 21a/03
taḥṣīl i.- mek 54b/12
taḥsīn i.- mek 66a/15
ṭaleb i.- mek 86a/18
tāẕīr-i eşed i.- mek 22b/10
ta‘ẓīm i.- mek 25a/16
terk i.- mek 91a/06
teşbih i.- mek 25b/01, 25b/03, 31a/14
tevbe i.- mek 48b/08
tevḥīd i.- mek 41b/04
vaṭī i.- mek 94b/11
ẓan i.- mek 59b/05
ẕem i.- mek 72a/17
‘adāvet i.- mek 50a/19, 64b/10
‘amel i.- mek 13a/06, 16a/18
‘aẕāb i.- mek 10b/11
i.- mekde 66b/07
beyān i.- mekde 61b/17
cimā‘ i.- mekde 67a/11
ġusl i.- mekde 67a/11
tefekkür i.- mekde 40b/16
terk i.- mekde 91a/17
bühtān i.- mekden 74b/01

ḫalḳ i.- mekden 85b/18
i‘tikāf i.- mekden 82b/12
muḥabbet i.- mekden 50b/05
muḫālifet i.- mekden 54b/02
ta‘allum i.- mekden 17a/14
ülfet i.- mekden 68b/02
‘ibādet i.- mekden 82b/03
i.- mekdür 85b/18, 99a/07
ḥıfẓ i.- mekdür 81a/18
iḫtiyār i.- mekdür 82a/05
iḳrār i.- mekdür 47b/15, 48a/12
i‘tiḳād i.- mekdür 43a/13, 54b/13
naẓar i.- mekdür 99a/08
pāk i.- mekdür 50a/16
teşbīh i.- mekdür 27b/01
tevbe i.- mekdür 33b/14
teveccüh i.- mekdür 8a/10
yemīn i.- mekdür 99a/07
‘amel i.- mekdür 4b/08, 75a/03
‘azīmet i.- mekdür 8a/09
i.- mekile 55a/01
isti‘māl i.- mekile 6a/04
terk i.- mekile 7b/13
i.- mekiñ 64a/12, 64a/13
i.- memek 68b/15
ri‘āyet i.- memek 68b/13, 68b/14
sa‘y i.- memek 87a/14
beyān i.- memekdür 10b/19
ḳabūl i.- memekdür 50b/02
i.- memiş 82b/17, 82b/18
bī‘at i.- memişdür 79a/07
ḳabūl i.- memişlerdür 78a/07
i.- mese 82b/17
murād i.- mesem 42b/10
ḳatıl i.- meseñ 24b/07
‘amel i.- mesi 46a/01
i.- mesin 89a/16
i.- meye 8b/17, 9a/06, 57b/18, 72b/01
fa‘il i.- meye 66b/15
feḫr i.- meye 8b/16
ictināb i.- meye 72a/19
istincā i.- meye 72b/01
tevbe i.- meye 31b/16
i.- meyeler 52a/16, 52b/01, 53a/18, 54a/04, 63a/19
ibrām i.- meyeler 49b/09
ihmāl i.- meyeler 51b/06, 51b/08, 51b/09, 63a/02, 64a/19
i‘tibār i.- meyeler 11a/06
i‘timād i.- meyeler 72a/18
muḫālifet i.- meyeler 52b/03
mu‘tād i.- meyeler 67b/18
sükūt i.- meyeler 53a/16
şefḳat i.- meyeler 23a/03

terk i.- meyeler 51b/07, 53b/09
te’dīb i.- meyeler 14b/11
meyl i.- meyenler 65a/08
i.- meyenlerdür 87a/02
‘alā’l-fevri tevbe i.- meyesin 66a/12
i‘tiḳād i.- meyicek 97b/11
i.- meyince 70a/06, 95b/16
ḳaṭı‘ i.- meyince 6a/01
taḥrīk i.- meyince 40b/13
taṣḥīḥ i.- meyince 86b/10
tevbe i.- meyince 38a/09
tevbe i.- meyine 48b/05
i.- meyüp 16b/10, 47b/03, 50a/09
fevt i.- meyüp 26b/12
ihmāl i.- meyüp 5a/04, 51b/11
iltifāt i.- meyüp 81b/16
iṭā‘at i.- meyüp 82a/04
ḳabūl i.- meyüp 28b/17, 29a/08, 82a/07
meni‘ i.- meyüp 78a/10
ta‘līm i.- meyüp 14b/05
tevbe i.- meyüp 27a/08, 34b/14
te’ehhūl i.- meyüp 99a/04
yardum i.- meyüp 20a/11
‘amel i.- meyüp 75b/04
i.- mez 9a/04, 9a/06, 9a/08, 37b/17, 66b/08, 67a/01, 67a/02
delālet i.- mez 75b/15
meni‘ i.- mez 62a/18
‘amel i.- mez 75a/01
ḫalḳ i.- mezden 8b/05
teveccüh i.- mezdim 92a/15
la‘net i.- mezim 93b/06
tekfīr i.- meziz 88a/03, 88a/12, 88a/13
i.- mezler 12a/11, 88a/16
esīr i.- mezler 16b/14
iḳrār i.- mezler 55b/10
ḳabūl i.- mezler 3a/11
‘amel i.- mezler 19b/07
i.- mezlerdi 72a/07
tecdīd-i īmān i.- mezlerse 13b/06
tecdīd-i nikāḥ i.- mezlerse 12a/12
baḫş i.- mezse 8b/03
ta‘līm i.- mezse 69b/04
tereddüd i.- mezse 17a/03
‘amel i.- mezse 52a/09
i.- mezsin 85a/02
murād i.- mezsin 84b/13
i.- mezsiz 66b/15, 66b/18
i.- miş 3b/10, 3b/11, 32b/17, 47b/02, 47b/03, 72b/07, 88a/04
beyān i.- miş 31a/18
edā i.- miş 41b/09
ġusl i.- miş 3b/12
helāk i.- miş 33b/06
ḫurūc i.- miş 26a/09

ictināb i.- miş 3b/14
ihmāl i.- miş 24b/04
inkār i.- miş 61b/18
irsāl i.- miş 32a/03
iṯbāt i.- miş 97a/02
sükūt i.- miş 26b/16
taṣrīḥ i.- miş 28b/04
terk i.- miş 20b/02
teşbih i.- miş 31a/10
teşbihi i.- miş 25a/08
kitābet i.- mişdi 8b/10
taḳdīr i.- mişdi 8b/08
i.- mişdür 2a/08, 45b/02, 45b/15, 65a/15, 79a/08
ahd i.- mişdür 79a/03
beyān i.- mişdür 27b/05
bī‘at i.- mişdür 79a/03
buġż i.- mişdür 79a/05
ḫalḳ i.- mişdür 65a/12
ḫiẕmet i.- mişdür 79a/09
iḳāmet i.- mişdür 26a/17
taṣrīh i.- mişdür 26b/02
vefāt i.- mişdür 45b/09, 45b/13
ẕikr i.- mişdür 75b/18
‘anni’l-münkeri i.- mişdür 7a/17
beyān i. +dim 39b/10
beyān i.- mişler 12a/16, 31a/06
istiftā i.- mişler 35a/15
ṣabır i.- mişler 33a/16
tevbe i.- mişler 33b/03
i.- mişlerdür 49b/13, 56b/03
cemī‘ i.- mişlerdür 50b/12
ḥükm i.- mişlerdür 75a/13
inkār i.- mişlerdür 82a/10
irtikāb i.- mişlerdür 80a/14
ittifāḳ i.- mişlerdür 56b/09
münteşir i.- mişlerdür 13b/01
naḳıl i.- mişlerdür 23b/11
tefsīr i.- mişlerdür 41a/13, 41a/15
i.- mişsin 85b/05
ḳatıl i.- mişsin 24a/09
ẓulm i.- mişsin 24a/10
i.- se 60b/11, 75b/09, 88a/09
ġaṣıb i.- se 31b/07
ḫayr i.- se 35a/08
maḳṣūd i.- se 74a/10
murād i.- se 77b/11, 92b/18
muṭāla‘a i.- se 3a/16
sü’āl i.- se 3a/18
ṭaleb i.- se 90a/08
ṭalep i.- se 60b/11
ḫurūc i.- seler 81a/11
inkār i.- seler 5b/03, 72a/12, 88b/08
i‘tiḳād i.- seler 88b/10
ḳabūl i.+ ile 7b/04

ḳabūl i.- seler 88b/08
ḳatıl i.- seler 79a/19
sükūt i.- seler 72a/12
sü'āl i.- seler 48a/08
taṣdīḳ i.- seler 93a/10
tevbe i.- seler 82a/14
teveccüh i.- seler 65b/18
'acz-i iẓhār i.- seler 35b/01
refi' i. dügi 26b/11
cimā' i.- sen 62a/13
iḳrār i.- señ 85b/07
naṣīḥat i.- señ 3a/03
sü'āl i.- señ 81b/05
tevbe i.- señ 51a/04
murād i.- señiz 42b/09, 42b/10
tekellüm i.- señüz 16b/18
'ad i.- señüz 16b/19
i.- sin 85b/14
te'vīl i.- sin 89a/16

iṭā'at (Ar.): Emre uyma, söz dinleme.
i. 82a/02
i. itmek 82a/04, 82a/05
i. itmeyüp 82a/04

iṭfāl (Ar.): Kadının oğlanını getirmesi.
i.-ı müşrikin 60a/11

i'tibār (Ar.): Saygı görme, saygı gösterme, değer verme, kendine değer verilme.
i. 5a/13, 40b/07, 57a/08, 70b/08
i. iderler 60b/05
i. itmeyeler 11a/06
netīce-i i.+ ları 4b/06

i'tiḳād (Ar.): İnanma, kalben tasdik ederek inanma, inanç.
i. 22a/06, 39b/08, 39a/03, 44b/12, 67a/03
i.+ a 14a/17, 49a/06, 51b/10, 64b/01
i.+ da 39b/09, 67a/06
i.+ dan 7a/03, 79a/17, 79a/19, 81b/02, 96b/08
i. eylese 95b/11, 95b/13, 96a/04, 96a/07, 96a/10
i. eyleye 7a/04
i. eylese 95b/15
i.+ ı 2a/10, 3b/07, 3b/09, 5b/04, 7a/02, 20b/14, 39a/04, 59a/09
i.+ ıla 35b/14, 75b/05
i.+ ın 22a/05, 86b/08
i.+ ıñ 39a/04
i.+ ına 2a/09, 2b/16, 3b/07
i.+ ında 2a/09, 94b/19
i. idenlere 6a/12
i. idenüñ 97b/10
i. iden 97b/10
i. iderler 44a/14, 44a/16,

55b/07

i. idesin 2b/13

i. idince 72a/07

i. idüp 17a/02, 78a/05, 78a/10

i. itmekdür 43a/13, 54b/13

i. itmek 44a/08, 44b/07

i. itmeyicek 97b/11

i. itseler 88b/10

i.+ lar 39b/11

i.+ lara 72a/08

i.+ ları 20b/15, 78a/09

i.+ ların 81a/16

i.+ larınuñ 11a/07

i‘tiḳādāt (Ar.): İnançlar, itikatlar.

i. 2a/11

‘ilm-i i. 17b/13

i.-ı islāmiyye 3b/19

i.+ da 56a/18

bāb-ı i.+ da 56a/06

‘ilm-i i.+ dur 86a/14, 86b/03

i‘tiḳādī (Ar.): İnançla ilgili olan.

i.+ dür 8b/01

i‘tikāf (Ar.): Bir yere kapanıp dışarıya çıkmadan ibadetle meşgul olma.

i. itmekden 82b/12

i‘timād (Ar.): Güvenme, emniyet etme, güven, emniyet.

i. itmeyeler 72a/18

i‘tirā‘ (Ar.): Bir nesneyi yoktan var etmek, yaratmak.

i.+ e 55b/19

i‘tirāf (Ar.): Bir kimsenin başkalarına söylemek istemediği bir gerçeği veya suçu artık saklamaktan vazgeçip açıklaması, bu yolda gerçeği gizlemeden yapılan açıklama.

i. idüp 54a/06

i‘tirāż (Ar.): Bir fikri, bir kararı kabul etmeyerek karşı çıkma ve bu tarzda söylenen söz.

i. idüp 4b/16

i. itdikden 38b/08

i‘tirāżāt (Ar.): İtirazlar.

i. iderlerse 4b/12

i‘tiẕār (Ar.): Özür dileme, mazeretini bildirme.

i. 93b/04

itteʿaze (Ar.): Öğüt almak.

i. 32a/10

ittifāḳ (Ar.): Fikir birliğine varma, uyuşma, anlaşmaya varma.

i. 56b/12

i.+ ı 94a/06
i. iderler 33a/03
i. idüp 27b/04
i. itdiler 61a/05
i. itdükleri 56b/11
i. itmişlerdür 56b/09

ityān (Ar.): Getirme, getirilme.
i.-ı delile 35b/01

iy (Tr.): Bk. "ey".
i. 1b/05, 1b/06, 1b/17, 3a/04, 12a/05, 12a/06, 25b/18, 26a/02, 27b/19, 65a/16, 68a/15, 83a/12, 83a/14, 85a/15, 85b/13

iẕā (Ar.): Kendinden sonra gelen sözcüğe "-dığında" anlamı katan ön ek.
i. 89b/11

izāle (Ar.): Giderme, yok etme, ortadan kaldırma.
i. 70a/19
i.+ si 24b/17, 24b/18
i.+ ye 20a/01

'iẓām (Ar.): Büyükler, ulular, seçkin kimseler:
meşāyiḫ-i 'i. 35b/05
evliya-yı 'i.+ dan 33a/01
meşāyiḫ-i 'i.+ dan 34b/07, 80b/04
ecidād-ı 'i.+ ları 21b/11
meşāyiḫ-i 'i.+ uñ 69b/08

iẕ'ān (Ar.): Anlayış, kavrayış, feraset.
i. idinüp 2a/18

izdiḥām (Ar.): Kalabalık halkın bir yere fazla üşüşmesi, yığılma.
i.-ı nāsda 89a/19
i.+ ında 95a/13

iẓhār (Ar.): Açığa vurma, meydana çıkarma, gösterme, aşikar etme.
i. 67b/15
i. eyledi 61a/05
i. ideler 53a/15, 75b/07
i. idelüm 77a/10
i. idemedi 60b/16, 60b/18
i. iden 61a/08
i. itdürür 4b/14
'acz-i i. itseler 35b/01

iẕin (Ar.): Müsaade.
i. 19a/03, 24a/12, 24a/13, 45a/06, 52a/04, 52a/07, 52b/10, 53a/04, 69a/13
i.+ e 45a/06
i.+ i 17b/03
i.+ siz 54a/13

İzūd (Ar.): Tanrı.
İ. 19a/11

‘izzet (Ar.): Hürmet, saygı, ikram.

‘i. 23a/01

dergāh-ı ‘i.+ e 15b/06

erbāb-ı ‘i.+ ler 36b/18

K, Ķ

ķab (Tr.): İçine sıvı veya katı herhangi bir madde konan şey, kap.

ķ.+ lar 63b/03

ķ. +uñ 47b/11

ķaba (Tr.): Hafif olduğu halde kalın veya hacmi büyük olan.

ķ. 46a/13, 88b/13

ķabaġ (Tr.): Kabakgillerden, birçok cinsi bulunan, sürüngen gövdeli bitki.

ķ.+ ı 88b/12, 88b/13

ķabāḥat (Ar.): Suç, kusur.

ķ.+ in 64b/12

ķ.+ ler 15b/04

ķ.+ lerine 15a/07

ķabāyiḥ (Ar.): Suçlar, kusurlar.

aḥvāl-i ķ. 25a/01

elfāẕ-ı ķ. 14b/05, 15b/01

ķ.+ e 68b/06

elfāẕ-ı ķ.+ i 14b/09

ķ.+ inden 25a/02

ķ.+ lerin 64b/09, 64b/10

Ka‘be (Ar.): Bütün müslümanların kıblesi ve ziyaret yeri olan Mekke şehrindeki mukaddes bina, beytullah.

K.-i mükerremeden 27b/02

ķabḥiye (Ar.): Kabahat, suç.

ķ.+ ye 68b/06

ķabīḥ (Ar.): Kabahatli, suçlu.

ķ. 57b/16, 57b/17, 63a/02, 94b/06

ķ.+ ine 63a/03

ķābil (Ar.): Kabul eden.

ķ. 59b/06

ķābiliyyet (Ar.): Herhangi bir şeye karşı doğuştan gelen yatkınlık, beceriklilik, yetenek, istidat.

ķ.+ i 9b/05

ķabir (Ar.): Mezar.

ķ. 30b/07, 33a/18, 66b/05, 68a/10

‘aẕāb-ı ķ. 58b/19

aḥvāl-i ķ.+ i 89a/04

ḳ.+ de 33b/01, 64a/13, 64b/04

ḳ.+ den 23a/14, 33b/05, 46a/13

k.+ e 30a/17, 33b/19, 34a/02

k.+ i 12a/13, 12a/14, 33b/10

ḳ.+ inde 68a/09

k.+ inden 33a/16

ḳ.+ ine 18b/14

k.+ ini 33a/13, 33a/14, 33b/07

ḳ.+ lerde 30b/09

ḳ.+ leri 30b/04, 30b/09, 33a/03, 33a/05

ḳ.+ leridür 18b/15

k.+ üñ 33a/14

ḳabḳara (Tr.): En kara olan.

ḳ. 80a/02, 80a/09

ḳable'l-fa'l (Ar.): Eylemden önce.

ḳ. 58b/10

ḳ.-fa'l ve 58b/09

ḳabūl (Ar.): Razı olma, muvafakat etme.

ḳ. 70b/13, 77a/04

ḳ. eylemez 3a/09

ḳ. eylerler 3a/09

ḳ. eyleyeler 78a/04

ḳ. eyleyesin 17a/17

ḳ.+ ı 11b/05

ḳ. ider 37b/16

ḳ. ide 15a/15

ḳ. idici 70b/16

ḳ. idüp 27a/04, 37b/12, 40b/10

ḳ. itdi 80b/17

ḳ. itmekile 7b/04

ḳ. itmek 26a/03

ḳ. itmemekdür 50b/02

ḳ. itmemişlerdür 78a/07

ḳ. itmeyüp 28b/17, 29a/08, 82a/07

ḳ. itmezler 3a/11

ḳ. itseler 88b/08

ḳ. olaydı 14a/09

ḳ. olınmaz 11a/19, 11b/08

ḳ. olınmış 81b/09

ḳ. olmamışdur 2a/08

ḳ. olmaz 12b/15, 14a/09

ḳac (Tr.): Ne kadar, nice.

ḳ. 5a/02

ḳ.+ dur 16a/12, 16a/13, 16a/14, 84a/18

ḳaç- (Tr.): Kurtulmak maksadıyla bir yerden hızlı bir şekilde uzaklaşmak.

ḳ.- alar 51a/07, 72a/18

ḳ.- an 17b/08, 38a/15, 60a/14, 62a/08, 62a/14, 62b/06, 75a/04,

88b/17

ḳ.- anların 76b/04

ḳ.- ar 51a/08, 53b/03

ḳ.- ıralar 36b/11

ḳ.- maya 72b/05

ḳ.- mayalar 53a/19

ḳ.- up 76a/19

ḳaç (Tr.): Bk. "ḳac".

ḳ. 42a/02, 83a/17, 83b/06

ḳ.+ dur 83b/02, 83b/03, 83b/08, 83b/10, 83b/15, 83b/18, 83b/19, 84a/02, 84a/03

ḳad (Ar.): Uzun boy.

ḳ. 30b/12

ḳadar (Ar.): Ölçüde, derecede.

ḳ. 3b/15, 19b/03, 26b/17, 40b/02, 46b/10, 47b/04, 52a/17, 57a/01, 68a/08, 73b/08, 74b/12, 74b/13, 74b/14, 80a/10, 82b/08, 83a/01

ḳadeḥ (Ar.): İçki içmekte kullanılan küçük bardak, cam, piyale.

ḳ. 62a/16, 78a/16

ḳ.+ i 89b/08, 89b/09

ḳader (Ar.): Alınyazı.

ḳ. 8a/15, 8a/16, 8b/04, 8b/17

ḳ.+ dür 8a/18, 47a/11

ḳ.+ e 8a/18

Ḳaderī (Ar.): Kadiri tarikatı mensubu.

Ḳ. 58a/15

Ḳaderiyye (Ar.): Kadiri tarikatı.

Ḳ. 56a/10

Ḳ.+ dür 56a/13

ḳāḍı (Ar.): İslam hukūkuyle yönetilen devletlerde halk arasında çıkan anlaşmazlıkları, her türlü davayı halletmek üzere devlet tarafından tayin edilen memur.

ḳ.+ yā 92b/03

ḳadīd (Ar.): Çok zayıf, iskelet gibi kalmış, kurumuş kalmış.

ḳ. olup 29b/04

ḳadiḥ (Ar.): Ayıbını söyleyerek çekiştirme, yerme, zemmetme.

ḳ. 77a/08

ḳ. iderler 70b/10

ḳadīm (Ar.): Geçmişi uzun zamana dayanan, eski.

ḳ. 1b/08, 57a/16, 62b/16

taḳdīm-i ḳ. 57a/14

ḳ.+ den 67a/04

ḳ.+ dür 59a/10, 62b/16

ḳ.+ lerdür 41b/13

ḳādir (Ar.): Kudret ve kuvvet sahibi, yapabilme gücüne malik olan (kimse), muktedir.

ḳ. 15a/04, 42b/12, 42b/15, 42b/18, 43a/03, 43a/07, 48b/06, 49a/04, 51a/04, 51a/05, 56a/02, 59b/13, 59b/15, 66a/03, 67b/09, 69b/08, 74b/16, 87b/05, 87b/06, 88a/16, 90b/17, 91b/09, 91b/10, 96a/02, 96a/05, 96a/06, 96a/10

ḳ.+ dür 9a/04, 9a/06, 9a/08, 9a/09, 9a/10, 43a/10, 43a/13, 43a/16, 91a/02

ḳ.+ lerdür 15a/02

ḳ. olaydılar 78b/17

ḳ. olmamaḳ 9b/12

ḳ. olmasa 48a/14

ḳ. olmayalar 23a/11

ḳ. olmayup 35b/01

ḳ. olurlar 35b/02

ḳ. olur 71a/08, 71a/09

ḳadīren (Ar.): Kudretli bir şekilde.

ḳ. 54a/03

Ḳadirī (Ar.): Kadiriye tarikatına mensup olan.

Ḳ.+ ler 8a/15, 38a/04

ḳaḍiyye (Ar.): Dava

ḳ.+ de 97b/02

ḳāḍīye'l-ḥācāt (Ar.): Herkesin dileğini yerine getiren.

ḳ. 71a/08

ḳadr (Ar.): Değer, kıymet.

ḳ.+ i 11a/04

ḳ.+ in 50a/12

Ḳadrī (Ar.): Bk. "ḳadirī".

Ḳ. 6b/15, 6b/16, 6b/17, 9a/14

Ḳ.+ lerüñ 8a/10

kāfī (Ar.): Yeterli.

k.+ dür 80a/18, 86b/12

kāfir (Ar.): Allah'ın varlığına ve birliğine, Hz. Muhammed'in peygamberliğine ve Allah'tan getirdiklerine inanmayan yahut bunlardan birini inkar eden kimse.

k. 2a/04, 2a/16, 2b/08, 3a/02, 11b/13, 11b/19, 12a/08, 12a/09, 12b/14, 13a/16, 13b/05, 14a/05, 14b/07, 18b/01, 25b/04, 31a/08, 31a/13, 35b/11, 35b/14, 35b/15, 35b/16, 35b/17, 35b/18, 36a/02, 37b/07, 37b/18, 42a/18, 42a/19, 42b/14, 42b/15, 48a/10, 48a/16, 49b/04, 60a/03, 60b/03, 60b/07, 60b/10, 60b/11, 61a/06, 66b/07, 71a/09, 72a/08, 72a/09, 80b/03, 87a/09, 88a/05, 88a/06, 88a/07, 88a/09, 88a/11, 88a/19, 88b/04, 88b/05, 88b/06, 88b/07, 88b/08, 88b/10, 88b/11, 88b/19, 89a/02, 89a/03, 89a/04, 89a/05,

89a/06, 89a/07, 89a/08, 89a/09, 89a/10, 89a/12, 89a/13, 89a/14, 89a/15, 89a/16, 89a/17, 89a/19, 89b/02, 89b/03, 89b/04, 89b/06, 89b/08, 89b/09, 89b/10, 89b/11, 89b/12, 89b/13, 89b/17, 89b/18, 89b/19, 90a/01, 90a/02, 90a/03, 90a/04, 90a/05, 90a/06, 90a/07, 90a/09, 90a/10, 90a/11, 90a/12, 90a/13, 90a/14, 90a/16, 90a/18, 90b/01, 90b/02, 90b/03, 90b/04, 90b/05, 90b/06, 90b/07, 90b/09, 90b/10, 90b/11, 90b/12, 90b/13, 90b/14, 90b/16, 90b/17, 90b/19, 91a/07, 91a/08, 91a/10, 91a/12, 91a/13, 91a/14, 91a/15, 91a/16, 91a/17, 91a/18, 91a/19, 91b/02, 91b/03, 91b/05, 91b/06, 91b/07, 91b/09, 91b/10, 91b/11, 91b/12, 91b/13, 91b/14, 91b/15, 91b/16, 91b/17, 91b/18, 92a/02, 92a/03, 92a/07, 92a/08, 92a/12, 92a/13, 92a/14, 92a/15, 92a/17, 92a/18, 92a/19, 92b/01, 92b/03, 92b/05, 92b/07, 92b/08, 92b/09, 92b/10, 92b/12, 92b/13, 92b/14, 92b/15, 92b/17, 93a/01, 93a/02, 93a/05, 93a/06, 93a/08, 93a/09, 93a/10, 93a/11, 93a/12, 93a/13, 93a/14, 93a/15, 93a/16, 93a/17, 93a/18, 93a/19, 93b/01, 93b/02, 93b/03, 93b/04, 93b/05, 93b/06, 93b/07, 93b/08, 93b/09, 93b/10, 93b/11, 93b/12, 93b/13, 93b/15, 93b/16, 93b/17, 93b/18, 94a/01, 94a/02, 94a/03, 94a/05, 94a/06, 94a/07, 94a/08, 94a/09, 94a/10, 94a/11, 94a/12, 94a/13, 94a/14, 94a/15, 94a/16, 94a/17, 94a/18, 94a/19, 94b/01, 94b/03, 94b/04, 94b/06, 94b/07, 94b/08, 94b/09, 94b/10, 94b/12, 94b/14, 94b/15, 94b/16, 94b/17, 94b/18, 94b/19, 95a/01, 95a/02, 95a/03, 95a/05, 95a/06, 95a/07, 95a/08, 95a/09, 95a/13, 95a/14, 95a/16, 95a/17, 95a/18, 95a/19, 95b/01, 95b/02, 95b/04, 95b/05, 95b/06, 95b/08, 95b/11, 95b/13, 95b/15, 95b/16, 95b/17, 96a/01, 96a/04, 96a/08, 96a/10, 96a/12, 96a/15, 96a/18, 96b/02, 96b/03, 96b/08, 96b/09, 96b/13, 96b/15, 96b/16, 96b/18, 96b/19, 97a/01, 97a/05, 97a/08, 97a/09, 97a/10, 97a/11, 97a/12, 97a/13, 97a/14, 97a/15, 97a/16, 97a/17, 97a/18, 97a/19, 97b/01, 97b/02, 97b/10, 97b/14, 98a/01, 98a/03, 98a/04, 98a/06, 98a/07, 98a/08, 98a/10, 98a/11, 98a/12, 98a/14

k.-i cārīdür 58b/06

k.+ den 70a/10

k.+ dür 38b/01, 88b/01

dīn-i k.+ dür 35b/02

k.+ e 49a/10, 49a/14, 60a/04, 69a/17, 91b/19

k.+ i 76a/17

k.+ in 97a/02

k.+ inden 27a/18

k.+ inüñ 25a/17, 25a/18, 28b/07, 29a/03

k.+ ler 12a/11, 12b/16, 66a/13, 69a/19, 71a/01, 73b/05, 96b/13

k.+ lerden 12b/18

k.+ lerdür 37b/07, 37b/19, 75b/16

k.+ lere 25a/07, 25b/03, 31a/10, 31a/12, 31a/14, 46b/02, 58a/17,

58b/08

k.+ leriñ 70a/08

k.+ lerine 27b/01, 32b/01

k.+ lerüñ 25a/03

k.+ sin 85a/04

k.+ siz 97b/14

k.+ üñ 42a/17, 93b/01, 93b/02, 93b/03, 98a/09

ḳāfiye (Ar.): Uyak.

‘ilm-i ḳ. 17b/15, 19a/15

ḳaftān (Far.): Ekserisi süslü ve kıymetli kumaştan, boyu diz kapağına veya topuklara kadar inen, önden açık, bazısının kolları yarıya kadar yırtmaçlı, astarsız hafif üst giyeceği.

ḳ. 47a/03, 53a/07, 95b/08, 95b/10, 95b/13, 96a/09

ḳ.+ dan 59b/05

ḳ.+ lar 22b/06, 59b/03, 65a/03

kāġıd (Far.): Hamur haline getirilmiş bitki maddelerindeki çok ince liflerin keçeleştirilmesi süretiyle imal edilen, yazı yazmak, kitap basmak, sarmak, kaplamak gibi birçok işte kullanılan ince yaprak.

k. 67a/18

ḳ.+ a 43b/08, 43b/09

ḳaḥbe (Ar.): Kahpe olma durumu, orospuluk.

ḳ.+ lik 64a/04

ḳahve (Ar.): Kök boyasıgillerden bir sıcak iklim ağacı olan ağacın çekirdeğinden üretilen içecek.

ḳ. 35a/13, 35a/17, 35b/06, 35b/08, 35b/10, 35b/13, 36a/04, 36a/06, 36a/08, 80a/11, 90a/13

ḳ.+ cinüñ 32b/15

ḳ.+ ḫānede 35b/07

ḳ.+ ḫāneler 36a/05

ḳ.+ ler 80a/10

ḳ.+ lerinde 36a/04

ḳ.+ nüñ 26a/06, 26a/07, 35a/12, 35b/19

ḳ.+ yi 35b/09

ḳahveḫāne (Ar.): Kahve içilen yer.

ḳ.+ lerdür 22b/03

ḳ.+ ye 15b/16

ḳaḳ- (Ar.): El veya ayakla itmek, ittirmek, itip dürtmek, vurmak.

ḳ.- ırsa 52a/08

ḳal- (Tr.): Olduğu yerde durmak, hareketine, yoluna devam etmemek.

ḳ.- a 77a/03

ḳ.- acaḳdur 11b/17, 47b/09

ḳ.- an 46a/15

ḳ.- anınuñ 29b/09
ḳ.- anlaruñ 98b/16
ḳ.- dı 13a/01, 18a/11, 29b/08, 30a/04, 32b/17, 36b/10, 40b/09, 73b/05, 75a/14
ḳ.- dım 34a/13
ḳ.- ıcaġaz 80a/05
ḳ.- ıcaḳ 68a/07
ḳ.- madı 29a/03, 40b/07, 40b/08, 67a/01, 73a/07, 73a/10, 73b/02, 77a/17
ḳ.- maduġı 31a/19
ḳ.- mamışdur 67a/02, 72b/19, 73a/15, 73b/05, 73b/10
ḳ.- masa 46a/10
ḳ.- maya 37b/02, 47a/16
ḳ.- mayup 3a/01, 27b/13, 29a/13, 29b/12, 75b/19
ḳ.- maz 12b/18, 51a/03, 54b/17, 54b/19, 55a/06
ḳ.- mış 23b/10, 29b/10, 51b/05, 51b/06
ḳ.- mışlardur 37b/11, 37b/13, 81a/06, 81a/09
ḳ.- sa 45a/09
ḳ.- up 12b/16, 18b/13, 27b/11, 29b/12
ḳ.- ur 13a/02, 46b/09, 63b/13, 66b/04, 84b/08
ḳ.- urlar 12b/15, 46b/19, 47a/07
ḳ.- ursa 40a/15, 47b/18, 75b/03
ḳ.- ursañ 40a/07
ḳ.- up 23b/10

ḳāl (Ar.): Söyledi.
ḳ. 4b/19
ḳ. eyle 83a/11

kāl (Ar.): Dedi.
k. 40b/16

ḳāle (Ar.): Dedi ki…
ḳ. 17a/18

ḳalb (Ar.): Gönül.
ḳ. 57b/19, 60a/05, 62b/03, 68a/16
ḥużūr-ı ḳ. 31b/16
ḳ.-i vāḥid 19b/12
ḳ.+ de 11a/18, 17b/10
ḳ.+ ıla 8a/09
ḳ.+ i 31a/07, 62b/02, 88a/19
ḳ.+ ile 2b/13, 3a/02, 6a/11
ḳ.+ in 32a/19, 32b/09, 50a/07, 50a/10, 50a/11, 50a/16, 50b/01, 50b/03, 50b/04, 50b/05, 66b/06
ḳ.+ inde ola 4b/02
ḳ.+ inde 24b/05, 27a/12, 63b/05, 63b/06, 68a/08, 78b/06, 88b/01
ḳ.+ iñe 2b/06, 17a/17
ḳ.+ ine 5b/04, 57b/14, 66b/02
ḳ.+ ini 29b/11

ḳ.+ leri 4b/01, 51b/19, 63b/01, 63b/04, 87a/11

ḳ.+ lerin 2b/19

ḳ.+ lerinde 2b/17, 2b/18, 29a/13, 33b/03, 79a/11

ḳ.+ lerinden 32a/01, 51b/03

ḳ.+ lerine 14b/02, 22a/19, 79a/12

ḳ.+ lerini 50a/07, 71a/03

ḳ.+ üñ 17a/16

ḳaldur- (Tr.): Kaldırmak.

ḳ.- ıcısı 62b/10

ḳ.- up 27b/17, 34b/11, 36a/15

ḳ.- ur 45a/03

ḳal‘e (Ar.): Kale.

ḳ.+ yi 19a/19

ḳāle (Ar.): Söyledi.

ḳ. 25b/06, 27b/14, 28b/13

ḳalem (Ar.): Yazı yazmaya mahsus, genellikle çubuk biçiminde alet.

ḳ. 19a/06

ḳ.+ e 58b/18

ḳ.+ i 8b/09

ḳalīl (Ar.): Çok olmayan, az.

ḳ. 5b/18, 62b/11

ḳalḳ- (Tr.): Oturur veya yatar durumdan çıkarak ayakları üzerinde doğrulmak, ayak üstü durmak.

ḳ. 91b/08

ḳ.- a 82a/19

ḳ.- amaz 82a/19

ḳ.- ar 65a/02

ḳ.- ayın 90a/09

ḳ.- up 23a/14, 26b/08, 32a/04, 33a/18, 34b/09, 34b/11, 68a/14, 76a/11, 97b/05

ḳāmet (Ar.): Boy, endam.

ḳ.+ ler 37a/02

kāmil (Ar.): İlim, fazilet ve hüner sahibi, manevi meziyetleri bakımından belli bir olgunluğa erişmiş.

insan-ı k. 80a/17

müslim-i k. 78b/12

mü’min-i k. 2a/02, 2a/14, 2a/15, 2a/19, 2b/04, 12b/11, 13a/02, 13a/14, 17b/07, 25b/04, 55a/07, 57b/09, 86a/16

mü’min-i ḳ. 17b/01

mü’min-i k.+ ler 3b/17, 64b/06

mürşid-i k.+ siz 71a/04

kāmilīn (Ar.): Kāmilin çoğulu, kāmillerler.

‘ulemā-yı k.+ den 13a/09

Kāmilü'l-fetāvā (Ar.): Özel isim. Kadızâde Mehmed Efendi'nin eserini oluştururken faydalandığı fetva kitaplarından biri.

kitāb-ı K. 87b/12

ḳamu (Tr.): Herkes.

ḳ.+ muz 37a/09

ḳ.+ ya 1b/14

ḳan- (Tr.): İnanmak, kanaat getirmek, aklı yatıp kāni olmak.

ḳ.- dırdı 96a/07

ḳ.- duralar 68a/01, 69a/09

ḳ.- duran 96a/08

ḳ.- duranı 96a/07

ḳ.- durur 14a/07

ḳ.- dururlar 81a/07

ḳ.- maġa 96a/08

ḳ.- maġı 43b/16

ḳan (Tr.) Plazma ve kan yuvarlarından meydana gelen ve damarların içinde dolaşarak vücut dokularını besleyen kırmızı renkli sıvı.

ḳ. 41b/17, 98b/08

ḳ.+ da 18a/11

ḳ.+ dan 41b/18

ḳ.+ ı 98b/06

ḳ.+ uñ 32b/08

ḳan- (Tr.): susamak

ḳ.- mış 47a/08

kān (Ar.): İdi.

k. 57a/15

ḳanā'at (Ar.): Elindekinden hoşnut olup fazlasını istememe, kısmetine, kendisine verilene razı olma.

ḳ. 40a/03

ehl-i ḳ. 68b/13

ḳ.+ a 69a/08

ḳ.+ i 68b/09

ḳanad (Tr.): Kuşlarda ve böceklerde gövdenin iki yanında yer alan ve uçmayı sağlayan açılır kapanır bir çift organ.

ḳ.+ ınuñ 45a/02

ḳ.+ larında 98b/06

ḳanat (Tr.): Bk. "ḳanad".

ḳ. 13a/07, 13a/08

ḳ.+ lu 13b/08, 13b/17

ḳ.+ ludur 44b/16, 44b/17

ḳanda (Tr.): Nerede, nereye.

ḳ. 30a/04, 36b/09, 73b/05, 75a/14, 92b/07, 95a/14

ḳ.+ dur 86b/18

kāne (Ar.): İdi.

k. 30b/18, 62b/15, 70a/11, 81a/04

ḳanı (Tr.): Hani, nerede.

ḳ. 35a/02, 35a/03, 35a/09, 36b/18, 37a/01, 37a/02, 73b/19

ḳāni‘ (Ar.): Kanaat eden, elindekini yeterli bulup fazlasını istemeyen, kendisine verilene razı olan.

ḳ. 38b/15

ḳankı (Tr.): Hangi.

ḳ. 2b/02, 6b/18, 17a/05, 24b/14, 59b/14, 65b/18, 78b/13, 80a/11, 83b/02, 83b/03, 86b/02

ḳ.+ sı 30b/05, 56b/16, 86a/08

ḳ.+ sıdur 21a/01, 86a/06

ḳ.+ sındandur 2b/01

ḳ.+ sındansın 17a/06

ḳanṭār oṭun (Tr.):Bir tür bitki.

ḳ. 84a/09, 84a/12

kānū (Ar.): İdiler.

k. 27b/14

kānūhum (Ar.): Onlar idiler.

k. 89b/11

ḳanun (Ar.):Devletçe konan ve her vatandaşın uyması gereken yazılı hukuk kuralı, yasa.

ḳ.+ ların 79a/04

ḳapu (Tr.): Kapı.

ḳ. 52b/14, 82a/18

ḳ.+ larından 14a/19, 82a/18

ḳ.+ sına 52a/13

kār (Tr.): Bir iş sonucunda elde edilen fayda, çıkar.

kesb-i k.+ ı 32b/15

ḳar (Tr.):Havadaki su buharının donmasından meydana gelen ve yağmur gibi yağan hafif beyaz taneler.

ḳ. 43b/17

ḳara (Tr.): Siyah.

ḳ. 42a/11, 80a/14

ḳ.+ dup 23b/06

ḳ.+ lıḳlardan 63b/13

ḳ.+ rdur 32b/07, 66b/07

ḳ.+ sıla 63b/12

ḳ.+ ñulıḳda 80a/14

ḳ.+ ñulıġında 79b/16

ḳ.+ ñulıḳda 79b/10, 81a/09

ḳ.+ ñulıḳdur 79b/08, 79b/10

ḳ.- rmış 32b/16

ḳarārgāh (Ar.):Savaş esnasında ordunun kumanda heyetleriyle birlikte konakladığı yer.

ḳ. 59a/12

ḳardaş (Tr.): Aynı anne babadan doğmuş veya yalnız anneleri ya da babaları aynı olan kimselerin birbirine göre durumu.

ḳ. 9b/18, 11b/04, 23a/11, 28b/01, 31a/03, 36a/16, 38b/12, 56b/17, 65a/16, 78b/03, 82b/06, 84b/10

ḳ.+ lar 2a/16, 4b/03, 12a/19

ḳ.+ larıdur 27b/09

ḳ.+ larımuz 32a/11

ḳavm-i ḳ.+ ini 32b/18

ḳarın (Tr.): İnsan ve hayvan vücudunun kaburgaların kenarından kasıklara kadar olan ve iç boşluğunda mide, bağırsak, böbrek, safra kesesi, rahim, dalak, karaciğer gibi organlar bulunan kısmı.

ḳ. 12a/06, 96a/04

ḳ.+ daşı 2b/12, 12b/09, 15b/07, 57b/06, 65b/07, 71a/10

ḳ.+ daşımuzdan 41a/08

ḳ.+ daşlarımuz 4a/08

ḳ.+ ların 54a/17

ḳ.+ ı 90a/05, 97a/17

ḳ.+ ım 96a/03

ḳ.+ ın 96a/06, 98b/05

k.+ ında 33b/01

ḳarınca (Tr.): Bir hayvan türü.

ḳ. 42a/11

ḳarış- (Tr.): Birbiri içinde dağılmak, birleşmek.

ḳ.- dıḳları 63b/19

ḳ.- maġ 68b/03

ḳ.- mışdur 21a/01

ḳarış (Tr.): Parmakları açık ve gergin durumdaki bir elin baş parmağı ile serçe parmağının uçları arasındaki mesafe.

ḳ. 33a/17

ḳarīb (Ar.): Yakın.

ḳ. 27a/08

ḳ.+ dür 36a/07

ḳariyye (Ar.): Okumuş.

ḳ.+ lerinden 56a/17

ḳ.+ nüñ 56a/17

ḳarşu (Tr.): Karşı.

ḳ.+ sına 49b/15

ḳarṭaş (Tr.): Bk. "ḳardaş".

ḳ. 9a/14

ḳaṣāba (Ar.): Köyle şehir arası yerleşim yeri, küçük şehir.

ḳ.+ da 78b/01

ḳaṣıd (Ar.): Niyet, istek, amaç, gāye.

k. 7b/11, 8a/06, 8a/08, 8a/09, 9b/11, 9b/13, 72b/03, 83b/13, 83b/17, 88b/04, 91a/15, 91a/16, 96a/12, 96a/15

k. eyleye 9b/06

k. iderlerse 7a/10

k. iderler 21b/17

k. iderse 9b/09, 59b/10

k. idüp 7b/05

k. itdügi 8a/06, 59b/08, 59b/11

k.+ larına 7a/10

ḳ. iderseñüz 42b/04

ḳ. ider 77b/12

Ḳāsım (Ar.): Özel isim. Hz. Muhammed (s.a.s)'in oğlu.

Ḳ. 45b/10

ḳāṣır (Ar.): Köşk, küçük saray.

'aḳl-ı ḳ.+ ına 8b/02

ḳaṣīdetü (Ar.): Kaside.

ḳ. 30b/11

ḳaṣīr (Ar.): Kısa.

ḳ. 89b/02

ḳat (Ar.): Tabaka.

ḳ. 72b/10, 73a/11, 74a/19, 74b/01, 76a/16, 86b/15

ḳ.+ ımda 93b/12

ḳ.+ ında 10a/08, 11a/04, 32b/12, 66b/11, 68b/17, 69b/10, 82b/11, 85a/19, 88b/01, 89a/16, 89b/03, 89b/11, 90a/06, 90a/17, 93a/19, 93b/05, 95a/07, 98b/16, 98b/17

ḳat- (Tr.): Koymak, ilave etmek, eklemek.

ḳ.- ımış 84b/07

ḳat'ā (Ar.): Asla, hiçbir zaman.

ḳ. 36a/13

ḳatā (Ar.): Bile, dahi.

ḳ. 58a/19

ḳaṭar (Ar.): Birbiri arkasına sıralanmış hayvan veya taşıt dizisi.

ḳ. 15b/13, 16a/01

ḳātelehumullāhu (Ar.): Allah onları kahretsin.

ḳ. 35b/03

ḳaṭ'en (Ar.): Kesinlikle.

ḳ. 6a/11, 73a/15

ḳaṭı' (Ar.): Kesme, kesilme, biçme, biçilme.

ḳ. ider 71a/17

ḳ. itdim 41a/04, 81b/06

ḳ. itmeyince 6a/01

delīl-i ḳ.+ dür 7b/03

ḳatı (Tr.): Daha, dahı.

ḳ. 20b/05, 27b/11, 48a/18, 49b/05, 52a/03, 63a/08, 70a/17, 79b/01

ḳatıl (Ar.): Öldürme, öldürülme.

ḳ. 70b/07, 72b/04, 75b/08, 76a/18, 96b/04, 96b/06, 96b/08, 98b/11

ḳ.-ı ʻām 78b/17, 78b/19

ḳ.+ a 24a/10

ḳ. eyledi 24a/03

ḳ. eyle 24b/08

ḳ. idelerdi 78b/17, 78b/19

ḳ. iderlerdi 13b/02

ḳ. iderler 76b/02

ḳ. idersin 24a/07

ḳ. idüp 75b/09, 84b/09

ḳ. itdiler 76b/04, 77a/07

ḳ. itdiñiz 76b/03

ḳ. itdirmek 71a/11

ḳ. itdi 24a/05

ḳ. itdügüm 24a/12

ḳ. itdüm 24a/09

ḳ. itdürdi 24b/09

ḳ. itmege 24a/12

ḳ. itmeseñ 24b/07

ḳ. itmişsin 24a/09

ḳ. itseler 79a/19

ḳ.+ ı 93a/05, 93a/09

ḳ.+ ıma 3a/08

ḳ.+ ına 72b/03, 92a/06

ḳ.+ ları 13b/06, 26a/12, 26b/01, 62a/19

ḳ.+ larına 24a/12, 26a/10, 75a/13, 75a/14

ḳatır (Tr.): Bir tür hayvan.

ḳ. 26b/17, 81a/01, 98a/18

ḳ.+ lar 47a/07

ḳavī (Ar.): Güçlü, kuvvetli.

ḳ. ḳılur 28b/08

kavim (Ar.): Aynı soydan gelen, dil, töre ve kültürleri ortak insan topluluğu, budun.

k. 25a/08, 67b/03

k.-ı firʻavndan 69b/12

k.-i ḳardeşini 32b/18

k.+ a 28a/14, 69b/18

k.+ dendür 67b/04

k.+ e 67b/04

k.+ i 28a/18

k.+ inden 66b/12

k.+ üñ 33a/06

ḳavl (Ar.): Söz, kelam.

k. 40b/11, 60a/14

ḳ.+ da 38b/08

ḳ.-ı münkir 25b/15

ḳ.-ı şerīfinden 82a/12

ḳ.-ı şerīfi 56b/12, 60a/09

ḳ.-i laṭīf 55a/10

ḳ.-i şerīf 55a/10

ḳ.+ ı 62a/06

ḳ.+ larına 70b/07, 75a/17

k.+ ına 40b/15

ḳ.+ ıla 75b/04

ḳavlehu (Ar.): Onun sözü.

ḳ. 60a/09

ḳavlihi (Ar.): Onun sözü.

ḳ. 56b/11, 60b/09, 85b/16

ḳavluhu (Ar.): Onun sözü.

ḳ. 86a/02

ḳavmen (Ar.):Bir kavmi.

ḳ. 31a/11

ḳavmenā (Ar.): Kavmimizi.

ḳ. 30b/17

ḳaya (Tr.): Sert ve iri taş kütlesi.

ḳ.+ lardan 8a/11

ḳayd (Ar.): Yazma, kaydetme.

ḳ.+ ı 34b/19, 73b/18

ḳ.+ ın 16b/04

ḳ.+ ında 2b/13

ḳayna- (Tr.): Sıcaklığı belli bir dereceyi bulunca fokurdamak.

ḳ.- dup 84a/09

ḳ.- r 98b/03

ḳ.- tmaḳ 84a/14

Ḳaynān (Ar.): Özel isim. İdris (a.s.)'ın dedesi.

Ḳ. 61a/14

ḳaz- (Tr.): Toprağı herhangi bir şeyle yarıp eşerek yerinden çıkarmak.

ḳ.- anlaruñ 33b/16

ḳ.- ı ḳılmışlar 33b/05

ḳ.- ma 19a/02, 19b/01

ḳ.- malar 19a/04

ḳ.- ıyıp 88b/18

ḳ.- uḳlayup 30b/06

ḳ.- up 69b/13

ḳażā (Ar.): Zamanında kılınmayan namazın ve tutulmayan orucun şeriatın gerektirdiği kurallara uygun olarak sonradan kılınması ve tutulması.

ḳ. 8a/15, 8a/18, 8b/09, 8b/17, 47a/11

ḳ.-yı īrādi 8b/10

ḳ. ideler 51b/05, 51b/07

ḳ.+ sı 9b/01, 99a/06

ḳ.+ sıla 7a/05, 7a/07, 7a/15, 58a/09, 59a/15

ḳ.+ şıladur 7a/13

ḳ.+ ya 34a/14, 51b/04

Kāẓım (Ar.): Özel isim. Tabiin devrinin büyük alimlerinden biri.

Musā-yı K. 8a/12

ḳażīb (Ar.): Bir tür çalgı aleti.

ḳ. 70a/07, 88b/19

ḳażiyye (Ar.): İleri sürülen iddia, dava, mesele, husus.

ḫuṣūs-ı ḳ.+ lüge 56a/01

ḳ.-i i‘lām itdiklerin 76b/02

ḳazuġ (Tr.): Toprağa çakılan, ucu sivritilmiş ağaç, sırık veya odun.

ḳ.+ ıla 30b/06

ḳ. 33b/04

ḳ.+ ı 33b/07

kā’ide (Ar.): Bir şeyin üzerine oturduğu taban, dayanak yeri, mesnet.

k.-i īmān-ı ġāretler 37a/10

ḳā’il (Ar.): Razı olmuş, boyun eğmiş.

ḳ. 56b/05

ḳā’im (Ar.): Ayakta duran, ayağa kalkmış durumda olan, kıyamda bulunan.

ḳ. 3b/06, 5a/09, 11b/16, 13a/04, 43b/04, 47b/08

ḳ. olan 43b/12

kebāb (Ar.): Ateşte veya susuz olarak bir kap içinde pişirilen et yemeği.

k.+ ları 15b/15

kebāyir (Ar.): Büyük günahlar.

k. 79b/04, 79b/10, 88a/06

ehl-i k. 59a/05

günāh-ı k. 88a/04, 88a/08

k.+ den 60a/02

günah-ı k.+ den 34a/16

k.+ e 79b/15

k.+ i 80a/15

günāh-ı k. 62b/01

kebeyiti’l-‘ankebūt (Ar.): Örümceğin evi gibi.

k. 5a/14

kebīr (Ar.): Büyük, ulu.

k. 20a/08, 70a/09, 75b/06

tefsīr-i k.+ de 76b/11

k.+ imüz 23b/16

kedi (Tr.): Bir tür hayvan.

k. 13a/11, 99a/08

k.+ den 13b/15

k.+ ler 13b/08, 13b/18

kefāret (Ar.): İşlenmiş bir günah, suç veya kabahatin affı için şeriat hükmünce verilmesi veya yapılması gereken şey.

k. 51b/07

k.+ dür 82b/04

k.+ ini 51b/07

kefen (Ar.): Gömülmek için hazırlanan bir müslüman ölüsünün kabre konmak üzere yıkandıktan sonra sarıldığı amerikan bezi, kefin.

k. 34a/06, 77b/19
k.+ e 34b/02, 34b/05
k.+ lenür 83a/06
k.+ leyüp 53a/02

kefere (Ar.): Kafirler.

k. 20b/12
k.+ sinden 55a/13

keḳavlihi (Ar.): Onun sözünde olduğu gibi.

k. 7a/06, 14b/14

kelām (Ar.): Söz, ifade.

k. 35a/10, 81a/16, 92a/09
āle'l-ebyāt k. 77b/14
ḫulāṣā-yı k. 54b/13
k.-ı nāsa 90a/14
kütüb-i k.+ da 56a/12
k.+ a 43b/12
k.+ dur 10b/01, 43a/16
'ilm-i k.+ dur 86b/03
k.+ ı 35b/19, 43b/11, 48a/04
k.+ ıdur 43b/03, 45a/18, 58a/12
k.+ ın 87a/03
k.+ ına 25a/15
nās-ı k. +ı 89a/18

kelāmullāh (Ar.): Allah'ın kelamı.

k. 89a/18
k.+ dur 61a/10

ke'l-evvel (Ar.): Bundan önce.

k.+ 22a/04

kelb (Ar.): Köpek, it.

k. 72b/17

kelimāt (Ar.): Sözcükler.

k. 76a/16
k.+ ın 54a/04
k.+ ların 14b/01, 80b/10

kelime (Ar.): Söz, sözcük.

k.-i küfri 87a/15
k.-i şehādeti 49b/07
k.-i ṭayyibe 11b/01
k.+ ler 57b/13, 63b/19
k.+ si 11a/16
k.+ sin 32a/06, 36b/06, 48b/04
k.+ yi 88b/09

kelpeten (Tr.): Zemine çakılı malzemeleri çıkarmaya yarayan alet.

k.+ ler 67a/19

kem (Far): Kötü, fena.

k.+ lik 97a/13

kemāhī (Ar.): Onun gibi.

k. 56b/01

kemāl (Ar.): En olgun, en yetişkin döneminde olma, olgunluk.

k. 11a/17, 41a/19, 41b/02, 41b/13, 54b/14, 77b/17, 98a/01

taḥṣīl-i k. 83a/10

k.-i ma‘rifetile 44a/19, 44b/01

k.-i ma‘rifet 44b/01, 44b/02

k.+ dür 44a/01

ehl-i k.+ e 77b/18

k.-i lüṭfıñdan 39b/17

kenār (Far.): Bir şeyin bitiş kısmı, bitiş yeri, uçta kalan kısmı.

k.+ ına 66b/05

k.+ ında 46b/17

kendi (Tr.): Kişinin öz varlığı.

k. 2a/13, 7a/02, 7b/01, 8a/03, 8b/17, 12a/09, 15a/04, 31a/08, 31a/17, 34b/01, 40a/08, 52a/01, 53a/15, 59a/02, 63b/10, 63b/13, 64b/12, 66b/04, 66b/05, 68a/03, 68a/11, 69a/12, 70b/07, 71a/10, 74b/07, 75a/11, 75b/16, 78a/11, 78a/15, 78a/18, 82a/05, 84b/04, 85b/12, 88a/02, 88a/19, 88b/06, 91a/07, 91b/04, 93a/19, 93b/02, 93b/03, 96a/15

k.+ ler 72a/07, 75a/04

k.+ lere 64a/13, 77b/08

k.+ leriñ 65a/13

k.+ lerin 65a/14, 75a/19, 77a/15

k.+ lerüñ 70b/13

k.+ ñ 74b/09, 78b/03

k.+ ñe 85b/12

k.+ ñi 2b/02

k.+ nüñ 63b/11, 75a/13, 79a/06, 80a/16, 80b/09

k.+ nün 71a/06

kendü (Tr.): Bk. “kendi”.

k. 2a/12, 9b/08, 11a/02, 17b/05, 22a/15, 24b/05, 35b/14, 54b/05, 58a/19, 63a/03, 71a/07, 71b/11, 80a/17

k.+ den 5b/13, 5b/14, 5b/19, 62b/11, 62b/12, 68b/09, 68b/14

k.+ ler 13b/05, 14b/10, 36b/10, 49a/03, 49b/06, 49b/07, 67a/13, 78b/18, 80a/15

k.+ lerde 80a/13

k.+ leri 20b/18, 43a/10

k.+ lerin 4b/16, 12b/14, 21a/02, 44b/08, 50b/14, 51a/14, 51a/19, 54a/11, 67b/03, 70b/18, 81a/18

k.+ lerinden 75b/15

k.+ lerine 20a/19

k.+ mi 41a/05, 41a/07

k.+ müz 34b/12

k.+ ñe 1b/18

k.+ ñi 16b/05, 16b/07, 17a/05, 40a/13

k.+ ni 32b/01

k.+ ñizi 16b/18

k.+ nüñ 44a/12

k.+ ñüz 16b/19

k.+ si 39b/02

k.+ sin 12b/08, 16b/14, 22b/08, 67a/13

k.+ yi 6b/18, 13b/17, 13b/19, 14a/03, 14a/05, 25b/01, 25b/03, 25b/05, 27a/18, 31a/13, 38a/11, 50b/03, 54b/01, 94a/01

k.+ ye 8b/16, 9b/02, 9b/05, 63a/13, 65a/06, 81b/05, 90a/05

k.+ yedür 76b/14

k.+ zin 25a/07, 31a/09

kerāhat (Ar.): İğrençlik, iğrenme, tiksinme.

k.+ dan 98b/14

k.+ ine 27a/14

k.+ siz 84a/17

kerāmet (Ar.): Bir ermişin, Allah'ın kendisine yakın kullarına lutfettiği olağanüstü şeyler yapma gücü ile ortaya koyduğu, akıl sınırlarını aşan tabiat üstü iş, harikulade hal.

k. 71a/08

keşf-i k. 71b/05

k.-i ẓāhir 33b/15

kerem (Ar.): Ruh asaletinin gereği olan cömertlik.

k. eyle 40b/19

kerīm (Ar.): Kerem sahibi .

k. 37a/09, 54a/01

k.+ dür 17a/11, 18b/11, 27a/04, 66b/09, 66a/16, 66a/18

āyāt-ı k.+e 26a/16

āyet-i k. +e 7b/02, 78b/14, 86a/02

āyet-i k.+ esi 23a/10

āyet-i k.+ esinde 62b/16

āyet-i k.+ sinüñ 70a/12

kerpüc (Tr.): Kerpiç.

k.+ i 47a/04

kerre (Ar.): Defa, kez.

k. 7b/09, 12a/01, 19a/13, 20b/03, 20b/04, 27b/10, 31a/12, 32b/03, 34b/04, 34b/12, 46b/17, 49b/09, 52b/15, 52b/19, 53b/05, 53b/06, 53b/14, 53b/16, 53b/17, 54a/01, 61b/13, 61b/14, 66a/10, 70b/02, 79a/19, 79b/04, 80b/18, 82b/03, 82b/05, 82b/06, 82b/12, 98a/17

kes- (Tr.): İkiye ayırmak.

k.- erler 54a/16, 67a/17

k.- ilmez 83a/05

k.- iñ 88b/14

k. kin32a/07

k.+ indür 46b/11

k.- mek 97a/17

k.- mezin 97a/18

k.- üp 23b/12, 30b/08, 33b/10

kesel (Ar.): Gevşeklik, uyuşukluk, tembellik, üşenme.

k. 90b/16

keşşerehumullāhu (Ar.): Allah artırsın.

k. 60b/13

kesib (Ar.): Kazanma, çalışarak kazanma.

k. 59b/02, 95b/15, 95b/16

k.+ den 59b/02

k.-i kārı 32b/15

k.-i nevāl 83a/10

ke'sen (Ar.): Kadeh.

k. 89b/08

keşf (Ar.): Varlığı bilinmeyen bir şeyi bulup ortaya çıkarma.

k. idüp 74b/17

k.-i kerāmet 71b/05

k.-leṭā'ife 70b/03

Keşfü'l-leṭā'if fī meẕhebi'l-ṭevā'if (Ar.): Dönemin önemli eserlerinden biri.

K. 80a/19

ketebehu (Ar.): Onu yazdı.

k. 98b/02, 98b/04

ketmān (Ar.): Gizleyici.

k.+ dur 10b/18

keyf (Ar.): Keyif, zevk, sefa.

k.+ e 30b/12, 30b/13

kez (Tr.): Defa.

k. 45a/07, 49b/15, 50a/02, 53b/10, 84b/06, 84b/07

keẕālik (Ar.): Bu da öyle, yine öyle.

k. 8a/06, 18a/19, 18b/07, 18b/16, 19b/03, 56b/06, 59b/15, 60b/09, 79b/09, 80a/12, 83b/04, 84a/15

ḳıble (Ar.): Müslümanların namazda yöneldiği cihet, Mekke şehrinin ve Kabe'nin bulunduğu yön.

ḳ. 90b/08, 92a/14, 92a/15

ehl-i ḳ. 3b/02

ḳ.+ den 30a/18, 30b/10, 33b/12, 91a/16

ehl-i ḳ.+ yi 88a/03

ḳıbleten (Ar.): Kıble olarak.

ḳ. 50a/01

ḳıdem (Ar.): "Varlığının hiçbir

tarz ve şekilde başlangıcı olmamak" anlamında Cenabı Hakk'ın zati sıfatlarındandır.

ḳ.+ dür 10a/10

ḳ.+ üñ 10b/04

ḳıfrıl- (Tr.): Eğrilip bükülmek, kıvrık duruma gelmek, kıvrılmak.

ḳ.- an 37a/16

ḳ.- maġa 40a/18

ḳıl- (Tr.): Etmek, eylemek, yapmak.

ḳ. 90b/14, 90b/18

ḳ.- alar 53b/07

nemāz ḳ.- alar 53b/05

ḳ.- alum 90b/19

naẓar ḳ.- an 26a/01

nemāz ḳ. 89b/05, 90b/12, 90b/13, 90b/15, 90b/17, 91a/10

nemāz ḳ.- an 98b/13

ḳ.- arın 89b/05

ḳ.- ayın 90b/14, 91a/04

ḳ.- dı 60a/06, 94b/01

delīl ḳ.- dı 11a/18

ḳ.- dıḳda 84a/04

da'vāsı ḳ.- dıḳları 44b/10

ḳ.- dım 87b/10

mübāḥ ḳ.- dım 98a/13

nemāz ḳ.- dın 91a/05

żāyi' ḳ.- dıñ 34b/17, 73b/17

ḳ.- duġı 48a/19, 48b/01, 74a/16, 76b/19, 77a/01, 81b/13, 84a/19, 98b/01

beyān ḳ.- dum 12b/12

ḳ.- duralar 53a/07

ḳ.- ınan 84a/17

ḳ.- ınmaz 83a/06

ḳ.- ınur 83a/06

żāyi' ḳ.- ma 85b/04

ḳ.- maġ 91a/05, 91a/06

ḳ.- maġı 72b/13

ḳ.- maḳ 58b/16, 73b/02, 73b/03, 84a/17, 91a/06, 91a/09, 98b/11

nemāz ḳ.- maḳ 6b/05, 83b/02, 83b/09, 83b/11, 90b/04, 91a/02

ḳ.- maḳdan 82b/05, 82b/13

nemāz ḳ.- maḳdan 82b/07, 82b/13, 87a/06

ḳ.- maḳdur 76b/18

şāyi' ḳ.- maḳdur 70b/07

ḳ.- mam 90b/03, 90b/04, 90b/05, 90b/12, 91a/11

nemāz ḳ.- mam 90b/05, 90b/06

nemāz ḳ.- mamaḳ 91a/14

tābi' ḳ.- mamaḳdur 17a/19

ḳ.- masa 90b/10

ḳ.- maya 72b/02

ḳ.- maz 90b/08

ḳ.- mazdım 90b/07, 91a/13

nemāz ḳ.- mazım 90b/01

nemāzı ḳ.- mazım 90b/09
ḳ.- mazlarsa 53a/06
ḳ.- mazsın 90b/11
ḳ.- mış 83b/08, 89b/02
nemāz ḳ.- mış 3b/12
ḳazı ḳ.- mışlar 33b/05
ḳ.- sa 74a/14, 74a/15, 91a/15, 98b/18
nemāz ḳ.- sa 91a/15, 91a/16, 91a/18, 95b/06
beyān ḳ.- saḳ 80a/19
ḳ.- salar 58b/16
nemāz ḳ.- up 38a/10, 90a/18, 90b/10
nemāzın ḳ.- up 24a/06
nemāzlar ḳ.- up 11b/16
ḳ.- ur 1b/16, 90b/13
ḳavī ḳ.- ur 28b/08
nemāz ḳ.- urın 38b/13
ḳ.- urlar 75a/02
nemāz ḳ.- urlar 21a/02, 38a/02
ḳ.- ursın 84b/18

ḳıl (Tr.): İnsan ve hayvan vücudunda biten sertçe ve kalınca tüy.
ḳ.+ dan 46b/11
ḳ.+ ına 23a/11

ḳılıc (Tr.): Kın içine konup bir kayışla bele takılan, çelikten yapılmış, eğri veya düz, uzun kesici silah.
ḳ. 52a/17, 52a/18, 88b/13
ḳ.+ dan 46b/11

ḳınā (Ar.): Kına ağacının kurutulmuş yapraklarından elde edilen ve saç, tırnak ve elleri turuncu bir renge boyamakta kullanılan toz.
ḳ. 53a/10

ḳır- (Tr.): Sert bir şeyi üzerine vurarak veya bir kuvvet tatbik ederek parçalamak.
ḳ.- ılınca 40a/13
ḳ.- mamaḳ 87a/13
ḳ.- mazsañ 40a/06
ḳ.- sa 40a/17
ḳ.- up 37a/13, 40a/07

ḳıran (Tr.): Salgın halindeki ölüm, öletlik, kırgın.
ḳ. 33a/02

ḳırḳ (Tr.): Bir sayı.
ḳ. 3a/15, 3a/18, 45b/08, 70a/01, 74a/06
ḳ.+ dan 3a/13

ḳırḳ- (Tr.): Uç veya kenarından parça kesmek, bir miktarını eksiltmek.
ḳ.- dırmaḳ 91b/01, 91b/03
ḳ.- dırmış 91b/01
ḳ.- dırmışsın 91b/02

ḳıra'āt (Ar.): Okumak.

ḳ. 88b/17

ḳısa (Tr.): İki ucu arasında az mesafe olan, boyu uzun olmayan.

ḳ.+ cıḳ 89b/03

ḳısım (Ar.): Bir bütünün bir bölümü.

ḳ. 31b/05, 37a/14, 58a/02, 58b/05, 79a/01

ḳ.+ dur 70b/10

ḳ.+ ına 31b/05, 31b/06

ḳısmet (Ar.): Takdir edilmiş olan şey, nasip.

ḳ. 59a/16

ḳışşaḫūn (Ar.): Kıraathane.

ḳ.+ lardur 22b/02

ḳış (Tr.): Bir mevsim.

ḳ. 18b/10, 23b/03

ḳışır (Tr.): Kenar, kabuk.

ḳ. +da 81a/06

ḳıtāl (Ar.): Birbirini öldürme, boğazlaşma, vuruşma.

ḳ.+ ına 60b/16

ḳıyām (Ar.): Ayağa kalkma, ayakta durma.

ḳ. 10b/06

ḳ.-ı bi-nefsihidür 10a/12

ḳıyāmet (Ar.): Semavi dinlerdeki ortak inanışa göre takdir edilen zamanı gelince bu alemin ve bu alemdeki canlı cansız her şeyin bir anda mahvolup yok olması, ölülerin dirilmesi, ahiret hayatının başlaması olayı ve bu olayın meydana geldiği zaman.

ḳ. 11a/15, 11b/16, 14b/13, 14b/17, 26b/18, 28a/15, 28a/18, 28b/18, 29a/01, 29a/09, 36a/18, 36b/01, 38b/05, 45a/08, 45b/18, 46a/09, 46b/18, 58b/18, 64b/15, 66a/06, 66a/11, 67a/15, 67a/16, 69a/19, 69b/02, 77a/02, 72a/12, 77a/06, 81b/09, 82a/10, 84b/01, 84b/19, 85a/18, 86b/13, 95a/10, 95a/13, 95a/16

ḳ.+ de 66a/13, 95a/16, 95a/17

ḳ.+ den 45b/17

ḳ.+ e 39b/01, 41a/09, 45a/19, 45b/08

ḳ.+ i 89a/04

ḳıyās (Ar.): Mukayese.

ḳ.+ dur 70a/17

ḳıymet (Ar.): Değer.

ḳ.+ li 65a/10

ḳız (Tr.): Dişi cinsten olan evlat.

ḳ. 49a/10, 65b/12

ḳ.+ cığazlar 49a/19

ḳ.+ cığazlara 49a/02
ḳ.+ dan 65b/13
ḳ.+ ı 15a/04, 49a/08
ḳ.+ ın 64a/11
ḳ.+ ına 93b/01
ḳ.+ ını 63b/17, 93a/02
ḳ.+ lar 15a/17, 63a/10
ḳ.+ lardan 63b/09
ḳ.+ ları 45b/10, 69a/10
ḳ.+ ların 63a/04, 63b/08
ḳ.+ larına 14a/16, 52b/06, 52b/12, 52b/14
ḳ.+ larını 69a/07
ḳ.+ larınuñ 45b/11

ḳız- (Tr.): Öfkelenmek, hiddetlenmek, sinirlenmek.
ḳ.- dırdı95b/09, 95b/10
ḳ.- dırmaġa95b/11
ḳ.- duran95b/12

ḳızıl (Tr.): Parlak kırmızı renk.
ḳ. 23a/18

ki (Tr.): Bir bağlaç.
k. 1b/15, 2a/07, 2a/11, 2b/14, 2b/16, 2b/17, 3a/05, 3a/10, 3b/01, 3b/05, 3b/14, 3b/16, 3b/18, 4a/01, 4a/08, 4a/17, 4a/19, 4b/05, 4b/07, 4b/09, 4b/15, 5a/05, 5a/11, 5a/15, 5a/16, 5b/05, 5b/07, 5b/15, 6a/05, 6b/02, 6b/07, 6b/14, 7a/04, 7a/06, 7a/07, 7a/11, 7a/18, 7b/01, 7b/13, 8a/14, 8b/04, 8b/09, 8b/11, 8b/15, 9a/14, 9a/19, 9b/04, 9b/08, 9b/14, 9b/18, 9b/19, 10a/04, 10a/06, 10a/07, 11a/02, 11a/07, 11b/01, 11b/04, 12a/06, 12a/07, 12a/19, 12b/05, 12b/10, 12b/12, 13a/01, 13a/15, 13b/13, 14a/01, 14a/04, 14a/05, 14a/07, 14a/08, 14a/11, 14a/16, 14b/08, 14b/16, 15a/05, 15a/14, 15a/17, 15b/09, 16b/05, 16b/09, 16b/16, 17a/04, 17a/07, 17a/18, 17b/01, 17b/04, 17b/05, 17b/06, 17b/11, 18a/11, 18a/12, 18a/15, 18a/17, 18b/05, 18b/08, 18b/10, 18b/12, 18b/13, 18b/18, 19a/13, 19b/18, 20b/03, 20b/06, 20b/17, 21a/03, 21a/04, 21a/16, 21a/18, 21a/19, 21b/01, 21b/02, 21b/05, 21b/12, 21b/13, 21b/15, 21b/19, 22a/02, 22a/12, 22b/05, 22b/10, 22b/11, 23a/12, 23a/13, 23a/14, 23a/17, 23b/11, 24b/04, 24b/17, 25a/02, 25a/05, 25b/04, 25b/11, 25b/16, 26a/03, 26a/17, 26b/12, 26b/18, 27a/01, 27a/10, 27a/18, 28a/07, 28a/15, 28b/05, 28b/06, 28b/10, 28b/12, 28b/17, 29a/01, 29a/02, 29a/07, 29a/12, 29a/19, 29b/19, 30a/01, 30a/03, 30a/04, 30a/08, 30a/17, 31a/06, 31a/09, 31a/15, 31b/03, 31b/04, 31b/08, 31b/11, 31b/16, 31b/18, 32a/11, 32a/16, 32a/18, 32a/19, 32b/01, 32b/02, 32b/03, 32b/05, 32b/08, 32b/09, 33a/01, 33a/03, 33a/06, 33a/11, 33a/14, 33a/16, 34a/01, 34b/04, 34b/17, 35a/04, 35a/11, 35b/13, 36a/04, 36a/05, 36a/10, 36b/07, 36b/10, 36b/16, 37a/09, 37a/18, 37b/03, 38a/01, 38a/06, 38b/08, 38b/11, 39a/01, 39a/08, 39a/13, 39b/08, 39b/10, 39b/13, 39b/17,

40a/16, 40b/09, 40b/10, 40b/12, 40b/14, 40b/19, 41a/11, 41a/17, 41b/06, 42a/15, 42b/01, 42b/03, 42b/15, 42b/18, 43a/03, 43a/05, 43b/19, 44a/03, 44a/13, 44b/14, 45a/10, 45a/15, 45b/02, 46b/11, 47a/10, 47b/03, 47b/04, 47b/05, 48a/07, 48a/12, 48b/09, 48b/11, 48b/14, 48b/18, 49a/04, 49a/15, 49b/01, 49b/03, 49b/14, 50a/06, 50a/07, 50a/08, 50b/10, 51a/01, 51a/05, 51a/07, 51b/09, 51b/10, 51b/19, 52a/10, 52a/11, 52a/12, 52a/14, 52b/13, 52b/18, 53a/13, 54a/08, 54b/06, 54b/07, 54b/17, 55a/02, 55a/08, 55a/09, 55a/11, 55a/13, 55a/17, 55a/19, 55b/01, 55b/02, 55b/06, 55b/11, 55b/14, 55b/18, 56a/02, 56a/06, 56a/13, 56b/04, 56b/10, 56b/14, 56b/15, 57a/01, 57a/02, 57a/07, 57a/14, 57a/15, 57b/11, 57b/12, 60b/10, 61a/05, 61b/15, 61b/17, 62a/11, 62b/02, 62b/03, 62b/06, 62b/07, 62b/09, 62b/17, 63a/04, 63a/12, 63a/16, 63a/18, 64a/03, 64a/07, 64b/01, 64b/06, 64b/15, 64b/19, 65a/04, 65a/06, 65a/08, 65a/09, 65a/12, 65a/17, 65b/01, 65b/08, 65b/10, 65b/12, 65b/19, 66a/06, 66a/09, 66a/10, 66b/04, 66b/08, 66b/11, 66b/15, 67a/04, 67a/08, 67b/03, 67b/06, 67b/10, 67b/13, 67b/15, 68a/05, 68a/11, 68b/02, 68b/17, 69a/01, 69a/16, 69b/02, 69b/05, 69b/11, 70a/05, 70b/10, 71b/03, 71b/14, 71b/16, 71b/18, 71b/19, 72a/02, 72a/03, 72a/17, 72a/18, 72a/19, 72b/09, 72b/10, 72b/12, 73a/01, 73a/11, 73a/12, 73a/18, 73a/19, 73b/05, 73b/12, 73b/13, 73b/14, 73b/17, 74a/01, 74a/03, 74b/02, 74b/03, 74b/07, 74b/16, 74b/19, 75a/02, 75a/05, 75a/14, 75b/03, 75b/06, 75b/12, 76b/10, 76b/13, 77a/01, 77a/07, 77a/08, 77a/17, 77b/03, 77b/05, 77b/10, 78a/01, 78a/03, 78a/07, 78a/11, 78a/13, 78a/19, 78b/05, 78b/06, 78b/07, 78b/12, 78b/13, 78b/14, 78b/15, 79a/02, 79a/05, 79a/18, 79b/03, 79b/05, 79b/07, 80a/02, 80a/07, 80a/16, 80b/06, 81b/02, 81b/03, 81b/06, 81b/07, 81b/09, 81b/12, 81b/17, 82a/09, 82b/14, 82b/19, 83a/02, 83b/07, 84a/06, 84a/07, 84a/15, 84a/19, 84b/02, 84b/06, 85a/02, 85a/07, 85b/04, 85b/06, 85b/10, 85b/13, 86a/07, 86a/14, 86a/16, 86b/02, 86b/17, 87a/08, 87b/03, 87b/11, 87b/18, 88a/08, 88a/12, 88a/14, 88b/12, 88b/16, 91a/19, 93b/16, 94b/02, 96b/12, 97b/08, 98a/13, 98a/14, 98a/16, 98b/05, 99a/06

kibār (Ar.): Herkese terbiye dahilinde ve nezaketle muamele eden, ince, nazik ve zarif.

k. 71a/10, 76a/12

k.+ dan 75b/11

k.+ ındandur 69b/08

kibāre (Ar.): Herkese terbiye dahilinde ve nezaketle muamele eden, ince, nazik ve zarif olan bayan.

k. 68b/10, 68b/15

kibir (Ar.): Büyüklük taslama,

kendini herkesten üstün görme, burun büyüklüğü.

k.+ den 50b/03

k.+ dür 40a/10

kifāye (Ar.): Kifāyet kelimesinin tamlamalarda aldığı şekil.

k. 21a/11

farz-ı k. 11b/05

farż-ı k. 18a/05, 18a/09, 18a/10, 18a/13, 19a/01, 20a/09, 21a/04, 21a/16, 21a/18, 21b/02, 21b/06, 22a/03

farż-ı k.+ dür 17b/13

farż-ı k. olan 18a/06

farż-ı k.+ yi 21b/04

kifāyet (Ar.): Yeter miktarda olma, yetişme, elverme, kafi olma.

k. ider 22a/09, 24b/14, 86a/02

ḳīle (Ar.): Denilmiştir ki…

ḳ. 1b/04, 24a/15

kilise (Far.): Hıristiyanların ibadet yeri, hıristiyan tapınağı.

k.+ den 91b/07

kim (Tr.): Bk. “ki”.

k. 2a/01, 4b/19, 11b/02, 15a/15, 17b/03, 19b/18, 21a/09, 22b/10, 25a/05, 25b/15, 25b/19, 26a/01, 26a/19, 26b/10, 26b/18, 28a/01, 28a/19, 28b/06, 30a/17, 30b/17, 31b/16, 32a/15, 34a/04, 34a/19, 35b/13, 37a/04, 37a/06, 37a/10, 37a/12, 37a/14, 37b/01, 37b/05, 37b/12, 38a/07, 38a/08, 38a/09, 38a/17, 38b/12, 39b/04, 39b/06, 40a/17, 40b/05, 41a/11, 41b/08, 47a/16, 48b/03, 49a/03, 49a/17, 49b/01, 49b/06, 49b/10, 51a/06, 51a/12, 55a/17, 56b/18, 58a/19, 60b/10, 61a/05, 62b/03, 62b/05, 62b/06, 63a/07, 63b/17, 64b/12, 64b/14, 65b/08, 66a/06, 72a/15, 74b/04, 74b/09, 76a/01, 79a/17, 79b/19, 86b/19, 87a/11, 90b/17, 91a/02, 91b/09, 91b/10

kim (Tr.): Hangi kimse.

k.+ de 38a/07, 38a/08

k.+ den 55a/16

k.+ dendür 8a/12

k.+ e 94b/10

k.+ i 23a/18, 26b/06, 31b/02, 31b/03, 44b/16, 44b/17, 44b/18, 45b/05, 46a/17, 46a/18, 46b/12, 46b/13, 86b/19

k.+ in 7b/09

k.+ lerdür 2a/14, 2a/15, 2a/16

k.+ üñ 36a/12, 55a/16, 90b/14, 91a/04

k.+ ün 91a/04

kimesne (Tr.): Bk. “kimse”.

k. 2a/10, 3a/14, 11b/09, 13b/02, 13b/15, 17a/15, 18a/16, 18b/06,

19b/01, 24a/05, 24b/12, 28a/14, 28a/15, 28a/17, 28a/18, 29a/11, 30a/06, 31a/06, 31a/17, 31b/06, 32a/03, 35a/08, 36a/18, 38a/17, 42a/08, 43a/05, 44b/11, 46a/10, 54b/17, 54b/18, 55a/05, 56b/03, 56b/15, 57a/01, 57a/03, 57a/04, 57a/08, 57a/10, 60a/02, 60b/11, 62a/12, 66b/08, 66b/13, 66b/14, 67a/01, 67a/02, 68b/16, 70a/12, 72a/10, 72a/11, 72b/19, 73a/07, 73a/10, 73b/09, 77a/08, 77b/12, 79b/16, 82a/18, 82b/14, 87a/09, 87b/18, 88a/04, 88a/09, 89a/04, 89a/05, 89a/06, 93b/17, 94a/15, 95b/17, 96b/09, 97a/13, 97b/16

k.+ de 68b/17

k.+ den 11a/19, 53a/17

k.+ dür 98a/16

k.+ ler 2a/06, 3a/10, 4b/05, 5a/01, 14a/11, 16b/13, 21b/02, 22b/17, 29a/02, 29b/01, 35a/16, 35a/18, 44b/10, 47b/01, 67b/03, 71a/16, 73a/11, 73b/14, 74a/15, 75b/11, 78a/07, 87b/03, 88b/16, 97b/10, 97b/13

k.+ lerden 63b/01

k.+ lere 14b/08, 78a/03

k.+ lerle 63a/18

k.+ lerüñ 2b/17, 23a/10, 33b/05, 98b/13, 98b/17

k.+ nüñ 3b/08, 11b/13, 21a/03, 24a/03, 30b/03, 54a/14, 57a/02, 62a/12, 80a/02, 80a/03, 88a/14

k.+ ye 28a/16, 50a/08, 52b/13, 72a/04, 89b/04, 89b/17, 91a/05

k.+ yi 69a/04, 88a/12, 89b/02, 94b/18, 96a/01

kimse (Tr.): Herhangi bir kişi, kim olduğu belirtilmeyen bir şahıs.

k. 21a/01, 79b/04, 79b/10

k.+ nüñ 19b/01

k.+ ye 26a/07

kimyā (Ar.): Cisimlerin atom ve molekülleri bakımından yapısını, birbirine etkisini ve bunların birleşim ve dönüşümlerini inceleyen ilim.

k. 84a/11

ālā-yı k. 84a/08

k.+ ya 84b/05

k.+ yı 84b/08

kimyāger (Ar.): Kimya ile uğraşan kimse, kimya uzmanı, kimyacı.

k. 84a/07, 84b/03

k.+ e 84b/02

k.+ üñ 84a/16

kināyet (Ar.): Söylenmek isteneni doğrudan doğruya değil dolaylı olarak anlatan sözler.

k.+ ler 37a/08

kirām (Ar.): Soyu temiz, soylu kimseler, şerefli ve ulu kimseler.

e‘izze-i k.+ dan 4a/04

kirāmen kātibin (Ar.): İnsanın iki

yanında bulunduğu ve sağdakinin sevapları, soldakinin günahları yazdığı kabul edilen iki melek.

k. 44b/18

kirāren (Ar.): Tekrar tekrar.

k. 86a/15

kişi (Tr.): İnsan, kimse, şahıs.

k. 2a/01, 3a/15, 3a/19, 3b/06, 3b/07, 5a/09, 5a/15, 5a/19, 6b/18, 7b/01, 7b/04, 8b/02, 9b/13, 9b/18, 12a/03, 12a/08, 13b/07, 13b/10, 14a/10, 15a/05, 15b/12, 16b/16, 17a/18, 17b/09, 17b/15, 22a/02, 26b/05, 26b/08, 28b/18, 29a/06, 29a/17, 29b/13, 31a/08, 33a/12, 33b/18, 34a/09, 34a/11, 36a/18, 38a/10, 38a/17, 38b/01, 39a/05, 39a/09, 43a/01, 46a/19, 47b/05, 47b/07, 48a/02, 48a/10, 48a/12, 49b/12, 49b/15, 50a/07, 50a/12, 55a/02, 59b/18, 60b/11, 62a/08, 62a/14, 62a/19, 62b/04, 65a/18, 66a/15, 67a/04, 67a/13, 67a/14, 67b/07, 68a/05, 68a/09, 68b/12, 68b/17, 70a/02, 70a/06, 71a/16, 71b/04, 71b/09, 71b/17, 74b/16, 75a/13, 77a/02, 77b/03, 77b/11, 78a/15, 80a/16, 82a/17, 83a/07, 83b/13, 84b/02, 84b/03, 84b/07, 85a/15, 88a/19, 88b/01, 88b/04, 88b/05, 88b/06, 88b/10, 88b/13, 88b/14, 88b/18, 89a/02, 89a/03, 89a/06, 89a/07, 89a/08, 89a/09, 89a/11, 89a/13, 89a/14, 89a/16, 89a/18, 89b/01, 89b/06, 89b/08, 89b/09, 89b/10, 89b/12, 89b/17, 89b/19, 90a/07, 90a/17, 90a/18, 90b/01, 90b/02, 90b/03, 90b/04, 90b/05, 90b/06, 90b/10, 91a/08, 91a/09, 91a/10, 91a/13, 91a/14, 91a/16, 91a/17, 91a/18, 91a/19, 91b/02, 91b/04, 91b/05, 91b/07, 91b/08, 91b/11, 91b/12, 91b/13, 91b/15, 91b/16, 91b/17, 92a/01, 92a/02, 92a/06, 92a/07, 92a/08, 92a/12, 92a/13, 92a/14, 92a/15, 92a/16, 92a/17, 92b/04, 92b/05, 92b/08, 92b/09, 92b/17, 93a/01, 93a/04, 93a/05, 93a/06, 93a/08, 93a/09, 93a/10, 93a/11, 93a/12, 93a/14, 93a/15, 93a/18, 93a/19, 93b/02, 93b/04, 93b/06, 93b/07, 93b/10, 93b/11, 93b/13, 93b/14, 93b/17, 93b/18, 94a/02, 94a/03, 94a/04, 94a/06, 94a/09, 94a/10, 94a/11, 94a/12, 94a/13, 94a/14, 94a/17, 94a/19, 94b/01, 94b/02, 94b/03, 94b/04, 94b/06, 94b/08, 94b/09, 94b/11, 94b/13, 94b/15, 94b/16, 94b/17, 95a/03, 95a/04, 95a/05, 95a/07, 95a/10, 95a/13, 95a/14, 95a/18, 95a/19, 95b/05, 95b/06, 95b/09, 95b/12, 95b/14, 95b/16, 95b/19, 96a/03, 96a/05, 96a/07, 96a/09, 96a/11, 96a/18, 96a/19, 96b/03, 96b/05, 96b/12, 96b/16, 96b/17, 96b/18, 96b/19, 97a/02, 97a/06, 97a/09, 97a/12, 97a/15, 97a/17, 97a/18, 97a/19, 97b/01, 98a/02, 98a/03, 98a/07, 98a/08, 98a/09, 98a/10, 98a/11, 98a/12

k.+ de 7b/02, 17b/08, 38a/08

k.+ den 18a/16, 92a/17

k.+ dür 33a/10, 33a/11, 33a/12

k.+ le 38a/15, 71a/19, 95b/02

k.+ ler 4a/19, 44a/13, 52b/17, 55a/08, 62a/15, 64a/10

k.+ lerdür 68a/05

k.+ lere 3a/02, 50b/12

k.+ lerle 34b/15

k.+ lerüñ 29a/16

k.+ nüñ 2a/05, 5a/17, 7a/04, 8b/08, 10a/03, 10a/04, 18b/04, 18b/05, 19b/02, 28b/16, 33a/07, 38a/16, 39a/06, 40a/18, 42a/08, 49b/11, 57b/14, 59a/15, 59b/03, 62b/02, 63b/15, 67a/14, 68a/17, 71b/08, 80a/03, 81a/13, 83b/04, 83b/09, 83b/18, 84a/01, 88b/02, 88b/14, 95a/04, 95b/18, 98a/11

k.+ nün 78b/05

k.+ siz 95b/03

k.+ ye 7b/03, 9b/07, 11b/01, 14a/12, 17b/12, 17b/13, 18a/18, 36b/04, 38b/18, 39a/11, 39b/08, 43a/06, 47b/03, 48a/08, 57b/08, 71a/04, 71a/06, 77b/09, 78a/13, 82a/06, 82b/19, 83b/11, 86b/09, 88b/05, 89a/10, 89b/05, 90a/18, 90b/12, 90b/13, 90b/15, 90b/16, 90b/18, 91a/09, 91b/02, 91b/08, 92b/09, 92b/16, 93a/01, 93a/04, 93a/11, 93a/14, 93a/16, 93b/10, 93b/11, 94a/06, 94a/08, 94b/09, 94b/12, 97a/09, 98a/12

k.+ yi 17b/09, 24b/08, 26b/16, 29b/13, 33a/08, 37b/16, 50b/18, 51a/11, 51a/14, 51a/15, 67a/09, 70a/03, 71a/05, 88b/16, 95a/19

k.+ yi’ 15b/07

kitāb (Ar.): Bir araya getirilmiş yazılı veya basılı yapraklardan meydana gelen bütün, kitap.

k. 1b/04, 3a/12, 3a/15, 3a/18, 6a/15, 19a/06, 22a/08, 39b/14, 45a/12, 45b/05, 57b/14, 62b/14, 73a/16, 73a/18, 86b/12, 87b/12

naḳl- k. 87b/05

ümmü’l- k. 7b/08

K.-ı Mebḥaṣ-ı Īmān 1b/01

k.-ı ‘ilm 86a/01

k.+ a 2a/16, 2b/14, 2b/18, 4a/17, 4b/11, 13a/01, 39b/16, 82b/10, 87b/06

k.+ da 3a/10, 3b/05, 3b/18, 4b/07, 4b/14, 4b/16, 12b/06, 12b/12, 39b/09, 48b/09, 57b/12, 81a/19, 81b/01, 87a/04

nām-ı k.+ da 80b/01

k.+ dan 2b/10, 3a/11, 3a/12, 4b/08, 86b/11, 87b/15, 89a/02

k.+ dur 45a/13

k.+ ı 2b/09, 3a/15, 3b/17, 4a/18, 12b/06, 13a/05, 15b/08, 41a/10

k.+ ıñ 64b/01

k.+ ını 92a/04

iḥyā-yı ‘ulūmı’d-dīn k.+ ınuñ 85b/19

k.+ lar 3b/01, 13a/08, 31a/04, 87b/18

k.+ lara 12a/17, 78b/10,

87b/18

k.+ lardan 2b/14, 3a/13, 4a/01, 4a/07, 4a/19, 12b/03, 15b/08, 87b/09

k.+ lardur 45a/10, 61a/11, 87b/11

k.+ ları 13a/07, 13a/17, 70a/09, 87b/09

k.+ ların 18a/14, 75b/06, 87b/09

k.+ larına 38b/05, 82b/05, 82b/06

k.+ larında 13a/13, 75b/18, 82b/14

k.+ larından 12a/19, 82b/07

k.+ laruñ 2b/15, 4a/08, 45b/01, 61a/09, 61a/10, 87b/18

k.+ sız 45b/05

k.+ uñ 70b/03, 86a/14

Kitābu'l-ḥikem (Ar.): Özel isim. Kadızâde Mehmed Efendi'nin Mebhas-ı Îmân adlı eserini hazırlarken faydalandığı Arapça kaynaklardan biri.

K. 4a/16, 62b/05

kitābet (Ar.): Bir şeyi düzgün ve kurallara uygun şekilde kaleme alma.

k. 8b/11, 39b/13

k.+ ile 58a/07

k.+ iledür 58a/05, 58a/10

k. idüp 57b/08

k. itdim 2b/16, 8a/01

k. itdirmeyüp 29a/01

k. itmişdi 8b/10

k. olanlar 4a/18

k. olındı 32a/10

k. olınmadı 61b/07

k. olınmışdur 6a/15

k. olınsa 88b/17

k. olınup 82a/16

k. olınur 57a/19

Kitābu'l-bidāye (Ar.): Özel isim. Kadızâde Mehmed Efendi'nin Mebhas-ı Îmân adlı eserini hazırlarken faydalandığı Arapça kaynaklardan biri.

K. ve 4a/15

Kitābullāh (Ar.): Allah'ın kitabı.

k.+ dan 89a/13

kiẕb (Ar.): Yalan.

k. 54a/10, 65b/05, 74b/04, 74b/09, 74b/11, 75a/18, 78b/02, 87a/12, 99a/06

k.-i ṣarīḥ 74b/15

k.-i ṣarīḥdür 65b/06 ,75a/01

k.-i ṣarīḥdür

k.+ den 63a/07

k.+ dür 10b/16

ḳo- (Tr.): Koymak.

ḳ. 5a/18, 6b/12, 37a/08
ḳ.- dıḳ 34a/12
ḳ.- dılar 34a/03
ḳ.- dım 24a/11
ḳ.- dıñ 92a/05
ḳ.- duḳlarında 30a/17
ḳ.- dum 24b/02
ḳ.+ dumından 95a/04
ḳ.- mayalar 51b/05, 64a/06, 68b/07
ḳ.- mayup 37a/19
ḳ.- maz 34a/14
ḳ.- mazın 97a/11
ḳ.- mışdur 44b/17, 45a/06
ḳ +r 68a/03
ḳ.- rken 34a/04
ḳ.- rlar 77a/15
ḳ.- rsa 95b/02
ḳ.- sa 89a/10
ḳ.- salar 38a/13

ḳoc- (Tr.): Yaşlanmak.
ḳ.- ar 62a/10
ḳ.- amaḳ 47a/03

ḳoca (Tr.): Eş, zevce.
ḳ. 3a/04, 24a/11, 24a/14, 52a/12
ḳ.+ dan 52b/12
ḳ. oldıḳda 52a/11

ḳoç- (Tr.): Kucaklamak, sarmak.
ḳ.- ılan 67a/10
ḳ.- mazsın 65a/17
ḳ.- up 78a/17

ḳodış (Tr.): Pezevenk, muhabbet tellalı, kavat, meyaneci.
ḳ.+ lıḳ 64a/06

ḳoḳ- (Tr.): Koku çıkarmak, bir koku yaymak.
ḳ.- udan 33a/15
ḳ.- ulu 52b/05, 62a/16
ḳ.- usı 26a/07, 40b/13, 68b/02

ḳon- (Tr.): Yerleşmek, yurt edinmek.
ḳ.- ıḳ 75b/11
ḳ.- ıġa 68b/08
ḳ.- ışılara 52b/09
ḳ.- şılarda 52b/15, 52b/19
ḳ.- şılarına 52b/05
ḳ. şı 69a/08
ḳ.- şılarında 69a/09
ḳ.- şulara 52b/06
ḳ.- uġa 68b/13

ḳop- (Tr.): Herhangi bir yerinden ikiye ayrılmak.
ḳ.- arırlar 67a/19
ḳ.- arup 33b/06
ḳ.- masına 38b/05
ḳ.- salar 46a/13
ḳ.- uncaya 77a/06

ḳ.- up 45a/08

ḳorḳ- (Tr.): Korkuya kapılmak, korku duymak, ürkmek.

ḳ. 65b/07, 93a/13

ḳ.- ar 33b/10

ḳ.- arsa 52b/13

ḳ.- arsız 66b/14

ḳ.- ı 31a/14

ḳ.- maḳdan 51a/16

ḳ.- maz 24a/06, 93a/15

ḳ.- mazım 93a/13, 93a/15

ḳ.- u 13a/17, 14a/01, 16b/05, 22a/12, 22a/19, 25a/09, 52a/10, 52a/13, 90a/18, 96a/18

ḳ.- up 54a/06, 84b/18

ḳ.- usı 52b/11, 52b/12, 52b/18

ḳ.- usın 51b/03

ḳ.- usından 34a/07

ḳoru- (Tr.): Yardım edip kayırmak, himaye etmek.

ḳ.- mayalar 53a/18

ḳov- (Tr.): Uzaklaşmasını, gitmesini sert bir şekilde söylemek, yanından defetmek.

ḳ.- ı 52b/10

ḳ.- up 15a/03

ḳovcı (Tr.): Arkadan söz söyleyen, çekiştiren kimse, gammaz, nemmam

ḳ.+ lıḳ 87a/12

ḳ.+ lıḳ 99a/07

ḳoy- (Tr.): Bırakmak, yerleştirmek.

ḳ.- a 47b/04

ḳ.- ar 95b/05

ḳ.- arlar 54a/16

ḳ.- dı 30a/13

ḳ.- maḳ 25a/19, 47b/05, 82a/08

ḳ.- up 17b/18, 25b/16, 33b/10, 34b/02, 53a/02, 92a/04

ḳoyun (Tr.): Bir tür hayvan.

ḳ. 19b/13, 95a/04, 98a/05

kök (Tr.): Bazı şeyleri bulunduğu yere kuvvetle bağlayan dip bölümü, derinlerdeki alt ucu.

k.+ inden 23b/07

kömür (Tr.): Yüksek basınç veya yüksek sıcaklık altında bitkilerin yapısının değişmesi sonucu meydana gelen, karbonca çok zengin, siyah, yanıcı, kalorisi yüksek madde.

k. 47a/08

köprü (Tr.): Aralarında doğrudan doğruya geçişi önleyen bir engel bulunan iki yeri birbirine bağlayan

veya bir trafik akımının diğerini kesmeden üstten geçmesini sağlayan yapı.

k.+ si 46b/11

kör (Tr.): Gözü görmeyen.

k. 29a/16

k.+ lerdür 81a/07

köşk (Far.): Bahçe içindeki büyük süslü ev, kasır.

k.+ lerin 81a/03

kötürüm (Tr.): Yürüyemeyen, sakat.

k. 30a/11

köy (Tr.): Küçük yerleşim birimi.

k.+ de 30b/02, 79a/10

ḳubḥ (Ar.): Kötülük, çirkinlik.

ḳ.+ ını 64b/14

ḳuç- (Tr.) Kucaklamak, sarmak.

ḳ.- maḳ 65a/19

ḳ.- maḳda 65a/18

ḳuddese (Ar.): Mübarek, mukaddes.

ḳ. 27a/14, 30a/16, 30a/19

ḳudret (Ar.): Kuvvet, güç, takat, iktidar.

ḳ. 9a/14, 9b/07, 9b/10, 32b/02, 56a/01, 58b/03, 58b/09, 58b/12

ḳable'l-fa'l ḳ. 58b/10

ḳ.+ dür 7a/11, 10a/19, 43a/13

ḳ.+ iñ 51a/03

ḳ.+ ini 64a/18

ḳ.+ leri 58b/02

ḳ.+ siz 58b/12

ḳudūm (Ar.): Uzak bir yerden, uzun bir yoldan gelme, bir yere ayak basma.

ḳ.+ ı 98a/05

Ḳudüs (Ar.): Özel isim. Filistin'de bulunan, Müslümanlar, Hristiyanlar ve Museviler için kutsal kabul edilen, Mescid-i Aksa'nın bulunduğu yer.

Ḳ.-i mübāreke 45b/16

kufren (Ar.): Küfür, nankörlük.

k. 30b/18

ḳul (Tr.): Allah tarafından yaratılmış olan insan, abd.

ḳ. 5a/11, 7a/06, 8a/03, 8a/05, 14b/13, 15a/02, 15b/14, 16a/01, 16a/19, 16b/02, 30b/18, 50a/03, 53b/13, 55a/10, 55a/19, 58a/18, 58a/19, 58b/10, 63b/11, 90b/09

ḳ.+ a 15a/13, 16a/03, 74a/02

ḳ.+ dan 8a/13

ḳ.+ dandur 76b/16

ḳ.+ ı 20b/03, 64b/19

ḳ.+ ım 15b/19

ḳ.+ ın 85a/07

ḳ.+ ına 15b/12, 66a/04

ḳ.+ ıñdur 8a/08

ḳ.+ ını 65a/19

ḳ.+ ınuñ 16a/17

ḳ.+ lar 14b/17, 15a/17, 63a/10

ḳ.+ ları 14b/08

ḳ.+ larım 42b/03

ḳ.+ larımı 64b/16

ḳ.+ ların 14b/06, 63a/17, 63b/02, 63b/08, 65a/10, 69a/03, 69a/06

ḳ.+ larına 14a/17, 14b/01, 14b/04, 20a/18, 42b/02, 43a/17, 63a/05, 68b/04, 68b/08, 68b/18, 69a/01

ḳ.+ larınuñ 15a/06, 64a/15, 64b/07, 64b/13

ḳ.+ laruñ 65b/03

ḳ.+ lık 35a/02, 73b/19

ḳ.+ luġa 35a/02, 73b/19

ḳ.+ um 65b/01

ḳ.+ uñ 7a/08, 65b/06

ḳulaġ (Tr.): Canlılarda işitme işlevinde olan uzuv.

ḳ. 42a/09, 43b/08

ḳ.+ a 43b/09

ḳ.+ dan 42a/10, 64a/02

ḳ.+ ına 42a/08

ḳ.+ ıñdan 37b/04

ḳ.+ ını 37b/04

ḳ.+ lar 43b/06, 43b/07, 43b/10

ḳ.+ lara 43b/07

ḳ.+ ların 54a/09

ḳum (Tr.): Silisli kütlelerin, bazı kaya ve maden parçalarının tabii tesirlerle parçalanıp ufalanması sonucu ortaya çıkan küçük ve sert tanecikler ve bunlardan oluşan kütle.

ḳ.+ dan 19b/02

ḳumār (Ar.): Para karşılığı ve para kazanmak için oynanan oyun.

ḳ. 90a/01

ḳumaş (Tr.): İpek, yün, pamuk vb. malzemeden makine veya tezgahlarda dokunmuş her türlü dokuma.

ḳ. 15b/19

ḳ.+ ı 15b/13

ḳur- (Tr.): Bir araya getirmek, toplamak, teşkil etmek

ḳ.- ılup 46b/11

ḳ.- ulup 46b/06

ḳurbet (Ar.): Hısımlık, akrabalık.

ḳ. 15a/14

ḳurbetest (Far.): Yaklaştırma.

mūcib-i ḳ. 19a/14

ḳurd (Tr.): Bk. "ḳurt".

ḳ.+ ları 78b/12

Ḳureyş (Ar.): Bir kabile ismi.

Ḳ. 55a/13

ḳurı (Ar.): Islak olmayan.

ḳ. 32b/17, 45b/03

ḳ.+ dup 23b/05

ḳurı- (Tr.): Islaklığı, yaşlığı kaybolarak kuru duruma gelmek

ḳ.- dur 32b/07

ḳ.- yup 29b/04

ḳursaġ (Tr.): Kuşlarda ve bazı hayvanlarda yemek borusunda şişkin bir kısım olarak bulunan ilk sindirim torbası.

ḳ.+ ı 98b/02

ḳ.+ ın 98b/05

ḳurşun (Tr.): Bir tür metal.

ḳ. 67a/15

ḳurt (Tr.): Bir hayvan türü.

ḳ. 19b/14

ḳurtar- (Tr.): Kurtulmasını sağlamak.

ḳ. 37b/10

ḳ.- an 17b/09

ḳ.- maġa 76b/19

ḳ.- maḳ 36b/05, 47a/02

ḳ.- maz 89b/15

ḳ.- up 65a/14, 84a/05

ḳurtıl- (Tr.): Bk. "ḳurtul".

ḳ.- alar 49a/05, 49a/18

ḳ.- maḳ 13a/07

ḳ.- maz 38a/09

ḳ.- up 48a/08, 49a/18

ḳurtul- (Tr.): Sıyrılmak, uzaklaşmak, selamete çıkmak, halas olma.

ḳ.- alar 47a/10

ḳ.- amaz 31b/17

ḳ.- ınmaz 51a/10

ḳ.- maḳ 38a/18

ḳ.- sa 40a/16

ḳuru- (Tr.): Bk. "ḳurı-".

ḳ.- dup 78b/09

k.- mış 23b/07

ḳ.- ya 23b/12

ḳ.- yup 23b/10

Ḳur'ān (Ar.): Allah tarafından Hz. Muhammed'e vahyedilen kutsal kitap, İslam dininin temel kitabı, kelam-

ı kadim, Kur'an-ı Kerim.

Ḳ. 43b/03, 45a/13, 48a/04, 80a/18, 88b/18, 89a/10, 90b/01

ferman-ı Ḳ. 6a/16

naṣūṣ-ı Ḳ. 54b/19

Ḳ.-ı ʻaẓīmde 6a/13, 41a/12, 55a/09, 60a/07

Ḳ.-ı ʻaẓīmi 60b/15, 61a/04, 89a/08, 89a/14, 89b/06

Ḳ.-ı ʻaẓīmü'ş-şān 61b/08

Ḳ.-ıʻaẓīmü'ş-şānda 61a/01

Ḳ.-ı ʻaẓīm 25a/14, 45a/18, 58a/11, 88b/17, 89a/17, 89a/18

naṣṣ-ı Ḳ.-ı ʻaẓīm 27b/07

Ḳ.+ a 51b/14

Ḳ.+ da 78a/12

Ḳ.+ dan 97a/03

Ḳ.+ dur 60b/12, 60b/14

burḥān-ı Ḳ. 6a/17

naṣūṣ-ı Ḳ.+ yeden 55a/09

āyet-i Ḳ. +ye 25a/10

ḳuṣur (Ar.): Eksiklik, noksan.

ḳ.+ larına 53a/12

ḳuş (Tr.): Uçabilen hayvanların tamamına verilen isim.

ḳ. 13b/17

ḳ.+ a 13a/08, 13b/08

ḳ.+ dan 13b/14

ḳ.+ lıḳ 53b/03, 76a/08

ḳuşaḳ (Tr.): Bele bağlanan uzun, enli veya ensiz kumaş.

ḳ. 53a/08

ḳ.+ lar 65a/04

ḳuşan- (Tr.): Giyinmek.

ḳ.- ana 31a/15

ḳ.- maġ 68a/17

ḳ.- maḳda 31a/10

ḳ.- sa 31a/07, 93b/19

kūşe (Far.): Köşe.

k.-i meclis 77b/14

ḳūt (Ar.): Yaşamak için gerekli yiyecek, rızık.

ḳ. 69a/08

ḳ.+ dan 50b/07, 50b/10

ḳutb (Ar.): Merkezi nokta.

ḳ.-ı aḳṭāb 80b/07

ḳuṭṭā' (Ar.): Yol kesiciler, haydutlar.

ḳ. 26b/01

kuṭṭıb (Ar.): Merkez nokta, merkez.

naṣiḥat-ı k. 27a/15

ḳuvvet (Ar.): Güç.

ḳ. 9b/07, 9b/09, 29b/12, 45a/02

ḳ. +e 89b/14

ḳuyı (Tr.): Bk. "ḳuyu".

ḳ. 69b/13

ḳuyruġ (Tr.): Hayvanların büyük bir kısmında gövdenin arka tarafında yer alan uzun ve esnek organ.

ḳ.+ ı 86b/15

ḳuyu (Tr.): Su tabakasına varılıncaya kadar daire şeklinde kazılıp çevresine duvar örülen ve içindeki su kova veya tulumba ile alınan derin çukur.

ḳ.+ ya 69b/15

ḳuyumcı (Tr.): Değerli maden veya taşlardan ziynet ve süs eşyası yapan ve satan kimse.

ḳ. 69b/15

kübrā (Ar.): Daha büyük, ulu.

ʿālem-i k. 6a/02

k.+ dan 59a/06

küçük (Tr.): Sayı, nicelik, şiddet vb. bakımından az veya önemsiz olan.

k. 80a/08, 93a/02, 96a/05

k.+ cek 5b/18

k.+ cükden 14a/16

k.+ den 63a/07

k.+ lere 68b/15

küfür (Ar.): Allah'ın varlığını, birliğini kabul etmeme, dinin esaslarına inanmama.

k. 11b/10, 11b/12, 12b/13, 12b/15, 14a/10, 14b/11, 20b/08, 38a/03, 42b/16, 42b/17, 47b/01, 48a/16, 48a/17, 48a/18, 48b/07, 48b/08, 48b/12, 48b/19, 49b/04, 59b/16, 78a/05, 78b/08, 87b/04, 88a/01, 88b/02, 88b/05, 88b/06, 88b/09, 93a/06, 96b/09, 97b/02, 97b/12

efʿāl-ı k. 12a/18, 12b/07, 13a/17, 13a/19, 13b/12, 13b/17, 14a/01, 14a/13, 37b/17

efʿāl-i k. 12b/05, 13a/15, 13b/09, 87a/08, 87b/10

elfāẓ-ı k. 12a/16, 12a/18, 12b/04, 12b/07, 12b/13, 13a/06, 13a/08, 13a/09, 13a/11, 13a/15, 13a/17, 13a/19, 13b/07, 13b/09, 13b/12, 13b/16, 14a/01, 14a/04, 14a/11, 14a/13, 14b/05, 14b/09, 15a/19, 16b/12, 37b/17, 75a/08, 87a/08, 87b/10, 88a/06, 88a/12, 88a/13, 88b/08

kelime-i k. 87a/15

rıżā-yı k. 14b/11, 15a/08

k.-küfre 88b/15

k.+ den 13a/06, 14a/12, 31a/14, 48b/18, 90a/18

elfāẓ-ı k.+ den 13b/14

k.+ dür 15a/08, 31a/18, 48b/12, 48b/13, 59b/01, 59b/02, 59b/05, 62a/01, 66a/15

k.+ e 14a/17, 42b/15

k.+ i 96b/14

ef῾al-i k.+ i 69a/16

elfāẓ-ı k.+ i 69a/15, 69a/16, 69a/17

k.+ in 42a/17

k.+ inde 58b/06

k.+ inden 31b/01

k.+ ine 88a/14, 97b/11

k.+ lerden 87a/16

k.+ leri 70a/17, 76a/16, 80b/13

k.+ lerin 43b/15, 80b/05

k.+ lerine 15a/06, 31a/11, 31a/16, 71a/11

kül (Tr.): Yanan şeylerden artakalan toz halindeki madde.

k. ideydi 36b/13

külli (Ar.): Hepsi, tamamı.

k. 23b/01, 23b/05, 30b/19, 54a/02, 54a/04, 69b/07

k.+ si 7a/14

külliye (Ar.): Bütün, tüm.

meşiyyet-i k.+ sinde 8a/04

külünk (Far.): Ucu sivri taşçı kazması.

k. 19b/01

k. 19a/03

k.+ ler 19a/04

kün (Ar.): Ol.

k. 4b/18

künh (Ar.): Bir şeyin aslı, özü, gerçeği.

k. 8b/05

kürek (Tr.): Kömür, toprak, kum, kar vb. maddeleri bir yerden alıp bir yere atmaya yarayan, uzun bir sapa geçirilmiş madeni yayvan bir parçadan ibaret alet.

k. 19b/01

kürk (Tr.): İşlendiği zaman giyecek yapmak için kullanılan hayvan postu.

k. 95b/08, 95b/10, 95b/13, 96a/09

k.+ den 59b/05

k.+ ler 59b/03

kürsī (Far.): Kalabalığa karşı konuşanların üstüne çıktığı yüksekçe yer.

k.+ de 35b/10

k.+ lerde 35b/06

k.+ lerinde 35b/08

kütubihi (Ar.): O'nun kitaplarına.

k. 6b/03, 6b/09, 64a/16

kütüb (Ar.): Kitaplar.

k.-i fetāvādan 87b/06

k.-i fetāvāda 12a/16, 31a/05

k.-i fıḳıhdan 39b/12

k.-i fıḳıhda 39b/14

k.-i kelamda 56a/12

k.-i mebsūṭadan 87b/06

‘āmme-i k.+ de 56b/08

k.+ den 5b/02

L

lā (Ar.): Dilimizde “-siz, yok, değil” anlamına gelen olumsuzluk edatı.

l. 6b/05, 6b/08, 11a/08, 11a/10, 11b/14, 11b/18, 12a/01, 14a/10, 16b/16, 17a/18, 26a/09, 30b/17, 38a/11, 38b/13, 44b/03, 49b/11, 49b/12, 49b/17, 49b/19, 50a/02, 50a/05, 53b/18, 54a/01, 60b/09, 66b/05, 74a/10, 83a/04, 88b/15, 89b/14, 89b/18, 93b/14, 96b/10, 99a/09

la‘b (Ar.): Oynamak.

l.+ ine 35a/17

lābüd (Ar.): Mutlaka.

l. 23b/12, 55a/04

lāf (Far.): Bir düşünce anlatan kelime veya kelime dizisi, söz, lakırdı.

l.+ ı 1b/17

lafiẓ (Ar.): Gerek anlamlı olsun (kelime), gerek anlamı başka kelimelerle ortaya çıksın (edat) ağızdan çıkan veya yazılan söz.

l. 55b/09

l.-ı hu 55b/04

l.-ı ‘ulemāyı 78b/04

l.+ dur 55a/19

l.+ ı 55b/02, 55b/08, 55b/11, 56a/03

l.+ ıla 69a/03, 96b/04

l.+ ından 2a/18

l.+ ını 19a/14

l.+ ınuñ 55b/05

l.+ ları 11b/12

lāġv (Ar.): Ortadan kaldırma, hükümsüz bırakma, ilgā ve feshetme.

l. 89a/17

laḥẓa (Ar.): Zamanın göz açıp kapayıncaya kadar geçen en kısa parçası, an.

l.+ da 32b/12

la‘īn (Ar.): Lanetlenmiş.

şeyṭān-ı l. 66b/06

şeyṭān-ı l.+ e 75b/02, 82a/04, 85b/03

şeyṭān-ı l.+ üñ 77a/05

laḳırdı (Ar.): Laf, söz.

l. itdirmeyeler 68a/02

l.+ ları 63a/19

lākin (Ar.): Ama, ancak.

l. 3a/13, 3b/06, 3b/09, 4a/17, 4b/01, 4b/10, 5a/07, 6a/04, 7a/01, 7a/08, 7b/17, 8b/01, 9a/09, 9a/10, 12a/16, 12b/13, 13a/14, 13b/07, 13b/10, 17b/10, 20b/08, 20b/13, 21a/01, 24a/11, 24b/04, 24b/12, 24b/18, 25a/14, 26b/11, 27b/17, 29b/08, 30a/15, 31a/17, 31b/04, 31b/07, 33a/12, 33b/09, 34a/09, 34a/17, 34b/14, 36a/17, 37b/11, 37b/13, 39b/14, 40a/17, 41b/16, 42a/05, 42a/09, 42a/12, 42b/13, 42b/15, 42b/16, 42b/18, 43a/07, 43a/10, 43b/01, 43b/06, 43b/09, 44b/06, 44b/12, 45a/18, 45b/05, 47b/02, 47b/05, 47b/19, 48a/03, 48a/06, 48a/14, 48a/17, 49a/08, 52a/01, 55b/10, 55b/12, 56b/19, 57b/10, 58a/06, 58a/09, 58b/17, 59a/12, 60b/09, 60b/16, 70a/05, 70a/07, 70b/17, 71a/04, 73a/19, 73b/13, 76b/17, 76b/18, 78a/13, 79a/05, 79a/07, 79b/08, 80a/14, 83a/04, 86b/02, 87b/04, 97b/11, 99a/06

Lamek (Ar.): Özel isim. Hz. Nuh (a.s.)'un babası.

L. 61b/01

la'net (Ar.): Allah'ın rahmetinden, af ve merhametinden mahrum olma.

l. 91b/19, 93a/11

l.+ i 53a/04

l. itdi 93b/06

l. itmezim 93b/06

lāşerīke (Ar.): Benzeri olmayan, eşsiz, tek.

l. 54a/01

laṭīf (Ar.): Hoş.

ḳavl-i l. 55a/10

laṭife (Ar.): Şaka.

l. 89a/17, 89b/09, 91b/11, 94a/01, 96b/02

la'ube (Ar.): Oyun.

l.+ den 63a/06

lāyıḳ (Ar.): Uygun, yaraşır.

l. 24b/09, 25a/14, 40a/19, 47a/17, 48b/14, 54b/14, 57b/09, 64b/05, 72a/11, 82a/12, 83a/09, 87b/02, 93b/16

l.+ dur 39b/08, 49b/01, 85b/10

l. ola 48a/08

l.+ sın 85a/15

lāzım (Ar.): Gerekli, lüzumlu.

l. 5a/04, 7a/02, 8b/02, 9b/12, 22a/08, 22a/10, 22b/01, 23a/03, 24b/17, 24b/18, 25a/15, 25a/16, 30b/15, 31a/09, 31b/11, 43a/04, 43a/12, 48a/07,

48b/06, 48b/10, 51b/07, 52b/15, 54b/05, 54b/09, 54b/11, 54b/14, 54b/15, 55b/16, 55b/17, 56a/01, 56a/19, 56b/08, 56b/09, 56b/13, 57b/03, 57b/08, 58b/12, 58b/13, 60a/06, 61b/15, 64b/01, 65b/16, 73a/07, 76b/06, 77b/09, 81b/01, 85a/04, 86b/11, 88a/02, 91a/08, 92a/01, 92b/03, 92b/04, 96a/03, 96b/02, 96b/04, 96b/05, 96b/06, 96b/08, 97b/14, 97b/16, 97b/17, 97b/19, 98b/01, 98b/09, 98b/10, 99a/01, 99a/03, 99a/05, 99a/06

l.+ dur 5b/16, 6a/14, 11b/01, 14a/16, 16b/09, 18a/18, 18a/19, 18b/18, 27b/17, 36a/03, 37a/18, 38b/18, 39a/05, 39a/10, 41a/17,44a/04, 48b/14, 49a/15, 50a/06, 52a/14, 55a/01, 55a/04, 55a/09, 62a/19, 62b/13, 63a/12, 69b/05, 72a/18, 76a/07, 76b/14, 83a/17, 83a/19, 83b/05, 83b/06, 84a/04, 84a/19, 86b/09, 98b/05, 98b/11, 99a/01

l. olan 17a/14, 39b/10, 43a/12

l. olmaz 18b/02

l. olur 12a/10, 13b/06, 18a/19

lā'bes (Ar.): Sakıncasız.

l.+ dür 30b/09

lebbeyk (Ar.): "Buyrunuz, ne emrettiniz efendim" manasında kullanılan bir sözcük.

l. 93a/17

lehū (Ar.): Ona ait.

l. 49b/17, 53b/18, 54a/01

l.+ den 63a/05

l. +m 30b/16

lehu'l-ḥamdu (Ar.): Allah'a hamd olsun.

l. 54a/02

lehu'l-mülkü (Ar.): Mülk Allah'ındır.

l. 54a/01

lehv (Ar.): Önemli şeylerden alıkoyacak faydasız iş, oyun, eğlence.

l. +in 28b/14

meclis-i l. 82b/04

ālet-i l.+ dür 88b/19

leke (Far.): Kir.

l. 80a/04, 80a/07, 80a/08

l.+ ler 80a/14

l.+ lerinden 80a/07

l.+ si 80a/10

lekum (Ar.): Sizin.

l. 14b/15

l. +dur 14b/16

lem (Ar.): Muzari fiillerin başına gelerek onları nefy ve cezm eden söz.

l. 30b/13

lenā (Ar.): Bizim.

l. 30b/19

Leṭā'ifü'l-işārāt (Ar.): Özel isim.Abdulkerim Kuşeyri tarafından kaleme alınan tefsir kitabı.

L.+ dur ve 4a/05

lev (Ar.): Daha, ziyade gibi anlamları olan şart edatıdır.

l. 62b/15

levāme (Ar.): Nefsin bir tabakası.

nefs-i l.+ dür 37a/15

nefs-i l.+ lige 37a/19

lev āmeren (Ar.): Bana emredersen.

l.+ i 90b/06

levāzım (Ar.): ihtiyaçlar.

elzem-i l.+ dan 15b/09, 24b/18

elzem-i l. olanları 39b/09

levend (Ar.): Osmanlı bahriye teşkilatında donanmada ve kıyılarda hizmet gören askeri sınıf.

l. 65b/10

levḥ (Ar.): Yaratılmışlar hakkındaki bütün bilgiyi kapsayan kitab-ı mübin.

l.-i maḥfūẓa 7b/08, 8b/09, 8b/11, 47a/12, 57b/08, 58a/05, 58a/07, 58a/10

l.-i maḥfūẓda 57a/02, 57a/07, 57a/12, 57a/15, 57a/17, 57b/01, 57b/03, 57b/05

leẕẕīne (Ar.): Ol ki.

l. 74a/10, 86a/03

li'arifuni (Ar.): Bilsinler.

l. 41a/13

li'aynihi (Ar.): Haram sözcüğü ile birlikte kullanılmış olup herkese haram olan şeyler anlamını taşır

l. 31b/05, 31b/11

ḥarām-ı l. 31b/07, 31b/10

libās (Ar.): Elbise.

l.+ a 80a/05, 80a/09, 80a/14

l.+ dan 67b/14

l.+ ına 80a/04

l.+ lar 22b/06, 59b/03, 65a/04, 65b/08, 65b/19, 80a/09

l.+ lardur 67a/09, 67b/14, 67b/15

l.+ ları 65a/16, 65b/11, 66a/02, 66a/04, 67b/05, 67a/10, 67b/11, 67b/12, 67b/16

cemī‘-i l.+ ları 80a/02, 80a/03

li‘bedun (Ar.): Bazıları.

l. 41a/12

l. +i 41a/13

liġayrihi (Ar.): Haram sözcüğü ile birlikte kullanılmış olup asıl itibariyle helal olup başkasının hakkı olduğundan haram kabul edilen şeyleri ifade eder.

l. 31b/06

ḥarām-ı l. 31b/08

ḥarām-ı l.+ dür 31b/07, 31b/09

liḳā (Ar.): Yüz, çehre.

l. 95b/04

liḳavlihi (Ar.): Onun sözünü.

l. 7b/07

lillāh (Ar.): Allah için.

l. 28a/03

Li‘sa ‘adeleddīn e’l-Teftāzāni (Ar.): Özel isim. Mısırlı İslam alimlerinden biri.

l. 4a/12

lisān (Ar.): Dil.

l.+ da 17b/10

l.+ ımı 13b/14

l.+ ın 14a/12

l.+ ından 5b/02, 12b/05

livāṭa (Ar.): Erkekler arasındaki cinsel ilişki, oğlancılık.

l. 62a/05, 64a/10, 64a/12, 67a/19, 71b/03, 71b/13, 71b/17, 72b/15, 74b/05, 75b/13, 81a/13, 90a/03, 94b/09

l.+ den 54a/18

l. eylemek 73b/06

l. eylese 88a/10

l. eyleye 72b/04

l.+ yı 70a/15, 73a/03

liyā‘budun (Ar.): Bana kulluk etmeleri, ibadet etmeleri…

l. 85b/17

liyāḳat (Ar.): Layık olma, uygunluk.

l.+ ına 7b/06

liyūḥḥıdūni (Ar.): Birlesinler, bir ve tek olarak kabul etsinler.

l. 41a/15

li’l-ḥavādiṯ (Ar.): Allah’ın sıfatlarından biri olup sonradan olma hadiselere benzememek anlamındadır.

l.+ üñ 10b/08

loḳma (Ar.): Bir defada ağza

götürülen yiyecek parçası, bir seferde yutulacak miktardaki yiyecek.

l. 89b/04

lu‘b (Ar.): Bk. “la‘b”.

l. 69b/10, 89a/17

l.+ dur 69b/09

lüġat (Ar.): Sözlük.

l. 18a/14

l.+ ı 17b/16

l.+ da 98a/15

lulā (Ar.): Halka.

l. 32a/16, 32b/03, 33a/19

l.+ ya 32b/12

l.+ yı 32b/11

Lūṭ (Ar.): Lanetlenmiş bir kavim, Lut kavmi.

L. 66b/12

lüṭf (Ar.): İyi muamele, iyilik, yumuşaklık, hoşluk.

l. idüp 76a/07

l.+ ıla 22a/15

kemal-i l.+ ıñdan 39b/17

l. it 28a/03

luṭī (Ar.): Lut kavminin helakına sebep olan eşcinselliğe müptela kimse, oğlancı, eşcinsel, homoseksüel.

l.+ ler 66a/11

M

mā (Ar.): “O şey ki, şu nesne ki” vb. anlamlarla bazı Arapça kelimelerin başına gelen bir çeşit ön ek.

m. 4b/06, 4b/19, 7b/07, 7b/10, 17a/18, 30b/12, 30b/15, 53b/18, 56b/11, 57a/15

ma‘a (Ar.): İle, birlikte, beraber.

m. 17b/05, 26a/07, 28a/08, 31a/07, 67b/09, 68b/17, 77b/02, 85a/07

m. 20b/05

cemī‘-i m.+ şı 87a/12

ma‘ād (Ar.): Dönüp gidilecek, dönülecek olan yer.

m.+ ını 54b/14

mā‘adā (Ar.): -den başka, -den gayri.

m. 21b/10

ma‘al (Ar.): Yükseklilik, şereflilik.

m.-ebrār 53b/06

mābeyn (Ar.): İki şeyin arası, ara.

m.+ i 86a/04

m.+ inde 6b/13, 6b/15, 17a/01, 34b/10, 61a/03, 73b/14

m.+ lerinde 69a/13, 80b/09

ma‘būd (Ar.): Kayıtsız şartsız kulluk edilmeye layık olan, kendisine ibadet olunan varlık, ilah, Tanrı.

m. 74a/02

ma‘cūn (Ar.): Hamur kıvamına getirilmiş şey.

m. 95b/19

Māçin (Tr.): Çin’in güneybatısı.

M. 86b/01

mādām(Ar.): Çünkü, değil mi ki.

m.+ ki 9b/15, 20b/05, 31b/16

māfīhā (Ar.): Dünya ve dünyanın içinde olan her şey.

m. 5b/19

maġara (Ar.): Yer altında, dağ yamaçlarında, kayalar arasında çeşitli sebeplerle tabii olarak meydana gelmiş olan, insan ve hayvanlara barınak olabilecek genişlikteki oyuk veya kovuk, in, gar, kehf.

m.+ da 13a/04

m.+ ya 40b/17, 40b/18

maġbūn (Ar.): Alış verişte aldatılmış, maddi zarara uğramış, kandırılmış.

m. 39b/02

maġrib (Ar.): Güneşin battığı yer veya güneşin battığı yön, taraf, batı, garp.

m. 20b/07, 25a/17, 28a/06, 29a/03

m.+ de 86b/16

m.+ den 46a/03

iḳlim-i m.+ den 28a/10

maġrūr(Ar.): Kendini beğenen, böbürlenen, kibirli, gururlu, mutaazzım.

m. 33b/11, 38b/15

m. olup 8b/16, 76a/11

maḥal (Ar.): Yer, mekan, mevki, cay.

m. 56b/17

m.+ da 95a/01, 96a/12

m.+ de 6a/14, 52b/17, 70b/04, 80a/19

m.+ e 64b/01

m.+ ında 12a/02, 70b/11, 97a/06

m.+ ine 6a/15

m.+ la 25a/19

m.+ lerin 3a/18

m.+ da 90a/12, 90a/13
m. +ı 68a/10, 88a/07
m.+ ıdur 68a/10, 96a/18
m.+ ın 88a/17
m.+ ına 76a/11, 80a/11
m.+ ında 29b/19, 93b/04
m.+ ine 50b/09

maḥalle (Ar.): Şehir, kasaba, nahiye ve büyük köylerin, çeşitli isimlerle birbirinden ayrılan ve idari yönden bir muhtarlığa bağlı olan kısımlarından her bir.
m. 22b/07, 22b/18, 23b/19, 32a/10, 71b/15, 76a/08
m.+ de 30b/02
m.+ den 22b/08
cemīʿ-i m.+ lerde 22b/12
m.+ sinde 32a/02

maḥbūb (Ar.): Sevilen kimse, sevgili.
m.+ ını 62a/17

maḥbūs (Ar.): Bir yere kapatılmış, hapsedilmiş.
m.+ ları 24a/03

maḥfūẓ (Ar.): Saklanmış, gizlenmiş, aynı kalan kader levhası.
levḥ-i m.+ a 7b/08, 8b/11, 47a/12, 58a/05, 58a/07, 58a/10
levḥ-i m.+ da 57a/02, 57a/07, 57a/12, 57a/15, 57a/17, 57b/01, 57b/03, 57b/05

maḫlūḳ (Ar.): Allah tarafından yaratılmış, yok iken var edilmiş.
m. 43b/11, 58a/12, 58a/19, 58b/01, 61a/10
m.+ dur 55a/03, 58a/19, 59b/17, 59b/18
m.+ lardur 59a/01

maḫlūḳāt (Ar.): Yaratılmış olan şeyler, bütün yaratıklar, mahluklar.
m.+ a 64a/18
m.+ ı 58b/02
m.+ uñ 8b/12

maḫluḳatü'l-cinne ve'l-ins (Ar.): Yaratılan bütün cinler ve insanlar.
m. +e 41a/12

maḥmūl (Ar.): Yüklü, yüklenmiş.
m.+ dur 36a/01

maḥrūm (Ar.): İyi ve güzel bir şeyden hissesi, payı olmayan, yoksun olma.
m.+ lardur 81a/07
m. olup 15a/11

maḫṣūṣ (Ar.): Yalnız bir kimse, bir nesne veya bir yere ait olan, başkasında bulunmayan, hususileşmiş,

has, özgü.

m. 29a/06, 65b/19, 66a/02, 67b/04, 67a/05, 67b/11, 67b/12

m.+ dur 65b/09

maḥşer (Ar.): Ahiret hayatında bütün insanların, dünyada yaptıklarının hesabını Allah huzurunda vermek üzere tekrar dirilip toplanacakları yer.

m. 15a/11, 16b/08

cemī‘-i m. 85a/19

ehl-i m. 14b/14

ma‘hūde (Ar.): Kötü olarak tanınan kadın, kötü kadın.

hey’āt-ı m. 36a/01

maḥv (Ar.): Yok etme, varlığına son verme.

m. iden 12a/16

m. ider 7b/07

m. olur 12b/18, 69b/01, 87a/09

maḥża (Ar.): Yalnız, ancak, sadece, sırf.

m.-ı īmāndur 88b/03

maḥzūn (Ar.): Üzüntülü, gamlı, kederli, hüzünlü.

m. 75b/02

m. olur 39b/02

maḳām (Ar.): Durulacak yer, durak, mekan,mahal.

m.+ da 55b/03, 55b/11

m.+ ındadur 76b/15, 76b/16

maḳbūl (Ar.): Kabul edilen, reddedilmeyen.

m. 2b/14, 3b/19, 68a/06, 87b/11

m.-ı ḥażret 11b/09, 15a/14

m.+ dur 98b/17

m.+ uñ 39b/16

maḳhūr(Ar.):Yenilgiye, bozguna uğramış, yenilmiş, mağlup olmuş.

m. ola 21b/17

maḳṣūd (Ar.): Söylenilmek, belirtilmek istenilen, kastedilen.

m. 4b/08, 11a/04, 34b/19, 38b/12, 41b/05, 73b/18, 74a/02, 76b/07, 76b/17

m. itse 74a/10

m.+ ları 77a/08

m.+ ların 4b/16

māl (Ar.): Servet, varlık.

m. 8a/03, 27b/03, 27b/04, 36a/14, 50b/08, 50b/09, 68a/16, 68a/17

m.+ a 36a/14, 69a/05

m.+ ı 93a/08

m.+ ımdan 90b/02
m.+ ımı 92b/05
m.+ ın 74b/07
m.+ ına 17b/03, 19b/03, 62a/12
m.+ ını 64a/08
m.+ larını 17b/06

mālāya'ni (Ar.): Manasız, faydasız söz veya iş.
m.+ 85b/15
m.+ ler 14b/06
şütūm-ı ġalīẓe-i m.+ leri 14b/09

mālik (Ar.): Bir şeye sahip olan.
m. 70a/10
m. +e 62a/06
m. olmaduġı 12a/17

ma'lūm (Ar.): Herkes tarafından bilinen, öğrenilmiş olan.
m. 3b/18, 7b/01, 9b/18, 11a/07, 11b/04, 15a/05, 16b/16, 33a/06, 53a/05, 56a/06, 57b/05, 57b/11, 67a/08, 82b/09, 82b/16
m.+ dur 19b/08, 29a/06, 65a/18, 65b/11, 71b/19
m.+ ıdur 57b/12
m.+ lardur 21a/03
m.+ larıdur 17b/05, 68a/18
m. ola 12a/06, 12b/09, 20b/03, 29a/11, 67b/13
m. oldıḳdan 57a/06
m. oldı 18b/05, 29a/02
m. olmış 57a/02
m. olup 20b/11
m.+ uñ 67b/10, 81a/15

ma'nā (Ar.): Anlam, mefhum.
m. 74b/19
m.-yı münīfi 55a/12
m.-yı ṣarrāfı 1b/17
m.-yı ulūhiyyet 11a/08
m.+ lar 2a/18
m.+ ları 11a/07
m.+ laruñ 48b/13
m.+ sı 11a/09, 11a/11, 11a/12, 43b/19, 44a/13, 55b/01, 56b/05, 70a/12, 77b/05, 79a/13, 85b/17, 98a/13
m.+ sına 47b/11, 55b/11, 75a/19
m.+ sında 7a/09
m.+ sını 19a/14, 50a/04, 79a/14, 79a/16
m.+ ya 5b/01, 12a/04, 77b/14
ṣūret-i m.+ ya 4b/04
m.+ yı 4b/08, 34b/12

māni' (Ar.): Bir işin yapılmasını önleyen şey, engel
m. 35a/19
m.+ leri 35b/02
m. olan 51a/01

m. olur 51a/02

ma‘ni (Ar.): Mana, anlam.

m.+ de 65b/16

māni‘u’l-zekāt (Ar.): Zekatı engelleyen.

m. +dur 87a/01

manḳūş (Ar.):Nakş olunmuş, -ile işlenmiş.

m. 62b/09

manṣūr (Ar.): Allah’ın yardımıyla galip gelen, zafere ulaşan.

m. 20a/02, 21b/16, 56a/16, 95a/07

m.+ lar 21a/15

manṭıḳ (Ar.): Felsefenin doğru düşünmenin usül ve kurallarından bahseden kolu.

m. 20a/16, 22a/10

‘ilm-i m. 18a/02, 19a/17

manẓūr (Ar.): Bakılan, görülen.

m.+ ları 4b/12

maraż (Ar.): Hastalık, illet.

m. 29a/12

def‘-i m. 30b/13

m.+ a 29a/12, 29a/18, 9a/19

m.+ dur 25b/12

m.+ lar 29a/19, 29b/12, 30a/10

m.+ lardandur 78b/07

m.+ ları 4b/13, 30a/02

m.+ larından 32a/11

ma‘rifet (Ar.) İş yapma hususundaki ustalık, beceriklilik, hüner.

m. 54b/12, 55a/11, 58a/19

kemāl-i m. 44b/01, 44b/02

taḥṣīl-i m. 55a/01

taḥṣīl-i m.+ den 68a/03

m.+ ile 41b/07, 47a/18, 68a/05

kemāl-i m.+ ile 44a/19, 44b/01

taḥṣīl-i m.+ iñ 55a/02

ma‘rifetullāh (Ar.): Kişinin Allah’ı hakkıyla tanıyıp bilmesi.

m. 54b/16

m.+ a 55a/09, 56a/05

Māriye (Ar.): Özel isim. Hz. Muhammed (s.a.s.)’in eşi.

M. 45b/12

marīż (Ar.): Hasta, hastalıklı, marazlı.

m. 89b/03

māṣadaḳ (Ar.): Uygun.

m. 40b/16

masḫara (Ar.): Maskara.

m.+ lıḳdan 54b/01

m.+ ya 69a/04

maṣir (Ar.): Süreç.

m.+ ı 12a/05

māsivā (Ar.): Bir şeyin dışında kalan ve ondan başka olan her şey.

cemī‘-i m.+ sından 11a/09, 11a/11

ma‘ṣiyet (Ar.): Allah’a karşı itaatsizlik.

m. 8a/12, 51a/03, 58a/08, 59b/16, 60a/04, 77a/15, 80a/07, 83a/01

cemī‘-i m.+ i 77a/18

rıżā-yı m. 14b/12, 15a/01, 15a/08

m.+ dür 14b/12, 15a/01, 15a/09, 58a/03, 73a/17

m.+ i 82a/07

m.+ ine 15a/10, 60a/15

m.+ lerde 14b/19

m.+ lere 63b/15

m.+ leri 79b/11, 79b/13

m.+ lerine 15a/06

m.+ üñ 63b/06

maṣlaḥat (Ar.): İyi olan ve iyiliğe yol açan, hayır getiren, fayda sağlayan şey.

m.+ a 90b/19

m.+ ı 15b/11, 41b/08

m.+ larda 6a/08

m.+ larına 18b/10, 18b/11, 87a/17

m.+ ı 90a/11

maṣnū‘ (Ar.): Sanatla yapılmış, sanat mahsulü olan şey.

m. 5b/09, 5b/11, 5b/18, 55a/03, 55a/04

m.+ da 55a/03

m.+ dan 5b/07

maṣnū‘āt (Ar.): Sanatla yapılmış, sanatmahsulü olan şeyler.

m.+ a 55a/02

m.+ dan 54b/05

maşriḳ (Ar.): Güneşin doğduğu yer veya yön, gün doğusu, doğu, şark.

m. 20b/07

m.+ dedür 86b/16

ma‘şūḳ (Ar.): Aşkla sevilen, aşık olunan kimse.

m.+ ı 67b/07

mātem (Ar.): Yas.

m. 40b/14

maṭlūb (Ar.): İstenilen, aranılan, istek ve arzu duyulan, talep edilen şey.

m.+ larına 41a/10

Māturī (Ar.): Maturi mezhebine bağlı olan kimse.

M. 95a/07

Māturīd (Ar.): Bir mezhep adı.

M. 56a/17

M.+ dür 56a/16, 56a/18

Māturīdiyye (Ar.): Bk. "Māturīd".

M. 56a/17

mażarri (Ar.): Zararlı.

m. ola 28b/10

maẓınne (Ar.): Ne olduğu kesin olarak bilinmeyen, hakkında zan bulunan, şüphe götüren şey veya kimse.

m. itdikleri 33a/04

māżi (Ar.): Geçmiş.

e'l-māżi m. 24a/11

Selāṭīn-i m.+ yenüñ 23a/08

maẓlūm (Ar.): Haksızlığa uğramış, zulüm görmüş.

m.+ a 46b/05

m.+ uñ 46b/04

maẕmūm (Ar.): İlave edilmiş, eklenmiş, zammedilmiş.

m. 63b/14

m.+ dur 68b/16, 78a/12

ma'ẕūr (Ar.): Mazereti olan, özrü bulunan, özürlü.

m.+ lardur 88a/17

mā'il (Ar.): Bir yana, bir tarafa doğru eğilmiş, meyletmiş.

m. 4b/04, 71a/03, 71b/14, 71b/15

m.+ lerdür 4b/04

m. oldılar 21b/09

me'ānī (Ar.): Manalar, anlamlar.

m. 6a/19, 18a/04, 20a/16, 22a/10

ṣıfāt-ı m. 10a/17

'ilm-i m. 18a/02, 19a/16

me'āṣī (Ar.): Günahlar, isyanlar.

m.+ den 51a/03

m.+ nüñ 7a/14

cemī'-i m.+ yi 82b/19

mebde (Ar.): Başlangıç.

m.+ 54b/14

mebġūż (Ar.): İçten içe düşmanlık beslenen, nefret edilen, kin bağlanan.

m. 70b/07
m.+ dur 68b/17
m.+ ları 75a/09
m. olup 27a/12

Mebḥaṣ-ı Īmān (Ar.): Kadızade Mehmed Efendi'nin iman esaslarını konu edindiği eseri.

M.- 1b/06, 1b/08, 1b/10, 1b/12, 1b/14, 1b/16, 1b/18
kitāb-ı M.-ı Īmān 1b/01

mebsūṭ (Ar.): Açılmış, yayılmış, açık. Bir kitap ismi.

kütüb-i m.+ adan 87b/06

mecāl (Ar.): Güç, kuvvet, derman.

m. 71b/11
m.+ i 3a/01, 13b/09, 75b/19, 80b/19

mecāz (Ar.): İfadeye kuvvet ve güzellik vermek için benzerlik veya daha değişik bir ilgiye dayalı olarak gerçek anlamı dışında kullanılan söz.

m.+ ı 37a/08

mecbūr (Ar.): Bir şeyi yapmak zorunda olan.

m.+ dur 59b/16

meclis (Ar.): Bir konuyu konuşmak, görüşmek için yapılan toplantı.

m. 35b/13, 83a/13
kūşe-i m. 77b/14
m.-i levhā 82b/04
m.-i taḳvāya 83a/14
m.-i 'ilimden 91b/07
m.-i 'ilimde 82b/04
m.-i 'ilme 91b/08, 91b/11
m.+ de 34b/07, 68b/02, 78b/14, 80b/14, 80b/17, 88b/12
m.+ den 82a/19
ehl-i m.+ den 34b/09
m.+ e 78b/13
m.+ ine 51b/12, 51b/13, 70b/02, 78b/09, 82b/12
m.+ lerine 51b/12, 80b/18

mecma' (Ar.): Toplanılan yer, toplantı yeri.

m.-ı evliyā 22a/13
m.+ larda 13b/04

mecmū' (Ar.): Bir araya getirilmiş, toplanmış, cemedilmiş.

m. 38b/16

mecmū'a (Ar.): Dergi.

m.-ı fetāvā 87b/15

mecnūn (Ar.): Çıldırmış, deli.

m. olupdur 32a/14

m.+ sın 85a/03

mecrūḥ (Ar.): Kırık, incinmiş, kırgın.

m. eyledikde 2b/19

mecūsī (Ar.): Zerdüşt dinine inanan ve ateşe tapan kimse.

m. 25a/17, 28a/10, 29a/04, 93b/18

m.+ lere 94a/03

m.+ nüñ 93b/01

med (Ar.): Uzatma, çekme.

m. eylese 96a/11

m. iderlerse 96a/15

m. iderler 96a/17

m. iderse 96a/12, 96a/13, 96a/14, 96a/15

meddallāha (Ar.): Allah yardım etsin.

m. 26a/16

meddallāhu (Ar.): Allah yardım etsin.

m. 21b/15, 26a/11

medfūn (Ar.): Toprağa gömülmüş, defnedilmiş.

m.+ dur 68a/10

mediḥ (Ar.): Bir kimse veya bir şeyin iyiliklerini, üstün niteliklerini söyleyerek değerini yüceltme, övme.

m. 69a/10, 72a/14, 80b/14

m. ideler 64b/08

m. idüp 64b/07, 72a/13, 76b/08

m. itdim 72a/14

m. itdügi 86a/14

Medine (Ar.): Özel isim. Suudi Arabistan'da bulunan ve İslam dini için Hz. Peygamber'den dolayı kutsal olan şehir.

M.+ ye 45b/09

medrese (Ar.): Ders okutulan, İslam dininin koyduğu esaslara uygun olarak eğitim öğretim yapılan yer, mektep.

m.+ de 78b/19

mefhūm (Ar.): Bir sözün veya kelimenin taşıdığı, ifade ettiği mana, anlam, kavram.

m. 47b/13

m.+ ı 55b/05

m.+ ında 27a/09

meftūn (Ar.): Büyülenmişçesine tutkun, vurgun olan.

m. olupdur 32a/14

mef'ūl (Ar.): İşlenmiş, yapılmış, kılınmış.

m.+ dur 62b/17

m.+ uñ 62b/18

meger (Ar.): Oysa ki, halbuki.

m. 11b/17, 31a/18, 32a/02, 46b/07, 51a/06, 51a/12, 52a/04, 52b/03, 52b/10, 64b/12, 74b/09, 76a/01, 77b/06, 79a/17, 84b/03

Mehdī (Ar.): Allah tarafından doğru yola iletilen, hidayete eriştirilen, doğru yolda bulunan.

M. 46a/02

meḥek (Ar.): Mihenk, mehenk kelimelerinin eski metinlerde geçen asıl şekilleri.

m.+ dür 5a/16

Mehlā'il (Ar.): Özel isim. Hz. İdris (a.s)'ın babası.

M. 61a/14

meḳāl (Ar.): Söz, lakırdı.

fehmi'l- m. 4b/18

mekān (Ar.): Yer, mahal.

m. 44a/11, 59a/12, 83a/12, 97a/01

m.+ a 44a/09, 44a/11

m.+ da 97a/14

m.+ dan 44a/06, 44a/16, 44a/18, 48a/04, 59a/13, 70a/05

m.+ ı 44a/12, 59a/13

m.+ ına 52a/07

m.+ ından 81b/05

m.+ ları 75b/01

Mekke (Ar.): Özel isim. Arabistan'da Hz. Muhammed'in doğduğu ve içinde müslümanların kıblesi olan Kabe'nin bulunduğu şehrin adı.

M.+ de 45b/08

M.+ den 45b/16

M.+ ye 45b/17

mekrūh (Ar.): Tiksinti veren, iğrendiren, iğrenç, kerih.

m. 16a/11, 74a/17, 74a/18, 84a/03

m.+ dan 10b/14, 10b/17, 54a/17

m.+ lardan 84a/05

m.+ lar 84a/15

m.+ ları 16a/14, 22b/16, 84b/14

m.+ ların 83b/05, 84a/06, 85a/01

mekrūhāt (Ar.): Mekruhlar.

m.+ ın 81b/12

m.+ ından 81b/11

mektāb (Ar.): Okullar.

cemī‘-i m. 18b/18

mekteb (Ar.): Okul.

m. 78b/18

m.+ de 78b/19

melāhī (Ar.): Oyunlar, eğlenceler.

m. 25b/18

melāḥide (Ar.): Allah’ı inkar edenler.

m. 13b/01, 20b/10, 21b/07, 21b/12, 22a/16, 81a/15

m.+ dendür 25b/18

m.-i islām 80b/02

melā‘īn (Ar.): Lanetlenmiş kimseler, mel’unlar.

m. 79a/09

ṭā’ife-i m. 70b/05

tā’ife-i m.+e 21b/15

tā’ife-i m.+enüñ 21a/07

melā’ike (Ar.): Melekler.

m.-i raḥmānı 75b/02

m.+ ye 26a/08

melā’iketi (Ar.): Bk. “melā’ike”.

m. 64a/15

melā’iketihi (Ar.): Bk. “melā’ike”.

m. 6b/03, 6b/08

melbūsāt (Ar.): Giyecekler.

m.+ da 73a/04

mele- (Ar.): Kuzu sesi.

m.- di 69b/18

melek (Ar.): Gözle görülüp elle tutulmayan, yiyip içmeyen, cinsiyet farkı bulunmayan, sadece Allah’a itaat etmek ve daima hayra vasıta olmak üzere yaratılmış olan sayısız nurani varlıklardan her biri.

m. 36a/09, 36b/03, 36b/11

m.+ ler 36a/09, 36b/06, 36b/07, 36b/08

m.+ lerdendür 45a/01

m.+ lerdür 44b/14

m.+ lere 11a/15

m.+ leri 36a/13, 36b/11, 82a/16, 85b/01

m.+ lerinüñ 84b/19

m.+ lerüñ 40a/05, 46b/01

melhem (Tr.): İlaç.

m. 95b/19

mel‘ūn (Ar.): Allah’ın lanetine

uğramış, rahmetinden mahrum kalmış, lanetlenmiş, lanetli.

m. 33b/04, 37a/10, 67b/13, 71a/01, 76a/11

m.+ a 71b/12

m.+ lar 71a/16

m.+ lardur 75b/16

m.+ uñ 76a/06, 76a/19

memālik (Ar.): Memleketler, ülkeler.

m.-i İslāma 13b/01

m.-i islāmiyyede 20b/11

m.-i İslāmiyye 19b/14

m.-i‘Oṣmaniyyede 26b/09, 27b/04

m.-i‘Oṣmayiyyede 27b/03

memāt (Ar.): Ölüm.

m.+ ıñda 1b/09

meme (Tr.): İnsanların ve memeli hayvanların dişilerinde bulunan ve süt salgılayarak yavruların emzirilmesine yarayan organ.

m.+ mden 24b/07

memleket (Ar.): Bir devletin, bir hükümdarın yönetimi altında bulunan yer, ülke.

m.+ e 65b/18

m.+ ler 21a/13

memnū‘ (Ar.): Mennedilmiş, yasaklanmış, yasak.

m. 52a/18

m.+ dur 8b/01, 17b/19

m. olmayup 26a/11

men (Ar.): Kim.

m. 4b/18, 17a/18, 25a/08, 27b/01, 31a/11, 32a/10, 67b/03, 70b/12, 74a/01, 74a/05, 81a/04, 89a/18

men‘ (Ar.): Engelleme, yasaklama.

m. eylemek 30b/15

m. itdikden 26a/18

m. itdi 25a/15

menāṣıbb (Ar.): Makamlar, mevkiler, büyük memuriyetler:

m.-ı dünyā 87a/19

mendebūr (Far.): Hayırsız, işe yaramaz.

m. 84b/08

menfa‘at (Ar.): Fayda, yarar.

m.+ lenmek 8b/19

menhī (Ar.): Dinin yasakladığı, nehyettiği şey, yasak.

m. 16a/11, 84a/03,

84a/15
m.+ lerden 84a/04
m.+ leri 16a/13, 84b/14
m.+ lerin 83b/05, 84a/06, 85a/01

menhīyāt (Ar.): Dinin yasak ettiği, nehyettiği şeyler, yasaklar.
m.+ dan 3b/14

meni‘ (Ar.): Engelleme, yasak.
m. 17a/16
m. iderler 75b/16
m. ider 56b/05
m. idicek 25a/16
m. itdiklerinden 26a/11
m. itmek 35a/18, 69b/07
m. itmeyüp 78a/10
m. itmez 62a/18

menī (Ar.): Neslin devamını sağlayan erkeklik tohumu.
m.+ den 63a/05

men itte‘aze (Ar.): Kim sığınırsa.
‘a. 32a/10

menṣıb (Ar.): Makam, mevki.
ehl-i m. 95a/08
m.+ ından 40b/02

mensūb (Ar.): Bir kimse, bir görüş veya şeyle ilgisi, bağı bulunan.
m. 87a/18

menzil (Ar.): Mesafe.
m.+ esindedür 18a/17, 18a/18

merām (Ar.): İstek, niyet.
netice-i m. 54b/14

merci‘i’s-sālikīn (Ar.): Tasavvuf yolundakilerin vardığı yer.
m. 26a/15

merd (Ar.): Yiğit, cesur.
m.-i ilāhī 25b/18

merdūd (Ar.): Kovulmuş, defedilmiş.
m. 37a/17, 37b/01
m.-ı ebedī 63b/13
m.-ı ḥaḳdur 39b/06
m. ola 27a/12

merġūb (Ar.): İstenilen, arzu edilen, rağbet gösterilen.
m. 2b/14, 87b/11
m. olan 3b/19

merḥamet (Ar.): Acıma.
m. 23a/02, 68b/10
m. idüp 53a/16
m. itdim 41a/08

m. itmek 23a/04

merḥūm (Ar.): Ölmüş bir müslüman erkekten bahsedilirken ismin başına veya sonuna getirilerek "Allah'ın rahmetine kavuşmuş, rahmetli" anlamında kullanılır.

m. 4a/02, 26a/04, 26a/13, 27a/13, 30a/19

merḳūm (Ar.): Yazılmış.

mes'ele-i m.+ enüñ 56b/04

merre's-seḥāb (Ar.): Bulut geçti.

m.+ dur bu 50b/19

mertebe (Ar.): Kademe, derece, basamak, sıra.

m. 5a/06, 11a/17, 11b/13, 16a/03, 25b/03, 25b/04, 27b/09, 38b/10, 38b/16, 54b/14, 65a/18, 74a/05, 79a/11, 80b/09

m.-i isrāf olmaḳdan 31b/14

m.+ dür 38b/01

m.+ leri 72a/09

m.+ lerine 11a/02

m.+ lerini 37b/03

m.+ ye 51a/02, 62a/16, 68a/18

mesā (Ar.): Her zaman.

m. 30b/14

mesāfe (Ar.): Uzaklık, ara.

m. 81b/06

meṣāliḥ (Ar.): İşler.

m.-i müslimīn 76a/07

mesāvī (Ar.): Kötülükler.

ġaybet-i m.+ ye 22b/03

m. eyleye 72b/04

mesā'il (Ar.): Meseleler.

zübdetü'l- m. 4a/09

m.+ den 6b/14

mescid (Ar.): Müslümanların vakit namazlarını kılmaları ve ibadetlerini yerine getirmeleri için yapılan, içinde cuma ve bayram namazları kılınmayan minaresiz, minbersiz küçük cami.

m.+ i 89a/08

m.+ lerde 87a/03

meṣelā (Ar.): Örneğin.

m. 8a/01, 8b/18, 9a/08, 15b/12, 17b/13, 29b/10, 44a/04, 48a/02, 57a/03, 57a/17, 76b/18, 78a/15, 81a/13, 88a/09, 89a/19

meṣel (Ar.): Örnek.

ḍarb-ı m. +de 80a/16

m. +i 19a/02

mesiḥ (Ar.): Bir şeye el sürme veya bir şeyi elle sıvazlama, sığama.

m. itmek 58b/14

mesrūr (Ar.): Sevinçli.

m. olurlar 21a/12

mestūre (Ar.): Dinen yabancı sayılan erkeklerin yanına örtülü olarak çıkan kadın.

m. 52b/16, 52b/19, 64a/01

mes'ele (Ar.): Çözüme kavuşturulması, bir sonuca bağlanması gereken durum, sorun.

m. 35a/16, 35b/13, 56b/12, 82a/02, 82a/15, 85b/03, 88a/18, 88b/02, 88b/04, 88b/05, 88b/06, 88b/07, 88b/09, 88b/10, 88b/11, 88b/16, 88b/18, 89a/01, 89a/02, 89a/03, 89a/04, 89a/05, 89a/06, 89a/07, 89a/08, 89a/09, 89a/10, 89a/12, 89a/13, 89a/14, 89a/16, 89a/17, 89b/01, 89b/02, 89b/03, 89b/04, 89b/06, 89b/08, 89b/09, 89b/10, 89b/11, 89b/14, 89b/18, 90a/01, 90a/02, 90a/03, 90a/06, 90a/07, 90a/17, 90a/18, 90b/03, 90b/08, 90b/09, 90b/11, 90b/15, 90b/16, 90b/18, 91a/08, 91a/09, 91a/12, 91a/14, 91a/16, 91a/17, 91a/18, 91a/19, 91b/03, 91b/05, 91b/06, 91b/08, 91b/11, 91b/12, 91b/17, 91b/19, 92a/01, 92a/02, 92a/03, 92a/06, 92a/08, 92a/12, 92a/14, 92a/16, 92a/17, 92b/04, 92b/07, 92b/08, 92b/12, 92b/13, 92b/16, 92b/17, 93a/01, 93a/02, 93a/04, 93a/05, 93a/08, 93a/09, 93a/10, 93a/11, 93a/12, 93a/14, 93a/15, 93a/18, 93a/19, 93b/02, 93b/04, 93b/05, 93b/06, 93b/07, 93b/08, 93b/10, 93b/11, 93b/13, 93b/14, 93b/15, 93b/17, 93b/18, 94a/02, 94a/03, 94a/04, 94a/06, 94a/07, 94a/09, 94a/10, 94a/11, 94a/12, 94a/13, 94a/14, 94a/15, 94a/16, 94a/17, 94a/19, 94b/01, 94b/03, 94b/04, 94b/06, 94b/08, 94b/09, 94b/11, 94b/12, 94b/13, 94b/14, 94b/15, 94b/16, 94b/17, 94b/18, 95a/01, 95a/02, 95a/03, 95a/05, 95a/08, 95a/09, 95a/13, 95a/14, 95a/17, 95a/18, 95b/01, 95b/02, 95b/05, 95b/06, 95b/07, 95b/08, 95b/12, 95b/14, 95b/16, 95b/19, 96a/03, 96a/06, 96a/08, 96a/11, 96a/18, 96a/19, 96b/03, 96b/04, 96b/05, 96b/06, 96b/08, 96b/09, 96b/12, 96b/14, 96b/15, 96b/16, 96b/17, 96b/18, 96b/19, 97a/02, 97a/06, 97a/09, 97a/10, 97a/11, 97a/12, 97a/13, 97a/14, 97a/15, 97a/17, 97a/18, 97a/19, 97b/01, 97b/02, 97b/04, 97b/07, 97b/09, 97b/12, 97b/15, 97b/17, 98a/02, 98a/04, 98a/07, 98a/09, 98a/10, 98a/11, 98a/14, 98a/17, 98b/02, 98b/09, 98b/11, 98b/12, 98b/18, 99a/02, 99a/03, 99a/05, 99a/08, 99a/09

ṣıḥḥat-ı m. 56b/10

taḥḳīḳ-i m. 56b/15

m.-i merḳūmenüñ 56b/04

m.+ de 56b/02, 56b/13, 74b/03, 74b/08, 75a/01

m.+ den 96a/17, 98b/08

m.+ dür 8a/19

m.+ ler 57b/13

m.+ lerden 19a/07

m.+ leri 14a/18, 57b/07

m.+ lerin 69a/15, 69b/04, 69b/05

m.+ si 56a/19

m.+ sinde 6b/15

m.+ sine 82b/01

m.+ yi 88a/15

mes'ūlun (Ar.): Sorumludur.

m. +un 15b/02

meşaḳḳat (Ar.): Güçlük, zorluk, sıkıntı.

m.+ in 68a/17

meşāyiḫ (Ar.): Şeyhler.

m. 26a/12, 51b/18, 74b/14, 81a/08

ervāḥ-ı m. 98a/03

m.-i imām 69b/09

m.-i 'iẓām 35b/05

m.-i i'ẓāmdan 80b/04

m.-i müslimīn 24b/15

m.-i 'iẓāmdan 34b/07

m.-i 'iẓāmuñ 69b/08

m.+ den 67a/02

m.+ i 31b/02

m.+ lere 52b/10

meşġūl (Ar.): Bir şeyle uğraşan, bir iş yapmakta olan.

m. 60b/16

m. ider 77b/08

m.+ lerdür 87a/17

m. olalar 54a/08

m. olayın 50b/17

m. ola 17a/15

m. oldılar 21a/17, 21b/03, 21b/04, 21b/07

m. oldı 60b/19

m. olmam 92a/13

m. olmasında 13a/05

m. olsalardı 82a/15

m. olup 15b/17, 21a/19, 35a/17

m. olurlar 76b/10

m. olursa 13a/04

m. olur 40b/04

meşhūr (Ar.): Herkesçe bilinen, adı sanı her tarafa yayılmış, ünlü, şöhretli.

m. olan 12b/04

m. +e 36a/01

meşiyye (Ar.): Eserde zikr edilen mezheplerden biri.

m. 56a/11

meşiyyet (Ar.): Dileme, isteme.

m. 8a/04
m.-i külliyesinde 8a/03
m.+ i 58a/09
m.+ ile 7a/13, 59a/15
m.+ iledür 7a/15

meşrūbāt (Ar.): İçecekler.
m.+ ı 73a/04

metā‘ (Ar.): Maddi manevi sermaye, varlık, servet.
m.-ı dünyāya 87a/12
m.+ dur 39a/06

metn (Ar.): Basılmış veya elle yazılmış yazı, yazı parçası, tekst.
m.-i ‘aḳā’id 4a/11

mevcūd (Ar.): Var olan.
m. 55b/06, 62b/16
vāḥid-i m. 55b/11
m.+ a 55b/02, 55b/03, 55b/04
m.+ dur 11a/08, 81b/01
m.+ lardur 46b/18
m. olan 2b/01, 26b/09
m. olduġı 9b/03

mevcūdāt (Ar.): Var olanlar.
m. 62b/12
m.-ı sıflıyye 5b/14
m.-ı sıfliyye 5b/15
m.-ı ‘ulviyye 5b/13, 5b/15
cemī‘-i m. 62b/17
cemī‘-i m.+ ı 8b/05

mevḳūf (Ar.): Tutuklu, tutuklanmış, tevkif edilmiş.
m.+ dur 8b/18

Mevlā (Ar.): Allah.
M. 15a/13
M.+ nuñ 8a/03
M.+ sı 8a/01, 8a/03
M.+ ya 77b/15

Mevlānā Ḥüsāme’d-dīn el İstenkūtī (Ar.): Özel isim. Risāle-i Duḫāniyye adlı risalesiyle ön plana çıkan alimlerden biri.
M. 26a/15

mevlāna (Ar.): Sahibimiz.
m. 53b/18

Mevlānā Fevzī (Ar.): Özel isim.Devrin önemli alimlerinden biri olup 1570 yılında vefat etmiştir.
M. 25b/06

mevt (Ar.): Ölüm.
sekerāt-i m. 36b/04
sekerāt-ı m.+ de 89a/03
sekerāt-ı m.+ e 32a/05

mevżı‘ (Ar.): Konu.

m.+ ına 66a/07

meydān (Ar.): Alan, saha.

m.+ ına 36b/02, 86b/17

m.+ ında 15b/06, 36a/19, 84b/19

meyẖāne (Far.): İçinde şarap vb. içkiler içilen ve satılan yer.

m.+ lerdür 22b/02

m.+ ye 15b/16

meyil (Ar.): Bir yöne doğru yönelmek, eğilmek, eğik duruma gelmek.

m. 7a/10, 7b/05, 64b/07, 64b/15, 81b/18

m. eylemekden 69a/05

m. eyleyüp 77b/14

m. ideler 65a/09

m. iderse 9b/13

m. ider 63a/09

m. itdürür 71b/10

m. itmek 6b/17

m. itmeyenler 65a/08

m.+ leri 7a/10, 65a/12

meyte (Ar.): Ölü hayvan, leş.

m.+ dür 98a/05

meyvā (Far.): Yemiş.

m. 23b/12

m.+ dan 23b/10

m.+ lar 23a/18, 23b/13

m.+ ların 81a/04

meyyāl (Ar.): Meyl eden kimse.

m. 63a/09

meyyit (Ar.): Ölmüş insan.

m. 89b/04

m.+ i 34a/03, 34a/05

m.+ üñ 34a/03, 34a/05, 34a/10, 49b/15

mezār (Ar.): Kabir.

m. 33b/16

m.+ a 34a/03, 52b/09, 53a/02, 69a/09

m.+ cılar 33b/19, 34a/02

m.+ ına 83a/07

mezbūr (Ar.): Yukarıda adı geçen, sözü edilmiş olan, zikredilen, mezkur.

m.+ lar 35a/19

ṣiyāb-ı m. +e 98b/01

ṣūret-i m.+ ede 97b/19

meze (Ar.): Tat, lezzet, çeşni, zevk.

m. 28a/02

m.+ lenmek 48b/10

meẕemmet (Ar.): Kınama,

yerme, kötüleme.

m. idüp 63a/01, 64b/14

meẕheb (Ar.): Bir dinde belirli görüş ve anlayış farklılıklarından doğan kollardan her biri.

m. 39a/01

m.-i ḫavāricde 88a/08

m.-i ibāḥiyyede 62a/07

m.+ de 70a/07, 88a/10

m.+ dedür 2a/13, 6b/18

m.+ den 23a/14

m.+ e 8b/04

m.+ i 3b/05, 4b/02, 6b/15, 9a/14, 9a/16, 9a/17, 20b/14, 40b/08, 56a/15, 56a/16, 88a/11

m.+ ile 8a/14, 55b/05

m.+ imüz 6b/15, 6b/16, 56a/18

m.+ imüzde 5a/07, 7a/11, 13a/03, 92b/12

m.+ imüzden 39a/01

m.+ imüzdür 3b/05

m.+ in 14b/05, 55b/05, 70a/19, 70b/05, 77a/10, 79a/03

m.+ inde 3b/04, 4b/17, 7a/02, 13b/19, 14a/02, 14a/03, 21b/13, 47a/17, 59a/08, 59a/17, 59a/19, 59b/12, 59b/17, 60a/03, 60a/05, 62a/04, 78b/16, 88a/04, 88a/05

m.+ inden 2b/11, 3b/08

m.+ indeyüz 4b/10

m.+ ine 13b/18, 14a/02, 76a/04

m.+ inüñ 6b/16, 8a/15

m.+ ler 4b/02

m.+ lerden 39a/04

m.+ leri 4b/14, 7a/01, 67a/08, 75a/12

m.+ lerin 70b/07, 71b/01, 75b/06, 81a/16

m.+ lerin

m.+ lerinde 58a/16

m.+ lerine 75a/11

m.+ üñ 7a/01

m.+ idür 6b/17, 6b/18

m.+i'l ṭevā'if 80a/19

meẕkūr (Ar.): Daima anılan, zikredilen (Allah).

m. 35a/19, 35b/02, 80b/01

taḥḳīḳ-i m. 55b/10

vech-i m. 55b/13

m.+ dur 29b/19, 56a/12, 61a/09, 82b/14

m. olan 3b/19, 12a/18

Me'cuc (Ar.): Kıyamete yakın bir zamanda ortaya çıkıp pek çok kötülük yapacaklarına inanılan, çok kısa boylu iki kavimden biri.

M. 46a/03

me'kūlāt (Ar.): Yenecek şeyler, yiyecekler.

m.+ i 73a/03

me’ẕūne (Ar.): İzin verilmiş kul.

‘abd-ı m. 8a/01

mı-mi (Tr.): Soru edatı.

m. 28a/01, 35b/02, 35b/03, 36b/05, 35b/17, 35b/18, 66b/18, 66b/19, 72a/15, 85a/15, 90a/08, 90a/09, 90a/10, 96b/10, 90a/11, 97b/10, 97b/18, 98a/06, 98b/01, 98b/03, 98b/12, 98b/14, 99a/01, 99a/03, 99a/05, 99a/10

m.+ dur 5b/14, 5b/20, 6a/04, 6a/05,25a/19, 25b/02, 28a/03, 28b/02, 31a/14, 34b/09, 34b/10, 40b/13, 62b/12, 72b/16, 85a/16, 91a/04

m.+ sın 23a/12, 24a/06, 24a/07, 25b/04, 40b/01, 65b/17, 69b/02, 73a/14, 77b/11, 79b/15, 92b/09, 93a/11, 93a/15

m.+ siz 71b/01, 71b/19

mışdāḳ (Ar.): Ölçü, kriter.

m.+ ınca 23a/10, 57b/10

Mışır (Ar.): Özel isim. Bir ülke ismi.

M. 28a/11, 88a/13

M.+ a 22a/13

M.+ da 70a/16, 81a/10

iḳlīm-i M.+ da 22a/18, 28a/13

miḥnet (Ar.): Sıkıntı, zorluk, eziyet, zahmet, meşakkat.

m.+ in 50b/08

miḳdār (Ar.): Bir şeyin ölçüsü, sayısı veya ölçülebilme, sayılabilme, azalıp çoğalabilme durumu, nicelik, kemiyet.

m. 8b/01, 21a/15, 24a/15, 24a/16, 24a/17, 24a/18, 27b/03, 33a/15, 33b/02, 37a/11, 37a/12, 52b/06, 68a/13, 68a/14, 76a/15, 80b/11, 82b/08

m.+ ı 24a/18, 46a/16, 50a/09, 80a/04

m.+ ın 44a/18

miḳrāż (Ar.): Kesecek alet, makas.

m.+ larıla 67a/17

mīl (Lat.): Uzunluğu ülkeden ülkeye değişen bir uzaklık ölçüsü birimi.

m. 46a/16

milk (Ar.): Mülk.

m.+ i 93b/03

m.+ inde 59a/14

m.+ ine 54a/14

millet (Ar.): Ulus.

m. 23a/14

m.+ den 24b/14

mimmā (Ar.): O şeyden.

m. 88b/14, 88b/15

min (Ar.): Arapçada ismin ayrılma durum hali.

m. 7a/06, 12a/13, 23b/01, 23b/05, 30b/12, 35a/05, 48b/15, 54a/04, 60a/11, 64a/16,

67a/03, 71b/13

minallāhi (Ar.): Allah'tan.

m. 6b/04, 6b/09

mine'd-dunyā (Ar.): Dünyadan.

m. 49b/17

mine'l-hevā (Ar.): Hevadan, arzudan.

m. 27b/12, 30b/18

mine'n-nāri (Ar.): Ateşten.

m. ve 53b/05

mine'ş-şirki (Ar.): Şirkden.

m. 30b/18

mine'ş-şeyṭāni (Ar.): Şeytandan.

m. -racīmi 53b/10

minhā (Ar.): Ondan bayan ve cansızlar için.

m. 30b/12

minhum (Ar.): Onlardan.

m. 25a/08, 27b/01, 31a/11, 53b/17, 67b/03

minkum (Ar.): Sizden.

m. 86a/03

minnet (Ar.): Yapılan bir iyiliğin yükü, ağırlığı altında ezilme, iyilik yapana karşıkendini daima borçlu hissetme.

m.-i ḫudā 19a/13

m.+ ler 3a/07

minşāriki (Ar.): Ortağımdan.

m. 92a/04

minvāl (Ar.): Biçim, şekil, yol, tarz.

m. 33b/01

mi'rāc (Ar.): İslam inancına göre Hz. Muhammed'in, Cenabı Hakk'ın daveti üzerine yedi kat semayı aşıp Allah'ın huzuruna yükselerek O'nunla görüşmesi mucizesi.

m. 43a/18, 45b/16

m.+ a 44a/15

mirāren (Ar.): Kereler, defalar.

m. 86a/15

mīrāṣ (Ar.): Ölen bir kimseden

yakınlarına kalan mal, mülk, para vb.

m.+ dur 60b/05

miṣāl (Ar.): Örnek.

m. 65b/17

m.+ i 8a/01, 19a/18, 39a/13

m.+ ler 43b/11

misk (Ar.): Asya dağlarında yaşayan bir ceylan cinsinin erkeğinde karın derisi altında bulunan kese şeklindeki. bir bezden elde edilen güzel kokulu siyah madde.

m.+ dendür 47a/04

miṣl (Ar.): Eş, benzer, manend.

m.+ i 10a/15, 10b/09, 41a/19, 59a/10

misvāk (Ar.): Sıcak memleketlerde yetişen dikensiz, ince dallı küçük bir ağaç.

m.+ a 53a/19

mizāc (Ar.): Huy.

m. 29b/07

mīzān (Ar.): Tartı, ölçü.

m. 59a/02

m.+ ı 89a/05, 95a/11

monlā (Ar.): Molla.

m.+ ları 76a/19

mu‘allaḳ (Ar.): Henüz bir karara bağlanmamış.

ecel-i m.+ larında 29b/16

mu‘allim (Ar.): Öğreten, talim eden, öğretici, eğitici kimse.

m. +e 54b/17, 54b/19, 55a/06

mu‘āmele (Ar.): Başkasına karşı olan davranış, davranış biçimi, tutum.

m. 65b/13

m.-i şer‘iyye 96b/06

mu‘ānaḳa (Ar.): Birbirinin boynuna sarılma, sarmaş dolaş olma.

ḫūr‘īn-i m. 62a/10

mu‘āşiret (Ar.): Birlikte yaşayıp geçinmek.

m. iderler 20b/18

mu‘aṭṭal (Ar.): Bırakılmış, terkedilmiş, kullanılmaz, iş görmez veya işe yaramaz duruma gelmiş

m. 23b/10, 51b/05

m. +a 55b/05, 55b/06

mu‘āvinet (Ar.): Yardım etmek, yardımda bulunmak.

m. idüp 34a/02

mu‘avveẕeteyn (Ar.): Kuran-ı Kerim’in son iki suresi.

m. 53b/13, 89a/15

mu‘aẓẓam (Ar.): Çok büyük, çok iri, pek kocaman.

m. 87a/19

mu‘aẕẕeb (Ar.): Acı, eziyet ve sıkıntı içinde kıvranan, azap çeken.

m. 3b/15, 63b/16

m. olup 25a/06

mu‘azzez (Ar.): Hürmete layık, büyüklük.

m. 17b/06, 87b/01

mūcib (Ar.): Sebep olan, gerektiren.

m.-i ḳurbetest 19a/14

mu‘cizāt (Ar.): Mucizeler.

m.+ ı 45b/13

mu‘cize (Ar.): İnanılması, anlaşılması, açıklanması çok güç olan, akla sığmayan, akıl almaz iş ve durum.

m. 60b/11

mudaḳḳiḳ (Ar.): Dikkatle inceleyen, araştıran, tetkik eden.

‘ālim-i m. 27a/13

muḍil (Ar.): İçinden çıkılmaz, karmaşık, güç, zor, çetin.

m. 21a/06, 70b/19, 75a/08

m. olurlar 19a/08

muġāyir (Ar.): Uymayan, aykırı.

m. 47b/13

muḥabbet (Ar.): Sevgi.

m. 64b/15, 69a/12

m.+ de 62a/19

m.+ e 62a/14

m. eylese 28a/14

m. idüp 81b/18

naẓar-ı m. idüp 67b/07

m.+ ile 7a/12, 7a/15, 58a/03, 58a/06, 58a/08

m.+ iñiz 85a/14

m. itdikleri 29a/02

m. itdügüñ 85a/13

m. itdüreler 64b/08

m. itmekden 50b/05

m. itmek 28b/01

m.+ leri 65a/12

muḥabbetullāh (Ar.): Allah’a karşı beslenen ihlaslı sevgi.

m.+ da 62a/08

muḥaḳḳaḳ (Ar.): Doğru, gerçek.

m. 5a/15, 25b/17

m.+ dur 14b/03, 55a/04

muḥaḳḳiḳ (Ar.): Bir şeyin, bir olay veya durumun aslını esasını, doğru olup olmadığını araştıran, gerçeği ortaya koyan, tahkik eden kimse.

m. 5b/02
zāhid-i m. 27a/13
m.+ dir 5a/06

muḥāl (Ar.): İmkansız, zor.

m. 8a/12, 10a/05, 10b/15, 58b/12
m.+ dur 5b/09, 5b/10, 5b/11, 5b/12, 6a/10, 70b/02, 76b/17, 85b/19
m.+ dür 56a/02
m. olan 10a/01, 10b/02

muḫālif (Ar.): Karşı çıkan, karşı koyan.

m. 2a/09, 8b/04, 17a/16, 40b/10, 40b/12, 47a/12, 47b/19, 48a/06, 52b/03, 53a/13, 56a/08, 71b/07, 81a/18
m. olan 56a/09
m. olsa 3b/07

muḫālifet (Ar.): Karşı olma, karşı koyma.

m. 10b/08
m. idenüñ 56a/12
m. idiñ 67b/10
m. idüp 6a/09, 33a/10
m. itmege 67b/08
m. itmekden 54b/02
m. itmeyeler 52b/03

muḫālifetü'l.-lil ḥavādiṯ (Ar.): Allah'ın sonradan ortaya çıkan varlıklara benzememesi.

m. +dür 10a/13

muḫalled (Ar.): Gelip geçici olmayan, sürekli, kalıcı.

m.+ lerdür 59a/08

Muḥammed (Ar.): Övülmeye değer olan, en güzel huylara sahip olan, peygamberlerin sonuncusu ve en büyüğü olan İslam dininin peygamberinin adıdır.

M. 6b/05, 6b/08, 11a/08, 11a/10, 11a/12, 11a/13, 11b/15, 12a/01, 14a/10, 38a/11, 38b/13, 43a/18, 44b/04, 45a/13, 45b/05, 46a/01, 47b/14, 47b/17, 48a/02, 49b/08, 49b/18, 55a/14, 55b/01, 58a/13, 60b/02, 60b/08, 61b/08, 70a/12, 83a/04, 88b/15
ümmet-i M.+ de 23a/15
ümmet-i M.+ den 23a/16, 24a/08, 25a/05, 65a/16, 87a/01
ümmet-i M.+ e 23a/15
ümmet-i M. 20b/10, 21a/09, 23a/17, 23b/16, 24b/16, 25b/01, 26b/13, 26b/14, 50a/06, 64a/14

M.+ den 17b/05, 60b/03
M.+ e 60b/02
cemī‘-i ümmet-i M.+ i 57b/06
ümmet-i M.+ i 20a/06, 24a/07, 70b/01
cemī‘-i ümmet-i M.+ iñ 27a/12
ümmet-i M.+ iñ 33b/12
M. +i 53b/15
M. +in 1b/03, 50a/01, 50a/03

Muḥammed bin İsmā‘īl Maḥmūd bin Muḥammedi’l-ma‘rūf (Ar.): Özel isim. Osmanlı döneminin şeyhülislamlarından biri .
M. 87a/10

Muḥammediyye (Ar.): Hz. Muhammed’in hayatını, peygamberliğini, manevi şahsiyetini konu edinen manzum veya mensur eser.
dīn-i M. 4b/01, 19b/07
şerī‘at-ı M. 19b/13
şerī‘at-i M. 70b/06
dīn-i M.+ de 40b/06
dīn-i M.+ den 28a/09, 80b/04
şerī‘at-ı M.+ ye 23a/04
şerī‘at-i M.+ ye 20a/06
dīn-i M.+ yi 15a/17, 19a/09, 70a/19

Muḥammed Refī‘ī’l-Ḥüseynī (Ar.): Özel isim. Kendi döneminin kutuplarından biri olarak sayılan alimlerden biri olup Risale-i Duhaniyye adlı eseri ile tanınan din alimi.
M. 27a/17

muḥarremāt (Ar.): İslam dininde kesin olarak yasaklanan, haram edilen şeyler.
cemī‘-i m.+ dan 3b/14
cemī‘-i m.+ ı 72a/19
m.+ dandur 36a/12
m.+ uñ 75b/16

muḥāsebe (Ar.): Olumlu olumsuz bütün ihtimalleri hesaplama.
m. oluna 28a/19

muḥibb (Ar.): Sevilen.
m.+ leri 40b/18
m.+i-i ṣulaḥā 28b/19
m.+i-i ‘ulemā 28b/19
m.+ ilerinden 40b/17

muḥīṭ (Ar.): Bir kimsenin çeşitli ihtiyaçları yönünden devamlı ilişki içinde bulunduğu insan topluluğu, çevre.
fetāvā-yı m. 87b/11

muḥkem (Ar.): Dayanıklı, güçlü duruma getirilmiş, sağlamlaştırılmış,

sağlam, kuvvetli, metin.

m. 2b/06, 3b/18, 5a/16, 13b/07, 22b/11, 22b/17, 57b/15, 79a/11, 80b/13,

81a/17, 98a/19

m.+ ce 22a/07

m. eylemekdür 22a/05

m. eyle 5a/17

m. ideler 12b/13

m. itdikden 22a/06

muḫliş (Ar.): İnanç, düşünce ve davranışlarında gösteriş ve iki yüzlülük bulunmayan, dostluğu içten ve samimi olan.

mü'min-i m.+ dür 58b/05

muḥtāc(Ar.) Bir şeye veya kimseye ihtiyacı olan, ihtiyaç duyan.

m. 11a/11, 44a/10, 52a/13, 64a/19

m.+ dur 44a/10, 77a/04

m. olan 3a/17

m. olam 51a/16

m. oldıḳda 62a/13

m. oldım 94b/02

m. olduġum 87b/08, 87b/09

m. olmaḳdur 10b/06, 11a/10

m. olmamaḳdur 10a/12

m. olmışlardur 36a/16

m. olsa 62a/12

m. olur 52a/12

Muḥtār Ḥāvī (Ar.): Özel isim. İslam alimlerinden biri.

M. 70a/01

muḫtaṣar (Ar.): Ayrıntılı olmayan, derli toplu, kısa, öz, mücmel.

m. 87a/04

muḥtażar (Ar.): Ölmek üzere olan, can çekişen.

m. oldıḳda 9b/16

muḥterem (Ar.): Saygı gösterilen, saygıya layık olan, saygı değer.

m. 87a/19

muḥżır (Ar.): Eskiden şer'i mahkemelerde dava ile ilgili olanların duruşmada hazır bulunmasını sağlamakla görevli kimse.

m. 92b/01

mu'īn (Ar.): Yardım eden, yardımda bulunan, destek olan kimse.

m. 21b/19, 27b/16, 50b/14

m.+ i 20a/01

m. ola 20a/01

m. olup 28b/07

muḳābele (Ar.): Bir işin,

davranışın gerektirdiği karşı davranış veya iş, karşılık.

m.+ sinde 82a/06

muḳaddem (Ar.): Zaman bakımından daha eski olan, önce, evvel, önceki, evvelki.

m.+ dür 62b/17

muḳallid (Ar.): Birine benzemeye, bir şeyi aslı gibi yapmaya çalışan, taklit eden.

m. 5a/10, 13a/02, 13b/10

m.+ dir 5a/06

m.+ dür 13b/10

m.+ likde 13a/02

m.+ iñ 5a/07

m. olduġı 5a/10

muḳārinet (Ar.): Bir yerde, bir arada bulunan, birlikte olan, bitişik.

m.+ den 34b/15, 70b/01, 71a/01

muḳārir (Ar.):Karara varmak, kararlaştırmak.

m. oldı 71a/12

muḳarreb (Ar.): Yaklaşmış, dost kabul edilmiş.

m.+ leri 44b/19

muḳarrer (Ar.): Hakkında karar alınmış, karar verilmiş, kararlaştırılmış.

m. 17b/06

m.+ dür 14b/19, 23a/08, 47b/05, 54b/09, 55a/03, 67a/14

muḳayyed (Ar.): Bir şarta veya şartlara bağlı olan, şartlı.

m. 63a/07

m. ola 13b/11, 13b/12

m. olmayup 39a/19

m. olmazsın 85a/13

m. olup 17a/13, 39a/06, 81b/02

m. olurlar 71b/13

m. olursın 85a/12

m. olur 63b/07

muḳirr (Ar.): Gerçeği yahut suçunu bütün açıklığıyla dosdoğru söyleyen.

m. +ü 63a/03

muḳīm (Ar.): Bir yere yerleşen, bir yerde oturan, kalıcı olan, ikamet eden.

m. 1b/08

m. +e 58b/14

muḳteżā (Ar.): Bir şeyin gereği olan, gereken, lazım gelen şey, gerek.

m.-yı ulūhiyyet 8b/13

m.+ sınca 2a/13, 9b/09, 19a/07, 24b/13, 32a/10, 35a/10, 51a/12,

74a/06, 85a/05

mulāḳ (Ar.): Buluşma, görüşme.
m. 91b/18

mulāḳī (Ar.): Buluşan, görüşen.
m. 92a/16

mumāşilet (Ar.): Birbirine benzeme, benzerli.
m. 10b/06

munḳaṭi‘ (Ar.): Kesilen, kesilmiş, kesik, aralıklı.
m. olup 31a/17

murād (Ar.): Erişilmek istenen, olması, gerçekleşmesi arzu edilen şey, istek, dilek, amaç.
m. 13b/15, 22a/05, 67b/14, 71b/17, 81a/05, 85a/02, 85b/14, 85b/18, 86b/05
m.-ı şerīflerin 88a/08
m.-ı ẕātını 41b/09
m.+ ı 28a/08, 31b/08, 31b/10, 31b/11, 61b/16, 70a/19, 90a/08, 95a/06
m. iden 2a/16
m. iderseñ 52a/02
m. iderse 9a/03
m. idüp 9a/05, 59b/07, 59b/10
m. itdikde 43a/01, 43a/02
m. itdiklerdinde 76a/18
m. itdim 93b/11
m. itdi 43a/05, 43a/06
m. itdükde 9b/11
m. itmesem 42b/10
m. itmezsin 84b/13
m. itseñiz 42b/09, 42b/10
m. itse 77b/11, 92b/18
m.+ ları 70b/06, 88a/08
aḳṣā-yı m.+ ları 4b/05
m. olursa 22a/15
m.+ uñ 77a/10

Murciyye (Ar.): Bir mezhep ismi.
M. 60a/03

murdār (Ar.): Kirli, pis, iğrenç.
m. 26a/07, 33a/15, 66a/11, 91a/18
m. olur 48b/02

mūriş (Ar.): Veren, kazandıran, gerektiren, sebep olan, meydana getiren.
m.-i faḳırdur 68b/18
m.-i nisyandur 68b/18

Musā (Ar.): Özel isim. İsrailoğullarına gönderilen peygamberlerden üçüncüsüdür.
M. 43a/18, 45a/14, 61b/03, 61b/06, 69b/14
ḥażret-i M. 69b/11

Musā-yı Kāẓım (Ar.): Özel isim. On iki imamdan yedincisi, Cafer-i Sadık'ın oğlu.

M. 8a/12

muṣāb (Ar.): Bela, felaket, musibet.

m. olasız 35b/19

muṣāḥib (Ar.): Biriyle karşılıklı konuşan, sohbet arkadaşı olan kimse.

m. 29a/10, 63a/08, 63a/11, 63a/19, 68b/01, 78b/10, 79a/10

m.+ leri 28b/17

m.+ lerimüzden 26b/15

m. olanuñ 29a/08

muṣāḥibet (Ar.): Sohbet, muhabbet.

m. 34b/15, 64a/09

m. itmek 21a/07

Muṣḥaf (Ar.): Kuran-ı Kerim.

M. 61a/05, 61a/07

M.-ı şerīfi 60b/18

M.-ı şerīf 89a/09

M.+ lara 43b/06

M.+ larda 43b/05, 43b/06, 43b/09

ücret-i M. +ı 89b/12

muṣirr (Ar.): Düşünce veya isteğinden bir türlü vazgeçmeyen, herhangi bir konuda sürekli direnen, ayak direyen, ısrar eden.

m. 27a/05, 65a/02, 85a/11

muṣībet (Ar.): İnsanın başına ansızın gelen bela, felaket, dert, sıkıntı.

m. 88a/03

m.+ e 52a/01

m.+ ler 52a/03

m.+ lere 67a/08, 75a/18

Muṣṭafa (Ar.): Özel isim. Maddi manevi yönden arıtılıp saf ve seçkin duruma getirilmiş veya cinsi içinden en temizi, en iyisi ve en halisi olarak seçilmiş (kimse). Bu anlamıyla Bu anlamı ile kelime Hz. Muhammed'in hem sıfatı hem ismi olarak kullanılmıştır.

M. 58a/13, 60b/08, 61b/08

muṭābıḳ (Ar.): Herhangi bir konuda karşılıklı olarak anlaşmaya varan, anlaşan, birbiriyle uzlaşan.

m. 41b/07

mu'tād (Ar.): Alışkanlık haline gelmiş, adet edinilmiş, alışılmış, her zamanki.

m. itmeyeler 67b/18

m. olur 68b/06

mu‘tādī (Ar.): Alışılmış, her zamanki.

m.+ se 99a/03

m.+ lere 22b/11

mutāḫḫīr (Ar.): Temizleyen, temizleyici.

m.+ inden 12a/18

mu‘taḳad (Ar.): İnanılan, itikat edilen şey.

m. olup 39b/11

mu‘taḳid (Ar.): İnanan, itikat eden.

m. 80b/02

muṭāla‘a (Ar.): Etraflıca düşünme, inceleme, tetkik.

m. iden 82b/08

m. idüp 13a/18

m. itse 3a/16

muṭalli‘ (Ar.): Üzerine altın yaldız sürülmüş, yaldızlanmış, yaldızlı.

m. 87b/07

m. olup 71a/11

mutaṣavvıf (Ar.): Tasavvufu benimseyen.

m.+ a 97b/09

mutaṣavvur (Ar.): Tasavvur edilen, düşünülen

m.+ dur 31b/15

mutaṣṣıf (Ar.): Sıfatlanan.

m. 41b/02

m.+ dur 41a/19

mu‘teber (Ar.): Saygı gören, hatırı sayılır, saygın.

m. 2b/15, 4a/06, 4a/07

mu‘teḳad (Ar.): İnanılan, itikat edilen.

m. 7a/03, 13a/10

m. olup 75b/05

mu‘teḳid (Ar.): İnanan, kabul eden, ret ve inkar etmeyen.

m. 13a/14

m. olsa 13b/16

mu‘terif (Ar.): Bir suçu veya gerçeği saklamaktan vazgeçip açıklayan.

m. ola 63a/03

Mu‘tezilī (Ar.): Mutezili mezhebinden olan.

M. 9a/17, 56a/13, 58a/15, 59a/17, 59a/18, 59b/16, 62b/19

muṭī‘ (Ar.): Uyan, itaat eden, boyun eğen, tabi olan.

m. 22a/01, 42a/18, 42b/01, 42b/08, 42b/11, 43a/07, 43a/08, 43a/09, 43a/10

m. +a 10b/10

m. olmaḳ 60b/06, 82a/03

m.+ üñ 42a/16

m. olalım 92b/02

muṭlaḳ (Ar.): Herhangi bir şart ve kayıtla sınırlı olmayan, kayıtsız şartsız.

m. 7a/08

muṭlaḳā (Ar.): Ne olursa olsun, her şeye rağmen.

m. 9a/15, 9a/17, 9a/18, 9a/19, 36a/06, 74a/18, 88a/10, 89a/16

muṭma‘in (Ar.): Nefsin bir tabakası.

m. +en 88a/19

m.-i bi’l-imān olsa 31a/07

muṭma‘inne(Ar.):Bk. “muṭma’in”.

nefs-i m. 40a/18

nefs-i m.+ nüñ 40a/01

nefs-i m.+ ca 37b/15

nefs-i m.+ den 39b/06

nefs-i m.+ dür 37a/16

nefs-i m.+ lige 37a/19, 37b/10

muttaḳī (Ar.): Ehl-i takva sahibi olan.

m.+ nüñ 59a/16, 59a/17

muttaṣıf (Ar.): Bir hal ve sıfatla nitelenmiş olan, kendisinde o hal ve sıfat bulunan.

m. olan 4b/03

muttaṣıl (Ar.): Aralıksız, bitişik.

m. 76a/15

muṭṭali‘u (Ar.): Bilgiye vakıf olmak.

m. 53a/13

muvāfiḳ (Ar.): Uygun, münasip.

m. 11b/07, 20b/16

m.+ dur 40b/09

m. idesin 2b/09

muvāfiḳat (Ar.): Uyma, uygun gelme, uygunluk.

m. idüp 33a/09

muvaḥḥid (Ar.): Allah’ın birliğine inanan, tevhit inancını benimseyen kimse.

m. 11a/06, 12b/06, 14a/15, 15b/10, 18b/05

mü'min-i m. 6a/12, 78b/16

m.+ ler 25a/05, 27a/02, 27b/06

mużā'af (Ar.): Üzerine bir veya birkaç katı ilave edilerekçoğaltılmış, iki kat, kat kat.

m. 74a/17

muẓaffer (Ar.):Savaşta zafer kazanmış, bir mücadelede başarı, üstünlük elde etmiş, galip.

m. eyleye 20a/02

m. ola 21b/16

mübāḥ (Ar.): Hakkında şer'i bir emir veya yasak bulunmayan, yapılması yahut yapılmaması dince kişinin arzu ve isteğine bırakılan, caiz görülen.

m. 64b/02, 71b/03, 81a/13, 97b/10

m.+ dur 36a/07, 62a/12, 62a/13, 70a/16, 71b/17, 81a/13, 93a/06

m. ḳıldım 98a/13

mübāḥī (Ar.): Her şeyi mübah bilenler.

m.+ lerdür 67a/07

mübāḥiyye (Ar.): Mubah olma, mubahlık.

m.+ dür 67a/08

m.+ ler 62a/11

mübārek (Ar.): Çok saygı değer, hürmete layık, muhterem.

m. 34b/11, 40b/19, 45b/13, 95a/09

ḳudüs-i m.+ e 45b/16

mübāşiret (Ar.): Bir işe başlama, girişme.

m. 59b/11

m. eyledi 66b/17

m. iderse 7b/05, 9a/03, 9a/05, 59b/08

m. idüp 9a/11, 84b/05

m. itdiler 75b/12

m. itmedin 9a/07

mübtedī' (Ar.): Yeni bir şey ortaya koyan, bid'at çıkaran kimse.

m. 46a/08

m.+ i 30b/15

mübtelā (Ar.): Bir şeye kendini kaptırmış olan, tutulmuş, düşkün

m. 29a/14, 32a/03, 52a/03

m. olalardı 79b/15

m. olup 29a/18, 37b/11

m.+ sı 25b/11

mücerred (Ar.): Suç işlemiş olan, suçlu, kabahatli kimse.

m. 11b/18, 14a/10, 16b/16, 29b/03, 38b/15

mücrim (Ar.): Suçlu.

m.+ ler 86b/18

müctehid (Ar.): Kur'an ve sünnette bulunmayan veya açıkça belirtilmeyen bir meselede yine Kur'an ve sünnetin özüne, ruhuna uygun olarak fikir yürütmek suretiyle şer'i hüküm koyan büyük din alimi.

m.+ in 31a/06, 31a/15, 31a/17, 31a/18, 31a/19

m.+ inüñ 87b/07

müctenib (Ar.): Sakınan, çekinen, uzak duran, bir tarafa çekilip karışmayan.

m. oldıñ 13a/11

müdāhin (Ar.): Dalkavuk.

m.+ dür 58b/06

m. +e 53a/18

m. iderler 88a/15

müdāra (Ar.): Kin ve düşmanlığı örtüp zahiren dost gibi davranma, iyi geçinme, güler yüzle idare etme.

m. 53a/18

müdāvimet (Ar.): Bir yere devam eden, devamlı gidip gelenler.

m. eyleye 11b/02

m. ideler 53a/19, 53b/03, 53b/12

m. idenün 48b/17

müe'ssir (Ar.):Tesir eden, tesirli, etkili, etkileyici.

m.+ e 5b/05, 5b/07

m.+ siz 5b/09, 5b/17

müfessir (Ar.): Açıklayan, izah eden kimse.

m.+ ler 41a/13, 41a/14

müfettāh (Ar.): Açan.

m.-ı müşkil 27b/19

müflis (Ar.): Malını mülkünü batıran.

m. 84b/08

müfsidāt (Ar.): Ara bozucular, bozguncular.

m. 81b/10, 81b/12

m.+ larından 22b/16

müftī (Ar.): İl ve ilçelerdeki imam, hatip, vaiz, müezzin gibi din görevlilerinin amiri durumunda olan ve dini hususlarda fetva verme yetkisine sahip bulunan memur.

m. 87b/01

m.+ nüñ 31b/13

mühimmāt (Ar.): Önemli, ehemmiyetli ve gerekli şeyler, hususlar, işler.

ehem-i m.+ dandur 25a/01

mühmelāt (Ar.): Anlamsız, boş sözler.

m. 85b/06

m.+ lar 81b/19

mühtedī (Ar.): Mensup olduğu dinden dönüp İslamiyet'i kabul eden, müslüman olan, hidayete eren.

m. olur 7b/04

mükellef (Ar.): Bir işi yapmak zorunda olan (kimse), yükümlü.

m. 11b/04

m. +e 49a/13

m. olanlara 6b/07

m. olanlar 11a/17

mükerrem (Ar.): Yüce, aziz.

m. 17b/06, 87b/01

ka'be-i m.+ eden 27b/02

mükerrer (Ar.): Tekrar edilmiş, tekrarlanmış.

m. 57b/13

mülāḥaẓa (Ar.): Düşünce.

m. idüp 8b/04, 9a/18

m. olmadugı 10a/10

mülḥid (Ar.): Allah'ı tanımayan, Tanrı'yı inkar eden.

m. 20b/19

m.+ in 93b/07

m.+ ler 38a/05, 62a/18, 70a/17, 75a/05

m.+ lerdür 62b/04

mülhime (Ar.): Nefis tabakalarından biri.

nefs-i m. 40a/18

nefs-i m.+ dür 37a/15

mültefit (Ar.): İlgi ve güler yüz gösteren, iltifat eden.

m. 39a/12

mümkin (Ar.): Olması, gerçekleşmesi imkan dahilinde olan, olabilir, kabil, muhtemel.

m. 5b/13, 5b/14, 5b/19, 5b/20, 10b/10, 12b/11, 38a/19, 41b/04, 43a/14, 48b/08, 50a/09, 62b/12, 67b/01, 71b/06, 76b/17, 78b/06, 80a/05, 80a/06, 81b/01

m.+ dür 15a/03, 15a/05

m. olan 16a/07

m. olur 36b/05

mümteni' (Ar.): Çekinen, geri

duran, kabule yanaşmayan.

m. 55b/17

m. olan 16a/06

münācāt (Ar.): Allah'a yalvarıp yakarma, dua ve niyazda bulunma.

m.+ a 69b/11

münāfiḳ (Ar.): İçi başka, dışı başka olan, özü sözüne uymayan, iki yüzlü, ara bozucu.

m. 37b/08, 58b/06, 62b/03

m.+ dur 38a/07, 38b/01

m.+ lara 58a/18, 58b/08

m.+ lardur 37b/07, 38a/01

m.+ laruñ 38a/06

m.+ lıġıñ 38a/08

m.+ lıḳdan 37a/13, 38a/09, 38a/14

m.+ lıkdan 38a/18

münāsib (Ar.): Uygun, yerinde.

m. 65a/03, 65a/04

münāsibet (Ar.): Yakınlık, ilgi.

m.+ le 35a/10

müncerr (Ar.): Bir yöne doğru çekilen, çekilip götürülen, sürüklenen.

m. olur 19b/08

mütekellimīn (Ar.): Söyleyen, konuşan.

'ulemā-yı m. 86b/02

münezzeh (Ar.): Eksiklik, noksanlık, kötülük vb.nden arındırılmış olan, uzak, beri.

m. 44a/16

m.+ dür 41a/18, 59a/13

münfek (Ar.): Ayrılmış, kopmuş, çıkmış, sökülmüş.

m. 47b/13

münferiden (Ar.): Bireysel olarak.

m. 91a/15

münhezim (Ar.): Bozguna, hezimete uğramış, yenilmiş.

m. 21b/16

m. olup 23a/05

münīf (Ar.): Yüce, yüksek.

ma'nā-yı m.+ i 55a/12

münḳād (Ar.): Kesik.

m. 36a/15

m. olmazlar 22a/01

müneḳḳaş (Ar.): Süslü, nakışlı.

m. ı ḥarīrden 65a/07

münḳaṭı' (Ar.): Kesilen, kesilmiş,

kesik, aralıklı, fasılalı.

m.+ a 98a/18

münker (Ar.): İnsanı ölümünden sonra sorguya çeken iki melekten biri.

m. 59a/01

sü'āl-i m. 58b/19

münkerāt (Ar.): İnsanı ölümünden sonra sorguya çeken melekler.

m. 73b/08

m.+ ı 82b/19

münkerihu (Ar.): Onun münkeri (kötü meleği).

m. 35b/03

münkir (Ar.): Reddeden, kabul ve itiraf etmeyen.

m. 98a/16

ḳavl-ı m. 25b/15

münteşir (Ar.): Yayılmış, yaygın.

m. 70b/08

m. itmişlerdür 13b/01

m. olan 29a/04

m. oldı 28a/11

m. olduġı 28a/12

m. olup 75a/06

müntin (Ar.): Pis kokan, kokmuş, kokuşmuş, bozuk.

rāyiḥa-ı m.+ esi 63b/06

mürāca'at (Ar.): Bir istek için bir kimse veya makāma başvurma, başvuru.

m. eyleye 87b/18

m. ideler 6a/15

Mürciyye (Ar.): Bir mezhep ismi.

M. 56a/11

mürde (Ar.): Ölü, ölmüş.

ṭā'ife-i m. 80b/14

mürekkeb (Ar.): Birden fazla şeyin bir araya gelmesinden meydana gelmiş, birleşik.

m. 80a/04, 80a/11

m.+ ler 80a/09

mürīd (Ar.): Tarikata girip bir mürşide bağlanan kimse, kendi iradesini Hakk'ın iradesine terkedebilmek için bir mürşidin terbiyesine giren derviş.

m.+ dür 42a/14

m.+ ler 76a/04

m.+ leri 40b/18

m.+ lerinden 76b/03, 80b/08

mürşid (Ar.): Rehber, kılavuz, önder.

m.-i kāmilsiz 71a/04

m.+ iñ 31a/03

mürted (Ar.): İslam dininden dönen, müslümanlıktan ayrılıp başka bir dine giren

m. 48a/16, 49b/04, 93a/06

m. +e 49a/10, 49a/14

m. olurlar 12b/14

mütaḳḳilen (Ar.): Dinin emir ve yasaklarına tam olarak uyan.

m. 87b/10

mürūr (Ar.): Geçme, geçiş.

m. itdi 86a/18

mürūru'l-eyyām ve'l-ezmān (Ar.): Günlerin ve zamanların geçmesi.

m. 71a/19

mürüvvet (Ar.):Yiğitlik, mertlik.

m. 40a/02

müsāfir (Ar.): Misafir.

m. 58b/17

m.+ e 58b/14, 58b/15

müsāvī (Ar.): Denk, eşit.

m. ola 10a/07

müsebbe'āt (Ar.): Yedi kısım veya yedi parçadan oluşan.

m.-ı 'aşereye 53b/12

m.-ı 'aşere 53b/12

müsellem (Ar.): Verilmiş, teslim edilmiş, tevdi olunmuş.

m. ola 25b/15

müsemmā (Ar.): İsimlendirilmiş, belli bir isimle anılmış.

ecil-i m. 29b/16

m.+ dur 26a/06, 6b/02

müskir (Ar.): Sarhoşluk veren, sarhoş edici.

m. 25b/15

müslim (Ar.): Müslüman.

m. 7a/19, 7b/01, 17a/02, 17a/08, 30b/17, 69b/07, 93b/12

m.-i kāmil 78b/12

m.-i ṣādıḳlar 27a/03

müslimān (Ar.): İslam dininden olan kimse, müslim, Muhammedi.

m. 12b/19, 14a/11, 16b/06, 16b/07, 16b/13, 16b/17, 20b/13, 20b/15, 20b/17, 22a/09, 37a/13, 38a/09, 38a/11, 38a/12, 38a/17, 41b/04, 44b/09, 48b/05, 49a/08, 72b/11, 83a/19, 84b/16, 85b/02, 93a/02, 93a/11, 93b/05, 94a/16

m.+ a 92b/12, 92b/14, 93a/18, 93b/14, 94a/16

m.+ dan 11b/18

ḫabīṣ-i m.+ dan 96b/13

m.+ lar 16b/05, 23a/08, 24b/08, 25a/17, 26a/03, 28a/09, 32a/15, 33b/02, 36b/06, 38a/10, 72a/18, 72b/18, 72b/19, 73a/01, 73b/06, 80b/06, 83a/06, 84b/12

m.+ lara 67a/05, 80b/06

m.+ lardan 73a/04

m.+ lardur 44b/11

m.+ ları 75a/17

m.+ laruñ 16b/15

m.+ lıġı 11b/13

m.+ lıḳ 5a/02, 6b/04, 11b/12, 11b/14, 44b/10, 48a/09, 48a/12, 49a/08, 50a/17

m.+ sıñ 84b/13

m.+ uñ 83b/14

müslimīn (Ar.): Müslümanlar.

edeb-i m. 52b/08

fuḳahā-yı m. 35a/13

meṣāliḥ-i m. 76a/07

meşāyiḫ-i m. 24b/15

fuḳahā-yı m.+ dür 31a/06

bilād-ı m.+ e 28a/11

müslimiyye (Ar.): Kadın müslüman.

m. 69b/07

müslimūn (Ar.): Müslüman olanlar.

m. 7a/18, 17a/08

müsrif (Ar.): İsraf eden.

m.+ ler 27b/08

müstaġni (Ar.): Elinde olanla yetinen, doygun.

m. 11a/10, 11a/11, 58b/10

müstaḥab (Ar.): Dince makbul olan.

m. 84a/01

m.+ dur 83b/04, 84a/01

m.+ları 16a/13, 74a/03, 74a/14, 83b/04, 83b/19, 84b/14

m.+ ların 84b/17

m.+ ı 16a/11

müstaḥaḳ (Ar.):Hak etmiş, hak kazanmış, layık.

m. olmaz 40a/19

m. olur 20b/02

müstaḥiḳ (Ar.): Bk. “müstaḥaḳ”.

m. 24a/10, 57b/09, 82a/13, 83a/09

m.+ dür 25a/14

m. olurlar 67b/13

m. olur 15a/10, 73b/01

m. olalar 47a/17

m. oldı 34a/09

müstaḳillen (Ar.): Bağımsız olarak.

m. 25a/01, 75b/18

müstaḳīm (Ar.): Doğru, düz.

ṣırāṭ-ı m.+ e 15a/16

müstedil (Ar.): Delille ispatlanmış.

m.+ dir 5a/07

müsteḥibbāt (Ar.): Dince makbul olanlar.

m. 85a/14

müstevlī (Ar.): Bir yeri zapt ve istila eden, hükmü, idaresi altına alan.

'arş-ı m.+ dür 58a/11

m.+ dür 59a/12

müşābih (Ar.): Benzeyen, benzer.

m. 95a/05

müşāhid (Ar.): Gören, müşahede eden.

m.+ dür 20b/05

m. itdik 34b/12

müşerref (Ar.): Şeref kazanmak, şereflenmek.

m. olmağı 80b/15

müşkil (Ar.): Zor, güç.

m. 64b/05

müfettā-yı m. 27b/19

m.+ dür 7a/02, 13a/07

m.+ i 27b/19

m.+ iñ 1b/16

m. olan 3a/17

m. olur 40a/15

müşkül (Ar.): Bk. "müşkil".

fehm-i m. olan 6b/13

müşrik (Ar.): Allah'a ortak koşan, birden fazla tanrıya inanan kimse.

m.+ in 56a/04

iṭfāl-ı m.+ in 60a/12

m.+ ler 55b/09

müştehā (Ar.): İstenilen, arzu edilen, iştah kabartan.

m. 98b/15

müşterek (Ar.): Birden çok kimse veya şeyi ilgilendiren, onlara has olan, onların katılmasıyle meydana gelen, ortak.

m. olurlar 15a/01

mütaġayyir (Ar.): Başka bir şekle giren, başka bir hal alan, değişen, başkalaşan

m. 56b/07, 56b/19

m. +e 56b/08, 57b/02, 57b/04

müṭāla'a (Ar.): Etraflıca düşünme, inceleme, tetkik.

m. idüp 2a/17, 78b/10

müte'addī (Ar.): Saldırgan.

m.+ dür 76b/15

müte'allik̲ (Ar.): ilgili, alakalı.

m. 22a/11, 51b/10, 76a/04, 76a/15, 78b/14, 82a/01, 82a/02

m. olanları 16b/10, 16b/11

m. olan 14a/17, 19a/07, 24b/03, 36a/17

mütebeddil (Ar.): Bir durumda, bir kararda kalmayan, değişen.

m. 56b/19, 57a/14, 57b/03

mütedeyyin (Ar.): Dindar.

m. 2a/06, 30a/05, 40b/04, 80b/03

m.+ leriz 75b/05

müteaḫḫireyn (Ar.): Sonra gelenler.

m.+ den 89a/15

müteferriḳa (Ar.): Padişah, sadrazam vb.nin hizmetinde bulunan ve verdikleri emirleri yerine ulaştıran görevli.

m. 22b/09

m.+ lara 20a/17

müteffik (Ar.):Aralarında anlaşma yapmış, birbiriyle ittifak etmiş, birleşmiş kimselerden her biri.

m.+ ler 56b/10

müteḫayyir (Ar.): Şaşmış, şaşırmış.

m. 84b/08

mütekellim (Ar.): Konuşan, söyleyen kimse.

m.+ dür 43a/17

ṭā'ife-i m.+ inden 56a/06

mütemessik (Ar.): Sımsıkı tutan, yapışan.

m. olursa 19b/17

müterеddid (Ar.): Bir türlü karar veremeyen, kararsız, tereddütlü.

m. oldı 34a/10

mütevātir (Ar.): Ağızdan ağıza yayılan, herkesin dilinde gezen, tevatür yoluyle gelen.

ḥadīṯ-i m.+ i 88b/10

Müteveşelaḫ (Ar.): Özel isim. Nuh (a.s)'ın dedesi.

M. 61b/01

müte'ehil (Ar.): Evli.

m. 67b/07

müvekkel (Ar.): Vekil tayin edilen, kendisine vekalet verilen .

m.+ dür 44b/18, 45a/03, 45a/04

müyesser (Ar.): Kolaylıkla olan, kolaylıkla yapılan, kolaylaştırılmış.

m. 55a/06, 55a/07

m. eyleye 23b/16, 23b/18, 24a/01, 24a/02

m. olurdı 65b/18

müẕākere (Ar.): Bir konu üzerinde karşılıklı görüşme, fikir alış verişinde bulunma.

m.-i 'ilimde 87a/05

müẕekkir (Ar.): Zikredilen, hatırlanan.

m. 88b/07

müzeyyen (Ar.): Süslü.

m. 23b/02

mü'ebbed (Ar.): Sonsuza kadar.

m. 11b/17, 12b/16, 14a/14, 59a/08

'aẕāb-ı m. 42b/17

mü'eddeb (Ar.): Edepli, terbiyeli.

m. 15a/14, 15a/15

mü'eddī (Ar.): Meydana gelmesine sebep olan, doğuran, sebebiyet veren.

m. 56a/02

mü'eẕẕin (Ar.): Namaz vakitlerini haber vermek için ezan okumakla görevli kimse.

m.+ ler 22b/18, 96a/14, 96a/17

m.+ lere 91b/05

m.+ üñ 96a/16

mü'min (Ar.): Allah'ın varlığına, birliğine, Hz. Muhammed'in O'nun kulu ve peygamberi olduğuna ve İslamiyet'in diğer īmān esaslarına inanan, īmān sahibi kimse, müslüman.

m. 1b/13, 2a/03, 2a/04, 2a/15, 2a/16, 2b/05, 2b/07, 3b/06, 4a/18, 6b/14, 9a/13, 9b/15, 9b/17, 11a/06, 11b/04, 11b/19, 12a/01, 12a/06, 12a/19, 12b/06, 12b/19, 13a/08, 13b/06, 14a/05, 14a/15, 15b/10, 16b/03, 16b/09, 16b/19, 17a/01, 17a/03, 17b/05, 17b/09, 18a/10, 18b/05, 20b/18, 22a/06, 23a/11, 24b/12, 25a/15, 26a/03, 26b/09, 27a/02, 27b/06, 28b/01, 30a/03, 34b/03, 36a/16, 37a/14, 37a/17, 39b/09, 40a/01, 40a/19, 40b/05, 41b/05, 42a/18, 42a/19, 43a/07, 43a/08,

43a/09, 43a/10, 47a/13, 47a/16, 49b/02, 49b/03, 49b/05, 50b/01, 50b/02, 50b/04, 50b/05, 50b/13, 50b/15, 51a/05, 51a/11, 51a/13, 51a/15, 51a/17, 51a/18, 51a/19, 51b/01, 51b/03, 51b/04, 51b/05, 51b/06, 51b/07, 51b/08, 51b/09, 51b/11, 51b/12, 51b/13, 51b/14, 51b/15, 51b/17, 51b/18, 51b/19, 52a/04, 52a/05, 52a/06, 52a/14, 52a/16, 52b/01, 52b/02, 52b/05, 52b/06, 52b/07, 53a/05, 53a/07, 53a/08, 53a/09, 53a/11, 53a/15, 53a/17, 53a/19, 53b/01, 53b/03, 53b/04, 53b/07, 53b/08, 53b/09, 53b/11, 54b/02, 56b/17, 60a/03, 68a/04, 68b/19, 78b/03, 82b/06, 83a/05, 83a/19, 84b/10, 85a/16, 85b/13, 86b/10, 88b/02, 92b/09, 92b/10, 92b/11

m.-i bih 6b/01

m.-i fāsıḳlar 2b/05

m.-i fāsıḳ 2a/15, 5a/08

m.-i kāmiller 3b/17, 64b/06

m.-i kāmil 2a/02, 2a/14, 2a/15, 2a/19, 2b/03, 12b/11, 13a/02, 13a/14, 17b/07, 25b/04, 55a/07, 57b/09, 86a/15

m.-i ḳāmil 17a/19

m.-i muḫlişdür 58b/05

m.-i muvaḥḥid 6a/12, 78b/16

m.-i ṣādıḳlara 63a/11

m.-i ṣādıḳlardan 69a/13

m.-i ṣādıḳ 35a/11

m.-i ṣālih 31a/01

m.+ dür 13b/15

m.+ e 2a/01, 15b/09, 48b/14, 60b/06, 99a/04

m.+ īn 27b/10

m.+ ler 5a/06, 12b/12, 14b/16, 21b/18, 23a/13, 25a/05, 26b/18, 31a/05, 31a/12, 33b/11, 40b/14, 51a/07, 73b/04, 79a/12, 80b/18

m.+ lerden 14a/06, 16b/05, 16b/18, 47a/06, 86a/04

m.+ lere 12a/15, 46b/02, 58a/17, 58b/07, 64b/05, 83b/06

m.+ leri 54a/05

m.+ lerüñ 36b/08, 83a/15

m.+ lik 84b/17

m.+ sin 85a/05

m.+ üñ 42a/16, 98a/08

m. +ye 41b/06

N

nā (Far.): Genellikle Farsça, bazen de Arapça sıfatların başına gelerek dilimizdeki "olmayan, değil" kelimelerinin anlamını karşılar.

n.-ḥaḳ 54a/12, 72b/03, 72b/15, 93a/07

na'am (Ar.): Evet.

n. 18a/12, 78a/12

nādān (Ar.): Cahil, bilmez, bilgisiz .

n. 96b/01

nādir (Ar.): Az bulunur.

n. +dir 9a/12

nāfi‘ (Ar.): Faydalı, faydası olan, menfaatli.

‘ilm-i n. 54a/08

n.+ dür 86a/13

naḥiv (Ar.): Söz dizimi, cümle bilgisi, sentaks.

n. 20a/16, 22a/10

‘ilm-i n. 18a/02, 18a/04, 19a/16

naḥnü (Ar.): Biz.

n. 53b/18

Nāḫūr (Ar.): Özel isim. İbrahim (a.s)’ın babasının dedesi.

N. 61a/17

nākes (Ar.): İnsaniyetsiz, aşağılık, bayağı, alçak , cimri.

n. 96b/02

naḳıl (Ar.): Bir yerden başka bir yere götürme.

n. 35a/19, 81a/12

n.+ a 87b/05

n.+ dür 8a/19

n. eyleye 31a/19

n. iderdi 80b/06

n. iderek 80b/11

n. idüp 30a/06

n. itdiklerinde 35b/10

n. itmişlerdür 23b/11

n.+ ini 31a/04

n.- kitāb 87b/05

n.+ sız 88a/18

naḳış (Ar.): Kumaş üzerine renkli iplikler, sırma veya simle el veya makinede yapılan işleme.

n. 62b/09, 62b/10, 74a/12

n. ideler 3b/18

n. idüp 2b/06

naḳıż (Ar.): Bozan, nakzeden.

n. 55b/09, 56a/04

n.+ ı 55b/05

naḳd (Ar.): Elde bulunan geçerli para, akçe.

n.+ in 34b/18, 73b/17

nām (Ar.): Ün, şöhret, şan.

n. 26a/05, 70a/10, 70a/12, 70a/14, 70b/03, 87a/04

n.-ı kitābda 80b/01

nā-maḥrem (Ar.): Şer’en kendisiyle evlenilmesi caiz olduğu ve

nikah düştüğü için kadının yanına örtüsüz çıkmadığı erkek.

n. 53a/10

n.+ e 64a/03

nār (Ar.): Ateş, od.

n. 75b/01

ehl-i n. 3b/04

ehl-i n.+ a 60a/10

n.+ da 60a/10

ehl-i n.+ dur 3b/03, 3b/08

nās (Ar.): İnsanlar, halk.

cehele-i n. 31b/13

‘avām-ı n. 21b/05, 41a/03, 79b/03

n.-ı kelāmı 89a/18

izdiḥām-ı n.+ da 89a/19

‘avām-ı n.+ dan 4a/19, 41a/05

‘avām-ı n.+ ı 77a/13

kelām-ı n. +a 90a/14

naṣ (Ar.): Herhangi bir konuda kesin ve açık hüküm içeren söz, açık ve kesin hüküm.

ḫilāf-ı n.+ dur 58b/11

n.-ı ḳur’ān-ı ‘aẓīm 27b/07

Naṣārā (Ar.): Hıristiyanlar, Nasraniler.

arż-ı N.+ dandur 28b/05

nāṣiḥ (Ar.): Nasihat eden, öğüt veren.

n. 26a/03, 30a/16, 83a/13

n.-i pāki 83a/10

naṣīb (Ar.): Bir kimsenin payına düşen şey, hisse.

n.+ i 4b/07

n. olup 90a/05

naṣīḥat (Ar.): Bir kimseye doğru yolu göstermek, yapması ve yapmaması gereken şeyler üzerine dikkatini çekmek için söylenen söz, öğüt, pend.

n. 35a/11, 37a/07, 51b/12, 52a/08, 53a/16

n.-ı iḫvān 34b/16, 36b/15

n.-ı re’īsi’l-muḥaddiṯīn 28a/04

n.-ı şeyḫ Aḥmed Rūmī 26a/04

n.+ dur 25b/19

n.+ ı 3a/08

n. itseñ 3a/02

n. it 40b/19

n.+ ler 19b/16

n.-ı kuṭṭıb 27a/15

n. idüp 17a/15

va‘ẓ-ı n.+ leri 19b/05

naṣīḥati’l-mü’minīn (Ar.): Müminlere nasihatler.

n. 31a/05

naṣīḥe (Ar.): Nasihat.

e’d-dīnü n. 26a/01

naṣīr (Ar.): Yardım eden.

n.+ i 23a/10

Naṣrānī (Ar.): Hristiyan.

N.+ lere 94a/01, 94b/14

Naṣrāniyye (Ar.): “Naṣrānī” sözcüğünün müennes şekli.

N. 93b/15

N.+ den 93b/16, 93b/17

Naṣūḥ (Ar.): “Halis, samimi” anlamındaki kelime dilimizde “kesinlikle bozulmaması gereken tövbe” anlamındaki Nasuh tövbesi (Tevbe-i nasuh) söyleyişinde geçer.

tevbe-i N. 25a/06, 33b/14

naṣūṣ (Ar.): Hükümler.

n.-ı Ḳur’āniyyeden 55a/09

n.-ı Ḳur’ān 54b/19

nāy (Ar.): Bir müzik aleti.

n. 36a/11, 54a/10

naẓar (Ar.): Bakış, bakma, göz atma.

n. 54b/17, 55a/01, 56a/05

n.-ı diḳḳatle 30b/14

n.-ı muḥabbet idüp 67b/07

n.+ dan 54b/16, 65a/14

n. eyledim 41a/06

n. eylese 67a/14

n. eyle 39b/16

n. iden 23b/01

n. ider 96b/16

n. idüp 2b/18, 4b/11, 7b/09, 63a/13, 81b/18

n. itdikde 55a/02

n. itmekdür 99a/08

n. itmek 82b/05, 82b/06, 82b/10

n. ḳılan 26a/01

n.+ la 2a/17

nāzenin (Far.): İşveli, cilveli, nazlı.

n. 23b/04, 85b/04

nāẓır (Ar.): Bakan, nazar eden.

n. 32b/12, 55a/02, 65a/07

nāzil (Ar.): İnmek, nüzul etmek.

n. oldı 61b/05, 61b/06, 61b/09

n. olmazdan 61b/03

n. olmışdur 61b/03

naẓīr (Ar.): Benzer, eş.

n. 41a/19

n.+ i 28a/07

naẓm (Ar.): Vezinli, kāfiyeli söz dizisi.

n. 5a/14, 6a/15, 6b/09, 12a/02, 15a/12, 25b/06, 83a/09

n.+ da 28a/07

ne (Ar.): Hangi şey.

n. 1b/05, 2a/01, 2a/03, 2a/04, 2a/12, 5a/02, 8b/06, 8b/07, 8b/11, 8b/13, 9a/11, 11a/13, 11b/10, 12a/01, 13a/06, 13b/12, 16a/03, 16a/08, 16b/12, 19b/03, 23a/12, 23a/14, 24a/15, 24a/16, 24a/17, 24a/18, 24b/11, 24b/15, 25b/03, 25b/07, 25b/09, 25b/12, 26a/02, 26b/07, 27b/03, 29a/10, 29b/08, 30a/15, 32a/14, 32b/17, 34a/09, 34a/14, 34b/06, 35a/13, 36a/19, 36b/16, 37a/04, 39a/15, 40b/02, 41b/08, 42a/03, 42a/04, 42b/13, 46b/19, 47a/19, 47b/06, 47b/17, 48a/10, 48a/15, 49a/01, 51a/07, 52a/14, 52a/17, 55a/16, 55b/12, 56b/19, 57b/09, 60a/12, 62b/02, 65a/18, 66a/18, 66b/07, 66b/14, 71b/17, 73b/08, 74b/12, 74b/13, 75b/14, 77b/05, 77b/18, 79a/13, 79b/19, 80a/10, 80b/13, 81a/13, 82b/08, 82b/15, 83a/12, 83b/06, 83b/08, 83b/10, 83b/15, 83b/18, 83b/19, 84a/02, 84a/03, 84a/18, 89b/13, 89b/15, 91a/05, 91a/06, 91a/13, 91a/17, 91b/12, 94b/02, 94b/07, 97b/14, 97b/16, 97b/19, 98b/09

n.+ den 25b/14, 34b/19, 51a/04, 52a/01, 52a/02, 73b/18

n.+ dür 5a/01, 16a/09, 16a/10, 16a/11, 16b/08, 16b/13, 17b/09, 21b/11, 28a/02, 30a/07, 34b/19, 48a/09, 49a/09, 55a/15, 62b/06, 72b/15, 73a/04, 73b/18, 83a/03, 83a/16, 83a/17, 83a/18, 83a/19, 84b/11, 85a/06, 91a/09, 91a/10, 91b/17, 92b/16, 93a/03, 97b/03, 97b/04, 97b/07

n.+ ye 5a/01, 7a/10, 7b/05, 9a/10, 9b/13, 19b/08, 34b/18, 48a/09, 48a/13, 49a/09, 57b/10, 73b/17, 83a/03, 83a/16, 91b/16, 92a/09

n.+ yler 5a/19, 12a/03, 97a/08

nebī (Ar.): Peygamber.

n. 50a/01

n.+ müz 60b/08

n.+ müzden 60b/10

n.+ ler 61a/09

n.-ümmiyi 53b/15

n. +yi 50a/03

necāset (Ar.): Pislik, murdarlık.

n. 98b/06

n.+ i 40b/13, 98b/08

n.+ ine 98b/09

n.+ iler 98a/17

necāt (Ar.): Kurtulma, kurtuluş.

n. 14a/15

n.+ ileri 41a/08

neces (Ar.): Bk. “necis”.

n. 98b/07

n.+ dür 98b/04

necis (Ar.): Pis, murdar.

n. 26a/02, 31b/06, 31b/08, 31b/12, 98b/07

n.+ dür 98a/06

n.- ‘ayne 54a/12

nedāmet (Ar.): Pişmanlık.

n. 14b/08, 85b/09

nedeb (Ar.): Dua, nedb.

n. 60a/08, 60a/10

nef‘ (Ar.): Fayda, çıkar, kar, menfaat.

n. 60a/04, 76b/13, 76b/14, 88b/01

n.-i ‘āmdur 76b/15

n.+ i 14b/03, 28a/01

n.+ inden 68b/03

n.+ lenürse 50a/12

nef (Ar.): Kovmak.

n.-i belet itdürmekdür 22b/08

n.-i belet 22b/10, 23a/03, 24a/02

nefes (Ar.): Akciğerlere hava alıp verme ve bu yolla alınıp verilen hava, soluk.

n.+ iñiz 41a/01

n.+ ler 85b/04

nefise (Ar.): Herkes tarafından beğenilen, hoşa giden güzel şey.

et‘ime-i n. 68a/08

nefret (Ar.): Bir şeyi veya bir kimseyi beğenmemekten, kötü bulmaktan ileri gelen şiddetli itici duygu, iğrenç bulup tiksenme.

n. 69a/02

n. itdüreler 68b/12

nefs (Ar.): Bir kimsenin kendi öz varlığı, öz benliği, kişiliği.

n. 7b/04, 15b/03, 27a/05, 37a/12, 40b/01

‘arż-ı n. 24b/12

n.-i dūn 36b/16

n.-i emmāre-i bi’s-sudan 39b/05

n.-i emmārede 38a/19

n.-i emmāredür 37a/15, 37a/17

n.-i emmārelikden 37a/18, 37b/13, 38a/18

n.-i emmārelikde 37b/09

n.-i emmārenün 37a/12

n.-i emmārenüñ 37b/14, 40a/09

n.-i emmāreye 37b/14, 40a/13
n.-i emmāreyi 37a/18
n.-i emmāreyü 40a/15
n.-i emmāre 14a/04, 37b/06, 37b/08, 37b/10, 37b/17, 37b/19, 39a/05, 40a/19, 41a/09
n.-i levāmedür 37a/15
n.-i levāmelige 37a/19
n.-i muṭma‘innenüñ 40a/01
n.-i muṭma‘inne 40a/18
n.-i muṭma’inneca 37b/15
n.-i muṭma’inneden 39b/06
n.-i muṭma’innedür 37a/16
n.-i muṭma’innelige 37a/19, 37b/10
n.-i mülhimedür 37a/15
n.-i mülhime 40a/18
n.-i şeyṭāna 16b/03
n.+ i 29b/03, 40a/18
n.+ ime 65b/01, 65b/05
n.+ imi 92a/11
n.+ iñ 15a/13
n.+ inde 78a/04
n.+ iñe 37b/09
n.+ ini 37b/09, 38a/18
n.+ inüñ 39a/18
n.+ leri 37a/14
n.+ iñe 72a/16
n.+ lerin 65a/13

nefsihi (Ar.): Bk. “nefs”.
n. 99a/04

nefsiyye (Ar.): İnsanın maddi arzularıyla, nefsiyle ilgili, nefsani.
ṣıfat-ı n. 10a/09

nefyen (Ar.): İnkar edilen.
n. 48a/05

neheb (Ar.): Yağma, çapul, garet.
n. 75b/09

nehy (Ar.): Yasak etme, men etme, engelleme.
n. 9b/04, 53a/17, 60a/07
n. eyleyüp 17a/16
n. ideni 35b/03
n. idüp 7b/16
n.+ imden 7b/18
n. itdikden 26a/19
n. +i 7a/17, 35a/14

nekbet (Ar.): Talihsizlik, bahtsızlık, düşkünlük.
n.+ i 68a/04
n.+ iler 32b/18

neki (Tr.): Neyi.
n. 11a/03, 89a/01

Nekir (Ar.) İnsanları ölümden

sonra sorguya çeken iki melekten biri.

N. 59a/01

nemā (Ar.): Gelişme, büyüme, artma, çoğalma.

n.+ ye 77b/16

nemāz (Far.): İslam dinince belli kurallara göre günde beş vakit yapılması müslümanlar üzerine farz kılınmış olan ve İslam'ın beş şartından birini teşkil eden ibadet.

n. 72b/02, 72b/13, 73b/02, 73b/03, 74a/14, 74a/15, 74b/04, 75a/02, 76b/18, 77a/02, 78a/16, 81b/13, 82b/05, 82b/18, 84a/04, 84b/01, 90b/03, 90b/04, 90b/13, 90b/15, 90b/18, 91a/01, 96a/11, 98b/09

n.+ a 16b/10, 22a/11, 22b/04, 53a/06, 82a/02, 90b/07

n.+ da 78a/02, 84a/03, 84a/15

n.+ dan 23a/01, 24b/01, 91a/12

n.+ ı 16a/14, 16b/12, 34a/14, 73a/02, 73a/07, 74a/17, 76b/18, 76b/19, 78a/01, 81b/09, 83a/06, 83b/01, 83b/07, 83b/14, 83b/17, 84a/04, 84a/06, 84a/18, 86b/10, 91a/09, 91a/11, 91a/17, 96a/13, 96a/14, 98b/18, 98b/19

n.+ ın ḳılup 24a/05

n.+ ın 82b/13, 98b/11

n.+ ıñ 91a/11

n.+ ına 53b/03

n.+ ından 53b/04, 53b/10, 53b/11, 53b/12, 78a/02

n.+ ınuñ 53b/06

n. ḳılalar 53b/05

n. ḳılan 98b/13

n. ḳıldın 91a/05

n. ḳılmaḳdan 82b/07, 82b/13, 87a/06

n. ḳılmaḳ 6b/05, 83b/02, 83b/09, 83b/11, 90b/04, 91a/02

n. ḳılmamaḳ 91a/14

n. ḳılmam 90b/05, 90b/06

n. ḳılmazım 90b/01

n. ḳılmış 3b/12

n. ḳılsa 91a/14, 91a/16, 91a/18, 95b/06

n. ḳılup 38a/10, 90a/18, 90b/10

n. ḳılurın 38b/13

n. ḳılurlar 21a/02, 38a/02

n. ḳıl 89b/05, 90b/12, 90b/15, 90b/16, 91a/10

n.+ lar ḳılup 11b/16

n.+ lar 48a/19, 48b/01

n.+ ları 96a/15, 98b/14, 98b/16, 98b/17

n.+ ların 51b/05

n.+ uñ 16a/12, 20a/13, 22a/07, 22b/15, 74a/03, 74a/04, 74a/09, 74a/11, 74a/13, 74a/16, 78a/15, 81b/11, 83b/08, 83b/10, 83b/11, 83b/15, 83b/17, 83b/19, 84a/02, 84a/06, 84a/15, 84a/17,

84b/02, 84b/10, 84b/16, 85a/01, 98b/01

n. +ı ḳılmazım 90b/09

neñ (Tr.): Neyin.

n. 34a/12

nergis (Far.): Bir çiçek adı.

n.+ leyin 37a/02

neṣārī (Ar.): Hristiyan olan.

n. 28a/05

neseb (Ar.): Soy, soy sop, atalar, dedeler silsilesi.

şeref-i n. 96b/10

n.+ leri 61b/07

n.+ lerine 61b/07

nesiḫ (Ar.): Hükmünü ortadan kaldırma, hükmü ortadan kalkma, hükümsüz bırakma, hükümsüz kalma.

n. 45b/02

n.+ den 45b/01

neṣir (Ar.): Belli bir ölçü ve ahenge bağlı olmaksızın söz dizimi kurallarına uygun anlatım şekli, manzum olmayan yazı, düz yazı.

n.+ de 28a/07

nesne (Tr.): Belli bir ağırlığı, maddesi ve hacmi olan her türlü cansız varlık, şey.

n. 2b/15, 7a/06, 7a/07, 9a/19, 28b/10, 29b/17, 30a/01, 30a/03, 31b/18, 38a/13, 38a/14, 42a/15, 43a/02, 44a/03, 44a/05, 44a/10, 44b/10, 44b/11, 47a/12, 48a/01, 48a/06, 48a/17, 48b/11, 55a/03, 59b/13, 62b/07, 62b/09, 63b/15, 69b/16, 71a/06, 76a/05, 78a/19, 79b/15, 88a/02, 88b/02, 92b/03, 93b/08, 93b/09, 94a/04, 94a/07, 97b/17, 99a/05, 99a/06

n.+ çikler 5b/12

n.+ de 11a/14, 24b/04, 93a/14

n.+ den 41a/17, 45b/18, 50a/07, 52a/10, 54a/17

n.+ dür 28b/12, 29a/05, 45a/05, 55a/16, 83a/17, 83b/06

n.+ ler 5b/11, 47a/13, 47b/16, 48a/04, 48b/09, 53a/03

n.+ lerden 17a/16, 17b/11, 47b/01, 65a/10

n.+ lerdendür 11a/16

n.+ lerdür 10a/04, 13a/06, 13b/12, 16b/12, 83b/08, 83b/10, 83b/15, 83b/18, 83b/19, 84a/02, 84a/03, 84a/18

n.+ lere 7b/14, 7b/16, 17b/08, 47b/15, 48a/11

n.+ leri 7b/13, 9a/08, 10b/15, 10b/19, 16a/18, 17b/02, 44b/03, 44b/04, 44b/09, 48a/13, 48a/15, 53b/02, 65b/04, 73a/15, 75a/03, 85a/11, 94a/14, 94b/06

n.+ lerine 53a/13

n.+ lerüñ 44b/13, 67a/09

n.+ nüñ 5a/02, 6b/04, 9a/06, 24b/16, 29b/18, 52a/10

n.+ ye 5a/02, 10a/12, 10a/13, 10b/06, 10b/07, 44a/06, 44a/10, 44a/18, 51a/04

n.+ yi 7b/12, 8a/09, 29a/06, 30a/04, 41b/19, 42a/11, 55b/19, 62b/08, 95b/07

neste'iẕu (Ar.): Sığınıyoruz.

n. 30b/18

neşve (Ar.): Neşe, sevinç.

n. 25b/14

n.+ sin 25b/13

netek (Tr.): Nasıl, hangi biçimde.

n. 84b/13

netelik (Ar.): Bir şeyin nasıl olduğunu belirten, onu başka şeylerden ayıran özellik, vasıf, keyfiyet.

n.+ siz 59a/04

netīce (Ar.): Sonuç.

n.-i i'tibārları 4b/05

n.-i merām 54b/13

ne'ūẕubillāhi (Ar.): Allah korusun, Allah muhafaza.

n. 2a/12, 12a/08, 12a/11, 12b/17, 14a/03, 14b/07, 16b/02, 18a/12, 18b/09, 18b/12, 25a/04, 27a/12, 29b/06, 30a/19, 30b/10, 31b/12, 32a/08, 33b/13, 36b/09, 37b/18, 40a/09, 43a/06, 44b/13, 59b/16, 60a/04, 60a/11, 60b/02, 62a/06, 63b/07, 64a/03, 64a/14, 64b/05, 66a/15, 66b/17, 67a/03, 67a/06, 67b/02, 69a/18, 71a/14, 71b/13, 75a/01, 75b/01, 77b/07, 78a/12, 79a/18, 81a/06, 81a/09, 81a/14, 82a/13, 85a/04

nevāhī (Ar.): Menedilen, yasaklanan şeyler.

n.+ den 3b/11, 72a/19, 82b/17

nevāl (Ar.): Bağış, ihsan.

kesb-i n. 83a/10

nevāluhu (Ar.): Onun rızkını.

n. 51b/15

nevbet (Ar.): Nöbet.

n. 37a/05

nevm (Ar.): Uyku.

n. 68b/07

nevrūz (Far.): Eski takvimlere göre güneşin Koç burcuna girdiği, gece ile gündüzün eşit olduğu, yılın ve ilkbaharın başlangıcı sayılan 21 Mart günü.

n. 94a/03, 94a/04, 94a/05

n.+ a 94a/07

nıṣf (Ar.): Yarısı, yarım.

n.-ı şehr-i ramażān 99a/14

n.+ ına 64a/14

ni‘am (Ar.): Nimetler.

n.-ı ilāhi 22a/04

nice (Tr.): Çok, pek çok, birçok.

n. 4b/12, 5b/12, 8b/03, 18b/07, 19b/08, 20b/04, 23a/08, 23b/17, 27a/14, 31b/15, 32b/06, 39a/18, 44b/06, 44b/07, 66a/16, 74a/08, 84b/03

n.+ ola 37a/06

niçe (Tr.): Bk. “nice”.

n. 2a/06, 2a/10, 2a/18, 3a/01, 3a/07, 8b/06, 14b/05, 15a/13, 15b/04, 15b/13, 17b/04, 21a/13, 23b/02, 24b/13, 25b/11, 26a/14, 26a/16, 27b/08, 29a/11, 29b/16, 30a/06, 31a/04, 33a/02, 33a/06, 33b/06, 33b/12, 35a/08, 39a/14, 41a/05, 43a/11, 43a/15, 45b/18, 46a/04, 46a/11, 47b/02, 52a/03, 55b/16, 57b/12, 57b/13, 60a/15, 63b/19, 65a/19, 66b/15, 69a/18, 71a/19, 72b/08, 73a/05, 76a/04, 79a/08, 79b/04, 79b/06, 79b/08, 80a/09, 80a/10, 80a/13, 80b/03, 81b/06, 81b/08, 82a/07, 86a/17

n.+ dür 72b/17

n.+ si 33b/12, 40b/04

niçün (Tr.): Neden, hangi sebeple.

n. 15b/11, 42b/16, 66b/15, 66b/18, 76b/03, 81b/17, 89a/10, 89a/11, 90b/11, 94b/09, 95b/01

nidā (Ar.): Seslenme, çağırma.

n. eyleyiserdür 86b/17

n. ideler 22b/15, 22b/17

n. idirmek 22b/11

nifāḳ (Ar.): İnsanlar arasında anlaşmazlıktan gelen ayrılık, ara bozukluğu.

‘alāmet-i n.+ dur 38a/14

n.+ ında 58b/06

nifās (Ar.): Yeni doğum yapmış kadının durumu, loğusalık.

n. 54a/18, 69a/14

n.+ dan 47a/05

nigār (Ar.): Güzel sevgili.

n.+ dan 65b/12

n. +e 15b/17

n.+ ı 78a/17

n.+ ın 65b/12, 65b/13

n.+ lar 63a/19, 65b/10, 72a/01

nihān (Ar.): Gizli, saklı.

dānā-yı esrār-ı n. 27b/19

nihāyet (Ar.): Son.

n. 43b/09, 47b/15, 48a/05

n.+ ine 91a/03

nikāḥ (Ar.): Bir kadınla bir erkeğin kanun nazarında karı koca sayılmalarını sağlayan işlem.

n. 20a/14, 48b/03, 48b/06, 69a/15, 86b/07, 93a/02

tecdīd-i n. 12a/10, 31a/09, 91a/07, 92a/01

n.+ ı 12a/15, 49a/14

n. ideler 12b/09, 49a/17

tecdīd-i n. ideler 12b/02

tecdīd-i n. idüp 2b/08, 14a/14

tecdīd-i n. itmezlerse 12a/12

n.+ lanup 45b/09

n.+ lar 49a/06

n.+ ları 49a/05

ni‘met (Ar.): Lutuf eseri olan iyilik, ihsan, bağı.

n. 50a/15

n.-i ilāhi 23a/07

n.-i islāma 54a/07

n.+i 67b/15

n.+ dürür 1b/05

n.+ iñ 50a/14

n.+ leridür 81a/01

n.+ üñ 50a/11

nisā (Ar.): Kadınlar.

n. 98b/16

n.+ dan 98b/17

n.+ laruñ 59a/06

n.+ yı 62a/11

nişāb (Ar.): Yeter derece, istenilen oran, kıvam.

n.-ı iḥtisābda 28b/11

nisbet (Ar.): İki şeyin veya parça ile bütünün nitelik veya nicelik bakımından birbirine göre olan durumu, oran.

n. olınmadı 61a/08

n. olınur 61a/07

nisyān (Ar.): Unutma, gaflet.

mūriṣ-i n.+ dur 68b/18

nişān (Far.): İşaret, belirti, iz.

n.+ ıdur 26a/03

n.+ lar 17a/04, 17b/08

n.+ lardan 17a/04

n.+ larından 17a/09

niş (Far.): İğne, diken, biz, hançer gibi şeylerin sivri olan uç kısımları.

n.+ ini 32b/18

nitekim (Ar.): Gerçekten, hakikaten, nasıl ki.

n. 3a/03, 18b/06, 18b/14, 19b/01, 28a/11, 29b/16, 35b/16, 43b/08, 57b/16, 58b/04, 58b/07, 58b/11, 59b/19,

60a/04, 75a/07, 76b/11, 78b/08, 79b/05, 86b/12

niyyet (Ar.): Bir şeyi yapmayı önceden kurma, zihinde tasarlama, yapmayı aklına koyma, yapmaya karar verme.

n. 8a/08, 90a/16

niẓām (Ar.): Kural, düzen, usül.

n. 71b/17

noḫud (Far.): Nohut.

n. 29b/12

noḳṣān (Ar.): Eksiklik, kusur.

n. 9a/13, 11a/02, 17b/03, 17b/04, 41b/01, 41b/02, 57b/19, 59a/17, 59a/18, 83b/17

noḳṭa (Ar.): Biçimi kalemin kağıda bir defa dokunması ile meydana gelen ben gibi ufak şekil, benek.

n. 80a/04, 80a/05

n.+ lar 80a/09

Nūḥ (Ar.): Kur'an'da adı geçen peygamberlerden.

N. 61b/01

nūr (Ar.): Gözle görülen aydınlık, maddi şeyleri görmeye yarayan ışık.

n. 75b/01, 79b/05, 79b/09, 79b/12

'ilm-i n. 80a/07

n.-ı īmānını 32b/09

n.-ı īmān 4b/01, 25a/19, 68a/07

n.+ ı 79b/06, 79b/12

n.+ uñ 79b/06, 79b/07

n.+ ını 31a/02

nuṣret (Ar.): Üstünlük, başarı, galebe, zafer.

n. 20b/05, 21b/10, 21b/18, 52a/15

n.+ ler 27b/15

nūş (Far.): İçme, içiş.

n.+ ından 37a/03

n. idene 30b/14

nübüvvet (Ar.): Peygamberlik, nebilik.

n. 60b/04, 60b/11

n.+ de 60b/02

nücūm (Ar.): Yıldızlar.

'ilm-i n. 19a/16

nüzūl (Ar.): Yukarıdan aşağıya inme.

n. itdi 55a/18

sebeb-i n.+ i 55a/12

n'ol- (Tr.): Ne olmak.

n.- aydı 94a/10, 94a/11, 94a/12, 94a/13

n. +a 71b/08

O

o (Tr.): Bir işaret zamiri.

o. 13b/03, 18a/16, 25b/10, 48b/10,

od (Tr.): Ateş.

o. 43b/16, 47a/08

odun (Tr.): Yakılmak üzere kesilmiş ağaç.

o. 23b/12, 23b/14, 97a/15

oġl (Tr.): Erkek evlat.

o. 16b/15, 24a/06, 24a/13, 24b/03, 24b/06, 68a/15

o.+ lar 15a/17, 63a/10

o.+ ları 53a/15, 73a/05, 73a/06

fi'l-ḥāl o.+ ları 60a/17

o.+ ların 63a/04, 63a/12, 63a/19, 63b/08, 65a/10, 69a/06

o.+ larına 52b/06, 65a/03, 77a/06

o.+ larıña 65a/16

o.+ larınuñ 53a/09, 73a/06

o.+ ı 15a/03, 20b/17, 61a/17, 65a/17, 70a/15, 93b/01

o.+ ıdur 61a/13, 61a/14, 61a/15, 61a/17, 61a/18, 61a/19, 61b/01, 61b/02

o.+ ın 71b/12

o.+ ına 93a/19, 93b/02

o.+ ını 65a/18

o.+ um 17a/19, 65b/01

o.+ uñ 24a/04, 65b/02

o.+an 65b/12, 66a/16, 66a/17, 66b/01, 91b/18

o.+ an 65a/08, 67a/14

o.+ ancıḳlar 49a/19

o.+ ancıḳlara 49a/02

o.+ ancıḳlarına 53a/07

o.+ ancıḳlarla 67b/17, 68a/02

o.+ anda 66a/08

o.+ anı 41b/10, 41b/17, 42a/05, 42a/09, 42a/13, 43b/01, 67a/17, 78a/17

o.+anınuñ 41b/05, 43a/11

o.+ anlar 63a/16, 71b/19

o.+ anlara 22b/06, 65b/08, 67a/12

o.+ anlardan 63a/12, 63b/08

o.+ anları 45b/10

o.+ anlarına 14a/16, 44b/18

o.+anlarındandur 45b/04

o.+ anlarınuñ 37a/14,

45b/10

o.+ anlaruñ 67b/06

o.+ anuñ 32b/05, 67a/15, 67a/18

o.+ umdan 94b/18

oḳ (Tr.): Yay denilen aletle fırlatılan ve ucunda sivri bir demir bulunan ince kısa değnek, tir.

o.+ lar 41a/05

oḳı- (Tr.): Bk. "oḳu-".

o.- gör 1b/08

o.- dırlarsa 19b/10

o.- durlarsa 19a/01

o.- ndıḳda 22b/04

o.- nur 43b/05

o.- r 83a/13

o.- yalar 53b/08, 53b/11

oḳu- (Tr.): Bir yazıda ne yazıldığını sadece gözle veya aynı zamanda seslendirerek çözmek.

o. 39b/10

o.- dan 18a/07

o.- dıḳca 2a/18

o.- dıḳları 18a/09

o.- dım 62b/15

o.- dum 96b/14

o.- madın 18a/06, 18b/19

o.- maġa 77b/12

o.- maḳ 17b/16, 17b/17, 17b/19, 18a/01, 18a/03, 18a/04, 18a/07, 19a/18, 19b/04, 20a/19, 22a/08, 22a/10, 59a/02, 86b/11

o.- mam 90b/01

o.- ması 20a/09, 20a/10

o.- maya 77a/09

o.- mayanlaruñ 18b/12

o.- mazsın 89a/10, 89a/11

o.- mış 21a/04, 21a/05

o.- nan 43b/10

o.- nur 36b/17

o.- rdı 60b/15

o.- rken 89b/07

o.- rlar 19b/10, 20a/11, 20a/12

o.- rlarsa 18a/07

o.- rsañ 1b/10, 1b/16

o.- sa 3a/15, 88b/18, 89a/17

o.- tmadan 68b/04

o.- tmaḳ 19a/18, 19b/04

o.- tmaya 19a/01

o.- tmayalar 77a/09

o.- ya 48b/15

o.- yan 3a/19, 18a/07, 89b/03

o.- yandan 3a/18

o.- yanlar 20a/12

o.- yı gör 1b/09

o.- yup 2b/10, 3a/16, 12b/07, 12b/10, 12b/12, 13a/05, 39b/18, 78b/19

ol (Tr.): Bk. "o".

o. 1b/15, 2b/15, 3a/06, 3a/18, 3b/01, 3b/07, 4b/11, 4b/15, 5a/15, 6a/01, 7b/03, 8a/05, 8a/07, 8b/01, 9a/14, 9b/06, 9b/13, 10a/10, 12a/07, 12a/08, 12a/17, 12b/01, 12b/03, 12b/07, 13a/15, 13b/03, 13b/07, 13b/10, 14a/05, 14b/12, 14b/13, 15a/11, 15a/14, 15a/15, 15b/11, 15b/14, 16a/01, 16a/03, 16a/19, 16b/02, 16b/10, 16b/13, 17a/04, 17b/09, 17b/11, 19a/04, 19b/02, 21a/13, 21a/14, 21b/09, 21b/17, 22b/19, 23a/17, 23b/04, 23b/06, 23b/07, 23b/09, 23b/12, 24a/13, 24b/03, 24b/08, 24b/17, 25a/01, 25b/01, 25b/11, 25b/17, 26b/03, 26b/15, 26b/16, 27b/08, 28a/14, 28a/16, 28b/08, 28b/10, 29a/12, 29a/16, 29b/11, 29b/12, 29b/13, 29b/15, 29b/18, 30a/04, 30a/10, 30b/02, 30b/09, 30b/17, 31a/08, 31a/11, 31b/08, 32a/15, 32b/04, 33a/04, 33a/05, 33a/06, 33a/07, 33a/10, 33b/02, 33b/03, 33b/06, 33b/16, 34a/05, 34a/07, 34a/13, 34a/15, 34a/19, 34b/01, 34b/06, 36a/08, 36a/09, 36a/12, 36a/13, 36a/14, 36a/15, 36a/18, 36b/01, 36b/02, 36b/03, 36b/04, 36b/11, 36b/13, 37a/01, 37a/02, 37a/10, 37b/16, 38a/08, 38a/10, 38a/12, 38a/16, 38b/01, 39a/04, 39a/07, 39a/16, 39a/18, 39b/03, 39b/13, 39b/16, 40a/16, 40a/17, 40a/18, 40b/01, 40b/03, 40b/04, 40b/11, 41b/08, 41b/09, 42a/08, 42b/14, 42b/19, 43a/06, 44a/10, 44a/11, 44b/04, 44b/10, 44b/13, 45b/12, 46a/02, 46a/09, 47a/11, 47a/12, 47b/03, 47b/07, 48a/10, 48a/12, 48b/01, 48b/03, 48b/04, 49a/10, 49a/13, 49b/12, 50a/08, 50a/12, 50a/14, 50b/09, 50b/12, 51a/02, 51a/13, 52a/01, 52a/10, 54b/04, 54b/06, 54b/08, 54b/17, 54b/18, 55a/05, 55a/18, 55a/19, 55b/02, 55b/15, 56a/07, 57a/02, 57a/15, 59b/07, 59b/15, 60b/05, 60b/18, 60b/19, 61a/11, 61a/14, 61a/15, 61a/17, 61a/18, 61a/19, 61b/01, 61b/02, 62b/04, 62b/13, 63a/02, 63a/15, 63b/03, 63b/04, 63b/05, 63b/06, 63b/07, 63b/16, 64a/01, 64a/08, 64b/11, 65a/02, 66a/02, 66a/11, 66b/12, 66b/16, 67a/07, 67a/14, 67a/17, 67b/04, 68a/05, 68a/09, 68b/17, 69b/01, 69b/04, 69b/07, 69b/13, 69b/15, 69b/17, 69b/18, 69b/19, 70b/13, 71a/15, 71a/16, 71b/04, 71b/08, 71b/10, 71b/12, 72a/06, 72a/09, 72a/11, 72a/19, 74b/10, 75a/05, 75a/12, 75a/15, 75b/06, 75b/07, 75b/08, 75b/14, 76a/09, 76a/12, 76a/14, 76b/06, 76b/10, 77a/16, 77b/10, 78a/06, 78a/09, 78a/13, 78b/11, 78b/14, 79a/03, 79a/09, 79a/17, 79a/19, 79b/06, 79b/07, 79b/08, 79b/11, 79b/12, 79b/19, 80a/05, 80a/06, 80a/09, 80a/11, 80b/08, 80b/14, 80b/16, 80b/17, 82a/18, 82a/19, 82b/19, 84a/04, 84a/05, 84a/08, 84a/11, 84a/12, 84a/16, 84b/06, 84b/07, 85b/02, 85b/06, 86a/16, 86b/01, 86b/19, 87b/09, 87b/18, 88a/10, 88a/11, 88b/01, 88b/03, 88b/14, 88b/16, 89a/11, 89b/13, 90a/10, 90a/11, 90a/12, 90b/08, 90b/11, 90b/12, 90b/13, 90b/14, 90b/15, 90b/17, 90b/18, 91a/10, 91a/11, 91b/08, 92a/05, 92a/15, 92a/18, 92b/03,

92b/04, 92b/06, 92b/10, 92b/13, 92b/14, 92b/17, 92b/18, 93a/06, 93a/12, 93a/13, 93a/15, 93a/16, 93a/18, 93a/19, 93b/12, 93b/14, 94a/04, 94a/08, 94b/02, 94b/05, 94b/12, 95a/01, 95a/15, 96a/06, 96a/16, 96b/08, 97a/06, 97a/18, 97b/04, 97b/08, 98a/14, 98b/07, 98b/19, 99a/01

o.+ dur 1b/07, 1b/08, 6b/07, 18b/08, 18b/10, 18b/13, 21b/12, 25b/04, 31a/09, 33a/09, 38a/06, 38b/08, 43b/14, 43b/17, 45a/04, 45b/04, 54b/06, 59a/13, 60a/13, 62b/06, 62b/17, 65b/19, 72b/09, 73a/18, 73a/19, 76b/13, 77a/08, 79a/02, 79a/05, 79b/05

ol- (Tr.): Meydana gelmek, vukū bulmak.

o.- a gelmiş 67a/05

o.- a gör 5b/01, 12a/04, 25b/17

o.- a 2b/18, 3b/15, 3b/18, 4b/01, 4b/03, 4b/08, 9b/18, 10a/08, 11a/07, 11b/04, 12b/05, 13a/16, 15b/09, 16b/16, 17b/05, 20a/01, 21a/04, 21a/06, 22a/05, 22a/09, 23a/11, 25a/05, 25b/19, 27a/11, 27b/03, 29a/19, 31a/18, 31b/08, 32a/11, 32b/12, 34a/01, 34b/06, 35a/11, 36a/10, 37b/01, 37b/03, 40b/12, 40b/19, 41b/09, 42b/15, 48b/11, 48b/12, 49a/05, 49b/11, 49b/12, 51a/06, 51a/12, 52a/01, 52b/04, 55b/12, 56a/02, 56a/06, 56b/15, 56b/16, 57b/11, 63a/12, 65a/05, 65a/06, 65a/07, 65a/10, 65a/13, 66b/04, 66b/18, 66b/19, 67a/05, 67a/06, 67a/08, 69a/19, 72b/12, 76b/10, 77b/04, 78b/12, 79a/17, 81b/13, 83b/08, 84a/15, 85b/13, 90b/08, 98a/17

cā'iz o.- a 18a/12

ḥāṣıl o.- a 3a/06

ḥaşr o.- a 28a/17, 28a/19

işāret o.- a 27a/01

ḳalbinde o.- a 4b/02

lāyıḳ o.- a 48a/08

maḳhūr o.- a 21b/17

mażarri o.- a 28b/10

ma'lūm o.- a 12a/06, 12b/10, 20b/03, 29a/11, 67b/13

merdūd o.- a 27a/12

meşġūl o.- a 17a/15

muḳayyed o.- a 13b/11, 13b/12

musāvī o.- a 10a/07

muẓaffer o.- a 21b/16

mu'īn o.- a 20a/01

mu'terif o.- a 63a/03

müsellem o.- a 25b/15

müte'alliḳ o.+ anları 16b/11

vāḳı' o.- a 61b/18

yanmış o.- a 4b/02

'āṣi o.- a 27a/12

o.- acaġı 47a/11, 57a/01, 58b/19

o.- acaḳ 7a/02, 30a/15, 44b/09, 57a/02, 85b/11

o.- acaḳdur 29a/10,

44b/13
ḫarāb o.- acaḳdur 14b/11
o.-alar 19b/18, 26b/13, 33a/04, 49a/04, 49b/04, 51a/18, 51b/12, 51b/19, 53a/14, 54a/03, 63b/02, 64b/15, 65a/15, 69a/02, 69a/18
meşġūl o.- alar 54a/08
müsteḥiḳ o.- alar 47a/17
rüsvāy o.- alar 15a/12
ṭālib o.- alar 55a/09
o.- alardı 31a/15, 82a/16
mübtelā o.- alardı 79b/15
o.- alım 20a/12
muṭı‘ o.- alım 92b/02
o.- alum 20a/12
o.- am 67b/07
muḫtāc o.- am 51a/16
o.- amaz 86a/16
o.- an 2a/01, 2b/18, 3a/02, 3a/10, 4b/13, 7a/12, 9a/14, 9a/16, 9a/17, 9b/18, 10b/10, 10b/12, 10b/15, 11a/18, 11b/01, 11b/05, 11b/06, 11b/19, 12b/07, 13a/11, 13b/19, 14b/03, 14b/17, 15a/09, 15b/09, 17b/18, 18a/06, 18a/09, 18a/11, 18a/13, 18a/14, 18b/19, 19a/01, 20a/08, 20a/09, 20a/10, 20a/15, 21a/04, 21a/05, 21a/06, 21a/11, 21a/16, 21a/18, 21a/19, 21b/02, 21b/03, 21b/04, 21b/06, 21b/07, 22a/03, 22a/11, 22a/13, 22a/14, 22a/19, 23b/11, 25a/03, 25a/19, 27b/06, 27b/07, 28a/06, 29a/06, 30a/14, 33a/09, 33b/04, 33b/19, 36a/09, 37a/17, 37b/07, 38a/17, 38b/03, 39b/18, 43b/11, 45a/01, 47b/01, 48b/07, 50a/08, 50a/11, 50a/15, 51b/09, 51b/10, 53a/05, 54b/09, 54b/11, 54b/14, 54b/15, 55a/02, 56a/19, 57a/07, 57a/10, 57a/14, 57a/16, 57b/03, 57b/08, 58b/15, 60a/14, 61b/10, 61b/15, 63a/10, 63b/03, 63b/09, 64a/01, 64a/05, 64a/13, 64a/14, 64b/01, 64b/03, 64b/05, 64b/08, 65b/19, 66a/02, 66b/04, 67b/01, 67b/04, 67b/11, 67b/12, 67b/14, 67b/16, 68a/04, 68b/16, 69a/10, 70b/06, 70b/11, 70b/13, 72b/07, 72b/18, 73a/13, 75a/18, 77b/03, 77b/09, 79b/06, 79b/08, 80a/13, 80b/01, 80b/02, 81a/08, 81a/18, 83a/15, 84b/11, 86b/01, 87a/16, 88b/01, 89a/03, 92a/03, 93b/16, 94b/06, 95a/05, 97b/03, 97b/08, 97b/09, 97b/19
bā‘iş o.- an 5a/16
cā’iz o.- an 10a/01, 10a/02, 11a/01, 16a/06
farż o.- an 17b/12
farż-ı kifāye o.- an 18a/06
fehm-i müşkül o.- an 6b/13
ḫalṭ o.- an 21b/12
ḥāṣıl o.- an 63a/05, 78b/12, 96b/07
ḳā’im o.- an 43b/12
lāzım o.- an 17a/14, 39b/10, 43a/12
māni‘ o.- an 51a/01
merġūb o.- an 4a/01
meşhūr o.- an 12b/04
mevcūd o.- an 2b/01,

26b/09
meẕkūr o.- an 3b/19, 12a/18
muḥāl o.- an 10a/01, 10b/02
muḫālif o.- an 56a/09
muḥtāc o.- an 3a/17
mutaʻalliḳ o.- an 36a/17
muttaṣıf o.- an 4b/03
mümkin o.- an 16a/07
mümteniʻ o.- an 16a/06
münteşir o.- an 29a/04
müşkil o.- an 3a/18
müteʻalliḳ o.- an 14a/17, 14a/18, 19a/07, 24b/03
ṣādır o.- an 58b/01
sebeb o.- an 22b/03
şāyiʻ o.- an 12a/18
vācib o.- an 9b/19, 10a/02, 10a/04, 10a/08, 11a/18, 18a/01, 18a/05
vāḳıʻ o.- an 11a/01, 57a/13, 73a/12
ẓāhir o.- an 17b/11
ʻāṣi o.- an 47a/06
o.- ana 43a/14, 80a/17
o.- anı 7b/06, 8b/11, 10b/10, 30b/05, 33a/03, 48b/10
o.- anlar 3a/09, 3b/04, 6a/15, 11a/06, 12b/06, 20a/16, 21a/09, 21b/04, 25b/01, 27b/11, 27b/12, 30b/04, 31b/19, 33b/03, 34b/13, 36a/16, 46b/06, 46b/07, 50b/02, 50b/04, 50b/05, 50b/13, 50b/15, 51a/05, 51a/11, 51a/13, 51a/15, 51a/17, 51a/19, 51b/01, 51b/03, 51b/04, 51b/05, 51b/06, 51b/07, 51b/08, 51b/09, 51b/11, 51b/13, 51b/14, 51b/16, 51b/17, 51b/18, 51b/19, 52a/04, 52a/05, 52a/06, 52a/16, 52b/01, 52b/02, 52b/05, 52b/06, 52b/07, 53a/05, 53a/07, 53a/08, 53a/09, 53a/11, 53a/15, 53a/17, 53a/19, 53b/01, 53b/03, 53b/04, 53b/07, 53b/08, 53b/09, 53b/11, 54b/02, 58b/17, 60a/08, 67a/06, 68b/19, 73a/12, 73b/06, 74a/08, 80b/18, 84a/03, 92b/05, 93a/09
kitābet o.- anlar 4a/18
mükellef o.- anlar 11a/17
rāżı o.- anlar 12a/09
vāṣıl o.- anlar 62a/16
o.- anlara 7a/03, 14a/15, 16b/09, 21b/13, 22b/13, 37a/17, 40b/07, 47a/13, 49b/05, 50a/06, 50b/01, 52a/14, 56a/08, 56a/16, 56a/17, 60a/03, 83a/19
mükellef o.- anlara 6b/07
o.- anlardan 24b/17, 63a/07, 66a/05, 87a/18, 87a/19, 87b/01
o.- anlardur 67a/07, 73a/09, 87a/03
o.- anları 22a/11, 41a/09, 41b/19, 42a/01, 48a/07, 64b/03, 73a/07, 81b/01
elzem-i levāzım o.- anları 39b/09
müteʻalliḳ o.- anları 16b/10, 16b/11
o.- anlaruñ 17b/05,

20b/17, 22b/02, 24b/18, 29a/10, 29b/07, 29b/15, 31a/16, 40b/06, 56b/14, 59a/08, 63a/04, 67b/08
vāṣıl o.- anlaruñ 68a/18
muṣāḥib o.- anuñ 29a/08
o.- asın 2a/19, 2b/12, 15a/14, 15b/10, 16b/07, 65a/16, 66a/09, 66a/13, 66a/19
ḥaşr o.- asın 2b/17, 66a/11, 66a/13
rüsvāy o.- asın 16b/08, 66b/12
o.- asız 35b/19, 66b/16
o.- avuz 76a/10
o.- aydı 6a/06, 24b/05, 24b/13, 26a/09, 36b/12, 36b/15, 42a/18, 57b/17, 58b/10, 72a/07, 85a/14, 92a/14, 92a/15, 94a/11, 94a/12, 94a/13, 94a/14, 96a/02
ba‘de’l-fa‘l o.- aydı 58b/12
ḫarāb o.- aydı 18b/13
ḳabūl o.- aydı 14a/09
ḳādir o.- aydılar 78b/17
o.- aydım 3a/08
o.- aydıñ 65b/03
o.- ayın 50b/17, 93b/08, 93b/09, 94b/14, 94b/19
meşġūl o.- ayın 50b/17
o.- caḳ 76b/07
o.- dı 7b/01, 7b/13, 15a/05, 18b/04, 23a/13, 24b/11, 25b/18, 26b/12, 29a/17, 29b/05, 40b/14, 42b/03, 48b/07, 56a/11, 57b/01, 57b/05, 60b/17, 61a/01, 67b/10, 73a/10, 73a/16, 76b/05, 79b/19, 80b/01, 80b/18, 87a/14
beyhūd o.- dı 34a/08
ḥāṣıl o.- dı 52a/02
helāk o.- dı 27a/09
ma‘lūm o.- dı 18b/05, 29a/02
meşġūl o.- dı 60b/19
muḳārir o.- dı 71a/12
münteşir o.- dı 28a/11
müstaḥıḳ o.- dı 34a/10
müterеddid o.- dı 34a/10
nāzil o.- dı 61b/05
ṣādır o.- dı 87a/12
ṣarīḥ o.- dı 37a/08
sebeb o.- dı 95b/18
vāḳı‘ o.- dı 61b/15
vāṣıl o.- dı 71b/03
ẓāhir o.- dı 56a/04, 56a/05
nāzil o.- dı 61b/05, 61b/06, 61b/09
ṭālib o.- dıġına 17a/16
o.- dıḳca 83b/07
o.- dıḳda 30b/03, 32a/03, 36b/03, 45a/06, 47a/09, 53a/14, 66b/09, 75b/08, 81a/11
ḥaşr o.- dıḳda 26b/19
ḳoca o.- dıḳda 52a/11
muḥtāc o.- dıḳda 62a/13
muḥtażar o.- dıḳda 9b/16
vāḳıf o.- dıḳda 16a/03
o.- dıḳdan 49a/03, 71a/09

ġarḳ o.- dıḳdan 61b/04
ma‘lūm o.- dıḳdan 57a/06
o.- dıḳları 63a/10
‘āmil o.- dıḳları 20b/09
o.- dılar 66a/02, 77a/19
cemī‘ o.- dılar 75b/11
mā’il o.- dılar 21b/09
meşġūl o.- dılar 21a/17, 21b/03, 21b/05, 21b/07
rāżı o.- dılar 15a/10
o.- dım 30a/10, 75b/11, 89a/12, 93b/05, 93b/13, 96b/15
muḥtāc o.- dım 94b/02
müctenib o.- dıñ 13a/11
sebeb o.- dıñ 15b/06
o.- dıñsa 5b/01
o.- dısa 30b/06, 51b/08, 58a/19, 87a/11
ṣādīr o.- dısa 48b/19
o.- duġı 14b/12, 35b/17, 50a/09, 54b/14, 56a/04, 56b/07, 60a/01, 76a/06, 80a/12, 84a/01, 84a/02
cāmi‘ o.- duġı 11a/18, 11b/01
helāk o.- duġı 8a/11, 18b/04
mevcūd o.- duġı 9b/03
muḳallid o.- duġı 5a/10
münteşir o.- duġı 28a/12
rıżāsı o.- duġı 9b/06
vāṣıl o.- duġı 54b/07
o.- duġıçün 79b/12
o.- duġımuz 66b/09
o.- duġın 12b/14, 79a/06
ṣādır o.- duġın 34a/17
o.- duġına 55b/10, 55b/13, 56b/10, 56b/12, 67b/06
o.- duġından 63b/14, 83b/07
o.- duġındandur 91b/14
o.- duġıñız 7a/19 ,17a/08
o.- dugınuñ 18b/09
muḥtāc o.- duġum 87b/08, 87b/09
o.- duḳca 47b/08
o.- duḳda 22b/17
o.- duḳdan 49a/08
o.- duḳları 67a/14, 95a/08
o.- dum 97b/02
o.- duñsa 12a/04
o.- dur 5b/05, 17b/01
o.- ġıl 2a/01, 4b/19 ,41a/11
o.- ur 95a/19, 99a/10
‘arż o.- ıcaġın 39a/09
o.- ıcaḳ 18b/17, 27b/10, 29a/10, 31a/13, 41b/05, 55b/16, 73b/05, 82b/07
cā’iz o.- ıcaḳ 18a/11
ebsem o.- ıcaḳ 41a/02
ḥaşer o.- ıcaḳ 28b/02
‘arż o.- ıcaḳ 39a/08, 39b/02
o.- ına 3b/16, 22a/16, 22a/17, 56b/13, 56b/14, 82b/09
refi‘ o.- ına 19b/15

fehm o.- ına 34b/07
idḫāl o.- ına 3b/16
o.- ınan 35a/15, 55a/18, 55b/04, 55b/06, 55b/07, 76a/13
cemīʿ o.- ınan 12b/03
taḥrīr o.- ınan 57a/17
ẕikr o.- ınan 14b/18, 20a/02, 55a/07, 56b/04, 56b/13, 57b/07, 65a/16, 65b/08, 65b/11, 66a/04, 81a/15, 86a/16
ẕikr o.- ınana 70b/11
taḥrīr o.- ınanlardan 57a/18
o.- ınca 25b/12
o.- ındı 35a/11, 61a/02, 61b/11, 98a/06
beyān o.- ındı 13b/11, 25a/02, 44b/14, 51b/11, 57b/10, 58b/07, 77a/17, 79a/18, 83a/17, 85b/18
binā o.- ındı 6b/04
iḫtilāf o.- ındı 98a/09
kitābet o.- ındı 32a/10
ẕikr o.- ındı 52b/18, 71b/14, 71b/15, 77b/05, 84b/02, 88b/12
o.- ındıḳda 51b/14
ẕikr o.- ındıḳda 51b/16, 51b/17, 51b/18
defin o.- ındıḳdan 49b/13
o.- ındıḳları 10b/14
emir o.- ındıḳları 10b/18
o.- ınduġı 55b/04
beyān o.- ınduġı 47b/16
refiʿ o.- ınduġı 19b/17
ẕikr o.- ınduġı 23b/19
kitābet o.- ınmadı 61b/07
nisbet o.- ınmadı 61a/08
telḳīn o.- ınmaġı 49b/13
tafṣīl o.- ınmaḳ 8b/02
tavaḳḳuf o.- ınmaḳ 97b/12
o.- ınmamaḳ 63a/11
beyān o.- ınmamışdur 3a/14, 4b/15
taṣnīf o.- ınmamışdur 39b/15
o.- ınmaya 96a/18
taṣavvur o.- ınmaya 10a/05, 10a/06
o.- ınmaz 36a/07
ḥükm o.- ınmaz 98b/09
ḳabūl o.- ınmaz 11a/19, 11b/08
saʿy o.- ınmaz 22a/12
o.- ınmazlarsa 52a/19
ḳabūl o.- ınmış 81b/09
beyān o.- ınmışdı 24b/17
ẕikr o.- ınmışdı 24b/16
o.- ınmışdur 31a/12, 55b/03, 59a/16
beyān o.- ınmışdur 3b/05, 4b/15, 5a/03, 86a/15
defin o.- ınmışdur 18b/14
emir o.- ınmışdur 9b/04
istiḫrāc o.- ınmışdur 3a/13, 4a/07
kitābet o.- ınmışdur 6a/15

terbiyet o.- ınmışdur 32a/07
tercüme o.- ınmışdur 4a/01, 4a/18
te’līf o.- ınmışdur 39b/14
ẕikr o.- ınmışdur 64b/02
rivāyet o.- ınmışdur 48b/17, 81b/03
o.- ınsa 46b/01, 47a/09, 77b/03, 88b/17
kitābet o.- ınsa 88b/17
sü’āl o.- ınsa 22b/16
ẕikr o.- ınsa 92b/07
sü’āl o.- ınsañ 85b/06
beyān o.- ınsun 37a/11
o.- ınup 11a/17, 22b/14, 35a/11, 49b/13
beyān o.- ınup 3a/14
binā o.- ınup 11b/08
farḳ o.- ınup 19b/13
kitābet o.- ınup 82a/16
sü’āl o.- ınup 22b/14
taḳdīr o.- ınup 47a/11
ta‘yīn o.- ınup 22b/13
tımār o.- ınup 23b/09
o.- ınur 25a/09, 33b/14, 39a/11, 56a/09, 71a/10, 81a/12, 96b/06, 96b/08
beyān o.- ınur 12a/02
defin o.- ınur 83a/07
ḥikāyet o.- ınur 80b/19
ḥükm o.- ınur 48a/15, 49a/12, 83a/05
kitābet o.- ınur 57a/19
nisbet o.- ınur 61a/07
ricā o.- ınur 39b/17
rivāyet o.- ınur 7b/08, 49b/11, 82b/09, 82b/11, 86b/13, 87a/05, 88b/11
taḥrīr o.- ınur 57a/18
taṣavvur o.- ınur 17b/04
taṣṣavvur o.- ınur 27b/08
tebdīl o.- ınur 57a/12, 57a/17
ẕikr o.- ınur 4a/01, 4a/09, 6b/02, 21a/08, 87b/11
‘amel o.- ınur 23a/10
‘aẕāb o.- ınur 33b/13
o.- ınurdı 43a/02
o.- ınursa 60a/13, 79b/02
ihmāl o.- ınursa 9a/01
iḳrār o.- ınursa 47b/16
ri‘āyet o.- ınursa 19b/09, 23a/05
sü’āl o.- ınursa 62b/05
‘amel o.- ınursa 22a/04
o.- ısardur 53a/05
o.- ma 41b/14, 83a/14
e’ṣ-ṣafā ġāfil o.- ma 31a/01
ġāfil o.- ma 27a/09
o.- madan 49a/02, 68b/01
o.- madı 57b/01
zā’il o.- madı 59a/11
o.- madıḳ 49a/19, 49b/02
o.- madıḳları 88a/16

o.- madılar 37a/03
o.- madın 45b/17, 49a/11, 98a/18
o.- madısa 93a/07
mālik o.- maduġı 12a/17
mülāḥaẓa o.- maduġı 10a/10
o.- maduġın 11a/05, 78a/14
o.- maduġına 55b/14, 57a/16
o.- maduġından 21b/10
vāṣıl o.- maduġumuz 61b/07
o.- maġ 49a/12
tābi‘ o.- maġ 49a/11
o.- maġa 12b/19, 77a/04, 88b/04, 93b/13
o.- maġı 43b/17, 50b/14
müşerref o.- maġı 80b/15
o.- maġıla 99a/04
o.- maġuñ 77b/04
o.- maḳ 5a/01, 5b/09, 5b/10, 5b/11, 5b/13, 5b/14, 5b/19, 5b/20, 6a/10, 8a/13, 8b/19, 9b/17, 12b/11, 22b/09, 23a/08, 24b/08, 33b/11, 41b/04, 42b/08, 42b/11, 42b/14, 42b/18, 43a/04, 43a/08, 43a/10, 44a/18, 55b/16, 55b/17, 56a/19, 56b/01, 56b/08, 56b/09, 57a/08, 57a/13, 57a/17, 57a/18, 57a/19, 57b/02, 57b/05, 58b/01, 58b/17, 59a/09, 62b/12, 68b/13, 68b/15, 68b/16, 82b/12, 85b/19, 92a/16, 93b/11, 96a/03
baḫīl o.- maḳ 9b/12
beyne’l-ḫavfi ve’r-ricā o.- maḳ 9b/15
fāsid o.- maḳ 9a/01
ġālib o.- maḳ 9b/16
ḥarīṣ o.- maḳ 87a/13
ḥāṣıl o.- maḳ 56a/01, 58b/13
ḥaşr o.- maḳ 28b/02
ḥelāl o.- maḳ 31b/10
muṭī‘ o.- maḳ 60b/06, 82a/03
tābi‘ o.- maḳ 82a/03
ziyāde o.- maḳ 9b/16
o.- maḳdan 41b/16, 49a/18, 59a/11, 63a/08
mertebe-i isrāf o.- maḳdan 31b/14
tābi‘ o.- maḳdan 49a/13
vāḳı‘ o.- maḳdan 11a/04
o.- maḳdur 10a/11, 10a/17, 10a/18, 10a/19, 10b/01, 10b/04, 10b/05, 10b/09, 10b/13, 10b/16, 25b/05, 57b/09
muḥtāc o.- maḳdur 10b/06, 11a/10
o.- maḳlarıla 49b/03
o.- maları 44a/01, 49b/02
da‘vācı o.- maları 14b/19
o.- mam 91a/01
meşġūl o.- mam 92a/13
o.- mamaġuñ 77b/05, 79a/13, 79a/14, 79a/16

o.- mamaḳ 7a/09, 48a/01, 68b/14, 70b/08
ḳādir o.- mamaḳ 9b/12
o.- mamaḳdan 31b/10
o.- mamaḳdur 10a/12, 10a/15, 10b/03
emīn o.- mamaḳdur 17a/10
muḥtāc o.- mamaḳdur 10a/12
o.- mamaları 44a/01
o.- maması 86b/06, 86b/08
o.- mamış 16b/07, 33a/05, 77b/04
ḳabūl o.- mamışdur 2a/08
o.- masa 3b/10, 3b/11, 3b/12, 3b/13, 3b/14, 8a/12, 47b/02, 55b/15, 86a/02, 94a/05
ḳādir o.- masa 48a/14
o.- masam 93a/17
o.- ması 48b/10, 55b/13, 55b/15, 55b/16, 55b/18, 57a/04, 57a/05, 57a/06, 86b/06, 86b/07
o.- masın 9a/02, 9a/05, 43a/08, 43a/09, 50a/11, 63b/01
o.- masına 56b/04
meşġūl o.- masında 13a/05
o.- maya 25b/15, 28b/12, 29b/17, 36a/06, 36b/11, 47b/06, 51b/19, 62b/03, 68b/03, 72b/09, 75a/10, 77b/06
fāriġ o.- maya 17a/12
rāżı o.- maya 14a/09
o.- mayalar 51b/13, 77a/16
ḳādir o.- mayalar 23a/11
rāżı o.- mayalar 51b/14, 67b/17
tābi‘ o.- mayalar 51a/06
o.- mayan 17b/19, 20a/09, 36b/05, 53a/12, 72b/07, 77a/11, 78a/12, 87b/02, 93a/14, 94a/14
o.- mayana 92a/12, 97b/01
o.- mayandan 61b/19
o.- mayanı 18a/11
o.- mayanlar 77a/12
o.- mayanları 74b/18
o.- mayanuñ 34b/06
o.- mayasın 38b/16
o.- mayaya 84a/07
o.- mayıcaḳ 5b/19, 18b/16, 49a/07, 62b/12
o.- mayınca 22a/06, 57b/15, 74b/16
o.- mayup 9a/12, 39a/12, 84a/11, 84a/13
ḳādir o.- mayup 35b/01
memnū‘ o.- mayup 26a/11
muḳayyed o.- mayup 39a/19
o.- maz 5a/05, 5b/12, 5b/17, 5b/18, 6a/02, 10a/04, 11b/19, 12b/17, 13a/02, 14a/11, 16b/17, 17a/02,

17b/07, 22a/06, 23a/16, 25a/03, 33a/10, 36a/10, 38a/10, 38b/02, 44b/05, 44b/16, 46b/09, 47a/02, 47a/03, 47a/12, 47b/13, 48a/06, 49a/07, 57b/02, 57b/04, 57b/15, 58a/01, 59a/14, 59a/16, 59a/17, 60b/04, 62b/11, 68a/17, 69b/01, 69b/03, 71a/06, 72b/07, 73a/14, 74b/16, 78a/13, 78b/03, 83b/14, 86b/11, 88a/05, 88a/06, 88b/02, 89b/16, 90a/05, 90a/16, 91a/16, 92b/04, 92b/12, 93a/14, 93b/04, 94a/06, 95a/06, 96a/16, 96b/09, 96b/10, 97b/17, 98a/06, 98a/07, 98a/10, 99a/05

cāri o.- maz 97a/07

cā'iz o.- maz 48b/02

dāḫil o.- maz 62b/01

fā'idesi o.- maz 20b/05

ḥaṣr o.- maz 95a/18, 95a/19

ḳabūl o.- maz 12b/16, 14a/09

lāzım o.- maz 18b/02

müstaḥaḳ o.- maz 40a/19

pāk o.- maz 98b/07

zā'il o.- maz 59a/12

'āme o.- maz 32b/19

ġarḳ o.- mazdan 61b/04

nāzil o.- mazdan 61b/03

o.- mazdı 42a/18, 42a/19

o.- mazdım 93a/17

o.- mazlar 4b/12, 44a/19, 49b/05, 59a/02, 91a/01

münḳād o.- mazlar 22a/01

o.- mazsa 47b/19, 52a/11, 52a/13, 93b/08

defi' o.- mazsa 30b/08

muḳayyed o.- mazsın 85a/13

o.- mazsız 17a/01

o.- mış 24b/04, 30a/11, 33a/02, 33a/15, 33a/18, 33b/09, 33b/10, 33b/15, 35b/11, 35b/16, 35b/18, 36b/14, 48b/05, 49b/04, 49b/05, 62b/09, 81b/13, 91b/01

boş o.- mış 35b/16

ma'lūm o.- mış 57a/02

te'līf o.- mış 28b/03

o.- mışdur 9a/13, 27b/18, 32a/16, 36a/14, 42a/16, 42b/02, 43b/01, 45a/19, 45b/10, 45b/12, 46a/05, 46a/06, 46a/07, 46a/08, 57a/15, 60b/03, 67b/08, 70a/14, 79a/05, 80a/07, 81a/12, 81a/15

cārī o.- mışdur 20a/04

ḥāṣıl o.- mışdur 39b/05

sebeb o.- mışdur 33a/13

vāḳı' o.- mışdur 72b/11

nāzil o.- mışdur 61b/03

o.- mışlar 36a/02, 82a/12

o.- mışlardur 3b/03, 82a/13

emīn o.- mışlardur 17a/11

kāl-hevām o.- mışlardur 40b/16

muḥtāc o.- mışlardur 36a/16

rāżı o.- mışlardur 82a/10

'āṣī o.- mışlardur 15a/07

o.- mışsın 91b/03
o.- sa 3b/06, 3b/09, 8b/06, 11b/14, 11b/15, 13a/14, 13b/17, 18b/01, 18b/06, 28b/16, 28b/17, 28b/19, 36b/03, 39b/08, 41a/03, 41a/06, 41a/11, 42a/04, 45b/19, 46a/10, 46a/19, 47b/03, 56b/05, 60a/15, 78b/06, 80a/03, 82b/19, 88a/19, 93a/03, 95a/06, 98b/09, 98b/19
bi'l-imān o.- sa 88a/19
muḫālif o.- sa 3b/07
muḥtāc o.- sa 62a/12
muṭma'in-i bi'l-imān o.- sa 31a/08
mu'teḳid o.- sa 13b/16
ṣāzende o.- sa 36a/18
vāṣıl o.- sa 62a/08, 62b/01
vāsıl o.- sa 62a/14
meşġūl o.- salardı 82a/15
o.- sañ 83a/12
o.- sun 14a/08, 42a/07, 42a/08, 50a/15, 56b/16, 56b/17, 63b/01, 73a/18, 95a/09
ḫalāṣ o.- sun 37a/13
o.- sunlar 70b/07
o.- uben 32b/11
isnād o.- una 8b/15
muḥāsebe o.- una 28a/19
beyān o.- unan 5a/14
isrāf o.- unan 27b/03, 27b/04
taḥrīr o.- unan 57a/08
ẕikr o.- unan 2b/01, 16a/17, 16a/19, 19b/09, 61a/12, 75a/08, 89b/19
beyān o.- unanlarıla 20a/03
ḥükm o.- unasın 39b/11
o.- up 2b/13, 4b/12, 5a/01, 5a/09, 7a/03, 11b/16, 12a/12, 12b/14, 12b/16, 13a/04, 19a/03, 19b/13, 19b/19, 20b/02, 23a/06, 23a/07, 23b/04, 23b/09, 26a/12, 26b/05, 27a/05, 28a/17, 29a/16, 30a/11, 33a/17, 34b/05, 36a/14, 36b/11, 37a/13, 37b/02, 38a/14, 38b/15, 39b/16, 40a/18, 40b/14, 46b/09, 47a/11, 47a/16, 47b/08, 49a/04, 49a/05, 49a/10, 49a/14, 50b/13, 51a/16, 52a/12, 52a/16, 55a/06, 55a/07, 56a/11, 57a/05, 57b/09, 58b/18, 60a/02, 63b/05, 64a/05, 64b/04, 65b/05, 68a/18, 69a/14, 69a/18, 72a/05, 72a/11, 74a/15, 76a/09, 76a/16, 77a/02, 78b/09, 78b/10, 79a/10, 79b/18, 80a/04, 80a/17, 83b/12, 83b/17, 84a/09, 84b/01, 84b/03, 84b/08, 85a/11, 86b/08, 87a/09, 87a/11, 87b/01, 91b/19
āṣim o.- up 5a/08
cārī̄ o.- up 11b/12
cemī' o.- up 40b/18
cem' o.- up 35a/16
dāḫil o.- up 27a/10, 62a/10
da'vācı o.- up 14b/14
fāriġ o.- up 32a/11, 71b/11
ferḥ o.- up 66a/15
ġālib o.- up 36b/09

ḫalāṣ o.- up 65a/15
ḫalṭ o.- up 21b/08
ḫāric o.- up 14a/02
ḥāṣıl o.- up 54b/17
ḫaşım o.- up 72a/13
helāk o.- up 27a/10
hemdem o.- up 77b/18
ḳadīd o.- up 29b/04
maġrūr o.- up 8b/16, 76a/11
maḥrūm o.- up 15a/11
ma‘lūm o.- up 20b/11
mebġūż o.- up 27a/12
meşġūl o.- up 15b/17, 21a/19, 35a/17
mine’l-ḳalīl o.- up 27b/12
muḳayyed o.- up 17a/13, 39a/07, 81b/02
munḳaṭi‘ o.- up 31a/17
muṭalli‘ o.- up 71a/11
mu‘aẕẕeb o.- up 25a/06
mu‘īn o.- up 28b/08
mu‘taḳad o.- up 39b/11
mu‘teḳad o.- up 75b/05
mübtelā o.- up 29a/19, 37b/11
münhezim o.- up 23a/05
münteşir o.- up 75a/06
naşib o.- up 90a/05
pişmān o.- up 82a/14
rāżı o.- up 15a/07
serāseme o.- up 29b/02
şāyi‘ o.- up 73a/06
teslīm o.- up 49b/12
żāyi‘ o.- up 16b/06
o.- updur 6a/16, 6a/18, 25b/11, 32b/15
mecnūn o.- updur 32a/14
meftūn o.- updur 32a/14
o.- ur 2a/02, 2a/03, 2a/04, 3a/02, 3a/19, 3b/01, 5a/08, 7a/06, 7a/08, 7b/18, 9a/02, 9b/02, 11a/19, 11b/06, 11b/09, 11b/10, 11b/11, 11b/12, 11b/13, 12a/01, 12a/02, 12a/08, 12a/13, 12a/14, 13a/14, 14a/04, 17a/03, 17b/06, 17b/09, 18b/01, 19b/08, 20a/03, 25a/08, 25b/11, 27b/05, 27b/10, 29a/07, 31a/08, 31a/09, 31a/10, 31b/18, 31b/19, 35b/11, 35b/16, 35b/18, 36a/08, 36a/15, 36b/02, 36b/07, 37b/07, 37b/08, 38b/11, 36b/09, 40b/01, 44b/02, 47b/17, 47b/18, 47b/19, 48a/06, 48a/10, 48a/13, 48a/16, 48a/19, 48b/03, 48b/05, 48b/06, 48b/14, 49a/10, 49a/13, 49a/14, 49b/03, 50b/19, 52a/11, 54b/05, 54b/07, 55a/12, 55a/17, 55b/11, 56b/07, 56b/17, 56b/19, 57a/10, 57a/13, 59a/15, 59a/17, 59a/18, 60a/03, 60b/07, 60b/10, 60b/11, 61a/03, 61a/06, 62b/02, 63a/09, 63b/04, 63b/13, 63b/16, 63b/19, 64b/05, 65a/02, 66b/04, 66b/07, 68a/16, 69a/14, 69b/02, 71b/12, 72a/08, 72a/11, 72b/06, 72b/09, 72b/10, 73a/09, 73a/11, 73a/12, 74a/13, 74a/17, 74b/13, 74b/15, 74b/19, 75a/01, 81a/14, 81a/17, 83a/08, 83a/09, 83a/13, 83b/16, 83b/17, 84a/10, 86b/08, 88a/05, 88a/06, 88a/07, 88a/09, 88a/11,

88b/05, 88b/06, 88b/11, 88b/19, 89a/02, 89a/03, 89a/04, 89a/05, 89a/06, 89a/07, 89a/08, 89a/09, 89a/10, 89a/12, 89a/13, 89a/14, 89a/15, 89a/16, 89a/17, 89a/19, 89b/02, 89b/03, 89b/04, 89b/06, 89b/08, 89b/09, 89b/10, 89b/11, 89b/12, 89b/13, 89b/17, 89b/18, 89b/19, 90a/01, 90a/02, 90a/03, 90a/04, 90a/05, 90a/06, 90a/07, 90a/09, 90a/10, 90a/11, 90a/12, 90a/13, 90a/14, 90a/18, 90b/01, 90b/02, 90b/03, 90b/04, 90b/05, 90b/06, 90b/08, 90b/09, 90b/10, 90b/11, 90b/12, 90b/13, 90b/15, 90b/16, 90b/17, 90b/19, 91a/07, 91a/08, 91a/10, 91a/12, 91a/13, 91a/14, 91a/15, 91a/17, 91a/18, 91a/19, 91b/02, 91b/03, 91b/06, 91b/08, 91b/09, 91b/10, 91b/11, 91b/12, 91b/13, 91b/14, 91b/15, 91b/16, 91b/17, 91b/18, 92a/01, 92a/02, 92a/03, 92a/07, 92a/08, 92a/12, 92a/13, 92a/14, 92a/15, 92a/17, 92a/18, 92a/19, 92b/01, 92b/05, 92b/07, 92b/08, 92b/09, 92b/10, 92b/13, 92b/15, 92b/17, 93a/01, 93a/02, 93a/04, 93a/05, 93a/06, 93a/08, 93a/09, 93a/10, 93a/11, 93a/12, 93a/13, 93a/15, 93a/17, 93a/18, 93a/19, 93b/01, 93b/02, 93b/03, 93b/05, 93b/06, 93b/07, 93b/08, 93b/09, 93b/10, 93b/11, 93b/12, 93b/14, 93b/15, 93b/16, 93b/18, 94a/01, 94a/02, 94a/04, 94a/05, 94a/07, 94a/09, 94a/10, 94a/11, 94a/12, 94a/13, 94a/14, 94a/15, 94a/16, 94a/17, 94a/18, 94a/19, 94b/01, 94b/03, 94b/04, 94b/06, 94b/07, 94b/08, 94b/09, 94b/11, 94b/12, 94b/13, 94b/14, 94b/15, 94b/16, 94b/17, 94b/18, 95a/01, 95a/02, 95a/03, 95a/05, 95a/06, 95a/07, 95a/08, 95a/13, 95a/14, 95a/16, 95a/17, 95a/18, 95b/01, 95b/02, 95b/04, 95b/05, 95b/06, 95b/07, 95b/08, 95b/11, 95b/14, 95b/15, 95b/16, 95b/17, 96a/01, 96a/04, 96a/08, 96a/10, 96a/12, 96a/14, 96a/15, 96a/19, 96b/02, 96b/03, 96b/04, 96b/05, 96b/06, 96b/08, 96b/10, 96b/14, 96b/15, 96b/16, 96b/17, 96b/18, 96b/19, 97a/01, 97a/02, 97a/06, 97a/08, 97a/09, 97a/10, 97a/11, 97a/12, 97a/13, 97a/14, 97a/15, 97a/16, 97a/17, 97a/18, 97a/19, 97b/01, 97b/02, 97b/07, 97b/10, 97b/14, 97b/16, 97b/19, 98a/02, 98a/03, 98a/04, 98a/06, 98a/07, 98a/08, 98a/09, 98a/10, 98a/11, 98a/12, 98a/13, 98a/14, 98b/01, 98b/02, 98b/03, 98b/07, 98b/10, 98b/12, 98b/14, 98b/16, 98b/18, 99a/01, 99a/03, 99a/05, 99a/11

ḥuferi’n-nirān o. 12a/13

boş o.- ur 35b/15

cā’iz o.- ur 11b/09

dāḫil o.- ur 11a/15, 14a/03

defin o.- ur 18b/17

eşed o.- ur 12b/19

fikr o.- ur 62a/09

fi’l-ḥāl o.- ur 33a/08

gerek o.- ur 1b/09

ḫalāṣ o.- ur 14a/15, 30a/15

ḫarāb o.- ur 20a/04

ḥarīṣ o.- ur 18b/09
ḥāṣıl o.- ur 7b/03, 39b/07
ḥaşır o.- ur 36b/01
ḥaşr o.- ur 26b/19, 28a/15
ḥecīl o.- ur 39b/03
helāk o.- ur 18b/05, 29a/14, 33a/06, 84b/07
ḥelāl o.- ur 48b/02
ḳādir o.- ur 71a/08, 71a/09
lāzım o.- ur 12a/10, 13b/06, 18a/19
maḥv o.- ur 12b/18, 69b/01, 87a/09
maḥzūn o.- ur 39b/02
māni‘ o.- ur 51a/02
meşġūl o.- ur 40b/04
muḥtāc o.- ur 52a/12
muḳayyed o.- ur 63b/07
murdār o.- ur 48b/03
mu‘tād o.- ur 68b/06
mühtedī o.- ur 7b/04
mümkin o.- ur 36b/05
müncerr o.- ur 19b/08
müstaḥiḳ o.- ur 15a/10, 73b/01
müsteḥaḳ o.- ur 20b/02
müşkil o.- ur 40a/15
pāk o.- ur 38b/11
rüsvāy o.- ur 39b/03
ṣādir o.- ur 9b/01
sāḳıṭ o.- ur 62a/09
sī’e’l-ḫulḳu o.- ur 31b/18
taḥṣīl o.- ur 3b/02
vākı‘ o.- ur 7a/07
żāyi‘ o.- ur 84a/15
ziyāde o.- ur 11a/03
o.- urdı 6a/06, 8a/12, 55b/15, 55b/18, 56a/02, 73a/01
müyesser o.- urdı 65b/19
ṣā’im o.- urdı 34a/15
o.- urdım 30a/09
o.- urduñuz 16b/19
o.- urız 62a/01
o.- urlar 12a/10, 13b/06, 14a/12, 18a/08, 19a/04, 30b/01, 44a/17, 44b/01, 52a/03, 52b/04, 58b/16, 67b/05, 67b/11, 67b/13, 70b/19, 72a/12, 83b/13, 88b/07, 88b/08, 88b/10, 91b/05, 91b/06, 95a/09, 96a/16, 98a/01
cemī‘ o.- urlar 71b/09
ḥaşr o.- urlar 12a/11
ḳādir o.- urlar 35b/02
mesrūr o.- urlar 21a/12
meşġūl o.- urlar 76b/10
muḍill o.- urlar 19a/08
muḳayyed o.- urlar 71b/13
mürted o.- urlar 12b/14
müstaḥiḳ o.- urlar 67b/13
müşterek o.- urlar 15a/01
o.- urlardı 86b/13
o.- ursa 36a/12, 52a/17, 52b/04, 56b/16, 63a/08, 64b/05, 66a/18, 66b/15, 68a/07, 88b/05, 93b/09
ḫafīfü’l-ḥāl o.- ursa

99a/04

meşġūl o.- ursa 13a/04

murād o.- ursa 22a/15

mütemessik o.- ursa 19b/17

rüsvāy o.- ursa 39a/18

söylecek o.- ursa 12b/14

vāḳı‘ o.- ursa 9a/12

vāṣıl o.- ursa 21a/10

o.- ursañ 97a/11

o.- ursın 27a/10, 39a/05, 40a/14, 55a/07, 66b/11, 83a/12

ḫalāṣ o.- ursın 13a/13

muḳayyed o.- ursın 85a/12

o.- urun 94b/19

o.- uruz 61b/18

omuz (Tr.): Vücutta boynun iki yanında kalan, kolların gövdeye bağlandığı kısım.

o.+ ına 93b/19

on (Tr.): Bir sayı.

o. 3a/07, 15b/12, 15b/14, 15b/18, 15b/19, 19a/05, 24a/17, 26b/19, 27a/17, 27b/10, 28a/05, 29a/13, 29b/07, 29b/10, 32b/03, 36b/14, 45a/16, 53a/06, 53b/09, 54a/01, 56a/11, 60b/05, 61a/15, 61b/02, 61b/12, 66a/08, 74a/05, 74a/09, 74a/11, 85a/17, 87a/07, 90b/07, 98b/13

o.+ ar 74a/06

oñan (Tr.): Uygun olan.

o.+ ca 47a/19

oñul- (Tr.): İyileşmek, şifa bulmak.

o.- maz 25b/12

orta (Tr.): İki uçtan veya bütün noktalardan aynı uzaklıkta olan yer.

o.+ sı 20b/08

o.+ sıdur 8a/15

o.+ sından 6b/16

o.+ ya 39a/10

oruc (Far.): İslam dininin beş şartından biri olan, imsaktan güneş batıncaya kadar yeme, içme ve cinsel ilişkiden uzak durma şeklindeki ibadet.

o. 3b/12, 6b/06, 21a/02, 38a/02, 38a/10, 38b/13, 72b/14, 73b/03, 75a/02

o.+ ı 73a/03, 99a/06

o.+ ın 76a/02

o.+ lar 48a/19

o.+ ların 51b/06

o. ṭutmaya 72b/02

‘Oṯmān (Ar.): Özel isim. İslam dininin dört halifesinden biri.

‘O. 61a/01, 61a/08

Āl-i ‘O. 76a/03

ḥażret-i ‘O. 61a/02

ḥażret-i ‘O.+ a 61a/07

‘O.+ dan 46a/07, 61a/06

‘O.+ dur 46a/06

‘O.+ uñ 60b/12

ḥażret-i ‘O. 58a/14

hazret-i ‘O.+ uñ 60b/14

‘Oṣmaniyye (Ar.):Osmani kelimesinin tamlamalarda ortaya çıkan aynı manadaki müennes şekli.

memālik-i ‘O.+ de 26b/09, 27b/03, 27b/04

ot (Tr.): Bütün bitkilerin ortak adı.

o.+ lar 42a/03

o.+ lıḳ 59b/14

otur- (Tr.): Vücudun belden yukarı kısmı dik duracak ve vücut ağırlığı kaba etler üzerine binecek şekilde bir yere yerleşmek, kuut etmek.

o.- anlardur 22b/04

o.- maġa 67b/17

o.- maḳ 82b/02, 82b/04, 82b/11, 87a/06

o.- maların 43b/14

o.- masın 91b/15

o.- mayalar 52a/07

o.- mış 33a/19, 40b/18

o.- mışlar 26b/05

o.- sa 78a/16, 82a/18

o.- up 21a/07, 33b/08, 36b/01, 67b/19, 68a/02, 76a/13, 76a/15

o.- urken 25a/10, 88b/12

otuz (Tr.): Bir sayı.

o. 3a/15, 3a/18, 3b/02, 18b/07, 29b/10, 33b/15, 45a/17, 74a/12

o.+ ı 61a/13

oyna- (Tr.): Eğlenmek, oyalanmak maksadıyle bir şeyle meşgul olmak.

o.- dırlarsa 97b/19

o.- duġın 85a/17

o.- maġa 67b/17, 85a/13

o.- maġı 82a/08

o.- maḳ 82a/03

o.- rken 90a/01

o.- rsın 84b/16, 85a/11

o.- yanlar 36a/08, 82a/09

o.- yanlara 82a/08

o.- yanlaruñ 81b/16

o.- yasın 85b/15

o.- yıcaġına 81b/15

oyun (Tr.): Bir menfaat olmadan hoşça vakit geçirmek için yapılan, çeşidine göre belli kurallara bağlanmış, maharete dayalı eğlence.

o. 63a/06, 82a/03

o.+ a 67b/18

Ö

öde- (Tr.): Bir şeyin karşılığını alacaklı olana vermek, tediye etmek.

ö.- dim 90a/18

ög- (Tr.): Bir kimse veya şeyin iyi, güzel ve üstün taraflarını söyleyerek değerini belirtmek, methetmek.

ö.- mekden 54b/01

ögred- (Tr.): Bir konu hakkında bilgi sahibi etmek.

ö. 31a/03

ö.- eler 14a/18, 14b/02, 49a/03, 52b/07, 52b/08, 64a/17, 64a/19, 64b/02, 68b/07, 68b/11

ö.- en 70b/17

ö.- enlere 18b/18

ö.- mediñ 15a/19

ö.- meyeler 68b/05

ö.- irlerse 19b/11

ö.- üp 52b/08

ögren- (Tr.): Bir husus hakkında bilgi sahibi olmak, bilgi edinmek.

ö.16a/07, 16a/08, 16a/10, 16a/12

ö.- cegiz 68b/05

ö.- diklerile 47a/15

ö.- dim 84b/04

ö.- diñ 13a/10

ö.- e 47a/14, 81b/15, 86b/09

ö.- eler 5a/12, 20b/10, 22a/12, 51b/11, 81b/14

ö.- enüñ 74a/12

ö.- esin 2b/11

ö.- ilmez 19a/17, 20a/13

ö.- ince 73a/05

ö.- irlerse 19b/11

ö.- mede 85a/14

ö.- medi 74a/12

ö.- medik 16b/01

ö.- medin 18a/01, 18a/10, 18b/03, 18b/19

ö.- mege 22a/12, 82a/15

ö.- mek 2a/06, 4b/09, 5a/03, 5a/04, 14a/18, 16a/14, 17b/14, 18a/11, 18a/12, 18b/03, 20b/01, 22a/08, 22a/09, 23b/16, 42a/06, 69b/06, 70b/14, 77b/11, 82a/02, 82a/17, 84b/13, 85a/02, 86b/11, 86b/13

ö.- mekden 42a/06, 70b/15

ö.- mekdür 17b/12, 19a/10

ö.- meseler 44b/09, 83b/12

ö.- mesine 85b/03

ö.- meyesin 85a/06, 85a/07

ö.- mezsek 16a/16

ö.- mezsin 85a/09

ö.- miş 21a/06

ö.- mişlerdür 78a/08

ö.- se 18a/16, 47a/19

ö.- üp 2a/02, 2a/04, 16a/09, 16b/11, 17b/15, 18a/15, 20b/01, 21a/12, 22a/02, 22a/03, 23b/18, 24b/05, 48a/07, 69b/04, 79a/04

ö.- ürdi 24b/06

ö.- ürdiñiz 85a/15

ö.- ürler 23b/18

ö.- ürlerdi 73a/08

ö.- ürlerse 22a/02

ö.- ürsin 85a/10

öl- (Tr.): Vefat etmek.

ö.- di 91a/03

ö.- dikde 52a/13, 83a/06

ö.- dirmez 29b/08

ö.- dükde 12a/13, 12b/16

ö.- dürdim 24b/12

ö.- dürdüñ 24b/11

ö.- dürmedim 24b/12

ö.- dürmedise 93a/07

ö.- dürmek 6a/07, 36b/07, 40b/03, 48b/02, 72b/15, 73b/06, 94a/13

ö.- dürmemek 6a/07

ö.- dürse 88a/10

ö.- dürsin 93a/05

ö.- dürüñ 76a/17

ö.- dürüp 46a/01

ö.- dürür 29b/13

ö.- dürürse 30b/07

ö.- enler 30b/01

ö.- enleri 46a/12

ö.- eydi 18b/12

ö.- ince 48a/05

ö.- inceye 12a/12, 12b/15, 14a/06, 16a/16, 16b/09, 17a/13, 19a/04, 48a/06, 69a/02, 69a/19, 80b/18, 81b/02

ö.- iñiz 17a/08

ö.- mek 7b/01, 33b/12, 40b/05

ö.- mekden 41b/16

ö.- meñiz 17a/08

ö.- meñizi 7a/19

ö.- mesin 36b/08

ö.- mezden 11b/17, 17a/06, 37b/02

ö.- mezsin 66b/10

ö.- miş 41a/01

ö.- mişdür 18b/13

ö.- mişlerdür 18b/14

ö.- se 45a/07

ö.- üdür 68a/11

ö.- üler 45a/10

ö.- üm 32b/08, 47a/10

ö.- üme 66b/05

ö.- üñ 7a/19

ö.- üp 5a/18, 6b/12, 12a/11, 18b/17, 45a/08, 46a/09, 46b/18, 47a/10

ö.- ür 18b/07, 18b/08, 18b/16, 29b/10, 29b/14, 29b/15, 29b/16, 30b/13, 40b/03, 50b/19

ö.- ürem 37a/06

ö.- ürler 29b/16

ö.- ürlerdi 28a/08

ö.- ürse 30a/17

ö.- üsin 30b/04, 32b/02,

33a/02

ö.- üye 29b/04

ö.- üyi 43a/14

ölç- (Tr.): Bir niceliğin miktarını kendine mahsus bir ölçü ile belirlemek.

ö.- erken 89b/10

Ölet (Ar.): Salgın halindeki ölüm, kırgın, kıran.

e.+ lik 33a/02

ʻÖmer (Ar.): Özel isim. İslam dininin dört büyük halifesinden biri.

ḥażret-i ʻÖ. 58a/14, 60b/17

ʻÖ.+ den 46a/07

ʻÖ.+ dür 46a/06

ʻömrehu (Ar.): Onun ömrü.

ʻö. 21b/15

ʻömür (Ar.): Yaşama veya var olma süresi, bir şeyin yaşadığı müddet, hayat.

ö. 3a/04, 11b/15, 16a/05, 16b/01, 34b/18, 73b/17

ʻö.+ de 92a/13

ʻö.+ lerin 82a/15

cemīʻ-i ʻö.+ lerinde 87a/15

ibtidā-yı ʻö.+ lerinde 57a/07

ö.-i ʻazīziñi 85b/05, 85b/08

ö.-i ʻazīzin 32b/05

ö.-i ʻazīzlerin 82a/01

ö.+ i 47b/07, 57a/05, 68b/19, 83b/07

ibtidā-yı ö.+ i 57a/05

s̱ülūs̱-i ö.+ i 29b/09

ö.+ in 33b/18

ö.+ inde 3b/09, 31a/12, 65a/08, 82b/16, 82b/18

cemīʻ-i ö.+ inde 99a/04

ö.+ inden 29b/08

ö.+ ine 30a/04

ö.+ ini 27b/15

ö.+ iñi 85b/04

cemīʻ-i ö.+ iñizde 67b/09

ö.+ inüñ 29b/09, 57a/01, 57a/03, 57a/04, 77a/01, 81b/12

ö.+ üm 50b/16

ö.+ üñ 77b/16

öñ (Tr.): Arka, sağ ve soldan başka dördüncü yön, görünen ileri taraf.

ö.+ de 44a/07

ö.+ din 45b/18, 52a/05

ö.-erdi 45b/01

ö.+ ince 45b/13, 52a/04

ö.+ inde 64a/05, 82a/17

ö.+ inden 46b/02

ö.+ lerine 47a/01, 76a/13

öp- (Tr.): Sevgi ve saygısını

göstermek üzere dudaklarını bir şeye değdirmek.

ö.- en 67a/17

ö.- ersin 2a/11

ö.- mekde 67a/11

ö.- se 67a/17

ö.- ülen 67a/18

ö.- ülüp 67a/10

ö.- üp 33b/18, 65a/13, 65a/17, 65a/18, 65a/19, 65b/15, 78a/17

ört- (Tr.): Korumak, gizlemek veya görünmez duruma getirmek için üstüne bir şey koymak, örtülü duruma getirmek.

ö.- ildikde 30a/18

ö.- mek 30b/07

ö.- üp 33b/10

öründile- (Tr.): Toplamak, bir araya getirmek.

ö.- dim 2b/15

öşür- (Tr.): Yığmak, toplamak.

ö.- dim 32b/06

öte (Tr.): Daha uzaktaki yer, iki uzaklıktan daha uzak olanı.

ö. 8a/10

ötüri (Tr.): -den dolayı, -in yüzünden.

ö. 28a/18, 34a/09, 50a/16, 74a/04

öyle (Tr.): Ona benzer, onun gibi.

ö.+ ce 23b/18, 73a/08

ö.+ dür 31b/04

öz (Tr.):Bir kimsenin kendi manevi varlığı, zatı, kendisi.

ö.+ ün 32a/14

‘özür (Ar.):Kusur, hata, eksiklik.

‘ö. 5a/05, 12b/17, 69b/01, 73a/14

P

pādişāh (Far.): Büyük hükümdar.

p. 88b/11

p.-ı islāma 52a/14

p.-ı islāmuñ 52a/17, 98a/16

p.-ı islām 21b/14

p.-ı‘ālem-penāh ḥażretleri 26a/18

p.-ı ‘āleme 52a/18

p.+ a 39b/07, 52a/16, 76a/04

p.+ ı 26a/19

p.+ ıdur 58a/11
p.+ ımuz 26a/10, 26b/13
p.+ ımuza 26b/10, 26b/12, 27b/16
p.+ ımuzı 27b/15
p.+ ımuzla 21b/16
p.+ ına 21b/19, 27a/11
p.+ ları 68a/14
p.+ lıġı 68a/15
p.+ uñ 27b/06, 76a/18, 76b/01

pāk (Far.): Temiz.
p. 12a/05, 83a/13
p. itmekdür 50a/16
p. olmaz 98b/07
p. olur 38b/11
naṣiḥ-i p. +i 83a/10

palamar (Yun.): Gemileri rıhtım, iskele veya şamandıraya bağlamaya yarayan kalın halat.
p.+ ı 34a/06, 34a/19

panbuġ (Tr.): Pamuk.
p.+ ın 37b/04

pāre (Far.): Parça.
p. 45b/14
p.+ si 68a/12

parmaḳ (Tr.): İnsanın ve bazı hayvanların el ve ayaklarının son bölümünü oluşturan eklemli uzantılardan her biri.
p. 33a/18
p.+ ıla 45b/14
p.+ ında 65a/09
p.+ ların 54a/16, 67a/16
p.+ larından 45b/14

pāymāl (Far.): Ayaklar altına alınmış, çiğnenmiş, hakir duruma düşürülmüş.
p. idüp 63b/12

pek (Tr.): Çok, fazla.
p. 21b/14, 34b/03, 63a/08, 69a/05, 70a/05, 70b/19, 77b/17, 91a/02
p.+ çe 52b/07

pend (Far.): Öğüt, nasihat.
p. 35a/11
p.-i ʻaṭṭār 17b/16
p. +i 26a/03

perde (Far.): Bir yerin dışarıdan görünmesini önlemek, ışığı engellemek veya iki yeri birbirinden ayırmak için gerilen kumaş.
p. 76a/14, 76a/16, 76a/17
p.+ ye 76a/15

perk (Ar.): Sert.
p. 45a/07, 52a/06

pes (Far.): Şu halde, öyleyse, imdi.

p. 5b/14, 6a/02, 7a/03, 7a/16, 7a/19, 7b/10, 7b/13, 8a/05, 10a/08, 11a/10, 11a/14, 12a/14, 12b/19, 13b/14, 14b/02, 16b/02, 18b/15, 18b/16, 18b/17, 20a/07, 21b/03, 25b/07, 27b/09, 38a/16, 41a/16, 41b/04, 44a/17, 44b/04, 47b/12, 48a/12, 48b/14, 49a/07, 49a/13, 54b/15, 55a/04, 55a/18, 55b/09, 55b/10, 56a/03, 56a/05, 56b/07, 56b/13, 57a/19, 57b/02, 57b/05, 59b/17, 62b/11, 62b/13, 65a/01, 67a/06, 73a/16, 73b/11, 74a/06, 74a/07, 74a/10, 74a/14, 74a/18, 77a/04, 77a/18, 88b/16

p.+ dür 6b/11

peşīmān (Far.):Yaptığına üzülüp hayıflanan, esef eden, pişman.

p. 39a/11

p.+ lıḳ 39a/11

peydā (Far.): Açıkta ve meydanda olan, aşikar, zahir.

p. 68b/02

p. eyledi 69b/16

p. idüp 13b/01

peyġamber (Far.): Allah tarafından emirlerini kullarına bildirmekle görevlendirilmiş kimse, Tanrı elçisi

p. 11a/15, 17a/01, 17b/07, 24a/07, 25a/08, 25a/10, 25a/11, 26b/04, 26b/07, 27a/01, 27a/04, 27a/07, 27b/01, 34b/08, 44b/05, 44b/06, 45a/01, 45b/06, 46a/05, 49a/01, 49b/11, 61b/12, 61b/14, 61b/19, 62b/03, 66a/06, 67b/02, 67b/09, 69b/06, 70a/01, 70a/03, 70a/04, 72a/13, 72b/08, 77a/12, 81b/03, 82a/17, 84b/18, 85a/06, 85a/08, 86a/05, 86a/06, 86a/09, 86a/12, 86a/13, 86a/18, 86a/19, 87a/05, 88b/12, 96b/03, 97a/15

ḥażret-i p. 34b/10, 44a/15, 48b/16, 60b/14

p.+ den 65b/07, 97a/03

p.+ dür 61b/19

p.+ e 34b/14, 64b/11, 82a/03

p.+ imizüñ 59a/05

p.+ imüz 43a/18, 58a/12

p.+ imüziñ 46b/15

p.+ ler 10a/01, 10b/11, 11a/18, 20b/07, 51b/16, 61b/13

p.+ lerden 45a/12, 46b/07

p.+ lerdür 45b/02

p.+ lere 11a/04, 11a/14, 45a/11, 46a/13, 61b/16

p.+ leri 44b/19

p.+ leriñ 61b/09, 61b/10

p.+ lerine 38b/05

p.+ lerüñ 43a/19

p.+ lik 45b/08

p.+ sin 45b/15

p.+ üñ 46b/14, 85a/12

peymān (Far.): Ant, yemin.

p.+ ı 35a/03, 73b/19

peynir (Far.): Sütün, bu işe mahsus bir maya ile mayalanıp katılaştırılması suretiyle elde edilen ve birçok çeşidi bulunan meşhur yiyecek.

p. 8b/19, 9a/04, 9a/05, 9a/07

pilāv (Far.): Pirinçten yapılan meşhur yemek.

p. 90a/18

pīr (Far.): Yaşlı, ihtiyar kimse.

p. 3a/04, 3a/07, 33b/18, 34a/11, 34b/06

p.-i civān 28a/02

p.-i ṣāliḥ 33b/16

p.+ cegezlerler 67b/19

p.+ üñ 24a/14, 34b/01

piş- (Tr.): Isı etkisiyle çiğliği ve hamlığı giderek yenilebilir duruma gelmek.

p.- ürmek 47a/01

p.- irdikde 52b/05

pişmān (Far.): Bk. "peşīmān".

p. olup 82a/14

put (Far.): Eski dinlerde, kendisine tapınılan bir ilahı veya ilahların bazı niteliklerini temsil etmek üzere yapılmış resim ve heykel.

p. 93b/07

p.+ laruñ 81b/18

p.+a 55b/09

pūte (Far.): "İçinde maden eritilen kap" anlamındaki pota kelimesinin eski metinlerde rastlanan asıl şekli.

p. 84a/08

p.-i dünyāda 83a/11

pür (Far.): Başına geldiği kelimelere "dolu, çok" anlamı katarak Farsça usulüyle birleşik sıfatlar ve zarflar yapar.

p. 31a/01

ṭā'ife-i p. 56a/10

serāb-ı p. ḫarābe 77b/19

R

Rab (Ar.): Allah, tanrı.

R. 15a/15

R.+ i 13b/13, 48b/18, 50a/05, 52a/19

R.+ ümdür 55b/02

R.+ üñ 55a/15

R.+ üñe 55a/17

Rabben (Ar.): Rab olarak.

R. 49b/19

Rabbenā (Ar.): Ey Allah, Allah'ım.

R. 30b/19

Rabbe'l-'alemīn (Ar.): Alemlerin Rabbi.

R. 1b/03, 11b/03

Rabbikumā (Ar.): İkinizin Rabbi.

R. 57b/17

Rabbiyallāhu (Ar.): Allah benim Rabbimdir.

R. 50a/02, 50a/03

Rabbu'l-'arşi'l-'aẓīm (Ar.): Büyük arşın Rabbi.

R. andan 50a/02

Rabbü'l-enām (Ar.): Bütün yaratılmışların Rabbi.

R.+ dur seni 23b/14

Rabbü'l-'izzet (Ar.): Bütün varlıkların ihtiyaçlarını sağlayan, her şeye galip gelen Allah.

R.+ dür 62b/13

R.+ e 2b/04

raḍītu (Ar.): Razı oldum.

r. 49b/19

raḍiyallāhu (Ar.): Allah ondan razı olsun.

r. 51b/17, 58a/14, 58a/15, 60b/15, 60b/17, 60b/18, 61a/02, 61a/04, 61a/06, 61a/08, 61b/11, 81b/15, 82b/02, 82b/03, 86a/03, 87a/05

Rāfiżī (Ar.): Rafızilik fırkasından olan, rafızilik görüşünü benimsemiş kimse.

R. 58a/15

R.+ ler 60b/12

R.+ lerden 60a/19, 62a/01

Rāfiẓiyye (Ar.): Rafızilik fırkası.

R. 56a/10

raġbet (Ar.): İstek, arzu, alaka, meyil, teveccüh.

r. 40b/08

Raḥīm (Ar.): "Ahirette mümin kullarına acıyan, merhamet eden" anlamında esma-i hüsnadan.

R. 1b/07

raḥimehumullāhu (Ar.): Allah ona merhamet etsin.

r. 12a/15

Raḥmān (Ar.): "Kafir-mümin ayırmadan yarattığı bütün varlıklara merhamet eden, nimet veren" anlamında esma-i hüsnadan.

melā'ike-i R.+ ı 75b/02

raḥmanullāh (Ar.): Herkese merhametli olan Allah.

r.+ a 72a/11

raḥmet (Ar.): Allah'ın yaratıklarına olan merhameti, acıma ve esirgemesi.

r. 6a/18, 36a/13, 82a/18

r.+ i 66a/16

raḥmeten (Ar.): Rahmet olarak.

r. 12a/15

raḥmetullāh (Ar.): Allah'ın rahmeti.

r. 26a/04, 26a/13, 27b/18, 30a/17, 30a/19, 32a/02, 62b/14, 72a/10, 76b/03, 76b/11, 85b/19, 92a/05, 51b/18, 87a/10

raḥmetü'l-Bārī (Ar.): Yaratıcının rahmeti.

r. 18a/15, 25b/06, 28a/04, 35b/04

rā'in (Ar.): Gözlemci.

r. 15b/02

ra'iyyetihi (Ar.): Onun tebası.

r. 15b/02

raḳṣ (Ar.): Genellikle musiki eşliğinde ayakta yapılan, çeşitli ahenkli hareketler dizisi, oyun, dans.

r. 62a/05, 69b/09, 69b/10, 69b/19, 97b/03, 97b/06, 97b/07, 97b/18, 98a/01, 98a/02

r. 70a/06

r.+ a 99a/01

r. idüp 97b/13

Ramażān (Ar.): Arabi ayların şaban ve şevval arasında kalan ve devamı boyunca oruç tutulan dokuzuncu ayı.

R. 76a/02, 90b/18

ḥāşiye-i R. 4a/13

nışf-ı şehr-i R. 99a/15

R.-ı şerīfde 75b/10, 90b/10

R.-ı şerīf 94a/17

şehr-i R.+ da 58b/17

rast (Ar.): Tasarlamadığı halde karşılaşmak, rastlamak, tesadüf etmek.

r. 30a/07

r. gelse 94a/06

rāvī (Ar.): Rivâyet eden, anlatan, nakleden kimse.

r.+ dendür 70a/03

ravżatu'l-'ulemā (Ar.): Alimler bahçesi.

r. 87a/04

ravżatü's-sālikīn (Ar.): İbadetle uğraşanların bahçesi.

r.+ dür ve 4a/05

rāyiḥa (Ar.): Koku, güzel koku.

r.-ı müntinesi 63b/06

r.-ı ṭeyyibeler 23b/02

razaḳum (Ar.): Rızık veren.

r. 58b/04

rāżı (Ar.): Kabul eden, uygun bulup benimseyen, olana boyun eğip rıza gösteren.

r. 77b/11

r. olanlar 12a/09

r. oldılar 15a/10

r. olmayalar 51b/14, 67b/17

r. olmaya 14a/09

r. olmışlardur 82a/09

r. olup 15a/07

rāzıḳ (Ar.): Rızık veren, Allah.

r.+ ları 58b/03

ra'ufü'r-raḥīm (Ar.): Esirgeyen ve bağışlayan.

r. 54a/01

recül (Ar.): Yetişmiş, ergin erkek.

r.+ üñ 91b/14

red (Ar.): Kabul etmeme, geri çevirme, geri döndürme.

r. 88a/11

r. ideler 14a/19

r. itmek 15a/03

rediyye (Ar.): Reddi kelimesinin tamlamalarda ortaya çıkan aynı manadaki müennes şekli.

ef'āl-i r.+ iyye 57a/09

refi' (Ar.): Yüce, yüksek.

r. 22a/16, 22a/17, 22b/01, 56b/14, 70b/07

defi'-i r. idüp 19b/18

r. itdügi 26b/11

r. olına 19b/15

r. olınduġı 19b/17

refi'ī e'l-aḳṭāb (Ar.): Kutupların yücesi, efendisi.

r. 27a/16

Reġā'ib (Ar.): Hz. Muhammed'in ana rahmine düştüğü gece olarak kabul edilen recep ayının ilk cuma gecesi.

R. 98b/11

reh (Far.): Yol.

r.-nümā-yı āḫirine 19a/12

rek'at (Ar.): Namazda kıyam, rüku ve iki defa secdeden meydana gelen bölüm.

r. 53b/03, 53b/05, 53b/07, 53b/09, 58b/15, 58b/16, 74a/14, 74a/15, 74a/16, 78a/01, 81b/09, 82b/13, 84b/01, 87a/06

r.+ dur 53b/04, 53b/09

r.+ ına 78a/16

r.+ ından 78a/15

remāl (Ar.): Falcılar.

r.+ lerdür 22b/02

resim (Ar.): Bir nesne, bir canlı yahut tabiatın kara kalemle, sulu veya yağlı boya ile kağıt, bez vb. bir yüzey üzerine yapılan benzeri, tasvir, timsal.

r.+ in 15a/13

resūl (Ar.): Peygamber.

ḥażret-i r. 38a/06, 56a/06

taṣdīḳ-i bi'l-ḳalbdur r. 38b/04

ḥażret-i r.+ a 55a/19

r.+ den 46a/02

r.+ dür 61b/12

r.+ ine 37b/01, 37b/12

r.+ inüñ 92b/02

r.+ lar 56b/09

r.+ ler 61a/09

r.+ uñ 85a/08

resūlihi (Ar.): Onun resulü.

r. 64a/16

resūlike (Ar.): Senin resulün.

r. 53b/15

resūluhu (Ar.): Onun resulü

r. 49b/08, 88b/15

resūlullāh (Ar.): Allah'ın peygamberi, resulü.

r. 6b/05, 6b/08, 11a/08, 11a/10, 11a/12, 11b/15, 12a/01, 14a/10, 26b/05, 34b/09, 38a/11, 38b/13, 44b/04, 49b/18, 55a/14, 60b/09, 83a/0486a/05, 86a/11

r.+ a 27a/11

r.+ ı 68a/06, 68b/11

r.+ uñ 20b/03

revā (Ar.): Layık, uygun, yerinde, münasip.

r. 8b/13

revīş (Far.): Yürüyüş, gidiş.
r.+ ler 32b/13

reyb (Ar.): Şüphe, zan.
r. +e 49b/19

re'is (Ar.): Baş, başkan, amir.
r.+ leri 56a/15

re'īsi'l-muḥaddiṣīn (Ar.): Hadisçilerin nasihat reisi.
naṣīḥat-ı r. 28a/04

rıḍvānu'l-lahi 'aleyhimā (Ar.): Allah'ın rızası üzerinize olsun.
r. 59a/07

rıżā (Ar.): Hoşnut ve memnun olma durumu, hoşnutluk, memnunluk.
ḥüsn-i r. 30b/16
r.-yı küfür 14b/11, 15a/08
r.-yı ma'aṣiyyet 14b/12
r.-yı ma'ṣiyyet 15a/01, 15a/08
r.+ larıla 12a/09
r.+ sı olduġı 9b/05
r.+ sı 39b/18
r.+ sıla 7a/13, 7a/15, 58a/04, 58a/06, 58a/08, 88b/06

rızḳ (Ar.): Allah tarafından herkese takdir edilen nimet.
r. 59a/19, 59b/02, 95b/16
r.+ a 95b/15
r.+ dur 59a/18
r.+ ı 59a/15, 59b/02, 95b/14, 95b/15
r.+ ın 54a/12

ri'āyet (Ar.): Saygı, sayma.
r. 22b/14, 81b/10
r. ideler 52b/02, 52b/05
r. itmemek 68b/13, 68b/14
r.+ ler 37a/04, 71a/17
r. olınursa 19b/09, 23a/05

ribā (Ar.): Bir akitte karşılıksız olan herhangi bir fazlalık, faiz.
r. 88a/10

ribiḥ (Ar.): Faiz.
r. 96b/07

ricā (Ar.): Dilek, istek.
r. 9b/16, 9b/17
r. eylese 94b/04
r. eyleye 36b/12
r. olınur 39b/17

riḥlet (Ar.): Göç, sefer, ölüm.
r. eylersin 77b/19

rind (Ar.): Görünüşe ve dünya işlerine kıymet vermeyen, kurallardan

uzak, bütün varlığı kendi iç dünyasına göre değerlendiren, gönül gözüyle gören, hoş görülü, kalender, içkiye düşkün ve derbeder görünüşünün aksine arif, hakim, gönül ehli kimse.

r.-i zamāndur 4b/05

risāle (Ar.): Genellikle belli bir konuda yazılmış küçük kitap, broşür.

r. 4a/06, 26a/12, 28b/03, 39b/13, 87b/10

r.-i duḫāniyyesinde 26a/13, 26a/16, 27a/17, 27b/02, 28a/04

r.+ ler 12a/19

r.+ lerdür 4a/06

r.+ leri 13a/18

r.+ leriñ 12b/03

r.+ lerin 12b/10, 12b/11, 13a/01

r.+ lerinden 32a/09

r.+ sinde 27b/05

Risāle-i Duḫāniyye (Ar.): Özel isim. Sigara üzerine yazılmış bir risale.

Risāle-i D.+ sinde 26a/13, 26a/16, 27a/17, 27b/02, 28a/05

risālet (Ar.): Bir kimsenin sözünü kendi bir şey katmadan, söz hakkı olmadan başka birine bildirme.

r.+ ler 36b/19

rişvet (Ar.): Bir görevliye, kanunen yapması veya yapmaması gereken bir işte yasa dışı bir kolaylık sağlaması için verilen para yahut sağlanan menfaat.

r. 72a/01, 72b/16, 73b/07, 74b/06, 78a/18

rivāyet (Ar.): Bir haberi, söz veya olayı nakletme, anlatma.

r. 25a/09

r.-i ṣaḥīḥe 30a/16

r.-i ‘acebiyyeti 33a/01

r.+ de 60a/16, 61b/13

r. ider 30a/16, 33a/01

r.+ inde 61b/11

r.+ inüñ 70a/07

r.+ ler 70a/10

erkān-ı r.+ ler 36b/19

r. olınmışdur 48b/17, 81b/03

r. olınur 7b/08, 49b/11, 82b/09, 82b/11, 86b/13, 87a/05, 88b/11

riyā (Ar.): Olduğundan başka türlü görünme, özü sözü bir olmama, iki yüzlülük.

ehl-i r. 40b/02

r.+ dan 50a/10

r.+ sından 40b/02

riyāset (Ar.): Reislik, başkanlık.

ḥubb-ı r.+ den 50b/13

riyā'en (Ar.): İki yüzlü bir şekilde.

r. 95b/06

rūḥ (Ar.): İnsan ve hayvanda vücudu canlı kılan, bilen, duyan ve idrak eden hayat gücü, hayat cevheri, can.

r. 18b/07, 18b/09, 18b/17

teslīm-i r. itdi 32a/08

r.+ ları 18b/12, 18b/13

r.+ uñ 18b/06, 18b/15

Ruḳiyye (Ar.): Özel isim. Hz. Muhammed'in kızı.

R. 45b/11

Rūm (Ar.): Anadolu.

R. 26a/05, 28a/05, 28a/12, 30b/01, 33a/01, 33b/14

R.+ a 35a/13

R.+ da 28b/03

Rūmī (Ar.): Rum bölgesinden olan.

R.+ nüñ 4a/03

rusbi (Ar.): Gayri ahlaki kadınların yapmış olduğu iş.

r.+ lik 64a/04

rusūluhi (Ar.): Onun resulüne.

r. 6b/03, 6b/09

rūyā (Ar.): Uyku sırasında zihinde beliren görüntülerin bütünü, görülen hayaller dizisi, düş.

r. 32b/09

rücū' (Ar.): Dönme, geri dönme.

r. eyle 79a/19

r. idüp 11b/17, 12b/02, 48b/04, 79a/17

r. itdim 48b/19

r. itmek 79a/19

rükin (Ar.): Bk. "rükün".

r.+ leri 16a/12, 83b/10

rükün (Ar.): Namazın tam ve doğru olarak eda edilebilmesi için gereken temel ve esaslarından her biri.

r.+ lerin 84b/16

rüsvāy (Far.): Kötülükle şöhret bulmuş, rezil, kepaze kimse.

r. eyleyeler 14b/14

r. ideler 15b/07

r.+ lıḳlardan 63b/14

r. olalar 15a/12

r. olasın 16b/08, 66b/11

r. olursa 39a/18

r. olur 39b/03

S, Ṣ, S̱

sa‘ādet (Ar.): Mutlu olma, mutlu ve mesut yaşama, mutluluk, bahtiyarlık

s. 40a/06, 50b/12, 57a/06, 83a/11, 85b/08

devlet-i s. 54b/09

s.-i ebediyyeye 48a/08

s.-i sermediyyeye 54b/07

s.-i sermediyye 19b/06, 54b/04

s.+ e 11b/02

s.+ i 57a/11, 57a/12, 82a/02

s.+ lü 26b/10

s.+ idür 2a/06

sā‘at (Ar.): Gece ile gündüzden meydana gelen bir günün yirmi dörtte birine eşit olan altmış dakikalık zaman birimi.

s. 21a/06, 26b/07, 26b/12, 29b/13, 30a/18, 40b/01, 71b/09, 82b/10, 82b/11,

84a/13, 87a/05

s.+ de 45a/02

s.+ lar 85b/04

ṣabāḥ (Ar.): Günün başlangıcı, gündüzün ilk saatleri.

ṣ. 30b/03, 45b/17, 53b/10, 53b/11, 53b/06

ṣ.+ a 82b/05, 82b/07

ṣ.+ da 48b/14

ṣ.+ dan 81b/04

ṣ.+ ın 68b/04

ṣ. +a 24b/06

ṣabāvet (Ar.): Çocukluk.

‘ālem-i ṣ.+ den 88a/01

sābıḳ (Ar.): Bir iş, memuriyet veya makamda şimdikinden daha önce bulunmuş olan, eski.

s.+ da 27a/01

ṣabır (Ar.): Katlanılması zor olan haksızlık, sıkıntı, acı, hastalık, yoksulluk, felaket vb. durumlar karşısında umutsuzluğa kapılmayıp şikayet etmeden, sızlanmadan dayanma, tahammül gösterme.

s.+ a 2b/19, 40a/03, 52b/01, 69a/07, 75b/19

s. eyle 90b/18, 92b/14, 92b/18

s. idemeyüp 40b/03, 66b/11, 76a/17

s. idemezin 94a/10

ṣ. itmişler 33a/16

ṣabī (Ar.): Ergenlik çağına gelmemiş olan ve İslam dinince yükümlü sayılmayan erkek çocuk.

ṣ. 14b/02, 64b/16

ṣ.+ ler 63a/05, 63a/08, 63b/02

ṣ.+ nüñ 64b/19

ṣ.+ ye 93a/02

ṣābit (Ar.): Yerinde duran, yer değiştirmeyen, durağan.

ṣ. 57b/15

ṣ.+ dür 70a/15

ṣ.+ lerdür 41b/13

ṣaç (Tr.): Başı kaplayan kıllar.

ṣ. 84b/12

ṣ.+ ı 33a/17

ṣaç-(Tr.): Ortalığa dağıtmak, etrafa serpmek, dökmek.

ṣ.- dı 69b/17

ṣadā (Ar.): Ses, avaz.

ṣ.+ sıla 23b/01, 23b/05

ṣadaḳa (Ar.): Karşılık beklenmeden sadece Allah rızası için fakirlere verilen para, mal vb.

ṣ. 34a/15, 68b/09, 68b/13

ṣ.+ lar 48a/19

ṣaded (Ar.): Üzerinde konuşulan konu.

ṣ.+ e gelelüm 67a/08

ṣ.+ e 35a/10

ṣādıḳ (Ar.): Dostluğunda samimi ve vefalı olan, dostluk bağlarının gerektirdiği vefayı gösteren.

ṣ. 75b/01

ca‘fer-i ṣ. 40b/17, 41a/07

mü’min-i ṣ. 35a/11

ṣ.+ dur 11a/13

müslim-i ṣ.+ lar 27a/03

mü’min-i ṣ.+ lara 63a/11

mü’min-i ṣ.+ lardan 69a/13

ṣ.+ sın 74b/08

ṣādir (Ar.): Ortaya çıkan, meydana gelen, zuhur eden.

ṣ. olan 58b/01

ṣ. oldı 87a/12

ṣ. oldısa 48b/19

ṣ. olduġın 34a/17

ṣ. olur 9b/01

ṣafā (Ar.): Gönül şenliği, rahat, huzur.

ṣ. 68a/09, 68a/10, 68a/11, 75b/02

ẕevḳ-i ṣ. 68a/16

ṣ.+ lan 66a/18

ṣ.+ lar 66b/02

ṣ.+ lardan 81a/07

ṣ.+ larımuz 68a/15

ṣ.+ ların 81a/02

ṣ.+ sı 68a/07

ṣ.+ sın 66a/10, 66a/17, 66b/03, 81a/04

ṣāfī (Ar.): Temiz, halis, saf.

ṣ. 71a/01, 84a/10

ṣ.+ ce 9b/17, 28b/09

sāfilīn (Ar.): Cehennemin en alt tabakası, aşağıların en aşağısı.

esfil-i s.+ dür 38b/02

ṣaġ (Tr.): Yaşamakta olan, hayatta bulunan.

ṣ. 13a/07, 66b/10, 91a/04

ṣ.+ aldan 95b/17, 96a/02

ṣ.+ altdı 95b/17, 96a/01

ṣaġ (Tr.): Bir yön.

ṣ.+ da 44a/07

ṣ.+ ında 98b/13

ṣ.+ ından 46b/02

ṣaġā'ir (Ar.): Hakkında açık hüküm bulunmayan küçük günahlar.

ṣ. 79b/10

günāh-ı ṣ. 94b/01

günah-ı ṣ.+ den 34a/17

'ulemā-yı ṣ.+ den 79b/02

ṣ.+ e 68b/10, 79b/14

ṣ.+ i 80a/15

ṣaġ (Tr.): Sağlıklı olma, ölü olmama.

ṣ.+ ışı 44a/02

ṣ.+ ışın 45b/03

ṣaġīr (Ar.): Küçük, ufak.

ṣ. 20a/08, 23b/16

cāvidān-ı ṣ. 70a/09

cāvidān-ı ṣ.+ dür 75b/07

ṣaḥābe (Ar.): Hz.Muhammed'in sohbetinde bulunmuş olan müslümanlar.

ṣ. 25a/10, 25a/11, 53b/01, 61a/08, 70a/04, 86b/12

ṣaḥā'if (Ar.): Sayfalar.

ṣ.-i a'mālı 95a/12

saḫbihi (Ar.): Onun sahibi.

s. 53b/15

ṣāḥib (Ar.): Bir şeyin mülkiyetini ve o şeyi istediği gibi kullanabilme hakkını elinde bulunduran kimse.

fāżıl-ı ṣ.-i edā 27b/19

ṣ.+ i 9a/02, 9a/04, 9a/10, 37b/17, 39a/18, 40b/01, 90a/08, 92a/04

ṣ.+ inüñ 84a/16

ṣ.+ leri 23b/12, 36a/15, 37b/06, 38a/01

ṣ.+ leridür 71b/05

ṣ.+ üñ 23b/14

ṣāḥibu'l-kāfī (Ar.): Kafinin sahibi.

ṣ. 28b/14

ṣaḥīfe (Ar.): Sayfa.

ṣ. 45a/16, 45a/17, 61a/15, 61b/02

ṣ.+ lerden 61a/12

ṣ.+ lerdür 45a/15, 61a/11

ṣaḥīḥ (Ar.): Doğru, gerçek.

ṣ. 10a/04, 11b/06, 11b/07, 49a/04, 49a/05, 49a/07, 60a/14, 72b/06

imān-ı ṣ. 44b/09

te'vīl-i ṣ. 90a/15

ṣ.+ ce 22a/09, 37a/13, 41b/07, 47a/18, 47b/06

ṣ.+ dür 5a/07, 77a/15

ṣaḥīḥe (Ar.): "ṣaḥīḥ" kelimesinin tamlamalarda kullanılan şekli.

eḥādiṣ-i ṣ. +a 26a/01

rivāyet-i ṣ.+ a 30a/16

saḥḳ (Ar.): Dövmek, döverek ezmek.

s. itmek 64a/10

sa'īd (Ar.): Kutlu, uğurlu, mübarek.

s. 56a/19, 56b/06, 56b/10, 56b/15, 57a/01, 57a/03, 57a/05, 57a/08, 57a/13, 57a/19, 57b/05

s.+ dür 56b/06

ṣaḳal (Tr.): Erkeklerde çene ve yanaklarda çıkan kılların bütünü.

ṣ. 84b/12

ṣaḳın- (Tr.): Uzak durmak, çekinmek, kaçınmak, içtinap etmek.

ṣ. 35a/06, 66b/10, 77b/17

ṣ.- a 51a/17

ṣ.- acaḳdur 48a/18, 49b/05, 50a/17

ṣ.- alar 50b/13, 50b/14, 50b/15, 51a/05, 51a/11, 51a/14, 51a/15, 51a/18, 51b/01, 51b/02, 51b/03, 52a/09, 54a/09, 54a/13, 54a/15, 54a/17, 54a/19, 54b/03, 64a/07, 68b/02, 69a/05

ṣ.- maḳ 38a/17, 63a/08, 63a/14

ṣ.- maḳdur 50b/01, 50b/03, 50b/04, 50b/05

ṣ.- mamaḳ 64a/11

ṣ.- salar 47b/02

ṣ.- up 54a/11

sāḳıṭ (Ar.): Hükümsüz, geçersiz ve önemsiz duruma gelen, değeri, kıymeti kalmayan.

s. olur 62a/09

sākin (Ar.): Canlı ve hareketli olmayan, canlılık göstermeyen, durgun, dingin.

s. 32a/16

ṣaḳla- (Tr.): Kaybolmaması,

zarar görmemesi için belli ve emin bir yere koymak, kaldırmak.

ṣ. 13b/14
ṣ.- mağı 68b/05
ṣ.- maḳ 17b/10, 39a/05
ṣ.- makdur 10b/14
ṣ.- mamaḳdur 10b/18
ṣ.- rlar 68b/06
ṣ.- ya 47b/09, 48b/18
ṣ.- yan 59b/04
ṣ.- yanı 59b/05

ṣal- (Tr.): Koyvermek, serbest bırakmak, bırakmak.

ṣ.- dı 35a/02, 73b/19
ṣ.- ıcaḳ 97b/06

ṣalāḥ (Ar.): İyi duruma gelme, düzelme, iyileşme, iyi olma.

ṣ. 50a/08, 71a/04, 71b/15
ṣ.+ a 39a/19, 50a/10, 63a/01, 71b/14

ṣalāḥiyyet (Ar.): Yetki.

ṣ. 39b/19

ṣalavāt (Ar.): Namazlar, salatlar.

ṣ. 51b/16
ṣ.+ da 33b/17
ferā'iż-i ṣ. 24a/01

ṣālġın (Tr.): Bir şeyin yayılmak suretiyle bir yeri kaplaması.

ṣ.+ ı 90a/18

sālib (Ar.): Alıp götüren, yok eden, ortadan kaldıran .

s. +e 32a/02

ṣāliḥ (Ar.): Dinin emrettiği hususlara uygun davranan, iyi amel sahibi, günah işlemekten kaçınan.

ṣ. 2a/06, 30a/05, 33a/10, 33a/11, 33a/12, 40b/04, 49b/14, 80b/03
ṣ. +e 92a/16
pīr-i ṣ. 33b/16
'āmel-i ṣ. 23b/03
ṣ.+ den 65b/02
ṣ.+ ler 75b/04
ṣ.+ lere 46a/14
ṣ.+ leriz 70b/15
mü'min-i ṣ. 31a/01
ṣ. +in 27b/11

ṣāliḥa (Ar.): Salih olan bayanlar.

ṣ. 52b/16, 52b/19

ṣāliḥiyye (Ar.): Salihlik.

'ibād-ı ṣ. 56a/19

ṣallallāhu (Ar.): Allah ona salat etsin.

ṣ. 51b/16, 55a/14, 55a/19, 56a/07, 58a/13, 60b/08, 61b/08

ṣalli (Ar.): Salat et.

ṣ. 53b/15

Sām (Ar.): Özel isim. Hz. Nuh (a.s)'ın oğlu.

S. 61a/19

sāmi'ī (Ar.): İşiten, duyan kimse.

s.+ nden 35b/09

ṣamīmü'l-ḳalb (Ar.): Gönül yakınlığı, samimiyet.

ṣ. 33b/03

Sāmirī (Ar.): Özel isim. Hz. Musa Tur dağındayken bunu fırsat bilip altın bir buzağı yaparak Yahudi halkının ona tapmasına sebep olan kişi.

s. 69b/12, 69b/15, 69b/18

s.+ dür 69b/11

ṣan- (Tr.): Şöyle veya böyle olabilecek bir şeyin zihninde kurduğu gibi olduğuna inanmak, öyle olabileceğini düşünmek, zannetmek.

ṣ.- asın 32a/16

ṣ.- dıñ 73b/18

ṣ.- duñ 35a/01

ṣ.- ma 35a/06

ṣ.- maḳ 48a/01, 48a/02

ṣ.- ular 50b/18

ṣ.- up 44b/09

ṣ.- ur 32a/14, 32a/17, 65a/02

ṣ.- urlar 48a/17

ṣ.- ursa 38a/11

saña (Tr.): Sen zamirinin yönelme hali.

s. 1b/11, 1b/13, 3b/01, 8a/01, 16a/05, 16b/17, 17a/15, 21a/19, 24a/08, 24b/08, 35a/08, 37a/05, 37b/03, 39a/01, 39b/10, 51a/01, 55a/17, 65b/17, 66a/06, 66a/09, 66a/12, 77b/09, 81a/19, 84b/19, 85b/10, 85b/11, 85b/12, 86a/11, 89b/15, 91b/12, 92a/16, 92b/06, 93a/10, 97a/11, 98a/13

ṣan'at (Ar.): Duygu, tasavvur ve fikirleri etkili bir biçimde ve göze gönle hitap edecek şekilde söz, yazı, resim, heykel vb. ile ifade etme hususundaki yaratıcılık.

ṣ.+ ın 24b/06

ṣāni' (Ar.): "Yaratan, halkeden" anlamında Allah için kullanılır.

ṣ. 5b/15, 6a/01, 55a/04, 55b/07, 62b/13

vaḥdet-i ṣ. 62b/14

ṣ.-i 'ālemi 6a/04

ḫalḳ-ı ṣ.-i 'ālemi 5b/03

ṣ.-i 'ālemüñ 54b/04

ṣ.-i 'ālem 6a/11

ṣ.+ den 55a/04, 62b/13
ṣ.+ e 5b/07, 5b/09, 55a/05
ṣ. +i 54b/06
ṣ.+ ini 54b/08
ṣ.+ siz 5b/11, 5b/18

ṣar- (Ar.): Kuşatmak, çevrelemek.
ṣ.- maşup 34a/07, 34b/03, 34b/05

ṣarāḥaten (Ar.): Üstü kapalı olmayarak, açık açık, apaçık bir şekilde.
ṣ. 31b/02

ṣarar- (Tr.): Rengi sarı olmak, sarıya dönüşmek.
ṣ.- dur 32b/07
ṣ.- mış 32b/16

ṣarf (Ar.): Bir şeyi bir işte kullanma, o yolda harcama.
ṣ. 9b/09, 20a/16, 22a/10
'ilm-i ṣ. 18a/01, 18a/04
ṣ. eyleyüp 9b/06
ṣ. iderlerse 50b/11
ṣ. iderseñiz 7b/14, 7b/17
ṣ. iderse 59b/07
ṣ. ider 32b/05
ṣ. idüp 42b/16, 50b/11, 59b/10
ṣ. itdiñ 85b/08, 85b/09
ṣ. itmedilerse 50b/09
ṣ. itmek 57a/09, 57a/11

ṣarı (Tr.): Altın rengi, kükürt rengi.
ṣ. 23a/18, 93b/19

sāri (Ar.): Birinden diğerine geçen, yayılan, sirayet eden, nüfuz eden.
s.+ dür 63a/15

ṣarīḥ (Ar.): Açık, belirgin.
kiẕib-i ṣ. 74b/15
kiẕb-i ṣ.+ dür 65b/06
kiẕib-i ṣ.+ dür 75a/01
ṣ. oldı 37a/08

sāriḳ (Ar.): Çalan, hırsızlık yapan kimse, hırsız.
s. 63a/09

ṣarrāf (Ar.): Altın, madeni ve kağıt paraları birbiriyle değiştirmeyi, bozmayı, tahvil alış verişi yapmayı meslek edinmiş kimse.
ma'nā-yı ṣ.+ ı 1b/17

ṣat- (Tr.): Bir bedel karşılığında başkasına devretmek.
ṣ. 8a/02
ṣ.- ar 8a/04
ṣ.- durup 22b/08
ṣ.- mağa 94a/16

ṣ.- un alsa 94a/04

ṣ.- un 39a/14, 66b/01, 93b/04

ṣ.- up 15a/02

saṭranç (Ar.): İki kişi ile, altmış dört kareli bir tahta veya yüzey üzerinde şah, vezir, kale, fil, at, piyon isimlerini alan, farklı biçim ve büyüklükteki on altışar taşla oynanan bir oyun, şatranç

s. 81b/15, 81b/16, 82a/08, 85a/10, 85a/13, 85a/17, 85b/09, 85b/14

ṣavm (Ar.): Oruç.

ṣ. 33b/17, 77a/03, 78a/02, 82b/18

ṣ.+ a 83b/01

ṣavt (Ar.): Ses, seda.

ṣ. 43b/02, 69b/18

ṣ.-ı a'lā' 35b/13

ṣavuḳ (Tr.): Soğuk.

ṣ. 43b/17

sa'y (Ar.): Çalışma, çalışıp çabalama, emek sarfetme, ceht.

s. 56b/13, 59b/08, 59b/10, 59b/11

s. eyle 77b/17, 85b/03

s. ideler 63a/02

s. iderler 14b/07

s. idersin 77b/18

s. ider 18b/11

s. ide 3a/09

s. idüben 30b/16

s. idüp 74a/08, 77b/15, 81b/14

s. +ine 60a/06

s. itmemek 87a/14

s. it 5b/01, 12a/04

s.+ larına 8b/12

s. olınmaz 22a/12

ṣayıḳla- (Tr.): Uykuda veya ateşli bir hastalıktan ileri gelen dalgınlık halinde belirli bir anlam taşımayan, tutarsız, abuk sabuk sözler söylemek.

ṣ.- maḳ 32b/10

ṣayyād (Ar.): Avcı.

ṣ. 13a/13

ṣ.+ dan 13b/15

sāz (Far.): Her çeşit musiki aletine verilen isim, çalgı.

s. 36a/11, 36a/15, 36a/19, 36b/01, 36b/05, 36b/10, 36b/11, 36b/13, 54a/10, 54a/15, 73b/08

s.+ lar 36b/03

s.+ laruñ 36a/12

ṣāzende (Far.): Ut, keman, tambur vb. musiki aleti çalan kimse, saz sanatçısı, çalgıcı, mutrip.

s. 36b/02

ṣ. olsa 36a/18

ṣā'im (Ar.): Oruç tutan (kimse), oruçlu.

ṣ. 3b/06, 5a/09, 11b/15, 13a/03, 47b/08, 58b/17

ṣ. olurdı 34a/14

sā'ir (Ar.): Başka, diğer, öteki, öbür.

s. 4b/02, 5a/11, 9a/08, 11b/05, 13a/12, 13b/04, 16b/11, 17b/11, 17b/13, 19b/03, 19b/10, 20b/08, 21a/02, 21b/08, 23a/19, 49a/06, 51b/02, 62a/16, 70a/16, 75a/15, 77a/03, 78a/02, 81a/11, 87b/09

seb (Ar.): Sövme, sövüp sayma, küfür etme.

s. eylese 96b/03

sebaḳ (Ar.): Ders.

s.+ ın 68b/04

sebeb (Ar.): Bir şeyin olmasına yol açan şey, durum yahut kimse, neden.

s. 19b/15, 21b/11, 21b/12, 24b/11, 28a/02, 41a/10, 51b/04, 63b/15, 67b/06, 69a/14, 97b/05

s.-i nüzuli 55a/12

s.-i ẓāhirsiz 91a/19

s.+ den 15a/11, 34a/09

s.+ dür 59a/19, 59b/02, 59b/03, 64b/12, 95b/08, 95b/12, 95b/14, 95b/15, 95b/18,

96a/02, 96a/08, 96a/11

s.+ i 31a/09

s.+ ile 7b/02, 15b/03, 88a/03, 88a/11

s.+ inden 29a/19

s. olan 22b/03

s. oldıñ 15b/05

s. oldı 95b/18

s. olmışdur 33a/13

sebil (Ar.): Yol tarik.

s.+ i 6a/18

secde (Ar.): Allah'ın büyüklüğü, yüceliği önünde hiçliğini göstermek ve O'nu ululamak maksadıyle vücudu alın, burun, el ayaları, dizler ve ayak parmakları yere değecek duruma getirme, bu durumda yere kapanma.

s. 83b/16

s. eylese 95a/06

sec- (Tr.): İki veya daha fazla şey veya kimseden birinin daha üstün, daha iyi olduğuna karar vermek, tercih etmek.

s.- esin 39b/04

s.- ilür 32a/15

s.- üp 22a/18, 39a/07

sefāhet (Ar.): Aşırı derecede zevk

ve eğlenceye düşkün olma.

s. 74b/18

sefer (Ar.): Yolculuk, seyahat.

s.+ den 98a/04

sefiye (Ar.): Gemi.

s. 16a/19

segir- (Tr.): Vücudun herhangi bir yerindeki deri, altındaki kaslarla beraber hafif hafif oynamak, kımıldayıp titremek.

s. dir 46b/12

seḫā (Ar.): El açıklığı, cömertlik.

s. 40a/02, 68b/08

sehel (Ar.): Kolay.

s.+ dür 30a/14

seḥer (Ar.): Tan yerinin ağarmasından biraz önceki zaman veya şafağın sökmek üzere olduğu vakit.

s. 69a/03

seḥḥāra (Ar.): Büyü yapan kadın, büyücü kadın.

s.+ lıḳ 64a/06

seḥrī (Ar.): Sihirli bir şekilde.

s.+ ce 76a/13

sehv (Ar.): Kasten yapılmayan, yanılmaktan doğan yanlış.

s. 83b/13, 83b/16, 91a/15, 96a/13, 96b/09

s.+ i 83b/16

sekerāt (Ar.): Ölüm anı sarhoşluğu.

s.-ı mevtde 89a/03

s.-ı mevte 32a/05

s.-i mevt 36b/04

sekird- (Tr.): Çabuk çabuk veya sıçrayarak bir yere doğru koşar gibi yürümek, hızlı hızlı gitmek.

s.- esin 38b/16

s.- işüp 70a/04

s.- üp 52a/07, 76a/19

sekiz (Tr.): Bir sayı.

s. 4a/06, 13a/19, 21a/08, 53b/04, 66a/08

s.+ dür 13a/19, 41b/15

seksen (Tr.): Bir sayı.

s. 2a/07, 13a/19, 16b/06, 81a/12, 84a/08, 84a/19

selām (Ar.): Bir kimseye veya bir topluluğa yakınlık, sevgi ve nezaket göstermek, sağlık, esenlik ve başarı dilemek için "selamün aleyküm, merhaba, hayırlı işler" gibi sözlerden

birini söyleme yahut aynı dileği taşıyan bir işaret veya harekette bulunma.

s. 32a/04, 81b/16, 81b/17, 81b/19

selāmet (Ar.): Ruh ve beden yönünden sağlıklı olma, esenlik.

s. 20a/07

selāṭīn (Ar.):Sultanlar, padişahlar.

s.-i māżiyenüñ 23a/08

selbiyye (Ar.): Allah'ın ne olmadığını ifade eden sıfatları.

ṣıfāt-ı s. 43b/19, 44a/13, 82b/15, 86b/05

ṣıfāt-ı s.+ dendür 44a/17

ṣıfāt-ı s.+ dür 41b/12

ṣıfāt-ı s.+ nüñ 44a/18

ṣıfāt-ı s.+ sile 83a/16

ṣıfāt-ı s.+ yi 16a/09, 44a/17

selef (Ar.): Bir mevkide daha önce bulunan ve yerine geçilen kimse.

'ulemā-yı s. 12a/14

sellem (Ar.): Selamete erdirsin.

s. 51b/16, 55a/14, 55a/19

s.+ den 58a/13, 60b/08

s.+ üñ 56a/07

semā' (Ar.): Göğün görünen yüzeyi, gökyüzü.

s. 51b/13, 97b/04, 97b/05

semāvāt (Ar.): Gökler, gök katları.

s. 5b/19

s.+ ı 62a/09

semāvīyye (Ar.): "semāvī" kelimesinin tamlamalarda kullanıldığı şekil.

berekāt-ı s.+ yi 36a/15

Semerḳand (Far.): Özel isim. Özbekistan sınırları içerisinde bulunan, İslam mimarisi ve kültürel zenginliği ile tanınan bölge.

S. 56a/17

semī' (Ar.): "Her sözü duyan, her sesi işiten" anlamında esma-i hüsnadan (Allah'ın en güzel isimlerinden)dır.

s.+ dür 10a/18, 42a/06, 42a/07

s̱emiyye (Ar.): Yüce, yüksek.

ehl-i ḍalālet-i s̱. 56a/09

semt (Ar.): Yan, taraf, cihet.

s.+ lerin 71a/05

semüz (Tr.): Besili, etli, yağlı.

s. 47a/07

sen (Tr.): Teklik ikinci şahsı gösterir.

s. 2b/11, 15a/17, 15b/01, 15b/05, 15b/10, 16b/07, 17a/05, 24b/10, 30a/08, 31b/04, 37a/07, 37b/03, 39a/03, 52a/02, 55a/06, 55a/14, 55b/01, 64b/16, 64b/17, 66a/14, 66a/19, 72a/14, 72a/15, 72a/16, 82a/09, 84b/13, 85b/12, 91a/05, 91a/06, 95a/14, 97a/09, 97a/10

s.+ de 23b/13

s.+ den 70a/13, 75b/15

s.+ i 1b/12, 13a/12,15a/15, 15b/11, 16a/04, 23b/14, 24b/07, 27a/04, 35a/02,40a/08, 40b/02, 52b/13, 64b/16, 73b/19, 77b/09, 85a/11, 85b/18, 85b/01, 85b/13, 85b/14, 89b/15, 93a/04

s.+ indür 85b/08

s.+ siz 95b/02

s.+ üñ 15a/18, 15a/19, 15b/03, 15b/04, 17a/16, 23b/14, 24a/04, 34a/11, 55a/07, 70a/13, 79a/16, 85b/10, 95a/15, 95b/04

s.+ üñ 49a/01

s.+ üñdür 40a/07

s.+ üñle 93a/17

ṣenā (Ar.): Övme, övüş, medih.

ṣ. 69a/10

sene (Ar.): Yıl.

s. 60b/16, 99a/16

s.+ den 30a/10, 70a/14

s.+ dür 81b/07

s.+ lerinde 21a/09, 71a/14

s.+ sinde 23a/13, 28a/05

s.+ sinden 21a/15, 21a/17, 23b/17

s.+ sine 23a/07

ser- (Tr.): Açarak yaymak.

s.- esin 35a/04

serāb (Far.): Çöl, çorak arazi vb. yerlerde atmosferdeki ışık kırılması ve sıcaklık sebebiyle ortaya çıkan su görüntüsü.

s.-ı pürḫarābe 77b/19

serāsem (Far.): Zihnini toplayamaz, bildiğini hatırlayamaz durumda olan, kafası karışık (kimse), şaşkın.

s.+ e olup 29b/02

serāser (Far.): Baştan başa, tamamıyla.

s.+ ler 68a/08

serāy (Far.): Hükümdarların veya devlet başkanlarının oturduğu büyük ve gösterişli bina.

s.+ da 76a/14

s.+ ı 76b/01
s.+ ına 76a/13, 76a/19
s.+ ında 2b/01
s.+ ların 81a/03

Sereḫān (Tr.): Özel isim. Türkiye'de Manisa şehri sınırlarındaki bölge ismi.
S. 70a/16

serencām (Far.): Başa gelen hal, olay veya olaylar zinciri, mâcerâ.
s.+ ı 35a/01

serḫoş (Far.): Alkollü bir içki veya keyif verici bir madde etkisiyle az veya çok kendini bilmez, kendine hakim olamaz .
s.+ lar 68b/01

serīḳa (Ar.): Çalınmış nesne.
s. 63a/07

sermāye (Far.): Bir gelir elde etmeye imkan sağlayan bütün araçlara verilen ad, üretim araçlarının bütünü.
s. 77b/16
s.+ seni 16b/01
s.+ sin 16a/05

sermediyye (Ar.): Sonsuz, ölümsüz.
sa'ādet-i s. 19b/06, 54b/04
sa'ādet-i s.+ ye 54b/07

servü (Far.): Bir tür uzun ağaç.
s. 37a/02

setr (Ar.): Gizleme, saklama.
s. +i 6a/18
s. itmek 21a/03

sev- (Tr.):Sevgi duymak, gönlünde (ona karşı) bir muhabbet beslemek.
s.- diklerin 69a/07
s.- eler 64a/08
s.- erdi 88b/12
s.- erdiñ 64b/16
s.- erin 94a/10, 94b/18
s.- gülüdür 94a/08
s.- gülüsin 97a/09, 97a/10
s.- inmek 87a/13
s.- memek 50a/18
s.- meyen 46a/08
s.- mez 65b/15, 89a/12
s.- mezim 88b/13
s.- se 28a/18

ṣevāb (Ar.): İyi ve güzel davranışlar karşılığında Allah tarafından verilen mükafat.
ṣ. 10b/11, 60a/08, 73b/14, 74a/05, 74a/06, 74a/07, 74a/12, 82b/01, 94b/04

s.+ dan 95b/05

s.+ ı 48b/01, 73b/15, 74a/16, 77a/18, 82b/01, 82b/02, 90b/09

s.+ ından 74a/12, 74a/16

s.+ ını 39b/18

s.+ lar 67a/12, 74a/04, 82a/07, 82b/08

s.+ ları 11a/03

s.+ sız 85b/15

sevādehum (Ar.): Onları karartdı.

s. 60b/13

şevb (Ar.): Elbise.

ş. 91a/18

ş.+ i 97a/16

sevdā (Ar.): Kuvvetli sevgi, aşk, muhabbet.

s. 32b/17, 84a/11

s.+ sına 63b/10

seveddu (Ar.): Kararma.

s. 30b/14

şevniyyet (Ar.): İkicilik, dualizm.

ş.+ i 56a/04

seyr (Ar.): Bir şeyi zevk alarak gözle takip etme, bakma, izleme.

s.+ e 67b/17

s. idüp 45b/17

s. itdürürler 80b/19

seyyid (Ar.): Hz. Muhammed'in küçük torunu Hz. Hüseyin'in soyundan gelen kimse.

s. 66a/04

seyyidinā (Ar.): Bizim seyidimiz.

s. 53b/15

seyyi'e (Ar.): Kötülük, fenalık.

bid'at-ı s.+ den 53b/02

sünnet-i s.+ sin 28b/07

şıddıḳa (Ar.): Sıddık kelimesinin kadın ismi olarak kullanılan ve bilhassa Hz. Ayşe'ye lakap olan aynı manadaki müennes şekli.

ḥażret-i 'āʾīşe-i ṣ. 96b/11

şıdḳ (Ar.): Doğruluk, gerçeklik.

ṣ. 12b/10, 78a/10

ṣ.+ dur 10b/12

ṣ.+ uñ 10b/17

şıfat (Ar.): Bir kimse veya şeyin sahip olduğu nitelik, ona ait olan özellik, hal ve vasıf.

ṣ. 10a/15, 37a/01

ṣ.-ı ezeliyyesidür 43b/04

ṣ.-ı īmān 6b/01, 48a/11, 83a/03, 83a/17

ṣ.-ı islāmı 93a/01

ṣ.-ı islām 48a/11, 93a/03

ṣ.-ı nefsiyye 10a/09

ṣ.+ a 10a/09, 40a/03, 48a/09

ṣ.+ ı 55a/15

ṣ.+ ını 48a/12

ṣ.+ lar 4b/03, 10a/04, 10b/02, 10b/10, 10b/12, 10b/15, 11a/01, 41b/02

ṣ.+ lardan 40a/19, 41b/01, 41b/02

ṣ.+ lardur 10a/06, 10a/07, 41b/12, 43b/19

ṣ.+ ları 8b/06, 9b/19, 10a/01, 10a/02, 10a/03, 16a/06, 16a/07, 40a/02, 40a/09,

41b/11

ṣ.+ larıdur 41b/13

ṣ.+ larıla 41a/19, 47a/18

cemī‘-i ṣ.+ larıla 41b/11

ṣ.+ larından 39a/05

ṣ.+ larını 37b/03

cemī‘-i ṣ.+ larını 44b/02

ṣ.+ larınuñ 59b/18

ṣ.+ laruñ 10a/08, 10b/02, 10b/16

ṣıfāt (Ar.): Sıfatlar.

ṣ.-ı cemāliyyesile 54b/10

ṣ.-ı īmānı 92b/18

ṣ.-ı me‘ānī 10a/16

ṣ.-ı selbiyyedendür 44a/17

ṣ.-ı selbiyyedür 41b/12

ṣ.-ı selbiyyenüñ 44a/18

ṣ.-ı selbiyyesile 83a/16

ṣ.-ı selbiyyeyi 16a/09, 44a/17

ṣ.-ı selbiyye 43b/19, 44a/13, 82b/15, 86b/04

ṣ.-ı ṣubūtiyyeyi 16a/08

ṣ.-ı ṣubūtiyye 10a/16, 41b/11, 41b/12, 43b/18, 82b/15, 83a/16, 86b/04

ṣ.-ı ẕāt 10a/16

ṣ.+ ı 54b/10

ẕāt-ı ṣ.+ ı 86b/04

ṣ.+ ında 10a/13, 10a/14, 10b/07, 10b/09, 41a/19

ẕāt-ı ṣ.+ ını 54b/04

ṣ.+ ıdur 50b/04

sıfliyye (Ar.): Alt tabaka.

mevcudat-ı s. 5b/14, 5b/15

‘avām-ı s.+ ye 87b/02

ṣıḥḥat (Ar.): Sağlık, esenlik, afiyet.

ṣ.-ı mes’ele 56b/10

ṣ.+ ine 11b/05, 95b/18

ṣıḥḥati (Ar.): Sıhhat ile ilgili.

ṣ. 56b/12

ṣıḳ- (Tr.): Çevresine sarılarak veya bir şey sararak sımsıkı kavramak,

üzerine basınç uygulamak.

ṣ.- madın 98a/19

ṣıkār (Ar.): Küçükler.

ṣ.+ ların 38a/03

ṣıḳış- (Tr.): Rahat hareket edemeyecek kadar birbirine yaklaşmak.

ṣ.- up 46a/16

ṣıla (Ar.): Bir süre uzak kaldığı memleketine, vatanına ve yakınlarına ulaşma, kavuşma, doğup büyüdüğü yerleri ve yakınlarını ziyaret etme.

ṣ. ideler 52b/02

ṣın- (Tr.): Baskılamak, engellemek.

ṣ.- durup 65a/13

ṣıña- (Tr.): Denemek, tecrübe etmek.

ṣ.- dı 32b/18

ṣınıf (Ar.): Bir toplum içinde iş, meslek, sanat ve sosyal yaşayış yönünden ortak özelliklere sahip insan topluluğu, zümre.

ṣ. 60a/19, 60b/02, 60b/03, 60b/04, 62a/01

ṣınur (Yun.): İki devletin topraklarını, değişiklik gösteren iki bölgeyi, idari veya hukuki olarak bölünmüş il, ilçe, arazi vb.ni ayıran çizgi, hudut.

ṣ.+ ından 11b/13

ṣırāṭ (Ar.): Yol, düz yol.

ṣ. 46b/11

ṣ.-ı müstaḳīme 15a/16

ṣ.+ ı 89a/06, 95a/11

ṣırf (Ar.): Yalnız, ancak.

ṣ. 39b/07, 41a/10

sırr (Ar.): Bilinmesi, duyulması, açığa vurulması istenmeyen, gizli tutulan şey.

s. 68b/05, 79a/03

s.+ ı 71a/07

s.+ ıla 71a/06, 76a/12

s.+ ım 68b/06

sırrehu (Ar.): Onun sırrı.

s. 27a/14, 30a/16, 30a/19

ṣıyānet (Ar.):Koruma, muhafaza, himaye.

ṣ. iderse 22b/10

siccin (Ar.): En büyük günahların yazıldığı defter, bu defterin bulunduğu yer.

s.+ e 34b/03, 34b/05

siḥr (Ar.): Büyü, efsun.

s.-i istidrāc 71a/08

s. idüp 71b/09

simsiyāh (Tr.): Çok siyah, tamamen siyah.

s.+ dur 80a/12

sincef (Tr.): Bir tür elbise.

s.+ ler 65a/03

sipāhī (Far.): Osmanlı ordusunda bir sınıf süvari askeri.

s. 22b/09

s.+ lere 20a/18

sirāc (Ar.): Kandil, mum, meş'ale gibi aydınlatma aracı.

s. 76b/14

sirāyet (Ar.): Geçme, bulaşma.

s. eyleye 22a/14

s. ider 63a/15

s. idüp 63a/14, 63b/10

sitem (Far.): Bir kimseye herhangi bir davranışından dolayı üzüldüğünü, kırıldığını, alındığını öfkelenmeden belirtme, dostça çıkışma.

s.+ ler 41a/03

sivā (Ar.): Başka, gayrı.

s.+yı ḥaḳ 5a/18, 6b/11, 6b/12

s̲iyāb (Ar.): Giyilecek şeyler, elbiseler.

s̲.-ı mezbūre 98b/01

s̲.+ ın 98a/19

siyāh (Far.): En koyu renk, kömür rengi, kara.

s. 40b/14, 80a/02, 80a/05, 80a/09, 80a/12, 85b/10

siyāseten (Ar.): Siyasi olarak.

s. 96b/06

siz (Tr.): Çokluk ikinci sahsı gösterir.

s. 7a/18, 7b/13, 17a/08, 26b/07, 42b/09, 42b/11, 42b/12, 42b/13, 61a/02, 66b/15, 66b/16, 66b/18, 71b/01, 86a/11, 86a/19

s.+ den 17b/07, 61a/03

s.+ e 7b/14, 7b/15, 7b/17, 42b/03, 42b/07, 69b/13, 71b/02

s.+ i 71b/07, 71b/18

s.+ iñ 55a/12

s.+ üñ 40b/19, 42b/05, 42b/08, 55b/01, 69b/18, 75a/02, 76a/10

sī'e'l-ḫulḳu (Ar.): Yaramaz, kötü ahlak.

s. olur 31b/18

ṣoḥbet (Ar.): İki veya daha çok kimse arasında karşılıklı olarak dostça, arkadaşça yapılan konuşma, hasbihal, musahabe.

ṣ. 68b/07
ṣ.+ den 63a/05
ṣ. eylersin 77b/18
ṣ. iderler 71a/19

ṣoḳaḳ (Ar.):Yerleşim yerlerinde ev ve dükkanlar arasında uzanan, caddeye nispetle daha dar ve kısa yol.

ṣ.+ da 22b/03

ṣol (Tr.): Bir yön.

ṣ. 13a/08
ṣ.+ da 44a/07
ṣ.+ ından 46b/02
ṣ.+ unda 98b/13

ṣoñ (Tr.):İçinde bulunulan vakte en yakın geçmiş zaman yahut bu zamanda yapılmış veya meydana gelmiş olan.

ṣ. 37a/10, 47b/05, 49b/10, 49b/11, 53b/07

ṣoñra (Tr.): İçinde bulunulan veya bahsedilen anın daha ilerisindeki bir zamanda.

ṣ. 8b/05, 10a/15, 21a/15, 21a/17, 22a/06, 22b/12, 25a/05, 25a/12, 26a/11, 26a/18, 26a/19, 27a/06, 27a/07, 29b/08, 29b/10, 29b/14, 30a/11, 34b/13, 38b/08, 41b/14, 44a/12, 45a/09, 45a/18, 45b/06, 45b/09, 46a/05, 46a/06, 46a/07, 46a/12, 46b/10, 46b/19, 47a/06, 48b/05, 48b/07, 49a/03, 49a/08, 49a/12, 49b/13, 49b/14, 49b/16, 50a/02, 50a/05, 51a/02, 51a/03, 53b/04, 53b/06, 53b/10, 53b/12, 57a/07, 58a/13, 59a/06, 59a/11, 60b/08, 60b/10, 61a/03, 61b/04, 63a/14, 69a/12, 71a/09, 85a/16, 85b/02, 88b/04, 90a/04, 98a/17, 98b/05

ṣ.+ dan 53b/02

ṣor- (Tr.): Soru yönelterek bilgi istemek, sual etmek.

ṣ.- dım 32a/04
ṣ.- maḳ 82b/13

ṣovuḳ (Tr.): Isısı düşük, harareti az olan, soğuk.

ṣ.+ dan 59b/03, 59b/04
ṣ.+ ları 23b/04

ṣovur- (Tr.): Bir enerjiyi, bir akışkanı içine çekmek ve tutmak, emerek içine almak, massetmek.

ṣ.- up 30b/03

sög- (Tr.): Küfretmek.

s. 54b/1

söyle- (Tr.): Sözle bildirmek.

s.- cek olursa 12b/13
s.- dikde 38a/12, 76a/05
s.- diler 75b/14
s.- dilerse 12b/02
s.- dim 72a/16
s.- diñ 72a/16
s.- dirse 14a/13
s.- dügi 43a/19
s.- düp 4b/13, 13b/05
s.- medim 24a/08
s.- megi 48a/17
s.- mek 11a/19, 48a/18, 48b/07, 48b/12, 73b/07, 78a/14, 88a/06
dil-ile s.- mek 60a/05
s.- mekden 54a/19, 54b/01, 69a/04
s.- mekdür 43a/16, 99a/07
s.- mekler 32b/10
s.- mese 88b/03
s.- mesi 10b/01, 43b/01, 43b/02
s.- meyeler 52a/05, 52a/06, 64b/09, 65a/01
s.- mezden 90a/15
s.- mezler 49b/09
s.- mezlerdi 13b/02
s.- miş 3a/08, 3a/12, 12b/08, 72b/06
s.- nür 43b/08
s.- r 43a/17, 43a/19, 48a/16
s.- rler 38a/03, 64a/02, 81a/10
s.- rlerdi 35b/08
s.- rlerse 49b/10
s.- rse 90a/16
s.- rsevüz 61b/18, 61b/19
s.- se 14a/10, 38a/16, 64b/17, 88b/07, 88b/08, 88b/09, 89a/19, 89b/18, 89b/19, 96b/09
s.- señüz 16b/18
s.- sin 85b/15
s.- tmege 43a/14
s.- ye 38a/13
s.- yeler 14b/10
s.- yen 13b/03, 87a/09, 87b/03, 88a/12, 88a/13, 88b/05
s.- yene 69a/17, 78a/06
s.- yeni 13b/02
s.- yenlerdür 87a/04
s.- yenlere 79a/15
s.- yicegiz 12a/08, 35b/09
s.- yici 68b/16
s.- yü 88a/02
s.- yümese 49a/09
s.- yüp 13a/16, 45b/15, 49b/04, 69a/16, 70b/17, 78b/04, 78b/08, 93a/06

söz (Tr.): Ağızdan çıkan, bir veya daha çok heceden meydana gelen kelime veya kelime dizisi.

s. 32b/10, 38a/12, 48a/16, 48a/17, 48a/18, 48b/13, 49b/04, 49b/09, 49b/10, 64b/17, 74b/04, 78b/02, 80a/18, 81a/16

s.+ de 74b/08, 75a/19

s.+ den 48b/04

s.+ dür 71b/17

s.+ e 28a/03, 33a/09, 52a/05, 74b/13

s.+ i 49b/12, 75a/07, 76a/11, 77a/14, 78a/06, 79a/15, 88b/07

s.+ iñ 1b/17

s.+ in 38a/19

s.+ ine 53a/12, 72a/18

s.+ ler 12a/07, 37a/01, 48b/08, 57b/13, 63b/04, 63b/19, 70b/08, 85b/06, 85b/15, 87b/04

s.+ lerde 51b/02

s.+ lerden 12b/08, 13a/11, 37a/07

s.+ lere 2b/13, 72a/08

s.+ leri 12b/01, 13a/15, 13b/03, 27b/13, 32a/09, 37b/05, 49b/10, 63a/01, 63b/03, 70b/17, 78a/09, 87b/02, 87b/03, 89b/17, 89b/19

cemī‘-i s.+ leri 10b/12

s.+ leriñ 63a/02

s.+ lerin 70b/12, 70b/14

s.+ lerinde 10b/16

s.+ lerinden 17a/10

s.+ lerine 52b/03, 70b/07, 76b/09, 78a/05

s.+ lerüñ 48b/12, 88a/01, 92a/12, 97a/05

s.+ üm 25b/19

s.+ üñ 39b/15, 75a/19

şu (Tr.): Ab, su.

ş. 43b/16, 47a/08, 96a/07, 96a/08, 98a/18, 98b/03, 98b/07

ş.+ da 60a/10

ş.+ lar 45b/14

ş.+ şamaz 46b/17

ş.+ sız 46a/15

ş.+ yı 46b/16

ş.+ yın 63b/12

sū’ (Ar.): Yanlış, kötü.

s.-i ḫātimeti 32a/08

s.-i ẓandan 50a/08

s.-i ẓanna 66a/05

s.-i ẓan 50a/09, 75b/03

ṣubḥ (Ar.): Sabah.

ṣ. 30b/14

subḥānallāh (Ar.): “Allah’ın her türlü kusur ve noksanlıktan, beşeri sıfat ve zaaflardan uzak olduğunu kabul ve tasdik ederim” anlamında tespih ve zikir sözü.

s. 53b/14, 89b/17

subḥānehu (Ar.): Eksiksiz olan o.

s. 2a/07, 13b/13, 7a/16, 7a/17, 7b/08, 7b/11, 8b/09, 9b/06, 20a/01, 20a/10, 22a/14, 22a/19, 23b/15, 27a/04, 27b/14, 29a/08, 43a/07, 43a/11, 52a/19, 55b/08, 57b/04, 57b/16, 58a/10, 58b/01, 59a/09, 59b/01, 59b/06, 60a/01,

60a/06, 65a/11, 65b/04, 66a/03, 64a/1767a/10,, 70b/01, 74a/09, 74b/17, 77a/12, 82a/06, 82b/08, 82b/14, 83a/15, 86a/07, 86a/09, 87a/17, 87b/08, 90b/07, 94a/19

ṣubūtiyye (Ar.): Sübuta ait, gerçek, zahir ve sabit olmakla ilgili.

ṣıfāt-ı ṣ. 10a/16, 41b/12, 43b/18, 82b/15, 83a/16, 86b/04

ṣıfāt-ı ṣ.+ yi 16a/08

ṣuc (Tr.): Bir kimse veya topluluğun isteyerek ve bilerek yaptığı, töre ve ahlaka aykırı davranış, kabahat.

ṣ.+ ı 65a/02

ṣ.+ ını 65a/01

Sudan (Ar.): Bir ülke ismi. Özel isim.

S. 28a/10

ṣudūr (Ar.): Meydana gelmek, hasıl olmak, ortaya çıkmak, sadır olmak.

ṣ. idenlerin 54b/12

ṣ. idüp 54b/11

ṣūfī (Ar.): Tasavvufa inanan, tasavvufu bir hayat görüşü olarak benimseyen, tasavvuf ehli kimse, derviş, mutasavvıf.

ṣ.+ ler 99a/01

ṣ.+ lerden 98b/19

ṣ.+ leri 97b/08

ṣ.+ lerüñ 97b/03, 97b/17

ṣūfiyye (Ar.): "ṣūfī" kelimesinin tamlamalarda kullanılan şekli.

fetvā-ı ṣ.+ de 28a/14

ṣūfiyyūn (Ar.): Sufiler.

ṣ.+ dan 97b/13

ṣuġrā (Ar.): Çok küçük.

'ālem-i ṣ. 6a/02

ṣuleḥā (Ar.): Dinin emrettiği hususlara uygun davranan, iyi amel sahibi kimseler, salihler.

ṣ. 2a/10, 67b/19

muḥibbi-i ṣ. 28b/19

ṣ.+ dan 33b/16

ṣ.+ ya 50b/10

ṣ.+ yı 64b/07

sulṭān (Ar.): Hükümdar.

s. 1b/06

s.+ a 95a/05, 98a/07

s.+ ım 71b/01, 71b/06, 76a/07

s.+ ına 95a/08

sulṭānü'l müfessirīn (Ar.): Müffesirlerin sultanı.

s.- ebū's-su'ūd 'imādī

35b/04
s. nām 26a/05

ṣuni‘ (Ar.): İnsan eliyle tabii örneklerine benzetilerek yapılan, doğal olmayan, yapma, yapay.
ṣ. 55a/03
ṣ.+ den 55a/05

ṣūr (Ar.): Öldürücü ve diriltici güce sahip ilahi nefhanın üfürülmesinde vasıta olan ve isminden dolayı boruya benzetilen şey.
ṣ. 45a/04, 45a/08, 45a/10

sūre (Ar.): Kuran-ı Kerim'in en küçüğü üç, en büyüğü 286 ayetten meydana gelen ve Fatiha, İhlas, Nur gibi ayrı ayrı isimleri olan yüz on dört bölümünden her biri.
s.-i ḥaşrüñ 53b/11
s.-i iḫlāṣuñ 55a/12
s.-i şerifede 55b/07
s.-i şerīfe 55a/18
s.+ de 55a/19
s.+ sin 53b/08
s.+ sinde 57b/16

ṣūret (Ar.): Bir varlığın dıştan görünen, beş duyu ile bilinen yönü.
ṣ.-i fetvā-yı şerīf 35a/16
ṣ.-i fetvā 35b/12
ṣ.-i ma‘nāya 4b/04
ṣ.-i mezbūrede 97b/19
ṣ.+ de 48a/01
ṣ.+ e 30a/13
ṣ.+ i 44a/05
ṣ.+ in 63a/13, 80b/13
ṣ.+ inde 20b/14, 21b/19, 26b/19, 34b/01, 60a/07, 87a/18
ṣ.+ ine 34b/02, 38b/15
ṣ.+ ler 97a/01

ṣūreta (Ar.): Dış görünüşe göre.
ṣ. 65b/15

sübeki (Tr.): Metinde sikke anlamında kullanılmıştır.
s. 84a/05

süd (Tr.): Bk. "süt".
s. 8b/18, 9a/02, 9a/04
s.+ den 46b/16
s.+ i 8b/19, 24b/07
s.+ inüñ 9a/02, 9a/04

sü‘adā (Ar.): Kutlu, mübarek, hak katında makbul ve kurtulmuşlardan olan kimseler, saidler.
s. 57b/06
s.+ da 57a/17
s.+ dan 57a/03

süḳuñ (Ar.): Durma, hareketsiz kalma, durgunluk.
cemī‘-i ehl-i s. 20a/19

sükūt (Ar.): Susma, konuşmama, sessizlik.

s.+ a 69a/07

s.+ ıdur 19b/16

s.+ ıñ 15b/03

s.+ ından 15b/04

s. ider 93a/18

s. idüp 14b/10

s. itdim 76a/01

s. itmegi 68b/10

s. itmeyeler 53a/16

s. itmiş 26b/16

s. itseler 72a/12

sülüş (Ar.): Üçte bir.

s.-i ‘ömri 29b/09

sümme (Ar.): Sonra.

s. 55b/06, 58b/04, 70a/13, 75b/19

sünbül (Far.): Bir tür çiçek.

s. 62a/15

sünen (Ar.): Sünnetler.

s.+ e 81b/10

s.+ leri 22b/16

sünnet (Ar.): Hz.Muhammed’in müslümanlarca uyulması gereken sözleriyle örnek iş ve davranışlarının tamamı.

s. 2b/09, 2b/10, 2b/11, 3a/11, 16a/10, 16a/11, 17b/17, 17b/18, 18a/09, 18a/11, 18a/14, 20a/09, 21a/05, 21a/11, 21a/18, 21b/06, 22a/03, 70b/11, 83a/19, 84b/11

ehl-i s. 2a/09, 2a/13, 3b/03, 3b/04, 3b/07, 3b/08, 3b/09, 4b/02, 4b/09, 4b/17, 6b/13, 9a/19, 13b/16, 13b/19, 14a/02, 14a/03, 14b/04, 21b/13, 21b/16, 39b/11, 47a/17, 56a/08, 56a/09, 56a/14, 59a/08, 60b/07, 60b/13, 62a/07, 67a/06, 70a/19, 70b/05, 70b/07, 78b/16, 81a/17, 81a/19, 85a/09

s.-i seyyi’esin 28b/07

s.-i şerifesin 85a/06

s.+ dür 83b/04, 83b/19, 91b/03, 97a/18

s.+ e 53b/01

s.+ in 53b/07, 73b/15, 85a/14

s.+ leri 16a/13, 38b/17, 74a/03, 74a/13, 83b/03, 83b/18, 84b/14

s.+ lerin 22a/07, 84b/17

sünnī(Ar.): Sünniliği benimsemiş kimse.

s.+ lerden 71a/18, 75a/16

s.+ lere 79a/04

sür- (Tr.): Yönetip yürütmek, kullanıp gitmesini sağlamak, sevketmek.

s. 66a/10, 66a/17, 66b/03

s.- düñ 66b/03

s.- dürürler 81a/04

s.- iyüp 85b/01

s.- üp 11b/15

sürç- (Tr.): Ayağın kayması veya bir yere, bir şeye takılması, çarpması sonucunda düşecek gibi olmak, sendelemek, tökezlemek.

s.- dükde 56b/18

sürūr (Ar.): Sevinç.

s. 64b/04, 75b/02

süt (Tr.): Doğumdan sonra belli bir süre yavrularını besleyebilmeleri için kadınların ve memeli dişi hayvanların memelerindeki bezler tarafından salgılanan besin değeri yüksek, tatlımsı, özel kokulu, mavi veya sarıya çalan beyaz renkli sıvı.

s. 32b/11

s.+ lik 16b/10

süstlik (Far.): Gevşeklik.

s. 16a/10

sü'ūd (Ar.): Yükseğe, yukarıya çıkma, yükselme, yücelme.

s. idüp 62a/10

sü'āl (Ar.): Soru.

s. 60a/13, 77b/03, 79b/02

s.-i münker 58b/19

s. eyler 1b/11

s. iderler 19a/07

s. iderseñ 18b/12, 31b/03

s. iderüz 86a/11

s. idüp 23a/01, 27b/02, 46b/03, 69b/06

s. itdiler 8a/13, 34a/08, 34b/08, 55a/18, 86a/06, 86a/09, 86a/10

s. itdim 30a/12

s. itdügiñüz 55b/01

s. itdüm 24b/02

s. itseler 48a/08

s. itseñ 81b/05

s. itse 3a/18

s. olınsañ 85b/06

s. olınsa 22b/16

s. olınup 22b/14

s. olınursa 62b/05

Ş

şabḳa (Bul.): Sokağa çıkarken giyilen fötr, kasket, keçe, hasır.

ş. 31a/07, 31a/10, 31a/12, 31a/15

ş.+ sın 93b/18

Şāfi' (Ar.): İmam Muhammed bin İdris e'ş-Şafii'nin mezhebine mensup olan kimse.

ş.+ ler 92b/11

ş.+ nüñ 70a/07

ş. +i 70a/11

şāhid (Ar.): Bir şeyin olduğu yerde hazır bulunup olanları gören kimse.

ş. 49a/17

ş.+ lerdür 6a/03

ş. +i 17b/16

şaḫṣ (Ar.): Kimse, kişi.

ş.-ı āḫerī 6a/07

ş.-ı vāḥidi 6a/06

şaḳī (Ar.): Allah katında makbul olmayan kimse.

ş. 56a/19, 56b/06, 56b/10, 56b/16, 57a/01, 57a/04, 57a/10, 57a/13, 57a/18,57b/05

ş.+ dür 56b/07

ş.+ lerden 57a/18

ş.+ lıkdan 38a/18

şaḳīḳ (Ar.): Bölme, yarma.

ş. 62b/14

şākird (Ar.): Bir mektebe, bir medreseye veya bir hocaya devam edip ders okuyan kimse, öğrenci, talebe.

ş. 52a/01

ş.+ lerin 53a/15

ş.+ lerinüñ 19a/02

Şāliḫ (Ar.): Özel isim. Hz. İbrahim (a.s.)'in atalarından biri.

Ş. 61a/18

Şām (Ar.): Özel isim. Şu an Suriye sınırları içinde bulunan bir bölgenin ismi.

Ş.+ a 15b/14, 15b/16, 22a/14

Ş.+ da 15b/13, 15b/19

iḳlīm-i Ş.+ da 22a/18

şā'nehu (Ar.): Onun şanı.

ş. 51b/15

şarāb (Ar.): Meyve sularının ve özellikle üzüm suyunun belli usüllerde mayalandırılmasından elde edilen alkollü içki.

ş. 31b/05, 32a/07, 47a/01, 62a/04, 72b/05, 73a/03, 74b/05, 75b/12, 78a/17, 87a/02, 88a/09, 90a/01, 94a/11, 94a/16

ş.+ ı 71b/19

şarāben tehūrān (Ar.): Cennet şarabı.

ş. 89b/10

şārib (Ar.): İçen, içici.

ş.+ ler 35b/02

şarṭ (Ar.): Bir şeyin varlığının veya meydana gelebilmesinin kendisine bağlı olduğu şey, bir şeyin var olabilmesi için gerekli olan husus, koşul.

ş.+ dur 11b/19, 14a/11, 17b/10

ş.+ ları 16a/12, 80b/16, 83b/08

ş.+ ların 84b/16

şaṭranc (Ar.): Bir tür oyun, satranç.

ş. 35a/17, 35b/08, 36a/04, 36a/06, 36a/08, 36a/09

şāyed (Ar.): Eğer.

ş. 66a/10

şāyi‘ (Ar.): Bir şeyin her noktasıyle ilgisi bulunan.

ş. 25a/18, 28a/12, 29a/04, 70b/08

ş. itdikleri 75a/08

ş. itdiler 75a/07

ş. ḳılmaḳdur 70b/07

ş. olan 12a/18

ş. olup 73a/06

şāẕ (Ar.): Genel kurallara uymayan, kural dışı, müstesna.

ş. 23a/06, 60a/15

şebeke (Ar.): Ağ.

ş.+ lerine 71a/12

şecā‘at (Ar.): Yiğitlik, yüreklilik, cesaret.

ş. 40a/02

ş.+ lerin 53a/14

şedīd (Ar.): Şiddetli.

buġż-ı ş. 79a/04

ta‘zīr-i ş. 98b/10

‘aẕāb-ı ş. 7b/18, 15a/09, 82a/08

şefā‘at (Ar.): Bir suçun bağışlanması veya bir isteğin yerine getirilmesi için aracı olma.

ş. 46b/08, 46b/09

ş.+ i 59a/06

şefḳat (Ar.): Koruma, acıma ve esirgeme duygusu ile karışık olan sevgi.

ş. 41a/06, 68b/15

ş. itmeyeler 23a/03

şefḳaten (Ar.): Şefkatlice.

ş. 12a/15

şehādet(Ar.): Görülen ve bilinen bir durum veya iş hakkında şahitlik etme, tanıklık yapma.

ş. 11a/16, 32a/06, 36b/06, 48b/04

kelime-i ş.+ i 49b/07

ş. iderler 6a/03

ş. idüp 71a/11

şehādeten (Ar.): Şahitlik ederek.

ş. 49b/17

şehīd (Ar.): Allah yolunda ve din uğrunda savaşırken ölen kimse.

ş. 82b/01

şehir (Ar.): Kent, il.

cemī‘-i ş. 20a/19

ş.+ de 78b/01, 79a/09

ş.+ inde 16a/15

ş.+ ine 16a/04, 16a/15, 16a/18, 38a/19

ş.+ leri 23a/06

ş.+ lerinde 80b/02

ş.+ lerine 28a/10

şehr (Ar.): Ay.

ş.-i ramażānda 58b/16

nıṣf-ı ş.-i ramażān 99a/15

ş.+ inde 16a/05

şehrī (Ar.): Şehirli, kentli.

ş. 20a/12

şehvet (Ar.): Karşı cinse duyulan şiddetli arzu, cinsel istek.

ş. 67a/14, 99a/08

şek (Ar.): Şüphe, zan.

ş. 5b/04, 6a/11, 17a/02, 26a/09, 29a/03, 46a/04, 65a/18, 70a/03, 74b/11, 74b/15, 87b/18

ş.+ dür 5a/16

ş.+ leri 56b/14

ş.+ süz 38a/19

şeḳāvet(Ar.): Kötü yaratılışlı, kötü iş işleyecek tıynette olma, kutsuzluk.

ş. 57a/05, 57a/10

ş.+ i 57a/09

şeker kamışı (Ar.): Öz suyundan veya nişastasından çıkarılan, çoğunlukla beyaz billurlar halinde, suda kolayca eriyen, ağızda tatlı bir lezzet bırakan, birleşiminde karbon oksijen ve hidrojen bulunan maddelere verilen ortak isim.

ş. +ı 9a/10

ş.+ ler 12a/05

şekil (Ar.): Dış görünüş, dış çizgiler, biçim.

ş. 76b/05

ş.+ inde 2a/10, 13b/08, 34a/05, 34b/01, 34b/02, 69b/16

şekvā (Ar.): Şikayet, yakınma.

ş. ideler 52a/18

ş. itdiler 24a/04

şer (Ar.): Kötülük, fenalık.

ş. 7a/05, 7b/05, 8b/08,

8b/16, 9b/01, 38b/06, 42a/16, 42b/01, 42b/06, 42b/10, 43a/02, 43a/06, 59b/10, 59b/11

ş.+ den 9b/13

ş.+ dür 93b/17

ş.+ e 8a/06, 9b/09, 59b/06, 59b/10

ş.+ i 8a/07, 9a/15, 9a/17, 9a/18, 9b/12, 42b/06, 43a/03, 46b/06, 77a/19

ş.+ inden 13b/18, 33a/04

ş.+ indendür 63a/11

ş. idüp 8b/14

ş.+ ler 46b/06

ş.+ lerin 43b/15

ş.-i şeyṭāndan 37a/09

şer‘ (Ar.): Şeriat, İslam şeriatı.

ş.-i şerīfe 52b/03, 53a/13, 92a/17, 92b/01, 92b/07

ş.-i şerīfi 17a/19, 17b/01

ş.-i şerīfüñ 66a/14

ş.-i şerīf 11a/18, 19b/19, 40b/12, 51a/06, 51a/12, 66a/13, 75a/12

ş.+ a 92b/06

ş.+ e 11b/07, 71b/07

aḥkām-ı ş.+ i 92b/09

şerā’iṭ (Ar.): Şartlar, koşullar.

ş.-i İslāmdur 4a/06

ş. 81b/10

ş.+ lerin 81b/11

şerb (Ar.): İçmek.

ş.+ ine 25b/13

şerbet (Ar.): Meyve özü, su ve şekerle yapılan tatlı içecek.

ş. 18b/02, 95b/19

ş.+ lerdür 22b/05

şeref (Ar.): Bir kimseye gösterilen saygının dayandığı manevi yücelik, manevi ululuk, onur, haysiyet.

ş.-i neseb 96b/09

ş.-i ‘ilm 96b/09

ş.+ ine 86a/01

şer‘en (Ar.): İslam şeriatına göre.

ş. 11b/06, 11b/09, 35b/01, 69b/07, 77a/04, 78a/19, 94b/06, 97b/10, 97b/14, 98a/19, 99a/05

Şerḥ-i Mevāḳıf (Ar.): Özel isim. XV. yüzyılda yaşamış olan Seyit Şerif Cürcani’nin kelam ilmi üzerine kaleme aldığı eser.

Ş. 4a/16

Şerḥ -i İbn-i Ġars (Ar.): Özel isim. Hanefi mezhebi fıkıh alimlerinden biri olan İbn-i Ġars’ın eseri üzerine yapılan bir şerh.

Ş. 4a/11

Şerḥ-i Ekmellu’d-dīn (Ar.): Özel

isim . Kādı zāde Mehmed Efendi'nin Mebhas-ı Îmân adlı eserinde faydalandığı Arapça kaynaklardan biri.

Ş.- 4a/14

Şerḥ-i Ġavāmıż (Ar.): Özel isim . Kādı zāde Mehmed Efendi'nin Mebhas-ı Îmân adlı eserinde faydalandığı Arapça kaynaklardan biri.

Ş. 4a/11

Şerḥ-i Mevāḳıf (Ar.): Özel isim . Kādı zāde Mehmed Efendi'nin Mebhas-ı Îmân adlı eserinde faydalandığı Arapça kaynaklardan biri.

Ş. 4a/16

Şerḥ-i ye'ūlu'l-'abid li'l-şeyḫi muḥāmmedin-i Ebibekir E'r-rāzi (Ar.): Özel isim . Kādı zāde Mehmed Efendi'nin Mebhas-ı Îmân adlı eserinde faydalandığı Arapça kaynaklardan biri.

Ş. 87b/17

Şerḥi'l -'Aḳā'id Li'sa'adeleddīn e'l-Teftāzāni (Ar.): Özel isim. Kādızāde Mehmed Efendi'nin Mebhas-ı Îmân adlı eserinde faydalandığı Arapça kaynaklardan biri.

Ş. 4a/11

şer'ī (Ar.): Şeriatle ilgili, şeriata uygun.

ş. 40b/09, 40b/10, 45b/07, 91b/17, 92b/05, 92b/07, 92b/08, 97a/06

ş.+ de 98a/16

ḫilāf-ı ş. 72b/03

ş.-i şerīfe 17b/05

ş.-i şerīfüñ 17b/02

ġarż-ı ş. 28b/12

vech-i ş. 91b/13

şerī'at (Ar.): Allah'ın kulları için peygamberleri vasıtasıyle koymuş olduğu iman, ahlak, ibadet ve hukukla ilgili kural ve hükümlerin bütünü, din.

ş. 71b/16

'ilm-i ş. 21b/01

ş.-ı Muḥammediyyeye 23a/04

ş.-ı Muḥammediyye 19b/13

ş.-i Muḥammediyyeye 20a/06

ş.-i Muḥammediyye 70b/06

ş.+ da 25b/18

ş.+ den 97a/04

ehl-i ş.+ dur 71b/18

ş.+ e 20b/15

ş.+ ıla 46a/01

şerī'atü'l-İslām (Ar.): İslam şeriati.

ş.+ da eydür 28a/17

şerīf (Ar.): Şerefli, kutsal, mübarek.

ş. 4a/13
ehādīṯ-i ş. 86a/17
eḥādiṯ-i ş.+ de 6a/13
fetvā-yı ş. 35b/05, 36a/03
ḥadīṯ-i ş. 25a/09
ḥadīṯ-i ş.+ den 86a/16
ḳavl-i ş. 55a/10
muṣḥaf-ı ş. 89a/09
ramażān-ı ş. 94a/17
ṣūret-i fetvā-yı ş. 35a/16
şer‘-i ş. 11a/18, 19b/19, 40b/12, 51a/06, 51a/12, 66a/14, 75a/12
yes-i ş. 89b/03
ẕāt-ı ş. 43b/12
ramażān-ı ş.+ de 75b/10, 90b/10
eḥādiṯ-i ş.+ e 26a/17, 56b/05, 72b/08, 78b/14
eḥādīṯ-i ş.+ eden 92a/08
şer‘-i ş.+ e 52b/03, 53a/13, 92a/17, 92b/01, 92b/07
şer‘i-i ş.+ e 17b/05
ism-i ş.+ i 90a/14
ḳavl-ı ş.+ i 56b/13, 60a/09
muṣḥaf-ı ş.+ i 60b/18
şer‘-i ş.+ i 17a/19, 17b/01
ẕāt-ı ş.+ i 44a/01
ẕāt-ı ş.+ in 54b/18
ẕāt-ı ş.+ ine 41b/10
ḥadīṯ-i ş.+ inde 77a/13, 86a/14
ẕāt-ı ş.+ inde 41b/13
ḳavl-ı ş.+ inden 82a/12
ẕāt-ı ş.+ ler 43b/04
murād-ı ş.+ lerin 88a/08
ḥadīṯ-i ş.+ üñ 27a/09
şer‘-i ş.+ üñ 66a/14
şer‘i-i ş.+ üñ 17b/02
fetvā-ı ş. +e 26a/06, 26a/08, 26a/10
ḥadīṯ-i ş. +e 92a/09
sünnet-i ş.+esin 85a/07
sūre-i ş. 55b/08, 55a/18

şerīk (Ar.) : Ortak.

ş. 60b/02
ş.+ i 10a/15, 59a/10
ş. +e 49b/17

şer‘iyye (Ar.): “Şer‘ī” sözcüğünün tamlamalarda kullanılan şekli.

mu‘āmele-i ş. 96b/06
aḥkām-ı ş.+ ye 17a/02

şerrihi (Ar.): Şer, kötülük, fenalık.

ş. 6b/03, 6b/09, 64a/16

şer‘ullāh (Ar.): Allah’ın şerri.

ş. 92b/04

şetim (Ar.): Küfür, kötü söz.

ş. eylese 96b/04, 96b/05, 98a/08, 98a/09, 98a/11

ş. iderdik 15b/01

şevḳ (Ar.): Şiddetli arzu, istek.

ş.+ e 70a/02, 97b/05

şey (Ar.): Belli bir nesne, oluş veya düşünceyi belirtmeyen, anlamı kendinden önceki ve sonraki kelimelerle ortaya çıkan; söz, olay, iş, durum, husus, madde, eşya vb. yerine kullanılan belirsiz kelime.

ş. 59a/14, 60a/07, 76b/08, 76b/12, 89b/16

ş.+ de 17a/02

ş.+ den 62a/18

ş.+ e 90a/06

ş.+ i 5b/18, 17b/02, 23b/01, 23b/05, 54a/03, 59b/08, 59b/11, 62b/11, 73a/09, 94a/04, 94b/13, 95a/01

ş.+ lerden 17b/10

ş.+ leri 63b/05

şeyāṭīn (Ar.): Şeytanlar.

ş. 5a/13, 36a/13, 36b/03, 36b/09, 40a/07, 60a/12, 60a/13, 60a/14, 66b/10, 71a/09, 81a/02

iḫvān-ı ş. 27b/10, 27b/11

ş.+ dür 13b/15

iḫvān-ı ş.+ i 27b/17

ş.+ üñ 26b/02

şeyḫ (Ar.): Bir tarikata girip seyr ü sülûkünü tamamladıktan sonra o tarikatın başı durumundaki en yüksek mertebeye çıkan bulunan ve kendisine derviş yetiştirme (irşat) izni verilen kimse; taliplere rehberlik edip onları tarîkat usüllerine göre irşat etmek ehliyetine sahip kamil insan.

ş. 27a/13, 32a/05, 34a/03, 34a/11, 34a/17, 35b/10, 35b/15, 40b/18, 56a/16,

64a/05, 71b/06, 76a/15

ş.+ e 71b/09

ḥażret-i ş.+ e 80b/16

ş.+ i 33b/16, 33b/19, 34a/02

ş.+ imüz 80b/12

ş.+ in 77a/07

ş.+ ini 76a/18

ş.+ iñize 80b/15

ş.+ le 80b/08

ş.+ ler 52b/09, 80b/14

ş.+ lerden 35a/18

ş.+ lere 91b/05

ş.+ leri 71b/12, 76a/18

ş.+ lerine 80b/17

ş.+ lerini 80b/14

ş.+ lerüñ 80b/08

Şeyḫ Aḥmed Rūmī (Ar.): Özel isim. Osmanlı dönemi şeylerinden biri.

naṣīḥat-ı ş. 26a/04

Şeyḫ İbrāhīm şeyḫü'l-cerrāh (Ar.): Özel isim. Osmanlı dönemi şeylerinden biri.

Ş. 30a/16, 30a/19

şeyḫü'l-islām (Ar.): Osmanlı Devleti'nde dini kurumların, şeriat mahkemelerinin ve ilmiye sınıfının başı durumunda olup bunlara nezaret eden en yüksek rütbeli din adamına verilen unvan.

ş. 28a/13, 35a/15, 87a/10, 92a/05

ş.+ a 35b/12

şeyṭān (Ar.): Meleklerin başı ve hocası olduğu halde isyan edip Allah'ın emirlerine karşı geldiği için huzurdan kovulan ve rahmetten uzak kalan asi varlık, iblis.

Ş. 14a/04, 14a/07, 14a/09, 14a/12, 27a/05, 32b/04, 50b/03, 50b/18, 63b/15, 66a/07, 66a/08, 66a/09, 66a/15, 66a/19, 66b/02, 66b/14, 66b/18, 77a/06, 77b/08, 77b/11, 77b/12, 79a/12, 87a/14

Ş.+ a 82a/05

Ş.-ı la'īne 75b/02, 82a/04, 85b/03

Ş.-ı la'īnüñ 77a/05

Ş.-ı la'īn 66b/06

Ş.+ a 15b/03, 34b/14, 35a/06, 66a/10

nefs-i Ş.+ a 16b/03

şerr-i Ş.+ dan 37a/09

Ş.+ dur 51a/01

Ş.+ ı 78b/06

Ş.+ lar 13b/18, 36b/07, 60a/18

Ş.+ laruñ 27b/08

Ş.+ uñ 40a/12, 82a/10, 85a/09

Şeyḫ Ebū Manṣūr Māturīd (Ar.): Özel isim. Selçuklu döneminde yaşamış olup Hanefi mezhebinden olanların imamıdır.

Ş. +dür 56a/16, 95a/07

şeyṭānī (Ar.): Şeytanca.

ş.+ lerdür 79a/18

şey'en (Ar.): Şey, her şey.

ş. 48b/15

şi'a (Ar.): Hz. Ali'ye taraftar olanlara, halîfeliği onun ve evlâtlarının hakkı olarak görenlere verilen isim.

ş. 62a/04

şifā (Ar.): Hastalıktan kurtulma, iyi olma, eski sağlığına tekrar kavuşma, onma.

ş. 25b/09, 28b/09, 29a/12, 59b/01

ş.+ sına 59a/19

ş. +yı 59b/01

şim (Tr.): Şu an, şimdi.

ş.+ den 25a/12, 59a/11

şimdi (Tr.): İçinde bulunulan zaman.

ş. 15b/05, 23a/12, 23b/03, 24b/12, 28a/01, 28b/05, 29a/07, 30a/07, 30a/10, 36a/03, 45b/02, 61a/02, 67a/01, 67a/03, 72a/05, 73b/01, 73b/13, 77a/17, 95a/15

ş.+ den 22b/12

ş.+ ki 13b/03, 13b/07, 20a/07, 20b/09, 41a/01, 46b/18, 66b/08, 66b/14, 66b/17, 70a/18, 72a/02, 72b/11, 72b/18, 73a/09, 73b/10, 77a/14, 77a/17, 77b/02, 79a/01

ş.+ lik 66a/18

şināḫten (Far.): Anlamak.

ş. 19a/10

şinik (Yun.): Ağırlığı kullanıldığı yere göre değişen bir hubûbat ölçeği.

ş.+ den 24a/16

şi‘r (Ar.): İçki.

ş. 62a/05

şirā (Ar.): Satın alma, satın alınma.

ş. 51b/02

bey‘-i ş.+ nuñ 86b/07

şirk (Ar.): Allah’a eş ve ortak koşma, ortak isnat etme.

ş. 5a/16, 5a/17

ş.+ den 5a/15

Şīt (Ar.): Özel isim. Hz. Adem (a.s)’ın oğlu.

Ş. 45a/17, 61a/12, 61a/15

şi’āmet (Ar.): Kınama, şeamet.

ş.+ i 19b/15

şol (Tr.): Şu.

ş. 2b/17, 3a/10, 4a/19, 4b/04, 10a/04, 10a/05, 10a/07, 14a/11, 14b/08, 16a/16, 18a/12, 21a/03, 21b/01, 23a/10, 28b/12, 28b/17, 29a/01, 29a/19, 32a/15, 36a/05, 36a/07, 36a/10, 38b/10, 39b/04, 39b/06, 40b/09, 40b/10, 40b/12, 41b/12, 43b/19, 44a/03, 44a/13, 47a/19, 47b/05, 48b/09, 48b/10, 48b/11, 55a/03, 55a/08, 55b/11, 56b/14, 63a/12, 63a/16, 63a/18, 64a/07, 65b/10, 67b/03, 68a/05, 69b/11, 70a/05, 72a/17, 72a/19, 72b/09, 72b/10, 73b/14, 74b/04, 75a/05, 78a/03, 78a/07, 78b/06, 84a/15, 84b/02, 88b/16, 98a/16

şom (Ar.): Uğursuz.

ş.+ luġunda 37b/11

şöhret (Ar.): Nam, şan.

ş. 25a/19, 40a/10

şöyle (Tr.): Şuna benzer, şunun gibi.

ş. 9b/04, 9b/08, 12b/09, 16b/16, 23a/13, 23b/10, 23b/11, 33a/01, 37b/01, 50b/10, 51b/05, 53a/13, 64b/18, 67b/15, 71b/03, 77a/03, 83a/02, 84a/06, 84b/08, 93b/13, 96b/14, 96b/15, 97b/02

ş.+ ce 7a/04, 20b/03, 70b/16

ş.+ dür 94b/17

şöyleş- (Tr.): Karşılıklı konuşmak, sohbet etmek, söyleşmek.

ş.- düreler 52b/15

şu (Tr.): ok uzakta olmayan kimse veya şeyi işaret yoluyle belirtir.

ş. 25b/15

ş.+ ña 19a/02, 19a/18, 39a/13, 54b/07, 84a/07

ş.+ ndan 71b/19

ş.+ nlar 32b/09

ş.+ nlardan 63b/17

şurb (Ar.): İçmek.

ş. 18b/16, 30b/16, 68b/07, 71b/13, 73b/06

ş.-ı ḫamiri 70a/15

ş.-ı ḫamir 71b/03, 72b/16

ş.-ı ḫamre 75b/12

şurubuhu (Ar.): Onu içmek.

ş. 30b/18

şübhe (Ar.): Bir hususla ilgili gerçek veya doğrunun ne olduğuna kesin biçimde karar verememe durumu, bu kararsızlıktan doğan ve tam bir hüküm vermeyi engelleyen tereddüt, kuşku, şek.

ş. 5b/04, 6a/11, 17a/03, 26a/09, 29a/03, 46a/04, 65a/18, 74b/11, 74b/16, 87b/18

ş.+ leri 56b/14

ş.+ lü 54a/17

ş.+ si 56b/14

ş.+ siz 31a/01

şükūfe (Far.): Çiçek.

envā‘-ı ş. 23a/19

şükür (Ar.): Verdiği nimetler için Allah’a karşı duyulan minneti dile getirme.

ş.+ dür 40a/03

ş. ideler 54a/07

ş.-i endereş 19a/14

ş.+ ler idesin 2b/04

şütūm (Ar.): Sövüp saymalar, küfürler.

ş. 14b/06, 37b/17

ş.-ı ġalīẓe-i melāya‘nileri 14b/09

ş.-ı ġalīẓelerine 15a/07

ş.-ı ġalīẓe 15b/01

ş.+ lar 15b/04

T

tā (Far.): Bir şeyin bulunduğu, başladığı veya sona erdiği yeri yahut zamanı anlatırken söze mübalağa katar.

t. 8b/15, 11b/02, 15a/14, 19a/14, 20a/04, 37a/12, 37b/01, 37b/05, 38a/09, 38b/16, 39a/08, 39b/10, 41a/11, 41b/08, 42a/02, 47a/16, 49a/03, 49a/17, 49b/01, 49b/06, 49b/10, 63b/05, 64b/14, 64b/15, 68b/02, 70a/05, 74b/16, 75a/05

ta‘allum (Ar.): Ders alarak öğrenme, belleme.

t.+ dan 12a/05

t. idüp 14a/18, 86b/09

t. itmekden 17a/14

ṭa‘ām (Ar.): Yemek, aş.

ṭ. 18a/17, 18a/18, 18b/06, 18b/07, 47a/01, 52b/05, 68b/04, 90a/12, 96a/03, 96a/04, 99a/02

haḍım-ı ṭ.+ a 29a/17

ṭ.+ dan 3a/06

ṭ.+ dur 96a/04

ṭ.+ ı 96a/05

ṭ.+ lar 96a/06

ṭ.+ ların 3a/05

ṭa‘ān (Ar.): Çok taneden, çok çekiştiren, çok söven.

ṭ. 40b/07

ta‘arruż (Ar.): Sataşma, ilişme, takılma, tecavüz etme.

t.+ lar idüp 3a/01

ṭā‘at (Ar.): İbadet, takva.

ṭ. 3b/10, 35a/02, 47b/02, 60a/04, 73b/19, 82b/17

ṭ.+ a 50b/17

‘ibādat-ı ṭ.+ da 33b/18

ṭ.+ ı 94a/19

ṭ.+ ın 42a/17

ṭ.+ lar 14a/06, 47b/08, 81b/07

ṭ.+ ları 48a/18, 49a/04

ṭ.+ laruñ 11b/05

ṭ.+ ler eylese 11b/16

ṭ.+ ler 2a/08, 5a/09

cemī‘-i ṭ.+ leri 13a/16

ṭ.+ uñ 7a/12

ṭ.+ uñuz 42b/09

ṭā‘āt (Ar.): İbadetler.

ṭ.+ da 78a/03

ṭ.+ ıñ 39b/12

ṭ.+ ında 38b/09

ṭ.+ uñ 86b/06

ṭab‘ (Ar.): Güç, kuvvet, takat.

ṭ.-ı ḫār-ı yābis 32b/08

ṭ.+ ına 69a/02

tābi‘ (Ar.): Birine veya bir şeye uyan, onun arkası sıra giden.

t. ḳılmamaḳdur 17a/19

t. olmaġ 49a/11

t. olmaḳdan 49a/12

t. olmaḳ 82a/03

t. olmayalar 51a/06

ṭabī‘at (Ar.): İnsan dışındaki canlı ve cansız varlıkların hepsi, doğa.

ṭ. 63a/09, 9b/08

ṭ.+ larından 68b/02

tabīb (Ar.): Hekim, doktor.

t.+ den 59b/01

tābi‘īn (Ar.): Hz. Muhammed'i görmüş olanları gören ve onlardan hadis dinleyenler, peygamberden sonra gelen ikinci nesil.

t. 86b/12

ta‘bīr (Ar.): İfade, anlatım.

t. 67b/01

t.+ i 71b/06

tābut (Ar.): İçine ölü konan sandık.

t.+ a 53a/02

tafṣīl (Ar.): Bir şeyi bütün ayrıntıları ile açıklama.

t.+ i 47b/19, 48b/08, 56a/12, 56b/04

t. itdügüm 88a/15

t. olınmaḳ 8b/02

imān-ı t.+ i 47b/17

ṭaġ (Tr.): Dağ.

ṭ.+ ı 45a/02

ṭ.+ lar 46a/10, 80a/08, 80a/13

ṭ.+ lardan 8a/10

taġayyür (Ar.): Değişme, başkalaşma.

t. 57a/14, 57a/15, 57a/16, 57b/01, 57b/02

t.+ den 41b/14

ṭaġıd- (Tr.): Dağıtmak.

ṭ.- ur 45a/03

ṭaġıl- (Tr.): Dağılmak.

ṭ.- dıḳdan 49b/14

ṭ.- ınca 33a/16

taḥammül (Ar.): Zor şeylere

dayanma gücü, ses çıkarmadan katlanma.

t. ideler 52b/01

ṭahāret (Ar.): Temiz olma, temizlik.

ṭ.+ siz 91a/18

taḫfīf (Ar.): Hafifletme.

t. eylese 89a/08, 89a/09

t. itdügi 90a/15

taḥiyyet (Ar.): Selam verme, "Allah uzun ömürler versin" deme, ömür uzunluğu için duada bulunma.

t. 95a/06

taḥḳīḳ (Ar.): Bir şeyin ne olduğunu, doğru olup olmadığını anlamak için yapılan araştırma, soruşturma.

t. 1b/13, 38a/17, 57a/19

imān-ı t. 5b/05

t.-i mes'ele 56b/15

t.-i meẕkūr 55b/10

t.+ ler 56b/02

taḥḳīḳen (Ar.): Tahkik yoluyle, araştırmak suretiyle.

t. 2b/11

taḥḳīren (Ar.): Hakaret ederek.

t. 96a/19

taḥlīḳ (Ar.): Traş etme.

t.+ e 55b/19

t.+ ile 7a/08, 9b/02, 58a/04, 58a/06

taḫmīn (Ar.): Yaklaşık olarak, aşağı yukarı değerlendirme.

t.-i īrādi 8b/08

taḥrīk (Ar.): Kışkırtma, provokasyon.

t. itmeyince 40b/13

taḥrīr (Ar.): Yazı yazma, kitabet.

t. olınanlardan 57a/18

t. olınan 57a/17

t. olınur 57a/18

t. olunan 57a/08

taḥrīren (Ar.): Yazı yazarak.

t. 99a/14

taḥṣīl (Ar.): İlim öğrenmek için okuma, öğrenim.

t.-i kemāl 83a/10

t.-i ma'rifetden 68a/03

t.-i ma'rifetiñ 55a/01

t.-i ma'rifet 55a/01

t.-i 'ilimden 68a/03

t.-i 'ilme 77b/15

t.-i 'ulūma 77b/18

t. eyleyeler 55a/11

t. idesin 38b/19

t. idüp 16a/08, 16b/01, 19b/09, 21a/10, 40a/03, 73a/08

t.+ inde 4b/11

t.+ ine 54a/08

t. itdikleri 82a/13

t. itmek 54b/12

t. olur 3b/02

taḥsīn (Ar.): Güzel bulup takdir etme, övme, alkışlama.

t. itdiñ 66a/14

t. itmek 66a/14

taḥt(Far.): Hükümdarların üzerine oturdukları koltuk.

t.-ı ḥükümetiñde 15a/18

t.-ı ḥükümetinde 27b/06

taḥta (Far.): Kalınca ve uzun biçilmiş düz ağaç parçası.

t.+ yı 34a/04

taḫṭīʾ (Ar.): Aşağlama, hakir görme.

t. eylese 89a/14

taḫvīf (Ar.): Korkutma, ürkütme.

t. iderlerdi 35b/07

ṭaḳ- (Tr.): İliştirmek, tutturmak veya geçirmek, asmak.

ṭ.- ılmış 40a/12

ṭ.- up 40a/05, 85a/19

ṭāḳat (Ar.): Bir şeyi yapabilmek için gereken güç, kuvvet, derman.

ṭ.+ ı 58b/02

ṭ.+ sız 58b/13

taḳayyüd (Ar.): Bağlanma, bağlı olma, kayıtlanma, mukayyet olma.

t.+ ler 24a/01

taḳbīḥ (Ar.): Çirkin görme, beğenmeme, kınama.

t. itdi 66a/14

t. itdügine 66a/14

taḳdīm (Ar.): Kendinden büyük ve üstün bir kimseye verme, sunma.

t.-i ḳadīm 57a/14

t. iderler 20a/16

t. idine 17b/06

t. idüp 20a/05

taḳdīr (Ar.): Ezelde Cenab-ı Hakk'ın olmasını dilediği şeyler, her şey hakkında vermiş olduğu ezeli karar, alın yazısı, kader.

t. 7b/06, 25b/15, 38b/06, 57a/14, 82a/12

t.-i ezelī 57b/02

t.+ ce 49b/04, 51a/13, 54b/06, 54b/08, 55a/05, 55b/04, 55b/17,

56a/01, 56b/07, 74a/06, 74b/10, 88a/17
t.+ dür 57a/15
t.+ e 57a/16
t.+ i 9b/01
t.+ ile 7a/05, 7a/07, 7a/13, 7a/15, 58a/04, 58a/06, 58a/09, 59a/15
t. itmişdi 8b/08
t. olınup 47a/11

taḳlīd (Ar.): Belli birine veya bir şeye benzemeye veya benzetmeye çalışma.
t. 21b/01
t.-i bi'l-lisān ve 38b/03
t. eylese 91b/06
t. idüp 91b/04

taḳlīdī (Ar.): Taklit olarak.
imān-ı t. 5a/12

taḳrīr (Ar.): Sözle anlatma, ifade ve beyan etme, anlatış.
t. itmediñ 15b/01

taḳṣīr (Ar.): Kusur, kabahat, suç.
t. 12b/03, 54a/04
t. idüp 66b/19
t.-i ḥadīṣe 74b/16

taḳvā (Ar.): Allah korkusu ile Allah'ın yasakladığı şeylerden, önce şirkten, sonra da günahtan, günah ve haram olması ihtimali bulunan şüpheli durumlardan, gereksiz şeylerden korunma, sakınma.
t. 71a/05, 83a/13
ehl-i t.+ dan 35a/17
t.+ sıla 59a/16, 59a/17
t.+ ya 77b/17
meclis-i t.+ ya 83a/14

taḳye (Far.): Takke.
t. 53a/08

ṭalāk (Ar.): Nikahlı eşini boşama, boşanma, nikahın sona ermesi.
ṭ. 20a/14, 69a/15, 86b/07, 91b/17, 93a/04

ṭaleb (Ar.): İsteme, dileme, arzu etme.
ṭ. 8a/13
ṭ.-i 'ilm 21b/03
ṭ. idersin 2a/11
ṭ. idiñ 86a/19
ṭ. idüp 80b/15
ṭ.+ inde 4b/01
ṭ. itdükleri 20a/10
ṭ. itmek 86a/18
ṭ. itse 60b/11, 90a/08

ṭalebe (Ar.): Öğrenciler.
zümre-i ṭ.-i 'ilimdendür 21b/02
ṭ.-i 'ilimden 75b/09

ṭ.-i ‘ilim 90a/17

ṭ.-i ‘ilmüñ 18a/08

ṭ.-i ‘ilm 20a/15, 82a/15

ṭalebü’l-‘ilim farīżetün (Ar.): İlme talip olma farzdır.

ṭ. 69b/07

ṭālib (Ar.): Talep eden, arzulayan.

ṭ.-i ḥaḳ 41a/09

ṭ. olalar 55a/09

ṭ. oldığına 17a/16

ta‘līm (Ar.): Öğretme, belletme.

t. eyleye 92b/16

t. ideler 68b/19

t. idüp 14b/01, 14b/06, 19a/19

t. itmediñ 15a/17

t. itmeyüp 14b/05

t. itmezse 69b/04

ṭama‘ (Ar.): Aç gözlülük, tamah.

ṭ. 51a/14

ṭ.+ dan 51a/14

ṭamla (Tr.): Damla.

ṭ. 42a/02

tāmme (Ar.): Afet, felaket.

t. 9a/14

ṭanbūr (Far.): Bir tür müzik aleti.

ṭ. 36a/11, 54a/10

ṭane (Ar.): Bazı bitkilerin yenilebilir tohumlarından her biri.

ṭ.+ cimden 92a/19

Tañrı (Tr.): Allah.

t. 1b/11, 9b/19, 10a/08, 11a/04, 11a/09, 11a/13, 11a/16, 11a/17, 41a/12, 41a/16, 41a/17, 41b/02, 41b/05, 41b/07, 41b/09, 41b/13, 41b/15, 41b/19, 42a/07, 42a/08, 42a/10, 42a/14, 43a/13, 43a/17, 43b/03, 43b/11, 43b/13, 43b/18, 44a/01, 44a/02, 44a/03, 44a/04, 44a/09, 44a/12, 44a/14, 44a/15, 44a/16, 44a/19, 44b/01, 44b/05, 44b/06, 44b/14, 44b/17, 45a/01, 45a/06, 45a/09, 45a/18, 45b/03, 46a/12, 46b/03, 47a/09, 47a/16, 47a/17, 47b/03, 47b/05, 47b/09, 47b/14, 47b/17, 48a/01, 48a/03, 48a/04, 48b/17, 96a/03, 97a/11, 97a/14

t.+ lıġuñ 11a/09

t.+ nuñ 19a/11

t.+ ya 52b/04

ṭanu- (Tr.): Kim veya ne olduğunu hatırlamak, evvelce görülen veya bilinen bir kimse veya bir şey olduğunu anlamak.

ṭ.- mayalar 53a/12

ṭap- (Tr.): Tanrı olarak tanımak,

kulluk etmek.

ṭ.+ uculara 55b/09

ṭar (Tr.): Darlık, sıkıntı verici.

ṭ. 94a/19

ṭ.+ lıḳ 90b/15

ṭarīḳ (Ar.): Yol.

ṭ. 2a/12, 12a/01, 56a/07, 60a/12, 74b/02, 77b/13, 78b/15, 98a/19

‘ādet-i ṭ. 16b/16

ṭ.-i ḥaḳdan 19b/15, 55a/02

ṭ.+ e 71b/10, 75b/08

ṭ.+ i 20b/14, 49b/14, 55a/08, 73a/17, 74b/02

‘ādet-i ṭ.+ i 11b/11

ṭ.+ ile 11b/12

ṭ.+ in 7a/01, 19a/19, 71a/13, 79a/03, 79a/07

ṭ.+ inde 81a/13

ṭ.+ le 2a/02, 2a/03, 2a/04, 14a/13, 19a/08, 70b/19

ṭ.+ ledür 80b/13

ṭ.+ ler 26b/01

tarīḳi’n-naẓariyye (Ar.): Bakılan yol.

t. ḥaḳ 54b/17

ta‘rīż (Ar.): Kinaye yoluyle söylenen dokunaklı söz, taş.

t. 63a/01

tarla (Tr.): Tarıma elverişli, belirli ve sınırlı toprak parçası.

t.+ lar 23b/08

t.+ larına 23b/07

ṭart- (Tr.): Bir şeyin ağırlığını bulmak.

ṭ.- arken 89b/10

ṭ.- ılacaġın 39a/09

ṭaru (Tr.): Darı.

ṭ. 9a/09

taṣadduḳ (Ar.): Sadaka olarak verme, verilme.

t. 94b/04

t. eylese 94b/03

taṣavvūf (Ar.): İnsanın, Allah’ın birliğinin zevkini bütün benliğinde hissederek kendi iç aleminin derinliklerine ve dış alemin sırlarına ermek için takip ettiği düşünce ve amel sistemi; yaratılış, bu alem ve ölümden sonrası üzerindeki düşünüş ve inanış yolu; İslam’ı ve imanı kulluğun gerektirdiği şekilde ahlakı, özü ve ruhu ile yaşama disiplini.

t.+ dan 37a/11

taṣavvur (Ar.): Zihinde

şekillendirme, fikren kurma, tasarım.

t. 10a/10, 39a/10

t. olınmaya 10a/05, 10a/06

t. olınur 17b/04, 27b/08

taṣdīḳ (Ar.): Gerçek olduğunu söyleme, doğru olduğunu bildirme, doğrulama

t. 1b/13, 17a/03,17a/09

t.-i bi'l-ḳalbdur resūl 38b/03

t.+ den 47b/12

t. eyleye 62b/03

t.+ i 17b/10, 17b/11

t. iderseñ 39b/16

t.+ idür 47b/12

t.+ in 39b/15

t. itseler 93a/10

taṣdīḳen (Ar.): Onaylayarak.

t. 57b/18

taṣdīḳun (Ar.): Onaylamak.

t. 5a/05

taṣḥīḥ (Ar.): Düzeltme, yanlışı doğru hale getirme.

t. eyleyesin 2b/07

t. eyleye 86b/08

t. idüp 17a/13

t. itmege 13b/11

t. itmeyince 86b/10

taṣnīf (Ar.): Sınıflara ayırma, sınıflandırma, sıralama.

t. olınmamışdur 39b/15

taṣrīḥ (Ar.): Açık açık anlatma, şüpheye yer bırakmayacak şekilde açıklama, apaçık belirtme.

t. itmişdür 26b/02, 28b/04

ṭaş (Tr.): Yeryüzünün sertleşmiş ve katılaşmış tabakalarında bulunan, içindeki maden, tuz ve oksitlere göre değişik renkte ve değişik birleşimdeki çok sert cisim.

ṭ. 42a/11

ṭ.+ dan 65a/10

ṭ.+ ı 43a/14

ṭ.+ lar 45b/15

ṭ.+ ları 65a/10

ṭaşı- (Tr.): Götürmek.

ṭ.- r 32b/02

ṭaşra (Tr.): Dışarı.

ṭ. 23b/09, 29a/13

ṭ.+ dan 26b/05

ṭ.+ sından 34a/06

ṭ.+ ya 69a/10

ṭaṭ- (Tr.): Tatma eylemi.

ṭ.+ lu 46b/16

ṭ.+ ını 91a/11, 91a/12

ṭaṭan- (Tr.): Dadanmak.

ṭ.- up 15b/17

tavaḳḳuf (Ar.): Durma, duraklama, eğleşme.

t. olınmaḳ 97b/12

ṭavā'if (Ar.): Topluluklar, bölükler, fırkalar, taifeler.

meẕhebi'l- ṭ. 80b/01

ṭāvil (Ar.): Davul.

ṭ. 54a/10

ṭavīl (Ar.): Uzun.

ṭ. 81a/17

ṭaviş (Tr.): Ses, titreşim.

ṭ.+ in 42a/12

tavla (Far.): Aynı isimdeki bir tahta kutu üzerinde iki kişi, otuz pul ve iki zarla oynanan oyun.

t. 36a/08, 36a/09, 81b/14, 81b/16, 82a/07, 85a/10, 85a/13, 85a/16, 85b/09, 85b/14

tavli (Far.): Bk. "tavla".

t. 35a/16, 35b/07, 36a/04, 36a/05

tavuḳ (Tr.): Bir kümes hayvanı.

t. 15b/15, 98b/02

ṭayan- (Tr.): Güç ve kuvvet almak, ona güvenmek, istinat etmek.

ṭ.- up 40a/06

ta'yyib (Ar.): İyi, güzel.

t. eylese 89a/14

ta'yīn (Ar.): Bir göreve yerleştirme, atama.

t. 35a/14

t. idüp 22b/18

t. olınup 22b/13

ṭayrān (Ar.): Uçmak.

ṭ. idüp 13a/12

ṭ.- up 56b/18

ṭayyibe (Ar.): İyi iş, güzel hareket.

rāiḥe-i ṭ.+ ler 23b/02

kelime-i ṭ. 11b/01

tażarrū' (Ar.): Yalvarma, yakarma.

t. idüp 52a/19

tāze (Far.): İlk ve yeni durumunu koruyan, bayatlamamış, bozulmamış olan.

t. 31b/09, 47a/09, 67a/14,

67a/15, 67b/06

ta‘ẕīb (Ar.): Eziyet verme, azaba sokma, üzme.

t. idüp 37b/09

Tāziḥ (Ar.): Özel isim. Hz. İbrahim (a.s.)’ın dedesi.

T. 61a/17

ta‘ẓīm (Ar.): Hürmet etme, saygı gösterme, büyük sayıldığını belli edecek şekilde güzel muamelede bulunma.

t. 51b/19, 68b/14
t.+ e 25a/14
t.+ i 48b/10
t. idüp 25a/11, 25a/13
t. itmegi 68b/10
t. itmek 25a/15

ta‘ẓīmen (Ar.): Hürmet ederek, saygı göstererek.

t. 8b/15, 94a/05, 94a/07

ta‘zīr (Ar.): Azarlama.

t. 23a/03, 92b/04, 96b/02
t. +e 67b/13
t.-i eşed itmek 22b/10
t.-i eşed 24a/02
t.-i belīġ 96b/05
t.-i şedīd 98b/10
t. idüp 15a/19

tażyī‘ (Ar.): Kaybına, yok olmasına sebep olma, boşuna harcama.

t. ideceklerine 82a/01

ṭā’ife (Ar.): Grup halindeki insan topluluğu, bölük, fırka, takım, cemaat.

ṭ. 4b/09, 4b/15, 55a/13, 56a/10, 67a/07, 81b/17
ṭ.-i ḍālle 75a/08
ṭ.-i melā‘īn 70b/04
t.-i melā‘ine 21b/15
t.-i mulā‘inenüñ 21a/07
ṭ.-i mürde 80b/14
ṭ.-i mütekelliminden 56a/06
ṭ.-i pür 56a/09
ṭ.+ dür 37b/06
ṭ.+ ler 21a/01, 73b/12
ṭ.+ si 13b/01, 13b/04, 20b/12, 55b/06, 56a/14
ṭ.+ sidür 75a/09
ṭ.+ sinden 55a/13
ṭ.+ sinüñ 25a/18
ṭ.+ ye 45b/04
ṭ.+ yi 62a/18, 62a/19, 87a/01
t.+ nüñ 4b/12, 22a/01
t.+ si 21a/16, 25a/13
t.+ yi 75a/15

tā’līm (Ar.): Öğretme, belletme.

t. 5a/16

te‘ālā (Ar.): “Şanı yüce olsun” anlamında olup Allah, Hak, Tanrı kelimelerinden sonra kullanılır.

t. 2a/07, 2a/12, 3b/10, 6b/02, 6b/04, 6b/09, 7a/06, 7a/16, 7a/18, 7b/07, 7b/08, 7b/12, 8a/17, 8b/05, 8b/09, 9a/03, 9a/06, 9b/06, 9b/08, 9b/09, 9b/19, 10a/08, 11a/04, 11a/12, 11a/13, 11a/16, 11a/17, 11b/03, 12a/02, 12a/09, 12a/11, 12a/15, 12b/06, 12b/17, 14a/03, 14b/07, 14b/14, 16a/04, 16a/17, 16b/02, 17a/07, 18a/12, 18b/09, 18b/12, 19b/12, 19b/17, 20a/01, 20a/06, 20a/11, 20b/05, 20b/06, 21a/08, 21b/15, 22a/05, 22a/14, 22a/19, 23b/15, 25a/04, 26a/13, 26b/14, 27a/04, 27a/13, 27b/14, 28b/13, 29a/08, 29b/06, 30a/17, 30a/19, 30b/10, 31b/12, 32a/02, 32a/08, 33b/13, 34a/01, 34b/02, 34b/15, 35b/05, 36a/14, 36b/09, 37a/16, 37a/17, 37b/12, 37b/16, 37b/18, 40a/09, 41a/12, 41b/15, 41b/19, 42a/07, 42a/08, 42a/10, 42a/14, 42b/02, 43a/06, 43a/07, 43a/11, 43a/13, 43a/17, 43b/13, 44a/02, 44a/04, 44a/09, 44b/13, 44b/17, 45a/01, 45a/09, 45a/18, 45b/03, 46a/12, 46b/03, 47a/09, 47b/03, 47b/09, 48a/04, 48b/09, 48b/17, 49b/19, 52a/14, 55a/08, 55b/12, 56b/11, 57b/06, 57b/16, 57b/17, 58a/10, 58a/16, 58b/02, 58b/07, 58b/11, 58b/18, 59a/03, 59a/09, 59a/12, 59a/13, 59b/06, 59b/16, 60a/04, 60a/06, 60a/09, 60a/11, 60a/19, 60b/02, 60b/09, 62a/06, 62a/11, 62b/14, 62b/16, 62b/17, 63b/07, 64a/04, 64a/14, 64a/16, 64b/05, 65a/12, 65b/04, 66a/03, 66a/15, 66b/17, 67a/03, 67a/06, 67a/10, 67b/02, 69a/18, 70b/01, 70b/11, 70b/19, 71a/14, 71b/13, 73b/01, 74a/09, 74b/17, 75a/01, 75b/01, 76b/03, 77a/12, 77b/07, 78a/03, 78a/12, 79a/18, 79b/13, 81a/06, 81a/09, 81a/14, 82a/06, 82a/11, 82a/13, 82a/18, 82a/19, 82b/08, 82b/19, 85a/04, 85b/13, 85b/16, 86a/02, 87a/10, 87a/18, 87b/08, 89a/18, 89b/05, 90b/06, 90b/07, 91a/12, 93a/04, 93b/05, 94a/19, 95a/19, 95b/02, 97a/12

t.+ dan 7b/03, 45a/06, 47b/14, 47b/17, 48a/02, 54b/11, 58b/10

t.+ dandur 59b/01

t.+ dur 7b/11, 8a/07, 44b/14, 58b/03, 59b/19, 60a/01

t.+ linüñ 59a/14

t.+ nuñ 6a/02, 7a/05, 7a/12, 7a/14, 9b/01, 9b/05, 11a/09, 17a/09, 17a/12, 41b/13, 42b/01, 43b/03, 44a/16, 44b/14, 47a/16, 53a/03, 54b/16, 54b/18, 54b/19, 55b/08, 55b/13, 55b/14, 55b/16, 56a/03, 56b/12, 56b/15, 56b/19, 57a/06, 57b/04, 58a/03, 58a/05, 58a/08, 58a/12, 62b/05, 62b/15, 64a/18, 67b/15, 78a/07, 82a/16, 85a/05, 86b/04, 98a/15

t.+ nun 7a/07, 44a/01

t.+ ya 13b/13, 52a/19, 59a/12, 85b/07

t.+ yı 41a/16, 41a/17, 41b/02, 41b/05, 41b/07, 41b/09, 43b/18, 44a/03, 44a/12, 44a/14, 44a/15, 44a/19,

44b/01, 44b/06, 47a/17, 47b/05, 48a/01, 48a/03, 59a/04, 82b/15, 83a/15, 86a/07, 86a/09, 96b/07

te‘ālāhum (Ar.): O yüce olanlar.

t. 35b/03

te‘ālī (Ar.): Yükselme, yücelme, ali olma.

t.+ nüñ 23a/09, 59a/14, 90a/14

Tebāreke (Ar.): Asıl adı Mülk olan Kur’an-ı Kerim’in 67. suresine ilk kelimesi “tebareke”den dolayı verilen isim.

T. 53b/08

tebdīl (Ar.): Değiştirme, değiştirilme, başka şekle sokma.

t. 57b/01, 76b/05

t.+ den 43b/04, 45b/01

t.-i ḫalḳ itdi 29b/05

t. idüp 7b/07

t. olınur 57a/12, 57a/17

tebeddül (Ar.): Başka şekle girme, değişme, tagayyür.

t. 57b/02

teberrī (Ar.): Uzaklaşma, uzak durma, yüz çevirme.

t. 11b/19, 14a/11

teblīġ (Ar.): Eriştirme, ulaştırma, nakletme.

t.+ dür 10b/14

t.+ üñ 10b/19

Tebrizī (Ar.): Tebrizli.

T.+ dür 70a/14

tecāhül (Ar.): Bilmezlikten gelme, bilmiyormuş gibi görünme.

t. idüp 64b/18

tecdīd (Ar.): Yenileme, yenilenme.

t. 12a/01

t.-i īmān itmezlerse 13b/06

t.-i īmān 2b/08, 11b/18, 12a/10, 12b/02, 12b/08, 14a/14, 31a/08, 70a/06, 91a/07,

92a/01

t.-i nikāḥ ideler 12b/02

t.-i nikāḥ idüp 2b/08, 14a/14

t.-i nikāḥ itmezlerse 12a/12

t.-i nikāḥ 12a/10, 91a/07, 92a/01

t.-i nikāh 31a/09

tecribe (Ar.): Bk. “tecrübe”.

t. eyle 52a/02

t. itdiñ 36a/15

tecvīz (Ar.): Yapılmasına razı olma, uygun görme, izin verme.

t. 49b/13

t. eylemişlerdür 98b/12

tedārik (Ar.): Edinme, sağlama, hazır etme, hazır bulundurma, araştırıp elde etme.

t. 17a/07, 83a/10

t. eyleye 37b/02

t. eyle 85b/13

t. idesin 2b/03

t. idüp 14a/14

tedbīr (Ar.): Bir şeyi önlemek veya olmasını sağlamak için yapılan hazırlık, baş vurulan çare, önlem.

cemī‘-i t.+ lerde 6a/08

tedḳīḳ (Ar.): İnceleme.

bi-nihāye t.+ ler 56b/02

tedrīc (Ar.): Derece derece ilerleme, azar azar, yavaş yavaş hareket etme.

t. 21a/15, 70b/06, 71a/05, 75b/03

t.+ le 64a/17

tef (Ar.): Bir tür müzik aleti.

t. 88b/19

tefāḫür (Ar.): Övünme, kurulma, tefahur.

t. 67b/14

tef‘al (Ar.): Yap.

t. 53b/18

tefekkür (Ar.): Düşünme.

t. 62a/09

t. itmekde 40b/16

tefhim (Ar.): Bildirme, anlatma.

t. 65b/17

tefrīḳa (Ar.): Sürekli anlaşmazlık, ayrılık, nifak, ihtilaf.

t. 69a/14

tefsīr (Ar.): Yorumlama, yorum.

t. 41a/16

t.-i kebīrde 76b/11

t. idüp 80a/19

t. itmişlerdür 41a/13, 41a/15

teftīş (Ar.): Bir şeyin aslını anlamak veya bir işin gereğince yapılıp yapılmadığını öğrenmek maksadıyle her yönden inceden inceye yapılan araştırma.

t.+ e 39b/07

t. itmediğiñ 39a/13

t.+ ler 23b/19

teġannī (Ar.): Nağme ile söyleme, şarkı söyleme.

t. 51b/13, 70a/06

teġayyür (Ar.): Değişme, başkalaşma.

t.+ den 43b/04

tehdīdāt (Ar.): Tehditler.

t.+ dur 72b/10

teheccüd (Ar.): Teheccüt namazı.

t.+ i 53b/08

teḥevvür (Ar.): Çok kızma, öfkelenme, hiddetlenme, köpürme.

t.+ den 68a/19

tehniye (Ar.): Kutlama, tebrik etme.

t. 95a/09

t.+ sine 53a/11

tehūrān (Ar.): Temiz olarak.

t. 89b/10

tekbīr (Ar.): İslam dininde Allah'ın büyüklüğünü belirtmek için söylenen "Allahu ekber" sözü.

t.+ lerinde 96a/11

tekebbür (Ar.): Kibirlenme, büyüklük satma.

t.+ likden 69a/04

tekellüm (Ar.): Söyleme, lakırdı etme, konuşma.

t. itseñüz 16b/18

teḳfīr (Ar.): Bir kimseyi kafir sayma, kafir olduğuna hükmetme.

t. idene 97b/16

t. itmeziz 88a/03, 88a/12, 88a/13

teklīf (Ar.): Bir hususta yapılması veya yapılmaması düşünülen şeyler hakkında başkalarına görüş sunma, öneride bulunma.

t. 8a/12

t.-i īrādī 8b/14

tekne (Tr.): İçinde çeşitli şeyler yapılan, yekpare taş veya tahtadan uzun geniş kap.

t. 31b/06

t.+ de 98a/17

t.+ yi 98a/18

tekrār (Ar.): Aynı olay, iş yahut eylemin yeniden bir veya daha çok defa meydana gelişi.

t. 26b/01, 32a/06, 48b/06,

49a/17, 49b/10, 57b/17, 57b/18, 84a/17
t.+ da 57b/12
t.+ ına 57b/15
t. itdi 57b/17

tekrārü'l-ḥasanen(Ar.):İyiliğin, güzelliğin tekrarı.
t. 57b/10

tekẕīb (Ar.): Yalanlama, doğru olmadığını açıklama.
t. ider 4b/11
t. ideyorur 65b/06
t. itdiñ 72a/15

telḫīṣ (Ar.): Uzun bir şeyi özetleme, hulasa etme.
t. 4a/16

telḳīn (Ar.): Bir kimseye bir fikri aşılama, aşılayıp zihnine sokma, öğretme.
t. ideler 49b/10
t. iderken 36b/06
t. idüp 49a/17, 49b/07
t. itdikde 32a/06
t.+ leri 50a/04
t. olınmaġı 49b/13

temām (Ar.): Bütünlüğünü bozacak bir eksiği olmayan (şey), bütün.
t. 38a/07, 38a/09, 45a/19, 52b/02, 58b/16,75b/08, 79a/10, 80b/01, 80b/09, 84a/09, 98a/18
t.+ ca 41b/07, 47a/14, 47a/18

temāni' (Ar.): Çatışma, birbirine mani olma.
t. 6a/06

temāşā (Ar.): Bakıp seyretme, zevkle, hayranlıkla seyretme, izleme.
t.+ dan 63a/06
t. itdürür 32b/04
t.+ ya 67b/18

temel (Ar.): Bir şeyin üzerine kurulduğu ilk ve en önemli unsur, asıl, kök.
t.+ dür 11b/08, 49a/06
t.+ inden 19a/09

temerrü (Ar.): Geçti.
t. 50b/19

temiz (Ar.): Kirli, lekeli, pis ve bulaşık olmayan.
t.+ in 32b/05

Temmetü'l-Fetāvā (Ar.): Özel isim. Kadızâde Mehmed Efendi'nin dönemin önemli fetva kitaplarından biri.
T. ve 87b/13

temme'l-kitāb bi-'avnillāhi'l-meliki'l-vehhāb taḥrīren (Ar.): Allah'ın

lütf ve inayetiyle kitap yazıldı.

t. 99a/12

temūttunne (Ar.): Öleceksiniz.

t. 7a/18, 17a/07

ten (Far.): İnsan vücudunun dış yüzü, cilt.

t. 44a/09

t.+ de 32b/08

t.+ lerin 37a/04

t.+ lü 44a/04

tenbāk (Far.): Nargile ile içilen bir tütün çeşidi.

t. 25b/17

tenbīh (Ar.): Bir şeyin yapılıp yapılmamasını, şöyle veya böyle yapılmasını söyleme ve bunu üzerinde durarak hatırlatma.

t. 22b/11

t.+ ler 22b/07

tencire (Tr.): Tencere.

t.+ de 89b/12

tenhā (Far.): Issız, içinde az insan bulunan.

t. 89b/06

tenṣurūllāhe (Ar.): Sen Allah'a yardım et.

t. 20b/06

tenziye (Ar.): Sıçramak, üstüne binmek.

t. 44a/04

t.+ dür 41a/17

tenẓur (Ar.): Bak.

t. 17a/18

ter (Tr.): Deriden sızan, kendine has kokulu, yapışkan, renksiz, tuzlu sıvı.

t.+ i 40b/11

terāzu (Far.): Bir kolun iki ucuna asılı iki kefeden meydana gelen tartı aleti.

t. 46b/05

t.+ da 39a/09

terbiyet (Ar.): Terbiye kelimesinin eski metinlerde rastlanan şekli.

t. 53a/16

t. olınmışdur 32a/07

tercüme (Ar.): Bir metin veya sözü bir dilden başka bir dile çevirme, çeviri.

t. eyledim 41a/10

t. itdikde 87b/16

t. itdügimüz 4a/08

t. itdüm 12b/05

t. olınmışdur 4a/01, 4a/18

tereddüd (Ar.): Karar verememe, kararsızlık.

t. itmezse 17a/03

terġīb (Ar.): İsteklendirme, arzu ettirme, istek verme.

t. iderler 71a/03

t. idüp 14a/07

terhībāt (Ar.): Korkmalar.

t. 72b/11, 73a/12

teri (Tr.): Deri.

t.+ sini 81a/01

terk (Ar.): Bırakma.

t. 4b/06, 73a/17

t.-i dünyā 50b/17

t. eyledi 3a/07

t. eylese 83b/14, 83b/16, 83b/17, 91a/17

t. eyleyüben 32b/15

t. eyle 39b/05

t. idelerdi 68a/15

t. iderin 24b/07

t. iderler 40b/11

t. iderseñ 27a/03

t. iderse 98b/10

t. idesin 51a/05

t. ide 13a/18

t. idüp 18b/08, 20a/08, 20a/10, 21a/16, 21a/19, 21b/02, 21b/04, 24b/06, 21b/07, 38a/09, 71a/13, 82a/03, 85a/12

t.+ ine 8b/18

t. itdikleri 21b/06

t. itdi 88b/16

t. itdügin 74b/04

t. itdügi 3b/15, 5a/08, 47b/04, 83a/01, 83a/08

t. itdürüp 77b/08

t. itdürür 77b/13

t. itmegüñ 91a/11

t. itmekde 91a/17

t. itmekile 7b/13

t. itmek 91a/06

t. itmeyeler 51b/07, 53b/09

t. itmiş 20b/02

t.+ lerine 8b/13

terki'l-ṣalavat (Ar.): Namazları terk etmek.

t. 87a/01

tertīb (Ar.): Düzenleme, hazırlama.

t. +e 19b/09

tesbīḥ (Ar.): Allah'ı takdis ve tenzih etme, Hakk'ın her türlü kusurdan ve noksandan uzak olduğunu dile getirme.

t. 64a/05

t.+ den 87a/06

teslīm (Ar.): Emaneti yerine verme.

t.-i rūḥ itdi 32a/08

t. olup 49b/12

teşbīh (Ar.): Benzetme, benzetilme.

t.+ den 25b/05

t.+ e eylese 94a/01

t.+ i itmiş 25a/07

t. iderüz 32b/01

t. itdügi 31a/13

t. itmek 25b/01, 25b/03, 31a/14

t. itmekdür 27b/01

t. itmiş 31a/10

teşebbeh (Ar.): Bk. "teşebbüh".

t.+ ü 25a/16

teşebbehe (Ar.): Bk. "teşebbüh".

t. 25a/08, 27b/01, 31a/11, 67b/03

teşebbehü (Ar.): Bk. "teşebbüh".

t. 25a/15

teşebbüh (Ar.): Zorla benzemeye çalışma, kendini benzetmeye özenme.

t. eylese 28a/16

teşrīf (Ar.): Şeref verme, şereflendirme.

t. 76a/08

teşvīş (Ar.): Vecde gelmek, vecd haline erişmek için gayret gösterme veya vecde gelmiş gibi davranma.

t. 31b/17

tevācüd (Ar.): Vecde gelmek, vecd haline erişmek için gayret gösterme veya vecde gelmiş gibi davranma.

t. 69b/19, 70a/06

t.+ i 69b/11

tevāżı' (Ar.): Alçak gönüllülük, kibirli olmama, gösterişsiz olma.

t. 40a/02

tevbe (Ar.): İşlediği bir hatadan, suç veya günahtan pişmanlık duyup bir daha yapmamaya karar verme.

t. 2b/06, 27a/03, 27a/09, 49b/01, 49b/06, 50b/16, 51a/01, 51a/04, 66a/17, 77b/15, 85a/16, 87a/02

t.-i Naṣūḥ 25a/06, 33b/14

t. eyleyesin 66a/10, 66b/03

t. eyleye 35a/12

t. eyle 94b/02

t. idelerdi 79a/17

t. idem 27a/07
t. iderem 27a/08
t. iderin 38b/14
t. idersin 51a/04
t. idevüz 66b/09
t. idüp 36b/13, 37b/14
t. itdikden 48b/05
t. itdiler 34b/13
t. itdim 48b/19
t. itmege 51a/01
t. itmekdür 33b/14
t. itmek 48b/07
‘alā’l-fevri t. itmeyesin 66a/12
t. itmeye 31b/16
t. itmeyince 38a/09
t. itmeyine 48b/05
t. itmeyüp 27a/08, 34b/14
t. itme 66a/16, 66b/10
t. itmişler 33b/03
t. itseler 82a/14
t. itseñ 51a/03
t.+ ñi 27a/04, 66b/11
t.+ ye 31a/03, 94b/02
t.+ yi 27a/07

teveccüh (Ar.): Bir tarafa doğru yönelme, doğrulma.
t. itmekdür 8a/09
t. itmezdim 92a/15
t. itseler 65b/18

teveḥḥüd (Ar.): Birlik.
t.-i Bārīye 55a/11

tevfīḳ (Ar.): Uygun duruma getirme, uydurma.
t. 1b/14
t.+ e 56b/13
t.+ ile 58a/04, 58a/07, 58a/08

tevḥīd (Ar.): Birkaç şeyi bir araya getirip bir yapma, birleştirme.
t. 6a/12
t.-i cārī 11b/11
t. itmek 41b/04
t. iderken 97b/09

Tevrāt (Ar.): Dört kutsal kitaptan Hz. Musa’ya indirileni, Musevilerin mukaddes kitabı.
T. 45a/15, 61b/03, 61b/04
T.+ a 25a/13
T.+ ı 80a/18

teyemmüm (Ar.): Suyun bulunmadığı veya kullanılmasının mümkün olmadığı durumlarda toprak, kum vb. ile kolları ve yüzü meshetmek suretiyle abdest alma.
t. 92a/07

teẕerhu(Ar.): Beni bırakma.
t. 50a/05

tezeyyün (Ar.): Süslenme.

t. eyleye 68a/05

te'dīb (Ar.): Terbiye etme, edeplendirme.

t. 37b/09

t.-i ġalīẓ 96b/06

t. eyleye 63a/17

t. ideler 14a/18

t. idüp 64b/19

t. itmeyeler 14b/10

te'ehhūl (Ar.): Evlenme.

t. itmeyüp 99a/04

te'emmül (Ar.): İyice, etraflıca düşünme.

t. 55a/06

t. ideler 55a/05

te'ennī (Ar.): İlerisini düşünerek, ihtiyatlı davranarak acele etmeden iş görme, düşünceli hareket etme.

t.+ le 2a/17, 50a/04

te'ḫīr (Ar.): Erteleme, sonraya bırakma.

t. eyle 92b/19

t. iderseñ 27a/07

te'kīd (Ar.): Sağlamlaştırma, berkitme.

t. idüp 22b/11

t.+ ler idüp 22b/07

te'līf (Ar.): Eser yazma, toplayıp kaleme alma.

t. 39b/15

t. olınmışdur 39b/14

t. olmış 28b/03

te'sīr (Ar.): Bir nesnenin, bir halin başka bir kimse veya nesne üzerinde kendini hissettiren gücü, etki.

t. ider 63a/09

te'vīl (Ar.): Bir söz veya davranışa bilinen anlamından başka bir anlam verme, başka bir mana ile yorumlama.

t.-i ṣaḥīḥ 90a/15

t. idüp 90a/15

t.+ in 92b/10, 92b/11

t. itsin 89a/16

t.+ siz 89a/15

te'yīd (Ar.): Doğru olduğunu ortaya koyma, doğrulama.

t. eyleye 27b/15

ṭıb (Ar.): Hastalıkları iyileştirme, sebep ve sonuçlarını araştırma ilmi, bu hususta ki teknik ve ilmi çalışmalar, hekimlik, tabiplik ilmi.

'ilm-i ṭ. 19a/16

ṭıġ (Far.): Kılıç.

ṭ. 88b/13

ṭımār (Far.): Osmanlı Devleti'nde ve Anadolu Selçukluları'nda belirli bir hizmet karşılığında şahıslara tahsis edilen toprak parçası.

t. olınup 23b/09

ṭırmala- (Tr.): Tırnakları ile çizmek.

ṭ.- yup 2b/19

ṭırnaḳ (Tr.): İnsan ve omurgalı hayvanlarda parmak uçlarının üst kısmını örten boynuzsu tabaka.

ṭ. 24a/18

ṭ.+ ları 33a/18

ṭ.+ ı 97a/15

tirīd (Far.): Et suyu ile haşlanmış kızarmış ekmekten yapılan yemek.

t. 89b/16, 91b/13

tiryāk (Ar.): Hayvani, nebati ve madeni maddelerin karışımından meydana gelen, sancıya, öksürüğe, yılan ve akrep sokmasına, bazı hastalıklara ve zehirlenmeye karşı kullanılan afyonlu macun, panzehir, antidot.

t. 83a/13

tiz (Tr.): Tez, acele bir şekilde.

t. 20a/03, 24b/08, 63a/09

tobraḳ (Tr.): Bk. "ṭopraḳ".

t. 14b/07

ṭoġ- (Tr.): Gününü tamamlayıp ana karnından dışarıya çıkmak, dünyaya gelmek, tevellüt etmek.

ṭ.- ar 60a/18

ṭ.- dısa 93b/03

ṭ.- duġı 82a/19

ṭ.- ması 46a/03

ṭ.- mışdur 45b/08, 55a/16

ṭ.- urur 60a/12, 60a/19

ṭoġra- (Tr.): Keserek parçalamak, parça parça kesmek.

ṭ.- rlar 67a/18

ṭoġrı (Tr.): Doğru.

ṭ. 3b/16, 10b/13, 47b/04

toḫum (Far.): Bitkilerde döllenme sonunda çiçekten sonra oluşan ve toprağa gömülünce kendisinden yeni bir bitki üreyen tane.

t.+ dan 24a/15

ṭoḳsan (Tr.): Bir sayı.

ṭ. 84a/08, 84a/13, 84a/19

ṭoḳuz (Tr.): Bir sayı.

ṭ. 21a/15, 21a/17, 23a/07, 23b/17, 40a/03, 40a/04, 74a/12

ṭ.+ dur 40a/17

ṭ.+ ıncı 70b/04

ṭol- (Tr.): Dolmak.

ṭ.- duġı 62a/03

ṭ.- durdılar 69b/15

ṭ.- durıñ 69b/13

ṭ.- durup 66b/07, 89b/08, 89b/09

ṭ.- durur 62a/03

ṭ.- mış 33a/15

ṭ.- mışdur 2a/12

ṭ.- sun 77a/10

ṭ.- up 19b/14, 27b/11

ṭola- (Tr.): Etrafında döndürüp sarmak.

ṭ.- malar 65a/06

ṭ.- nup 34a/06

ṭolan- (Tr.): Dönmek, dolaşmak.

ṭ.- up 34b/03

ṭ.- ur 81b/05

ṭop (Tr.): Gülle veya şarapnel atan ateşli silah.

ṭ.+ lar 19a/19

ṭoprak (Tr.): Yer kabuğunun, üzerini kaplayan çürümüş organik maddelerden ve kütle kırıntılarından oluşan canlıların yaşamasına elverişli kısmı.

ṭ. 69b/17

ṭ.+ dan 19b/02

t.+ ında 18b/17

ṭ.+ ı 47a/04

ṭopṭolu (Tr.): Tamamen dolu, sonuna kadar dolu.

ṭ. 20b/08, 22a/04, 23a/07, 36a/14, 36b/06, 63b/04

ṭ.+ dur 36b/04

ṭopuġ (Tr.): Ayağın toparlakça olan arka kısmı.

ṭ.+ ına 46a/17

ṭopuz (Tr.): Eskiden sapından tutularak kullanılan, ucu top biçiminde demir, bakır veya ağaçtan bir savaş aleti.

ṭ. 97a/08

ṭoy- (Tr.): Açlık duygusu gidinceye kadar yemek, tok hale gelmek.

ṭ.- duġı 90a/05

ṭ.- maġı 43b/16

ṭ.- uran 96a/06

ṭ.- uranı 96a/04

ṭ.- urdı 96a/03

ṭ.- urmaġa 96a/05, 96a/06

toz (Tr.): Çok hafif ve küçük

parçalara bölünmüş çok ince toprak.

t. 68a/13

töhmet (Ar.): Kesin olarak ispat edilmediği halde birine suç yükleme, suçlama, suçlanma.

t. 66a/07

t. iderler 66a/06

tukeẕẕibāni (Ar.): Yalanlamak.

t. 57b/17

ṭūl (Ar.): Uzunluk, boy.

ṭ.-ı emelden 50b/15

ṭ.-ı emele 37b/02

ṭ.-ı emel 66b/05

ṭunṭurāḳ (Far.): Gösteriş, debdebe, tumturak.

‘ibārat-ı ṭ. 4b/15

ṭur- (Tr.): Yapmakta olduğu hareketi kesmek, hareketsiz kalmak.

ṭ.- maġa 67b/19

ṭ.- maların 43b/14

ṭ.- masın 30b/17

ṭ.- maya 38a/13

ṭ.- mayasın 38b/15

ṭ.- mayup 20b/11

ṭ.- maz 89b/16

ṭ.- mışdur 79a/08

ṭ.- salar 46a/16

ṭ.- up 25a/11, 25a/12, 25a/13, 49b/15, 64b/17, 84b/03, 97b/18

ṭ.- urken 18b/19

ṭ.- ursız 66b/14

ṭuruḳ (Tr.): Yollar.

ṭ.-ı ‘ademdür 10b/04

ṭut- (Tr.): Elle kavramak, elde bulundurmak, eline almak.

ṭ. 83a/10

ṭ.- dı 32a/13

ṭ.- a 27b/13

ṭ.- acaḳ 40b/14

ṭ.- alar 51b/06

ṭ.- arın 38b/14

ṭ.- arlar 13b/09, 21a/02, 38a/02, 75a/02

ṭ.- arlarsa 52b/04

ṭ.- dugı 48a/19

ṭ.- ılmayup 27b/13

ṭ.- maġa 91b/09

ṭ.- maḳ 6b/06, 72b/14, 73b/03

oruc ṭ.- maya 72b/02

ṭ.- mayalar 52b/04

ṭ.- mazlar 76a/02

ṭ.- mış 3b/13

ṭ.- ulup 71a/13

ṭ.- up 16a/02, 24a/11, 38a/10, 40a/08

ṭuṭaḳ (Tr.): Dudak.

ṭ.+ ların 67a/17

ṭuy- (Tr.): Duymak, işitmek.

ṭ.- arlar 79b/03

ṭ.- dım 89a/11

ṭ.- ulmaz 40b/13

ṭ. ur85b/10

ṭ.- urdı 15a/13

ṭuyġur- (Tr.): Duyurmak.

ṭ.- mazlar 72a/04

tuz (Tr.): Bir asitle bir bazın karıştırılması sonunda su ile birlikte meydana gelen madde.

t. 29b/19

t.+ dur 29b/19

ṭuzaḳ (Tr.): Birini veya bir topluluğu güç duruma düşürmek için kurulan düzen.

ṭ.+ larına 71a/13

Türkī (Tr.): Türkçe.

T. 41a/10

T.+ ce 4a/06, 8a/09, 44b/05

T.+ dür 3a/16

T.+ ye 12b/05

T. +ye 4a/08, 4a/18, 87b/16

türrihāt(Ar.): Saçma sapan sözler.

t. 70b/08, 81a/10

alā-yı t. 75b/13

tüy (Tr.): Kuşların vücudunu örten bir nevi uzantı, bu uzantıların her biri ve hepsi.

t.+ inüñ 98b/08

U

u (Ar.): Ve.

u. 4b/06, 19a/11, 26a/03, 30b/14, 30b/15, 35a/03, 37a/03, 40b/15, 54a/18, 73b/19, 74a/08, 77b/17, 81b/14, 83a/12, 85b/03, 85b/14

uc (Tr.): Bir nesnenin genellikle sivri olan bitim noktası.

u.+ ına 30b/08

u.+ una 33b/10, 34a/04

u.+ unda 23a/19

u.+ undan 34a/05

ʻucūb (Ar.): Gariplikler, tuhaflıklar.

ʻu. 8b/16, 40a/10

ʻu.+ dan 50b/04

uç- (Tr.): Havada yol almak, havada gitmek.

u.- up 13a/12

uçmaġ (Tr.): Cennet.

u.+ a 1b/12

ufaḳ (Tr.): Boyutları gerekenden veya olağandan küçük.

u. 67a/18

uġra- (Tr.): Bir yere kısa bir süre kalmak üzere gitmek, gidip kısa süre kalmak.

u.- r 52a/01

uġrad- (Tr.): Bir yere gitmesine, yolunun oradan geçmesine sebep olmak, uğramasına yol açmak.

u.- an 67a/09

uġurla- (Tr.): Çalmak.

u.+ maḳ 79b/15

u.+ rlar 79b/16

u.+ lıḳ 79b/17

uḫrā (Ar.): Başka diğer.

āyet-i u.+ da 14b/15

uḫūvvet (Ar.) Kardeşlik.

u. 80b/13

u. eyleyüp 80b/09

ʻuḳalā (Ar.): Akıllılık, bilgiçlik taslayan kimse.

ʻu. 90b/19

ʻulemā (Ar.): Alimler, bilginler.

ʻu. 5b/02, 31a/19, 49b/13, 51b/12, 51b/18, 67b/19, 71b/18, 72a/03, 74b/02, 74b/10, 74b/11, 74b/13, 74b/19, 75a/07, 75a/09, 75a/10, 75a/17, 75b/15, 76a/16, 76b/15, 77a/09, 77b/01, 78a/05, 78b/09, 79a/11, 79b/05, 79b/11, 79b/18, 80a/06, 82b/11, 86a/04, 86b/02, 87a/18

cemīʻ-i ʻu. 69b/10

muḥibbi-i ʻu. 28b/19

ʻu.-yı dīne 40b/07

ʻu.-yı dīn 24b/15, 35a/12, 75a/12

ʻu.-yı kāmilīnden 13a/09

ʻu.-yı münekellimīn 86b/02

ʻu.-yı ṣaġāyirden 79b/02

ʻu.-yı selef 12a/14

ʻu.-yı ẓāhir 81a/06

ʻu.-yı ẕemmine 78b/14

ʻu.-yı ʻāmilīn 28b/03

ʻu.+ dan 67a/02, 69b/04, 71a/11, 76a/06

ʻu.+ nuñ 75b/04, 79b/13, 80a/01

ʻu.+ sı 31b/02, 72a/04, 77a/14, 77b/02, 88a/13

ʻu.+ sıdur 72a/02, 86b/03

ʻu.+ ya 6a/14, 50b/10, 74a/18, 74b/01, 75a/15, 76a/12, 77a/05, 91b/04

‘u.+ yı 64b/06, 70b/05, 70b/10, 72a/10, 72a/13, 72a/14, 76b/09, 77a/08, 77a/11, 78a/10, 78b/04, 78b/15, 78b/18

feżā’il-i ‘u.+ yı 70b/04

ḥuffāẓ-ı ‘u.+ yı 90a/17

lafẓ-ı ‘u.+ yı 78b/04

uli’l-emir (Ar.): Kuran-ı Kerim’de Nisa suresi 59. ayeti.

u. 35a/14

ulu (Tr.): Çok üstün niteliklere sahip, çok büyük, yüce.

u. 19a/12, 70a/13

u.+ lamaḳdan 51a/18

u.+ lup 63b/10

ulūhiyyet (Ar.): İlah olma, ilahlık, tanrılık.

ma‘nā-yı u. 11a/09

muḳteżā-yı u. 8b/13

‘ulūm (Ar.): İlimler.

cāmi‘ü’l- ‘u. 26a/05

taḥṣīl-i ‘u.+ a 77b/18

‘u.+ ı 20b/08

‘ulviyye (Ar.): Yüce, yüksek.

mevcudat-ı ‘u. 5b/13, 5b/15

‘Umde (Ar.): Özel isim. Kadızâde Mehmed Efendi’nin Mebhas-ı Îmân’ı yazarken faydalandığı Arapça kaynaklardan biri.

‘U. 4a/10

unut- (Tr.): Aklında kalmamak, iradesi dışında hatırından çıkmak.

u.- dıñ 34b/19, 73b/18

u.- mazsın 35a/08

u.- mış 32b/18

u.- mışlardur 87a/17

u.- sa 15b/18

u.- ur 18b/11, 31b/19

ur- (Tr.): Hızla indirmek, hızla çarpmak.

u.- duḳda 84a/10

u.- ılsa 45a/08

u.- madan 54a/12

u.- maġa 45a/04

u.- mazlar 16b/15

u.- ulur 39b/02

u.- up 24a/03, 37b/15, 37b/16, 45a/10

u.- ulmaya 39a/08

ustā (Far.): Bir zanaatı gerektiği gibi öğrenmiş olup kendi başına yapabilen kimse.

u. 24a/15, 24b/03

uşrike (Ar.): Şirk koşmak.

u. 48b/15

utan- (Tr.): Kusurlu duruma düşmekten veya kendini öyle görmekten ileri gelen bir eziklik duygusuna kapılmak, gülünç olduğu veya küçük düştüğü için üzüntü duymak, mahçup olmak.

u. 34b/17, 35a/09, 65b/07, 73b/17

u.- ma 35a/07

u.- maz 24a/07

u.- mazsın 84b/18

utū'l-'ilm (Ar.): İlme.

u. +e 86a/03

uy- (Tr.): Ölçüleri ve nicelikleri denk gelmek, tam gelmek, uygun olmak.

u.- anlar 34b/14, 81a/06

u.- asın 66a/11

u.- dıñ 72a/16

u.- durup 77b/08

u.- maḳdan 37b/14, 40a/13

u.- mayalar 53a/12

u.- mayınca 17b/08

u.- up 15b/04, 16b/03, 85b/03, 98b/18

uyan- (Tr.): Uyku durumundan çıkmak.

u. 6b/10

u.- a 31a/02

u.- durup 23b/15

uyḳu (Tr.): Organizmanın, dinlenip toparlanabilmesini sağlamak üzere vücuttan ve dış dünyadan gelen uyarıları fizyolojik ve geçici olarak idrak edememesi durumu.

u.+ sından 23b/15

u.+ yı 29b/01

uyluġ (Tr.): Bacağın kalçadan dize kadar olan kısmı, uyluk.

o.+ unuñ 60a/16

uyu- (Tr.): Uyku halinde olmak.

u.- dı 68a/14

u.- maġa 68b/07

u.- maḳ 47a/03

u.- maḳdan 69a/03

u.- yan 33a/07

uza- (Tr.): Uzun duruma gelmek, uzunluğu artmak.

u.- mış 33a/17

u.- yup 33a/18

uẕkurū'l-'ahde'l-leẕī ḫarecte (Ar.): Verdiğin sözü hatırla.

u. 49b/16

'uzlet (Ar.): Bir köşeye çekilip toplumdan, insanlardan uzak, yalnız

başına yaşama.

‘u. eylemiş 40b/17

uzun (Tr.): İki ucu arasında kendi ölçülerine göre fazla mesafe olan.

u. 94a/18

‘uẓūv (Ar.): Bir vücudu meydana getiren ve belli görevleri olan parçalardan her biri, organ.

‘u.+ un 83b/02

Ü

ücret (Ar.): Bir hizmet ve emek karşılığında ödenen para veya mal.

ü.-i muṣḥafi 89b/12

üç / üc (Tr.): Bir sayı.

ü. 3b/03, 4a/10, 5a/06, 6b/01, 7a/01, 7b/09, 24a/03, 24a/05, 24a/08, 29b/09, 34b/12, 37b/06, 38a/01, 38a/07, 38a/12, 38b/01, 39b/18, 40b/08, 45a/19, 49b/15, 50a/02, 52a/03, 52a/09, 52a/10, 52b/17, 53b/06, 53b/10, 58a/02, 58b/05, 58b/14, 58b/15, 61b/12, 66b/13, 76b/19, 82a/12, 98a/19

ü.+ de 38a/08

ü.+ den 53a/03

ü.+ er 44b/16

ü.+ i 6b/02, 47b/05, 61b/12

ü.+ incisi 76b/14, 87a/02

ü.+ ünci 6b/05, 37a/15, 38b/09, 52a/12

ü.+ üncisi 53a/01, 58a/02, 58b/06

ü.+ ünden 58a/16

üfür- (Tr.): Dudakları büzerek hızla nefes vermek, üflemek.

ü.- se 45a/06

ülfet (Ar.): Alışma, kaynaşma.

ü. itmekden 68b/02

ümm (Ar.): Anne.

ü.-i dünyā 22a/13

ümmet (Ar.): Bir peygambere īmān edenlerin, onun getirdiklerine inanıp tabi olanların meydana getirdiği topluluk.

ü. 17b/04, 37b/01, 46b/15

ü.-i Muḥamedden 25a/05

ü.-iMuḥammedden 23a/16, 24a/08, 65a/16, 87a/01

ü.-i Muḥammedde 23a/15

ü.-i Muḥammede 23a/15

ü.-i Muḥammediñ 33b/12

cemī‘-i ü.-i Muḥammediñ 27a/12

ü.-i Muḥammedi 20a/06,

24a/07, 70b/01

cemī‘-i ü.-i Muḥammedi 57b/06

ü.-i Muḥammed 20b/10, 21a/09, 23a/17, 23b/16, 24b/16, 25b/01, 26b/13, 26b/14, 50a/06, 64a/14

ü.+ i 20b/03, 27a/05, 45b/07, 72a/14

ü.+ imden 26b/08, 27a/02

ü.+ in 85a/08

ü.+ inde 46a/04

ü.+ lerden 45b/07

ümmī (Ar.): Okuyup yazması olmayan, okuma yazma bilmeyen.

ü. 73a/08, 74a/10, 74a/15

ü.+ ler 6a/15, 19a/05, 20b/01, 70b/12, 70b/13, 70b/18, 71a/01, 72a/06, 76b/09,

77a/14, 81b/08

ü.+ lerdür 72b/18, 79a/11

ü.+ lere 7a/02, 22a/10

ü.+ leri 72a/06, 76b/08, 77b/07

ü.+ lerüñ 74a/17

ü.+ nüñ 74a/16

ü.+ yem 24b/02

Ümmigülşüm (Ar.): Özel isim. Hz. Muhammed’in kızı.

Ü.+ dür 45b/11

ümmü’l- kitāb (Tr.): Kitapların annesi.

ü. 7b/08, 56b/12

üslūb (Tr.): Oluş, yapış veya yapılış biçimi, tutulan yol, tarz.

ü. 23a/04, 71a/07

ü.+ a 30a/13

ü.+ da 64b/03, 69a/10

üstād (Far.): Herhangi bir ilimde veya sanat alanında bilgi ve söz sahibi olan, üstün bir yeri, tam vukufu bulunan kimse.

ü. 52a/09

ü.+ ım 80b/04

ü.+ ların 54a/05

ü.+ larına 51b/19

ü.+ larından 52a/05

ü.+ larınuñ 52a/04, 52a/06

ü.+ sız 5b/12

üstāẕ (Far.): Bk. “üstād”.

ü. 28a/07

cemī‘-i ü. 5b/11

ü.+ a 3a/17, 68b/09, 68b/14

ü.+ dan 3a/19

üşü- (Tr.): Soğuğun etkisini duymak, soğuktan etkilenmek.

ü.- tmedi 95b/12, 95b/13

ü.- tmeġi 43b/17

ü.- tmeyen 95b/14

üzere (Tr.): Üstüne, üstünde, üzerinde.

ü. 8a/14, 9b/17, 11a/17, 11b/11, 13a/14, 13b/17, 14a/12, 14b/18, 16b/17, 16b/18, 19b/19, 20a/07, 23a/04, 23b/19, 25a/11, 25a/12, 25a/13, 25b/05, 25b/15, 26b/08, 26b/13, 28b/06, 33b/01, 33b/04, 34b/09, 34b/11, 46a/19, 48b/04, 49b/15, 50a/09, 51a/18, 51b/19, 54a/03, 55b/13, 55b/15, 55b/17, 56a/07, 56a/15, 56b/01, 56b/04, 55b/11, 56b/12, 56b/14, 57a/05, 57a/06, 57a/08, 57a/10, 57a/13, 57a/17, 57a/18, 57a/19, 57b/01, 63a/02, 63b/02, 64b/04, 64b/15, 66a/13, 69a/02, 70b/06, 75a/05, 75b/03, 83b/17, 88a/16, 97b/17

ü.+ dür 5a/06, 56b/11, 58a/02

ü.+ i 30a/18

ü.+ imüze 21b/18, 94b/01

ü.+ inde 42a/12, 58a/10

ü.+ inden 24b/16, 46b/12

ü.+ ine 5a/02, 5a/03, 5b/16, 6b/04, 10a/03, 11a/17, 11b/04, 11b/08, 17b/06, 19b/13, 20a/02, 20a/05, 20a/06, 20a/16, 20b/04, 27b/15, 27b/18, 34a/03, 36a/01, 37a/14, 37b/15, 41a/16, 46a/11, 46a/16, 46b/11, 52a/15, 56b/16, 58b/14, 59b/16, 61a/05, 62b/18, 65a/07, 69b/17, 81b/18, 82a/12, 82a/18, 83b/02, 83b/04, 83b/09, 83b/14, 83b/18, 84a/01, 86a/19, 89a/10

ü.+ iñe 2a/05, 70a/13

ü.+ inedür 31b/05, 58b/05, 79a/01

ü.+ lerine 9b/19, 26b/11, 49a/15, 53a/03, 78b/13, 83a/15

ü.+ vüz 61b/17

ü.+ yüz 66b/08

V

vācib (Ar.): Yapılması gerekli olan, terkedilmesi caiz olmayan husus.

v. 2a/01, 7a/12, 10b/12, 16a/09, 17b/17, 17b/18, 18a/03, 18a/11, 18a/13, 20a/09, 21a/05, 21a/11, 21a/18, 21b/03, 21b/04, 21b/06, 22a/03, 25a/16, 26b/12, 62b/18, 83a/18, 83b/16, 84b/11

v.+ dür 2a/05, 26b/10, 41b/06, 47a/13, 62b/19, 83b/15, 84a/17, 88b/18

v.+ in 73b/15

v.+ ler 85a/06

v.+ leri 16a/12, 38b/17, 74a/03, 74a/13, 83b/15

v.+ lerinden 83b/16

v. olan 9b/19, 10a/02, 10a/04, 10a/08, 11a/18, 18a/01, 18a/05

vācibāt (Ar.): Vacip olan,

yapılması gerekli şeyler.

v. 22b/15, 81b/10, 85a/14

v.+ ın 81b/12

va‘d (Ar.): Söz verme, üstüne alma, taahhüt etme.

v. itdi 82a/07

va‘de (Ar.): Bir işin yapılması, bir borcunödenmesi için tanınan zaman, mühlet, mehil.

v. 76a/12

v. eylese 38a/13

v.+ sine 38a/13, 54b/02

vāfir (Ar.): Çok, bol.

v. 75b/11

vaġfir (Ar.): Mağfiret, bağışlama.

v. 30b/19

vaḥdāniyyet (Ar.): Allah'ın ortağı ve benzeri bulunmaksızın tek oluşu, varlığının birliği.

v.+ dür 10a/14

‘adem-i v.+ dür 10b/08

v.+ in 55b/08

v.+ ini 56a/03

v.+ ine 98a/15

v.+ üñ 10b/09

vaḥdehu (Ar.): O birdir.

v. 49b/17, 54a/01

vaḥdet (Ar.): Birlik, bütünlük

v.-i şāni‘ 62b/14

vāḥid (Ar.): Benzeri olmayan, emsalsiz.

v. 55b/13, 55b/14, 55b/15, 55b/16, 55b/18, 86b/04

ḳalb-i v. 19b/12

v.-i mevcūd 55b/11

v.+ dür 59a/09

şaḫṣ-ı v.+i 6a/06

vāḥiden (Ar.): Benzersiz, emsalsiz.

v. 55a/10

vaḥy (Ar.): Bir emir veya hükmün Allah tarafından peygamberin kalbine bildirilmesi ve bu yolla gelen ilahi haber.

v.+ i 60a/19

va‘īd (Ar.): İyiliğe yöneltmek ve kötü şeylerden sakındırmak için bir kimseyi cehennem azabı ile korkutma.

v. eyledi 82a/09

vā‘iẓ (Ar.): Vaazlar veren kişi.

v. 30a/16, 35b/11, 35b/13, 35b/17, 35b/18, 71a/14, 71a/18, 71b/02, 71b/08, 80b/05, 88b/09

v.+ e 36a/02, 71a/16, 71a/17

v.+ inde 80b/05

v.+ ler 35b/08, 35b/09

v.+ lerden 35a/15

v.+ lerinde 35b/06

v.+ üñ 35b/19

vāḳı‘ (Ar.): Vuku bulan, yaşanan olay.

v. 55a/19

v.+ ımda 34b/07

v.+ı olur 7a/07

v. olan 11a/01, 57a/13, 73a/12

v. ola 61b/18

v. oldı 61b/15

v. olmaḳdan 11a/04

v. olmışdur 72b/11

v. olursa 9a/12

vāḳı‘a (Ar.): Olmuş olan şey, geri çevrilmesi mümkün olmayan olay, olgu.

v. 41b/07

v.+ muzda 34b/12

vāḳıf (Ar.): Bilmek, öğrenmek, haberdar olmak.

v. 5b/01, 12a/04

v. oldıḳda 16a/03

vaḳt-vaḳit (Ar.): Zaman.

v. 33b/14, 34a/14, 37b/04, 74b/04, 77a/02, 83b/08, 90b/09, 91a/09, 91a/12

v.+ de 18a/12, 69b/11

v.+ e 87a/11

v.+ lerdür 40b/15

v.-i żarūretde 25b/08

v.+ i 32b/10, 78a/16

v.+ in 39a/18, 49a/13, 66b/09, 85a/17, 95a/09

v.+ inde 69a/03, 76a/08, 89b/14, 89b/17, 89b/18

vālide (Ar.): Anne.

v.+ si 24a/06, 24a/10, 24a/13, 24b/03

vālidiyye (Ar.): Anne-baba.

v. 53b/16

va’llāhi (Ar.): Allah’a and olsun ki...

v. 66b/05, 69b/09, 70a/05, 90a/18, 90b/01, 95a/01

vallāhu (Ar.): Şüphesiz Allah…

v. 32b/19, 50a/06

v.-ġaniyyu’l 58b/11

var (Tr.): Mevcut olan, bulunan.

v. 2a/09, 2a/10, 3a/04, 5b/16, 7b/02, 10b/03, 11a/04, 17b/03, 20b/14, 21b/10, 25b/17, 26b/10, 28a/01,

30a/06, 32a/02, 33b/14, 33b/17, 34b/10, 39a/15, 40b/13, 44a/11, 46b/04, 48b/03, 52b/12, 52b/16, 52b/19, 57a/01, 65a/19, 66b/07, 71a/15, 71b/08, 73b/08, 74b/12, 74b/14, 78a/13, 89a/01, 89b/13, 91a/17, 92b/13, 92b/19, 93a/01, 98b/06

v.+ dur 2a/07, 4b/15, 5b/15, 6a/01, 6b/16, 7a/07, 8a/05, 10a/16, 11a/12, 12a/07, 13a/15, 14a/01, 15b/19, 16b/05, 17a/04, 19a/06, 21b/01, 21b/13, 22a/12, 25a/09, 27a/06, 36a/04, 37a/14, 38a/07, 39a/02, 42a/15, 43a/11, 44a/09, 44b/19, 46a/04, 46b/14, 51a/02, 51b/04, 52a/10, 52a/13, 54b/04, 56b/02, 57b/12, 60a/08, 60a/17, 60b/10, 62a/01, 62a/04, 62b/07, 62b/08, 62b/10, 62b/11, 64b/10, 65b/14, 66a/08, 67a/12, 68a/07, 70a/09, 71b/05, 73a/12, 74a/04, 74a/06, 76a/07, 78b/02, 79b/08, 80b/16, 81a/08, 81b/09, 83a/07, 86a/14, 86a/16, 89b/03, 89b/13, 90a/18, 96b/13, 97a/08, 97b/06

v. itmege 43a/15, 43a/16

v.+ lıġı 10a/06

v.+ lıġımı 16a/06

v.+ lıġuñ 10b/04, 10b/05

v.+ lıḳdur 10a/09

var- (Tr.): Ulaşmak.

v. 15b/13, 16a/05

v.- acaḳ 44b/12

v.- açaḳları 75b/01

v.- alum 33a/08

v.- an 70b/02

v.- anlar 95a/09

v.- dı 23a/12, 32a/05, 71a/12

v.- dıḳca 19b/07, 29b/11, 75b/05

v.- dıḳda 15b/16, 53a/06

v.- dıḳdan 51a/02

v.- dıḳlarında 69a/11

v.- dular 70a/04

v.- ıcaḳ 50b/16

v.- ılmaz 33a/15, 71a/04

v.- ınca 15b/15, 18b/07, 19a/11, 19a/12, 19a/14, 34a/06, 41a/09, 58b/18, 77a/01, 78a/16, 81b/13

v.- madan 87a/07

v.- maḳ 6b/06, 47a/02, 72b/15, 73b/04

v.- masun 66a/07

v.- maya 72b/02

v.- mayınca 92b/06

v.- mayup 22b/04, 29a/13

v.- mış 3b/13

v.- mışdur 66b/05

v.- sa 39a/14

v.- sa 90a/07

v.- salar 78b/13

v.- sın 62a/13

v.- up 3a/05, 24a/04, 30a/12, 30b/04, 30b/07, 32a/03, 33a/03, 33a/04, 33a/13, 33a/14, 33a/16, 33b/07, 40b/18, 45b/16, 69b/05

vāriṯ (Ar.): Kendisine miras

düşen kimse.

v. 55a/17

v.+ idür 55a/16

varlıġ (Tr.): Var olma durumu.

v.+ ın 54b/19

v.+ ına 62b/06

v.+ uñ 10a/11

v.+ ına 6a/02

varṭa (Ar.): Uçurum, kuyu gibi derin yer, çukur.

v.+ lara 75a/18

vāṣıl (Ar.): Ulaşma, birleşme.

v. 12a/17

v. ider 77b/10

v. olanlaruñ 68a/18

v. olanlar 62a/16

v. oldı 71b/03

v. oldıġı 54b/07

v. olmaduġumuz 61b/07

v. olsa 62a/08, 62a/14, 62b/01

v. olursa 21a/09

vāsıṭa (Ar.): Araç.

v.+ sıla 43a/19

v.+ sız 43a/17, 46b/03

vaṣiyyet (Ar.): Bir kimsenin sözlü veya yazılı olarak bildirdiği, ölümünden sonra arkasından yapılmasını istediği şey.

v.+ in 34a/02

v. itdi 33b/19

vaṣiyyetnāme (Ar.): Yazılı vasiyet, vasiyet belgesi.

v. 4a/14

v.+ sidür 4a/02, 4a/03, 4a/04

vaṭī (Ar.): Cinsi münasebet.

v. itmek 94b/11

va‘ẓ (Ar.): Öğüt, nasihat.

v. 40b/19, 51b/12

v.-ı naṣiḥatleri 19b/05

v.+ inde 35b/13

ve (Ar.): İki kelime, cümle ve öbeği birbirine bağlar, ile.

v. 1b/04, 2a/01, 2a/02, 2a/03, 2a/04, 2a/05, 2a/06, 2a/07, 2a/08, 2a/09, 2a/10, 2a/12, 2a/13, 2a/14, 2a/15, 2a/17, 2a/18, 2a/19, 2b/02, 2b/03, 2b/04, 2b/06, 2b/07, 2b/08, 2b/09, 2b/11, 2b/12, 2b/14, 2b/15, 2b/16, 2b/17, 3a/01, 3a/02, 3a/11, 3a/12, 3a/14, 3a/15, 3a/17, 3b/02, 3b/04, 3b/06, 3b/07, 3b/08, 3b/09, 3b/10, 3b/11, 3b/12, 3b/13, 3b/14, 3b/16, 3b/19, 4a/01, 4a/02, 4a/03, 4a/04, 4a/07, 4a/09, 4a/10, 4a/11, 4a/13, 4a/14, 4a/15, 4a/16, 4a/18, 4b/02, 4b/05, 4b/06, 4b/07, 4b/08, 4b/09, 4b/10, 4b/12, 4b/17, 4b/19, 5a/01,

5a/02, 5a/03, 5a/04, 5a/06, 5a/09, 5a/11, 5a/12, 5a/13, 5b/03, 5b/04, 5b/05, 5b/06, 5b/07, 5b/08, 5b/09, 5b/10, 5b/11, 5b/12, 5b/14, 5b/15, 5b/17, 5b/18, 5b/19, 6a/01, 6a/02, 6a/05, 6a/07, 6a/08, 6a/09, 6a/11, 6a/13, 6b/01, 6b/03, 6b/04, 6b/06, 6b/07, 6b/08, 6b/09, 6b/15, 6b/16, 6b/18, 7a/01, 7a/04, 7a/05, 7a/06, 7a/07, 7a/08, 7a/10, 7a/12, 7a/13, 7a/15, 7a/16, 7a/17, 7a/18, 7b/02, 7b/03, 7b/04, 7b/05, 7b/06, 7b/07, 7b/08, 7b/09, 7b/10, 7b/11, 7b/12, 7b/13, 7b/15, 7b/19, 8a/02, 8a/03, 8a/04, 8a/06, 8a/08, 8a/09, 8a/10, 8a/11, 8a/13, 8a/15, 8a/16, 8a/18, 8a/19, 8b/03, 8b/06, 8b/07, 8b/09, 8b/12, 8b/13, 8b/14, 8b/16, 8b/17, 8b/18, 8b/19, 9a/01, 9a/04, 9a/07, 9a/09, 9a/10, 9a/15, 9a/17, 9a/18, 9a/19, 9b/01, 9b/02, 9b/03, 9b/05, 9b/06, 9b/07, 9b/08, 9b/09, 9b/10, 9b/11, 9b/13, 9b/14, 9b/15, 9b/17, 9b/18, 10a/01, 10a/02, 10a/04, 10a/05, 10a/06, 10a/07, 10a/10, 10a/11, 10a/12, 10a/13, 10a/14, 10a/15, 10a/16, 10a/18, 10a/19, 10b/01, 10b/07, 10b/09, 10b/11, 10b/13, 10b/14, 10b/17, 11a/03, 11a/05, 11a/06, 11a/07, 11a/10, 11a/11, 11a/12, 11a/15, 11a/18, 11b/02, 11b/05, 11b/07, 11b/09, 11b/10, 11b/11, 11b/12, 11b/13, 11b/14, 11b/16, 11b/18, 12a/01, 12a/06, 12a/07, 12a/09, 12a/10, 12a/13, 12a/15, 12a/16, 12a/17, 12a/18, 12b/01, 12b/02, 12b/03, 12b/04, 12b/06, 12b/07, 12b/08, 12b/09, 12b/11, 12b/12, 12b/14, 12b/15, 12b/16, 12b/17, 12b/18, 13a/02, 13a/03, 13a/06, 13a/07, 13a/09, 13a/10, 13a/11, 13a/12, 13a/13, 13a/15, 13a/17, 13a/18, 13a/19, 13b/02, 13b/03, 13b/04, 13b/05, 13b/06, 13b/08, 13b/09, 13b/10, 13b/12, 13b/13, 13b/14, 13b/15, 13b/16, 13b/18, 13b/19, 14a/01, 14a/02, 14a/04, 14a/06, 14a/08, 14a/11, 14a/14, 14a/15, 14a/16, 14a/17, 14a/18, 14a/19, 14b/01, 14b/03, 14b/04, 14b/05, 14b/06, 14b/07, 14b/08, 14b/09, 14b/10, 14b/12, 14b/13, 14b/14, 14b/15, 14b/17, 14b/18, 14b/19, 15a/03, 15a/04, 15a/06, 15a/07, 15a/08, 15a/09, 15a/17, 15a/18, 15a/19, 15b/01, 15b/02, 15b/03, 15b/04, 15b/07, 15b/08, 15b/10, 15b/11, 15b/15, 15b/16, 15b/17, 16a/03, 16a/05, 16a/06, 16a/07, 16a/08, 16a/09, 16a/10, 16a/11, 16a/12, 16a/13, 16a/14, 16b/05, 16b/10, 16b/11, 16b/12, 16b/13, 16b/14, 16b/17, 16b/18, 17a/02, 17a/03, 17a/04, 17a/06, 17a/07, 17a/08, 17a/09, 17a/12, 17a/14, 17a/15, 17a/16, 17a/18, 17b/02, 17b/03, 17b/06, 17b/07, 17b/10, 17b/12, 17b/13, 17b/15, 17b/16, 17b/17, 17b/18, 17b/19, 18a/02, 18a/04, 18a/05, 18a/07, 18a/08, 18a/09, 18a/11, 18a/14, 18a/17, 18b/02, 18b/05, 18b/09, 18b/10, 18b/11, 18b/14, 18b/15, 18b/16, 18b/18, 18b/19, 19a/01, 19a/03, 19a/04, 19a/06, 19a/08, 19a/10, 19a/13, 19a/14, 19a/15, 19a/16, 19a/17, 19a/18, 19b/01, 19b/02, 19b/04, 19b/06, 19b/07, 19b/08, 19b/10, 19b/11, 19b/12, 19b/13, 19b/14, 19b/16, 19b/17, 19b/19, 20a/01, 20a/02,

20a/03, 20a/06, 20a/08, 20a/11, 20a/13, 20a/14, 20a/15, 20a/16, 20a/17, 20a/18, 20a/19, 20b/01, 20b/02, 20b/03, 20b/04, 20b/06, 20b/08, 20b/09, 20b/10, 20b/11, 20b/12, 20b/14, 20b/15, 20b/17, 20b/19, 21a/02, 21a/06, 21a/07, 21a/08, 21a/09, 21a/10, 21a/11, 21a/12, 21a/13, 21a/17, 21a/18, 21b/01, 21b/04, 21b/06, 21b/08, 21b/10, 21b/12, 21b/13, 21b/14, 21b/16, 21b/17, 21b/19, 22a/01, 22a/03, 22a/04, 22a/05, 22a/06, 22a/07, 22a/08, 22a/10, 22a/11, 22a/12, 22a/13, 22a/14, 22a/15, 22a/16, 22a/17, 22a/18, 22a/19, 22b/01, 22b/02, 22b/03, 22b/04, 22b/05, 22b/06, 22b/07, 22b/09, 22b/10, 22b/11, 22b/12, 22b/13, 22b/14, 22b/15, 22b/16, 22b/17, 22b/18, 23a/01, 23a/02, 23a/03, 23a/06, 23a/08, 23a/10, 23a/14, 23a/17, 23a/18, 23a/19, 23b/01, 23b/02, 23b/03, 23b/04, 23b/06, 23b/07, 23b/08, 23b/09, 23b/10, 23b/15, 23b/16, 23b/17, 23b/18, 24a/01, 24a/02, 24a/04, 24a/07, 24a/16, 24a/17, 24b/01, 24b/07, 24b/14, 24b/15, 24b/17, 25a/01, 25a/02, 25a/03, 25a/04, 25a/05, 25a/07, 25a/14, 25a/17, 25a/18, 25b/01, 25b/02, 25b/03, 25b/09, 26a/02, 26a/07, 26a/08, 26a/09, 26a/13, 26a/16, 26b/01, 26b/02, 26b/06, 26b/10, 26b/11, 26b/14, 27a/03, 27a/04, 27a/05, 27a/11, 27a/12, 27a/13, 27a/14, 27a/18, 27b/02, 27b/08, 27b/13, 27b/14, 27b/15, 27b/16, 28a/06, 28a/07, 28a/09, 28a/11, 28a/12, 28a/14, 28a/15, 28a/17, 28a/19, 28b/03, 28b/04, 28b/05, 28b/06, 28b/07, 28b/08, 28b/09, 28b/10, 28b/11, 28b/14, 28b/15, 28b/18, 28b/19, 29a/03, 29a/04, 29a/05, 29a/06, 29a/07, 29a/08, 29a/09, 29a/10, 29a/11, 29a/17, 29b/01, 29b/03, 29b/04, 29b/06, 29b/13, 29b/14, 29b/15, 29b/18, 30a/02, 30a/04, 30a/05, 30a/11, 30a/13, 30a/16, 30a/17, 30a/19, 30b/02, 30b/07, 30b/08, 30b/09, 31a/09, 31a/10, 31a/11, 31a/13, 31a/15, 31a/18, 31b/01, 31b/02, 31b/03, 31b/05, 31b/06, 31b/07, 31b/09, 31b/15, 31b/17, 31b/18, 31b/19, 32a/01, 32a/04, 32a/08, 32a/11, 33a/02, 33a/03, 33a/04, 33a/06, 33a/10, 33a/17, 33a/18, 33a/19, 33b/01, 33b/03, 33b/08, 33b/12, 33b/14, 33b/15, 33b/17, 34a/03, 34a/07, 34a/09, 34a/14, 34a/15, 34a/16, 34a/17, 34b/03, 34b/04, 34b/05, 34b/07, 34b/15, 35a/13, 35a/17, 35a/19, 35b/06, 35b/07, 35b/08, 35b/09, 35b/13, 35b/14, 35b/15, 35b/16, 36a/01, 36a/03, 36a/04, 36a/05, 36a/06, 36a/07, 36a/08, 36a/09, 36a/10, 36a/11, 36a/13, 36a/14, 36b/01, 36b/02, 36b/03, 36b/08, 36b/11, 37a/18, 37a/19, 37b/01, 37b/03, 37b/04, 37b/06, 37b/07, 37b/08, 37b/09, 37b/10, 37b/11, 37b/12, 37b/14, 37b/17, 37b/18, 38a/02, 38a/03, 38a/04, 38a/05, 38a/06, 38a/07, 38a/09, 38a/10, 38a/13, 38a/14, 38a/15, 38a/16, 38a/18, 38b/04, 38b/05, 38b/06, 38b/08, 38b/09, 38b/10, 38b/13, 38b/14, 38b/16, 38b/17, 38b/19, 39a/01, 39a/02, 39a/05, 39a/09, 39a/10, 39a/12, 39a/13, 39a/15, 39a/16,

39a/17, 39a/18, 39a/19, 39b/01, 39b/02, 39b/04, 39b/08, 39b/09, 39b/10, 39b/11, 39b/12, 39b/13, 39b/15, 39b/17, 39b/19, 40a/01, 40a/02, 40a/03, 40a/09, 40a/10, 40a/12, 40a/14, 40a/15, 40a/16, 40a/18, 40a/19, 40b/03, 40b/04, 40b/06, 40b/07, 40b/08, 40b/09, 40b/10, 40b/14, 40b/16, 40b/17, 40b/18, 40b/19, 41a/02, 41a/04, 41a/05, 41a/06, 41a/08, 41a/10, 41a/11, 41a/12, 41a/14, 41a/15, 41a/18, 41a/19, 41b/01, 41b/02, 41b/03, 41b/06, 41b/07, 41b/08, 41b/09, 41b/10, 41b/12, 41b/14, 41b/16, 41b/17, 41b/18, 42a/01, 42a/02, 42a/03, 42a/04, 42a/07, 42a/12, 42a/16, 42a/17, 42a/18, 42a/19, 42b/01, 42b/04, 42b/06, 42b/08, 42b/09, 42b/10, 42b/11, 42b/13, 42b/14, 42b/17, 43a/02, 43a/03, 43a/04, 43a/05, 43a/07, 43a/08, 43a/09, 43a/10, 43a/11, 43a/14, 43a/15, 43a/16, 43a/18, 43a/19, 43b/02, 43b/04, 43b/05, 43b/07, 43b/08, 43b/09, 43b/10, 43b/11, 43b/14, 43b/15, 43b/16, 43b/17, 44a/02, 44a/03, 44a/04, 44a/05, 44a/06, 44a/07, 44a/08, 44a/09, 44a/12, 44a/18, 44b/05, 44b/07, 44b/08, 44b/11, 44b/14, 44b/15, 44b/16, 44b/17, 44b/18, 44b/19, 45a/02, 45a/03, 45a/12, 45a/14, 45a/16, 45a/17, 45b/01, 45b/05, 45b/06, 45b/07, 45b/09, 45b/10, 45b/11, 45b/13, 45b/14, 45b/15, 45b/16, 45b/17, 45b/19, 46a/02, 46a/03, 46a/04, 46a/05, 46a/08, 46a/09, 46a/11, 46a/12, 46a/13, 46a/14, 46a/15, 46a/17, 46a/18, 46b/01, 46b/02, 46b/03, 46b/05, 46b/06, 46b/08, 46b/09, 46b/11, 46b/12, 46b/13, 46b/14, 46b/15, 46b/16, 46b/18, 46b/19, 47a/01, 47a/02, 47a/03, 47a/05, 47a/06, 47a/07, 47a/08, 47a/10, 47a/11, 47a/14, 47a/15, 47a/16, 47a/17, 47a/18, 47a/19, 47b/01, 47b/02, 47b/03, 47b/04, 47b/06, 47b/07, 47b/08, 47b/10, 47b/11, 47b/13, 47b/14, 47b/17, 48a/04, 48a/05, 48a/09, 48a/10, 48a/11, 48a/14, 48a/15, 48a/16, 48a/18, 48a/19, 48b/01, 48b/02, 48b/03, 48b/05, 48b/06, 48b/08, 48b/10, 48b/11, 48b/13, 48b/14, 48b/16, 48b/18, 48b/19, 49a/01, 49a/02, 49a/03, 49a/04, 49a/05, 49a/06, 49a/08, 49a/09, 49a/10, 49a/11, 49a/12, 49a/13, 49a/14, 49a/16, 49a/18, 49a/19, 49b/01, 49b/02, 49b/03, 49b/04, 49b/05, 49b/06, 49b/07, 49b/08, 49b/09, 49b/12, 49b/14, 49b/18, 49b/19, 50a/01, 50a/02, 50a/03, 50a/04, 50a/05, 50a/06, 50a/08, 50a/10, 50a/11, 50a/12, 50a/13, 50a/16, 50a/18, 50a/19, 50b/01, 50b/02, 50b/04, 50b/05, 50b/06, 50b/07, 50b/08, 50b/10, 50b/11, 50b/12, 50b/13, 50b/15, 50b/16, 50b/17, 51a/02, 51a/05, 51a/08, 51a/10, 51a/11, 51a/12, 51a/13, 51a/14, 51a/15, 51a/17, 51a/18, 51a/19, 51b/01, 51b/02, 51b/04, 51b/05, 51b/06, 51b/07, 51b/08, 51b/09, 51b/11, 51b/12, 51b/13, 51b/14, 51b/15, 51b/16, 51b/17, 51b/18, 52a/02, 52a/04, 52a/05, 52a/06, 52a/07, 52a/08, 52a/09, 52a/11, 52a/14, 52a/15, 52a/16, 52a/18, 52a/19, 52b/01, 52b/02, 52b/03, 52b/05, 52b/06, 52b/07,

52b/08, 52b/09, 52b/10, 52b/11, 52b/14, 52b/15, 52b/16, 52b/18, 52b/19, 53a/04, 53a/05, 53a/06, 53a/07, 53a/08, 53a/09, 53a/10, 53a/11, 53a/12, 53a/14, 53a/15, 53a/16, 53a/17, 53a/18, 53a/19, 53b/01, 53b/03, 53b/04, 53b/06, 53b/07, 53b/08, 53b/09, 53b/11, 53b/12, 53b/13, 53b/14, 53b/15, 53b/16, 53b/18, 54a/02, 54a/03, 54a/04, 54a/05, 54a/06, 54a/07, 54a/08, 54a/09, 54a/10, 54a/11, 54a/12, 54a/13, 54a/14, 54a/17, 54a/18, 54a/19, 54b/01, 54b/02, 54b/04, 54b/06, 54b/07, 54b/09, 54b/10, 54b/11, 54b/13, 54b/15, 54b/16, 54b/19, 55a/03, 55a/04, 55a/06, 55a/08, 55a/12, 55a/13, 55a/14, 55a/16, 55a/17, 55a/19, 55b/07, 55b/08, 55b/12, 55b/19, 56a/02, 56a/03, 56a/04, 56a/05, 56a/07, 56a/08, 56a/09, 56a/10, 56a/12, 56a/14, 56a/16, 56a/19, 56b/01, 56b/02, 56b/03, 56b/09, 56b/10, 56b/11, 56b/12, 56b/14, 56b/19, 57a/01, 57a/04, 57a/10, 57a/11, 57a/13, 57a/14, 57a/18, 57b/01, 57b/02, 57b/04, 57b/05, 57b/07, 57b/08, 57b/09, 57b/11, 57b/12, 57b/13, 57b/14, 57b/15, 57b/16, 57b/19, 58a/01, 58a/03, 58a/04, 58a/05, 58a/06, 58a/07, 58a/08, 58a/09, 58a/10, 58a/11, 58a/12, 58a/13, 58a/15, 58a/16, 58a/17, 58a/18, 58a/19, 58b/02, 58b/03, 58b/04, 58b/08, 58b/09, 58b/13, 58b/14, 58b/15, 58b/16, 58b/18, 58b/19, 59a/01, 59a/02, 59a/03, 59a/04, 59a/05, 59a/06, 59a/07, 59a/08, 59a/09, 59a/12, 59a/13, 59a/14, 59a/15, 59a/18, 59a/19, 59b/01, 59b/02, 59b/03, 59b/04, 59b/05, 59b/06, 59b/08, 59b/09, 59b/10, 59b/11, 59b/14, 59b/16, 59b/18, 60a/01, 60a/02, 60a/03, 60a/06, 60a/07, 60a/08, 60a/10, 60a/11, 60a/12, 60a/14, 60a/15, 60a/16, 60a/17, 60a/18, 60b/01, 60b/02, 60b/03, 60b/04, 60b/06, 60b/07, 60b/08, 60b/09, 60b/11, 60b/12, 60b/13, 60b/19, 61a/09, 61a/10, 61a/11, 61a/13, 61a/15, 61b/02, 61b/05, 61b/06, 61b/10, 61b/12, 61b/13, 61b/16, 61b/19, 62a/01, 62a/02, 62a/03, 62a/05, 62a/06, 62a/07, 62a/09, 62a/11, 62a/13, 62a/14, 62a/15, 62a/16, 62a/17, 62a/18, 62a/19, 62b/02, 62b/04, 62b/08, 62b/09, 62b/10, 62b/16, 62b/17, 62b/18, 63a/01, 63a/02, 63a/03, 63a/04, 63a/05, 63a/06, 63a/07, 63a/09, 63a/10, 63a/11, 63a/15, 63a/16, 63a/17, 63a/18, 63a/19, 63b/02, 63b/03, 63b/04, 63b/07, 63b/08, 63b/09, 63b/10, 63b/11, 63b/13, 63b/14, 63b/15, 63b/16, 63b/17, 63b/18, 63b/19, 64a/01, 64a/02, 64a/03, 64a/04, 64a/05, 64a/06, 64a/07, 64a/08, 64a/09, 64a/10, 64a/11, 64a/12, 64a/13, 64a/15, 64a/16, 64a/18, 64a/19, 64b/02, 64b/04, 64b/05, 64b/07, 64b/08, 64b/09, 64b/10, 64b/11, 64b/12, 64b/13, 64b/14, 64b/15, 64b/16, 64b/18, 64b/19, 65a/01, 65a/02, 65a/03, 65a/04, 65a/05, 65a/06, 65a/07, 65a/08, 65a/09, 65a/10, 65a/12, 65a/13, 65a/14, 65a/15, 65a/17, 65a/18, 65a/19, 65b/01, 65b/04, 65b/05, 65b/06, 65b/07, 65b/10, 65b/11, 65b/12, 65b/14, 65b/15, 65b/16,

66a/03, 66a/05, 66a/06, 66a/07, 66a/08, 66a/12, 66a/15, 66a/16, 66b/01, 66b/05, 66b/07, 66b/12, 66b/13, 66b/14, 66b/17, 66b/19, 67a/02, 67a/06, 67a/07, 67a/09, 67a/10, 67a/11, 67a/12, 67a/13, 67a/15, 67a/17, 67a/18, 67a/19, 67b/01, 67b/05, 67b/08, 67b/12, 67b/13, 67b/14, 67b/16, 67b/17, 67b/18, 67b/19, 68a/01, 68a/03, 68a/04, 68a/05, 68a/06, 68a/07, 68a/08, 68a/10, 68a/16, 68a/17, 68a/19, 68b/01, 68b/03, 68b/04, 68b/05, 68b/07, 68b/08, 68b/09, 68b/10, 68b/11, 68b/12, 68b/13, 68b/14, 68b/15, 68b/16, 68b/17, 68b/18, 68b/19, 69a/01, 69a/03, 69a/04, 69a/05, 69a/06, 69a/07, 69a/08, 69a/09, 69a/10, 69a/12, 69a/14, 69a/15, 69a/19, 69b/01, 69b/02, 69b/04, 69b/07, 69b/10, 69b/11, 69b/13, 69b/19, 70a/06, 70a/09, 70a/10, 70a/11, 70a/13, 70a/15, 70a/16, 70a/17, 70a/18, 70a/19, 70b/01, 70b/02, 70b/05, 70b/06, 70b/07, 70b/08, 70b/09, 70b/10, 70b/11, 70b/13, 70b/15, 70b/16, 70b/17, 70b/18, 70b/19, 71a/01, 71a/05, 71a/06, 71a/07, 71a/08, 71a/12, 71a/13, 71a/14, 71a/17, 71a/19, 71b/03, 71b/04, 71b/05, 71b/13, 71b/15, 71b/17, 71b/18, 71b/19, 72a/01, 72a/02, 72a/08, 72a/11, 72a/16, 72a/17, 72a/18, 72a/19, 72b/01, 72b/02, 72b/03, 72b/04, 72b/05, 72b/06, 72b/07, 72b/09, 72b/13, 72b/14, 72b/15, 72b/16, 72b/17, 72b/18, 73a/02, 73a/03, 73a/04, 73a/06, 73a/07, 73a/08, 73a/09, 73a/15, 73a/17, 73a/18, 73b/01, 73b/02, 73b/03, 73b/04, 73b/06, 73b/07, 73b/08, 73b/09, 73b/10, 73b/11, 73b/12, 73b/15, 74a/03, 74a/05, 74a/09, 74a/12, 74a/13, 74a/14, 74a/15, 74a/17, 74a/18, 74b/01, 74b/04, 74b/05, 74b/06, 74b/11, 74b/13, 74b/14, 74b/15, 74b/16, 74b/17, 74b/18, 74b/19, 75a/02, 75a/03, 75a/05, 75a/06, 75a/08, 75a/09, 75a/10, 75a/14, 75a/16, 75a/18, 75a/19, 75b/02, 75b/04, 75b/05, 75b/06, 75b/07, 75b/09, 75b/12, 75b/13, 76a/02, 76a/09, 76b/01, 76b/03, 76b/05, 76b/07, 76b/10, 76b/12, 76b/15, 76b/18, 76b/19, 77a/03, 77a/08, 77a/09, 77a/10, 77a/11, 77a/12, 77a/15, 77a/18, 77a/19, 77b/01, 77b/03, 77b/04, 77b/12, 78a/01, 78a/02, 78a/05, 78a/07, 78a/08, 78a/09, 78a/10, 78a/11, 78a/12, 78a/17, 78a/19, 78b/01, 78b/03, 78b/05, 78b/07, 78b/10, 78b/12, 78b/15, 78b/16, 78b/17, 78b/18, 78b/19, 79a/01, 79a/03, 79a/04, 79a/05, 79a/06, 79a/07, 79a/09, 79a/10, 79a/12, 79a/16, 79b/01, 79b/03, 79b/04, 79b/05, 79b/10, 79b/13, 79b/14, 79b/17, 80a/01, 80a/02, 80a/03, 80a/05, 80a/10, 80a/11, 80a/15, 80a/18, 80a/19, 80b/01, 80b/02, 80b/03, 80b/05, 80b/06, 80b/07, 80b/09, 80b/10, 80b/19, 81a/01, 81a/02, 81a/03, 81a/04, 81a/06, 81a/07, 81a/08, 81a/09, 81a/10, 81a/11, 81a/13, 81a/15, 81a/16, 81a/17, 81a/18, 81a/19, 81b/07, 81b/08, 81b/10, 81b/11, 81b/12, 81b/14, 81b/15, 81b/16, 81b/18, 81b/19, 82a/01, 82a/02, 82a/03, 82a/04, 82a/06, 82a/07, 82a/08, 82a/13,

82a/14, 82a/19, 82b/01, 82b/08, 82b/09, 82b/11, 82b/12, 82b/13, 82b/14, 82b/15, 82b/16, 82b/18, 82b/19, 83a/01, 83a/02, 83a/03, 83a/05, 83a/06, 83a/08, 83a/09, 83a/15, 83a/16, 83a/17, 83a/18, 83a/19, 83b/01, 83b/02, 83b/03, 83b/04, 83b/05, 83b/06, 83b/08, 83b/10, 83b/11, 83b/12, 83b/13, 83b/14, 83b/15, 83b/17, 83b/18, 83b/19, 84a/01, 84a/02, 84a/03, 84a/05, 84a/06, 84a/12, 84a/13, 84a/14, 84a/18, 84b/02, 84b/11, 84b/12, 84b/13, 84b/14, 84b/15, 84b/16, 84b/17, 84b/19, 85a/01, 85a/02, 85a/05, 85a/06, 85a/08, 85a/09, 85a/10, 85a/11, 85a/12, 85a/13, 85a/14, 85a/15, 85a/16, 85a/17, 85a/18, 85a/19, 85b/04, 85b/05, 85b/06, 85b/08, 85b/09, 85b/10, 85b/11, 85b/13, 85b/14, 85b/15, 85b/18, 86a/01, 86a/02, 86a/04, 86a/05, 86a/07, 86a/09, 86a/13, 86a/15, 86a/17, 86a/18, 86a/19, 86b/01, 86b/04, 86b/06, 86b/07, 86b/10, 86b/12, 86b/13, 86b/16, 86b/17, 86b/18, 86b/19, 87a/03, 87a/06, 87a/07, 87a/08, 87a/09, 87a/12, 87a/13, 87a/14, 87a/17, 87a/18, 87a/19, 87b/01, 87b/02, 87b/03, 87b/05, 87b/06, 87b/07, 87b/08, 87b/09, 87b/10, 87b/11, 87b/12, 87b/13, 87b/14, 87b/15, 87b/18, 88a/01, 88a/02, 88a/13, 88a/17, 88a/18, 88b/01, 88b/03, 88b/04, 88b/13, 88b/15, 88b/17, 88b/19, 89a/01, 89a/09, 89a/17, 89a/18, 89b/08, 89b/10, 89b/12, 89b/14, 89b/18, 90a/03, 90a/07, 90a/15, 90a/16, 90a/17, 90b/07, 90b/14, 91a/03, 91a/06, 91a/07, 91a/09, 91a/15, 91b/04, 91b/05, 91b/06, 92a/01, 92a/06, 92b/02, 92b/03, 92b/05, 93a/03, 93a/10, 93b/01, 93b/04, 94a/01, 94a/02, 94a/05, 94a/08, 94a/19, 94b/03, 94b/05, 94b/07, 94b/10, 94b/15, 94b/19, 95a/05, 95b/05, 95b/08, 95b/09, 95b/10, 95b/11, 95b/12, 95b/13, 95b/19, 96a/04, 96a/07, 96a/09, 96a/13, 96a/14, 96a/15, 96a/16, 96a/19, 96b/06, 96b/07, 97a/13, 97b/06, 97b/12, 97b/15, 97b/18, 98a/04, 98a/05, 98a/10, 98a/15, 98b/02, 98b/05, 98b/08, 98b/11, 98b/13, 98b/15, 99a/07, 99a/08

vebāl (Ar.): Günah doğuracak ve insanı ahiret azabına sürükleyecek olan ağır sorumluluk.

v. 65a/19

v.+ i 67a/13

vecedu (Ar.): Buldular.

v. 30b/12

vech (Ar.): Yüz, çehre.

v. 8b/13, 27a/17, 56b/04, 57a/13, 79b/18

v.-i buṭlān 56a/03

v.-i meẕkūr 55b/13

v.-i şer‘ī 91b/13

v.+ i 56b/14, 95a/04

vefā (Ar.): Sözünde durma, verilen sözü yerine getirme.

v. 37a/03

vefāt (Ar.): Ölüm.

v. iden 23a/13, 34a/11, 49b/01

v. iderken 49a/19

v. ider 32a/03

v. idüp 73a/05

v. itdikde 30a/14, 33b/19, 53a/01, 60b/15, 60b/17, 61a/01

v. itdi 29a/19

v. itmişdür 45b/09, 45b/13

vekīl (Ar.): Başkası adına söz söyleyen veya hareket eden kimse.

v.+ lerine 52a/17

velā (Ar.): Yakınlık.

v. 7a/18, 17a/07, 82a/11

veled (Ar.): Çocuk.

v.-i zinā 12a/13, 49a/18

v.+ i 93b/01

v.+ im 90b/14

v.+ ler 60a/14

velī (Ar.): Allah'ın dostu ve sevgili kulu.

v. 28b/08, 74b/16, 74b/17, 74b/18

v.+ ler 24b/10, 46a/04

v.+ lerden 23b/11, 46b/07

v.+ lere 46a/14

v.+ lerüñ 46a/04

velīme (Ar.): Düğün merasimi, düğün ziyafeti.

v.+ de 95a/05

vemā (Ar.): Ve değildir, olmadıkları halde.

v. 4b/19, 85b/17

venẓur (Ar.): Ve bak.

v. 17a/18

vesāves (Ar.): Vesveseler.

v.+ den 31b/17

vesīle (Ar.): Sebep, bahane.

v. 50a/13

veṣṣalatuhu (Ar.): Salat.

v. 1b/03

vesselāmu (Ar.): Selam.

v. 1b/03

vesvese (Ar.): Kuruntu.

v. 52b/12

veyā (Ar.): Ya da.

v. 2b/10, 13a/16, 27a/06, 37b/08, 38b/01, 46b/07, 48b/12, 57a/03, 69a/17, 79a/09, 83b/13, 83b/14, 84a/15,

85a/03, 88a/06, 89a/14, 89b/15, 89b/16, 90a/06, 91a/15, 93b/03, 94b/14

veyāḫūd (Ar.): Yahut, veya.

v. 5b/02, 6a/06, 8b/03, 9a/13, 9b/12, 12a/08, 12b/02, 12b/07, 12b/10, 13a/05, 14a/13, 14a/19, 19a/05, 20b/01, 21a/06, 27a/06, 31a/07, 34b/10, 36b/10, 51b/15, 56b/16, 60b/10, 64b/17, 65a/05, 65b/13, 66a/12, 66b/01, 69a/17, 70a/02, 72b/03, 72b/04, 73a/01, 78a/16, 78a/17, 78a/18, 78b/11, 78b/14, 79a/08, 79a/09, 82a/10, 88a/09, 88a/10, 88a/15, 88a/16, 89a/11, 89a/12, 90a/09, 90a/10, 90a/11, 90a/12, 90a/13, 90b/19, 91a/01, 91a/02, 91a/03, 91a/04, 91a/05, 91a/06, 91a/18, 91b/01, 91b/09, 91b/15, 91b/16, 91b/17, 92a/08, 92a/09, 92a/10, 92a/11, 92a/14, 92a/19, 92b/18, 92b/19, 93a/06, 93a/07, 93a/16, 93a/17, 93b/01, 93b/09, 93b/15, 93b/19, 94a/01, 95a/04, 94a/09, 94a/18, 94a/19, 95a/03, 95a/04, 95a/10, 95a/11, 95a/12, 95a/16, 95a/17, 95b/03, 95b/04, 95b/10, 96a/13, 96b/01, 96b/17, 96b/19, 97a/02, 97a/03, 97a/04, 97a/05, 97a/07, 97a/08, 97a/10, 97a/16, 98b/06

veyḫi (Ar.): Heyhat.

v. 30b/16

vezīr (Ar.): Osmanlı Devleti'nde askeri ve idari yetkisi olan en yüksek rütbedeki devlet memuru, vezirlik rütbesine sahip kimse.

v. 6a/07, 76a/12, 76a/15

v.-i a'ẓama 76a/05

v.+ üñ 76a/13

ve'd-dünyā (Ar.): Dünya için.

v. 53b/18

ve'l-ba'ṯu ḥaḳḳun (Ar.): Dirilmek haktır.

v. 49b/18

ve'l-buġżu fīllāh (Ar.): Allah için düşmanlık etmek.

v. 50b/01

ve'l-emvāt (Ar.): Ve ölüler.

v. 53b/17

ve'l-ezmān (Ar.): Ve zamanlar.

v. 71a/19

ve'l-ḥāṣıl (Ar.): Sonuç olarak, sözün kısası.

v. 13b/11, 20a/17, 22a/02, 22b/13, 34a/15, 36a/11, 65a/10, 86b/08

ve'l-ḳader (Ar.): Ve kader.

v.+ dür 8a/14

ve'l-murādāt (Ar.): Ve muratlar.

v.+ dur ve 4b/06

ve'l-leẕīne (Ar.): Ve onlar.
v. 96b/10

ve'r-ricā (Ar.): Ve istek.
v. olmaḳ 9b/15

ve's-selāmu (Ar.): Ve selam.
v. 50a/04
v.-semāi 89b/01

ve'ṭ-ṭāriḳi (Ar.): Ve yolu.
v. 89b/01

ve'l-teffeti's-sāḳu bi's-sāḳ (Ar.): Ayak ayağa dolandığı zaman.
v. dise 89b/07

vilāyet (Ar.): Bir vali yönetimindeki en önemli idari bölüm, il.
v. 20b/12, 33b/15, 66a/03, 71a/05
ehl-i v. 23b/11
v.+ de 27b/08, 33b/16, 39a/16, 78b/01, 79b/01
v.+ e 39a/13, 39a/16
v.+ i 73a/01
v.+ imüzde 80b/07
v.+ inde 33b/14
v.+ inden 28a/12
v.+ ler 21a/13
v.+ lerde 87b/18
v.+ leri 21b/11
v.+ lerinde 72b/12
v.+ üñ 71a/15

vir- (Tr.): İletmek, eriştirmek.
v. 28a/03, 32a/07, 92b/05, 95a/14, 95a/15, 95a/16, 95a/17
v.- di 7b/12, 8a/14, 16a/05, 24a/16, 24a/17, 24a/18, 24b/01, 24b/12, 28a/13, 30b/16, 31b/03, 34a/16, 42b/02, 58b/03, 59b/06, 69b/09, 87b/09, 90b/02
cevāb v.- di 86a/10
v.- dik 31a/02
v.- diler 27b/05, 31b/04, 32a/05, 34a/03
fetvā v.- diler 31b/02
v.- dim 32a/04
icāzet v.- dim 90a/09
v.- diñ 34b/18
v.- din 73b/17
v.- dise 84b/09
v.- dügi 48a/19, 67b/15, 84a/12, 84a/13
v.- dügin 74b/06
v.- dügüm 42b/03, 42b/15
v.- dügümde 92b/06
v.- e 1b/13, 1b/14, 26a/10, 27b/15, 52b/11, 72b/03, 78a/03, 82b/01, 82b/02
v.- eler 51b/06, 51b/08, 52a/04, 52b/06, 75a/14
v.- elüm 52b/13

żarar v.- emez 57a/16
v.- en 94b/05, 95b/15
fetvā v.- enlerden 87b/02
v.- eyin 71b/02, 94b/10
v.- icek 24b/02
v.- ildise 40a/05
v.- ilen 8b/16, 9a/16, 9b/02, 9b/05, 59b/09
v.- ilmez 88a/18
v.- ilmiş 40a/12
v.- ilmişdür 45b/08, 80a/02
v.- ilse 49a/08, 77b/03
v.- ilür 74a/04, 74a/07
v.- ir 71b/12, 76b/13
v.- irdi 34a/15
v.- irler 79b/03, 95a/15
v.- irlerse 53a/04
v.- irse 95b/03
v.- irseñ 24a/12
v.- irsin 24a/13
v.- irsiz 86a/12
v.- me 89b/04
v.- medi 34a/09, 81b/17
v.- mediñiz 81b/17
v.- medügi 60a/04
v.- mek 6b/05, 8a/04, 10b/11, 72b/14, 73b/03, 73b/07, 81b/19
zekāt v.- mek 91a/09
v.- mekdür 50b/06
v.- memek 68b/13
v.- mesün 25b/10
v.- meye 20b/05, 72b/02
v.- meyeler 52b/10, 68b/05
v.- meyüp 11a/06, 23b/12, 69a/13, 76b/02, 86a/07
v.- mez 39a/11, 60a/04, 76b/13, 79b/05, 88b/01
fā'ide v.- mez 80a/19
v.- mezem 92b/06
v.- mezin 94b/12
fetvā v.- mezler 88a/14
zekāt v. 94b/12
zekāt v.- mezsin 94b/10
v.- miş 3b/13, 19a/03
v.- mişdür 26a/14, 35b/05, 36a/03, 45a/02, 45b/18
v.- mişlerdür 26a/06, 26a/08
fetvāy v.- mişlerdür 97b/11
v.- se 46b/05, 94a/03
icāzet v.- se 94a/16
v.- seler 46b/02, 46b/03
v.- üp 35b/19
v.- üp 7a/17, 8a/02, 9b/07, 9b/10, 15b/12, 19a/08, 19a/19, 19b/01, 22a/19, 24a/15, 38a/06, 52b/12, 69b/18, 75a/13, 78a/18, 86a/07
v.- ürin 38b/14, 42b/14, 90b/03

vuḥūş (Ar.): Vahşiler, yabaniler.
v. 85b/10

vuḳū‘ (Ar.): Olma, meydana gelme, husule gelme.

v.+ ında 11a/02

vur- (Tr.): Hızla indirmek, hızla çarpmak.

v.- dıḳları 78b/11

v.- up 4b/01

vuṣūl (Ar.): Ulaşma, erişme, varma.

v. 56a/05

vü (Ar.): Ve.

v. 32a/13, 37a/04, 54b/14

vücūd (Ar.): İnsan veya hayvan gövdesi, beden.

v.+ a 42a/15, 66b/01

v.+ dur 10a/09

v.+ ı 10a/06, 10a/07

v.+ uñ 10b/03, 83a/11

vücūh (Ar.): Yüzler, çehreler.

v. 27a/14

vüzerā (Ar.): Vezirler, bakanlar.

v. 76a/06

vüżū (Ar.): Abdest.

ferā’iż-i v.+ yı 24a/01

Y

yā (Ar.): Ey.

y. 5a/19, 5b/13, 5b/19, 11b/03, 12a/03, 13b/13, 16a/04, 20a/12, 26b/05, 26b/08, 27b/16, 28a/02, 28b/02, 30a/13, 30b/13, 30b/17, 30b/18, 30b/19, 32a/05, 34a/17, 34b/09, 37b/07, 37b/08, 38b/01, 40b/18, 44a/05, 48a/01, 48a/02, 48a/13, 48b/18, 49b/15, 50a/03, 50a/04, 52a/19, 53b/13, 53b/18, 55a/14, 55b/01, 62b/12, 64b/02, 70a/12, 81b/17, 82a/09, 84b/13, 85a/18, 86a/05, 86a/11, 86b/19, 88a/14, 93a/16, 93a/18, 93b/01, 93b/02, 96b/01, 96b/02, 98a/18

yabān (Far.): İnsan yaşamayan ıssız yer.

y.+ da 31b/19

y.+ dan 34a/18

yābis (Ar.): Kuru, rutubetsiz.

ṭab‘-ı ḥār-ı y. 32b/08

yabraḳ (Tr.): Yaprak.

y. 42a/04

y.+ lar 23b/01

y.+ ın 31b/12

y.+ ınuñ 31b/09

y.+ ları 23b/05, 23b/06

yaġ- (Tr.): Gökte.

y.- ar 53a/04

y.- up 23b/08

yaġ (Tr.): Bir besin, yağ.

y. 24a/15, 24a/16, 24a/17, 24a/18

yaġmur (Tr.): Atmosferdeki su buharının yoğunlaşması sonucu yeryüzüne damlalar halinde düşen su.

y. 42a/03

y.+ lar 53a/04

y.+ ları 23b/08

yaḥkumu (Ar.): Hükmeder, hüküm verir.

y. 7b/10

Yahūd (Ar.): Yahudi.

Y. 25a/13

yāḫūd (Far.): Veya.

y. 32b/07, 37a/02, 44a/14, 49a/11, 90b/16

Yahūdī (Ar.): Hz. Musa'nın dinine mensup kimse, Musevi.

Y. 25a/18, 28a/07, 94b/14

Y.+ lere 25a/15, 25a/16, 94a/01

Y.+ sinüñ 25a/17, 29a/03

Yahūdiyye (Ar.): Yahudi dini.

Y.+ den 93b/15, 93b/16, 93b/17

yaḳ- (Tr.): Yanmasını sağlamak, tutuşturmak.

y.- alar 33a/03

y.- arlar 30b/05

y.- ısardur 23b/15

y.- maḳ 30b/08

y.- mayalar 53a/10

y.- mışlar 32a/19

y.- sa 23b/13

y.- up 36b/13

yaḳa (Tr.): Taraf.

y.+ da 44a/08

yaḳın (Tr.): Arada az mesafe bulunan.

y. 93b/13

y.+ da 29a/07

yaḳlaş- (Tr.): Yakın duruma gelmek.

y.- mışdur 66b/05

yalan (Tr.): Aldatmak maksadıyle bilerek söylenen gerçeğe aykırı, asılsız söz.

y. 10b/16, 38a/13, 54a/19, 73b/07, 74b/06, 94b/16, 95b/07,

99a/06, 99a/07

y.+ dur 86b/14

yaldız (Tr.): Eşyalara altın ve gümüş görünüşü vermek için sürülen, yapıştırılan, toz eriyik veya ince bir tabaka halindeki altın yahut gümüş veya bunların taklidi olan madde.

y.+ lu 65a/05

ya‘lemūne (Ar.): Bilmez.

y. 74a/10, 96b/10

yalın (Tr.): Gösterişsiz, süsü olmayan.

y. 46a/13

yālıñız (Tr.): Yanında başka biri bulunmayan.

y. 44b/05, 89b/05

yama- (Tr.): Yama koyarak onarmak.

y.- sa 93b/19

yan- (Tr.): Isı ve ışık yayarak yok olmak, kül haline gelmek.

y.- an 33b/01

y.- dı 32a/17

y.- dıḳda 25a/03

y.- mağı 43b/17

y.- mış ola 4b/02

y.- up 25b/02, 46b/10, 47a/08

yan (Tr.): Taraf, yön.

y.+ a 37b/04

y.+ ımda 65b/01

y.+ ına 30a/12, 33a/15, 63a/16

y.+ ıñda 15a/19

y.+ ında 14b/10, 21a/03, 36b/01, 36b/06, 49a/17, 52a/06, 63a/17, 64b/19, 71b/03, 79b/09, 85a/17, 93a/09, 93b/03

y.+ ından 81b/16

y.+ larında 21a/06, 49b/07, 64b/07, 64b/13, 69a/06

yañaḳ (Tr.): Yüzün kulak, göz, şakak, burun ve çene arasında kalan iki yan tarafından her biri.

y.+ ların 67a/18

yanaş- (Tr.): Bir şey veya kimsenin yanına gelmek, yanına sokulmak, yanına varmak.

y.- ma 15a/03

yañıl- (Tr.): Aldanmak.

y.- duñ 31a/03

ya‘ni (Ar.): Sözün kısası.

y. 2a/09, 3b/11, 5b/09, 5b/10, 5b/11, 6a/06, 6a/12, 6b/07, 7a/08, 7a/14, 7a/18, 8a/09, 8a/14, 10a/05,

10a/06, 10a/07, 10a/09, 10a/11, 10a/12, 10a/13, 10a/14, 10a/17, 10a/18, 10a/19, 10b/01, 10b/03, 10b/04, 10b/05, 10b/06, 10b/07, 10b/08, 10b/12, 10b/13, 10b/14, 10b/16, 10b/17, 10b/18, 11a/09, 11b/14, 12a/07, 12a/14, 13a/12, 13b/18, 14a/16, 16a/17, 17a/05, 17a/08, 17a/13, 17b/01, 18b/19, 19b/09, 26a/19, 29b/09, 29b/11, 31b/18, 34b/08, 39a/03, 40b/11, 41a/14, 41a/15, 41a/17, 41a/18, 41b/04, 41b/06, 41b/07, 41b/15, 41b/16, 41b/19, 42a/06, 42a/07, 42a/10, 42a/11, 42a/14, 42b/01, 42b/02, 43a/13, 43a/14, 43a/16, 43a/17, 43b/13, 44a/04, 47a/02, 47a/18, 48a/09, 48a/19, 48b/10, 48b/11, 49a/06, 50b/02, 50b/03, 50b/04, 50b/06, 50b/09, 50b/13, 50b/15, 51b/09, 51b/16, 52b/12, 53b/01, 54b/05, 54b/06, 54b/12, 54b/15, 54b/17, 55b/01, 55b/03, 55b/04, 55b/07, 55b/13, 55b/15, 55b/16, 55b/19, 56a/18, 56b/10, 57a/05, 57a/13, 57b/19, 58a/11, 59b/07, 59b/10, 59b/14, 59b/18, 62a/11, 62b/03, 62b/07, 62b/08, 62b/19, 63a/13, 63b/03, 67b/06, 67b/12, 68b/12, 71a/02, 72b/01, 72b/13, 76b/14, 76b/15, 79b/10, 82b/17, 83a/05, 83a/18, 83b/01, 84a/17, 86b/03, 86b/14, 88b/08, 89a/12, 90b/07, 94a/07, 94b/07, 96a/12, 99a/09

yañlış (Tr.): Doğru olmayan.

y. 5a/12, 39a/04, 44b/08, 47a/15, 47b/01, 47b/07, 78a/05, 78a/08

yap- (Tr.): Yerine getirmek, uygulamak, inşa etmek.

y.- ı 5b/10

y.- ıçısı 62b/08

y.- ılmış 19b/02, 62b/07

y.- ılup 11b/08

y.- sa 93b/07

yapış- (Tr.): Ayrılmayacak şekilde tutunup kalmak.

y.- maḳdan 54a/12, 54a/13

y.- ırsa 80a/06

y.- sa 67a/16

y.- up 15b/06, 53b/01

yār (Far.): Sevgili.

y.-ı ġārı 32b/15

yara- (Tr.): Yarar sağlamak, faydalı olmak.

y.- r 91b/16, 92a/09

yara (Tr.): Bir dış etkiyle, bir hastalık veya arıza sebebiyle vücutta meydana gelen kesik, yarık veya çıban.

y.+ lardan 78b/11

yarad- (Ar.): Yoktan var etmek, halketmek.

y.- an 8a/07, 43b/14, 43b/17

y.- dı 44a/12

y.- dım 41a/14, 41a/16
y.- ıldısa 41b/08
y.- ılduġından 41b/05
y.- ılmış 43b/03
y.- ılmışdur 45b/04
y.- ılmışları 43b/13
y.- ıvirir 8a/06, 8a/07
y.+ ıcı 43b/18
y.- madım 41a/14, 41a/15
y.- maġa 43a/03
y.- maḳdur 43b/13

yaraġ (Tr.): Silah.
y.+ ın 2b/02
y.+ uñ 37a/05

yaramaz (Tr.): Uygunsuz, zararlı, fena, kötü.
y. 31b/18, 40a/15, 40a/19, 47a/05, 63a/05, 63a/10, 63a/11, 64b/16, 64b/17
y.- mazın 38b/19, 39a/07
y.- mazlıḳ 97a/13
y.+ dur 67a/07

yārān (Far.): Dost.
y.+ larıla 15b/15

yaraş- (Tr.): Uymak, uygun düşmek, yakışmak.
y.- ır 65a/06
y.- ur 22b/06

yardım (Far.): Elindeki imkanları ve gücünü ihtiyacı olan biri için kullanma, muavenet.
y.+ cıları 21a/14
y. iderse 20a/06
y. itmeyüp 20a/11

yarın (Tr.): İçinde bulunulan günden sonra gelen gün.
y. 14b/13, 35a/04, 35a/07, 39a/08, 39a/11, 74a/01, 76a/08, 93b/08, 93b/09
y.+ desi 34a/10

yarlıġa- (Tr.): Bağışlamak.
y.- dım 64b/16
y.- ya 85b/13

yās (Tr.): Ölüm veya çok büyük bir felaketten duyulan acı ve bu acıyı belirtmek üzere yapılan şeyler.
y. 40b/14
y.+ lar 85b/11

yaşdıġ (Tr.): Baş altına koymak veya dayanmak için kullanılan, içi pamuk, yün, ot, kuş tüyü vb. ile doldurulmuş, torba şeklinde, dört köşe, uzun veya yuvarlak küçük minder.
y.+ a 34a/12
y.+ um 92a/11

yāsemīn (Far.): Bir çiçek ismi.
y. 62a/15

yaş (Tr.): Doğuştan itibaren geçen ve yıl birimiyle ölçülen zaman.

y.+ ına 29b/18, 53a/06

y.+ ında 33b/15, 33b/16, 45b/08, 53a/05, 77b/03, 98b/13

y.+ ından 22b/12, 22b/18

yatur (Tr.): Bölük.

y. 22b/01

yat- (Tr.): Boylu boyunca uzanmak.

y.- maların 43b/15

y.- salar 46a/19

y.- up 68a/14, 69a/18

y.- urup 33b/04

yatlu (Tr.): Kötü.

y. 50b/19

y.+ sın 39a/12, 39b/04, 39b/09, 39b/12

y.+ sına 39a/19

yatsu (Tr.): Güneşin batışından bir iki saat sonraki vakit, yatsı.

y. 24a/05

y.+ nuñ 53b/07

yāva (Far.): Yersiz, anlamsız.

y.+ lıḳlar 85b/06

yavaş (Tr.): Hızı gerekenden az olan, hızlı olmayan.

y.+ lıḳ 53a/13

yavurı (Tr.): Çok küçük yaşta olan insan veya hayvan.

y.+ lar 60a/16

yay- (Tr.): Bir şeyi açıp sermek.

y.- ılmışlardur 70a/18

yaya (Tr.): Yürüyerek giden kimse.

y.+ ḳ 37a/12

yayḳa- (Tr.): Yıkamak.

y.- yup 98a/18

yaz- (Tr.): Yazıya geçirmek, yazı ile anlatmak.

y. 57b/08

y.- dım 2b/14

y.- anları 78b/19

y.- arlar 44b/18

y.- dı 58b/19

y.- dıḳları 46b/01

y.- dım 87b/18

y.- ıla 57a/03, 57a/08

y.- ılan 13a/08, 13a/17, 43b/09

y.- ılandur 57b/03

y.- ılmaġ 43b/06

y.- ılmaġıla 67b/01

y.- ılmış 57a/19

y.- ılmışdur 47a/12

y.- ılup 39b/14

y.- ılur 1b/10, 43b/05, 43b/08, 57b/04

y.- madım 2b/15

y.- mışlar 12a/19

y.- mışlardur 26a/12

y.- ular 43b/10

y.- ulduġı 13a/13

y.- up 70a/10, 87b/10

yaz (Tr.): Bir mevsim ismi.

y. 18b/10

yazıḳ (Tr.): Olmaması gereken bir şey karşısında duyulan üzüntüyü ifade eder.

y.+ dur 77b/16

ye- (Tr.): Ağızda çiğneyerek yutma.

y.- nmez 98a/06

yeb‘aṯu (Ar.): Diriltecek.

y. 49b/19

yedi (Tr.): Bir sayı.

y. 3a/07, 10a/15, 21a/08, 22b/12, 22b/18, 29b/14, 40a/11, 53a/05, 53b/05, 53b/14, 53b/16, 53b/17, 66b/13, 74a/19, 74b/01, 86a/04, 86b/15

y.+ dür 40a/16

yef‘al (Ar.): Yapacak.

y.+ ler 78a/18

yef‘alū (Ar.): Yapacak.

y. 30b/15

yef‘alullāhu(Ar.): Allah yapacak.

y. 7b/10

yefterunekum (Ar.): Sizi aldatmasınlar.

y. 82a/11

yeg (Tr.): Daha iyi, daha üstün.

y. 72a/15

y.+ dür 91b/13, 96b/13

yeḫel (Ar.): Faydasız,hata.

y.+ dür 70b/12

yekfi’l-işārāt li’l-‘āḳıl (Ar.): Akıllı kimseye tek işaret yeter.

y. 24b/13

yeḳūlu (Ar.): Diyecek.

y. 4b/19

yekūlu’l-‘abd (Ar.):Kul diyecek.

y.+ uñ 4a/09, 4a/10

yel (Tr.): Rüzgar.

y. 59b/14

y.+ e 73b/17

y.+ leri 23b/05

yelhev bihi (Ar.): Onunla oynarsa, meşgul olursa

y. 28b/14

yelte- (Tr.): Yapamayacağı bir işe kalkışmak, özenmek, heves etmek.

y.- rler 71b/16

y.- yeler 68a/01

‘Yemāme (Ar.): Özel isim. Arap Yarımadası’nın orta bölümünde yer alan bölgenin ismi.

ehl-i ‘Y. 60b/16

Yemen (Ar.): Özel isim. Bir ülke ismi.

Y.+ de 32a/16

Y.+ e 28a/11

yemḥūllāḥu (Ar.): Allah imha ider, siler.

y. 7b/07, 56b/11

yemīn (Ar.): Söz, ant.

y. itdügin 74b/06

y. itmekdür 99a/07

yenbaġi (Ar.): Münasip, uygun.

y. 30b/17, 54b/14

yeñi (Tr.): Sonradan ortaya çıkan, sonradan var olan, üzerinden çok zaman geçmemiş olan.

y.+ den 48b/05, 49a/17

y.+ lemegi 49b/06

y.+ leye 48b/18

y.+ leyeler 49b/01, 49b/07

yeñiçeri (Tr.): Osmanlı ordusunda piyade sınıfı.

y. 22b/09

y.+ lere 20a/18

yeñil- (Tr.): Mağlup olmak, kaybetmek.

y.- meḳ 85a/17

yenşurukum (Ar.): Size yardım eder.

y. 20b/06, 23a/09

yer (Tr.): Bir nesne veya kimsenin kapladığı yahut kaplayabileceği boşluk, bulunduğu mahal.

y. 44a/09, 70a/18

y.+ de 44a/08, 44a/14, 76a/13, 78b/01, 79a/08

y.+ dedür 96b/19

y.+ den 29b/13

y.+ e 25b/07, 35a/16, 74b/06, 94b/16

y. edine 25b/19
y.+ ile 19a/19
y.+ inde 16b/08, 22a/07
y.+ ine 15b/12, 34a/02, 38b/17, 41b/08, 60b/17, 89b/16
y.+ ler 43a/16
y.+ lerde 13b/04, 23a/19, 42a/01, 95a/05
y.+ lerden 3a/17, 74b/01
y.+ lerdür 8a/11, 56b/18
y.+ lere 9b/06, 77b/16
y.+ leri 6a/09, 43a/15, 44b/12, 46a/12
y.+ leşe 14b/02
y.+ leşmege 6a/12
y.+ leşmeyince 57b/15
y.+ leşmişdür 79a/11
y.+ lü 22a/07

yeril- (Tr.): Kusurları ortaya konulmak.
y.- meyüp 40a/13

yerfeʿullāhu'l-leẕẕīne (Ar.): Allah'ın yücelttiği kimseler.
y. 86a/03

yeryüzi (Tr.): Üzerinde yaşadığımız yer küresinin kabuğu, arz.
y. 60b/04
y.+ n 62a/03
y.+ nde 26b/09, 27b/13, 74b/12
y.+ ndeki 45a/11

yesmeʿe (Ar.): İşitmek.
y. 70b/12

yestevī'l-leẕīne (Ar.): Eşit mi.
y. 74a/10, 96b/10

yeşā'u (Ar.): Dilediğine.
y. 7b/07, 7b/10, 56b/11

yeşil (Tr.): Bir renk ismi.
y. 23a/18

yet- (Tr.): Yetişecek miktarda veya derecede olmak, elvermek.
y.- di 26b/17
y.- er 43a/14, 43a/16, 47b/19, 49b/09, 74a/02
y.- erse 6b/06
y.- mekdür 43a/13

yetiş- (Tr.): Varmak.
y. 32a/05
y.- dir 32b/11
y.- dirmekdür 10b/15
y.- eler 52a/08
y.- esin 38b/16

yetmiş (Tr.): Bir sayı.
y. 2a/07, 3b/03, 3b/06, 5a/09, 16b/06, 33b/16, 39a/01, 40b/08,

56a/11, 72b/10, 73a/11, 73a/12, 77b/02, 82a/18, 82b/04, 82b/10, 85a/18

yetūb (Ar.): Tövbe etmek.

dil-i y. 83a/12

yevmi'l-beḳā yevmi'l-liḳā (Ar.): Ölümsüzlük günü ve kıyamet günü.

y. her 30b/16

y.-ḳıyām ve 21b/15

y. her 30b/16

Yezdān (Far.): Zerdüşt dininde hayır tanrısı.

Y. 19a/11

Ye'cüc (Ar.): Kıyamete yakın bir zamanda ortaya çıkıp pek çok kötülük yapacaklarına ve çok kısa boylu olduklarına inanılan iki kavimden biri.

Y. 46a/02

yıġ- (Tr.): Üst üste toplamak.

y.- ub 35a/07

yıḳ- (Tr.): Kurulu bir şeyi parçalayıp dağıtmak.

y.- an 17b/10

y.- ar 78b/09

y.- arlar 19a/05

y.- maġa 19a/03

y.- maḳ 19a/02

y.- up 19a/09, 19a/19, 19b/02, 29b/11, 78a/11

yıl (Tr.): Sene.

y. 2a/07, 3a/07, 3b/06, 5a/09, 11b/15, 16b/06, 22b/12, 29a/16, 29b/07, 29b/10, 46a/19, 82b/11, 84a/19

y.+ a 29a/13

y.+ başı 22b/17

y.+ da 3a/19, 3b/02, 34b/04, 45a/19

y.+ dan 27a/06, 29b/10, 51a/02, 88b/04

y.+ dur 19a/05, 29a/15, 34a/12

y.+ ı 29b/10, 82b/03

y.+ lar 29b/16, 35a/08, 69a/18, 73a/05

y.+ lardur 85b/05

y.+ lıḳ 29b/04, 82b/01, 82b/10, 86a/05

yılan (Tr.): Sürüngenlerden bir tür hayvan.

y. 86b/14

y.+ lar 47a/07, 68a/10

yıldırım (Tr.): Bulutlarda toplanan elektriğin kuvvetli bir ışık yayarak gümbürtülü bir şekilde yere boşalması olayı.

y. 46b/12

yıldız (Tr.): Işıklı ve sabit bir

nokta halinde görülen gök cisimlerinden her biri.

y.+ lardan 46b/17

yımırda (Tr.): Bk. "yumurta".

y.+ layup 60a/15

y.+ lar 60a/15

yi- (Tr.): Yemek işi.

y. 90a/12, 94a/08

y.- dikde 43b/16

y.- dikden 90a/04

y.- dim 41a/06

y.- düreler 64a/08

y.- dürürler 81a/01

y.- me 3a/05

y.- mege 41b/17, 67b/18

y.- mek 30a/04, 43b/16, 68a/16, 72b/16, 72b/17

y.- mekden 41b/18

y.- mese 18b/07

y.- mezler 44b/15

y.- miş 76a/01

y.- r 55a/16, 78b/07

y.- rken 90a/03

y.- rse 68a/08

y.- se 31b/07, 31b/09, 31b/12, 88a/10, 96a/05

y.- ye 72b/05

y.- yen 72a/01

y.- yicilerdür 90a/18

y.- yüp 15b/16, 68a/13, 78b/08, 84b/15

yigirmi (Tr.): Bir sayı.

y. 3b/02, 19a/05, 24a/03, 24a/05, 24a/08, 29b/10, 45a/19, 61b/11, 61b/14,

62b/14, 70b/03, 71a/14

yigit (Tr.):Yürekli, gözü pek, kahraman.

y. 66b/04

y.+ ken 52a/11

y.+ ler 30a/10

yil (Tr.): Rüzgar, esinti.

y.+ e 34b/18

y.+ leri 5a/13

yimiş (Tr.): Meyve.

y.+ ler 42a/04

yine (Tr.): Bir daha, tekrar.

y. 3a/17, 4a/11, 5a/10, 6a/05, 13b/10, 17a/11, 20b/09, 20b/18, 21b/05, 22a/04, 23a/07, 23a/08, 23b/16, 23b/18, 26b/01, 26b/11, 26b/14, 27a/04, 30a/11, 30b/06, 30b/07, 33a/05, 33b/05, 33b/06, 33b/07, 33b/08, 33b/10, 34b/02, 35a/10, 35b/12, 36b/01, 36b/07, 36b/11, 38a/12, 40a/15, 41a/05, 41a/06, 42b/01, 43b/11, 56b/16, 57b/11, 59a/11, 65b/05, 66b/10, 67a/08, 68a/06, 70a/04, 76a/08, 77a/10, 78b/04, 78b/09, 81b/05, 81b/08, 84a/11, 84a/17, 84b/17, 85a/01, 86a/08,

86a/10, 86b/12, 92b/01, 95a/07, 98b/05

yir (Tr.): Bir nesne veya kimsenin kapladığı yahut kaplayabileceği boşluk, bulunduğu mahal.

y. 19a/13

y.+ de 44b/18

y.+ den 42a/03, 86b/15, 95a/17

y.+ e 23b/06, 45a/02, 54a/12, 63b/12, 72b/03, 72b/15, 91b/16, 93a/07, 95b/07, 99a/07

yiryüzi (Tr.): Dünya.

y.+ nde 82a/16

y.+ ndeki 96a/05

yit- (Tr.): Kaybolmak, zayi olmak.

y.- ürdiñ 35a/03

y.- ürdiñ 73b/19

yoġ (Tr.): Bk. "yoḳ".

y. 25b/14, 46b/05, 55b/19

y.+ sa 35b/18

yoġurt (Tr.): Maya katılarak koyulaştırılmış kıvamlı bir süt ürünü.

y. 8b/19, 9a/02, 9a/03, 9a/06, 9a/07, 9a/12

yoḫ (Tr.): Bk. "yoḳ".

y.+ sa 28a/03

yoḳ (Tr.): Bulunmayan, mevcut olmayan.

y. 11a/05, 25b/07, 31a/14, 37a/05, 41b/03, 44a/11, 50a/11, 52a/07, 52b/11, 52b/18, 58b/02, 64a/18, 77b/16, 80b/19, 85a/16, 85b/05, 86b/12, 98b/08

y.+ dır 13b/09

y.+ dur 3a/12, 4b/07, 5a/13, 6a/11, 6a/14, 8a/07, 11a/12, 11a/14, 26a/07, 26a/08, 28a/07, 28b/09, 29b/01, 36a/02, 38b/07, 39b/07, 41a/19, 41b/01, 42a/05, 43b/18, 44a/02, 44a/05, 44a/11, 44a/12, 46a/04, 47a/10, 55b/07, 59a/10, 59b/13, 60a/09, 60a/10, 60b/08, 63b/14, 65a/18, 65b/05, 66b/08, 66b/15, 67b/16, 68a/09, 71b/04, 72b/12, 73b/09, 74b/11, 74b/16, 75b/12, 75b/13, 77b/10, 79b/01, 81b/19, 85b/04, 90b/14, 97a/01, 97a/07

y.+ durur 1b/17

y. ider 84b/09

y. itmege 43a/15

y.+ layup 23b/19

y.- larlar 71a/03

y.+ lıġı 10a/05

y.+ sa 39a/10

yoḳsa (Tr.): Merak, tereddüt, ümit vb. duyguları ve düşünülen ihtimallerin dışındaki başka bir ihtimali

belirtmek için kullanılır; acaba.

y. 27a/09, 95a/15

yol (Tr.): Bir yerden bir yere gitmek amacıyla içinden veya üzerinden geçilen yer, tarik, rah.

y. 19a/12, 66a/09

y.+ a 71a/04

y.+ da 29b/02, 30a/07, 40a/06, 40a/07, 68a/12, 76b/01

y.+ daşı 2b/12, 12b/09, 15b/07, 57b/07, 65b/07

y.+ dur 46b/16, 86a/05

y.+ ı 40a/01, 40a/09

y.+ ıdur 40a/02, 40a/09

y.+ ın 34b/14, 70a/11, 79a/03

y.+ ına 40a/08, 47a/02

y.+ ından 39b/19, 40a/01, 40a/14

y.+ ıñı 31a/03

y.+ lar 23b/08

y.+ larına 23b/08

yol- (Tr.): Kuvvetle çekip koparmak, yerinden çıkarmak.

y.- salar 98b/03

yon- (Tr.): Yontmak.

y.- dıḳdan 98a/17

yor- (Tr.): Yorgun duruma getirmek, yorgunluk vermek.

y.- up 32b/17

yorġun (Tr.): Gösterdiği çabadan ve hareketlilikten dolayı gücü azalmış olan, sarfettiği çabanın etkisini üzerinde hisseden, yorulmuş.

y. 34a/18

y.+ lıḳ 34a/18, 34b/04

yön (Tr.): Ön, arka, sağ, sol, üst ve alt yanlardan her biri, cihet, taraf.

y.+ elüp 19b/12

yu- (Tr.): Sıkıp kapamak.

y.- maḳ 83b/02

y.- mak 98b/07

y.- maḳdur 83b/03

y.- mılup 40a/07

y.- salar 98a/19

y.- yup 53a/01, 98a/19

yud- (Tr.): Ağızda olan bir şeyi boğazdan aşağı indirmek.

y.- ar 30b/03, 33a/07

yudım (Tr.): Bir içişte yutulan içecek miktarı.

y. 34a/18

yuḫsirūn (Ar.): Zarar ederler.

y. 89b/11

yuḫyīkum (Ar.): Sizi dirilten.

y. 58b/04

yuḳaru (Tr.): Bir şeyin aşağı kabul edilen kısmına göre üstte kalan tarafı veya bu tarafta bulunan kısmı.

y. 65a/08, 90a/10

y.+ da 10b/02, 16b/17, 24b/16, 44a/06, 47b/16, 47b/19, 51b/11, 58b/07, 77a/16, 85b/17

y.+ dur 38b/10, 86a/04, 86b/15

y.+ sına 22b/12

y.+ sınuñ 22b/18

yumitukum (Ar.): Onları öldüren.

y. 58b/04

yumurta (Tr.): Bir dişinin vücudunda oluşan ve döllenmeden sonra gelişerek aynı türden bir canlı meydan getiren hücre.

y. 94a/03

y.+ alar 60a/13

yumuşa- (Tr.): Yumuşak duruma gelmek.

y.- dıḳda 68a/13

y.- tmışdur 80b/11

Yunānyun (Tr.): Yunanlılar.

ḥükemā-yı Y.+ dan 29b/17

yurīd (Ar.): İstemek, murat etmek.

y. 7b/10

yuṣbitu (Ar.): Ben tespit ettim

y. 7b/07, 56b/11

yut- (Tr.): Ağızda olan bir şeyi boğazdan aşağı indirmek.

y.- mış 33b/06

yüḥyī (Ar.): Dirilten.

y. 54a/02

yük (Tr.): Bir insan, hayvan veya taşıtın taşıdığı yük miktarı.

y. 46a/10

y.+ idür 39a/14

y.+ ile 45a/03

y.+ ini 39b/03

y.- ledüp 16a/01

y.+ lenmiş 46b/13

y.+ ler 39a/14

y.+ lerde 39a/15

y.+ leri 39a/15

y.+ lerin 39b/01

y.+ lerüñ 39a/14, 39a/18

y.+ letse 46b/05

y.+ leyüp 15b/13

yüksek (Tr.): Tabanı ile en üst noktası arasındaki mesafe kendi

cinsinden olan şeylere göre fazla olan.

y. 8a/10, 89b/01

y.+ de 62b/08

yümītü (Ar.): Ölümü veren.

y. 54a/02

yüñ (Tr.): Koyun, keçi, deve vb. hayvanların vücudunu örten, dokuma sanayiinde, yatak, yastık ve yorgan yapmakta kullanılan tüylere verilen isim.

y.+ in 98b/03

yürek (Tr.): Kalp.

y.+ de 30a/02, 30a/03

y.+ i 29b/11, 32a/17

y.+ in 33a/07

y.+ lerin 30b/03, 33b/06

yüri- (Tr.): Adım atarak ilerleme.

y.- di 70a/02

y.- dügin 42a/12

y.- mek 37a/12

y.- mekden 54a/13

y.- meyeler 52a/04

y.- yüp 19b/14, 27b/12

y.- r 81b/04

yürüt- (Tr.):Yürümesini sağlamak, yürümesine yardımcı olmak.

y.- mege 90b/17

yüz (Tr.): Bir sayı.

y. 7b/09, 13a/19, 21a/08, 21a/15, 21a/17, 23a/07, 23a/13, 23b/17, 24a/03, 24a/05, 24a/08, 24a/16, 27b/05, 27b/07, 27b/09, 27b/10, 29b/04, 33b/15, 45a/12, 51a/02, 61a/11, 61a/12, 61b/11, 61b/12, 61b/13, 61b/14, 63b/13, 70a/14, 72b/08, 74a/06, 74a/12, 75b/08, 79b/07, 79b/08, 81a/11, 84a/07, 84a/10, 84a/11, 84b/06, 86a/04, 86a/05, 87a/06, 88b/04, 89a/02

y.+ den 76b/19

yüz (Tr.): Surat, çehre.

y. 27b/13, 63b/12,

y.+ i 30a/18, 33b/12, 36b/14, 49b/15, 61a/11, 63b/12

y.+ ine 33b/09, 39b/02, 64b/17, 65a/01, 70a/18

y.+ ler 37a/01

y.+ leri 29b/06

y.+ lerine 37b/16

y.+ üñe 39a/08

yüzik (Tr.): Yüzük.

y.+ ler 65a/09

Z, Ż, Ẓ

żabṭ (Ar.): Tutma, tutanak.

ż.+a 15a/14

ż. ideler 52b/07, 53a/16
ż. idemezlerse 15a/02
ż. idüp 13a/10, 81a/17
ż. itmege 15a/01

zāhid (Ar.): Dünyayı terkedip dinin emirlerine çok titizlikle riayet eden.

z.-i muḥaḳḳiḳ 27a/13
z.+ lerdür 71b/04

ẓāhir (Ar.): Meydanda olan, görünen, açık ve belli olan.

ẓ. 6a/19, 54b/07, 68a/06, 76a/16
kerāmet-i ẓ. 33b/15
‘ulemā-yı ẓ. 81a/06
‘ilm-i ẓ. +e 81a/08
ẓ.+ de 81a/08, 83a/04, 85a/05
ẓ.+ dür 56a/03, 65a/17
‘ibādāt-ı ẓ.+ e 62a/08
ẓ.+ i 50a/08
ẓ.+ lerin 10b/13, 10b/17
ẓ. olan 17b/11
ẓ. oldı 56a/04, 56a/05
sebeb-i ẓ.+ siz 91a/19

ẓaḥīre (Ar.): Yardım eden, destekleyen, arka çıkan (kimse), yardımcı.

ẓ.+ sin 2b/03

Ẓahiretü’l-fetāvā (Ar.): Özel isim. Kadızâde Mehmed Efendi’nin eseri için faydalandığı dönemin ön planda olan kaynaklardan biri.

Ẓ. ve 87b/12

zaḥmet (Ar.): Sıkıntı, eziyet.

z. 14a/08
z.+ in 68a/17
z.+ leri 84a/14

zaḥm (Far.): Yara.

z.+ ın 41a/06

ża‘īf (Ar.): Güçsüz kuvvetsiz.

ż.+ ler 58b/03

ẓaleme (Ar.): Zalimler.

ẓ.3a/04
ẓ.+ eyi 19b/19

ẓālim (Ar.): Zulüm ve haksızlık yapan.

ẓ. 43a/04, 52a/17, 98a/07
ẓ.+ den 46b/04
ẓ.+ dür 36b/16, 52a/16
ẓ.+ e 46b/05

zamān (Ar.): Vakit.

z. 18b/07, 27a/06, 29a/18, 29b/02, 30a/06, 40b/14, 40b/15, 41a/02, 46a/11, 72a/02, 72a/03, 73a/09, 74a/08, 75a/11, 79a/08, 84b/03, 87b/08

ehl-i z. 40b/06

‘ālim-i devr-i z. 27b/19

z.-ı evāilde 13b/02, 65b/17, 75a/03

z.-ı evvelde 72b/19

z.+ a 23a/17, 31a/19, 75a/05

z.+ da 9a/12, 12b/04, 13a/01, 13b/03, 13b/07, 20a/07, 20b/09, 64b/06, 66a/01, 66b/08, 66b/14, 70a/18, 72a/03, 72b/11, 72b/18, 73b/10, 75a/05, 75b/06, 75b/07, 76a/06, 77a/17, 79a/01, 88a/14

z.+ dan 76b/06

z.+ dur 41a/02, 41a/04

rind-i z.+ dur 4b/05

z.+ e 66b/17, 67b/05, 97b/08

z.+ ıdur 75a/11

z.+ ımuz 95a/07

z.+ ımuzda 23a/12

z.+ ına 12a/16, 13a/14, 14b/03, 14b/16, 17a/10, 18a/08, 20a/15, 26a/10, 31a/17, 38a/05, 52a/03, 63a/10, 63b/08, 66a/01, 97b/03, 97b/09, 97b/17

z.+ ında 26a/09, 54a/18, 61a/01, 70a/02, 73a/06, 86b/12

z.+ ından 53b/01

z.+ uñ 77a/14, 77b/02

zamāne (Ar.): Devir, zaman.

z.+ de 96a/16

ẓan (Ar.): Gerçeğini bilmeden ihtimal üzerine hüküm verme, bu yolda verilen hüküm, sanı.

sū-i ẓ. 50a/09, 75b/03

sū-i ẓ.+ a 66a/05

sū-i ẓ.+ dan 50a/08

ẓ. eylemek 74b/18

ẓ. iderler 19a/06, 20b/15, 20b/18, 31b/14, 73a/11, 77a/15

ẓ. iderse 17b/03

ẓ. ider 14a/03, 14a/06, 66b/04, 66b/19, 73a/13, 81b/06, 81b/07

ẓ. idesin 16b/07

ẓ. idüp 66b/16, 69b/19, 70b/12, 70b/13, 70b/14, 71a/18, 72a/06, 75a/16, 75b/01, 76a/11, 84b/04, 96a/07, 96a/09

ẓ. itdik 15b/05

ẓ. itmek 59b/05

ẓ.+ ları 67a/04

zāniye (Ar.): Zina eden kadın.

z. 70a/15

żarar (Ar.): Bir kimse veya şeyin sebep olduğu kayıp, kötü sonuç, ziyan.

ż. 22a/13, 22a/14, 23a/11, 28b/09, 30a/02, 48a/05, 60a/04, 67b/16

ż.+ dur 28b/09, 30a/04

ż.+ ı 68b/03

ż.+ ından 80b/03

ż. ider 19b/03, 19b/04

ż. idüp 30a/05
ż.+ lardur 30a/14, 36a/17
ż.+ ları 80b/03
ż.+ larından 31b/15
ż. viremez 57a/16

żarb (Ar.): Çarpma, darp.
ż. ideler 64b/19

ẓarīf (Ar.): Davranışları, durumu insanda hoş bir etki bırakan, tavrı ve edası hoş olan, hoşa giden.
ẓ. 72a/05

żarūret (Ar.): Mecburiyet, zorunluluk.
ż. 25b/08
vaḳt-i ż.+ de 25b/08

żarżur (Tr.): Bir tür rahatsızlık.
ż. 25b/12

ẕāt (Ar.): Kimse, kişi, şahıs, özellikle saygıdeğer kimse.
ẕ. 10a/09, 11a/12, 41b/01, 41b/03, 55b/11
ṣıfāt-ı ẕ. 10a/16
ẕ.-ı bārī 54b/18
ẕ.-ı ṣıfātını 54b/04
ẕ.-ı ṣıfātı 86b/04
ẕ.-ı şerïfinde 41b/13
ẕ.-ı şerifine 41b/10
ẕ.-ı şerïfin 54b/18
ẕ.-ı şerïfi 44a/01
ẕ.-ı şerïfler 43b/03
ẕ.-ı şerïf 43b/12
ẕ.+ ında 10a/13, 10a/14, 10b/07, 10b/08, 41a/18
ḥadd-ı ẕ.+ ında 55a/15
ẕ.+ ını 54b/16
murād-ı ẕ.+ ını 41b/09
ẕ.+ sız 10a/10

żāyi‘ (Ar.): Kayıp, yok olmuş, elden çıkmış.
ż. 9a/01
ż.+ dür 76b/10
ż. ḳıldıñ 34b/17, 73b/17
ż. ḳılma 85b/04
ż. olup 16b/06
ż. olur 84a/14

zā’il (Ar.): Devamlı ve kalıcı olmayan, sona eren, yok olan, ortadan kalkan.
z. olmadı 59a/11
z. olmaz 59a/11

zebāni (Ar.): Cehennemlikleri ateşe atmakla görevli melek, cehennem bekçisi.
z. 84b/19, 85b/01

Zebūr (Ar.): Davut peygambere indirilen ve münacatları ihtiva eden ilahi kitap.

Z. 61b/05

Z.+ ı 80a/18

Z. 45a/14

zecir (Ar.): Engel olma, yaptırmama.

z. eylemek 97b/15

zehir (Far.): Girdiği organizmada fizyolojik görevleri bozan veya yok ederek ölüme sebep olan madde, ağu, sem.

z.+ nāk 78a/09

zekā (Ar.): Saflık, hal düzgünlüğü, halislik.

z. 68b/03

zekāt (Ar.): İslam dininin beş şartından biri olarak, sahip olunan ve belli bir miktarı aşan mal ve paranın yoksullara dağıtılması gereken kırkta biri ve bunun yoksullara dağıtılması işi.

z. 3b/13, 6b/05, 20a/14, 34a/15, 38b/14, 72b/02, 72b/14, 73b/03, 77a/03, 78a/02, 82b/18

z.+ a 16b/11

z.+ ı 73a/03, 83b/01

z.+ lar 48a/19

z.+ ların 51b/05

z. virmek 91a/09

z. virmezsin 94b/10

z. vir 94b/12

ẕekertu (Ar.): Zikrettim.

ẕ. 88b/14

ẕekr (Ar.): Erkeklik organı.

ẕ.+ i 60a/17

ẕ.+ in 33a/19, 33b/08, 60a/18

ẕelīl (Ar.): Aşağılanan, hor görülen (kimse), hakir.

ẕ.+ dür 68b/17

ẕemm (Ar.): Kötülüğünü söyleme, yerme, çekiştirme.

‘ulemā-yı ẕ.+ ine 78b/14

ẕ. 32b/14, 70b/10, 71a/17

ẕ.+ den 71b/10, 77a/08

ẕ.+ e 77a/11

ẕ. eylese 72a/10

ẕ. eyleyeler 63a/18, 64b/14

ẕ. ideler 64b/19, 69a/06, 69a/11

ẕ. idenleri 78a/10

ẕ. iderdi 71a/15

ẕ. iderler 76b/09, 78b/15

ẕ. idüp 68a/04, 78a/11

ẕ. itdiñ 72a/15

ẕ. itmek 72a/17

ẕemīme (Ar.): Zemmedilecek nitelikte olan kötü davranış, kötü hal.

aḫlāk-ı z̲.+ den 50a/07

aḫlāḳ-ı z̲.+ den 68a/19

zemīn (Far.): Taban, döşeme, toprak sathı.

z. 83a/12

zenādiḳe (Ar.): Zındıklar.

z. 20b/10, 21b/08, 21b/12, 22a/16

zencīr (Ar.): Birbirine geçmiş madeni halkalardan meydana gelen bağ.

z. 85a/18, 85b/01

z.+ dür 40a/04, 40a/11

z.+ leri 40a/06, 40a/07, 40a/16

z.+ lerine 40a/08

z̲unūb (Ar.): Günahlar.

z̲.+ a 83a/13

z̲errāt (Ar.): Zerreler.

z̲. 79b/07, 79b/08, 79b/09

z̲.+ lar 79b/12

z̲erre (Ar.): Çok küçük parçacık.

z̲. 68a/08

z̲.+ ce 5b/04

z̲errīn (Ar.): Altından yapılmış.

z̲. 62a/15

zevāl (Ar.): Yok olma, yok edilme, ortadan kalkma.

z.+ dan 41b/14

z̲.-ı īmāndan 54a/06

zevc (Ar.): Koca, eş.

z.-i ʻālime 91b/19

z.+ im 90b/14

zevce (Ar.): Bir erkeğin nikahlı eşi, karısı.

z.+ mden 34a/16

z̲evḳ (Ar.): Hoşa giden bir şeyden duyulan beğenme duygusu.

z̲. 50b/07, 81a/04

z̲.-i ṣafā 68a/15

z̲.+ in 50b/06

Zeyd (Ar.): Özel isim.ʻAmır ile beraber klasik İslam fıkhının iki kahramanından biridir.

Z. 97b/13, 98b/09, 98b/13, 98b/18, 99a/03, 99a/09

Z.+ üñ 98a/18, 98b/01

Zeyneb (Ar.): Özel isim. Hz. Muhammed'in kızı.

Z. 45b/11

zıbuḳ (Ar.): Kadın kadına cinsel münasebet.

z. 64a/11

ẓıbūn (Ar.): Kışın elbise altına giyilen pamukludan yapılma kısa gömlek.

ẓ. 95b/08, 95b/09, 95b/12

żıdd (Ar.): Karşıt.

ż.+ ı 72b/12

ż.+ ıdur 10b/03, 10b/04, 10b/05, 10b/06, 10b/08, 10b/09, 10b/17, 10b/18, 10b/19

ż.+ larıdur 10b/02, 10b/16

ż.+ larından 68b/12

ẓıllehu (Ar.): Onun gölgesi.

ẓ. 26a/11, 26a/16

żımnen (Ar.): Açık açık değil üstü kapalı şekilde.

ż. 27a/14

zındıḳ (Ar.): Allah'a ve ahirete inanmayan kimse.

z. 20b/19, 98a/14, 98a/15, 98a/16

z.+ lar 38a/05, 62b/04, 70a/18, 75a/06

z.+ lardur 62a/18

ẕikir (Ar.): Anma, hatırlama.

z. 51b/14, 55a/18, 55b/04, 55b/06, 55b/07, 97b/19

z.-i avāzasın 97b/04

z. iden 98b/19

z. iderdi 28a/08

z. iderek 11b/02

z. iderim 3b/01

z. iderler 78b/15

z. iderüz 80b/07

z. idüp 64b/08

z. itdigimüz 73a/15

z. itdiklerine 97b/18

z. itdim 4b/09, 21a/19, 40a/16, 40a/17, 57b/13

z. itdügimüzle 52a/09

z. itdügimüz 13a/10, 16a/17, 19b/05, 19b/16, 30a/14, 74a/13, 75a/03

z. itdügümiz 32a/09

z. itdügüm 36a/17

z. itmişdür 75b/18

z. olınana 70b/11

z. olınan 14b/18, 20a/02, 55a/07, 56b/04, 56b/13, 57b/07, 65a/16, 65b/08, 65b/11, 66a/04, 81a/15, 86a/16

z. olındıḳda 51b/16, 51b/17, 51b/18

z. olındı 52b/18, 71b/14, 71b/15, 77b/05, 84b/02, 88b/12

z. olınduġı 23b/19

z. olınmışdı 24b/16

z. olınmışdur 64b/02

z. olınsa 92b/07

z. olınur 4a/01, 4a/09, 6b/02, 21a/08, 87b/11

z. olunan 2b/01, 16a/17,

16a/19, 19b/08, 61a/12, 75a/08, 89b/19
ẕ.+ de 97b/08
ḥalaḳa-ı ẕ.+ de 70a/02
ḫalaḳa-i ẕ.+ de 97b/15

ẕikrullāh (Ar.): Allah'ı anma.
ẕ. 38b/14
ẕ.+ a 51b/13
ẕ. iderken 97b/13

zinā (Ar.): Evlilik bağı ile bağlı olmayan kadınla erkek arasındaki cinsel ilişki.
z. 12a/12, 48b/03, 64a/12, 64a/13, 69a/18, 71b/03, 71b/12, 71b/17, 72b/04, 72b/15, 73b/06, 75b/13, 81a/13, 88a/09, 90a/02, 94a/11
veled-i z. 12a/13, 49a/18
z.+ dan 14a/15, 49a/05, 49a/18, 54a/18, 65a/14
z. idüp 93a/07
z.+ yı 70a/15, 73a/03

zīnnet (Ar.): Süs.
z. 67b/14
z.-i dünyāya 87a/13

ẕīr (Far.): Altta, aşağıda olan.
ẕ. 83a/12

zīrā (Far.): Çünkü, şundan dolayı.
z. 2a/06, 2b/13, 3a/05, 4b/03, 4b/14, 5a/13, 5b/16, 6a/14, 6b/16, 6b/17, 8a/10, 8b/17, 10a/03, 11a/08, 11a/15, 11b/08, 11b/09, 14a/08, 14a/11, 14b/11, 15a/01, 15a/07, 15a/10, 17a/07, 17a/11, 17a/18, 17b/17, 18a/04, 18b/01, 18b/02, 19a/05, 19a/09, 19b/15, 20a/04, 20a/11, 21a/02, 21b/18, 22a/05, 23a/09, 23a/17, 24b/08, 25a/13, 26b/13, 27a/01, 27b/08, 29a/19, 29b/11, 31b/07, 31b/12, 31b/14, 32b/01, 35b/11, 35b/16, 38b/02, 39a/06, 39a/08, 40b/13, 41a/17, 41b/10, 43a/04, 44a/01, 44a/09, 44a/11, 44a/17, 44b/03, 47b/10, 48a/08, 48a/11, 48a/18, 48b/07, 48b/16, 49a/06, 49a/10, 49b/02, 49b/11, 50a/19, 50b/12, 51a/04, 51a/07, 51a/08, 51a/10, 51a/11, 51a/14, 51a/15, 51b/01, 51b/04, 54a/16, 55b/06, 55b/09, 55b/12, 55b/18, 56b/01, 56b/05, 56b/10, 56b/17, 57b/01, 57b/03, 57b/13, 58b/12, 60b/14, 60b/16, 60b/19, 61a/08, 61b/17, 62a/15, 63a/08, 63a/14, 63a/15, 63b/02, 63b/14, 63b/18, 64a/06, 64b/09, 65a/11, 65a/17, 65b/06, 65b/08, 65b/09, 65b/19, 66a/13, 66a/17, 67a/09, 67a/11, 67b/02, 68a/02, 68a/09, 68a/11, 68b/05, 69a/11, 69a/16, 69b/01, 69b/06, 70b/02, 70b/12, 70b/14, 71a/02, 71a/09, 71a/15, 72b/12, 73a/01, 73a/14, 73a/17, 73b/01, 73b/14, 74a/08, 74a/18, 74b/11, 74b/16, 75a/01, 75a/08, 75a/11, 77a/18, 77b/04, 77b/10, 78b/02, 79a/11, 79b/16, 80a/11, 80a/16, 82a/05, 82a/17, 84a/16, 84a/19, 86a/15, 86b/03, 86b/05, 87b/04, 87b/06, 88a/04,

88a/18, 89b/05, 90a/14, 90b/09, 91b/03, 92b/01, 95b/14, 95b/15, 95b/17, 96a/01, 96a/04, 96a/10, 96b/12, 97a/01, 98a/13, 98b/16

żiyā (Ar.): Işık.

ż.+ sı 57b/11

ziyād (Ar.): Artma, fazlalık.

z. 31a/01, 31a/02

ziyād-ber-ziyād (Ar.): Fazlalık üzere fazlalık.

z. eyleye 27b/16

ziyāde (Ar.): Fazla, çok.

z. 3a/13, 3a/19, 6a/05, 6a/06, 6a/10, 8b/17, 21b/14, 32a/07, 33b/13, 39a/02, 50b/08, 51a/02, 56b/02, 57b/19, 59a/16, 59a/17, 61a/03, 61b/19, 65a/02, 65a/13, 67b/16, 68a/18, 69a/07, 75a/09, 81a/12, 86a/08, 91a/13, 94b/18, 96b/12

z.+ ce 29b/07, 70a/14

z.+ dür 64a/12, 64a/13, 64a/14, 68b/04, 76b/19, 80b/03

z. itdiñ 91a/05

z. olmaḳ 9b/16

z. olur 11a/03

z.+ sin 50b/10, 50b/11

żiyāfet (Ar.): Misafir davet edip özenli biçimde ağırlama, yedirip içirme, şölen.

ż. ideyin 71b/07

ż.+ inde 71b/08

ziyān (Ar.): Zarar.

z.+ a 31a/02

z. itme 8a/03

ziyāret (Ar.): Bir kimseyi veya bir yeri görmeye gitme.

z.+ ine 52b/18

z. itmege 52b/10

ẓuhūr (Ar.): Meydana çıkma, baş gösterme, görünme.

ẓ. 75a/06

ẓ. iden 13a/14, 53b/02, 54b/12

ẓ. ider 57a/11

ẓ. ide 24b/12

ẓ. idüp 57a/09

ẓ. itdikde 57a/12

ẓ. itdi 24b/15

ẕukire (Ar.): Zikredildi.

ẕ. 62b/05

ẓulm (Ar.): Eziyet, cevr.

ẓ. 23b/08, 27b/12, 50a/18, 94a/12

ẓ.+ a 50a/13

ẓ.+ lar 15b/04

ẓ.+ ları 19b/17

ẓ. iderlerse 52a/18

ẓ. iderse 52a/15

ẓ. itdi 43a/06, 97a/12

z. itmişsin 24a/10

ẓulmet (Ar.): Karanlık.

ẓ. 32b/09

ẓ.+ de 81a/09

ẓ.+ inde 37b/10

ẓulumāt (Ar.): Karanlıklar, zulmetler.

ẓ.+ dur 79b/09

zu‘m (Ar.): Zan, batıl zan, boş inanç.

z. eylese 95a/18, 95a/19

z. idüp 9a/15

ẓurāfā (Ar.): Zarif kimseler.

ẓ.-yı cihān 4b/05

ẓurna (Far.): Özellikle davul ve dümbelekle çalınan, keskin sesli, kamıştan yapılma üflemeli saz.

ẓ. 54a/10

zübdetü’l-mesā’il (Ar.): Meselelerin özü.

z. 4a/09

zümre (Ar.): Topluluk, grup.

z.-i ṭalebe-i ‘ilimdendür 21b/02

z.+ sinde 2b/17, 28a/18

z.+ sindenüz 21a/12

z.+ sine 82a/16

zünnār (Ar.): Kuşak.

z. 31a/06, 31a/10, 31a/15, 93b/19

z.+ dur 94a/02

ẕürriyet (Ar.): Nesil, soy.

z.+ leri 49a/18

ẕ.+ ine 32b/04

SONUÇ

Mebhas-ı Îmân muhteva açısından XVII. yüzyıl Osmanlı toplumunun sosyal, siyasi ve iktisadi yaşantısına ışık tutan eserlerden biridir. Ayrıca IV. Murat, Sultan İbrahim ve IV.Mehmed dönemini kapsayan, Kadızâdeliler Hareketi olarak zikredilen, hareketin de görüşlerini yansıtan bir eserdir. Kadızâdeliler ile Sivasîler arasında fikri manada başlayan ve zamanla şiddetini artırarak devam eden bu mücadelede Kadızādelilerin Sivasîlerle ihtilafa düştüğü; semā, zikir, sigara, rüşvet, Peygamber Efendimizden sonra ortaya çıkan ve bid'at olarak nitelendirilen inanışlar, emr-i bi'l-maʿrūf ve nehiy ani'l-münker gibi meselelerde Kadızâdelilerin görüşlerini yansıtması açısından son derece önem arz etmektedir.

Kadızâde Mehmed Efendi eserinin başında, eserini oluştururken faydalandığı Türkçe ve Arapça kaynakları sıralar. Bu kaynaklar arasında Birgivi Mehmed Efendi'nin Vasiyet-nâme'sinin Kadızāde tarafından zikredilen ilk eser olması diğer kaynaklarda da belirtildiği gibi Birgivî Mehmed Efendi'nin Kadızâde Mehmed Efendi üzerinde etkisini göstermektedir.

Eser, toplamda 32 fasıldan oluşmaktadır. Bu fasılların bazıları tamamen farklı konuları ihtiva ederken bazı fasıllar ise kendinden önceki faslın tamamlayıcısı niteliğindedir. Bu fasıllardan bazıları birkaç cümle kadar kısa olmakla beraber bazı fasıllar ise oldukça uzun ele alınmaktadır.

Mebhas-ı Îmân, XVII. yüzyıl Klasik Osmanlı Türkçesinin dil bilgisi özelliklerini yansıtan eserlerden biridir. Eser, hem Eski Türkçeden hem de Eski Anadolu Türkçesinden gelen bazı özellikleri muhafaza etmiştir. Özellikle Eski Anadolu Türkçesi döneminin dil özelliklerinin, eserimizde yoğun bir şekilde kullanılmaya devam edildiği tespit edilmiştir.

Eserde geçen kelimelerin yaklaşık olarak yüzde 74'lük oranı Arapça, yüzde 6'lık oranı Farsça ve yüzde 20'lik oranı ise Türkçedir. Bu da eserin geneli itibariyle Arapça ve Farsça kelime ve tamlamaların yoğun olarak kullanıldığı bir metin olduğunu

göstermektedir. Türkçe kelimelerin kullanım sıklığına bakıldığında ise edat ve bağlaçların diğer sözcük türlerine nazaran daha fazla kullanıldığı görülmüştür.

Eserin incelenen nüshalarının harekeli nesih hattıyla yazılmış olması eserin dil bilgisi özelliklerini daha sağlıklı bir şekilde tespit edilmesini kolaylaştırmıştır. Çalışmamızın bu bölümünde eserle ilgili tespit edilen sonuçlar imlâ, ses ve şekil bilgisi başlıkları altında ele alınmıştır.

İmlâ yönünden:

1. Eserde ünlüler; ا, و, ى ve ه harfleri ile beraber üstün, esre ve ötre harekeleriyle karşılanmıştır. Eserde ünlülerin yazımında Eski Anadolu Türkçesi dönemi imlâsının devam ettiği görülmüştür. Lakin tespit edilen örneklerden birinde Uygur imlâsından kalan iç sesteki "e" ünlüsünün yazımı dikkat çekicidir. İç seste "e" ünlüsü eserin genelinde ya sadece üstün ile ya da ه harfine üstün harekesi eklenerek karşılanmasına rağmen eserin 30a/07 numaralı satırında **كُرْمَامِشْ** (görmemiş) örneğinde olduğu gibi iç seste üstünlü elif اَ ile karşılandığı da görülmüştür. Bu da eserimizde Uygur imlâsının da çok kısıtlı olsa da etkisinin hala devam ettiğini göstermektedir.

2. Arap harfleriyle yazılan Mebhas-ı Îmân'da Uygur imlâsı dışında Arap-Fars imlâsı özelliklerini yansıtan örnekler de mevcuttur. Eserin 3b/02 numaralı satırında **يِكِرْمِي** (yigirmi) sözcüğünde olduğu gibi sözcüğün ünlülerinin yazılmamış olması Arap-Fars imlâsının da eserde kendini muhafaza ettirdiğini göstermektedir.

3. Eserde dikkat çeken hususlardan biri de Arap imlâsının etkisiyle Türkçe sözcüklerde şeddenin kullanılmasıdır. **آصّي** aşşı 91a/06

4. Uygur imlâsının etkisini devam ettiği bir diğer özellik ise ç ve p ünsüzlerinin yazımında **ج** ve **ب** ünsüzlerinin tercih edilmesidir. Zarf-fiil eki olan *-up* ekinin ünsüzü eserin genelinde 2b/13 numaralı satırda "olup" **"اوُلوُبْ"** sözcüğünde olduğu gibi **ب** ile karşılanmıştır. ç ünsüzü de bazı örneklerde, 5a/02 numaralı satırda **قَجْ** örneğinde olduğu gibi, **ج** ile karşılanmıştır.

5. Mebhas-ı Îmân'da p-b, c-ç ve d-t ünsüzlerinin imlâsında bir bütünlük yoktur. Bu ünsüzlerin eserde aynı sözcüklerde, hatta aynı varak içinde geçen aynı sözcüklerde bile, birbirinin yerine kullanıldığı örnekler mevcuttur. Bu da eserin A nüshasında bir imla bütünlüğünün olmadığını göstermektedir.

6. Eserde “s” sesi ise Klasik Osmanlı Türkçesinin hemen her eserinde olduğu gibi kalın sıradan ünlü ile kullanıldığında **ص** ile karşılanmıştır. Eserde tespit edilen örneklerden birinde ise “s” ünsüzünün **س** yerine **ش** ile karşılandığı görülmüştür. **شوُيْلَشْدوُرَه لَرْ** şöyleşdüreler 52b/15

7. Mebhas-ı Îmân’da bazı edat ve bağlaçların eserin genelinde kendinden önceki sözcükle bitişik yazıldığı görülmüştür. *+dAn şoñra* edatı ile *çün* ve *kim* bağlaçlarının imlâsında bu şekilde bir yazım tespit edilmiştir.

Ses bilgisi yönünden:

1. Eski Türkçe ve Eski Anadolu Türkçesinde olduğu gibi Mebhas-ı Îmân’da da “e” ile “i” arasında bir sesin varlığı mevcuttur. Kapalı “e” olarak ifade edilen bu sesin bazen aynı sözcük köklerinde hem “i” hem de “e” ile karşılandığı görülmüştür.

2. Mebhas-ı Îmân’da damak uyumu Türkçenin hemen her döneminde olduğu gibi tamdır. Lakin *-ken* zarf-fiil eki, yardımcı fiil iken zamanla şimdiki zaman ekine dönüşen *yoru-* fiilinin ve *+ki* aitlik ekinin bu uyumu bozduğu örnekler mevcuttur.

3. Mebhas-ı Îmân’da tam olarak kuralsallaşmış bir dudak uyumu yoktur. Eski Türkçeden beri yuvarlak ünlüsünü muhafaza eden bazı sözcükler uyumu bozmuştur. Bunun yanında özellikle Eski Anadolu Türkçesi döneminde ses olayları neticesinde bazı eklerin ünlülerinin sürekli ya düz ünlü ya da yuvarlak ünlülü kullanımı Mebhas-ı Îmân’da da kendini göstermektedir. Lakin Eski Anadolu Türkçesinden farklı olarak bu ekler Mebhas-ı Îmân’da sınırlı sayıda örnekte olsa da sadece düz veya sadece yuvarlak kullanımlarının dışında hem yuvarlak ünlülü hem de düz ünlülü kullanımları tespit edilmiştir. Bu da dudak uyumunun bu dönemde kuralsallaşmaya başladığını göstermesi açısından önemlidir.

4. Mebhas-ı Îmân’da ünsüz uyumunun da sağlam olarak işletildiği söylenemez. Bu uyum özellikle içindeki ötümlü ünsüzü sürekli olarak muhafaza eden; ismin bulunma hali eki *+dA*, ayrılma hal eki *+dAn*, bilinen geçmiş zaman eki *-dI*, sıfat-fiil eki *-dIk/-dUk,* bildirme eki *+dUr* ve fiilden fiil yapma eki *-dUr* ekleri bozmaktadır. Zira ötümsüz ile başlayan sözcük kök veya gövdelerinden sonra gelen bu ekler ötümsüzleşmeden, ötümlü ünsüzünü muhafaza ederek, uyumu bozar.

Şekil bilgisi yönünden:

1. Eserde Türkçenin her döneminde olduğu gibi çokluk eki +lAr'dır. Lakin Eski Türkçede çokluk ifade eden +*An*, +*z* ve +*t* ekleri de eklendiği sözcükle kalıplaşmış bazı örneklerde Mebhas-ı Îmân'da kullanıldığı tespit edilmiştir.

2. Mebhas-ı Îmân'da iyelik ikinci şahıs eklerinin ünsüzü Eski Türkçeden farklı olarak diş n'si yerine damak *ñ*'si ile yazılmıştır. Ayrıca ikinci şahıs iyelik eklerinin ünlüsü hem düz hem de yuvarlak ünlü ile karşılanmıştır. Lakin birinci teklik şahıs ve üçüncü teklik ve çokluk şahıs iyelik eklerinin ünlüsü sadece düz ünlü ile karşılanmıştır.

3. Eserde tamlayan durum ekinin ünlüsü, Eski Anadolu Türkçesinden farklı olarak hem düz hem de yuvarlak ünlü ile karşılanmıştır.

4. Mebhas-ı Îmân'da ismin belirtme hali Eski Anadolu Türkçesinde olduğu gibi kimi zaman +*I* sesi düşerek sadece +*n* ile karşılanmıştır.

5. Eserde ismin belirtme, yönelme, bulunma ve ayrılma gibi durum eklerinin bazı örneklerde birbirinin yerine kullanıldığı görülmüştür.

6. Eserde, Eski Türkçeden kalma +*dIn* ekinin de birkaç sözcükte ayrılma durum ekini karşıladığı tespit edilmiştir. Ayrıca eserde ayrılma durum ekinin tespit edilen örneklerden bazılarında *kal-* fiili ile birlikte +*sIz* isimden isim yapma eki işlevinde kullanıldığı görülmüştür.

7. Eski Türkçede ismin araç durum işlevini karşılayan +*n* eki, Mebhas-ı Îmân'da yerini *birle* ve *ile* edatlarına bırakmıştır.

8. Mebhas-ı Îmân'da dönüşlülük zamiri *kendi* sözcüğü ile karşılanmıştır. Bunun yanında bir diğer dönüşlülük zamiri olan *öz* sözcüğünün de *kendi* sözcüğü ile kalıplaşarak *kendüzin* şeklinde kullanıldığı örnekler de mevcuttur.

9. Eserde bilinen geçmiş zaman birinci şahıs çekiminde tespit edilen iki örnekte, *itdüm* 12b/05, *gördüm* 26b/04 gibi, Eski Anadolu Türkçesi döneminde görülen yuvarlaklaşmaların devam ettiği görülmektedir. Bu iki örnek dışında bilinen geçmiş zaman ekinin ünlüsü sürekli olarak düz ünlü ile karşılanmıştır. Mebhas-ı İman'da duyulan geçmiş zaman ekinin ünlüsünde ise istisnasız sürekli düz ünlülü kullanım görülmüştür.

10. Mebhas-ı Îmân'da müstakil bir şimdiki zaman eki, Eski Türkçe ve Eski Anadolu Türkçesinde olduğu gibi, bir örnek dışında (ideyorur 65b/06) henüz tam olarak oluşmamıştır. Lakin Eski Türkçede *yoru-* tasvir fiilinin, eserde sadece bir örnekte de olsa şimdiki zaman eki işlevinde kullanılmış olması günümüzde kullanılan şimdiki zaman

ekinin bu dönemde ortaya çıkmaya başladığını göstermesi açısından önemlidir.

11. Eserde gelecek zaman eki Eski Türkçede sıfat-fiil görevinde kullanılan *-(y)AcAk* eki ile karşılanmıştır. Bunun yanında Eski Anadolu Türkçesi döneminde kullanılan *-(y)IsAr* ekinin gelecek zaman işlevinde kullanıldığı örnekler de vardır.

12. Mebhas-ı Îmân'da gereklilik kipi Eski Anadolu Türkçesinde olduğu gibi *-sA gerek* birleşik yapısıyla karşılanmıştır. Bu da günümüz Türkçesinde kullanılan müstakil gereklilik kipi ekinin henüz ortaya çıkmadığını göstermektedir.

13. Fiilden fiil yapma eki olan *-Ur* eki eserde tespit edilen örneklerden birinde (ṭuyġur- 72a/04) Eski Türkçede kullanılan şekillerinden olan *-gUr* şeklinde karşılandığı görülmüştür. Eski Anadolu Türkçesi döneminde iç seste bulunan *ġ* sesinin eridiği dikkate alındığında ekin Mebhas-ı Îmân'da bu şekilde bir kullanımının ağızlardan kaynaklı olduğu söylenebilir.

KAYNAKÇA

Ak, C. (2006). *Türk Dili.* Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Akpınar, M. R. (2009). *Kadızâdeliler ve Sivâsîler Arasındaki Fıkhî Tartışmalar.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlahiyat Anabilim Dalı İslam Hukuku Bilim Dalı.

… … … .., (2015). Osmanlı Toplumunda Selefî Düşüncenin Tipik Bir Temsilcisi Olarak Kadızâdeliler: *İlahiyat Akademi Dergisi (Gaziantep Üniversitesi İlahiyat Fakültesi)* 1.(1-2), 303-315.

Ata, A. (2014). *Çağatay Türkçesinin İlk Devresi Harezm-Altın Ordu Türkçesi.* Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınevi

Atabay, N., Özel, S. ve Kutluk, İ. (2003). Sözcük Türleri. İstanbul: Papatya Yayınları.

Aydeniz, S. (2008). *İshak Bin Murad, Edviye-i Müfrede (Metin-İndeks-Sözlük- Dil İncelemesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Malatya: İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Anabilim Dalı.

Bayraktar, N. (2004). *Türkçede Fiilimsiler.* Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Bilkan, A. F. (2005). *XVII. Yüzyılda Medrese ve Tekke Mücadelesinin Osmanlı Şiirine Yansıması*. Osmanlı Araştırmaları, 26.(26), 119-132.

Bozkurt, F. (1999). *Türklerin Dili.* Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

… … … .., (2017). *Türkiye Türkçesi (Dilbilgisi-Anlatım).* İstanbul: Eğitim Yayınevi.

Caferoğlu, A. (2015). *Türk Dili Tarihi.* Ankara: Altınordu Yayınları.

Cezar, M. (1960). *Mufassal Osmanlı Tarihi: Resimli-Haritalı IV.cild*. İstanbul: Baha Matbaası

Çavuşoğlu, S. (2001). Kadızādeliler. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (c. 24, 100-102).*

Çelebi, K. (1981). *Mizanü'l-hak fi İhtiyari'l-ehak (İslāmda Tenkid ve Tartışma Usūlü).* M. Kara. (Haz.). İstanbul: Marifet Yayınları.

Demir, N. ve Yılmaz, E. (2014). *Türk Dili El Kitabı.* Ankara: Grafiker Yayınları.

Demirci, K. (2014). *Zamirler: Dilbilimsel Bir Yaklaşım.* Ankara: Akçağ Yayınları.

Deniz, S. (2008). *Kadızāde Mehmed İlmi'nin Sultan IV. Murad İçin Yazdığı Manzum Duānāme'si.* Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi. İstanbul. 1.(1), 9-40.

Develioğlu, F. (2006). (23. Baskı). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat.* Ankara: Aydın Kitabevi.

Dilâçar, A. (1964). *Türk Diline Genel Bir Bakış.* Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Başkanlığı, Diyanet İşleri. (2012). *Kur'an-ı Kerim Meali.* Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları

Doğan, A. (2013). *Büyük Türkçe Sözlük.* Ankara: Akçağ Yayınları.

Duman, M. (1995). *Evliya Çelebi Seyahatnamesine Göre 17. Yüzyılda Ses Değişmeleri.* Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Eckmann, J. (2009). *Çağatayca El Kitabı*. (Çev.) Karaağaç, G. Ankara: Akçağ Yayınları.

Eker, S. (2009). *Çağdaş Türk Dili.* Ankara: Grafiker Yayınları.

El-Lehhām, M. Said. (2010). Beyrut:.El-Muʾcemuʾl-mufehres li el faziʾl-Kurʾāniʾl-Kerīm, Daruʾl-Maʿrife.

Ercilasun, A. B. (2012). *Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi.* Ankara: Akçağ Yayınları.

Erdem, M. D. ve Gül, M. (2006). Kapalı e (ė) Sesi Bağlamında Eski Anadolu Türkçesi-Anadolu Ağızları İlişkisi. *Karadeniz Araştırmaları.* (11). s. 111-148.

Ergin, M. (2009). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak Basım Yayım Tanıtım Yayınları.

Ergin, R. (2007). *İslam Düşüncesinde Zahir-Batın Ayrımı Açısından Kadızâdeliler Örneği.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Konya:Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı İslam Felsefesi Bilim Dalı.

Gencan, T. N. (1979). *Dilbilgisi.* Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Göçgün, Ö. (1986). Erzurum Kütüphanesi'ndeki Türkçe-yazma Eserler ÜzerindeAraştırmalar: *Selçuk Üniversitesi Selçuklu Araştırmaları Dergisi*. (1) Konya, 93-233.

Gülsevin, G. (1997). *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

… … … .., (2002). Eski Türkiye Türkçesinde İstek Kipi Üzerine. *İlmî Araştırmalar: Dil, Edebiyat, Tarih İncelemeleri*. (13). İstanbul, 35-50.

… … … .., ve Boz, E. (2004). *Eski Anadolu Türkçesi*. Ankara: Gazi Kitabevi.

Gündoğdu, C. (1999). XVII. Yüzyıl Osmanlısında Siyasi Otoritenin Ulema-Sufi Yaklaşımına Dair Bir Örnek, IV. Murat-Kadızâde-Sivasi. *Dini Araştırmalar*, 2(5). 203-224

Hacıeminoğlu, N. (1996). *Karahanlı Türkçesi Grameri*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Hatiboğlu, V. (1981). *Türkçenin Ekleri.* Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

İdiz, F. (2015). Kâtip Çelebi'nin Mîzânü'l-Hakk Adlı Eseri Bağlamında Kâdızâdeliler-Sivasîler Mücadelesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8 (39). 1052-1063

İlker, A. (1997). *Batı Grubu Türk Yazı Dillerinde Fiil*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

… … … .., (2013). Gelecek Zaman ve Şimdiki Zaman Kiplerinin Önümüzdeki Süreçte Fonetik Olarak Değişebilirliği. *Geçmişten Geleceğe Türkçe Elginkan Vakfı I. Türk Dili ve Edebiyatı Kurultayı Bildirileri*, İstanbul: Kitabevi Yayınları, 269-276

İnbaşı, M. (1999). Dördüncü Murad'ın Bağdat Seferi Masraf Defteri. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi* 12.

İpek, B. (2008). Türk Dilinde Vasıta Hāli. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (23), Ankara, 63-97.

Kalsın, Ş. (2013). *Harezm Türkçesi Grameri-İsim (Memlük Kıpçak ve Kuman Kıpçak Türkçesiyle Karşılaştırmalı*. Ankara: Gazi Kitabevi.

Karaağaç, G. (2013). *Türkçenin Dil Bilgisi.* Ankara: Akçağ Yayınları.

… … … .., (2009). *Dil Tarih ve İnsan.* (4.Baskı). İstanbul: Kesit Yayınları.

Karaca, V. İ. (2016). Ötümlüleşme Kavramı ve Çağdaş Türk Yazı Dillerinde Ötümlüleşme. Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks 8(3). 369-390

Kartalcık, V. ve Bulgurcu, A. (2012). *Türk Dili Yazılı ve Sözlü Anlatım Bilgileri.* Balıkesir: Altınpost Yayıncılık.

Kartallıoğlu, Y. ve Yıldırım, H. (2007). *Türk Lehçeleri Grameri.* (Ed.) Ercilasun, A. B. Ankara: Akçağ Yayınları.

Kazıcı, Z. (2000). *İslâm Tarihi (Siyasî-Dinî – Kültürel - Sosyal). (XII.Cilt).* İstanbul: Kayıhan Yayınevi.

Keskin, R. (2003). *Türkçe Dil Bilgisi ve Kompozisyon Bilgileri.* Konya: Çizgi Kitabevi.

Korkmaz, Z. (1992). *Gramer Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

… … … .., (2007). *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

… … … .., (2013). *Türkiye Türkçesinin Temeli Oğuz Türkçesinin Gelişimi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Mengi, M. (1994). *Eski Türk Edebiyatı Tarihi (Edebiyat Tarihi-Metinler).* Ankara: Akçağ Yayınları.

Özçelik, S., ve Erten, M. (1999). *Türkiye Türkçesi Dilbilgisi.* Diyarbakır.

Özdarendeli, N. (2005). Türk Dilinde Geçmiş Zaman. *Journal Of Socıal Scıence* 2(7), 73-108.

Özkan, M. (2016). Osmanlı'da İlmihal Geleneği: Kadızāde Mehmed Efendi (1045/1635) ve "Risāle-i Kadızāde" Adlı Çalışması. *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi*. (27): 553-574.

… … … .., (1995). *Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi*. İstanbul: Filiz Kitabevi.

Öztürk, E., (2017). *Eski Anadolu Türkçesi El Kitabı*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Özkırımlı, A. (2001). *Tür Dili Dil ve Anlatım*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Sami, Ş. (2004). *Kāmūs-ı Türkī*. Ö.F. Akgün (Haz.). İstanbul: Kapı Yayınları.

Savran, H. (2018). Türk Dilinde Yuvarlaklaşma Olayı ve Dudak Uyumu.*Turkbilig/Turkoloji Arastirmalari Dergisi* (35). 89-96.

Süreyya, M. (1996). *Sicill-i Osmanî.* (Cilt. 3). Akbayar, N.(Haz.) İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları

Şahin, H. (2015). *Eski Anadolu Türkçesi*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Şahin, İ., Doğan, İ., Gökdağ, B. A., Çelik, Y., Özdemir, C. (2002). *Türk Dili ve Kompozisyon*. Ankara: Bilge Yayınevi.

Şen, S. (2014). *Eski Uygur Türkçesi Dersleri*. İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yayınları.

Tahir, M. (1972). *Osmanlı Müellifleri 1299-1915 I.Cild.* (Haz.) Yavuz, A. F. ve Özen İ. İstanbul: Meral Yayınevi.

Tanyıldız, A. (2010). *İsmāīl Rusūhī-yi Ankaravī Şerh-i Mesnevī (Mecmū'atu'l-Letāyif ve Matmūratu'l-Ma'ārif (İncelem-Metin-Sözlük).* Yayınlanmamış Doktora Tezi. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı.

Tarama Sözlüğü - 8 Cilt. (2009). (3. Baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Timurtaş, F. K. (1997). *Osmanlı Türkçesine Giriş*. İstanbul: Alfa Basım Yayım.

… … … .., (2005). *Eski Türkiye Türkçesi XV. Yüzyıl Gramer- Metin- Sözlük*. Ankara: Akçağ Yayınları.

… … … .., (1981). *Tarih İçinde Türk Edebiyatı*. İstanbul: Vilayet Yayınları.

Türk, V., Doğan, Ş. ve Şerifoğlu, Y. (2011). *Eski Anadolu Türkçesi Dersleri*. İstanbul: Kesit Yayınları.

User, H. Ş. (2006). *Başlangıcından Günümüze Türk Yazı Sistemleri*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Uzunçarşılı, İ. H. (1988). *Osmanlı Tarihi (II. Selim'in Tahta Çıkışından 1699 Karlofça Andlaşmasına Kadar.* (III.Cilt, I. Kısım). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Ürekli, B. (1997). *Dördüncü Murad Devrine Dāir Kadı-zāde'nin Bir Manzūmesi.* S.Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi Edebiyat Dergisi. Konya. (11). 277-300.

Üstünova, K. (2002). *Dil Yazıları*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Gabain, A. V. (1988). *Eski Türkçenin Grameri* (Çev. Mehmet Akalın), Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Yelten, M. (2009). *Eski Anadolu Türkçesi ve Örnek Metinler*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.

İnternet Kaynakları

http://www.yazmalar.gov.tr/ Erişim Tarihi: 24.07.2018

http://www.yazmalar.gov.tr/eser/mebhas-ıiman/40787. Erişim Tarihi: 26.07.2018

http://www.yazmalar.gov.tr/eser/mebhas-i-iman/6859 Erişim Tarihi: 28.07.2018

http://www.yazmalar.gov.tr/eser/mebhas-i-iman/2327 Erişim Tarihi: 28.07.2018

http://www.lugatim.com/ Erişim Tarihi: 20.12.2018